

HELSINGIN KAUPUNGINVALTUUSTON
PAINETUT ASIAKIRJAT

VUODELTA

1913.

HELSINKI 1914.

HELSINGISSÄ

SANOMALEHTI- JA KIRJAPAINO-OSAKEYHTIÖN KIRJAPAINO

1914.

SISÄLLYS:

- N:o 1. Kaupunginvaltuuston diariin merkittyjen, joulukuun 31 päivänä 1912 ratkaisemattomien asiain luettelo.
- „ 2. Esitys varain myöntämisestä kaupungin vesijohtolaitoksen laajentamiseen vuosina 1913 ja 1914.
- „ 3. S:n ylempäin työväenkurssien muodostamisesta työväenopistoksi.
- „ 4. Asiakirjoja kaupungin väkijuomakauppaa koskevassa asiassa.
- „ 5. Vuosikertomus, Helsingin kaupungin Museolautakunnan antama.
- „ 6. Valiokunnanmietintö kysymyksestä, joka koskee ehdotettua talvilaivaliikenteen aikaisen liikenne- ja satamamaksujen alennuksen poistamista.
- „ 7. Lausunto kysymyksestä, joka koskee uuden liikenneväylän aikaansaamista korttelin N:o 38 halki Vilhonkadun ja Rautatientorin eteläosan välille.
- „ 8. S:n täkäläisen Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön osake-enemmistön ostokysymyksestä.
- „ 9. Ehdotukset Helsingin kansanlastentarhain Johtokunnan ja tarkastajan johtosäännöiksi.
- „ 10. Lausunto esityksestä, joka koskee pysyvällisen komitean asettamista työttömien avustustoiminnan järjestämistä varten.
- „ 11. S:n ehdotuksesta, joka koskee erityisen hallituksen asettamista kaupungin huone- rakennusyrityksiä varten.
- „ 12. Komiteanmietintö N:o 1 Helsingin kaupungin historian aikaansaamista koskevasta kysymyksestä. ✓
- „ 13. Lausunto ehdotuksesta, joka koskee naispuolisen käsiammattien ja työpaikkain tarkastajan asettamista Terveystoimikuntaan.
- „ 14. Esitys pakollisen lihantarkastuksen aikaansaamisesta kaupungissa.
- „ 15. Valiokunnanmietintö hakemusten johdosta, jotka tarkoittavat oikeutta mallasjuomien myymiseen noudettavaksi.
- „ 16. S:n, joka koskee erinäisiä Kaupunginvaltuustolle tehtyjä rautatierakennusyrityksiä.

- N:o 17. Valiokunnanmietintö N:o 2 kysymyksestä, joka koskee miesten työsiirtolan perustamista Helsingin Kaupunkilähetyksen toimesta sekä maatalan ostoa mainittua tarkoitusta varten.
- „ 18. S:n asiasta, joka koskee erään Helsingin Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön osakemäärän ostoa.
- „ 19. Esitys maksuttoman makausajan myöntämisestä vientitavaroille.
- „ 20. Lausunto esitysehdotuksen johdosta, joka koskee tonttiveron määräämisessä Helsingin kaupungissa noudatettavan taksan uudistamista.
- „ 21. Komiteanmietintö N:o 2 kysymyksestä, joka koskee eläke-edun varaamista Helsingin kunnan palveluksessa oleville ruumiillisen työn tekijöille.
- „ 22. S:n s:n Helsingin kaupungin historian aikaansaamista koskevasta asiasta.
- „ 23. Valiokunnanmietintö kaupunginpalvelijain ja ulosottoapulaisten palkanparannusasiasta.
- „ 24. Lausunto asiasta, joka koskee maksujen määräämistä tilapäisten varastopaikkain käyttämisestä kaupungin rantasilloilla.
- „ 25. S:n nykyisen terveydenhoidontarkastajanviran uudestijärjestämistä koskevasta asiasta.
- „ 26. S:n Helsingin Raittiusyhdistysten Keskustoimikunnan tekemästä esityksestä, joka tarkoittaa kaupungin väestön juovustusjuomain käyttöä koskevan tutkimuksen toimittamista.
- „ 27. Valiokunnanmietintö asuntolautakunnan asettamista koskevasta asiasta.
- „ 28. Lausunto asiassa, joka koskee kunnallisen lainarahaston perustamista yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämiseksi.
- „ 29. S:n Helsingin kaupungin uuden kulkutautisairaalan meno- ja tulosäännön ehdotuksesta.
- „ 30. Asiakirjoja, jotka koskevat Helsingin kaupungin tilejä ja tilinpäätöstä vuodelta 1912.
- „ 31. Valiokunnanmietintö Rahatoimikamarin, sen kanslian ja konttorin uudestijärjestämistä koskevasta esityksestä.
- „ 32. Työväenasiain lautakunnan ja sen sihteerin toimintakertomukset vuodelta 1912.
- „ 33. Valiokunnanmietintö kysymyksestä, joka koskee kansakoulujen johtajain ja johtajarten opetusvelvollisuuden huojentamista sekä lisämäärärahan myöntämistä yhteisluokkain opetusta hoitavien opettajarten palkoiksi.
- „ 34. Kansakoulujohtokunnan kirjelmä ehdotuksineen Helsingin kaupungin kansakouluille lokakuun 4 päivänä 1892 vahvistetun ohjesäännön muutoksiksi.

- N:o 35. Lausunto hakemuksesta, joka tarkoittaa rihmarullain liikennemaksujen poistamista näitä tuotteita Helsingin kautta maasta viedessä.
- „ 36. S:n ehdotuksesta, joka koskee pakollisen lihantarkastuksen toimeenpanoa Helsingissä.
- „ 37. S:n Terveystieteidenlaitoksen laatimasta Kivelän sairaalan ohjesääntöehdotuksesta.
- „ 38. Ehdotus muutoksiksi ja lisäyksiksi Helsingin kaupungin ja Helsingin Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön välillä voimassa olevan, helmikuun 15 päivänä 1908 tehdyn toimilupakirjan määräyksiin.
- „ 39. Lausunto asiasta, joka koskee kunnallisen teurastamon rakennuttamista Helsingin kaupunkiin.
- „ 40. Asiakirjoja kysymyksessä, joka koskee alueen luovuttamista Tehtaanpuistosta uuden evankelisluterilaisen kirkon paikaksi.
- „ 41. Valiokunnanmietintö ehdotuksineen lausunnoksi työttömyysvakuutuskomitean mietinnöstä.
- „ 42. Esitys Helsingin-, Flemingin-, Agricolan- ja Pengerkadun rajoittaman alueen sekä korttelin N:o 349 asemakaavanmuutoksen vahvistamisesta.
- „ 43. Esitys Santa- ja Busholman saaren jaoitus- ja käyttösuunnitelmaa koskevassa asiassa.
- „ 44. Valiokunnanmietintö N:o 2 kysymyksestä, joka koskee kunnallisen lainarahaston perustamista yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämiseksi.
- „ 45. S:n N:o 3 Helsingin kaupungin historian aikaansaamista koskevasta asiasta.
- „ 46. Kertomus Helsingin kaupungin kirjaston toiminnasta vuonna 1912.
- „ 47. Lausunto Helsingin pitäjässä sijaitsevan Herttonäsin maatilan ostoa koskevasta asiasta.
- „ 48. Asiakirjoja kaupungin sähkötehtaan akkumulaattoripatterien kunnossapitoa koskevassa asiassa.
- „ 49. Esitys kaupungin sähkötehtaan laajennustöiden suunnitelman muuttamista koskevassa asiassa.
- „ 50. Lausunto asiassa, joka koskee ylempään työväenkurssien muodostamista työväenopistoksi sekä talon teettämistä tätä tarkoitusta varten.
- „ 51. Ehdotus viidennentoista kaupunginosan kaupunginasemakaavaksi.
- „ 52. Valiokunnanmietintö ehdotuksineen kaupungin osalle tulevain Helsingin Anniskeluosakeyhtiön 1912 vuoden voittovarain jakamiseksi.
- „ 53. Asiakirjoja, jotka koskevat Helsingin kaupungin 1912 vuoden tilien tarkastusta.

- N:o 54. Komiteanmietintö asiasta, joka koskee maksujen määräämistä tilapäisten varastopaikkain käyttämisestä kaupungin rantasilloilla.
- „ 55. S:n vientitavaran maksutonta makausaikaa kaupungin tavaravajoissa koskevasta asiasta.
- „ 56. Valiokunnan mietintö ehdotuksineen lausunnoksi Suomen kaupunkien yleisen rakennussääntöehdotuksen johdosta.
- „ 57. Komiteanmietintö Helsingin kaupungin uuden kulkutautisairaalan meno- ja tulo-sääntöehdotuksen johdosta.
- „ 58. Mietintö N:o 6, joka sisältää selvityksen A) Ruotsalaisen teatterin tontin, B) Kenraalikuvernöörintalon tontin sekä C) roomalais-katolisen seurakunnan kirkkontontin omistusoikeudesta.
- „ 59. Kertomus Helsingin kaupungin vähävaraisten Oikeusaputoimiston toiminnasta vuonna 1912.
- „ 60. Komiteanmietintö N:o 1 kaupungin terveyden- ja sairaanhoidon uudestijärjestämisasiasta.
- „ 61. Lausunto Helsingin kaupungin pakkahuoneen työkunnalle vahvistetun taksan muuttamista koskevasta asiasta.
- „ 62. Matkakertomus, jonka on antanut neiti Thyra Gahmberg, kunnan varoilla kannatettujen Helsingin kansanlastentarhain tarkastaja.
- „ 63. Lausunto 1911 vuoden tilien tarkastuskertomuksen johdosta.
- „ 64. Esitys maatilan ostamisesta miesten työsiirtolan paikaksi.
- „ 65. Lausunto työväenopiston perustamista koskevasta asiasta.
- „ 66. Helsingin kaupungin Taksoitusvalmistelukunnan toimintakertomus vuodelta 1912.
- „ 67. Esitys, joka koskee Eläintarhanpuiston itäosan järjestämistä.
- „ 68. Palkintolautakunnan lausunto kaupungintalokilpailusta 1912—1913.
- „ 69. Ehdotus Helsingin kaupungin yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämislainarahaston hoitoa koskevasta asiasta.
- „ 70. Lausunto Rahatoimikamarin, sen kanslian ja konttorin uudestijärjestämistä koskevasta asiasta.
- „ 71. Kertomus Musiikkilautakunnan toiminnasta vuonna 1912.
- „ 72. Lausunto uuden kaupungintalon rakentamista koskevassa asiassa.

- N:o 73. Esitys erään Pakaan alueen osan jaoittamisesta teollisuus- ja varastopaikoiksi.
- „ 74. Komiteanmietintö asiasta, joka koskee rihmarullain ja fanerin liikennemaksujen poistamista näitä tavaroita Helsingin kautta maasta viedessä.
- „ 75. Valiokunnanmietintö N:o 2 uusine ehdotuksineen lausunnoksi työttömyysvakuutuskomitean mietinnöstä ja ehdotuksesta laiksi apurahan myöntämisestä työttömyyskassoille.
- „ 76. Ehdotus uusien kansakoulutalojen rakennusohjelmaksi sekä esitys koulutalon teettämisestä Eläintarhankadun tonteille 2—8 ja Tallikadun tonteille 3—7 kortteliin 392.
- „ 77. Esitys toimiluvan myöntämisestä Aktiebolaget M. G. Stenius yhtiölle sähköraitiotien rakentamiseen Hagan ja Munkkiniemen huvilayhdiskuntiin.
- „ 78. Valiokunnanmietintö kunnan verolippujen ja laskujen venäjänkielisten käännösten antamista koskevasta asiasta.
- „ 79. Asiakirjoja uuden kirjastotalon tonttipaikan varaamista koskevassa kysymyksessä.
- „ 80. Valiokunnanmietintö kaupungille tulevain väkijuomavoittovarain käyttämisessä noudatettavasta menettelystä.
- „ 81. Esitys toimenpiteisiin ryhtymisestä Helsingin talvilaivaliikenteen vakauttamiseksi.
- „ 82. Valiokunnanmietintö ehdotuksineen Helsingin kaupungin kansakoulujen uudeksi ohjesäännöksi.
- „ 83. Esitys määrärahan myöntämisestä sähkötehtaan laajentamiseen sähkövoiman antamiseksi raitiotiekäyttöön.
- „ 84. Komiteanmietintö N:o 2 kaupungin terveyden- ja sairaanhoidon uudestijärjestämisasiasta.
- „ 85. Lausunto asiasta, joka koskee erityisen rakennuksen teettämistä kaupungin työväenopistoa varten.
- „ 86. Valiokunnanmietintö väkiviinajuomain vähittäismyynnin ja anniskelun, mallasjuomain anniskelun, viinien ja muiden miedompain juovutusjuomain vähittäiskaupan järjestämistä sekä ensinmainitun liikkeen yksinoikeuden pitentämistä koskevista asioista.
- „ 87. Ehdotus Helsingin vaivaishoidon uudeksi ohjesäännöksi.
- „ 88. Komiteanmietintö ehdotuksineen Helsingin kaupungin uudeksi rakennusjärjestykseksi.
- „ 89. Lausunto kaupungin teknillisten laitosten Hallituksen tekemästä erinäisten näissä laitoksissa palvelivien virkamiesten palkanparannusta koskevasta esityksestä.

- N:o 90. Ehdotus Helsingin kaupungin 1914 v. meno- ja tulosäännöksi, Rahatoimikamarin valmistama.
- „ 91. S:n s:n, Maistraatin laatima.
- „ 92. Esityksiä erinäisten määrärahan myöntämisestä teknillisiä laitoksia varten.
- „ 93. Lausunto Vaivahoitohallituksen tekemän, erinäisten lisämäärärahan myöntämistä koskevan esityksen johdosta.
- „ 94. Komiteanmietintö N:o 1 uuden kaupungintalon rakennusasiasta.
- „ 95. Valiokunnanmietintö kaupungin 1914 vuoden meno- ja tulosäntöä koskevasta asiasta.
- „ 96. Lausunto ehdotuksesta, joka tarkoittaa liikenneväylän laittamista korttelin N:o 38 halki sekä lainanmyöntämistä konsertti- ja oopperatalon teettämiseen mainitun liikenneväylän varrelle.
- „ 97. Valiokunnanmietintö N:o 2 ehdotuksineen Helsingin kaupungin kansakoulujen uudeksi ohjesäännöksi.
- „ 98. Helsingin kaupungin 1914 v. meno- ja tulosäntö, Kaupunginvaltuuston vahvistama 30 p. joulukuuta 1913.
-

Kaupunginvaltuuston diariin merkittyjen, joulukuun 31 päivänä 1912 ratkaisemattomien asiain luettelo.

Milloin asia saapui.	Asian laatu.	Minkä varassa asia on.
Edellisiltä vuosilta päättämättä olevia.		
1904. Lokak. 20.	Terveystoimikunnan esitys erityisen terveydenhoitojärjestysseurustuksen aikaansaamisesta.	Lokak. 25 p:nä 1904 sai Terveystoimikunta toimeksi tehdä ehdotuksen asiassa, ja kesäk. 2 p:nä 1909 Lautakunta antoi ehdotuksensa (<i>Pain. asiak. N:o 29 v. 1909</i>). Sittenkun asia tämän jälkeen oli lähetetty Maistraattiin lausunnon antamista varten, päätti Kaupunginvaltuusto, mainitun viranomaisen esityksestä, syysk. 21 p:nä 1909 valita kolme henkilöä Valtuusmiehistä Maistraatin kera sitä valmistelemaan, ja valittiin mainittuun toimeen samalla herrat O. Aschan, H. Renvall ja G. Salingre. Asian ilmoitetaan jääneen lepäämään odotellessa ehdotuksen laatimista kaupungin uudeksi rakennusjärjestykseksi, joka ehdotus on tekeillä ja jolla on katsottu olevan yhteyttä uuden terveydenhoitojärjestyksen kanssa.
1906. Maalisk. 6.	Terveystoimikunnan esitys valmistaviin toimenpiteisiin ryhtymisestä kunnallisen teurastamon rakentamiseksi sekä karjatorin laittamiseksi.	Sittenkun asiakirjat oli painatettu, lähetettiin asia huhtik. 10 p:nä 1906 Raha-toimikamariin. Helmik. 26 p:nä 1907 myönnettiin 1,200 mk. matkastipendeiksi, minkä jälkeen Terveystoimikunta antoi tohtori, vapaaherra O. von Hellensille ja arkkitehti K. Lindahlille toimeksi tutkia asiaa ulkomailla. Jouluk. 17 p:nä s. v. Kaupunginvaltuusto.

		<p>tuusto päätti painattaa stipendiaattien antaman matkakertomuksen heidän tekemine piirustuksineen. Maalisk. 14 p:nä 1908 lähetettiin asia komiteaan, johon valittiin vapaaherra von Hellens, arkkitehti Lindahl, johtaja Hj. Göös, eläinlääkäri O. Lindström ja herra F. Stockmann. Komitean annettua mietintönsä s:n v:n kesäk. 4 p:nä (<i>Pain. asiak. N:o 28 v. 1908</i>), palautti lisätty Kaupunginvaltuusto asian seuraavan lokak. 20 p:nä komiteaan enemmän selvityksen saamiseksi. Marrask. 18 p:nä 1910 antoi komitea uuden mietinnön (<i>Pain. asiak. N:o 51 v. 1910</i>), minkä jälkeen asia saman kuukauden 22 p:nä lykättiin Rahatoimikamariin.</p> <p>Rahatoimikamari ei ole asiaa loppuun käsitellyt, syystä että Kamarin mielestä on ollut tarpeellista etsiä teurastamolle uusi tontti aikaisemmin ehdotetun sijaan, jota varten onkin erinäisiä paikkoja tutkittu, mutta kun asian on havaittu kohtaavan vaikeuksia, ilmoitetaan että asia kohdakkoin otetaan lopullisesti valmisttavaksi.</p>
1907. Syysk. 30.	Herra G. Nyströmin esitysehdotus toimenpiteistä, joihin kunnan tulisi ryhtyä asuintonttien luvun lisäämiseksi, ja sen yhteydessä	Vieressä mainitut kolme asiaa on lopullisesti käsitelty muuten, paitsi että sittenkun Rahatoimikamari oli saanut toimekseen antaa ehdotuksen kunnallisten työväenasuntojen tarkastuksen järjestämiseksi Wallilassa sekä Kamari helmik. 24 p:nä 1910 oli antanut ehdotuksen yllämainitussa suhteessa (<i>Pain. asiak. N:o 19 v. 1910</i>), tämä kysymys sittemmin sitä seuraavan huhtik. 26 p:nä palautettiin Rahatoimikamariin, mikäli se koski tarkastusta, että kieltoa asukkien ottamisesta työväenasuntoihin asianomaisesti noudatettaisiin.
Lokak. 19.	Työväenasiainlautakunnan esitys toimenpiteistä tontinhintain kohoamisen ehkäisemiseksi, sekä	
Lokak. 24.	Terveystoimikamariin kirjelmä kaupungissa vallitsevan työväen asuntojen puutteen poistamisesta.	Viimeksi mainittua asiaa ei ole loppuun käsitelty, syystä että sillä on katsottu olevan yhteyttä asuntolautakunnan asettamiskysymyksen kanssa, jota kysymystä eräs Kaupunginvaltuuston asettama valiokunta paraikaa käsittelee.

<p>1908. Marr.k. 17.</p>	<p>Vapaaherra K. v. Alfthanin y. m. esitys pysyväsien rahavarain- eli kulunkiarviovaliokunnan asettamisesta Kaupunginvaltuustoon.</p>	<p>Jouluk. 1 p:nä 1908 asia lähetettiin valmisteltavaksi Valmistusvaliokuntaan, joka antoi mietinnön toukok. 10 p:nä 1909 (<i>Pain. asiak. N:o 20 v. 1909</i>), minkä jälkeen asia viimeksi mainitun kuukauden 25 p:nä lähetettiin Rahatoimikamariin. Tehdyn esitysehdotuksen johdosta on Kamari antanut Kaupunginvaltuustolle erinäisiä kaupungin kunnallishallinnon uudestajärjestämistä koskevia esityksiä (<i>Pain. asiak. N:rot 22, 23, 31, 33 ja 40 v. 1910, 31 v. 1911 sekä 33 v. 1912</i>).</p>
<p>1909. Jouluk. 21.</p>	<p>Arkkitehti Lars Sonckin esitys Kallion kirkonpaikan viereisten tonttien rakennuttamisesta.</p>	<p>Jouluk. 21 p:nä 1909 lähetti Valmistusvaliokunta asian Kaupunginasemakaavatoimikuntaan.</p>
<p>Jouluk. 30.</p>	<p>Kulunkiarviovaliokunnan ehdotuksesta</p>	<p>Asia ilmoitetaan olevan sen varassa ettei hyväksyttävää suunnitelmaa vielä ole saatu aikaan.</p>
<p>1910. Maalisk. 14.</p>	<p>Kunnallisneuvos F. V. Grönqvistin esitys saada Sörnäsän Rantatien varrella oleva tehdastontti N:o 2 muuttaa asuntotontiksi.</p>	<p>päätettiin jättää erityisen valiokunnan selvitetäväksi kysymys kaupungin läheisyydessä oleviin huvilayhteiskuntiin asettuneiden, mutta täältä palkkaa tai muuta tuloa nauttivain henkilöiden kunnallisverotuksesta; ja valittiin sittemmin tammik. 25 p:nä 1910 tämän valiokunnan jäseniksi herra H. Renvall sekä hovioikeudenneuvos K. Söderholm ja oikeusneuvosmies W. F. Heimbürger. Helmik. 5 p:nä 1912 antoi valiokunta mietinnön (<i>Pain. asiak. N:o 7 v. 1912</i>), minkä jälkeen asia saman kuukauden 27 p:nä lähetettiin Rahatoimikamariin.</p>
		<p>Maalisk. 14 p:nä 1910 lähetti Valmistusvaliokunta asian Rahatoimikamariin, jolta sitä seuraavan huhtik. 15 p:nä saapui vastaus, minkä jälkeen kysymys viimemainitun kuukauden 26 p:nä palautettiin Rahatoimikamariin.</p> <p>Asia on hakijan nyttemmin kuoltua hänen kuolinpesänsä pyynnöstä jätetty toistaiseksi sillensä.</p>

Marrask. 1.	Kauppavaltuutettujen esitys että Katajanokan tavaravarikkojen välillä olevat väliköt varustetaisiin katoilla.	Marrask. 21 p:nä 1910 lykkäsi Valmistusvaliokunta asian Rahatoimikamariin. Asiaa ei ole voitu loppuunkäsitellä, syystä että se on yhteydessä kaupungin yleisten töiden Hallituksessa esille otetun kysymyksen kanssa, joka koskee erinäisiä muita laivaliikenteen edistämistä tarkoittavia toimenpiteitä.
1911. Tam.k. 14.	Käsityöläis- ja Tehdasyhdistyksen y. m. hakemus 402:nnen korttelin Pohjois Rautatiekadun 7:ssä ja 9:ssä olevain tonttien luovuttamisesta talon paikaksi näille yhdistyksille.	Tammik. 31 p:nä 1911 lähetettiin asia Rahatoimikamariin, jolta sitä seuranneen lokak. 21 p:nä saapui vastaus, minkä jälkeen Kaupunginvaltuusto viime mainitun kuukauden 31 p:nä kehoitti hakijoita ennen toukok. 1 päivää 1912 jättämään tarkemman ohjelman sekä luonnokset ja kustannusarvion aiottua rakennusta varten, samalla kun Rahatoimikamarille annettiin määräys siitä, että kyseenalaiset tontit, siksi kunnes Valtuusto oli asian ratkaissut, olivat yllämainittuun tarkoitukseen varattavat. Toukokuun 14 päivänä 1912 saapui vastaus, minkä jälkeen Valmistusvaliokunta mainitun kuukauden 28 päivänä lähetti asian Rahatoimikamariin.
Huhtik. 24.	Herra O. Stenrothin esitysehdotus rahaston muodostamisesta rakennuslainain antamiseksi pieniä huoneistoja käsittäviä asuntoja rakennettaessa.	Toukok. 9 p:nä 1911 lykättiin asia lisävalmistelua varten valiokuntaan, johon kuuluvat esityksentekijä sekä herrat A. Lundqvist, A. Nyberg ja L. Ehrnrooth ynnä pankinjohtaja H. Kihlman. Jouluk. 29 p:nä 1911 valiokunta antoi mietintönsä (<i>Pain. asiak. N:o 73 v. 1911</i>), minkä jälkeen asia tammikuun 30 päivänä 1912 lähetettiin Rahatoimikamariin.
Huhtik. 25.	Rahatoimikamarin esitys uuden kaupungintalon ja poliisitalon rakennuttamisesta sekä Senaattorin tasoittamisesta (<i>Pain. asiak. N:o 15 v. 1911</i>).	Huhtik. 25 p:nä 1911 asetettiin asian valmistelua varten valiokunta, johon kuuluvat herrat A. Norrmén ja A. Ramsay sekä valtioneuvos A. Gripenberg, pormestari A. Aminoff, arkkitehdit A. Lindgren, K. Lindahl ja V. Thomé, kaupungininsinööri G. Idström sekä professori G. Nyström. Seuraavan toukokuun 16 päivänä antoi valiokunta mietinnön asiasta (<i>Pain. asiak. N:o 23 v. 1911</i>). Vii-

	<p>Kesäk. 2. Työväenasiain lautakunnan esitys asuntolautakunnan perustamisesta.</p>	<p>meksi mainitun kuukauden 18 päivänä tehtiin päätös G. F. Stockmann Aktiebolag yhtiön Sofiankadun varrella olevan talon ja tontin N:o 1 osan ostamisesta kaupungille, samalla kun kysymys edelleen valmisteltavaksi palautettiin edellään mainittuun valiokuntaan. Maaliskuun 22 päivänä 1912 antoi valiokunta asiasta uuden mietinnön (<i>Pain. asiak. N:o 21 v. 1912</i>). Toukokuun 28 päivänä 1912 päätettiin hankkia luonnospäirotukset kaupungintaloa varten toimeenpanemalla palkintokilpailu sekä hyväksyttiin mainitun kilpailun ohjelma. Sittenkun Rahatoimikamari seuraavan heinäkuun 11 päivänä oli ilmoittanut, että Arkkitehtiklubi oli palkintolautakunnan jäseniksi valinnut professori O. Tarjanteen sekä arkkitehdit M. Gripenbergin ja G. Strengellin ynnä varajäseneksi arkkitehti O. Bomansonin, valitsi Kaupunginvaltuusto syyskuun 10 päivänä lautakunnan jäseniksi herra A. Norrménin, valtioneuvos A. Gripenbergin, pormestari A. Aminoffin ja kaupungininsinööri G. Idströmin, minkä ohessa Rahatoimikamari sai toimekseen Tukholmalaisilta professori I. Clasonilta ja arkkitehti C. Westmanilta tiedustella, suostuisivatko nämäkin toimimaan palkintolautakunnan jäseninä; lautakunnan varajäseniksi valittiin herrat H. Lindberg ja A Ramsay. Lokakuun 3 päivänä Rahatoimikamari ilmoitti professori Clasonin ja arkkitehti Westmanin suostuneen toimimaan palkintolautakunnan jäseninä.</p> <p>Kesäk. 13 p:nä 1911 asia lähetettiin Rahatoimikamariin, jonka annettavan oman lausuntonsa ohella tuli hankkia myös Terveystoimikamariin lausunto. Helmikuun 29 päivänä 1912 saapui vastaus (<i>Pain. asiak. N:o 30 v. 1912</i>). Sittenkun esitys asiassa oli saapunut Yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämisyhdistykseltä, lähetettiin asia vastamainitussa tarkoituksessa toukokuun 14</p>
--	---	--

		<p>päivänä s. v. kunnan työvälistystoimiston Johtokuntaan ja Työväenasiain lautakuntaan, jotka sittemmin ovat antaneet vaaditut lausunnot (<i>Pain. asiak. N:o 69 v. 1912</i>). Joulukuun 10 päivänä lykättiin asia erityiseen valiokuntaan, jonka jäseniksi valittiin herrat O. Stenroth, L. Ehrnrooth, W. Zilliacus ja Ferd. von Wright sekä arkkitehti Karl Lindahl.</p>
<p>Syysk. 11.</p>	<p>Maistraatin kirje ynnä Läänin-hallituksen lähete Helsingin pitäjän Korpaksen tilan eräiden osain liittämistä Helsingin kaupunkikuntaan.</p>	<p>Toukok. 18 p:nä 1911 lähetti Valmistusvaliokunta asian Rahatoimikamariin, joka helmikuun 22 päivänä 1912 antoi lausunnon, minkä jälkeen Kaupunginvaltuusto seuraavan maaliskuun 12 päivänä päätti antaa Rahatoimikamarin nostaman kysymyksen Korpaksen tilan tai jonkin sen osan ostamisesta raueta, jota vastoin asia, sikäli kuin se koski ehdotusta edellä mainittujen tilanosain yhdistämisestä kaupunkiin, pantiin pöydälle, kunnes valiokunta, joka oli asetettu käsittelemään kysymystä mitä politiikkaa kaupungin tulisi noudattaa viereisiään huvilayhdyskuntia kohtaan oli antanut lausuntonsa sellaisten alueitten yhdistämisestä kaupunkiin, joita kaupunki ei omista. Tämän lausunnon nyttemmin saavuttua on asia uuden esittelyn varassa.</p>
<p>Lokak. 13.</p>	<p>Kaupungin teknillisten laitosten Hallituksen esitys vedenpuhdistamista koskevassa asiassa.</p>	<p>Lokak. 16 p:nä 1911 lähetti Valmistusvaliokunta asian Rahatoimikamariin, jolta sitä seuranneen marrask. 9 p:nä saapui vastaus, minkä jälkeen asia viime mainitun kuukauden 14 p:nä pantiin pöydälle ja asiakirjat toimitettiin painettaviksi (<i>Pain. asiak. N:o 52 v. 1911</i>). Viimemainitun kuun 28 p:nä lähetettiin asia Terveydenhoitolautakuntaan.</p> <p>Asia mainitaan olevan erinäisten tarkempain tutkimusten varassa, jotka ovat ensimmäisen kaupunginlääkärin toimitettavia, mutta joita ei vielä ole loppuun suoritettu.</p>

Lokak. 25.	Vapaaherra K. von Alfthanin y. m. esitysehdotus täällä voimassa olevan tonttiverotaksan tarkastuksesta.	Marrask. 14 p:nä 1911 asia lähetettiin Rahatoimikamariin. Sittenkun protokollasihteeri B. Wasastjerna ja varatuomari J. Ugglan nyttemmin ovat toimittaneet asian oikeudellisen selvityksen, tulee se lähiaikoina otettavaksi Rahatoimikamarissa käsiteltäväksi.
Marr.k. 17.	Suomen Uimaliiton esitys kunnan uimahallin rakentamisesta.	Marrask. 28 p:nä 1911 lähetettiin asia Terveystoimikuntaan, jolta sitä seuranneen jouluk. 29 p:nä saapui vastaus, minkä jälkeen asia samana päivänä lähetettiin kaupungin yleisten töiden Hallitukseen. Asia ilmoitetaan olevan edellä mainitun Hallituksen käsiteltävänä, joka ei kuitenkaan vielä ole käsittelemässä loppuun suorittanut.
Marr.k. 21.	Kvinnoförbundet Hemmet-nimisen naisliiton esitys, joka koskee kaupungin pesuhuoneiden viereisen veden likaisuutta.	Marrask. 27 p:nä 1911 lähetti Valmistusvaliokunta asian Terveystoimikuntaan, jolta sitä seuranneen jouluk. 7 p:nä saapui vastaus, ja lähetettiin kysymys viimemainittuna päivänä kaupungin yleisten töiden Hallitukseen. Asia on Rahatoimikamarin puheenjohtajan nostaman, kaupungin loka-viemärioloja koskevan kysymyksen yhteydessä, jota laajaa kysymystä Hallitus ei vielä ole ehtinyt loppuun käsitellä.
Jouluk. 18.	Esitys raitiotieverkon ulottamisesta Kallioon.	Jouluk. 22 p:nä 1911 lähetettiin asia Rahatoimikamariin. Asia on jäänyt toistaiseksi erinäisten Raitiotie- ja Omnibusosakeyhtiön kanssa olleiden neuvottelujen johdosta, mutta ehdotus siinä tulee kohdakkoin tehtäväksi.
Jouluk. 22.	Herra O. Häggmanin tšekäläistä voikauppaa koskeva esitysehdotus.	Tammik. 30 p:nä 1912 asia lähetettiin Terveystoimikuntaan, joka seuraavan huhtik. 26 p:nä ilmoitti, mihin toimenpiteisiin se asiassa oli ryhtynyt, minkä ohessa mainittiin lisätoimenpiteitä olevan odotettavana.

Jouluk. 22.	Kaupungin virka- ja palvelusmiesten eläkekysymystä varten asetetun valiokunnan ehdotuksesta	päätöksi Kaupunginvaltuusto jättää asetettavan erityisen valiokunnan toimeksi ehdotuksen valmistamisen eläkkeen antamisesta kaupungin palveluksessa oleville työmiehille; ja annettiin samalla Valmistusvaliokunnan toimeksi jäsenten ehdottaminen mainittuun valiokuntaan. Helmikuun 13 päivänä 1912 valittiin ehdotettuun valiokuntaan jäseniksi herrat A. Ramsay, L. Ehrnrooth ja A. E. Alfthan sekä insinööri T. Öller, varatuomari J. Ugglan ynnä kirvesmiehet Anders Karlsson ja Karl Johan Byman, minkä jälkeen valiokunta marraskuun 8 päivänä antoi mietintönsä (<i>Pain. asiak. N:o 66 v. 1912</i>), ja Kaupunginvaltuusto seuraavan joulukuun 10 päivänä antoi mainitun valiokunnan toimeksi vaatia Rahatoimikamarin lausuntoa asiassa sekä sitten Kaupunginvaltuustolle lähettää mainitun lausunnon ja antaa oma lausuntonsa siitä mitä Kamari oli asiassa esittänyt.
Jouluk. 30.	Herra O. Häggmanin ehdotuksesta	päätettiin asettaa erityinen valiokunta käsittelemään kysymystä talvilaiva liikenteen aikaisten liikennemaksujen huojentamisesta ja valittiin tammikuun 30 päivänä 1912 valiokunnan jäseniksi herrat Häggman, J. G. Lindholm ja Ferd. von Wright.
Vuonna 1912 saapuneita.		
<i>Maistraatti.</i>		
Helmik. 22.	Maistraatin kirjelmä ynnä Lääninhallituksen lähete työttömyysvakuutuskomitean antaman mietinnön johdosta.	Helmik. 27 p:nä annettiin toimeksi valiokunnalle, johon valittiin herrat H. M. J. Relander, A. Engström ja H. Hertzberg, laatia Valtuustolle ehdotus asiassa.
Huhtik. 27.	Maistraatin kirjelmä ynnä Lääninhallituksen alote asiassa, joka koskee erään Katajanokan ranta-alueen y. m. täyttämistä.	Huhtik. 29 p:nä lähetti Valmistusvaliokunta asian Rahatoimikamariin.

Huhtik. 19.	Maistraatin kirjelmä ynnä Lääninhallituksen lähete komitean mietinnön johdosta, jossa ehdotetaan muutettuja määräyksiä maamme kaupunkien rakennusoloihin nähden.	Huhtik. 30 p:nä 1912 annettiin komitealle, johon valittiin herrat J. Grotenfelt, L. Ehrnrooth. H. Lindberg, A. Lindqvist ja G. R. Idman toimeksi laatia ehdotus Valtuustolta vaatituksi lausunnoksi.
Toukok. 11.	Maistraatin kirjelmä ynnä kaupungin tilintarkastajain kertomus kaupungin tilien tarkastamisesta vuodelta 1911 (<i>Pain. asiak. N:o 42 v. 1912</i>).	Tilintarkastuskertomuksessa esitettyihin näkökohtiin ja lausuttuihin toivomuksiin nähden päätti Kaupunginvaltuusto kesäkuun 11 päivänä 1912, ennenkuin muuhun toimenpiteeseen ryhdyttäisiin, lähettää mainitun kertomuksen kaupungin Revisionikonttoriin lausunnon saamiseksi puheenalaisessa tarkoituksessa.
Toukok. 14.	Maistraatin kirjelmä ynnä Rahatoimikamarin esitys Kamarin, sen kanslian ja konttorin uudelleenjärjestämisestä (<i>Pain. asiak. N:o 33 v. 1912</i>).	Kesäk. 11 p:nä 1912 asia pantiin pöydälle, minkä jälkeen Valmistusvaliokunta erinäisiä kertoja kokoonnuttuaan on tarkastanut laadittua ehdotusta, kuitenkin vielä saamatta sitä loppuun tarkastetuksi.
Lokak. 19.	Maistraatin kirjelmä Tullikamarin anomuksen johdosta että kaupunki teettäisi tarpeellisen määrän tavaravajoja.	Lokak. 21 p:nä 1912 Valmistusvaliokunta lähetti asian Rahatoimikamariin.
Marrask. 8.	Maistraatin kirjelmä kauppias Heinrich Reincken anomuksen johdosta saada lupa Kaivopuiston Itäisen Lehtokujan tontin N:o 8 B halkomiseen.	Marrask. 8 p:nä 1912 Valmistusvaliokunta lähetti asian Rahatoimikamariin, jonka hankittuaan kaupungin yleisten töiden Hallituksen lausunnon, tulee antaa oma lausuntonsa siitä.
Marrask. 2.	Maistraatin kirjelmä ynnä ensimmäisen kaupunginvoudin palveluksessa olevain ulosottoapulaisten palkankorotusanomukset.	Marrask. 2, 11 ja 12 p:nä 1912 lähetti Valmistusvaliokunta nämä asiat Rahatoimikamariin, joka niistä antoi lausunnot, minkä jälkeen ne jouluk. 30 p:nä lähetettiin eri valiokuntaan, jonka jäsenistön Kaupunginvaltuusto vastedes määrää.
Marr.k. 11.	Maistraatin kirjelmä ynnä erinäisten vahtimestarien palkankorotusanomus	
Marr.k. 12.	Maistraatin kirjelmä ynnä ulosottoapulaisten palkankorotusanomus.	

Marr.k. 18.	Maistraatin kirjelmä ynnä Lääninhallituksen lähete, joka koskee kaupungin uuden vaivahoito-ohjesäännön laatimista.	Jouluk. 10 p:nä 1912 asia lähetettiin Vaivahoitohallitukseen.
Jouluk. 14.	Maistraatin kirjelmä entisen ulosottoapulaisen Moses Emil Åbergin eläkeanomuksen johdosta.	Jouluk. 14 p:nä 1912 Valmistusvaliokunta lähetti asian Rahatoimikamariin.
Jouluk. 20.	Maistraatin kirjelmä ynnä ulosottoapulaisen G. Eklundin eläkeoikeuden anomus.	Jouluk. 20 p:nä 1912 Valmistusvaliokunta lähetti asian Rahatoimikamariin.

Rahatoimikamari.

Toukok. 30.	Rahatoimikamarin esitys tontin varaamisesta kirjastorakennusta varten.	Kesäk. 11 p:nä 1912 asia lähetettiin kaupungin kirjastohallitukseen, joka seuraavan syyskuun 17 päivänä antoi lausunnon, minkä jälkeen asia lokakuun 8 päivänä palautettiin Rahatoimikamariin uuden ehdotuksen laatimista varten.
Syysk. 19.	Rahatoimikamarin esitys maksun määräämisestä kaupungin ranta-silloille ja satama-alueille puretusta tavarasta.	Lokak. 8 p:nä 1912 asia lähetettiin Kauppalautuutetuille lausunnon saamista varten.

Terveidenhoitolautakunta.

Maalisk. 28.	Terveidenhoitolautakunnan esitys erinäisiin toimenpiteisiin ryhtymisestä tuberkuloosin vastustamiseksi (<i>Pain. asiak. N:o 27 v. 1912</i>).	Huhtik. 30 p:nä 1912 asia käsiteltiin loppuun, mikäli koski ponsia 2, 3, 4, 5 ja 7, mutta palautettiin Rahatoimikamariin, mikäli koski ponsia 1 ja 6, jotka tarkoittivat sairaalan rakentamista tuberkuloosia sairastavia henkilöjä varten sekä kysymystä määrärahan myöntämistä yhdistyksille, jotka olisivat halukkaita perustamaan lomasiirtoloita kansakouluiässä oleville lapsille.
Marrask. 2.	Terveidenhoitolautakunnan kirjelmä ehdotuksineen kaupungin uuden kulkutautisairaalan menosäännöksi.	Marrask. 2 p:nä 1912 lähetti Valmistusvaliokunta asian Rahatoimikamariin.

Vaivahoitohallitus.

Lokak. 23.	Vaivahoitohallituksen esitys «Köyhäin lasten työkotiyhdistyksen» toimikunnan tekemine apurahananomuksineen.	Lokak. 23 p:nä 1912 lähetti Valmistusvaliokunta asian Rahatoimikamariin, joka saman kuukauden 24 p:nä antoi vastauksen, minkä jälkeen asia seuraavan marrask. 12 p:nä palautettiin vastedes asetettavaan Voittovarainvaliokuntaan.
Jouluk. 2.	Vaivahoitohallituksen esitys tarpeellisen alueen määräämisestä Forsbyn työ- ja vaivaistalolle.	Jouluk. 9 p:nä 1912 lähetti Valmistusvaliokunta asian Rahatoimikamariin.

Kansakoulujohtokunta.

Jouluk. 3.	Kansakoulujohtokunnan esitys eläkkeen myöntämisestä kansakoulunopettaja A. Kohoselle.	Jouluk. 3 p:nä 1912 Valmistusvaliokunta lähetti asian Rahatoimikamariin.

Kasvatuslautakunta.

Marr.k. 22.	Kasvatuslautakunnan esitys ynnä professorinrouva H. Waseniuksen y. m. anomus apurahan myöntämisestä Fredriksbergin lastenseimelle.	Marrask. 23 p:nä 1912 lähetti Valmistusvaliokunta asian Rahatoimikamariin.

Palotoimikunta.

Jouluk. 6.	Palotoimikunnan esitys paloaseman perustamisesta Bölen esikaupunkiin.	Jouluk. 9 p:nä 1912 Valmistusvaliokunta lähetti asian Rahatoimikamariin.
Jouluk. 6.	Palotoimikunnan kirjelmä ynnä alipalomestari O. Ekmanin virkaerohakemus.	Jouluk. 20 p:nä 1912 anomukseen myönnyttiin, mutta muilta kohdin asia palautettiin Palotoimikuntaan palolaitoksessa muuten ehkä tarpeellisten muutosten toimeenpanoa varten.

Muut toimi- ja lautakunnat.

Syysk. 28.	Kaupungin kirjastohallituksen esitys kirjaston haaraosastojen johtajain ja amanuenssien palkan korotusanomusten johdosta.	Syysk. 28 p:nä 1912 Valmistusvaliokunta lähetti asian Rahatoimikamariin.

Lokak. 22.	Majoituslautakunnan esitys kansliahuoneiston vuokraamisesta venäläisen sotaväen päällystölle sotaväen liikekannallepanon johdosta.	Lokak. 23 päivänä 1912 Valmistusvaliokunta lähetti asian Rahatoimikamariin.
Marr.k. 29.	Musiikkilautakunnan kirjelmä valmistaviin toimenpiteisiin ryhtymisestä konserttitalon aikaansaamiseksi Helsingin kaupunkia varten (<i>Pain. asiak. N:o 67 v. 1912</i>).	Jouluk. 10 p:nä 1912 asia lähetettiin Rahatoimikamariin.
Marr.k. 20.	Helsingin Anniskeluosakeyhtiön Johtokunnan anomus määrärahan myöntämisestä Korkeasaaren ja Seurasaaren laitoksien voimassapitoon.	Jouluk. 10 p:nä 1912 myönnettiin 35,000 markkaa ennakoita kaupunginkassasta, mutta kysymys, mikä lopullinen avustussumma yhtiölle voidaan myöntää, lähetettiin vastedes asetettavan Voittovarainvaliokunnan valmisteltavaksi.
Marr.k. 28.	Majoituslautakunnan esitys erinäisiin toimenpiteisiin ryhtymisestä sotaväen liikekannalle asettamisen varalta.	Jouluk. 9 p:nä 1912 Valmistusvaliokunta lähetti asian Rahatoimikamariin.

Yhteinen Raastuvanoikeus.

Lokak. 12.	Yhteisen Raastuvanoikeuden esitys palkkionkorotuksen myöntämisestä kaupunginpalvelijoille.	Lokak. 12 p:nä 1912 lähetti Valmistusvaliokunta asian Rahatoimikamariin, minkä jälkeen ja Kamarin annettua lausunnon asia lähetettiin edelleen valmisteltavaksi erityiseen valiokuntaan.
------------	--	--

Valtionviranomaiset.

Huhtik. 29.	Yleisten Rakennusten Ylihallituksen esitys toimenpiteisiin ryhtymisestä 4 kaupunginosan kaupunginasemakaavan muuttamiseksi.	Huhtik. 29 p:nä 1912 Valmistusvaliokunta lähetti asian kaupungin yleisten töiden Hallitukseen.
-------------	---	--

Kaupunginvaltuustossa vireille pantuja ehdotuksia.

Tam.k. 16.	Herra L. Ehrnroothin ehdotuksesta	päätettiin Terveystoimikunnan tarkemmin valmisteltavaksi lykätä kysy-
------------	-----------------------------------	---

		<p>mys viinien ja muiden miedompain väkijuomain myynnin tarkastamisen toimeenpanemisesta niiltä kohdin kuin terveydenhoidosta voimassa olevan asetuksen 32 ja 36 §§:ssä säädetään.</p>
Tam.k. 16.	Vapaaherra K. von Alfthanin ehdotuksesta	<p>lykättiin kysymykset, voiko kaupunki Anniskeluosakeyhtiön voittovaroista suorittaa jonkin määrän henkilöille, jotka täällä harjoittavat viinien ja muiden miedompain väkijuomain kauppaa sekä vapaaehtoisesti luopuvat sanotusta kaupasta, sekä käykö ja missä muodossa Kaupunginvaltuuston toimesta järjestäminen viinikaupan järjestyksen silmälläpito sen tarkastuksen lisäksi, jota järjestysvalta hoitaa, väki- ja mallasjuomasiain valmistelua varten asetettuun valiokuntaan.</p>
Tam.k. 30.	Komitean mietintö likeisemmän yhteistoiminnan aikaansaamisesta kaupungin sivistyslaitosten hallitusten kesken (<i>Pain. asiak. N:o 70 v. 1911</i>).	<p>Tammik. 30 p:nä 1912 pantiin asia pöydälle, kunnes lastentarhain toimintaa koskeva asia oli loppuun käsitelty. Helmik. 27 p:nä asia lähetettiin Rahatoimikamariin.</p>
Helmik. 13.	Herra Viktor von Wrightin ehdotuksesta annettiin Työväenasiainlautakunnan toimeksi laatia ja Kaupunginvaltuustolle ehdottaa, miten sopivimmin saataisiin ehkäistyksi sesonkitöiden lakkaamisen aikaansaama hätä.	<p>Lokak. 12 p:nä 1912 Työväenasiain lautakunta lähetti pyydetyn lausunnon ja samana päivänä Valmistusvaliokunta lähetti asian Rahatoimikamariin.</p>
Helmik. 13.	Herra puheenjohtajan ehdotuksesta annettiin Valmistusvaliokunnan toimeksi ehdottaa kansanlastentarhain Johtokunnan jäsenistö, jonka tulisi laatia ja aikanaan Valtuuston tarkastettavaksi ja hyväksyttäväksi esittää ehdotus johtokunnalle tarpeelliseksi johtosäännöksi.	<p>Helmik. 27 p:nä 1912 valittiin Johtokunnan jäsenet ja käskettiin Johtokunnan puheenjohtajan kutsua jäsenet koolle täyttämään heille myöskin helmik. 13 p:nä annetussa kokouksessa annettua, vieressä mainittua tehtävää.</p>
Maal.k. 22.	Lausunto asiasta, joka koski erinäisiä Kaupunginvaltuustolle saapuneita rautatierakennus-	<p>Huhtik. 30 p:nä 1912 hyväksyi Kaupunginvaltuusto kaikki lausunnossa olevat ponnet sekä päätti tämän johdosta ase-</p>

	ehdotuksia koskevia sysymyksiä (<i>Pain. asiak. N:o 25 v. 1912</i>) sekä sen yhteydessä Helsingin Kauppiaitten Yhdistyksen antama kirjelmä, jossa puollettiin Helsingin—Pusulän rautatietä.	tettavaan rautatievaliokuntaan valita herrat A. Ramsayn, C. E. Holmbergin, J. Tallbergin ja E. Schybergsonin ynnä johtaja K. A. Paloheimon, minkä ohessa Helsingin Kauppiaitten Yhdistyksen kirjelmä lähetettiin valiokuntaan.
Lokak. 29.	Herrain V. T. Rosenqvistin ja O. Stenrothin esitys toimenpiteisiin ryhtymisestä Helsingin kaupungin historian aikaansaamiseksi.	Marrask. 12 p:nä 1912 annettiin asia toimeksi komitealle, johon valittiin esityksentekijät sekä ylimäär. professori C. von Bonsdorff ynnä filosofiantohtorit R. Hausen ja J. W. Ruuth.
Marr.k. 26.	Herra L. Ehrnroothin y. m. esitys toimenpiteisiin ryhtymisestä elintarpeiden hinnan huojistamiseksi kaupungissa (<i>Pain. asiak. N:o 75 v. 1912</i>).	Jouluk. 10 p:nä 1912 asetettiin komitea, johon valittiin herra O. Häggman, pää-tirehtööri R. Sievers, johtaja A. Hyttinen, rakennusmestari Nest. L. Eskola, kaupungininsinööri G. Idström sekä filosofianmaisterit G. Estlander ja G. R. Snellman.
Jouluk. 30.	Kulunkiarviovaliokunnan ehdotuksesta	päätettiin asettaa erityinen valiokunta, jonka olisi ehdotettava eikö kaupungin terveyden- ja sairaanhoitoa kävisi uudestijärjestäminen sekä selvitettävä tarvitseekö kaupunki lähiaikoina laajempia tahi uusia sairaanhoitolaitoksia, ja olisi valiokunnan jäsenistö vastedes määrättävä.
Jouluk. 30.	Kulunkiarviovaliokunnan ehdotuksesta	päätettiin asettaa erityinen valiokunta valmistelemaan kysymystä palkkioiden myöntämisestä niille viransijaisille, jotka hoitavat johtajan ja johtajatarten osittaista opetusvelvollisuutta, sekä lisämäärärahan myöntämisestä opettajattarille, jotka hoitavat opetusta yhteisluokilla; ja olisi tämän valiokunnan jäsenet josakin seuraavassa kokouksessa määrättävä.
<i>Yksityisten henkilöjen ja yhdistysten tekemät hakemukset ja ehdotukset.</i>		
Maalisk. 12.	Esitys raitiotieverkon ulottamisesta Hermannisiin ja Toukolaan.	Maalisk. 12 p:nä 1912 lähetettiin asia Rahatoimikamariin.

Huhtik. 1.	Emäntäliiton anomus halpahintaisen talousvirtatariffin käytäntöönottamisesta.	Huhtik. 1 p:nä Valmistusvaliokunta lähetti asian kaupungin teknillisten laitojen Hallitukseen.
Huhtik. 12.	Helsingin Teollisuuskoulun anomus tonttipaikan myöntämisestä teollisuuskoulurakennukselle.	Huhtik. 15 p:nä 1912 Valmistusvaliokunta lähetti asian Rahatoimikamariin.
Huhtik. 18.	Helsingin Kauppiaitten Yhdistyksen anomus kaupungin satamalojen parantamisesta.	Huhtik. 18 p:nä 1912 Valmistusvaliokunta lähetti asian kaupungin yleisten töiden Hallitukseen.
Toukok. 4.	Erinäisten Hermannin huvilanomistajain esitys saada lunastaa sikäläiset tontit.	Toukok. 4 p:nä 1912 Valmistusvaliokunta lähetti asian Rahatoimikamariin.
Kesäk. 10.	Kivityöntekijä Alfred Hietalan apurahananomus.	Kesäk. 10 p:nä 1912 Valmistusvaliokunta lähetti asian Rahatoimikamariin.
Kesäk. 30.	Kaupunkilähetyksen esitys työsiirtolan perustamisesta.	Syysk. 24 p:nä 1912 päätettiin asiaa varten asettaa erityinen valiokunta, johon valittiin herrat A. Serlachius, V. Forsius ja H. Hertzberg, pormestari B. Schaudman sekä jumaluusopintohtori B. Päivänsalo, minkä jälkeen valiokunta seuraavan marrask. 4 p:nä antoi mietinnön (<i>Pain. asiak. N:o 65 v. 1912</i>) ja lisätty Valtuusto, sittenkun Rahatoimikamari oli antanut lausuntonsa asiasta (<i>Pain. asiakirj. N:o 78 vuodelta 1912</i>) ja Inkoon Kunnanvaltuutetut siinä olivat tehneet esityksen, palautti asian jouluk. 20 p:nä valiokuntaan, jota täydennettiin valitsemalla siihen johtaja G. Ehrnrooth ja pankinjohtaja K. Brofeldt.
Syysk. 6.	Herra August Lundqvistin ja kirjanpitäjä Uno Westerholmin kirjelmä ynnä Helsingin Uimahallille lahjoitettu rahamäärä.	Syysk. 6 p:nä 1912 lähetti Valmistusvaliokunta asian Rahatoimikamariin.
Lokak. 2.	Helsingin Raittiusyhdistysten Keskustoimikunnan esitys raittius-tilaston aikaansaamisesta.	Lokak. 3 p:nä 1912 lähetti Valmistusvaliokunta asian Tilastokonttoriin, joka seuraavan jouluk. 7 p:nä antoi vastauksen, minkä jälkeen asia viimeksi mainitun kuukauden 23 p:nä lähetettiin Rahatoimikamariin.

Lokak. 26.	Erinäisten väkijuomakauppiaitten esitys, joka koskee Anniskeluyhtiön harjoittamaa väkijuomakauppaa.	Lokak. 26 p:nä 1912 lähetti juovutusjuoma-asian valiokunta asian Helsingin Anniskeluyhtiölle, joka antoi vastauksen jouluk. 4 p:nä. On esittelyn varassa.
Marr.k. 13.	Pastori J. Stenbergin tekemä henkilökohtaisen eläkkeen anomus.	Marrask. 13 p:nä 1912 Valmistusvaliokunta lähetti asian Kansakoulujohtokuntaan, joka saman kuukauden 27 p:nä antoi vastauksen, minkä jälkeen Valmistusvaliokunta seuraavan jouluk. 23 p:nä lähetti asian Rahatoimikamariin.
Marr.k. 23.	Yliarkkitehti Jac. Ahrenbergin esitys saada lunastaa korttelin 498 Ruusavillakadun tontit N:ot 37 ja 39.	Marrask. 23 p:nä 1912 lähetti Valmistusvaliokunta asian Rahatoimikamariin.
Jouluk. 3.	Erinäisten Malmin asemalla asuvain henkilöjen anomus saada muuan kaatopaikka pois muutetuksi.	Jouluk. 3 p:nä 1912 lähetti Valmistusvaliokunta asian Rahatoimikamariin vaatien Kamarin sekä kaupungin yleisten töiden Hallituksen lausuntoa siitä.
Jouluk. 3.	Leskirouva Edla Johanna Eklundin eläkeanomus.	Jouluk. 3 p:nä 1912 Valmistusvaliokunta lähetti asian Rahatoimikamariin.
Jouluk. 3.	Maalari A. Gallén-Kallelan y. m. anomus näyttelyrakennuksen teettämisestä Kaisaniemeen.	Jouluk. 3 p:nä 1912 lähetti Valmistusvaliokunta asian Rahatoimikamariin pyytäen kaupungin yleisten töiden Hallituksen lausuntoa esittääkseen sen oman lausuntonsa kera Kaupunginvaltuustolle.
Jouluk. 11.	Yleisen Suomen köyhäinhoitokongressin Järjestyskomitean anomus määrärahan myöntämisestä köyhäinhoitokongressia varten.	Jouluk. 11 p:nä 1912 lähetti Valmistusvaliokunta asian Rahatoimikamariin.
Jouluk. 14.	Etelä-Suomen Kaupunkienvälisen Telefooniosakeyhtiön anomus saada laskea telefontaapeli.	Jouluk. 14 p:nä 1912 Valmistusvaliokunta lähetti asian Rahatoimikamariin.

Kaupunginvaltuusto on vuonna 1912 kokoontunut 22 kertaa, niistä 5 kertaa lisätyin luvuin. Lähetettyjen kirjeiden lukumäärä on 567.

Selostus Kaupunginvaltuuston asettamain erikoisvaliokuntain toiminnasta vuonna 1912.

1912 vuoden alussa oli 6 Kaupunginvaltuuston asettamaa valiokuntaa, jotka eivät olleet lopettaneet toimintaansa. Paitsi yleistä valmistusvaliokuntaa tuli vuoden varrella lisää 20 uutta valiokuntaa. Vuoden varrella oli siis olemassa 26 erikoisvaliokuntaa.

Näistä valiokunnista on vuoden varrella toiminut 24 ja toimensa on suorittanut 17. Vuoden päättyessä on jälellä 9 valiokuntaa.

Valiokunnat ovat antaneet 17 painettua ja 4 kirjallista lausuntoa. Vuoden 1913 jälellä olevat valiokunnat ovat:

1:ksi. talvilaivaliikenteen aikaisen liikennemaksujen alennusta varten tammikuun 30 päivänä 1912 asetettu ja käsittävä herrat O. Häggmanin, J. G. Lindholmin ja Ferd. von Wrightin;

2:ksi. kaupungin palveluksessa olevien työntekijäin eläke-etua valmistamaan helmikuun 13 päivänä 1912 asetettu sekä käsittävä herrat A. Ramsayn, L. Ehrnroothin, A. E. Alfthanin, T. Öllerin, J. Ugglan, A. Karlssonin ja K. J. Bymanin;

3:ksi. työttömyysvakuutuskomitean mietinnöstä lausuntoa antamaan helmikuun 27 päivänä 1912 asetettu sekä käsittävä herrat H. M. J. Relanderin, A. Engströmin ja H. Hertzbergin;

4:ksi. maamme kaupunkien rakennussäännön muutettuja määräyksiä koskevasta komiteamietinnöstä lausuntoa antamaan huhtikuun 30 päivänä 1912 asetettu sekä käsittävä herrat J. Grotenfeltin, L. Ehrnroothin, H. Lindbergin, A. Lundqvistin ja G. R. Idmanin;

5:ksi. erinäisiä rautatierakennusyrityksiä käsittelemään huhtikuun 30 päivänä 1912 asetettu ja käsittävä herrat A. Ramsayn, C. E. Holmbergin, J. Tallbergin, E. Schybergsonin ja K. A. Paloheimon;

6:ksi. työsiirtolakysymystä käsittelemään syyskuun 24 päivänä 1912 asetettu ja käsittävä herrat A. Serlachiuksen, V. Forsiuksen, H. Hertzbergin, B. Schaumanin, B. H. Päivänsalon, K. Brofeldtin ja G. Ehrnroothin;

7:ksi. Helsingin kaupungin historiaa varten marraskuun 12 päivänä 1912 asetettu sekä käsittävä herrat V. T. Rosenqvistin, O. Stenroothin, C. von Bonsdorffin, R. Hausenin ja J. W. Ruuthin.

8:ksi. Helsingin elintarpeitten hinnan huojistamiskysymystä varten joulukuun 10 päivänä 1912 asetettu sekä käsittävä herrat R. Sieversin, O. Häggmanin, A. Hyttisen, N. Eskolan, G. Idströmin, G. Estlanderin ja G. R. Snellmanin; sekä

9:ksi. asuntolautakunnan asettamista varten joulukuun 10 päivänä 1912 asetettu sekä käsittävä herrat O. Stenrothin, L. Ehrnroothin, W. Zilliacuksen, Ferd. von Wrightin ja K. Lindahlin.

Valiokunnan kokouksia on vuoden varrella pidetty 115 vaiheilla.

Helsingissä, joulukuun 31 päivänä 1912.

Hjalmar Ekholm.

Esitys varain myöntämisestä kaupungin vesijohtolaitoksen laajentamiseen vuosina 1913 ja 1914.

HELSINGIN

RAHATOIMIKAMARI.

Tammik. 23 p:nä 1913.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 44.

Kaupunginvaltuustolle osotetussa ja saattokirjelmän kera Rahatoimikamariin annetussa kirjelmässä viime lokakuun 18 päivästä on kaupungin teknillisten laitosten Hallitus tehnyt esityksen tarpeellisten varain myöntämisestä kaupungin vesijohtolaitokseen suunniteltujen laajennusten toimeenpanemiseksi vuosina 1913—1916. Hallituksen esityksen oheen on pantu vuonna 1913 suunniteltujen töiden kustannusarvio sekä vesijohtolaitoksen johtajan Hallitukselle antama esitys asiassa (Liitteet I, II ja III) ynnä luonnospiirustukset Eläintarhan vesisäiliön ehdotettua laajennusta varten. Asiaa alustavasti käsitellessään on Kamari havainnut tarpeelliseksi Hallitukselta vaatia erinäisiä lisätietoja, ja onkin Hallitus ne antanut kirjelmässä viime joulukuun 21 päivästä (Liitteet IV, V ja VI). Jättäessään asian Kaupunginvaltuuston tutkittavaksi ja ratkaistavaksi saa Rahatoimikamari lausua seuraavaa:

Niinkuin teknillisten laitosten Hallitus huomauttaa, myönsi Kaupunginvaltuusto lisätyin luvuin joulukuun 22 päivänä 1911 pitämässään kokouksessa vesijohtolaitoksen laajentamiseen vuosina 1912—1914 miljoonan markkaa, josta rahamäärästä viime vuonna 1912 on osotettu ja käytetty 300,000 markkaa.

Vuodeksi 1913 laaditussa vesijohtolaitoksen erikoiskulunkiarvioehdotuksessa on kaikkiaan 175,000 markan rahamäärä lainavaroilla teetettäviä uutistöitä varten. Tämän lisäksi teki laitoksen johtaja esityksen erinäisten uutistöiden teettämisestä edellä mainittujen lisäksi, joista töistä olisi kustannuksia kaikkiaan 677,000 markkaa. Lainavaroista kuluvana vuonna tarvittava määrä nousisi näin ollen kaikkiaan 852,000 markkaan. Seuraavina kolmena vuotena laskettiin lainavaroista tarvittavan laitoksen laajentamiseen:

vuonna 1914	530,000: —
” 1915	510,000: —
” 1916	240,000: —

minkä lisäksi laskettiin tarvittavan 500,000 markkaa uusien pääjohtojen teettämiseksi niihin osiin kaupunkia, mitkä noina vuosina ehkä luovutettaisiin rakennettaviksi. Kaikkiaan tarvittaisiin näin ollen 2,632,000 markkaa, ja kun aikaisemmin myönnettyistä lainavaroista oli käyttämättä 700,000 markkaa, tarvittaisiin tarkoitukseen lisäksi umpiluvuin 2,000,000 markkaa.

Sittenkun teknillisten laitosten Hallitus oli Kamariin antanut edellä kerrotun esityksen, on kuitenkin kuluvan vuoden 1913 meno- ja tulosääntö vahvistettu, minkä johdosta puheenalaisen laitoksen laajennussuunnitelmaan on tehty erinäisiä muutoksia. Uutistöitä varten on nimittäin myönnetty 1909 vuoden obligatsioonilainan jälellä oleva osa Smk 133,824:23 sekä 1911 vuoden lainasta Smk 111,791:71 eli kaikkiaan Smk 245,615:94. 1911 vuoden lainasta osotettu määrä on tietenkin suoritettava edellä mainitusta miljoonasta jälellä olevasta määrästä, joten siitä on nykyään jälellä Smk 588,208:29 myönnettäväksi niihin lisäautistöihin, joiden teettämisestä laitos on tehnyt esityksen.

Työt, joita varten nyt pyydetään määrärahaa, eivät yleensä ole tarkemmin määriteltyjä, mutta tarkoittavat pääasiassa, paitsi putkiverkon säännöllistä laajentamista, kaupungin vedensaannin turvaamista joksikin ajaksi, jota varten Vanhankaupungin vesilaitokseen tulee rakennettavaksi moniaita uusia suodattimia ja Eläintarhan vesisäiliön tehoisuutta lisättäväksi säiliötä korottamalla, jota paitsi ehdotuksessa on suunniteltu töitä vesipaineen lisäämiseksi Kalliossa. Ainoastaan kuluvana vuonna teetettäväksi suunnitelluista töistä on yksityiskohtaisia tietoja ja kustannusarviot tämän oheisessa vesijohtolaitoksen kirjelmässä viime lokakuun 17 päivästä, ja saa Kamari viitata siihen tarkempain tietojen saamiseksi.

Asiaa käsitellessään on Rahatoimikamari syistä, jotka ovat tarkemmin esitettyinä Kamarin kuluvaksi vuodeksi 1913 laatimaan meno- ja tulosääntöehdotukseen liittyvissä perustelmissa, katsonut olevan noudatettava jonkunlaista varovaisuutta 1911 vuoden käyttämättömäin lainavarain sitomisessa, minkätähden Kamari on katsonut suotavaksi, ettei koko pyydettyä määrää jo nyt sidottaisi yritykseen, vaan ainoastaan se osa, mikä tarvitaan lähiaikoina, esimerkiksi vuoden tahi parin kuluessa, kuitenkin hylkäämättä työohjelmaa, jonka Rahatoimikamarikin on voinut hyväksyä. Sitä varten on Kamari Hallitukselta vaatinut tietoa siitä rahamäärästä, mikä vuosina 1913 ja 1914 teetettäväksi suunniteltuihin töihin menevään kustannusten lisäksi tarvittaisiin pääjohtojen teettämiseksi noina vuosina uusiin kaupunginosiin, ja on Hallitus tämän johdosta Kamariin lähettänyt vesijohtolaitoksen johtajan antaman kirjallisen lausunnon, jossa mainitaan, mitkä uudet pääjohdot olisi mainitun ajan kuluessa teetettävä. Nämä työt ovat: uudet pääjohdot Bus- ja Santaholmaan, joista töistä olisi kustannuksia 99,000 markkaa, pääjohdot Meilahden ja Käpylän alueelle, joista töistä kumpaisestakin on laskettu olevan kustannuksia 100,000 markkaa, eli niinmuodoin kaikkiaan umpiluvuin 300,000 markkaa. Näistä töistä olisi jo tänä vuonna osotettava määräraha ensinmainittua varten. Rahatoimikamari pyytää muuten viitata järempänä seuraavaan lausuntoon kustannusarvioineen.

Rahatoimikamarin tällä tavoin supistaman 1913 ja 1914 vuoden laajennusohjelman toteuttamiseen tarvittaisiin lainavaroja seuraavat määrät:

vuonna 1913	Smk	677,000:—
» 1914	«	530,000:—
uusia pääjohtoja varten	«	300,000:—
		<hr/>
	Smk	1,507,000:—

ja koska, niinkuin edellä huomautettiin, aikaisemmin myönnetystä miljoonan markan määrärahasta vielä on osottamatta, Smk 588,208:29, olisi tämän lisäksi myönnettävä lainavaroja umpiluvuin 920,000 markkaa.

Kaupungin teknillisten laitosten Hallituksen esittämiin syihin viitaten ja siihen katsoen mitä tässä edellä on sen lisäksi esitetty, saa Rahatoimikamari kunnioittaen esittää Herrain Kaupunginvaltuusmiesten lisätyin luvuin päätettäväksi

että vesijohtolaitoksen laajentamiseen vuosina 1913 ja 1914 myönnetään 1911 vuoden obligatsioonilainasta tähän asti myönnetyn määrän lisäksi 920,000 markkaa; sekä

että varsinainen Valtuusto saa tehtäväkseen tälle päätökselle hankkia asianmukaisen vahvistuksen.

Edellyttäen edellä olevan ehdotuksen saavuttavan hyväksymisen, saa Rahatoimikamari lisäksi esittää varsinaisen Valtuuston päätettäväksi

että aikaisemmin ja nyt vesijohtolaitoksen laajentamiseen myönnettyistä lainavaroista käytetään:

laitoksen johtajan kirjelmässä lokakuun 17 päivältä 1912 lueteltuja uutistöitä varten 677,000 markkaa; sekä

vesijohtoverkon ulottamiseksi Bus- ja Santaholman saarille 99,000 markkaa, eli kaikkiaan 776,000 markkaa.

Rahatoimikamarin puolesta:

Alexis Gripenberg.

K. Rein.

HELSINGIN KAUPUNGIN
TEKNILLISTEN LAITOSTEN
HALLITUS

Helsingissä,
lokak. 18 p:nä 1912.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Kaupungin Vesijohtolaitoksessa kuluvana ja lähivuosina teetettäviä uutistöitä varten on Kaupunginvaltuusto lisätyin luvuin Hallituksen tekemästä esityksestä joulukuun 22 päivänä 1911 myöntänyt lainavaroista miljoonan markkaa. — Tästä määrästä on vuonna 1912 teetettäviä uutistöitä varten osotettu ja käytetty kaikkiaan 300,000 markkaa.

Vuodeksi 1913 laadittuun vesijohtolaitoksen rahasääntöehdotukseen on lainavaroilla teetettäviä uutistöitä varten pantu 175,000 markkaa, jota paitsi laitos on Hallitukselle esittänyt, että vastamainittuna vuonna käytettäisiin uutistöihin lisäksi arviolta kaikkiaan 677,000 markkaa, niinkuin tarkemmin käy selville Hallitukselle lähetetystä laitoksen kirjelmästä kuluvan lokakuun 17 päivästä, joka kustannusarvioineen ja piirustuksineen pannaan tämän oheen. — Mainitussa kirjelmässä tehdyn ehdotuksen tueksi esitetyt syyt näyttävät täysin päteviltä, minkätähden Hallituksen puolestaan on sitä mieltä, että ehdotetut työt olisi ensintulevana vuonna teetettävä. Kaikkien näiden vuonna 1913 teetettävien uutistöiden kustannukset nousisivat niinmuodoin yhteensä 852,000 markkaan.

Edellyttäen kaupungin väkiluvun ja vedenkulutuksen kasvavan likimain samassa suhteessa kuin viime vuosina lienee siitä johtuvat Vesijohtolaitoksen laajenustyöt vuosina 1914—1916 laskettava seuraavasti:

Vuonna 1914:

Putkiverkon säännölliset laajennukset	Smk	200,000:—
Vanhankaupungin ja vesisäiliön välisen pääjohdon loppuosan teettäminen , ...	»	270,000:—
Kahden uuden pumpun hankkiminen Vanhaan- kaupunkiin	»	10,000:—
Työt korkeapaineen aikaansaamiseksi Kalliossa	»	50,000:—
	<u>Smk</u>	<u>530,000:—</u>

Vuonna 1915:

Putkiverkon säännölliset laajennukset	Smk	200,000:—
Vesisäiliön yläosan korotus	»	310,000:—
	<u>Smk</u>	<u>510,000:—</u>

Vuonna 1916:

Putkiverkon säännölliset laajennukset	Smk	200,000: —
Vanhankaupungin suodattimien laajennus	»	40,000: —
	Smk	240,000: —

Tämän lisäksi lienee suurempien pääjohtojen teettämiseksi niihin uusiin osiin kaupunkia, mitkä näinä vuosina ehkä luovutetaan rakennettaviksi, varattava arviolta *500,000 markkaa*.

Vesijohtolaitoksessa vuosina 1912—1916 teetettävään laajennustöiden kokonaiskustannukset nousisivat edellä olevan laskelman mukaan niinmuodoin *2,932,000* markkaan, joten jo myönnetyn miljoonan markan määrärahan lisäksi tarvittaisiin umpiluvuin *2,000,000* markkaa.

Sen johdosta mitä Hallituksella on tässä edellä ollut kunnia lausua, saa Hallitus kunnioittaen esittää

Kaupunginvaltuuston *lisätyin luvun* päätettäväksi:

että Vesijohtolaitosta vuosina 1913—1916 laajennettaisiin pääasiallisesti edellä esitetyn suunnitelman mukaisesti arviolta *2,000,000* markan kustannuksilla, jotka suoritettaisiin kahta vuotta pitemmälle takaisinmaksuajalle otetuista lainavaroista; sekä

että varsinainen Valtuusto saisi toimekseen määrätä, minkä suuruisen summan kunakin eri vuonna saa tarkoitukseen käyttää sekä mihinkä muihin tarpeellisiin toimenpiteisiin on ryhdyttävä.

Tämän lisäksi päättänee *varsinainen* Kaupunginvaltuusto edellä esitetyn Vesijohtolaitoksen laajennusehdotuksen mukaisesti

osottaa *677,000* markkaa Vesijohtolaitoksen laajentamiseen vuonna 1913.

Helsingin kaupungin teknillisten laitosten Hallitus:

Hj. Schildt.

I. Savonius.

HELSINGIN KAUPUNGIN

VESIJOHTOLAITOS.

Helsingissä,
lokak. 17 p:nä 1912.

Helsingin kaupungin teknillisten laitosten Hallitukselle.

Kaupungin vedenkulutus on vuosi vuodelta tuntuvasti lisääntynyt ja on alempana mainittuina vuosina vuorokausittain noussut vieressä mainittuihin suurimpiin määriin:

V. 1907	10,703	kuutio m.
» 1908	12,176	» »
» 1909	13,327	» »
» 1910	14,856	» »
» 1911	16,897	» »
» 1912	18,144	» »

Edellytettävä niinkään on, että kulutus lähivuosina edelleen kohoaa likimain samassa suhteessa kuin aikaisemmin. Vuonna 1913 olisi suurin kulutusmäärä näin ollen 20,000 m³ ja seuraavana vuonna 1914 aivan varmasti tätä määrää suurempi. Kun Vanhankaupungin nykyiset kahdeksan suodatinta voivat puhdistaa enintään 20,000 kuutiometriä vuorokaudessa, täytyy jo ensintulevana vuonna ryhtyä toimiin niiden luvun lisäämiseksi. Tämä käykin sangen hyvin päinsä ilman muuta pitentämällä suodatinrakennusta ja asettamalla lisää samantyyppisiä suodattimia kuin nykyiset, jotka ovat osottautuneet laadultaan oivallisiksi.

Tämän oheisen kustannusarvion mukaan on itse rakennusta ehdotettu laajennettavaksi siten, että siihen asetetaan kuusi uutta suodatinta, mutta että aluksi valmistetaan ainoastaan kolme ja entisistä muutetaan yksi toiseen paikkaan tilan saamiseksi kahdelle kaupungin sähkötehtaan virranmuuntajalle.

Siten valmiiksi rakennettu laitos kykenisi puhdistamaan vettä 32,500 kuutiometriä vuorokaudessa. Kun tämänkin määrä on kaupungin tarpeisiin jonkun ajan kuluttua riittämätön, sopii kokonaan uusi suodatin sali teettää nykyisen salin vierelle, joten laitoksen puhdistuskyky nousee 65,000 kuutiometriin vuorokaudessa.

Ehdotetusta laajennustyöstä on laskettu olevan kustannuksia 120,000 markkaa.

Voimatarpeen lisääntymisen johdosta täytyy hankkia toinen 200 kw transformaattori kaupungin sähkötehtaasta annetun virran muuntamiseksi, koska trans-

formaattoreja tarvitaan niinä aikana, jolloin Vantaanjoen vesivoima ei riitä käyttämään Vesijohtolaitoksen turbiineja. Tämä transformaattori on aiottu sijoittaa suodatinsaliin nykyisen konetaulun taakse. Tämän johdosta täytyy yksi suodatin, niinkuin jo mainittiin, muuttaa toiseen paikkaan, mutta täten saadaan myös parempi tila ennestään olevalle, toiseen rakennukseen sijoitetulle transformaattorille. — Kustannukset on arvioitu 10,000 markaksi.

Vanhankaupungin vanhoja avonaisia suodattimia, jotka viime vuosina on laitettu seisotusaltaksi, ei käy talvisaikaan käyttäminen tähän tarkoitukseen, vaan täytyy niitä pitää joutilaina. Jotta niistä olisi talvisaikaankin hyötyä, täytyy ne varustaa päällysrakenteella. Vedenkulutuksen lisääntymisen johdosta tarvitaan näitä altaitakin kohdakkoin vuoden umpeen. Kustannukset yksinkertaisen päällysrakennuksen teettämisestä, jossa seinät olisivat sementtitiilistä ja katto kaksinkertaisista laudoista ja asfalttihuovasta rautaparrujen varassa, nousisivat tämän oheisen kustannusarvion mukaan 70,000 markkaan; ja suotava olisi että työ voitaisiin teettää jo ensi vuonna.

Se osa Vanhassakaupungissa olevaa vesijohtolaitoksen henkilökuntaa, jolla muun muassa on maksuton asunto, käsittää perheenjäsenineen neljäntäkymmentä henkilöä. Näiden käytettävänä on ollut uudempaan, kivistä tehtyyn asuinrakennukseen sijoitettu pienenlainen pesutupa, mutta ei sitä vastoin saunaa. Tämä on kuitenkin epäilemättä epäkohta, kun on kysymys suuren vesijohtolaitoksen henkilökunnan puhtaustarpeiden tyydyttämisestä. Olisi sentähden piammiten teetettävä sauna sekä isompi pesutupa mankelihuoneineen, ja nämä olisi sopivin sijoittaa erityiseen, laitoksen alueen pohjoisosaan teetettävään kivirakennukseen, jommoisen kustannusarvio nousee 7,000 markkaan. Nykyisestä pesutuvasta laitettaisiin keittiö, joka sisustettaisiin laitoksen henkilökunnan käytettäväksi huoneen ja keittiön käsittäväksi huoneistoksi.

Vanhankaupungin kemistin apulainen, insinööri Knut Alfthan on, huomauttaen että on mahdoton Vesijohtolaitoksen läheisyydestä saada vuokratuksi sopivaa ja asuttavaa huoneistoa, sekä että on tarpeellista, että hän, erittäinkin kemistin poissa ollessa, voi siellä asua, Hallitukselle esittänyt, että hänelle sinne laitettaisiin maksuton asunto. Insinööri Alfthanin esittämät perusteet huomioon ottaen Vesijohtolaitos puoltaakin hänen anomustaan Hallituksen hyväksyttäväksi ja ehdottaa, että ensi vuoden kuluessa saisi rakennuttaa 3 huonetta, keittiön ja kylpyhuoneen käsittävän huoneiston. Jos tämä asunto tehdään uuden puisen asuinrakennuksen jatkoksi, käy ullakkokerrokseen edullisesti laittaminen huoneen ja keittiön käsittävä huoneisto, joka sopii laitoksen ylimääräiselle koneenkäyttäjälle, joka niinkään on asunnon puutteessa.

Tämän oheisen kustannusarvion mukaan nousisivat kustannukset täten 14,000 markkaan.

Maksuttoman asunnon ynnä polttoaineiden saamiseksi lienee kemistin apulaisen palkkaetuja jonkun verran järjesteltävä, mutta tämä käynee parhaiten päinsä vasta sittenkun päätös asunnon rakennuttamisesta on tehty.

Edellä kerrotuilla Vanhankaupungin vesijohtolaitoksen laajennustoilla saadaan sikäläinen vedenpuhdistus taatuksi muutaman vuoden ajaksi. Mikään ei kuitenkaan estä tavalla tahi toisella edelleen laajentamasta sikäläistä laitosta tuntuvasti enemmän hankintakykyiseksi, ja Siltasaarella seisotusaltaita varten oleva ahdas tila on laajennettavissa sijoittamalla näitä laitoksia toiseen paikkaan jokivarrelle, jommoisesta menettelystä on eräitä muitakin etuja. Ylen suurta pääomatappiota eivät nämä laajennukset tuota siinäkään tapauksessa, että kaupunki muutaman vuoden kuluttua voisi tulla toimeen yksinomaan pohjavedellä, jommoiseen toimenpiteeseen ryhtymistä eivät mitkään pakottavat syyt toistaiseksi vaadi, koska vesijohtovesi, semmoisena kuin sitä nyttemmin toimitetaan kaupungille, sisältää sangen vähän bakteereja ja muutenkin on laadultaan hyvää.

Mutta ei riitä vain se, että saadaan tarpeellinen vesimäärä puhdistetuksi. Laitoksen muitakin osia täytyy laajentaa jotta ne voisivat vastata lisääntyneitä vaatimuksia. Niinpä myönnettiin jo vuonna 1911 84,400 ja vuonna 1912 90,000 markkaa johdon rakennuttamiseksi vesisäiliöstä Vanhankaupunkiin käyttämällä 600 millimetrin putkea, ja näillä varoilla saadaan johto teetetyksi vesisäiliön läheisyydestä Sturekadun päähän Vallilan alueen vierelle. Jällellä on siis vielä matka viimeksi mainitusta paikasta Vanhankaupunkiin eli 3,300 metriä, jota paitsi vesisäiliön vierelle tarvitaan putkea 140 metrin pituudelta. Viimeksi mainitun johtosan teettämisestä on kustannuksia 36,000 markkaa. Vanhankaupungin ja Vallilan välille teetettävän johdon kustannuksista ei ole tarkkaa arviota annettavissa, syystä ettei vahvistettua kaupunginasemakaavaa vielä ole Vallilan pohjois- ja luoteispuolista aluetta varten, johon johto on laskettava. Lähinnä Vanhankaupunkia ja Gumtähden puroon asti on johto sijoitettava I. Viertotien alle ja tämän 1,600 metrin pituisen osan, joka on aikomus teettää ensi vuonna, on laskettu aiheuttavan kustannuksia 230,000 markkaa. Tämän johdosta ovat Vanhankaupungin ja Vallilan välisen johdon kustannukset laskettavissa kaikkiaan 500,000 markaksi.

Vuonna 1913 tarvittaisiin niinmuodoin edellä mainittujen johtojen teettämiseen 36,000 ynnä 230,000 eli kaikkiaan 266,000 markkaa, jota vastoin johdon jällellä oleva osa on aiottu teettää vasta vuonna 1914, jolloin Vallilan viereistä aluetta varten lienee vahvistettu kaupunginasemakaava olemassa.

Vuosina 1901 ja 1902 laajennettu 5,000 kuutiometriä vetävä Eläintarhan vesisäiliö on nyttemmin liian pieni voidakseen tyydyttää lisääntynyttä kulutusta. Vielä vähemmän tarjoo säiliö tarpeellista vakuutta häiriintymättömästä vedentulosta siinä

tapauksessa että nosto keskeytyy vain lyhyeksikin ajaksi. Aikaisempina vuosina toimitettujen laskelmain nojalla, jotka ovat mainittuina laitoksen vuosikertomuksissa, täytyy tåkäläisen säiliön voida sisältää noin 22 % vuorokautisesta kulutusmäärästä, edellyttäen vedennoston jatkuvan tasaisesti vuorokauden umpeen. Yhteen aikaan päivästä poistuu nimittäin säiliöstä se veden liikamäärä, mikä yön varrella on siihen nostettu. Jotta säiliö voisi vetää sen suurimman vesimäärän eli 20,000 kuutiometriä, mikä vuonna 1913 oletetaan tarvittavan, pitää sen tilavuus olla $0,22 \times 20,000$ eli 4,400 kuutiometriä. Tätä paitsi tarvitaan käytännöllisistä syistä lisätilaa, koska säiliön ei voi milloinkaan sallia juoksevan kuiviin ja koska mahdollisesti puhjenneen tulipalonkin sammuttamiseen täytyy olla joku vesimäärä käytettävänä. Ensi vuonna voi nykyisen säiliön sentähden vielä katsoa riittävän, mutta vuonna 1914 ei se enää vastaa tarvetta, vaan on se sitä ennen laajennettava.

Helpoimmin on tämä laajennus aikaansaataavissa rakentamalla nykyiseen säiliöön lisää saman kokoinen ja näköinen osasto. Rakennuksen kuutiotila olisi siten 10,000 kuutiometriä.

Tuollaista lisärakennusta suunnitellessa tulee ehdottomasti kysyneeksi, eikö kaupungin ylempänä sijaitsevissa osissa vallitsevaa epätydyttävää vesijohtojen vesipainetta kävisi lisääminen. Sen johdosta että viime vuosina on putkiverkkoa uudistettu ja uusia isoja pääjohtoja laskettu, ovat olot entisestään tuntuvasti parantuneet, mutta kun kaupunki laajenemistaan laajenee ja kaikki vahvistetun kaupungin asemakaavan piirissä sijaitsevat ylännteet rakennetaan, lisääntyy myös niiden alueitten luku, joissa vesipaine on epätydyttävä. Tähän katsoen ja kun on tarpeellista kohdakkoin toimittaa vettä myöskin Oulunkylän länsipuolisille yläville alueille, missä ylempänä sijaitsevalle vesisäiliölle tosin on paikka saatavissa luonnolliselta ylännteeltä, mutta korottamalla Eläintarhan vesisäiliötä olisi saatavissa hyvä varavesi näitä laajoja alueita varten, on kustannuslaskelmissa myös otettu huomioon laajennetun vesisäiliön korotus.

Tätä varten on rakennuskonttorin huonerakennusosasto laatinut kahdet vaihtopuoliset luonnospiirustukset, joiden mukaan säiliöön rakennettaisiin yläosasto, jossa vedenkorkeus olisi 5 tahi 4 metriä ja lisätila edellisessä tapauksessa 12,500, jälkimäisessä taas 10,000 kuutiometriä. Kustannukset on edellisessä tapauksessa laskettu 310,000, jälkimäisessä 278,000 markaksi, joten ensinmainitun vaihtoehdon toteuttaminen kävisi jonkun verran kalliimmaksi kuutiometriä kohti, ollen Smk 27: 80 edellisessä ja Smk 24: 80 jälkimäisessä tapauksessa.

Tarkoitus ei kuitenkaan ole heti ryhtyä tätä laajennusta teettämään eikä se kävisikään päinsä, ennenkuin Vanhankaupungin laitosta on laajennettu ja uusi johto saatu aikaan, vaan haluaa Vesijohtolaitos tässä ainoastaan osottaa, että käy kohtuullisilla kustannuksilla lisääminen usein puheena ollutta putkiverkon vesipainetta koko kaupungissa 5—6 metrillä, samalla kun säiliön alaosaan saadaan runsas määrä varavettä, jolla vuotojen ilmestyessä putkiverkkoon tahi muiden arvaamattomien häiriöitten sattuessa voi olla sangen suuri merkitys. — Mikään ei kuitenkaan

estä siitä huolimatta jossakin tahi joissakin ylempänä sijaitsevilla osilla kaupunkia edelleenkin lisäämstä vesipainetta, ja Laitos aikookin antaa selvityksen tuollaisesta paineen lisäämisestä Kallion alueella.

Siinä toivossa että Hallitus nyt ottaa huomioon ehdotuksen vesisäiliön korotamisesta ja periaatteessa sen hyväksyy, on kustannukset säiliön alaosan laajentamisesta laskettu vastaista korotusta silmälläpitäen, ja nousevat nämä kustannukset 190,000 markkaan.

Jos sitä vastoin vastaista korotusta ei pidettäisi tarpeellisena, olisi ensinmainitussa tapauksessa suunniteltu väliaikainen puukatto vaihdettava rautabetonista tehtyyn, maataytteellä varustettuun kattoon, jossa tapauksessa kustannukset nousisivat 210,000 markkaan.

Yhdistellen mitä tässä edellä on lausuttu saa Laitos kunnian ehdottaa, että Hallitus tekisi Herroille Kaupunginvaltuusmiehille esityksen määrärahain myöntämisestä seuraavain uutisrakennustöitten teettämiseen vuonna 1913, nimittäin:

- 1) suodatinrakennuksen laajentamiseen ja kolmen uuden suodattimen hankkimiseen 120,000 markkaa;
- 2) 200 kw transformaattorin hankkimiseen ja nykyisen transformaattorin muuttamiseen toiseen paikkaan 10,000 markkaa;
- 3) avonaisten seisotusaltaiden varustamiseen päällysrakennuksella 70,000 markkaa;
- 4) pesutuvan ja saunan teettämiseen Vanhankaupungin työhenkilökuntaa varten 7,000 markkaa;
- 5) Vanhankaupungin kemistin apulaisen asunnon teettämiseen sekä huoneen ja keittiön sisustamiseen ullakkokerrokseen 14,000 markkaa;
- 6) vesisäiliön ja Vanhankaupungin välisen uuden vesijohdon jatkamiseen 266,000 markkaa; sekä
- 7) vesisäiliön laajentamiseen 5,000 vesikuutiometrin vesitilalla ja jotta sitä vastedes kävisi korottamalla laajentaminen, jossa tapauksessa menot nyt nousisivat 190,000 markkaan.

Kaikista näistä töistä on kustannusten laskettu nousevan 677,000 markkaan.

Helsingin kaupungin Vesijohtolaitos:

Albin Skog.

HELSINGIN KAUPUNGIN

VESIJOHTOKONTTORI.

Liite III.

Helsingissä,

lokak 17 p:nä 1912.

Vesijohtolaitoksessa vuonna 1913 teetettävain uutis- rakennustöiden kustannusarvio.

Vanhankaupungin suodatinrakennuksen laajentaminen 6 suodatinta varten ja 3 uuden suodattimen hankkiminen.

680 m ³ maata poistettava à 3:—	2,040:—	
750 » kalliota louhittava ja louhoskiviä sijoitettava à 8:—	6,000:—	
220 » betonilattiaa kalliolle à 28:—	6,160:—	
60 » betonia kivijalkaan à 30:—	1,800:—	
1,100 m ² asfalttieristettä kivijalkaan à —:60	660:—	
80 » rautabetonilattiaa puhtaanvedenkanavan päälle à 22:—	1,760:—	
42,000 tiiltä muurauksineen à 130:—	5,460:—	
60 m ² ulkopuolista rappausta à 4:—	240:—	
260 » sisäpuolista rappausta à 2:—	520:—	
250 » sementtiputsia à 3:—	750:—	
120 » väliaikaista seinää à 3:—	360:—	
4 rautaista kattotuolia à 1,000:—	4,000:—	
300 p. m. 10" × 6" parruja kattoon à 3:—	900:—	
420 » 6" × 3" lankkuja á 1:—	420:—	
480 m ² ulkokattoa valmiina 1" × 5" pontatuista paneelilau- doista, 1 kerros tervattua vuoraushuopaa, 1 ¹ / ₄ " katto- rimoja ja vesikatto tervatusta asfalttihuovasta à 6:—	2,880:—	
8 ikkunaa	300:—	
1 suodatin poistettava ja uudelleen sijoitettava	400:—	
6 suodatinammetta rautabetonista à 2,500:—	15,000:—	
80 m ² lattiaa 2 ¹ / ₂ " lankuista à 5:—	400:—	
Mittaustyöt	800:—	50,850:—
3 suodattimen osat fob. Amerika	53,000:—	
Rahti ja paikallepano	4,000:—	
Hiekka ja sora suodattimiin, arviolta	1,500:—	
4 ammeen paikallepano kemiatuotejohtoineen, arviolta	3,500:—	62,000:—
Työnjohto, sekalaiset ja arvaamattomat menot	—	7,150:—
		<u>Smk 120,000:—</u>

Avonaisten seisotusaltaiden päällysrakennus.

14,000 sementtitiiltä (20 × 20 × 20) ulkomuuriin ja keskuskammion yläosaan à 1:15	16,100:—	
120 m ³ betonia keskuskammion alaosaan Gray-rautapilarien verhoksi veteen sekä valettavaksi eräisiin sementtitiiliseinäin kohtiin à 30:—	3,600:—	
79,000 kg rautaparruja ulkokaton kannattimiksi (720 m N. P. 32; 200 m N. P. 38; 250 m Gray-rautaa N:o 24) à —: 30	23,700:—	
1,600 p. m. 10" × 6" parruja à 3:—	4,800:—	
2,700 m ² ulkokattoa altaisiin ja keskuskammioon à 5:—	13,500:—	
18 kaksoisikkunaa altaisiin à 60:—	1,080:—	
8 » keskuskammioon à 50:—	400:—	
7 ovea à 60:—	420:—	
25 m ² välikattoa rautabetonista à 20:—	500:—	
Kaksinkertainen lasikatto keskuskammioon, arviolta	1,000:—	
900 m ² sementtiputsia à 2:—	1,800:—	
Maalaus y. m., arviolta	3,000:—	64,300:—
Valvonta, työnjohto, sekalaiset ja arvaamattomat työt	— —	5,700:—
		<u>Smk 70,000:—</u>

Vanhaankaupunkiin tehtävä pesutupa ja sauna.

60 m ³ perustusta kaivettava à 3:—	180:—
50 » perusmuuria granitista à 6:—	300:—
7,000 tiiltä muurauksineen à 130:—	910:—
15 m ² sementtitiilimuuria à 9:—	135:—
93 » sementtitiili-julkisivumuuria à 12:—	1,116:—
260 » sisäpuolista rappausta à 1:50	390:—
36 » betonilattiaa à 5:—	180:—
11 » puulattiaa täytteenä à 6:—	66:—
50 » välikattoa betonista rautatiekiskoineen à 11:—	550:—
52 » ullakonlattiaa täytteenä à 5:50	286:—
94 » vesikattoa asfalttihuopaverhoineen à 3:50	329:—
10 ikkunaa	350:—
7 ovea	350:—
25 m ² laudoitusta à 3:—	75:—
4 uunia	600:—
	<u>Siirros 5,817:—</u>

	Siirros	5,817:—	
I saunakoneisto, täydellisenä		350:—	
I virutusallas betonista		80:—	
3 pesuastiaa à 25:—		75:—	6,322:—
Vesijohto, sähkövalo, y. m. sekä valvonta ja sekalaiset menot		678:—	7,000:—
			<u>Smk 7,000:—</u>

Vanhankaupungin koneenkäyttäjäsunnan lisärakennus kahden uuden, 3 huonetta ja keittiön sekä huoneen ja keittiön käsittävän huoneiston aikaansaamiseksi.

150 m ³ perustusta kaivettava à 2:50		375:—	
100 » perusmuuria granitista à 9:—		900:—	
35 m ² kivijalkaa granitista à 18:—		630:—	
1,200 p. m. seinähirsii ynnä valmistus ja tiivistys à 1:50		1,800:—	
140 m ² kaksinkertaista lautaseinää ullakkokerrokseen, valmiina à 2:50		350:—	
300 p. m. hirsii lattioihin ja välikattoon à 2:—		600:—	
200 m ² lattiaa täytteineen, liistoinen y. m. à 6:—		1,200:—	
50 » ullakkokerroksen lattiaa täytteineen ja liistoinen à 6:—		300:—	
50 » ullakkokerroksen lattiaa täytteineen à 4:50		225:—	
150 » kattopaneelia liistoinen à 2:30		345:—	
150 » ulkolaudoitusta à 2:—		300:—	
13 ikkunaan		600:—	
10 ovea		300:—	
4 uunia à 250:—		1,000:—	
2 keittiön liettä à 200:—		400:—	
5,500 tiiltä muureihin rappauksineen à 150:—		825:—	
I saunakoneisto, I W. C. seisotuskaivoineen, 2 likavesiastiaa		1,100:—	
200 m ² vesikattoa galvanoidusta levystä à 7:—		1,400:—	
Maalaus, tapetoiminen y. m.		750:—	13,400:—
Valvonta, työjohto, sekalaiset ja arvaamattomat menot		— —	600:—
			<u>Smk 14,000:—</u>

Vesijohto I. Viertotien alle Vanhankaupungin turbiinipumppulaitoksen ja Toukolan Rantakorttelin tontin N:o 5 alle.

1,600 m 600 mm putkea sijoituksineen à 65:—	104,000:—
1,550 » 125 » » » à 8:—	12,400:—
	<u>Siirros 116,400:—</u>

	Siirros	116,400:—	
4 luistiventtiiliä, kukin 600 mm à 1,100:—		4,400:—	
4 » » 200 » à 180:—		720:—	
10 » » 125 » à 110:—		1,100:—	
16 palovesijohtoa à 200:—		3,200:—	125,820:—
2,700 m ³ kanavaa louhittava à 18:—		48,600:—	
3,400 » maataytettä hankittava ja käytettävä à 5:—		17,000:—	
6,000 » maata kaivettava ja jälleen täytettävä à 3:—		18,000:—	83,600:—
Valvonta, sekalaiset ja arvaamattomat menot		— —	209,420:—
			20,580:—
			<u>Smk 230,000:—</u>

Vesisäiliön vievän tien alainen vesijohto.

140 m 600 mm putkea sijoituksineen à 65:—	9,100:—	
4 luistiventtiiliä, kukin 600 mm à 1,100:—	4,400:—	13,500:—
800 m ³ kanavaa louhittava à 18:—	14,400:—	
1,000 » maataytettä hankittava ja käytettävä à 5:—	5,000:—	19,400:—
Silmälläpito, sekalaiset ja arvaamattomat menot	— —	32,900:—
		3,100:—
		<u>Smk 36,000:—</u>

Eläintarhan vesisäiliön lisärakennus.

I. Säiliön alaosan laajennus 5:stä 10,000 m³ vetäväksi väliaikaisine puukattoineen.

a) 700 m ³ kalliota louhittava à 7:50.	5,250:—	
b) 150 » kivitäytettä säiliön lattian alle tapuloitava ja lajiteltava à 2:—	300:—	
c) 400 m ³ perusmuuria sementtilaastiin säiliön seinäin alle à 30:—	12,000:—	
d) 500 m ³ kylmää muuria säiliötä ympäröiväksi käytäväksi à 15:—	7,500:—	
e) 2,400 m ³ ulko- ja välimuureja sekä lattiaa polkubetonista à 30:—	72,000:—	
f) 70 m ³ monieribetonia vanhan säiliön graniittipäällystykseen, ankkurirautoineen à 70:—	4,900:—	
g) 25 m ³ monieribetonia väliseiniin à 55:—	1,375:—	
h) 2,500 m ² sementtiputkia à 3:—	7,500:—	110,825:—
	Siirros	— — 110,825:—

	Siirros		
		— —	110,825:—
i) 130 m ³ rautabetonipilareja sementtiputsineen à 50:—	6,500:—		
k) 4,800 kg rautatukia samoihin à —:30	1,440:—	7,940:—	
l) 2,000 m ² seiniä ja lattiaita siveltävä inertolilla à 1:50	3,000:—		
m) 380 » graniittiverhoa, osin syklooppisiteessä, säiliömuurien ulkopuolelle pilasterien ja kaiteen väliin à 25:—	9,500:—		
n) 200 m ² graniittipäällystystä hakattuine liitoksineen pilasterien ja portaalihuoneen päälle à 30:—	6,000:—		
o) 50 p. m. kaidetta (noin 1,7 korkeaa), uutta, à 90:—	4,500:—		
p) 75 » » poistettava vanhasta säiliöstä ja kiinnitettävä uuteen à 10:—	750:—	23,750:—	
q) 1,800 p. m. parruja ja piiruja kattotuoleiksi à 1:50	2,700:—		
r) 1,400 m ² ulkokattoa asfalttihuopineen à 5:—	7,000:—		
s) 400 kg pultteja à —:50	200:—	9,900:—	
t) Ulko-ovi, ikkunat ja kierteisportaat etuhuoneeseen	1,000:—		
u) Putkijohdot ja luistiventtiilit (entiseen osastoonkin) sekä tuulluutus, arviolta	16,000:—		
v) Aukon tekeminen muurin kahteen kohtaan nykyisen ja uuden osaston välille	500:—		
x) Konttorirakennus sementtitiilistä, laitetaan työn valmistuttua saunaksi ja pesutuvaksi	2,500:—	20,000:—	
y) Valvonta, työnjohto, sekalaiset ja arvaamattomat menot	— —	17,585:—	
		<u>Smk 190,000:—</u>	

II. Ylemmän osaston laittaminen, jossa on 5 m vedenkorkeus ja joka vetää noin 12,500 m³, sekä siitä johtuvat koko alaosaston muutostyöt.

a) Maatäytteen poistaminen nykyisen säiliön katolta, betonikaton irroittaminen y. m.	2,000:—		
b) 95 m ³ rautabetonipilareja sementtiputsineen vanhimpaan osastoon à 50:—	4,750:—		
c) 2,000 kg rautatukia samaan à —:30	600:—	7,350:—	
d) 730 m ³ välikattoa rautabetonista à 40:—	29,200:—		
e) 103,000 kg rautatukia samaan à —:30	30,900:—	60,100:—	
f) 40 m ³ monieribetonia nykyisen osaston väliseiniin à 55:—	2,200:—		
	<u>Siirros 2,200:—</u>	<u>67,450:—</u>	

	Siirros		
g)	750 m ² sementtiputsia à 3:—	2,200:—	67,450:—
h)	300 m ³ betonia väli- ja ulkomuurien kohottamiseksi yläosaston lattiapinnan tasalle à 28:—	2,250:—	
i)	2,000 m ² seiniä ja latioita nykyisessä osastossa siveltävä inertolilla à 1:50	8,400:—	
k)	4,200 m ² alaosaston kattoa siveltävä sementtivärillä à —:50	3,000:—	
	Erinäisiä töitä vanhimman osaston muurien lujittamiseksi	2,100:—	
		5,000:—	22,950:—

Yläosastossa:

l)	900 m ³ rautabetonia säiliön seiniin, kattoihin, pilareihin ja pilastereihin à 40:—	36,000:—	
m)	415 m ³ rautabetonia ulkokattoon ja sitä kannattaviin pilareihin à 40:—	16,600:—	
n)	102,000 kg rautatukia betoniin à —:30.	30,600:—	
o)	4,000 m ² sementtiputsia à 3:—	12,000:—	
p)	4,000 » seiniä ja latioita siveltävä inertolilla à 1:50.	6,000:—	
q)	70 m ³ monieribetonia väliseiniin à 55:—	3,850:—	
r)	1,400 m ² sementtiputsia samoihin à 3:—	4,200:—	
s)	22,500 sementtitiiltä (0,2 × 0,2 × 0,4 m ³) ulkomuureihin muurauksineen à 1:—	22,500:—	
t)	190 m ³ betonia pilasterien, porttaalin ja kattoliistan graniittiverhon takamuuriin sekä valettavaksi sementtitiilisiin eräissä muurin kohdissa à 35:—	6,650:—	
u)	850 m ² sementtiputsia sementtitiiliseiniin (ulkopuolelle) à 3:—	2,550:—	
v)	210 p. m. kattoliistaa (noin 1 m korkeaa) à 40:—	8,400:—	
x)	50 » » (noin 1,5 m korkeaa) à 60:—	3,000:—	
y)	12 pilasteria, 1,5 m leveää graniitista à 500:—	6,000:—	
z)	10 » 2,0 m » » à 700:—	7,000:—	
A)	3,000 m ² ulkokaton verhoa à 4:—	12,000:—	
B)	6,200 » säiliön sisäkattoa sekä seiniä ja kattoa vesisäiliön ulkopuolelta puhdistettava ja siveltävä kalkki-tahi sementtivärillä à —:50	3,100:—	
C)	2 kupua porttaalin yläpuolelle, arviolta	4,000:—	
D)	24 erikokoista ikkunaa graniittipuitteineen	1,800:—	
E)	putkijohdot, venttiilit ja tuuletus, arviolta	5,000:—	191,250:—
	Silmälläpito, työnjohto, sekalaiset ja arvaamattomat menot	— —	28,350:—
			<u>Smk 310,000:—</u>

I ja II yhdistelmä.

I Uuden säiliön alaosasto väliaikaisine puukattoineen	190,000:—
II Yläosaston korotus vedenkorkeuden lisäämiseksi 5 m:llä sekä siitä joh- tuvat koko alaosaston muutostyöt	310,000:—
	<u>Smk 500,000:—</u>

III. Ylemmän osaston laittaminen, jossa on 4 m vedenkorkeus ja joka vetää
10,000 m³, sekä siitä johtuvat koko alaosaston muutostyöt.

Erät a—c ja f—k kuten II:ssa	— —	30,300:—
610 m ³ välikattoa rautabetonista à 40:—	24,400:—	
74,000 kg rautatukia samaan à —: 30	22,200:—	46,600:—
Yläosastossa:		
860 m ³ rautabetonia säiliön seiniin, kattoon, pilareihin ja pilastereihin à 40:—	34,400:—	
413 m ³ rautabetonia ulkokattoon ja sen kannatuspilareihin à 40:—	16,520:—	
97,800 kg rautatukia betoniin à —: 30	29,340:—	
3,700 m ² sementtiputsia à 3:—	11,100:—	
3,700 » seiniä ja lattiaita siveltävä inertolilla à 1:50	5,550:—	
55 m ³ monieribetonia väliseiniin à 55:—	3,025:—	
1,100 m ² sementtiputsia samoihin à 3:—	3,300:—	
17,500 sementtitiiltä (0,2 × 0,2 × 0,4 m ³) ulkomuureihin, muura- uksineen à 1:—	17,500:—	
170 m ³ betonia pilasterien, portaalinosaan ja kattoliistan graniittiverhon takamuriin sekä valettavaksi eräisiin muurin kohtiin à 35:—	5,950:—	
650 m ² sementtiputsia sementtitiilimuriin à 3:—	1,950:—	
210 p. m. kattoliistaa (noin 1,1 m korkeaa) graniitista à 40:—	8,400:—	
50 » » (noin 1,9 m korkeaa) » à 65:—	3,250:—	
12 pilasteria 1,5 m leveää graniitista à 400:—	4,800:—	
10 » » 2,0 m » » à 600:—	6,000:—	
Verho ja koristeet vuolukivestä ikkunain ympärille molempain porttaalien yläpuolelle, arviolta	4,000:—	
3,000 m ² ulkokaton päällystystä à 4:—	12,000:—	
5,700 » säiliön sisäkattoa sekä vesisäiliön ulkopuolisen käy- tävän seiniä ja kattoa siveltävä kalkkivärillä à —:50	2,850:—	
	<u>Siirros 169,935:—</u>	76,900:—

	Siirros	169,935:—	76,900:—
20 erikokoista ikkunaa graniittipuitteineen		1,400:—	
Putkijohdot, venttiilit ja tuuletus, arviolta		5,000:—	176,335:—
Silmälläpito, työnjohto, sekalaiset ja arvaamattomat menot		— —	24,765:—
			<u>Smk 278,000:—</u>

I ja III yhdistelmä.

I Uuden säiliön alaosasto väliaikaisine puukattoineen			190,000:—
III Yläosaston korottaminen vedenkorkeuden lisäämiseksi 4 metrillä sekä siitä johtuvat koko alaosaston muutustyöt			278,000:—
			<u>Smk 468,000:—</u>

IV. Uuden säiliön alaosasto rautabetonikattoineen ja katon varustaminen maatytyteellä.

Erät a—h niinkuin I:ssä			110,825:—
75 m ³ rautabetonipilaria sementtiputsineen à 50:—		3,750:—	
3,000 kg rautatukia niihin à —: 30		900:—	
230 m ³ välikattoa rautabetonista à 40:—		9,200:—	
16,000 kg rautatukia samaan à —: 30		4,800:—	
160 m ³ betonia väli- ja ulkomuurien täyttämiseksi kattopin- nan tasalle à 28:—		4,480:—	
1,600 m ³ maatytytettä uudelle katolle sekä vanhan katon täyt- teen korottamiseksi à 6:—		9,600:—	
1,400 m ² sementtiputsia katolla à 2: 50		3,500:—	36,230:—
Erät l—p niinkuin I:ssä			23,750:—
Erät t—v niinkuin I:ssä			20,000:—
2,000 m ² kattoa siveltävä sementtivärillä à —: 50			1,000:—
Silmälläpito, työnjohto, sekalaiset ja arvaamattomat menot			18,195:—
			<u>Smk 210,000:—</u>

Helsingin kaupungin Vesijohtolaitos:

Albin Skog.

HELSINGIN KAUPUNGIN
**TEKNILLISTEN LAITOSTEN
HALLITUS.**

Liite IV.

*Helsingissä,
jouluk. 21 p:nä 1912.*

Helsingin Rahatoimikamarille.

N:o 3,898.

Sittenkun Hallitus viime lokakuun 18 päivänä oli Kaupunginvaltuustolle tehnyt esityksen 500,000 markan arviomäärärahan myöntämisestä Vesijohtolaitoksen uutistöihin vuosina 1913—1916, on Rahatoimikamari pyytänyt tietoa, minkä suuruinen määräraha mainittuun tarkoitukseen tarvitaan vuosina 1913 ja 1914.

Pyyntöä täyttääkseen saa Hallitus täten kunnian lähettää Vesijohtolaitoksen asiasta antaman kirjallisen lausunnon siihen kuuluvine kustannusarvioineen sekä samalla ilmoittaa, että Hallitus kaikin puolin kannattaa mainittua Laitoksen lausuntoa.

Helsingin kaupungin Teknillisten laitosten Hallitus:

Hj. Schildt.

I. Savonius.

HELSINGIN KAUPUNGIN
VESIJOHTOLAITOS.

Helsingissä,
jouluk. 21 p:nä 1912.

Kaupungin teknillisten laitosten Hallitukselle.

Kaupunginvaltuustolle osotetussa Hallituksen kirjelmässä viime lokakuun 18 päivältä esityksineen tarpeellisten määrärahojen osottamisesta vesijohtolaitoksessa vuosina 1913—1916 toimitettavia uutistöitä varten on Hallitus huomauttanut, että isompien pääjohtojen teettämiseksi niihin uusiin osiin kaupunkia, jotka näinä vuosina ehkä luovutetaan rakennettaviksi, olisi varattava arviolta 500,000 markkaa. Asiaa valmistellessaan on Rahatoimikamari katsonut tarpeelliseksi Hallitukselta hankkia tietoa siitä, minkä suuruinen määräraha mainittuun tarkoitukseen tarvittaisiin vuosina 1913 ja 1914. Tätä pyyntöä täyttääkseen saa Laitos lausua seuraavaa:

On asian luonnossa, että Laitoksella ei ole tietoa lähivuosina mahdollisesti teetetävistä kadunrakennustöistä, mutta tiedustelemalla Rakennuskonttorista sekä Rahatoimikamarin antamista ilmoituksista on jonkun verran tietoa näistä saatu. Niinpä ilmoitettiin Rakennuskonttorista, että jo ensi keväänä osa Bus- ja Santaholman saarilla varasto- ja makasiinitonttien laittamiseksi alotettuja tasoitustöitä valmistuu. Kaupungin yleisten töiden Hallitus niinkään lienee päättänyt tehdä Kaupunginvaltuustolle esityksen lisämäärärahan myöntämisestä tasoitustöiden teettämiseksi siellä ensi vuonna. Niinkuin tavallista, olisi jo näitä tasoitustöitä tehdessä laitettava tarpeelliset kanavat ei ainoastaan viemärejä, vaan myös tarpeellisia vesijohtoja varten, jottei kohta töiden päätyttyä tarvitsisi repiä tasoitettuja katuja. Periaatteellista päätöstä vesijohtoverkon ulottamisesta näihin saariin ei kuitenkaan ole olemassa, ja mahdollista on, että veden-tarve siellä pysyy monet ajat vähäpätöisenä. Sitä vastoin on vesijohto varastoissa sattuvan tulipalon varalta tärkeä seikka, joka on otettava lukuun ja myös osaltaan huojistaa palovakuutusmaksuja. Jos johdot lasketaan samalla kertaa kuin viemäri-johdot laitetaan ja tasoitustyöt teetetään, ovat kustannuksetkin pienemmät kuin jos työ suoritettaisiin myöhemmin.

Ei sentähden käyne katsominen perustelemattomaksi, että vesijohtoputket pannaan useimpain niiden katujen alle, joita puheenalaisilla saarilla ensi vuoden kuluessa todennäköisesti tasoitetaan. Tämän oheisen kustannusarvion mukaan nousevat näiden joihtojen kustannukset arviolta 99,000 markkaan, joka rahamäärä siis jo ensi vuonna olisi osotettava tähän tarkoitukseen.

Vastaisessa Meilahden kaupunginosassakin tulee aivan todennäköisesti eräitä tasoitustöitä alottavaksi. Kustannukset uusien putkijohtojen sijoittamisesta sinne saattanee kenties suoritetuiksi siitä 200,000 markan rahamäärästä, mikä on laskettu tarvit-

tavan johtojen teettämiseen tasoitettujen uusien katujen alle. Mutta kun tämä rahamäärä on, ellei muitakin kuin lainavaroja osoteta vesijohtolaitoksen uutistöitä varten, niukanlainen, lienee varovaisinta Meilahden alueen uutistöitä varten osottaa 100,000 markan arviomääräraha.

Niinikään on olemassa suunnitelma tasoitustöiden alottamiseksi Käpylän alueella, ja lienee niitäkin varten 100,000 markan arviomääräraha varattava kahdeksi lähivuodeksi.

Kustannukset johtojen asettamisesta niihin uusiin kaupunginosiin, jotka näinä vuosina ehkä tulevat rakennettaviksi, olisi siis vuosina 1913 ja 1914 laskettava arviolta 300,000 markaksi, josta määrästä kuitenkin jo nyt 99,000 markkaa olisi osotettava putkijohtojen sijoittamiseksi Bus- ja Santaholman saarille.

Helsingin kaupungin Vesijohtolaitos:

Albin Skog.

HELSINGIN KAUPUNGIN

VESIJOHKONTTORI.

Liite VI.

*Helsingissä,**jouluk. 20 p:nä 1912.***Bus- ja Santaholman saarien vesijohdon
kustannuslaskelma.****Johto Vladimirinkadun alle Köydenpunojan- ja Ruoholahdenkadun välille, Ruoholahden
laituritason ja Busholman ylimenopaikan alle Santaholmanrannan alkuun asti (o—a).**

360 m 200 mm putkea sijoituksineen à 15:—	5,400:—		
2 luistiventtiiliä, kumpikin 200 mm à 180:—	360:—		
2 s:n 100 mm à 90:—	180:—		
1 palovesijohto	200:—	6,140:—	
370 m ³ kanavanlouhintaa à 18:—	6,660:—		
520 » kanavankaivausta à 3:—	1,560:—		
1,300 » maatäytettä hankittava à 3:—	3,900:—		
360 m kanavahautaa täytt. ja sullottava à 6:—	2,160:—		
Putkijohtosilta ylimenopaikan poikki sekä put- kien eristys, arviolta	1,500:—	15,780:—	
Silmälläpito, sekalaiset ja arvaamattomat menot	— —	2,180:—	24,100:—

Saukkokadun y. m. alainen johto (a—g).

480 m 200 mm putkea sijoituksineen à 15:—	7,200:—		
30 » 150 » » » à 10:—	300:—		
3 luistiventtiiliä, kukin 200 mm à 180:—	540:—		
1 » 150 mm s:n	130:—		
5 palovesijohtoa à 200:—	1,000:—	9,170:—	
220 m ³ kanavanlouhintaa à 18:—	3,960:—		
60 » kanavankaivausta à 3:—	180:—		
360 » maatäytettä hankittava à 3:—	1,080:—		
110 m kanaavahautaa täytettävä ja sullottava à 6:—	660:—	5,880:—	
Puolet viemäri- ja vesijohtojen yhteisistä kus- tannuksista	— —	11,700:—	
Silmälläpito, sekalaiset ja arvaamattomat menot	— —	1,550:—	28,300:—
Siiros	— —	— —	52,400:—

Santaholmanrannan alainen johto (a—b).

	Siirros	— —	— —	52,400: —
240 m 150 mm putkea sijoituksineen à 10: —	2,400: —			
210 » 125 » » » à 8: —	1,680: —			
1 luistiventtiili, 150 mm	130: —			
1 » 125 »	110: —			
4 palovesijohtoa à 200: —	800: —	5,120: —		
240 m ³ kanavanlouhintaa à 18: —	4,320: —			
310 » maatäytettä hankittava à 3: —	930: —			
90 m kanavahautaa täytettävä ja sullottava à 6: —	540: —	5,790: —		
Puolet viemäri- ja vesijohtojen yhteisistä kus- tannuksista	— —	7,200: —		
Silmälläpito, sekalaiset ja arvaamattomat menot	— —	1,090: —	19,200: —	

Johto kahteen Santaholman rannassa olevan vesijohtoon.

110 m 75 mm putkea sijoituksineen à 6: 50	715: —			
2 luistinventtiiliä, kumpikin 75 mm, à 70: —	140: —			
2 » vesijohtoa kaivoineen à 150: —	300: —	1,155: —		
120 m ³ kanavanlouhintaa à 18: —	2,160: —			
170 » kanavankaivausta à 3: —	510: —			
370 » maatäytettä hankittava à 3: —	1,110: —			
110 m kanavahautaa täytettävä ja sullottava à 6: —	660: —	4,440: —		
Silmälläpito, sekalaiset ja arvaamattomat menot	— —	605: —	6,200: —	

Meklarinkadun alainen johto (c—d).

330 m 150 mm putkea sijoituksineen à 10: —	3,300: —			
1 luistiventtiili, 150 mm	130: —			
2 palovesijohtoa à 200: —	400: —	3,830: —		
Puolet viemäri- ja vesijohtojen yhteisistä kus- tannuksista	— —	7,150: —		
Silmälläpito, sekalaiset ja arvaamattomat menot.	— —	420: —	11,400: —	

Tarmokadun alainen johto (b—e).

130 m 125 mm putkea sijoituksineen à 8: —	1,040: —			
2 luistiventtiiliä, kumpikin 125 mm à 110: —	220: —			
2 palovesijohtoa à 200: —	400: —	1,660: —		
Siirros	— —	1,660: —	89,200: —	

	Siirros	— —	1,660: —	89,200: —
250 m ³ kanavanlouhintaa à 18: —		4,500: —		
310 » maatäytettä hankittava à 3: — . . .		930: —		
90 » kanavahautaa täytettävä ja sullottava à 6: —		540: —	5,970: —	
Puolet viemäri- ja vesijohtojen yhteisistä kus- tannuksista		— —	1,300:	
Silmälläpito, sekalaiset ja arvaamattomat menot		— —	870: —	9,800: —
	Yhteensä Smk	— —	— —	99,000: —

Helsingin kaupungin Vesijohtolaitos:

Albin Skog.

*Esitys ylempään työväenkurssien muodostamisesta
työväenopistoksi.*

HELSINGIN KAUPUNGINVALTUUSTON
TYÖVÄENASIAIN LAUTAKUNTA.

Helsingissä,

jouluk. 19 p:nä 1912.

Kaupunginvaltuustolle.

Kaksi vuosikymmentä tulee kohdakkoin kuluneeksi siitä, kun kysymys kunnallisen työväenopiston perustamisesta ensi kerran oli Kaupunginvaltuuston huomion esineenä. Tämän ajan kuluessa tosin korkeampi työväenopetus kaupungissa on Kaupunginvaltuuston myöntämän aineellisen avustuksen johdosta vähitellen kehittynyt tärkeäksi sivistystekijäksi yhteiskunnassamme, mutta vaikka kysymys tämän opetuksen järjestämisestä kiinteämpiin muotoihin työväenopiston perustamisella on eri tiloissa saatettu Kaupunginvaltuuston käsiteltäväksi, ei tätä asiaa vielä ole ratkaistu myönteiseen suuntaan, vaan on se edelleen päiväjärjestyksessä. Kun Työväenasiain lautakunta nyt on katsonut olevan uudelleen saattaminen puheenalaisen asian Kaupunginvaltuuston harkittavaksi, on Lautakunnasta näyttänyt olevan syytä johdatukseksi luoda katsaus asian aikaisempiin vaiheisiin.

Jo vuonna 1893 teki „Arbetets Vänner“ yhdistys ehdotuksen kunnallisen työväenopiston perustamisesta, jonka ehdotuksen Kaupunginvaltuusto kuitenkin epäsi (*Kvston pain. asiakirj. 1893 N:o 34; Kunnalliskertomus 1893 siv. 103*). Vuonna 1899 oli Työväenasiain lautakunnassa, taaskin „Arbetets Vänner“ yhdistyksen aloitteen johdosta, harkittavana kysymys kunnallisen työväenopiston perustamisesta. Se seikka että kysymys tähän aikaan heräsi pääkaupungissa on helposti selitettävissä, kun Suomen ensimmäinen kunnallinen työväenopisto oli avattu Tampereella tammikuun 16 päivänä 1899 sikäläisen kaupunginvaltuuston edellisenä vuonna tekemän yksimielisen päätöksen johdosta. Työväenasiain lautakunnan mielestä kuitenkin oli viisaampaa odottaa Helsingin yksityisestä kansanopistotyöstä saatavaa kokemusta, ennenkuin kunta alkaisi ajatella sen ottamista haltuunsa. Lautakunta kuitenkin ehdotti Kaupunginvaltuustolle, että tämä päättäisi ryhtyä valmistaviin toimenpiteisiin sopivan huoneiston hankkimiseksi helppotajuisia esitelmiä ja työväenopetusta varten, mieluiten teettämällä tarkoitusta varten erityisen talon (*Kvston pain. asiakirj. 1899*

Historiikki.

N:o 18). Kesäkuun 13 päivänä samana vuonna pitämässään kokouksessa Kaupunginvaltuusto epäsi „Arbetets Vänner“ yhdistyksen edellä kerrotun esityksen, mutta hyväksyi Työväenasiain lautakunnan vastamainitun ehdotuksen valmistaviin toimenpiteisiin ryhtymisestä sopivan huoneiston hankkimiseksi kansanvalistustyön tarpeisiin käytettäväksi, sekä lähetti asian sitä varten Rahatoimikamariin.

Puheenalaiset valmistelutoimenpiteet eivät kuitenkaan vieneet myönteiseen tulokseen. Työväenasiain lautakunta katsoi sentähden olevan syytä siinä työväenopetuksen järjestämistä tarkoittavassa perustellussa esityksessä, minkä Lautakunta syyskuun 11 päivänä 1903 lähetti Kaupunginvaltuustolle, myöskin uudelleen esittää että Valtuusto ottaisi harkittavaksi kysymyksen huoneistojen hankkimisesta työväenopetusta varten, mieluummin teettämällä sitä tarkoitusta varten eri talon (*Kvstons pain. asiakirj. 1903 N:o 30*). Kysymystä työväenopetuksen ehdollisesta järjestämisestä perustamalla kunnallinen opisto kirjelmässä niinkään kosketeltiin, vaikkei Lautakunta tehnyt ehdotusta asiassa.

Työväenopetuksen järjestämiskysymyksen Kaupunginvaltuusto tällä kertaa lykäksi erityiseen valiokuntaan, joka asiasta antoi laajan mietinnön huhtikuun 14 päivänä 1904 (*Kvstons pain. asiakirj. 1904 N:o 8*). Kun vaatimusta kunnallisen työväenopiston perustamisesta tässä mietinnössä perinpohjaisesti tutkittiin, ansaitsee valiokunnan lausunto tältä kohden selostamista tässä.

Puheenalaista asiaa käsitellessään valiokunta tosin otti huomioon, että Tamperella toimi edellä mainittu kunnallinen työväenopisto, mutta katsoi, että tämä opisto, joka ei ollut voinut välttää niitä haittoja, joita tuollaisen opiston olemisesta kunnallisena laitoksena aina koituu, oli yksityinen poikkeustapaus. Sillä, niinkuin valiokunta edellisessä esityksessään oli näyttänyt, sen aikuiset työväenopistot olivat yleensä yksityisiä, valtiolta ja kunnalta avustusta nauttavia yrityksiä. Valiokunnan mielestä tämä ei johtunut pelkästä sattumasta, vaan viittasi siihen, että puheenalainen opetus luonnostaan soveltuu järjestettäväksi mainitulla tavalla. Valiokunta oli niinkään sitä mieltä, että kunnallisen työväenopiston eri osastojen johtajain asettaminen, jossa tapauksessa näitä tietenkin olisi katsottava kunnan virkamiehiksi, voisi olla omansa lammauttamaan laitoksen toimintaa, ellei vaali paikalla osuisi sopivaan henkilöön. Sitä paitsi valiokunta silloisiin yleisiin oloihin katsoen arveli olevan suurempia mahdollisuuksia rettelöiden syntymiseen työväenopiston johtajain asettamista ja yleensä näiden toimintaa koskevissa kysymyksissä, jos opisto olisi kunnallinen laitos, kuin jos se olisi yksityinen.

Valiokunnan mietinnön tuloksena oli Kaupunginvaltuuston toukokuun 26 päivänä 1904 tekemä päätös, että korkeampaa työväenopetusta varten kolmeksi vuodeksi, syksystä 1904 lukien, myönnettiin 12,000 markkaa vuodessa, joka rahamäärä annettiin kahden siten kokoonpannun toimikunnan käytettäväksi, että Helsingin kansanopistoseura ja Helsingin työväenyhdistys kumpikin yhteisesti valitsisivat kaksi jäsentä suomenkielisten kurssien sekä Arbetets Vänner ja Helsingfors arbetarförening niinkään kaksi jäsentä ruotsinkielisten kurssien toimikuntaan ja että Kaupunginval-

Ylempiä työväenopetuskursseja varten on määrärahoja ollut kaupungin varsinaisessa rahäsäännössä vuosina 1907, 1908, 1909, 1911, 1912 sekä 1913 vuoden rahäsääntöehdotuksessa. Ennen vuotta 1907 ja vuonna 1910 on ne suoritettu kaupungin osasta Helsingin Anniskeluosakeyhtiön voittovaroja. Rahamäärät ovat olleet seuraavat:

V u o s i.	Suom. kurssit.		Ruots. kurssit.		Yhteensä.	
	Määräraha.	Lisämääräraha.	Määräraha.	Lisämääräraha.	Määräraha.	Lisämääräraha.
Lukuv. 1904—05 . . .	7,200	570	4,800	850	12,000	1,420
” 1905—06 . . .	7,200	3,200	4,800	550	12,000	3,750
” 1906—07 . . .	7,200	—	4,800	—	12,000	—
V. 1907	10,140	—	6,200	—	16,340	—
” 1908	12,001	—	8,000	—	20,000	—
” 1909	15,000	—	10,000	—	25,000	—
” 1910	15,000	—	10,000	—	25,000	—
” 1911	15,000	—	10,000	—	25,000	—
” 1912	15,000	—	10,000	—	25,000	—
” 1913	15,000	—	10,000	—	25,000	—

Kurssien erilaatuiset menot käyvät selville seuraavista kurssien tilityksistä lukuvuodelta 1911—1912:

1911—1912.	Suom. kurssit.		Ruots. kurssit koko vuonna.
	Syyslukuk.	Kevätlukuk.	
Luennoitsijat, palkkioita	2,080: —	2,320: —	4,015: —
Johtajat, palkkiota y. m.	515: —	530: —	3,110: —
Huoneiston vuokra	3,330: —	3,690: —	3,627: 50
Sekalaista	967: 42	1,067: —	2,076: 70
Yhteensä	6,892: 42	7,607: —	12,829: 20

Edellä olevasta katsauksesta näkyy, että huoneiston vuokra, erittäinkin suomenkielisten kurssien, joiden suuri kuulijakunta vaatii vuokraamaan kaupungin suurimpia saleja, vaatii varsin melkoisen osan kursseja varten myönnetyistä määrärahoista. Tosin on Työväentalon rakennuttaminen Siltasaarelle poistanut suurien salien puutteen, mutta vaikka kaupunki muun muassa juuri tätä tarkoitusta silmälläpitäen on edistänyt talon syntymistä luovuttamalla sitä varten arvokkaan tontin lunastuksetta, rasittaa talon suuresta juhlasalista maksettava vuokra työväenkurssien rahäsääntöä tuntuvassa määrässä. Muista menoista mainittakoon, että luennoitsijat saavat palkkiota tavallisesti 20—25 markkaa luennolta.

Kurssien muusta opetustoiminnasta mainittakoon, että opetus etusijassa on käsittänyt sarjaluentoja: kuitenkin on yksityisiäkin esitelmää pidetty, pääasiallisesti ruotsinkielisillä kursseilla. Luentotoiminnan rinnalla on yhä enemmän otettu ohjelmaan käytännöllisiä harjoituksia ja alkeisopetusta. Alkeisopetuksen laajentamista toivottavaan määrään on estänyt sopivien huoneistojen puute. Erittäinkin on ollut vaikea saada tarpeellisia luokahuoneita samasta talosta, missä esitelmää on pidetty, jommoinen järjestely kuitenkin yhdenmukaisen opetuksen ja johdon vaatimuksia silmälläpitäen olisi ollut erittäin toivottava.

Toiselta puolen on pitempiäaikaisen vakinaisen ja tarkoituksenmukaisen opetusohjelman suunnittelua suuressa määrin myös vaikeuttanut se seikka, että kurssien määräraha on myönnetty ja toimikunnat niitä varten valittu vain kalenterivuodeksi kerrallaan. Tästä järjestyksestä, joka tavallaan on jakanut lukuvuoden kahtia, on ollut seurauksena että kurssien toiminnan on käynyt suunnittelemisen ainoastaan lukukaudeksi kerrallaan, voimatta sitä järjestää jatkuvaksi lukukaudesta toiseen, vuodesta toiseen, niiden lukuisain kurssinosaantajain hyödyksi, jotka pitemmän aikaa uskollisesti käyvät luennoilla. Samasta syystä on kurssien johtajain asema ollut sängen epävarma, minkätähden näihin toimiin otetuilta henkilöiltä ei, niin lämpimästi kuin he ovatkin tehtävänsä harrastaneet, ole voitu vaatia pontevampaa henkilökohtaista vaikutusta eikä sitä laajalle tähtävää järjestävää ja kasvattavaa toimintaa, mikä puheenalaisella tarkeällä työalalla olisi tarpeellinen.

Oli sentähden luonnollista, että jo näiden kurssien toisena työvuonna esiintyi työväenopiston perustamista tarkoittavia vaatimuksia. Ajan olot olivat omansa antamaan näille vaatimuksille entistä suurempaa pontta ja merkitystä. 1905 vuoden valtiollinen murrosaika se oli, joka valoi tähän virtaukseen uutta henkeä.

Koska erittäinkin valtiollisen äänioikeuden laajennusta silmälläpitäen erityistä painoa olisi pantava siihen, että työväenopetus, myöskin sikäli kuin se tarkoittaa kouluiän sivuuttaneiden työntekijäin sivistysmäärän kohottamista, tulisi mahdollisimman parhaalla tavalla järjestetyksi, päätti Kaupunginvaltuuston Työväenasiaain lautakunta kokouksessaan tammikuun 31 päivänä 1906 ryhtyä valmistaviin toimenpiteisiin vakinaisen työväenopiston perustamiseksi tähän kaupunkiin osittain vakinaisesti asetetuin opettajavoimin. Asian valmistelun sai toimekseen Lautakunnan tätä varten asettama komitea, jonka mietinnön ja ehdotuksen Lautakunta vähäisin muutoksin lähetti Kaupunginvaltuustolle kirjelmässä huhtikuun 25 päivästä 1907 (*Kvaston pain. asiakirj. 1907 N:o 15*). Kirjelmässä esitetään, että Kaupunginvaltuusto päättäisi:

- 1) perustaa Helsingin kaupunkiin työväenopiston suomen- ja ruotsinkielisellä osastolla alkamaan toimintansa ensi syksynä;
- 2) vahvistaa tähän liitetyn ehdotuksen työväenopiston ohjelmaksi;
- 3) jättää asiata harrastavien henkilöiden perustamille yhdistyksille tilaisuuden Kaupunginvaltuuston määrättävän ajan kuluessa tarjoutua ottamaan huolehtiaksensa kolmen vuoden aikana opetustoimesta työväenopiston suomen- ja ruotsinkielisellä tahi jommallakummalla osastolla, pidättäen Valtuusmiesten ratkaistavaksi, uskotaanko opetustoimen

hoito jollekulle ilmoittautuneista yhdistyksistä vai jätetäänkö se ylempiä työväen opetus-kursseja varten asetettujen toimikuntain haltuun;

4) antaa Työväenasiain lautakunnan toimeksi ei ainoastaan valvoa opetustointia työväenopistossa, vaan myöskin vahvistaa opiston työjärjestys ja kunkin lukuvuoden opetus-suunnitelma sekä täydellisistä oppijaksoista tai yksityisistä luennoista suoritettavat maksut;

5) vahvistaa työväenopistolle mukana seuraavan vuosirahasäännön;

6) myöntää opiston ylläpitämiseksi tulevalla syyslukukaudella $\frac{2}{5}$ vuosirahasään-nöstä eli 10,500 markkaa sekä opetustarpeiden hankkimiseen 1,000 markkaa;

7) varata tontin N:o 3 Kansakoulukadun varrelta työväenopistolle rakennettavaa taloa varten;

8) rakennuttaa sanotulle tontille työväenopistotalon pääasiallisesti yhtäpitävästi sitä varten laaditun suunnitelman kanssa sekä antaa Rahatoimikamarin tehtäväksi valmistuttaa lopulliset piirustukset ja kustannusarvion; kuin myös

9) anoa yleisistä varoista apurahaa opiston ylläpitämiseksi 10,000 markkaa vuodessa sekä kannatusapua työväenopistotalon rakentamiseen 200,000 markkaa.

Asian käsitteli Kaupunginvaltuusto lisätyin luvuin joulukuun 3 päivänä 1907, jolloin Valtuusto kuitenkin päätti palauttaa asian sekä Työväenasiain lautakuntaan että erityiseen valiokuntaan, joka oli asetettu tutkimaan kysymystä huoneiston hankkimisesta opistolle siihen aikaan hankkeiss aolevassa Kallion uudessa kansakoulutalossa. Tämä jälkimäinen tuuma kuitenkin raukesi. Työväenasiain lautakunnalta vaadittu lausunto annettiin kirjelmässä seuraavan maaliskuun 31 päivältä, jolloin Lautakunta, toistaen asiassa aikaisemmin tekemänsä esityksen, sen 3:nteen kohtaan liitti ehdotuksen että Kaupunginvaltuusto, siinä tapauksessa että huolehtiminen opistossa annettavasta opetuksesta annettaisiin jonkun yhdistyksen tehtäväksi, varaisi itselleen oikeuden valita joitakin jäseniä opiston johtokuntaan. Kesti syksyyn 1909 asti, ennenkuin asia esiteltiin Kaupunginvaltuuston ratkaistavaksi. Lokakuun 5 päivänä viimeksi mainittua vuotta Valtuusto ensin lisätyin luvuin päätti antaa työväenopiston perusta-mista koskevan ehdotuksen raueta, minkä jälkeen varsinainen Kaupunginvaltuusto päätti lykätä kysymyksen tontin varaamisesta vastaisen opiston tarpeisiin Rahatoimi-kamarin valmisteltavaksi.

Ehdotus työväenopiston perustamisesta tähän kaupunkiin sai näin ollen jäädä sillensä, kunnes puheenalainen asia uudestaan otettiin käsiteltäväksi tässä Lautakunnassa. Tämän asian perille ajaminen on nimittäin näyttänyt olevan tärkeimpiä tehtäviä, mitä Lautakunnalle ohjesääntönsä mukaisesti kuuluu sen toimiessa kaupungin työväestön eli toisin sanoin kaupungin asujanten enemmistön hyväksi. Erotessaan Lautakunnan puheenjohtajan toimesta ehdotti kunnallisneuvos V. von Wright Lautakunnan kokouksessa joulukuun 16 päivänä 1910, että Lautakunta, mikäli mahdollista, toimisi niin, että tšekäläinen korkeampi työväenopetus saataisiin varmalle pohjalle ja siihen voitaisiin kiinnittää päteviä, asiaa harrastavia henkilöjä, jotka tähänastista laajemmassa mitassa voisivat käyttää kykyänsä työväestön sivistyskannan kohottami-seksi, uudestaan ottaisi valmisteltavaksi kysymyksen työväenopiston perustamisesta tähän kaupunkiin. Tätä esitystä Lautakunnan jäsenet yksimielisesti kannattivat.

Työväenasiain lautakunnan näin uudelleen ottaessa työväenopistoasian ohjelmaansa oli tällä alalla olemassa entistä runsaampaa kokemusta. Valtiollisen murroskauden jälkeisenä aikana oli kunnallisten työväenopistojen perustamista vaadittu muissakin kaupungeissa kuin Helsingissä, ja nämä vaatimukset olivat muilla paikkakunnilla vieneet käytännöllisiin tuloksiin. Kunnallisia työväenopistoja on vuodesta 1906 lähtien perustettu Vaasaan, Ouluun, Turkuun, Viipuriin ja Kotkaan, jota paitsi Porissa on toimeenpantu työväenopetuskursseja, joita johtaa enimmältä osalta kaupunginvaltuuston valitsema toimikunta. Lautakunta antoi sentähden sihteerinsä toimeksi laatia yleiskatsauksen maamme kunnallisten työväenopistojen järjestykseen ja toimintaan, joka katsaus laajennettuna esitykseksi työväenopetuksesta Suomessa, sen ohjelmasta ja järjestämisestä („Työväenopetus Suomessa, sen ohjelma ja järjestäminen“) sittemmin julkaistiin aikakauslehti Valvojassa (vuosikerta 1911, vihkot 11—12) ja ylipainoksena toimitettiin Lautakunnan jäsenille, Pääkohdat siitä mitä vastamainituksessa kirjoituksessa on esitetty kunnallisista työväenopistoista, mainitaan tässä alempana eräiltä kohdin täydennettyinä myöhemmillä, osittain Kunnallisesta Keskustoimistosta saaduilla tiedoilla.

Niinkuin edellä mainittiin, *Suomen ensimmäinen työväenopisto* alkoi toimintansa *Tampereella* tammikuun 16 päivänä 1899 kaupunginvaltuuston asiassa tekemän päätöksen nojalla. Opiston tarkoituksena on luentosarjoilla, esitelmillä ja keskusteluilla kehittää ja pitää vireillä tiedon ja valistuksen harrastusta sekä isänmaallista ja kansallista mieltä kunnan jäsenissä ylipäätään ja varsinkin sen lukuisassa työväestössä sekä sen ohessa huolehtia ammattitaidon kehityksestä eri aloilla antamalla opetusta koneiden ja työkalujen rakenteessa ja hoidossa, ammattipiirustuksessa y. m. Opiston vuosiohjelmissä ovat tärkeimmällä sijalla olleet yleissivistävät aineet, jota vastoin varsinainen ammattiopetus on kokonaan jätetty sillensä. Opiston johtokunta on valittanut, että humanistiset aineet ovat syrjäyttäneet luonnontieteelliset aineet, mutta anniskeluvaroista opistolle myönnetyt verraten vähäiset määrärahat ja oman huoneiston puute ovat estäneet tarpeellisia uudistuksia toimeenpanemasta. Erityistä huomiota ansaitsee se seikka, että johtokunta kevätlukukaudella 1912 *oppilaiden pyynnöstä* otti ohjelmaan yhden lisäluennon viikossa nimenomaan luonnontieteellisissä ja käytännöllis-teknillisissä aineissa. Opistossa on, paitsi yksiäänisessä laulussa, aina annettu luokkaopetusta eräissä aineissa, niinkuin laskennossa, kirjanpidossa, oikein- ja ainekirjoituksessa, ruotsinkielessä, kaunoluvussa. Lukuvuosi, jaettuna kahteen lukukauteen, kestää 30--35 viikkoa vuodessa, ja luentoja tahi keskusteluiltoja pidetään ainakin viidesti viikossa. Oppilasluku on vaihdellut 150 ja 200 välillä, ja useimmat oppilaat ovat käyneet kansakoulun tahi ylemmän käsityöläiskoulun ja siis opistossa täydentäneet kansalaissivistystään. Opiston menot nousivat lukuvuonna 1911—1912 S:markkaan 8,930:—; suurin tulolähde oli 9,000 markan määräraha anniskeluvaroista. Oman huoneiston puute on haitannut opiston kehitystä; tämän epäkohdan poistamiseksi on

Muiden kaupunkien kunnalliset työväenopistot.

mainituista voittovaroista jo useana vuonna varattu jokin määrä kaupungin työväenopiston rakennusrahastoksi. Rahaston pääomavarat nousivat 1912 vuoden alussa S:markkaan 47,680: 93. Tampereen työväenopiston johdon etunenässä on johtokunta, johon Kaupunginvaltuusto joka kolmas vuosi valitsee viisi jäsentä sekä kaupungin työväenyhdistykset yhden jäsenen. Vakinaisesti asetettu johtaja, jolla tämä toimi pitää olla päätehtävänä, on velvollinen pitämään ainakin neljä luentoa viikossa.

Vaasan työväenopisto, joka toimii kahdella osastolla, suomen- ja ruotsinkielisellä, perustettiin kaupunginvaltuuston joulukuun 12 päivänä 1906 tekemän päätöksen johdosta. Sen tarkoituksena on „jakaa sivistystä ja tietoa kaikille, niin miehille kuin naisillekin, joilla kasvuiässään ei ole ollut tilaisuutta harjoittaa korkeampia opinnoita“. Opiston pitää toiminnassaan pysyttäytyä syrjässä kaikista valtiollisista ja uskonnollisista riidoista. Sen opetus tarkoittaa yleissivistyksen, ei ammattisivistyksen antamista. Opisto on toiminnassa kuusi kuukautta vuoteen, syyskuun 15 päivästä joulukuun 15 päivään ja tammikuun 15 päivästä huhtikuun 15 päivään. Kuulijoita on viime lukukausina ollut ruotsalaisella osastolla noin 50, suomalaisella taas 40—150 kutakin esitelmää kohti. Opiston alkeiskursseissa on ollut verraten runsaasti osanottajia. Lukuvuonna 1911—1912 ilmoittautui ruotsinkielisen osaston laskento- ja kirjanpito-kursseihin 36, suomenkielisen osaston äidinkielen, laskennon ja kirjanpidon kursseihin 70, ruotsinkielisen 162 oppilasta. Opiston johtokuntaan kuuluu viisi henkilöä, joista kaupunginvaltuusto valitsee kolme ja paikkakunnan työväenyhdistykset kaksi kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Johtaja otetaan epämääräiseksi ajaksi molemminpuolisella kolmen kuukauden irtisanomisen ehdolla. Opistoa on kannatettu 5,500 markan vuosimäärä-rahalla. Kuulijat ovat suorittaneet 1 markan lukukausimaksun. Tilapäiset kuulijat maksavat 10 penniä kerralta.

Oulun suomenkielinen työväenopisto perustettiin vuonna 1907 sikäläisen raittiusseuran aloitteesta kaupunginvaltuuston yksimielisellä päätöksellä. Sen tarkoituksena on: „luentosarjoilla, esitelmillä ja keskusteluilla sekä käytännöllisellä opetuksella levittää yleistä valistusta sekä herättää tiedonhalua ja harrastusta yhteiskunnallisten ja taloudellisten kysymysten tuntemiseen kunnan jäsenissä yleensä ja erittäinkin sen työväestössä.“ Lukuvuosi kestää 30—32 viikkoa, jaettuina syys- ja kevätlukukauteen, ja pidetään sinä aikana luentoja vähintään kolmena iltana viikossa. Luennoimisohjelmissa on luonnon- ja sosialitieteellisille aineille varattu huomattava sija. Käytännöllisinä harjoitusaineina on ollut kaunoluku, laskento, ainekirjoitus, oikeinkirjoitus sekä kauppakirjeenvaihto ja kirjanpito. Kuulijoita on viime lukukausina ollut 200 vaiheilla. Laitoksen kustannukset ovat nousseet jonkun verran yli 6,000 markan vuoteen ja ne on suurimmaksi osaksi suoritettu anniskeluvaroista sekä sen ohessa myös kertyneistä, markan määräisistä lukukausimaksuista. Johtajan toimi on vakinainen. Opiston johtokuntaan kuuluu kahdeksan kolmeksi vuodeksi valittua jäsentä, joista kaupunginvaltuusto valitsee neljä ja työväenyhdistys niinkään neljä.

Vähää myöhemmin kuin vastamainittu opisto eli helmikuussa 1908 alkoivat *Turun ruotsin- ja suomenkielinen opisto* toimintansa. Säännöt oli laadittu jo vuonna

1906 ja kaupunginvaltuusto oli ne vahvistanut vuonna 1907. Näiden opistojen tehtävänä on sääntöjensä mukaan olla likimittain kansanopistoja vastaavina sivistyslaitoksina kaupungin aikuiselle, s. o. kansakouluiän sivuuttaneelle väestölle. Luennoilla, keskusteluilla ja, mikäli tarkoituksenmukaiseksi havaitaan, myöskin varsinaisella opetuksella pyrkivät opistot laajentamaan ja syventämään kaupungin väestön yleistä kansalaissivistystä. Lukukaudet ovat samat kuin edellä mainituissa opistoissa. Luennoita pidetään kahtena tai kolmena iltana viikossa kaksi tuntia kerrallaan, jota paitsi on toimeenpantu moniaita akateemisia esitelmiä, jotka on pidetty entisen akatemiatalon juhlasalissa ja joissa usein on ollut tungokseen asti kuulijoita. Vakinaisten kuulijain luku on ruotsinkielisessä opistossa viime lukukausina ollut alun toistasataa, suomenkielisessä 500 ja 600 välillä. Täälläkin kannetaan markan lukukausimaksu. Opistoja on pidetty voimassa anniskeluvaroista myönnettyillä varoilla, joita vuonna 1913 myönnettiin ruotsinkieliselle opistolle 6,354 ja suomenkieliselle 9,725 markkaa. Erittäinkin suomenkielisellä opistolla suurine kuulijajoukkoineen on ollut paljon haittaa oman huoneiston puutteesta. Turun opistojenkin johtajat ovat vakinaisesti asetettuja. Kumpaisenkin opiston johtokuntaan kuuluu kahdeksan kaupunginvaltuuston valitsemää jäsentä, joista erinäisillä yhdistyksillä on oikeus ehdottaa neljä.

Viipurin työväenopistosta, joka aloitti toimintansa syksyllä 1908, ei ole onnistuttu saamaan toimintakertomusta. Opisto on järjestetty likimain samaan tapaan kuin Turun opistot.

Kunnallisista työväenopistoistamme nuorin on *Kotkan opisto*, joka on toiminut syksystä 1911 lähtien. Sääntöjensä mukaan on opiston jaettava etupäässä työväenluokkaan kuuluville miehille ja naisille yleiseen kansalaissivistykseen kuuluvaa sivistystä ja tietoa. Opetus käsittää osin kansantajuistieteellisiä luentosarjoja ja esitelmiä, osin harjoitustunteja, jolloin opetetaan sellaisia aineita, joista on parhaiten hyötyä käytännöllisessä elämässä. Luennoita pidetään kolmena iltana, ja harjoitustunteja niinkään kolmena iltana viikossa, jota paitsi keskusteluiltoja on kahdesti kuukaudessa. Opiston toiminnan yhteyteen on järjestetty kotiopintokursseja. Luennot pidetään parhaastaan sarjoittain, joista suuri osa on suunniteltu kolmivuotisiksi kursseiksi. Kotkan olot ovat tavattoman epäsuotuisat luennoimistoiminnalle, sen johdosta että suuri osa kuulijoista on vuorotyöntekijöitä, joita yötyö joka toinen viikko estää saapumasta luennoille. Erikoista harrastusta ovat siellä saaneet osakseen käytännölliset harjoitustunnit, vaikka näistä koituu oppilaille ylimääräisiä menoja. Opistolla on kaupungin vakinaisessa rahasäännössä 6,000 markan määräraha, jonka lisäksi on vuodeksi 1912 anniskeluvaroista myönnetty 1,500 markan ylimääräinen määräraha. Opiston johtokunnan kokonaisuudessaan valitsee kaupunginvaltuusto ilman edellä käynnyttä ehdotusta.

Paitsi näitä kunnallisia työväenopistoja on kunnan kannattamia työväenopetuskursseja ainakin *Porissa*, *Pietarsaaressa* ja *Joensuussa*. *Pietarsaaressa* on ollut puhettasikäläisen tosin työväenopiston nimisinä voimassapidettyjen kurssien laajentamisesta ja niiden taloudellisen kannatuksen ottamisesta kunnan huoleksi. Helmikuun 8 p:nä 1912 kaupunginvaltuusto kuitenkin päätti antaa asian toistaiseksi raueta, mutta samalla

myös „että Malmin sivistysrahaston korkovaroista on 1,000 markkaa vuosittain erotettava *työväenopistorahastoksi*; että, kunnes opistokysymys tulee lopullisesti järjestetyksi, Malmin sivistysrahaston korkovaroista myönnetään opistolle vuotuinen 1,000 markan määräraha; sekä että tämä määräraha annetaan sillä ehdolla että tehdään täydellinen tili varain käyttämisestä ja annetaan vuosikertomus, jossa aikaisempain tietojen lisäksi myös on ilmoitus kuukausittaisesta oppilasmäärästä.“ *Kuopion* kaupunginvaltuustossa tehtiin vuonna 1912 esitys työväenopiston perustamisesta mainittuun kaupunkiin ja tämän johdosta asetettiin erityinen valiokunta asiaa edelleen valmistelemaan.

Yleisiä näkökohtia.

Jos kysyy, mitkä kunnallisten työväenopistojen tunnusmerkit ovat kunnan kannattamain luentokurssien vastakohtana, niin käy tähän lyhyesti vastaaminen, etusijassa että kuntain valtuustot ovat opistoille vahvistaneet eräitä sääntöjä, joissa opistot nimenomaan tunnustetaan kunnallisiksi laitoksiksi, mistä seuraa että kunta on velvollinen takaamaan niiden toiminnan tarkoituksenmukaisen muodon, sitä likinnä että opistoihin asetetaan vakinaisesti palkattuja, yliopistosivistyksen saaneita johtajia määrättyine luennoimisvelvollisuuksineen; lisäksi että kaupunginvaltuusto asettaa joko opiston johtokunnan kokonaisuudessaan, niinkuin on laita Turussa, Viipurissa ja Kotkassa, tai ainakin sen enemmistön, niinkuin on laita Tampereella, Oulussa ja Vaasassa.

Maassamme on siten muodostunut uusi kansantajuinen valistustoiminnan tyyppi: kunnallinen työväenopetus järjestettynä vakinaiseksi kunnalliseksi työväenopistoksi. Tultuaan ensin käytäntöön Tampereella on tyyppi sittemmin saavuttanut jalansijaa maamme kaikissa suuremmissa kaupungeissa, lukuunottamatta pääkaupunkia, ja uusia työväenopistoja on nykyään lisäksi hankkeissa eräissä kaupungeissa. Tuollaisten opistojen perustamisella on puheenalainen valistustyö saatu paremmin turvatuksi ja myöskin entistä tehokkaammaksi. Sillä 1890-luvulla oli tosin tšekäläisten n. s. kansanopistokurssien malliin samantapaisia luentokursseja järjestetty muissa kaupungeissa, mutta ne eivät voineet päästä pysyväisiksi. Sitä vastoin ovat työväenopistot osottaneet voitonsa sekä saada päteviä luennoitsijoita että myös vetää puoleensa hartaita kuulijoita. Sangen tärkeä on se seikka, että opistoissa järjestetty erinäisten aineiden alkeisopetus on entistä enemmän laajentunut ja saavuttanut suurempaa merkitystä ja että sitä on käyttänyt hyväkseen maaseutukaupunkiemme oloihin verraten huomattavan suuri oppilasmäärä, mikä seikka osottaa että työväenluokassamme vielä on huomattavan lukuisa valiojoukko, joka käyttää lomahetkensä kansakoulun antaman sivistysmäärän täydentämiseen. Eri opistojen kuulija- ja oppilasluku on yleensä osottanut samaa suuntaviivaa: ensimmäisenä vuonna suuri, uuden yrityksen puoleensa houkutteleva oppilastulva, sitten laimeneminen, minkä jälkeen harrastus jälleen on tasaisesti ja varmasti vakautunut ja pysynyt vireillä. On siis osottautunut, että

vakinaisesti ja tarkoituksenmukaisesti järjestetty työväenopetus vastaa maassamme vallitsevaa yleistä tarvetta ja että, sittenkun erinäisiä kokeita on tehty sen järjestämiseksi vapaasti toimivaksi, kunnallisissa opistoissa annettu opetus on varmimmin ja paraiten tyydyttänyt tätä tarvetta.

Jo kunnallisten työväenopetuskurssien toimeenpanemisella on Helsingin Kaupunginvaltuusto tunnustanut puheenalaisen tarpeen olemassaolon ja kunnan velvollisuudet täyttää se myöntämällä avustusta kunnan varoista. Tämä tunnustus lausuttiin peittelemättä julki Kaupunginvaltuuston kulunkiarviovaliokunnan mietinnössä ehdotuksineen 1907 vuoden menosäännöksi, jolloin määräraha kurseja varten ensi kerran pantiin kaupungin vakinaiseen menosääntöön. Lausunto kuului seuraavasti:

— „Sitä vastoin ei näytä periaatteelliselta kannalta olevan mitään muistuttamista siihen, että korkeamman työväenopetuksen kustannukset vastedes pannaan vakinaiseen rahäsääntöön. Sanottu opetus on tärkeä rengas yleisessä kansanvalistustyössä, jonka edistäminen on kunnan tärkeimpiä tehtäviä. Siihen katsomatta että varoja puheenalaisten työväenluentokurssien kustantamiseen edelleen on saatavana paloviinavaroista, näyttää valiokunnasta olevan syytä, että kaupunki nimenomaan tunnustaa velvollisuutensa puheenalaisessa kohden myöntämällä tarkoitukseen määrärahan kunnan vakinaisista varoista.“ —

Kun kunta kerran on tunnustanut korkeamman työväenopetuksen oikeutuksen ja tarpeellisuuden sekä osottanut varoja sen voimassapitoon, vaatii kunnan velvollisuus myös sekä sitä yleisöä kohtaan, jota varten opetus on aiottu, että itseään kohtaan katsomaan, että nämä varat käytetään järkiperaisimmällä ja hedelmällisimmällä tavalla. Ne muistutukset, joita tähän asti on tehty Helsingin työväenopetusta vastaan ja jotka ovat aiheuttaneet tuon tuostakin esittämään uudistusvaatimuksia, ovat aina etusijassa koskeneet opetuksen puutteellista järjestystä ja yhtenäisyyden puutetta, toisessa sijassa huoneistojen puutetta, mikä seikka estää opetusta kehittämästä haluttuun suuntaan. Mikä tšekäläisten kurssien järjestykseen ja yhtenäisyyden puutteeseen tulee, niin on muiden kaupunkien kunnallisia työväenopistoja koskevassa seloituksessa osotettu, että tämä puute niissä on vältetty järjestämällä toiminta vakinaiseksi ja yhtäjaksoiseksi. Mitä huoneistokysymykseen tulee, on selvä, että ainoastaan kunta kykenee sen tyydyttävästi ratkaisemaan. Kysymys korkeamman työväenopetuksen tarkoituksenmukaisesta järjestämisestä on siis Työväenasiain lautakunnan varman vakaumuksen mukaan ratkaistavissa järjestämällä tämä opetus vakinaisen kunnallisen työväenopiston muotoon.

Tästä myös seuraa, että Lautakunta nyttemmin on luopunut vuonna 1907 antamassaan mietinnössä tehdystä ehdotuksesta että opisto annettaisiin tätä varten perustettujen yhdistysten hoidettavaksi. Ruotsinkielisellä taholla ei tätä varten ole mitään järjestöä olemassa ja suomenkielinen „Helsingin Kansanopistoseura“ kaipaisi perinpohjaista uudistamista laajemmalla pohjalla soveltuakseen vastaanottamaan pu-

heenalaisen tehtävän. Mutta paitsi mainittuja hankaluuksia on lisäksi olemassa meillä vallitsevien puolueolojen johdosta se vaikeus, että yhdistys työväenopiston hoitajana tuskin voisi saada osakseen sitä jakamatonta kannatusta, jota eri ajatusryhmiä ja mikäli mahdollista koko yhteiskuntaa edustava hallinto voisi saada kunnalliselle opistolle.

Helsingin
kaupungin
työväenopis-
ton sääntö-
ehdotus.

Laatiessaan ehdotusta tämän kaupungin korkeamman työväenopetuksen ohjelmaksi ja järjestysmuodoksi, semmoisena kuin se olisi oleva kunnallisena työväenopistona, on Työväenasiain lautakunnan etusijassa ollut pyrittävä ratkaisemaan kysymystä niitä vaatimuksia silmällä pitäen, joita paikkakunnan kaksikielisyys asettaa. Tähän nähden on Lautakunta, samoinkuin jo vuonna 1907, asettunut kannalle: yksi opisto kahteen osastoon jaettuna.

Jonkunlaisen yhteyden voimassapitämistä puoltavat Lautakunnan mielestä seuraavat seikat. Työväenopiston tehtävä, nimittäin yleisen valistuksen levittäminen etusijassa työväestön keskuuteen sekä harrastuksen herättäminen siinä sosiaaliseen kehitykseen ja taloudelliseen vaurastumiseen on sama, olipa yleisö suomen- vai ruotsinkielinen. Valistustyön suunnittelussa ja suorittamisessa on mikäli mahdollista noudatettava yhtenäisyyttä, ja olisi sentähden, pysyttämällä laitoksen osastoilla tarpeellinen liikuntovapaus, ylin yhteinen johto asettamalla käytettävä hyväksi ne edut, joita tuollainen yhtenäisyys periaatteellisissa kysymyksissä tuottaa. Tässä edellä annettu esitys on osottanut, että Vaasassa sikäläisen työväenopiston osastoille kokonaan yhteinen johtokunta on hoitanut opistoa ilman että siitä tietävästi on ollut haittoja. Esimerkkejä on ollut siitä, että pääkaupungissa on käytettävänä luennoitsijoita, jotka sekä kykenevät että suostuvat esiintymään molemmilla kielillä; samojen luentojen esittäminen sekä ruotsiksi että suomeksi säästää toiselta puolen työtä ja on toiselta puolen helpommin toimeenpantavissa, jos puheenalainen yhtenäisyys säilytetään. Yhä laajemmassa määrässä käytetään tuollaisessa opetuksessa nyttemmin apuna havaintovälineistöä, valokuvia y. m. semmoista, ja tässä kohden on huomattavia helpotuksia saavutettavissa ja kustannuksia vältettävissä, jos toiminta ei ole kokonaan kahtia jaettu. Muutenkin, eritoten mitä opetukseen sopivain huoneistojen kustannuksiin tulee, käy taloudenhoidon järjestäminen edullisemmin, jos ruotsin- ja suomenkielinen opetus yhdistetään samaan opistoon. Ja kun työväenluokka itse luokkana julistaa tahtovansa olla kielitaistelun meillä synnyttämäin vastakohtain ulko- tai yläpuolella, on Työväenasiain lautakunta katsonut tämänkin seikan tukevan sitä että tämän kaupungin kansanvalistustyön järjestämisessä pannaan painoa kansan ykseyteen.

Mutta samalla on Lautakunta tietenkin jakanut vastaisen työväenopiston työn kahteen osastoon, ruotsinkieliseen ja suomenkieliseen, ja järjestänyt nämä mahdollisimman mukaan itsenäisiksi, vaikkakin saman rungon haaroiksi. Lautakunnan mielestä on esillä oleva kysymys parhaiten ratkaistavissa siten, että opiston kumpaisellakin

osastolla on eri johtokuntansa alainen johtaja, mutta että sellaiset opiston asiat, jotka koskevat yleisen opetuskaavan vahvistamista tahi muuttamista, opiston yleistä taloudenhoitoa ja rahasääntöehdotusta, sen huoneistojen käyttämistä sekä taloudenhoitajan ja opiston molemmille osastoille tarpeellisen palvelijaston ottamista, olisi ratkaistava molempain johtokuntain yhteisessä kokouksessa.

Edellä mainittuja järjestysmuodon peruspiirteitä noudattaen on Työväenasiain lautakunta laatinut tämän oheisen ehdotuksen Helsingin kaupungin työväenopiston säännöiksi. Opiston tarkoitus ja sen jakautuminen kahteen osastoon on jo edellä selvitetty. Opetusta annettaisiin osin yhtäjaksoisina luentosarjoina, osin käytännöllisenä ohjauksena eräissä sellaisissa aineissa, jotka eivät sovellu yleisissä luennoissa esitettäväksi. Yksityisiä luentoja ei ole mainittu opiston yleiseen opetuskaavaan kuuluviksi, vaikkakin niitä on edellytetty ehdotuksen 10 §:ssä, jossa mainitaan että luennoitsijoita asetetaan esitelmäsarjaa tahi yksityistä esitelmää varten, sen sijaan että käytännöllisten oppikurssien opettajat asetettaisiin lukuvuodeksi. Lautakunta on täten tahtonut nimenomaan huomauttaa, että opetustoiminnan pitäisi olla niin järjestetty, ettei se ainoastaan synnyttäisi satunnaisia, pian haihtuvia herätteitä, vaan että kuulijat saisivat hyväkseen järjesteellistä oppia. Ja tämän pitäisi mikäli mahdollista olla erikoisesti sovitettu työväestön elanto- ja työolojen mukaan, käymättä kuitenkaan varsinaisen ammattiopetuksen alalle. Tällä ei Lautakunta kuitenkaan tahdo syrjäyttää esim. kirjallisuus- ja taidehistorian luentoja opiston ohjelmasta, mutta Lautakunta haluaa, että kirjallisuudessa ilmenevät virtaukset asetetaan tajuttavaan yhteyteen kuulijain sielunelämälle tärkeitten henkisten ja sosialisten virtausten kanssa, että taidemaailman ilmiöiden merkitystä huomautetaan sikäli kuin tämä kohdistuu niihin muotoihin ja siihen ympäristöön, johon kuulijat jossain määrin ovat perehtyneet. Ennen kaikkea olisi opetus kohdistettava sellaisiin aineisiin, jotka olisivat omansa oppilaille selvittämään sen luonnon, niiden teknillisten menettelytapain, sen taloudellisen ja sosialisen ympäristön pääpiirteitä, jonka keskuudessa ja vaikutusten alaisena he elävät. Mihin opetusaineiden ryhmiin Lautakunta on ajatellut opiston toiminnan jaettaviksi, käy tarkemmin selville ehdotuksen 3 §:ssä olevasta luettelosta.

Laitoksen toiminnan jakaminen kahdelle lukukaudelle ja näiden pituus on ehdotettu tähänastisen käytännön mukaisesti. Viikottaisten luento- ja opetustuntien luku näyttää olevan sopivin jättää osastojen johtokuntain määrättäväksi. Kohta kun oma talo opistolle saadaan, voinee toivoa että siellä luennoidaan ja opetetaan joka arki-ilta viikossa, mutta opetusta ei hyvin käy rajoittaminen ainoastaan näihin tilaisuuksiin, vaan on välttämätöntä pitää ainakin joitakuuta luentoja tämän valistuksen pääahjon ulkopuolella. On osottautuva mahdottomaksi koota samaan huoneistoon ne alun kolmattatuhatta kuulijaa, jotka tähän asti ovat jakautuneet Työväentalolla ja Ylioppilastalolla tahi „Koiton“ juhlasalissa pidettyjen suomenkielisten luentojen kesken. Ei myöskään käyne yhteen paikkaan kokoominen kaikkia niitä ruotsinkielisiä kuulijoita, jotka ovat ottaneet osaa Uusmaalaisessa osakuntatalossa, Silta- saarella, Vanhassakaupungissa tahi Töölössä pidettyihin kursseihin. Noin laajan

1 §.

2 §.

3 §.

4 §.

sivistystarpeen täyttämiseksi on edelleen oleva välttämätöntä opiston ulkopuoleltakin vuokrata jokin tahi joitakin saleja opiston järjestämää luennoimistoimintaa varten. Näiden huoneistojen hankkiminen ja niissä annettavan opetuksen tuntiluvun määrääminen on tietenkin oleva opiston osastojen johtokuntain asia, koska tässä kohden voi olla muutoksia tarpeen joka vuosi.

5 §. Edellä on jo esitetty ne näkökohdat, joiden mukaan Lautakunta on halunnut järjestää opiston johdon. Molempain osastojen johtokuntain kokoonpanossa on mikäli mahdollista otettu huomioon kunnallisten viranomaisten ja erinäisten edustavain työväenjärjestöjen edut.

6—9, 11, 12, 14—15 §. Ehdotetut johtokuntain toimintaa, opiston taloudenhoitoa sekä osastojen johtajain ja opettajavoimain asettamista koskevat säännökset eivät kaivanne tarkempaa perustelua. Johtajan velvollisuuksien luettelo ei niinkään kaivanne enempää selitystä.

10 §. Ainoastaan 10 §:n viimeisen momenttiin nähden huomautettakoon, että siinä, kasvatusalalla vallitsevain uusimpain suuntain mukaisesti, on varattu tilaisuus jonkunlaisen itsehallinnon käytäntöön saattamiseen opiston oppilaskunnassa. Tämä säännös täydentää 13 §:ssä olevia määräyksiä opiston eri osastojen „toverikunnista“. Esikuvana tähän ovat olleet ne toimikunnat, joita suomenkielisten kurssien kuulijat jo ovat asettaneet toimeenpanemaan yhteisiä iltamia ja päättäjaisjuhlia sekä voimassa pitämään järjestystä näissä tilaisuuksissa.

Rahasääntö.

Sääntöjen oheinen opiston molempain osastojen rahasääntöehdotus on laadittu nykyisten ylempäin työväenopetuskurssien johtajain Lautakunnalle antamain ehdotusten pohjalla. Kumpaiseenkin rahasääntöön tulisi ensimmäisenä vuonna 1,000 markan erä tarpeellisen käsikirjaston ja opetusvälineistön hankkimiseen. Menosääntöjen yhteenlaskettu määrä, 37,000 markkaa, sen sijaan että korkeampaa työväenopetusta varten nykyään on myönnetty kaikkiaan 25,000 markan määräraha, ei tiedä puheenalaisen menoerän suhteetonta korotusta, varsinkin jos ottaa huomioon, kuinka paljon tehokkaammin opetusta voidaan jakaa ehdotetun uudistuksen toimeen tultua. Vertailun vuoksi mainittakoon, että Lautakunnan tästä asiasta aikaisemmin antamassa mietinnössä (*Kvston pain. asiakirj. N:o 15 vuodelta 1907*) oli ruotsinkielisen ja suomenkielisen työväenopiston kustannukset laskettu kaikkiaan 26,250 markaksi, mutta että sanotussa mietinnössä edellytettiin, että opistojen rinnalla edelleen pysytettäisiin voimassa nykyiset luentokurssit, jotka siis vaatisivat lisäkustannuksia, jota vastoin Lautakunta nyt on katsonut tarkoituksenmukaisesti keskittää kaiken työväenopetuksen saman hallinnon ja johdon alaiseksi. Edellä mainitusta 37,000 markan menomäärästä kävisi jo nyt pois lukeminen lukukausimaksuista odotettavissa olevat tulot, jotka nykyolojen mukaan vähintään 2,500 oppilaalta kahdelta lukukaudelta nousisivat 5,000 markkaan, mutta kun tästä seikasta ei ole kokemusta olemassa, on Lautakunnan mielestä ollut oikeinta jättää tämä menoerä toistaiseksi sarakkeen ulkopuolelle.

Menosäännön erikoiseristä ansaitsee johtajain palkkio erityistä mainitsemista. Määrät, 5,000 markkaa suomenkielisen ja 4,000 markkaa ruotsinkielisen osaston johtajalle, on esitetty nykyisten luentokurssien johtajain ehdotuksesta. Toiselta puolen

on palkkiomäärää arvostellessa otettu huomioon, että asianomaisilla johtajilla pitää päätehtävänään lukukausien aikana olla toimintansa opistossa ja sen hyväksi, toiselta puolen taas on Lautakunta, siihen katsoen että johtajat likimain viitenä kuukautena vuodessa voivat käyttää aikansa muuhun työhön, ei ole pitänyt sopivana ehdottaa johtajain palkkioita niin suuriksi, että ne yksin riittäisivät takaamaan puheenalaisilla edellytyksillä varustetuille henkilöille kohtuullisen toimeentulon. Tuntiopettajain palkkioiksi on laskettu tavallisesti tarvittavan 4 markkaa tunnilta. Muut menoerät eivät kaivanne erityisiä selityksiä.

Niinkuin jo 1907 vuoden mietinnössä ja moniaita kertoja myös tässä edellä annetuissa esityksissä on huomautettu, on korkeamman työväenopetuksen järkipäristä ja tehokasta toimittamista varten tässä kaupungissa oma koti sille välttämättömän tarpeellinen. Jo tähänastiselle luentotoiminnalle on vuosi vuodelta käynyt vaikeammaksi ja kalliimmaksi saada sopivia huoneistoja useammaksi illaksi viikossa. Näin on erittäinkin laita keskikaupungilla sijaitsevien isompien salien, joita yhä useammin ja edullisemmin ehdoin, kuin luentokurssit voivat tarjota, käytetään teatterinäytäntöihin ja konsertteihin niinkuin Ylioppilastalon salia, kokouksiin ja iltamiin niinkuin Uusmaalaisen osakunnan taloa tai jotka, niinkuin Palokunnantalon sali, ovat yleisen anniskeluliikkeen yhteydessä, mikä ei suinkaan ole sopivaa puheenalaista laatua olevalle luentosalille. Isomman luentosalin puute nykyisten varsinaisten työväenkaupunginosain läheisyydessä tuli tosin autetuksi, kun Helsingin Työväenyhdistys sai valmiiksi Siltasaarella sijaitsevan n. s. Työväentalon, mutta senkin isoa salia käytetään yhä useammin konsertteihin ja muihin huvitilaisuuksiin ja sen vuokraaminen kunnan työväenopetusta varten käy, niinkuin jo edellä mainittiin, melko kalliiksi (vuodelta 1911—1912 maksoivat suomenkieliset kurssit vuokraa 3,480 markkaa). Tähän tulee lisäksi, että kokonaan puuttuu sopivia huoneistoja yksilöllisempää ja käytännöllistä opetusta varten, joka kuitenkin on luentotoiminnan välttämätön täydennys ja jota käy antaminen ainoastaan luokalla. Kun työväenopetusta varten ei ole olemassa vakinaista huoneistoa, puuttuu myös tarpeellisen opetusvälineistön säilytyshuonetta. Sanalla sanoen: tähän oppilaslukua silmälläpitäen laajaperäiseen opetustoimintaan nimenomaan sopivien huoneistojen puute ehkäisee arveluttavassa määrässä sen ajan- ja tarkoituksenmukaista kehitystä. Oma talo on mainitulle toiminnalle elinehto.

Niinkuin tässä mietinnössä oleva selostus työväenopetuskysymyksen eri vaiheista tässä kaupungissa jo on osottanut, sai Rahatoimikamari vuonna 1909 Kaupunginvaltuustolta toimekseen valmistella kysymystä tontin varaamisesta korkeampaa työväenopetusta varten rakennettavalle talolle. Valtuusto tunnusti täten, että tuollaisen talon tarve on ennemmin tai myöhemmin täytettävä. Nyt esillä olevaa esitystä valmistellessaan on Lautakunta kirjelmässä viime kesäkuun 7 päiväältä Rahatoimikamarilta anonut sekä tontin osottamista että luonnospiirustusten ja likimääräisen kustannusarvion laatimista Lautakunnan ehdottamaa työväenopistoa varten, samalla

Tontti ja
rakennus.

kun Lautakunta, ylempään työväenopetuskurssien johtajain kanssa neuvoteltuaan, Kamariin lähetti tarpeellisen rakennusohjelman. Lautakunnan lausumain toivomusten mukaisesti on Rahatoimikamari kirjelmässä kuluvan joulukuun 16 päivältä, oheensannan tarpeelliset luonnospiirustukset, ehdottanut opiston sijoitettavaksi yhdenntoista kaupunginosan käyttämättömään kortteliin N:o 301 B, julkisivu Eläntarhan huvilalueita päin. Vaikkakin hiukan syrjässä kaupungin vanhasta keskustasta saisi opisto siten sijansa sen vilkkaan liikennekeskustan likimmässä läheisyydessä, joksi Hakaniemen tori jo nyt on kehittynyt, nykyisten suurien tehdas- ja työväenkaupunginosain laidalla ja itse työväenluokan sosiaalisen elämän polttopisteessä, jonka muodostavat Siltasaarella sijaitseva Työväentalo ja Eläntarhan itäisen tiehaaran suulla sijaitseva työväen säästöpankkitalo. Siinä tapauksessa että kortteli kokonaisuudessaan varattaisiin kunnallisiin tarpeisiin, olisi sinne tilaisuus vastedes teettää lisärakennuksia ja sijoittaa erinäisiä muita kunnallisia vähävaraisten luokkain menestyslaitoksia, niinkuin Vaivashoitohallituksen pääkanslia tahi Sörnäsin haaraosasto, työnvälitystoimisto ja oikeusaputoimisto, jotka kaikki laitokset nykyään ovat sijoitettuina epätyytyttäviin huoneistoihin ja jotka niiden liikennettä silmälläpitäen hyvin kävisi sijoittaminen vastaisen kaupungintalon ulkopuolelle ja, samaten kuin työväenopistokin, erikoisyleisönsä suurimman liikennekeskustan likeisimpään lähistöön.

Tämän oheiset, edellä mainitulle tontille suunnitellun työväenopiston luonnospiirustukset käsittävät talon, jossa paitsi pohjakerrosta on kolme kerrosta. Taloon tulisi ruotsinkielistä osastoa varten 460 hengen luentosali, neljä luokkahuonetta ynnä johtajan ja opettajain huoneet, suomenkielistä osastoa varten 720 hengen luentosali, kahdeksan luokkahuonetta, johtajan ja opettajain huoneet, kumpaisellekin osastolle yhteinen huone käsikirjastoa ja opetusvälineistöä varten sekä vahtimestarille ja talonmiehelle tarpeelliset huoneet. Talon kustannukset on laskettu 375,000 markaksi.

Kun viimeksi vuonna 1907 oli puhetta talon rakennuttamisesta kunnallista työväenopetusta varten 400,000 markan kustannuksilla, katsottiin olevan toiveita 200,000 markan suuruisen valtioavun saamisesta tarkoitukseen. Kun tunnetuista syistä nyttemmin on vähän toiveita että tuollaista apumaksua tarkoitettavaan anomukseen myönnettäisiin, täytynee kaupungin ottaa suorittaakseen opistotalon kustannukset kokonaisuudessaan. Mutta tässä kohden on kunta nykyään edullisemmassa asemassa kuin vuonna 1907, sen johdosta että Helsingin kaupunki vuonna 1908 sai tämän oheisen, neiti Viola Lewin-vainajan testamentin mukaan nostaa 114,575 markan 37 pennin suuruisen lahjoituksen, joka testamentissa olevan määräyksen mukaan, jonka Valtuusto lahjoituksen vastaanottamalla on hyväksynyt, on, niinkuin sanat kuuluvat, käytettävä „Kaupunginvaltuusmiesten määräyksen mukaan työväestön hyväksi, *etupäässä ruotsin- ja suomenkielisen työväenopiston perustamista ja ylläpitoa varten*“. Tämän testamenttirahaston pääomasäästö, joka 1912 vuoden alussa oli 132,500 markkaa, on joulukuun viimeisenä s. v. laskettu likimittäin 137,000 markaksi, joka rahamäärä olisi käytettävänä puheenalaiseen tarkoitukseen ja siten vähentäisi kaupungilla ra-

kennusyrityksestä olevat kustannukset 238,000 markkaan. Tosin maksetaan testamentin mukaan lahjoituksen korkotuloista edelleen kaksi eläkettä, yhteensä 3,000 markkaa vuodessa, mutta nämä kävisi, niin kauan kuin niitä suoritetaan, paneminen maksettaviksi kaupungin vakinaisesta rahasäännöstä apurahain ja eläkkeitten pääluokassa.

Myönnettävä on, että verraten kalliin työväenopiston rakennuttaminen puheenalaiselle tonttipaikalle tietää suurta rahallista uhrausta kunnan puolelta. Kun kuitenkin maamme pääkaupungissa yhä edelleen ja entistä suuremmassa määrässä kaivataan opetuslaitosta, jonka tarkoituksena on saattaa kunkin ajan tiedon tulokset niiden yhteiskuntaryhmäin ulottuviin, joilla ruumiillista työtä tekevinä ei ole ollut eikä olekaan tilaisuutta seurata tieteen kehitystä, ja kun puheenalainen tarve maamme suurempain kaupunkien esimerkin mukaan ja, niinkuin edellä olevasta on käynyt ilmi, parhaiten ja varmimmin on täytettävissä hyvin järjestetyllä työväenopistolla, on Lautakunta nyt samoin kuin viisi vuotta takaperin katsonut velvollisuudekseen Kaupunginvaltuustolle tehdä esityksen rakennuksen teettämisestä opistoa varten ja ehdottanut siihen tarkoitukseen käytettäväksi edellä mainittua tonttia.

Edellä lausutun johdosta saa Työväenasiain lautakunta kunnioittaen esittää, että Kaupunginvaltuusto päättäisi:

1) perustaa *Helsingin kaupungin työväenopisto* nimisen, ruotsinkieliseen ja suomenkieliseen osaston jaetun kunnallisen työväenopiston;

2) vahvistaa tämän oheisen ehdotuksen *Helsingin kaupungin työväenopiston säännöiksi*;

3) määrätä että *Helsingin kaupungin työväenopisto on alottava toimintansa syyslukukauden 1914 alusta, josta ajankohdasta lähtien kaupungin tähän asti voimassa pitämät työväenopetuskurssit lakkautetaan*;

4) *Helsingin kaupungin työväenopiston molempain osastojen johtokunnan vaalin ensi kerran toimitettavaksi ennen helmikuun 1914 umpeen menemistä, minkä jälkeen johtokuntain heti on käytävä julistamaan opiston johtajanvirat avonaisina haettaviksi sekä ryhdyttävä muihin opiston toiminnan alkamiseksi tarpeellisiin toimenpiteisiin.*

5) vahvistaa tämän oheisen opiston menosäännön;

6) yhdennentoista kaupunginosan kortteliin 301 B työväenopistoa varten teettää rakennuksen pääasiallisesti tämän oheisten, sitä varten laadittujen luonnospöytäkarttojen mukaisesti ja antaa Rahatoimikameralle toimeksi opistoa varten mahdollisimman pian teettää lopulliset piirustukset ja kustannusarvio; sekä

7) puheenalaisen rakennustyön alottamiseksi osottaa Viola Lewinin tarkoitusta varten lahjoittamasta testamenttirahastosta sen pääomamäärän, johon rahasto nousee 1912 vuoden päättyessä, sekä kaupungin yleisistä varoista suorittaa mainitun testamenttirahaston korkovaroista menevät, toistaiseksi 3,000 markkaan vuodessa nousevat jälkisaadoksilahjoitukset.

Työväenasiain lautakunnan puolesta:

Leo Ehrnrooth.

Einar Böök.

Ehdotus Helsingin kaupungin työväenopiston säännöiksi.

1 §.

Helsingin kaupungin työväenopiston tarkoituksena on etusijassa työväestöön levittää yleistä valistusta sekä herättää siinä harrastusta yhteiskunnallista edistystä ja taloudellista vaurastumista koskeviin kysymyksiin.

Opisto toimii suomenkielisenä ja ruotsinkielisenä osastona.

2 §.

Opistossa annetaan opetusta osin yhtäjaksoisina luentosarjoina, johon nähden edellytetään että opiston oppilaiksi ilmoittautuneet henkilöt mahdollisimman säännöllisesti käyvät niillä luennoilla, joita he ovat ilmoittaneet aikovansa kuulla, osin antamalla käytännöllistä ohjausta aineissa, jotka eivät sovellu yleisissä esitelmissä käsiteltäviksi.

3 §.

Opiston toiminta kohdistuu seuraaviin aloihin:

1. *Yhteiskunnallinen ja taloudellinen opetus*: historia, yhteiskuntaoppi, kansantalous ja sosialinen lainsäädäntö.
2. *Eetillinen opetus*: etikka, psykologia ja kasvatusoppi.
3. *Luonnontieteellinen opetus*:
  - a) fysikka, kemia, tähtitiede, geologia, maantieto, kasvi- ja eläintiede;
  - b) anatomia, fysiologia ja terveystoppi.
4. *Käytännöllinen opetus*: ainekirjoitus, laskento, kirjanpito, talousoppi, samariittikurssit y. m.

Opetus on, mikäli mahdollista, järjestettävä huomioon ottamalla työväestön elämän- ja työoloja. Opiston pitää pysyä syrjässä kaikista valtiollisista ja uskonnollisista riidoista.

4 §.

Opiston toiminta on jaettu syyslukukauteen, joka alkaa syyskuun 15 ja päättyy joulukuun 15 päivänä, ja kevätlukukauteen, joka kestää tammikuun 15:stä huhtikuun 30 päivään. Viikottaisen luento- ja opetustuntien luvun määräävät osastojen johtokunnat.

5 §.

Opiston osastoja hoitaa kaksi johtokuntaa, joihin kumpaiseenkin kuuluu seitsemän kahdeksi vuodeksi kerrallaan valittua jäsentä.

Ruotsinkielisen osaston johtokunta asetetaan siten, että Kaupunginvaltuusto valitsee kaksi jäsentä sekä Työväenasiain lautakunta, ruotsinkielisten kansakoulujen Johtokunta, Svenska Arbetarföreningen, „Arbetets Vänner“ ja Konstitutiolla Arbetarföreningen kukin yhden jäsenen.

Suomenkielisen osaston johtokunta asetetaan siten, että Kaupunginvaltuusto valitsee kaksi jäsentä, Työväenasiain lautakunta ja suomenkielisten kansakoulujen Johtokunta kumpikin yhden jäsenen, Helsingin Työväenyhdistys kaksi jäsentä ja Suomen Työväenliiton Helsingin Osasto yhden jäsenen.

Vaalit toimitetaan viimeistään ennen toukokuun umpeen menemistä, ja toimi alkaa seuraavan kesäkuun 1 päivästä. Jos jäsen eroaa ennen toimikautensa umpeen menemistä, on johtokunnan ilmoituksesta heti valittava uusi jäsen vaalikauden loppuajaksi.

6 §.

Johtokunta valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Kutsumus johtokunnan kokoukseen annetaan, kun puheenjohtaja sen harkitsee tarpeelliseksi tahi kun vähintään kolme jäsentä sitä pyytää jotakin asiaa varten, ja on johtokunta päätäntövaltainen vähintään neljällä jäsenellä.

Äänten käydessä tasan ratkaisee puheenjohtajan ääni, paitsi vaaleissa, joissa arpa ratkaisee.

7 §.

Opiston asiat, jotka koskevat yleisen opetussuunnitelman vahvistamista, opiston yleistä taloudenhoitoa ja rahasääntöehdotusta, sen käyttämin huoneistojen jakamista sekä taloudenhoitajan ja opiston molemmille osastoille tarpeellisen yhteisen palvelijaston ottamista, käsittelevät molemmat johtokunnat yhteisessä kokouksessaan.

Yhteinen johtokunnankokous valitsee keskuudestaan joka lukuvuodeksi puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan sekä ottaa sihteerin ja taloudenhoitajan.

Kutsumus yhteiseen johtokunnan kokoukseen annetaan, kun puheenjohtaja harkitsee tarpeelliseksi tahi kun jompikumpi johtokunta sitä pyytää, ja kokous on päätäntövaltainen vähintään yhdeksällä jäsenellä.

Päätöksen tekemisestä olkoon voimassa mitä 6 §:n viimeisessä momentissa säädetään.

8 §.

Opiston kumppaistakin osastoa johtaa eri johtajansa, jotka otetaan toimeen kuuden kuukauden irtisanomisen ehdolla.

Johtajaksi valitsee Kaupunginvaltuusto, toimen oltua osaston johtokunnan julistamana avonaisena haettavaksi, johtokunnan ehdotuksesta henkilön, joka on

saavuttanut tieteellisen oppiarvon ja jolla muuten on edellytyksiä opiston opetustoiminnan johtamiseen.

Johtaja älköön johtokunnan luvatta harjoittako muuta virkatoimintaa.

9 §.

Johtajan tulee:

1) hyvissä ajoin ennen lukukauden alkamista laatia ja osaston johtokunnalle esittää lukukauden luento- ja opetusohjelma ja johtokunnalle ehdottaa sopivia luennoitsijoita ja opettajia;

2) muutenkin valmistella johtamaansa opiston osastoa koskevat asiat;

3) toimia osaston johtokunnan sihteerinä;

4) opistossa luennoida neljä tuntia viikossa, joista tunneista kuitenkin enintään kaksi saa johtokunnan luvalla vaihtaa muuhun vastaavaan opetustoimintaan;

5) johtaa ja valvoa opetusta ja järjestystä osastolla;

6) hoitaa ja kartuttaa osaston käsikirjastoa ja opetusvälineistöä;

7) johtokunnan hyväksymäin kaavakkeitten mukaan pitää osaston kuulijain ja oppilaiden luetteloja sekä vastaanottaa ja opiston taloudenhoitajalle toimittaa näiden suorittamat maksut;

8) lukuvuoden päättyessä antaa osaston toiminnasta kertomus liitettäväksi johtokunnan vuosikertomukseen; sekä

9) muuten edistää toimiston toimintaa, levittää tietoa sen tarkoituksesta ja työtavasta sekä tarvittaessa antaa neuvoja ja ohjeita luennoitsijoille ja opettajille.

Johtaja on oikeutettu osaston toverikunnan asettamain järjestysmiesten ehdotuksesta tahi näitä kuultuaan opistosta erottamaan kuulijan tahi oppilaan, joka on saattanut itsensä syyppääksi järjestyksen tahi hyvän tavan rikkomiseen.

10 §.

Luennoitsijoiksi otetaan etusijassa henkilöjä, jotka ovat suorittaneet tutkinnon yliopistossa tahi muussa korkeakoulussa ja omaavat tarpeellisen luennoimiskyvyn. Luennoitsijoita asetetaan luentosarjaa tahi yksityistä luentoa varten.

Käytännöllisten oppikurssien opettajiksi otetaan siihen toimeen päteviä henkilöjä lukuvuodeksi.

11 §.

Opiston taloudenhoitajan asiana on johtokuntain silmälläpidon alaisena ja yhteisen johtokunnankokouksen päätöksen mukaan huolehtia opistolle tarpeellisista huoneistoista, hoitaa opiston varoja ja kirjanpitoa sekä avustaa osastojen johtajia tulo- ja menosääntöehdotuksen laatimisessa.

12 §.

Maksu kaikkien samalla kielellä pidettävään esitelmäin kuulemisesta luento-kauden aikana ei saa olla markkaa suurempi. Yhdistyksille ja ammattiosastoille,

jotka jäsenilleen ja näiden perheille lunastavat vähintään viisikolmatta lukukausikorttia, myönnetään kahdenkymmenen prosentin alennus. Tilapäiset kuulijat maksavat yksityisestä esitelmästä kymmenen penniä.

13 §.

Opiston oppilaat, jotka ovat suorittaneet lukukausimaksun, voivat kunakin lukukautena kumpaisellakin osastolla erikseen muodostaa toverikunnan, jonka tarkoituksena on virkistää opistossa vallitsevaa henkeä toimeenpanemalla iltamia ja keskusteluiltoja ja joka valitsee järjestysmiehiä valvomaan järjestystä sekä puheenalaisissa tilaisuuksissa että toverikunnassa yleensä.

14 §.

Opiston vuosikertomukset annetaan lukuvuosittain lähinnä seuraavan toukokuun kuluessa. Taloudenhoidosta tehdään kuitenkin tili kalenterivuositain, ja on yhteisen johtokunnankokouksen lähetettävä tili todisteineen Rahatoimikamariin ensiksi tulevan tammikuun kuluessa.

15 §.

Opiston yhteisen johtokunnankokouksen tulee vuosittain syyskuun kuluessa Rahatoimikamariin lähettää opiston meno- ja tulosääntöehdotus ensintulevaksi kalenterivuodeksi.

Ehdotus Helsingin kaupungin työväenopiston menosäännöksi.

Ruotsinkielinen osasto:

Johtajan palkkio	Smk	4,000: —	
Palkkioita luennoista (à 20—25 markkaa)	„	3,200: —	
Laulunjohtaja, palkkiota	„	1,000: —	
Piirustuksenopettaja, s:n.	„	500: —	
Erinäiset tuntiopettajat, s:n	„	2,000: —	
Sekalaista	„	200: —	10,900: —

Suomenkielinen osasto:

Johtajan palkkio	Smk	5,000: —	
Palkkioita luennoista (à 20—25 markkaa)	„	7,800: —	
			Siirros Smk 12,800: — 10,900: —

	Siirros	Smk	12,800: —	10,900: —
Laulunjohtaja, palkkiota	„		1,300: —	
Piirustuksenopettaja, s:n	„		500: —	
Erinäiset tuntiopettajat, s:n	„		4,500: —	
Sekalaista	„		400: —	19,500: —

Yhteisiä menoja:

Taloudenhoitajan palkkio	Smk	600: —	
Vahtimestari, paitsi asuntoa, palkkaa	„	800: —	
Talónmies ja koneenkäyttäjä, s:n	„	480: —	
Ylimääräisten huoneistojen vuokra	„	4,720: —	6,600: —
	Yhteensä Smk	— —	37,000: —

*Lyhennysote.***Testamentti.**

Asiaa perinpohjin mietittyäni ja vapaasta tahdosta selitän minä täten viimeisen tahtoni olevan — — — — —

Jällellä olevan osan jäämistööni testamenttaan minä Helsingin kaupungille sen Kaupunginvaltuusmiesten määräyksen mukaan käytettäväksi työväestön hyväksi, etupäässä ruotsin- ja suomenkielisen työväenopiston perustamista ja ylläpitoa varten. Kuitenkin on sen rahamäärän korosta, joka lankeaa Helsingin kaupungille, vuosittain seuraaville henkilöille, niin kauan kuin he elävät, maksettava seuraavat määrät:

Rakkaalle sisarentyttärelleni Bertha Lundille, asuva Tukholmassa, tuhatviisisataa (1,500) Smk.

Lapsuudenystävälleni Neiti Alma Judénille¹⁾, asuva Helsingissä, tuhatviisisataa (1,500) Smk.

Serkulleni Leskirouva Emelie Granathille²⁾, asuva Tukholmassa, viisisataa (500) Smk.

Serkulleni Neiti Viktoria Hartmanille³⁾, asuva Tukholmassa, viisisataa (500) Smk.

¹⁾ Kuollut; Kaupunginvaltuusto on korot taannut vainajan iäkkäälle äidille.

²⁾ Kuollut.

³⁾ Kuollut.

Tämän testamentin vahvistamiseksi olen minä niinhyvin omakätisesti kirjoittanut sen alle nimeni kuin myöskin pitänyt huolta sen todistamisesta.

Turussa, 3 p:nä Maaliskuuta 1900.

Viola Lewin.

Että Neiti Viola Lewin terve- ja täysijärkisenä ja vapaasta tahdosta on selittänyt ylläolevan sisältävän hänen viimeisen tahtonsa ja testamenttinsa sekä meille tunnustanut sen allekirjoittaneensa, todistavat allekirjoittaneet tätä tarkoitusta varten kutsutut ja samalla kertaa läsnäolevat todistajat; Helsingissä, 10 p:nä Maaliskuuta 1900.

Kaarlo Conradi.

Varatuomari.

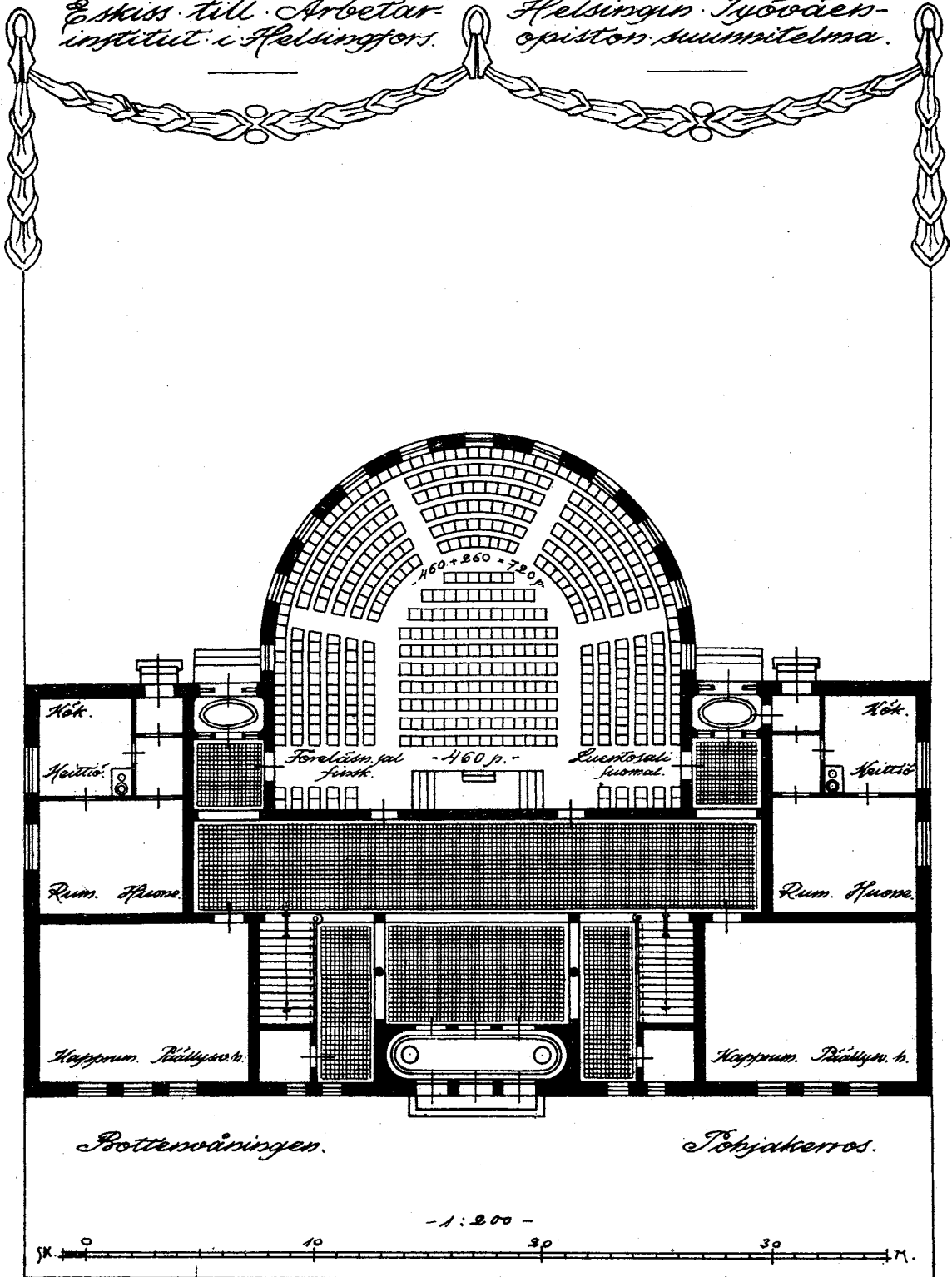
Aina Conradi.

Esquis till Arbetar-
institut i Helsingfors.

Helsingfors Työväen-
opiston suunnitelma.

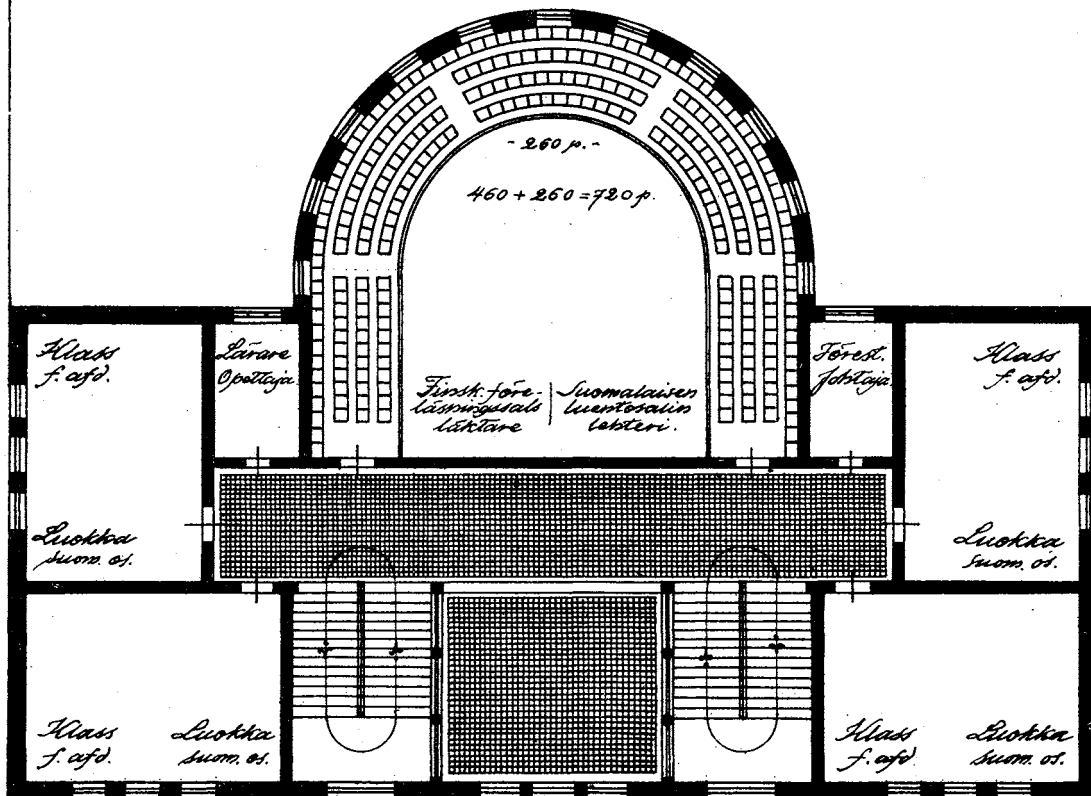
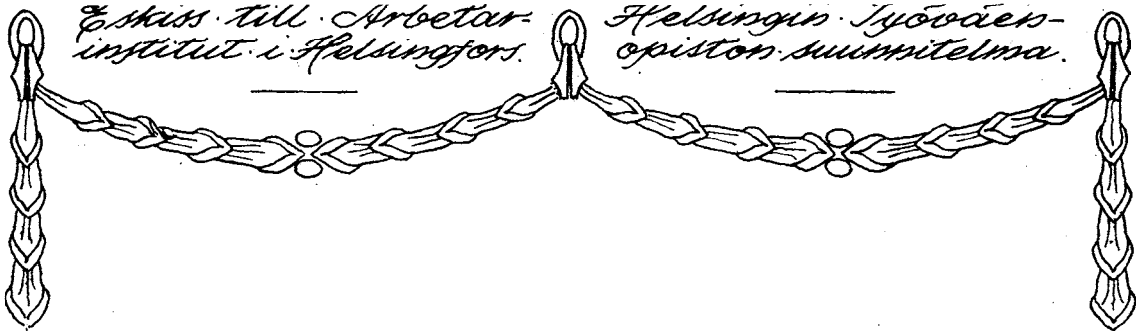
HELSINGFORS STADS BYGGNADSKONTOR.

i Januari 1915.
[Signature]
Punakklund

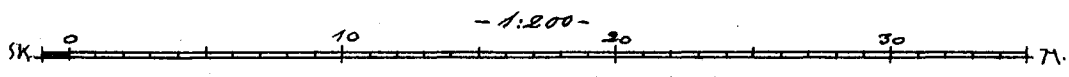
Öskiss till Arbetar-
institut i Helsingfors.

Helsingin Työväen-
opiston suunnitelma.

Forsta våningen.

Ensimmäinen kerros.

HELSINGFORS STADS BYGGNADSKONTOR.

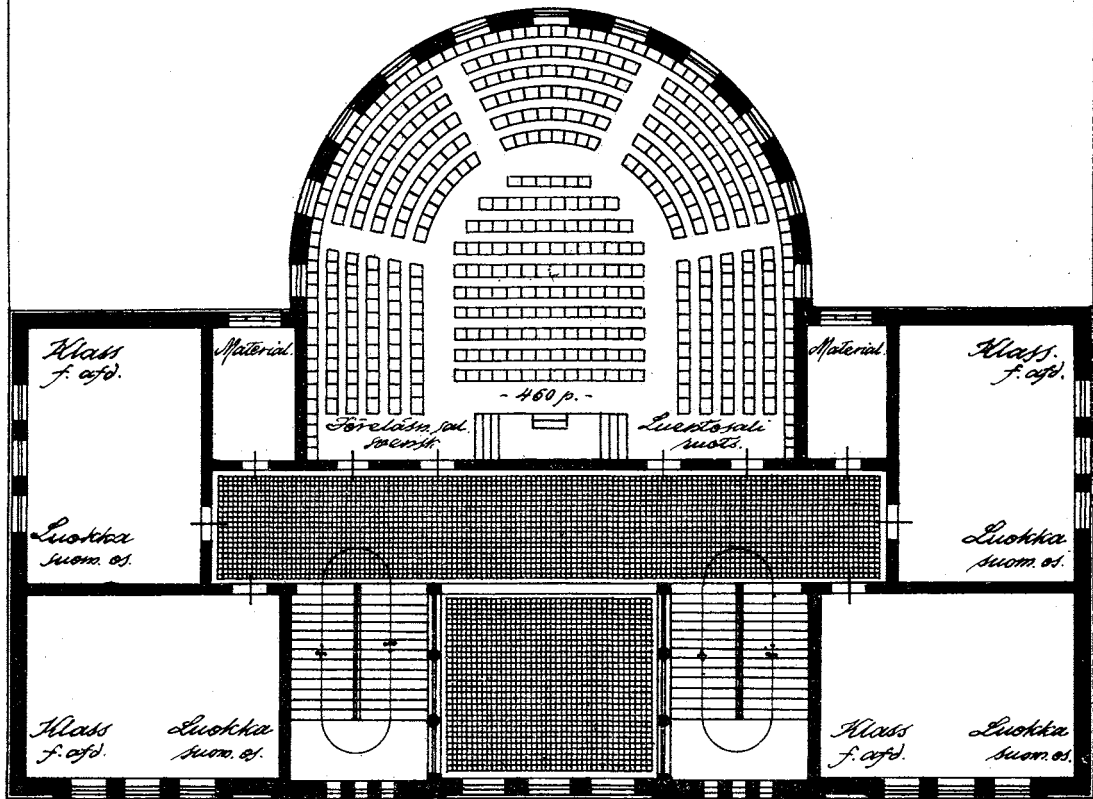
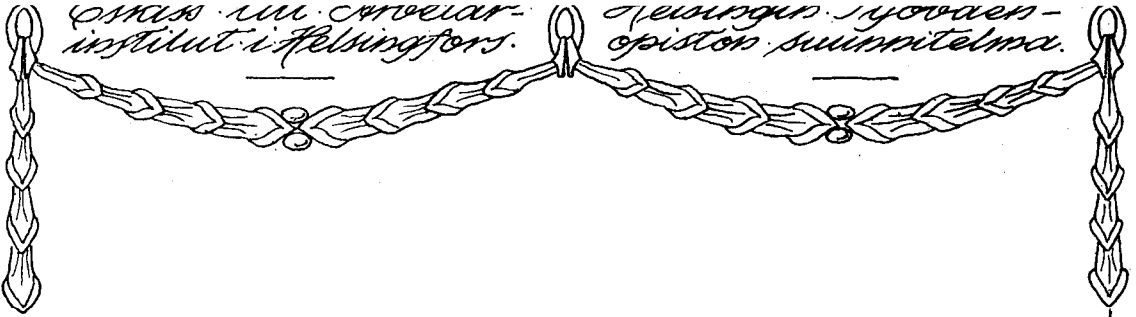
i januari 1913.
[Signature]
Punastuomi

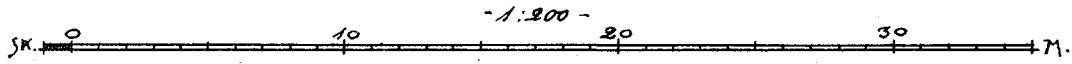
OMÅS U. CAROLIN-
INSTITUT I HELSINGFORS.

HELSINGFORS NYGÅRDS-
EPISTOL SUOMITELMA.

Andra våningen.

Toinen kerros.

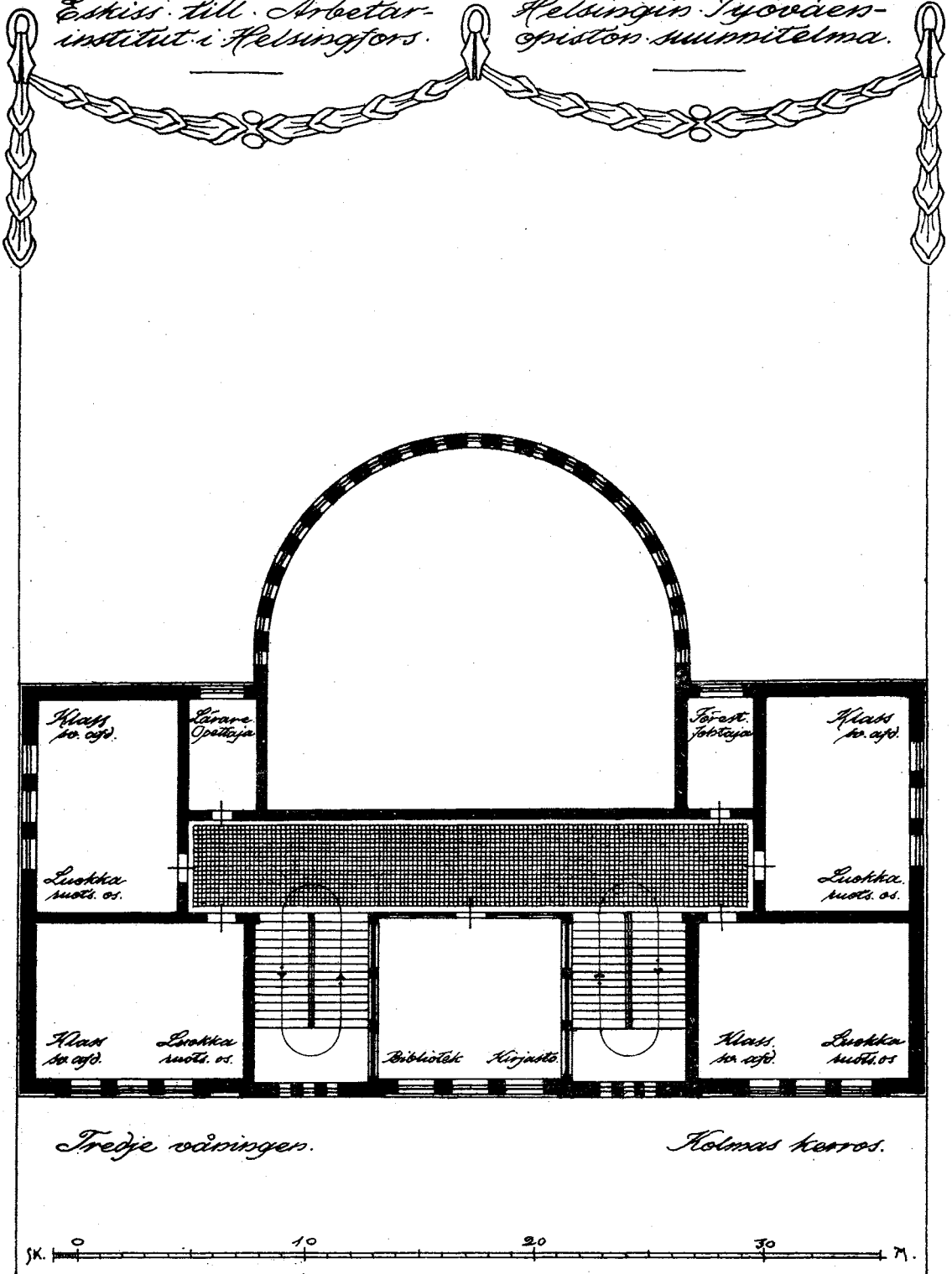
HELSINGFORS STADS BYGGNADSKONTOR.

1 Januari 1913.
Matti K. J. Järvelin
P. M. M. M.

Esboiss. till. Arbetar-
institut i Helsingfors.

Helsingin Työväen-
opiston suunnitelma.

Tredje våningen.

Kolmas kerros.

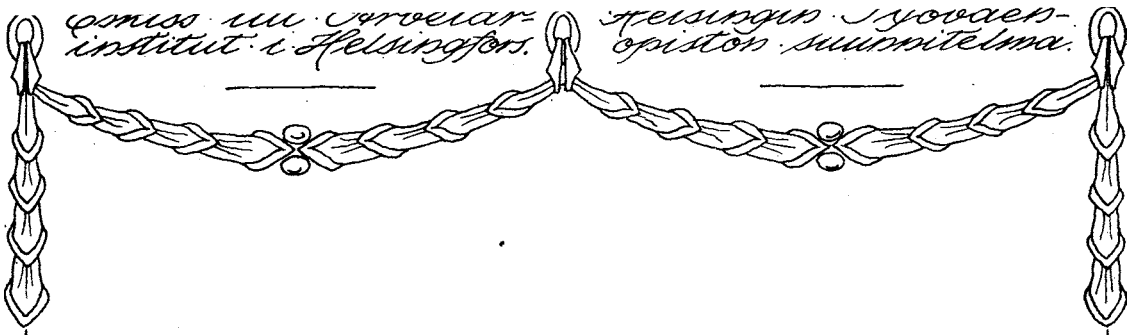
HELSINGFORS STADS BYGGNADSKONTOR.

1 januari 1913.
H. H. H. H.
H. H. H. H.

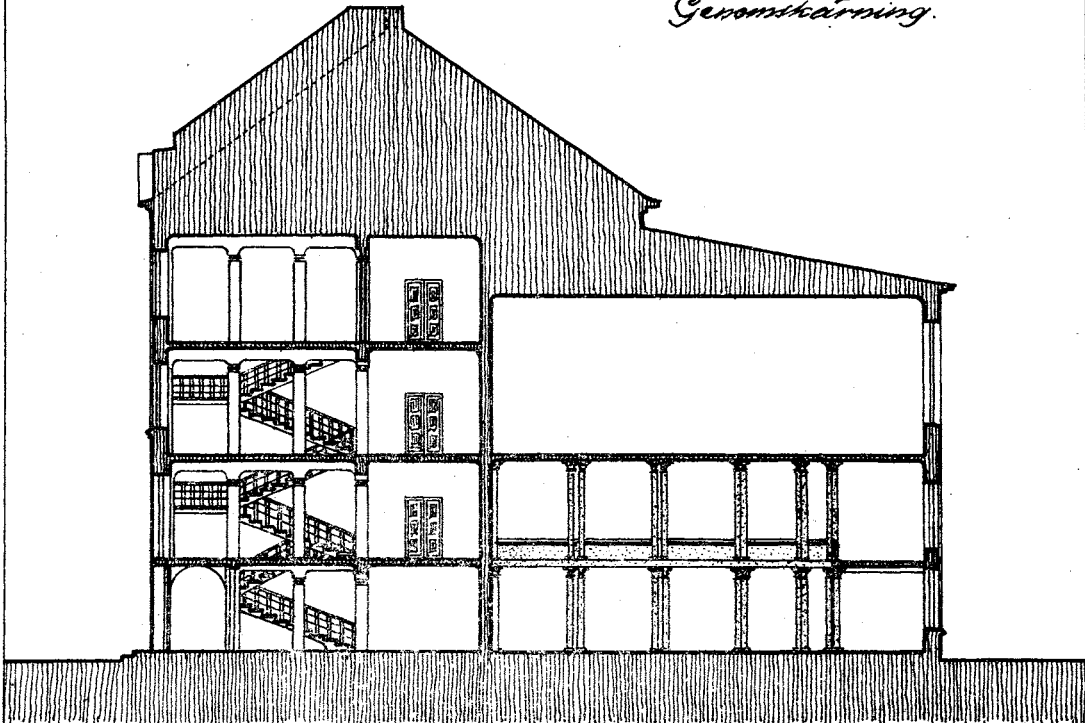

Osness all. Carvelar-
institut. i Helsingfors.

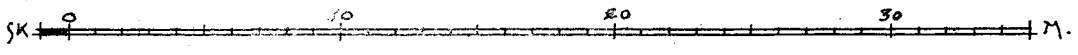
Helsingfors Nyvåden-
opiston suunnitelma.

Geromskärning.

- 1:200 -

HELSINGFORS STADS BYGGNADSKONTOR.

10 Januari 1913.

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

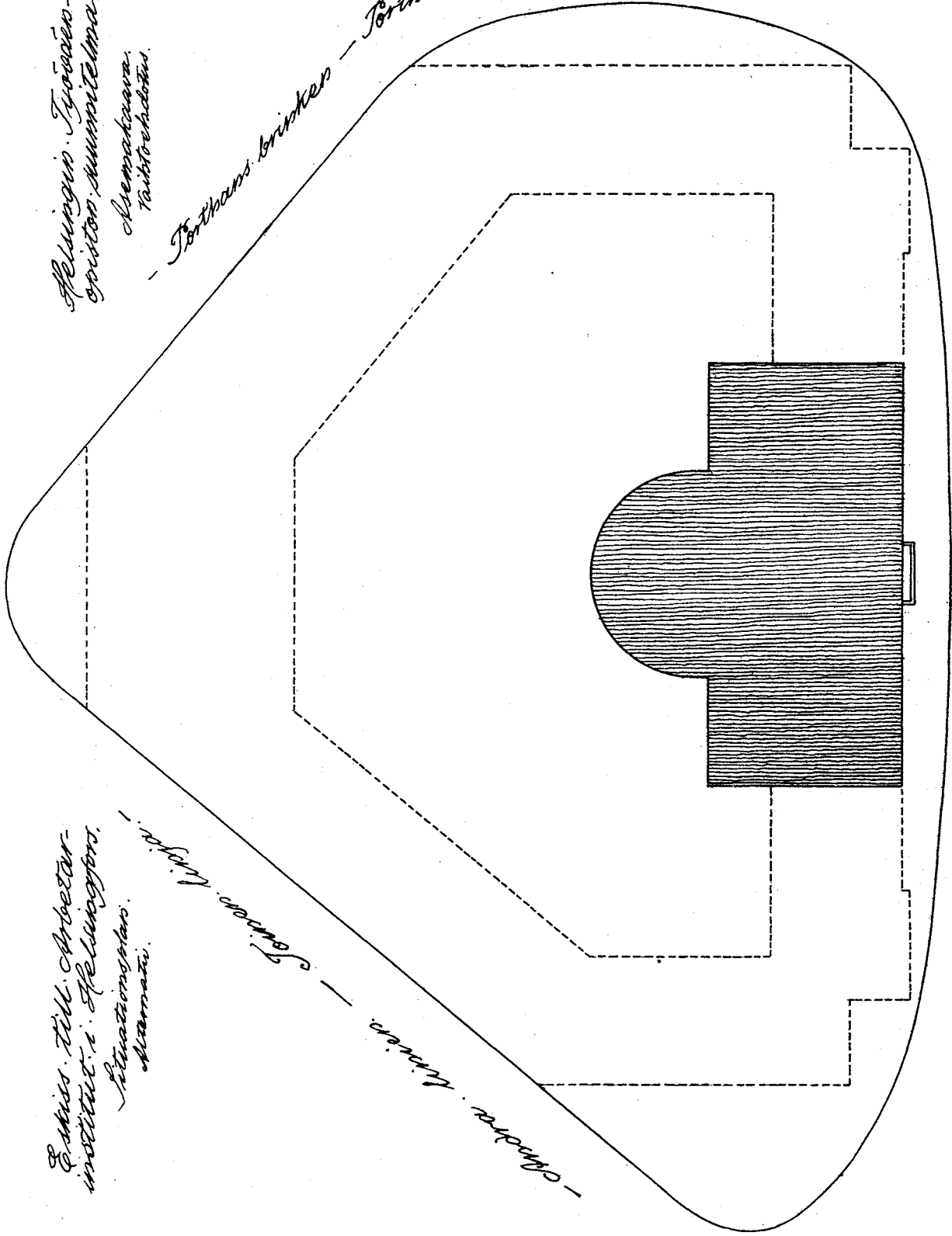

Esitys. til. Arbeit-
institut. i. Helsinki.
Situationsplan.
Maamati.

— chodra. kovera —
— chodra. kovera —

Helsingin Työväen-
opiston suunnitelma.
Asemakaava.
Tähtö-ohjelma.

— Torkans bricker — Torkans rinne —

365

7

Asiakirjoja kaupungin väkijuomakauppaa koskevassa asiassa.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Koska Helsingin Anniskelu Osakeyhtiö on muutaman aikaa työskennellyt noudattaen periaatteita, joiden ilmeisenä tarkoituksena on välittömästi ja kokonaan tuhota yksityinen väkijuomain kauppa tässä kaupungissa, rohkenevat allekirjoittaneet, arvellen että Herrat Kaupunginvaltuusmiehet luovuttaessaan yksinoikeuden anniskeluosakeyhtiölle eivät suinkaan ole tarkoittaneet häikäilemättömästi hävittää kaikkea väkijuomain kauppaa Helsingissä, täten kunnioittaen Valtuustolle esiintuoda seuraavaa.

Kaupunginvaltuuston kokouksessa tammikuun 16 päivänä kuluvaan vuotta, jolloin kysymys väkijuomain vähittäismyynnistä ja anniskelusta kesäkuun 1 päivän 1912 ja kesäkuun 1 päivän 1914 välisenä aikana ratkaistiin, päätti Valtuusto, että anniskeluosakeyhtiö saa yksinoikeuden vähittäin myydä ja anniskella kaikkia sekä koti- että ulkomaisia väkijuomatavaroita, ollen sen ohessa oikeutettu määrätystä maksusta yksityisille kauppiaille tahi yhtiölle luovuttamaan oikeuden sellaisten ulkomaisten väkijuomain vähittäismyyntiin, joita ei pidetä yleisön saatavana viittä markkaa halvemmasta litralta tynnyristä myydessä ja kuutta markkaa halvemmasta litralta pullottain myydessä.

Yksinoikeus myönnettiin erityisillä ehdoilla, joista mainittakoon se, joka oikeuttaa anniskelu-oikeuden haltijan keneltä tahansa kaupungin väkijuomatavarain kauppiaalta tilaamaan niitä väkijuomia, joita tällä on oikeus pitää kaupan. Samalla Kaupunginvaltuusto lausui anniskeluyhtiön ohjeeksi:

että yhtiön ei pidä käyttää yksinoikeutta saadakseen liikkeestä mahdollisimman suurta voittoa, vaan että sen tulee etusijassa katsoa että väkijuomain kaupassa saadaan aikaan järjestys ja että väkijuomain väärinkäyttöä ehkäistään;

että yhtiön tarjoomain väkijuomain pitää sisältää alhaisin luvallinen määrä alkoholia; sekä

että yhtiö tulisi neuvotella maamme muiden anniskeluyhtiöiden kanssa siitä, kävisikö yksinoikeutta uudistaessa ottaminen kaikissa kaupungeissa käytäntöön yhdenmukaiset määräykset siitä, että väkijuomain myyntioikeuksia yksityisille annettaessa näille ei myönnettäisi oikeutta myydä tavaraa tynnyreistä.

Tämän lisäksi Kaupunginvaltuusto 20 äänellä 18 vastaan päätti lausua toivomuksen että anniskeluyhtiö itse ryhtyisi pitämään kaupan ulkomaisia väkijuomia.

Tämän toimenpiteen perustelemiseksi huomautettiin olevan suotava, että n. s. dynamiittikonjakin myynti saataisiin ehkäistyksi.

Tämä ohjelma, jonka lojaalinen toteuttaminen jo tietää meidän kauppaliik-
keemme tuntuva ahdistelua ja suurta rajoitusta, olisi kuitenkin suonut meille mah-
dollisuuden vähitellen ja tuiki tuhoavitta tappioitta selvittää liikkeemme nyt kuluvan
ja niiden seuraavain myyntikausien kuluessa, mitkä Kaupunginvaltuuston mainitussa
päätöksessä oli edellytetty. Jos nimittäin tämä päätös tulkitaan oikein, merkitsee
se, että kaikki tynnyreistä myytävä väkiviinatavara, jonka hinta on viittä markkaa
halvempi litralta, on jäävä anniskeluosakeyhtiön kaupattavaksi, sekä että kaikki
tätä kalliimpi astiatavara ynnä kaikki pulloissa myydyt väkijuomat, joiden hinta on
kuusi markkaa litralta tai enemmän, ynnä punssi ja viinit edelleen ovat luvallisia
meidän myytäväksemme. Tämän päätöksen johdosta olemme siis menettäneet
sangen suuren osan yhteisistä tuloistamme, arviolta noin 200,000 markkaa, jonka
määrän nyt pitäisi kertyä anniskeluosakeyhtiölle. Meillä ovat kuitenkin jälellä
oikeat ja kalliimmat tavarat, siitä huolimatta että anniskeluosakeyhtiö on oikeutettu
myymään näitäkin. Sillä säännöllisessä kilpailussa anniskeluosakeyhtiön kanssa on
meillä se etu, että meillä on suurempi ammattituntemus, vanhempi ja paremmin
tuleentunut varasto ostajaimme maun mukaan valittuja viinejä, sekä liikkeisiin
sidottu melkoinen pääoma.

Anniskeluosakeyhtiö ei kuitenkaan ole tyytynyt korjaamaan ainoastaan sitä
lisävoittoa, minkä se on itselleen taannut ottamalla omakseen meidän astiakon-
jakin myyntimme, ja sitä voittoa, mikä mahdollisesti syntyy sen myydessä kal-
liimpia väkijuomia. Se on lisäksi viehätynyt koettamaan hankkia itselleen lisä-
ansiota käyttämällä kilpailumenettelyjä, joiden tuskin käynee katsominen soveltuvan
yhteen niiden aikeiden kanssa, joita Kaupunginvaltuustolla oli vahvistaessaan yhtiön
toimintaohjelmaa. Tätä väitettä todistavat seuraavat seikat, joihin pyydämme kiin-
nittää Kaupunginvaltuuston huomiota.

1) *Anniskeluosakeyhtiö on lisännyt anniskelupaikkain lukua.* Kuluvan myyn-
tikauden alussa oli Helsingissä 24 ulkomaisten väkijuomain vähittäismyyntipaikkaa.
Tämän luvun on yhtiö lisännyt 29:ksi. Samaan aikaan oli kotimaisia väkijuomia
kaupan 5:ssä anniskeluosakeyhtiön huoneistossa. Tämän luvun on yhtiö lisännyt 6:ksi.

2) *Anniskeluosakeyhtiö on tuntuvasti huojistanut väkijuomatavarain hintoja.*

Tämän todistamiseksi viittaamme kahteen tämän oheiseen hintaluetteloon.
Toisessa mainitaan anniskeluosakeyhtiön tämän vuoden elokuun 1 päivänä mää-
räämät hinnat; ne käyvät yhteen tšekäläisten viinikauppiaitten noterausten kanssa.
Toisessa hintaluettelossa, joka on päivätty kuluvan lokakuun 1:senä, pannaan niin-
kuin näkyvä samoille tavaroille tuntuvasti alemmat hinnat.

3) *Anniskeluosakeyhtiön myymäin väkijuomatavarain alkoholipitoisuus on tuntu-
vasti suurempi kuin väkijuomakauppiaiden myymäin.* Herrat Kaupunginvaltuus-
miehet ovat, niinkuin edellä mainittiin, anniskeluosakeyhtiölle selvästi lausuneet,
että yhtiön on pidettävä tarjoomainsa juomain alkoholipitoisuus mahdollisimman

alhaisena. Tätä toivomusta noudattaakseen on anniskeluosakeyhtiö väkijuomakauppiaiden kanssa tekemissään välikirjoissa määrännyt 35 % korkeimmaksi luvalliseksi alkoholipitoisuudeksi, mikäli koskee viimeksi mainittujen kaupan pidettävää ulkomaista 5 markan konjakkia. Omille ostajilleen yhtiö syistä, joita emme tässä tahdo mainita, myy samaa tavaraa, jonka alkoholipitoisuus on 41—41½ %.

Edellä lausutusta käynee selville, että Helsingin Anniskelu Osakeyhtiö ei noudata toiminnassaan niitä periaatteita, joita tähän asti on pidetty ohjaavina kaikessa raittiuden edistämistyössä. Lainsäädäntö on tällä alalla pyrkinyt vähentämään eikä lisäämään anniskelupaikkain lukua, korottamaan eikä alentamaan myyntihintoja, mutta alentamaan eikä korottamaan alkoholipitoisuutta. Emme sentähden voi ajatella, että anniskeluosakeyhtiö käydessään päinvastaiseen suuntaan olisi menetellyt Kaupunginvaltuuston antamain ohjeiden mukaisesti.

Mitä tulee anniskeluosakeyhtiön hintoihin ja mahdollisuuteen kilpailla niiden kanssa, pyydämme huomauttaa seuraavaa. Vuosien varrella tehdystä tilastosta, jonka numerotietojen ei pitäisi olla vääriä, koska ne on laadittu sillä edellytyksellä, että ne julkaistaan ja asianomainen viranomainen ne tarkastaa, on käynyt selville, että kaupungin väkijuomakauppain puhdas voitto ei ole keskimäärin ollut 8 % suurempi. Anniskeluosakeyhtiö on viime hinnastossaan alentanut hintoja niin tuntuva määrässä, että jos me noudattaisimme näitä merkittäviä noterauksia, vähenisi meidän puhdas voittomme useimmista etevimpäin konjakkihuoneiden tuotteista, kaikesta käypälaatuisesta astiakonjakista ja miltei kaikista whiskylajeista 8—13 % myyntihinnasta. Kun mainitut tuotteet ovat liikkeidemme pääasiallisena myyntitavarana ja kun tähän tulee lisäksi, että anniskeluosakeyhtiö on meidän verrattomasti suurimmille ostajillemme, hotellien, ravintolain ja kahvilain omistajille luvannut 5 %:n lisäalennuksen, on anniskeluosakeyhtiön hinnanalennuksesta todellisuudessa seurauksena, että meidän täytyy myydä tavaramme hintoihin, jotka tärkeimmistä tavaroista ja suurimmille ostajille myydessä ovat 13—18 %, pienemmille ostajille myydessä 8—13 % nykyisiä halvemmat. Vaikka me todennäköisesti emme ole ostaneet tavaroitamme kalliimmasta kuin anniskeluosakeyhtiö, ei puhdas voittomme, niinkuin edellä mainittiin, ole ollut 8 % suurempi, josta näkyy kuinka mahdotonta meidän on myydä anniskeluosakeyhtiön hintoihin, sekä että anniskeluosakeyhtiön kilpailu, jos se saa jatkua, vie meidät häviöön. Helsingin Anniskelu Osakeyhtiö on todellisuudessa riistänyt meiltä ne oikeudet, mitkä Kaupunginvaltuusto on tahtonut meille suoda.

On kohdakkoin miltei mahdotonta olla Helsingin anniskeluosakeyhtiön vuokramiehenä. Tuskin vuotta on kulunut siitä, kun meiltä riistettiin suuri osa oikeuksiamme, koska möimme liian huokeisiin hintoihin, ja anniskeluosakeyhtiö kiiruhti määräämään alimmat hinnat jottei meidän syyksemme pantu rikkomus uusiutuisi. Nyt on sama yhtiö käynyt meiltä riistämään jällellä olevat oikeutemme, koska me myymme liian kalliisiin hintoihin.

Ennenkuin päätimme tässä asiassa kääntyä Herrain Kaupunginvaltuutusmiesten

puoleen, tiedustelimme anniskeluosakeyhtiön isännöitsijältä syytä, miksi yhtiö nyt yhtäkkiä on ryhtynyt edellä kerrottuun murhaavaan kilpailuun kanssamme, sekä onko toiveita säännöllisten olojen palautumisesta. Tämän johdosta on meille ilmoitettu, että palautuminen on mahdoton, että päätös on tehty tarkan harkinnan jälkeen ja syystä että «yhtiön ulkomainen tavaraliike on tuottanut tuntuvaan tappiota». Välittömään keskustelujen päättyessä tällä tavoin ja kun meille ei ole ilmoitettu muita eikä oikeutettumpia perusteita anniskeluosakeyhtiön toimenpiteiden tueksi, täytyy meidän kunnioittavimmin anoa, että Kaupunginvaltuusto ottaisi suosiollisesti tutkiaksensa, eikö Helsingin anniskeluosakeyhtiön meitä vastaan kohdistettuja kilpailutoimenpiteitä ole pidettävä sopimattomina ja taloudellisesti epäoikeutettuina sekä eivätkö ne aiheuta sellaista toimenpidettä Kaupunginvaltuuston taholta, että anniskeluosakeyhtiö velvoitetaan joutuisasti korjaamaan huomauttamamme epäkohdat. Helsingissä, lokakuun 25 päivänä 1912.

Aktiebolaget Axel Pihlgren.

Emil Pihlgren.

O. B. Hildén.

A. B. W. Relander. O. Y.

L. V. Relander.

V. R. Kählman.

A. B. Gösta Sundmans Vinkällare.

Oskar Strömberg.

W. Ahlfors.

Mathilda Holmqvist.

A. B. H. Fryckman. O. Y.

Alfr. Malmberg.

A. B. A. Nikander. O. Y.

A. Nikander.

Aktiebolaget N. Pletschikoffs eftr.

Anna Korhonen.

A. B. A. W. Eklund. O. Y.

I. Less.

p. pa. Axel Palmroos Aktiebolag.

Hugo Wennerberg.

Aktiebolaget J. H. Wickel.

Adolf Henriksson. E. K. Floor.

Adrian Westerberg Aktiebolag.

Adrian Westerberg.

N. A. Turdén, Aktiebolag.

Lennart Petterson.

Klas Rosenqvist.

Firma J. F. Sjöberg.

Josefina Damstén.

Otto Rohde.

Mathilda Hirvonen.

A. F. Hagelberg.

Hjelt & Lindgren.

J. C. Maexmontan A. B.

Ernst Nyberg.

A. Nikiforow.

G. Engström.

HELSINGIN
ANNISKELUOSAKEYHTIÖN
JOHTOKUNTA

—♦—
Helsingissä,
jouluk. 4 p:nä 1912.

Helsingin Herroille Kaupunginvaltuusmiehille.

N:o 198.

Herroille Valtuusmiehille annetussa kirjelmässä ovat Helsingin Anniskeluosakeyhtiön kaikki 23 väkijuomain kauppaoikeuksien vuokramiestä, huomauttaen että osakeyhtiö, rupeamalla joku aika takaperin käyttämään kilpailumenettelyjä, jotka eivät käy yhteen niiden aikeiden kanssa, joita Valtuusmiehillä oli vahvistaessaan yhtiön toimintaohjelman, työskentelee noudattaen periaatteita, jotka tähtäävät yksityisen väkijuomakaupan tuhoamiseen tässä kaupungissa, vaatineet Valtuusmiehiä ottamaan tutkittavaksi, eikö mainittuja osakeyhtiön kilpailutoimenpiteitä olisi pidettävä sopimattomina ja taloudellisesti epäoikeutettuina sekä sellaista toimenpidettä Valtuusmiesten puolelta aiheuttavina, että osakeyhtiö velvoitettaisiin viipymättä korjaamaan huomautetut epäkohdat.

Antaan Kaupunginvaltuusmiesten juovutusjuoma-asiaain valiokunnan pyytämän lausunnon asiassa katsoo Helsingin Anniskeluosakeyhtiön johtokunta olevan kiinnittämisen Herrain Valtuusmiesten huomiota siihen, että edellämainitut osakeyhtiön vuokramiehet eivät ensinkään ole väittäneet, ettei osakeyhtiö olisi kaikin puolin täyttänyt niitä *ehtoja*, joita Valtuusmiehet tammik. 16 päivänä kuluvaan vuotta asettivat myöntäessään osakeyhtiölle yksinoikeuden tšekäläiseen juovutusjuomain kauppaan, vaan että valitus koskee niitä puheenalaisen kaupan harjoittamiseen kohdistuvia toivomuksia, joita Valtuusmiehet ovat sen ohessa lausuneet osakeyhtiön huomioon otettaviksi. Näin ollen ja kun osakeyhtiöllä, täyttäessään tehtävänsä väkijuomain vähittäismyynnin ja anniskelun yksinoikeuden haltijana paraikaa kulumassa olevan kaksivuotiskauden aikana, lienee oikeus, edellyttäen että yhtiö noudattaa laillisia sääntöjä ja Valtuusmiesten antamia määräyksiä, parhaan ymmärryksensä mukaan omintakeisesti järjestää yksinoikeuteen kuuluvat asiansa, ei johtokunta voi olla käsityksensä lausumatta, että Herrat Kaupunginvaltuusmiehet, joiden asiana kaikei ei voi olla arvostella, miten erillinen osakeyhtiö, vaikka liikkeensä laadun johdosta onkin erikoisasemassa, täyttää tehtävänsä, eivät katso voivansa käsiteltäväksi ottaa puheenalaista väkijuomakauppiaiden valitusta. Mutta huomioon ottaen tehtyjen syytösten laadun, joilla nähtävästi on tarkoitettu järkyttää Herrain Valtuusmiesten

luottamusta yhtiöön, on johtokunta kuitenkin katsonut tämän oheisessa liitteessä olevan vastaaminen valittajain väitteisiin, jota paitsi tämän oheen pannaan ote johtokunnan kokouksessa asiaa käsitellessä syntyneestä pöytäkirjasta, joka sisältää johtokunnan jäsenen, herra Hertzbergin, mainitusta vastineesta osittain eriävän mielipiteen. Lähetekirjat palautuvat.

Helsingin Anniskeluosakeyhtiön johtokunnan puolesta:

Oscar Wasastjerna.

Vastine Helsingin väkijuomakauppiaitten Kaupunginvaltuustolle antamaan valituskirjelmään loka-kuun 25 p:ltä 1912.

Herrat väkijuomakauppiat ovat edellä mainitussa kirjelmässään ensinnäkin käyneet tulkitsemaan sitä Kaupunginvaltuuston päätöstä, jolla yksinoikeus väkijuomain kauppaan kesäkuun 1 päivän 1912 ja saman päivän vuonna 1914 välisenä aikana on myönnetty Helsingin Anniskeluosakeyhtiölle, ja arvelevat, mikäli heidän jonkun verran hatarasta esityksestään käy päättäminen, päätöksen sisältävän että yhtiölle on varattu oikeus kaiken vähemmän kuin 5 markkaa litra maksavan väkijuomatavaran myymiseen tynnyreistä, ja taas oikeus kalliimman tynnyritavaran ja kaiken pulloissa myytävän 6 markan hintaisen väkijuomatavaran ynnä punssin ja viinien myyntiin väkijuomakauppiaille. Että tuollainen tulkinta kuitenkin on aivan mielivaltainen, tarvinnee tuskin huomauttaa. Mikäli meille on tunnettua, oli ainoa syy siihen Valtuustossa tehtyyn ehdotukseen että väkijuomakauppiaiden tavaralle määrättäisiin korotettu alin hinta, se että saataisiin ehkäistyksi eräitten väkijuomakauppiaitten aikaisemmin laajassa mitassa harjoittama n. s. dynamiittikonjakin, s. o. värjätyn saksalaisen perunapaloviinan kauppa, jonka tavarahan ostohinta on hiukan yli 30 pennin litralta.

Väkijuomakauppiat yhdistävät valituksensa kolmeen kohtaan, jotka sisältävät että osakeyhtiö, siihen katsomatta että se on saanut ohjeekseen olla käyttämättä yksinoikeuttaan saadakseen liikkeestä mahdollisimman suuren voiton sekä että sen tarjoomain väkijuomain pitää sisältää vähin luvallinen määrä alkoholia, on ainoastaan saadakseen suurempaa voittoa ja vastoin raittiuden edistämisyarkimyksiä: 1) lisännyt vähittäismyyntipaikkain lukua, 2) saattanut käytäntöön tuntuvasti halvemmat väkijuomain hinnat ja 3) pitää kaupan väkijuomia, joiden alkoholipitoisuus on arveluttavassa määrässä suurempi kuin väkijuomakauppiaitten myymän tavarahan. Käsittelemme näitä kohtia kutakin järjestyksessään.

Väkijuomakauppiat väittävät ensinnäkin, että osakeyhtiö olisi myyntikauden alusta lukien lisännyt vähittäismyyntipaikkain lukua, ulkomaisten väkiviinatavaran myyntipaikkain luvun 24:stä 29:än ja kotimaisten tavarain 5:stä 6:en. Tästä täytyy jokaisen oloihin perehtymättömän epäilemättä tulla siihen käsitykseen, että osakeyhtiö on avannut 5 uutta ulkomaisten ja 1 uuden kotimaisten väkijuomatavaran myyntipaikan. Osakeyhtiön toimenpiteet rajoittuvat kuitenkin siihen, että yhtiö on, sittenkun se Valtuuston lausuman toivomuksen mukaisesti, josta päätös Valtuuston pöytäkirjan mukaan tehtiin «enemmistön jaa-äänillä» eikä, niinkuin valittajat ovat

maininneet, 20 äänellä 18 vastaan, päättänyt ruveta pitämään kaupan ulkomaistakin väkijuomataravaa, avannut sitä varten erityisen myymälän Aktiebolaget Richard Rudolphin, myyntikauden alusta lähtien lakkautettuna olleen vähittäismyyntikaupan sijaan, jossa myymälässä myös pidetään kaupan kotimaista konjakkia, sekä että osakeyhtiö tähänastisissa 5 paloviinamyymälässään myös myy eräitä ulkomaisia väkijuomalajeja. Erityisen myymälän avaaminen ulkomaisten väkijuomien myyntiä varten, sen johdosta että Valtuusto oli päättänyt että väkijuomakauppiaat eivät saa myydä väkijuomia tynnyreistä 5 markkaa halvemmasta litralta, oli tarpeellinen jotta osakeyhtiö voisi pitämällä tarjona verraten hyvää tynnyrikonjakkia mainittuun litrahintaan kaupasta tehokkaasti poistaa «dynamittikonjakin». Niinkuin edellä lausutusta käy selville, ei osakeyhtiö ole lisännyt vähittäismyyntipaikkain lukua yhdellä ainoallakaan, jommoiseen ei yhtiöllä sitä paitsi olisi ollut oikeuttakaan, koska kaikki 29 vähittäismyyntioikeutta jo oli käytetty. Valittajain huomautus että osakeyhtiö olisi vastamainituilla toimenpiteillään lisännyt vähittäismyyntipaikkain lukua, joten yhtiö olisi menetellyt oikeudettomasti tahi ainakin moitittavasti, tuntuu sentähden tahalliselta tosiasiain vääristelyltä.

Mitä sitten tulee valituskirjelmän toiseen kohtaan eli että Helsingin Anniskelu-osakeyhtiö olisi viime lokakuun alusta lähtien saattanut käytäntöön entistään tuntuvasti halvemmat väkijuomataravain hinnat, pyydämme aluksi mainita, että osakeyhtiö ei kuulu siihen kaupungin väkijuomakauppiaitten yhdistykseen, joka Helsingin Viinikauppiasyhdistyksen nimisenä jo moniaita vuosia takaperin perustettiin mainittujen kauppiaitten etujen valvojaksi ja joka siihen nähden m. m. on määrännyt, että sen jäsenet eivät, korkean sakan uhalla, saa myydä väkijuomataravaroitaan määrättyjä alimpia hintoja halvemmasta. Osakeyhtiö, joka tässä kohden on aivan itsenäisessä asemassa, ei ryhtyessään myyntikauden alussa myymään ulkomaisia väkijuomia, joka väkijuomakaupan haara sitä ennen oli ollut yhtiölle vieras, aikunut kilpailla väkijuomakauppiaiden kanssa myymällä ulkomaisia väkijuomia halvemmasta kuin nämä, minkätähden osakeyhtiö määräsikin näiden tavarain hinnat yhtiön vuokramiesten noudattamain hinnastojen mukaisesti. Osakeyhtiön saama kokemus kuitenkin pian osotti, että väkijuomakauppiaitten hinnoitukset olivat sangen epätasaisia, niin että esim. konjakista toisissa tapauksissa laskettiin lähes kahta vertaa suurempi voitto kuin toisissa sekä että väkijuomakauppiaat käyttämällä menettelytapoja, joita osakeyhtiö ei voi eikä tahdo käyttää, niinkuin myöntämällä tuntuvaa hinnanalennusta pieniäkin määriä myydessä, suomalla helpotuksia maksun suorituksessa ja jakamalla joululahjoja, voivat tarjota ostajilleen tuntuvia etuja. Osakeyhtiö sentähden katsoi tarpeelliseksi väkijuomakauppiaista riippumatta määrätä kaupan pitämänsä ulkomaisten väkijuomien hinnat ja päätti siinä sääntönä noudattaa, että osakeyhtiön on tavaroista saatava bruttovoittoa 30—35 % ostohinnasta, s. o. tavaralaskuhinnasta, siihen luettuina rahti-, vakuutus-, tulli- ja satamamaksut sekä tavaran välityskustannukset, mutta samalla edellytettiin että hintoja vastedes tarkistettaisiin, mikäli se ehkä osottautuisi tarpeelliseksi.

Vastamainitun päätöksen johdosta osakeyhtiön useimpain ulkomaisten väkijuomatavarain hinnat laskeusivat jossain, vaikkakin useimmissa tapauksissa vähässä määrin väkijuomakauppiaitten hinnastoissa vastaaville tavaralajeille pantuja hintoja alemmiksi, mutta taas toisissa tapauksissa hinnat pysyivät ennallaan, jopa eräässä tapauksessa kohosivatkin. Mutta tietenkin on mahdotonta varmasti sanoa, eivätkö yksityiskauppiaitten noudattamat hinnat edellämainittujen seikkain johdosta todellisuudessa olleet yhtä alhaiset, ehkäpä osakeyhtiön määräämiä alemmatkin.

Kolmannen huomautuksensa eli että osakeyhtiön väkijuomain alkoholipitoisuus on suurempi kuin väkijuomakauppiaiden nojaavat nämä siihen tiedonantoon, että osakeyhtiö väkijuomakauppiaiden kanssa tekemissään välikirjoissa on määrännyt 35 % heidän kaupattavansa ulkomaisen 5 markan konjakin suurimmaksi luvalliseksi alkoholipitoisuudeksi, jota vastoin yhtiö omille ostajilleen myy samaa tavaraa 41—41 1/2 prosenttisena. Tämä esitys saattaa ja on epäilemättä tarkoitettukin saattamaan lukijan siihen väärään käsitykseen, että osakeyhtiö raittiuden etua silmällä pitäen on kieltänyt väkijuomakauppiaita myymästä väkevämpää kuin 35 % alkoholia sisältävää tynnyrikonjakkia, mutta itse pitää kaupan väkevämpää samallaista tavaraa. Asianlaita on kuitenkin se että, koska 35 % on vähin alkoholimäärä, minkä väkiviinajuoma lain mukaan saa sisältää, osakeyhtiö on väkijuomakauppiaiden kanssa tekemissään, Kaupunginvaltuuston hyväksymissä välikirjoissa kuluvaaksi kaksivuotiskaudeksi, samoinkuin aikaisemminkin oli laita, säättänyt, että yhtiön määräämää alinta hintaa on noudatettava 35-prosenttisiin alkoholijuomiin nähden, mutta sitä vähemmän kieltänyt väkijuomakauppiaita myymästä tätä väkevempiä väkiviinajuomia, kun välikirjoissa nimenomaan mainitaan, että jokaiselta alkoholiprosentilta, minkä myyty tynnyritavara sisältää yli 35 %:n, pohjahintaa, 5 markkaa, on korotettava 10 pennillä. Ellei tällaista määräystä olisi, voisi sattua että väkijuomakauppiat möisivät 60-prosenttistakin konjakkia 5 markasta, joten konjakin todellinen hinta olisi laskeunut tuntuvasti alle mainitun hinnan, koska 60-prosenttinen tavara on, jotta sitä kävisi nauttiminen, vettä lisäämällä saatettava 40—45-prosenttiseksi, mikä on konjakin tavallinen alkoholipitoisuus.

Mitä muuten 35 % alkoholia sisältäviin ulkomaisiin väkijuomiin tulee, ei niillä ole menekkiä. Tähän nähden voimme mainita, ettei aikaisemmin, tuollaisen konjakin alimman hinnan ollessa 3 mk 20 penniä, yksikään ainoa kaupungin ravintoloista, joiden kaikkien on tilattava väkijuomatavaransa, mistä ne ostetaankin, osakeyhtiön välityksellä, tilannut mainittua tavaraa, sekä että kuluvan myyntikauden aikana yksi ravintola kerran tilasi 35-prosenttista konjakkia, mutta ei sittemmin ole uudistanut tilausta, mikä seikka selvästi osottaa, ettei tavaralla ollut menekkiä ravintolassa. Ulkomaisen, pulloissa tuotetun konjakin onkin koettaessa havaittu sisältävän 41 1/2—43 % alkoholia.

Kun siis ulkomaisia 35 % alkoholia sisältäviä väkijuomatavaroita on miltei mahdoton saada kaupan, raukee mielestämme jo tähän muistutus, että osakeyhtiö vastustaisi raittiutta myymällä 35 % väkevempiä väkijuomia, näin sitä enemmän

kun, niinkuin tunnettua, tuollaisia alkoholijuomia yleensä ei nautita sinänsä, vaan sekotettuina vedellä, jota, jos tavara on mietoa, pannaan tavallista runsaammin. Edellytämme että Herrat Kaupunginvaltuusmiehet eivät ole tarkoittaneet, että osakeyhtiö raittiutta edistääkseen pitäisi varastossa väkijuomatavaroita, joita ei saa kaupaksi, samalla kun väkijuomakauppiaitten myynti kävisi rivakasti. Raittiuskannalta katsoen ei myöskään liene merkitystä sillä seikalla, maksavatko sen laatuiset ulkomaiset väkiviinajuomat, joista viimeksi on ollut puhe, 5 mk vai 5 mk 60 penniä litra, ja vielä vähemmän maksavatko kalliimmat lajit jonkun 10 penniä enemmän tai vähemmän, niin kauan kuin paloviinaa ja kotimaista konjakkia myydään 2 markasta 70 pennistä tai 3 markasta litra sekä väkijuomakauppiat myyvät n. s. viiniä markasta pullon ja halvemmastakin. Näiden väestön syvien rivien pääasiallisesti kuluttamain tavarain hinta se on, jolla on merkitystä raittiuskannalta. Sentähden on yhtiökin kesäk. 1 päivästä kuluvaan vuotta korottanut paloviinan ja kotimaisen konjakin hintaa keskimäärin 5 %:lla. N. s. halvan viinin hinta ei ole yhtiön määrättävissä. Tässä yhteydessä mainittakoon, että gööteporin-järjestelmän kotimaassa Ruotsissa ainakin eräät monopoliyhtiöt, niiden joukossa Tukholman yhtiö, myy kotimaista konjakkia 2 kruunusta—2 kruunusta 50 äyristä litran, jota vastoin sikäläisten väkijuomakauppiaitten noudattama alin hinta on määrätty 3 kruunuksi.

Mitä sitten tulee siihen seikkaan, että osakeyhtiö myy kotimaista 40—41 prosentista tynnyritavaraa 5 markasta litran, jota hintaa ei ole myyntikauden alusta lähtien muutettu, jota vastoin väkijuomakauppiat eivät ole oikeutetut myymään tuollaista tavaraa 5 markkaa 50 penniä ja 5 mk 60 penniä halvemmasta, saamme viitata siihen, mitä tässä edellä osakeyhtiön ulkomaisten väkiviinatavarain hinnoituksesta on sanottu. Jos osakeyhtiö pitäisi tynnyritavaroilla saman hinnan kuin väkijuomakauppiat, joutuisi yhtiö olevissa oloissa epäilemättä viimeksimainittuja epäedullisempaan asemaan ja jäisi kilpailussa häviölle.

Edellä olemme koettaneet oikeassa valossaan esittää ne harhaan vievät väitteet, joita väkijuomakauppiat ovat esittäneet sen syytöksensä tueksi että osakeyhtiö puheenalaisilla toimenpiteillään pyrkii «välittömästi ja kokonaan tuhoamaan» yksityisen väkijuomain kaupan ja että ne, jos saavat edelleen jatkoa, vievät väkijuomakauppiat häviöön. Kuinka vähän perää näissä suurentelevissa lausunnoissa on, käynee selville alempana olevista numeroluvuista. Sinä aikana kun osakeyhtiö on harjoittanut ulkomaisten väkiviinatavarain kauppaa eli kuluvan vuoden elomarraskuulla, on yhtiö tuollaisia tavaroita myynyt kaikkiaan 26,486 markan 95 pennin arvosta, siitä ravintoloihin 7,511 markan 95 pennin arvosta, jota vastoin väkijuomakauppiat ovat samaan aikaan yksin Helsingin ravintoloihin osakeyhtiön välityksellä myyneet ulkomaisia väkiviinajuomia kokonaisen 213,326 markan 85 pennin arvosta, vastaavan määrän vuonna 1911 ollessa 192,807 markkaa 50 penniä, johon nähden kuitenkin on huomattava, että väkijuomakauppiaita viimeksi mainittuna vuonna oli 24 ja nykyään 23. Siihen vähäiseen laajuuteen katsoen, minkä osake-

yhtiön ulkomaisten väkiviinatavarain kauppaa toistaiseksi on saavuttanut, olemmekin täysin vakuutettuja siitä, että väkijuomakauppiaitten myynti yksityishenkilöille ja heidän sangen huomattava menekkinsä maaseudulle ei ole tänä vuonna ollut entistä pienempi, pikemmin päinvastoin. Kuluvan vuoden tammi—syyskuulla on Helsingin tullikamarin kautta tuotettu maahan 232,327 kiloa ja 152,337 pulloa väkiviinajuomia, vastaavan määrän samaan aikaan vuonna 1911 ollessa 267,396 kg. ja 125,352 pulloa. Ensinmainittuun määrään on luettu osakeyhtiön tuonti 6,377 kg. ja 13,140 pulloa. Edellä esitetyt numeroluvut eivät todista oikeaksi puheenalaisten kauppiaiden väitettä, että he valmistautuvat vähitellen «selvittämään» liikkeitään.

Väkijuomakauppiaitten laatima, jonkunlaiseen heidän sommittelemaansa tilastoon perustuva laskelma siitä, minkä verran voittoa he saavat ulkomaisten väkiviinatavarain kaupasta, on heidän oman tiedonantonsa mukaan antanut tuloksen, joka on ilmeisessä ristiriidassa sekä heidän varallisuusolojensa että osakeyhtiön saavuttaman kokemuksen kanssa. Niinkuin edellä mainittiin, osakeyhtiöllä on ulkomaisista väkiviinatavaroistaan voittoa 30—35 % ostohinnasta, ja tämä liikkumatila on niin väljä, että väkijuomakauppiat osakeyhtiön hintoja käyttämällä voivat saada kohtuullisen kauppavoiton, vaikka myöntävät alennustakin. Heidän puheensa osakeyhtiön «murhaavasta kilpailusta» tuntuu sitä aiheettomammalta, kun heillä osakeyhtiön edellä on se etu, että heidän liikkeensä ovat vanhempia, minkätähden niillä on edullisempia yhteyksiä ulkomaisten väkijuomaliikkeiden kanssa ja vakinainen ostajapiiri kotimaassa sekä he lisäksi vallitsevat arvokkaimpia tšekäläisiä väkijuomain ostajia, ravintolaliikkeitä. Vaikka nimittäin osakeyhtiö on huojistanut väkijuomain hintaa, eivät Helsingin mainittavammat ravintoloitsijat ole ostaneet sanottavia tavaramääriä yhtiön myymälöistä, vaan edelleen ja miltei yksinomaan väkijuomakauppiailta. Tämä myös todistaa, kuinka vähän merkitsee se 5 %:n hankintapalkkio, jonka yhtiö kantaa ravintoloitsijoilta yhtiön välityksellä tilatuista tavaroista ja jota tietenkään ei tarvitse maksaa yhtiön myymälästä ostaessa.

Mutta vaikka väkijuomakauppiat eivät möisi litraakaan väkiviinajuomia, olisivat heidän oikeutensa kuitenkin sangen hyvää voittoa tuottava omaisuus, sillä heillä on oikeus miedompain juovutusjuomain myymiseen. Paitsi ulkomailta tuotettuja oikeita viinejä myyvät väkijuomakauppiat omia valmistamiaan halpoja viini- ja punssisekotuksia sekä omissa liikkeissään että kaupungin n. s. viinimyymlöissä, joiden pääasiallisia tavaranhankkijoita he ovat. Sitä paitsi myyvät he miedompia juovutusjuomia huomattavin määrin maaseudulle. Viinien menekki ei suinkaan ole kuluvana vuonna vähentynyt, vaan päin vastoin lisääntynyt, sillä 1911 vuoden 9 ensimmäisenä kuukautena tuotettiin Helsingin tullikamarin kautta maahamme viinejä tynnyreissä 961,646 kiloa ja samaan aikaan tänä vuonna 1,138,974 kiloa. Koko vuonna 1911 tuotettiin Helsingin tullikamarin kautta kuohumattomia viinejä noin 2,538,000 markan arvosta, sen sijaan että vastaava määrä vuonna 1910 oli ainoastaan noin 1,771,000 ja vuonna 1909 noin 1,242,000 markkaa, joten siis tuonti on kolmen vuoden kuluessa kasvanut kahdenkertaiseksi. Voitto miedompain juovutus-

juomain kaupasta ei suinkaan ole vähäinen. Vaikkei Helsingin Anniskeluosakeyhtiö oikeastaan käy kauppaa viineillä, on yhtiö kuitenkin koetteeksi tilannut muutamien tynnyrillisen hyviä viinilajeja, ja olemme tästä havainneet, että väkijuomakauppiaiden voitto heidän hinnastoissaan olevista hinnoista päättäen ainakin eräistä oikeista viineistä nousee lähes 100 % prosenttiin ostohinnasta, eikä voitto heidän halvoista viini- ja punssiseoksistaan liene paljoakaan vähempi.

On helppo käsittää, että osakeyhtiön harjoittama ulkomaisten väkiviinajuomain kauppa on väkijuomakauppiasta epämieluisin. Useana vuonna on heidän renkaallaan ollut yksinoikeus ulkomaisten väkiviinajuomain kauppaan Helsingissä, samalla kun ainoatakaan uutta oikeutta ei ole myönnetty, vaan sen sijaan joitakuita entisiä on lakkautettu. Pääkaupungin väkiluku on kuitenkin kasvanut sangen nopeasti: 1902 oli asukasluku 97,000, 1911 sitä vastoin 153,000. Kutakuinkin suhteellisesti tähän lienee väkijuomakauppiaitten menekkikin kasvanut. Kun sitten osakeyhtiö ryhtyi käymään kauppaa ulkomaisilla väkiviinajuomilla eivätkä väkijuomakauppiat enää voineet mielin määrin verottaa yleisöä, ovat he heti valmiit huutamaan, että osakeyhtiö saattaa heidät «häviöön», jommoisen väitteen perättömyyden luulemme tässä edellä osottaneemme.

Väkijuomakauppiat mainitsevat lopuksi, että he ovat osakeyhtiön isännöitsijältä tiedustelleet yhtiön toimeenpanemain hinnanmuutosten syitä ryhtyäkseen neuvotteluihin entisiin oloihin palaamisesta, mutta että isännöitsijä ei ollut asianomaisen henkilön kanssa antautunut puheisiin. Tämä tiedonanto ei kuitenkaan ole oikea, sillä keskusteluihin ryhtymisestä osakeyhtiön ja väkijuomakauppiaitten edustajain kesken ei ole ensinkään ollut puhetta. Tosin oli erään tšekäläisen isonlaisen juomatavaraliikkeen hallintoon kuuluva henkilö kääntynyt asiassa osakeyhtiön isännöitsijän puoleen, kuitenkin ilmoittamatta esiintyvän kaupunkin väkijuomakauppiaitten edustajana. Tälle oli osakeyhtiön isännöitsijä ilmoittanut että, jos vieras halusi keskustelun aikana mainitsemansa toivomukset esitettävän yhtiön johtokunnalle, ne olisi laadittava kirjallisesti, mutta mitään sellaista kirjelmää ei ole kuulunut.

Väkijuomakauppiaitten valituskirjelmässä kosketeltu kysymys on lyhyesti sanottuna seuraavaa: Pitääkö Helsingin Anniskeluosakeyhtiön saada osa ulkomaisten väkiviinajuomain kaupan tuottamasta voitosta ja siten hankkia kunnalle lisävaroja raittiuden ja siveellisyyden edistämiseksi, vai pitääkö niinkuin tähänkin asti väkijuomakauppiaitten monopolirenkaan saada vallita koko tätä kauppaa? Vastaus tähän kysymykseen on mielestämme selvä niin siihen nähden, että osakeyhtiö Kaupunginvaltuuston nimenomaisesta toivomuksesta on ruvennut harjoittamaan ulkomaisten väkiviinajuomain kauppaa, kuin siihenkin nähden, että yksinoikeutta viimeksi annettaessa kaikkien tynnyristä myytävään väkiviinajuomain kauppa olisi luovutettu osakeyhtiölle, jos se olisi ollut valmis ottamaan tämän kaupan haltuunsa. Parhaan vastauksen tähän kuitenkin antanee seuraava ote 1891 vuoden valtiosäätyjen laatimasta voimassa olevan paloviina-asetuksen perustelusta:

«Että anniskeluyhtiöitten toiminta, etusijassa juopumuksen ehkäisemistä silmäläpittäen, on tuottanut erittäin suurta hyötyä poistamalla yksityisen voitonhimon vaikutuksen paloviinan myyntiin ja siinä kohden noudatettavaan järjestykseen sekä helpottamalla valvontaa, sen on kokemus jo täysin osottanut. Täten on myös yleishyödyllisiin tarkoituksiin säästynyt osa väkiviinajuomain kaupan tuottamaa melkoista voittoa.

Yhtiölaitosten suotuisia vaikutuksia on kuitenkin huomattavassa määrässä rajoittanut ja heikontanut se seikka, ettei monopolisoiminen ole ollut täydellisesti toimeenpantu. Päämäärä, johon väkiviinajuomain kaupan järjestämisestä tarkoittavan lainsäädännön pitää pyrkiä, on valtiosäätyjen mielestä kaiken sekä koti- että ulkomaisten väkiviinajuomain vähittäismyynnin ja anniskelun jättäminen raittiuden hyväksi toimiville, pääasiallisesti n. s. Gööteporin-järjestelmän mukaisesti perustetuille yhtiöille.»

Yli 20 vuoden on kulunut siitä, kun Suomen Valtiosäädöt hyväksyessään nykyään voimassa olevan paloviinalain lausuivat edellä esitetyt periaatteet. Ei kaikeksi liene liian aikaista, että maamme pääkaupunki nyt ryhtyy niitä toteuttamaan. Tämä ei tietenkään käy päinsä aikaansaamatta ristiriitoja niiden yksityisliikkeiden kanssa, jotka tähän asti oman etunsa vuoksi ovat pitäneet ulkomaisten väkiviinajuomain kaupan yksinoikeutenaan, mutta toiselta puolen tämä toimenpide ei sisällä mitään vääryyttä näitä yksityisliikkeitä kohtaan, joilla on ollut 20 vuotta aikaa tähän valmistuakseen.

Helsingissä, joulukuun 4 päivänä 1912.

Helsingin Anniskeluosakeyhtiön johtokunnan puolesta:

Oscar Wasastjerna.

Lyhennysote pöytäkirjasta, joka tehtiin Helsingin Anniskeluosakeyhtiön johtokunnan kokouksessa keskiviikkona joulukuun 4 päivänä 1912 k:lo 7 1/2 i. p. Yhtiön konttorissa.

Saapuvilla: puheenjohtaja O. Wasastjerna, jäsenet herrat H. Hertzberg, G. Idström, E. Indrenius ja O. Lucander, varajäsen herra W. Svensson, Kaupunginvaltuuston asettama yhtiön tarkastaja, neuvosmies G. Björkman — — — — —

2 §.

Sittenkun valiokunta, johon kuuluivat herrat Hertzberg, Indrenius ja allekirjoittanut Wasastjerna ja jonka johtokunta oli viime marraskuun 6 päivänä asettanut laatimaan ehdotusta lausunnoksi sen valituksen johdosta, jonka kaupungin väkijuomakauppiat olivat Kaupunginvaltuustolle tehneet yhtiön väkiviinajuomayksinoikeuden käyttötavan johdosta, oli suorittanut tehtävänsä, esiteltiin sanottu ehdotus siinä mainittuine vastineineen, jotka kuuluivat seuraavasti:

Asiata keskusteltuaan hyväksyi johtokunnan enemmistö edellä kerrotun lausunto- ja vastine-ehdotuksen.

Jäsen herra Hertzberg, joka sanoi kaikin puolin voivansa yhtyä itse lausuntoon, halusi saada pöytäkirjaan pannuksi, että hän vastineeseen nähden nyt samoin kuin valiokunnassakin oli johtokunnan enemmistön käsityksestä jonkun verran eriävää mieltä, jonka hän esitti kirjallisesti; ja oli herra Hertzbergin lausunto näin kuuluva:

«Allekirjoittanut, joka oleskeli ulkomailla siihen aikaan kun kysymys anniskeluyhtiön ulkomaisten väkiviinatarvarain myymälän hintain huojoistamisesta nostettiin ja myönteiseen suuntaan ratkaistiin, voi pääasiassa yhtyä siihen lausuntoon, minkä johtokunta on päättänyt Kaupunginvaltuustolle antaa väkijuomakauppiaiden Valtuustolle lähettämän kirjelmän johdosta. Eräissä yksityisseikoissa katson kuitenkin tarpeelliseksi merkitä anniskeluyhtiön johtokunnan enemmistöstä eriävän kantani.

Ensinnäkin on mielestäni kysymys ulkomaisten väkiviinatavarain myymälän hintain huojistamisesta liian varhain pantu vireille, koska asian tullessa johtokunnassa käsiteltäväksi ainoastaan viisikymmentä päivää oli kulunut siitä, kun myymälä avattiin yleisölle, ja sinä aikana saavutettua menekkiä tuskin käy pitäminen sen vastaista laajuutta osottavana. Liikkeen kannattavuutta ja sitä seikkaa silmälläpitäen, että kävisi menestyksellä kilpaileminen yksityisten väkijuomakauppiaitten kanssa, ei tuohon aikaan vielä ollut minkäänlaisia pakottavia syitä käydä hintoja tarkistamaan.

Se seikka että väkiviinajuomain hinnat tuon huojistuksen johdosta ovat viini-kauppiaitten yhdistyksen hintoja halvemmat ei mielestäni edistä raittiusasiaa, sillä tunnettuahan on, että halvemmat hinnat muuten yhtäläisissä oloissa ovat pikemmin omansa lisäämään kuin vähentämään kulutusta. Mutta myönnän, että anniskeluyhtiön on vaikea pitää aivan samoja hintoja kuin väkijuomakauppiat pitävät, vaikka yhtiö sitä tahtoisikin, sillä kauppiat noudattavat myynnissään alennusjärjestelmää y. m. liiketapoja, joita anniskeluyhtiö ei voi ottaa käytäntöön, koska sen myydessä maksu aina on suoritettava vähentämättä ja heti tavaraa luovutettaessa.

Tällä kertaa koskee hinnanerotus vähäpätöistä määrää, jonka saattaa sanoa olevan vailla käytännöllistä merkitystä.

Mutta periaatteelliselta kannalta täytyy sen seikan että anniskeluyhtiö omassa myymälässään noudattaa alempia hintoja kuin yksityiset väkijuomakauppiat katsoa sisältävän yhtiön taholta vääryyden sen vuokramiehiä kohtaan, sillä sikäli kuin hinnanerotus on tuntuva, käyvät vuokramiehille myönnetty oikeudet tämän johdosta näennäisiksi.

Lisäksi olen sitä mieltä, että anniskeluyhtiön toimenpiteen myydä 41—41 1/2 prosentista konjakkia 5 markasta käy sanominen olevan ristiriidassa sen toivomuksen kanssa, minkä Valtuusto lausui yksinoikeutta myöntäessään eli että kaupan olevain juomain alkoholipitoisuus olisi pidettävä mahdollisimman alhaisena, sillä oikeimmiten olisi tuo hinta laskettava 35 prosenttisesta konjakista, samoin kuin on laita vuokramiesten myymälöissä, ja siis 41—41 1/2 prosenttisesta konjakista laskettava 5 markkaa 60 penniä—5 markkaa 65 penniä. Tässä on kuitenkin huomattava, että alennus, minkä yksityiskauppiat ehkä myöntävät 5 markan 65 pennin hinnasta, saattaa heidän hintansa yhtiön hintain tasalle. Mikäli anniskeluyhtiö pitää väkevämmällä tavaralla halvempaa hintaa kuin yksityiskauppiat, ei sillä edistetä raittiusasiaa, mutta kyllä yhtiön tavaravaihtoa ja liikkeen tuotantoa, minkä seikan saattaa katsoa olevan ristiriidassa Valtuuston niinikään lausuman toivomuksen kanssa että liikettä ei olisi harjoitettava mahdollisimman suuren voiton saavuttamiseksi.

Lopuksi pyydän lausua eriävän mielipiteeni, mitä tulee johtokunnan toimenpiteeseen että monopoliyhtiön tähän asti poikkeuksetta ravintolaoikeuksien vuokraajain maksettavaksi panemaa 5 prosentin palkkiota yhtiön välityksellä väkijuomamyymälöistä hankituista tavaroista ei kanneta, siinä tapauksessa että tavarat otetaan

yhtiön omasta myymälästä. Ei kaikei kulutusta edistetä sillä, että tällä tavoin hankitaan helpotus niille ravintoloitsijoille, joilla on tilaisuus sitä käyttää hyväkseen. Sitä vastoin on ilmeistä, että tämän hankintapalkkion poistaminen, jota palkkiota mielestäni täytyy pitää jonkunlaisena väkiviinatavarain verotuksena, osin niiden hinnan kohottamiseksi ja siten kulutuksen vähentämiseksi ja osin ysteiskunnan tulojen lisäämiseksi, tuottaa mainituille ravintoloitsijoille suuremman voiton kuin he ennen olisivat voineet saada ja on sentähden ristiriidassa gööteporin-järjestelmän hengen kanssa, jonka järjestelmän tarkoituksena on mikäli mahdollista rajoittaa yksityisille väkiviinatavarain kaupasta koituvaa ansiota.

H. Hertzberg.“

minkä jälkeen johtokunta päätti, että herra Hertzbergin eriävän mielipiteen sisältävä ote pöytäkirjasta oli pantava johtokunnan lausunnon oheen.

Edellä olevan lyhennysotteen oikeaksi todistavat Helsingissä joulukuun 7 päivänä 1912.

Max Tamelander.

I. Leander.

Vuosikertomus, Helsingin kaupungin Museolautakunnan antama.

HELSINGIN KAUPUNGIN

MUSEO.

*Helsingissä,
jouluk. 31 p:nä 1912.*

Kaupunginvaltuustolle.

Joulukuun 22 päivänä 1911 valitsi Kaupunginvaltuusto Lautakunnan jäseniksi v:ksi 1912—1914 filos. tohtorit Reinh. Hausenin ja K. K. Meinanderin sekä arkkitehti M. Schjerfbeckin, jotka keskuudestaan valitsivat tri Hausenin Lautakunnan puheenjohtajaksi. Sittenkun Kaupunginvaltuusto helmik. 27 p:nä 1912 oli Helsingin kaupungin museon johtajaksi valinnut tri Meinanderin, valittiin hänen sijaansa uudeksi jäseneksi Lautakuntaan arkkitehti Bertel Jung. Tri Meinander on sittemmin omasta pyynnöstään vapautettu toimestaan tämän vuoden lopusta lukien; uutta johtajaa ei Kaupunginvaltuusto vielä ole valinnut.

Lautakunta on kuluneena vuonna hoitanut Muinaismuistolautakunnalta perinnöksi saamaansa tehtävää hankkia kuvia sellaisista rakennuksista, kadunvarsista ja kaupunginosista, joihin läheisessä tulevaisuudessa tehdään oleellisia muutoksia ja on sitä varten kaupunginasemakaava-arkkitehdin ohjeitten mukaan valokuvauttanut erittäinkin kaupunginalueen pohjoispuolen, Töölön, Sörnäsin, Kallion ja Fredriksbergin osia. Yhtärinnan tämän kanssa on edelleen koottu valokuvia kaikista kaupunginosista, tällä kertaa erittäin Kaivopuistosta, Merisatamasta ja Ruoholahdesta sekä Kaisaniemestä. Raatihuoneessa oleva Kaupunginvaltuuston entinen kokous-sali ja Maistraatin istuntosali on sekä valokuvattu että Kaupunginvaltuuston myöntämällä 500 markan määrärahalla mitattu ja sekä rakennustaiteellista puolta että koristeita silmällä pitäen piirustamalla jäljennetty. Sitä varten on neiti Signe Brander Lautakunnan käytettäväksi vuoden varrella ottanut 158 valokuvalevyä. Samoin kuin aikaisemminkin on kaupungin Rakennuskonttori korvauksetta piirittänyt asemapiirrookset valokuvajäljennöksiin. Lautakunnalla on nykyään omia valokuvia 831.

Suurin osa Lautakunnan toiminnasta on kuitenkin kohdistunut uuteen Helsingin museoon. Sittenkun Kaupunginvaltuusto oli päättänyt museon huoneistoksi luovuttaa Hakasalmen huvilan alakerroksen, jota vastoin Taideteollisuusyhdistys edelleen saisi käyttää yläkerrosta, on huvila ja sen kaksi vahtimestarin asunnoiksi käy-

tettyä kylkirakennusta Rahatoimikamarin toimesta perinpohjin korjattu, jolloin etusijassa pari kosteuden vioittamaa muuriinosa on kokonaan muurattu uudestaan sekä lämpöjohto teetetty rakennukseen, joka ulkoa on rapattu ja maalattu sekä sisältä perinpohjin siistitty. Näiden töiden johdosta, jotka kuitenkin nyttemmin on kokonaan loppuun suoritettu eivätkä enää häiritse näiden kahden museon toimintaa, voitiin museo vasta jouluk. 15 p:nä 1912 avata yleisölle. Helsingin Kaupungin Museon järjestämistä ja esineiden hankkimista siihen jatkui kuitenkin keskeyttämättä sekä kesällä että syksyllä. Helsingin-kuvain runsaat kokoelmat järjestettiin lasiovilla varustettuihin isoihin kuvakaappeihin vaihtelevia näyttelyjä varten. Lautakunnan hoitoon jo vuonna 1911 jätetty Furuhelmin taulukokoelma sijoitettiin erikseen kahteen huoneeseen museossa. Uutena osastona tuli lisää muotokuvakokoelma, jonka alkuna olivat eräät aikaisemmin Raatihuoneella säilytetyt öljymuotokuvat, niiden joukossa kaksi isoa muotokuvaa Kaarle XII:sta ja yksi Augustin Ehrensvärdistä. Näiden lisäksi hankittiin Kaupunginvaltuuston myöntämällä erityisellä 600 mk:n määrärahalta kaksi jäljennöstä, toinen J. A. Ehrenströmin ja toinen C. L. Engelin muotokuvasta ja siten alulle pantuun jäljennöskokoelmaan on vuoden lopulla tullut lisää Kaisaniemen perustajattaren Kaisa Wahllundin muotokuva, jota paitsi Aurora Karamsinin ja C. W. I. Sundmanin muotokuvat ovat tekeillä. Jäljennökset on tehnyt rouva Signe Tandefelt. Edelleen on museo entisiltä Suomen luotsilaitoksen upseereilta ja virkamiehiltä saanut vastaanottaa kenraali N. Sjömanin muotokuvan, joka alkuaan oli aiottu sijoittaa Luotsihallitukseen, kuitenkin sillä ehdolla että se luovutettaisiin Helsingin Kaupungin Museolle, siinä tapauksessa että mainittu virasto muuttuisi epäkansalliseksi.

Paitsi mainittuja muotokuvia sai Lautakunta museoon Raatihuoneesta erinäisiä muita vanhempia esinäitä, niiden joukossa pari vanhaa kaupunginlippua, kaupungin kuuluttajan tai muun semmoisen virkapuvun ja varusteen, palokaluja sekä noin 600 nauhaa, jotka olivat olleet kiinnitettyinä Aleksanterinpatsaan juurelle helmi—huhtikuulla 1899 ja Lönnrotinpatsaan juurelle huhtikuun 9 p:nä 1902 laskettuihin seppeleihin. Näiden esineiden vaivaloisen järjestämisen ja kuntoonpanon, muun muassa lippuihin kiinnitetyn harsokankaan korjauksen ja vuorauksen, on suorittanut neiti Martha Schauman, joka on Kansallismuseossa perehtynyt tuollaisiin töihin. — Sen johdosta että Kaupunginvaltuusto on osottanut runsaskätisyyttä, kun museoon on ollut hankittava suurempia esineitä, on museoon vuoden varrella saatu kokoelma Helsingin Kaupunginvaltuuston asiakirjoja vuosilta 1874—1908, kaikkiaan 24 nidosta, ja kaupungin Tilastokonttori on museolle antanut kertomukset kunnallishallinnosta vuosilta 1888—1907 ja Tilastollisen vuosikirjan 1905—1909, 25 nidosta. Edelleen on museoon ostettu ja lahjoitettu pienempiä esineitä; viimeksi mainituista on museon ollut kiittäminen rautatienvirkamies K. E. Boijeria, rehtori M. Brenneriä, maisteri B. Cederhvarfvia, luutnantti Aug. Fabritiusta, rouva I. von Gerickeä, tri A. Hackmania, tri Reinh. Hausenia, rouva Wilhelmina Lackmania, neiti Anna Lindströmiä, tri K. K. Meinanderia, presidentinleski N. Procopetä,

hoviolik. neuvos W. Salingreä, konsuli Gösta Sundmania ja valtioneuvoksetar A. Öhmania. Museon esineluku on nykyään, Lautakunnan omia valokuvia sekä mainittuja seppelten nauhoja lukuunottamatta, 293, joiden lisäksi tulee 934 värikuvaa, 58 kirjaa ja 14 arkistonumeroa.

Kansallismuseossa talletettavaksi on Lautakunta vastaanottanut, paitsi paria pienempää esinettä, museon Nautica-kokoelman ja kaksi Topelius-huonetta Koivuniemeltä, jota paitsi niinkään Kansallismuseoon sijoitetulle Farmaseuttiselle museolle on annettu huone Hakasalmen huvilasta. Lautakunta on katsonut toistaiseksi, Helsingin Museon omien kokoelmain vielä ollessa pieniä, voivansa luovuttaa huoneet näille kokoelmille, jotka epäilemättä tuntuessa määrässä hyödyttävät kaupungin museotakin herättämällä mielenkiintoa ja kehottamalla lahjoittamaan samantapaisia esineitä kuin näytteille pannut ovat.

Lautakunnan määräraha vuodeksi 1912, lukuun otettuna museon johtajan, lämmittäjän ja ylimääräisen vartijan palkat, on ollut 4,350 markkaa, minkä lisäksi tulevat mainitut Kaupunginvaltuuston eri tiloissa myöntämät ylimääräiset määrärahat. Museon tilit osottavat vuoden päättyessä säästöä Smk 295: 41.

Museolautakunnan puolesta:

Reinh. Hausen.

K. K. Meinander.

Helsingissä, Sanomal.- ja kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1913.

Vuosikertomus, Helsingin kaupungin Museolautakunnan antama.

HELSINGIN KAUPUNGIN

MUSEO.

*Helsingissä,
jouluk. 31 p:nä 1912.*

Kaupunginvaltuustolle.

Joulukuun 22 päivänä 1911 valitsi Kaupunginvaltuusto Lautakunnan jäseniksi v:ksi 1912—1914 filos. tohtorit Reinh. Hausenin ja K. K. Meinanderin sekä arkkitehti M. Schjerfbeckin, jotka keskuudestaan valitsivat tri Hausenin Lautakunnan puheenjohtajaksi. Sittenkun Kaupunginvaltuusto helmik. 27 p:nä 1912 oli Helsingin kaupungin museon johtajaksi valinnut tri Meinanderin, valittiin hänen sijaansa uudeksi jäseneksi Lautakuntaan arkkitehti Bertel Jung. Tri Meinander on sittemmin omasta pyynnöstään vapautettu toimestaan tämän vuoden lopusta lukien; uutta johtajaa ei Kaupunginvaltuusto vielä ole valinnut.

Lautakunta on kuluneena vuonna hoitanut Muinaismuistolautakunnalta perinnöksi saamaansa tehtävää hankkia kuvia sellaisista rakennuksista, kadunvarsista ja kaupunginosista, joihin läheisessä tulevaisuudessa tehdään oleellisia muutoksia ja on sitä varten kaupunginasemakaava-arkkitehdin ohjeitten mukaan valokuvauttanut erittäinkin kaupunginalueen pohjoispuolen, Töölön, Sörnäsin, Kallion ja Fredriksbergin osia. Yhtärinnan tämän kanssa on edelleen koottu valokuvia kaikista kaupunginosista, tällä kertaa erittäin Kaivopuistosta, Merisatamasta ja Ruoholahdesta sekä Kaisaniemestä. Raatihuoneessa oleva Kaupunginvaltuuston entinen kokous-sali ja Maistraatin istuntosali on sekä valokuvattu että Kaupunginvaltuuston myöntämällä 500 markan määrärahalla mitattu ja sekä rakennustaiteellista puolta että koristeita silmällä pitäen piirustamalla jäljennetty. Sitä varten on neiti Signe Brander Lautakunnan käytettäväksi vuoden varrella ottanut 158 valokuvalevyä. Samoin kuin aikaisemminkin on kaupungin Rakennuskonttori korvauksetta piirittänyt asemapiirroksat valokuvajäljennöksiin. Lautakunnalla on nykyään omia valokuvia 831.

Suurin osa Lautakunnan toiminnasta on kuitenkin kohdistunut uuteen Helsingin museoon. Sittenkun Kaupunginvaltuusto oli päättänyt museon huoneistoksi luovuttaa Hakasalmen huvilan alakerroksen, jota vastoin Taideteollisuusyhdistys edelleen saisi käyttää yläkerrosta, on huvila ja sen kaksi vahtimestarin asunnoiksi käy-

tettyä kylkirakennusta Rahatoimikamarin toimesta perinpohjin korjattu, jolloin etusijassa pari kosteuden vioittamaa muurinosaa on kokonaan muurattu uudestaan sekä lämpöjohto teetetty rakennukseen, joka ulkoa on rapattu ja maalattu sekä sisältä perinpohjin siistitty. Näiden töiden johdosta, jotka kuitenkin nyttemmin on kokonaan loppuun suoritettu eivätkä enää häiritse näiden kahden museon toimintaa, voitiin museo vasta jouluk. 15 p:nä 1912 avata yleisölle. Helsingin Kaupungin Museon järjestämistä ja esineiden hankkimista siihen jatkui kuitenkin keskeyttämättä sekä kesällä että syksyllä. Helsingin-kuvain runsaat kokoelmat järjestettiin lasiovilla varustettuihin isoihin kuvakaappeihin vaihtelevia näyttelyjä varten. Lautakunnan hoitoon jo vuonna 1911 jätetty Furuhjelmin taulukokoelma sijoitettiin erikseen kahteen huoneeseen museossa. Uutena osastona tuli lisää muotokuvakokoelma, jonka alkuna olivat eräät aikaisemmin Raatihuoneella säilytetyt öljymuotokuvat, niiden joukossa kaksi isoa muotokuvaa Kaarle XII:sta ja yksi Augustin Ehrensvärdistä. Näiden lisäksi hankittiin Kaupunginvaltuuston myöntämällä erityisellä 600 mk:n määrärahalla kaksi jäljennöstä, toinen J. A. Ehrenströmin ja toinen C. L. Engelin muotokuvasta ja siten alulle pantuun jäljennöskokoelmaan on vuoden lopulla tullut lisää Kaisaniemen perustajattaren Kaisa Wahllundin muotokuva, jota paitsi Aurora Karamsinin ja C. W. I. Sundmanin muotokuvat ovat tekeillä. Jäljennökset on tehnyt rouva Signe Tandefelt. Edelleen on museo entisiltä Suomen luotsilaitoksen upseereilta ja virkamiehiltä saanut vastaanottaa kenraali N. Sjömanin muotokuvan, joka alkuaan oli aiottu sijoittaa Luotsihallitukseen, kuitenkin sillä ehdolla että se luovutettaisiin Helsingin Kaupungin Museolle, siinä tapauksessa että mainittu virasto muuttuisi epäkansalliseksi.

Paitsi mainittuja muotokuvia sai Lautakunta museoon Raatihuoneesta erinäisiä muita vanhempia esinaita, niiden joukossa pari vanhaa kaupunginlippua, kaupungin kuuluttajan tai muun semmoisen virkapuvun ja varusteen, palokaluja sekä noin 600 nauhaa, jotka olivat olleet kiinnitettyinä Aleksanterinpatsaan juurelle helmi—huhtikuulla 1899 ja Lönnrotinpatsaan juurelle huhtikuun 9 p:nä 1902 laskettuihin seppeleihin. Näiden esineiden vaivaloisen järjestämisen ja kuntoonpanon, muun muassa lippuihin kiinnitetyn harsokankaan korjauksen ja vuorauksen, on suorittanut neiti Martha Schauman, joka on Kansallismuseossa perehtynyt tuollaisiin töihin. — Sen johdosta että Kaupunginvaltuusto on osottanut runsaskätisyyttä, kun museoon on ollut hankittava suurempia esineitä, on museoon vuoden varrella saatu kokoelma Helsingin Kaupunginvaltuuston asiakirjoja vuosilta 1874—1908, kaikkiaan 24 nidosta, ja kaupungin Tilastokonttori on museolle antanut kertomukset kunnallishallinnosta vuosilta 1888—1907 ja Tilastollisen vuosikirjan 1905—1909, 25 nidosta. Edelleen on museoon ostettu ja lahjoitettu pienempiä esineitä; viimeksi mainituista on museon ollut kiittäminen rautatienvirkamies K. E. Boijeria, rehtori M. Brenneriä, maisteri B. Cederhvarfvia, luutnantti Aug. Fabritiusta, rouva I. von Gerickeä, tri A. Hackmania, tri Reinh. Hausenia, rouva Wilhelmina Lackmania, neiti Anna Lindströmiä, tri K. K. Meinanderia, presidentinleski N. Procopetä,

hoviok.neuovos W. Salingreä, konsuli Gösta Sundmania ja valtioneuvoksetar A. Öhmania. Museon esineluku on nykyään, Lautakunnan omia valokuvia sekä mainittuja seppelten nauhoja lukuunottamatta, 293, joiden lisäksi tulee 934 värikuvaa, 58 kirjaa ja 14 arkistonumeroa.

Kansallismuseossa tallettavaksi on Lautakunta vastaanottanut, paitsi paria pienempää esinettä, museon Nautica-kokoelman ja kaksi Topelius-huonetta Koivuniemeltä, jota paitsi niinkään Kansallismuseoon sijoitetulle Farmaseuttiselle museolle on annettu huone Hakasalmen huvilasta. Lautakunta on katsonut toistaiseksi, Helsingin Museon omien kokoelmain vielä ollessa pieniä, voivansa luovuttaa huoneet näille kokoelmille, jotka epäilemättä tuntuessa määrässä hyödyttävät kaupungin museotakin herättämällä mielenkiintoa ja kehottamalla lahjoittamaan samantapaisia esineitä kuin näytteille pannut ovat.

Lautakunnan määräraha vuodeksi 1912, lukuun otettuna museon johtajan, lämmittäjän ja ylimääräisen vartijan palkat, on ollut 4,350 markkaa, minkä lisäksi tulevat mainitut Kaupunginvaltuuston eri tiloissa myöntämät ylimääräiset määrärahat. Museon tilit osottavat vuoden päättyessä säästöä Smk 295: 41.

Museolautakunnan puolesta:

Reinh. Hausen.

K. K. Meinander.

Helsingissä, Sanomal- ja kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1913.

Valiokunnan mietintö kysymyksestä, joka koskee ehdotettua talvilaivaliikenteen aikaisen liikenne- ja satamamaksujen alennuksen poistamista.

Rahasääntöä vuonna 1911 järjestellessä nostivat Liikennekonttori ja Rahatoimikamari kysymyksen talvipurjehduskauden aikaisten liikennemaksujen alennusta koskevien määräysten muuttamisesta, ja ehdotti Kamari tämän asian antamista erikoisvaliokunnan valmisteltavaksi. Saman kuukauden 30 päivänä pitämässään kokouksessa päätti Kaupunginvaltuusto 20 äänellä 18 vastaan, jotka kannattivat Kulunkiarviovaliokunnan epäävää ehdotusta, lähettää asian erikoisvaliokuntaan, jonka Kaupunginvaltuusto sittemmin tammikuun 30 päivänä 1912 valitsi. Ennenkuin Valiokunta käy esittämään työnsä tulosta, on Valiokunta katsonut olevan antaminen yhtäjaksoisen selostuksen asian aikaisemmista vaiheista.

Ehdotuksen talvipurjehduskauden aikaisten satama- ja liikennemaksujen alentamisesta teki Kaupunginvaltuuston nykyinen puheenjohtaja, pankinjohtaja Alfred Norrmén helmikuun 13:tenä 1894 päivätyssä esityksessä, jossa ehdotettiin ryhdyttäväksi erinäisiin toimenpiteisiin laivaliikenteen mahdolliseksi tekemiseksi ja edistämiseksi Helsingin satamiin vuoden talvikuukausina. Siinä mielessä esityksentekijä muun muassa ehdotti, että Helsingin kaupunki samana aikana, jona valtionrautateilla myönnetty Hangon kautta tuotettujen tavarain rahdinalennus on voimassa, myöntäisi liikennemaksujen huojennusta sekä kohtuullista satamamaksujen alennusta Helsinkiin meritse tuleville tavaroille. Sittenkun Kaupunginvaltuusto oli lähettänyt esityksen Rahatoimikamariin, jonka, lisättyinä kaupungin liikenteenharjoittajain edustajilla, tuli antaa siitä lausunto, huomautti Kamari (Pain. asiakirj. N:o 7 vuodelta 1894), että liikennemaksujen alennus, joka ei kuitenkaan koskisi kauttakulikutavaraa, vaan ainoastaan tänne jääviä tavaroita, tietää huojennusta, joka tulisi liikenteenharjoittajain hyväksi ja niin ollen kehottaisi heitä mieluummin tuotamaan tavaransa Helsingin kuin Hangon tietä, jossa jälkimäisessä paikassa tavarat ovat tästä maksusta kokonaan vapaat, vaikka niistä edelleen kuljettaessa tänne on suoritettava rautatierahntia, sekä että satamamaksujen huojennus, jommoisia maksuja ei myöskään kanneta Hangossa, voisi saattaa laivanisännät tahti laivanomistajat halukkaammiksi talvikuukausina ottamaan kuljettaakseen rahteja Helsinkiin. Tuollaisilla maksunhuojennuksilla ehkä saataisiin jossain määrin tasoitetuiksi ne edut, joita Hangon sataman

käyttäminen tuottaa Helsingin satamain käyttämisen edellä, erittäinkin siihen aikaan vuodesta eli joulukuun 15 ja toukokuun 1 päivän välisenä aikana, jolloin rautateillä myönnetään 20 %:in rahdinalennus useimmille Hangon kautta tuleville ja kaikille sieltä lähteille tavaroille. Näistä syistä Rahatoimikamari muun muassa esitti, että liikenne- ja satamamaksuja tuohon aikaan talvesta vuosina 1894 ja 1895 alennettaisiin 50 % silloisista määristään. Tämän ehdotuksen Kaupunginvaltuusto hyväksyi kokouksessaan maaliskuun 8 päivänä 1894 ja saman alennuksen Valtuusto vahvisti joulukuun 3 päivänä 1895 olemaan seuraavana talvipurjehduskautena voimassa kaikille Itämeren kulkeville aluksille.

Kokouksessaan lokakuun 20 päivänä 1896 Kaupunginvaltuusto sattuneesta syystä käski Rahatoimikamarin ehdottaa tarkemmin määriteltyjä määräyksiä asiassa, ja tämän tehtävän Kamari täytti kirjelmässä joulukuun 3 päivältä samaa vuotta, m. m. ehdottaen että alennus olisi voimassa seuraavan talvipurjehduskauden sekä koskisi ainoastaan suorastaan Itämereltä saapuneita laivoja. Tästä ehdotuksesta poiketen Valtuusto kuitenkin kokouksessaan vastamainitun joulukuun 15 päivänä, asiaa valmistelemaan asetetun valiokunnan ehdotuksesta (Pain. asiakirj. N:o 41 vuodelta 1896), päätti talvisajaksi joulukuun 15 päivästä toukokuun 1 päivään toistaiseksi ja kunnes asiasta toisin määrättäisiin alentaa meritse saapuneiden ja lähtevien tavarain liikennemaksut sekä laivain satamamaksut 50 %:ksi silloisista vuoden muina aikoina suoritettavista määristään.

Huomauttaen että maamme muut satamakaupungit oli Rautatiehallituksen helmikuun 6 päivänä 1897 antaman kiertokirjeen johdosta rautateillä kuljetettavain tuontitavarain rahdinalennuksiin nähden asetettu Hangon vertaisiksi sekä että kaikki syyt puheenalaisen liikenne- ja satamamaksujen huojennuksen pysyttämiseen niinmuodoin olivat lakanneet olemasta, esitti Liikennekonttori sittemmin syyskuun 30:ntenä 1910 päivätyssä kirjelmässä, että edellä mainittu joulukuun 15 päivänä 1896 tehty Kaupunginvaltuuston päätös kumottaisiin. Lisätueksi esitykselleen, johon Satamakonttorikin yhtyi, mikäli satamamaksujen tuloutusta koski, Liikennekonttori mainitsi, että alennus ei ole voinut vaikuttaa tarkoitettuun suuntaan, koska se, joitakin harvalukuisia poikkeustapauksia lukuunottamatta, jakautui verraten vähäpätöisiin eriin sekä että liikennemaksujen huojentaminen oli aikaansaanut sen tapaista keinottelua, että eräitten tukkutavarain maahan-tuonti lykätään erioikeutetun purjehduskauden alkuun.

Puheenalainen Liikennekonttorin ehdotus kohtasi jyrkkää vastustusta Helsingin Kauppavaltuutettujen taholta, joille varattiin tilaisuus tutustua ehdotukseen. Kirjelmässä lokakuun 24 päivältä 1910 Kauppavaltuutetut huomauttivat Kaupunginvaltuuston myöntämän huojennuksen pääperusteena olevan pyrkimyksen kehittää Helsinki talvi-satamaksi ja siten hankkia pääkaupungin kaupalle kaikki suoranaisista talvikululaitok-sista koituvat edut. Tätä vuosien varrella menestyksellä toteutettua pyrkimystä ei Kauppavaltuutettujen mielestä ainoastaan olisi vastaisuudessa pidettävä edelleen voi-massa, vaan olisi sen lisäksi keksittävä muitakin keinoja kaupungin talviliikenteen kehittämiseksi ja lisäämiseksi, koska se on sängen tärkeä vaikutin kaupungin liike-

elämässä. Toimenpiteitä, jotka sillä tavoin kuin nyt ehdotettu olisivat omansa järkyttämään olevia oloja tällä alalla, olisi vältettävä. Kun nimittäin laivain tänne lähettämistä johtuvaa vaaraa vastaamassa ei olisi minkäänlaisia etuja, saattoi pitää luonnollisena, että talviliikenne täältä siirtyisi johonkin lähipaikkakunnan satamaan, missä liikeolot ovat suotuisimmat, esimerkiksi Hankoon, joka liikenne- ja satamamaksuihin nähden tarjoaa liikenteenharjoittajille suuria etuja. Tällä keinoin siis palattaisiin niihin oloihin, joita maksujen huojennuksella juuri oli tahdottu korjata. Edelleen huomauttaen, ettei Liikennekonttorin esittämällä numerotiedoilla tältä kannalta katsoen ole mitään merkitystä sekä että Konttorin mainitsemat keinottelut, jos niitä ensinkään on ollut, eivät voi vaikuttaa tämän asian arvostelemiseen, vaativat Kauppavaltuutetut ettei ehdotus aiheuttaisi toimenpidettä.

Tähän antamassaan vastineessa Liikennekonttori huomautti, että puheenalaisten maksujen huojennus oli tarkoittanut yksinomaan väliaikaista toimenpidettä, joka oli kadottanut kaiken merkityksensä, sittenkun Helsinki valtionrautateiden rahtimaksuihin nähden kaikkina aikoina vuodesta oli asetettu Hangon vertaiseksi. Pyrkimys kehittää Helsinki talvisatamaksi oli Konttorin mielestä menestynyt muista syistä, niinkuin jänsärkijäin toiminnasta sekä merenkulun turvaamista tarkoittavista varokeinoista ynnä yleisestä taloudellisesta elpymisestä, jota vastoin Hangon edullisempain liikenneolojen vastapainona ovat uudestilastaus ja tavaranylähetykskustannukset ynnä kalliimpi rahti, siinä tapauksessa että Hangossa tullautetut tavarat on kuljetettava rautateitse. Konttori oli sentähden sitä mieltä, että Helsingin kauppa-alueella sijaitseviin paikkakuntiin osotetut tavarat vastedeskin pyrkivät meritse tänne, niin pian kuin voittamattomia luonnonesteitä ei kohtaa, sekä pysyi edelleen käsityksessään että maksujen huojistus hyödyttämättä aiottua tarkoitustaan ainoastaan tuottaa kaupungille tuntuva tappiota.

Asiaa Rahatoimikamarissa esitellessä lausuttiin, että useinmainitun maksunalennuksen pääasiallinen syy, nimittäin talviliikenteen edistäminen, edelleen oli olemassa sekä että se vahingonvaara, minkä alaiseksi laivanisännät ja liikenteenharjoittajat antautuvat määrätessään laivansa ja lastinsa talvisaikaan saapumaan Helsinkiin, hyvin ansaitsee tämän palkinnon. Rahatoimikamarin epäävän esityksen mukaisesti (Pain. asiakirj. N:o 59 vuodelta 1910) päätti Kaupunginvaltuusto kokouksessaan joulukuun 6 päivänä 1910 antaa asian raueta. Niinikään hylättiin Kaupunginvaltuustossa tehty ehdotus että liikenne- ja satamamaksujen huojistus vastedes pysytettäisiin voimassa ainoastaan tammikuun 1 ja huhtikuun 15 päivän välisenä aikana. Tämän epäävän päätöksen tueksi lausuttiin Kaupunginvaltuustossa m. m., että asianmukaista huomiota olisi pantava siihen että, jos silloiset talvipurjehduskauden aikaiset liikenne- ja satamamaksujen huojennukset täällä lakkautettaisiin, useat tavarantuottajat, jotka yhtä hyvin voivat tuottaa tavaransa Turun kuin Helsingin tietä, todennäköisesti käyttäisivät ensinmainittua paikkakuntaa, missä niinikään myönnetään puheenalaisten maksujen alennusta, jota paitsi myös oli ajateltavissa tuonnin lisääntymistä Rauman tietä. Kiistämättömänä pidettiin, että kaupungille tästä koituisi tuntuvia tappioita. Kokouksessa huomautettiin lisäksi, että Liikennekonttorin esittämät numerotiedot valaisivat asiaa yksipuolisesti,

koska ei ensinkään ollut otettu huomioon niitä välillisiä etuja, joita kaupungille koituu puheenalaisen huojennuksen aikaansaamasta talviliikenteen lisääntymisestä. Yhtä vähän oli konttori ottanut huomioon sitä seikkaa että, ellei alennusta olisi myönnetty, talviliikenne ehkä olisi kokonaan lakannut tahi vähentynyt. Lopuksi huomautettiin, että kaupalle suodut edut myös tulevat kuluttajain hyväksi eivätkä suinkaan hyödytä ainoastaan kaupanharjoittajia, sekä että kaupungin kauppiaat oleellisesti puheenalaisen huojennuksen johdosta voivat varustautua tavaroilla talven varalle.

Ehdotuksen liikennemaksujen alennuksen lakkauttamisesta otti Liikennekonttori uudestaan puheeksi kulunkiarviota käsitellessään vuonna 1911 ja silloin erityisesti huomautti olevan suotavaa, että huojennuksen alkamisaika lykättäisiin tammikuun 1 päivään. Rahatoimikamari puolestaan katsoi Helsingin muuttuneiden ilmasto-olojen perustelevan tuollaista muutosta, koska laivaliike jääesteitä kohtaamatta tavallisesti voi jatkua vuoden vaihteeseen. Liikennekonttorin huomauttamain näkökohtain perusteella Kamari esitti (Pain. asiakirj. N:o 48 vuodelta 1911 siv. 144), että asia lähetettäisiin erikoisvaliokuntaan tarkemmin valmisteltavaksi. Kulunkiarviovaliokunta puolestaan oli sitä mieltä, ettei Kaupunginvaltuustolla ollut syytä luopua aikaisemmasta kannastaan asiassa sekä ehdotti (Pain. asiakirj. N:o 68 vuodelta 1911 siv. 36), että Liikennekonttorin nostama kysymys saisi raueta. Kaupunginvaltuusto kuitenkin teki päätöksensä Rahatoimikamarin ehdotuksen mukaisesti, niinkuin tämän mietinnön johdannossa on mainittu.

Esillä olevan asian arvostelemisen pohjaksi on Valiokunta pitänyt tarpeellisena hankkia lausunnot Helsingin Talviliikennekomitealta ja erinäisiltä huomattavammilta pääkaupungin laivanvarustus- ja tavaravälityслиikkeiltä, ja seuraavassa selostetaan siten saadun aineiston sisällystä.

Helsingin Talviliikennekomitealta on Valiokunta saanut vastaanottaa näin kuuluvan kirjelmän:

«Kun nykyään ollaan hankkeissa saada pääkaupunkiin kautta vuoden kestävä laivaliikenne, niin ei komitean mielestä nykyinen aika ole sopiva muutoksien toimeenpanemiselle liikenne- ja satamamaksuihin nähden. Pääehtona, että Helsinkiä tällöin tullaan talvisatamana käyttämään, on tietysti se etteivät liikenne- ja satamamaksut sekä muut kustannukset nouse niin suuriksi, että tavarain tuonti ja vienti käy huokeammaksi muista maamme talvisatamista. Kun sitäpaitsi kysymykseen pantu alennuksien poisto — tehden viimeisinä kymmenenä vuotena keskimäärin noin 54,000: — mk. vuodessa — toisi kaupungille varsin toisarvoisen lisätulon siihen monipuoliseen hyötyyn verraten, mikä säännöllisestä laivaliikenteestä pääkaupungille koituisi — tavaravaihdon lisäyksen talvikuukausina on komitea kerättyjen tilastotietojen perusteella arvioinut m. m. nousevan vähintään noin 60 milj. kg:lla talvisin — ja kun koroitusten toimeenpano tätä nykyä

tulisi jo alusta pitäen sängen haitallisesti vaikuttamaan Helsingin kilpailukykyisyyteen talvisatamana muihin maamme talvisatamiin verraten, niin on komitean mielestä itsestään selvää, ettei ole kylliksi painavia syitä, jotka kiirehtisivät ehdotettuja muutoksia tällä hetkellä toimeenpanemaan

Komitea puolestaan myöntää, että todennäköisesti on tarpeellista erinäisiin kaupungin liikenteelle panemiin maksuihin tehdä muutoksia, mutta näiden maksujen korottaminen tavalliseen määräänsä talviliikenteen aikana ei saisi missään tapauksessa olla umpimähkäinen ja kaikkia tavaralajeja samassa prosenttisuhteessa koskeva. Komitean mielestä olisi sentähden tarpeellista, niinpian kuin talviliikenne on saatu aikaan ja saavutettu kokemusta siitä, mitä tavaroita Helsingin kautta maahan pääasiallisesti tuodaan ja maasta viedään, että kysymys liikenne- ja satamamaksujen muutoksista otettaisiin seikkaperäisen harkinnan alaiseksi ja muutoksia tehdessä otettava tällöin huomioon erinäisten tavarain rautatierah-tierot maamme muihin talvisatamiin Helsingin osalle kuuluvasta liikennepiiristä sekä näissä satamissa voimassa olevien, liikenteelle pantujen maksujen määrät.

Ylläsanotun perusteella lausuu komitea mielipitenään, että Helsingin kunnan tulisi pysyttää voimassa olevat talviliikenteen hyväksi määrätyt alennukset liikenteelle panuissa maksuissa toistaiseksi ennallaan ja että muutoksien tekeminen näihin maksuihin otettaisiin myöhemmin seikkaperäisesti harkittavaksi.

Samaan suuntaan käyvän lausunnon kuin Talviliikennekomitea on myös *Helsingin Kauppiaitten Yhdistys* antanut Kaupunginvaltuustolle saapuneessa kirjelmässä, jonka Valmistusvaliokunta on kulumisen tammikuun 20 päivänä lähettänyt Valiokuntaan lausunnon saamista varten. Yhdistys huomauttaa erityisesti, että satama- ja liikennemaksujen korotus ehkäisisi talviliikenteen kehityspyrintöjä sekä että puheenalainen huojennus tosin jonkun verran vähentää kaupungin tuloja, mutta että tämän korvaavat ne välittömät ja välilliset edut, joita liikenteenharjoittajilla ja koko yhteiskunnalla on siitä, että ulkomaisten tavarain tuonti voi, mikäli mahdollista, jatkua vuoden umpeen. Yhdistyksen mielestä olisi nämä maksut meillä, samoin kuin on laita esimerkiksi Saksassa, käytettävä yksinomaan kunnan liikennelaitosten kustannuksiin. Yhdistys sentähden esittää, että huojennus toistaiseksi pysytettäisiin voimassa sekä kysymys satama- ja liikennemaksujen järjestämisestä vastedes otettaisiin käsiteltäväksi koko laajuudessaan.

Kauppaneuvos Victor Ek on esittänyt seuraavia näkökohtia:

Ehdotus nykyään voimassa olevan satamamaksujen alennuksen poistamisesta epäilemättä vaikeuttaisi vilkkaamman liikenteen suuntaamista talvikuukausina Helsinkiin. Koska rahtimaksut ulkomailta Helsinkiin ja Hankoon ovat samat, ei laivanvarustajilla olisi mitään etua siitä, että he pyrkisivät talvisaikaan ulottamaan kulkuvuoroja Helsinkiin, sillä tavallinen konossementtiehto oikeuttaa päällikön, jos katsoo jääesteitä olevan,

purkamaan tavarahan Hangossa jatkamatta matkaansa Helsinkiin. Kun nyt on yrityksiä tehty säännöllisen talviliikenteen aikaansaamiseksi Helsinkiin ja kaupunki on sitä varten tarjonnut laivanisännille satamamaksujen huojennusta, on ainakin Helsingin Höyrylaivaosakeyhtiö katsonut olevan laivainsa poikkeaminen pääkaupunkiin niin kauan kuin jäänsärkijäläivain apua on odotettavana, mutta jos kaupunki päättäisi lakkauttaa jo useana vuonna myöntämänsä satamamaksujen alennuksen ja niinmuodoin suorastaan ehkäistä paikkakunnan talviliikenteen edistämistä, olisi tästä luonnollisena seurauksena että laivanisäntäin halu lähettää höyrylaivansa Helsinkiin kauempaa kuin on ehdottomasti tarpeellista lakkaisi ja toiveet talviliikenteen laajenemisesta paikkakunnallamme raukeaisivat.

Liikennemaksujen alennuksen poistaminen niinkään olisi valitettava seikka, koska se vaikuttaisi haitallisesti yhtäjaksoiseen talvisaikaiseen tavaraliikenteeseen ja kaupunki tuollaisen toimenpiteen johdosta menettäisi tuntuvan tuontiliikenteen, minkä johdosta taas kaupungin kehitys talvisatamana tulisi ehkäistyksi. Talviliikenteen aikaansaamiseksi Helsinkiin ei kuitenkaan riitä, että laivat poikkeavat tänne, vaan pitäisi niillä täällä myös olla tarjona sekä tulevaa että menevää lastia. Yksi keino viennin johtamiseksi Helsingin kautta kulkevaksi olisi vientitavarain liikennemaksujen poistaminen mieluiten koko vuodeksi, mutta ellei se kävisi pänsä, ainakin talvikuukausiksi. Tämä onkin yleinen toivomus Helsingin liikennepiirin vientiliikkeen harjoittajilla, jotka, mikäli Talviliikennekomitean toimittama tiedustus osottaa, ovat lausuneet vientitavarain liikennemaksujen poistamisen olevan edellytys Helsingin käyttämiseksi laivauspaikkana.

Suomen Höyrylaivaosakeyhtiön toimitusjohtaja, kauppaneuvos Lars Krogius on huomauttanut, että tähän asti voimassa ollut liikenne- ja satamamaksujen huojennus epäilemättä on edistänyt Helsingin purjehduskauden pitenemistä. Tämä huojennus ei kuitenkaan ole suoranaisesti aikaansaanut tuonnin lisääntymistä, vaan ainoastaan siirtänyt suuren osan siitä varhaisemmasta myöhempään aikaan, sen johdosta että tavarantuottajat etusijassa ovat pyrkineet hyötymään liikennemaksujen alennuksesta. Laivanisännille on tämä ollut epäedullista, koska tuonti on käynyt epätasaiseksi, erittäinkin marraskuulla. Laivanisännillä, varsinkin säännöllistä liikennettä harjoittavilla, ei ole mitään hyötyä siitä, että osa liikennettä vain siirtyy suotuisammasta vuodenajasta epäsuotuisampaan, koska liikkeen kuitenkin täytyy sinänsä jatkua koko aika. Jotta laivanvarustustoiminta voisi tyydyttää talviliikenteen edistämispyrintöjä on välttämätöntä, että sitä kannattaa lisääntynyt tuonti ja aluksia kohtaavain menojen väheneminen, mitkä seikat suoranaisesti korvaisivat talvilaivaliikenteestä johtuvia suurempia liikennekustannuksia. Lastista suoritettavain maksujen huojistaminen ei sentähden mitään merkitse talvilaivaliikenteen kehitykselle, jota vastoin suoranainen apumaksu laivain suoritettavain menojen vähentämiseksi, esimerkiksi poistamalla satamamaksut, olisi omansa sitä tukemaan.

Toiminimi *Lars Krogius & C:o* on esillä olevasta asiasta antanut sen suuntaisen lausunnon, ettei mitään erityistä kehotusta pitäisi olla tarpeen tuontiliikkeen harjoittajain

saattamiseksi jakamaan tuontinsa tähänastista laajemmalle osalle vuotta tahi tuottamaan tavaransa suorastaan kotipaikkaan, sen sijaan että suorittavat ylimääräisen rahtimaksun uudestilastaussatamassa. Edellyttäen ettei liikennemaksujen huojistus missään tapauksessa voi olla tuontiliikkeen harjoittajille tärkeä siihen etuun verraten että saavat tavaransa tuotetuksi suorastaan kotipaikkaan ja tuonnin jaetuksi pitemmälle ajalle, pitäisi haitatta käydä poistaminen Helsingin talvisaikainen liikennemaksujen huojistus.

Toiselle kannalle toiminimi sitä vastoin asettuu, mikäli on kysymys tätä talviliikennettä välittävistä laivanisännistöistä. Siitä että laivat voivat poiketa Hankoon sen sijaan että jatkaisivat matkaansa Helsinkiin ja joutuisivat alttiiksi vaaralle että sumu ja lumituiskut viivyttaisivät vaarallista kulkua pääkaupunkiin, erittäinkin siihen aikaan talvesta, jolloin loistolaiivat ovat poistetut, on heillä niin ilmeisiä etuja, että heillä puheenalaisesta maksunhuojituksesta olevan edun lakkauttaminen kuitenkin, vaikeiksi se välittömästi saattaisikaan uhanalaiseksi haluttua tšekäläisen merenkulun pitennystä, kuitenkin olisi katsottava vääryudeksi niitä kohtaan, jotka kantavat koko rasituksen ja vahingonvaaran toisten hyväksi. Kun tuontiliikkeen harjoittajilla, kauppiailta, kuluttajilla eikä vähimmin kaupungilla itsellään on hyötyä talviliikenteen pitenemisestä, olisi laivanvarustustointia ja etusijassa säännöllistä liikennettä välittävää tällaista tointa edistettävä. Satamamaksujen alennuksen poistamista olisi sentähden toiminimen mielestä mitä jyrkimmin vastustettava; pikemmin olisi näiden maksujen kokonaan lakkauttamista talvikuukausiksi puollettava, ainakin mikäli säännöllistä liikennettä välittäviä laivanisännistöjä koskee.

Toiminimi *Axel Holmström* katsoi puheenalaisen huojituksen poistamisen vaikuttavan ehkäisevästi Helsingin talviliikenteeseen, jota tšekäläiset laivanisännistöt ja tuontiliikkeen harjoittajat ovat hartaasti kehittäneet. Jos palataan aikaisempiin maksunpanoperusteisiin, siirtyy liikenne vähitellen Hankoon, missä satamamaksuja ei kanneta ja valtion jäänsärkijälaiivat maksutta antavat merenkululle apua. Toiminimen mielestä tulisi pyrkimysten päinvastoin tarkoittaa liikenteen suuntaamista Helsinkiin parantamalla merenkulkulaitoksia, esimerkiksi laittamalla sopivia isompia ja pienempiä sähkökranvoja, elevaattoreja, varastopaikkoja, makasiineja y. m.

Seuraavasta taulukosta näkyy talvina 1903—1912 myönnettyjen satama- ja liikennemaksujen alennusten määrä, Helsingin satamain sulkemis- ja avaamisajat sekä vuosittain talvipurjehduskaudella satamiin saapuneiden laivain lukumäärä:

Talvikausi, luettuna jouluk. 15:stä toukok. 1 p:äv.				Helsingin talvikaudella poikenneet alukset sekä niille ja niiden kuljettamalle tavaralle myönnetty satama- ja liikennemaksujen huojenus.				
V u o s i.	Helsingin satama.			Laivoja	Tonnia	Satama- maksujen huojen- nus 50 %	Liikenne- maksujen huojen- nus 50 %	Huojen- nusta yh- teensä
	Suljettu	Sul- jettu	Avoim					
	aikamäärä	Päiviä	Päiviä	a	b	c	d	c + d
1902—1903	$\frac{21}{1}$ 1903— $\frac{19}{3}$ 1903	47	96	169	51,116	10,976: 20	44,095: —	55,071: 20
1903—1904	$\frac{21}{3}$ 1904— $\frac{23}{4}$ 1904	60	75	115	34,943	7,147: 46	24,849: 41	31,996: 87
1904—1905	$\frac{21}{1}$ 1905— $\frac{23}{4}$ 1905	91	45	45	21,951	4,581: 84	31,983: 19	36,565: 03
1905—1906	$\frac{20}{2}$ 1906— $\frac{17}{4}$ 1906	56	80	94	33,121	7,625: 96	47,757: 12	55,383: 08
1906—1907	$\frac{26}{1}$ 1907— $\frac{27}{4}$ 1907	91	45	53	22,280	5,808: 40	36,601: 38	42,409: 78
1907—1908	$\frac{28}{12}$ 1907— $\frac{17}{4}$ 1908	111	26	46	15,870	3,779: 24	22,651: 70	26,430: 94
1908—1909	$\frac{5}{1}$ 1909— $\frac{28}{3}$ 1909	52	84	40	24,225	5,478: 82	23,750: 13	29,228: 95
1909—1910	icke stängd	—	136	588	95,888	18,454: —	75,783: 11	94,237: 11
1910—1911	$\frac{13}{3}$ 1911— $\frac{21}{4}$ 1911	68	63	126	52,028	11,296: 40	55,100: 85	66,397: 25
1911—1912	$\frac{26}{1}$ 1912— $\frac{14}{4}$ 1912	80	57	205	56,024	13,121: 26	93,101: 04	106,222: 30

Esillä olevan kysymyksen valaisemiseksi on Valiokunnan mielestä ollut tärkeätä saada selvitetynsi, missä määrin kaupungin liikennetarkoituksiin käyttämät menot vastaavat sen liikennetuloja. Sellaisen selvityksen antaa tässä seuraava, Valiokunnan toimesta laadittu, vuodet 1901—1911 käsittävä vertaileva taulukko:

Tulot Helsingin kaupungin meriliikenteestä vuosina 1901—1911.

V u o s i.	Tuulaaki		Liikennemaksut		Satamamaksut		Sekal. pienem- mät maksut		Yhteensä	
	<i>Smk.</i>	<i>nl.</i>	<i>Smk.</i>	<i>nl.</i>	<i>Smk.</i>	<i>nl.</i>	<i>Smk.</i>	<i>nl.</i>	<i>Smk.</i>	<i>nl.</i>
1901	205,525	60	450,502	71	185,437	68	22,612	58	864,078	57
1902	196,603	16	453,945	69	181,331	36	21,165	69	853,045	90
1903	223,681	51	467,163	22	214,550	80	22,613	70	928,009	23
1904	240,054	70	493,054	17	225,817	78	23,572	23	982,498	88
1905	248,411	73	521,088	55	208,582	27	25,010	59	1,003,093	14
1906	314,571	97	604,843	48	222,948	04	29,638	90	1,172,002	39
1907	332,714	38	733,019	10	260,588	80	28,653	92	1,354,976	20
1908	331,248	71	685,087	95	251,997	38	36,411	15	1,304,745	19
1909	337,421	88	701,298	57	274,241	47	37,747	37	1,350,709	29
1910	369,238	85	724,875	03	285,868	35	39,682	67	1,419,664	90
1911	380,083	82	793,365	21	307,712	44	40,409	62	1,521,571	09
Yhteensä	3,179,556	31	6,628,243	68	2,619,076	37	327,518	42	12,754,394	78
keskim.	289,050	57	602,567	61	238,097	85	29,774	40	1,159,490	43

Helsingin kaupungin liikennelaitosten kustannukset vuosina 1901—1911.

V u o s i.	Liikennekonttori		Satamakonttori		Yleiset työt		Yhteensä	
	<i>Smk.</i>	<i>nlä.</i>	<i>Smk.</i>	<i>nlä.</i>	<i>Smk.</i>	<i>nlä.</i>	<i>Smk.</i>	<i>nlä.</i>
1901	33,650	64	33,228	51	360,638	59	427,517	74
1902	36,294	87	34,320	50	115,433	28	186,048	65
1903	39,659	79	36,117	49	268,123	85	343,901	13
1904	41,200	10	36,523	77	345,835	50	423,559	37
1905	41,535	17	37,710	29	162,494	15	241,739	61
1906	43,599	67	42,205	96	99,382	01	185,187	64
1907	57,727	94	41,354	85	291,968	06	391,050	85
1908	62,198	93	41,206	82	305,373	39	408,779	14
1909	60,686	03	43,315	63	487,792	91	591,794	57
1910	98,621	98	43,794	64	281,251	41	423,568	03
1911	120,300	83	48,789	24	336,525	46	505,615	53
Yhteensä	635,475	95	438,567	70	3,054,818	61	4,128,862	26
Vuot. keskimäärä	57,770	54	39,869	79	277,710	78	375,351	11

Taulukko osoittaa, että liikennemaksuista puheenalaisena 11-vuotiskautena oli tuloja kaikkiaan noin 12,700,000 markkaa eli umpiluvuin 1,150,000 markkaa vuodessa. Liikennelaitoksista on kaupungilla saman ajan kuluessa ollut menoja hiukan yli 4 miljoonan markan eli keskimäärin noin 375,000 markkaa vuodessa. Yhtenäkkään ainoana tämän ajanjakson kalenterivuonna eivät mainitut menot ole nousseet edes vuotuisten liikennemaksujen edustamaan määrään. Liikennemaksut tuottavat niinmuodoin Helsingin kaupungille sangen tuntuvaan ylijäämän käytettäväksi kaupungin muihin menoihin.

Helsingin kaupungin kantamista tavara- ja laivamaksuista, joita nykyään suoritetaan vahvistetun taksan mukaan, ovat tärkeimmät tuloerät, *liikenne- ja satamamaksut*, syntyneet yhdistämällä erinäiset vanhemmat kaupungille suodut verotulot. Oltuaan alkuaan korvausta kaupungin liikennelaitosten käyttämisestä ovat nämä maksut nyttemmin tuntuvalla osalta saaneet kaupungin hyödyksi tulevan todellisen välittömän veron luonteen. Puheenalaiset maksut käy lukeminen niihin tuloa tuottaviin oikeuksiin, jotka kunnallisasetuksen mukaan on käytettävä kunnan yhteisiin menoihin välittömän taksoituksen huojahtamiseksi.

Kaupungin ikivanhaan oikeuteen kantaa liikennetuloja on kuitenkin täällä samoin kuin muissakin kaupungeissa alkuaan liittynyt velvollisuus pitää voimassa satamia niihin kuuluvine laitoksineen sekä vaaka-, pakka- ja tullihuoneita. Tähän nähden ja myös siihen katsoen että puheenalaiset maksut alkuperäisin luonnostaan ovat nautittujen etujen vastiketta, käynee liikenteen etuja silmälläpitäen asettaminen vaatimuksen että mainitut tulot on *etusijassa* käytettävä niihin tarkoituksiin, joita maksujen panemisella oikeastaan on aiottu edistää. Kun kuitenkin liikennetarkoituksiin käytetyt menot eivät, niinkuin edellä olevat numeroluvut osottavat, viime vuosina suinkaan ole kohtuullisesti suhtautuneet kunnan lisääntymistään lisääntyneisiin liikennetuloihin, ja kun kaupungin liikennelaitosten nykyisessä kunnossaan ei käy katsominen täysin vastaavan lisääntyneen

liikenteen asettamia, entisestään kasvaneita vaatimuksia tilaan ja mukavuuteen nähden, on Valiokunnan mielestä aivan välttämätöntä, että kaupunki vastaisuudessa uhraa veraten suurempia menoja puheenalaiseen tarkoitukseen.

Päiväjärjestyksessä on niinkuin tunnettu alotteita moniaiksi kaupungin liikennelaitosten parannuksiksi, muiden muassa uusien suuremmissen satamalaitosten ynnä niihin kuuluvien laitosten ja liikenneväylän suunnitelma sekä ehdotus tehokkaiksi toimenpiteiksi säännöllisen talvilaivaliikenteen vakauttamiseksi. Näistä parannuksista johtuvat lisämenot ehkä aiheuttavat panemaan liikenteen suoritettavaksi lisäveroja taikka supistamaan talvilaivaliikenteen nykyään nauttimia huojuksia. Mutta niin kauan kuin tehokkaisiin toimenpiteisiin talvilaivaliikenteen hyväksi ei ole ryhdytty ja kaupungin rahatarpeet melkoiselta osalta täytetään liikenteen suoritettavain menojen ylijäämällä, näyttää kohtuuttomalta, että lisätään liikenteenharjoittajain ja laivanisäntäin verotaakkaa suomatta heille vastaavia etuja.

Tähän tulee vielä lisäksi, että liikenteen verottamisessa nykyään noudatettavien perusteiden muutos on, niinkuin Talviliikennekomitea on huomauttanut, toimeenpantava voimassa olevan liikennetaksan perinpohjaisen muutoksen yhteydessä, joka taksa vanhettuneena ja puutteellisena jo verotekniseltäkin kannalta kaipaa uudistusta. Tähtäksään kannalta katsoen ei olisi varsin onnellista ottaa nyt erityisesti tutkittavaksi yksityisseikkaa, joka tähtää nykyisten veromääräin korottamiseen.

Paitsi näitä periaatteellisia epäilyjä on olemassa muitakin Valiokunnan mielestä painavia syitä, joita käy esittäminen puheenalaisen satama- ja liikennemaksujen alennuksen pysyttämisen puolesta. Tässä esiintyy ratkaistavaksi kysymys, täyttääkö Helsingin talvilaivaliikenteen edistämiseksi myönnetty alennus edelleen tämän tarkoituksensa sekä olisiko tuon huojuksen poistaminen omansa näitä pyrkimyksiä ehkäisemään.

Kysymykseen onko huojuksen edistänyt liikenteen suuntautumista pääkaupunkiin sekä vaikuttanut kehittävästi talvilaivaliikenteeseen, on Valiokunnan mielestä ehdottomasti vastattava myöntävästi. Valiokunnan mielestä on ilmeistä, että huojuksen on tuntuvassa määrässä edistänyt tavaravaihtoa sekä tuottanut kaupungille ja sen asukkaille monenlaatuista välittömiä ja välillisiä etuja. Tämän käsityksen ovat niinkään, niinkuin edellä mainittiin, julkilausuneet sekä kaupungin Kauppavaltuutetut että Talviliikennekomitea, ja se on myös yhtenä perusteena edellä mainitulle Kaupunginvaltuuston joulukuun 6 päivänä 1910 tekemälle päätökselle, jolla Valtuusto epäsi huojuksen poistamista tarkoittavan ehdotuksen. Mitä eritoten satamamaksuihin tulee, niin on, mikäli edellä olevasta on käynyt ilmi, laivanisäntäin taholta lausuttu se varma käsitys, että usein mainitun huojuksen poistaminen tuntuvasti vaikuttaisi talvisaikaiseen liikenteeseen sekä että tämä huojuksen toiselta puolen on oleellisesti tukenut talvilaivaliikettä.

Huojuksen poistaminen olisi Valiokunnan käsityksen mukaan nykyoloissa huomattava taka-askel, josta olisi arvaamattomia seurauksia ja joka huonosti kävisi yhteen niiden talvilaivaliikenteen vakauttamista tarkoittavain tarmokkaiden pyrintöjen kanssa, joita nykyään on huomattavana sekä kunnallishallinnossa että asiaa harrastavissa kau-

pungin kauppiaspiireissä. Varovaisuuteen puheenalaisessa kohden niinikään kehottavat nykyiset epäsuotuisat luotsausolomme, joista paitsi muita liikennehaittoja on johtunut vakuutuskustannusten tuntuva kohoaminen, erittäinkin syys- ja talvipurjehduskauden aikana.

Valiokunnassa on esillä olevassa asiassa ilmaantunut erimielisyyttä sikäli, että yksi valiokunnan jäsen (Häggman) puolestaan on katsonut ettei enää ole syytä *liikennemaksujen* huojennuksen pysyttämiseen. Yksi huojennusta tukevia pääsyitä on vastalausujan mielestä lakannut olemasta, sittenkun Rautatiehallituksen helmikuun 6 päivänä 1897 antaman kiertokirjeen johdosta maamme muut satamakaupungit on tuontitavarain rahtimaksuihin nähden asetettu Hangon vertaisiksi. Se seikka ettei viimeksi mainitussa kaupungissa kanneta liikenne- ja satamamaksuja ei myöskään voi perustella mainitun huojennuksen voimassa pysyttämistä, koska näiden etujen vastapainona ovat rautatierahdit sekä kaksinkertaiset purkaus- ja uudestilastauskustannukset ynnä tullauksesta johtuvat tavaranylityskustannukset. Puheenalainen huojennus tulee todellisuudessa ainoastaan harvalukuisten liikenteenharjoittajain, mutta ei suinkaan kaupungin eikä sen asukasten hyväksi, koska huojennus ainoastaan on palkinto eräille, etusijassa sokeria ja jauhoja maahan tuottaville liikkeille, mutta ei vaikuta tavaranhintoihin. Vuonna 1910 tätä huojennusta nauttineista liikenteenharjoittajista on ainoastaan 13 kauppa- ja tavaranylitysliikettä saanut sitä yli 1,000 markan nousevan määrän, jota vastoin palkinto muissa tapauksissa on jakautunut pieniin eriin. Vastalausuja on sentähden sitä mieltä, että alennus ei voi sanottavia merkitä talvilaivaliikenteen edistäjänä sekä ettei sen poistaminen vähääkään ehkäisisi tavaraliikettä. Kun sitä vastoin puheenalainen liikennemaksujen huojennus, tuottamatta vähintäkään hyötyä siinä mielessä kuin on ollut tarkoitus, päin vastoin synnyttää keinottelua ja aikaansaa tuonin epätasaisen jakautumisen sekä kaupunki tämän tarpeettoman huojennuksen johdosta menettää vuosittain noin 100,000 markan tulomäärän, joka olisi edullisesti voitu käyttää todella tehokkaisiin toimenpiteisiin talvilaivaliikkeen edistämiseksi, on mainittu jäsen, joka mietinnön oheisessa vastalauseessa on tarkemmin esittänyt ja valaissut näkökantaansa, ehdottanut että liikennetaksa sinänsä käytettäisiin vuoden umpeen.

Vastamainitut syyt eivät ole voineet vaikuttaa siihen kantaan, jolle Valiokunnan enemmistö on asettunut puheenalaisessa asiassa ja jota edellä on lyhyesti perusteltu periaatteelliselta ja asialliselta näkökannalta. Enemmistö on sitä mieltä, että puheenalaisen huojennuksen myöntämisen pääsyy, nimittäin pääkaupungin talvilaivaliikenteen edistäminen, edelleen on sinänsä olemassa sekä että aikaisempiin maksunpanoperusteisiin palautuminen vaikuttaisi haitallisesti elinkeinoelämän etuihin ja veisi seurauksiin, joiden kantavuus olisi oletetun tulojen lisäännksen merkitystä tuntuvasti suurempi. Päin vastoin kuin vastalausuja on enemmistö lisäksi sitä mieltä, että myönnetty liikennemaksujen huojennus on tullut kuluttajainkin hyväksi, sen johdosta että huojennus on otettu lukuun tavaranhintoja laskiessa. Lisättävä vielä on, että Valiokunnalle tässä asiassa saapuneissa ja liikennemaksujen huojennuksen poistamista puoltavissa lausun-

noissa on enemmistön mielestä varsin yksipuolisesti otettu huomioon laivanvarustusliikkeen edut.

Mitä vihdoin tulee siihen Rahatoimikamarin esityksessä mainittuun mahdollisuuteen, että etuoikeutetun talvilaivaliikenteen alkaminen lykättäisiin tammikuun 1 päivään, on Valiokunnan mielestä sopiva käsitellä tätä asian puolta kohta kun kysymys oman jäänsärkijänlaivan hankkimisesta kaupungille alistetaan Valtuuston tutkittavaksi.

Edellä lausuttuun viitaten Valiokunta pyytää ehdottaa

ettei Kaupunginvaltuusto nykyään kävisi muuttamaan niitä perusteita, joita noudatetaan talvipurjehduskauden aikaisessa liikenne- ja satamamaksujen maksunpanossa.

Helsingissä, tammikuun 28 päivänä 1913.

Ossian Häggman.

J. A. Lindholm.

Ferd. von Wright.

John Uggla.

Vastalause.

Helsingin Kaupunginvaltuuston vuonna 1896 päättäessä alentaa talvikaudeksi, joulukuun 15 ja toukokuun 1 päivän väliseksi ajaksi, meritse saapuvien ja lähtevien tavarain liikennemaksuja sekä niinkään laivain satamamaksuja 50 % vuoden muina aikoina suoritettavista määristä, samalla nimenomaan huomauttaen, että tämä huojennus oli *väliaikaista* laatua, esitettiin tämän toimenpiteen perustelemiseksi seuraavat kaksi syytä:

1) että valtionrautatiet myöntävät joulukuun 15 ja toukokuun 1 päivän välisenä aikana 20 % rahdinalennusta meritse Hangon tietä tuleville tavaroille ja että, huojistamalla saman aikaisia Helsingin kunnalle tulevia maksuja, halutaan vähentää sitä haittaa, minkä Helsingin kautta kulkevan kaupan katsottiin kärsivän mainitun rautateiden myöntämän rahdinalennuksen johdosta; sekä

2) että, niinkuin valiokuntakin tässä edellä käsityksenään lausuu, tuo alennus sinänsä johtaisi talvisaikaista liikennettä pääkaupunkiin.

Rautatiehallituksen helmikuun 6 päivänä 1897 antaman kiertokirjeen johdosta tuo pääkaupungille epäedullinen rautatierahdin erotus kuitenkin lakkasi, kun muut satamakaupungit asetettiin Hangon vertaisiksi. Tämän johdosta oli — mikäli liikennemaksuja koskee — tämän satunnaisen huojennuksen ainoa todellinen ja numeroilla näytettävä syy ilmeisesti poistunut ja epäilemättä näyttää epähuomiosta johtuneen, etteivät asianomaiset silloin paikalla vaatineet voimassa olevaa liikennetaksa noudatettavaksi vuoden umpeen.

Mitä tulee huojennuksen toiseen syyhyn, eli siihen että huojennus edistäisi talviliikennettä, niin näyttää se edelleen perustelevan ainoastaan satamamaksujen huojistamista, mutta liikennemaksuihin nähden on tällä syyllä oikeutusta nyt yhtä vähän kuin ennenkin. Satamamaksut, joita laivoilta kannetaan melko määrät itsekultakin matkalta, voivat todellakin aiheuttaa laivanisännän niiden välttämiseksi määräämään laivan talvisaikaan käymään yksinomaan Hangossa, missä laivat ovat vapaat tuollaisista maksuista, sillä satamamaksujen runsas määrä täytyy ottaa lukuun laivan määräpaikkaa ratkaistessa. Niinpä kantaa esim. höyrylaiva Helene Russ 711 nettorekisteritonnia ja sen säännölliset satamamaksut, 60 penniä rekiseritonnilta, nousevat S:markkaan 426:60, joten siis 50 %:n alennus on Smk 213:30. Titanian talvisaikaiset satamamaksut nousevat S:markkaan 359:64 kultakin matkalta, sen sijaan että ne tavallisena purjehdusaikana ovat S:markkaa 719:28.

Sitä vastoin täytyy minun alempana esitetyistä syistä epäillä, ottaako kukaan kauppias *lastin määräraikaista* päättäessään laskuissaan huomioon puheenalaista lastista suoritettavain liikennemaksujen huojennusta.

Mitä ensinnäkin Helsingin kanssa kilpaileviin *tuontipaikkoihin* tulee, voimme tässä tapauksessa sivuuttaa kaikki muut talvisatamat paitsi Hankoa. Rautatierahti Hangosta tänne on pienempi kuin Turusta. Ellei kannata lähettää tavaraa tänne Hangon tietä, missä liikennemaksuja ei kanneta, ei niitä myöskään kannata lähettää Turun tietä, missä joka tapauksessa kannetaan liikennemaksu, vaikka pienenlainen.

Mitä ulkomaisiin *lähetyspaikkoihin* tulee, niin olisihan mahdotonta ajatella tuontia Räävelistä Hangon tietä Helsinkiin, ja ovathan melkoinen osa huojennuksesta hyötyvästä tavarasta juuri Räävelistä lähetettävät jauhot. Suurimmista tuontipaikoista, Stettinistä, Lyypekistä ja Kööpenhaminasta, on rahti sama Helsinkiin kuin Hankoon. Tukholmasta Helsinkiin on rahti tosin 20—30 % suurempi kuin Hankoon. Mutta tämä ero on aina vähempi Hangon ja Helsingin väliseltä matkalta maksettavaa rahtia. Niinpä maksaa sementti Tukholmasta Hankoon tuodessa 1 markan, Tukholmasta Helsinkiin tuodessa S:mk 1: 25, mutta Hangosta Helsinkiin tuodessa 50 penniä.

Tulemme sitten kysymykseen tuontitavaran *laadusta*.

Helsingissä tullautetusta ja tullaamattomasta, ulkomailta muihin tullausoikeudella varustettuihin paikkakuntiin, esim. Porvooseen, Hämeenlinnaan, Tampereelle y. m. paikkakuntiin menevästä kauttakulktavarasta, ei täällä enempää kuin Hangossakaan kanneta liikennemaksuja — tšekäläinen Kaupunginvaltuusto teki asiassa toukokuun 28 päivänä 1907 päätöksen, jonka mukaan pääkaupungissa ei kanneta liikennemaksuja tuollaisesta tavarasta. Koko tätä suurta, vaikka väärällä nimellä käypää kauttakulku-liikettä ei puheenalainen huojennus niinmuodoin ensinkään koskenut.

Edelleen on tässä erotettava luvusta tavarat, jotka tullaamattomina lähetetään Hangon tietä pääkaupunkiin, sillä samalla kun tavara täällä tullautetaan, on myös täydet liikennemaksut joka tapauksessa maksettava täällä. Sama on laita tavarain, joka puretaan Hangossa ja täällä pannaan yleiseen varastoon (*varrantti*).

Mutta ei kaikki Hangossakaan tullautettu ja sittemmin tänne rahdattu tavara pääse täällä suorittamasta täysiä liikennemaksuja. Niinpä kannetaan Hangossa tullautetusta ja sittemmin täällä varastoon pannusta tavarasta täydet liikennemaksut. Ei siis kannata liikennemaksun välttämiseksi purkaa ja tullauttaa raakasokeria, väkijuomia ja viinejä Hangossa, koska näiden tavarain korkea tulli kuitenkin pakottaa tuottajan, voidakseen nauttia hyväkseen tullimaksuetuja, käyttämään Helsingin varastolaitosta.

On siis vastattava edellä kerrotulla tavalla rajoitettuun kysymykseen: kannattaako tavaraa, sen johdosta että se Hangossa on liikennemaksuista vapaa, purkaa siellä ja lähettää *tullautettuna* kauttakulku-rahditavarana tänne.

Voidaksemme vastata tähän kysymykseen on meidän verrattava Hangon ja Helsingin välisiä rautatierahteja tšekäläisten liikennemaksujen puoleen määrään. Tätä vertailua valaisee seuraava taulukko:

Hangon ja Helsingin väliset rahtimaksut 100 kg:lta <i>brutto</i> .		$\frac{1}{2}$ liikennemaksua 100 kg <i>netto</i> .	
	Meritse.	Rautateitse.	
Sementti	50 p.	45 p.	5 p.
Lannoitusaineet	60 »	45 »	5 »
Rauta ja teräs kankina, levyinä ja putkina 70—80 »		62 »	12 $\frac{1}{2}$ »
Savet, tulenkestävät ja posliini-	80 »	62 »	1 $\frac{1}{4}$ »
Saviputket	1: 00 »	1: 08 »	1 $\frac{1}{4}$ »
Maissi	1: 00 »	1: 08 »	3 $\frac{1}{2}$ »
Öljykaakut	70 »	62 »	5 »
Raakasokeri	1: 20 »	1: 91 »	35 »
Väkiviinajuomat astioissa	2: 00 »	2: 54 »	1: 20 »
Viinit	2: 00 »	2: 54 »	60 »

Pikainenkin silmäys edellä esitettyihin numerolukuihin jo osottaa, että on mahdollista edullisesti käyttää Hangon tietä Helsingin liikennemaksujen välttämiseksi, vaikka näitä kannettaisiin täysikin määrä.

Mutta tähän tulee vielä lisäksi että, jos tahtoo välttää tšekäläisiä liikennemaksuja ja tullata tavarahan Hangon kautta kuljetettavaksi, täytyy suorittaa kaksinkertaiset purkaus- ja uudestilastauskulut. Nämä ovat sitä paitsi korkeammat Hangossa kuin täällä. Lisäksi on otettava lukuun Hangossa suoritettavat tavaravälitys- ja tullauskustannukset.

Katson edellä lausutulla osottaneeni että, jos liikennemaksuja täällä talvisaikaan kannettaisiin täysi määrä, eivät mitkään tavarat kulkisi muuta tietä ja että näin ollen näiden maksujen talvisaikainen huojennus ei «edistä tavaraliikkeen lisääntymistä».

On vielä tarkastettava, onko muita seikkoja puoltamassa liikennemaksujen huojennusta. Näiden maksujen kadotettua alkuperäisen luonteensa, jonka mukaan ne olivat korvausta eräistä kaupungin tarjoomista laitoksista, ja niiden muututtua pikemmin yleisiksi rasituksiksi, jäävät ne samoin kuin tullimaksutkin viime kädessä kuluttajain suoritettaviksi. Jokainen kulutusveron huojennus olisi suotava, jos se tulisi suuren yleisön hyväksi. Tuollaisen huojennuksen aikaansaamiseksi olisi kuitenkin pyrittävä veroa alentamaan *yleisesti* eikä vain joksikin vuodenaajaksi. (Tällä en kuitenkaan tahdo kieltää, että nämä verotulot on etusijassa käytettävä liikennetarkoituksiin, mutta kysymys, miten vero on käytettävä, ei yleisesti katsoen kuulu tähän yhteyteen).

Sen seikan osottamiseksi, mitä tämä huojennus vaikuttaa suureen yleisöön, on seuraavat kaksi taulukkoa laadittu:

I. Niiden liikenteenharjoittajain luettelo, jotka vuonna 1910 ovat nauttineet hyväkseen 50 %:n alennusta 100 markkaa suuremmalle määrälle, sekä ilmoitus näiden määrän suuruudesta:

Töölön Sokeritehdas	Smk	7,147: 09
Ek, Victor, <i>Tavaranvälittäjä</i>	»	4,282: 21
Paulig, Gustav	»	3,503: 86
Parviainen	»	3,004: 10
Fazer, M. E.	»	2,881: 77
Krogius, Lars, <i>Tavaranvälittäjä</i>	»	2,218: 45
Talous Osakekauppa	»	1,835: 65
Fazer, Karl	»	1,819: 92
Gesellius	»	1,802: 02
Helsingin Sokeritehdas	»	1,720: 37
Agros	»	1,614: 98
Stockmann	»	1,367: 23
Tallberg	»	1,066: 14
Sidorow	»	741: 66
Goldbeck-Löwe	»	725: 40
Helsingin Rakennusainekauppa	»	675: 44
Tollander & Klärich	»	650: 22
Renlund & C:o	»	650: 62
Vesijohtoliike	»	541: 96
Schildt & Hallberg	»	531: 86
Wickel & C:o	»	420: 52
Huber	»	402: 98
Sandudd Tapet & Mattaffär	»	390: 73
Schoschkoff	»	388: 26
Hankkija	»	382: 78
Labor	»	376: 97
Pihlgren	»	309: 15
Matrosoff, N.	»	295: 66
Sohlberg	»	285: 67
Cronwall	»	227: 82
Aladin	»	213: 93
Maskin- och Brobyggnads-Aktiebolaget	»	200: 77
Helsingfors Asfalt A. B.	»	175: 60
Tukkukauppa	»	162: 52
Sandvikens Skeppsdocka	»	157: 35
Borgström	»	147: 72
	<u>Yhteensä Smk</u>	<u>43,319: 38</u>

Muut toiminimet (joiden saama huojennus ei ole noussut

100 markkaan) . . . . . Smk 37,995: 16

Yhteensä Smk 81,314: 54

II. Luettelo erinäisistä tavaralajeista, joita on lähetetty tai tuotettu joulukuun jälkipuoliskolla 1910 ja jotka on tullautettu joulukuulla 1910 ja tammikuun alkupuoliskolla 1911:

Vienti.	Tullautettu.		
	Jouluk. 1910.	Tammik. 1911.	
Rihmarullia	Smk 181: 26	— —	
Puutavaroita	» 40: 72	26: 47	
Tapetteja	» 24: 32	11: 16	283: 93
Tuonti.			
Kankirautaa, levyä, putkia, rautatie- kiskoja	» 322: 27	3: 81	
Viljaa, jauhoja, maltaita	» 2,633: 02	495: 38	
Kahvia	» 187: 46	8: 18	
Kuivattuja marjoja ja hedelmiä	» 396: 69	141: 86	
Raakasokeria	» 2,408: 84	50: 06	
Tupakkaa	» 288: 48	6: 60	
Juomatavaroita	» 207: 52	88: 94	
Öljyjä, ihraa ja talia	» 374: 96	3: 77	
Asfalttia ja pikeä	» 86: 81	— —	
Koneita	» 154: 83	6: 31	
Siemeniä	» 357: 11	— —	
Linoleumia	» 78: 13	7: 81	
Erinäisiä raaka-aineita	» 359: 24	535: 63	
Lannoitusaineita	» 24: 50	— —	
Sementtiä	» 378: 25	— —	
Kivihiliä	» 231: 25	— —	
Suolattua kalaa	» 47: 16	— —	
Soittokoneita	» 80: —	18: —	9,982: 87
Yhteensä Smk	— —	— —	10,266: 80

Kun ehdottomasti suurimmat rahamäärät tulevat jauhojen ja raakasokerin osalle, on itsekunkin helppo arvostella, onko liikennemaksujen huojennus tullut yleisön hyväksi, s. o. ovatko asianomaiset liikkeet talvikuukausina myyneet näitä tavaroita halvemmasta. Me emme todellakaan ole huomanneet jauhojen ja sokerin hinnan olleen talvisaikaan tavallista huokeampi.

Ainoastaan 13 suurinta liikettämme on vuonna 1910 hyötynyt alennuksesta yli 1,000 markan, joka rahamäärä on murto-osa prosenttia niiden tavaravaihdosta. 23 toiminimeä on saanut alennusta 1,000 ja 100 markan välillä, mutta miltei puolet koko summasta on tullut toiminimille, joiden saama alennus ei ole noussut 100:kaan markkaan.

Tammi—maaliskuulla 1910 oli alennus

	10 maksunpanokirjalle yli 100 markan	
3,213	»	1—100 markkaa
3,185	»	alle 1 markan

Tästä käy kieltämättömästi selville, että alennus todellisuudessa on ilmeinen lahja eräille kaupungin liiketoiminimille, lahja, jota varmaankaan ei ensinkään oteta lukuun kauppiaitten myyntilaskelmissa, ei Helsingissä myydessä eikä maaseudulla kilpaillessa muiden kaupunkien kauppiaitten kanssa. Alennus, joka kunnalle on vakava asia, hajaantuu niinkuin näkyy tykkänään pikku määriin, jotka, vaikka arvatenkin ovat tervetulleita, kuitenkin sinänsä todellisuudessa ovat yksityisen liikemiehen *koko* liikelle miltei merkitystä vailla. Minusta näyttää ilmeiseltä, etteivät talvisataman aikaansaamista Helsinkiin tarkoittavat pyrkimykset, joita minä puolestani hartaasti kannatan, ole tämän palkitsemisen varassa. En ole sentähden saanut selville, miten valiokunnan enemmistö on ajatellut tämän alennuksen «edistävän» merkityksen. Valiokunta ei myöskään ole kyennyt esittämään ainoatakaan numerotietoa eikä muutakaan syytä, joka osottaisi tämän edistyksen lakkaavan ja talviliikenteen vähenevän, siinä tapauksessa että liikennemaksujen alennus poistetaan. Palautuminen liikennetaksan määräykseen ei, mikäli minulla luullakseni on syytä olettaa, lamauttaisi talvisaikaista liikennettä eikä olisi soveltumaton tšekäläisen talvilaivaliikenteen voimassapitoa tarkoittaviin pyrkimyksiin, mikä muuten on aivan eri asia.

Täten osotettuani ettei yleisöllä ole mitään etua puheenalaisesta alennuksesta ja etteivät täten palkitut yksityisliikkeet voi panna huomiota palkintoon enempiä rahtisopimuksia kuin kauppojakaan päättäessään, pyydän saada viitata niihin numerotietoihin joita valiokunta esittää kunnalla puheenalaisesta alennuksesta olevain haittain valaisemiseksi.

Liikennemaksujen vähennys oli talvipurjehduskauden aikana:

v. 1910	Smk	81,314: 54
» 1911	»	54,338: 12

Tammikuussa 1912 oli tämä vähennys Smk 34,493: 35; joulukuun 15 päivän 1911 ja elokuun 1 päivän 1912 välisenä aikana, jolloin talvipurjehduskausi kesti ainoastaan huhtikuun 15 päivästä toukokuun 1 päivään, oli alennus Smk 93,101: 04. Tästä määrästä tuli noin 20,000 markkaa raakasokerin osalle, jota tavaraa ei kuitenkaan missään tapauksessa olisi voitu liikennemaksujen välttämiseksi tuottaa toista tietä.¹⁾

Lopuksi huomautettakoon siitä liikenteen epätasaisuudesta, minkä tämä alennus aikaansaa joulukuulla. Palkinnon saamiseksi lykätään tuonti marraskuun lopusta ja

¹⁾ Palkinnon maksaminen sokerista on sitä vähemmän tarpeellista, kun myyntihinnan määrää koko maan sokeritehtaat käsittävä järjestö.

joulukuun alusta viimeksi mainitun kuukauden loppuun. Esim. vuonna 1910 saapui joulukuun 15 ja tammikuun 1 päivän välisenä aikana viisi jauholastia Räävelistä, jota vastoin tätä tavaraa ei tuotettu maahan joulukuun alkupuoliskolla. Kun Helsingin satama ei ole milloinkaan jäässä vielä joulukuun 15 päivänä ja jää vaan harvalukuisissa poikkeustapauksissa on joulukuun lopulla tuottanut laivakululle vaikeuksia, on kerrassaan merkillistä, että kunta myöntämällä näiden maksujen vähemmän harkittua huojennusta antaa aihetta tuollaisiin keinotteluihin, jotka aikaansaavat tungosta makasiineissa ja tuottavat tullilaitoksille vaikeuksia riittävän vartioimis- ja tullaushenkilökunnan hankkimisessa.

Tämä saapuvien tavarain liikennemaksuista. *Vientitavaroista* nämä maksut nousevat verraten vähäpätöisiin määriin ja niihinkin käy edellä lausuttua useimmilta kohdin soveltaminen. Niinkuin tunnettu, Kaupunginvaltuuston ²⁸/₅ 1907 tekemän päätöksen johdosta ei paperin ja paperimassan viennistä kanneta liikennemaksuja. Mitä vientitavarihin muuten tulee, ne tuskin etsisivät itselleen uusia teitä kuukaudeksi tai pariksi vuotenaan.

Kysymys on siis: onko Helsingin kunnalla oikeus tuollaisina palkintoina lahjoittaa kaupungin varoja vuosittain lähes 90,000 markkaa olematta kunnalla tahi sen asukkailla siitä mitään välitöntä tai välillistä hyötyä? — Vastaus näyttää mielestäni voivan olla vain yksi ainoa. Talviliikenteen aikaansaaminen ja voimassapitäminen Helsingissä on epäilemättä aivan toisenlaisten asianhaaran varassa. Nämä 90,000 markkaa tarvitaan todellisesti talvisatamaa varten, niinkuin jäänsärkijälaitoksen hankkimiseen, väyläin ja niiden valaistuksen parantamiseen y. m.

Näistä syistä ja huomioon ottaen kaupungin liikennekamreerin mielipiteen sekä sen mitä suurimmat laivanvarustusliikkeet Suomen Höyrylaivayhtiö ja Lars Krogus & C:o valiokunnalle lähetetyissä kirjelmissä ovat lausuneet, rohkenen ehdottaa Kaupunginvaltuuston päätettäväksi

että liikennetaksoa ensi helmikuun 15 päivästä lähtien sovelletaan sinänsä vuoden umpeen.

Ossian Häggman.

Helsingissä, Sanomal- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1913.

Lausunto kysymyksestä, joka koskee uuden liikenneväylän aikaansaamista korttelin N:o 38 halki Vilhonkadun ja Rautatientorin eteläosan välille.

HELSINGIN

RAHATOIMIKAMARI.

Tammik. 2 p:nä 1913.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 19.

Rahatoimikamariin osotetussa, kesäkuun 14:ntenä viime vuotta päivätyssä kirjelmässä ovat Mikonkadun talojen N:ojen 13, 15, 17, 19 ja 21 omistajat tehneet seuraavan esityksen:

«Sittenkun on käynyt ilmeiseksi, että keskikaupungin sekä Pitkäsillan pohjois- ja koillispuolella sijaitsevain kaupunginosain kasvamistaan kasvava liikenne enimmältä osalta kulkee pitkin ahdasta Vilhonkatua ja tässä kohden nähtävästi jokin muutos olisi saatava aikaan riittävän tilan varaamiseksi tälle liikenteelle kaikiksi ajoiksi, saamme täten, varataksemme tilaisuutta toteuttaa sanomalehdistössä muutama aika takaperin selostettu ehdotus kadun johtamisesta korttelin Kameli halki, ilmoittaa suostuvamme luovuttamaan kaiken meidän tonteistamme mainitun kadun teettämiseen tarvittavan maan hinnasta, joka joko määrätään yhteisen neuvottelun perusteella taikka meille korvataan tontteina. Katu on ajateltu kulkevaksi sillä tavoin kuin tämän oheinen pohjapiirros osoittaa.

Olemme yrittäneet, kohtuullisia ehtoja tarjoten, herättää harrastusta asiaan myöskin Vuorikadun varrella olevain uuden kadun koskettamain kiinteistöjen omistajissa, siinä kuitenkin onnistumatta. Kun meillä kuitenkin on selvillä suunnitelman toteuttamiseen tarvittava pääasia — Mikonkadun viereiset tontit — lienee kaupungilla tilaisuutta järjestää loput tavalla tahi toisella.

Samalla kun ilmoitamme olevamme suostuvaliset tarpeen vaatiessa antautumaan likempiin neuvotteluihin Rahatoimikamarin kanssa, sitoudumme myös pitämään tarjouksemme voimassa tämän vuoden loppuun.»

Aktiebolaget Rob. Huber Osakeyhtiö.   Aktiebolaget Mikaelsgatan 19.

pp. Rob. Huber

pp. Rob Huber. K. E. Jonsson

tonttien N:ojen 13 ja 15 omistaja.

tonttien N:ojen 17 ja 19 omistajat.

K. E. Jonsson.

tontin N:o 21 omistaja.

Tämän esityksen oheen oli pantu sekä mietinnön oheinen ehdotetun kadun pohjapiirros että arkkitehti Eliel Saarisen laatima piirustus, joka osotti minkäläisen katukuvan korttelin N:o 38 halki tehtävä katu saisi aikaan.

Tämän tarjouksen johdosta ja kun ehdotuksella epäilemättä oli varsin melkoinen taloudellinen, käytännöllinen ja esteettinen kantavuus, käski Rahatoimikamari lähetteessä kesäkuun 20 päivältä mainittua vuotta kaupungin yleisten töiden Hallituksen ottaa harkittavaksi asia ja samalla myös laatia tarpeelliset kustannusarviot sekä ryhtyä alustavasti keskustelemaan tarkoitukseen tarvittavan tonttialan hinnasta niiden talonomistajain kanssa, joiden etuja asia koski.

Sittenmin on kaupungin yleisten töiden Hallitus antanut marraskuun 15:tenä 1912 päivätyn, näin kuuluvan kirjelmän:

«Palauttaen Rahatoimikamarin lähetteen viime kesäkuun 20 päivältä sen oheisine Aktiebolaget Rob. Huber Osakeyhtiön ynnä muiden Mikonkadun viereisten tonttien omistajain Rahatoimikamarille osottamine kirjelmineen, jossa esitettiin että kaupunki asianomaisilta talonomistajilta lunastaisi korttelissa Kameli sijaitsevat tarpeelliset kiinteistönosat jotta kaupunki, sittenkun tuollainen lunastus oli saatu aikaan, voisi teettää uuden kulkuväylän Rautatientorin itälaidasta mainitun korttelin halki Vuori- ja Vilhonkadun risteykseen, saa Hallitus puheenalaisen aloitteen johdosta Rahatoimikamarille kunnioittaen ilmoittaa seuraavaa:

Sittenkun esillä olevaa asiaa oli tarkoitusta varten asetetussa valiokunnassa valmisteltu ja mainittu valiokunta oli antanut selvityksen siitä, että kaikki puheenalaiset talonomistajat olivat valiokunnalle antaneet kirjallisen tarjouksen niiden kiinteistönosain hinnasta, mitkä tulisivat lunastettaviksi jotta uusi kulkuväylä olisi aikaansaataavissa, on valiokunta tämän oheisen, kaupungin asemakaava-arkkitehdin laatiman laskelman pohjalla, jossa mainitaan puheenalaisen kadunjärjestelyn koskettamain tonttien arvo ennen ja jälkeen järjestelyn toimeenpanon, todennut että asianomaisten talonomistajain vaatimat korvaukset nousevat kaikkiaan 1,500,000 markkaan; että mainitut vaatimukset ovat liialliset, koska tonttien arvo paikalla kohoaisi, kun puheenalainen kulkuväylä on saatu aikaan, minkä johdosta vaatimukset oikeutta myöten on alennettava 720,000 markkaan; että Rakennuskonttori on laskenut puheenalaisen kadun tasoituksesta ja kanavoimisesta olevan kustannuksia 107,500 markkaa, ja että kaupungilla työn valmistuttua olisi käytettävänä myytävää tonttialaa 1,350 m², jonka arvo olisi 270,000 markkaa.

Perehdyttyään muihinkin tässä asiassa syntyneihin asiakirjoihin saa Hallitus kunnian mielipiteenään lausua, että suunniteltu liikenneväylä, se kun olisi omansa suuressa määrässä helpottamaan kaupungin keski- ja pohjoisosain välistä liikennettä, epäilemättä tuottaa kaupungille melkoisia etuja, minkätähden Hallitus, edellyttäen että asianomaisten talonomistajain kanssa saadaan aikaan pääasiallisesti edellä laskettuihin arvoihin perustuva sopimus, saa kunnioittaen puoltaa esitettyä suunnitelmaa Rahatoimikamarin hyväksyttäväksi, samalla huomauttaen että kohtuuttomat korvausvaatimukset saataneen voimassa olevan pakkolunastuslain osottamalla tavalla tuntuvassa määrässä huojistetuiksi.»

Helsingin kaupungin yleisten töiden Hallitukselle.

Promemoria asiassa, joka koskee uuden kadun teettämistä korttelin N:o 38 halki.

Saadakseen selville suunnitellun kadun teettämisestä koituvat kustannukset on valiokunta ehdotetun uudestijärjestelyn koskettamain tonttien omistajilta: A. B. Rob. Huberilta Mikonkatu N:o 15, A. B. Rob. Huberilta ja Johtaja K. E. Jonssonilta Mikonkatu N:o 17, Tehtailija Hugo Bastmanin perillisiltä Vuorikatu N:o 10, Leskirouva W. S. Bergmanilta Vuorikatu N:o 12 ja Kamreerinrouva Hilma Nordenskiöldiltä, Maanviljelysneuvos K. V. Bruncronalta, Tohtorinrouva Mia Bromsilta, Talonomistaja Viktor Bromsilta y. m. Vuorikatu N:o 14, hankkinut tietoja niistä hinnoista, joita he vaativat luovuttaakseen maata puheenalaista katua varten. Tällöin on käynyt selville:

1) että Mikonkadun tonttien N:ojen 15 ja 17 omistajat ovat ilmoittaneet suostuvansa kaikkiaan 588,000 markasta luovuttamaan tarpeellisen maan, lausuen kuitenkin taipuvansa tätä tarjousta muuttamaan, jos muu laskuperuste kuin se, johon he ovat perustaneet hintavaatimuksensa, antaisi toisen tuloksen, mikäli koskee järjestelyn johdosta heidän tonttejansa koskevaa arvonvähennystä.

2) että Vuorikadun tontin N:o 10 omistajat suostuvat joko myymään koko tontin 350,000 markasta tai myös ainoastaan katua varten tarpeellisen osan 167,000 markasta, minkä määrän lisäksi tulisivat ne kustannukset, joita ennen kaupan toimeentulemistä on ehditty panna heidän paraikaa tekeillä oleviin uutisrakennuksiinsa, sekä korkotappio;

3) että Vuorikadun tontti N:o 12 myydään ainoastaan kokonaisuudessaan ja 350,000 markan hinnasta; sekä

4) että Vuorikadun tontti N:o 14 niinkään myydään ainoastaan kokonaisuudessaan ja 345,000 markan hinnasta.

Näiden tarjousten mukaan nousisivat tarpeellisten tonttien ja tontinosain lunastukset niinmuodoin lähes 1,500,000 markkaan.

Näitä hintoja arvostellessaan on valiokunta havainnut talonomistajain vaatimukset liiallisiksi, minkätähden valiokunta on kaupunginasemakaavakonttorilla toimituttanut puheenalaisten tonttien uuden arvioimisen, josta on käynyt selville:

a) että Mikonkadun tontin N:o 15, joka uudestijärjestelyn tapahduttua yhdistettäisiin tonttiin N:o 13, arvo ei sen johdosta vähenisi, vaan pikemmin kohoaisi. Muutoksen toimeentulua saisi nimittäin $\frac{4}{5}$ sen pinnasta vapaasti rakentaa, jota vastoin nykyisistä tonteista saa käyttää ainoastaan $\frac{3}{4}$; tontin vastainen muoto ja asema kahteen rajakkaiseen katuun verraten sallisi teettää koko rakennusryhmän viisikerroksiseksi, sen sijaan että kaikki nykyisille tonteille teetetävät piharakennukset saisivat olla ainoastaan 13 metriä korkeita eli kolmikerroksisia. Huomattava niinkään on, että uuden tontin julkisivu olisi tuntuvasti pitempi kuin nykyisten tonttien, mistä seuraa, että erittäinkin liikehuoneistojen luvun lisääntymisen johdosta vuokrat olisivat tuntuvasti tuottavampia tonttialaan verraten kuin mitä on laita nykyisille tonteille teetetävässä uutisrakennuksessa. — Samoilla perusteilla on valiokunta havainnut, että Mikonkadun tontin N:o 17 arvo, josta tontista nykyiset omistajat ovat, mikäli on ilmoitettu, maksaneet hintaa 900,000 markkaa, ei vähenisi sillä määrällä kuin omistajat ovat laskeneet eli 350,000 markalla, vaan ainoastaan noin 139,000 markalla.

Lisäksi on selvitetty:

b) että katua varten tarpeellisen Vuorikadun tontin N:o 10 osan hinta 167,000 markkaa aivan todennäköisesti on korkeampi kuin mitä kaupunki pakkolunastusta käyttämällä kohtuudella joutuisi maksamaan, mutta alustavassa laskelmassa on kuitenkin tämä summa pantu arvion pohjaksi;

c) että Vuorikadun tontti N:o 12 on arvattava enintään 266,000 markan arvoiseksi; ja

d) että Vuorikadun tontti N:o 14 nykyisessä kunnossaan on noin 148,000 markan arvoinen.

Jos laskelmat kävisi perustaminen näihin valiokunnan panemiin arvoihin, koituisi kaupungille uudestijärjestelystä kustannuksia noin 827,500 markkaa, johon summaan myös on luettu noin 107,500 markkaa itse kadun sekä sen alaisen kanavan teettämisestä. Myymällä sen tonttialan, mikä kaupungilla Vuorikadun varrelta ostamistaan tonteista olisi uudestijärjestelyn tapahduttua jälellä, eli noin 1,350

m² 200 markan hinnasta neliömetrin saisi kaupunki takaisin noin 270,000 markkaa, joten siis uusi liikenneväylä, siinä tapauksessa että tontinhinnat huojistettaisiin valiokunnan laskemiin määriin, maksaisi kaupungille 5 ja 600,000 markan välillä. Tämä summa ehkä vieläkin vähenisi, jos Vuorikadun tonttien arvo saataisiin pakkolunastusta käyttämällä alenemaan.

Oheen pannen kaikki asiassa syntyneet asiakirjat saa valiokunta Hallituksen ratkaistavaksi jättää, pitääkö Hallitus ehdotettua katuja niin tarpeellisena, että se seikka perustelee niitä kustannuksia, joita sen teettämisestä näyttää koituvan kaupungille.

Helsingissä, marraskuun 15 päivänä 1912.

Armas Lindgren.

Björn Wasastjerna.

G. Idström.

Bertel Jung.

Asiaa Rahatoimikamarissa käsitellessä on sitä alussa pohdittu liikenne- ja kaupunginasemakaavakannalta. Siihen nähden on Rahatoimikamari yksimielisesti kannattanut sitä mielipidettä, että kaupungin keskiosain sekä Pitkäsillan pohjoispuolisten alueitten väliset liikenneolot puheenalaisen järjestelyn johdosta tuntuvasti paranisivat. Kamari ei myöskään ole voinut olla tässä panematta huomiota siihen, että Vilhonkadun liikenne jo nyt on käynyt sangen vilkkaaksi sekä että mainittu katu ei, mitä Mikon- ja Vuorikadun väliseen osaan tulee, leveyttä ja nousua sekä yhtymistä Rautatientoriin silmälläpitäen vastaa olojen vaatimuksia. Tältä kannalta katsoen lienee ehdotetun uuden liikenneväylän aikaansaaminen toivottava. Esteettiseltä kannaltakin olisi tuollainen uudestijärjestely epäilemättä puollettavissa. Edellä lausutulla ei Rahatoimikamari kuitenkaan ole tahtonut sanoa, että mainitun liikenneväylän aikaansaaminen olisi nyt taikka vastedes välttämättömän tarpeellinen. Kamarin mielestä käynee nimittäin epäileminen, lisääntykö Vilhonkadun raskas liikenne vastaisuudessa ylenmäärin. On nimittäin huomattava, että tämän pääasiallisesti kaupungin eteläosain ja Pitkäsillan pohjoispuolisten alueitten välistä liikennettä välittävän liikenneväylän vastaista merkitystä ei ole liian suureksi arvattava. Sillä sikäli kuin Kallion ja Sörnäsän haararadan pohjoispuolisten alueitten olot järjestyvät, tulee epäilemättä Hakaniemen torista sekä muistakin paikoista Pitkäsillan pohjoispuolisten alueitten kauppa- ja liikennekeskustoja, samalla kun keskikaupungin rakennustoiminta vähenee sitä mukaa kuin vanhat puutalot on purettu ja kivitaloja rakennettu sijaan. Järjestämällä ajoliikenne Kaisaniemen puiston halki ja välitön raitiotieliikenne Kallion ja Töölön kaupunginosain välille saadaan henkilöliikennekin jossain määrin jakautumaan. Mitä uusia liikenneväyliä kaupungin keskiosain ja näiden alueitten välille vastedes laitetaan, on nykyään mahdoton sanoa, mutta edellyttää täytyy että niitä saadaan aikaan. Nämä seikat ja sen

asianhaaran että ulkomaiden suurkaupungeissa on paljon vaikeampia liikenneoloja voitu helposti järjestää antamalla sopivia määräyksiä ja käyttämällä järjestysvallan apua, sekä vihdoin että toimenpiteisiin tämän katuosan liikenneolojen parantamiseksi käy ryhtyminen, on Rahatoimikamari pitänyt tarpeellisena ottaa huomioon.

Kun Rahatoimikamari niinmuodoin ei ole voinut vakuuttua siitä, että suunniteltu liikenneväylä olisi välttämättömän tarpeen vaatima, mutta ei myöskään ole voinut kieltää sen sekä liikenne- että esteettiseltä kannalta tarjoomia etuja, on ratkaisevaksi jäänyt asian taloudellinen puoli. Niinkuin tähän kuuluvista asiakirjoista näkyy, nousevat asianomaisten talonomistajain vaatimat korvaukset 1,500,000 markkaan, johon määrään tulee lisäksi 107,500 markkaa itse kadun sekä sen alaisen kanavan teettämisestä, joten summa nousee kaikkiaan 1,607,500 markkaan. Tässä on tosin huomattava, että kaupunki myymällä hankkimansa tonttialan saisi takaisin 270,000 markkaa, joten kaupungin lopulliset kustannukset nousisivat 1,337,500 markkaan. Mutta toiselta puolen on huomattava, että kaupungin omistama tontti N:o 1 Vilhonkadun varrella korttelissa N:o 37, joka on alaltaan 800 tahi, kadun leveydestä riippuen, 570 neliometriä sekä arvoltaan 160,000 tahi 114,000 markkaa, täytyy käyttää puheenalaiseen kadunjärjestelyyn. Nämä tuntuvat kustannukset ovat vaikuttaneet Rahatoimikamarin päätökseen asiassa sitä enemmän, kun kaupungin yleisten töiden Hallituksen toimesta laadittu ja Kamarinkin kannattama selvitys osottaa, että asianomaisten talonomistajain oikeutetut korvausvaatimukset on laskettava ainoastaan 720,000 markaksi, joten ostajan ja myyjän laskeman talojen arvon erotus on kokonaista 780,000 markkaa. Kamari on kuitenkin tästä melkoisesta erotuksesta huolimatta ryhtynyt keskusteluihin pääosakkaiden kanssa toivoen voivansa tasottaa erotusta tuntuvassa tahi ainakin jossain määrässä. Nämä keskustelut eivät kuitenkaan ole vieneet toivottuun tulokseen.

Edellyttäen puheenalaisen liikenneväylän aikaansaamista katsottavan välttämättömän tarpeelliseksi olisi kaupunginviranomaisilla niinmuodoin käytettävänään vain yksi keino, nimittäin pakkolunastusmenettely. Kamarin saamien tietojen mukaan ei liene vaikea saada vahvistusta puheenalaiseen tapaan muutetulle kaupunginasemakaavalle sekä sitten hankkia tarpeellinen pakkolunastuslupa. Jos kaupunginviranomaiset päättävät sellaista menettelyä käyttää, on kuitenkin otettava huomioon se seikka että kaupunki, siinä tapauksessa että korvausmäärä nousee edeltäpäin laskettua tuntuvasti suuremmaksi, ei enää voi peräytyä antamalla asian raueta. Olisi siis määrättävä kanta asiassa, jonka taloudellinen kantavuus ei ole päätöstä tehdessä arvattavissa. On tosin varsin todennäköisesti edellytettävissä, ettei pakkolunastusmenettely antaisi taloudellisesti epäedullisempaa tulosta kuin mitä asianomaiset talonomistajat ovat tarjouksessaan edellyttäneet, mutta onko ja missä määrin oleellisesti edullisempi tulos saavutettavana, se tuskin on edeltäpäin arvattavissa.

Edellä oleva esitys on tosin osotettu Rahatoimikamarille ja Kamari olisi sen tämän johdosta ilman muuta voinut evätä, mutta koska siinä kosketeltu kysymys on kaupungille varsin tärkeä ja Kamarille on tunnettua, että hakijat ovat halunneet

sen saada Kaupunginvaltuustonkin tutkittavaksi, on Rahatoimikamari katsonut olevan jättäminen se Kaupunginvaltuuston ratkaistavaksi.

Edellä esitettyyn selvitykseen viitaten ja kun varovaisuus vaatii ottamaan huomioon, että asian ratkaisusta täytyy koitua tuntuja kustannuksia, jotka eivät vastaa saavutettavana olevaa hyötyä, sekä siihen nähden että Rahatoimikamarin mielestä puheenalaista liikenneväylää ei suinkaan käy pitäminen välttämättömän tarpeen vaatimana, saa Rahatoimikamari kunnioittaen esittää Kaupunginvaltuuston päätettäväksi

että ehdotukseen erinäisten toisen kaupunginosan korttelissa N:o 38 sijaitsevain tonttien lunastamisesta Rautatien eteläosan ja Vilhonkadun välisen liikenneväylän aikaansaamiseksi ei pantaisi huomiota.

Rahatoimikamarin puolesta:

Alexis Gripenberg.

Georg Estlander.

Rakennuskonttorin Kaupunginasemakaavaosaston laatima arviolaskelma.

Mikonkadun tontit N:rot 13—15 (uudestijärjestelyinä).

Tontin pinta-ala	2,900 m ²		
Ala, jonka saa rakentaa ($\frac{4}{5}$)	2,320 »		
Rakennettu ala	2,155 »		
Rakennuksen kuutiosisällys	45,500 m ³		
Rakennuksen hinta 31 markan mukaan m ³ :ltä	Smk 1,410,500:—		
Tontin hinta 400 markan mukaan m ² :ltä	» 1,160,000:—		
	Kokonaiskustannus	Smk	2,570,500:—

Vuokrat. Pohjakerros:

Myymäla kellarineen 1,725 m ² à 50:—	Smk	86,250:—
---	-----	----------

Toinen kerros:

Myymäla 900 m ² à 40:—	»	36,000:—
Konttorihuoneisto 520 m ² à 30:—	»	15,600:—

Kolmas kerros:

Konttorihuoneisto 1,700 m ² à 25:—	»	42,500:—
---	---	----------

Neljäs kerros:

Asuinhuoneisto 1,450 m ² à 15:—	»	21,750:—
--	---	----------

Viides kerros:

Asuinhuoneisto 1,290 m ² à 15:—	»	19,350:—
--	---	----------

Yhteensä	Smk	221,450:—
-----------------	------------	------------------

Jos vuokrasumma lasketaan pääomaksi 8 0/0:n mukaan, saadaan Smk 2,768,125:—; jos tästä vähennetään rakennuskustannukset Smk 1,410,500:—, olisi tonttiarvo Smk 1,357,025:—, eli Smk 468:50 neliömetriltä.

Mikonkadun tontti N:o 17 (uudestijärjestelyinä).

Tontin pinta-ala	1,470 m ²
Ala, jonka saa rakentaa ($\frac{4}{5}$)	1,176 »
Rakennettu ala	1,150 »
Rakennuksen kuutiosisällys	25,875 m ³

Rakennuksen hinta 31 markan mukaan m ³ :ltä	Smk	802,125:—
Tontin hinta 400 markan mukaan m ² :ltä	»	588,000:—
	Kokonaiskustannus Smk	1,390,125:—

Vuokrat. Pohjakerros:

Myymälä kellarineen 920 m ² à 50:—	Smk	46,000:—
---	-----	----------

Toinen kerros:

Myymälä 770 m ² à 40:—	»	30,800:—
---	---	----------

Kolmas kerros:

Konttorihuoneisto 900 m ² à 25:—	»	22,500:—
---	---	----------

Neljäs kerros:

Asuinhuoneisto 860 m ² à 15:—	»	12,900:—
--	---	----------

Viides kerros:

Asuinhuoneisto 860 m ² à 15:—	»	12,900:—
--	---	----------

Yhteensä Smk 125,100:—

Jos vuokrasumma lasketaan pääomaksi 8 0/0:n mukaan, saadaan Smk 1,563,750:— sekä, kun tästä luetaan pois rakennuskustannukset 802,125 markkaa, tonttiarvoksi Smk 761,625:— eli Smk 518:11 neliömetriltä.

Vuorikadun tontti N:o 12.

Tontin pinta-ala . . . . . 1,316 m².

Tontilla on pienenlainen kivistä ja puusta tehty asuinrakennus, joka tuottaa vuokria 14,600 markkaa, joka määrä pääomaksi laskettuna 8 0/0:n mukaan antaa Smk 182,500:— eli Smk 138:68 neliömetriltä.

Tontilla nykyään olevain rakennusten arvo on 135,000 markan vaiheilla.

Vuorikadun tontti N:o 14.

Tontin pinta-ala . . . . . 1,290 m².

Tontilla on noin 19,000 markan arvoinen puutalo. Laskien 75 markan ykköshinnan mukaan neliömetriltä saadaan tonttiarvoksi Smk 96,750:—.

Helsingissä, marraskuulla 1912.

Bertel Jung.

Mikonkadun tonttien N:ojen 13—15—17 omistajain antama laskelma.

Mikonkadun tontit N:ot 13—15.

Tonttien nykyinen yhteenlaskettu pinta-ala	3,931 m ²	
Tonteista saa rakentaa $\frac{3}{4}$	2,948 »	
Uutisrakennuksen kustannukset arkkitehti Saarisen tekemäin piirustusten mukaan: 63,000 m ³ , à 31:—	Smk	1,953,000:—
Vuokria. Pohjakerros:		
Myymälät 2,284 m ² à 40:—	Smk	91,360:—
Varastohuoneet 170 m ² à 15:—	»	2,550:—
Toinen kerros:		
Myymälät 680 m ² à 40:—	»	27,200:—
Konttorihuoneistot 1,170 m ² à 30:—	»	35,100:—
Kolmas kerros:		
Konttorihuoneistot 2,038 m ² à 25:—	»	50,940:—
Neljäs kerros:		
Asuinhuoneistot 2,180 m ² à 15:—	»	32,700:—
Viides kerros:		
Asuinhuoneistot 1,610 m ² à 15:—	»	24,150:—
	<u>Yhteensä Smk</u>	<u>264,000:—</u>

Tulot, 264,000 markkaa, laskettuina 8 % mukaan pääomaksi antavat 3,300,000 markkaa. Jos tästä vähennämme rakennuskustannukset 1,953,000 markkaa, saamme tonttiarvoksi 1,347,000 markkaa eli Smk 342:66 neliömetriltä.

Ehdotetun kadun teettämisen johdosta syntyy näistä

tonteista uusi kulmatontti, jonka ala on	2,900 m ²
ja josta alasta saa rakentaa $\frac{4}{5}$ eli	2,320 »
Rakennuksen kuutiosisäily on	48,000 m ³

Sen johdosta että tontti uuden muotonsa johdosta on saanut 45 metriä pitennetyn julkisivupinnan, kohoaa ykköshinta S:markasta 342: 66 400 markkaan neliömetriltä

joten tonttiarvo on	Smk	1,160,000: —
Tonttiarvo on niinmuodoin vähentynyt	»	187,000: —
Kilpailupiirustuksista, joita järjestelyn tapahduttua ei voi käyttää, maksettiin		10,000: —
Vuotuinen tappio N:o:jen 13—15 ollessa rakentamatta 66,000: —		— —
siitä vähennettyä kirjaan pantu vuosivoitto	5,000: —	(1 vuodelta) 61,000: —
		<u>258,000: —</u>

Mikonkadun tontti N:o 17.

Tontin pinta-ala	1,968 m ²
Tontin hinta	Smk 900,000: —

Kun kadunjärjestely ja tontin tehokas hyväksi käyttäminen edellyttää, että tontilla nykyään oleva kivitalo puretaan, on hinta 900,000 markkaa luettava ainoastaan tontista, ja saamme siten tontin ykköshinnaksi 457 markkaa neliömetriltä. Järjestelyn tapahduttua on tontin ala 1,470 m².

Jos vähennämme ykköshinnan samaksi kuin tonttien N:o:jen 13—15 ykköshinnan eli 400 markaksi neliömetriltä, saamme tonttiarvoksi 588,000 markkaa.

Tonttiarvo on niinmuodoin vähentynyt	Smk	312,000: —
I vuoden vuokratappio	»	18,000: —
	Smk	<u>330,000: —</u>

Vuorikadun tontti N:o 10.

Tontin nykyinen pinta-ala	1,292 m ²
Tontin alasta saa rakentaa $\frac{2}{3}$ eli	860 »
siitä 580 m ² neljään ja 320 m ² kolmeen kerrokseen.	
Rakennuksen kuutiosisällys	15,000 m ³
Rakennuskustannukset, lukien 25: — m ³ :ltä	Smk 375,000: —

Vuokria: 1 kerros 650 m ² á 15: —	Smk	9,750: —
2 » 700 » » 15: —	»	10,500: —
3 » 700 » » 15: —	»	10,500: —
4 » 470 » » 15: —	»	7,050: —
	<u>Smk</u>	<u>37,800: —</u>

Jos tulot lasketaan pääomaksi 8 %:n mukaan, saamme Smk 472,000:—. Jos tästä vähennämme rakennuskustannukset 375,000 markkaa, saamme tonttiarvoksi 97,000 markkaa eli Smk 75: 50 neliömetriltä.

Uusi katu vähentää tontista 465 m ² à 75: 50	Smk	35,107: 50
Uuden tontin ala on siis		827 m ²
Tontista saa ⁵ / ₆ rakentaa 5 kerrokseen		
Rakennuksen kuutiosisällys		14,000 m ³
Kun siis tontti järjestelyn johdosta tulee liiketontiksi, saa valoa kolmelta kadulta ja on tehokkaammin käytettävissä, kohoaa tontin ykköshinta 300 markkaan		
ja tonttiarvoksi saadaan siten	Smk	248,100:—

Vuorikadun tontti N:o 12.

Tontin pinta-ala		1,316 m ²
Tontin ykköshinta tontin N:o 10 laskelman mukaan 75: 50.		
Tontin hinta	Smk	99,358:—
Rakennusten hinta palovakuutusarvon mukaan	»	142,575:—
Yhteenlaskettu arvo	»	241,933:—

Uuden kadun teettämisen johdosta saadaan tästä tontista ja tonttialaksi soveltuvaasta Vuorikadun osasta kolme hyvää liiketontin osaa. Molemmat uuden kadun luoteispuolella sijaitsevat osat on sopivin yhdistää toinen Mikonkadun tonttiin N:o 19 ja toinen Vuorikadun tonttiin N:o 14.

Näiden tonttiosain pinta-ala on kaikkiaan		430 m ²
ja lukien 300:— ykköshinnan mukaan on tonttiarvo	Smk	129,000:—

Uuden kadun kaakkoispuolella sijaitseva osa taas on sopivin yhdistää Vuorikadun tonttiin N:o 9.

Sen pinta-ala on		486 m ²
ja lukien 300:— ykköshinnan mukaan on tonttiarvo	Smk	145,000:—

Vuorikadun tontti N:o 14.

Tontin laajuus		1,290 m ²
Tontin ykköshinta tontin N:o 10 laskelman mukaan 75: 50.		
Tontin hinta	Smk	97,395:—
Uuden kadun johdosta vähenee tontin ala 176 m ² à 75: 50	»	14,288:—
Uuden tontin ala on siis		1,114 m ²
Kun tontti järjestelyn johdosta saa keskeisen liikeaseman, kohoaa ykköshinta 250 markkaan		
joten saadaan tontinhinnaksi	Smk	278,500:—

Menot, joita kaupungille koituu yritykseen tarpeellisen maan saamisesta, ovat myytävistä tonteista oleviin tuloihin verraten:

		Menot:	Tulot:
Mikonkatu	13—15	258,000: —	
»	17	330,000: —	
Vuorikatu	10	97,000: —	248,100: —
»	12	241,933: —	{ 129,000: —
»	14	97,395: —	{ 145,000: —
		<u>1,024,328: —</u>	278,500: —
			800,600: —

joten erotus on Smk 223,728: —, mikä 2,570 m²:ltä tekee Smk 87:05 m² kohti.

MIKAELSGATAN. MIKONKATU.

PROJETERAD TRAFIKLED GENOM
KVARTERET N° 38 I ANDRA
STADSDELEN AF HELSINGFORS.

SUUNNITeltu LIKENNEREITTI
HELSINGIN 2^a KAUPUNGIN-
OSAN KORTTELIN N° 38 KAUTTA.

N° 14
1290 m²
1114 m²

N° 21

195 m²

N° 12
1316 m²

235 m²

N° 19

486 m²

N° 17
1968 m²
1470 m²

N° 10
1292 m²
827 m²

N° 13-15
3931 m²
2900 m²

0 10 20 30 met

BERGGATAN.
VUORIKATU.

*Lausunto täkäläisen Raitiotie- ja Omnibus-Osake-
yhtiön osake-enemmistön ostokysymyksestä.*

HELSINGIN

RAHATOIMIKAMARI.

Tammik. 30 p:nä 1913.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 75.

Kuluneena vuonna on kysymys kaupungin raitiotieverkon edelleen kehittämistä ollut päiväjärjestyksessä tärkeimpinä kunnallisina kysymyksinä. Katsaus tämän asian eri vaiheisiin ei liene mielenkiintoa vailla.

Vuonna 1907, kun kaupunginviranomaisten oli tehtävä Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön kanssa sopimus erinäisten perinpohjaisten muutosten toimeenpanemisesta kaupungin raitiotieverkon suunnittelussa ja liikennöitsemisessä, teki Kaupunginvaltuuston asiaa selvittämään asettaman erityisen valiokunnan jäsen, pormestari Lennart Cajander ehdotuksen että kaupunki ryhtyisi keskusteluihin yhtiön kanssa koko silloisen raitiotielaitoksen ostamisesta kaupungille. Asiassa syntyneistä asiakirjoista (Pain. asiakirj. N:o 23 vuodelta 1907) näkyy, että yhtiö eli oikeammin sanoen eräät yhtiön osake-enemmistöä edustavat osakkaat tuntuivat olevan halukkaita kaupungille myymään nämä laitokset, ja laskettaisiin hinta siten, että osakkaat saisivat osakkeiden nimellisarvon ynnä niille kertyneen koron 6 ⁰/₁₀:n mukaan pääoman suorituspäivästä (¹/₅ 1899) lukien, pois luettuina vuosien varrella maksetut osingot. Laitosten hinnaksi laskettiin silloin 3,657,423 markkaa, johon summaan lisäksi tulisi 1,500,000 markkaa kustannuksia hankkeissa olevasta ja ehdottomasti tarpeellisesta raitiotieverkon uudistamisesta, eli siis kaikkiaan Smk 5,157,423: —. Tämä lunastustarjous kuitenkin evättiin. Kaupunginvaltuuston epäävän kannan perustelmat tämän asian käsittelyssä käyvät selville edellä mainitusta valiokunnan mietinnöstä, josta tähän otetaan seuraavaa:

«Tätä hintatarjousta tarkastaessaan on valiokunta erityisesti ottanut huomioon seuraavat erät, jotka esiintyvät Osakeyhtiön viime vuosikertomuksen varoissa, nimittäin:

raitiotie	Smk 659,156: 89
sähköjohto	" 628,584: 04
raitiovaunut	" 575,139: 28
	Smk 1,862,880: 21

Valiokunta viittaa tässä seuraaviin Osakeyhtiön johtokunnan viime vuosikertomuksessa antamiin ilmoituksiin, joissa huomautetaan: että maanalaisessa johtoverkossa on esiintynyt useita puutteellisuuksia, jotka ainoastaan väliaikaisesti on korjattu; että vaunuissa on tapahtunut hyvin suuri kuluminen, mikä suureksi osaksi on riippunut heikosta kiskomallista; sekä että ilmajohtoverkko on sangen suuresti kulunut, joten on syntynyt suuria jännitystappioita, mitkä jotenkin tuntuvasti ovat lisänneet käyttökustannuksia. Kun tässä valiokunnan mielestä vielä on otettava huomioon, että kaksoisraiteisiin siirryttäessä osa vanhoista kiskoista tulee melkoisesti menettämään arvoansa, että sähköjohto suureksi osaksi on hylättävä sekä että vaunut ovat varustettavat uudella kalliilla alustalla, seuraa tästä, että varoihin arvokkaimmaksi merkitystä omaisuudesta on tehtävä melkoisia poistoja.

Ylläesitetyn nojalla on valiokunnan enemmistö katsonut, ettei se voi kehottaa keskusteluihin ryhdyttäväksi Osakeyhtiön antaman hintatarjouksen perusteella, josta ei ole annettu toiveita alennuksiin. Tässä olisi sitäpaitsi otettava huomioon että, kun raitiotielaitoksen ostamista varten tarvittava pääoma olisi hankittava lainavaroilla pitkällä maksuajalla, voitaisiin vallitseviin luotto-oloihin katsoen varoja nyt saada ainoastaan rasittavilla ehdoilla, mikä vielä alentaisi raitiotieliikkeen taloudellista tulosta.

Valiokunnan enemmistö on sitäpaitsi epäillyt, riittäisikö Osakeyhtiön laskema 1,5 miljonan markan määrä suunnitellun järjestelmän muutoksen toimeenpanemiseen, varsinkaan kun rautatuotteiden hinnat nykyään ovat melkoisesti kohonneet ja kun ne suuret vaatimukset, joita yleensä asetetaan kaupungille kunnallisissa liikeyrityksissä, epäilemättä suuresti kohottaisivat lopullista kustannusmäärää.»

Niinkuin edellä olevasta selostuksesta näkyy, panivat kaupunginviranomaiset vuonna 1907 huomiota ja pääpainoa yksinomaan tarjouksen rahalliseen puoleen, jota vastoin kunnallispoliittiset näkökohdat esiintyivät vasta toisessa sijassa. Vastalausujan perustelmissa nämä näkökohdat kuitenkin esiintyvät.

Niinä viitenä vuonna, jotka ovat kuluneet siitä, kun nykyään voimassa oleva toimilupa myönnettiin ja sopimus yhtiön kanssa tehtiin, on kaupungin kehitys käynyt suurisuuntaisemmin kuin tuohon aikaan voitiin olettaa. Kaupungin väkiluku on siitä lähtien lisääntynyt enemmän kuin 30,000 hengellä ja asutus on laajentunut uusille ja kaupungin keskustasta loitompana oleville alueille. Tätä kehitystä silmälläpitäen on kaupunginhallinto perinpohjin tutkinut kysymystä uusien asutusalueitten järjestämisestä eri tarkoituksia varten kaupunginalueen pohjois- ja luoteisosassa oleville käyttämättömille maille ja sitä varten myös laatinut sekä yleisiä että yksityiskohtaisia ehdotuksia. Mutta tämän yhteydessä on myös kysymys liikennevälineiden kunnallistuttamisesta astunut päiväjärjestykseen. Sillä mainituissa esitöissä on osottaunut, että kuinka hyvin harkittuja asemakaavoja uusia, keskikaupungilta loitompana sijaitsevia alueita varten tehdäänkin, kuinka edullisia sopimuksia maan luovutuksesta muodossa ja toisessa saadaankin aikaan, kuinka lieviä rakennusjärjestyksiä vahvistetaan, on kuitenkin tuollaisten asutusyritysten menestys mel-

koisilta osilta niiden liikennemahdollisuuksien varassa, joita mainittujen kaupungin-alueen osain asukkaille tarjotaan. Sen vuoksi onkin kaupunginviranomaisten välttämätön pakko itse pitää nämä liikennevälineet käsissään voidakseen kussakin syntyvässä yhdyskunnassa järjestää liikenteen mahdollisimman sopivalla tavalla. Sillä niin moitteettomasti ja kaukonäköisesti kuin yksityistä liikeyritystä hoidettaneekin ja kuinka kehityskykyinen se lieneekin, luonnollista on, että tuollaisessa liikeyrityksessä johtavina periaatteina ovat etusijassa rahalliset ja taloudellisen hyödyn varassa olevat seikat. Niin kauan kuin kaupungin ja yksityisten liikeyritysten edut käyvät yhteen, voipi kaupunginhallinnolle ehkä olla edullisempaa, ettei sen tarvitse hoitaa yritystä, tässä tapauksessa raitiotieliikennettä, koska myöntämällä toimilupa siihen liittyvine ehtoineen kenties saavutetaan kaupungille edullisempia tuloksia, kuin jos kunta itse ryhtyy viljelemään tätä liiketoiminnan alaa. Mutta kaupungin kehittyessä, ja erittäinkin tämän kehityksen ollessa suurisuuntainen ja sen johdosta herkeämättä synnyttäessä uusia vaatimuksia, muuttuu asianlaita jonkun verran toiseksi. Yksityinen liikeyritys täyttää voimassaolevan toimilupakirjan määräykset, mutta sen lisäksi sitä ei voida pakottaa ryhtymään toimenpiteisiin, jotka eivät tuottaisi yritykselle taloudellista hyötyä, vaan pikemmin päinvastoin suoranaista tappiota. Ja jos toimilupakirjan määräykset ovat toimiluvan haltijalle edulliset, niinkuin esimerkiksi Helsingissä on laita, niin esiintyvät paikalla myös toimilupajärjestelmän varjopuolet. Sillä kaupunginhallinnon täytyy toimia laajemmalla pohjalla kuin minkä yksinomaan taloudellinen etu ja suoranaisten voittojen tarjoo. Niinpä voisi ehkä kaupungille, vain mainitaksemme esimerkin, uuden kulkuväylän laittaminen raitiotielinjan teettämällä olla välillisesti niin tärkeä taloudelliseltakin kannalta, että yritys olisi toteutettava, vaikka sen sinänsä täytyy edellyttää useana vuonna tuottavan tappiota. Jos tuollaisissa oloissa yksityinen yksinomaisella määräysvallalla varustettu yhtiö hoitaa kaupungin raitiotieliikennettä, on luonnollista, ettei mainittu yhtiö ole halukas panemaan sanottavia summia sellaisen linjan rakennuttamiseen ja liikennöitsemiseen, jonka kannattavuus useana vuonna on todennäköisesti oleva epätydyttävä. Myöskin yksityisten yhtiöitten vaikeus hankkia rakennus- ja laajennustarkoituksiin tarpeellista pääomaa huokeilla ehdoilla voi tässä merkitä tuntuvasti. Mutta samalla syntyy se olosuhde, että kaupungin ja toimiluvan haltijan edut eivät käy yhteen, ja tällöin niinkään toimilupajärjestelmän varjopuolet esiintyvät ilmeisinä. Kunnan tärkeimmän kulkuvälineen, raitiotieiden, johto ja hoito on mikäli mahdollista hankittava kaupungin viranomaisille taikka myös ryhdyttävä muihin toimenpiteisiin, esimerkiksi sellaisiin että kaupunki itse rakentaa eräitä linjoja tahi järjestää auto-omnibusliikenteen liikennevälineiden nopeaksi kehittämiseksi kaupungin viranomaisten toivomusten ja ohjeiden mukaisesti. Tällainen on kehityskulku ollut useissa Saksan kaupungeissa ja eritoten Saksan raitiotiekehitystä tutkiessa hämmästyttää miten samoja vaikeuksia on esiintynyt ja samoja näkökohtia sopimuskumppanien taholta esitetty sekä siellä että täällä.

Rahatoimikamarista on näyttänyt siltä kuin olisivat Helsingin kaupungin olot jo saavuttaneet mainitun kohdan. Toiselta puolen vaatii kaupungin jatkuva kehitys ehdottomasti rakentamaan melko laajoja uusia raitiolinjoja, jotka useana vuonna todennäköisesti antavat varsin vähän tuloja, toiselta puolen tuskin saataneen toimiluvalla varustettua yhtiötä, kun toimilupaehdot eivät sitä vaadi ja taloudellinen tulos olisi varsin vähän houkutteleva, ryhtymään sille taloudellisesti epäedulliseen melko-suureen laajennusyritykseen. Tätä asiaa käsitellessä esiintyi Rahatoimikamarin vastattavaksi kysymys, ryhtyisikö kaupunki itse rakentamaan niitä esikaupunkilinjoja, jotka välttämättä ovat tarpeelliset kaupungin vastedes laajetessa pohjoiseen ja luoteiseen ja liikennöitsemään niitä sekä järjestämään yhdysliikennettä yksityisen raitiotieyhtiön kanssa, vai eikö pikemmin olisi kaikille asianosaisille edullisempaa astua täysi askel ja ostaa koko kaupungissa oleva yksityinen raitiotielaitos.

Mutta ennenkuin Rahatoimikamari katsoi olevan ryhtyminen näin laajakantoisiin valmistaviin toimenpiteisiin, jatkoi Kamari Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön kanssa aikaisemmin aloittamiaan keskusteluja siitä, olisiko ja millä ehdoilla yhtiö halukas rakentamaan ja liikennöitsemään uusia linjoja Kalliossa, Sörnäsistä Vanhaankaupunkiin sekä yhdyslinjaa Läntiseltä Viertotieltä Eläintarhan pohjoisosan halki Kallioon. Siinä tarkoituksessa viime keväänä mainitun yhtiön edustajain ja Rahatoimikamarin kanssa pidetyissä keskusteluissa kuitenkin täysin selvästi ilmenivät kaupungin ja yhtiön etujen väliset suuret eroavaisuudet. Kun Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiö ilmoitti suostuvansa samoilla ehdoilla kuin voimassa olevassa toimilupakirjassa mainitaan, kuitenkin varaamalla yhtiölle sen tuntuvan edun että saisi kantaa 5 pennin lisämaksun Sörnäs-Hermannin rataosalta, lisäksi 5 penniä Hermannin-Toukolan rataosalta sekä vihdoin 5 penniä Toukolan—Vanhankaupungin rataosalta, rakentamaan ja liikennöitsemään seuraavat uudet linjat:

1) Hämeenkadun ja Toisen linjan risteyksestä pitkin Toista linjaa ja Castréninkadun risteykseen asti (1913) sekä kortteleja N:oja 302 ja 303 ympäröivän silmukan (kohta kun kadut on lopullisesti järjestelty);

2) Hämeenkadun—Porthaninkadun—Viidennen linjan—Kaarlenkadun—Helsinginkadun—Länsi Brahekadun linjan, joka tilapäisesti päättyisi Sture- ja Porvoonkadun risteykseen (1913). Eläintarhan halki Läntiselle Viertotielle jatkuvan linjan rakentaminen olisi kaduntasoitusten ja Fredriksbergin eteläpuolisen rautatienalimenokohdan valmistumisen varassa, ja voisi linjan jatkoksen rakennustyö alkaa kohta edellä mainittujen esitöiden valmistuttua;

3) linjan Ruusulasta Läntisen Viertotien ja Munkkiniemenkadun risteykseen (1913);

4) Sörnäs rautatiesillan ja Toukolan välisen linjan (1913—1916),

niin vaati Rahatoimikamari puolestaan ei ainoastaan näiden linjain rakentamista, vaan keskustelujen kestäessä myös muidenkin, liikenteen lisääntyvän vaatimusten johdosta vuosina 1913—1920 aivan todennäköisesti tarpeellisiksi käyvän linjain teettämistä. Mutta sen lisäksi on Kamari ollut sitä mieltä, että erinäisiä nykyään voimassa olevassa toimilupakirjassa olevia, kaupungille verraten epäedullisia ehtoja olisi muutettava sekä ettei sitä lisämaksua, mikä kohtuudella olisi suoritettava matkasta yhtiön linjoilla, olisi kannettava Sörnäs—Hermannin linjalta, koska Vallilan ja Hermannin alueet ovat niin sulautuneet Kallioon, ettei näitä alueita erottava tariffiraja näytä oikeutetulta. Niinikään on Kamari pitänyt luonnollisena että, jos toimilupa edellä mainituille linjoille myönnetään, kaupungin olisi varattava itselleen eräitä taloudellisia etuja, esimerkiksi että kaupungin sähkötehtaasta otetaan vaunujen käyttövoima. Mutta, niinkuin edellä huomautettiin, Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiö ei ole tahtonut luopua ainoastakaan nykyisen toimilupakirjan tuottamasta edusta eikä myöskään uusiin linjoihin nähden alistua rajoittaviin määräyksiin, vaan on päin vastoin tahtonut varata itsellen oikeuden kantaa lisämaksua erällä linjoilla. Samalla kun toiselta puolen myönnetään, että nykyinen toimilupakirja on yhtiölle erittäin edullinen, vaaditaan uusille linjoille kuitenkin mikäli mahdollista vieläkin edullisempaa toimilupaa ja näin, vaikka eräät uudet linjat alun pitäen epäilemättä olisivat taloudellisesti edullisia.

Nämä keskinäiset välit, jotka eivät näyttäneet olevan tyydyttävästi ratkaistavissa, pakottivat Rahatoimikamarin ottamaan käsiteltäväksi kysymyksen, eikö kaupungille olisi edullista rakentaa ja liikennöidä niitä linjoja, joitten rakentamisen oli katsottu olevan lähinnä tuleminen kysymykseen. Sitä varten hankki Rahatoimikamari viime keväänä Vesteråsin Allmänna Svenska Elektriska Aktiebolaget yhtiöltä, joka on rakentanut Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön linjat, selvityksen ja täydellisen laskelman seuraavain linjain rakentamisesta ja liikennöitsemisestä sekä kannattavuuslaskelman, nimittäin: Hakaniementori—Diakonissalaitos, Hakaniementori—Porthaninkatu—Brahekatu—Porvoonkatu Eläintarhan kautta Läntiselle Viertotielle, Ruusula—kaupunginraja sekä Helsingintori—Itäinen Viertotie—Käpylä. Kun tällöin kuitenkin osottautui, että kaupungille kävisi epäedullisemmaksi liikennöidä mainittuja linjoja, joiden rakennuttaminen tuottaisi kustannuksia noin 1,900,000 markkaa, kuin ostaa koko raitiotielaitos lasketusta hinnasta, ja kun samalla Rahatoimikamarin tietoon oli tullut, että erinäiset Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiössä osake-enemmistöä edustavat osakkaat olivat välinselvityksen aikaansaamiseksi Helsingin kaupungin ja Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön kanssa tehneet ehdotuksen että kaupunki ostaisi yhtiön kaikki laitokset 500 markan pohjahinnasta osakkeelta, ryhtyi Rahatoimikamari viime kesänä mainitussa tarkoituksessa keskusteluihin eräitten Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön osakkaitten kanssa. Kamari lähti tässä sen laskelman pohjalta, että yhtiö olisi halukas kaupungille luovuttamaan liikkeensä — varoineen velkoineen—esitetyn tarjouksen mukaan, johon nähden olisi huomattava että, sittenkun 1912 vuoden voitosta on 300,000 markkaa siirretty uudistusrahastoon, yhtiön käy-

tettävänä olevan voiton ylijäämä tulisi osakkaille. Rahatoimikamarin laskelmain mukaan tulisi näillä edellytyksillä kaupungin suoritettavaksi seuraavat menot, laskettuina umpiluvuin joulukuun 31 päivänä 1911 olevien numerotietojen perusteella, koska todellisia tietoja asiaintilasta joulukuun viimeisenä 1912 ei tuohon aikaan tietenkään vielä ollut käytettävänä:

Osakkeiden lunastus.	Smk	4,687,500:—
1911 vuoden käyttämättömät voittovarot	»	108,000:—
Yhtiön velat:		
a) obligatsioonilainat	»	1,785,000:—
b) muut velat korkoineen per $31/12$ 1911	»	1,573,500:—
	Yhteensä Smk	8,154,000:—

Yhtiön varat taas olivat samaan aikaan (jälempänä seuraavan erikoisluettelon mukaan) . . . . . Smk 6,795,000:—

Laskiessaan minkä hinnan kaupunki voisi suorittaa raitiotielaitoksesta otti Rahatoimikamari myös huomioon sen seikan, että yhtiö osakepääomansa lisäksi oli säästämällä perustanut liikkeeseen vararahaston, määrältään 250,000 mk, sekä uudistusrahaston, määrältään 1 miljoona mk, lukuun ottamatta Rahatoimikamarin varaamaa 300,000 markan määrää, johon nähden kaupungin olisi pitänyt voida liikkeestä suorittaa vaadittu hinta.

Siihen nähden että tulot vuodesta 1907 vuoteen 1911 ovat lisääntyneet yli 100 %:n sekä vuonna 1911 olleet 19,4 %, laskettiin vuotuiset tulot tarpeellista varovaisuutta noudattaen 1,650,000 markaksi, jota vastoin hallinto-, liikenne-, käyttö- ja muut liikkeen hoidosta olevat kustannukset laskettiin 1,000,000 markaksi, jota määrää täytyy pitää varovasti laskettuna, koska yhtiön menot vuonna 1911 olivat 909,000 mk, mutta siitä määrästä 125,000 mk oli korkoja, joita tässä yhteydessä ei tarvitsisi ottaa lukuun. Jos siis kaupunki raitiotielaitoksesta maksaisi 8,200,000 markkaa sekä laskisi 32 vuoden kuoletusajan ja 5 % koron, joten koko velka kuoleutuisi nykyään voimassa olevan toimilupakauden päättyessä, olisi vuotuismaksu 520,000 markkaa. Laitoksen ja liikkuvan kaluston tarpeellisia poistoja varten olisi siten ollut jälellä 130,000 markkaa, joka määrä kuitenkin kohdakkoin tulojen lisääntyessä olisi tuntuvasti kohoava. Yksinomaan rahalliselta kannalta ei tämä laskelma tosin ollut ylen loistava, mutta, niinkuin sanottu, oli olemassa useita syitä, jotka, siinäkin tapauksessa että kauppa osottautuisi tuntuvasti vähemmän edulliseksi, kuitenkin puhuivat sen puolesta että kaupungin olisi se päätettävä edellä esitellyllä pohjalla.

Muuten on Rahatoimikamari tahtonut viitata tämän oheiseen Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön toiminnan viime vuotisten tulosten yhdistelmään sekä sen tiliasemaan $31/12$ 1912 (Liite I). Paitsi mitä mainitussa yhdistelmässä esitetään, tarjonnevat seuraavat tiedot jonkun verran mielenkiintoa. Moottorivaunujen luku on

65, hinausvaunujen 31 sekä katuun lasketun kaksoisraiteen pituus 14,260 m. Asiantunteva tutkimus on osottanut, että raitiotielaitos kokonaisuudessaan täytyy katsoa olevan hyvässä kunnossa, mitä sekä johtoverkkoon, raidelaitokseen ja liikkuvaan kalustoon että myös korjauspajaan ja yhtiön omistamiin kiinteistöihin tulee. Sitä vastoin on Rahatoimikamari sähkökeskustasta, jonka arvo kirjain mukaan on Smk 348,644:60, saanut sen tiedon, ettei sitä käy katsominen kaikin puolin uudenaikaiseksi laitokseksi, joten sillä ei ole suurta arvoa kaupungin hallussa. Tässä on kuitenkin huomattava, että kaupunki raitiotielaitoksen omistajana aivan todennäköisesti antaisi voimaa kunnan sähkötehtaasta, joten mainitun voimakeskustan arvo merkitsisi verraten vähän. Tässä yhteydessä on erittäin huomautettava, että kaupungin sähkötehdas saisi tuntuva etua ja voittoa sähkövoiman antamisesta raitioiteille. Tämän johdosta myös kaupungin sähkötehtaan johtajan tiedonannon mukaan raitioiteiden käyttökustannukset jonkun verran supistuisivat.

Yhtiön varain joukossa on neljä tonttia, Itäisen Viertotien tontit 1, 51 ja 53 sekä Ruusulankadun tontti N:o 25, joiden kirjaanpantu arvo on yhteensä 192,000 markkaa. Yksistään Itäisen Viertotien tontin N:o 1 uusi arvioiminen, joka tontti olisi kaupungille tarpeellinen, siinä tapauksessa että se ottaisi raitiotielaitoksen haltuunsa, antaisi tulokseksi noin 4—500,000 markkaa, joten varoihin luetun, mutta sittemmin arvottoman keskusaseman arvo (350,000 markkaa) tulisi hyvinkin korvatuksi.

Kauppahinnan maksutapaan nähden oli Rahatoimikamari saanut tietää, että myyjät olisivat halukkaat vastaanottamaan kaupungin antamia obligatsionia. Kaupungin olisi sentähden otettava 5 miljonan markan määräinen kotimainen 5% obligatsionilaina, maksettavaksi takaisin esimerkiksi 32 vuoden kuluessa.

Summa 5 miljoonaa markkaa laskettiin siten, että 4,687,500 markkaa suoritettaisiin osakkeista sekä 312,500 markkaa vastaisi kuluvalta vuodelta käytettävänä olevaa voittoa. Sen lisäksi kaupunki ottaisi vastatakseen yhtiön obligatsionilainoista 1,785,000 markasta sekä maksaisi käteisellä yhtiön velat ja juoksevat korot, kaikkiaan 1,369,000 markkaa. Laskettu hinta osakkeelta olisi tämän tarjouksen mukaan niinmuodoin likimain Smk 533:33. Kun nyttemmin Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön toiminnan tulos vuodelta 1912 on tunnettu ja edellä olevat laskelmat on voitu tarkistaa 1912 vuoden tilinpäätöksen pohjalla, huomataan että Rahatoimikamarin laskelmat ovat pääasiassa olleet oikeat sekä että Kamarin edellä mainitsema tarjous todella olisi tiennyt raitiotielaitoksen ostamista Smk 543:30 hinnasta osakkeelta.

Niinkuin tunnettu, epäsi viime vuoden lokakuussa pidetty yhtiökokous tämän tarjouksen, etusijassa sillä perusteella että Kamarin tarjousta pidettiin osakkaille epä-edullisena, koska osakkeiden arvo laskettiin tuntuvasti korkeammaksi. Kun kuitenkin Kamarin tietoon oli tullut, että yksityiseltä taholta tehtäisiin uusia yrityksiä sopimuksen aikaansaamiseksi kaupungin kanssa, katsoi Rahatoimikamari olevan jättäminen raitiotieverkon laajennuskysymyksen lepämään, mutta otti sen

uudelleen käsiteltäväksi kuluvan vuoden alussa jatkamalla keskusteluja Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön johtokunnan kanssa (Liite II). Tällöin osottautui, että yhtiön edustajat edelleen olivat entisellä kannallaan, minkä kannan yhtiön johtokuntakin kirjelmässä kuluvan tammikuun 25 päivältä oli hyväksynyt (Liite III) ja että kaupunki siis, ellei mitään tehtäisi uusien liikenneväyläin rakennuttamiseksi ja liikennöitsemiseksi, jäisi toimituspakirjan vapaamielisten määräysten johdosta yhtiön mielivallan ja niiden ehtojen varaan, joita yhtiö katsoisi etunsa mukaiseksi asettaa. Kun tuollainen asiantila ei Rahatoimikamarin mielestä voinut jatkua, aikoi Kamari ryhtyä tarkemmin valmistelemaan kysymystä toimenpiteisiin ryhtymisestä siihen suuntaan, että kunta rakentaisi ja liikennöitsisi uusia raitiotielinjoja, ehdollisesti järjestäisi auto-omnibusliikenteen. Mutta vaikka sopimus tällä kertaa olisikin voitu saada osakeyhtiön kanssa aikaan, niin olisi, ellei muutoksia toimitusehtoihin nyt saataisi toimeen, kaupungin kehitys varsin piakkoin jälleen vaatinut ryhtymään neuvotteluihin Osakeyhtiön kanssa, jolloin uusia etujen ristiriitoja sopimuskumppanien kesken aivan todennäköisesti olisi odotettavana eikä kaupungilla silloin olisi samaa edullista tilaisuutta etujensa valvomiseen kuin sillä nyt oli.

Näihin aikoihin kuitenkin jätettiin Kaupunginvaltuuston kansliaan näin kuuluvaa esitys:

„Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Täten saan kunnioittaen tarjota Helsingin kaupungin ostettavaksi kuusituhatta viisisataa (6,500) Helsingin Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön osaketta osinkolippuineen vuodelta 1912 viidensadan kuudenkymmenen (560) Suomen markkan hinnasta kappale, maksettavaksi nimellisarvon mukaan kaupungin antamalla 5 %:n obligatiooneilla, joille juoksee korko tammikuun 1 päivästä 1913 ja jotka asetetaan Suomen markkoille, kruunuille, reichsmarkkoille, pund sterlingeille sekä frangeille ja jotka obligatsioonit olisi kaupungin toimesta saatettava kaupattaviksi Hampurin pörsissä, mutta joiden takaisinmaksuajan ja kuoletussuunnitelman kaupunki saisi määrätä.

Tähän tarjoukseen liittyy se ehto, että kaupungin tulee, jos osakekauppa syntyy, samoilla ehdoilla mutta poislukemalla 1912 vuodelta kannettua osinkoa vastaava määrä, lunastaa muut Helsingin Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön osakkeet, jotka ehkä ennen toukokuun 1 päivää 1913 tarjotaan kaupungin lunastettaviksi.

Edellä oleva tarjous on voimassa helmikuun 28 päivään 1913.

Helsingissä, tammikuun 16 päivänä 1913.

Olof Nykopp.

Edellä olevan tarjoukseen on Kaupunginvaltuusto kuluvaan tammikuun 18 päivänä lähettänyt Rahatoimikamariin lausunnon saamista varten.

Tämän johdosta saa Rahatoimikamari huomauttaa seuraavaa:

Tehty tarjous sisältää että Helsingin kaupunki hankkisi itselleen osake-enemistön Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiössä. Kuinka merkitsevä tämä enemmistö olisi, ei ole nykyhetkellä varmasti arvioitavissa, koska on epävarmaa, minkä verran osakkeenomistajia käyttäisi hyväkseen sitä ehtoa, että ennen ensintulevan toukokuun 1 päivää tarjoisivat osakkeensa kaupungin lunastettaviksi. Mutta mikäli Rahatoimikamari on saanut oikeita tietoja erinäisiltä osakkeenomistajilta, jotka toistaiseksi eivät ole herra Nykoppin välityksellä tarjonneet osakkeitaan kaupungin lunastettaviksi, on varsin todennäköistä, että useimmat osakkaat sen tekisivät. Joka tapauksessa vaatinee tarpeellinen varovaisuus asian arvostelemisessa edellyttämään, että kaupunki ei saisi haltuunsa niin monta osaketta kuin se tarvitsisi saadakseen yhtiökokouksessa ehdottoman äänten enemmistön, koska osakeyhtiölle vahvistetuissa säännöissä on määräys, ettei kukaan saa äänestää enemmällä kuin kymmennellä osalla kokouksessa edustetun osakepääoman määrästä. Mutta tuollainen asema olisi Rahatoimikamarin mielestä ainoastaan teoreettisesti katsoen heikko kohta, koska tietenkin osakas, jolla kuten kaupungilla tässä tapauksessa olisi hallussaan vähintään $\frac{2}{3}$ kaikista osakkeista, todellisuudessa olisi määräjänä yhtiössä, koska yhtiön vähemmistö ei tietenkään voisi ottaa hartiolleen sitä taloudellista vastuunalaisuutta, minkä liikkeen johdon täytyy tuottaa johtokunnalle. Luultavaa lienee, että kohdakkoin muitakin osakkeita tarjottaisiin kohtuullisesta hinnasta kaupungin lunastettaviksi. Tähän epäilykseen ei Rahatoimikamari mainitsemistaan syistä ole katsonut olevan paneminen mainittavaa, vielä vähemmän ratkaisevaa merkitystä.

Rahatoimikamari on etusijassa käsitellyt kysymystä kahdelta näkökohdalta: kunnallispoliittiselta ja rahalliselta.

Paitsi mitä edellä jo on huomautettu tämän kaupungin tärkeimpiin kuuluvan liikennevälineen kunnallistuttamisesta, lienee, mikäli nyt tehtyä tarjousta koskee, huomautettava että raitiotieliikennettä joka tapauksessa aluksi ja ehkäpä vastaisuudessaakin harjoittaisi yksityinen osakeyhtiö, joten se ei muuttuisi yksinomaan kunnalliseksi liikeyritykseksi. Mutta sen johdosta että kaupunki tulisi yhtiön pääosakkaaksi, voisi kaupunginhallinto kuitenkin pääasissa harjoittaa liikettä ei ainoastaan liikeyrityksenä vaan myös vaarinottamalla mitä kaupungin etu ja hyöty kunnallispoliittiselta kannalta vaatii. Sen sijaan että niinkuin tähän asti etusijassa pantaisiin huomiota liikkeen taloudelliseen tulokseen ja osakasten vaatimukseen saada mahdollisimman suuri osinko, hoidettaisiin raitiotieliikettä huomiota kiinnittämällä yleisiin kunnallispoliittisiin tarkoituksiin. Vaikeudet, joita kunnallishallinnon rajoitettujen määräysten johdosta on maamme kunnallisten liikeyritysten liikemäisessä hoidossa, ei tässä tapauksessa tulisi kysymykseen, vaan raitioteiden hoito pysyttäisi erillisen luonteensa. Niinikään olisi yhtiön kirjanpito kaupungin yleisestä kirjanpidosta erillään, eikä tämän

erikoisyrittäjien tulo- ja menoarvio koskisi kaupungin rahasaännön käsittelyyn. Liikkeen virka- ja palvelusmiesten palkkausmuoto ja -määrä sovitettaisiin liikkeeseen hoidossa tähän asti noudatettujen periaatteiden mukaisesti, ilman että sen tarvitsisi tuottaa kaupunginhallinnolle laajakantoisia seurauksia. Ja kuitenkin voisi kaupunginhallinto määrätä yrityksen hoidon suuntaviivat niiden normien mukaisesti, mitkä kunnan kannalta katsottaisiin edullisemmiksi. Jos vastedes osottautuisi, että tämä kunnallisen likeyrityksen muoto tuottaa vaikeuksia ja melkoisia epäkohtia, ei liene mahdotonta saada yhtiötä hajoitetuksi, minkä jälkeen siirryttäisiin meillä tähän asti noudatettuun kunnallisten likeyritysten muotoon. Kunnallispoliittiselta kannalta katsoen ei siis Rahatoimikamarin mielestä ehdotuksen hyväksyminen kohtaisi estettä, päinvastoin olisi ehkä eräitä etuja saavutettavina.

Rahalliselta kannalta on Rahatoimikamari arvostellut asiaa seuraavasti:

Tarjous koski alkuaan 6,500 osakkeen ostoa 560 markan hinnasta kappale kuluva vuoden osinkolippuineen, mutta sittemmin on alempana mainituista syistä osakemäärä vähentynyt ainoastaan 5,059:ksi. Näiden osakkeiden ostohinta on siis 2,833,040 markkaa. Jos lähdetään 1912 vuoden tilinpäätöksen pohjalta, olisi kaupungin osuus vuosivoitosta, sittenkun poistot ja siirrot on luettu pois, ollut 160,900 markkaa eli niinmuodoin 5,678 %. Kaupunki voisi niinmuodoin joka tapauksessa osottaa saavansa täyden koron käytetylle pääomalle. Verraten Kamarin viime kesänä tekemään tarjoukseen maksettaisiin näistä osakkeista lisähintaa Smk 156,600 eli 3,074 %, mikä seikka ei niinmuodoin voi vaikuttaa ratkaisevasti asiaan. Asianlaita olisi tietenkin sama, jos kaupungin, tarjouksessa olevain määräysten mukaisesti, täytyisi ostaa suurin osa yhtiön osakkeista. On luonnollista että, kun kauppasumma olisi maksettava obligatsioneilla, tämän kotimaisen obligatsioonilainan kuoletusaikaa ei olisi sopiva määrätä ylen pitkäksi, enintään 32 vuodeksi, joten laina olisi maksettu voimassa olevan toimilupakirjan umpeen mennessä. Vuosittain olisi niinmuodoin suoritettava melkoinen kuoletus, johon nähden kaupungin tulisi varata itselleen oikeus milloin hyväksi näkee konverteerata mainittu obligatsioonilaina. Laskemalla 5 % korko ja 32 vuoden kuoletusaika olisi vuosimaksu, jos 5,059 osaketta ostetaan ehdotettuun hintaan, kaikkiaan Smk 179,275:96, jos taas kaikki osakkeet ostettaisiin, 332,222:21. Jos taas kuoletusaika määrätään 20 vuodeksi, s. o. siksi ajankohdaksi, jolloin kaupungilla on oikeus lunastaa raitiotielaitos, olisivat vastaavat summat Smk 227,300:47 ja Smk 421,273:60. Vaikkakin siis siten osa kauppahinnan kuoletusta suoritetaan kaupungin vakinaisilla tuloilla, ei tämän seikan tarvitse synnyttää epäilystä, koska yhtiön puhdas voitto pitää voida laskea niin tuntuvaaksi, että siten korvautuu ei ainoastaan korko, vaan myös tuntuva osa kuoletusta. Varain osottaminen kauppahinnan kuoletukseen ei kuitenkaan saa vaikuttaa jaskelmain tekemiseen, koska yhtiö tarpeellisia poistoja tekemällä pitää voimassa omaisuuden arvoa. Onko vuotuista 300,000 markan poiskirjoitusta tahi siirtoa uudistusrahastoon raitotieyrityksen luontoon ja laajuuteen katsoen pidettävä riittävänä, siitä näyttää vallitsevan eri mieltä. Rahatoimikamari nojaa käsityksensä

asiantuntevaan lausuntoon, jonka Kamari on saanut ulkomaiselta ammattimieheltä ja joka on pitänyt melkoista pienempää määrää riittävänä. Unohdettava ei ole tässä, mitä melkoisia välillisiä tuloja kaupungilla samaan aikaan on odotettavana. Kaupungin sähkötehdas saisi, edellyttäen tehtaan antavan tarvittavan käyttövoiman, tuntuvia lisätuloja ja kaupungin käyttämättömien maiden arvo nousisi määriin, jotka nykyään tuskin ovat arvioitavissa. Epäilemätöntä on, että kaupungilla olisi tuntuva taloudellista etua siitä, että voisi johtaa kaupungin raitiotiekäytön muuttuneiden asutusolojen ja kunnan asutuspolitiikan vaatimusten mukaisesti.

Yhdistäen mitä tässä edellä on lausuttu puheenalaisesta osakkeiden hinnasta tulee Rahatoimikamari seuraaviin johtopäätöksiin:

- 1) että hintaa täytyy pitää myyjälle, s. o. yhtiön osakkaille edullisena, erittäinkin kun otetaan huomioon jällellä olevana toimilupakautena välttämätön melkoinen kuoletus;
- 2) että hinta ostajalle, s. o. kaupungille, tosin on korkea, mutta ei liian korkea, kun huomioon otetaan että kaupunkia ei sido määrätty toimilupakausi;
- 3) että hintaa on arvosteltava silmälläpitäen niitä linjoja, joita osakeyhtiö nyt liikennöittää tahi jotka se on velvollinen rakentamaan ja jotka lisäksi tulevien uusien linjain johdosta käyvät vieläkin edullisemmiksi.

Yhdessä kohdassa Rahatoimikamari ei kuitenkaan ole voinut puoltaa tehtyä tarjousta. Rahatoimikamarin mielestä tulisi kaupungin annettavain obligatsioonien olla yksinomaan Suomen rahan määräisiä eikä niitä pitäisi saada kaupata ulkomaisessa pörssissä, koska ei voi olla kaupungin edun mukaista, että ulkomaisiin pörssiin saatetaan uudentyypinen ja määrältään verraten vähäpätöinen obligatsioonilaina. Kun kaupungin vastedes täytyy ottaa uusi ulkomainen laina, olisi epäilemättä epäedullista, jos nyt puheena oleva laina olisi siirretty ulkomaisille rahamarkkinoille. Kotimainen 5 %:n obligatsioonilaina otettuna kotimaassa ja saatettuna kaupattavaksi vain kotimaisissa pörsseissä ei sitä vastoin samassa määrässä haitanne kaupungin ulkomaista luottotarvetta. Mutta jos niin katsottaisiin olevan laita, voisi ehkä se mahdollisuus olla olemassa, että korkomäärä pantaisiin $4\frac{1}{2}$ %:ksi, sillä edellytyksellä että ostohinta korotettaisiin 595 markkaan ja kuoletusaika olisi edellä mainittu, mikä pääomankorotus vastaa alennettua korkomäärää. Se jossain määrin aiheellinen huomautus, että olisi rahalliselta kannalta epäviisasta kaupungin ottaa 5 prosenttinen obligatsioonilaina, raukeaisi siten, osakkaille varatun vuotuismaksun sen johdosta vähentymättä.

Rahatoimikamarin tehtyä tämän vaatimuksen on tarjouksen tekijä hankkinut erinäisiltä osakkailta uusia sitoumuksia että he myyvät osakkeensa Kamarin esittämien muutetuin ehdoin. Mutta käytettävänä olevan ajan täpäryyden johdosta on

hänen ollut mahdoton asettua yhteyteen kaikkien osakkaiden kanssa, jotka tätä ennen olivat tarjonneet osakkeitaan kaupan. Tämän johdosta käsittää lopullinen tarjous ainoastaan 5,059 osaketta. Rahatoimikamari on tarkastanut ja tutkinut annetut sitoumukset, joihin sillä omalta osaltaan ei ole ollut mitään muistuttamista.

Kun Rahatoimikamari ei, niinkuin edellä mainittiin, ole voinut aikaansaada hyväksyttävää sopimusta Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön kanssa, mikäli koskee niiden uusien raitiotielinjain toimilupaa, jotka lähimmässä tulevaisuudessa on rakennettava, on Kamarin ainoastaan ollut Valtuustolle ehdottaminen kolme keinoa päiväjärjestyksessä olevan kulkulaitoskysymyksen ratkaisemiseksi. Yksi keino olisi, että kaupunki itse rakentaisi ja liikennöitsisi uudet linjat, toinen että kaupunki toimeenpanisi auto-omnibusliikenteen sekä kolmas että kaupunki käyttäisi hyväksyen tehtyä tarjousta Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön osake-enemmistön lunastamiseksi. Näyttää siltä kuin ensiksi mainittu keino toiselta puolen tarjoisi suurempia mahdollisuuksia kaukaisemmassa tulevaisuudessa järjestää kaupungin liikenneolot, mutta toiselta puolen se ainakin alussa olisi taloudellisesti epäsuotuisampi kuin viimeksi mainittu keino, erittäinkin siihen nähden että melkoinen osa 1911 vuoden obligatsioonilainaa olisi tähän tarkoitukseen osotettava, minkä johdosta kaupungin olisi pakko aikaisemmin kuin muuten esiintyä ulkomaisilla lainamarkkinoilla. Mitä taas toiseen keinoon tulee, on Rahatoimikamari, joka erästä englantilaisesta tehtaasta on hankkinut tietoja auto-omnibussien hinnoista, saanut selville, että auto-omnibussien säännöllisen liikenteen järjestämisessä kohtaisi vaikeuksia ja että tästä olisi niin suuria kustannuksia, ettei tuollainen liikenne, erittäinkin siihen katsoen että kävisi välttämättömäksi pitää kaupungin viertotiet nykyistä paremmassa kunnossa, olisi taloudelliselta kannalta niin edullinen, että sen kävisi asettaminen raitiotieliikenteen edelle. Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön osake-enemmistön hankkiminen sitä paitsi tietäisi kehityksen jatkamista tähän asti alotetulla tiellä, vaikkakin huomioon ottamalla kaupungin vaatimuksia tähänastista suuremmassa määrässä, vähitellen lunastamalla raitiotielaitos, joka lunastus luultavasti ennemmin tai myöhemmin tulee toimitettavaksi. Ja kun kumpikin näistä teistä vie samaan päämäärään, mutta osake-enemmistön hankinta Rahatoimikamarin mielestä on taloudellisesti ja rahallisesti kaupungille edullisempi, on Rahatoimikamarin jäsenten enemmistö empimättä puoltanut tehtyä ehdotusta. Jäsenet herrat Wasastjerna ja Heimbürger ovat kuitenkin syistä, jotka käyvät näkyviin tämän oheisesta vastalauseesta, tahtoneet puolestaan evätä tämän ehdotuksen.

Kun kuitenkin, niinkuin edellä mainittiin, tarjous sisältää määräyksen että kaupunki on velvollinen, jos osakkeiden kauppa syntyy, samoilla ehdoilla, mutta lukemalla pois vuodelta 1912 kannettua osinkoa vastaava määrä, lunastamaan muutkin Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön osakkeet, jotka ehkä ennen toukokuun 1 päivää 1913 tarjotaan kaupungin lunastettaviksi, ja kun Rahatoimikamarin vakau-

mus on, että melkoinen joukko osakkaita käyttäisi tätä lunastusoikeutta hyväkseen, on Rahatoimikamarista näyttänyt tarpeelliselta että, jos Valtuusto päättää hyväksyä herra Nykoppin tekemän tarjouksen, varat myös myönnetään kaikkien muiden osakkaiden lunastamiseen.

Edellä mainituista syistä saa Rahatoimikamari kunnioittaen esittää Kaupunginvaltuuston lisäylin luvuin päätettäväksi

että täkäläisen Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön osakkeiden ostoon osotetaan enintään 5,250,000 markan määrä suoritettavaksi tätä tarkoitusta varten erittäin otettavasta kotimaisesta obligatsioonilainasta, joka juoksee 5⁰/₁₀:n korolla ja jonka kuoletusaika on 32 vuotta; sekä

että varsinainen Kaupunginvaltuusto saa toimekseen hankkia tälle päätökselle asianmukaisen vahvistuksen.

Jos Valtuusto lisäylin luvuin tekee mainittuun suuntaan käyvän päätöksen, lienee varsinaisen Kaupunginvaltuuston sen ohessa päätettävä

antaa Rahatoimikamarin toimeksi lunastaa nyt tarjotut sekä mahdollisesti ennen ensintulevan toukokuun 1 päivää tarjottavat Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön osakkeet edellä mainituilla ehdoilla; niin myös

että Rahatoimikamarin on tehtävä edellä mainittujen päätösten johdosta tarpeelliset ehdotukset.

Rahatoimikamarin puolesta:

Alexis Gripenberg.

Georg Estlander.

Vastalause.

Ollen toista mieltä kuin Rahatoimikamarin enemmistö pyydän eriävän kantani perustelemiseksi tässä asiassa lausua seuraavaa:

Mitä ensinnä niin sanoakseni asian muodolliseen puoleen tulee, olisi mielestäni tehtävä varsin tärkeänlainen huomautus. Jos nyt tehty tarjous hyväksytään, saa kaupunki varmasti lunastaa ainoastaan 5,059 Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön osaketta, mikä olisi noin 54 % kaikista osakkeista. Täten kaupunki tosin omistaisi yhtiön osake-enemmistön, mutta ei kuitenkaan yhtiön sääntöjen johdosta olisi määrääjänä yhtiössä, sillä sääntöjen mukaan ei yksikään osakas ole oikeutettu äänestämään enemmällä kuin $\frac{1}{10}$:llä kokouksessa edustetusta osakemäärästä, eikä kaupunki tietenkään voi ryhtyä nimellisesti siirtämällä sopivaa osakemäärää muille henkilöille hankkimaan itselleen oikeutta äänestää osakkeittensa täydellä luvulla. Ja kun yksityisten osakkaiden etu tietysti tarkoittaa mahdollisimman suuren osingon saamista eikä kaupungin kunnallispoliittisten tarkoitusten edistämistä, tietäisi tämä että kaupunki, ostettuaan lähes 3 miljoonalla markalla itsensä yhtiön osakkaaksi, ei ole päässyt askeltakaan eteenpäin. Tämän johdosta kaupungilla minun käsitykseni mukaan pitää, jotta lunastaminen voisi tulla kysymykseen, olla taattu oikeus lunastaa enemmän kuin $\frac{9}{10}$ kaikista osakkeista, mikä kaiketi käytännölliseltä kannalta katsoen tietäisi samaa kuin että kaupunki on valmis lunastamaan kaikki osakkeet. Kun tämänlaatuista tarjousta ei nyt ole olemassa, täytyy minun jo tällä perusteella olla sitä mieltä, ettei tehtyä tarjousta nyt olisi hyväksyttävä.

Ulkomaiden suurkaupungeissa on tosin sattunut, että raitiotiet on tehty kunnallisiksi yrityksiksi, mutta useassa tapauksessa on osottautunut, että siten kunnallistetut raitiotiet eivät ole antaneet korkoakaan niihin pannulle pääomalle, ompa, mikäli sanomalehdissä on kerrottu, muutamissa tapauksissa asia kehittynyt niin pitkälle, että kunta on halunnut luovuttaa raitiotiet yksityisyhtiöille. Ei näin ollen voine katsoa selväksi, että raitiotieliikenteen hoito yleisesti olisi taloudelliselta kannalta edullinen liikeyritys kunnalle.

Jos tahtoo laskea täkäläisen raitiotieliikkeen kannattavaisuuden, sittenkun se on tullut kaupungin haltuun, on muistettava, että täällä nykyään vallitsevan katsantokannan mukaan vaatimukset raitioteihin nähden, niiden tultua kaupungin haltuun, tuntuvasti kohoaisivat, samalla kun liikkeen palveluskunta aivan todennäköisesti vaatisi palkkoja tuntuvasti korotettaviksi, joita vaatimuksia tuskin kävisi jättäminen

huomioon ottamatta, kun kaupunki yleensä maksaa hyviä palkkoja, jota vastoin raitioteillä maksetut palkat näyttäivät niukanlaisilta. Kun tietenkään raitiotiemaksun korotus ei voi tulla kysymykseen, aikaansaisivat nämä seikat vuosivoiton vähene-
misen. Ja samaan suuntaan epäilemättä vaikuttaisi sekin seikka, että kaupungin tietysti olisi pakko laajentaa raitiotieverkkoa erinäisillä linjoilla, jotka ainakin alku-
vuosina antaisivat sangen vähän, eräissä tapauksissa tuskin mitään korkotuloa. Tähän käy edelleen lisääminen että, kun eräitten teknikkojen mielestä tähänastiset
poistot ovat olleet liian pienet, näitä on lisättävä, minkä ohessa voitto tietenkin
yhä vähenisi. Minun käsitykseni sentähden on että, jos kaupunki ottaisi huolek-
seen raitiotiet, niiden antama voitto monet ajat pysyisi niin vähäisenä, ettei se
korvaisi liikkeeseen käytetyn pääoman korkoa ja kuoletusta.

1911 vuoden päättyessä oli yhtiön oma pääoma 3,436,549:06. Jos olettaa
yhtiön viime vuonna lisänneen pääomaansa lähes 300,000 markalla, maksaisi kau-
punki yhtiön varoista umpiluvuin 3,700,000 markasta, eli 560 markan mukaan
osakkeelta, 5,250,000 markkaa eli siis 1 1/2 miljoonaa markkaa enemmän kuin
varain arvo on. Tuollainen liikahinta osakkeista voi tosin joskus olla perusteltu,
erittäinkin kun yhtiö työskentelee niin hyvin, että se voi jakaa osinkoja, jotka
vastaavat korkoa suuremmalle summalle kuin omalle pääomalle, mutta näin ei ole
tässä laita. Yhtiö on viimeksi jakanut 10 % eli 20 markkaa osakkeelta, ja vaikka yhtiö
tänä vuonna voisikin korottaa osinkonsa 24 markkaan osakkeelta, ei tämä, siihen
nähdessä että tässä maassa nykyään tavallisesti osingon perusteella lasketaan parhaiten-
kin teollisuusosakkeiden arvo, perustelisi korkeampaa hintaa kuin 400 markkaa
osakkeelta. Tämän hinnan mukaan olisi liikkeen arvo 3,750,000 markkaa, joka
määrä kutakuinkin vastaa yhtiön omaa pääomaa. Näistä syistä pidän minä pyydettyä
hintaa sekä yhtiön pääomaan että jaettuihin osinkoihin nähden aivan liian korkeana.

Hintaa arvostellessa ei myöskään saa sivuuttaa sitä seikkaa, ettei suinkaan
ole sanottu että nykyiset raitiotiet ovat teknikan viimeinen sana tällä alalla, vaan
että 10—15 vuoden päästä ehkä on olemassa parempia kulkuneuvoja, joiden käy-
töntöön ottamista kunnan silloin täytyy ajatella. Ja vaikkei niin olisikaan laita, on
kunnalla kuitenkin aina tilaisuus toimilupakauden päättyessä lunastaa raitiotiet
silloisesta arvostaan, mikä luultavasti käy paljon halvemmaksi kuin lunastaminen
nykyään vaaditun hinnan mukaan.

Siksi kunnes kaupunki niinmuodoin saa oikeuden lunastaa laitoksen, voinee
kaupunki myös tulla toimeen joko itse rakennuttamalla uusia raitiotielinjoja, joita
yhtiö tahi kaupunki itse liikennöitsi, tahi käyttämällä automobiiliomnibusseja, joka
kulkuväline on viime aikoina ulkomailta päässyt laajaan käytäntöön, erittäinkin
kaupunkien ulkolaidoissa ja ympäristössä sekä maaseudulla.

Lopuksi on vielä huomautettava siitä kunnan velkain lisääntymisestä, minkä
tämä kauppa tuottaisi. Ei nimittäin riittäne vain kaikkien osakkeiden oston käy-
tettävä määrä, hiukan yli 5 miljoonan markan, vaan käynee tarpeelliseksi hankkia
rahoja yhtiön juoksevain velkain, lähes miljoonan markan, maksamiseen sekä liik-

keen laajentamiseen rakentamalla uusia raitiotielinjoja ja ehkä lisäksi hankkimalla tarpeellista liikkuvaa kalustoa 1—2 miljoonalla markalla. Tehdyn tarjouksen hyväksyminen siten lisäisi kunnan velkoja noin 8 miljoonalla markalla.

Edellä esitettyjen syiden nojalla katson olevan Herroille Kaupunginvaltuusmiehille ehdottaminen, että puheena oleva Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön osakkeiden ostotarjous evättäisiin.

Björn Wasastjerna.

Tähän vastalauseeseen yhtyy pääasiassa

W. F. Heimbürger.

Liite I.

Helsingin Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiötä koskevien tietojen yhdistelmä.

Vuosituulos.

	Poistoa kalustosta y. m.	Siirtoa uudis- tusrahaan.	Puhdas voitto.	Brutto- voitto.
1907	4,338: 71	100,000: —	97,723: 90	202,062: 61
1908	5,013: 67	100,000: —	124,152: 91	229,166: 58
1909	4,932: 90	100,000: —	168,428: 73	273,361: 63
1910	6,090: 60	200,000: —	225,571: 14	431,661: 74
1911	6,400: 76	300,000: —	274,972: 24	581,373: —
1912	23,170: 85	300,000: —	298,098: 38	621,269: 23

Oma pääoma.

	Osakepääoma.	Vararahasto.	Uudistusrahas- to.	Voittovar- at.	Yhteensä.
1907	1,250,000: —	127,670: 44	300,000: —	98,100: 97	1,775,771: 41
1908	1,875,000: —	127,670: 44	400,000: —	143,253: 88	2,545,924: 32
1909	1,875,000: —	133,678: 08	500,000: —	205,885: 44	2,714,563: 52
1910	1,875,000: —	187,500: —	700,000: —	260,383: 93	3,022,883: 93
1911	1,875,000: —	250,000: —	1,000,000: —	311,549: 06	3,436,549: 06
1912	1,875,000: —	250,000: —	1,300,000: —	405,900: 22	3,830,900: 22

Velat.

	Oblig.lainat.	Muut velat.	Kert. korot.	Yhteensä.
1907	1,320,000: —	662,084: 92	30,412: 81	2,012,497: 73
1908	2,040,000: —	666,960: 75	47,186: 08	2,754,146: 83
1909	1,955,000: —	1,205,930: 53	45,208: 18	3,206,138: 71
1910	1,870,000: —	1,247,495: 62	44,721: 20	3,162,216: 82
1911	1,785,000: —	1,527,656: 34	45,747: 30	3,358,403: 64
1912	1,700,000: —	1,614,107: 94	47,911: 57	3,362,019: 51

Varat.

	1907	1908	1909	1910	1911	1912	Lisäännys 1907—1912
Ruusula	60,579: 75	60,579: 75	60,579: 75	60,579: 75	60,579: 75	60,579: 75	0: —
Työväenasunnot	411,693: 82	411,693: 82	411,693: 82	411,693: 82	411,693: 82	411,693: 82	0: —
Itäinen Viertotie 51	55,000: —	55,000: —	56,670: 25	55,985: 50	57,093: 50	59,049: 65	4,049: 65
” ” 53	22,339: 25	22,339: 25	22,339: 25	22,339: 25	22,639: 25	25,039: 25	2,700: —
Hakaniementorin vier. tontti	51,751: 13	51,751: 13	51,751: 13	51,751: 13	51,751: 13	55,751: 13	4,000: —
Vaunuhalli	136,637: 50	139,310: 25	139,310: 25	140,370: 63	140,370: 63	140,370: 63	3,733: 13
Uusi vaunuhalli	—	—	—	—	84,014: 84	155,254: 99	155,254: 99
” työpaja	—	—	114,898: 73	120,417: 63	121,595: —	121,595: —	121,595: —
Varahalli	—	6,661: 23	6,661: 23	6,661: 23	6,661: 23	6,661: 23	6,661: 23
Kattilahuone	14,624: 31	14,624: 31	14,624: 31	14,624: 31	14,624: 31	14,624: 31	0: —
Sähkökeskus	347,094: 60	348,744: 60	348,744: 60	348,644: 60	348,644: 60	349,599: 15	2,504: 55
Vaunuvaaja	16,210: 30	16,210: 30	16,210: 30	16,210: 30	16,210: 30	—	16,210: 30*)
Hiekkasuoja	—	—	—	3,952: 28	4,312: 13	4,532: 93	4,532: 93
Koneosasto	418,326: 07	418,326: 07	420,655: 07	430,323: 17	435,255: 34	520,707: 74	102,381: 67
Uusi voimakone	—	—	—	229,386: 01	250,881: 65	253,335: 93	253,335: 93
Sähköjohto	628,584: 04	609,610: 54	785,388: 55	798,520: 15	795,753: 53	789,248: 57	160,664: 53
Eläintarhan kaapeli	—	—	—	28,927: 30	29,552: 71	29,552: 71	29,552: 71
Kaapelitili	—	—	—	—	31,939: 18	37,451: 01	37,451: 01
Raitteen tili	662,257: —	657,919: 80	1,821,994: 67	1,845,490: 48	1,851,899: 21	1,849,419: 22	1,187,162: 22
Raitiovaunujen tili	575,139: 28	575,139: 28	1,002,867: 97	1,101,562: 71	1,447,015: 85	1,651,252: 99	1,076,113: 71
Kalusto	50,136: 87	49,329: 03	58,906: 13	64,007: 70	73,129: 65	117,092: 01	66,955: 14
Tarveaineet	147,912: 39	247,613: 97	238,313: 03	242,955: 28	277,726: 89	358,033: 08	210,120: 69
Pankkitili, saamiset, kassa y. m.	189,962: 83	386,555: 90	349,093: 19	190,697: 52	261,608: 20	132,074: 63	7,888: 20*)
Uutistöiden tili	—	1,228,661: 92	—	—	—	—	—
Yht.	3,788,249: 14	5,300,071: 15	5,920,702: 23	6,185,100: 75	6,794,952: 70	7,192,919: 73	3,428,769: 09
<i>Lisäännys</i>	—	39,9 %	11,7 %	4,4 %	9,9 %	5,8 %	89,9 %
<i>Oma pääoma</i>	1,775,771: 41	2,545,924: 32	2,714,563: 52	3,022,883: 93	3,436,549: 06	3,830,900: 22	1,660,777: 65
<i>Lisäännys</i>	—	43,4 %	6,6 %	11,4 %	13,7 %	11,5 %	115,7 %
<i>Velat</i>	2,012,477: 73	2,754,146: 83	3,206,138: 71	3,162,216: 82	3,358,403: 64	3,362,019: 51	1,349,541: 78
<i>Lisäännys</i>	—	36,9 %	16,4 %	— 1,4 %	6,2 %	0,1 %	67,1 %

*) Vähennystä.

Tuloja.

	1907	1908	1909	1910	1911	1912	<i>Lisäännys</i> 1907—1912
Matkustajamaksuja	712,695: 07	737,859: 35	941,246: 66	1,242,097: 10	1,484,488: 13	1,654,788: 20	941,093: 13
Sekalaisia tuloja	6,398: 07	5,480: 32	7,221: 11	5,864: 28	5,749: —	620: 46	5,777: 61*)
Yht.	719,093: 14	743,339: 67	948,467: 76	1,247,961: 38	1,490,237: 13	1,655,408: 66	936,315: 52
<i>Lisäännys</i>	—	3,4 %	27,6 %	31,6 %	19,4 %	11,1 %	130,2 %

Menoja.

Hallinto- ja konttorimenoja	36,734: 28	40,573: 85	45,135: 47	55,113: 63	66,477: 73	78,952: 71	42,218: 43
Liikennekustannuksia	174,355: 30	189,850: 39	237,465: 90	275,580: 50	320,722: 29	401,567: 77	227,212: 47
Käyttövoima	105,559: 53	95,621: 56	105,492: 04	127,111: 49	122,588: 77	126,996: 36	21,436: 83
Vaunujen korjaus ja kunnossapito	76,513: 84	78,307: 60	111,776: 28	100,005: 66	102,375: 17	114,288: 13	37,774: 29
Raiteen kunnossapito	30,583: 65	32,432: 55	45,863: 04	65,113: 17	103,202: 68	111,048: 34	80,464: 69
Johdon kunnossapito	6,910: 04	3,932: 20	4,456: 73	13,839: 35	22,340: 03	15,320: 66	8,410: 62
Käyttörakennusten kunnossapito.	5,224: 80	3,925: 81	7,290: 09	7,912: 56	3,906: 13	7,222: 60	1,997: 80
Työväenasunnnot	1,875: 66	3,474: 93	1,961: 82	750: 04	4,432: 15	4,256: 51	2,380: 85
Ruusula y. m.	1,794: 66	1,060: 35	2,379: 74	2,096: 07	1,402: 74	2,316: 20	521: 54
Korkoja	63,907: 08	47,288: 40	90,152: 69	138,402: 78	124,563: 31	131,721: 11	67,814: 03
Kustannuksia, vuokria, veroja, va- kuutusmaksuja y. m.	13,571: 69	17,705: 45	23,132: 33	30,374: 39	36,853: 13	40,449: 04	26,877: 35
Yht.	517,030: 53	514,173: 09	675,106: 13	16,299: 64	908,864: 13	1,034,139: 43	517,108: 90
<i>Lisäännys</i>	—	— 0,6 %	31,3 %	20,9 %	11,3 %	13,8 %	100,0 %

	Matkustajaluku, paitsi vuosi- kortin käyttäjiä sekä sähkö- sanomälähettejä ja poliiseja.	Vuoden varrella myytyjä vuosi- kortteja.
1907	4,955,827	61
1908	5,094,478 + 2,7 %	105 + 72,1 %
1909	6,337,677 + 24,4 "	258 + 145,7 "
1910	8,283,189 + 30,7 "	352 + 36,4 "
1911	9,763,028 + 17,8 "	596 + 69,3 "
1912	11,042,536 + 13,1 "	776 + 30,2 "
Lisäännys 1907—1912	6,086,709 + 122,8 %	615 + 1,172,1 %

*) Vähennystä.

Ehdotus Helsingin kaupungin ja Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön väliseksi lisäsopimukseksi¹⁾.

Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiö oikeutetaan sille voimassa olevan, helmikuun 15 p:nä 1908 vahvistetun toimilupakirjan mukaisesti kaksoisraiteisina rakennuttamaan ja liikennöitämään raitietielinjoja Kalliossa ja Töölössä sekä erinäisillä alueilla vahvistetun kaupunginasemakaavan ulkopuolella mainittuun välikirjaan tehdyin alempana mainituin muutoksin ja lisäksi:

I §.

Osakeyhtiö on velvollinen voimassa olevan välikirjan I §:n määräyksistä huolimatta, mikäli raitiotieverkon laajentamista koskee, alla mainittuina vuosina rakentamaan seuraavat uudet linjat, Kaupunginvaltuuston tarkemmin määrättyä suuntain yksityiskohdat, sekä niitä liikennöimään, nimittäin:

1:ksi) Kalliossa ja Eläintarhassa:

- a) Hämeenkadulta Diakonissalaitokseen asti (1913);
- b) S:n Sture- ja Porvoonkadun risteykseen (1913);
- c) viimeksimainitusta risteyksestä Eläintarhan halki Läntisen Viertotien raitiotiehen asti (1913—14); sekä
- d) yhdyslinjan idästä länteen Kallion halki (1920);

2:ksi) Töölön kaupunginosassa:

- a) L. Viertotien ja Arkadiakadun risteyksestä linjan Töölön kaupunginosain keskuksen halki pohjoisesta etelään. Linja rakennetaan viimeistään 1917, jos Kaupunginvaltuusto kaupunginosan asutuksen johdosta sen tutkii tarpeelliseksi;

¹⁾ Edellä oleva lisävälikirjan ehdotus oli aiottu panna Osakeyhtiön ja Rahatoimikamarin välisten neuvottelujen pohjaksi, joten sitä siis ei ole pidettävä lopullisesti tarkistettuna. Tämän johdosta on sanamuoto useassa kohdassa häilyvä, ja oli Kamari aikonut keskustelun kuluessa tarkemmin määrätä kantansa. Kun kuitenkin Osakeyhtiön edustajat periaatteessa epäsivät ehdotuksen, ei ollut aihetta ryhtyä sen lopulliseen muodosteluun. Kamari on kuitenkin tässä yhteydessä tahtonut huomauttaa:

että muutoksia eri linjain rakennusaikaan nähden olisi voinut tulla kysymykseen;

että kaupungin sähkötehtaasta annettavan sähkövoiman hinta olisi voitu ilmoittaa, mutta ettei siihen näissä oloissa ollut syytä; sekä

että vaatimus että toimilupakirjasta poistettaisiin sanat «lyhyillä, korkeintaan yhden rakennuskorttelin pituisilla matkoilla» johtuu etusijassa siitä että, jos kaupunki rakennuttaa ja liikennöi omia linjoja, se voi erällä paikoilla, esimerkiksi Pitkälläsillalla, käyttää ennestään olevia raiteita.

3:ksi) vahvistetun kaupunginasemakaavan ulkopuolella:

- a) pitkin Itäistä Viertotietä vanhaan kaupunginporttiin asti (1913);
- b) » » » viimeksi mainitusta kohdasta Arabian huvila-alueen etelärajalle (1915); sekä
- c) Toukolasta Vanhaankaupunkiin (1917).

4:ksi) pitkin L. Viertotietä vastaiselle Snellmankadulle asti (1916).

Kaupunki oikeutetaan siihen yhdistetylle alueelle rakentamaan omia yhtiön verkoon liittyviä raitiotielinjoja, jossa tapauksessa Osakeyhtiö on velvollinen omalla liikkuvalla kalustollaan ja omalla kustannuksellaan ylläpitämään säännöllistä raitiotieliikennettä näillä linjoilla.

2 §.

Kaupungilla on oikeus lunastaa 1 §:ssä mainitut laitokset vuonna 1932 siitä arvosta j. n. e. (samoinkuin voimassa olevan toimilupakirjan 3 §:ssä).

3 §.

Muuttamalla voimassa olevan toimilupakirjan 5 §:n 4 mom. toisin kuuluvaksi määrätään että yhtiö erällä erittäin määrätyillä ehdoilla on velvollinen vaunujen käyttövoimana käyttämään kaupungin sähkötehtaasta saatua sähkövoimaa.

4 §.

Liikennettä pidetään voimassa Maistraatin vahvistaman ajokaavan mukaan.

5 §.

Enintään 15 pennin lisämaksun saa yhtiö kantaa ajosta Hermannin—Toukolan—Vanhankaupungin matkalla.

6 §.

Selvä säännös pannaan välikirjaan siitä, että osakeyhtiö on velvollinen kustantamaan koko sen katu- tahi tiepinnan kunnossapidon, mikä sijaitsee laitimmaisten kiskojen välillä ja 30 sm päässä niiden ulkopuolella.

7 §.

Voimassa olevan toimilupakirjan 10 §:ssä olevat sanat «lyhyillä, korkeintaan yhden rakennuskorttelin pituisilla matkoilla» poistetaan.

Tämän lisäksi on voimassa olevan toimilupakirjan 11 § selvennettävä seuraavalla lisäyksellä: «Saaden kumpikin sopimuskumppani pitää omilla linjoillaan kannetut maksut».

**RAITIOTIE- JA OMNIBUS-
OSAKEYHTIÖ**

*Helsingissä,
tammik. 25 p:nä 1913.*

Helsingin Rahatoimikamarille.

Valtuutetuiltamme saatuaamme tiedon sekä Rahatoimikamarin laatimasta «Ehdotuksesta Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön toimilupakirjan muutoksiksi» että myös niistä neuvotteluista, joita mainitun ehdotuksen pohjalla on ollut Rahatoimikamarissa pidetyssä kokouksessa, on meillä ensinnäkin kunnia huomauttaa, että me täyttääksemme lausuttuja toivomuksia olemme voimassa olevan toimiluvan mukaisten velvollisuuksiemme lisäksi jo helmikuun 17 päivänä viime vuonna (sittemmin toistamiseen viime heinäkuun 7 päivänä) tarjoutuneet toimeenpanemaan erinäisiä laajennuksia, joiden yksityiskohdat tässä sivuutamme, mutta ettemme toistaiseksi ole saaneet muuta vastausta, kuin ne ehdotukset ja neuvottelut, joita osin aikaisemmin aloitettiin meidän omaisuutemme ostoa koskevassa asiassa ja osin nyt viimeksi on pidetty eräitten kaupunginviranomaisien esittämään laajennussuunnitelman toimeenpanemiseksi.

Palataksemme näihin jälkimäisiin meille saapuneessa promemoriassa tarkemmin mainittuihin esityksiin mitä sekä raitiotieverkon laajentamiseen että meille toimiluvassa myönnetyn liikuntovapauden rajoituksiin tulee, valitamme että meidän täytyy asettaa vierovalle kannalle tehtyjä vaatimuksia kohtaan, koska niiden hyväksyminen meidän taholtamme tuottaisi meille niin suuria velvollisuuksia, ettemme kykenisi niitä täyttämään, varsinkin — sivuuttaen nyt pääseikan — huomautamme että ajanmääräykset puheenaisten linjain rakentamiseen nähden on määrätty ottamatta tarpeenmukaisesti huomioon mahdollisuuksia asianomaisten tarvikkeiden, esim. kiskojen saamiseen, joita ei nyttemmin enää ole mainituiksi rakennusajoiksi hankittavissa paitsi ehkä ylen kalliita välikäsiä käyttämällä, seikka, johon meillä jo marraskuussa 1912 oli tilaisuutta erään insinöörimme välityksellä kiinnittää Rahatoimikamarin huomiota.

Meidän täytyy myös promemorian johdannon sanamuodon johdosta, mikäli sen tarkoituksena on osottaa uusien erikoisoikeuksien tarpeellisuutta, huomauttaa että niitä linjoja varten, joita me olemme pyytäneet saada rakentaa, ei tarvita toimilupaa muita kuin Itäiselle Viertotielle rautatiesillan taakse rakennettavaa varten. Kaikki muut vahvistetun kaupunginasemakaavan piirissä olevat linjat, semmoisena kuin kaupunginasemakaava oli toimilupaa myönnettäessä, ovat ainoastaan tutkimisen, vaan ei toimiluvan varassa.

Promemoriassa esitetty vaatimus että siinä ehdotettuja linjoja ei luettaisi yhtiön rakennusvelvollisuuteen, ei voi olla kohtuuden mukainen, koska nämä suunnitellut linjat, jotka enimmältä osalta rakennettaisiin alueelle, jota on liikennöitävä 15 pennin kor-

keimmasta maksusta, ovat pituudeltaan noin 12,5 km kaksoisraidetta, vastaten 86 % nykyään olevista linjoista ja niiden rakentamista pyydetään 10—15 vuotta aikaisemmin kuin toimituvassa oli edellytetty. Tämän vaatimuksen hyväksyminen mullistaisi kokonaan toimituvapöytäkirjasta tehdessä laaditun kannattavuuslaskelman. Meidän kieltäytymisemme alistumasta noin ankariin välikirjan mukaisiin velvollisuuksiin ei suinkaan tiedä sitä, ettemme me puolestamme ponnistelisi omasta ehdostamme ylittämään toimituvassa määrättyä laajennusta, missä se havaitaan suotavaksi ja mahdolliseksi; todistuksiin hyvästä tahdosta tässä kohden luulemme olevamme oikeutetut vetoamaan.

Muihin yksityisseikkoihin puuttuminen veisi meidät liian pitkälle, mutta emme voi olla vieläkin huomauttamatta useinmainitun promemorian 1 §:n erittäin heikkoa sanamuotoa; ei sanota mitään siitä, miten maksut on laskettava (vyöhyketariffi?) vai onko ja miten ne on jaettava. 3 §:ssä taas veloitetaan yhtiö ostamaan tarpeellinen virta kaupungin sähkötehtaasta. Tämän vaatimuksen ehdotonta hyväksymistä tuskin käy paneminen kyseeseen, ilman että ehdot jo sopimusta tehdessä on tutkittu ja yhtiökin ne on hyväksynyt. Aikaisemmat keskustelut ovat osottaneet, miten meidän ja sähkötehtaan laskelmat käyvät eri suuntiin, mutta jos sitä vastoin yksimielisyyteen tässä kohden päästään, ei meillä ole mitään aihetta virtatarpeemme lisääntyessä laajentaa voimakeskustaamme, jommoiseen meidän viimeksi täytyi ryhtyä virranhinnan ylen suurten eroavaisuuksien johdosta.

7 §:n muuttamista niin laajasti kuin promemoriassa tarkoitetaan ei meidän mielestämme käy hyväksyminen, koska siten avattaisiin ovi kilpailulle, jonka seurauksia emme vielä kykene arvaamaan.

Suuresti valittaen ettemme voi yhtyä promemorian ehdotuksiin täytyy meidän, koska aika muutoin lipuu käsistämme, kohteliaimmin pyytää että Rahatoimikamari suosiollisesti mahdollisimman pian esittää 7/7 viime vuonna antamamme kirjelmän sisällyksen Herrain Kaupunginvaltuusmiesten tutkittavaksi ja ratkaistavaksi jotta me, sittenkun meidän ehdotuksemme, niinkuin toivomme, on hyväksytty, heti voimme ryhtyä näihin uutisrakennuksiin, joita hyvinkin kärsimättömänä odottaa niiden alueiden väestö, joilla on suurin ja liikeisin hyöty niistä.

Helsingin Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön Johtokunta:

Mauritz Hallberg.

Gustaf Sourander.

Helsingin kaupungin ja Helsingin Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön välinen toimilupakirja.

Helsingin Kaupunginvaltuusto antaa Helsingin Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiölle luvan Helsingin kaupunkiin ja siihen yhdistetylle alueelle perustaa raitiotieitä ja pitää niillä liikennettä seuraavilla ehdoilla:

1 §.

Myönnytys käsittää seuraavat linjat:

Linja 1. Sörnäinen—Kauppatori.

Tämä linja alkaa Itäisen Viertotien ja Vilhonvuorenkadun leikkauskohdasta sekä jatkuu pitkin sanottua viertotietä, Siltasaarenkatua, Pitkää siltaa, Unioninkatua, Elisabetinkatua ja Nikolainkatua Senaatintorin itäiselle sivulle sekä päättyy Sofiankadun ja Kauppatorin risteyslinjan kohdalla.

Linja 2. Läntinen Viertotie—Kauppatori—Kaivopuisto—Erottajatori—Aleksanterinkatu—Rautatientori.

Linja alkaa Rosavillan vaunutallien luota, jatkuu pitkin Läntistä Viertotietä, Länsi-Heikinkatua, Aleksanterinkatua, Unioninkatua, Pohjois-Esplanadikatua, jossa se yhtyy linjaan N:o 1 Kauppatorilla, pitkin Länsi-Rantaa, Saunakatua, Tehtaankatua, Laivurinkatua, Isoa Roobertinkatua, Erottajakatua, Länsi-Heikinkatua, Aleksanterinkatua, Hakasalmenkatua sekä päättyy rautatieaseman kohdalla.

Linja 3. Hietalahden satama—Aleksanterinkatu—Katajanokka.

Linja, joka alkaa Hietalahden sataman luota, jatkuu pitkin Bulevardinkatua, Länsi-Heikinkatua, Aleksanterinkatua, Unioninkatua, Pohjois-Esplanadinkatua, jossa se menee injan N:o 1 poikki Kauppatorilla, pitkin Kanavatoria, Katajanokan sillan poikki sekä päättyy Kruunuvuorenkadun ja Läntisen Satamakadun risteyskseen.

Linja 4. Lapinlahdenkatu—Aleksanterinkatu—Elisabetinkatu.

Alkaen rautatien ylimenopaikalta Lapinlahdenkadulla, jatkuu linja pitkin sanottua katua, Eerikinkatua, Annankatua, Vladimirkatua, Aleksanterinkatua, Hakasalmenkatua, Rautatientoria (vaihtoehtoisesti kaaressa rautatienasemalle ja Suomalaiselle teatterille päin),

Vilhonkatua, Fabianinkatua, Puutarhakatua, sekä päättyy Unioninkadulle Elisabetinkadun kohdalla, missä se yhtyy linjaan N:o 1.

Muist. Jos Kaupunginvaltuusto vaatii, on Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiö velvollinen, niinpian kun suunniteltu uusi rautatienasema on valmistunut ja luovutettu yleiselle liikenteelle, muuttamaan linjan N:o 2 suuntaa siten, että sanottu linja Erottajakadulta kuljisi pitkin Länsi-Heikinkatua sekä Kaivokatua, päättyen rautatienaseman kohdalla.

Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiö on velvollinen Kaupunginvaltuusmiesten hyväksynnän suunnitelman mukaan laajentamaan raitiotieverkkoa uusilla linjoilla; kuitenkin älköön Osakeyhtiötä velvoitettako:

1) laskemaan uusia raiteita ennen 1914 vuoden loppua eikä myöskään laskemaan enempää kuin kaksi kilometriä kaksoisraiteita viiden vuoden kuluessa; kaupungilla olkoon kuitenkin oikeus, missä liikenne sitä vaatii, perustaa omia raitiotielinjoja, jossa tapauksessa Osakeyhtiö on velvollinen omalla liikkuvalla kalustollaan vahvistetun kaupungin-asema-kaavan piirissä ylläpitämään säännöllistä raitiotieliikennettä niillä.

Jos Osakeyhtiö jättää täyttämättä mitä yllämainitussa suhteessa on määrätty, olkoon Kaupunginvaltuustolla valta tutkia, onko myönnytys katsottava menetetyksi.

2 §.

Jos Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiö ennen 1909 vuoden loppua on ottanut käytäntöön kaksoisraiteet yllämainituilla linjoilla, oikeutetaan yhtiö 1945 vuoden loppuun käyttämään ylläolevia raitiotielinjoja niillä tarkoitettuun liikenteeseen.

Myönnytysajan loputtua ovat, ellei myönnytyksen pitennystä Osakeyhtiölle anneta, raiteet poistettavat sekä kadut, joissa raiteet ovat olleet, viipymättä pantavat kuntoon, sillä uhalla kuin §:ssä 9 on sanottu.

3 §.

Jos kaupunki haluaa lunastaa Osakeyhtiölle kuuluvan raitiotielaitoksen, olkoon sillä siihen oikeus kahdenkymmenenviiden vuoden kuluttua siitä arvosta, jonka uskotut miehet silloin, laitoksen liikearvoon katsomatta, raitiotielaitokselle määräävät siihen kuuluvine tontteineen, rakennuksineen, työpajoineen ja koneineen. Näistä uskotuista miehistä valitsevat Kaupunginvaltuusmiehet ja Osakeyhtiö kumpikin kaksi sekä nämät yhteisesti viidennen. Elleivät näin valitut voi sopia viidennen valitsemisesta, valitsee tämän Helsingin Raastuvanoikeuden ensimmäinen osasto.

4 §.

Jos toinen henkilö tai toinen yhtiö anoo oikeutta ennen 1 päivää tammikuuta 1946 Helsingin kaupungissa tai siihen yhdistetyllä alueella raitiotieliikkeen harjoittamiseen,

tulee kaupungin tarjota oikeus liikenteen pitämiseen yllämainituilla linjoilla ensi sijassa Helsingin Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiölle, jonka tulee kuukauden kuluessa tästä tiedon saatuaan enemmän oikeutensa menettämisen uhalla kirjallisesti ilmoittaa, haluaako Osakeyhtiö yllämainittua etuoikeutta hyväksensä käyttä.

5 §.

Raitioteiden tarkotukseen, rakenteeseen ja rakentamiseen nähden ovat voimassa seuraavat ehdot:

a) Puheenalainen lupa raitioteiden perustamiseen ja liikenteen pitämiseen niillä tarkoittaa etupäässä henkilökulusta; ollen Osakeyhtiöllä kuitenkin valta perustamallaan raitioteillä myöskin kuletaa tavaraa, ellei se tuota mitään haittaa henkilökulutukselle.

b) Raitioteiden ja niihin kuuluvien vaunujen rakenteeseen nähden on noudatettava:

1:o) että raitiotiekiskojen ylemmän pinnan tulee olla kadun tasossa.

2:o) että raitiotielinjat rakennetaan kaksoisraiteiseksi joko 1,000 mm tai 1,435 mm raidevälillä. Missä olosuhteet niin vaativat, rakennettakoon kaksoisraiteiden sijaan paikoitellen yksinkertaiset raiteet, jotka varustetaan tarpeellisella määrällä sivuraiteita.

3:o) että raiteet, joita tulisi laskemaan toinen yhtiö tai henkilö, saavat kulkea yhtiön raiteiden poikki.

4:o) että vaunujen käyttövoimaksi käytetään sähkövoimaa.

c) Osakeyhtiö oikeutetaan raitiotieliikennettä varten korvauksetta pystyttämään ja käyttämään pylväitä ja sähköjohtoja maan pinnan yläpuolella, huomioon ottaen:

1:o) että laitosta varten tarvittavat kosketusjohdot saavat olla paljasta lankaa, mutta että sähkövirran johtamiseen käytettävien kaapelien tulee olla tehokkaasti eristetyt.

2) että Osakeyhtiö muuten sekä pylväiden ainekseen, rakenteeseen ja pystyttämiseen että johtojen asettamiseen ja käyttämiseen nähden on niiden määräysten alainen, joita Rahatoimikamari, asianomaisia ammattiviranomaisia kuultuaan, katsoo tarpeelliseksi antaa.

Sitäpaitsi tulee Osakeyhtiön noudattaa niitä määräyksiä, joita julkinen viranomainen voi katsoa olevan syytä turvallisuuden vuoksi säätää,

d) Osakeyhtiö tulee kuuden kuukauden kuluessa sen jälkeen, kuin tämä myönnytys-sopimus on kaupungin puolesta allekirjoitettu, Kaupunginvaltuuston tarkastettavaksi esittää niin hyvin täydellinen asemapiirros, johon on merkitty raiteiden asema asianomaisilla kaduilla, sivuutusraiteiden lukumäärä ja pituus kuin myöskin täydelliset piirustukset ja tarkka selitys itse raiteeseen kuuluvista rakenteellisista osista ja laitoksista, jolloin muun muassa on ilmoitettava, miten virtaa johdetaan, miten johdon katketessa virta tehdään vaarattomaksi, raitiotielle tarkoitettujen moottorien, jarrulaitosten ja ukkosensuojien lukumäärä ja laatu sekä miten raitiotien läheisyydessä löytyvät fysikaaliset ja meteorologiset laitokset sekä telegrafi- ja telefoni-, voima- ja valaistusjohdot sekä kaasuviesijohtoputket suojataan n. k. harhailevien virtojen vaikutukselta; ja saa Osakeyhtiö, vasta sen jälkeen kuin Kaupunginvaltuusmiehet ovat hyväksyneet nämät, ryhtyä rakentamaan raitiotietä. Yllämainittuun tarkastukseen saavat Kaupunginvaltuusmiehet käyttää aikaa aina kahteen kuukauteen asti.

e) Työ on suoritettava Kaupunginvaltuuston siihen valitseman henkilön tai viranomaisen tarkastuksen alaisena, ja on osakeyhtiö sen johdosta velvollinen vähintään yhden kuukauden ennen työn alkua siitä ilmoittamaan kaupungin Rahatoimikamariin.

f) Raitiotieverkon uudestaan rakentamisen yksiraiteisesta kaksoisraiteiseksi edellisessä §:ssä määrättyjen linjasuuntien mukaan tulee olla suoritettuna kahden vuoden kuluessa sen jälkeen kuin tämä uudistettu myönnytyssopimus on kaupungin puolesta allekirjoitettu. Ellei osakeyhtiö syystä tahi toisesta mainitun ajan kuluessa olisi loppuun suorittanut raitiotieverkon uudestaan rakentamista, olkoon Kaupunginvaltuusmiehillä oikeus määrätä, onko myönnytys sen takia katsottava menetetyksi.

g) Työ on suoritettava yleistä liikennettä mahdollisimman vähän häiritsevällä tavalla ja mahdollisimman nopeasti, jonka vuoksi tarvittavien aineuksien tulee, mikäli mahdollista, olla niin kuntoon laitettuina, että niitä voidaan samassa määrässä kuin työ edistyy, tuoda paikalle ja käyttää, niin ettei kaduille eikä yleisiin paikkoihin, joilla raitiotiet kulkevat, vähimmässäkään määrässä kasata ainevarastoja.

h) Kohdissa d, e ja g mainitut ehdot koskevat myöskin raitiotielaitoksen vastaisia muutoksia.

i) Muuten pidättää Kaupunginvaltuusto oikeuden vahvistaa ne tarkemmat määräykset, jotka raitioteiden laskemiseen ynnä raitiotieliikenteeseen nähden ehkä katsotaan tarpeen vaatimiksi.

6 §.

Raitiotieliikenteeseen nähden ovat voimassa seuraavat ehdot:

a) Raitioiteitä älköön avattako yleiselle liikenteelle ennenkuin Kaupunginvaltuuston sitä varten valitsema henkilö tai viranomainen on ne asianmukaisesti tarkastanut ja hyväksynyt.

b) Osakeyhtiö ylläpitää sen jälkeen keskeyttämättä liikennettä yhtiön ehdottamien ja kaupungin Maistraatin joka puoli vuosi vahvistamien vuorolistojen ja kulkukaavan mukaan käsittäen ensimmäinen puolivuosi ajan huhtikuusta syyskuuhun, toinen puolivuosi vuoden muut kuukaudet, älköönkä näihin tehtäkö muutoksia hankkimatta siihen lupaa Maistraatilta. Vuorolistoja ja kulkukaavaa vahvistettaessa on otettava huomioon toiselta puolen liikennöitsevän yleisön tarpeet ja toiselta puolen liikkeen kannattavaisuus, älköönkä yhtiötä pakotettako alkamaan liikettä aikaisemmin kuin klo $\frac{1}{2}$ 7 aamulla tai jatkamaan sitä myöhempään kuin kello $\frac{1}{2}$ 11 illalla, eikä tekemään vuoroja kumpaankin suuntaan tiheimmin kuin joka viides minuutti vahvistetun kaupunginasemakaavan piirissä.

c) Osakeyhtiö on velvollinen pitämään raitiotiet kalustoineen hyvässä, somassa ja ajanmukaisessa kunnossa. Vaunujen tulee kulkea tasaisesti ja tärahtelemättä sekä ovat ne kylmänä vuodenaikana pidettävät lämmitettyinä. Muuten on Osakeyhtiö kaikkien nyt voimassa olevan tai vastedes annettavan poliisijärjestyksen, sen liikkeeseen soveltuvien määräysten alainen.

d) Maksua raitiovaunun käyttämisestä suoritetaan Osakeyhtiön antaman taksan

mukaan, huomioon ottaen, että keskeytymättömästä matkasta paikaista toiseen, saman tai toisen linjan varrella saa kantaa korkeintaan 15 penniä.

e) Osakeyhtiön ilmoituksesta tulee Maistraatin, Kaupunginvaltuustoa kuultuaan, laatia ehdotus raitioteiden ohjesäännöksi, joka käsittää määräyksiä niinhyvin liikennehenkilökunnasta, vaunuista ja kalustosta kuin myöskin siitä, mitä yleisön puolestaan tulee noudattaa raitiotieliikenteessä; ollen läänin Kuvernöörin asia vahvistaa sellainen ehdotus noudatettavaksi.

f) Jos Maistraatti katsoo tarpeelliseksi, että tapaturman estämiseksi raitiotieliikenteessä on asetettava vahti, tulee Osakeyhtiön se järjestää ja kustantaa.

7 §.

Katujen, viertoteiden, teiden, laskukanavien ja muiden putkijohtojen muutokseen, korjaukseen ja puhtaanapitoon nähden ovat Osakeyhtiölle voimassa seuraavat määräykset:

a) Yhtiö suorittaa kustannukset kaikista niistä ajo- ja käyntiteiden, laskukanavien, vesi-, kaasu- ja sähköjohtojen y. m. muutoksista ja uudesta rakentamisesta, joihin ovat syynä työt, joihin on ryhdytty raitioteiden perustamista tai raitiotieliikenteen ylläpitämistä varten.

b) Raiteita laskettaessa kustantaa ja ylläpitää sen jälkeen Osakeyhtiö kadut, viertotiet, ja tiet raiteen välillä 30 sm leveydeltä kiskon kummallakin puolen kunnossa ainakin yhtä hyvillä aineksilla, joilla katu, viertotie tai tie muuten on laskettu tai tulee laskettavaksi; ollen yhtiö sitäpaitsi velvollinen omalla kustannuksellaan parantamaan sen vahingon, joka raitiotien johdosta voi syntyä katuun, viertotiehen tai tiehen. Jos katu on laskettava uudella kalliimmalla aineella, kustantaa raiteiden väliin ja viereen tarvittavat aineet se, jolle kadun ylläpito kuuluu.

c) Raitiotiet eivät saa estää yleisen paikan, kadun, viertotien, tien, sähkö-, kaasu-, viemäri- tai vesijohdon muutosta, uudestaan laskemista tai korjaamista, älköönkä tällaisista syistä yhtiölle syntyvät kustannukset eivätkä myöskään siitä johtuvat raitiotieliikenteen keskeytykset ja esteet antako aihetta mihinkään korvausvaatimuksiin. Jos tällaisista syistä käy tarpeelliseksi joksikin aikaa poistaa raitiotie tai liikkeen jatkumista varten tehdä muutoksia raitiotiehen tai muuttaa se toiselle kadulle tai paikalle, tulee Osakeyhtiön, saatuaan siitä ilmoituksen Rahatoimikamarista, heti omalla kustannuksellaan toimittaa siten tarpeelliseksi käynyt työ. Osakeyhtiö on myöskin velvollinen, jos Kaupunginvaltuusmiehet sitä vaativat, ilman korvausta kokonaan muuttamaan raitiotien toiselle kadulle tai paikalle, jos se muuttuneen kadunjärjestelyn tai muun kunnallisen laitoksen takia huomataan tarpeelliseksi.

d) Osakeyhtiön tulee pitää katuihin lasketut kiskot puhtaina, älköönkä raiteista nostettua likaa kasattako kadulle, vaan vietäköön se heti Osakeyhtiön toimesta pois.

e) Lunta poistettaessa kadulta, viertotieltä tai tieltä, jotta raitiotieliikenne kävisi mahdolliseksi, on lumi poistettava niin leveältä ja tämä työ suoritettava niin, ettei siitä synny mitään vaaraa taikka haittaa muulle yhdysliikkeelle. Jos raitiotiet kuitenkin,

kasaantuneen lumen takia tulisivat esteeksi muulle yhdysliikkeelle, on liikenne poliisin käsystä katkaistava, kunnes este on lakannut.

8 §.

a) Jokaiselta vuorokaudelta, jonka liike koko raitiotieverkossa tai osassa siitä on keskeytettynä eikä yhtiö voi osottaa, että syynä on ollut luonnon este, lakko tai onnettomuuden tapaus, jota ei kohtuudella voi lukea yhtiön viaksi, maksaa yhtiö sakkoa kaupungin rahastoon 100—500 Suomen markkaa Rahatoimikamarin harkinnan mukaan kussakin eri tapauksessa. Jos tällaista keskeytymistä kestää joko kolmekymmentä päivää yhtämittä tai neljäkymmentä päivää puolen vuoden kuluessa, ilman että Maistraatilta siihen on hankittu lupaa, on myönnytys menetetty.

b) Ellei yhtiö tyydy Rahatoimikamarin kohdan a) mukaan tekemään päätökseen, on yhtiöllä oikeus lykätä asia viiden uskotun miehen muodostamaan sovintolautakuntaan. Näistä valitsee yhtiö kaksi ja Kaupunginvaltuusmiehet kaksi, jonka jälkeen nämät neljä valitsevat viidennen; mutta jos jompikumpi puoli jättää valitsematta uskotut miehet tai jos nämät neljä valittua eivät pääse yksimielisiksi viidennen vaalista, jätetään Helsingin kaupungin Raastuvanoikeuden ensi osaston tehtäväksi täyttää lukumäärä.

c) Kaupungin rahastoon mahdollisesti lankeavien sakkojen ja niiden kustannusten varmuudeksi, jotka voivat syntyä sen johdosta, ettei Osakeyhtiö noudata tähän sopimukseen sisältyviä määräyksiä tai jotka siinä tapauksessa, että lupa raitiotielaitokseen menetetään tai yritys lopetetaan, eikä toinen yhtiö tai henkilö kaupungin suostumuksella ota sitä haltuunsa, voivat käydä tarpeellisiksi katujen ja muiden paikkojen kuntoon panemiseksi, on yhtiön, ennenkuin työtä saadaan alottaa ja viimeistään yhdeksänkymmentä päivää sen jälkeen kuin sopimus raitiotielaitoksesta yhtiön kanssa päätettiin, luvan menettämisen uhalla muussa tapauksessa, Rahatoimikamariin panttina talletettava Rahatoimikamarin hyväksymissä korkoa kasvavissa arvopapereissa määrä, joka vastaa kymmentätuhatta markkaa Suomen rahaa, mitä määrää joka kymmenes vuosi on lisättävä viidellätuhannella markalla. Tämä pantti, jonka kaupunki saa ilman laissa säädettyä arvioimista ja huudatusta myydä, on pidettävä arvomäärältään muuttumattomana, ja on siinä tapauksessa, että kaupungin on täytynyt käyttää jotakin siitä sakkojen suorittamiseen, tai töiden toimitamiseen, tai sen arvo on vähentynyt, yhtiön heti täytettävä vajoaus Rahatoimikamarin siitä ilmoitettua; ollen kaupungilla oikeus, ellei yhtiö tätä tee, vaatia määrän täyttämistä yhtiön muusta omaisuudesta. Sittenkun kaikki korvausvaatimukset Osakeyhtiötä vastaan ovat lakanneet, on pantti Osakeyhtiölle takaisin annettava, mutta on Osakeyhtiöllä kuitenkin oikeus hyväkseen nauttia pantille juosseet korot.

9 §.

Jos Osakeyhtiö jättää raitiotielaitokseen tai sen kalustoon nähden toimeenpanematta muutoksia tai parannuksia tai raiteiden laskemisessa tai katujen puhtaanapidossa tai muuten suorittamatta töitä, jotka tämän sopimuksen mukaan kuuluvat yhtiön tehtäviin,

on kaupungilla oikeus teettää ne yhtiön laskuun sekä kustannuksista ottaa maksu kaupungille jätetystä pantista.

10 §.

Jos kaupunkiin syntyisi toinen kuin Osakeyhtiön perustama raitiotielaitos, on Osakeyhtiö velvollinen, jos Kaupunginvaltuusmiehet katsovat sitä välttämättömän tarpeelliseksi, kohtuullista korvausta vastaan lyhyillä, korkeintaan yhden rakennuskorttelin pituisilla matkoilla luovuttamaan yhtiön perustamia raiteita toisen raitiotieyrityksen käytettäväksi, ollen tämä kuitenkin velvollinen kustantamaan tulo- ja menovaihdelaikokset sekä niiden hoidon.

Raideristeyksissä kustantaa uudet laitokset ja niiden ylläpidon se yhtiö, joka niitä tarvitsee.

11 §.

Jos kaupunkiin syntyy toinen kuin Osakeyhtiön perustama raitiotielaitos, on Osakeyhtiö velvollinen alistumaan sellaiseen järjestykseen, että raitiotiematkustajat voivat siirtyä toisen laitoksen linjoilta toisen linjoille tarvitsematta suorittaa korkeampaa kokonaismaksua kuin §:n 6 kohdassa d) säädetään.

12 §.

Yhteisliikenteestä syntyvät riitaisuudet lykätään lopullista ratkaisua varten sovintolautakuntaan, johon kuuluu kolme henkilöä, joista kumpikin puoli valitsee yhden ja nämä yhteisesti lautakunnan kolmannen jäsenen. Jos asianomainen niskottelee valitsemasta välimiestä tai ellei yksimielisyyttä kolmannen välimiehen valitsemisesta voida saada aikaan, menetellään niinkuin §:n 8 kohdassa b) sanotaan.

13 §.

Kaupungin palveluksessa olevalla poliisimiehellä, joka on virkatoimessa, on oikeus maksutta käyttää hyväkseen Osakeyhtiön raitiovaunujen vapaana olevia siltapaikkoja, etupäässä etumaisella vaanusillalla; ja tulee Osakeyhtiön Rahatoimikamarin hallittavaksi antaa 40 maksuttomiin matkoihin Osakeyhtiön raitiotielinjoilla oikeuttavaa piletteä kaupungin tai poliisilaitoksen palveluksessa olevien henkilöiden käytettäväksi.

14 §.

Yhtiölle edellä myönnetyn oikeuden perustaa raitioiteitä ja pitää liikennettä niillä saa yhtiö luovuttaa laillisesti muodostetulle yhtiölle tai yksityiselle henkilölle, jonka Kaupunginvaltuusmiehet hyväksyvät.

15 §.

Tämän myönnytyksen selitystä tai sovelluttamista koskevaa riitaa älköön saattako oikeuden ratkaistavaksi, vaan ratkaiskoot sen välimiehet, jotka ovat valitut kuten 8 §:n kohdassa b) on sanottu.

Helsingin Rahatoimikamarissa, helmik. 12 p:nä 1908.

Alexis Gripenberg.

Georg Estlander.

Edellä olevaan välikirjaan olemme tyytyväiset ja sitoudumme sen kaikkiin puolin täyttämään.

Helsingissä, helmikuun 15 p:nä 1908.

Helsingin Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön Johtokunta:

Artur Grönberg.

Leopold Lerche.

Fredrik Rosberg.

Julius Tallberg.

Gustaf Sourander.

Helsingissä, Sanomal. ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1913.

Ehdotukset Helsingin kansanlastentarhain Johtokunnan ja tarkastajan johtosäännöiksi.

HELSINGIN
RAHATOIMIKAMARI.

*Helsingissä,
tammikuun 9 p:nä 1913.*

N:o 23.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Helmikuun 13 päivänä viime vuonna lopullisesti esiteltäessä Kaupunginvaltuustolle annettua valiokunnan mietintöä täkäläisten kansanlastentarhain toimintaa koskevasta asiasta näki Kaupunginvaltuusto, samalla kun Valtuusto periaatteessa päätti että näille laitoksille suoritettavat avustukset on 1913 vuoden alusta pantava maksettaviksi kaupungin vakinaisesta menosäännöstä, hyväksi muun muassa määrätä

että mainittujen laitosten ylivalvonnan tulee vastedes kuulua sitä varten asetetulle erityiselle johtokunnalle;

että näiden laitosten toiminnan lähempi valvonta on annettava toimeksi toistaiseksi kolmeksi vuodeksi asetetulle tarkastajalle, miehelle tahi naiselle;

että siten asetetun johtokunnan tulee saavuttamansa kokemuksen perusteella laatia sekä Valtuuston tutkittavaksi lähettää ehdotus kansanlastentarhain valvontaa koskeviksi ohjesääntömääräyksiksi ja näiden laitosten avustamiseksi; sekä

että johtokunnan niinikään on laadittava ja aikanaan Valtuuston tarkastettavaksi ja hyväksyttäväksi lähetettävä ehdotus johtokunnalle tarpeelliseksi johtosäännöksi.

Siten asetettu johtokunta on nyttemmin Rahatoimikamariin antanut edellä mainittujen johtosääntöjen ehdotukset, jotka tässä seuraavat liitteinä.

Mitä ensinnä *Johtokunnan johtosääntöehdotukseen* tulee, on Rahatoimikamari kaikissa pääkohdissa voinut yhtyä siihen; ainoastaan eräitä vähäisiä lisäyksiä ja

muutamia muodollisia muutoksia on Kamari katsonut olevan tekeminen, sekä saa niihin nähden huomauttaa seuraavaa:

1 §:n 2 momentin 1 kohdassa olisi Kamarin mielestä määrättävä, että Johtokunnan on määräajan, esimerkiksi syyskuun, kuluessa lähetettävä apurahananomukset otettaviksi huomioon rahasäännön järjestelyssä.

Ehdotuksen 2 §:n mukaan eroaisivat kaikki Johtokunnan jäsenet yhtäaikaa, jommoinen menettely kuitenkin voi vaikeuttaa yhtenäisyyden pysyttämistä puheenalaisten laitosten hoidossa eikä myöskään ole sen käytännön mukainen, jota yleensä on noudatettu kunnallisten lautakuntain täydentämisessä. Tämän johdosta on Kamari pitänyt suotavana, että Johtokunnan jäsenten vaali järjestettäisiin vastainmittua seikkaa huomioonottamalla. Siihen nähden on Kamari tahtonut ehdottaa, että Johtokunnan ensimmäisestä jäsenistöstä olisi arvan nojalla erottava yhden jäsenen 1913 vuoden päättyessä, taas kahden sekä 1914 että 1915 vuoden päättyessä, ja myöhemmin, kolme vuotta toimesta oltuaan, siinä järjestyksessä kuin heidät on johtokuntaan valittu, voiden tietenkin uudelleen valitseminen tulla kysymykseen. Niinikään on Rahatoimikamari katsonut olevan ehdottaminen valittavaksi varajäseniä, jotka Kaupunginvaltuusto valitsisi vuosittain, ja on puheenalainen § sentähden näiltä kohdin laadittu uudestaan.

Eräitä, osin muodollisia, muutoksia ja poistoja on tehty 4 ja 5 §:än.

6 §:än on pantu säännös että Johtokunnan rahavaroja hoitaa puheenjohtaja. Kun ei Johtokunnan välittömästi käytettävänä kuitenkaan ole muita varoja kuin sen tarverahat, lienee puheenalaista säännöstä selvennettävä mainitulta kohden. Lienee nimittäin oletettava, että eri kansanlastentarhain avustukset, joita varten 1913 vuoden meno- ja tulosääntöön on pantu määräraha kerta kaikkiaan, samalla kun uusia, vuoden varrella lisäksi tulevia tämänlaatuisia laitoksia varten on varattu erityinen arviomääräraha, vastedes pannaan rahasääntöön kukin erikseen ja lisäksi kenties arvioerä uusia tuollaisia laitoksia varten. Näiden varain ei sentähden käy katsominen olevan Johtokunnan hoidettavina, vaan ovat ne asianomaisten johtajatarten nostettavat. Kuitenkin on Rahatoimikamarin mielestä kansanlastentarhain tarkastajan tutkittava ja hyväksyttävä tilaukset, josta seikasta onkin säännös tämän virkailijan johtosäännössä. Lisäksi on Kamarista näyttänyt sopivimmalta, että Johtokunnan tarverahain hoito annetaan toimeksi sihteerille, joka yleensä hoitaa juoksevat asiat, ja on Kamari tähänkin nähden muuttanut puheenalaista pykälää.

Lisäksi on Rahatoimikamari kiinnittänyt huomionsa 7 §:ssä olevaan säännökseen, että Johtokunnan vuosikertomus edelliseltä toimintavuodelta on annettava syyskuun kuluessa. Tämä kuitenkin edellyttää, että kaikkien kansanlastentarhain työvuosi käsittää saman ajan, mikä ei ole ollut tähän asti laita. Edellyttäen että kaikkien näiden laitosten työvuosi määrätään kestävänsä kesäkuun 1 päivästä seuraavan vuoden toukokuun 31 päivään käynee puheenalaisen pykälän hyväksyminen ehdotetussa muodossa; ja olisi asianomaisia kansanlastentarhain johtajattaria Johtokunnan toimesta käskettävä laitoksissaan lukemaan työvuosi vastainmitulla tavalla.

Kansanlastentarhain *tarkastajan johtosääntöehdotuksen* on Rahatoimikamari puolestaan voinut hyväksyä eräin vähäpätöisin muutoksin.

Rahatoimikamarin ehdotuksen mukaan kuuluisivat esillä olevat johtosäännöt seuraavasti:

Ehdotus Helsingin kansanlastentarhain johtokunnan johtosäännöksi.

1 §.

Helsingin kansanlastentarhain johtokunnan toimenä on kaupungin kannattamain kansanlastentarhain ylijohdo sekä sanottuja kansanlastentarhoja valvomaan asetetun tarkastajan toiminnan silmälläpito.

Johtokunnan asiana on sitä paitsi:

antaa lausuntoja kaupungin kansanlastentarhain voimassapittoa koskevista avustusanomuksista, jota varten johtokunnan on vuosittain rahasäännön järjestelyn yhteydessä Rahatoimikamariin *syyskuun kuluessa* lähetettävä mainitut anomukset ynnä oma lausuntonsa ja ehdotuksensa;

tarpeen vaatiessa julistaa kansanlastentarhain tarkastajanvirka haettavaksi sekä laatia ja Kaupunginvaltuustolle lähettää ehdotus viran täyttämiseksi; sekä

antaa lausuntoja ja tehdä ehdotuksia asioista, jotka Kaupunginvaltuusto lykkää johtokunnan valmisteltaviksi.

§ 2.

Johtokunnan muodostaa viisi Kaupunginvaltuuston kolmeksi vuodeksi kerrallaan valitsemaa jäsentä. *Ensi kerralla pitää arvalla erota: yhden jäsenen 1913 vuoden päättyessä ja kahden 1914 vuoden päättyessä sekä jälellä olevain 1915 vuoden päättyessä.* Jos jäsen eroaa ennen *sen ajan umpeen menemistä, joksi hänet on valittu*, on siitä tehtävä ilmoitus Kaupunginvaltuustolle, joka jälellä olevaksi ajaksi valitsee uuden jäsenen eronneen sijaan. *Sen ohessa valitsee Kaupunginvaltuusto kolme varajäsentä vuodeksi kerrallaan.*

Johtokunta valitsee keskuudestaan puheenjohtajan; hänen ollessa estettynä valitaan puheenjohtaja kerrakseen.

3 §.

Johtokunta kokoontuu puheenjohtajan kutsusta niin usein kuin asiat vaativat tahi joku jäsenistä sitä puheenjohtajalta pyytää, sekä on päätäntövaltainen, kun vähintään kolme jäsentä on saapuvilla ja yksimielisiä päätöksestä. Jos eri mieliä ilmaantuu, voittakoon enemmistön mielipide. Äänten jakautuessa tasan ratkaisee puheenjohtajan ääni.

4 §.

Sihteerin tehtäviä hoitamaan on johtokunnalla valta ottaa sopiva henkilö *Kaupunginvaltuuston määräämin* palkkioin.

Johtokunnan kokouksissa pidetään pöytäkirjaa, jossa on mainittava läsnä olevat jäsenet, käsitellyt asiat ja niissä tehdyt päätökset lyhyin perustelmin. Jos päätös tehdään äänestyksen nojalla, on jäsenellä oikeus saada eriävä mielipiteensä lyhyesti *kirjoitetuksi* pöytäkirjaan. Pöytäkirjan tarkistamisen *toimittaa puheenjohtaja*.

Lähtevät toimituskirjat allekirjoittaa puheenjohtaja ja varmentaa sihteeri.

5 §.

Kansanlastentarhain toimintaa koskevat asiat esittelee johtokunnalle kansanlastentarhain tarkastaja, joka on sitä varten velvollinen olemaan saapuvilla johtokunnan kokouksissa.

Muut asiat esittelee puheenjohtaja.

6 §.

Johtokunnan *tarverahoja* hoitaa *sihteeri*, jonka on vuosittain tammikuun kuluessa Rahatoimikamariin annettava tili varain hoidosta lähinnä edellisenä vuonna.

7 §.

Johtokunnan on vuosittain ennen syyskuun umpeen menemistä annettava kertomus toiminnastaan edellisenä työvuonna. Kertomuksen ohessa pitää seurata tarpeelliset tilastotiedot kansanlastentarhain toiminnasta kertomusvuonna.

Ehdotus Helsingin kansanlastentarhain tarkastajan johtosäännöksi.

1 §.

Kansanlastentarhain tarkastaja asetetaan kolmeksi vuodeksi kansanlastentarhain johtokunnan ehdotuksesta valvomaan kaupungin kannattamain kansanlastentarhain toimintaa.

2 §.

Tarkastajan on velvollisuus:

- 1) taajaan käymällä kansanlastentarhoissa pitää silmällä niiden kasvatustarhien oloja;
- 2) antaa kansanlastentarhain johtajattarille ja opettajattarille tietoja ja neuvoja sekä, milloin ohjesääntöisiä määräyksiä puuttuu, tarpeellisia ohjeita;
- 3) vähintään kahtena päivänä viikossa sinä aikana vuodesta, jolloin kansanlastentarhat ovat toiminnassa, olla tavattavana määrättyä vastaanottotuntina ja määräpaikassa kaupungissa;
- 4) mikäli mahdollista olla saapuvilla kansanlastentarhain juhlissa ja vuodenväittäjäisissä;
- 5) pitää kansanlastentarhain opettajatarten nimikirjaa, jossa mainitaan heidän nimensä ja virkaanottopäivä sekä tapahtuneet muutokset, niin myös valvoa nimi- ja päiväkirjain pitämistä kansanlastentarhoissa;
- 6) olla saapuvilla kansanlastentarhain johtokunnan kokouksissa, esitellä näiden laitosten toimintaa koskevat asiat, antaa lausunto saapuneista avustusanomuksista, *tutkia ja* hyväksyä asianomaisten johtajatarten antamat myönnetyn apurahan tilaukset sekä tehdä ilmoitus kansanlastentarhoissa ilmenneistä, huomiota ansaitsevista seikoista;
- 7) työvuoden päätyttyä tarkastaa johtajatarten antamat tilit heidän nostamistaan määrärahoista, yhdistellä tarpeelliset tilastotiedot sekä laatia ehdotus kansanlastentarhain toiminnasta vuoteen annettavaksi kertomukseksi.

Edellä lausutun johdosta saa Rahatoimikamari kunnioittaen esittää, että Herrat Kaupunginvaltuusmiehet päättäisivät

hyväksyä tämän oheiset ehdotukset Helsingin kansanlastentarhain johtokunnan ja tarkastajan johtosäännöksi Kamarin ehdottamin muutoksin ja lisäyksin.

Rahatoimikamarin puolesta:

Alexis Gripenberg.

K. Rein.

Ehdotus Helsingin kansanlastentarhain johtokunnan johtosäännöksi.

I §.

Helsingin kansanlastentarhain johtokunnan tehtävänä on kaupungin kannattamien kansanlastantarhain ylijohdo sekä sanottuja kansanlastentarhoja valvomaan asetetun tarkastajan toiminnan silmälläpito.

Johtokunnan asiana on sitäpaitsi:

antaa lausuntoja kaupungin kansanlastentarhain voimassapitoa koskevista avustusanomuksista, jota varten johtokunnan on vuosittain rahassäännön järjestelyn yhteydessä Rahatoimikamariin lähetettävä mainitut anomukset ynnä oma lausuntonsa ja ehdotuksensa;

tarpeen vaatiessa julistaa kansanlastentarhain tarkastajan virka haettavaksi sekä laatia ja Kaupunginvaltuustolle lähettää ehdotus viran täyttämiseksi; sekä

antaa lausuntoja ja tehdä ehdotuksia asioista, jotka Kaupunginvaltuusto lykkää johtokunnan valmisteltaviksi.

2 §.

Johtokunnan muodostaa viisi Kaupunginvaltuuston kolmeksi vuodeksi kerrallaan valitsemaa jäsentä. Jos jäsen eroaa ennen tämän ajan kuluttua, on siitä tehtävä ilmoitus Kaupunginvaltuustolle, joka jälellä olevaksi ajaksi valitsee uuden jäsenen eronneen sijaan.

Johtokunta valitsee keskuudestaan puheenjohtajan.

Hänen ollessa estettynä valitaan puheenjohtaja kerrakseen.

3 §.

Johtokunta kokoontuu puheenjohtajan kutsusta niin usein kuin asiat vaativat tahi joku jäsenistä sitä puheenjohtajalta pyytää, sekä on päätäntövaltainen, kun vähintään kolme jäsentä on saapuvilla ja yksimielisiä päätöksestä. Jos eri mieliä ilmaantuu, voittakoon enemmistön mielipide. Äänten jakaantuessa tasan ratkaisee puheenjohtajan ääni.

4 §.

Sihteerin tehtäviä hoitamaan on johtokunnalla valta ottaa sopiva henkilö palkkiosta, minkä Kaupunginvaltuusto määrää.

Johtokunnan kokouksissa pidetään pöytäkirjaa, jossa on mainittava läsnä olevat jäsenet, käsitellyt asiat ja niissä tehdyt päätökset ynnä näiden lyhyt perustelu, sikäli kuin johtokunta katsoo sen tarpeelliseksi. Milloin päätös tehdään äänestyksen kautta, on jäsenellä oikeus saada eriävä mielipiteensä merkityksi lyhyesti pöytäkirjaan. Pöytäkirjan tarkistus toimitetaan seuraavassa kokouksessa.

Toimituskirjat allekirjoittaa puheenjohtaja ja varmentaa sihteeri.

5 §.

Kansanlastentarhojen toimintaa koskevat asiat esittelee johtokunnalle kansanlastentarhain tarkastaja, jonka velvollisuutena on tässä tarkoituksessa olla saapuvilla johtokunnan kokouksissa.

Muut asiat esittelee puheenjohtaja.

6 §.

Johtokunnan rahavaroja hoitaa puheenjohtaja, jonka vuosittain tammikuun kuluessa on Rahatoimikamarille annettava tilitys varojen hoidosta lähinnä edellisenä vuotena.

§ 7.

Johtokunnan on joka vuosi ennen syyskuun loppua annettava kertomus toiminnastaan edellisenä työvuonna. Kertomukseen on liitettävä tarpeelliset tilastolliset tiedot kansanlastentarhain toiminnasta selosteltavalta vuodelta.

Ehdotus Helsingin kansanlastentarhain tarkastajan johtosäännöksi.

Kansanlastentarhain tarkastaja asetetaan kolmeksi vuodeksi kansanlastentarhain johtokunnan ehdotuksesta valvomaan kaupungin kannattamain kansanlastentarhain toimintaa.

Tarkastajan on velvollisuus:

1:o) taajaan käymällä kansanlastentarhoissa pitää silmällä niiden kasvatusopillisia ja terveydellisiä oloja;

2:o) antaa kansanlastentarhain johtajattarille ja opettajattarille tietoja ja neuvoja sekä, milloin ohjesääntöisiä määräyksiä puuttuu, tarpeellisia ohjeita;

3:o) vähintään kahtena päivänä viikossa sinä aikana vuodesta, jolloin kansanlastentarhat ovat toiminnassa, olla tavattavana määrätynä vastaanottotuntina ja määräraikassa kaupungissa;

4:o) mikäli mahdollista olla saapuvilla kansanlastentarhain juhlissa ja vuodenväittäjäisissä;

5:o) pitää kansanlastentarhain opettajatarten nimikirjaa, jossa mainitaan heidän nimensä ja virkaanottopäivä sekä tapahtuneet muutokset, niin myös valvoa nimi- ja päiväkirjain pitämistä kansanlastentarhoissa;

6:o) olla saapuvilla kansanlastentarhain johtokunnan kokouksissa, esitellä näiden laitosten toimintaa koskevat asiat, antaa lausunto saapuneista avustusanomuksista, hyväksyä asianomaisten johtajatarten antamat myönnetyn apurahan tilaukset sekä tehdä ilmoitus kansanlastentarhoissa ilmenneistä, huomiota ansaitsevista seikoista;

7:o) työvuoden päätyttyä tarkastaa johtajatarten antamat tilit heidän nostamista määrärahoista, yhdistellä tarpeelliset tilastotiedot sekä laatia ehdotus kansanlastentarhain toiminnasta vuotenaan annettavaksi kertomukseksi.

Lausunto esityksestä, joka koskee pysyvaisen komitean asettamista työttömäin avustustoiminnan järjestämistä varten.

HELSINGIN

RAHATOIMIKAMARI.

Tammik. 24 p:nä 1913.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 24.

Lähetepäätöksellä lokakuun 12 päivältä viime vuotta on Rahatoimikamari saanut toimeksi antaa lausunnon Työväenasiain lautakunnan kirjelmässä edellisen syyskuun 26 päivänä Kaupunginvaltuustolle tehdystä esityksestä että kaupungin taholta ryhdyttäisiin toimenpiteisiin sesonkitöiden lakkaamisen aikaansaaman hädän lieventämiseksi työväestön keskuudessa sekä kansliahuoneiston varaamiseksi jossakin kaupungin omistamassa talossa mainittua tarkoitusta varten asetettaville komiteoille. Sittenkun Vaivashoitohallituskin on kirjelmässä viime marraskuun 18 päivältä (Liite III) Kamarille antanut asiassa vaaditun lausunnon, on Kamari käsitellyt asian sekä saa vaadituksi lausunnoksi esittää seuraavaa:

Niinkuin Työväenasiain lautakunnan kirjelmästä näkyy, tuli esillä oleva asia päiväjärjestykseen sen johdosta, että talvella 1910—1911 työttömäin keskuuteen asetettu hätäapukomitea oli Kaupunginvaltuustolta anonut apurahaa komitean kanslian huoneiston vuokraan, minkä vuoksi Valtuusto antoi mainitun lautakunnan harkittavaksi, olisiko kansliahuoneisto vastedes ehkä asetettavia samanlaatuisia komiteoja varten varattava jossakin kaupungin omistamassa talossa. Lautakunnan pyynnöstä antoi kunnan työvälistysoimiston Johtokunta asiassa lausunnon, jossa Johtokunta myös teki ehdotuksen pysyvaisen komitean asettamisesta hätäaputyön järjestämistä varten työttömäin keskuudessa (Liite II). Sittenmin antoi Kaupunginvaltuusto helmikuun 13 päivänä viime vuonna käsitellessään erinäisiä esityksiä toimenpiteisiin ryhtymisestä työttömäin avustamiseksi Työväenasiain lautakunnan toimeksi tehdä Valtuustolle ehdotuksen siitä, miten sopivimmin kävisi lieventäminen sesonkitöiden lakkaamisen johdosta työttömäin keskuudessa vuosittain uusiintuvaa hätää, ja Lautakunta onkin sellaisen ehdotuksen antanut kirjelmässä syyskuun 26 päivältä viime vuonna (Liite I).

Esityksessään lautakunta osottaa, miten talvisaikainen työttömyys on käynyt miltei vuosittain uusiutuvaksi ilmiöksi ja että se kaipaa toimenpiteitä yhteiskunnan

taholta. Lautakunnan mielestä ovat tähänastiset toimenpiteet puheenalaisella alalla olleet luonnostaan satunnaisia. Tämä väite pitää kuitenkin Rahatoimikamarin mielestä ainoastaan osittain paikkansa. Lienee nimittäin huomautettava, että kaupunki jo on useana vuonna Rakennuskonttorin toimesta vuosittain, kohta kun alkavan vuoden rahasääntö on vahvistettu, paikalla ryhtynyt teettämään kaduntasoitus- y. m. maatöitä sekä laiturirakennuksia, joissa lukuisat työttömät ovat saaneet työtä, arviolta noin 50 % kaikista mainituissa töissä tavallisesti käytetyistä työntekijöistä. Lisäksi on kaupunki niinkään useana vuonna tarjonnut sepeli- ja tellikkakivien hakkuuta rajattomalle työttömäin joukolle, joka työ ei kuitenkaan, niinkuin tunnettu, yleensä ole tyydyttänyt työntekijöitä. Lautakunnan väitteen mukaan olisivat pääasiallisen hätäaputyön suorittaneet työttömäin omassa keskuudessa asetetut komiteat. Tämän väitteen paikkansa pitävääisyyttä Rahatoimikamari kuitenkin rohkenee epäillä, ja pyytää siihen nähden huomauttaa, että mainittujen komiteain toimesta on viime vuosina kerätty noin 10,000 markkaa vuotenaan, jota määrää täytyy pitää jokseenkin vähäpätöisenä verrattuna niihin summiin, joita kaupunki vuosittain maksaa työpalkkoina yleisistä töistä.

Mitä sitten tulee itse pääasiaan, avustustyön järjestämiseen työttömille, on Lautakunta puolestaan pitänyt suotavana, että tämä työ saisi vakiintuneemman muodon kuin mitä noilla tilapäisesti asetetuilla hätäapukomiteoilla on ollut, ja on siinä kohden ajatellut, osin että tässä olisivat apuna eräät kunnalliset laitokset, osin että järjestynyt työväki yhdistystensä kautta olisi välittömästi avullisena hätäaputoiminnan järjestämisessä, jommoista toimintaa ei ole tähän asti mainittavassa määrässä ollut, mutta joka Lautakunnan mielestä olisi näille järjestöille sopiva tehtävä. Viimeksi mainittuun huomautukseen nähden Kamari kuitenkin pyytää viitata Kaupunginvaltuuston huhtikuun 1 päivänä 1903 tekemään päätökseen, jolla Vaivaishoitohallitus oikeutettiin kaupungin työväestöön kuuluville työttömille perheen elättäjille myöntämään hätäapulainoja enintään 50,000 markkaa, *joiden lainain myöntämisessä Vaivaishoitohallituksen tulisi käyttää apunaan järjestynyttä työväkeä*. Kirjelmässä joulukuun 17 päivästä 1906 katsoi Vaivaishoitohallitus olevan syytä ilmoittaa, muun muassa, että mainitussa työssä käytettyjen järjestyneen työväen edustajain toiminnasta ei ollut mitään tulosta huomattavana. Tällä Rahatoimikamari ei tahdo sanoa, että tulos niiden henkilöiden toiminnasta, joita työväenjärjestöt ehkä nyt valitsisivat puheenalaiseen toimeen, olisi yhtä epätydyttävä, mutta Kamari tahtoo kuitenkin ehdotuksen kaikinpuolista tutkimista varten johdattaa mieleen sen kokemuksen, mikä aikaisemmin on saatu samanlaatuisesta toiminnasta kuin nyt ehdotetaan.

Edelleen väittää Lautakunta, että kysymykset hätäaputyötä varten tarpeellisten varojen sekä kansliahuoneiston hankkimisesta olisivat Lautakunnan ehdottaman hätäapukomitean asettamisella helpommin valmisteltavissa ja ratkaistavissa kuin tähän asti. Miten Lautakunta on ajatellut tämän asian järjestettäväksi, ei Rahatoimikamari kuitenkaan ole voinut saada selville.

Itse hätäaputoiden vastaiseen järjestämistapaan nähden Lautakunta ehdottaa, että Kaupunginvaltuusto tarpeen vaatiessa asettaisi hätäapukomitean Työväenasiain lautakunnan esityksestä ja yksissä neuvoin Vaivahoitohallituksen kanssa, ja kuuluisi komiteaan seitsemän jäsentä, joista Kaupunginvaltuusto, Vaivahoitohallitus, Työväenasiain lautakunta ja kunnan työnvälitystoimiston Johtokunta kukin valitsisivat yhden, Helsingfors Svenska Arbetareförening niinkään yhden ja Helsingin Työväenyhdistys kaksi jäsentä. Komitean tehtäviin nähden pyytää Kamari viitata Lautakunnan siinä kohden tekemiin ehdotuksiin.

Esillä olevaa esitystä käsitellessä on Rahatoimikamarissa tuotu julki kaksi vastakkaista mielipidettä. Toiselta puolen on vähemmistö, johon ovat kuuluneet jäsen, herra Wasastjerna sekä varajäsen, herra Grotenfelt, huomauttanut että, vaikka työttömyys ja siitä johtuva puute ja hätä on käynyt miltei vuosittain uusiintuvaksi ilmiöksi yhteiskunnassa, ei kuitenkaan käy pitäminen tarpeellisena eikä aiheellisena että kaupunginviranomaiset asettamalla erityisen mainitunlaisella toimivallalla varustetun komitean tunnustaisivat olevan kunnan asia poistaa tuon ilmiön syyt. Ja jos tehtävän ratkaisu olisi kunnan viranomaisten asia, olisi ryhdyttävä aivan toisenlaatuisiin toimenpiteisiin kuin nyt on ehdotettu. Ellei taas näin myönnetä olevan laita, olisi lain mukaan kunnan vaivahoidon velvollisuus avustaa niitä kunnan jäseniä, jotka eivät avustuksetta voi saada taloudellista toimeentuloaan. Mutta että kunta asettamansa tahi sen alotteesta asetetun komitean välityksellä kääntyisi yleisön puoleen pyytääkseen raha-apua, sellaista ei pitäisi voida tulla kysymykseen. Ja kun mainitulla komitealla muuten on vähän tai ei mitään tekemistä, on tehty vaatimus että ehdotus ei aiheuttaisi toimenpidettä. Kamarin jäsenten enemmistö ei, vaikka onkin jonkun verran epäillyt senlaatuisen kuin tässä ehdotetun komitean todellista hyötyä, kuitenkin ole tahtonut vastustaa esitetyn suunnitelman toteuttamista. On nimittäin näyttänyt siltä kuin komitean, vaikka se voisikin esiintyä suuremmalla auktoriteetilla ja nauttia suurempaa luottamusta kuin aikaisemmat komiteat, kuitenkin pääasiassa olisi pakko noudattaa samaa ohjelmaa kuin näiden. Toiselta puolen kuitenkin olisi saattamalla käytäntöön vakiintuneempi järjestys tuollaisten komiteain asettamisessa saavutettavissa eräitä etuja, esimerkiksi nopeampi ja järkipäisempi toimenpiteisiin ryhtyminen työttömyyden alkaessa ja tehokkaampi tarkastus mahdollisesti käytettävänä olevain rahavarain y. m. käyttämisessä. Tähän nähden on Kamarin enemmistö katsonut voivansa periaatteessa yhtyä Lautakunnan ehdotukseen, kuitenkin muutettuna siihen Vaivahoitohallituksen esittämään suuntaan, että ehdotettu järjestö otettaisiin käytäntöön ainoastaan koetteeksi, kunnes tarpeellista kokemusta saataisiin komitean toiminnasta.

Komitean jäsenten vaaliin nähden Kamari ei ole voinut yhtyä Lautakunnan ehdotukseen, jonka mukaan työväenyhdistykset tuntuvassa määrässä vaikuttaisivat komitean kokoonpanoon. Kamarin mielestä olisi poikkeamista siitä tavasta, jota yleisesti on noudatettu jäseniä valitessa kaupungin lautakuntiin ja hallituksiin, jos yksityiset järjestöt saisivat valita jäseniä niihin. Sillä tässä ehdotettu komiteakin

on, siihen katsomatta että se todennäköisesti on oleva enemmän tahi vähemmän pysyväinen, verrattava kaupungin varsinaisiin lautakuntiin ja sentähden täydennettävä samalla tavalla kuin nämä. Tämän johdosta Kamari puolestaan on tahtonut ehdottaa komitean kokoonpantavaksi siten, että Kaupunginvaltuusto ja edellämainitut lautakunnat valitsisivat kukin yhden jäsenen, mutta että komitean olisi mikäli mahdollista hankittava lausuntoja sekä työväen taholta että erittäinkin kaupungin Rakennuskonttorista mikäli työn saantia koskee ja siten varattava tilaisuutta sekä työntekijöille että työnantajille edistää kokemuksellaan ja asiantuntemuksellaan kysymyksen ratkaisua.

Edelleen on Kamari kiinnittänyt huomionsa ehdotukseen, että komitea muun muassa toimeenpanisi rahankeräyksiä. Tämä ei kuitenkaan Kamarin mielestä ole sopivaa. Sitä vastoin lienee tarkoitukseen muulla tavoin saatavain varain hoito annettava komitealle, joten saataisiin takeita varain tarkoituksenmukaisesta käyttämisestä.

Komitean hätäaputyöohjelman asialliseen puoleen nähden ei Lautakunta ole tehnyt mitään ehdotusta, vaan saanee kokemus osottaa, mihin suuntaan ja millä tavoin tämä on järjestettävä.

Edellä lausutun johdosta saa Rahatoimikamari kunnioittaen esittää, että Herrat Kaupunginvaltuusmiehet päättäisivät

edellä ehdotetuin muutoksin hyväksyä Työväenasiain lautakunnan nyt tekemän esityksen siitä, miten alustavia hätäaputoita olisi järjestettävä yleisemmän työttömyyden vallitessa, joka järjestys olisi voimassa toistaiseksi, kunnes siitä toisin päätetään.

Rahatoimikamarin puolesta:

Alexis Gripenberg.

K. Rein.

HELSINGIN KAUPUNGIN-
VALTUUSTON
TYÖVÄENASIAIN LAUTAKUNTA.

HELSINGISSÄ

syysk. 26 p:nä 1912.

Kaupunginvaltuustolle.

N:o 30.

Samalla kun Kaupunginvaltuusto maaliskuun 7 päivänä 1911 näki hyväksi evätä tšekäläisen työttömäin komitean puolesta Valtuustolle tehdyn anomuksen vuokra-avustuksen myöntämisestä komitean vuokraaman kansliahuoneiston kustantamiseksi, antoi Valtuusto Työväenasiain lautakunnan toimeksi ottaa periaatteellisesti harkittavaksi kysymyksen, olisiko tarpeellinen kansliahuoneisto edellä mainittua komiteaa varten vastedes varattava jossakin kaupungin talossa. Lautakunta päätti hankkia lausunnon asiassa kaupungin työnvälitystoimiston Johtokunnalta, ja pyydetty lausunto annettiinkin jäljennöksenä tämän oheen pannussa, vastamainitun Johtokunnan kirjelmässä seuraavan huhtikuun 10 päivältä. Lautakunta pani sitten asian pöydälle ottaakseen sen edelleen käsiteltäväksi, samalla kun kävisi yleisemmin tutkimaan niitä toimenpiteitä, joihin on ollut tapana ryhtyä hädänalaisten työttömäin avustamiseksi. Helmikuun 13 päivänä 1912 käsitellessään erinäisiä Kaupunginvaltuustolle tehtyjä anomuksia toimenpiteisiin ryhtymisestä työttömäin avustamiseksi päätti Kaupunginvaltuusto jotta vastaisen varalle saataisiin harkittu suunnitelma, jonka mukaisesti kaupunki järkipäisemmin voisi ryhtyä toimenpiteisiin sen työttömyyden syntyessä, joka, mikäli kokemus on osottanut, on täällä käynyt vuotuiseksi ilmiöksi, antaa Työväenasiain lautakunnan toimeksi asiaa valmisteltuaan Valtuustolle esittää *ehdotus, miten sesonkitöiden lakkaamisen aikaansaama hätä olisi sopivimmin lievennettävissä*. Tämän johdosta saa Lautakunta täten kunnioittaen antaa yhteisen lausunnon molemmista esillä olevista asioista.

Pitempiaikainen kokemus on osottanut, että milloin minkin suuruista täällä asuvan työväestön osaa joka talvi kohtaa syytön ajoittainen työttömyys sekä mitä suurta hätää tästä johtuu. Tämä asianlaita on jo osotettu tämän Lautakunnan vuonna 1910 toimittamassa ja Kaupunginvaltuustolle aikaisemmin lähetetyssä tutkimuksessa «Työttömyys Helsingissä ja kunnan toimenpiteet sen vastustamiseksi 1903—1909». Tämä asianlaita on niinikään todettu edellä mainitussa kunnan työnvälitystoimiston Johtokunnan antamassa lausunnossa. Tuollainen työttömyys ja siitä johtuva hätä vaatii epäilemättä ryhtymään toimenpiteisiin yhteiskunnan puolelta ja suunnittelemaan näitä toimenpiteitä järkipäisimmällä tavalla. Puheenalaiset toimenpiteet ovat kuitenkin tähän asti olleet luonteeltaan satunnaisia, eivät kaukonäköisiä eikä vakinaisesti järjestettyjä. Pääasiallisesti on erikoista hätäaputoimintaa työttömäin hyväksi talvisaikaan hoitanut n. s. «työt-

tömäin komitea», jonka syysmyöhällä tahi talven alussa ovat valinneet työttömäin sitä varten koolle kutsuman kokouksen osanottajat, ja tämä komitea sitten on kerännyt varoja ja jakanut avustuksia, johon nähden ei ole ollut olemassa muuta yleisempää tarkastusta kuin mitä esim. viime vuonna tähän toimeen määrätty poliisikomisarius on toimittanut. Päätökset, joita Kaupunginvaltuusto on ilmaantuneen työttömyyden johdosta tehnyt, ovat miltei poikkeuksetta aiheutuneet mainittujen komiteain esityksistä eikä ratkaisuihin ole näissä tapauksissa voinut olla vaikuttamatta ymmärrettävä epäluottamus puheenalaisten tilapäisesti kokoonpantujen komiteain kykyyn hoitaa työttömäin avustustoimintaa asianmukaisella tavalla, jota paitsi samaan suuntaan ovat vaikuttaneet ne muodolliset ja asialliset puutteellisuudet, joita on ollut komiteain esittämissä apurahain, maksuttoman asunnon y. m. myöntämistä tarkoittavissa anomuksissa.

Laatiessa ehdotusta sopivimmaksi sesonkitöiden lakkaamisesta johtuvan hädän lieventämistavaksi on Työväenasiain lautakunnan mielestä etusijassa saatettava tähänastinen hajanainen hätäaputyö vakiintuneempaan muotoon osin siten että, niinkuin viime työttömäin komitean jäsenetkin katsoivat suotavaksi, saataisiin myötävaikutusta eräitten kunnallisten laitosten taholta, osin taas jotta järjestyneet työntekijät saataisiin välittömästi avustamaan sesonkityöttömyyden lievennystyötä, jommoista toimintaa ei tähän asti ole mainittavassa määrässä ollut, mutta joka epäilemättä olisi puheenalaisille järjestöille sopiva tehtävä. Siten säännöllisesti ja edustavasti valittu komitea olisi varmaan paremmin kuin sen edeltäjät omansa saamaan yhteiskunnan ja sen kunnallisten edustajain huomion ja luottamuksen käännettyksi tärkeään työttömyyden vastustustyöhön. Sillä keinoin saataisiin tarpeellisia varoja ja huoneistoja koskevat sekä muutkin työttömyyden yhteydessä olevat kysymykset tähänastista helpommin valmistelluiksi ja ratkaistuiksi. Näiden näkökohtain mukaisesti on Lautakunta laatinut siltä vaaditun ehdotuksen, jonka yksityiskohdat eivät kaivanne erikoisempaa perustelua.

Edellä lausutun nojalla saa Työväenasiain lautakunta kunnioittaen ehdottaa että Kaupunginvaltuusto päättäisi

vahvistaa seuraavat määräykset noudatettaviksi sesonkityöttömyyden aikaansaaman hädän lieventämistä tarkoittavan toiminnan järjestämisessä:

1. Työväenasiainlautakunnan tulee yksissä neuvoin kunnan työnvälitystojen Johtokunnan ja Väiväshoitohallituksen kanssa vuosittain lokakuun kuluessa tai myös muuten, kun tarvetta ilmenee, harkita, onko sellaista työttömyyttä odotettavana, että se vaatii erityisesti järjestettyä avustustoimintaa yhteiskunnan taholta, sekä niin ollen Kaupunginvaltuustolle tehdä esitys hätäapukomitean asettamisesta ynnä tarpeellisten tarverahain ja huoneiston osottamisesta tätä komiteaa ja sen järjestämää toimintaa varten.

2. Hätäapukomiteaan kuuluu seitsemän henkilöä ja se kokoonpannaan siten, että Kaupunginvaltuusto, edellä mainitut kunnan laitokset ja Helsingfors svenska arbetareförening siihen valitsevat kukin yhden sekä Helsingin Työväenyhdistys kaksi jäsentä.

3. Hätaapukomitea, jonka tulee kokoontua viipymättä ja Kaupunginvaltuuston valitseman jäsenen kutsusta, valitsee keskuudestaan puheenjohtajan.

4. Komitean on velvollisuus

a) hankkia tarkempia tietoja työttömyyden laadusta ja laajuudesta;

b) yleisten töiden järjestämiseen nähden asianomaisille viranomaisille tehdä olojen vaatimia esityksiä;

c) ryhtyä toimenpiteisiin hädänalaisten työttömien avustamiseksi tahi heidän lähettämisekseen muihin paikkakuntiin sekä sitä varten toimeenpanna rahankeräyksiä ja Kaupunginvaltuustolle tehdä esityksiä tarpeellisten määrärahain myöntämisestä mainittuihin tarkoituksiin;

d) hädänalaisten työttömien ja heidän perheittensä avustamisessa toimia yksissä neuvoin Vaivahoitohallituksen, kunnan työnvälitystoimiston ja yksityisten armeliaisuusyhdistysten kanssa;

e) avustustyötä varten ottaa tarpeellisia apulaisia käyttämällä siinä, mikäli mahdollista, henkilöitä hädänalaisten omasta piiristä;

f) avustustoiminnassaan kerätä sellaisia tietoja työttömistä, töistä ja työttömyyden pitkäkkisyydestä sekä työttömien muista oloista, jotka ovat omansa tilastollisesti valaisemaan työttömyyttä yhteiskunnallisena ilmiönä, ollen komitean tässä kohden neuvoteltava kaupungin Tilastokonttorin kanssa, jonka järjestettäväksi aineisto annetaan; sekä

g) talvikauden päättyessä, viimeistään toukokuun kuluessa, antaa selostus toiminnastaan sekä tili kantamistaan varoista Työväenasiain Lautakunnalle, joka ne tarkastettuaan lähettää oman lausuntonsa kera Kaupunginvaltuustolle.

Työväenasiain lautakunnan puolesta:

V. v. Wright.

Einar Bööck.

HELSINGIN KUNNAN
TYÖNVÄLITYSTOIMISTON
JOHTOKUNTA

Helsingissä,
 10 p. huhtik. 1912.

Helsingin Kaupunginvaltuuston Työväenasiain lautakunnalle.

N:o 77.

Palauttaen Maistraatin kirjelmän $18/3$ 1911 N:o 78, saa työväelystoimiston johtokunta työväenasiainlautakunnan kirjelmässä $30/3$ N:o 14 pyydetyksi lausunnoksi esittää seuraavaa:

Kun työttömyys varsinkin ulko- ja rakennustyöväen keskuudessa kaupungissa on käynyt säännölliseksi ilmiöksi, on yhtä säännöllisesti useana viimeksi kuluneena vuotena työttömäin keskuudessa muodostunut n. s. «työttömäin komitea» työttömäin avustamista varten. Näiden tilapäisesti valittujen komiteain kokoonpano ei aina ole ollut onnistunut, ja on niiden toiminnasta sekä poliisiviranomaisten että työttömäin taholta tehty erinäisiä muistutuksia.

Mutta kuitenkin on näiden komiteain toiminnasta saatu kokemus selvästi osoittanut, että taistelussa työttömyyttä ja sen ikäviä seurauksia vastaan olisi erittäin tärkeä tehtävä asiaaharrastavista henkilöistä kokoonpannulla työttömäin avustuskomitealla, jos sen toiminta tarkoituksenmukaisesti järjestetään. Pääkaupungissa on näet, paitsi työkuuntoista työväkeä, joka talvisin saa työnpuutteesta kärsiä, suuri joukko toisessa tai toisessa suhteessa vajakuntoista työväkeä, joka kiireempinä työaikoina saa työtä, mutta joutuu aina töitten vähentyessä ensimmäiseksi työttömäksi, jolloin työntekijät itse ja näiden perheet jäävät toimeentulon mahdollisuuksien puutteeseen. Tämän kaltainen väki ei yleensä voi saada töitä toisillakaan paikkakunnilla. Useassa tapauksessa palautetaan tällaisia työnhakijoita ruunun kyydillä takasin. Juuri tällaisen työväen, joka asemaansa nähden on julkisen vaivashoidon toimipiirin rajoilla ja jota on säännöllisesti työttömänä talvisin parhaidenkin työolojen vallitessa, toimeentulosta huolehtiminen työttömyysaikana sopivimmin kuuluisi yksityisen hyväntekeväisyyden toimialaan.

Mutta menestyksellisen työttömäin avustustoiminnan aikaansaamiseksi pitäisi saada muodostetuksi sopivista, asiaaharrastavista henkilöistä kokoonpantu vakinaisempi komitea, joka, käyttäen toiminnassaan myöskin työttömäin valitsemia edustajia apunaan, kykeneisi järjestämään varojen keräyksen ja avustuksen jakamisen ja kokoomaan ja säilyttämään tiedot avustuksen nauttijoista sekä saavuttamaan yleisen luottamuksen, ja tulisi tämän komitean asettua yhteistoimintaan Yhdistyksen hyväntekeväisyyden järjestämistä varten, vaivashoitohallituksen, työväelystoimiston ja mahdollisesti muiden työväestön avustamiseksi toimivain laitosten kanssa. Täten järjestetyn työttömäin avustuskomitean toiminta, ehkäpä jossain määrin vähentäisi sen menojaakin.

Näihin seikkoihin nähden ja kun kaupungin varaaman huoneuston ilmaiseksi saa-

minen komitean käytettäväksi olisi omiaan edistämään työttömäin avustuksen järjestämistä paremmin tarkoitustaan vastaavalle kannalle, johtokunta puolestaan ehdottaa, että työväenasiainlautakunta maistraatin kirjelmän johdosta antamassaan lausunnossa tekisi esityksen huoneuston varaamisesta sanottuun tarkoitukseen.

Kun lautakunta kirjelmässään mainitsee, että olisi asianmukaisinta, jotta mainitulle komitealle mahdollisesti osoitettaisiin huoneusto kunnan työnvälitystoimiston yhteyteen, on toimiston johtokunnankin mielestä tärkeää, että työttömäin avustustoimi järjestetään sellaiseen yhteyteen työnvälitystoimiston kanssa, että toimistossa saatavissa olevia tietoja työnhakijoista voidaan helposti käyttää ohjeena avustustyössä. Mutta nykyiseen toimistohuoneustoon ei ole mahdollista sijoittaa työttömyysavustusta. Toimiston huoneusto on näet toimiston nykyisellekin liikenteelle ahdas ja terveydellisessä sekä monessa muussa suhteessa puutteellinen, puhumattakaan siitä, ettei siihen ole voitu järjestää eri osastoja eri ammattiryhmille eikä keskusteluhuoneita työsopimusten tekemistä varten, kuten ulkomaiden kunnallisissa työnvälitystoimistoissa miltei yleensä on järjestetty, mikä olisi välttämätöntä toimiston liikenteen edistymiselle. Asia on kyllä ollut puheena toimiston johtokunnassa, vaikka se ei, erinäisistä syistä, ole vielä tehnyt siitä ehdotusta kaupunginvaltuustolle, mutta ennen pitkää on huoneuston uudelleen järjestämiseen ryhdyttävä, varsinkin, jos eduskunnassa nyt käsiteltävänä olevasta työnvälitystä koskevasta lainsäädännöstä valmistuu asetus ja yksityinen elinkeinona harjoitettava paikanvälitys siten kokonaan tulee kielletyksi, kuten eduskunnan suuri valiokunta on ehdottanut. Tämä lainsäädännön uudistus tulisi asettamaan uusia vaatimuksia kunnallisen työnvälityksen järjestämiselle.

Siinä rakennuksessa, johon työnvälitystoimisto on sijoitettu, on kyllä suurehko makasiini, joka nykyään on tullikamarin käytettävissä ja johon voisi järjestää huoneuston työttömäin avustuskomitealle, mutta sopivaa huoneustoa molemmille ei siihen voine saada, ja epätietoista on josko ollenkaan tähän rappeutumassa olevaan rakennukseen, jonka seinät alkuaankaan eivät ole asuinrakennusta varten tehdyt, kannattaa tehdä sellaisia korjauksia kuin mainittuja tarkoituksia varten olisi tarpeen.

Yleensä olisi johtokunnan mielestä tarkoituksen mukaista, että samalla kuin suunnitellaan huoneustojen järjestämistä erityisiä kaupungin laitoksia tai lautakuntia varten, otettaisiin selkoa siitä, onko ehkä aijotulle uusille tai jo olemassa oleville laitoksille, joita voitaisiin sijoittaa samoihin rakennuksiin, uusien tai vanhain huoneustojen järjestely tarpeen, jotta tämä voisi tapahtua samalla kertaa ja siten pienemmillä kustannuksilla.

Ylläsanotun nojalla johtokunta siis periaatteessa puoltaa huoneuston varaamista työttömyyskomitealle, mutta pyytää, mitä huoneuston sijoittamiseen työnvälitystoimiston yhteyteen tulee, viitata siihen mitä sillä on ollut kunnia edellä esittää.

Helsingin kunnan työnvälitystoimiston Johtokunnan puolesta:

Santeri Ivalo.

A. H. Karvonen.

HELSINGIN
VAIVAISHOITOHALLITUS

Helsingissä,
marrask. 18 p:nä 1912.

Rahatoimikamarille.

N:o 776.

Sittenkun Työväenasiain lautakunta Kaupunginvaltuustolle lähettämässään kirjelmässä viime syyskuun 26 päivältä oli mainitsemistaan syistä esittänyt, että Kaupunginvaltuusto vahvistaisi erinäiset Lautakunnan ehdottamat määräykset noudatettaviksi sesonkityöttömyyden aikaansaaman hädän lieventämistä tarkoittavan toiminnan järjestämisessä ja Rahatoimikamarin oli tämän johdosta käsketty antaa Kaupunginvaltuustolle lausunto asiassa, on Rahatoimikamari lähetepäätöksellä viime lokakuun 24 päivältä pyytänyt Vaivaishoitohallituksen lausuntoa mainitun esityksen johdosta.

Palauttaen lähetekirjat saa Vaivaishoitohallitus kunnian mainita, että Työväenasiain lautakunnan ehdottamat toimenpiteet näyttävät olevan omansa aikaansaamaan kaupungin taholta suunnitelmanmukaisia toimenpiteitä puheenalaista laatua olevan työttömyyden tuottamain seurausten lieventämiseksi.

Hätäapukomitean pysyväisyyteen nähden olisi Vaivaishoitohallituksen mielestä saatava jonkun verran kokemusta ja komitea toistaiseksi asetettava ainoastaan, kun Työväenasiain lautakunnan sitä varten ehdottamat järjestöt ilmoittavat tuollaista tarvetta olevan olemassa.

Vaivaishoitohallituksen puolesta:

Björn Schauman.

Ludvig Collan.

Lausunto ehdotuksesta, joka koskee erityisen hallituksen asettamista kaupungin huonerakennusyriytyksiä varten.

HELSINGIN

RAHATOIMIKAMARI.

Helsingissä,

helmik. 3 p:nä 1913.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 91.

Kaupunginvaltuustolle osotetussa ja Rahatoimikamariin annetussa kirjelmässä (Liite I) on kaupungin yleisten töiden Hallitus mainitsemistaan syistä esittänyt huonerakennusosaston erottamista Hallituksen toimialasta ja järjestämistä itsenäiseksi virastoksi. Mainitunlaisen uudestijärjestelyn perustamiseksi Hallitus huomauttaa, että on lukuisia erilaisia asioita, joiden käsittely voimassa olevan johtosäännön mukaan kuuluu Hallitukselle ja edustaa liian runsasta työtaakkaa, sekä myös että kaikki huonerakennusalaan koskevat asiat muodostavat Rakennuskonttorin toiminnassa erikoishaaran, minkätähden ne kävisi edullisesti antaminen toimeksi eri hallitukselle, joka olisi kokoonpantu yksinomaan silmälläpitäen rakennusyriytyksissä esiintyviä asioita ja siten edustaisi runsaampaa ammattikokemusta kuin mitä voi olla hallituksessa, jonka kokoonpanossa on pidetty silmällä muita vaatimuksia. Lopuksi hallitus huomauttaa mitä etua olisi siitä, ettei kaupungininsinöörin tarvitse kuluttaa aikaansa töihin, jotka ovat jossain määrin syrjässä hänen varsinaisesta toiminnastaan.

Asiaa Rahatoimikamarissa käsitellessä on esitetty näkökohtia, jotka monestakin kohden poikkeavat kaupungin yleisten töiden Hallituksen esiintuomista. Tosin on Kamari ollut epäilevällä kannalla siihen nähden, käykö sitä Hallitusta vastaan, jonka pitää parhaiten voida arvostella nämä sisäiset järjestelykysymykset, esittäminen vastaehdotuksia, mutta kun keskustelusta on käynyt selville, että Kamarin useimmat jäsenet eivät ole voineet yhtyä Hallituksen esitykseen, on Kamari katsonut olevan Kaupunginvaltuuston tutkittaviksi ja ratkaistaviksi jättäminen ne perustelmat, mitkä Kamaria ovat ohjanneet tämän asian käsittelyssä.

Kamarista on näyttänyt siltä kuin ei Hallituksen kahtena ensimmäisenä työvuotenaan saavuttamaan kokemukseen olisi pantava ratkaisevaa merkitystä. On nimittäin luonnollista, että niin tärkeätä ja perinpohjaista uudistusta toimeenpan-

nessa, jota erityisen hallituksen asettaminen kaupungin yleisiä töitä varten todellisuudessa tiesi, jonkun aikaa täytyisi kuluu, ennenkuin sisäiset olot tämän Hallituksen ja Rakennuskonttorin sekä sen eri osastojen keskinäisessä työtavassa ovat kaikilta kohdin ehtineet järjestyä ja vakiintua. Niinpä on eräissä konttorin osastoissa uudistuksen toimeenpanon tapahtuessa ollut useampia asioita ratkaisematta kuin toisissa, ja eräisiin taas on erinäisistä syistä lukuisampia asioita lähetetty valmisteltaviksi. Nämä satunnaiset eroavaisuudet kuitenkin häviävät vuosien varrella ja kehityskulku tasoittaa tuollaiset hankaluudet. Rahatoimikamari ei suinkaan tahdo kieltää, ettei Hallituksella olisi runsas työtaakka valmistellessaan sen käsiteltäviin kuuluvia lukuisia tärkeitä työtehtäviä, mutta nämä asiat kohdistuvat kuitenkin pääasiassa samanlaatuiseen, vaikkakin laajaan työalaan. Myönnettäköön, että tämän työalan kävisi jakaminen vieläkin useampaan osaan kuin Hallitus nyt on ehdottanut, mutta sellainen kehityskulku ei Rahatoimikamarin mielestä olisi eduksi kaupunginhallinnolle. Joka tapauksessa se on ristiriidassa niiden periaatteiden kanssa, jotka Kaupunginvaltuusto hyväksyi mainitun uudestijärjestämisen päättäessään. Sillä siinä pyrittiin jonkunlaiseen samanlaatuisiin työaloihin kuuluvien asiain valmistelun ja käsittelyn keskitykseen. Ja erittäin huomautettiin mitä etua olisi kaupungin kaikkiin yleisiin töihin kohdistuvain asiain yhdenlaatuudesta budjettikäsitteystä. Hallituksen ehdotus sisältää poikkeamisen näistä suuntaviivoista, palautumisen desentralisatsioonijärjestelmään erikoishallituksineen, joiden tarpeellisuutta ja hyödyllisyyttä aikaisemmin oli syystä epäilty. Moniäitten pienempäin hallitusten, niinkuin esimerkiksi Puutarhalautakunnan, Kaupungin asemakaavatoimikunnan ja Satamarakennusvaltuuskunnan sekä erinäisten rakennuskomiteain sijasta keskitettiin työtehtävät yhteen ja samaan hallitukseen. Saamansa kokemuksen nojalla täytyy Rahatoimikamarin puolestaan pitää tällaista järjestelmää edullisena, vaikka Kamari auliisti myöntääkin, että sen johdosta asianomaisten hallitusten työtaakka on lisääntynyt.

Mitä nyt tulee kysymykseen erityisen hallituksen asettamisesta kaupungin huonerakennusosastoa varten, ei Rahatoimikamari voi huomata mitä etuja olisi tämän osaston erottamisesta erilliseksi virastoksi. Kaupungin yleisten töiden Hallituksessa, semmoisena kuin se on tähän asti ollut kokoonpantu, on tarpeellista ammattitietoa ollut edustettuna, ja epäillä saanee, olisiko asiain käsittelylle tarpeellista ja onnellista asettaa hallitus, johon kuuluisi pääasiallisimmin ammattimiehiä rakennusteknikan alalta. Sillä aivan varmaan tulee monipuolisempia näkökohtia näkyviin, mitä vähemmän yksipuolisesti hallitus on kokoonpantu. Muuten pitää Rahatoimikamarin mielestä ammattimiestietoja etusijassa olla edustettuina huonerakennusosaston virkamiehistössä, jonka työvoimia käy lisääminen, jos tarpeelliseksi havaitaan. Mitä taas erilaatuisiin suurempiin rakennusyrytyksiin tulee, saatanee kilpailuaatetta käyttämällä käytettäväksi näiden rakennusyrytysten teettämisessä tarpeellisia erikoistietoja.

Mitä vihdoin tulee siihen seikkaan, että kaupungin yleisten töiden Hallituksen

jäsenten on vaikea suorittaa sitä vastuunalaista tehtävää, että seuraisivat ja valvoisivat kaupungin monia ja erilaisia rakennusyhtymänsä, niin on luonnollista, ettei Hallitus voi tätä tehtävää ottaa laajassa mielessä, vaan että sen likinnä on rajoituttava arvostelevaan työohjelmaan sekä tekemään tavaranhankintasopimuksia ja tärkeämpiä urakkakontrahteja. Työn johdon pitää kuulua arkkitehdille, olipa tämä kaupungin arkkitehti tahi erityisesti kutakin yritystä varten asetettu arkkitehti.

Onko aivan välttämätöntä, että kaupungininsinöörin täytyy erikoisesti käyttää aikaansa näihin töihin, sitä Kamari ei kykene aruostelevaan. Mutta näyttää siltä kuin Hallitus voisi jakaa tuollaiset tehtävät jäsentensä kesken.

Hallituksen esityksestä näyttää käyvän selville, että olisi tarpeellista asettaa erityinen tiliosasto huonerakennusosastoon. Jos niin on laita, lienee sopivinta Hallituksen tehdä eri ehdotus siitä. Hallituksen uudestijärjestämistä sellainen seikka ei kuitenkaan vaadi.

Asian käsittelyssä Rahatoimikamarissa esiintuotuihin näkökohtiin viitaten Kamari saa Kaupunginvaltuuston tutkittavaksi ja ratkaistavaksi kunnioittaen esittää

onko kaupungin yleisten töiden Hallituksen edellä kerrottuun esitykseen pantava huomiota vai eikö se pikemmin nykyään olisi jätettävä huomioon ottamatta, ollen Hallituksella valta tehdä ehdotus erinäisten huonerakennusosaston edellä kosketeltujen olojen muutoksiksi.

Kaupungin yleisten töiden Hallituksen esittämistä syistä on Kamarin varapuheenjohtaja, herra Björn Wasastjerna, tahtonut puoltaa Hallituksen esitystä Kaupunginvaltuuston hyväksyttäväksi.

Rahatoimikamarin puolesta:

Alexis Gripenberg.

Georg Estlander.

HELSINGIN KAUPUNGIN
YLEISTEN TÖIDEN HALLITUS.

*Helsingissä,
maalisk. 29 p:nä 1912.*

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 72.

Hallitus on saanut kokemusta siitä, että ne monet erilaatuiset asiat, jotka johtosäännön mukaan ovat Hallituksen käsiteltäviä, edustavat liiallista työtaakkaa. Tämä seikka näyttää Hallituksesta kaipaavan korjausta, sen johdosta että asioita ei voida käsitellä niin perusteellisesti kuin niiden tärkeys ilmeisesti vaatii jotta saavutettaisiin mahdollisimman paras tulos.

On näin ollen näyttänyt olevan Hallituksen velvollisuus tästä ilmoittaa Kaupunginvaltuustolle ja samalla koettaa keksiä keino tämän ilmeisen epäkohdan poistamiseksi.

Sellaisen keino on Hallitus katsonut löytäneensä tekemällä Kaupunginvaltuustolle esityksen, että Huonerakennusosasto erotettaisiin Hallituksen toimialasta ja järjestettäisiin itsenäiseksi virastoksi.

Tähän suuntaan käyvää toimenpidettä puoltaa etusijassa se asianhaara, että kaikkia huonerakennusalaan kuuluvia asioita täytyy pitää Rakennuskonttorin toiminnan erikoishaarana, mikä seikka tuottaa liian raskaan vastuun Hallitukselle kokonaisuudessaan ja sen jäsenille yleensä, näiden aikaa ja voimia kun ei näy olevan käytettävä määrässä, jota käy pitäminen liiallisena ja sentähden kohtuuttomana. Että näin on laita, näkyy osaltaan siitä, että huonerakennuksia koskevain kysymysten sekä luku että laajuus on lisääntynyt siinä määrin, että Hallituksen on täytynyt käsitellä puheenalaisia asioita erinäisissä ylimääräisissä kokouksissa ja näin jo ensimmäisenä toimintavuotenaan.

Jos Hallituksen edellä esitetyllä tavalla tekemä alote erityisen hallituksen asettamiseksi, jonka tehtäviin kuuluisi yksinomaan kaupungin huonerakennuksia koskevain asiain käsittely, aiheuttaisi toimenpidettä, voisi tämä hallitus tietenkin kootulla suuremmalla ammattitiedolla ja sen ohessa yhtenäisemmällä harrastuksella seurata kaupungin kaikkia huonerakennusyrityksiä ja tarpeen vaatiessa seikkaperäisesti valvoa niitä, mikä epäilemättä olisi paljon hyötyisämpää rakennustoiminnan varassa oleville laajakantoisille kaupungin eduille, kun näitä niin ollen valvoisivat useat ammattimiehet, joiden yhteisen pätevyuden täytyy antaa paljon arvokkaampia takeita kuin mitä on tarjona Hallituksessa, joka on kokoonpantu aivan toisenlaisia vaatimuksia silmälläpitäen ja jolta sentähden puuttuu sitä pätevyyttä, jota tässä puheena olevain yksityisseikkain arvostelemisessa täytyy pitää erinomaisen tärkeänä. Sivuttaminen ei käyne sitäkään seikkaa, että täytyy olla yhtä tärkeätä

Hallitukselle voida koota huomionsa rajoitetummalle kunnallisen toiminnan alalle, kuin on Rakennuskonttorille se seikka että kaupungininsinöörin ei tarvitsisi ainkaan mainittavassa määrässä kohdistaa huomiotaan töihin, jotka ovat jonkun verran hänen varsinaisen toimintansa puitteitten ulkopuolella.

Tässä edellä selostettuaan niitä yleisiä näkökohtia, jotka ovat saattaneet Hallituksen tekemään puheenalaisen aloitteen, on Hallituksen selostettava suunnitelmaansa Huonerakennusosaston erottamiseksi erilliseksi virastoksi, ja saa Hallitus tähän nähden kunnioittaen lausua seuraavaa:

Huonerakennushallitukseen olisi Hallituksen mielestä valittava viisi henkilöä, joista kolme olisi teknikkoa huonerakennustoiminnan alalta sekä yksi lainopillisesti sivistynyt henkilö. Puheenjohtajan ja kolme jäsentä, lainopillisesti sivistynyt niihin luettuina, valitsisi Kaupunginvaltuusto, jota vastoin viidennen jäsenen valitsisi Raha-toimikamari, minkä ohessa Hallitus saisi avukseen valita sihteerin, jonka palkkion Kaupunginvaltuusto määräisi. Asiain esittely kuuluisi kaupunginarkkitehdille, jonka sitä varten tulisi kussakin asiassa esittää mielipiteensä ja olla oikeutettu tarpeen vaatiessa pöytäkirjaan lausumaan eriävä mielipiteensä. Jäsenet saisivat joka kokoukselta palkkiota Kaupunginvaltuuston vahvistaman määrän. Hallituksen tulisi myös laatia ehdotus johtosäännökseen, jossa erityisenä tehtävänä olisi mainittava velvollisuus tarkastaa kaikkien vuokratonteille teetettävään yksityisrakennusten piirustukset, jota vastoin Töölön alueelle teetettävään rakennusten julkisivupiirustusten tarkastus edelleen, samoin kuin myös ehdotuksien laatiminen suunniteltujen uusien kaupunginosain rakennusjärjestyksiksi, lähimmin kuuluvana kaupunginasemakaavakysymyksiin, edelleen olisi kaupungin yleisten töiden Hallituksen asiana.

Mitä edelleen tulee ehdotetun hallituksen asettamisesta johtuviin kustannuksiin, ei tarvinne pelätä mainittavaa menojen lisääntymistä, koska näitä menoja likimain vastaisivat niiden ylimääräisten kokousten kustannukset, joita Hallituksen nykyään on pakko pitää huonerakennuskysymyksiä käsitelläkseen.

Lopuksi lienee uutta hallitusta varten tarpeellinen tiliosasto yhdistettävä siihen, sitä suuremmalla syyllä kun huonerakennusten aiheuttama kirjanpito antaa täyden työn yhdelle henkilölle, vaikkei se käsitä kulkutautisairaalaakaan eikä Vanhankaupungin vaivaistaloa; ja lienee kaupungin ainespihaan nähden se järjestys luonnollinen, että Huonerakennusosasto saisi tarvitsemansa aineet ainespihasta, joka panisi antamastaan tavarasta Huonerakennusosaston maksettavaksi ainespihan omaan kustannusten mukaisen hinnan.

G. Idström.

A. L. von Knorring.

*Komitean mietintö N:o 1 Helsingin kaupungin
historian aikaansaamista koskevasta kysymyksestä.*

Lokakuun 29 päivänä 1912 lähetti Kaupunginvaltuusto Valmistusvaliokuntaan näin kuuluvan Valtuustossa tehdyn esitysehdotuksen:

„Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Helsingin kaupungilta puuttuu seikkaperäistä ja yhtäjaksoista esitystä menneistä vaiheistaan, siltä puuttuu historiaa. Tosin ovat yksityiset tutkijat, toiset enemmän, toiset vähemmän seikkaperäisesti ja tyhjentävästi käsitelleet kaupungin eri vaiheita. Niinpä kuvailee P. Nordmann Vanhaa Helsinkiä 1550—1640, Erik Ehrström aikaa vuodesta 1640 isoonvihaan asti ja vihdoin Torsten Hartman Helsingin kaupungin kehitystä suurkaupungiksi. Mutta nämä esitykset eivät voi tietysti läheskään korvata yhtäjaksoisen ja yhdenmukaisesti suunnitellun kaupungin historian puutetta. Näyttää kuitenkin olevan aika saada toimeen Suomen pääkaupungin arvon mukainen historia; ja sitä kokemusta, jota maassamme jo on saatu kaupunkihistoriain laatimisessa, voitane tässä kohden varmasti käyttää edullisesti hyväksi.

Rohkenemme sentähden toivoa, että Herrat Kaupunginvaltuusmiehet tahtovat ottaa tämän asian käsiteltäväkseen. Tätä varten olisi mielestämme ensinnäkin asetettava komitea, johon myös valittaisiin ammattimiehiä kaupunkihistorian alalta. Tämä komitea saisi tehtäväkseen laatia täydellisen suunnitelman ehdotuksen toteuttamiseksi, samalla myös selvittämällä, olisiko tehtävä annettava yhdelle henkilölle, vai olisiko historian eri osain laatiminen annettava toimeksi eri henkilöille sekä miten kirjoittaja tahi kirjoittajat olisivat valittavat. Vaikeammaksi kävisi komitean paikalla esittää kustannusarvio, mutta varsin seikkaperäinen sellainen ei liene välttämätön. Olemme ajatelleet, että moniaan vuoden kuluessa rahasääntöön pantaisiin määrätty summa, joka ei kuitenkaan saisi olla liian niukka, vaan niin laskettu, että se tai ne, joille tehtävä uskottaisiin, voisivat käyttää mainittavan osan aikaansa siihen sekä, tarpeen vaatiessa, harjoittaa arkistotutkimuksia maamme rajain ulkopuolella.

Sen johdosta mitä tässä edellä lyhyesti ja vain viittaamalla olemme huomautaneet, saamme Herroille Kaupunginvaltuusmiehille kunnioittaen ehdottaa,

että Kaupunginvaltuusto päättäisi julkaista Helsingin kaupungin täydellisen historian; että kysymyksen lähempi suunnittelu annettaisiin toimeksi Valmistusvaliokunnan ehdottamalle ja Kaupunginvaltuuston valitsemalle komitealle; sekä tätä tarkoitusta varten pantaisiin rahasumma jo ensi vuoden rahasääntöön.

Helsingissä lokakuun 28 päivänä 1912.

V. T. Rosenqvist.

Otto Stenroth.“

Kokouksessaan seuraavan marraskuun 12 päivänä Kaupunginvaltuusto sittemmin Valmistusvaliokunnan ehdotuksesta päätti, *että kaupungin täydellinen historia on laadittava*; ja annettiin allekirjoittaneiden muodostamalle komitealle toimeksi tehdä tarkempi ehdotus asiassa sekä ohjelma ja kustannuslaskelma työn suorittamiseksi. Sitä paitsi asetti Valtuusto kuluvan vuoden rahasääntöä järjestellessään Komitean esityksestä 5,000 markan ennakkomäärärahan Komitean käytettäväksi eräisiin menoihin, joita kuluvana vuonna johtuisi työn alkuunpanosta ja järjestämisestä.

Komitean ensimmäisenä ja tärkeimpänä tehtävänä on, niinkuin edellä sanotusta käy selville, ollut laatia täydellinen ohjelma Kaupunginvaltuuston päätöksen mukaan julkaistavaa Helsingin kaupungin historiaa varten. Seuraavassa esitetään Valtuustolle Komitean laatima ja kaikkiin puolin hyväksymä työsuunnitelma sekä ehdotuksen laatimisessa ratkaisevina olleet näkökohdat.

Näyttää olevan asian luonnossa, että historiallinen teos, jonka tulee antaa yhtäjaksoinen kuva kaupungin kehityksestä vanhimmista ajoista nykyisiin asti, on, voidakseen vastata tarkoitustaan, suunniteltava verraten laajalle pohjalle. Komitea puolestaan on sitä mieltä, että teos olisi jaettava *kolmeen eri nidokseen*, joista kukin käsittäisi noin 530 painosivua eli siis yhteensä noin 1,600 painosivua, mikä vastaisi 100 painoarkkia isonlaista oktaavikokoa. Ensimmäinen nidos käsittäisi ajan kaupungin perustamisesta kunnallishallinnon uudistamiseen asti eli niinmuodoin ajanjakson 1550—1875. Toinen pääosa, joka käsittäisi Helsingin kehityksen viime vuosikymmeninä, olisi aineen laajuuden ja runsauden vuoksi sopiva jakaa kahteen nidokseen.

Komiteassa on otettu puheeksi eikö teoksen mainittujen kahden pääosan välinen raja olisi määrättävä 1860-luvuksi eli valtiollisen elämämme elpymiskaudeksi. Tällä ajanjaksolla on tosin syvään käypä merkitys useilla kunnallisen toiminnankin aloilla, esimerkiksi opetustoiminnan alalla; mutta Komitea on kuitenkin sitä mieltä, että kunnallishallinnon uudistus oli tärkeämpi käännekohta kaupungin elämässä sekä että tältä ajalta johtuva kunnan sivistyksellisen ja taloudellisen kehityksen elpyminen on sopivin käsitellä erityisenä kaupungin historian osana.

Tällä tavoin osittamalla aine jaettaisiin teoksen sisällys sitten aliosastoihin ja lukuihin esimerkiksi seuraavasti:

A. Ensimmäinen nidos. Kaupungin historia vanhimmista ajoista kunnallisuudistuksen toimeenpanoon asti (1550—1875).

I. Vanha Helsinki 1550—1640.

- 1) Topografia ja rakennushistoria.
- 2) Hallitus ja hoito.
- 3) Porvaristo ja elinkeinot: kauppa ja käsiammatit y. m.
- 4) Kirkko- ja kouluolot.
- 5) Sivistysolot.

II. Helsinki 1640—1721.	} Aineen jaoitus sama kuin edellä Vanhan Helsingin kohdalla.
III. Helsinki 1721—1809.	
IV. Helsinki 1809—1875.	

B. Toinen ja kolmas nidos. Kaupungin historia kunnallishallinnon uudistuksesta lähtien nykyaikaan asti (1875—).

I. Asema, ilmasto y. m.

II. Kaupungin hallitus ja kunnalliset hallintolaitokset.

- 1) Maistraatti ja Raastuvanoikeus.
- 2) Kaupunginvaltuusto.
- 3) Rahatoimikamari ynnä sen alaiset virastot (Rahatoimikonttori, Liikennekonttori, Satamakonttori ja Tilastokonttori).
- 4) Erinäiset hallintoelimet:
  - a) Ulosottoimi.
  - b) Rakennustarkastus.
  - c) Palotoimikunta.
  - d) Terveystoimikunta.
  - e) Vaivaishoitohallitus.
  - f) Kansakoulujohtokunta.

- g) Kasvatuslautakunta.
  - h) Kaupungin yleisten töiden Hallitus ja Rakennuskonttori.
  - i) Kaupungin teknillisten laitosten Hallitus sekä vesijohtolaitos, kaasu- ja sähkötehdas.
  - j) Taksoituksenvalmistelu.
  - k) Holhouslautakunta.
  - l) Työväenasiain lautakunta y. m.
- III. Oikeudenhoito ja poliisilaitos.
- IV. Kaupungin rahatoimi: raha-asiat, verotus y. m.
- V. Kunnallispolitiikka ja käytäntö.
- VI. Edustus:
- 1) Yleiset vaalit ja äänioikeusolot y. m.
  - 2) Valtiolliset yhdistykset y. m.
- VII. Kaupungin rakennushistoria:
- 1) Kaupunginjärjestely ja jatkuva kaupunkimuodostus.
  - 2) Kaupunkimuodostuksen kehitys. Rakennustaide.
  - 3) Kadut, sillat ja laiturit. Satamaolot.
  - 4) Esplanaadit, puistot, hautausmaat.
  - 5) Puhtaanapitolaitos.
  - 6) Vesijohto.
  - 7) Lokaviemärilaitos.
  - 8) Valaistuslaitos.
  - 9) Palolaitos.
- VIII. Kulkulaitokset (rautatiet ja höyrylaivat; raitiotiet ja pika-ajurit; posti, lennätin ja puhelin).
- IX. Väestöolot (historiallinen katsaus, tilasto).
- X. Elinkeinot:
- 1) Kauppa.
  - 2) Merenkulku.
  - 3) Tehdasteollisuus.
  - 4) Käsityöteollisuus.
  - 5) Pankit ja luottolaitokset.
  - 6) Vakuutuslaitokset.
- XI. Työväenolot:
- 1) Asunnot, palkat, työnvälitys y. m.
  - 2) Työväenjärjestöt y. m.
- XII. Vuokraolot ja elantokustannukset y. m.
- XIII. Terveystoimien ja sairaanhoito.
- XIV. Yhteiskunnallinen huoltaminen:
- 1) Vammaishoito ja armeliaisuus tähän kuuluviin laitoksiin.
  - 2) Nuoris- ja lastenhoito.

- XV. Kirkko ja seurakuntaelämä (seurakunnat, uskonnolliset yhdistykset, uskonnolliset y. m.).
- XVI. Opetustoimi:
- 1) Yliopisto ja teknillinen korkeakoulu.
  - 2) Oppikoulut.
  - 3) Ammattikoulut sekä työväenopetus.
  - 4) Kansakoulut kansanlastentarhat y. m.
- XVII. Kirjastot, arkistot ja museot; tieteelliset ja kirjalliset yhdistykset y. m.
- XVIII. Sanomalehdistö: sanoma- ja aikakauslehdet.
- XIX. Taide: teatterit, musiikkielämä (sivistävät taiteet).
- XX. Huvit.
- XXI. Kaupungin maat ja alueellinen laajennus.
- XXII. Ympäristöt.

Ensimmäiseen nidokseen sisältyvän kaupungin historian osan laatimisen kävisi antaminen toimeksi yhdelle ainoalle henkilölle tahi myös, jakamalla aineen, kahdelle tahi enintään kolmelle kirjoittajalle. Sitä vastoin näyttää muihin nidoksiin kohdistuvat moninaiset aineet ja kysymykset olevan sopiva antaa ammattimiesten käsiteltäviksi kunkin eri alallaan. Kun tietenkin on mitä tärkeintä, että puheenalaiseen työhön saadaan ainoastaan sellaisia kirjailijoita, jotka tietoihin, kokemukseen ja asiantuntemukseen nähden ovat täysin pystyviä tehtävänsä, lienee annettava Komitean toimeksi asettua yhteyteen halullisten sopivain henkilöjen kanssa. Tehtävän arkaluontoisuuteen nähden Komitea sitä paitsi pyytää valtuutusta saada tässä kohden täysi toimivalta sekä oikeutus asianomaisten kanssa tehdä lopullinen sopimus, jota vastoin Komitean tulisi, sittenkun kaikki kirjoittajat on valittu, tästä ilmoittaa Kaupunginvaltuustolle.

Komitea on ollut yksimielinen siitä, että teos olisi julkaistava maamme molemmilla kielillä. Asianomaisilla kirjoittajilla olisi täysi valta käyttää kumpaista kieltä haluavat, ja tekijän silmälläpidon alaisena syntynyt ja hänen tarkastamansa käännös kävisi alkuperäisestä.

Työn yhtenäisen ja suunnitelmanmukaisen suorituksen aikaansaamiseksi näyttää sen tarkempi järjestäminen ja silmälläpito Kaupunginvaltuuston ylivalvonnan alaisena olevan annettava erityiselle Valtuuston asettamalle toimituskomitealle, johon kuuluisi päätoimittaja ja kaksi neuvottelevaa jäsentä, joitten kaikkien tulisi tämän työlään tehtävän suorittamisesta saada kohtuullinen palkkio.

Arviolta kestäisi työn suoritus kaikkiaan viisi tahi kuusi vuotta. On niin ollen laskettavissa, että teos olisi valmiina viimeistään vuonna 1919 eli sadan vuoden kuluttua siitä, kun kaupunki *todellisesti* korotettiin maamme pääkaupungiksi, mikä, niinkuin tunnettu, tapahtui muuttamalla hallitusvirastot Turusta tänne vuonna 1819.

Kustannukset tämän laajan teoksen julkaisemisesta ovat asian nykyisessä vaiheessa vain likimain laskettavissa. Tekijäpalkkioksi on Komitea ajatellut 220 markkaa painoarkilta eli kaikkiaan 22,000 markkaa, jota summaa kirjallisuusmarkkinoilla käypiin ykköshintoihin katsoen ei käyne pitäminen liiallisena. Painatuskustannuksia olisi noin 90 markkaa arkilta eli siis molemmilta painoksilta yhteensä 18,000 markkaa. Kun teokseen tietenkin tulisi lukuisia kuvia ja karttaliitteitä, on näiden kustannukset laskettava ainakin 8,000 markaksi. Käännöstyöstä on laskettu olevan kustannuksia 7,000 markkaa, paperista 9,000 markkaa, nitomisesta ja kansilehdistä 5,000 markkaa, jota paitsi toimituskomitean palkkioiksi ja erinäisiin muihin menoihin tarvittaisiin kaikkiaan 6,000 markkaa. Tämän mukaisesti jakautuisivat menot seuraavasti:

Tekijäpalkkioita	Smk	22,000: —
Painatuskustannuksia	»	18,000: —
Kuvat ja kartat	»	8,000: —
Käännöspalkkiot	»	7,000: —
Paperi	»	9,000: —
Nitominen ja kansilehdet	»	5,000: —
Sekalaisia kustannuksia	»	6,000: —
eli kaikkiaan	Smk	<u>75,000: —</u>

Tämän vastapainoksi on pantava kirjakaupoista saatavat tulot teoksen myymisestä, joka erä nykyään tuskin on lähimainkaan arvioitavissa.

Teoksen julkaisemiseen tarpeellinen rahamäärä asetettaisiin tilintekovelvollisuudella tarpeen mukaan työn edistyessä toimituskomitean käytettäväksi. Vuotuinen määrärahatarve olisi tosin lasketun kuusivuotiskauden kuluessa jossain määrin epätasainen, sen johdosta että menot painatusaikana suhteellisesti kohoavat, mutta tästä huolimatta Komitea on sitä mieltä, että menosumma nousee kutakuinkin tasaisesti 12,000 markan vaiheille kunakin rahainhoitovuotena sekä että rahainhoitovuoden päättyessä mahdollisesti jällellä oleva ylijäämä olisi siirrettävä seuraavaan vuoteen.

Edellä lausutun nojalla saa Komitea kunnian esittää

että Kaupunginvaltuusto pääasiassa hyväksyisi Komitean valmistaman Helsingin kaupungin historian kirjoittamisohjelman sekä Komitean työn suoritusta varten esittämän likimääräisen kustannuslaskelman;

että Kaupunginvaltuusto valtuuttaisi Komitean teoksen kirjoittamista varten tekemään sopimuksia halullisten ja tehtävään pystyvään henkilöiden kanssa; sekä

että Kaupunginvaltuusto antaisi teoksen julkaisemisen välittömän silmälläpidon tehtäväksi toimituskomitealle, johon kuuluisi päätoimittaja ja kaksi neuvottelevaa jäsentä, joitten kaikkien tulisi toiminnastaan saada kohtuullinen palkkio.

Tämän lisäksi päättänevät Herrat Kaupunginvaltuusmiehet

käskää Komitean ilmoittaa Valtuustolle, ketä henkilöjä on puhutteltu kyseenalaisen teoksen kirjoittajiksi, sekä antaa tarkempi ehdotus toimituskomitean kokoonpanoon ja toimintaan nähden.

Helsingissä, helmikuun 15 päivänä 1913.

V. T. Rosenqvist.

Carl v. Bonsdorff.

J. W. Ruuth.

Reinh. Hausen.

Otto Stenroth.

John Uggla.

Helsingissä, Sanomal. ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1913.

Lausunto ehdotuksesta, joka koskee naispuolisen käsiammattien ja työpaikkain tarkastajan asettamista Terveystenhoitolautakuntaan.

HELSINGIN

RAHATOIMIKAMARI.

*Helsingissä,
helmik. 13 p:nä 1913.*

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 101.

Kaupunginvaltuuston lähetepäätöksellä viime tammikuun 18 päivältä on Rahatoimikamarin käsketty antaa lausunto Työväenasiain lautakunnan kirjelmässä joulukuun 18 päivältä viime vuotta Valtuustolle tehdystä esityksestä että Terveystenhoitolautakuntaan asetettaisiin naispuolinen kaupungin käsiammattien ja työpaikkojen tarkastaja, josta asiasta viimeksi mainittu Lautakuntakin oli antanut lausunnon. Mainitun tehtävän täyttämiseksi saa Rahatoimikamari lausua seuraavaa:

Kaupungin käsiammattien tarkastus on, niinkuin tunnettu, voimassa olevain lainsäädännön mukaan osin Helsingin piiriin sijoitetun valtion ammattientarkastajan, osin täläläisen Terveystenhoitolautakunnan sekä osin vihdoin kaupungin työnantajain virallisten edustajain, Käsityö- ja tehdasyhdistyksen Valtuutettujen asia.

Puheenalaisesta asiasta sanotaan 21 päivänä joulukuuta 1889 ammattientarkastajille vahvistetun johtosäädännön 4 §:ssä, että ammattientarkastajan tulee käsi-työpajain tehokkaamman tarkastuksen aikaansaamiseksi asettua yhteyteen asianomaisen terveystenhoitolautakunnan sekä elinkeinoyhdistysten valtuutettujen kanssa.

Terveystenhoitolautakunnan taas tulee teollisuusammateissa olevain työntekijäin suojelemisesta 15 päivänä huhtikuuta 1889 annetun armollisen asetuksen 18 §:n mukaan kaikessa, mitä sen tehtäviin kuuluu, antaa ammattientarkastajille tarpeellista apua, ja ovat tarkastajat erittäin oikeutetut mainittujen lautakuntain välityksellä toimittamaan käsiammattien silmälläpitoa. Terveystenhoitolautakunnan tehtävistä puheenalaisessa kohden lausutaan voimassa olevassa 22 päivänä joulukuuta 1879 annetussa terveystenhoitosäädännössä edelleen että, jos elinkeinoa havaitaan harjoitettavaksi siten, että siitä syntyy haittaa työväen terveydelle, pitää terveystenhoitolautakunnan saattaa asianomaisia ryhtymään soveliaisiin toimenpiteisiin tämän pahan poistamiseksi, ja, ellei tätä määrättyssä ajassa toimiteta, siitä

ilmoittaa maistraatille (22 §). Tämän lisäksi tulee terveydenhoitolautakunnan erittäin valvoa, että asetuksissa annetut määräykset lasten ja nuorten henkilöiden käyttämisestä tehtaissa ja käsitoissa tarkasti noudatetaan, kuin myöskin pitää silmällä että työnantajan näiden käytettäväksi ehkä jättämät asunnot ovat tarpeeksi tilavia eikä terveydelle vahingollisia (24 §).

Terveydenhoitolautakunnan asiana olevan tarkastusvelvollisuuden täyttämiseksi asetettiin, niinkuin esillä olevasta Työväenlautakunnan kirjelmästä näkyy, 1905 vuoden alussa erityinen kaupungin käsiammattien ja työpaikkain kaitsija, jota nyttemmin sanotaan tarkastajaksi, ja määrättiin sanotun virkamiehen palkkaeduksi 3,000 markan vuosipalkka 500 markan korotuksin 5 vuoden palveluksesta, minkä ohessa hän on velvollinen alistumaan virkaan nähden kenties tehtäviin muutoksiin.

Tämän virkailijan toiminnasta, mitä sekä tehoisuuteen että työalaan tulee, antaa Työväenlautakunta esityksessään erinäisiä tietoja, joihin Kamari pyytää viitata. Näistä tiedoista käy selville, ettei puheenalainen tarkastus ole koskenut läheskään kaikkia niitä aloja, jotka kävisi lukeminen mainitun virkailijan toimintapiiriin. Niinpä ei sellaisia elinkeinonhaaroja kuin leipomoja ja konditorioita sekä makkara-työpajoja, joiden toiminta on erityisillä asetuksilla järjestelty, sekä rakennusteollisuutta ole joko ensinkään tai ainoastaan sattumalta tarkastettu. Ensiksi mainittuja kolmea elinkeinoa tarkastaa sen lisäksi, mitä valtion ammattientarkastaja ehkä tekee, ainoastaan varsinainen terveystoimisto, joka kuitenkin toimii enemmän ikäänkuin kuluttavan yleisön etujen valvojana, toisin sanoin, kohdistaa huomionsa terveydellisiin oloihin eikä varsinaiseen työväensuojelukseen, ja kaupungin rakennustarkastajan työpaikoilla toimittama tarkastus kohdistuu ainoastaan rakennustoimintaan sinänsä, mutta ei siinä olevain työntekijäin turvallisuuteen eikä terveydellisiin oloihin.

Näin ollen on Kamari puolestaan katsonut olevan kannattaminen Työväenlautakunnan nyt tekemää ehdotusta, jonka toteuttaminen toisi hyvin tarpeellisia lisävoimia kunnalliseen ammattientarkastukseen. Mutta, niinkuin edellä lausutusta käynee selville, kunnallisen ammattientarkastuksen alaa ei käy kyllin jyrkästi erottaminen toiselta puolen terveystoimiston ja toiselta puolen rakennustarkastajan toimialasta. Kamarista on sentähden näyttänyt suotavalta, että kunnallisen ammattientarkastuksen ohjeeksi laadittaisiin johtosääntö, jommoista ei tähän asti ole ollut. Jotta tarpeellista kokemusta saattaisiin jo olemassa olevan ja nyt ehdotetun ammattientarkastajan työnjakoon nähden on Kamari kuitenkin katsonut olevan ehdottaminen, että Terveydenhoitolautakunnalle annettaisiin tehtäväksi, uuden tarkastajan oltua jonkun aikaa toimessa, laatia saavutetun kokemuksen perusteella ehdotus tuollaiseksi johtosäännöksi, jommoista menettelyä ennenkin on erinäisissä tapauksissa noudatettu.

Nyt ehdotetun viran täyttämistapaan nähden Kamari ei ole katsonut voivansa yhtyä Työväenlautakunnan ehdotukseen, vaan on periaatteellisista syistä kannattanut Terveydenhoitolautakunnan ehdottamaa menettelytapaa, nimittäin että Lautakunta

saisi toimekseen täyttää puhenalaisen viran. Ehdotettu uusi virkailija lienee sopiviin asettaa ensintulevan vuoden alusta, minkätähden määräraha tarkoitusta varten olisi pantava menosääntöön 1914 vuoden alusta tähtien.

Uuden virkailijan palkaksi on Työväenlautakunta ehdottanut 3,000 markkaa vuodessa 500 markan korotuksin viiden vuoden palveluksesta, eli saman määrän, mikä maksetaan miespuoliselle tarkastajalle, ja on Kamari katsonut voivansa yhtyä tähänkin ehdotukseen.

Edellä lausutun johdosta saa Kamari kunnioittaen esittää Herrojen Kaupunginvaltuusmiesten päätettäväksi

että 1914 vuoden alusta Terveystoimikuntakuntaan kuusikukautisen molemminpuolisen irtisanomisen ehdolla asetetaan naispuolinen käsiammattien ja työpaikkain tarkastaja, jonka vuosipalkka on 3,000 markkaa 500 markan korotuksin viiden vuoden palvelusajalta;

että Terveystoimikuntakunta saa toimekseen täyttää puhenalaisen viran; sekä

että Terveystoimikuntakunnalle niinkään annetaan toimeksi aikanaan laatia ja Valtuustolle lähettää ehdotus tarkastajain johtosäännöksi.

Rahatoimikamarin puolesta:

Alexis Gripenberg.

K. Rein.

HELSINGIN
KAUPUNGINVALTUUSTON
TYÖVÄENASIAIN LAUTAKUNTA.

Helsingissä,
jouluk. 18 p:nä 1912.

Kaupunginvaltuustolle.

N:o 31.

Kirjelmässä N:o 13 syyskuun 26 päivältä 1904 (Kvston pain. asiakirj. N:o 41 vuodelta 1904) teki Työväenasiain lautakunta Kaupunginvaltuustolle ehdotuksen kaupungin käsiammattien tarkastajan asettamisesta. Sittenkun Terveystoimikunnan lausunto asiassa oli hankittu, päätti Valtuusto joulukuun 13 päivänä mainittua vuotta, että Terveystoimikuntaan oli 1905 vuoden alusta toistaiseksi ja kuusikuukautisen irtisanomisen ehdolla asetettava vieläkin yksi kaitsija toimittamaan kaupungin käsiammattien ja työpaikkain tarkastusta, saaden tämä virkailija 3,000 markan vuosipalkan ja ollen velvollinen alistumaan niihin muutoksiin, joita virkaan nähden vastedes ehkä tehdään.

Sittenkun kaupungin käsiammattien tarkastus, jota ammattientarkastajat 15 päivänä huhtikuuta 1889 teollisuusammateissa olevain työntekijäin suojelemisesta annetun armollisen asetuksen 18 §:n mukaan ovat oikeutetut toimittamaan terveystoimikunnan välityksellä, oli vastamainitulla tavalla järjestetty, on käsiammattien tarkastus kehittynyt niin, kuin alempana olevat Terveystoimikunnan vuosikertomuksesta otetut tilastotiedot tarkemmin osottavat.

*Käsiammattien ja työpaikkain tarkastajan toimittamat tarkastukset vuosina
1905—1911.*

Vuonna	Työpaikkoja, jotka on tarkastettu				Työntekijöitä		
	kerran	kahdesti	kolmasti tai useam.	Yhteensä	Miehiä	Naisia	Yhteensä
1905	153	97	70	320	1,676	1,006	2,882
1906	266	43	2	311	1,674	705	2,379
1907	447	48	9	504	2,310	1,216	3,526
1908	511	56	20	587	3,744	3,030	6,774
1909	388	205	47	640	4,414	2,821	7,235
1910	406	192	69	667	5,837	4,125	9,962
1911	276	259	92	627	4,358	2,794	7,152

Edellä oleva katsaus osottaa, että tarkastettujen työpaikkain luku niinä seitsemänä vuonna, mitkä ovat kuluneet käsiammattien tarkastuksen uudestijärjestämisestä lähtien, on lisääntynyt kaksinkertaiseksi, että yhä useampia näistä tarkastetaan useaan kertaan vuoteen ja että niiden työntekijäin luku, joiden työoloja siten on tutkittu, on 2,882 henkilöstä vuonna 1905 kohonnut 9,962 henkilöön vuonna 1910, mistä lähtien se on jonkun verran vähentynyt. Tässä on huomattava, että näihin työpaikkoihin ei ole luettu makkaratyöpajoja, jonka elinkeinon harjoittamisesta ovat voimassa läänin kuvernöörin elokuun 26 päivänä 1889 vahvistamat säännöt, ei myöskään leipomoja eikä konditorioita, joihin nähden taas on voimassa 4 päivänä kesäkuuta 1908 annettu laki työstä leipomoissa sekä Keisarillisen Senaatin heinäkuun 1 päivänä mainittua vuotta vahvistamat järjestyssäännöt. Terveydenhoitolautakunnan kertomuksessa vuodelta 1911 on terveyspoliisin mainittu toimittaneen 328 makkaratyöpajain sekä 1,567 leipomojen ja konditoriain tarkastusta. Tämänlaatuisten tunnettujen työpaikkain luku mainitaan samana vuon olleen, toisten 9 ja toisten 131. Mistä syystä näitä suurelta osalta milloinkin minkin verran käsiammattimaisesti harjoitettuja elinkeinoja, ainakin mikäli sikäläisiä työoloja koskee, ei ole pantu käsiammattien tarkastuksen alaiseksi, ei käy selville Terveydenhoitolautakunnan kertomuksista, vaan on siis edellä mainittujen jo aikaisemmin tarkastettujen elinkeinojen tarkastus jäänyt ennalleen senkin jälkeen kun käsiammattien tarkastus toimeenpantiin.

Rakennusteollisuuttakaan ei mainita tarkastettujen työpaikkain joukossa, vaikka käsiammattien tarkastajan ilmoituksen mukaan terveydenhoitoviranomaisilla on ollut tapana panna huomiota rakennuspaikkain terveydellisiin oloihin, sittenkun rakennus on saatu katon alle ja niiden lämmittämiseksi on ryhdytty toimenpiteisiin, jotka terveydenhoitokannalta toisinaan voivat aiheuttaa muistutusta. Mutta samalta kannalta katsoen voisivat rakennuspaikat kaivata tarkastusta jo varhaisemmassakin vaiheessa niihin seikkoihin nähden, joihin työntekijät itse ovat panneet huomiota, koska viimeksi tehtyyn rakennusteollisuuden työehtoja koskevan yleiseen sopimukseen on pantu määräys, että uutisrakennuksilla tahi kivilouhoksissa, joissa on vähintään kaksikymmentä työntekijää, on, jos se voi haitatta käydä päinsä, työntekijäin ruokailua ja heidän vaatteittensa säilyttämistä varten laitettava tarkoituksenmukainen suojatila, jonka tulee olla varustettu vedentäydellä katolla sekä tiiviillä seinillä ja lukollisella ovella ja joka on pidettävä siistinä, kylmänä vuodenaikana lämmitettynä sekä tarpeenmukaisesti valaistuna.

Käsiammattien tarkastajan kertomuksista ei, niinkuin makkaratyöpajain ja leipomojen tarkastusta koskevista tiedoista, käy selville hänen toimittamainsa tarkastusten luku, mutta tiedot työpaikoista, jaettuina niissä tehtyjen käyntien mukaan, osottavat vuonna 1911 tehdyn lähes 1,070 tarkastuskäyntiä. Joka tapauksessa on siis tässä kaupungissa toimitettu käsiammattien tarkastus, vaikkakin niin rajoitettuna kuin edellä esitetty huomautukset osottavat, käynyt niin laajaperäiseksi, että sen asianmukainen hoitaminen näyttää vaativan lisäämään työvoimia. Erittäinkin olisi tuollainen lisäännys tarpeellinen naispuolisia työntekijöitä silmälläpitäen, näiden luku kun vuonna 1910 tarkastetuissa työpaikoissa oli tuntuvasti suurempi 1905 vuoden koko työntekijälukua ja 41,4 % kaikista työnteki-

jöistä. Se seikka että niiden naisten luku, joiden työoloja sitten on tarkastettu, on vuodelta 1911 annettujen tietojen mukaan tuntuvasti vähentynyt, viittaa siihen että tämä tarkastuksen puoli on saanut suoda sijaa sellaisten teollisuuksien tarkastukselle, joissa on etusijassa miespuolisia työntekijöitä. Eräissä tarkastetuissa teollisuuksissa, niinkuin kotelotehtaissa ja kirjansitomoissa, värjäämöissä, suklaa- ja karamellitehtaissa, säilyke-
tehtaissa, lakka- ja vernissatehtaissa, kutomoissa, muotiompelu-, lakki- ja hattutyöpajoissa, pesulaitoksissa ja tupakkatehtaissa on ehdottomasti suurin osa työntekijöistä naispuolisia, samalla kun heitä erinäisissä muissa elinkeinoammateissa, niinkuin graafisessa teollisuudessa, posliinitehtaissa, räätälinliikkeissä ja olutpanimoissa on melkoinen määrä. Samat syyt, mitkä ovat vaatineet asettamaan naispuolisia ammattientarkastajia valtion palvelukseen ja joita luonnollisina ja yleisesti tunnettuina ei tarvitse tässä toistaa, puhuvat sen puolesta että naispuolinen kunnallinen käsiammattien tarkastus näissä ammateissa olisi tarpeellinen, minkä ohessa sen avustus muissakin ammateissa, joissa naispuolista työvoimaa käytetään, olisi erittäin toivottava. Mutta paitsi niitä ammatteja, joiden terveydellistä ja terveystehdöllistä silmälläpitoa selostetaan käsiammattientarkastuksen vuosikertomuksissa, tulevat vielä, niinkuin edellä huomautettiin, leipomot ja makkarainvalmistus, joissa työskentelee lukuisia naispuolisia työntekijöitä ja joiden työolot, erittäinkin lukuisissa pikkuleipomoiissa, kaipaivat usein uudistuvaa tarkastusta. Myöskin rakennusteollisuudessa toimiville lukuisille ulkotyöntekijättärille olisivat naispuolisen tarkastajan käynnit ja ohjeet työpaikoilla sangen tärkeät.

Edellä esitettyjen seikkain johdosta on Työväenasiain lautakunta katsonut tarpeen vaatimaksi, että käsiammattientarkastuksen työvoimia lisätään asettamalla naispuolinen käsiammattien ja työpaikkain tarkastus. Naispuolinen tarkastaja näyttää Lautakunnan mielestä voitavan ja olevan asetettava miespuolisen vertaiseksi eikä hänen apulaisekseen, varsinkaan kun viimeksimainitullakaan ei ole omintakeista valtaa ryhtyä toimenpiteisiin, kun syytä muistutuksiin on eikä parannuksia hyvällä toimeenpanna, vaan on hänen ilmoitettava sellaiset tapaukset ylemmälle terveydenhoitoviranomaiselle, ensimmäiselle kaupunginlääkärille ja hänen kauttaan Terveydenhoitolautakunnalle. Miespuolisen ja naispuolisen tarkastajan toimialan erottaminen toisistaan kävisi sangen helposti päinsä sitä seikkaa silmälläpitäen, onko jossakin ammatissa enemmän mies- vai naispuolisia työntekijöitä. Sukupuolten ollessa likimain yhtä lukuisasti edustettuina tulisi molempain virkailijain toimittaa tarkastukset yksissä neuvoin sekä muutenkin tarpeen vaatiessa avustaa toisiaan tarkastustoimituksissa.

Palkkaetuihinkin nähden olisi naispuolinen tarkastaja asetettava miespuolisen vertaiseksi, koska häneltä vaadittava työmäärä jo on suurempi kuin se oli kohta ensimmäisen tarkastajan viran täyttämisen jälkeen vuonna 1905 ja koska virkaan ei voitane saada asianmukaisia edellytyksiä omaavaa henkilöä, ellei hänelle makseta samaa vaatimatonta 3,000 markan vuosipalkkiota 500 markan korotuksin 5 vuoden palveluksesta, minkä miespuolinen tarkastaja nauttii.

Lautakunta katsoo olevan asian eduksi jo tässä yhteydessä ilmoittaminen, että on tarjoutunut tilaisuus saada kunnallisen käsiammattientarkastuksen palvelukseen erittäin

sopiva henkilö, kun nimittäin entinen ammattientarkastaja, insinööri Jenny Markelin-Svensson kysyttäessä on sanonut lämpimästi harrastavansa puheenalaista työalaa ja suostuvansa edellämainituilla ehdoilla vastaanottamaan viran. Rouva Markelin-Svensson, joka on pääsyt insinööriä Teknillisestä korkeakoulusta, on vuosina 1908—1910 menestyksellä toiminut naispuolisena ammattientarkastajan apulaisena valtion palveluksessa sekä yksityisistä syistä erottuaan mainitusta virasta, asiantuntemusta ja harrastusta osottaen ollut avullisena tšekäläisen pysyvän työväensuojelunäyttelyn hoidossa ja esittämisessä. Lautakunnan mielestä olisi erittäin onnellista, jos naispuolista käsiammattien ja työpaikkain tarkastajanvirkaa perustaessa rouva Markelin-Svensson heti voitaisiin saada tähän virkaan.

Edellä lausutun nojalla saa Työväenasiain lautakunta kunnioittaen esittää Kaupunginvaltuuston päätettäväksi:

että Terveystieteiden lautakuntaan asetetaan kuusikuukautisen memminpuolisen irtisanomisen ehdolla naispuolinen käsiammattien ja työpaikkain tarkastaja, jolle maksetaan 3,000 markan vuosipalkka sekä 500 markan korotus 5 vuoden palveluksesta; niin myös

että, kun mainittu virka ensi kerran täytetään, siihen kutsutaan entinen ammattientarkastajan apulainen, insinööri Jenny Markelin-Svensson.

Työväenasiain lautakunnan puolesta:

Leo Ehrnrooth.

Einar Böök.

HELSINGIN
TERVEYDENHOITOLAUTAKUNTA.

*Helsingissä,
 tammik. 9 p:nä 1913.*

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 9.

Kirjelmässä joulukuun 18 päivästä 1912 on kaupungin Työväenasiain lautakunta Kaupunginvaltuustolle huomauttanut kunnallisen naispuolisen ammattientarkastuksen tarpeellisuutta niissä lukuisissa ammateissa, joissa naisia työskentelee, sekä siihen nähden ehdottanut, että Terveystenhoitolautakuntaan kuusikuukautisen molemminpuolisen irtisanomisen ehdolla asetettaisiin naispuolinen käsiammattien ja työpaikkain tarkastaja, jolle maksettaisiin 3,000 markan vuosipalkka ynnä 500 markan korotus 5 vuoden palveluksesta, sekä että, kun mainittu virka ensi kerran täytetään, siihen kutsuttaisiin entinen ammattientarkastajan apulainen, insinööri Jenny Markelin-Svensson, joka kuuluu olevan siihen toimeen erittäin sopiva; ja on Kaupunginvaltuuston Valmistusvaliokunta kirjelmässä kuluvaan tammikuun 4 päivästä pyytänyt Terveystenhoitolautakunnan lausuntoa asiassa.

Tämän johdosta on Terveystenhoitolautakunnalla kunnia, palauttaen lähetekirjat, ilmoittaa että Lautakunta, joka kaikin puolin yhtyy Työväenasiain lautakunnan asiassa esittämiin näkökohtiin, tämän johdosta ehdottaa, että naispuolinen käsiammattien ja työpaikkain tarkastaja asetettaisiin Työväenasiain lautakunnan ehdottamalla tavalla sekä että Terveystenhoitolautakunnan tehtäväksi annettaisiin, samoinkuin Kaupunginvaltuusto aikaisemmin on päättänyt miespuoliseen ammattientarkastajaan nähden ja mitä samantyyppisten virkain täyttämistä Terveystenhoitolautakunnassa yleensä on voimassa, valita sopiva henkilö mainittuun toimeen.

Terveystenhoitolautakunnan puolesta:

Oskar Heikel.

Axel Th. Möller,
 v. t.

Esitys pakollisen lihantarkastuksen aikaansaamisesta kaupungissa.

HELSINGIN

TERVEYDENHOITOLAUTAKUNTA

Helsingissä,

helmik. 6 p:nä 1913.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 34.

Koska on verraten usein sattunut, että kaupungissa on pidetty kaupan sekä tuberkulootisten että myös muun taudin johdosta lopetettujen tahi itsestäänkin kuolleiden eläinten lihaa — jommoinen terveydellinen epäkohta on vältettävissä ainoastaan siten, että kaikki kaupan tarjottu liha on ennen myyntiä ollut täysin asiantuntevan tarkastuksen alaisena -- ja sen johdosta että kysymys kunnallisen teurastamon perustamisesta Helsinkiin ja siitä johtuvan tehokkaan lihantarkastuksen aikaansaamisesta näyttää vaativan tavattoman pitkän ajan toteutuakseen, ja kun lisäksi niitä oikeudellisia syitä, joitten tätä asiaa aikaisemmin harkitessa katsottiin estävän toimeenpanemasta pakollista lihantarkastusta maamme kaupungeissa, ei enää näy olevan olemassa, päätti Terveystoimikunta kokouksessaan viime toukokuun 23 päivänä uudelleen ottaa lihantarkastuskysymyksen käsiteltäväksi sekä asettaa komitean asiaa tarkemmin valmistelemaan. Komitean jäseniksi valittiin kolme Lautakunnan omaa jäsentä, nimittäin sen puheenjohtaja, allekirjoittanut Heikel, ensimmäinen kaupunginlääkäri, professori V. Sucksdorff, ja arkkitehti K. Lindahl, sekä Helsingin kaupungineläinlääkäri O. Lindström. Pyynnöstä rupesivat komitean jäseniksi kaupungin eläinlääkintälaboratorin johtaja, tohtori R. Hinderson ja oikeuslääketieteen ylimäär. professori Ernst Ehrnrooth. Sittenkun kotieläinopin professori G. W. v. Wendt, jota niinkään oli pyydetty komitean jäseneksi, oli ilmoittanut ulkomaamatkan johdosta olevansa estetty siihen toimeen rupeamasta, valittiin hänen sijaansa terveysopin dosentti, lääketieteentohtori ja eläinlääkäri O. v. Hellens. Komitean töihin on niinkään tarpeellisia kustannuslaskelmia y. m. varten kutsuttuna asiantuntijana ottanut osaa kaupungininsinööri G. Idström.

Sittenkun komitea, jonka tehtävänä oli laatia ehdotus niiksi toimenpiteiksi, joihin pitäisi ja voitaisiin ryhtyä lihantarkastuksen alalla vallitsevain epäkohtain poistamiseksi, oli erinäisissä kokouksissa viime syksynä käsitellyt asiaa, on se nyttemmin Terveydenhoitolautakunnalle antanut tämän oheisen mietinnön.

Terveydenhoitolautakunta on pääasiassa voinut yhtyä siihen, mitä komitea on mietinnössään ehdottanut. Ainoastaan mitä lihantarkastuksesta ehdotettuihin maksuihin tulee haluaa Lautakunta huomauttaa, että ne olisi laskettava niin alhaisiksi, ettei kaupungille tarkastuksesta koituisi taloudellista voittoa, vaan että ainoastaan kaupungin menot korvautuisivat.

Kun kuitenkin tyydyttävä lihantarkastus ei, siinäkään tapauksessa että edellä mainittu ehdotus saavuttaisi Kaupunginvaltuuston hyväksymisen, olisi aikaansaata- vissa ennen kesäkuun 1 päivää 1914, mutta on tärkeätä, että kaikki kaupan pidet- tävät lihat taikka myös ruokatavarain niinkuin makkarain y. m. valmistukseen käytettävä liha paikalla saataisiin tyydyttävämmän tarkastuksen alaiseksi kuin mitä tähän asti on ollut laita, olisi Terveydenhoitolautakunnan mielestä väliaikainen tarkastus toimeenpantava, siksi kunnes edellä kerrottu ehdotus ehditään toteuttaa. Sitä varten olisi Lautakunnan mielestä sovittava jonkin eläinlääkäriin kanssa, joka kohtuullisesta palkkiosta määrätunteina olisi Lautakunnan käytettävänä lihantarkas- tusta toimittamassa. Tällöin hänen tulisi osin itse käydä kaupungin kauppatorilla ja kiinnittää huomiotaan siellä kaupan pidetyn lihan laatuun, osin paikalla tutkia tarkastajain kaupungin laboratorioon tuoma liha, jota nämä epäilevät laadultaan ala-arvoiseksi, niin että se, jos havaitaan käyttökelpoiseksi, paikalla ja ilman sel- laista viivytystä, jota nykyään joskus on sattunut, jälleen voidaan laskea kauppaan. Sen lisäksi tulisi hänen tuon tuostakin käydä kaikissa sellaisissa ruokatavaramyy- mälöissä, joissa lihaa tai lihatavaroita pidetään kaupan, sekä tavan takaa käymällä kaupungin makkaratehtaissa (nykyään niitä on 9) tarkastaa makkaranvalmistukseen käytettyä lihaa sekä valmistusta ja valmiiden tavarain laatua. Edelleen tulisi hänen johtaa tarkastajain toimittamaa lihantarkastusta ja tarkoin opastaa heitä sen toimitta- misessa sekä neuvoa mitä seikkoja lihantarkastuksessa on otettava huomioon.

Tällä väliaikaisella toimenpiteellä ei tietenkään saada täysiä takeita siitä, että kaikki kaupan pidetty liha on laadultaan täysiarvoista ja ainoastaan terveistä eläi- mistä saatua. Mutta on kuitenkin epäilemätöntä, että jo tämä väliaikainen tarkas- tuskin on estävä monta lihanmyyjää tuomasta kaupan ala-arvoista tavaraa. Tämän lisäksi saanee myös toivoa, että lihantarkastusta varten asetettu eläinlääkäri on yhteistoimin maaseutukaupunkien ja maaseudun eläinlääkärien kanssa voiva monasti saada ajoissa tiedon, onko jossakin kohden ala-arvoista lihaa lähetetty kaupunkiin myytäväksi, ja tämän oletuksen perustelemiseksi on mainittavissa se seikka, että Terveydenhoitolautakunnan toimisto jo nyt useana vuonna on tuon tuostakin saanut maaseudun eläinlääkäreiltä ilmoituksia, kun kaupunkiin on lähetetty ala-arvoista lihaa. Näiden ilmoitusten johdosta on voitu ajoissa etsiä ja ottaa takavarikkoon tuo ala-arvoinen tavara.

Eläinlääkärille olisi Lautakunnan mielestä maksettava palkkiota 3,000 markkaa vuodessa ja siis, jos virka täytetään ensintulevan maaliskuun 1 päivänä, 2,500 markkaa vuonna 1913.

Sen johdosta mitä Lautakunnalla on tässä edellä ollut tilaisuus lausua, saa Lautakunta kunnioittaen esittää, että Kaupunginvaltuusto päättäisi

hyväksymällä edellä mainitun komitean laatiman ehdotuksen pakollisen lihantarkastuksen aikaansaamiseksi Helsingin kaupungissa kesäkuun 1 päivästä 1914 ryhtyä tästä johtuviin toimenpiteisiin; ja

nykyistä tehokkaamman lihantarkastuksen aikaansaamiseksi heti sallia Terveystieteiden lautakunnan, kunnes asiasta toisin päätetään, maaliskuun ensimmäisestä päivästä lähtien kuluvaan vuoteen toimistoonsa asettaa eläinlääkärin sellaisin tehtävin kuin edellä on mainittu sekä tätä tarkoitusta varten kuluvan vuoden käyttövaroista myöntää 2,500 markan määrärahan.

Terveystieteiden lautakunnan puolesta:

Oskar Heikel.

R. Vuorio.

Helsingin Terveystenhoitolautakunnalle.

Ensimmäinen, vaikkakin vaatimaton askel järjestetyn lihantarkastuksen aikaansaamiseksi astuttiin, kun Kaupunginvaltuusto Terveystenhoitolautakunnan esityksestä vuonna 1890 myönsi määrärahan tarkastajan palkkaamiseksi hoitamaan lihantarkastusta kaupungin teurastamossa, ja tätä tarkastusta on siitä lähtien yhteen jaksoon pidetty voimassa, mutta vuodesta 1896 lähtien sikäli parannettu, että sitä hoitamaan silloin asetettiin lihantarkastukseen perehtynyt eläinlääkäri. Kun kuitenkin kaikki muita teitä, rautateitse, maalaisajoneuvoissa ja aluksissa, kaupunkiin tuotu liha oli vailla muuta tarkastusta kuin minkä Terveystenhoitolautakunnan tarkastaja hätäpikaa voi toimittaa toreilla tapahtuvan myynnin aikana sekä sattumalta käydessään lihamyymälöissä, huomautti Lautakunta Kaupunginvaltuustolle toukokuun 4 päivänä 1896 tehdyssä esityksessä, että kaupungissa kaupan pidetyn lihan laadun täysin tyydyttävä tarkastus on aikaansaataavissa ainoastaan ottamalla käytäntöön teurastamopakko, joka sentähden oli se päämäärä, johon tulisi pyrkiä takeiden saamiseksi siitä, että kaikki kaupan pidetty liha on laadultaan täysin hyvää.

Tämän esityksen johdosta Kaupunginvaltuusto syyskuun 29 päivänä 1896 päätti kaupungin palvelukseen asettaa lihantarkastukseen perehtyneen eläinlääkäriin, rakennuttaa väliaikaisen lihantarkastusaseman sekä erityisellä valiokunnalla selvittämään kysymyksen, olisiko ja millä tavoin pakollinen lihantarkastus kaupungissa aikaansaataavissa.

Joulukuussa 1901 (Pain. asiakirj. N:o 34) antamassaan lausunnossa tämä valiokunta yhtyi Lautakunnan lausuntoon, mikäli koskee pakollisen lihantarkastuksen välttämättömyyttä, ajanmukaisen teurastamon rakennuttamista ja teurastamopakon käytäntöön ottamista sekä ehdotti, että Kaupunginvaltuusto Keisarilliselta Senaatilta anois, että uuden elinkeinolain esitykseen pantaisiin sen suuntainen määräys, että kaupunkikunta voi saattaa käytäntöön teurastamopakon tarkastusmaksuineen sekä että Kaupunginvaltuusto jättäisi kysymyksen pakollisen lihantarkastuksen voimaansaattamisesta sillensä, kunnes tänne on rakennettu ajanmukainen teurastamo sekä käskeä Rahatoimikamarin ehdottaa sopiva paikka, joka voitaisiin varata kunnallista teurastamoa varten. Edelleen ehdotettiin, että Kaupunginvaltuusto, kohta kun kaupungin varain harkittaisiin sallivan teurastamon rakennuttamisen, kaupungin kustannuksella ulkomaille lähettäisi sopivan henkilön tutustumaan tuollaisiin laitoksiin, ja olisi hänen sitten Valtuustolle annettava kertomus niistä ynnä ehdotus laitoksen järjestämiseksi.

Tämän valiokunnan ehdotuksen Kaupunginvaltuusto hyväksyi tammikuun 14 päivänä 1902 sekä antoi Terveystoimikunnan toimeksi ehdottaa sellaisia väliaikaisia toimenpiteitä lihantarkastukseen nähden, jotka teurastamopakon käytäntöön saattamista odotellessa ja nykyään voimassa olevaa elinkeinolakia silmälläpitäen nyt sopisi toimeenpanna. Kaupunginvaltuustolle helmikuun 16 päivänä 1903 antamassaan lausunnossa Lautakunta kuitenkin huomautti, ettei toistaiseksi olisi toimeenpantava lihantarkastusta, koska sellainen toimenpide kohtaisi suuria vaikeuksia, osin sen johdosta että suuri osa kaupunkiin talvisaikaan tuodusta lihasta on jäätynyttä, osin koska tavarantuottajia ei katsottu voitavan velvoittaa panemaan tavaransa myymään tyydyttävän tutkimuksen toimittamiseksi tarpeellisia teurastetun eläimen sisälmyksiä.

Sen johdosta että Rahatoimikamari oli lykännyt kunnallisen teurastamon rakennuskysymyksen Rakennuskonttoriin, antoi Terveystoimikunta kaupungininsinööriin pyynnöstä ensimmäisen kaupunginlääkärin ja kaupungineläinlääkärin toimeksi kaupungininsinööriin kera ehdottaa paikkaa kunnalliselle teurastamolle karjatorineen. Sittenkun tämä ehdotus oli annettu, anoi Terveystoimikunta maaliskuun 1 p:nä 1906, että Kaupunginvaltuusto kunnallisen teurastamon ja karjatorin paikaksi varaisi korttelit N:ot 274, 275, 278 ja 279 10 kaupunginosasta sekä ettei vuokralle annettuja kortteleja N:oja 272, 273, 276 ja 277 myytäisi, vaan ne varattaisiin kaupungin käytettäväksi teurastamon vastaiseen laajentamiseen ja että kahdelle henkilölle — arkkitehdille ja terveystoimikunnan tuntijalle tai eläinlääkärille — annettaisiin toimeksi ulkomailla matkustamalla hankkia tarpeelliseksi katsottu selvitys. Helmikuun 26 p:nä 1907 Kaupunginvaltuusto päätti, että Terveystoimikunnan ehdottamat tontit on varattava vastaisen kunnallisen teurastamon paikaksi, ja hyväksyi muutenkin Lautakunnan ehdotuksen, minkä jälkeen myös kaksi henkilöä valittiin tutkimaan kysymystä ulkomailla. Sittenkun nämä, käytyään erinäisissä ulkomaissa teurastamoissa, olivat antaneet ehdotuksen ja luonnospöytäkirjat kaupungin kunnallista teurastamoja varten, jätti Kaupunginvaltuusto asian maaliskuun 24 p:nä 1908 komitealle, jonka tuli antaa lausunto kunnallisen teurastamon tarpeellisuudesta, ohjelmasta ja paikasta sekä laatia likimääräinen kustannusarvio. Sittenkun komitean mietintö, jossa esitettiin että kunnallinen teurastamo siihen liittyvine karjatorineen olisi pikimmiten rakennettava tarkoitusta varten varatulle paikalle arviolta 2,800,000 markan kustannuksilla, oli lokakuun 20 p:nä 1908 ollut lisätyn Kaupunginvaltuuston käsiteltävänä, palautettiin asia komiteaan, joka sai toimekseen ottaa edelleen harkittavaksi erinäisiä keskustelussa esitettyjä näkökohtia sekä niistä antaa lausuntonsa. Vaadittu lausunto, jossa komitean esitys toistettiin, annettiin marraskuun 10 p:nä 1910 (Pain. asiakirj. N:o 51 vuodelta 1910), minkä jälkeen asia marraskuun 11 p:nä 1910 annettiin Rahatoimikamarin käsiteltäväksi lausunnon saamiseksi sen rahallisesta puolesta, mutta tämä lausunto on vielä saamatta.

Näin ollen ja myöskin siihen katsoen, että asian varhaisemmassa käsittelyssä oli lausuttu erinäisiä epäilyksiä siihen nähden, käykö voimassa olevaa elinkeinolakia

muuttamatta antaminen määräystä pakollisen lihantarkastuksen käytäntöön ottamisesta, saattaisi näyttää siltä kuin ei nykyään olisi aihetta ottaa asiaa uudelleen käsiteltäväksi. Mutta kun mainittu epäily ei nyttemmin enää näy olevan yhtä voimakas kuin aikaisemmin (ks. pain. asiakirj. N:o 29 vuodelta 1910), ja mainitun laatuinen lihantarkastus viime aikoina myös on otettu käytäntöön erinäisissä maamme kaupungeissa, viimeksi Tampereella Keisarillisen Senaatin viime elokuun 11 p:nä vahvistettua Hämeen läänin kuvernöörin toukokuun 4 p:nä 1911 antaman päätöksen, näyttää siltä kuin olisivat aikaisempien epäilysten pohjana olleet syyt nyttemmin rauenneet. Sitä paitsi on huomattava, ettei se este, mikä elinkeinolain on katsottu asettavan pakollisen lihantarkastuksen voimaan saattamiselle, missään tapauksessa voi koskea tšekäläisten välikauppiaiden kaupan pitämisen lihan tarkastusta, siis noin $\frac{2}{3}$ kaikesta täällä kaupan olevasta lihasta.

Asian selvittämiseksi lienee annettava lyhyt selostus lihakaupasta, semmoisena kuin sitä nykyään harjoitetaan tässä kaupungissa.

Suurin osa kaupungissa myytäväksi tarjotusta lihasta tuotetaan rautateitse, ja ainakin kaksi kolmannelle siitä ovat välikauppiat ostelleet maamme eri paikkakunnilta. Tämän lihan laadun tarkastaa, sikäli kuin käy päinsä, yksi tai pari Terveystieteidenlaitoksen tarkastajaa, jotka viikon useimpina aamuina toimittavat lihan katsastuksen rautatien tavaramakasiinissa osin ennen noutamista ja osin noudettaessa, sekä sitten lisäksi tarkastavat sitä sen ollessa torilla kaupan.

Lisäksi tuotetaan lihaa kaupunkiin ajoneuvoilla ja vähäinen osa höyryveneillä ja muilla aluksilla. Tämä liha katsastetaan vasta kun se on kaupan toreilla tai lihamyymälöissä, niinkään Terveystieteidenlaitoksen tarkastajain toimesta, toreilla toriaikana ja myymälöissä niin usein kuin niissä ehditään käydä.

Edelleen tuodaan kaupunkiin lihaa teurastamalla elukoita kaupungin teurastamoissa. Tämän lihan, ainoan koko kaupungissa, joka on asiantuntevan katsastuksen alainen, tarkastaa kaupungineläinlääkäri ja varustaa sen, jos huomaa kelvolliseksi, tarkoitusta varten olevalla leimalla.

Vaikka tosin Terveystieteidenlaitoksen tarkastajain toimittama lihantarkastus ei ole vailla merkitystä, ei se kuitenkaan riitä, koska se voi käsittää ainoastaan osan lihamäärästä, jota paitsi, kun liha jo on osittain paloitetu eikä mukana seuraa sisäelimiä, sitä on mahdoton tarkastaa täysin tyydyttävästi. Kuitenkin on erinäisiä kertoja onnistuttu tämän tarkastuksen avulla kaupasta poistamaan sellaisten eläinten lihaa, jotka on teurastettu pernaruttoa, punatautiä tai muuta tautia sairastavina. Toisissa tilaisuuksissa taas, kun myöhemmin saapuneiden tiedonantojen mukaan sairaitten eläinten lihaa on täällä tarjottu kaupan ja myyty, ei tuollainen kauppa ole ollut estettävissä. Eläinlääkärien tiedonantojen mukaan on niinkään viime vuosina melko usein täällä pidetty kaupan tuberkuloosisten eläinten lihaa, minkä seikan on ilmoitettu johtuneen siitä, että tuollaisen ala-arvoisen tavaran menekki on käynyt mahdottomaksi muuten tavallisilla menekkipaikoilla niissä käytäntöön otetun tarkemman lihantarkastuksen johdosta.

Tosin ei, niinkuin Terveydenhoitolautakunta jo aikaisemmin on useissa kirjelmässä Kaupunginvaltuustolle huomauttanut, kaikkia vaatimuksia vastaava lihan tarkastus ole aikaansaataavissa, ellei ajanmukaista teurastamoa rakenneta ja teurastamopakkoa säädetä. Siihen katsomatta milloin tämä päämäärä saavutetaan, on komitea sitä mieltä, että Terveydenhoitolautakunnan tulisi heti Kaupunginvaltuustolle tehdä esitys erittäin tarpeellisen ja yleisönkin monasti vaatiman lihan tarkastuksen toimittamisesta tarkoitusta varten perustetulla lihan tarkastusasemalla.

Mitä itse lihan tarkastukseen tulee, pitäisi se ollakseen täysin tyydyttävä mieluummin toimittaa niin, että teuraseläin ensin tarkastetaan elävältä ja sitten teurastetussa tilassa. Mutta kun tämä ei edellytä ainoastaan ajanmukaisen teurastamon olemassaoloa, vaan myös että teurastamopakko on säädetty, ei sellainen täydellinen tarkastus nykyään ole aikaansaataavissa, vaan täytyy toistaiseksi tyytyä siihen että, kun liha annetaan tarkastettavaksi, teuraseläimen sisäelimet seuraavat mukana. Jo tämä on tärkeä seikka, sillä useat taudit ovat kuoleman jälkeen paljain silmin huomattavissa ainoastaan sisäelinten sairaloisista muutoksista, minkätähden teurastetun lihan tarkastaja voi ainoastaan siinä tapauksessa, että hän myös on saanut tutkia sisälmykset, varmasti ratkaista, onko tauti ollut olemassa vai ei ja saada tiedon taudin laadusta ja leviämisestä ruumiissa sekä sillä perusteella arvostella lihan käyttökelpoisuutta ja arvoa terveydelliseltä kannalta.

Kun lihan lähettäminen kaikkine sisälmyksineen kuitenkin käytännössä kohtaa melkoisia vaikeuksia, tyydytään vaatimaan että mukana ovat ainoastaan ne elimet, jotka voivat lihan kera seurata sanottavaa vaikeutta tuottamatta. Nämä elimet ovat: sydän, keuhkot, munuaiset, maksa, perna, kieli, pää ja lehmistä myös utareet ja emä, joitten kaikkien elinten pitää olla luonnollisesti kiinnitettynä ruuhon, kun se tuodaan tarkastettavaksi. Ruho saa sitä paitsi olla paloteltu enintään kahtia, kun on kysymys pienistä elukoista, ja enintään neljään osaan, kun kysymys on isoista eläimistä.

Tosin on ilmaantunut sellainenkin mielipide, että kaikkien sisäelinten läsnäolo tarkastuksessa ei ole aivan välttämätön lihan laadun arvostelemisessa, vaan että täysin tyydyttävä tarkastus on ilman näitäkin aikaansaataavissa, ja on tämän mielipiteen tueksi esiintuotu että erään Ranskassa julkaistun, tosin varhaisemmalta ajalta olevan, lain mukaan sisäelimiä ei vaadita tuotaviksi ruhon mukana. Myöhempäin lakien mukaan kuitenkin täytyy Ranskassakin nautaeläimen ja sian lihaa tuodessa tarkastettavaksi teuraseläimen keuhkot luonnollisesti yhdistettynä ruuhon seurata mukana, minkä ohessa rinta- ja vatsaontelon sisäseinissä ei saa olla minkäänlaisia raapimisen eikä repimisen merkkejä. Siten on Ranskassakin nyttemmin luovuttu aikaisemmasta kannasta, jonka ei voi katsoa mitenkään vastanneen ihannetta. — Saksassa, missä lihan tarkastus on järkipäisemmin järjestettynä, on ehdottomasti määrätty että sisäelinten pitää seurata ruhon mukana.

Mitä tulee kysymykseen, pitääkö kaiken kaupunkiin tuotavan ja täällä kaupan pidettävän lihan olla tarkastuksen alainen vai kävisikö myöntäminen poikkeus erään-

laatuiselle lihalle, on komitean mielestä luonnollista, että kaikki tuoreena kaupunkiin tuotu liha, toistaiseksi kuitenkin lukuunottamatta siipikarjaa ja riistaa, on pantava edellä mainitun tarkastuksen alaiseksi. Poikkeuksena on tästä kuitenkin liha, joka on tšekäläisessä teurastamossa teurastettu eläinlääkäriin silmälläpidon alaisena. Se liha taas, mikä samallaisen tarkastuksen alaisena teurastetaan muualla tahi jonka muutoin laillisesti oikeutettu eläinlääkäri on tarkastanut ja todistanut kelvolliseksi, voidaan vapauttaa määräyksestä että sisälmysten pitää seurata mukana. Sitä vastoin pitäisi sianlihaa, samalla kun se on edellä mainitun tarkastuksen alainen, myös tutkia triikiinipitoisuuteen nähden. Onko triikiinejä maamme sika-eläimissä, ei tosin ole tunnettua, syystä ettei tähän asti ole säännöllistä sianlihan tutkimista siinä tarkoituksessa tähän asti toimitettu, mutta triikiinipitoisen lihan syömisestä aiheutuva tauti on niin vaikealaatuinen, ettei laiminlyöntiä triikiinien selville saamiseen nähden miltään kannalta käy puolustaminen.

Liha, joka on ollut jonkunlaisen käyttelyn tahi valmistelun alaisena ennenkuin se tuodaan kaupunkiin ja tarjotaan myytäväksi, kuten kaikki savustettu ja palvattu liha sekä kinkut, on tutkittava, koska kokemus osottaa, että näihin tarkoituksiin käytetty liha useinkin on ollut laadultaan ala-arvoista ja ravinnoksi kelvotonta.

Kaupungin järjestämästä lihantarkastuksesta on tietenkin kannettava sopiva tarkastusmaksu. Tähän tosin käy väittäminen että, koska tarkastus todellisuudessa toimitetaan yleisen terveydenhoidon etua silmälläpitäen, ei toimituksesta myöskään pitäisi maksun tulla kysymykseen. Tähän nähden kuitenkin on huomattava, ettei kaiketi syyllä voi vaatia, että kunnan yksityisten jäsenten pitää saada nauttia kunnan heille tarjoomia terveydellisiä etuja suorittamatta kunnan kustannuksia vastaavaa korvausta. Näitä maksuja määrätessä täytyy kuitenkin pitää silmällä erinäisiä näkökohtia. Maksut eivät saa olla niin korkeat, että lihan hintaa niiden johdosta kohtuudella käy korottaminen, eivätkä niin alhaiset, että kaupungin tarkastuskustannukset jäävät korvaamatta. Sitä paitsi näyttää käytännölliseltä kannalta olevan tarkoituksenmukaista, että puheenalaiset maksut määrätään niin korkeat, ettei niitä kohdakkoin tarvitse korottaa sen johdosta että kaupungin kustannukset eivät tule korvatuiksi, mikä seikka varmaan herättäisi tyytymättömyyttä. Komitea on sentähden ajatellut nämä maksut määrättäviksi niin, että ison nautaeläimen tarkastuksesta maksettaisiin 2 markkaa, sian tarkastuksesta ynnä triikiinitutkimuksesta 2 markkaa sekä vasikan, lampaan ja vuohen tarkastuksesta 50 penniä. Tästä johtuva lihanhinnan kohoaminen olisi enintään 2—3 penniä kilolta eikä siis voi mainittavasti vaikuttaa lihanhintaan, joka tavallisesti riippuu aivan toisista seikoista. Sitä paitsi on huomattava, että köyhä väestö ostamalla n. s. «Freibankslihaa» saa valmiiksi keitettyä täysin hyvälaatuista lihaa paljon halvemmalla kuin mitä se nyt maksaa huonommasta tavarasta.

Tarkastuksen toimittamiseksi on kaikki tarkastettava liha tuotava sitä varten laitetulle tarkastusasemalle, missä asiantunteva eläinlääkäri sen tutkii tarpeellisten

apulaisten avustamana. Itse tarkastusasemaan nähden on pantu kyseeseen, olisiko niitä heti järjestettävä yksi vaiko kaksi. Asiaa tarkemmin harkitessa on komiteasta kuitenkin näyttänyt siltä, kuin olisi vain yksi asema toistaiseksi laitettava, näin siitäkin syystä, että lisäksi tarpeellinen tarkastusasema on vastedes sopivin järjestää uuteen kunnan teurastamoon. On asian luonnossa, että tarkastusaseman pitää sijaita keskikaupungilla, että sinne pitää olla helppo kuljettaa kaupunkiin tuotu liha, että se on varustettu hyvillä kulkulaitoksilla sekä tarkastusta varten tarpeellisella laboratorilla, säilytys- ja kellarihuoneilla. Niinikään pitää olla laitteita, joiden avulla voi nopeasti sulattaa jäätyneitä sisälmyksiä sekä eräissä tapauksissa kokonaisia ruhojakin, koska talvisaikainen lihantarkastus muuten liian paljon vaikeutuu. Kun usein, ehkäpä säännöllisestikin käynee niin, että asemalle tuotu liha täytyy siellä säilyttää yli yön, on tarpeellista varustaa asema myöskin jäähdytyshuoneella, jota paitsi siellä pitää olla kojeita sellaisen lihan keittämistä ja sterilisoimista varten, jota laatunsa vuoksi ei voi laskea raakana kauppaan, mutta jota keitetynä hiukan halvemmasta hinnasta n. s. «Freibankslihana» pidetään kaupan yleisölle, kuitenkin ainoastaan pienemmissä erin, enintään 2 kiloa kullekin ostajalle.

Kun on ollut ratkaistava kysymys tarkastusaseman paikasta, on komitea tietenkin koettanut löytää sille rautatienaseman läheisyydessä sijaitsevan paikan. Tässä yhteydessä on myös ollut ratkaistava, olisiko tarkoitusta varten rakennettava eri rakennus vai ehkä ennemmin tarkoitukseen sopiva huoneisto vuokrattava. Kun erityisen rakennuksen teettäminen kävisi verraten kalliiksi ja mahdollista on, että tarkastusasemaa uuden teurastamon valmistuttua käytettäisiin tuntuvasti vähemmän kuin mitä sitä ennen on syytä olettaa olevan laita, ja kun sitä paitsi lienee edullisempaa rakennuttaa tarkastusasema vastaisen keskuslihahallin yhteyteen, on komiteasta näyttänyt siltä kuin pitäisi erityisen tarkastusasemarakennuksen teettämisen saada jäädä toistaiseksi ja kunnes tarpeellista kokemusta siitä on saatu. Kun tähän tulee lisäksi, että Maanviljelijäin Maitokeskus Osakeyhtiö, joka nykyään omiksi tarpeikseen teettää rakennusta Salomoninkadun taloon N:o 3, on tarjoutunut mainitusta talosta vuokraamaan kaupungille tarkastusasemaksi sopivan huoneiston, on komiteassa yhäkin vakautunut käsitys, että lihantarkastusasema olisi toistaiseksi sijoitettava vuokrahuoneistoon. Ehdotettu huoneisto, joka näyttää hyvin vastaavan tarkoitustaan, käsittää seuraavat huoneet, nimittäin: kellarikerroksessa isonlaisen kellarihuoneen, jonka lattiapinta on 200 m² ja joka soveltuisi lihan säilytys- ja jäähdytyshuoneeksi, ja kaksi pienempää kellaria, joita kylmänä vuodenaikana, jolloin liha saapuu kaupunkiin jäätyneessä tilassa, käytettäisiin sen sulattamiseen sekä muihin tarkoituksiin; ensi kerroksessa: edellä mainitun kellarin päällä sijaitseva, moniaita huoneita käsittävä huoneisto, jonka lattiapinta niinikään on 200 m² ja johon sopisi sijoittaa tarkastushuoneisto, laboratorio ja takavarikkoon otetun lihan sekä sterilisoidun ja ehdollisesti myytäväksi kelvollisen lihan y. m. säilytyshuone; sekä vihdoin asuinrakennuksessa Arkadiakadun puolella ensi kerroksessa sijaitseva 2 huoneen huoneisto, johon sopisi sijoittaa triikiinintutkimustoimisto. Tähän huo-

neistoon sopisi myös niinä aikoina, jolloin tutkimusasema ei ole toimessa, sijoittaa lihan tukkukauppa, n. s. lihapörssi.

Kaikkien huoneistojen vuokra, ynnä lämmitys ja jäähdytys, aiheuttaisi kustannuksia 17,000 markkaa vuodessa, ja vuokrasopimus olisi tehtävä 10 vuodeksi kesäkuun 1 päivästä 1914 lukien, oikeudella pitentää välikirja edelleen 5 vuodeksi. Miten yhtiö muuten sisustaisi huoneistot, käy selville tämän oheisesta tarjouksesta.

Rakennuskonttorin laatiman, tämän oheisen kustannusarvion mukaan nousisivat huoneiston sisustuskustannukset 22,500 markkaan.

Vuotuiset menot tarkastusaseman voimassapidosta ja sikäläisten virkailijain palkkaamisesta nousisivat, niinikään tämän oheisen kustannusarvion mukaan, 62,350 markkaan.

Saadakseen selville, minkä verran asemalla olisi tuloja, kohta kun sitä on ryhdytty käyttämään täydessä laajuudessaan, on komitea laatinut tämän oheisen arviolaskelman, jonka mukaan vuositulot nousisivat 182,500 markkaan ja ylittäisivät menomäärän näin ollen 121,150 markalla.

Edellä lausutun johdosta rohkenee komitea ehdottaa, että Terveystoimilautakunta Kaupunginvaltuustolle esittäisi ryhdyttäväksi toimenpiteisiin

että kesäkuun 1 päivästä 1914 kaikki kaupunkiin tuotu tuore liha, lukuunottamatta tšekäläisessä teurastamossa teurastettua, on samoin kuin kaikki kaupunkiin tuotu suolattu ja palvattu liha oikeutetun suomalaisen eläinlääkäriin tarkastettava vastedes määrätävästä maksusta;

että kaupunkiin tuotettu sianliha on varsinaisen lihantarkastuksen lisäksi tutkittava triikiinipitoisuutensa nähden, niinikään määrätystä maksusta;

että Terveystoimilautakunta saisi toimeksi laatia ja Kaupunginvaltuustolle tehdä ehdotuksen tämän johdosta tarpeellisiksi tarkemmiksi määräyksiksi lihantarkastuksen järjestämiseksi ja laatia ehdotuksen tarkastusaseman johtosäännöksi;

että Rahatoimikamari saisi toimeksi:

Maanviljelijäin Maitokeskus Osakeyhtiön kanssa tehdä sopimuksen huoneiston vuokraamisesta lihantarkastusasemaa varten sekä sitten Kaupunginvaltuustolle antaa tarkastusaseman lopulliset sisustus- ja kulunkiarviot.

Koska Maanviljelijäin Maitokeskus Osakeyhtiölle on tarpeellista mahdollisimman pian saada tilata tarpeelliset koneet y. m., on yhtiö ilmoittanut odottavansa lopullista vastausta tarjoukseensa, mikäli mahdollista, helmikuun kuluessa.

Edellä lausuttuun liittyen katsoo komitea olevan huomauttaminen, että määräys että eläinruhojen mukana pitää seurata luonnollisesti kiinni olevat sisälmykset, sen uhalla että liha päinvastaisessa tapauksessa julistetaan ala-arvoiseksi «Freibankstavaraksi», on varsin todennäköisesti vievä siihen, että teurastamo ruvetaan käyttämään tuntuvasti yleisemmin kuin tähän asti, koska lihamyyjät varmaankin huomaavat etujensa mukaisesti tuottaa elukat elävinä kaupunkiin ja teurastuttaa ne täkäläisessä teurastamossa, missä maksut teurastuksesta tarkastuksineen ovat vain hiukan suuremmat kuin tarkastusasemalla yksinomaan tarkastuksesta suoritettava maksu. Nykyoloissa ei teurastamossa kuitenkaan, jos mieli pysyttää terveydelliset olot siedettävänä, käy teurastaminen enempää kuin 70—80 elukkaa päivässä, jommoisen määrän ei voi läheskään katsoa vastaavan tarvetta. Tähän tulee lisäksi, että tämä teurastamo jo nyt on terveydelliseltä kannalta kaikkea muuta kuin tyydyttävä ja että sikäläiset olot, jos teuraselukkain luku kohotetaan vastamainittuun määrään, aivan varmaan käyvät sellaisiksi, että piammiten on välttämätöntä kieltää teurastamo käyttämästä. Komitean mielestä on sentähden todennäköistä, että edellä esitetyn suunnitelman mukainen pakollinen lihantarkastus aikaansaisi mitä suurimpia vaikeuksia teurastuksen toimittamisessa täällä ja siis myös lihantarkastuksen järjestämisessä alun pitäen järkiperaiselle kannalle, ellei kauan suunniteltua uutta teurastamo aivan kohdakkoin rakennuteta, ja katsoo komitea sentähden olevan anominen, että Terveystoimituslautakunta Kaupunginvaltuusolle ehdottaisi, että kunnallisen teurastamon rakennuskysymyksen ratkaisua mikäli mahdollista joudutettaisiin.

Helsingissä, tammikuun 30 päivänä 1913.

Oskar Heikel.

Ernst Ehrnrooth.

O. v. Hellens.

R. Hindersson.

Oscar Lindström.

Vilh. Sucksdorff.

**Helsinkiin hankkeissa olevan lihantarkastusaseman
kannattavaisuuslaskelma.**

	Kokonais- kustan- nukset	Kustannuksia	
		Tarkastus- asemasta	Kellareista
Sisustuskustannukset:			
45 p. m. ilmarataa ruhojen kuljettamiseksi à 35:—	1,575:—		
2 vaihdetta samaan à 190:—	380:—		
10 vaunua samaan à 75:—	750:—		
5 matalat käsirattaat à 200:—	1,000:—		
1 pöytä tarkastushalliin 5 p. m. à 75:—	375:—		
1 s:n Freibankiin 4 p. m. à 60:—	270:—		
1 Hönnecken lihasterilisaattori, paikallepan- tuna, noin	2,800:—		
Seinä- ja kattokoukut tarkastushalliin ja kellariin, noin 250 kpl	1,500:—		
1 Kymmenysvaaka à 500 kg, noin	500:—		
1 pienempi vaaka à 5 kg, noin	20:—		
Sekalaiset työkalut, kuten veitset, kirveet, leimasimet y. m.	1,000:—		
Sähkövalojohtot, noin	300:—		
Kaasu	250:—		
Huonekalut, noin	1,500:—		
Laboratorin sisustus, noin	3,500:—		
Trikiinitoimiston sisustus ja kojeet.	3,500:—		
Siirros	19,220:—		

	Kokonais- kustan- nukset Smk	Kustannuksia	
		tarkastus- asemasta	säilytys- kellarista
Siirros 19,220: —			
Lasitalli, aseman ulkopuolelle, 2 m leveä ja 24 m pitkä . . . . . 1,000: —			
Noin 10 % lisää erinäisiin arvaamattomiin tarpeisiin . . . . . 2,280: —			
Yhteensä Smk 22,500: —			
Tästä summasta on korkoihin ja kuoletukseen varat- tava vuosittain 10 % eli 2,250	2,250	2,250	
Vuosivuokra 17,000	17,000	5,650	11,350
Valaistus 300	300	300	
Siivoaminen 1,000	1,000	700	300
Hylkylihan ja karikkeiden poistaminen 1,500	1,500	1,500	
Polttoaineet, ehdollisesti korvaus Maitokeskustalle höy- ryn antamisesta desinfektoriin 1,000	1,000	1,000	
Kulutetun valokaasun korvaus 300	300	300	
Henkilökunta:			
1 Johtaja, bakteriologi . . . . . 8,000: —			
Vanhempi tarkastuseläinlääkäri . . . . . 6,000: —			
Nuorempi s:n . . . . . 4,000: —			
1 kasööri, samalla kirjanpitäjä . . . . . 3,000: —			
1 halliesimies . . . . . 2,400: —			
2 leimaajaa, kumpikin 1,500: — . . . . . 3,000: —			
4 kantajaa, kukin 1,500: — . . . . . 6,000: —			
1 laboratorin vahtimestari, samalla desin- fektorin hoitaja . . . . . 1,500: —			
Yhteensä Smk 33,900: —	33,900	30,900	3,000
Trikiinitoimiston henkilökunta:			
1 trikiinientutkija (ehdollisesti naispuolinen) . . . . . 2,400: —			
1 preparaattien valmistaja s:n . . . . . 1,200: —			
1 näytteiden ottaja . . . . . 1,500: —	5,100	5,100	
Yhteensä vuosmenoja	62,350	47,700	14,650

	Kokonais- tulot Smk	Tuloja	
		tarkastus- asemasta	säilytys- kellarista
Tuloja:			
Tarkastusmaksuja isoista elukoista 45,000 kpl à 2: —	90,000		
S:n vasikoista . . . . . 40,000 » » 0: 50	20,000		
S:n lampaista ja vuohista . . . . . 25,000 » » 0: 50	12,500		
S:n sioista . . . . . 25,000 » » 2: 50	50,000		
Vuokraa kellarissa säilytetystä lihasta arviolta $\frac{1}{3}$ kokonaiskulutuksesta eli noin 2,000,000 kg à 3 penniä päivässä	10,000	172,500	10,000
Yhteensä Smk	182,500	172,500	10,000

Liite III.

Helsingin lihantarkastusta järjestämään asetetulle komitealle.

Täten tarjoudumme kymmenen vuoden ajaksi kesäkuun 1 päivästä 1914 lukien lihantarkastuslaitosta varten vuokraamaan seuraavat huoneistot:

1) Asuinrakennuksesta osotenumero Salomoninkatu 3 noin 220 m² lattia-pintaa käsittävän kellarihuoneiston, joka tämän oheiseen asemapiirrokseen on merkitty 1:llä. Huoneisto eristetään kaksinkertaisella hiilijauheesta ja koksikuona-betonista tehdyllä eristyskerroksella, kaikki sisäseinät verhotaan täyteen korkeuteensa laserretuilla posliinilaatoilla, lattia tehdään terästahkotusta sementistä ja katto öljymaalataan. Lisäksi varustetaan huoneisto jäähdytysputkijärjestelmällä, lämpöpattereilla, tarpeellisilla lokaviemäreillä ja vesijohdoilla sekä 1,000 kilon tavara-hissillä ensimmäiseen kerrokseen. Huoneistossa sitoudumme, siinä tapauksessa ettei yleisöllä ole pääsyä sinne ja että tarpeetonta liikennettä muutenkin vältetään, pitämään +4 à +6° C. lämpötilan vuoden umpeen.

2) Samasta kellarihuoneistosta kuin edellä mainittiin lisäksi kaksi kellaria, jotka ovat pohjapiirrokseen merkittyinä numeroilla 2 ja 3. Kellari N:o 2 on aiottu sisäilmysten sulatuspaikaksi ja varustetaan kuudella lämminvesialtaalla, kukin

100. 100. 80 sm, tehdään sementistä sekä varustetaan lämpöpattereilla. Kellari 3 varustetaan yksinomaan lämpöpattereilla siinä määrin, että lämpötila voidaan pysyttää 35° C. vaiheilla. Molempain kellarien seinät varustetaan laserretuilla posliinilaatoilla, lattia tehdään terästahkotusta sementistä ja katot sivellään kalkkivärillä, jota paitsi laitetaan tarpeelliset lokaviemärit ja vesijohdot.

3) Saman asuinrakennuksen ensi kerroksen kokonaisuudessaan, jonka kerroksen lattia-ala on noin 200 m². Huoneisto varustetaan lämpö- ja vesijohdoilla, lattiat verhotaan Metlacher-laatoilla, seinät ja katto öljymaalataan.

4) Arkadiakadun puoleisen asuinrakennuksen myymäläkerroksesta 2 huonetta, jotka on pohjapiirroksen merkitty N:olla 4. Huoneiden lattiat verhotaan Metlacher-laatoilla, seinät ja katto öljymaalataan.

Vuotuinen vuokra on kaikkiaan 17,000 markkaa, jaettuna seuraavasti:

Kellari 1 ynnä lämmitys- ja jäähdytys	Smk 10,350:—
Kellarit 2 ja 3 ” ”	” 400:—
Salomoninkadun viereinen asuinhuoneisto ynnä lämpö.	” 5,000:—
Arkadiakadun huoneet	” 600:—
Pihan vuokra	” 650:—
	<hr/>
	Yhteensä Smk 17,000:—

Salomoninkadun asuinrakennuksen huoneistossa tarvittavan veden kustantaa vuokralainen. Sähkövalaistusvirtaa otamme hankkiaksemme 40 pennistä kwk.

Kunnioittaen:

Maanviljelijäin Maitokeskus O. Y.

Helsingissä, Sanomal. ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1913.

Valiokunnan mietintö hakemusten johdosta, jotka tarkoittavat oikeutta mallasjuomain myymiseen noudettavaksi.

Sittenkun Kaupunginvaltuusto oli lausunnon antamista varten saanut Maistraatilta vastaanottaa alempana luetellut hakemukset, jotka tarkoittavat oikeutta mallasjuomain vähittäismyyntiin täällä kesäkuun 1 päivän 1913 ja saman päivän 1915 välisenä aikana, sekä poliisimestarin lausunnot näistä hakemuksista, saavat allekirjoittaneet täten Valtuustolle antaa seuraavan mietinnön asiasta.

Marraskuun 26 päivänä 1912 on Kaupunginvaltuusto mallasjuomain vähittäiskaupasta yllämainittuna myyntikautena päättänyt:

että tällaisia vähittäismyyntioikeuksia on lukuaan oleva enintään 20, niihin luettuina panimoille lain mukaan kuuluvat myyntioikeudet; sekä

että mallasjuomain myyntiä ei saa harjoittaa:

a) kuudennessa, kahdeksannessa, yhdeksännessä, kymmenennessä, yhdennessä-, kahdennessa-, kolmannessa-, neljännessä- ja viidennessätoista kaupunginosassa;

b) ensimmäisessä kaupunginosassa sillä alueella, jota lännessä ja etelässä rajoittavat Unionin- ja Elisabetinkatu, mutta kyllä näiden katujen varsilla;

c) sillä neljännen ja viidennen kaupunginosan alueella, joka sijaitsee länsi- ja pohjoispuolella sitä murtoviivaa, jonka muodostavat Albertinkatu, Eerikinkatu ja Fredrikinkatu Kampinkadulle asti, mutta kyllä sanottujen katujen puolella olevien osain varsilla;

d) seitsemännessä kaupunginosassa, lukuunottamatta Kasarminkadun sekä Kasarminkadun ja Saunatien välillä olevan Vuorimiehenkadun viereisiä taloja; sekä

e) sillä kaupungin alueella, jota nykyään ei ole otettu kaupunginasemakavaan; niin myös

että kaupungin muissa osissa mallasjuomain vähittäiskauppaa ei saa harjoittaa kirkon, koulun, kasarmin, sairaalan eikä semmoisen paikan välittömässä läheisyydessä, missä väkeä runsaammin liikkuu, eikä myöskään Kauppa- ja Rautatien varsilla eikä Simon- ja Kaivokadun pohjoispuolella olevilla Itä- ja Länsi Henrikinkadun varsilla.

Tässä yhteydessä on Kaupunginvaltuusto tahtonut puolestaan lausua, että kaikki puheenalaista laatua olevat vähittäiskauppaoikeudet, panimoille lain mukaan kuuluvia myyntioikeuksia lukuunottamatta, ensi sijassa annettaisiin Helsingin Annis-

keluosakeyhtiölle, joka Kaupunginvaltuustolle on ilmoittanut olevansa valmis harjoittamaan sanottua vähittäiskauppaliikettä.

Maistraatti on joulukuun 7 päivänä 1912 käsitellyt puheena olevan asian, ja samalla kun Maistraatti on yhtynyt Kaupunginvaltuuston edellä kerrottuun päätökseen, mikäli koskee aluetta, jonka piirissä mallasjuomain myyntiä saa harjoittaa, on Maistraatti myyntioikeuksien lukuun nähden, äänestettyään, mielipiteenään lausunut, että syytä tosin voi olla jossain määrin vähentää oikeuksien lukua, joka myyntikaudeksi 1911—1913 määrättiin 100:ksi ja josta 78 on annettu käytettäväksi, mutta että Kaupunginvaltuuston päätös yhdellä kertaa vähentää oikeuksien luku 20:en liiallisessa määrässä järkyttäisi puheenalaisen elinkeinon harjoittajain elämäntapoja, minkätähden Maistraatti ei voinut tässä kohden olla yhtä mieltä Kaupunginvaltuuston kanssa. Kun kuitenkin 2 päivänä huhtikuuta 1883 mallasjuomain myymisestä ja anniskelemisestä annetun asetuksen 2 §:n mukaan, semmoisena kuin tämä pykälä kuuluu 24 päivänä tammikuuta 1902 annetussa asetuksessa, myyntioikeuksien lukua ei saa määrätä suuremmaksi, kuin mitä Kaupunginvaltuusto on katsonut sopivaksi, eikä niinmuodoin muutosta Kaupunginvaltuuston päätökseen tässä kohden ole aikaansaataavissa, on Maistraatti pöytäkirjaansa kirjoittanut, että Kaupunginvaltuuston päätös sekä oikeuksien lukuun että alueeseen nähden on oleva noudatettavana.

Valiokunta on tässä alempana luettelava saapuneet hakemukset ja antava lausuntonsa niistä. Valiokunta tahto kuitenkin edeltäpäin huomauttaa että, vaikka Kaupunginvaltuusto, niinkuin edellä mainittiin, jo puolestaan on lausunut, että kaikki vähittäismyyntioikeudet, lukuunottamatta panimoille kuuluvia, olisi etusijassa luovutettava anniskeluosakeyhtiölle, on valiokunta kuitenkin katsonut olevan tarkastaminen muitakin nyt esillä olevia hakemuksia kuin yhtiön tekemiä. Käytettävänä olevain oikeuksien jakaminen on nimittäin Maistraatin asia, jota, vaikkakin se asiasta voimassa olevan asetuksen johdosta on velvollinen hakemuksista hankkimaan Kaupunginvaltuuston lausunnon, ei tämä lausunto kuitenkaan velvoita, vaan joka voi toimittaa jakamisen toisin kuin Valtuusto puolestaan on aikonut; ja näyttää Valtuustolla sentähden olevan syytä lausua mielensä kaikista hakemuksista.

Kun 1912 vuoden juovutusjuomavaliokunta antoi Kaupunginvaltuustolle ehdotuksensa sen elinkeinotoiminnan järjestämiseksi, josta tässä on puhe, huomautti tämä valiokunta tarkemmin mainitsemillaan syillä¹⁾, muun muassa, että Kaupunginvaltuustolla näyttää olevan aihetta toivomuksena lausua, että esillä olevan laatuista vähittäismyyntioikeutta ei myönnettäisi sille, joka tätä ennen on saanut oikeuden viinien ja muiden miedompain väkijuomain vähittäismyyntiin, sekä ettei uusia oikeuksia annettaisi. Sittenkun Kaupunginvaltuusto kuitenkin oli yhtynyt siihen, että Anniskeluosakeyhtiölle olisi varattava tilaisuus ottaa haltuunsa puheenalainen

¹⁾ Kaup. Valt. pain. asiakirj. N:o 71 vuodelta 1912.

vähittäismyyntiliike, saivat edellä mainitut valiokunnan tekemät ehdotukset raueta, mutta valiokunta haluaa kuitenkin mainita, kutka hakijat aikaisemmin ovat saaneet viinikauppoikeuden tai kenellä ei ole ennen ollut oikeutta vähittäin myydä mallasjuomia, koska valiokunta edelleen on sitä mieltä, ettei näille hakijoille missään tapauksessa nyt olisi myönnettävä hakemaansa mallasjuomain vähittäismyyntioikeutta.

N:o	Hakijan nimi ynnä liikkeen hoitaja, jos semmoinen on erittäin ilmoitettu.	Myyntipaikka.	Poliisimestarin lausunto.	Valiokunnan lausunto.
1	Jürjew , Elisabeth, neiti, hoit. Elin Sofia Eklund.	Vuorik. 12.	Ei ole mitään muistuttamista.	Harjoittaa viinikauppaa; muuten ei mitään muistuttamista.
2	Karlsson , Hilda Maria, kirjaltajanvaimo.	Fabianink. 32.	Huomautetaan, ettei hakijalla ole aikaisemmin ollut tuollaista oikeutta.	Uusi oikeus; s:n s:n.
3	Koskela , Gustaf Adolf, kauppias, hoit. Julia Cécilia Holmberg.	Elisabetink. 4.	Ei ole mitään muistuttamista.	Ei muistuttamista.
4	Björk , Agnes Maria, leskirouva.	Rauhank. 10.	S:n.	S:n.
5	Karlberg , Viktoria, rouva.	Rauhank. 9.	S:n.	Harjoittaa viinikauppaa; myyntipaikka sopimaton, koska sijaitsee vastapäätä Helsingin Kauppakoulua.
6	J. K. Kröckels Bryggeri , hoit. Edith Helena Reino.	Konstantinink. 7.	S:n.	Ei mitään muistuttamista. (Panimo ei sijaitse kaupungin maalla).
7	Aktiebolaget P. Sinebrychoff , hoit. Arth. Wilh. Wetzell.	Unionink. 43.	S:n.	Huomautetaan, että lukkarikoulu tosin sijaitsee samassa talossa, mutta ettei tämän seikan kuitenkaan tarvinne aiheuttaa myyntipaikan hylkäämistä, koska tämä sijaitsee niin, ettei molempain huoneistojen välillä ole mitään yhteyttä.
8	Aktiebolaget Hugo Bastman , hoit. Edgar Alex. Sandström.	Unionink. 45.	S:n.	Ei muistuttamista.
9	Karlsson , Mathilda Lovisa, rouva.	Elisabetink. 19.	S:n.	S:n.
10	H:gin Yleinen Kulutusyhdistys , hoit. Elin Wilh. Wilkman.	Konstantinink. 6.	S:n.	Harjoittaa viinikauppaa; muuten ei mitään muistuttamista.

11	Nygren , Emilia Sofia, rouva.	Elisabetink. 23.	Ei ole mitään muistuttamista.	Ei muistuttamista.
12	Simolin , Anna, leski-rouva.	Fredrikink. 25.	S.n.	Harjoittaa viinikauppaa; muuten ei mitään muistuttamista.
13	Wassholm , Johan Emil, kauppias.	Iso Robertink. 25.	S.n.	S.n.
14	Räsänen , Maria Josefina, kauppias.	Iso Robertink. 7.	S.n.	S.n.
15	Berglund , Hulda Malvina, leskirouva.	Kasarmink. 2.	S.n.	Ei muistuttamista.
16	Sundell , Frans Edvard, kauppias.	Uudenmaank. 7.	S.n.	Harjoittaa viinikauppaa; muuten ei mitään muistuttamista.
17	Fagerström , Ida, rouva.	Iso Robertink. 42.	S.n.	Ei muistuttamista.
18	Grönroos-Nylund , Lydia, hoit. Gustaf Alex. Ahlström.	Fredrikink. 20.	S.n.	S.n.
19	Lönnfors , Knut Axel, kauppias.	Korkeavuorenk. 20.	S.n.	Harjoittaa viinikauppaa; muuten ei mitään muistuttamista.
20	Hindsberg , Karl Johan, kauppias.	Albertink. 13.	S.n.	Ei muistuttamista.
21	Frantz , Carl, kauppias.	Fredrikink. 47.	S.n.	Harjoittaa viinikauppaa; muuten ei mitään muistuttamista.
22	Oljelund , Augusta Charlotta, hoit. Alma Maria Nyberg.	Wladimirink. 17.	S.n.	S.n.
23	Petroff , Lovisa Adolfina, kauppias.	Wladimirink. 34.	S.n.	Ei muistuttamista.
24	Fred , Katarina, leski-rouva.	Fredrikink. 28.	S.n.	Harjoittaa viinikauppaa; muuten ei mitään muistuttamista.
25	Wessel , Irene Ingeborg, leskirouva.	Fredrikink. 57.	S.n.	S.n.
26	Asp , Miina, leskirouva.	L. Henrikink. 26.	S.n.	S.n.
27	Selin , Dagmar, neiti.	Erikink. 13.	S.n.	S.n.
28	Sandberg , Anna Ingrid, neiti.	Mikonk. 2.	S.n.	Ei muistuttamista.
29	Grönberg , Ida Karolina, rouva.	Fredrikink. 32.	S.n.	Harjoittaa viinikauppaa; muuten ei mitään muistuttamista.
30	Nikiforow , Lovisa, leskirouva.	Fredrikink. 43.	S.n.	S.n.

31	Lindqvist, Hulda Aurora, leskirouva.	L. Henrikink. 24.	Ei ole mitään muistuttamista.	Harjoittaa viinikauppaa; muuten ei mitään muistuttamista.
32	N. A. Turdén, Aktiebolag, hoit. Lennart Pettersson.	Mikonk. 5.	S:n.	Harjoittaa väkiviinatarvarain ja siis myös viinikauppaa; muuten ei mitään muistuttamista.
33	Aktiebolaget Hultmans Bryggerier, hoit. Aina Bergroth.	L. Henrikink. 12.	S:n.	Ei muistuttamista.
34	Poschner, Agnes, neiti, hoit. Ida Johanna Poschner.	Kaivokatu 11.	S:n.	Huomautetaan, että ilmoitettu johtajatar harjoittaa viinikauppaa samassa huoneistossa.
35	Aktiebolaget Carlings Vinkällare, hoit. Edla Sofia Carling.	Yrjönkatu 4.	S:n.	S:n.
36	Blomqvist, Amalia Sofia, leskirouva.	Korkeavuorenk. 30.	S:n.	Ei muistuttamista.
37	Iljinoff, Ida, leskirouva.	Wladimirink. 2.	S:n.	Harjoittaa viinikauppaa; muuten ei mitään muistuttamista.
38	Helsingin Anniskeluosakeyhtiö, hoit. Mathilda Lovisa Karlsson.	Elisabetink. 23.	S:n.	Ei muistuttamista.
39	Helsingin Anniskeluosakeyhtiö, hoit. Julia Sofia Holmberg.	Elisabetink. 4.	S:n.	S:n.
40	Helsingin Anniskeluosakeyhtiö, hoit. Amanda Kristina Savenius.	P. Ranta 4.	S:n.	S:n.
41	Helsingin Anniskeluosakeyhtiö, hoit. Agnes Maria Björk.	Rauhank. 10.	S:n.	S:n.
42	Helsingin Anniskeluosakeyhtiö, hoit. Lydia Jefimoff.	Helenank. 2.	S:n.	S:n.
43	Helsingin Anniskeluosakeyhtiö, hoit. Alma Maria Lindberg.	P. Makasiinik. 1.	S:n.	S:n.
44	Helsingin Anniskeluosakeyhtiö, hoit. Mathilda Ahovaara.	Vuorimiehenk. 3.	S:n.	S:n.

45	Helsingin Anniskelu- osakeyhtiö , hoit. Pjotr Schkolnoff	Kasarmink. 1.	Ei ole mitään muistuttamista.	Ei muistuttamista.
46	Helsingin Anniskelu- osakeyhtiö , hoit. Hulda Malvina Bergholm.	Korkeavuorenk. 27.	Huomautetaan että johtajattaren nimeen nähden on tapahtunut erehdys, sillä hänen nimensä on Berglund eikä Bergholm.	S:n.
47	Helsingin Anniskelu- osakeyhtiö , hoit. Hulda Adele Antonoff.	Korkeavuorenk. 45.	Ei ole mitään muistuttamista.	S:n.
48	Helsingin Anniskelu- osakeyhtiö , hoit. Karl Evert Österberg.	Iso Robertink. 4.	S:n.	S:n.
49	Helsingin Anniskelu- osakeyhtiö , hoit. Au- gusta Sofia Löfberg.	Punavuorenk. 1.	S:n.	S:n.
50	Helsingin Anniskelu- osakeyhtiö , hoit. Edla Sofia Sundström.	Fredrikink. 37.	S:n.	S:n.
51	Helsingin Anniskelu- osakeyhtiö , hoit. Lo- visa Adolfina Petroff.	Albertink. 36.	S:n.	S:n.
52	Helsingin Anniskelu- osakeyhtiö , hoit. Maria Fredrika Gardberg.	Eerikink. 14.	S:n.	S:n.
53	Helsingin Anniskelu- osakeyhtiö , hoit. Anna Lisa Näsman.	Annank. 22.	S:n.	S:n.
54	Helsingin Anniskelu- osakeyhtiö , hoit. Char- lotta Mathilda Win- qvist.	L. Henrikink. 24.	S:n.	S:n.
55	Helsingin Anniskelu- osakeyhtiö , hoit. Alma Ingrid Sandberg.	Kluuvik. 6.	S:n.	S:n.

Kun valiokunnan on ollut ratkaistava, mitä edellä mainituista hakemuksista sen osaltaan tulisi puoltaa, on valiokunnan enemmistö tahtonut ehdottaa, että Kaupunginvaltuusto puoltaisi etusijassa Osakeyhtiö P. Sinebrychoffin ja Osakeyhtiö Hugo Bastmanin hakemuksia, koska nämä on tehty täällä sijaitsevain panimojen puolesta, joille asetuksenmukaisesti kuuluu kumpaisellekin yksi oikeus, sekä sitten, edellä esitetyn lausuntonsa mukaisesti, Helsingin Anniskeluosakeyhtiön hakemusta saada jällellä olevat 18 oikeutta.

Tästä eriävän mielipiteen on lausunut allekirjoittanut Lundqvist, joka on viimeksimainituista 18 oikeudesta tahtonut antaa hakijoille N:o 6 J. K. Kröckelin

panimo, N:o 32 N. A. Turdén Aktiebolag ja N:o 31 Aktiebolaget Hultmans bryggerier kullekin yhden oikeuden, koska näillä hakijoilla jo on pitemmän aikaa ollut oikeus täällä pitää kaupan, hakijoilla N:oilla 6 ja 33 omia valmisteitaan ja hakijalla N:o 32 Porvoon Panimon valmistamaa olutta ja portteria, sekä nämä oikeudet siten todellisuudessa ovat verrattavissa tšekäläisille panimoille kuuluviin. Hakemuksiin N:oihin 32 ja 33 myöntymistä on edelleen näyttänyt puoltavan se seikka, että näiden hakijain on ilmoitettu myyvän mallasjuomia ainoastaan korittain, eikä sen seikan, että hakijalla N:o 32 on väkiviinatavarain ja siis myös viinikauppaoikeus, tarvinne tässä vaikuttaa asiaan, koska valiokunnan ehdotus, jota minäkin olen kannattanut, eli että oikeutta mallasjuomain myyntiin ei olisi annettava viininmyyjille, koskee ainoastaan n. s. viinikauppaliikkeitä. Niillä kolmella oikeudella, jotka siten annettaisiin viimeksi mainituille hakijoille, olen minä tahtonut vähentää Anniskeluosakeyhtiöille tulevain oikeuksien lukua siten, että Kaupunginvaltuusto epäisi yhtiön hakemukset, mikäli ne koskevat myyntipaikkoja Elisabetinkadun 4:ssä, Pohjoisrannan 4:ssä ja Kasarminkadun 1:ssä. Ensimmäinen paikka näyttää sopimattomalta, osin syystä että se on sotilaskasarmin läheisyydessä, osin syystä että myyntipaikka myöskin on sijoitettu Elisabetinkadun taloon 23; Pohjoisrannassa oleva myyntipaikka on sopimaton, koska se sijaitsee sikäläisen halkosataman vierellä, joka on verrattavissa kauppatoriin, ja siellä oleskelee purjehduskaudella joukko irrallista väkeä; sekä Kasarminkadun N:o 1 myyntipaikka, koska aivan sen vierelle Vuorimiehenkadun N:o 3:een tulee sijoitettavaksi toinen myyntipaikka.

Valiokunta siis ehdottaa että Kaupunginvaltuusto päättäisi:

Maistraatille puoltaa myöntymistä Osakeyhtiö P. Sinebrychoffin, Osakeyhtiö Hugo Bastmanin ja Helsingin Anniskeluosakeyhtiön tekemiin hakemuksiin; sekä

muihin haettuihin oikeuksiin nähden lausua, ettei Maistraatin missään tapauksessa tulisi ottaa huomioon niitä hakemuksia, jotka tässä edellä ovat aiheuttaneet muistutuksia.

Helsingissä, helmikuun 18 päivänä 1913.

August Lundqvist.

A. M. Lassenius *).

Gösta Salingre.

A. Serlachius.

Hjalmar Ekholm.

*) Oli poissa tarkistustilaisuudessa.

Helsingissä, Sanomal. ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1913.

Valiokunnan mietintö, joka koskee erinäisiä Kaupunginvaltuustolle tehtyjä rautatierakennusyrityksiä.

Joulukuun 12 päivänä 1911 esiteltäessä «Keski-Hämeen rautatien Väliaikaiselta hallitukselta» Kaupunginvaltuustolle saapunutta kirjelmää, jossa ehdotettiin, että Helsingin kunta valitsisi valtuutettuja yhteisesti mainitun komitean kanssa neuvottelemaan mitä etuja ja toiveita olisi kapearaiteisen rautatien rakentamisesta Hämeenlinnan kaupungista Päijänteen Näpinlahteen, päätti Valtuusto tähän myöntyen antaa allekirjoitaneille Ramsaylle, Holmbergille ja Tallbergille kaupungin valtuutettuina toimeksi ottaa mainittuihin neuvotteluihin osaa ja aikanaan Valtuustolle antaa asianhaaran vaatima lausunto.

Sittemmin on Kaupunginvaltuustolle saapunut muitakin rautatieyrityksiä koskevia esityksiä, nimittäin

a) Helsingin Kauppiaitten Yhdistykseltä pyyntöineen että kaupunki edistäisi Hämeenlinnan—Näpinlahden rautatieyritystä takaamalla sille kaupungin taholta mahdollisen avustuksen;

b) Helsingin—Vihdin—Pusulan kapearaiteisen rautatien aikaansaamista varten asetetulta komitealta pyyntöineen että kaupunki osakkeita merkitsemällä ja korkoja takamalla edistäisi mainittua rautatieyritystä;

c) Helsingin kaupungin (Malmin aseman) ja Korian aseman välistä normaali-raiteista rautatiehanketta tutkimaan asetetulta komitealta anomuksineen että kaupunki valitsisi edustajia pääkomiteaan, joka tutkisi suunnitelman toteuttamismahdollisuuksia, sekä myöntäisi apumaksun alustavain kustannusten suorittamiseen; niin myös

d) Helsingin kaupungin (Malmin aseman) ja Viipurin (Tienhaaran aseman) välille rakennettavaa normaaliraiteista valtion rataa varten asetetun komitean esitys, että kaupungin edustajia valittaisiin tarkoitusta varten asetettuun komiteaan sekä että myönnettäisiin apuraha eräitten valmistavain toimenpiteitten kustantamiseen.

ja on Kaupunginvaltuusto näitä kirjelmiä esitellessä, käymättä ehdotuksia yksityiskohtaisesti käsittelemään, antanut edellä mainittuja tarkoituksia varten valituille valtuutetuille toimeksi ottaa osaa myös muihin nyt kysymyksessä olevia rautatieyrityksiä koskeviin alustaviin keskusteluihin, samalla kun kysymys määrärahan myöntämisestä valmistavain tutkimusten kustantamiseen jätettiin valtuutettujen lausunnon varaan.

Sittenkun eräitten edellä mainitujen aloitteentekijäin edustajain kanssa oli pidetty

erinäisiä kokouksia, ovat kaupungin edustajat Kaupunginvaltuustolle annetussa, maaliskuun 22:nä 1912 päivätyssä kirjelmässä (Pain. asiakirj. N:o 25 sanotulta vuodelta) mainitsemistaan syistä esittäneet erityisen valiokunnan asettamista, jonka tulisi

a) tarkemmin tutkia Helsingin—Pusulän rautatiehanketta ja ehdottaa millä tavoin ja millä määrällä kaupunki voi taloudellisesti ottaa osaa sen toteuttamiseen;

b) järjestää ja ottaa muiden asiaa harrastavain kuntain kera osaa Helsingin ja Viipurin väliselle alueelle, Riihimäen—Viipurin rautatielinjan eteläpuolelle teetettävien uusien rautatielinjain taloudellisten edellytysten selvittämistä tarkoittavaan tutkimukseen;

c) jos olot sitä vaativat, edellä mainitusta yleisestä yhteistyöstä huolimatta asettua yhteyteen jonkin niiden suunnitelmain edustajain kanssa, jonka katsotaan ansaitsevan erityistä huomiota; sekä

d) Kaupunginvaltuustolle tehdä ne esitykset ja ehdotukset, joita valiokunnan työ saattaa aiheuttaa.

Tähän esitykseen myöntyen Kaupunginvaltuusto kokouksessaan huhtikuun 30 päivänä 1912 päätti jättää edellä mainittujen asiain valmistelun allekirjoittaneiden muodostamalle rautatievaliokunnalle, minkä ohessa valiokuntaan lähetettiin Helsingin Kauppiaitten Yhdistykseltä saapunut kirjoitus, jossa anottiin että Pusulan—Helsingin radalle annettaisiin se kannatus, mikä kunnan edun kannalta olisi tarpeellinen ja mahdollinen. Tässä yhteydessä Valtuusto päätti valtuutettujen ehdotuksen mukaisesti valiokunnan käytettäväksi antaa 10,000 markan määrärahan tilintekovelvollisuudella käytettäväksi tarpeellisiin rautatietutkimuksiin sekä käskää kaupungin yleisten töiden Hallituksen laatia yleinen suunnitelma kulkuväyläin tarkoituksenmukaiseksi liittämiseksi kaupunkiin.

Valiokunta, joka on erinäisissä kokouksissa käsitellyt siihen osotettuja asioita, saataen Herroille Kaupunginvaltuusmiehille esittää keskustelujensa tulokset.

Yhteiskunnassa, jonka alueelliset kehitysedellytykset ovat niin erikoiset kuin Helsingin, käy sangen vaikeaksi suunnitelmanmukaisesti järjestää paikallisliikenne kaupunginalueen piirissä ja sen välittömässä läheisyydessä, katsoa että keskuusliikennelaitokset kulkevat yhtärinnan yhteiskunnan kehityksen kanssa sekä sen ohessa kiinnittää huomiota kysymykseen, miten ne kulkuväylät liitetään kaupunkiin, jotka välttämättä on vähitellen ympäristöstä ja etäisemmiltä seuduilta suunnattava kaupunkiin, ja huolehdittava että aikaansaadaan hyvä yhteys kunnassa olevain liikennekeskustain ja rautatieverkon yhtymäkohtain kanssa. Ellei tätä toimeenpanna hyvin harkitun ja yhdenmukaisen suunnitelman mukaan, syntyy — niinkuin valtuutetut jo ovat huomauttaneet — seisahdus ja kaupungille koituu vastedes sangen rasittavia kustannuksia epäkohtain poistamisesta.

Kaupungin rautatiepolitiikka ei kuitenkaan voi rajoittua tässä mainittuun, puhtaasti kunnalliseen kulkulaitosohjelman puoleen, vaan pitää kaupunginhallinnon myös kohdistaa huomionsa kaupunkiin johtavien kulkulinjain kehittämistä ja parantamista tarkoittaviin

alotteisiin. Seuraavassa aikoo valiokunta etusijassa ottaa käsiteltäväksi kysymyksen kaupungin liittämistä tänne johdettaviin liikennelinjoihin sekä sittemmin käsitellä kysymystä kunnan myötävaikutuksesta uusien yksityisten rautatielinjain syntymiseen.

Kaupunkiin tulevien kulkuväylän tarkoituksenmukaisemman liittämisen tarve on jo kauan tunnustettu, ja Rautatiehallituksen ja kunnallishallinnon kesken on ryhdytty yhteistyöhön paremman järjestyksen aikaansaamiseksi tässä kohden sekä mahdollisten hankauksien välttämiseksi valtionrautateiden ja kaupungin etujen kesken.

1912 vuoden alussa asetettiin nimittäin kaupungin yleisten töiden Hallituksen aloitteesta toimikunta, jossa oli valtionrautateiden ja kunnan edustajia ja jonka oli selvitettävä, minkä verran lisämaata tarvittaisiin osin rautateiden liikennekyvyn lisäämiseksi ja osin Rautatiehallituksen suunnitteleman järjestelyratapihan laittamiseksi. Tämän toimikunnan työohjelmaan kuuluu myös kysymys sekä yleisten kulkuväylän että kaupungin eri liikennekeskustoihin ja satamiin käyvän yhdistysraiteiden tarkoituksenmukaisesta yhdistämisestä tähän pääyhtymäkohtaan. Toimikunta on tähän asti etusijassa käsitellyt aluekysymystä ja niitä muutoksia, joita hankkeissa oleva suunnitelma vaatisi tekemään kaupunginasemakaavaan. Kun sen ehdotus valmistunee jo kuluvan vuoden alkupuoliskolla, on todennäköistä, että kysymys kaupungin tarkoituksenmukaisesta liittämistä tänne johtaviin liikenneväyliin on kohdakkoin saava tyydyttävän ratkaisun, mikäli koskee valtionrautateiden verkkoa ja sen kanssa liikenneyhteydessä olevia tahi vastedes siihen liittyviä linjoja.

Normaaliraiteisten yksityisratain yhdistäminen ei näin ollen siis kohtaisi sanottavaa vaikeutta liikenneteknilliseltä kannalta. Jos sitä vastoin vastedes kapearaiteisia rautateitä johdettaisiin kaupunkiin, vaatii tämä ryhtymään erityisiin laajaperäisiin toimenpiteisiin kaupungin taholta yhtymäkohtain aikaansaamiseksi kaupungin alueella, joita laitteita varten tuskin kuitenkaan käy tekeminen määrättyä suunnitelmaa, ennenkuin asianomaisten rautatielinjain suunta on lopullisesti määrätty.

Kun meidän maassa on valtionratajärjestelmä leveine raiteineen johdonmukaisesti käytännössä pääradoilla ja kaikki Helsinkiin tulevat radat ovat normaaliraiteisia, tuottaa kapearaiteisten ratain johtaminen tänne hankaluuksia, jotka kokonaan tekevät arvottomiksi ne edut, mitä näillä radoilla on halvempain rakennuskustannustensa, varusteidensa, liikennöitsemisensä ja hoitonsa johdosta. Ellei nimittäin kapearaiteisen radan liitekohtaa normaaliraiteiseen rataan sijoiteta kaupungin alueen ulkopuolelle, tuottaa kapearaiteisen radan tänne johtaminen melkoisia kustannuksia kaupungille, vaatien osin maata erityisiä asemalaitteita varten ja osin laitoksia yhteyden aikaansaamiseksi kapearaiteisen ja normaaliraiteisen radan sekä kaupungin satamain ja muiden liikennekeskustain kanssa. Tähän nähden on sängen tärkeitä, että mahdollisesti lisäksi rakennettavat tuontiradat voi välittömästi liittää valtion rautatieverkkoon uudestilastauksen ja kalliiden tavarankuljetuslaitteiden välttämiseksi.

Valiokunnalta ei ole jäänyt huomaamatta, että kapea- ja leveäraiteisten verkkojen yhdistäminen kaupunginalueella on aikaansaataavissa sijoittamalla leveämpien raiteiden

vierelle kolmas kisko; mutta tuollainen järjestelmä tuottaa suuria teknillisiä vaikeuksia ja haittoja vaihteiden ja risteyksien järjestämisessä, minkä johdosta tuskin on luultavaa, että valtio suostuu tuollaiseen yhdysliikenteeseen. Kapea- ja leveäraiteisten raitain sijoittamiseen rinnatusten ei ole riittävää tilaa.

Tässä yhteydessä on Valiokunnassa otettu keskusteltavaksi kysymys, eikö kaupungin raitiotieverkkoa kävisi osittain käyttäminen paikallisen tavaraliikenteen välitykseen niinä aikoina vuorokaudesta, jolloin raitiotieliikenne on lakkautettuna, jommoinen järjestelmä on eräissä ulkomaan kaupungeissa käytännössä. Valiokunta on kuitenkin tullut siihen käsitykseen, että tuollaisesta järjestelmästä olisi verraten vähän hyötyä, jotavastoin kustannukset sen toimeenpanemisesta todennäköisesti olisivat varsin tuntuvat. Vaikkakin raitiotieverkko asetettaisiin välittömään liikenneyhteyteen samanlevyisen kapearaiteisen radan kanssa kuin nykyiset raitiotiemme ovat, olisi tällä seikalla vähän merkitystä, koska välitöntä liikenneyhteyttä ei kuitenkaan voitaisi aikaansaada leveäraiteisen valtion rataverkon kanssa. Niinikään näyttää siltä kuin tällainen järjestelmä ei hyödyttäisi kaupungissa olevia liikennekeskustoja ja risteyksiä mainittavasti suuremmassa määrässä kuin jo olemassa oleva normaalaraitainen yhdistys. Rautateiden ja raitioteiden välisen yhdistämisen kuitenkin kävisi järjestäminen sikäli, että eri linjat sopivissa kohdissa saatettaisiin toistensa yhteyteen, joten ei ainoastaan voitaisi tyydyttää henkilöliikenteen vaatimuksia, vaan ehkä myös helpottaa matkakapineiden ja keveämmän pikatavaran kuljetusta.

Suunnitellessa kulkuväyläin tarkoituksenmukaista yhdistämistä kaupunkiin ei ole sivuutettava sitä seikkaa, että kenties tarvitaan uudenaikainen keskuskauppahalli, joka on varustettu välittömällä rautatieraiteilla sekä ajanmukaisilla säilytys- ja myyntihuoneistoilla, jäädytyshuoneilla y. m. Tuollaisilla kauppahalleilla on välillisen tavarantavaihdon edistäjinä tunnustettu olevan suuri merkitys tärkeimpinä kuntain toimenpiteinä elintarpeiden kaupan järjestämiseksi ja näiden tarpeitten hintain huojistamiseksi. Sopiva paikka tuollaiselle keskushallille Helsingissä olisi valiokunnan mielestä entinen kaasutehtaan tontti korttelissa N:o 103.

Niinkuin valtuutetut ovat huomauttaneet, vaatii kaupungin nopea kasvu ja jatkuva kehitys välttämättä parantamaan kulkuyhteyksiä ympäröivän maaseudun kanssa sekä eritoten yhdistämään uusia laajempia aloja siihen piiriin, jonka on annettava kaupungille sen päivittäin tarvittavat elintarpeet ja muut tarvikkeet. Tärkeätä niinikään on, että kaupungin menekkialueen rajat laajenevat. Valiokunta sentähden kaikin puolin yhtyy valtuutettujen lausuntoon siinä, ettei kaupungin ainoastaan ole mielenkiinnolla seurattava esiintyviä kulkulaitosten kehittämistä ja parantamista tarkoittavia aloitteita, vaan ehkä itsekin välittömästi otettava osaa uusien tuontiväyläin aikaansaamista tarkoittaviin pyrintöihin.

On asian luonnossa että linjat, joiden täytettävänä on tärkeämpi tehtävä maamme

kulkulaitoksissa, rakentaa ja käyttää valtio, ja edellytettävä lienee, että valtioratajärjestelmä vastedeskin meillä johdonmukaisesti toteutetaan, mikäli koskee emäratioja ja liikennekannalta katsoen huomattavia rautateitä, näin jo sen johdosta että tuollaisten linjain rakentaminen yleensä käy liian rasittavaksi yksityiselle yritteliäisyydelle. Sitä vastoin on meidän rautatiepolitiikassamme otettu käytäntöön se periaate, että pienemät haara- ja sivuradat, jotka ovat verraten paikallista luontoa, haitatta käy jättäminen yksityisen alotteen huollettaviksi. Tuollaisten yksityisten imuratojen syntymistä on Valiokunnan mielestä kaupungin taholta helpotettava ja edistettävä.

Varovainen kunnallispolitiikka kuitenkin vaatii, ettei kaupunki antaudu muihin yrityksiin kuin semmoisiin, jotka ovat järkipäisesti suunniteltuja sekä nojaavat varmoihin laskelmiin ja selvään ohjelmaan. Edellytyksenä avustuksen saamiselle kaupungin taholta, on, *että yritys rahalliselta kannalta tarjoo riittäviä takeita* siitä, että aiottu rata tehdään luja ja että sitä voidaan tarmokkaasti käyttää hyödyksi sekä että sen kannattavuus on taattu. Sen lisäksi on Valiokunta edellä mainituista syistä sitä mieltä, että kaupungin avustuksen ehdoksi tavallisesti on pantava, että kaupungin alueelle tahi sen välittömään läheisyyteen johdetut yksityiset *rautatieyritykset käy liittäminen valtionrautateihin, s. o. tehdään leveäraiteiset.*

Mitä tulee kysymykseen millä tavoin kaupungin olisi edistettävä sille hyödyllisten imuratain syntymistä, ei näy olevan edeltäpäin paneminen yleisiä ohjeita, vaan tarpeellista on, että kaupunki kussakin eri tapauksessa asianhaaroja tutkittuaan ratkaisee, onko ja missä muodossa kaupungin avustettava hankkeissa olevaa rautatieyritystä. Tässä kohden ajateltavat avustusmuodot ovat lainat, pääomamaksu tahi osaketilaus sekä obligatsioonien korkotakuu, joka viimeksi mainittu muoto Valiokunnan mielestä voi erällä edellytyksillä olla erittäin sopiva ja omansa tarkoitusta edistämään, koska siten välittömästi rasittamatta kaupungin rahasääntöä helpotetaan yksityisen rautatieyrityksen pyrintöä saada lainoja edullisilla ehdoilla.

Valiokunta käy nyt tarkastamaan esillä olevia alotteita, kutakin erikseen, sekä tutkimaan kysymystä, onko aktiivinen avustus kaupungin taholta alotteentekijäin toivomaan suuntaan asiain nykyisessä vaiheessa olojen vaatima.

Helsingin—Vihdin—Pusulän rautatiesuunnitelma.

Niinkuin valtuutetut huomauttavat, on tätä rautatieyritystä jo kauan valmisteltu ja siitä on jo olemassa kaikki selvitys, mikä lain mukaan vaaditaan radan rakennusluvan hakemiseen, eli pohja- ja profiilipiirustukset, kustannus- ja kannattavuuslaskelmat. Toimilupaa onkin haettu ja Keisarillinen Senaatti on sitä puoltanut, mutta asiaa ei vielä ole ratkaistu korkeimmassa paikassa. Yrityksen valaisemiseksi ovat alotteentekijät antaneet muun muassa kustannus- ja kannattavuuslaskelman sekä rahanhankintasuunnitelman, mitkä kaikki liitteinä seuraavat valtuutettujen lausuntoa.

Ehdotuksen mukaan kulkisi rata Pusulasta Oulunkylän aseman seutuun, missä

mutkustajat siirtyisivät kapearaiteiselta leveäraiteiselle radalle, jota vastoin tavaraliikenne kulkisi Sörnäsän satamaan. Ehdotuksentekijät anovat että kaupunki maksutta antaisi käytettäväksi tarpeellisen maan Oulunkylässä sekä Oulunkylän—Sörnäsän rataosalla ja että kaupunki kannattaisi yritystä tilaamalla kantaosakkeita 500,000 markan arvosta sekä sen ohessa takaisi 5 %:n koron vastaisen rautatieyhtiön aikomalle miljoonan markan obligatsioonilainalle.

1912 vuoden valtiopäivillä tehtiin anomus valtioavun myöntämisestä puheenalaiselle radalle, mutta asiaa ei ehditty käsitellä sanotuilla valtiopäivillä.

Tätä ehdotusta käsitellessään on Valiokunta pitänyt puhenalaista ratasuuntaa Helsingille sangen tärkeänä maalaistuotteiden tuontiratana, koska rata puhkaisee rikkaan tuontialueen, missä myös on melkoisia halkometsävarastoja. Kun kuitenkin rata nyt esillä olevan suunnitelman mukaan rakennettaisiin kapearaiteinen, ei valiokunta, silmälläpitäen jo edellä huomautettuja vaikeuksia, joita tämä rakennusjärjestelmä tuottaa, erittäinkin kun on kysymys radan liittämisestä kaupunkiin ja niihin kohtiin, mihin maataloustuotteiden tuonti on suunnattava, sekä kaupungin satamiin, ole katsonut voitavansa puoltaa että kaupunki kävisi kannattamaan yritystä nykyisessä muodossaan. Valiokunta ei myöskään ole esitettyä varainhankintasuunnitelmaa ja siihen liittyviä laskelmia tarkastaessaan havainnut olevan takeita siitä, että niin paljon yksityistä pääomaa saataisiin tähän yritykseen että aiotun radan rakennuttaminen ja käyttö olisi taattu. Tähän nähden Valiokunta ei ole katsonut ehdotetun Helsingin—Pusulän rautatielinjan asian nykyisessä vaiheessa vaativan enempää toimenpidettä.

Helsingin—Viipurin rannikkorata.

Tämä ratarakennusehdotus on vielä alkuvaiheessaan. Tarkempia laskelmia ja seikkaperäisiä suunnitelmia ei ole. Hanke on saanut osakseen vilkasta kannatusta eräitten asiaa harrastavain kuntain taholta, ja Kotkassa helmikuun 29 päivänä 1912 pidetyssä kokouksessa on asetettu komitea asiaa valmistelemaan. Alotteentekijät ovat Kaupunginvaltuustoa pyytäneet valitsemaan edustajia myöskin Helsingin kaupunkikunnan puolesta sekä ehdottaneet, että kaupunki ottaisi osaa asian valmistuskustannusten suorittamiseen. Maaliskuun 22 päivänä mainittua vuotta tämän suunnitelman alotteentekijäin pitämässä kokouksessa lausuttiin toivomuksena, että kaupungin asettama rautatievaliokunta kutsuisi muitakin asiaan osallisia jossain määrin ohjaamaan työn järjestämistä.

Alotteentekijäin aikomus on että tämä rata rakennettaisiin valtion toimesta. Siinä tarkoituksessa tehtiinkin viime valtiopäivillä anomus tämän ratasuunnan koneellisesta ja taloudellisesta tutkimisesta, mutta asia ei joutunut Eduskunnan käsiteltäväksi.

Alotteentekijäin taholta on huomautettu, että rannikkorata täyttäisi pääkaupungin vaatimuksia etäisempään paikkakuntain tuonnin ja viennin satamakaupunkina. Sen ohessa rata aukaisisi Helsingin itäpuolisen maaseudun tuonnille ja välittömälle koske-

tukselle kaupungin kanssa sekä vihdoin lyhentäisi matkaa itäisiin rannikkokaupunkeihin, etusijassa Viipuriin ja Pietariin. Valiokunta tosin myöntää tämän pitävän paikkansa, kuitenkin sillä rajoituksella ettei radalla olisi pääkaupungin tuontilinjana läheskään samaa merkitystä kuin pohjoisessa ja luoteessa suunnitelluilla paikallisradoilla on. Pitkemmin tulisi osa Helsingin muonitusalueen tuonnista suuntautumaan tätä rataa pitkin Pietariin. Kun kuitenkin tämä linja ilmeisesti on niin tärkeä, että se on rakennettava valtionratana, ei Helsingin kaupungilla näy olevan aihetta aktiivisesti ryhtyä tämän rautatieyrityksen valmistelujen järjestämiseen.

Helsingin—Korian rautatie.

Tämäkin ehdotus on vielä alustavassa vaiheessa. Sittenkun asiaa harrastavissa piireissä oli nostettu kysymys normaaliraitaisen yksityisradan aikaansaamisesta Helsingistä Porvoon kautta Korian asemalle, ovat erinäiset asiaa valmistelemaan asetetut edustajat Kaupunginvaltuustolle esittäneet, että kaupunki puolestaan valitsisi kolme edustajaa pääkomiteaan, joka saisi tehtäväkseen selvittää radan edellytyksiä sekä ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin suunnitelman toteuttamiseksi. Samalla ovat alotteentekijät esittäneet, että kaupunki ottaisi valmistelutöiden kustannuksiin osaa noin 3,000 markalla.

Tämän ehdotuksen tueksi on esiintuotu pääasiassa samoja näkökohtia kuin rannikkorataan nähden, nimittäin että itäinen Uusimaa saatettaisiin pääkaupungin likeimpään yhteyteen sekä matka Savoon, Itä-Suomeen ja Pietariin sen johdosta tuntuvasti lyhenisi.

Valiokunnan mielestä ei tämä rata mainittavassa määrässä edistäisi kaupungin etuja, koska radan liikennealueen etäisemmät osat aivan todennäköisesti edelleen tuottaisivat ja lähettäisivät tavaransa Kotkan rataa pitkin. Kun sitä paitsi nykyään ei ole minkäänlaisia lähtökohtia yrityksen kannattavuuden arvostelemiseksi ja koko yrityksen suunnitelma näyttää perustuvan liian sangviinisiin edellytyksiin, ei kaupungilla vielä liene aihetta ryhtyä yhteyteen tämän ratasuunnitelman alotteentekijäin kanssa, ainakaan niin kauan kuin perinpohjin harkittua taloussuunnitelmaa ei vielä ole olemassa.

Keravan—Lahden rata.

Kaupungin valtuutetuille osotetussa painetussa esityksessä ovat Lahden kaupungin edustajat ehdottaneet, että Hämeenlinnan—Näpinlahden ratasuunnan yhteydessä otettaisiin tutkittavaksi, eikö Helsingin kaupungin olisi asetuttava Päijänteen vesistön yhteyteen Keravan kautta välittömästi Lahden kaupunkiin ohjatulla rautatiellä. Verrattessaan tätä suunnitelmaa muihin tässä edellä kosketeltuihin rautatieyrityksiin on Valiokunta havainnut, että tällä radalla on melkoista merkitystä pääkaupungin tuontiratana. Tosin rata ainoastaan noin 30 kilometrillä lyhentäisi Helsingin ja Lahden välimatkaa,

mutta tämä rautatieyhteys liittäisi viimeksi mainitun, huomattavaksi liikennekeskustaksi kehittyneen kaupungin laajoine kauppa-alueineen lujemmin pääkaupunkiin, minkä ohessa rata edistäisi kiertoliikennettä siirtämällä pois osan liikennettä Helsingin—Lahden kantaradan osalta. Sitä paitsi rata kulkisi halki paikkakuntain, mistä olisi odotettavana runsasta maataloustuotteiden tuontia. Valiokunta katsoo tämän radan ehdollisesti ansaitsevan avustusta kaupungin taholta, kuitenkin sillä edellytyksellä että se rakennetaan normaaliraiteinen ja liikenneyhteyteen valtionrautateiden kanssa. Kun ei ole olemassa tätä rataa koskevaa taloudellista tutkimusta eikä kustannus- ja kannattavuuslaskelmaa, lienee liian varhaista ottaa tätä asiaa käsiteltäväksi, mutta esimerkiksi Lahden kaupungin taholta tehty vakava alote näyttää aina voivan saada osakseen harrastusta Helsingin kaupungin taholta.

Hämeenlinnan—Näpinlahden rata.

Huomauttaen että Hämeenlinnan—Näpinlahden ratasuunta olisi osottautuva Helsingin tärkeäksi tuontiväyläksi välittämällä vientiä ja tuontia Hauhon ja Päijänteen laajoja reittejä ympäröiviin alueisiin ovat alotteentekijät Kaupunginvaltuustolle esittäneet, että kaupunki osakkeita tilaamalla tahi muulla tavoin edistäisi yrityksen toteuttamista. Aluksi anotaan, että kaupunki antautuisi keskusteluihin alotteentekijäin kanssa tarkempain tietojen saamiseksi suunnitelman yksityiskohdista. Esitystä on mitä harvaimmin kannattanut Helsingin Kauppiaitten Yhdistys, joka Kaupunginvaltuustolle osotetussa kirjelmässä on huomauttanut, että puheenalainen rata tuntuvasti laajentaisi kaupungin menekkialuetta sekä ohjaisi kaupan pääkaupunkiin. Jos sitä vastoin niinkään hankkeissa oleva Toijalan—Päijänteen kilpaileva linja saataisiin aikaan, supistuisi pääkaupungin jo nykyäänkin suppea liikennealue edelleen. Yhdistyksen mielestä kaupungin sentähden tulisi antaa yritykselle sitä kannatusta, mikä sen taholta on mahdollinen.

Valiokunta kuitenkin epäilee, onko tätä suunnitelmaa erittäin otettava huomioon Helsingin kunnan etujen kannalta. Puheenalainen ratasuunta, joka ehdotuksen mukaan rakennettaisiin kapearaiteinen eikä niinmuodoin olisi välittömässä liikenneyhteydessä emäradan kanssa, ei valiokunnan mielestä missään tapauksessa voi tuontiväylänä vetää vertoja Keravan—Lahden linjalle. Tähän nähden ja kun Helsingin kaupungin ei missään tapauksessa pitäne välittömästi ottaa osaa tämän verraten loitolla sijaitsevan ratarakennustyön järjestämiseen, ennenkuin taloudellinen tutkimus on toimeenpantu ja paikansa pitäviä kannattavuuslaskelmia esitetty, ei nykyään näy käyvän puoltaminen toimenpiteisiin ryhtymistä alotteentekijäin mainitsemaan suuntaan. Mainita sopii että viime valtiopäivillä tehtiin anomus valtioavun myöntämisestä tälle radalle ilman että Eduskunta kuitenkaan ehti käsitellä asiaa.

Edellä esitetyistä syistä Valiokunta ei ole katsonut olevan aihetta asian nykyisessä vaiheessa Kaupunginvaltuustolle tehdä esitystä että kaupunki edistäisi jonkin edellä mainitun rautatierakennusyrityksen toteuttamista. Niinikään on Valiokunta asettunut varmalle kannalle siinä, että kaupungin ei tulisi sitä varten asettua yhteyteen mainittujen suunnitelmain edustajain kanssa, vaan päin vastoin vastedes mahdollisesti esitettyjen valmiiden suunnitelmain ja niihin kuuluvan täydellisen selvityksen pohjalla harkinnan jälkeen kussakin eri tapauksessa ratkaista, onko apumaksua kaupungin puolelta myönnettävä vai ei. Valiokunta, joka näin ollen ei ole käyttänyt mitään osaa Valtuuston sille osottamasta määrärahasta, saa sentähden esittää

että Herrat Kaupunginvaltuusmiehet päättäisivät, että esillä olevat Kaupunginvaltuustolle saapuneet, erinäisiä rautatierakennusyrityksiä koskevat esitykset eivät nykyään aiheuta toimenpidettä kaupungin puolelta;

että tämä Valtuuston päätös on Rahatoimikamarin toimesta saatettava asianomaisten alotteentekijäin tiedoksi; sekä

että Rahatoimikamarin käskettäisiin ryhtyä sen suuntaiseen toimenpiteeseen, että edellä mainittu Valiokunnan käytettäväksi asetettu 10,000 markan määräraha poistetaan kaupungin tileistä.

Helsingissä, helmikuun 17 päivänä 1913.

August Ramsay.

C. E. Holmberg.

Emil Schybergson.

K. A. Paloheimo.

Julius Tallberg.

John Ugglä.

Valiokunnan mietintö N:o 2 kysymyksestä, joka koskee miesten työsiirtolan perustamista Helsingin Kaupunkilähetyksen toimesta sekä maatilán ostoa mainittua tarkoitusta varten.

Joulukuun 20 päivänä viime vuonna esiteltäessä Valiokunnan mietintöä kysymyksestä, joka koski työsiirtolan perustamista Helsingin Kaupunkilähetyksen toimesta sekä kahden maatilán ostoa Inkoon pitäjástä mainittua tarkoitusta varten (Pain. asiakirj. N:ot 65 ja 78 vuodelta 1912) päätti lisätty Kaupunginvaltuusto palauttaa asian uudelleen käsiteltäväksi Valiokuntaan, johon lisäjáseniksi valittiin allekirjoittaneet Brofeldt ja Ehrnrooth.

Valiokunta on aikaisemmassa mietinnössään seikkaperáisesti selostanut tássä puheena olevan laitoksen tarkoitusta sekä sen tarpeellisuutta erittäinkin Helsingin kunnalle, ja saa Valiokunta tássä ainoastaan viitata mainitussa mietinnössá asian periaatteelliseen puoleen náhden esitettyihin nákökohtiin. Sittenkun ehdotus työsiirtolan sijoittamisesta mainituille Inkoon pitáján tiloille on saanut raueta Raha-toimikamarin Valiokunnan ehdotusta vastaan tekemáin muistutusten johdosta, on Valiokunnan ollut etsittävä ja Kaupunginvaltuustolle ehdotettava toista sopivampaa paikkaa mainitulle laitokselle.

Lisätyn Kaupunginvaltuuston viimeksi käsitellessá asiaa lausuttiin keskustelussa se mielipide, että kysymys mainitun työsiirtolan perustamisesta olisi ratkaistava Hertonásin maatilán ostokysymyksen yhteydessá, koska mainitun maatilán pohjoisosassa olisi siirtolalle sopiva paikka. Táme ehdotus onkin ollut Valiokunnan tarkastettavana, minká ohessa kaksi Valiokunnan jäsentá on puheenalaisella paikalla toimittanut silmámääráisen tutkimuksen. Tarkemmin harkitessaan táte ehdotusta on Valiokunnan enemmistö kuitenkin tullut siihen käsitykseen, että paikka, sen johdosta että se sijaitsee aivan kaupungin láhistössá, ei ole táysin sopiva tarkoitukseen. Niinkuin nimittäin Valiokunta on edellisessä mietinnössään huomauttanut, on tuollainen laitos sijoitettava niin loitos kaupungista, että hoidokit eivät ole alttiina houkutukselle tarpeettomasti hiipiá kaupunkiin tyydyttáákseen alkoholi-himoaan. Toinen epäkohta on siinä, että Hertonásin maatila, jos kaupunki sen ostaa, todennáköisesti käytetään osin huvilapaikoiksi sekä osin kaupan ja teollisuuden tarpeisiin, joten táme seutu siis, sikáli kuin asutus edistyy, ei tarjoisi sitä tyyntá ja erillistä asemaa, mikä on aivan välttámättömán tarpeellinen tuollaisen laitoksen menestymiselle. Kun táhán tulee lisäksi, että koko táme yritys, jonka

nopea toteuttaminen on yleinen toivomus, kytkettynä yhteen Hertonäsin ostokysymyksen kanssa lykkääntyisi epämääräiseen tulevaisuuteen ja Kapunkilähetykskin Valiokunnassa olevan edustajansa kautta on ilmoittanut ei olevansa halukas ottamaan laitosta hoitaakseen, jos se sijoitettaisiin useinmainittuun paikkaan, on Valiokunta katsonut olevan jättäminen tämän ehdotuksen sillensä.

Tämän jälkeen on valiokunta käsiteltäviksi ottanut ne tilain myyntitarjoukset, joita puheenalaista tarkoitusta varten on kaupungille tehty ja jotka tarjoukset osin välittömästi ja osin Rahatoimikamarin välityksellä ovat saapuneet Valiokuntaan. Eräät lunastettaviksi tarjotuista tiloista on Valiokunnan puheenjohtaja katsastanut yhden jäsenen kera ja muita tarjouksia on tutkittu annettujen asiakirjain pohjalla. Tällöin on Valiokunnan enemmistö havainnut, että työsiirtolaa varten tarjona olevista tiloista ainoastaan Espoon pitäjän Nouksin kylässä sijaitseva *Siikjärven yksinäinen rälsstalo* voi tulla tässä tarkoituksessa kysymykseen. Tilan ovat sen omistajat päätirehtööri Taavi Laitinen, professori J. J. Karvonen ja Matti Äyräpää sekä tohtori Hj. Avellan tarjonneet kaupungin lunastettavaksi 75,000 markan hinnasta sillä edellytyksellä että Kaupunginvaltuusto tekee päätöksensä ennen ensintulevan maaliskuun 15 päivää (Liite I).

Siikjärven rälsstalo sijaitsee 13 km päässä Espoon rautatienasemalta. Talon koko pinta-ala on noin 600 ha, josta viljeltyä maata (peltoa ja niittyä) 10,92 ha, viljelyskelpoista maata 17,37 ha, varsinaista metsämaata 258,43 ha sekä joutomaita 313,28 ha. Viljellyistä tiloista on suurin osa rappiutilassa. Rakennukset ovat huonossa kunnossa, lukuunottamatta uutta harmaasta kivistä tehtyä navettarakennusta. Tilalla on kuitenkin mahdollisuutta suuriin uutisviljelyksiin ja varsin melkoisesti metsää sekä turpeen ottoon erittäin sopiva suo. Talon alueella on melko määrä järviä ja lampia.

Nykyisessä tilassaan tämä kiinteistö Valiokunnan mielestä tarjosi huomiota ansaitsevia etuja ja soveltuisi mitä sekä pinta-alaan että maanlaatuun tulee ehdotetun laatuisen työsiirtolan paikaksi. Asemalta tilalle vievä tie on osin yleistä maantietä ja osin Nouksiin vievää 3 km pituista kylätietä, joka viimeksi mainittu osittain kaippaa korjausta. Täällä siis olisi tarjona sopivaa tienkorjaustyötä laitoksen hoidokeille. Matka asemalta on tosin verraten pitkä, ja käynee tarpeelliseksi asemalta noutaa eräitä heikkovoimaisempia hoidokkeja, mutta toiselta puolen tarjoaa tämä syrjäinen paikka sen edun, etteivät hoidokit tunne houkutusta lähtemään siirtolasta palautuakseen irtolaiselämään. Paikkakunta on terveellistä ja rauhallista, ja kun lähitienoolla ei ole minkäänlaista asutusta, ei naapureilla olisi siirtolasta haittaa, enempää kuin naapuritkaan häiritsisivät siirtolan toimintaa. Talon tontti on hiekkakankaan äärellä ja kankaalla on tilaisuutta suurisuuntaiseen perunanviljelykseen, jommoista työtä käy edullisesti antaminen hoidokkien suoritettavaksi. Pihaa ympäröi kolmelta taholta vesi, mikä seikka helpottaisi puhtaanapitoa siirtolassa. Talon tiluksilla voitaisiin hoidokeille, sikäli kuin työvoimaa on käytettävänä, tarjota runsasta tilaisuutta kaikenlaatuisiin maanviljelystöihin, etusijassa turpeenottoon, uutis-

viljelys-, metsänperkkaus- sekä metsänistutustöihin, joita viimeksi mainittuja kaupungin metsänhoitaja johtaisi. Näitä parannuksia tekemällä saataisiin tilan maanviljelyskin vähitellen kohotetuksi ja tilan pääoma-arvo lisääntyisi. Huomattava on vihdoin, että puheenalaisen kiinteistön pinta-ala on niin laaja, että osan sen pitkulaisesta tilusalueesta, likinnä pohjoisen, mäkistä metsämaata käsittävän osan taloa, jonka järvi luonnollisena rajana erottaa kantatilasta, voi mainittavatta haitatta käyttää johonkin yleishyödylliseen kunnalliseen tarkoitukseen. Tämä tietenkään ei estä sitä, että hoidokeille siten varatulla alueella teetetään metsänperkkaus-, tientekey. m. töitä, mitä milloinkin sopii.

Koska tilalla olevat rakennukset ovat verraten vähäpätöisiä eivätkä läheskään voi tyydyttää laitoksen tarpeita, olisi laajoja uutisrakennustöitä tarpeen laitoksen kuntoonpanemiseksi. Mikäli mahdollista huojistaakseen näiden uutisrakennustöiden kustannuksia on Valiokunta katsonut olevan ehdottominen, että laitoksessa aluksi olisi varattava tilaa 30 hoidokille 50:n sijasta, niinkuin edellisessä ehdotuksessa tarkoitettiin. Näitä hoidokkeja varten rakennettaisiin ensinnäkin *päärakennus*, jossa olisi 25 komero-osastoa, tilava ruokasali sekä keittiö ja työpajahuone, missä hoidokit saisivat harjoittaa käsiammattia ja suorittaa muita sopivia tehtäviä. Päärakennukseen varattaisiin paikka työnjohtajalle, joka lähinnä pitäisi silmällä järjestyksen voimassapysymistä. Rakennus varustettaisiin lämminvesijärjestelmän mukaisella lämpöjohdolla, jommainen erittäinkin tulenvaaraan nähden tarjoaa huomattavia etuja.

Nykyisiin rakennuksiin sekä torppiin kävisi vaikeudetta sijoittaminen lisäksi 5 hoidokkia, paitsi työnjohtajaa. Yksi torpista näyttää olevan varattava kaupungin metsänvartijan asunnoksi.

Paitsi päärakennusta tarvittaisiin laitosta varten *asuinrakennus*, jossa olisi 3 huoneen ja keittiön huoneisto johtajalle sekä huoneen ja keittiön käsittävä huoneisto emännöitsijälle. Lisäksi kaksiosastoinen sauna palvelusväelle ja hoidokeille, talli viidelle hevoselle, sikoläätti sijoitettuna navettarakennuksen keskentekoiseen osaan, sekä makki ja kaivo. Niinikään on laitettava puhelinjohto paikalle sekä hankittava laitokseen sisustus ja kalusto sekä lisäksi maanviljelyskalusto. Uutisrakennusten teettämisestä sekä kaluston ja sisustuksen hankkimisesta olisi tämän oheisen kustannuslaskelman mukaan (Liite II), jonka Valiokunnan pyynnöstä on laatinut kokenut rakennusmestari yksissä neuvoin Valiokunnassa olevan Kaupunkilähetyn edustajan kanssa, menoja kaikkiaan 65,500 markkaa, edellyttäen että uutisrakennusten puuaineet otettaisiin tilan omasta metsästä. Mainittuun summaan ei kuitenkaan ole luettu kustannuksia hevosten eikä karjan hankinnasta, joita ei, enempää kuin maanviljelyskalujakaan, kuuluisi kauppaan, ja on Valiokunta näihin tarkoituksiin laskennut tarvittavan 3,000 markkaa. Rakennus- ja uudistuskustannuksiin tarvittaisiin niinmuodoin kaikkiaan 68,500 markan määräraha.

Siirtolan sijoittaminen Siikjärven taloon vaatisi korottamaan kaupungin maksettavaa vuosiavustusta, koska tämän tilan tuotanto, eritoten ensi vuosina, olisi verraten vähäinen. Näin ollen ja edellyttäen laitoksessa aluksi olevan ainoastaan 30 hoidokkia sekä tilan olevan vuokratta käytettävänä on Kaupunkilähetys laskenut vuotuiset voimasspitokustannukset seuraaviksi:

Menot:

Kustannuksia 10 hoidokin ruuasta ja vaatetuksesta, 1 mk päivässä	Smk	3,650: —
Vaivahoitohallituksen käytettävänä olevat 20 vapaasijaa	»	7,200: —
30 hoidokin uutteruusrahat à 10—70 p. työpäivältä, paitsi kunkin hoidokin ensimmäiseltä työviikolta	»	3,672: —
Johtajan, emännöitsijän, lääkärin, työvoudin ja työesimiehen palkat	»	10,000: —
Kuljetuskustannukset	»	2,000: —
Verot	»	500: —
Korjaukset	»	1,500: —
Sekalaiset menot	»	628: —
	<u>Yhteensä Smk</u>	<u>29,150: —</u>

Näiden vuosimenojen suorittamiseen olisi Kaupunkilähetyksellä käytettävänä seuraavat

Tulot:

Vaivahoitovaroista 10 hoidokin elatukseksi 1 mk päivässä	Smk	3,650: —
Tilan laskettu tuotanto	»	3,500: —
Kaupunkilähetyksen keräämät vuotuiset yksityisavustukset	»	7,000: —
	<u>Yhteensä Smk</u>	<u>14,150: —</u>

Tämän laskelman nojalla on Kaupunkilähetys Valiokunnalle annettussa, Kaupunginvaltuustolle osotetussa kirjelmässä (Liite III) esittänyt, että tarpeellinen kannatusapu määrättäisiin 15,000 markaksi vuodessa eli siis 5,000 markkaa suuremmaksi aikaisemmin pyydettyä määrää.

Valiokunta ei ole tahtonut käydä tarkemmin arvostelevaan edellä julkaistuja Kaupunkilähetyksen laskelmia, joita ehkä käy pitäminen liian sangviinisesti laadituina, erittäinkin mitä tilalta laskettuun bruttotuloon tulee. Laitoksen raha-asiathan ovat Kaupunkilähetyksen hoidettavana, ja edellytettävä on, että tämä yhdistys kykenee vastaamaan tarjouksestaan. Joka tapauksessa täytyy myöntää, ettei Kaupunkilähetys ole tätä määräraharahatarvetta laskenut liian suureksi.

Kaupungille koituvia menoja ei Valiokunnan mielestä käy pitäminen rasittavina verraten meidän melkoiseen vaivaishoitomenosääntöömme, erittäinkin kun hyvin järjestetty työsiirtola säästäisi vaivaishoitokustannuksia. Kannatusapu niinkään vähenesi, siinä tapauksessa että tila, niinkuin toivotaan, vastedes antaisi runsaampia vuosituloja. Kuluvana vuonna kävisi kannatusavun Valiokunnan laskelmain mukaan supistaminen 9,000 markkaan, siihen katsoen että laitos vasta kesällä aloittaisi varsinaisen toimintansa.

Voidakseen arvostella puheenalaista maanostokysymystä taloudelliselta kannalta on Valiokunta Rahatoimikamarilta pyytänyt tarkempaa selvitystä siitä, kävisikö pyydettyä hintaa nykyisiä maanarvo-oloja silmälläpitäen puoltaminen. Samalla on Valiokunta pyytänyt Kamarin lausuntoa niistä ehdoista, joita maatilaa vuokratta luovuttaessa olisi kaupungin taholta pantava sekä miten tarkoitukseen tarpeelliset määrärahat olisi osotettava. Vastaukseksi tähän on Kamari kirjelmässä helmikuun 6 päivältä Valiokunnalle antanut lausunnon asiasta sekä samalla Valiokunnalle lähettänyt kaupungin metsänhoitajan antaman, viime tammikuun 28:ntenä päivätyn lausunnon tilan metsävaroista (Liitteet IV ja V).

Kaupungin metsänhoitaja on, mikäli lausunnosta näkyy, arvannut metsän vähintään 35,000 markan arvoiseksi sekä lausunut käsityksensä, että kiinteistöstä pyydetty hinta ei ole kohtuuton. Rahatoimikamarin mielestä taas pyydetty hinta on korkeanlainen, mutta Kamari on kuitenkin sitä mieltä, että lunastusta tässä maamme osassa vallitsevia maanarvo-oloja silmälläpitäen käy taloudelliselta kannalta puoltaminen. Valiokuntakin osaltaan on tästä yhtä mieltä ja katsoo kiinteistön tarjoovan kohtuullisen vastikkeen vaaditusta kauppahinnasta sekä ettei tätä maanhankintaa pääomansijoituksena käy pitäminen kaupungille epäedullisena.

Hankitun rasiustodistuksen mukaan rasittaa Siikjärven räissitaloa kaksi kiinnitystä, joista toinen on myönnetty Suomen siviliviraston leski- ja orpoinkassalle lainan vakuudeksi sekä toinen lauttaussopimuksen voimassapysymisen vakuudeksi. Kumpikin kiinnitys rasittaa Siikjärven taloa ja erinäisiä muita taloja yhteisesti. Mikäli myyjäin asiamies on Valiokunnalle näyttänyt, on mainittu kassa kuitenkin jo vapauttanut ensiksi mainitun kiinnityksen ja välikirja, jota jälkimäinen kiinnitys tarkoittaa, on niinkään lakannut voimassaolemasta. Myyjät ovat sitoutuneet tämän helmikuun kuluessa Espoon pitäjän käräjäkunnan ensi talvikäräjillä hankkimaan kiinnityksen kuollettamisen ja asettamaan kiinteistön rasiituksettomana kaupungin käytettäväksi.

Mitä sitten tulee niihin ehtoihin ja rajoituksiin, joita kaupungin taholta olisi pantava vuokrakautteen, kunnossapitovelvollisuuteen, tilan metsän käyttöoikeuteen sekä siihen mahdollisuuteen nähden, että osa talon tilusaluetta varattaisiin johonkin yleishyödylliseen tarkoitukseen, kannattaa Valiokunta kaikin puolin Rahatoimikamarin ehdotusta. Myöskin mitä tulee tarkoitukseen tarpeellisten varain osottamis-

tapaan on Valiokunta voinut yhtyä Rahatoimikamarin ehdotukseen, vaikka Valiokunnassa myös on esiintynyt se mielipide, ettei ainoastaan rakennuskustannuksia, vaan myös kannatusapu olisi laitoksen väliaikaista laatua silmälläpitäen sopiva panna maksettavaksi anniskeluvaroista. Vaivaishoitovaroista suoritettava apumaksu kymmenen hoidokin elatukseksi ei ainakaan kuluvana vuonna vaatine myöntämään eri määrärahaa.

Kirjelmässään on Rahatoimikamari ilmoittanut, että Valiokunnan tässä edellä luettelemain kustannusten lisäksi olisi pantava määräraha laitokseen vievän tien kuntoonpanemiseksi. Valiokunnan mielestä ei tätä tarkoitusta varten kuitenkaan tarvita ylimääräistä määrärahaa, koska taloon vievä ajotie enimmältä osalta on välttävissä kunnossa ja sen verraten vähäpätöisen tienkorjaustyön, mikä täällä olisi toimitettava, edullisesti kävisi jättäminen laitoksen hoidokkien suoritettavaksi.

Lausunnossaan on Rahatoimikamari lopuksi huomauttanut, että laitoksen perustamiskustannukset nousisivat kaikkiaan 143,500 markkaan ja kaupungin vuotuiset menot vähintään 25,000 markkaan. Rahatoimikamari on tässä kaupungin vuosiapumaksuun lukenut, paitsi suoranaista 15,000 markan määrärahaa, myöskin vaivaishoitovaroista suoritettavan noin 4,000 markan apumaksun sekä vihdoin käytetyn pääoman korot, noin 6,000 markkaa. Jos tähän lisätään Kaupunkilähetyksen laskema vuotuinen lisäys 7,000 markkaa, niin nousevat kokonaiskustannukset kaikkiaan 32,000 markkaan.

Valiokunta tosin myöntää, että puheenalaisen laitoksen kunnossapitokustannukset nousevat sängen tuntuvaan määrään. Laitos on laatuaan ensimmäinen maasamme ja asian luonnossa on, että kokemus tällä alalla aluksi käy kalliiksi. Ei kuitenkaan näytä asianmukaiselta laskea kustannuksia tuhatta markkaa enemmäksi vuodessa hoidokkia kohti, niinkuin Rahatoimikamari on lausunnossaan tehnyt. On nimittäin huomattava, että puheenalainen laitos, jonka päätehtävänä on tehokkaasti hillitä ajattelematonta almujen antoa sekä kohottaa siveellistä tasoa yhteiskunnan laajoissa hylkiökerroksissa, tuottaisi huomattavia välillisiä etuja, jotka eivät ole rahassa arvioitavia, mutta Valiokunnan vakaumuksen mukaan täysin korvaisivat laitoksesta olevat luulotellun suuret kunnossapitokustannukset. Kun niinkuin tunnettu työttömyys lukuisissa tapauksissa ainoastaan on tekosyy kerjuun puolustukseksi ja vain aniharva noista muka työttömistä todellisuudessa on halukas vastaanottamaan säännöllistä työtä, niin voi tämän laatuinen laitos, jossa tilaa voidaan tarjota 30:lle ja hätätilassa 40:llekin hoidokille, osaltaan tehokkaasti vastustaa 3—400 henkeen nousevaa kerjäläisjoukkoa, mikä seika tuntuvasti muuttaa Rahatoimikamarin laskemain keskikustannusten määrää. Muistettava on niinkään, että tilan metsävarat ovat tuntuvasti suuremmat laitoksen kotitarvetta, joten ainoastaan osa korkokustannuksista olisi pantava laitoksen vuositiliin. Edelleen on huomattava, että laitosta käy

laajentaminen sen kustannusten lisääntymättä samassa suhteessa, koska hoitomenot pääasiassa pysyvät ennallaan. Lopuksi pyytää Valiokunta huomauttaa, että puheenalainen laitos joka tapauksessa tulee tuntuvasti halvemmalla hoidetuksi Kaupunkilähetyksen toimesta kuin jos kunta olisi sen hoitajana, sekä että tässä on olemassa yhteiskuntatarve, jonka täyttämiseksi myöskin kaupungin on välttämättä uhrattava jotakin.

Edellä sanotun nojalla ja toistaen mitä Valiokunta aikaisemmin muutoin on lausunut työsiirtolan suunnittelusta ja järjestämisestä, saa Valiokunta esittää Kaupunginvaltuuston lisätyin luvuin päätettäväksi:

että kaikkiaan 75,000 markan hinnalla ostetaan Siikjärven rälssitalo N:o 11 Espoon pitäjän Nouksin kylästä sekä asetetaan tämä tila Helsingin Kaupunkilähetyksen käytettäväksi Helsingin kaupungista kotoisin olevain, apua tarvitsevain miesten työsiirtolan perustamista varten;

että mainittu kauppahinta on maksettava 1911 vuoden obligatiolainasta; sekä

että varsinainen Kaupunginvaltuusto saa toimekseen ryhtyä päätöksestä johtuviin täytäntöönpanotoimiin.

Jos nämä ehdotukset hyväksytään, lienee varsinaisen Valtuuston päätettävä:

Keisarilliselta Senaatilta hankkia vahvistus edellä mainituille päätöksille;

antaa Rahatoimikamarille toimeksi edellä mainituin ehdoin sekä edellyttäen että kiinteistöä rasittavat kiinnitykset sitä ennen asianmukaisessa järjestyksessä kuoletetaan päättää puheenalaisen maatilankauppa sekä määrätä haltuunottoaika;

niinikään käskeä Rahatoimikamarin, sittenkun kaupunki on mainitun tilan ottanut haltuunsa, luovuttaa se Kaupunkilähetykselle sillä ehdolla, että mainittu yhdistys saa kiinteistöä korottomasti nauttia ja pitää hallussaan niin kauan kuin työsiirtolaa siellä asianmukaisesti voimassapidetään, ei kuitenkaan kauempaa kuin 25 vuotta, tämän vuoden alusta lukien; että Kaupunkilähetys laitoksen perustamiseen ja hoitoon nähden alistuu kaupunginviranomaisten ohjeisiin ja tarkastukseen; että velvollisuus pitää kunnossa Kaupunkilähetykselle luovutetulla alueella sijaitsevat ja sen käyttämät tiet ja rakennukset kuuluu vuokramiehelle, jonka myös on vastattava paloapumaksuista ja tilalta

menevistä rasiuksista; että vuokramiehen oikeus tilan metsän käyttämiseen rajoitetaan oikeuteen kaataa sekä laitoksen uutisrakennusyrityksiin tarpeellisia puita että myös polttopuita kotitarpeiksi sekä metsänraivaustöiden suorittamiseen; että kaupungille varataan oikeus vuokrakauden kuluessa yleishyödylliseen kunnalliseen tarkoitukseen käyttää jokin tilan osa; sekä muutoin noudattamalla niitä ehtoja ja rajoituksia, joita Rahatoimikamari katsoo tarpeelliseksi vuokravälikirjaan panna; sekä

Kaupunkilähetykselle tilintekovelvollisuudella osottaa: a) Anniskeluyhtiön 1912 vuoden voittovaroista arviolta 68,500 markan määräraha työsiirtolassa tarpeellisten uutisrakennus- ja järjestämiskustannuksiin sekä b) Valtuuston käyttövaroista arviolta 9,000 markan apumaksu laitoksen voimassapitoon kuluvana vuonna.

Ollen yhtä mieltä Kaupunkilähetyksen esittämän suunnitelman mukaisen työsiirtolan tarpeellisuudesta ja hyödyllisyydestä on kaksi Valiokunnan jäsentä (Ehrnrooth ja Hertzberg) ilmoittanut ei voivansa yhtyä Valiokunnan ehdotukseen, huomauttaen osin että puheenalainen tila ei ole tarkoitukseen täysin sopiva, osin että sinne sijoitetun laitoksen kustannukset käyvät ylen kalliiksi. Eriävän mielipiteensä ovat mainitut Valiokunnan jäsenet sittemmin esittäneet mietinnön oheisessa vastalauseessa, joka kuitenkin vasta mietinnön ollessa lopullisesti tarkistettu annettiin eikä Valiokunnan enemmistö siitä syystä sekä asian kiireelliseen laatuun katsoen ole voinut käydä siihen vastaamaan.

Helsingissä, helmikuun 19 päivänä 1913.

Allan Serlachius.

Kaarlo Brofeldt.
V. Forsius.
B. H. Päivänsalo.

Georg Ehrnrooth.
H. Hertzberg.
B. Schauman.

John Uggla.

Vastalause.

Edellä olevaan Valiokunnan mietintöön ei allekirjoittanut Ehrnrooth ole voinut yhtyä syystä, että mielestäni tarjottu tila asemansa johdosta on työsiirtolalle sopimaton. Kun laitokselle vaaditaan kaupungilta melkoista apumaksua ei ainoastaan siinä muodossa, että kaupunki ostaisi kiinteistön, hankkisi kaluston ja teettäisi kalliita rakennustöitä, vaan myöskin siinä muodossa että vuosittain suoritettaisiin runsaita apumaksuja, olen sitä mieltä, että Kaupunkilähetyksen käytettäväksi kaupungin taholta asetettavan tilan pitää täyttää kaikki vaatimukset, mitkä sille suinkin käy asettaminen. 13 kilometrin matka lähimmälle rautatienasemalle on aivan liian pitkä, jota paitsi noin 3 kilometriä tiestä on, paikkakuntalaisten yksimielisen vakuutuksen mukaan, aivan mahdoton ajoneuvoin kuljettavaksi, mikä seikka toistaiseksi ja todennäköisesti jonkun aikaa vastedeskin ainakin enimmän osan vuotta tekee sen liikennöitsemisen mahdottomaksi. Kyseeseen käy niinikään paneminen, onko työsiirtolan kannalta sopivaa, että hoidokkien, joiden Kaupunkilähetyksen mielestä pitää saada milloin tahansa esteettömästi poistua siirtolasta sallitaan silmälläpitämättä kierrellä paikkakunnalla ja tuolla siirtolan ja rautatienaseman välisellä pitkällä taipaleella epäilemättä käydä suureksi kiusaksi paikkakunnan varsinaiselle väestölle. Lyhempi matka rautatienasemalle helpottaisi sen seikan silmälläpitoa, että hoidokit poistuessaan siirtolasta pakotetaan poistumaan paikkakunnalta eivätkä saa oleskella seudulla työsiirtolan rajojen ulkopuolella.

En ole vielä kukaan voinut vakuuttua siitä, että Hertönäsin maatilan pohjoisin osa olisi työsiirtolan paikaksi sopimaton, varsinkaan kun ei Valiokunnan enemmistön sitä vastaan esittämiä näkökohtia tarvitsisi lähimpinä 25 vuotena ottaa huomioon; mutta jos niin havaittaisiin olevan laita, pitää työsiirtolaa varten olla saatavissa nyt tarjottua sopivampi tila. Se huomiota ansaitseva tarkoitus, että laitosta varten ostettaisiin maanviljelystila, aivan varmaan voittaa siitä, jos kaikki asian yhteydessä olevat seikat huolellisesti tutkitaan ja harkitaan, ennenkuin työsiirtolan paikka lopullisesti määrätään.

Tilan hinta on epäilemättä kallis, mutta täällä seikalla todellisuudessa on aliarvoinen merkitys. Tilan tulot on laskettu 3,500 markaksi, mikä siihen nähden että metsää ei saa käyttää myytäväksi, tuskinpa metsälaitumeksikaan, on liian korkeaksi arvattu ja olisi mielestäni kokonaan jätettävä pois luvusta tahi ainakin tuntuvasti vähennettävä.

Täysin tunnustaen Kaupunkilähetyksen tekemän alotteen ansaitsevan kannatusta ja pitäen suotavana ehdotuksen toteuttamista sellaisessa muodossa ja laajuudessa, mikä tuottaisi pysyvän korjauksen oloihin, täytyy allekirjoittaneen Hertzbergin olla sitä mieltä että, vaikka Siikjärvi olisi saatavissa kohtuullisesta hinnasta,

talo kuitenkin tarvittavien rakennusten johdosta kävisi varsin kalliiksi, jota paitsi vuotuinen menosääntö verraten laitoksesta olevaan hyötyyn kävisi erittäin rasittavaksi. Tähän tulee vielä lisäksi että, jos Valtuusto ryhtyy yritystä avustamaan, se todennäköisesti saa mukautua seurauksiin ja varsin pian suorittaa uusia rakennuskustannuksia sekä tuntuvasti kohonneen menosäännön, sillä kunnan ryhtyessä armeliaisuustoimintaan ei palkattomia työvoimia eikä yksityisiä varoja enää ole odotettavana.

Siikjärven oston ja siirtolan sijoittamiseen sinne ei kuitenkaan olisi mitään muistuttamista, jos voisi olla varma siitä, että tavoiteltu tarkoitus todella saavutettaisiin, mitä kuitenkin täytyy suuresti epäillä. Sillä mitä merkitsevät ne 30 hoidokkia, jolle voidaan varata sija siirtolassa, verraten kaupungissa päivittäin liikkuvaan lukuisaan kerjäläislaumaan. Kaikki muut käyttäisivät edelleen kerjuuta elinkeinon ja tuo kalliilla kustannuksilla perustettu ja kunnossapidetty siirtola esiintyisi puolinaisuutena, joka varsin vähän kykenee epäkohtaa korjaamaan ja jota enintään voi pitää kokeiluna, vaikka varsin kalliina.

Samalla pyydän käsityksenäni lausua, ettei työsiirtolan perustamista saa pitää asiana, jonka käsittely vaati erinomaista joutuisuutta, vaan että asia hyvin voi jäädä sillensä, siksi kunnes tarjoutuu tilaisuutta toteuttaa suunnitelma sekä säästäväisyyttä että järkipärisyyttä noudattaen.

Edellä lausutun nojalla saamme Herroille lisätyille Kaupungivaltuusmiehille kunnioittaen ehdottaa:

että ehdotus Espoon pitäjän Nouksin kylässä sijaitsevan Siikjärven rälssitalon ostosta evättäisiin, mutta

että Rahatoimikamari saa toimekseen yksissä neuvoin Kaupunkilähetyksen kanssa mahdollisimman pian hankkia työsiirtolalle sopivan maatilan.

Helsingissä, helmikuun 20 päivänä 1913.

Georg Ehrnrooth.

H. Hertzberg.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Sittenkun oli nostettu kysymys meidän Espoon pitäjän Nouksin kylässä omistamamme Siikjärvi nimisen rälssitalon ostamisesta Helsingin Kaupunkilähetyksen työsiirtolan sijoittamiseksi sinne, tarjoamme me täten mainitun tilan siinä olevine rakennuksineen Helsingin kaupungin, tahi vaihtoehtoisesti Helsingin Kaupunkilähetyksen, lunastettavaksi kaikkiaan viidenkahdeksatta tuhannen (75,000) Suomen markan hinnasta. Tarjous on voimassa sillä edellytyksellä että Kaupunginvaltuusto ennen ensintulevan maaliskuun 15 päivää tekee päätöksen asiassa, ja sitoudumme me korvausvelvollisuuden uhalla sinä aikana olemaan myymättä maatilaa toiselle.

Helsingissä, tammikuun 4 päivänä 1913.

Taavi Laitinen.   Matti Ayräpää.   Johan Jaakko Karvonen.   Hj. Avellan.

ktta

Hj. Avellan.

Todistavat:

Helmi Flander.   Otto Forsblom.

Summittainen kustannuslaskelma

Sijkjärven rälssitalon uutisrakennuksista sillä edellytyksellä että tarpeelliset rakennuspuut saadaan, paitsi eräistä sikäläisistä hirsiladoista, tilan omasta metsästä:

<i>Rakennus A:</i> (31 × 10 m). Alakerros: keittiö, ruokasali ja työpaja.	
Yläkerros: 25 makuuosastoa 25 hoidokille sekä huone ja keittiö työvoudille	Smk 30,000:—
<i>Rakennus B:</i> (20 × 9.7 m) johtajan asunto (3 huonetta ja keittiö) ja emännöitsijän asunto (1 huone ja keittiö)	» 16,000:—
<i>Rakennus C:</i> (8.8 × 10.5 m) sauna: I osasto edellisille ja I osasto hoidokeille	» 2,200:—
<i>Rakennus D:</i> talli 5 hevoselle	» 1,500:—
Sikoläätti 15 sialle navetan keskentekoiseen osaan	» 4,000:—
Puhelinjohto	» 800:—
Kaivo	» 500:—
Makki	» 500:—
	<hr/>
	Smk 55,500:—
Kalusto sekä työkalut	Smk 10,000:—
	<hr/>
	Smk 65,500:—

Helsingissä, tammikuun 29 päivänä 1913.

Wilho Lekman.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Siinä tapauksessa että Siikjärven rälssitalo Espoon pitäjän Nouksin kylästä ostetaan Helsingin Kaupunkilähetyksen suunnitteleman työsiirtolan paikaksi, täytyy Kaupunkilähetyksen jossain määrin muuttaa aikaisemmin antamaansa kustannusarviota. Puheenalainen maatila lienee laajan metsäalansa johdosta kunnalle edullinen ja siirtolan kannaltakin katsoen se on tarjona olevain suurten uutisviljelysmahdollisuuksien johdosta sopiva. Mutta kun tilalla on vain sangen vähän viljeltyä maata, ovat tilan tulot, erittäinkin 3—4 ensi vuonna, varsin vähäiset. Edun siitä että talo olisi sijainnut likempänä asemaa ja paikalla voinut tuottaa jotakin on Kaupunkilähetyksen arvannut vähintään viideksituhanneksi (5,000: —) markaksi. Voidakseen näin ollen elättää hoidokkeja, siinäkin tapauksessa että Siikjärven rälssitalo tarkoitusta varten ostetaan, saa Kaupunkilähetyksen kunnioittavimmin anoa viidentoista tuhannen (15,000) markan vuosiavustusta kymmenentuhannen (10,000) sijasta. Päivämaksuja koskevat ehdot olisivat muuten samat kuin ennenkin. Kustannusarvio pannaan tämän oheen kunnioittavimmin.

Helsingissä, tammikuun 9 päivänä 1913.

Helsingin Kaupunkilähetyksen toimikunta:

K. Aug. Hildén.

**Albert Ahlgrén.
Minne Rönnbäck.
C. G. Olsoni.**

**Adolfina Gustafson.
Zelma Lindh.
B. H. Päivänsalo.**

HELSINGIN

RAHATOIMIKAMARI.

Helmik. 6 p:nä 1913.

N:o 98.

Kaupunginvaltuuston Valiokunnalle, jonka on käsiteltävä kysymystä miesten työsiirtolan perustamisesta.

Kirjelmässä viime tammikuun 29 päivältä on Valiokunta anonut Rahatoimikamarin lausuntoa eräistä kohdista kysymyksessä, joka koskee Espoon pitäjän Nouksin kylässä sijaitsevan Siikjärven yksinäisen rälssitalon ostoa Kaupunkilähetyksen toimesta perustettavan miesten työsiirtolan paikaksi.

Tämän johdosta saa Rahatoimikamari kunnian ilmoittaa, että Kamari on katsonut puheenalaisen tilan ostoa vaaditusta hinnasta, vaikkakin sitä täytyy pitää sängen korkeana, kuitenkin käyvän tässä maamme osassa vallitsevia maanarvo-oloja silmälläpitäen taloudelliselta kannalta puoltaminen. Tässä näyttää kaupan päättämisen ehdoksi olevan pantava, että taloa eivät rasita ne kiinnitykset, mitkä asiakirjain oheisen rasiustodistuksen mukaan nykyään ovat olemassa. Mitä tulee niihin ehtoihin, joita kaupungin taholta olisi pantava vuokratta luovutettaessa maatila Kaupunkilähetykselle, erittäinkin mikäli koskee vuokratuuta, kunnossapitovelvollisuutta, metsänkäyttöoikeutta sekä tilaisuutta varata osa talon tilusalueesta johonkin yleishyödylliseen kunnalliseen tarkoitukseen, on Rahatoimikamarissa julkilausuttu se mielipide, että vuokratuusi olisi sopiva määrätä 25 vuodeksi kuluvan vuoden alusta lukien, että Kaupunkilähetykselle luovutetulla aluella sijaitsevain ja sen käyttämäin teiden ja rakennusten kunoossapito on oleva vuokramiehen velvollisuus, jonka myös tulee vastata paloapumaksusta ja tilalta menevistä veroista, että vuokramiehen oikeus tilan metsän käyttämiseen on rajoitettava oikeuteen kaataa sekä laitoksen uutisrakennuksiin tarvittavat rakennuspuut että myös kotitarpeiksi käytettävät polttopuut, niin myös suorittaa metsänraivaustöitä, kaikki kaupungin metsänhoitajan tahi metsänvartijan antaman tarkemman ohjeen mukaan, sekä vihdoin että kaupungille varataan oikeus, jos niin hyväksi näkee, vuokratuuden kuluessa yleishyödylliseen kunnalliseen tarkoitukseen käyttää se osa taloa, jota etelässä rajoittaa Siikjärvi tahi jokin osa siitä. Mitä uutisrakennusten sekä vastaisen laitoksen kaluston ja sisustuksen kustannuslaskelmiin tulee, saa Rahatoimikamari ainoastaan huomauttaa, että Valiokunnan mainitsemain kustannusten lisäksi lienee otettava huomioon menot maatilalle vievän tien panettamisesta asianmukaiseen kuntoon. Mihin määrään nämä menot lienevät laskettavissa, ei Kamarilla nykyään ole tilaisuutta arvostella.

Maatilan hinta 75,000 markkaa olisi Rahatoimikamarin mielestä maksettava kätei-

sellä sekä suoritettava 1911 vuoden obligatsioonilainasta. Laitoksen vuotuiset kunnossapitokustannukset, 15,000 markkaa sekä 3,650 markkaa vaivahoitovaroja, liene sopivin panna vakinaiseen menosääntöön, mutta kuluvana vuonna suorittaa Kaupunginvaltuuston käyttövaroista. Sitä vastoin lienee laitoksen rakennuksista ja järjestämisestä olevat satunnaiset kustannukset, jotka Valiokunta on laskenut 68,500 markaksi, lukuunottamatta kustannuksia tien panettamisesta asianmukaiseen kuntoon, osotettava Anniskeluyhtiön 1912 vuoden voittovaroista. Tällaista menettelyä tukisi sekin seikka, ettei vahvistetussa menosäännössä ole määrärahaa puheenalaiseen tarkoitukseen varattu sekä ettei Kaupunginvaltuuston käyttövaroja olisi ylen tuntuva määrässä käytettävä tähän tarkoitukseen.

Lopuksi on Rahatoimikamari katsonut olevan huomauttaminen, että laitoksen kustannukset nousevat 143,500 markkaan ja kaupungin vuosimenot laitoksesta 30 hoidokkineen vähintään 25,000 markkaan sekä vuotuiset kokonaismenot alhaisen arvion mukaan 36,000 markkaan eli yli 1,000 markan vuotta ja hoidokkia kohti.

Rahatoimikamarin lausuntoa pääasiassa Valiokunta ei ole pyytänyt.

Lähetekirjat palautuvat tämän mukana.

Rahatoimikamarin puolesta:

Alexis Gripenberg.

Georg Estlander.

Lausunto.

Espoon pitäjän Nouksin kylässä sijaitseva Siikjärven talo käsittää, paitsi kahta pientä ulkolohkoa, yhden ainoan ison kotilohkon, joka on noin $5\frac{1}{2}$ kilometriä pitkä pohjoisesta etelään sekä $1-1\frac{3}{4}$ kilometriä leveä idästä länteen. Tilalla on, paitsi 70 hehtaaria järviä, noin 590 hehtaaria (= 1,195 tynnyrinalaa) maata, joka pääasiallisimmin kasvaa kuusta, mäntyä, koivua, haapaa ja leppää. Vuonna 1907 luin tässä lohkoissa 8,728 kuusen ja 5,446 männyn runkoa, jotka 18 englannin jalan korkeudelta olivat läpimitaten 6—18 englannin tuumaa, eli yhteensä 14,174 runkoa, joiden arvo oli noin 27,000 markkaa. Hakkuukelpoinen nuori metsä arvioitiin silloin 800 metriseksi syleksi havupuita ja 400 metriseksi syleksi lehtipuita, arvoltaan kaikkiaan 10,400 markaksi.

Tänä päivänä toimittaessani silmämääräisen katsastuksen metsässä havaitsin sen olevan kutakuinkin samassa kunnossa kuin vuonna 1907, paitsi että 300 metristä syltä halkoja mainitaan sillä välin hakatun. Jos kaadetun metsän arvoksi luetaan 2,400 markkaa eikä vuotuista lisäkasvua oteta lukuun, on metsän arvo nykyään vähintään 35,000 markkaa.

Silmälläpitäen tilan laajaa alaa, jonka arvo kohdakkoin metsän vuotuisen lisäkasvun johdosta, jota käynee hoitamalla edistäminen, kohoaa, en minä puolestani pidä vaadittua 75,000 markan hintaa kohtuuttomana.

Espoon Siikjärvellä, tammikuun 28 päivänä 1913.

J. E. Ekström.

Metsänhoitaja.

Valiokunnan mietintö asiasta, joka koskee erään Helsingin Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön osakemäärän ostoa.

Kaupunginvaltuustolle osotetussa, viime tammikuun 16:tenä päivätyssä kirjelmässä on kauppa-asiamies Olof Nykopp tarjonnut Helsingin kaupungin lunastettavaksi 6,500 Helsingin Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön osaketta osinkolippuineen vuodelta 1912 560 markan hinnasta osakkeen, maksettavaksi nimellisarvon mukaan Helsingin kaupungin antamalla 5 %:n obligatsioneilla sekä sillä ehdolla, muun muassa, että kaupunki samasta hinnasta, mutta lukemalla pois vuodelta 1912 kannettua osinkoa vastaavan määrän, lunastaa ne muut mainitun yhtiön osakkeet, mitkä ehkä ennen toukokuun 1 päivää 1913 tarjotaan kaupungin lunastettaviksi.

Lähetteessä mainitun tammikuun 18 päivästä on Valtuusto käskenyt Rahatoimikamarin antaa lausunto asiasta, jonka tehtävän Kamari nyttemmin on täyttänyt kirjelmässä tammikuun 30 päivästä (Kaupunginvaltuuston pain. asiakirj. N:o 8 kuluvalta vuodelta). Tässä lausunnossa Rahatoimikamari esittämiensä syiden nojalla ehdottaa, että Kaupunginvaltuusto lisätyin luvuin päättäisi raitiotieyhtiön osakkeiden ostoa varten osottaa enintään 5,250,000 markkaa suoritettavaksi tarkoitusta varten erittäin otetusta kotimaisesta obligatsioonilainasta, joka juoksee 5 %:n korolla ja kuoleutuu 32 vuoden kuluessa. Siinä tapauksessa että tämä ehdotus hyväksytään, pyytää Rahatoimikamari valtuutusta mainitsemillaan ehdoilla lunastaa ei ainoastaan herra Nykoppin tarjouksen käsittämät yhtiön osakkeet, vaan nekin, mitkä ennen ensi toukokuun 1 päivää tarjotaan kaupungin lunastettaviksi. Lopuksi pyytää Kamari saada vastedes esittää ne ehdotukset, joita Kaupunginvaltuuston asiassa tekemän päätöksen johdosta ehkä voi olla tarpeen.

Asian kiireelliseen laatuun katsoen oli Rahatoimikamari eri kirjelmässä viime tammikuun 30 päivästä pyytänyt heti ryhdyttäväksi toimenpiteisiin lisättyjen Kaupunginvaltuusmiesten valitsemiseksi asiaa käsittelemään. Tätä kirjelmää kuluvan helmikuun 4 päivänä pidetyssä kokouksessa esiteltäessä Valtuusto päätti, samalla kun ryhtyi Rahatoimikamarin esittämään toimenpiteeseen, asian kaikinpuolista selvittelyä varten asettaa allekirjoittaneista kokoonpannun erityisen valiokunnan, jonka tuli lisäksi valmistella esillä olevaa asiaa Rahatoimikamarin lausunnon pohjalla.

Saatuaan tiedokseen Rahatoimikamarin lausunnon sekä muun asiassa käytettävänä olevan selvityksen saa valiokunta täten Kaupunginvaltuustolle antaa tässä seuraavan mietinnön ehdotuksineen.

Kysymys raitioteiden kunnallistuttamista tahi raitiotiekäytön luovuttamisesta yksityiselle yritteliäisyydelle sekä kumpaiseenkin järjestelmään liittyvistä eduista ja varjopuolista on edelleen täällä samoinkuin ulkomaillakin enimmäin kiistan alaisia kunnallispoliittisia kysymyksiä. Halu hankkia kunnalle tehokas vaikutusvalta tämän tärkeän liikennevälineen käyttöön, uhraamatta toiselta puolen niitä etuja, joita liikkeen harjoittaminen täysin järkiperaisten liikeperiaatteiden mukaan tuottaa, on puheenalaisella alalla monin paikoin ulkomailla aikaansaanut kunnan ja yksityisten kesken yhteistoimintaa sekaluontoisten kunnallisten ja liikeyritysten muodossa, jommoinen järjestelmä on viime aikoina otettu monin paikoin käytäntöön ja jonka eräissä, erittäinkin Saksan kaupungeissa, on ilmoitettu antavan hyviä tuloksia.

Rahatoimikamarin mietinnöstä käy selville, että Kamarikin puolestaan on ollut sitä mieltä, että sekaluontoinen järjestelmä ainakin välimuotona tarjoisi parhaita takeita liikenneolojen järjestämisestä kaupungissa, ja siltä kannalta Kamari on katsonut olevan puoltaminen raitiotieyhtiön osake-enemmistön ostoa.

Valiokunta ei tietenkään käytettävänään olleen sängen täpärän ajan johdosta voi tässä yhteydessä käydä käsittelemään kysymystä raitiotiekäytön kunnallistuttamisesta kaikessa laajuudessaan. Tämän tärkeän kunnallispoliittisen kysymyksen ratkaisua *ei Valiokunnan mielestä saa panna nyt esillä olevan aloitteen* eikä sen kutakuinkin kiireisen valmistelun varaan, mikä asian nykyisessä vaiheessa voi tulla sen osaksi. Valiokunta on tähän nähden katsonut olevan rajoittaminen tutkimuksensa kysymykseen, onko herra Nykoppin kaupungille tekemä tarjous sekä Rahatoimikamarin tähän perustuva ehdotus kaupungin etujen kannalta *hyväksyttävä* vaiko *hylättävä*.

Puoltaessaan tarjotun osakemäärän ostoa esittää Rahatoimikamari ehdotuksensa tueksi etusijassa, että kaupunki täten saisi osake-enemmistön yhtiössä. Kamari olettaa tämän ohessa, että useimmat niistä osakkaista, jotka eivät vielä ole tarjonneet osakkeitaan kaupungille, käyttäisivät hyväkseen sitä varattua ehtoa, että voivat ennen toukokuun 1 päivää myydä osakkeensa, jota paitsi Kamari edellyttää, että kohdakkoin muitakin osakkeita kohtuullisesta hinnasta tarjottaisiin lunastettaviksi. Sen johdosta että kaupunki tulisi yhtiön pääosakkaaksi, saisi kaupunginhallinto Rahatoimikamarin mielestä tilaisuuden harjoittaa liikettä ei vain yksinomaisena liikeyrityksenä, vaan myös vaarinottamalla mitä kaupungin etu ja paras kunnallispoliittiselta kannalta vaatii; ja raitiotieliikkeen johtoa kävisi hoitaminen etusijassa silmälläpitäen yleisiä kunnallisia tarkoituksia, mutta ei liikkeen taloudellista tulosta.

Keisarillisen Senaatin tammikuun 24 päivänä 1913¹⁾ hyväksymäin raitiotieyhtiön sääntöjen 10 §:n mukaan ei osakas voi yhtiökokouksessa äänestää enemmällä kuin kymmenennellä osalla kokouksessa edustetun osakepääoman määrästä. Jotta kaupungilla olisi yhtiökokouksessa ehdoton enemmistö pitäisi sen siis omistaa

¹⁾ Raitiotieyhtiön säännöt seuraavat tämän mietinnön liitteenä.

yhdeksän kymmenesosaa kaikista osakkeista. Tämä seikka ei ole Rahatoimikamarilta jäänyt huomaamatta, mutta Kamarin mielestä olisi tuollainen asema «ainoastaan teoreettisesti katsoen heikko kohta, koska tietenkin osakas, jolla kuten kaupungilla tässä tapauksessa olisi hallussaan vähintään $\frac{2}{3}$ kaikista osakkeista, todellisuudessa olisi määrääjänä yhtiössä, koska yhtiön vähemmistö ei tietenkään voisi ottaa hartioilleen sitä taloudellista vastuunalaisuutta, mikä liikkeen johdon täytyy tuottaa johtokunnalle».

Valiokunta puolestaan ei voi yhtyä Rahatoimikamarin todisteluun tässä kohden. Hyväksymällä herra Nykoppin tarjous, semmoisena kuin se nyttemmin esiintyy lopullisessa muodossaan, taattaisiin kaupungille 5,059 osaketta kaikkiaan 9,375 osakkeesta, toisin sanoin hiukan enemmän kuin puolet (54 %), mutta ei läheskään Rahatoimikamarin mainitsemaa osaa kaikista osakkeista. Valiokunnan käsityksen mukaan ei ole toiveita, että kaupunki voisi nyt asetetuilla ehdoilla hankkia sitä osakemäärää, mikä ehdottoman ääntenemmistön saavuttamiseksi on tarpeellinen, vaan näyttää pikemmin olevan odotettavana, että kaupunki pääosakkaana saisi vastaansa lujan ja yksimielisen vastustuspuolueen, joka edellä mainitun yhtiöjärjestyksessä olevan määräyksen nojalla voisi valvoa etujaan ja sanella yhtiökokouksen päätökset. Miten kunta niin ollen voisi käyttää isäntävaltaa yhtiön hallinnossa, on vaikea käsittää, koska tietenkin yhtiön hallituksen täytyy liikkeen hoidossa noudattaa yhtiökokouksen antamia ohjeita eikä voi yksipuolisesti ottaa huomioon yksityisen osakkaan etuja ja toivomuksia. Valiokunta on sentähden, samoin kuin Rahatoimikamarin vähemmistökin, tullut siihen käsitykseen, että Rahatoimikamarin tekemän ehdotuksen hyväksyminen ei takaisi Kamarin mainitsemaa tarkoitusta hankkia kaupungille määräysvalta raitiotieyhtiön asioissa.

Puheenalaisessa mietinnössään Rahatoimikamari lisäksi huomauttaa että, sittenkun raitiotieyhtiön kanssa pidetyt keskustelut raitiotieverkon kehittämisestä eivät ole vieneet myönteiseen tulokseen, Kamarilla ainoastaan on ollut neuvona ehdottaa Valtuustolle kolmea keinoa kaupungin kulkulaitoskysymyksen ratkaisemiseksi. Yksi keino olisi että kaupunki itse rakentaisi ja liikennöitsisi uusia linjoja, toinen että kaupunki järjestäisi auto-omnibusliikenteen sekä kolmas että kaupunki käyttäisi tehtyä tarjousta hyväkseen lunastaakseen yhtiön osake-enemmistön.

Kahdesta ensiksi mainitusta Rahatoimikamarin esittämästä vaihtoehdosta ja mahdollisuuksista niiden toimeenpanemiseen ei nykyhetkellä ole olemassa tarkempaa selvitystä enempää teknilliseltä kuin taloudelliseltakaan kannalta. Tuollaisen täydellisen selvityksen esittäminen tuskin olisi ollut mahdollinenkaan sen täpärän ajan johdosta, mikä Rahatoimikamarilla on ollut asiaa valmistellakseen. Valiokunta on kuitenkin tahtonut huomauttaa, että ennenkuin tuollainen teknillinen ja taloudellinen selvitys täysin jäävittömältä ammattimiestaholta on annettu pohjaksi asian arvioimiselle, olisi kaupungille arveluttavaa noudattaa Rahatoimikamarin mainitsemaa

kolmatta keinoa, luulotellun osake-enemmistön hankkimista yhtiössä. Päin vastoin näyttää ehdottomasti olevan asetettava vaatimus että kysymys, onko kaupungin mahdollista itse rakentaa ja liikennöidä raitioiteitä, ehdollisesti käyttämällä kunnan sähkötehdasta voimalähteenä, samoin kuin myös kysymys kunnallisen auto-omnibusliikenteen tahi muiden liikennekeinojen käytäntöön ottamisesta, joita rivakasti kehittyvä teknikka ehkä tarjoo, ensin on otettava perin pohjin tutkittavaksi, ennen kuin kaupunki päättää nykyiseen raitiotieyhteytykseen sitoa miljooniin nousevaa pääomaa.

Valiokunta ei suinkaan ole tahtonut periaatteelliselta kannalta vastustaa kaupungin raitioiteiden kunnallistuttamista eli vähitellen tapahtuvaa siirtymistä kunnalliseen raitiotiekäyttöön, jos sellainen uudistus katsotaan olevan kaupungille hyödyllinen sekä vievän toivotuille perille. Mutta Valiokunnan mielestä kaupungin ei tule ryhtyä äkkipikaisesti toimenpiteisiin, sen johdosta että nyt tarjotaan tilaisuutta osittaisen osakkeiden ostoon, vaan asettaa kulkulaitoskysymys sen tyynen ja kaikinpuolisen valmistelun alaiseksi, mikä on tarpeellinen asian selvittämiseksi sekä taloudelliselta että teknilliseltä näkökannalta.

Valiokunta käy nyt tarkastamaan kysymystä, onko suunniteltua osittaista osakkeiden ostoa pääomansijoituksena pidettävä kunnalle edullisena ja käykö sitä puoltaminen puhtaasti liikenäkökannalta.

Edellyttäen että kaupungin onnistuisi saada haltuunsa raitiotieyhtiön kaikki osakkeet tarjotusta 560 markan hinnasta osake, nousisi koko se summa, josta kaupunki sitoutuisi vastaamaan, siihen luettuina yhtiön velat viime tilinpäätöksen mukaan, umpiluvuin 8,600,000 markkaan. Arvion mukaan lienee laitosten teknillinen arvo nykyään noin 5,600,000 markkaa. Se noin 3,000,000 markan liikahinta, mikä niinmuodoin on poistettava 20 vuoden kuluessa jotta laitoksen arvo vuonna 1933 likimain vastaisi sitä teknillistä arvoa, josta kaupunki toimilupakirjan mukaan on oikeutettu mainittuna vuonna omakseen lunastamaan raitiotielaitoksen, vaatii vuotuismaksuna 240,000 markkaa, edellyttäen korkokannan olevan 5 %.

Sen vuotuisen siirron määrästä, mikä vaaditaan laitoksen pysyttämiseksi asianmukaisessa kunnossa, vallitsee asiaintuntijain keskuudessa eri mieliä. Raitiotieyhtiö on uudistusrahastoon vuosittain siirtänyt 300,000 markkaa, jota määrää Valiokunnan mielestä ei käy pitäminen liian suurena, kun otetaan huomioon teknikan nopea kehitys ja se kokemus, mikä on olemassa melkoisten korjausten ja uudistusten tarpeellisuudesta verraten lyhyiden väliaikain kuluttua.

Joulukuun 31 päivänä 1912 tehdyn tilinpäätöksen mukaan oli raitiotieyhtiön bruttovoitto, kun menot hoidosta, käytöstä ja laitoksen voimassapidosta, mutta ei korkomenoja 131,721 mk, vähennetään tulojen summasta, 752,990 markkaa. Tällä perusteella saadaan siis seuraava kannattavaisuuslaskelma:

Siirto laitosten uudistamiseksi	Smk 300,000:—
Liika-arvon poisto	» 240,000:—
Voitto	» 212,990:—
	<hr/>
	Bruttovoitto Smk 752,990:—

Edellä mainittu laskettu voitto 212,990 mk vastaa ainoastaan 3,8 % laitosten lasketusta teknillisestä arvosta 5,600,000 markasta. Tämä voitto on joka tapauksessa riittämätön korvaamaan liikkeeseen pannun pääoman korkoa, joten vuosittain olisi tarpeen kaupungin varoista lisäystä laskelman tasoittamiseksi. Liikenäkökanalta ei tuollainen kauppa siis suinkaan osottautuisi kaupungille edulliseksi, vaan pikemmin päin vastoin.

Mitä tässä edellä on lausuttu koko osakemäärän ostosta, koskee oleellisilta kohdin myös osittaista osakkeiden ostoa, edellyttäen että liikettä harjoitetaan samojen periaatteiden mukaan kuin tähänkin asti.

Että pyydetty hinta, silmälläpitäen kaupunkia osakkeenomistajana, on liian korkea ei ainoastaan laitosten pääoma-arvoon katsoen, vaan myös vastedes odotettavina oleviin osinkoihin suhtautuen, on Valiokunnan mielestä ilmeistä. Kaupunki itse maksaa 5 % osakkeiden ostoon käytettävistä varoista. Tämän korkokustannuksen korvaamiseksi tarvittaisiin 14 % osinko, eli 2 % sen lisäksi, mitä vuodelta 1912 on ehdotettu jaettavaksi. Onko jälellä olevana toimitilupakautena odotettavissa sellaista kehitystä, että kaupunki voisi odottaa saavansa korkokustannusten lisäksi ylijäämää suorittaakseen lainan kuoletuksen?

Siitä lähtien kun verkko rakennettiin kaksiraiteiseksi, on raitiotieyhtiö tarmokkaasti ja toimekkaasti johdettuna kiistämättä työskennellyt menestyksellä, ja vuositulokset osottavat bruttovoiton tuntuvasti kohonneen. Se oli yhtiön antamain vuosikertomusten mukaan

Vuonna 1908	Smk 229,166
» 1909	» 273,361
» 1910	» 431,661
» 1911	» 581,373
» 1912	» 621,269 ¹⁾

Ilmaistuina prosenttiluvuin lähinnä edellisen vuoden tuloksesta on bruttovoiton kohoaminen:

Vuonna 1908	13,3 %
» 1909	19,3 »

¹⁾ Jos tähän lisätään tilinpäätökseen per ³¹/₁₂ 1912 otettu korkotili Smk 131,721:—, saadaan mientinnön sivulla 4 laskettu bruttovoitto Smk 752,990:—.

Vuonna 1910	57,9 %
” 1911	34,7 ”
” 1912	6,9 ”

ja osottaa nyttemmin vahvasti laskeutuvaa sarjaa.

Yhtä voimakasta elpymistä kuin vuosina 1908—1910 ei Valiokunnan mielestä näy enää olevan odotettavana, vaan on pikemmin todennäköistä, että yhtiön kehitys lähenee huippuansa. Tosin on liikenteen lisääntymistä odotettavana sikäli kuin kaupunki ja sen asukasluku kasvavat, mutta toimeenpantavina olevat laajennukset, jotka etusijassa tyydyttävät kaupungin laitaosain keskuusliikennetarpeita, eivät tuota yhtiölle samaa suhteellista liikennetulojen lisäännystä kuin kaupungin taajimmin asuttujen osain halki kulkevat linjat. Päin vastoin on oletettavissa, että näillä uusilla linjoilla monet vuodet olisi tuntuvasti pienempi liikenne, minkä johdosta ne vaikuttaisivat koko liikkeen taloudelliseen tulokseen. Kaupungin keskusta suuntautuva uusien esikaupunkilinjain johdosta lisääntynyt liikenne on vähitellen enemmän ja enemmän rasittava keskikaupungin linjoja ja vaativa hankkimaan näille runsaampaa liikkuvaa kalustoa tuottamatta vastaavia tuloja, sillä toimilupakirjan 6 §:n d) momentin määräyksen mukaan ei maksua lasketa tien pituuden mukaan, vaan on se pysyväinen määrä kultakin tiepituudelta.

Osakkeiden arvoa määritettäessä on niinkään huomioon otettava, että liike on kaupungin vain määrääjäksi myöntämän toimiluvan varassa. Tätä seikkaa vastaisi Valiokunnassa lausutun käsityksen mukaan se seikka, että toimilupakauden päättyessä osakkeiden oston kautta osa vastaista kauppahintaa kuitattaisiin sitä osuutta vastaan, mikä kaupungilla on yhtiössä. Mutta tätä kysymystä arvostellessa ei ole sivuutettava sitä seikkaa, että teknikan kiihtymistään kiihtyvä kehitys voi tehdä nykyisten laitosten teknillisen arvon toimilupakauden päättyessä aivan näennäiseksi.

Tähän nähden on Valiokunta tullut siihen käsitykseen, että lunastettavaksi tarjotun osakemäärän osto puheenalaisesta hinnasta ei olisi nimenomaisena pääomansijoituksena kaupungille edullinen.

Esillä olevan asian valaisemiseksi on Valiokunta lisäksi katsonut olevan viittaaminen siihen kantaan, jolle kaupunginviranomaiset aikaisemmin ovat asettuneet raitiotieyhtiön osakkaaksi rupeamista koskevaan kysymykseen nähden. Ehdotusta siirtymisestä yksiraiteisesta kaksiraiteiseen rataa käsiteltäessä tarjosi yhtiö kaupungille tilaisuuden nimellisarvosta lunastaa silloin liikkeeseen laskettavat uudet osakkeet. Tästä asiasta antamassaan lausunnossa huomautti Kaupunginvaltuuston raitiotiekysymystä selvittämään asettama valiokunta (Pain. asiakirj. N:o 23 vuodelta 1907, siv. 9), että osakkuudesta johtuva kaupungin vaikutus ja isäntävalta yhtiön hoitoon nähden todellisuudessa jäisi näennäiseksi, sen johdosta että yhtiöjärjestykseen on pantu määräys äänioikeuden rajoittamisesta, minkä ohessa valiokunta,

samoin kuin silloinen Rahatoimikamarikin oli sitä mieltä, ettei kaupungin olisi ryhtymällä yhtiön osakkaaksi ruvettava sen kanssa yhteisvastuulliseksi. Käsityksensä tueksi tässä kohden valiokunta mainitsi, ettei kaupungilla saa taloudellinen voitto olla ainoana määräävänä näkökohtana raitiotieliikkeessä sekä että, jos kaupunki äänten enemmistöllään saattaisi hyväksytyiksi ne raitiotieliikkeen laajennukset ja parannukset, joita yhdysliikenteen tarve vaatii, niin voisi raitiotieliikkeen taloudellinen tulos sen johdosta käydä osakkaille epäedulliseksi. Tämä kuitenkin — huomauttaa valiokunta — tietäisi, että kaupunki äänten enemmistöllään riistäisi muilta osakkailta voittoa yleiseen tarkoitukseen käytettäväksi, minkätähden valiokunta ei puoltanut ehdotusta että kaupunki rupeaisi yhtiön osakkaaksi.

Tämä lausunto on, niinkuin näkyy, aivan päinvastainen sille käsitykselle, mikä on julkilausuttu nyt puheena olevassa Rahatoimikamarin mietinnössä.

Siten eri näkökannoilta tarkastettuaan esillä olevaa kysymystä on Valiokunta puolestaan tullut siihen käsitykseen:

että tehdyn tarjouksen hyväksyminen ei takaa sitä, että kaupunki saavuttaisi haluamansa vaikutusvallan yhtiön asioihin;

että kysymys niistä muista keinoista, joita on tarjona kunnan paikallisliikenteen järjestämiseksi, ei vielä ole saanut osakseen sitä perinpohjaista selvitystä, mikä on tarpeellinen jotta kävisi arvosteleminen kysymystä kaupungin osakkuudesta raitiotieyhtiössä; sekä

että ehdotettu osakkeiden osto pääomansijoituksena sinänsä ei ole kaupungille edullinen.

Eriävän käsityksen tässä kohden on Valiokunnassa julkilausunut kaksi jäsentä (af Forselles ja Stenroth), jotka mietinnön oheisessa vastalauseessa tarkemmin esittämistään syistä puoltavat Rahatoimikamarin ehdotuksen hyväksymistä.

Edellä lausutun nojalla saa Valiokunta puolestaan esittää

että lisätty Kaupunginvaltuusto asian nykyisessä vaiheessa epäisi esillä olevan Rahatoimikamarin esityksen.

Helsingissä, helmikuun 22 päivänä 1913.

Adolf Engström.

**Arthur af Forselles.
K. A. Paloheimo*).**

**Gustaf Mattsson.
Otto Stenroth.**

John Uggla.

*) Ei ollut saapuvilla tarkistustilaisuudessa.

Vastalause.

Lausunnossaan tehdystä tarjouksesta että kaupunki ostaisi enemmistön Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön osakkeista käsittelee Rahatoimikamari lyhyesti kysymystä kaupungin liikennevälineiden parantamisesta sekä keinoista siihen. Tehtyään selkoa siitä, kuinka Kamarille on ollut mahdotonta saada sopimusta aikaan raitiotieyhtiön kanssa niiden uusien linjojen rakentamisesta, jotka Kamari pitää tarpeellisina lähimmässä tulevaisuudessa, Kamari esittää käsityksensä, että kaupungin liikennekysymys on ratkaistavissa ainoastaan kolmella eri tavalla, joko siten että kaupunki järjestää auto-omnibus (voimavaunu) liikenteen tai itse rakentaa tarvittavat uudet raitiotielinjat tahi käyttää hyväkseen nyt tarjolla-olevaa tilaisuutta hankkia itselleen enemmistön raitiotieyhtiön osakkeista, siten saavuttaakseen vaikutusta yhtiön hallinnossa.

Ne perusteet, joilla Kamari hylkää kaksi ensinmainittua vaihto-ehtoa, ovat verrattain lyhyet, mitään tarkempia laskelmia ei Kamari ajan lyhyiden tähden ole ollut tilaisuudessa tekemään niistä. Tämän johdosta on valiokunnassa esitetty vaatimus, ettei Valtuuston pitäisi lopullisesti ratkaista kysymystä raitiotieyhtiön osakkeiden ostosta, ennenkuin mainitun laatuinen tarkempi selvitys olisi olemassa. Myöntäen että parempi olisi ollut, jos täydellinen selonteko sanotussa suhteessa olisi ollut Valtuuston käytettävissä, ei tämä puute käsittääkseni ole sitä laatua, että se estäisi Valtuuston tekemästä päätöstään pääkysymyksessä.

Mitä ensinnäkin ajateltuun auto-omnibusliikkeeseen tulee, on sen suhteen huomautettava sen lisäksi, mitä Rahatoimikamari jo sitä vastaan on esittänyt, että tietääkseni ei missään, jossa raitiotieliikenne on järjestetty, auto-omnibusliike ole astunut laajennetun raitiotieliikkeen sijalle, vaan päinvastoin ovat raitiotiet pysyneet pääkulkuneuvoina ja voimavaunut ainoastaan lisäliikelineinä. Ja niin tulee varmaan meilläkin olemaan.

Toinen keino, että kaupunki itse rakentaisi ne uudet linjat, joita raitiotieyhtiö ei ole suostuvainen rakentamaan, näyttää kyllä ensi silmäyksellä sangen houkuttelevalta, mutta kun tutkii lähemmältä raitiotieyhtiön konsessionivälipuhetta, joka kaupungille avaa tämän mahdollisuuden, täytyy mielestäni ehdottomasti tulla siihen, että tätä keinoa parannettujen liikennevälineiden aikaansaamiseksi on käytettävä ainoastaan, ellei mitään muita mahdollisuuksia enään löydy. Sillä minkälaisilla ehdoilla on kaupunki oikeutettu itse rakentamaan raitiotielinjoja konsessionivälipuheen mukaan? Sen 1 §:ssä määrätään että, jos kaupunki katsoo liikkeen sitä vaativan, on kaupunki oikeutettu rakentamaan omia raitiolinjoja ja yhtiö on silloin velvollinen liikkuvalla kalustollaan ylläpitämään näillä linjoilla liikennettä. Mutta millä ehdoilla yhtiö on velvollinen ylläpitämään tätä liikennettä, siitä ei konsessionivälipuheesta ole mitään mainintaa.

kirjassa puhuta sanaakaan. Seuraus tästä on se että yhtiö tietysti korvausvaatimuksissaan tästä liikenteestä asettuisi kokonaan oman taloudellisen etunsa kannalle ja että paraimmassa tapauksessa luultavasti kävisi niin, että yhtiö suostuisi ylläpitämään liikettä näillä linjoilla sitä vastaan että se saisi koko tulon näiltä linjoilta, pahimmassa tapauksessa ehkä vielä vaatisi korvausta tulojen lisäksi. Joka tapauksessa kävisi varmaankin niin, etteivät kaupungin omat viranomaiset tulisi ratkaistaan kysymystä tällaisen liikenteen ehdoista, vaan sellainen sovinto-oikeus, jonka konsessionivälipuheen 8 § määrää ratkaisemaan yhtiön ja kaupungin välisiä erimielisyyksiä. Ja sen kokemuksen nojalla, joka meillä yleensä on sovinto-oikeuksista, sopinee pitää jotenkin varmana, että konsessionivälipuhetta tällaisissa tapauksissa tulkittaisiin konsessioninomistajalle edulliseen suuntaan. Pelkään näistä syistä pahoin että ne varat, joita kaupunki käyttäisi omien raitiotielinjojen rakentamiseen, osottautuisivat olevan «fonds perdus», jotka eivät tuottaisi kaupungille mitään tuloja, vaan ennemmin vaan lisämenoja. Ja mitkä summat tässä olisi kysymyksessä käy esille siitä, että ne linjat, jotka sisältyvät Rahatoimikamarin ehdottamaan konsessionivälipuheen lisäykseen, ovat jotenkin saman pituiset, kuin ne linjat, joista Kamari on hankkinut kustannusarvion, osoittava rakennuskustannusten nousevan 1,900,000 markkaan. Jos siis kaupunki itse rakentaisi raitiotielinjoja, olisi luultavasti ainoa keino, että kaupunki myös itse hoitaisi liikennettä näillä linjoilla. Että tämä tulisi taloudellisesti hyvin epäedulliseksi, on selvää, sitäkin enemmän, kun konsessionikirja ei sisällä mitään määräyksiä siitä, kuinka ja millaisilla ehdoilla sellaisessa tapauksessa yhdysliikenne olisi saatava toimeen kaupungin ja yhtiön linjojen välillä.

Mitä sitten tulee kysymykseen, onko tehty tarjous ostaa raitiotieyhtiön osakkeita, hyväksyttävä tai hyljättävä, riippuu vastaus käsittääkseni kahdesta seikasta: onko yleensä suotavaa että kaupunki saa isäntävallan raitiotieyhtiössä, ja toiseksi onko vaadittu hinta liiallinen.

Rahatoimikamari on lausunnossaan käsitellyt kysymyksen edellistä puolta tavalla, johon voin puolestani täydelleen yhtyä, niin hyvin Kamarin esittämiin kunnallispoliitisiin syihin nähden, kuin myös mahdottomuuteen voida voimassaolevan konsessionivälipuheen nojalla sovittaa kaupungin ja yhtiön etuja. Tahdon siihen mitä Kamari tässä suhteen on esittänyt, vaan lisätä, että kun jo 5 vuotta välipuheen tekemisestä erimielisyydet kaupungin ja yhtiön välillä ovat siksi suuret, kuin Kamarin mietinnöstä selviää, minkälaisiksi ovatkaan ne paisuvat kaupungin asutuksen ja sen johdosta liikenteen vaatimusten vuosi vuodelta yhä lisääntyessä. Joll'ei mitään muutosta saada aikaan nykyisissä oloissa, on mahdoton ajatella muuta, kuin että kaupungin ja yhtiön välillä tulee tapahtumaan alituisia hankauksia, puhumattakaan siitä, että tärkeät kunnallispoliittiset edut siten yhä jäisivät saavuttamatta.

Valiokunnan enemmistön taholta on keskustelussa lausuttu, että jos nyt olisi kysymyksessä ostaa yhtiön liike kokonaisuudessaan, olisi päätös tehtävä myönteiseen suuntaan, mutta kun on tarjottu vaan 5,059 osaketta, joiden omistaminen ei tarjoa kaupungille äänten enemmistöä yhtiökokouksissa, niin on tarjous hyljättävä.

Tälle näkökohdalle ei kuitenkaan voida antaa ratkaisevaa merkitystä. Aivan todennäköiseltä näyttää nimittäin, että jos kaupunki nyt päättää ostaa tarjotut osakkeet, jotka ovat yli puolet koko osakemäärästä, suurin osa jäljellä olevista myöskin tarjotaan samasta hinnasta kaupungille lunastettaviksi. Tämän voi päättää sitäkin suuremmalla varmuudella, kun senaattori August Ramsay Valtuuston jäsenille levittämässään kirjasessa «Helsingfors kommun inför frågan om ett inköp af aktier i Spårvägs- och Omnibusaktiebolaget i Helsingfors» nimenomaan lausuu: «että niin on käyvä, jos osakkeiden enemmistö siirtyy kaupungille, näyttää todennäköiseltä, kun täytyy edellyttää että useimmat, jollei kaikki, niistä osakkaista, jotka eivät vielä ole tarjonneet osakkeitaan lunastettaviksi tai eivät ole siihen olleet tilaisuudessa, tulevat pitämään levollisempänä käyttää hyväkseen lunastamisehtoa, kuin jäädä voimattomaksi vähemmistöksi yhtiöön». Ja senaattori Ramsay on tässä suhteen pätevämpi kuin kukaan muu lausumaan osakasten vähemmistön käsityksen, sillä hän johti, kuten tunnettu, sitä osakasten ryhmää, joka viime syksynä ajoi raitiotieyhtiön yhtiökokouksessa kumoon Rahatoimikamarin esityksen yhtiön koko liikkeen ostamisesta kaupungille. Mutta jos vastoin kaikkia otaksumisia kaupunki ei saisikaan ostetuksi osakkeita yli nyt tarjotun määrän, on mielestäni joka tapauksessa selvää, että kaupunki omistaen osakkeiden enemmistön tosiasiasa myöskin tulisi olemaan yhtiössä määrävänä.

Tulen sitten kysymykseen hinnasta. Senaattori Ramsay on syksyllä julkaisemassaan kirjasessa «Skola spårvägarna i Helsingfors inköpas af staden» tehnyt laskelmia raitiotieyhtiön osakkeiden arvosta. Eri tavalla laskien on hän tullut arvoihin 546, 554, 746 markkaa osakkeelta. Epäilemättä voidaan tällaisia laskelmia tehdä monella eri tapaa, mutta tehtäköön niitä minkä perusteiden mukaan hyvänsä, on aina huomattava, että tässä on kysymyksessä yhtiö, jonka aktiva-puolella mitä tärkeimpänä tekijänä on erä, jonka rahallista arvoa on mahdoton tarkalleen määrittellä, nim. kaupungin yhtiölle antama konsessionikirja. Että tällä on hyvinkin suuri rahallinen arvo ymmärtää jokainen, kun ottaa huomioon konsessionin välipuheen yhtiölle erittäin edulliset määräykset, yhtiön velvollisuuden rakentaa uusia linjoja ainoastaan 2 kilometriä 5 vuoden kuluessa, sen oikeuden lyhentämättä yksin pitää kaiken voiton, nouskoonpa tämä kuinka suureksi tahansa, konsessionin kestäminen aina vuoteen 1945, jolloin, jos kaupungin asukasluku kasvaa suhteellisesti jotenkin samassa määrin, kuin viimeisten 30 vuoden kuluessa, se jo on melkoisesti sivuuttanut luvun 400,000. (Ks. Bertel Jung, Stor-Helsingfors, Arkitekten 1911). Tällaisessa tapauksessa määrää käsittääkseni osakkeiden arvon se hinta, jonka niistä voi maksaa, säilyttämällä liikkeelle sen kannattavaisuus. Jos tältä kannalta arvostelee vaadittua hintaa 560 markkaa osakkeelta, täytyy mielestäni tulla siihen, että, joskin se on korkea, kannattaa vielä tämän hinnan maksaa. Ei mielestäni ole epäilystäkään siitä että, jos kaupunki, ostettuansa tällä hinnalla tarjotut osakkeet, jatkaisi yhtiön liikettä tähänastiseen tapaan, yhtiön voitto tulisi riittämään ei ainoastaan maksetun hinnan koron ja kuoletuksen suorittamiseen, vaan että sen lisäksi vuosien kuluessa tulisi

ylijäämää voitosta. Jos kaikki yhtiön osakkeet ostettaisiin tarjotusta hinnasta, olisi Rahatoimikamarin ehdotuksen mukaan vuotuismaksu (korko + kuoletus) S:mkaa 332,000; raitiotieyhtiön nettovoitto viime vuodelta oli taasen S:mkaa 298,000, sittenkuin 300,000 markkaa oli siirretty uudistusrahastoon, toisin sanoen käytetty poistoihin. Kuinka suuri määrä on, varovaisuutta noudattaen, tällaisessa liikkeessä käytettävä vuotuisiin arvonalennuksiin, siitä näkyy olevan eri mieliä. Eräs etevä ulkomainen ammattimies on, kuten Rahatoimikamari lausunnossaan huomauttaa, pitänyt 300,000 markkaa aivan liiallisena ja senaattori Ramsay on aikaisemmin mainitsemissani kirjasissa laskenut vuotuisen arvonalennukseen edellisessä 200,000 markkaan, jälkimmäisessä 250,000 markkaan. Jos viimeainittua määrää pidettäisiin oikeana, olisi siis yhtiön viime vuotinen tulos jo antanut voittoa yli kaupungin hinnan suorittamiseen tarvitsemää vuotuismaksua. Ja kuitenkin tuntuu todenmukaiselta että huippua ei vielä ole saavutettu raitiotieyhtiön tuloksiin nähden. Tämän voinee päättää m. m. siitä että viime vuonna bruttotulojen lisäys edelliseen vuoteen nähden vielä oli 11,1 %, kun Saksassa esim. pidetään hyvänä tuloksena 5 %:in lisäystä.

Valiokunnan enemmistö on kuitenkin kannattavaisuuteen nähden tullut toisellaiseen tulokseen. Tämä riippuu kuitenkin etupäässä siitä, että enemmistön laskelmissa on osa kauppahintaa, 3,000,000 markkaa laskettu kuoletettavaksi 20 vuoden kuluessa, s. o. vuoteen 1933, jolloin kaupunki on oikeutettu lunastamaan raitiotieyhtiön omaisuuden sen teknillisestä arvosta. Mutta tällainen laskutapa on kaupungin kannalta katsoen kannattavaisuutta laskettaessa käsittääkseni kokonaan erehdyttävä.

Tärkeä seikka hintaa arvosteltaessa on vielä se tila, missä raitiotieyhtiön laitokset tätä nykyä ovat. Tässä suhteen on mainittava että eräs ulkomaalainen täysin jäävitön ammattimies on, tarkoin tutkittuaan raitiotieyhtiön omaisuuden kokonaisuudessaan, siitä antanut erittäin kiittävän lausunnon. Kaiken tämän nojalla en voi puolestani tulla muuhun tulokseen, kuin että kaupungilla ei ole syytä hinnan tähden hyljätä nyt tehtyä tarjoutta. Ja täten hintaa arvostellessani en kuitenkaan vielä ole ottanut huomioon niitä välillisiä rahallisia etuja, jotka koituisi kunnalle määräämisvallasta raitiotieyhtiössä ja joista Rahatoimikamari mietinnössään aivan oikein on huomauttanut. Nämäkään eivät suinkaan ole pieniksi arvosteltavat.

Valiokunnassa on myöskin lausuttu se mielipide, että joskin hintaa pidettäisiin mahdollisena, olisi kuitenkin tehty tarjous hyljättävä, mutta samalla tarjouduttava ostamaan yhtiö kokonaisuudessaan vastaavasta hinnasta. Tällainen toimenpide ei kuitenkaan todennäköisesti veisi toivottuun tulokseen, sillä varmaankin tarjous saavuttaisi yhtiökokouksessa yhtä vähän nyt, kuin viime lokakuussa, sääntöjen määräämää enemmistöä.

On väitetty että Saksassa yleinen mielipide on kääntynyt viime aikoina kunnallisia liikeyrityksiä vastaan ja tätä todistamaan on esitetty muutamia lauseita eräästä prof. Richard Passow'in viime vuonna julkaisemasta teoksesta «Die gemischt privaten und öffentlichen Unternehmungen auf dem Gebiete der Elektrizitäts- und Gasversorgung und des Strassenbahnwesens». Teos sisältää erikoistietoja suuresta

määrästä tällaisia sekaliikkeitä ja ne osoittavat että toiset ovat onnistuneet erinomaisesti, toiset menneet huonosti ja kolmannet sillä välillä. Prof. Passow'in loppupäätelmä on kuitenkin että «ylimalkaan voidaan tähän saakka puhua uuden periaatteen täydellisestä menestyksestä eikä ole vähintäkään epäilystä siitä, että lähimässä tulevaisuudessa tullaan monessa tapauksessa perustamaan uusia sekaliikkeitä». Ja sitten hän jatkaa «Monessa tapauksessa ovat kaupungit ostaneet yksityisliikkeen kaikki osakkeet sekä sitten pysyttäneet liikkeelle osakeyhtiön muodon, täten säilyttäöksensä liikkeen hoidolle suuremman vapauden ja riippumattomuuden. Nämä tapaukset viittaavat ehken siihen suuntaan, jota muutkin kunnat tulevat yrittämään».

Mitään yleisiä sääntöjä kaikkia tapauksia varten näissä asioissa varmaankaan ei voida asettaa, paikkakunnalliset olot lopulta määräävät, mikä järjestelmä kulloinkin on valittava. Kuten Rahatoimikamari, siten olen minäkin sitä mieltä, että paras järjestely kaupunkimme raitiotiekysymyksessä on hankkia kaupungille isäntävalta raitiotieyhtiössä ja jatkaa liikettä osakeyhtiön muodossa. Tämä järjestely on saavutettavissa hyväksymällä nyt tehty ostotarjous, mutta, jos se hyljätään, näyttää hyvin epävarmalta, josko enään tilaisuutta tällaiseen järjestelyyn tulee tarjoutumaan.

Kaiken edellä esitetyn nojalla saan puolestani kunnioittaen esittää

että Rahatoimikamarin ehdotukset asiassa hyväksyttäisiin.

Otto Stenroth.

Ylläolevaan vastalauseeseen yhtyy

Arthur af Forselles.

Helsingin Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön Säännöt.

Yhtiön nimi ja tarkoitus.

1 §.

Yhtiön nimi on Helsingin Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiö ja sen kotipaikka on Helsingin kaupunki.

2 §.

Yhtiön tarkoitus on Helsingin kaupungissa ja sen lähimmässä ympäristössä välittää henkilö- ja tavaraliikennettä sekä raitioteillä että omnibusvaunuilla.

Yhtiön pohjapääoma, osakkeet ja osakkaat.

3 §.

Yhtiön pohjapääoma on 1,875,000 markkaa jaettuna 9,375:en kahdensadan (200) markan määräiseen ja nimitetylle henkilölle asetettuun osakkeeseen. Tämä pohjapääoma on täysiksi maksettu.

Yhtiökokouksen päätöksen nojalla saa osakepääoman uusia osakkeita antamalla korottaa 5,000,000 Suomen markkaan, ja pitää siten päätetty osakepääoman lisäannys olla täysiksi maksettu vuoden kuluessa sen jälkeen kun päätös siitä tehtiin.

4 §.

Osakkeen omistusoikeuden siirto tapahtuu siten, että siirtäjä vain kirjoittaa nimensä osakekirjaan.

Yhtiön hallinto.

5 §.

Yhtiön asioita hoitaa johtokunta, johon kuuluu 5 yhtiökokouksen valitsemaa jäsentä ja 3 varajäsentä.

Jäsenistä eroaa kunakin eri vuonna kaksi, kaksi, ja yksi sekä varajäsenistä vuosittain yksi, aluksi arvalla ja sitten vuoroonsa. Eroavan jäsenen ja varajäsenen voi valita uudestaan.

Toimikausi on sama kuin kalenterivuosi.

6 §.

Johtokunta, joka vuosittain ensimmäisessä kokouksessaan valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan, kokoontuu puheenjohtajan kutsusta, milloin tarpeelliseksi katsotaan. Johtokunnan kokouksissa on pidettävä pöytäkirjaa, johon tehdyt päätökset ja toimitetut äänestykset lyhyesti kirjoitetaan.

Johtokunta on päätäntövaltainen vähintään kolmen jäsenen läsnäollessa. Jos äänestyksessä yhtä monta ääntä kannattaa eri mielipiteitä, tulee päätökseksi se mielipide, jota puheenjohtaja on kannattanut.

7 §.

Johtokunnan on velvollisuus hoitaa yhtiön asioita, katsoa että yhtiökokouksen päätökset pannaan asianmukaisesti täytäntöön, määrätä yhtiön palkkaus- ja menosääntö sekä vahvistaa kaikki yhtiön toimintaa varten tarpeelliset määräykset ja ohjeet.

Liikkeen tarkempaa hoitoa ja silmälläpitoa varten asettaa johtokunta toimitusjohtajan, jonka palkan johtokunta määrää ja jonka on velvollisuus noudattaa johtokunnan hänelle antamia määräyksiä.

Yhtiön toiminimen kirjoittaa, julkipanemalla nimen «Helsingin Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiö», kaksi johtokunnan jäsentä yhteisesti tai myös se tai ne heistä, jotka johtokunta on siihen valinnut.

8 §.

Yhtiön tilit päätetään kalenterivuositain, ja pitää tilinpäätös vuotenaan olla tehty viimeistään helmikuun 15 päivänä seuraavaa vuotta. Yhtiön tilit ja hallinnon tarkastaa kaksi yhtiön valitsemaa tilintarkastajaa, jotka ovat oikeutetut olemaan saapuvilla inventeeratessa ja muuten sen vuoden varrella, joksi heidät on valittu, ottamaan selvän yhtiön liiketoiminnasta, jota varten yhtiön kirjat ja tilit sekä hallituksen pöytäkirjat ja muut asiakirjat on pidettävä heidän saatavinaan.

Toimitetusta tilintarkastuksesta antavat tilintarkastajat viimeistään maaliskuun 15 päivänä kertomuksen, joka on johtokunnalle jätettävä, esiteltäväksi johtokunnan lausunnon kera (jos kertomus sitä aiheuttaa) varsinaiselle yhtiökokoukselle.

Yhtiökokous.

9 §.

Varsinainen yhtiökokous pidetään vuosittain maaliskuun kuluessa johtokunnan määrämänä päivänä, sekä ylimääräinen kokous aikana, jonka johtokunta määrää tahi yhtiö erittäin päättää.

Jos osakkeenomistajat, jotka yhteensä edustavat vähintään kymmenettäosaa osakepääomasta, johtokunnalta vaativat ylimääräisen yhtiökokouksen pitämistä jotakin ilmoitettua asiaa varten, olkoon johtokunta velvollinen kutsumaan sellaisen kokouksen koolle

viimeistään kuukauden kuluessa siitä päivästä, jona puheenjohtaja sai vaatimuksen kirjallisesti tiedokseen.

Kutsu yhtiökokoukseen on vähintään 14 päivää edeltäpäin julkaistava neljässä Helsingissä ilmeistyvässä enimmäin levinneessä sanomalehdessä, johtokunnan päätöksen mukaan, ja on, jos kysymys yhtiöjärjestyksen muuttamisesta tahi yhtiön hajoittamisesta tulee yhtiökokouksessa käsiteltäväksi, siitä kutsumuksessa mainittava, samoin kuin kutsumuksessa ylimääräiseen yhtiökokoukseen aina pitää olla ilmoitettu sellaisessa yhtiökokouksessa käsiteltävät asiat.

Muut yhtiömiehille tarkoitetut ilmoitukset saatetaan tiedoksi samalla tavalla.

10 §.

Äänioikeutta yhtiökokouksessa saavat käyttää ainoastaan ne, jotka vähintään 30 päivää ennen kokousta havaitaan yhtiön rekisterikirjaan merkityiksi osakkeenomistajiksi.

Osakas saa yhtiökokouksessa myös käyttää puhevaltaa toisen osakkaan valtuutettuna; kuitenkin ei kukaan saa äänestää enemmän kuin kymmenesosalla kokouksessa edustetusta osakepääomasta.

11 §.

Vaalit toimitetaan suljetuin lipuin. Muut asiat ratkaistaan avonaisella äänestyksellä, ellei lippuäänestystä pyydetä. Äänten käydessä molemmin puolin tasan tulkoon päätökseksi se mielipide, johon useimmat läsnäolijat yhtyvät, paitsi kun on kysymys vaaleista, jotka ratkaistaan arpomalla niiden kesken, jotka ovat saaneet saman verran ääniä.

Seuraavissa asioissa vaaditaan ehdotettujen toimenpiteiden hyväksymiseen vähintään kahden kolmanneksen enemmistö kokouksessa annetuista äänistä, nimittäin kun on kysymyksessä:

- a) tämän yhtiöjärjestyksen muuttaminen; sekä
- b) yhtiön hajoittaminen.

12 §.

Varsinaisessa yhtiökokouksessa on, sittenkun puheenjohtaja on valittu, toimitettava seuraavaa:

- a) esitellään johtokunnan ja tilintarkastajain kertomukset lähinnä edellisen vuoden hallinnosta sekä kysymys johtokunnan vastuunvapaudesta;
- b) päätetään vararahastoon tehtävästä siirrosta sekä minkä verran ja milloin edellisen vuoden voittoa jaetaan;
- c) määrätään johtokunnan ja tilintarkastajain palkka;
- d) valitaan jäsenet ja varajäsenet johtokuntaan sekä tilintarkastajat ja näille kaksi varamiestä.

Jos yhtiökokous epää vastuunvapauden, on se puhevalta, jota johtokuntaa vastaan katsotaan olevan käytettävä, kuukauden kuluessa sen jälkeen laillisesti pantava vireille; ellei niin tehdä, katsotaan vastuunvapaus myönnettyksi.

13 §.

Osakkeenomistajan, joka yhtiökokouksessa haluaa tehdä ehdotuksen joko tämän yhtiöjärjestyksen muuttamisesta tahi jostakin yhtiön liikettä koskevasta seikasta, on, jotta sellainen ehdotus voisi tulla tutkittavaksi, annettava se kirjallisesti johtokunnalle, jonka on siitä yhtiökokouksessa annettava lausunto.

Voitonjako ja vararahasto.

14 §.

Voitosta, minkä tilinpäätös näyttää, sittenkun ne vähennykset ja poistot, mitkä aikaisemman yhtiökokouksen mukaan ovat tehtävät tahi muuten havaitaan tarpeellisiksi, on toimeenpantu, on päältäjaon siirettävä 5 % vararahastoon, kunnes se nousee 10 %:in osakepääomasta, minkä jälkeen tämä siirto lakkaa, mutta alkaa uudestaan, jos vararahasto vähenee alle mainitun määrän.

Tämän jälkeen suoritetaan yhtiökokouksen vahvistamain laskuperusteiden mukaan ne osavoitot, mitkä ehkä yhtiön virkailijoille taataan.

Siitä mitä tämän jälkeen on käytettävänä määrää yhtiökokous.

Sääntöjen muutos sekä yhtiön hajoittaminen.

15 §.

Yhtiöjärjestyksen muuttamisesta tahi yhtiön hajoittamisesta älköön päätöstä tehtäkö, ennenkuin lähinnä sen jälkeisessä yhtiökokouksessa, jossa mainitunlaatuinen kysymys on pantu vireille.

Edellä olevan yhtiöjärjestyksen on Keisarillisen Suomen Senaatin Talousosasto vahvistanut tammikuun 24 p:nä 1913.

*Esitys maksuttoman makausajan myöntämisestä
vientitavaroille.*

HELSINGIN

KAUPPAVALTUUTETUT.

Helsingissä,

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

tammik. 13 p:nä 1913.

Sen maksuttoman makausajan, joka on määrätty Kaupunginvaltuuston maaliskuun 12 päivänä 1912 vahvistamassa taksassa tavarain säilyttämiselle kaupungin tavaravajoissa (kunn. asetuskokoelma N:o 1 vuodelta 1912), on liikennekonttori, tähän kuuluvan säännöksen sanamuodon johdosta, katsonut tarkoittavan ainoastaan tuontitavaroita. Kun kuitenkin siinä kaupungin liikennöitsijain esityksessä, joka aiheutti antamaan vastamainitun taksan, tarkoitettiin, että jokin maksuton makausaika myös tulisi vientitavarain hyväksi, mutta tätä toivomusta niinmuodoin ei ole saatu taksalla toteutetuksi, ovat Kauppavaltuutetut katsoneet olevan Kaupunginvaltuustolle tekeminen esityksen tässä kohden.

Kauppavaltuutetut pyytävät huomauttaa, että useinkin on sangen vaikea, monasti mahdotonkin edeltäpäin laskea jonkin laivan tulo- ja lähtöpäivää niin tarkoin, että maasta vietäviksi aiotut tavarat voisi kuljettaa suorastaan rautatieltä laivaan. Päin vastoin on sääntönä että, kun rautatiehallinto vaununpuutteen johdosta ei salli pitää tavaroita vaunuissa, vaan vaatii ne hetimiten purkamaan, tavarat täytyy panna tavaravajoihin odottamaan laivaan lastaamista. Niissä tapauksissa taas, jolloin ei ole välttämätöntä paikalla purkaa lastia vaunuista, täytyy liikennöitsijain suorittaa kallis vaununvuokra. Kun maksu kaupungin tavaravajain käyttämisestä vientitavarain säilytyspaikkana on taksan mukaan 20 penniä neliömetriltä vuorokaudessa, seuraa tästä että vientitavaran lähettäjät, joilla ei ole vähintäkään helpotusta makasiininvuokran suorittamisessa, tavallisesti joutuvat suorittamaan sangen raskaita maksuja ennen tavarain laivaamista. Tähän nähden ja kun Kauppavaltuutettujen mielestä ei ole pätevää aihettaa vientitavarain asettamiseen tuontitavaroita epäedullisempaan asemaan, vaan päin vastoin kaupungin etu näyttää vaativan kaikin tavoin kannattamaan Helsingin kautta käyvää vientiliikettä, eikä kaupungin tavaravajoissa myöskään vallitse mainittavaa tilanpuutetta, saavat Kauppavaltuutetut, huomauttaen

että muissakin kaupungeissa on vientitavaroille myönnetty maksuton makausaika, kunnioittaen esittää, että Kaupunginvaltuusto määräisi että maksuton makausaika vientitavaroille on kaupungin tavaravajoissa oleva kuusi vuorokautta eli että siis siihen maaliskuun 12 päivänä 1912 annetun taksan kappaleeseen, joka alkaa sanoilla: «Kaupunki myöntää kuitenkin maksutonta makausaikaa» liitetään näin kuuluva kolmas momentti: 3) vientitavaroille kuusi vuorokautta.

Kauppalvaltuutettujen puolesta:

Hj. Schildt.

A. V. Lindberg.

HELSINGIN KAUPUNGIN

LIIKENNEKONTTORI.

*Helsingissä,
helmik. 3 p:nä 1913.*

Rahatoimikamarille.

N:o 27.

Vaadituksi lausunnoksi Helsingin Kauppavaltuutettujen Kaupunginvaltuustolle tekemän esityksen johdosta, joka koskee maksuttoman makausajan myöntämistä vientitavaroille kaupungin tavaravajoissa, saa Konttori, palauttaen lähetekirjat, esittää seuraavaa:

Laatiessaan ehdotusta voimassa olevaksi taksaksi, jonka mukaan kaupungin tavaravajoihin pantujen tavarain makasiininvuokra lasketaan, oli tätä tehtävää suorittamaan asetettu komitea, johon allekirjoittanut kamreeri jäsenenä kuului, sitä mieltä, että vientitavarain makasiininvuokran alentaminen puoleen tuontitavaroille määrätystä vuokrasta on ensinmainituille niin suuri etu, ettei suurempaa huojenusta pitäisi tulla kysymykseen, varsinkaan kun kaupungin tavaravajoja käyttävät vientiliikkeen harjoittajat miltei yksinomaan asuvat kaupungin ulkopuolella, jota vastoin tuontitavarain makasiininvuokra enimmältä osalta on kaupungin oma liikemiesten maksettava. Kun tähän lisätään, että ne vientitavarat, joita etusijassa sijoitetaan kaupungin tavaravajoihin, enimmältä osalta ovat paperitavaroita, jotka ovat liikennemaksuista vapaat, niin Kauppavaltuutettujen väite että vientitavarat olisivat tuontitavaroita epäedullisemmassa asemassa ei tunnu vakuuttavalta. Kauppavaltuutetut huomauttavat edelleen, ettei tavaravajoissa vallitse mainittavaa tilanahtautta, jommoisen väitteen kuitenkin kumoo alituinen valitus juuri tilanpuutteesta näissä vajoissa, joka valittelu tuon tuostakin on aiheuttanut julkaisemaan sanomalehtikirjoituksia ja tekemään esityksiä Kaupunginvaltuustolle, joka onkin päättänyt kuluvana vuonna teettää kaksi uutta tavaravajaa. Mutta tämäkin tilanlisäys riittänee hädin tuskin tyydyttämään tuontitavarain kasvavia vaatimuksia. Sinä aikana talvesta, jolloin täällä ei harjoiteta laivaliikettä, on joitakin tavaravajoja tyhjinä ja voidaan ne silloin vuokrata alemmasta kuin taksassa määrätystä maksusta, mutta silloinhan vientitavarat eivät vajoja tarvitse.

Lopuksi ehdottavat Kauppavaltuutetut, että vientitavaroille myönnettäisiin 6 vuorokauden maksuton makausaika. Kun ottaa huomioon, että miltei kaikilla tänne osotetuilla ja täällä tullatuilla tuontitavaroilla on ainoastaan 3 vuorokauden maksuton makausaika, tuntuu Kauppavaltuutettujen ehdotus aivan perustelemattomalta. Ainoastaan tullinalaisilla tuontitavaroilla, joiden määrä on vähintään 50 tonnia ja saman määräisillä tullittomilla tavaroilla on, siinä tapauksessa että niitä on täällä tutkittava,

6 vuorokauden maksuton makausaika. Kun vientitavarat ovat tullittomia eikä niitä tarvitse tutkia, eivät ne siis missään tapauksessa voi saada 6 vuorokauden maksutonta makausaikaa, vaikka ne puheenalaisessa kohden asetettaisiinkin tuontitavarain vertaisiksi.

Edellä esittämistään syistä Konttori ei katso voivansa puoltaa myöntymistä esillä olevaan esitykseen. Jos kuitenkin asiaa lopullisesti ratkaistessa vientitavaroillekin katsotaan olevan myönnettävä maksuton makausaika, ei sitä Konttorin mielestä missään tapauksessa olisi ulotettava kahta päivää, nimittäin pano- ja otto-päivää, pitemmälle.

B. Winter.

HELSINGIN
RAHATOIMIKAMARI.

Helsingissä,

helmik. 13 p:nä 1913.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 106.

Helsingin Kauppavaltuutetut ovat kirjelmässä viime tammikuun 3 päiväältä Kaupunginvaltuustolle tehneet esityksen sellaisen määräyksen antamisesta, että se maksuton makausaika, joka on määrätty Kaupunginvaltuuston maaliskuun 12 päivänä 1912 vahvistamassa kaupungin tavaravajoissa säilytettyyn tavaraan nähden noudatettavassa taksassa ja jota kaupungin Liikennekonttori tähän seikkaan kohdistuvan säännöksen sanamuodon johdosta on soveltanut ainoastaan tuontitavaroihin, ulotettaisiin myöskin vientitavaroihin sekä määrättäisiin kuudeksi vuorokaudeksi eli siten, että sanoilla: «Kaupunki myöntää kuitenkin maksutonta makausaikaa» alkavaan mainitun taksan kappaleeseen liitettäisiin näin kuuluva kolmas momentti: 3) vientitavaroille kuusi vuorokautta. Puheenalaisen esityksen on Kaupunginvaltuuston Valmistusvaliokunta vastamainitun tammikuun 30 päivänä lähettänyt Rahatoimikamariin, käskien samalla hankkia Liikennekonttorin lausunnon.

Mainittua määräystä täyttääkseen saa Rahatoimikamari, palauttaen lähetekirjat, kunnioittaen lähettää Liikennekonttorin asiassa antaman lausunnon sekä omasta puolestaan huomauttaa, että siitä komitean mietinnöstä, joka annettiin kaupungin tavaravajain käyttämistä koskevain määräysten muuttamista tarkoittavan ehdotuksen johdosta, ei käy selville että vientitavarain tulisi saada maksuttomia makauspäiviä, vaan täytyy katsoa komitean tarkoittaneen tämän edun myöntämistä ainoastaan tuontitavaroille. Tähän ja niihin syihin katsoen, joita Liikennekonttori on esittänyt epäyksen tueksi, sekä kun Rahatoimikamari ei myöskään voi hyväksyä sitä käsitystä, joka viime aikoina on ilmaantunut erinäisissä hakemuksissa vientitavarain vapauttamisesta kaupungille menevistä maksuista ja jonka hyväksymisestä olisi seurauksena, että kaupunki menettäisi tuntuvan tulomäärän, ei Rahatoimikamari osaltaan ole voinut puoltaa puheenalaista esitystä.

Tämän johdosta saa Rahatoimikamari kunnioittaen esittää Kaupunginvaltuuston päätettäväksi

että Helsingin Kauppavaltuutettujen esitys maksuttoman makausajan myöntämisestä maasta vietäville tavaroille kaupungin tavaravajoissa jätettäisiin huomioon ottamatta.

Rahatoimikamarin puolesta:

Alexis Gripenberg.

Werner Becker.

Lausunto esitysehdotuksen johdosta, joka koskee tonttiveron määräämisessä Helsingin kaupungissa noudatettavan taksan uudistamista.

HELSINGIN

RAHATOIMIKAMARI.

Helmik. 13 p:nä 1913.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 109.

Kaupunginvaltuuston kokouksessa lokakuun 31 päivänä 1911 tekivät herrat K. von Alftan, Carl Almqvist, Hugo Lindberg ja Leo Ehrnrooth esitysehdotuksen Helsingin kaupungissa noudatettavan tonttiverotaksan uudistamisesta (Liite I), joka esitys päättyi ehdotukseen

että täällä nykyään voimassa oleva tonttiverotaksa uudistettaisiin kaupungin vakinaisten tulojen lisäämiseksi tässä pääluokassa; sekä

että esitys lähetettäisiin Rahatoimikamariin lähemmin valmisteltavaksi.

Esityksentekijäin ehdotukseen myöntyen Kaupunginvaltuusto seuraavan marraskuun 14 päivänä pitämässään kokouksessa päätti lähettää asian edelleen valmisteltavaksi Rahatoimikamariin, joka taas saman kuukauden 23 päivänä pitämässään kokouksessa antoi Kamarin varapuheenjohtajan, herra Wasastjernan, sekä K. Senaatin Prokuraattorintoimituskunnan silloisen sihteerin, varatuomari John Ugglan toimeksi laatia Kamarille esitys tonttiverolaitoksen historiallisesta kehityksestä ja nykyisestä oikeudellisesta laadusta, erittäinkin mikäli Helsingin kaupunkia koskee; ja antoivat nämä, saamaansa tehtävää täyttääkseen, sittemmin Kamarille arkistotutkimuksiin perustuvan seikkaperäisen selostuksen puheenalaisesta asiasta toukokuun 28:ntena 1912 päivätyssä mietinnössä (Liite III).

Seuraavan kesäkuun 20 päivänä mietintöä esiteltäessä päätti Rahatoimikamari asettaa valiokunnan laatimaan ehdotusta puheenalaisen maksun määräämisessä noudatettavaksi uudeksi taksaksi, ja valittiin valiokunnan jäseniksi herrat Wasa-

stjerna, Hertzberg ja Almqvist sekä kaupungingeodeetti Lille, joista kuitenkin herra Almqvist ei ole ottanut osaa asian lopulliseen käsittelyyn.

Nytemmin suorittuaan tehtävänsä on valiokunta antanut tammikuun 30:nä 1913 päivätyyn mietinnön asiasta sekä ehdotuksen tonttiverotaksaksi (Liite II). Tänä päivänä lopullisesti esiteltäessä asiaa on Kamari, äänestettyään, pääasiassa yhtynyt valiokunnan mietinnössä tehtyyn ehdotukseen.

Tonttiveron historiallisesta ja oikeudellisesta luonnosta nyt annetusta selvityksestä tulee siihen käsitykseen, että tonttivero, vaikka se alkuaan onkin ollut maksu, jota ehdonalaisen kaupunkitontin haltija suoritti alan varsinaiselle omistajalle eli kaupungille, joka käsityskanta myös on julkilausuttu 1734 vuoden lain Maakaaren 4 luvun 6 §:n säännöksessä, kuitenkin nytemmin Suomen oikeuskehityksen johdosta on muuttunut asianomaisille kaupungeille suodun veroerioikeuden ja eräissä maamme kaupungeissa ylimuistaisen käytännön perusteella suoritettavaksi, itsenäisiä kaupunkikiinteistöjä rasittavaksi maaveroksi, jonka laskuperusteen määrääminen on kunkin kaupunginhallinnon, nytemmin 1873 vuoden kunnallisasetuksen johdosta, kaupunginvaltuuston asia. Ainoa tähän nähden julkilausuttu ohje lienee Vaasan läänin kuvernöörinviraston tammikuun 8 päivänä 1879 antamassa päätöksessä oleva, eli että tonttivero on määrättävä kohtuullista perustetta noudattaen. Käsitys että kaupunginviranomaiset itse saavat määrätä tonttiveron on niinkään julkilausuttu, muun muassa, Rahatoimikamarin huhtikuun 4 päivänä 1907 tekemässä päätöksessä tonttiveron panemisesta niiden Kaivopuiston huvilatonttien maksettavaksi, jotka sitä ennen olivat olleet tästä verosta vapaat. — Tähän tonttiveron oikeudellista luontoa koskevaan tulkintaan nähden on epäilyksiä lausunut jäsen, herra Heimbürger, jonka mielestä on syytä epäillä, onko kaupunki oikeutettu verottamaan muita kuin ehdonalaisia tontteja.

Mikäli ehdotetun tonttiverotuksen uudistamisen suotavuutta ja tarpeellisuutta koskee on Kamarissa niinkään esiintynyt eriäviä mielipiteitä, sillä enemmistö, johon ovat kuuluneet allekirjoittanut Gripenberg, varapuheenjohtaja herra Wasastjerna sekä jäsen herra Stjernvall, on pääasiassa yhtynyt valiokunnan mietinnössä esitettyihin lausuntoihin ja ehdotuksiin ja sentähden katsonut olevan puoltaminen sellaista uudistusta kuin mietinnössä on ehdotettu, jota vastoin vähemmistö, herrat Hertzberg, Lindahl ja Heimbürger, on vastustanut ehdotetun uudistuksen toimeenpanoa, huomauttaen että puheenalainen verotus, jonka tarkoituksena on hankkia kaupungille osa maa-arvon nousun tuottamista tuloista, ei ole järkipäiväinen, koska se kohtaisi verotettuja sangen epätasaisesti. Niinpä eivät täyteen rakennettujen tonttien omistajat kärsisi verosta mitään, erittäinkin kun se viime kädessä jäisi vuokralaisten suoritettavaksi, jota vastoin taas muut tontinomistajat joutuisivat sen

johdosta suorittamaan osin tuntuvastikin korotettuja vuosimaksuja kaupungille. Tosin olisi kaikkea kustannuksitta syntynyttä arvonnousua verotettava, mutta järjepäisen tuollaisen verotuksen aikaansaamiseksi olisi välttämätöntä uudistaa koko kunnallinen verojärjestelmä, eikä tarkoitus ole nyt ehdotetulla tavalla saavutettavissa johtamatta vääryyteen.

Verotuksen laajuuteen eli toisin sanoin siihen seikkaan nähden, mitkä tontit olisi pantava tonttiveron alaisiksi, on valiokunta ainoastaan ehdottanut, että yksityisten omistamain, niin rakennettujen kuin rakentamattomainkin, tonttien maksettavaksi olisi pantava tonttivero, jota vastoin valiokunta ei ole lausunut, mitkä tontit olisi tästä verosta vapautettava. Tarkkojen määräysten puutteessa tässä kohden on käytäntö, mikäli Rahatoimikamari on saanut tietää, ollut varsin horjuva. Yleensä on taksoitusluettelot pantu myöskin tonttiveron pohjaksi, joten mainittu vero on pantu ainoastaan niiden tonttien maksettavaksi, joiden tuottamista tuloista suoritetaan kunnallisveroa. Tämän johdosta ovat — paitsi Suomen valtion, Venäjän kruunun, yliopiston, seurakuntain ja erinäisten laitosten tontteja, joita osin lainsäännösten ja erioikeuksien johdosta ja osin vanhan tavan perusteella ei veroteta — kaupungin myymät, mutta rakentamattomat tontit tonttiverosta vapaat.

Rahatoimikamarin mielestä tonttivero ei voi eikä saa kulkea ikäänkuin yhtärintaan kiinteistöjen kunnallisverotuksen kanssa, koska sekä veroesine että veronperuste ovat erilaiset. Veroesineinä tonttiverotuksessa on pidettävä kaupungin myymiä tontteja, siihen katsomatta ovatko ne rakennettuja vai ei. Mitä tulee esimerkiksi armeliaisuus- y. m. yleishyödyllisten laitosten, yksityiskoulujen y. m. omistamiin tontteihin nähden syystä tahi toisesta myönnettäviin poikkeuksiin, on Rahatoimikamarista näyttänyt sopivalta jättää tämä käytännön määrättäväksi.

Mitä vihdoin tonttiveron perusteeseen sekä sen laskemisessa noudatettavaan menettelyyn tulee, saa Kamari viitata valiokunnan ehdotukseen, jonka Kamari on vähäisin muutoksin hyväksynyt. Niinkuin valiokunnan mietinnöstä näkyy, ei veronperusteena tästedes olisi tonttiala, vaan tonttiarvo, joka määrättäisiin toimittamalla arvio joka kymmenes vuosi, joten vältettäisiin pinta-alaan perustuvan verotuksen tuottama epätasaisuus. Tonttiveron määrä taas olisi $\frac{1}{10}$ % tontille pannusta arvosta.

Siihen nähden että ehdotus ei sisällä ainoastaan puheenalaisen veron laskemisessa noudatettavaa taksaa, vaan myös säännöksiä siitä, miten verotuksessa on meneteltävä, on Kamarista näyttänyt asianmukaiselta ehdottaa nimike, joka paremmin ilmaisisi ehdotuksen sisällyksen ja joka kuuluisi esimerkiksi: Tonttiveron suorittamisessa Helsingin kaupungissa noudatettava sääntö.

III kohdasta olisi Rahatoimikamarin mielestä toinen lause tarpeettomana poistettava. Muutoin on Kamari voinut yhtyä ehdotukseen.

Asiassa esitetyn selvityksen ja sen johdosta mitä tässä edellä lisäksi on lausuttu, saa Rahatoimikamari kunnioittaen esittää Herrain Kaupunginvaltuusmiesten vahvistettavaksi seuraavan ehdotuksen:

Tonttiveron suorittamisessa Helsingin kaupungissa noudatettava sääntö.

I. Tonttiveroa suoritetaan vuosittain jokaiselta kaupunginasemakaavaan otetulta yksityisen omistamalta tontilta, niin rakennetulta kuin rakentamattomaltakin, $\frac{1}{10}$ % alempana mainitulla tavalla arvioidusta tontin maa-arvosta.

II. Tonttiveromaksun määrämiseksi arvioi edellä mainitut tontit joka kymmenes vuosi viisihenkilöinen tonttiverolautakunta, jossa kaupungingeodeetti ja kaupungin- asemakaava-arkkitehti ovat itseoikeutettuina jäseninä ja jonka muut jäsenet Kaupunginvaltuusto valitsee. Valtuuston asiana on myös tonttiverolautakunnan puheenjohtajan valitseminen.

III. Tonttiverolautakunnan tehtävänä oleva arvioiminen toimitetaan kunkin arvioimiskauden alussa ja arvion pohjaksi pannaan tontin silloinen myyntiarvo.

Kaupungin myymää rakennustonttia ei kuluvaan kymmenvuotiskauden järellä olevaksi ajaksi erityisesti arvioida tonttiveromaksun määräämiseksi, vaan luetaan maksu tältä väliajalta myyntikirjaan pannun kauppahinnan perusteella.

IV. Sittenkun arvioiminen on suoritettu, on siitä laadittu tonttiveroluettelo neljäntoista päivän aikana oleva nähtävänä raatihuoneella tahi muussa sopivassa paikassa jotta asianomaisten verovelvolliset voivat siihen tutustua; ja on tieto tästä annettava ilmoittamalla kaupungin enemmän levinneissä sanomalehdissä.

V. Se, joka ei tyydy tuollaiseen arvioon, antakoon kirjallisen muistutuksensa viikon kuluessa edellä mainittujen neljäntoista päivän umpeen menemisestä, enemmän puhevallan menettämisen uhalla, Rahatoimikamariin, joka oman lausuntonsa kera alistaa asian Kaupunginvaltuuston tutkittavaksi ja ratkaistavaksi.

VI. Tonttiveron maksunpanon ja kannannan toimittaa Rahatoimikonttori edellä mainitun arvioluettelon perusteella ja huomioon ottamalla siihen ehkä tehdyt oikaisut; ja tulee Rahatoimikamarin antaa ne tarkemmat määräykset, joita asianhaarat sekä tässä kohden että tonttiveron maksettavaksi panemiseen nähden muutoin ehkä vaativat.

Jos tämä ehdotus saavuttaa Kaupunginvaltuuston hyväksymisen, lienee Valtuuston samalla päätettävä

että tämän säännön soveltaminen on alkava lähinnä sen jälkeisen vuoden alusta, jona Valtuuston päätös uuden tonttiverotaksan vahvistamisesta on saavuttanut lainvoiman.

Rahatoimikamarin puolesta:

Alexis Gripenberg.

K. Rein.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Huolestuneina täytyy kaupungin asukasten nähdä kuinka, siitä huolimatta että kunnallistaksoitus vuosi vuodelta kohoaa, tärkeiden kunnallisten tarpeiden täytyy jäädä odottamaan täyttymistään. Kaupungin vakinaisten tulojen lisääntyminen vastaisuudessa olisi sentähden erittäin suotava.

Siinä kohden on allekirjoittaneista näyttänyt mahdolliselta saada tulosäännön erään pääluokan tulot tuntuvassa määrässä lisääntymään, nimittäin uudistamalla tonttiveron panemisessa noudatettava taksa. Tonttivero pantiin alkuaan ainoastaan kaupungin n. s. ehdonalaisten tonttien maksettavaksi ja oli jonkinlainen nautintaoikeuden vuokramaksu. Vähitellen tämä ehdonalaisten ja itsenäisten tonttien erotus kuitenkin hävisi ja tonttivero pantiin kaikkien kaupungin myymäin tonttien maksettavaksi. Tämä oikeus tonttiveron panemiseen on nimenomaan otettu huomioon erinäisten uusien kaupunkien perustuskirjoissa, Jyväskylän $\frac{22}{3}$ 1837, Mikkelin $\frac{7}{3}$ 1838, Heinolan $\frac{26}{12}$ 1839, Joensuun $\frac{29}{11}$ 1848, Maarianhaminan $\frac{21}{2}$ 1861, Kemin $\frac{5}{3}$ 1869, Hangon $\frac{12}{2}$ 1878, Kotkan $\frac{16}{7}$ 1879, Iisalmen $\frac{20}{10}$ 1891, Lahden $\frac{1}{11}$ 1905 (5, 10 §).

K. Senaatin päätöksessä $\frac{6}{12}$:lta 1879 eräessä Vaasan kaupunkia koskevassa jutussa on todettu, että 1873 vuoden kunnallislaki ei ole kumonnut tätä oikeutta tonttiveron panemiseen, vaikkei vastamainittu laki siitä erittäin säädä, ja samantapaisia oikeustapauksia on myös mainittavissa Ruotsista.

Mitä Helsingin kaupunkiin tulee, on tonttiveroa säännöllisesti pantu kaupungin tonttien maksettavaksi ainakin vuodesta 1662 lähtien. Toukokuun 26 päivänä 1662 pitämässään istunnossa maistraatti määräsi että «parhaalla paikalla» sijaitsevasta kokonaisuudesta tontista oli maksettava tonttiveroa 1 hopeataaleri ja huonommista tonteista 24 äyriä hopearahaa.

Nykyään kannetaan kaupungin myymistä tonteista tonttiveroa $16\frac{2}{3}$ penniä 1,000 neliöjalalta.

Tämän maksun pienuudesta johtuu, että kaupungin tulot tässä pääluokassa ovat 2,702 markasta 30 pennistä vuonna 1901 kohonneet ainoastaan 3,902 markkaan 11 penniin vuonna 1910.

Turun kaupunki kantoi vuonna 1910 tonttiveroja 19,902 mk 10 p. Naantalissa pannaan myytyjen uusien tonttien maksettavaksi tonttiveroa 1 % myyntisummasta, mikä tontinhintain nykyisellään ollessa tuottaa 10—45 markkaa vuosittain kultakin tontilta, jota vastoin Helsingin tonteista saadaan 1—2 mk. Allekirjoittaneista on sentähden näyttänyt tarpeelliselta, että Helsingissä nykyään tonttiveron suorittamisessa noudatettava taksa uudistetaan tulojen lisäämiseksi.

Kaupungin vuosina 1901—1906 myymäin tonttien arvo vaihteli 714,528 ja 1,224,000 markan sekä vuosina 1907—1910 2,054,000 ja 2,888,000 markan välillä vuodessa. Jos Helsingin tonttien maksettavaksi pantaisiin tonttiveroa 1 % tontin arvosta, olisi

kaupungilla vuosina 1901—1910 myydyistä tonteista tonttiverotuloja 164,000 mk. Niin suuren kuin 1 %:n määräisen tonttiveron panemisen heti maksettavaksi voinee kuitenkin katsoa vaikuttavan haitallisesti tontin myyntihintaan.

Olisi ehken varovaisempaa panna tontilta maksettavaksi ainoastaan $\frac{1}{2}$ % myyntiarvosta niinä 10 vuonna, joiden kuluessa tontin hinta on kaupungille kuoletettava, mutta vero sittemmin maa-arvon kohoamiseenkin katsoen korotettava 1 %:in ja myöhemmin samanpituisen ajanjakson kuluttua $1\frac{1}{2}$ ja 40 vuoden kuluttua 2 %:in alkuperäisestä myyntihinnasta. Huomioon ottaen 40 vuoden kuluessa tapahtuneen tonttiarvon kohoamisen nousisi 2 %:in alkuperäisestä myyntihinnasta määrätty tonttivero tuskin enempään kuin $\frac{1}{2}$ %:in silloisesta tonttiarvosta.

Jos varovaisuutta noudattaen edellyttää, että kaupunki 40 vuoden kuluessa keskimäärin myy tontteja miljoonan markan arvosta vuosittain eli puolta vähemmän kuin mitä kaupunki on myynyt vuodesta 1907 lähtien, olisi kaupungilla myymistään uusista tonteista vastedes odotettavana tonttiveroa vuosittain seuraavat määrät:

10 vuoden kuluttua	50,000
20 » »	150,000
30 » »	300,000
40 » »	500,000

sekä 40 vuoden kuluessa myydyistä tonteista 70 vuoden kuluttua, jolloin kaikista näistä tonteista maksettaisiin 2 % — 800,000 markkaa.

Niinkuin edellä olevista kahdesta teoreettisesta esimerkistä näkyy, voisi kaupunki joka tapauksessa käyttämällä oikeuttaan panna tuottava tonttivero käytäntöön tonteiksi myymästään maasta saada tuntuvan vakinaisen tuloerän kaikiksi ajoiksi ja jossain määrin kunnan eduksi verottaa maa-arvon nousua.

Me myönnämme täydellisesti, että tonttiverotaksaa uudistaessa on tarpeen ottaa huomioon muitakin näkökohtia kuin mitä me tästä edellä olemme huomauttaneet ja että on tarpeellista perinpohjaisesti valmistella asiaa, ennenkuin muutoksia taksaan tehdään. Rohkenemme kuitenkin edellä lausutun nojalla kunnioittaen ehdottaa Herrain Kaupunginvaltuusmiesten päätettäväksi

että Helsingin kaupungissa tonttiveron määräämisessä nykyään noudatettava taksa uudistetaan kaupungin vakinaisten tulojen lisäilyn aikaansaamiseksi tässä pääluokassa; sekä

että tämä esitys lähetetään Rahatoimikamarin lähemmin valmisteltavaksi.

Helsingissä, lokakuun 25 päivänä 1911.

K. von Alfthan.
Hugo Lindberg.

Carl Almqvist.
Leo Ehrnrooth.

Helsingin Rahatoimikamarille.

Sen johdosta että oli nostettu kysymys Helsingin kaupungissa voimassa olevan tonttiverotaksan uudistamisesta, on Rahatoimikamari, hankittuaan tarkemman selvityksen tonttiverolaitoksen historiallisesta kehityksestä ja nykyisestä oikeudellisesta laadusta, antanut allekirjoittaneiden muodostaman valiokunnan toimeksi esittää perusteltu ehdotus kaupungin tonttiverotaksan muutoksiksi; ja saa valiokunta nyttemmin tehtävänsä täytettyään mainitussa kohden esittää seuraavaa.

Tonttiveromaksun historialliseen kehitykseen liittyen näyttää vero olevan järjestettävä itsenäisiä kaupunkitontteja rasittavaksi maaveroksi, joka kohtaa itse maata ja siis suoritetaan siihen katsomatta onko tontti rakennettu vai rakentamaton. Verosta pitäisi, samoin kuin tähänkin asti, ainoastaan kruunun sekä kaupungin omaintonttien olla vapaat. Johtavaksi periaatteeksi veron uudestijärjestämisessä asetetaan, että vero ei saa mainittavasti rasittaa tontinomistajia.

Mitä ensinnä tonttiveron maksuperusteeseen tulee, on valiokunta siinä kohden tarkastellut eri ehdotuksia. Etusijassa on valiokunta ajatellut täällä nykyään noudatettua, historialliseen pohjaan nojaavaa laskutapaa, jonka mukaan tonttiveromaksut määrätään yksinomaan tontin pinta-alan perusteella. Näin menetellessä ei kuitenkaan panna mitään huomiota tonttien asemaan eikä niiden käyttömahdollisuuteen, joten kaupungin laitimmaisissa osissa sijaitsevat tontit suorittaisivat saman tonttiveron kuin kaupungin keskiosissa parhaimmilla paikoilla sijaitsevat samankokoiset tontit. Se seikka ettei tämän verotustavan ilmeinen vääryys nykyään esiinny tuntuvana, johtuu tonttiveron nykyisestä mitättömän pienestä määrästä, mutta tämän veron epätasaisuus ilmenisi räikeänä, jos maksua, niinkuin on ehdotettu, tuntuvasti korotettaisiin.

Lisäksi on ehdotettu, että kaupunki jaettaisiin määräalueisiin ja määrättäisiin erisuuruiset tonttiveromaksut tietyltä pinta-alalta kaupungin eri osissa. Tämä menettely olisi sikäli oikeudenmukaisempi, että esimerkiksi Kallion tonteille kävisi paneminen paljon alemman veron kuin keskikaupungin tonteille. Mutta tämäkin verotustapa kohtaa maksajia epätasaisesti, sillä selvä on että, jos esim. ottaa huomioon ainoastaan yhden kaupunginosan tontit, näillä on sangen erilainen arvo sen mukaan missä tämän alueen osissa ne kulloinkin sijaitsevat. Katselepa vain saman korttelinkin eri tontteja, niin on niillä sangen erilainen arvo neljämetriä kohti sen mukaan ovatko ne kulma- vai välitontteja, sijaitsevatko ne suuren liikenneväylän vai syrjäkadun varrella, saako niille rakennusjärjestyksen mukaan teettää korkeampia vai matalampia rakennuksia.

Jos taas tonttiveromaksun määräämisessä panisi pääasiallista huomiota tonttien rakennusmahdollisuuteen, rasittaisi vero niinkään sangen epätasaisesti, sillä ilmeistä on,

että tontilla, johon saa rakentaa nelikerroksisen talon, on aivan toinen arvo, jos se sijaitsee suuren liikenneväylän varrella ja sitä voi käyttää myymälä- ja konttorihuoneistoiksi, kuin jos se sijaitsee jossakin kaupungin laitaosassa ja on käytettävissä ainoastaan asunnoiksi.

Kaikki nämä verotustavat rasittavat maksajia sangen epätasaisesti ja näin pääasiallisesti sen johdosta, ettei niitä suunniteltaessa ole otettu asianmukaisesti huomioon eri tonteilla vallitsevia sangen erilaisia niin sanoaksemme yksilöllisiä oloja. Lisäksi on huomattava, että näissä oloissa tuon tuostakin tapahtuu melkoisia muutoksia.

Ja kuitenkin on oikeudenmukaisen verotuksen aikaansaamiseksi kaikki edellä mainitut seikat otettava huomioon tonttiveromaksua määrätessä. Ainoa käytännöllinen keino tämän tarkoituksen saavuttamiseksi on valiokunnan mielestä ollut, että tonttiveromaksu luetaan määräprosentiksi tonttien arvosta. Tämä arvo määrättäisiin arvioimalla, jolloin ei otettaisi huomioon ainoastaan tonttien pinta-alaa, laatua, asemaa ja käyttömahdollisuutta, vaan myös muut arvoon kenties vaikuttavat seikat. Sen lisäksi olisi valiokunnan mielestä tonttien uusi arvioiminen eli tonttiarvojen tarkistus toimitettava määräaikain kuluttua, esimerkiksi joka kymmenes vuosi. Väliaikoina myytyjen tonttien tonttivero määrättäisiin ensi arvioimiskauden alkuun sen hinnan mukaan, josta kaupunki on ne myynyt yksityisille. Näin menetellen vero voisi, veromäärän tarvitsematta muuttua, jossain määrin pysyä kehityksen tasalla, minkä ohessa myös mahdollinen maa-arvon nosuu vastaisuudessa jossain määrin tulisi välittömän verotuksen alaiseksi.

Mitä sitten veron suuruuteen tulee on tämä, niinkuin jo huomautettiin, pysyttävä sangen kohtuullisten rajain sisällä jottei vero käy maanomistajalle rasittavaksi. Kun tonttiveromaksut kuitenkin nykyään ovat mitättömän pienet, ei tätä verolaitosta voi asianmukaisesti käyttää hyödyksi korottamatta nykyistä veroa verraten paljon. Tutkittuaan erisuuruisten veromääräin vaikutusta kiinteistönomistajain talouteen ja kaupungille niistä koituviin verotuloihin on valiokunta yhtynyt ehdottamaan tonttiveromaksun määrättäväksi $\frac{1}{10}$ %:ksi tontin lasketusta arvosta. Siten tonttivero, ilman että voi sanoa sen rasittavan kiinteistönomistajaa, antaisi, vaikkakaan ei suurta, niin kuitenkin tuntuvan lisäyksen kaupungin tuloihin, joka lisäys sitä paitsi aikaa myöten todennäköisesti tuntuvasti kohoaisi.

Kaupungeingeodeetti on valiokunnan pyynnöstä alustavasti arvioinut kaikki kaupunkitontit, joista nykyään maksetaan tonttiveroa. Tämän arvion mukaan kävisi näiden yhteenlasketun taksoitusarvon nykyisten ykköshintain mukaan laskeminen seuraaviksi määriksi:

I	kaupunginosassa	16,110,910	markaksi
II	»	22,665,630	»
III	»	10,885,090	»
IV	»	26,911,135	»
V	»	14,581,790	»
VI	»	7,448,220	»
VII	»	18,337,280	»
VIII	»	5,962,275	»

IX	kaupunginosassa	3,752,035	markaksi
X	»	10,804,486	»
XI	»	9,207,704	»
XII	»	3,461,126	»
XIII	»	3,545,152	»
XIV	»	1,343,547	»
Muilla alueilla		<u>24,297</u>	»
eli kaikkiaan siis		155,040,677	markaksi

Tämän arvion perusteella siis valiokunnan ehdottaman veromäärän mukaan laskettu tonttivero tuottaisi noin 155,000 markkaa vuosittain.

Sen seikan valaisemiseksi, miten maksu käytännössä rasittaisi talonmistajia, luellaan tässä alempana eräitten takäläisten erikokoisten, erilaatuisten ja eri paikoilla sijaitsevien talojen suoritettavan tonttiveron määrä:

	Pinta-ala m ²	Arvo m ² :ltä	Tontin arvo	Vuokra- tuloja likimain	1/10 % tontti- arvosta
Aleksanterink. 52 (ent. Ekbergin)	2,208	180: —	397,440: —	42,000: —	397: 44
Unioninkatu 3 (ent. Ekestubben)	1,445	110: —	158,950: —	42,000: —	158: 95
Fredrikinkatu 18	826	90: —	74,520: —	34,000: —	74: 52
P. Esplanaatik. 17 (Stigzeliuksen)	996	200: —	199,200: —	62,000: —	199: 20
Elisabetink. 9 a ja 9 b	1,512 + 997	100: — ja 80: —	230,960: —	88,000: —	230: 96
Bulevardikatu 14	1,517	100: —	151,700: —	35,000: —	151: 70
Ehrensärdintie 17 (Lundqvistin)	771	20: —	15,420: —	8,000: —	15: 42
Sepänkatu 3—5 (O. Y. Oma koti)	2,650	70: —	185,500: —	20,000: —	185: 50
Länsi Satamakatu 5	1,571	120: —	188,520: —	52,000: —	188: 52
Kolmas linja 27	1,373	45: —	61,785: —	11,000: —	61: 78
Viides linja 8	1,303	45: —	58,635: —	45,000: —	58: 63
Inkoonkatu 9	768	10: 50	8,064: —	4,000: —	8: 06
Arkadiakatu 15	928	57: —	52,896: —	20,000: —	52: 89

Jotta kaupunki saisi edes jossain määrin hyötyä maa-arvon kohoamisesta olisi tonttien taksoitus uusittava säännöllisin väliajoin, esimerkiksi joka kymmenes vuosi. Veron panemisessa käytettäisiin mahdollisimman yksinkertaista laitosta ja kaikkia mutkallisia ja liiallisia määräyksiä vältettäisiin. Arvioimisessa otettaisiin ainoastaan huomioon itse maan arvo taksoituskauden alussa ja silloisten ykköshintain perusteella. Arvion ulkopuolelle jäisivät siis tontille teetetyt rakennukset, jota vastoin kaikki maan parantamiseen käytetyt kustannukset näyttää olevan otettava huomioon.

Arvioimisen toimittaisi, valiokunnan ehdotuksen mukaan, kunkin kymmenvuotiskauden alussa toimikunta eli tonttiverolautakunta, johon kuuluisivat kaupungingeodeetti ja kaupunginasemakaava-arkkitehti itseoikeutettuina jäseninä sekä lisäksi kolme Kaupunginvaltuuston valitsemaa jäsentä. Kaupunginvaltuuston asiana myös olisi tonttiverolautakunnan puheenjohtajan valitseminen. Lautakunnan laatima tonttiveroluettelo toimitettaisiin Rahatoimikonttoriin niin hyvissä ajoin, että tonttiveron maksunpanon ja kannannan kävysi suorittaminen kunnallisverotuksen yhteydessä. Rahatoimikamarin olisi annettava kaikki tarkemmat määräykset, joita tonttiverotuksen järjestämiseen ja tonttiverolautakunnan toimintaan nähden olisi tarpeen.

Kun verovelvollisilta oikeutta myöten ei käy riistäminen tilaisuutta valittaa toimitetusta arvioimisesta, näyttää siinä kohden olevan tarpeen erityisiä määräyksiä, koska tonttiveromaksua ei käy tässä kohden asettaminen tavallisten kunnallisverojen vertaiksi eikä lukeminen niihin. Valiokunnan mielestä olisi tähän katsoen, samoin kuin on laita kunnallistaksoitukseen nähden, määrättävä jokin valitusaika jottei maksunpanoa, kannantaa ja perimistä asiattomasti viivytettäisi. Tonttiveroarviosta tehtyjen valitusten ratkaisu olisi Kaupunginvaltuuston asia.

Tonttiveron maksuperusteiden muutos näyttää käytännöllisistä syistä olevan pantava toimeen lähinnä sen jälkeisen vuoden alusta, jolloin uuden tonttiverotaksan vahvistamista koskeva Kaupunginvaltuuston päätös on saavuttanut laillisen voiman.

Edellä lausutun johdosta saa valiokunta kunnian ehdottaa, että Rahatoimikamari puolestaan hyväksyisi sekä Kaupunginvaltuuston vahvistettavaksi antaisi seuraavan

Ehdotuksen

Helsingin kaupungissa noudatettavaksi tonttiverotaksaksi.

Tonttiveromaksun suorittamisesta tähän asti voimassa olevia perusteita muuttaen on Kaupunginvaltuusto päättänyt, että tämä maksu toistaiseksi, — — vuoden alusta lukien, on laskettava seuraavasti:

I. Tonttiveroa suoritetaan vuosittain jokaiselta kaupunginasemakaavaan otetulta, yksityisen hallussa olevalta tontilta, niin rakennetulta kuin rakentamattomaltakin, $\frac{1}{10}$ % alempana mainitulla tavalla arvioidusta tontin maa-arvosta.

II. Tonttiveromaksun määräämiseksi arvioi edellä mainitut tontit joka kymmenes vuosi viisihenkilöinen tonttiverolautakunta, jossa kaupungingeodeetti ja kaupunginasemakaava-arkkitehti ovat itseoikeutettuina jäseninä ja jonka muut jäsenet Kaupunginvaltuusto valitsee. Valtuuston asiana on myös tonttiverolautakunnan puheenjohtajan valitseminen.

III. Tonttiverolautakunnan tehtävänä oleva arvioiminen toimitetaan kunkin arvioimiskauden alussa ja arvion pohjaksi pannaan tontin silloinen myyntiarvo. Arvioi-

misessa ei oteta huomioon tontille teetettyjä rakennuksia, mutta kyllä itse maahan käytetyt kustannukset ja siihen tehdyt parannukset. Kaupungin myymää rakennustonttia ei kuluvan kymmenvuotiskauden jällellä olevaksi ajaksi erityisesti arvioida tonttiveromaksun määräämiseksi, vaan luetaan maksu tältä väliajalta myyntikirjaan pannun kauppahinnan perusteella.

IV. Sittenkun arvioiminen on suoritettu, on siitä ladittu tonttiveroluettelo neljäntoista päivän aikana oleva nähtävänä raatihuoneella tahi muussa sopivassa paikassa jotta asianomaiset verovelvolliset voivat siihen tutustua; ja on tieto tästä annettava ilmoittamalla kaupungin enimmin levinneissä sanomalehdissä.

V. Se, joka ei tyydy tuollaiseen arvioon, antakoon kirjallisen muistutuksensa viikon kuluessa edellä mainittujen neljäntoista päivän umpeen menemisestä, enemmän puhevallan menettämisen uhalla, Rahatoimikamariin, joka oman lausuntonsa kera alistaa asian Kaupunginvaltuuston tutkittavaksi ja ratkaistavaksi.

VI. Tonttiveron maksunpanon ja kannannan toimittaa Rahatoimikonttori edellä mainitun arvioluettelon perusteella ja huomioon ottamalla siihen ehkä tehdyt oikaisut; ja tulee Rahatoimikamarin antaa ne tarkemmat määräykset, joita asianhaarat sekä tässä kohden että tonttiveron maksettavaksi panemiseen nähden muutoin ehkä vaativat.

Helsingissä, tammikuun 30 päivänä 1913.

Björn Wasastjerna.

W. O. Lille.

H. Hertzberg.¹⁾

John Uggla.

---

¹⁾ Jäsen herra Hertzberg on jo asian valmisteleavassa käsittelyssä Rahatoimikamarissa vastustanut tonttiveron muuttamista.

Selvitys Helsingin kaupungin tonttiverokysymyksestä.

Sen johdosta että Kaupunginvaltuustossa oli tehty esitys Helsingin kaupungissa noudatettavan tonttiverotaksan muuttamisesta, on Rahatoimikamari pyytänyt allekirjoittaneita antamaan tarkemman selvityksen tonttiverolaitoksen historiallisesta kehityksestä sekä nykyisestä laadusta, erittäinkin mikäli Helsingin kaupunkia koskee.

Johdatus.

Tämän tehtävän täyttäminen on kohdannut erinäisiä vaikeuksia, syystä että ammattikirjallisuudessa on sängen epätäydellisiä tietoja tästä asiasta. Arvokkaita tietoja tonttiverotuksen kehityksestä Ruotsissa on kuitenkin saatu Kunink. Kamari-kollegin vuonna 1897 antamasta kruunun kaupungeille lahjoittamaa maata koskevasta mietinnöstä sekä Ruotsin Lainvalmistelukunnan vuonna 1905 laatimasta ehdotuksesta laiksi nautinto-oikeudesta kiinteään omaisuuteen y. m. Lisäksi on lähteinä käytetty vanhempia lakikokoelmia ja hakemistoja, niinkuin Stiernmanin toimittamaa valtiopäiväpäättösten ja resoluksionien kokoelmaa, Modeen julkisten asiakirjain kokoelmaa, Brantingin Ruotsin asetusten y. m. luetteloa. Muuten on ollut tarpeellista täydentää tutkimusaineistoa toimittamalla hidastöisiä tutkimuksia kotimaisissa arkistoissa ja Ruotsin Valtakunnanarkistossa, niistä kuitenkin löytämättä eräitä kaivatuja, historiallisesti mielenkiintoisia asiakirjoja. Kun kuitenkin kysymys kaupungin oikeudesta tonttiveron määräämiseen sekä veron voimaansaattamistapa näyttävät olevan täydellisesti selvitettyt, annetaan puheenalaisen tutkimuksen tulos täten Rahatoimikamarille.

Jo keskiajalla ilmenee Ruotsin kaupungeissa ero itsenäisen maan ja ehdollisen alan välillä. Ehdolliseksi katsottiin tontti, joka kuului kaupungille tai kirkolliselle säätiölle ja jonka nämä olivat luovuttaneet yksityiselle alituisesti hallittavaksi *tonttiveron* maksamisen ehdolla. Tonttiveron käsitteellä oli alussa selvästi yksityisoikeudellinen sisällös, mutta 1300-luvulta lähtien sitä käytettiin merkitsemään vuotuista vastiketta kaupungissa olevan tontin vakinaisesta hallintaoikeudesta, erittäinkin siinä tapauksessa että kaupunki itse luovutti tontin.

Tonttiverolaitoksen alkuperä.

Vähitellen kuitenkin se käsitys pääsi valtaan, että oikeus tonttiveron määräämiseen ei perustunut kaupungin ja tontinhaltijan väliseen yksityisoikeudelliseen sopimukseen, vaan oli kruunun kaupungille antama erioikeus. Tonttivero sai

siten maaveron luontoisuuden, jommoista veroa kaupunki sai kantaa eräänlaatuisista tonteista. Kruunu, jolla yleisen kaupunkilain mukaan oli oikeus saada puolet kaikista kaupungin tuloista, luopui usein tästä oikeudestaan, erittäin mitä tonttiveroon tulee, parantaakseen kaupunkien taloutta, ja erioikeuskirjoihin useinkin pantiin määräys, että kruunu muitten veroerioikeuksien ohella *myönsi* kaupungille oikeuden kantaa tonttiveroa. Niinpä myönnettiin esimerkiksi Tukholman kaupungille vuonna 1456 annetulla erioikeuskirjalla oikeus kantaa tonttiveroa korvaukseksi siitä vahingosta, minkä kaupunki oli kärsinyt edellisen sodan aikana. Maksun julkisoikeudellinen luontoisuus ilmenee siitäkin, ettei tonttiveron suuruutta enää määrätty sopimuksella, vaan kaupungin viranomaisten toimittamalla taksoituksella. Näiden viranomaisten päätöksellä voitiin tonttiveroa tuon tuostakin korottaa tahi laskea samoin kuin muitakin kaupungille suoritettavia yleisiä maksuja.

Tonttiveron kehitys myöhemmin aikoina. Yleisiä säännöksiä asiasta.

Kaupunkien oikeus tonttiveron määräämiseen vahvistettiin myöhemmin aikoina osin erioikeuskirjoissa ja osin erinäisissä kuninkaallisissa päätöksissä uusituilla vaakuuksilla. 1600-luvun lopulta ja 1700-luvun alusta lähtien on lisäksi olemassa erinäisiä määräyksiä tonttiveron asianmukaisesta suorittamisesta. Niinpä oli seurauksena tonttiveron maksamatta jättämisestä että veromäärä ensin korotettiin sekä että tonttittemmin määräajan kuluttua palautui kaupungille lunastuksetta. Tonttiveron suuruuden määräisivät pormestari ja raati, ei kerta kaikkiaan, vaan toistaiseksi.

Tonttiveron myöhemmän kehityksen valaisemiseksi mainitaan tässä alempana ajanlunnumukaisessa järjestyksessä ne verraten niukat ja hajanaiset yleiset säännökset, joita tiettävästi on annettu tonttiverosta. Nämä säännökset ovat seuraavat:

1) Joulukuun 26 päivänä 1619 annettu sääntö kaupunkien hallinnosta ja perustamisesta valtakunnassa. Tässä säännössä, jota ei milloinkaan liene muodollisesti julkaistu, mutta jolla joka tapauksessa on ollut suuri merkitys kaupunkilaitoksen kehityksessä ja jota todellisuudessa on noudatettu, on (16 kohta) näin kuuluva määräys:

«Niin pitää myös kaikkien kaupunkien nauttia ja säilyttää kaupungin yhteiseksi hyväksi ne takamaat, pellot, niityt, metsät, kosket, myllyt, kalavedet ja muut tilukset, mitkä niiden itsekunkin hallussa nykyään ovat ja mitä meidän vahvistamamme erioikeuksien nojalla niille vastedes annetaan. Mutta koska mainitut, meidän esi-isäimme, edellisten Ruotsin kuninkaitten, kaupungin yhteiseksi hyödyksi ja kehittämiseksi suomat tilukset enimmäkseen käytetään ja viljellään yksityishenkilöjen hyödyksi, yhteiskunnan siitä vaurastumatta ja paranematta, ovat sellaiset tilukset tästä lähtien käsitettävät niin, että ne, jotka haluavat viljellä ja käyttää kaupungin takamaata karjanlaitumena, halkometsänä, kalastukseen, maanviljelykseen, ovat velvolliset vuosittain maksamaan jokaisesta elukasta määrätyn vuokramaksun, niin myös sopimaan kaupungin kanssa määrätystä maksusta, joka on suoritettava muusta viljelystä, kulloinkin sen suuruuden ja hyödyttäväisyyden mukaan, ja että, kun jonkun sallitaan tästä lähtien kaupungin takamaasta viljeltäväksi ottaa pelto-

tarhoja ja tilkkuja, se kirjoitetaan kaupungin muistikirjaan ja peltotarhan asema, pituus ja leveys mainitaan, sekä että siitä vuosittain suoritetaan veroa kaupungille.»

Tämä säännös näyttää tosin etusijassa tarkoittavan varsinaisen jaoitettun kaupunginalueen ulkopuolella olevaa maata, mutta on myös mainittu tonttiverovelvollisuuden perusteena.¹⁾

2) Kunink. päätös kaupunkien valitukseen, annettu joulukuun 10 p:nä 1672, 27:s kohta.

Tässä kielletään kaupungeista erilleen murtamasta maata ja sitä vapauttamasta sille pannusta verosta.

3) Kunink. päätös kaupunkien valitukseen, annettu marraskuun 22 p:nä 1686, 29 §, näin kuuluva:

»Edelleen kun kaupungit niinkään alamaisesti anovat että, kun joku porvaristoon kuulumaton tulee jonkin kaupunkitalon omistajaksi, hänen myös ehdottomasti on maksettava se pohja- eli tonttivero, joka itse maasta on suoritettava, eikä saa anastaa itselleen suurempaa oikeutta ja vapautta kuin on ollut sillä, jolta hän sellaisen talon on saanut, koska talon ominaisuus ei muutu sen johdosta että muun säätyinen tulee sen omistajaksi; niin on Kunink. Majestetti katsonut, että tuollaisiin taloihin nähden, joiden ala kuuluu kaupungille, mainittu maksu seuraa maan mukana ja on sentähden suoritettava, mitä säätyä ja missä oloissa omistaja lieneekin, vaikka hänet muuten voitaisiin vapauttaa henkilöveroista; ollen tämä myös sen mukaista, mitä Kunink. Majesteetin vuonna 1672 porvaristolle antaman yleisen päätöksen 27 artiklassa ja useissa muissa tästä asiasta annetuissa selityksissä lausutaan.»

4) Kunink. kirje lokakuun 8 päivältä 1695.

Siinä säädetään että kruunulle kuuluvat kaupunkitontit, jotka on yksityisille lahjoitettu, on omistajain joko lunastettava ja siten ostettava vapaiksi tahi muussa tapauksessa tonttivero kaupunkien taksan mukaan niistä suoritettava.

5) Reduksionitoimikunnan kirjelmässä maaliskuun 16 päivältä 1693 ja Kunink. kirjeessä syyskuun 28 päivältä 1699 on määrätty, että kaikki tontit, jotka maistraatti on luovuttanut kaupungin hallusta tahi lahjoittanut, ovat peruutettavat sikäli, että niiden maksettavaksi pannaan tonttivero.

6) Aatelin erioikeudet vuodelta 1723 ja papiston erioikeudet samalta vuodelta sekä Kunink. kirjeet maaliskuun 28 päivältä 1789. Näiden mukaan tulee aatelin ja papiston, sekä yliopiston, lukioiden ja koulujen palvelusmiesten ynnä heidän vaimojensa ja lastensa ehdollisella alalla kaupungissa hallitsemistaan talontonteista suorittaa tonttiveroa.

7) Kunink. päätös kaupunkien valitukseen, annettu joulukuun 12 p:nä 1734. Siinä säädetään:

¹⁾ Ks. Ekonomie- och politielag. II osa, siv. 483.

«Koska ei kenenkään kaupungissa asuvan talonomistajan tule olla vapautettu suorittamasta palovartija-, tienteko-, kirkollis-, papiston-, aitaus- ja sillanrakennus- sekä muita semmoisia maksuja; niin säädetään lisäksi, etteivät myöskään siviilipalvelusmiehet ja säätyhenkilöt, ketä lienevätkin, saa kieltäytyä sellaisia maksuja suorittamasta.»

8) Lopuksi mainittakoon toukokuun 2 päivänä 1775 annettu Kunink. kirje kaupunkien tuloista, jossa määrätään että Kunink. Majesteetilla on oikeus tarkastaa, miten tarkoitus niillä saavutetaan.

Kaupunkien
lahjoitus-
maasta suori-
tettava
tonttivero.

15- ja 16-sataluvulla, jolloin Ruotsin kaupunkiyhdyskunnat olivat valtiovallan erikoisen huolenpidon esineinä, saivat kaupungit kruunulta lahjaksi tahi läänitykseksi melkoisia maa-alueita, m. m. rakennustarkoituksiin. Kaupunkien oikeutta näiden n. s. lahjoitusmaiden käyttämiseen säädeltiin osin varsinaisissa luovutus-kirjoissa, osin hallituksen myöhemmin antamilla määräyksillä, joiden tarkoituksena oli taata lahjoitusmaiden tarkoituksenmukainen käyttö. Siinä tarkoituksessa määrättiin m. m., että kaupunginjoituksen ulkopuolella olevan, kaupunkiin yhdistetyn lahjoitusmaan täytyy tulla koko kaupunkiyhdyskunnan hyväksi eikä sitä saa antaa yksityisen omistettavaksi. Mitä kaupunginasemakaavassa olevaan lahjoitusmaahan eli varsinaisiin rakennustontteihin tuli, kiellettiin niitä myymästä muille kuin porvariston jäsenille sekä velvoitettiin rakennuttamaan tontit. Edelleen on eräissä lahjoituskirjoissa säädetty, toisissa taas edellytetty, että yksityinen tontinomistaja on velvollinen kaupungille suorittamaan tonttiveroa, olematta asiakirjoissa kuitenkaan mainittu sen määrää enempää kuin laskuperustettakaan.

Vapaan
ja ehdollisen
tontin välinen
ero uuden-
man oikeuden
mukaan.

15- ja 16-sataluvulta olevat hallitusasiakirjat sallivat ainoastaan poikkeustapauksissa eräitten kaupunkien myydä varsinaisia kaupunkitontteja täysin omistusoikeuksin, kuitenkin pysyttämällä lahjoitusmaan luovuttamattomuuden muuten voimassa. Niissä tapauksissa, jolloin lahjoituskirjassa ei ollut nimenomaan sallittu lahjoitusmaan luovuttamista yksityisen omaksi, noudatettiin tontinluovutuksessa tavallisesti sitä menettelyä, että tontinhaltija sai vakinaisen hallintaoikeuden siihen, sillä ehdolla että maksaa tonttiveroa. Tuollaiseen ehdollisella alalla olevaan tonttiin nähden oli voimassa, että siihen teetetyt rakennukset oli myytäessä tarjottava kaupungin lunastettaviksi. (Tämä tarjousvelvollisuus on vanhemmasta laista pantu 1734 vuoden lain Maakaaren 4 luvun 6 §:än). Eräillä kaupungeilla oli myös oikeus ehdollisella alalla sijaitsevia rakennuksia myytäessä kantaa maksu, jota sanottiin osin *suojelusäyriksi*, osin *kolmaskymmenysrahaksi* ja joka oli hyvitystä siitä, että kaupunki ei käyttänyt lunastusoikeuttaan. Tuollaisiin ehdollisiin tontteihin nähden on vielä huomattava, että ne luovutettiin kiinteistönmyynnissä tavannukaisia muotoja noudattaen kauppakirjalla, joka vahvistettiin lainhuudatuksella ja kiinnekirjalla. Täydellinen omistusoikeus ehdolliseen tonttiin, johon oikeuteen myös sisältyi vapaus tonttiveron suorittamisesta, oli saatavissa suorittamalla kaupungille n. s. *vapaaksiostohinta*, joka vastasi kruununtaloista suoritettavaa verolleostohintaa.

Ruotsin uudemman oikeuden kehitys ei kuitenkaan johtanut vapaan ja

ehdollisen alan välisen eron täydelliseen poistamiseen kaupungeissa. Ehdollisen tontin haltijalle kuuluva nautintaoikeus on kuitenkin todellisuudessa enemmän ja enemmän asetettu samanarvoiseksi kuin oikeus vapaaseen ja omaan alaan. Ainostaan mikäli koskee kaupungin lunastusoikeutta sekä valtaa kantaa tonttivero, eräissä tapauksissa myös kolmaskymmenysraha tai suojelusäyri, on tontinhaltijan oikeus sellaisten rajoitusten alainen, joilla on jotakin käytännöllistä merkitystä.

Suomessa sen sijaan ovat ehdolliset tontit siinä mielessä kuin tässä tarkoitetaan varhaisempina aikoina olleet sangen harvinaisia eikä niitä nyttemmin enää liene ensinkään. Varmoja tietoja ehdollisten tonttien olemassaolosta on ainoastaan maamme vanhimmasta kaupungista, Turusta, missä kaupunginalue 1700-luvulla ja 1827 vuoden paloon asti oli jaettuna vapaisiin ja ehdollisiin tontteihin, joista jälkimmäisistä kannettiin tonttiveroa. Kaupunkia uudestirakentaessa uudestijärjestellyt tontit kuitenkin myytiin täysin omistusoikeuksin, minkä johdosta kaikki tontit saivat vapaan tontin luontoisuuden. Viime vuosisadalla perustettujen kaupunkien (Jyväskylän, Mikkelin, Heinolan, Joensuun, Maarianhaminan, Kemian, Hangon, Kotkan, Iisalmen ja Lahden) perustuskirjoissa on määrätty, että kaupunki saa luovuttaa käytettävänä olevat tontit rakennettaviksi täysin omistusoikeuksin lunastusta vastaan. Muissakin maaseutukaupungeissa ovat kaikki yksityisten hallussa olevat tontit vapaita (lukuun ottamatta vuokratontteja). Mitä vihdoin Helsinkiin tulee, niin on, kuten alempana tarkemmin selvitetään, kaupunginasema-kaavan alueella käytettävänä olevia tontteja kaupungin perustamisesta lähtien luovutettu täysin omistusoikeuksin.

Vaikka tonttiverovelvollisuus siten oikeastaan oli todistus ehdollisuussuhteen olemassaolosta, on kuitenkin huomattava, ettei veron suorittaminen suinkaan sinänsä todistanut, että maa oli ehdollisluontoista. Sillä vanhastaan on tämä velvollisuus monin paikoin Ruotsissa ja useimmissa paikoin Suomea ollut myöskin vapailla ja omana omistettavilla tonteilla. Myöhemmin aikoina annetuissa Suomen kaupunkien perustuskirjoissa on sentähden kaupungille, samalla kun sille on myönnetty valta myydä tontteja täysin omistusoikeuksin, nimenomaan suotu oikeus panna tonttivero maksettavaksi. Tämä asianlaita on selitettävissä siten, että tonttivero edellä kerrotulla tavalla on kehittynyt maaveroksi.

Tonttivero-
velvolli-
suuden ulot-
taminen va-
paisiin ja
omana omis-
tettaviin
tontteihin.

Kun Helsinki Kustaa Vaasan hallitusaikana perustettiin Vantaanjoen varrelle, saatiin uudelle kaupungille tarpeelliset tonttipaikat ja takamaat siten, että Forsbyn talolliset, joilla oli tiluksia näillä seuduilla, pakotettiin luovuttamansa alueen vastikkeeksi vastaanottamaan maata muualta. Tonttipaikat arvatenkin annettiin maksutta, eikä kaupungin alkua ajoilta ole mainittu tonttiveroa kannetun.¹⁾

Tontinluovu-
tuksesta ja
tonttiverosta
Helsingissä
vanhempina
ja uudempina
aikoina.

Kysymystä kaupungin oikeudesta tonttiveron kantamiseen kosketellaan, mikäli on tunnettua, ensi kerran Kaarle herttuan Helsingin kaupungille kesäkuun 27

¹⁾ Vrt. Nordmann, Bidrag till H:fors stads historia, V osa, siv. 18 ja 19.

päivänä 1600 antamassa erioikeuskirjassa. Tämän hallitusasiakirjan viidennessä kohdassa osotettiin, miten on meneteltävä niihin rakentamattomiin tontteihin nähden, joita aatelismiehet ja muut omistivat tuottamatta kaupungille vähintäkään hyötyä. Herttua määräsi että, ellei näitä autioita tontteja yön ja vuoden kuluessa ole asutettu väellä, joka ottaa osaa kaupungin rasiutusten suorittamiseen, tontit ovat julki-
sesti raatihuoneessa tarjottavat myytäviksi ja kauppahinta on menevä kaupungin kassaan. Porvareita kiellettiin tästä lähtien myymästä talojaan muille vapaasukuisille kuin niille, jotka suostuvat ottamaan osaa kaupungin verojen suoritukseen. Jos joku haluaa talonsa tahi tonttinsa pantata tai myydä, on se ensin tarjottava omistajan sukulaisille tahi muille paikkakunnalla asuville porvareille; ellei sellaista kauppaa saada toimeen, tulee kaupungin arvioida ja pitää talo ja tontti «sekä sitten sijoittaa siihen joku, joka kaupungin ja porvariston keralla maksaa veroa, ja kantakoon kaupunki häneltä tonttiveroa».

Vanhan Helsingin aikuisia tilejä tarkastellessa näyttää kuitenkin käyvän selville, ettei tonttiveroa ole kannettu ennen kaupungin siirtymistä nykyiselle paikalleen 1640-luvun alussa.

Miten ja millä ehdoilla maata rakennuspaikoiksi Helsingissä luovutettiin ensimmäisten vuosikymmenien kuluessa kaupungin muutosta, siitä voidaan tässä antaa ainoastaan hajanaisia tietoja. Armollisessa kirjeessä lokakuun 29 päivältä 1640 Kristiina kuningatar määräsi, että uusi kaupunki oli perustettava «Vironniemen kärkeen Sörnäsän niemekkeen ja Helsinginniemen välille». Samaan aikaan annettiin maanmittari Olavi Rudbäckille määräys «suunnitella kaupunki semmoiseksi kuin sen pitää olla jotta sitten niille, jotka haluavat rakentaa, voidaan sitä pikemmin *jakaa tontteja*». Vuonna 1644 alkoivat Vanhankaupungin porvarit muuttaa uuteen kaupunkiin, mutta vasta kahta vuotta myöhemmin ryhdyttiin täydellä todella rakentamaan Vironniemen kärjessä sijaitsevia tonttipaikkoja. Kun hallitus koetti kaikin tavoin edistää muuttoa, on luultavaa, että Vanhastakaupungista muuttaneet porvarit saivat tonttipaikkansa maksutta. Jo kaupungin alkuvuosina, 1644 vuoden valtiopäivillä, kaupungin porvaristo kuitenkin anoi pormestarille ja raadille oikeutta myydä kaupunkitontteja niille, «jotka siellä määrätystä ja sopivasta hinnasta ikuisiksi omaisuudekseen pyytävät niitä lunastaa ja vapaasti omistaa», minkä anomuksen perustelemiseksi mainittiin, että kaupunki tarvitsi lisätuloja. Suoranaista vastausta tähän anomukseen ei arkistotutkimuksista huolimatta ole tavattu, mutta varma on, että tontteja on omana omistettaviksi myyty jo Helsingin perustamisen jälkeisinä lähivuosina.¹⁾

¹⁾ Tätä ja muita tonttiverokysymystä valaisevia historiallisia asiakirjoja etsittäessä on tavattu kaksi n. s. *ekstraktia* porvarissäädyn vuonna 1644 tekemistä valituksista, joissa kosketellaan kysymystä kaupungin oikeudesta myydä käytettävänä olevia tontteja täysin omistusoikeuksin. Näihin otteisiin, jotka näkyvät olleen yksityisten neuvoston jäsenten esityslistoja, on kirjoitettu huomautus että puheenalainen kaupungin anomus on perusteltu ja että siihen olisi suostuttava. Tätä kohtaa koskevaa päätöstä ei kuitenkaan ole löydetty.

1600-luvun jälkipuoliskolta olevista valtioarkistossa säilytetyistä raastuvanpöytäkirjoista näkyy nimittäin, että kaupunki tähän aikaan luovutti rakennuspaikkoja osin «vapaatontteina ikuisesti omistettaviksi», osin tonttiveron ehdolla. Käsittikö tämä tonttien luovuttaminen tonttiverovelvollisuusin omistus- vaiko hallintaoikeuden, on epä tietoista; todennäköisesti kuitenkin katsottiin tonttiverovelvollisuuden tuottavan jonkinlaisen ehdollisuuden. Miten tämän lieneekin ja onko nimenomaisia ehdollisia tonttejakin todella ollut Helsingissä tuohon aikaan, voidaan jättää sikseen; mainittavampaa kehitystä ei tämä tontinluovutusmuoto missään tapauksessa saavuttanut tässä kaupungissa. 1700-luvun jälkipuoliskolla möi kaupunki käytettävään olevia tontteja halullisille rakennuttajille huutokaupalla, ja raatihuoneenarkistossa säilyneissä kiinnekirjoissa mainitaan lainhuudatuksen hakijat kauttaaltaan tontin *omistajiksi*. Kiinnekirjoissa kuitenkin huomautetaan, että hallintaoikeus tonttiin pysyy voimassa ainoastaan *niin kauan* kuin omistaja ja hänen oikeudenomistajansa kykenevät täyttämään sen «oikeuden, mikä kaupungille mahdollisesti kuuluu». Että Helsingin tontteja 1700-luvulla on katsottu itsenäisiksi, näyttää käyvän selville siitäkin, että varsinaisia vapaaksiostoja ei, mikäli on voitu saada selville, tuohon aikaan ole tehty.

Päinvastoin kuin mitä on laita useiden muiden kaupunkien ei Helsingille annetuissa erioikeuskirjoissa ole kaupunkia nimenomaan valtuutettu kantamaan tonttiveroa, ellei ota lukuun edellämainittua Kaarle herttuan vuonna 1600 antamassa erioikeuskirjassa olevaa määräystä. Puheenalaisen veroerioikeuden synnystä uudessa Helsingissä on tutkittaessa saatu selville seuraavaa:

1642 vuoden valtiopäivillä esittivät kaupungin valtuutetut anomuskirjan, jossa m. m. mainitaan olevan tarpeen «eräitä veroja ja tuloja» virkamiesten palkkaamiseksi sekä yleisten rakennusten kunnossapitoon. Vastaukseksi tähän kehoitettiin pormestaria ja raatia helmikuun 25 päivänä 1642 annetussa Kunink. päätöksessä «huolehtimaan kaupungin tulojen, semmoisten kuin tiestä ja kaupungin *karjanlaitumista, viljelmistä ja tiluksista* y. m. tässä kohden kysymykseen tulevien, kartuttamisesta ja kaupungille hyödylliseksi tekemisestä». *Tämän armollisen ohjeen*¹⁾ *nojalla pormestari ja raati toukokuun 26 päivänä 1662 pitämässään istunnossa päättivät panna tonttiveron maksettavaksi Helsingin kaupungissa, joka päätös kaupungin tuomiokirjan mukaan on näin kuuluva:*

«Toukokuun 26 päivänä pidettiin yleinen raastuvankokous pormestari Michel Zachrissonin ja raadin läsnäollessa.

¹⁾ Samana päivänä, helmikuun 25 päivänä 1642, antoi Kunink. Majesteetti *Tammisaaren* kaupungille päätöksen, jossa pormestaria ja raatia kehoitetaan huolehtimaan kaupungin tulomahdollisuuksien hyväksi käyttämisestä. Ruotsin valtakunnanarkistossa tavatusta maistraatin ja kaupunginvanhimpain vuonna 1781 laatimasta Tammisaaren kaupungin yksityistulojen luettelosta käy selville, että tuon sekä erään toisen, syyskuun 18 päivänä 1696 annetun armollisen päätöksen oli mainitussa kaupungissa katsottu perustavan kaupungin oikeuden tonttiveron kantamiseen.

Samaten päätettiin että tästä päivästä lähtien on kaupungin tuloina pantava maksettavaksi ja kannettava: tonttiveroa koko tontista paraimmilla paikoilla 1 hopeataaleri, huonommilla paikoilla 24 äyriä hopearahaa.»

Joulukuun 29 päivänä 1693 annetusta Kunink. päätöksestä ja selityksestä näkyy, että porvaristo Vapunpäivän raastuvankokouksessa vuonna 1691 maaherran läsnäollessa suostui ottamaan maksaakseen «eräitä vuotuisia menoja maistraatin palkkaamiseksi siitä hyödystä, mikä heillä on ja he todella nauttivat kaupungin maasta». Tämä porvariston vaapaehtoisesti myöntämä «suostunta», jonka Kunink. Majesteettikin vahvisti, tarkoittaa kenties tonttiverotaksan muuttamista, mutta selvitystä tästä ei ole saatavissa, kun asiaa ei ole voitu löytää tuomiokirjasta.

Tonttivero on näiltä ajoilta lähtien pysyväinen tuloerä kaupungin yksityisten varain joukossa. Helsingin kaupungin ensimmäisessä, syyskuun 18 päivänä 1696 vahvistetussa vakinaisessa palkkasäännössä, joka vähäisin muutoksin oli voimassa vielä 1700-luvun lopulla, luetellaan kaupungin palkkauksiin ja yleisten rakennusten kunnossapitoon osotettujen varain joukossa myös tonttivero.¹⁾

Tonttiverotaksaan tekivät *maistraatti ja kaupunginvanhimmat yksissä neuvoin* 1700-luvulla erinäisiä muutoksia. Niinpä määrättiin heinäkuun 4 päivänä 1764 pidetyssä kokouksessa tätä maksua suoritettavaksi 5 äyriä vaskirahaa tahi $\frac{2}{3}$ äyriä hopearahaa jokaiselta sadalta neliökyyvärältä. Tämä tonttiveron peruste pysyi voimassa vielä 1800-luvun alussa, siihen asti kun kaupunkia ryhdyttiin *uudestijärjestelemään*.

Tässä yhteydessä mainittakoon vielä, että Helsingin ja erinäisten muiden maamme kaupunkien vuonna 1779 käskettiin antaa luettelo näistä kaupungin tuloista, sen johdosta että oli nostettu kysymys tähän kuuluvien maksujen laskutavan muuttamisesta. Asiaa maistraatissa käsiteltäessä ilmoitettiin m. m., että tonttiveroa vuonna 1754 oli kannettu 1 $\frac{1}{3}$ äyriä, vuonna 1755 1 $\frac{2}{3}$ äyriä sekä vuosina 1767 ja 1777 edellämäinittu määrä 5 äyriä vaskirahaa tahi 1 $\frac{2}{3}$ äyriä hopearahaa, kaikki 100 neliökyyvärältä. Maaherralle lähettämässään kirjelmässä joulukuun 4 päivältä 1779 maistraatti kuitenkin huomautti, että tarkempaa selvitystä puheenalaisen maksujen määrästä vanhempina aikoina ei ole voitu antaa, syystä että kaupungin arkisto asiakirjoineen, taksoineen ja tilikirjoineen oli isonvihan aikana ryöstetty ja hävitetty. Kuitenkin katsoi maistraatti epäilemättömäksi, että näitä kaupungin veroja oli jo kauan ennen mainittua aikaa kannettu sekä että ne on pysytetty «vanhana ja ylimuistoisena rahastona». Kysymys mainittujen maksujen laskuperusteen muuttamisesta sai kuitenkin sillä kertaa raueta.

---

¹⁾ Kruunun velvollisuudesta maksaa tonttiveroa omistamiensa talojen puolesta syntyi riitaa 1700-luvun keskivaiheilla, jolloin kaupungista ostettiin moniaita tontteja linnoitusrakennuksen tarpeisiin. Kun näistä tonteista ei enää maksettu tonttiveroa, aiheutti tämä kaupungin tulojen väheneminen valituksia porvariston taholta, mutta syyskuun 8 päivänä 1773 antamallaan päätöksellä Kunink. Majesteetti selitti, että kruunua ei ole rasitettava lunastettujen talojen puolesta suoritettavalla tonttiverolla.

1808 vuoden palon jälkeen toimeenpantu järjestely- ja uutisrakennussuunnitelma muutti kokonaan vanhan tonttijaoituksen ja osotti kaupungin vastaisen kehityksen suuntaviivat. Uuden kaupunginasemakaavan alueella sijaitsevat, käytettävänä olevat tontit Uutisrakennuskomitea sekä sen hajaannuttua kaupunginviranomaiset vähitellen luovuttivat yksityisten omistettaviksi Uutisrakennuskomitean johtosäännön määräysten ja erinäisten rakennusjärjestysten mukaisesti. Muuta kaupungin maan luovutusmuotoa kuin omaksi ja vuokralle antamista ei käytetty. Poikkeustapauksissa luovutettiin alueita epämääräiseksi ajaksi (esim. Vanhankaupungin värjäämöntontti, Töölön sokeritehdas, työväenasuntohuvila Lugnet, Lenngrenin myllytontti, veistämöntontti, Laivatokka), niin kauan kuin eräät ehdot asianmukaisesti täytettiin, mutta näitä vuokra-alueita ei käy asettaminen varsinaisten ehdollisten tonttien vertaiksi. Nimitystä ehdollinen tontti tosin käytetään 1800-luvulla tuon tuostakin annetuissa rakennusjärjestyksissä, mutta sillä tarkoitetaan vuokratonttia erotukseksi itsenäisestä tontista. Eräissä 1800-luvun alku- ja keskivaiheilta olevissa virallisissa asiakirjoissa niinikään käytetään ehdollisen käsitettä joko osottamaan tonttia, jonka haltija ei voinut asianmukaisesti näyttää omistusoikeuttaan, tai myös ilmaisemaan sitä ehdollisuussuhdetta, jonka alainen lahjoitetulla maalla sijaitseva kaupunkitontti katsottiin olevan tonttiverovelvollisuuden johdosta.

Esimerkkinä tästä vapaan ja ehdollisen alan käsitteiden toisiinsa sekottamisesta mainittakoon Uudenmaan ja Hämeen läänin maaherran elokuun 9 päivänä 1823 antama päätös, jossa lausutaan että päätöksessä mainittujen Uudenmaan esikaupungin talojen ei ole näytetty olevan rakennetut vapaalle alalle, minkätähden ne ovat tonttiveron alaiset, vaikka samalla nimenomaan huomautetaan, että Uutisrakennuskomitea oli tontit luovuttanut ihan omiksi. Mainittu vuonna 1823 annettu päätös osottaa, mikä käsitys viranomaisilla oli tonttiverosta siihen aikaan kun kaupunkia uudesti järjesteltiin, minkätähden päätöksen sisällys lyhyesti kerrotaan tässä.

Sittenkun överstilutnantti ja ritari C. J. Nordenstam y. m. vapaasukuiset henkilöt olivat maaherralle valittaneet, että heidän maksettavakseen oli pantu m. m. tonttivero heidän omistamiansa talojen puolesta, sekä siihen nähden huomauttaneet, paitsi muuta, että maistraatilla ei ollut oikeutta vaatia valittajilta tonttiveroa heidän *vapaalla alalla* omistamistaan taloista, varsinkaan kun kaupungilla ei ole ollut oikeutta näihin tontteihin, jotka Uutisrakennuskomitea oli kaupunkikirjalla myynyt ihan omiksi, lausui maistraatti antamassaan vastineessa, etteivät vapaasukuisetkaan, kaupungille vuonna 1600 annettujen erioikeuksien mukaan, ole vapautetut puheenalaisesta rasituksesta sekä että tonttivero ainakin Helsingissä on *maavero*, jota suoritetaan jokaisesta tontista poikkeuksetta. Maaherra niinikään katsoi valittajain, 1600 vuoden erioikeuksien, 1723 vuoden aatelin erioikeuksien ja joulukuun 12 päivänä 1734 annetun armollisen päätöksen nojalla, olevan velvolliset suorittamaan tonttiveroa ja lausui päätöksessään sitä paitsi että se seikka, että tontit on luovutettu valittajain omiksi, ei voi heille tuottaa sitä etua, että heidän tonttinsa vapautettaisiin tuollaisista rasituksista, varsinkaan kun Uutisrakennuskomitea ei ole voinut ottaa kaupungilta pois sellaista etuutta.

1820-luvulla nostettiin kysymys vanhastaan voimassa olevan tonttiverotaksan muuttamisesta. Kokouksessaan lokakuun 28 päivänä 1820 *maistraatti ja kaupungin vanhimmat* määräisivät, että niiden kaupungin asukasten, jotka Uutisrakennuskomitealta olivat saaneet uusia tontteja tahi vanhoille järjestellyille tonteille olivat teetäneet uusia rakennuksia, tuli tonttiverona maksaa yksi kopekka pankkiosotuksia jokaiselta 10 neliökyyntärältä. Tämä taksa hyväksyttiin olemaan voimassa ainoastaan vuoden, mutta sitä noudatettiin vuoteen 1826, jolloin se tarkastettiin. Maistraatin edessä pidetyssä kokouksessa toukokuun 20 päivänä 1826, jolloin maistraatti ja porvariston taksoitusmiehet ynnä kaupungin muiden asukasten valtuutetut neuvottelivat niistä perusteista, joiden mukaan mainitun vuoden taksoitus olisi toimitettava, huomauttivat taksoitusmiehet sekä muut talonomistajat, että vuonna 1820 määrätty tonttivero oli liian rasittava; ja päätettiin silloin, että maksua vuodelta 1826 suoritettaisiin 50 kopekkaa pankkiosotuksia jokaiselta 1,000 neliökyyntärältä kaikista tonteista, niin rakennetuista kuin rakentamattomistakin.

Tätä taksaa noudatettiin sinänsä seuraavissa taksoituksissa ja vihdoin se saavutti jonkinlaisen vakautuneen käytännön. Tonttiveroa kannettiin myöhemmin $16\frac{2}{3}$ kopekkaa hopearahaa (= 50 kopekkaa pankkiosotuksia) 1,000 neliökyyntärältä. Kun sitten rahauudistus pantiin toimeen ja joulukuun 10 päivänä 1862 annetulla armollisella julistuksella säädettiin, että m. m. kaikki kunnalliset taksat oli määrättävä markoin ja pennein tämän rahalajin ja hopearuplan välistä vahvistettua suhdetta (1:4) noudattaen, laskettiin tonttivero $16\frac{2}{3}$ penniksi 1,000 neliöjalalta, mikä määrä edelleen tänä päivänä on tonttiveron maksuperusteena Helsingissä.¹⁾

Tonttivero, joka nykyään tuottaa vähäpätöisen määrän, noin 4,000 markkaa vuodessa, kannetaan rahatoimen välityksellä kunnallisverojen yhteydessä. Tämän johdosta on tämä maksu todellisuudessa pantu kaikkien kunnallistaksoitusten alaisten itsenäisten kaupunkitonttien suorittavaksi. Kruunun käytettävänä täällä olevain tonttien on katsottu olevan vapaat tonttiverovelvollisuudesta.

Tonttiverotus
Suomen
muissa kau-
pungeissa.

Tonttiverotuksesta Suomen muissa kaupungeissa mainittakoon seuraavaa. *Turku.* Erityistä taksaa tahi perustetta ei ole noudatettu tonttiveron määräämisessä eikä tätä veroa koskevia erikoissäännöksiä tahi määräyksiä ole, etsimisestä huolimatta, voitu löytää. Tonttiveroa kannettiin, niinkuin edellä mainittiin, 1700-luvulla ja kaupungin paloon asti vuonna 1827 ainoastaan ehdollisista tonteista, mutta ei vapaista ja itsenäisistä. Helmikuun 23 päivänä 1828 annetun, kaupungin uudestirakentamista koskevan käskykirjeen johdosta, jossa m. m. määrättiin että uudet tontit oli huutokaupalla myytävä enintä tarjoovalle, saivat kaikki tontit

¹⁾ Kun alkuperäinen tonttiverotaksa on vuosien kuluessa joutunut kokonaan unohtuiksi, on ollut välttämätöntä tarkemman selvityksen saamiseksi puheenalaisen maksun perusteesta tutkia maistraatin tuomiokirjat 1600-luvulta lähtien kaupunginvaltuustolaitoksen voimaansaattamiseen asti.

vapaan tontin luontoisuuden. Maistraatin pöytäkirjoista vuodelta 1828 käy selville, että maistraatti ja kaupunginvanhimmat ennen uusien tonttien myyntiin ryhtymistä panivat tarkoitusta varten asetetun komitean laatiman ehdotuksen johdolla tonttiveron kaikille yksityisten rakennettaviksi luovutettaville tonteille, ja erinäisistä asiakirjoista näkyy, että nämä tonttiverot olivat erisuuruisia — 10 pankkiosotusruplasta ylöspäin. Kaupunginvaltuustolaitoksen voimaantultua on valtuusto, joka kerta kun tontti on tarjottu myytäväksi, pannut sille tonttiveron, joka on kokonaisuudessaan tontilta ollut 5 hehtolia viljaa vuodessa ja siitä yli 10 hehtoliin asti, tontin laajuuden ja aseman mukaan; ja tonttivero maksetaan vuodekseen vahvistetun viljan keskiverohinnan mukaan. Vuonna 1911 oli kaupungilla tuloja tonttiverosta Smk 19,902:03.

Porvoossa on tonttiveroa (jota myös sanotaan maa- ja peltotarhaveroksi) kannettu 1600-luvulta lähtien tuon tuostakin korotetuin määrin. Vuodesta 1767 lähtien suoritetaan tonttiveroa erisuuruisia määriä kulloinkin talojen aseman edullisuuden mukaan. Nykyään ovat talot jaetut neljään luokkaan, joissa itsekussakin tonttiveroa suoritetaan 32, 24, 16 ja 12 penniä 100 neliökyyntärän alalta.

Nikolainkaupunki. Tonttiveron määräsi vanhempina aikoina maistraatti yksissä neuvoin kaupunginvanhimpain kanssa, tavallisesti viideksi, jopa kymmeneksikin vuodeksi kerrallaan. Erityisiä hallituksen määräyksiä ei tämän maksun perusteeksi ole esitettävissä. Vero käytetään katujen ja maanteitten tekoon ja kunnossapitoon. Alussa 1870-lukua, jolloin talonomistajat vapautettiin velvollisuudestaan kustantaa teiden tekoa ja kunnossapitoa ja tämä rasitus siirrettiin kaupunginkassan kustannettavaksi, päättivät maistraatti ja vanhimmat korottaa tonttiveron määrää. Kunnallisasetuksen ilmestyttyä vero poistettiin, mutta otettiin sittemmin jälleen käytäntöön, kun K. Senaatti joulukuun 6 päivänä 1879 antamallaan päätöksellä oli kumonnut maksun poistamista koskevan päätöksen. Tonttiveroa kannetaan nykyään 25 penniä tonttialan jokaiselta 100 neliökyyntärältä.

Tampere. Kaupungin perustuskirjassa vuodelta 1779 ei tonttiveroa mainita, mutta Tampereen vapaakaupunkilaitoksen ohjesäännössä vuodelta 1824 edellytetään tonttiveroa kannettavan. Veroa kannettiin vuosina 1802—1874, jolloin se lakkasi uuden kunnallisasetuksen voimaan astuttua. Tonttiveron maksuperusteen näyttää maistraatti yksissä neuvoin taksoituslautakunnan kanssa vahvistaneen vuodeksi kerrallaan.

Viipuri Armollisella kirjeellä maaliskuun 21 päivältä 1827 suotiin kaupungille oikeus kantaa tonttiveroa, ja maistraatti määräsi sen 1 kopekaksi pankkiosotuksia jokaiselta tonttialan neliösyleltä. Maksu lakkasi 1876, sen johdosta että katsottiin veron olevan ristiriidassa uuden kunnallisasetuksen kanssa. Muutaman vuoden kuluttua vero kuitenkin otettiin uudestaan käytäntöön. Vuonna 1881 määräsi kaupunginvaltuusto veron perusteen, alistaen kuitenkin päätöksensä kuvernöörin vahvistettavaksi. Vuonna 1906 kaupunginvaltuusto rahatoimikamarin ehdotuksesta päätti, että tonttiveroa vastedes ja kunnes toisin määrätään on rakenne-

tuista tahi rakennettaviksi luovutetuista tonteista, joiden pinta-ala on 1,500 m² tahi suurempi, suoritettava 1 penni neliömetriltä sekä pienemmistä tonteista ½ penniä neliömetriltä. Tämän päätöksen kuvernööri vahvisti elokuussa 1906. Tonttiverovelvollisuudesta ovat ainoastaan kruunun tontit vapautetut.

Haminassa perustuu tonttivero kaupunkien valitukseen vuonna 1783 annettuun päätökseen, verrattuna Skaran kaupungin yksityisiin valitukseen joulukuun 5 päivänä 1693 annettuun päätökseen.

Oulu. Tonttiveroa on kannettu vanhimmista ajoista alkaen ja maistraatti on sitä tuon tuostakin korottanut. Veronsuoritusta varten on kaupunki jaettu kolmeen piiriin, joissa nykyään suoritetaan veroa itsekussakin 2, 4 ja 6 penniä neliömetriltä. Syyksi siihen että tonttiveron määrä tässä kaupungissa on verraten korkea, mainitaan että katujen kunnossapito täällä on kunnan eikä yksityisten tontinomistajain velvollisuutena.

Kuopio. Tonttiveron mainitaan perustuvan johonkin Ruotsin vallan aikana annettuun hallituksen määräykseen, jonka päivämäärä ei kuitenkaan ole ilmoitettavissa. Maksu on Smk 1:92 tontilta pinta-alaan katsomatta.

Hämeenlinna. Maksu suoritetaan vuonna 1699 annetun armollisen päätöksen mukaan, jonka sisällys kuitenkin ei ole tarkemmin tunnettu. Veromäärä on noin 0,17 penniä neliömetriltä. Tämä maksu kannetaan kaikista tonteista.

Kaskinen. Tonttivero on markka 60 penniä tontilta.

Naantali. Tonttiveroa kannetaan helmikuun 19 päivänä 1889 tehdyn raastuvankokouksen päätöksen mukaan markka 500 neliökyynärän alalta.

Porissa ja Maarianhaminassa ei kanneta tonttiveroa. *Kotkassa* on kysymys tämän maksun käytäntöön ottamisesta päiväjärjestyksessä.

Heinola. Rahatoimikamarin tiedonannon mukaan on kaupunginvaltuusto vuosia takaperin päättänyt toistaiseksi lakkauttaa tonttiveron kannannan, «kun ei ole oltu selvillä siitä, millä perusteella vero kannettiin». (Tässä on kaupunginvaltuustolta jäänyt huomaamatta, että oikeus tonttiveron kantamiseen on muiden vero-erioikeuksien kera myönnetty kaupungille joulukuun 14/26 päivänä 1839 annetussa perustuskirjassa).

Joensuu. Porvaristo määräsi vuonna 1849 veron ruplaksi 20 kopekaksi (= 4 mk 80 penniä) tontilta, jonka päätöksen kuvernööri vahvisti. Tämä taksa on edelleen voimassa.

Jyväskylä. Kaupungin perustuskirjan nojalla on kaupunginvaltuusto määrännyt tonttiveron 0,3 penniksi neliömetriltä.

Mikkeli. Maksua kannetaan kaupungin perustuskirjan nojalla 1/3 penniä neliömetriltä.

Hanko. Kaupungin perustuskirjan nojalla kannetaan täälläkin tonttiveroa, joka on 70 penniä 100 neliömetrin alalta.

Lahti. Perustuskirjansa mukaan on kaupungilla oikeus kantaa tonttiveroa asianmukaisessa järjestyksessä annetun erityisen taksan mukaan. Maksu on 7 markkaa

9 penniä 1,000 neliömetriltä. Kruunu on perustuskirjassa nimenomaan vapautettu tonttiveron suoritusvelvollisuudesta. Samallinen poikkeus on säädettyä *Iisalmen* kaupungin perustuskirjassa.

On vielä lisättävä muutama sana tonttiveron asemasta hallinto-oikeudelliselta kannalta katsoen sekä ruotsalais-suomalaisen hallinnollisen lainkäytön suhtautumisesta tähän omituiseen veromuotoon.

Hallinnollisen lainkäytön suhtautuminen tonttiverolaitokseen.

Niinkuin edellä olevasta käy selville, tonttiveroa kannetaan edelleen Suomen useimmissa kaupungeissa ja yksinomaan itsenäisestä maasta. Tonttiveron määräämis-oikeuden on hallitus nimenomaan ottanut huomioon viime aikoina perustettujen kaupunkien perustuskirjoissa. Tonttiveroa täytyy sentähden tässä maassa pitää kokonaan asianomaisille kaupungeille myönnetyn veroerioikeuden luontoisena, eräissä tapauksissa myös ylimuistaisen käytännön nojalla kannettavana, kiinteistöä rasittavana verona. Luontoonsa nähden on tämä kunnallinen maavero, joka ammattikirjallisuudessa mainitaan alkeellisena maaverona ¹⁾, luettu n. s. realirasitteisiin.

Kaupunkien rahasäännöissä on tonttiverotulot vanhemmista ajoista lähtien luettu niihin kunnan tuloihin, jotka asetuksissa on mainittu *kaupungin yksityisiksi varoiksi* ja joita maistraatti ja porvaristo ovat käyttäneet vuosirasäännön ja erioikeuksien mukaisesti maistraatin palkkaukseen ja muihin tarpeellisiin kustannuksiin. Tonttivero on nykyään harvalukuisin poikkeuksin verraten vähäpätöinen tuloerä kaupunkikuntain rahasäännöissä.

1873 vuoden kunnallisasetuksen voimaan astuttua oli, niinkuin edellä on mainittu, jonkun aikaa vallalla se käsitys, että mainittu asetus tiesi kaupunkien tonttiverotus-oikeuden kumoamista, ja m. m. Nikolainkaupungin valtuusto päätti tämän mukaisesti vuonna 1877, ettei tonttiveroa enää panna sikäläisten talojen maksettavaksi. Niinikään vastusti kaupunginvaltuusto ehdotusta tonttiveron uudelleen käytäntöön ottamisesta, huomauttaen että kaupunkitalon omistajaa kunnallisasetuksen mukaan verotetaan myöskin kiinteistöä olevista tuloistaan ja että tämä vero kohtaa likimittäin kaikkia kaupungin talonomistajia sekä että maksu muutenkin rasittaisi epätasaisesti, koska se pantaisiin maksettavaksi talojen pinta-alan mukaan, omistajalle siitä olevaan suurempaan tahi pienempään hyötyyn katsomatta. Kuvernöörinvirasto ei kuitenkaan hyväksynyt tätä käsitystä, vaan määräsi tammikuun 8 päivänä 1879 antamallaan päätöksellä, että tonttiveroa on edelleen kannettava Nikolainkaupungissa, minkä ohella kaupunginvaltuusto veloitettiin niin menettelemään, että *kohtuullinen peruste* mainitulle maksulle tulee vastedes laillisessa järjestyksessä vahvistetuksi, josta seikasta maistraatin tuli huolehtia. Päätöksensä tueksi kuvernöörinvirasto mainitsi, että kaupunkitonttia ei, kaupunkien maasta annettujen säännösten mukaan,

¹⁾ Vrt. Willgren, Finlands finansrätt, siv. 420.

saa enempää kuin muutakaan kaupunginmaata luovuttaa yksityisen hallittavaksi, ellei kaupunki siitä saa määrättyä vuotuista veroa tahi muuta vastaava etua; että tonttiveroa, niinkuin erinäisistä kaupunkien taloudenhoitoa koskevista asetuksista näkyy, on vanhastaan maksettu ehdollisesta kaupunkitontista; että sellaista maksua myös on suoritettu entisessä Vaasan kaupungissa; että Vaasan ja Nikolainkaupungin maistraatti yksissä neuvoin kaupungin porvariston ja talonomistajain kanssa loka-kuun 20 päivänä 1856 ja tammikuun 19 päivänä 1874 tekemillään sekä kuvernöörin vahvistamalla päätöksillä oli määrännyt suoritettavaksi maksun kaupungin uudella paikalla eli Nikolainkaupungissa sijaitsevista tonteista ja määrävuosiksi vahvistanut sen perusteen, jonka mukaan tätä maksua on kannettava; ja että Nikolainkaupungin tontit oli rakennettaviksi luovutettu sillä ehdolla, että niistä maksetaan tonttiveroa. Keisarillinen Senaatti jätti joulukuun 6 päivänä samaa vuotta antamallaan päätöksellä asian kuvernöörin päätöksen varaan, varsinkin kun tonttiveron lakkauttaminen, koska mainittua veroa on pidettävä tuloatuottavana oikeutena ja varoina, jotka kunnallisasetuksen 6 §:n mukaan on käytettävä yhteisiin menoihin, olisi tontinomistajain hyödyksi korottava kunnan muiden jäsenten suoritettavia veroja.

Tällä ennakkopäätöksellä on siis vahvistettu, että kunnallisasetus ei ole kumonnut eikä vähentänyt puheenalaista kaupunkien tuloatuottavaa oikeutta. Ruotsissa, jonka maan kaupunkien kunnallisasetuksessa vuodelta 1862 on samaa sisällystä oleva säännös kuin mainitussa Suomen asetuksen 6 §:ssä, on käytäntö niinkään kehittänyt siihen suuntaan, että sellaista kaupunginmaasta suoritettavaa maksua, joka perustuu vanhempiin kumoamattomiin K. kirjeisiin tahi päätöksiin, ei ole kunnallisasetuksen kautta poistettu. Ruotsin hallinnollinen lainkäyttö on kuitenkin sikäli eriävällä kannalla, että siellä ei ole tahdottu kieltää *kaupunginviranomaisia* vapaasti päättämästä tonttiveron lakkauttamisesta, siinäkään tapauksessa että maksu suoritetaan kaupungin lahjoitusmaasta, jota vastoin K. Senaatin vastakerrotussa päätöksessä on julkilausuttu se käsitys, ettei ole kaupunginvaltuuston vallassa antaa maksun kokonaan raueta.

Tonttiveron suuruuden määräämisessä ja siihen kohdistuvain taksain vahvistamisessa noudatettavasta menettelystä on voimassa, että toimivalta tässä kohden kuuluu kunnallisille viranomaisille. Ruotsissa on korkein hallinnollinen tuomioistuin päätöksellään selittänyt, ettei tonttiveron suuruuden määrääminen enää ole Kunink. Majesteetin vahvistuksen esineenä. Suomessa niinkään on K. Senaatti nimenomaan lausunut, että tonttiveron määräämistä koskevia kysymyksiä ei tarvitse alistaa Hallituksen tutkittaviksi ja vahvistettaviksi. Niinpä on esimerkiksi armollessa kirjeessä vuodelta 1827 Viipurin ja Kuopion läänien kuvernööreille eräitten kaupunkien tuloista ja menoista selitetty, että tonttivero on *kaupunkien oman määräyksen ja taksoituksen varassa*. Tällä perusteella Senaatti niinkään tammikuun 28 päivänä 1890 antamallaan päätöksellä ilmoitti ei tahtovansa ottaa tutkittavaksi Naantalın maistraatin tekemää hakemusta tonttiveron suorittamista koskevan raastuvankokouksen päätöksen vahvistamisesta.

Eräissä tapauksissa on kuitenkin, niinkuin edellä olevasta näkyy, tonttiverotaksan määräämistä koskeva päätös alistettu kuvernöörin tutkittavaksi. Tukea tuollaiselle alistukselle ei kuitenkaan näy olevan saatavissa voimassa olevasta 1873 vuoden kunnallisasetuksesta eikä varhaisemmista säännöksistä, ja näyttää sellainen menettely, joka ilmeisesti on ristiriidassa Senaatin tässä edellä julkilausuman käsityksen kanssa, olevan katsottava johtuneen ainoastaan tonttiveron oikean luonnon ja siitä voimassa olevain määräysten puutteellisesta tuntemisesta. Tähän katsoen ja kun Helsingin kaupungin viranomaisilla 1600-luvulta lähtien on ollut valta määrätä ja muuttaa tonttiveron perustetta, mikä tavallisesti onkin tehty valtion elinten asiaan sekaantumatta, näyttää Helsingin tonttiverotaksan muuttamista koskeva kysymys olevan katsottava nyt samoin kuin ennenkin kaupungin viranomaisten asiaksi. Kun kunnan päättäntövalta m. m. asioissa, jotka ennen ovat olleet maistraatin tai maistraatin ynnä kaupunginvanhimpain ratkaistavia, nyttemmin on Kaupunginvaltuustolla, pitää tonttiveron maksuperusteen vahvistaminen ja veron suuruuden määrääminen olla Kaupunginvaltuuston asia. Tämän mukaisesti onkin Kaupunginvaltuusto 1873 vuoden asetuksen voimaan tultua ylipäätään tehnyt tonttiveroa koskevat päätökset.

Tämän johdosta siis kaupunginviranomaisilla on valta muuttaa kaupungissa noudatettavaa tonttiverotaksaa tehdäkseen sen tuottavammaksi, eikä näin ole laita ainoastaan kaupungin vastedes myytäviin tontteihin, vaan myös yksityisten hallussa jo oleviin tontteihin nähden. Verotus on kuitenkin, niinkuin 1879 vuoden ennakkopäätöksessä sanotaan, toimitettava *kohtuullista perustetta noudattaen*.

Kysymys siitä, missä määrin kunnallisverotuksen uudestijärjestäminen taikka ansiottoman maanarvonnousun mahdollinen verottaminen vaikuttaisi tonttiverolaitokseen, on tässä yhteydessä katsottu voitavan sivuuttaa.

Tonttiveron laskuperusteena Suomessa on yleensä tonttiala ja eräissä tapauksissa kokonainen tontti. Mikään ei kuitenkaan estä, niinkuin Oulussa on tehty, laskemasta tonttiveroa eri tavoin eri tonteilta niiden koon ja aseman mukaan; panemasta erisuuruista veroa rakennetuille ja rakentamattomille tonteille tahi myös määräämästä vähitellen jonkun ajanjakson kuluttua kohoavaa tonttiveroa. Tämä viimeksi mainittu muoto, jota puolletaan Kaupunginvaltuustossa tonttiveroasiasta tehdyssä esityksessä, on Ruotsissa otettu käytäntöön Halmstadin kaupungissa, missä tonttiveroa kannetaan 5% eräänlaisen ylenevän asteikon mukaan määrätystä tonttien arvosta.

Edellä olevasta selvityksestä käynee näkyviin

että tonttivero maamme kaupungeissa on kunnallinen maavero sekä että kaupunkien oikeutta tonttiveron kantamiseen ei ole voimassa olevalla kunnallisasetuksella kumottu eikä rajoitettu;

että tonttiveroa Helsingin kaupungissa on kannettu ainakin 1600-luvun keskivaiheilta lähtien kruunun kaupungille suoman veroero-oikeuden nojalla;

että tonttiveron maksuperusteen vahvistaminen sekä veron suuruuden määrääminen on Kaupunginvaltuuston asia, tarvitsematta tätä koskevaa päätöstä alistaa valtionviranomaisten hyväksyttäväksi; sekä

että Kaupunginvaltuustolla siis on valta muuttaa tahi uudesti muodostella kaupungissa noudatettavaa tonttiverotaksaa mitä sekä yksityisten hallussa oleviin tontteihin että kaupungin vastedes myytäviin tontteihin tulee, kuitenkin niin että verotus on toimitettava kohtuullista perustetta noudattaen.

Helsingissä, toukokuun 28 päivänä 1912.

Björn Wasastjerna.

John Uggla.

Komiteanmietintö N:o 2 kysymyksestä, joka koskee eläke-edun varaamista Helsingin kunnan palveluksessa oleville ruumiillisen työn tekijöille.

Joulukuun 10 päivänä viime vuonna esiteltäessä kunnan työntekijäin eläkekysymystä käsittelemään asetetun Komitean ehdotusta (Pain. asiakirj. N:o 66 mainitulta vuodelta) päätti Kaupunginvaltuusto, käymättä Komitean antamaa mietintöä seikkaperäisesti tarkastelemaan, palauttaa asian Komiteaan, jonka tuli hankkia Rahatoimikamarin lausunto sekä sitten Kaupunginvaltuustolle antaa tämä lausunto niine huomautuksineen, joita se ehkä oli aiheuttanut.

Tätä tehtävää täyttääkseen saa Komitea Valtuustolle esittää tämän oheisen, Rahatoimikamarin antaman lausunnon esillä olevasta asiasta sekä omasta puolestaan huomauttaa seuraavaa:

Rahatoimikamari on pääasiassa puoltanut Komitean ehdotusta, mutta kuitenkin aluksi periaatteelliselta ja taloudelliselta kannalta lausunut eräitä epäilyksiä kunnan palveluksessa olevain työntekijäin eläkejärjestelmän käytäntöön ottamiseen nähden. Asiaa käsitellessään on Komitea pannut huomiota näihin Rahatoimikamarin mainitsemiin soveliaisuusnäkökohtiin, mutta ei ole tahtonut likemmältä kuin mitä sen mietinnössä on tehty käydä pohtimaan näitä kysymyksiä, syystä että Komitean käsityksen mukaan periaatteellinen päätös Valtuuston puolelta jo on olemassa siitä, että kaupungin palveluksessa olevat työntekijät on saatettava osallisiksi kunnan eläkejärjestelystä, joten Komitean tehtävä likinnä käsitti eläkejärjestelmän ehdotuksen laatimisen. Näin ollen näyttää Rahatoimikamarin edellä mainittu poleminen lausunto likinnä kohdistuvan Kaupunginvaltuuston periaatteelliseen päätökseen eikä kaipa erityistä vastinetta Komitean puolelta.

Rahatoimikamarin muutosehdotuksia tarkastellessaan on Komitea oleellisissa kohdin ja erittäinkin mitä tulee tärkeämpiin periaatteellisiin kysymyksiin katsonut olevan pysyminen entisessä ehdotuksessaan. Erinäiset Rahatoimikamarin esittämät yksityiskohtaiset muistutukset ovat kuitenkin näyttäneet ansaitsevan huomiota ja aiheuttaneet Komitean eräiltä kohdin muuttamaan ehdotustaan.

1 kohtaan nähden on Rahatoimikamari ensinnäkin huomauttanut, että Komitean käyttämä lausetapa «pitemmän aikaa» on häilyvä, epämääräinen ja tarpeeton. Tällä lausetavalla ei suinkaan ole tarkoitettu ajanmääräystä, niinkuin näkyy siitäkin, että aikaehdot on mainittu seuraavissa kohdissa, vaan on se tähän pantu ainoastaan määritteleväksi ohjeeksi. Komitea kuitenkin mielellään myöntää, että nämä sanat käy mainitusta kohdasta haitatta poistaminen.

1 kohta.

Kamarin ehdottama määritelmä «vakinaisesti» on eläkeoikeuden saamisen ehtona Komitean mielestä harhaanviepä. Määrättyä rajaa vakinaisesti ja tilapäisesti asetettujen kunnan työntekijäin kesken ei tiettävästi ole olemassa, ja tämän määritelmän oikean merkityksen tulkinta voisi aiheuttaa epätietoisuutta ja vaikeuksia. Jos Rahatoimikamari tarkoittaa vakinaisesti asetetuilla eli vakinaisilla työntekijöillä ainoastaan niitä, jotka ovat työssä välikirjan nojalla tahi kuukausipalkalla, on tämä Komitean mielestä aivan epäoikeutettu eläkeoikeuden rajoitus. Sitä paitsi on huomattava, että vakinaista palvelustointia koskeva määräys olisi suorastaan ristiriidassa palvelusvuosien lukemista koskevien määräysten kanssa, niiden mukaan kun saa ottaa lukuun kuukauden kestävät tahi sitä pitemmät satunnaisetkin työkaudet. Komitea ei sentähden voi hyväksyä vastamainittua Rahatoimikamarin ehdotusta. Sen sijaan on Komitean mielestä Rahatoimikamarin ehdotus että sana «toimeentulo» pantaisiin sanan «työ» sijaan parannus, minkätähden ehdotus on otettu huomioon Komitean muutetussa ehdotuksessa.

2 kohta. Ehdotusta 2 kohdan 2 ja 3 momentin poistamisesta ei Komitea puolestaan voi kannattaa, vaan pysyy tässä kohden aikaisemmassa ehdotuksessaan.

3 kohta (Rahatoimikamarin ehdotuksen 6 kohta). Komitean ehdotuksen 3 kohtaa on Rahatoimikamari pääasiassa puoltanut, mutta tämä kohta on Kamarin ehdotuksessa sijoitettu 6 kohdaksi vanhuuseläkettä koskevain määräysten jälkeen. Tämän sijajärjestyksen on Komiteakin katsonut voivansa hyväksyä.

Puheenalaiseen kohtaan on Kamarin enemmistö halunnut tehdä sen asiallisen muutoksen, että työkyvyttömyysavustusta ei saa myöntää, jos työkyvyttömyys johtuu hakijan törkeästä huolimattomuudesta. Tämän käsityksen perustelemiseksi Rahatoimikamari mainitsee että on toivottava, että tässä kohden vallitsee yhdenmukaisuus voimassa olevassa laissa työnantajain vastuunalaisuudesta työntekijää kohtaavasta ruumiinvammasta olevain määräysten kanssa.

Tätä säännöstä laatiessaan Komitealta ei jäänyt huomaamatta Rahatoimikamarin mainitsema lainsäädännös, mutta Komitean mielestä oli törkeästä huolimattomuudesta johtunutta ruumiinvammaa koskeva rajoittava määräys eläkeperusteista poistettava, syystä että käytännössä usein, kun on kysymys vaarallisesta työstä, on vaikea saada selville, onko törkeää huolimattomuutta ollut olemassa, minkätähden tuollainen säännös olisi omansa synnyttämään riitoja. Tämän johdosta onkin sekä hallituksen komitean laatimasta työntekijäin tapaturmavakuutusasetuksen ehdotuksesta että myös eduskunnan tämän johdosta vuonna 1912 tekemästä eduskuntaesityksestä poistettu törkeää huolimattomuutta koskeva määräys, ja samaan suuntaan käyvää pyrkimystä on ilmeisesti huomattavana myöskin nykyaikaisessa ulkomaisessa lainsäädännössä tällä alalla. Tämän johdosta Komitea ei ole katsonut voivansa yhtyä puheenalaiseen Rahatoimikamarin ehdotukseen.

4 kohta (Rahatoimikamarin ehdotuksen 3 kohta). Vanhuuseläkkeen perusteeksi pantaviin palkkaetuihin nähden oli Komitea ehdottanut, että eläke määrättäisiin hakijalla kymmenenä eroamisensa lähinnä edellisenä kalenterivuonna olleiden palkkaoljen johdolla siten, että laskelman pohjaksi pan-

taisiin keskipalkka niiltä kolmelta vuodelta, joina hakijalla mainitun kymmenvuotiskauden kuluessa on ollut suurimmat palkkatulot. Rahatoimikamari taas ehdottaa, että laskelman pohjaksi pantaisiin viiden viime kalenterivuoden keskipalkka, ja huomauttaa Kamari, että tuollainen laskuperuste olisi käytännöllisistä syistä parempi sekä ettei eläkkeensaajan etu siitä joudu mitään kärsimään.

Asiaa Komiteassa valmistellessa oli keskusteltavana samallinen laskuperusteen ehdotus kuin Rahatoimikamarin nyt esittämä, mutta karttaakseen mikäli mahdollista tekemästä vääryyttä ja kohtuuttomuutta eläkkeensaajalle katsoi Komitea olevan ehdottaminen jonkun verran avarampaa laskuperustetta. Komitean mielestä ei sen ehdotus tuota suurempaa vaivaa eläkkeen laskemisessa kuin Kamarinkaan tekemä, koska laskemisen tavallisesti tarvitsee käsittää ainoastaan ne kolme vuotta, mitkä hakija itse pitää itselleen edullisimpina.

Rahatoimikamarin tähän kohtaan ehdottamat muut selventävät lisäykset ovat Komitean mielestä paikallaan, minkätähden Komitea onkin ne ottanut muutettuun ehdotukseensa. Niinikään on Komitea katsonut voivansa yhtyä Kamarin ehdotukseen että, jos vastedes yleinen vanhuuseläke otetaan käytäntöön, sellainen eläke on luettava pois työntekijälle myönnetystä kunnan eläkkeestä.

Tähän kohtaan, joka sinänsä sisältyy Rahatoimikamarin ehdotukseen, on Komitea katsonut olevan tekeminen vähäisen muodollisen muutoksen.

Palvelusvuosien laskemiseen nähden on Komitea yhtynyt Rahatoimikamarin ehdotukseen siinä, että Kaupunginvaltuustolle on varattava oikeus tutkia, onko nautittu virkavapaus luettava pois palvelusajasta ja missä määrin.

Mitä taas tulee siihen tärkeään kysymykseen, onko työlakon aikaansaama palvelusajan keskeytys otettava huomioon, on Komitealla ollut sitä vähemmän aihetta luopua perinpohjaisen harkinnan pohjalla hyväksymästään kannasta tässä asiassa, kun Rahatoimikamari ei ole esittänyt mitään uusia näkökohtia.

Komitea ei ole katsonut olevan syytä poistaa 8 kohdan 2 momentin loppuosaa, niinkuin Rahatoimikamari on ehdottanut. Sen sijaan on Komitea yhtynyt ehdotukseen että sanat «näiden perusteiden mukaiseen» poistetaan lähinnä seuraavasta momentista.

Viimeiseksi kohdaksi on Rahatoimikamari vielä pannut määräyksen, että vahvistetut perusteet ovat voimassa ainoastaan toistaiseksi ja siksi kunnes Kaupunginvaltuusto toisin päättää, kuitenkin niin ettei Valtuuston päätös saa vaikuttaa jo myönnettyyn eläkkeeseen.

Kaupunginvaltuusto on tietysti oikeutettu ilman tuollaista määräystäkin harkintansa mukaan kumoamaan eläkemääräykset tahi niitä muuttamaan eläke-ehdoja koventamalla. Yhtä ilmeistä on, ettei tuollaisen päätöksen pidä voida vaikuttaa aikaisemmin myönnettyihin eläkkeisiin. Mutta vaikka Rahatoimikamarin ehdottama lisämääräys näin ollen voi näyttää tarpeettomalta, olisi kuitenkin kieltämättä jonkinlaista merkitystä sillä seikalla, että Kaupunginvaltuusto eläkejärjestelyä toimeenpannessaan nimenomaan merkitsee kantansa tässä kohden, kerta kaikkiaan estääk-

5 kohta (Rahatoimikamarin ehdotuksen 4 kohta).

6 kohta (Rahatoimikamarin ehdotuksen 4 kohta).

8 kohta (Rahatoimikamarin ehdotuksen 9 kohta).

seen vastedes esittämästä epäoikeutettuja vaatimuksia. Komitea on sentähden katsonut voivansa puoltaa Rahatoimikamarin ehdotusta tässäkin kohden.

Vertailun helpottamiseksi on Komitea seuraavassa sijoittanut laatimansa eläkeperusteiden ehdotuksen edellä mainittuine muutoksineen ja lisäyksineen Rahatoimikamarin laatiman vastaehdotuksen rinnalle. Kursiivilla painetut sanat Rahatoimikamarin ehdotuksessa osottavat miltä kohdin tämä poikkeaa Komitean muutetusta ehdotuksesta.

Edellä lausutun nojalla ja siihen viitaten mitä Komitea edellisessä mietinnössään on esittänyt saa Komitea ehdottaa:

että Kaupunginvaltuusto hyväksyisi Komitean laatiman tämän oheisen, eräiltä kohdin muutetun ehdotuksen Helsingin kaupungin työntekijäin vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeen perusteiksi;

että näiden perusteiden mukaan kuluvana vuonna mahdollisesti suoritettavat vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeet pantaisiin maksettaviksi Valtuuston käyttövaroista; sekä

että kaupungin työnantajalaitosten käskettäisiin tehdä sellaisia muistoonpanoja kaupungin töissä olevista henkilöistä, että niistä saa mahdollisimman luotettavan selvityksen kunnan palveluksessa olevain työntekijäin eläkevaatimuksista.

Helsingissä, huhtikuun 9 päivänä 1913.

August Ramsay.

**A. E. Alfthan.
Leo Ehrnrooth.
John Uggla.**

**Karl Johan Byman.
Anders Karlsson.
Tycho Öller.**

Ehdotus Helsingin kaupungin työntekijäin vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeen perusteiksi.

Komitean ehdotus.

1. Sille, joka, olematta eläkkeeseen oikeutettu kaupungin virka- ja palvelusmiehille vahvistettujen perusteitten mukaan, on työntekijänä tahi muussa vastaavassa toimessa ollut kaupungin työssä ja siitä saanut pääasiallisen toimeentulonsa, annettakoon, niillä muilla ehdoilla ja sillä tavoin kuin tässä alempana säädetään, vanhuus- tahi työkyvyttömyyseläkettä kaupungin varoista.

2. Työntekijä, joka on tullut 63 vuoden ikään sekä vähintään 30 vuotta ollut kaupungin palveluksessa, on palveluksesta erotessaan saapa vanhuuseläkettä 60 % palkkamäärästään. Kuitenkaan ei eläke missään tapauksessa saa olla 400 markkaa vähempi vuodessa.

Samallinen vanhuuseläke annettakoon, Kaupunginvaltuuston määräyksen mukaan, poikkeustapauksissa ja kun erittäin hellittävät asianhaarat sen aiheuttavat, työntekijälle, joka on tullut 55 vuoden ikään ja palvelut 20 vuotta sekä lääkärintodistuksella näyttää olevansa työhön kykenemätön.

Jos ilmaantuu aihetta joillekin työntekijäryhmille toimensa laadun johdosta myöntää edullisempia ehtoja eläkkeen saamiseen oikeuttavaan ikärajaan ja palvelusaikaan nähden, voi Kaupunginval-

Rahatoimikamarin ehdotus.

1. *Sen*, joka, olematta eläkkeeseen oikeutettu kaupungin virka- ja palvelusmiehille vahvistettujen perusteitten mukaan, on työntekijänä tahi muussa vastaavassa toimessa *vakinaisesti* ollut kaupungin työssä ja siitä saanut pääasiallisen toimeentulonsa, *pitää*, niillä muilla ehdoilla ja sillä tavoin kuin tässä alempana säädetään, *saada* vanhuus- tahi työkyvyttömyyseläkettä kaupungin varoista.

2. I mom. samansanainen.

II ja III mom. poistettu.

tuusto asianomaisen viranomaisen esityksestä vahvistaa erityiset perusteet siinä kohden noudatettaviksi.

3. Vanhuuseläke määrätään hakijalla kymmenenä eroamisensa lähinnä edellisenä kalenterivuonna olleiden palkkaolojen johdolla siten, että laskelman pohjaksi pannaan lähinnä suuremmaksi tasaiseksi kymmenen markan määräksi tasoitettu keskipalkka niiltä kolmelta vuodelta, joina hakijalla ensiksi mainitun ajan kuluessa on ollut suurimmat palkkatulot. Kaupunginviranomaisten tekemillä, asianomaisten palkkaetuja koskevilla muistoonpanoilla on todistusvoima.

Palkkaan luetaan myöskin asunto ja muut luontoisedut Kaupunginvaltuuston kohtuullisiksi arvaamin rahamäärin.

4. Palvelusvuosia laskiessa on palvelusajaksi katsottava se aika, minkä hakija kaikkiaan on toiminut kaupungin palveluksessa; kuitenkin ei kuukautta lyhempiä työkausia oteta lukuun.

Palvelusvuosia laskiessa ei saa vähennystä tehdä sellaisen palvelustoimen keskeytymisen johdosta, jonka on aiheuttanut säännöllisesti uusiintuva työvoiman vähentäminen, ellei sellainen keskeytys ole kestänyt kahta kuukautta kauempaa, ei myöskään taudin tähden, ellei loma ole yhteen jaksoon kestänyt vasta mainittua aikaa kauemmin. Myönnettyyn virkavapauteen nähden tutkii Kaupunginvaltuusto, onko se aika luettava eläkkeensaajan hyväksi vai ei.

Ennen 18 vuoden ikää suoritettua palvelusaikaa ei oteta lukuun.

Jos kaupunki ottaa haltuunsa yksityisen omistaman laitoksen tahi liikkeen, on Kaupunginvaltuuston asia tutkia,

3. Vanhuuseläke määrätään hakijalla viitenä eroamisensa lähinnä edellisenä kalenterivuonna olleiden palkkaolojen johdolla siten, että laskelman pohjaksi pannaan lähinnä suuremmaksi tasaiseksi kymmenen markan määräksi tasoitettu keskipalkka. *Kaupunginviranomaisten laatimilla luetteloilla on todistusvoima.*

II mom. samansanainen.

4. I—IV mom. samansanaiset.

saako ja missä määrin siinä palveleva työntekijä, joka pysytetään kaupungin palveluksessa, eläkettä varten lukea hyväkseen aikaisemman palvelusaikansa.

Jos hakija on palveluksessa osottamansa käytöksen johdosta toimestaan erotettu, mutta sittemmin jälleen otettu kaupungin palvelukseen, on Kaupunginvaltuuston asia tutkia, saako hän eläke-etuun nähden lukea hyväkseen sen ajan, minkä hän palveli ennen tuollaista toimestaan erottamista.

5. Jos vastedes vanhuuseläke otetaan yleisesti käytäntöön, on sellaisen eläkkeen määrä luettava pois työntekijälle näiden perusteiden mukaan tulevasta avustuksesta.

6. Työkyvyn pysyväisen menetyksen tahi vähennyksen kohtaamalle, vähintään 15 vuotta palvelleelle työntekijälle voidaan antaa työkyvyttömyyseläkettä määrä, minkä Kaupunginvaltuusto harkintansa mukaan kussakin eri tapauksessa kohtuulliseksi katsoo; kuitenkin että tuollaista avustusta ei saa myöntää, ellei hakijan työkyvyttömyyden vähenemistä ja sen varassa olevaa työnansiomahdollisuutta arvata ainakin kolmanneksiosaksi, ei myöskään kun hakijan työkyvyttömyys on hänen itsensä tahallisesti tuottama.

Työkyvyttömyyseläkettä hakevan tulee, vaikka onkin näyttänyt lääkärintodistuksen, vaadittaessa kaupungin kustannuksella tutkituttaa itsensä asianomaisen viranomaisen määräämällä lääkäriellä.

7. Jos työntekijä on työssä kohdanneesta tapaturmasta saanut ruumiinvamman, maksetaan vahingonkorvausta

Jos hakija on palveluksessa osottamansa käytöksen johdosta toimestaan erotettu *tai muutoin eronnut*, mutta sittemmin jälleen otettu kaupungin palvelukseen, on Kaupunginvaltuuston asia tutkia, saako hän eläke-etuun nähden lukea hyväkseen sen ajan, minkä hän palveli ennen tuollaista toimestaan *eromista*.

5. Samansanainen.

6. Työkyvyn pysyväisen menetyksen tahi vähennyksen kohtaamalle, vähintään 15 vuotta palvelleelle työntekijälle voidaan antaa työkyvyttömyyseläkettä määrä, minkä Kaupunginvaltuusto harkintansa mukaan kussakin eri tapauksessa kohtuulliseksi katsoo; kuitenkin että tuollaista avustusta ei saa myöntää, ellei hakijan työkyvyttömyyden vähenemistä ja sen varassa olevaa työansiomahdollisuutta arvata ainakin kolmanneksiosaksi, ei myöskään kun hakijan työkyvyttömyys on hänen itsensä tahallisesti *tahi törkeällä huolimattomuudella* tuottama.

II. mom. samansanainen.

7. Jos työntekijä on työssä kohdanneesta tapaturmasta saanut ruumiinvamman, maksetaan vahingonkorvausta

asiasta voimassa olevassa laissa säädettyjen perusteiden mukaan; kuitenkin että, jos työntekijä edellä mainittujen määräyksien mukaan saisi sekä sanotun lain mukaisen vahingonkorvauksen että eläkkeen, viimeksi mainittua maksetaan ainoastaan se määrä, minkä se on vahvistettua vahingonkorvausta suurempi.

8. Hakijan eläkeoikeuden tutkii ja ratkaisee edellä säädettyjen perusteiden mukaisesti Kaupunginvaltuusto. Eläkekirjan antaa Maistraatti.

Eläkettä haetaan kirjallisesti tahi suullisesti siltä viranomaiselta, jonka alainen hakija on, ja on hakemuksen oheen pantava ikä- ja mainetodistus, selvitys siitä, kuinka kauan hakija on ollut kaupungin palveluksessa, sekä muut asiakirjat, joihin hakija haluaa vedota. Sitenkun hakijan esimiestä on kuultu, lähettää viranomainen asiakirjat oman lausuntonsa kera Rahatoimikamariin asianmukaista toimenpidettä varten.

9. Eläke luetaan siitä päivästä, jonka Kaupunginvaltuusto asianhaaran mukaan määrää, sen kuukauden loppuun, jona eläkkeensaaja kuolee, sekä maksetaan kuukausittain.

Jos eläkkeensaaja on tuomittu vapausrangaistukseen kuukaudeksi tahi pitemmäksi ajaksi, ei hän saa kantaa eläkettä rangaistusajalta. Kaupunginvaltuuston asiana on tutkia, voiko eläke kokonaan tahi osittain tulla sinä aikana eläkkeensaajan lähimpäin omaisten hyväksi.

Oikeutta vanhuus- tahi työkyvyttömyyseläkkeeseen ei käy toiselle siirtäminen, ja eläkkeen saa maksaa ainoastaan eläkkeensaajalle itselleen tahi hänen lailliselle asiamiehelleen, ollen jälkimäi-

asiasta voimassa olevassa laissa säädettyjen perusteiden mukaan; kuitenkin että, jos työntekijä edellä mainittujen määräyksien mukaan saisi sekä sanotun lain mukaisen vahingonkorvauksen että eläkkeen, *ainoastaan suurempi apuraha maksetaan.*

8. Samansanainen.

9. I mom. samansanainen.

Jos eläkkeensaaja on tuomittu vapausrangaistukseen kuukaudeksi tahi pitemmäksi ajaksi, ei hän saa kantaa eläkettä rangaistusajalta (poist.).

III mom. samansanainen.

---

sessä tapauksessa näytettävä todistus että eläkkeensaaja on elossa; ja on mainittu määräys eläkekirjaan pantava.

10. Nämä perusteet on hyväksytty olemaan voimassa toistaiseksi ja siksi kunnes Kaupunginvaltuusto toisin päättää, kuitenkin että sellainen päätös ei saa vaikuttaa sitä ennen myönnettyyn eläkkeeseen.

10. Samansanainen.

HELSINGIN

RAHATOIMIKAMARI.

Helmik. 3 p:nä 1913.

N:o 92.

Komitealle, joka on asetettu käsittelemään kysymystä eläke-edun varaamisesta kaupungin palveluksessa oleville ruumiillisen työn tekijöille.

Kirjelmässä joulukuun 10 päivältä viime vuotta on Komitea pyytänyt Rahatoimikamarin lausuntoa laatimastaan ehdotuksesta kaupungin työntekijäin vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeiden perusteiksi (Pain. asiakirj. N:o 66 vuodelta 1912). Tämän johdosta saa Rahatoimikamari lausua seuraavaa:

Esillä olevassa periaatteellisessa kysymyksessä ei Rahatoimikamari ole voinut asettua yhtä varmalle kannalle kuin Komitea. Komitean mietinnössä lausutaan muun muassa, että «oikeuden ja kohtuuden mukaisena niinkään lienee pidettävä, että kaupunki, joka aivan hiljattain antoi virka- ja palvelusmiestensä eläke-etuja koskevia määräyksiä, myös työntekijöilleen, joiden moniaat ryhmät ovat sangen likellä «palvelusmiehiä», suo tilaisuuden päästä osallisiksi samallaisista eduista». Eläke-edun myöntämistä kaupungin virkamiehille perustelevat syyt ovat kuitenkin aivan toista laatua kuin ne, joita tulee kysymykseen eläkkeen antamisessa työntekijöille. Jälkimmäisessä tapauksessa on kaikki puhe oikeudesta ja yhdenvertaisuudesta jätettävä sillensä. Sillä myöntäessään eläkettä kaupungin virkamiehille on kaupunginhallinnon täytynyt ottaa huomioon se seikka, että toiselta puolen valtion palveluksessa olevilla henkilöillä on eläke-etu ja toiselta puolen vapaiden ammattien harjoittajilla sekä yksityisten palveluksessa olevilla henkilöillä tuntuvasti suuremmat tulot ja palkkaedut kuin kunnallisilla virkailijoilla. Jos mieli kaupungin näin ollen pitemmän aikaa pitää palveluksessaan kelpoista väkeä, täytyy joko palkkaetuja kauttaaltaan tuntuvasti korottaa tai myös muita etuja, esimerkiksi eläke, myöntää. Mutta näitä syitä ei ole ensinkään olemassa, kun on kysymys työntekijäin eläkkeestä. Kaupunki tarjoaa töissään oleville työntekijöille samat palkka- ja muut edut kuin on tarjona yksityisellä työalalla. Onpa kaupunki osittain mennyt pitemmällekin huolehtimisessaan työntekijäinsä parhaasta myöntämällä heille kesäloman ja osittain maksuttoman lääkärinavun. Ja kun tähän tulee lisäksi, että kaupunki melkoiselle osalle kaikista kaupungin töissä olevista työntekijöistä voi tarjota varmaa työansiota vuoden umpeen, ei ole syytä edellyttää, että kaupungin töissä olevat työntekijät pyrkisivät muille työaloille. Rahatoimikamari ei ole ollut tietämätön siitä asianlaidasta, että eräissä suuremmissa teollisuuslaitoksissa — erikoistehtaissa — työväen eläkkeet on saatettu käytäntöön perustamalla eläkekassoja, mutta näissä

ovat tavallisesti työntekijät, rupeamalla tuollaisten kassain jäseniksi, itsekin luovuttamalla osan palkastaan jossain määrin avustaneet kassain voimassapysymistä ja siten tulleet oikeutetuiksi saamaan eläkkeen. Sitä vastoin lienee Helsingissä poikkeustapaus, että yksityisliike sitoutuu vahvistettujen perusteiden mukaan takaamaan koko työväelleen eläkkeen, työntekijäin puolestaan antamatta siihen taloudellista apua. Myönnetään, että kaupunkikin voisi erikoistehtäitensä — vesijohto-, kaasuja sähkötehtaan — työntekijöille myöntää eläke-edun, mutta epäillä saanee, onko tämän johdosta eläkeoikeus ulotettava laajemmalle. Ja tähän epäilykseen on sitä enemmän aihetta, kun askel sellaiseen suuntaan kaupungin — suurimman työnantajan — taholta ehkä pakottaisi yksityiset työnantajat ryhtymään samallaisiin toimenpiteisiin.

Taloudelliseltakin kannalta katsoen voi tässä asiassa herätä epäilyksiä. Yleisen vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeen myöntäminen kaupungin työntekijöille tuottaisi kaupungille vuosittain lisämenoja noin 100,000 markkaa. Suuremmat ja rikkaammat kaupunkiyhdyskunnat kuin Helsinki ovat näiden suurien menojen johdosta tässä kohden asettuneet epäilevälle kannalle sekä vältäneet yleisen työväneläkkeen käytäntöön ottamista. Ainoa Skandinavian kaupunki, joka on tätä rohjennut yrittää, on Gööteborgi. Näin ollen täytyy tehtyyn ehdotukseen nähden asettua epäroivälle kannalle. Eläkkeen myöntäminen yksityisille työntekijöille, kussakin eri tapauksessa asiaa harkittua vahvistettujen perusteiden mukaan, on jotakin aivan toista kuin kaupungin velvoittaminen antamaan työntekijöilleen eläke.

Kun Rahatoimikamari kuitenkin on pääasiassa yhtynyt Kaupunginvaltuuston hyväksyttäväksi puoltamaan eläkeoikeuden myöntämistä työntekijöille, on se tehnyt tämän etusijassa inhimilliseltä kannalta asiaa katsoen. Niinkuin Komitea aivan oikein huomauttaa, on työntekijöillä harvoin tilaisuutta tehdä säästöjä, minkätähden heidän korkeassa iässä erotessaan työstä täytyy, vaikkakaan ei aina, niin kuitenkin monessa tapauksessa, turvautua köyhäinhoidon apuun. Kunnan varoista suoranaisena avustuksena maksettavaa eläkettä täytyy pitää ehdottomasti edullisempänä vaivaisapua, vaikka ensiksi mainittu menettely käykin kunnalle taloudellisesti epäedullisemmaksi kuin jälkimäinen. Tämä näkökohta sekä se palkkaehtojen parantamisesta — sillä palkkaehtojen parantamistahan yleisen eläke-edun myöntäminen työntekijöille likinnä tietää — kunnalle ehkä koituva etu, että sen työpaikkoihin saadaan ammattitaitoisia ja luotettavia työntekijöitä, on Kamarin mielestä ollut etusijassa ratkaisevana, kun sen on ollut määrättävä kantansa tässä asiassa.

Vaikka Rahatoimikamari siis on pääasiassa puoltanut Komitean ehdotusta, on Kamari kuitenkin katsonut ehdotettuihin kaupungin työntekijäin vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeiden perusteihin olevan ehdottaminen erinäisiä, muutamissa kohdin varsin huomattavia muutoksia.

Niinpä on Rahatoimikamari Komitean ehdotuksen 1 kohtaan nähden tahtonut huomauttaa, että se on laadittu liian epämääräiseen muotoon. Siinä sanotaan että

«sille, joka — — — — — on pitemmän aikaa ollut kaupungin palveluksessa ja siitä saanut pääasiallisen työnsä, annettakoon, niillä muilla ehdoilla — — — —». Häilyvä lausetapa «pitemmän ajan kuluessa» ei sano mitään varmaa ja on tässä yhteydessä aivan tarpeeton, koska 2 ja 3 §:ssä määrätään eläkkeen saamiseen nähden asetetut aikaehdot. Lausetavan «sille, joka on ollut kaupungin palveluksessa» sijaan lienee sopiva panna lausetapa «sen, joka on vakinaisesti ollut kaupungin työssä», koska siitä käy selville, että vain ikäänkuin vakinaisella työntekijällä on eläkeoikeus. Ja tämän lisäksi tarkemmin määritelläkseen, mitä edellytyksiä eläkkeensaajalla pitää olla, on Komitea pannut määräyksen «ja siitä saanut pääasiallisen toimensa». «Toimi» sanan sijaan lienee tässä tapauksessa pantava sana «toimeentulo», joten kaikki ne henkilöt, joilla sivuansioon on jokin toimi tai pienempi tehtävä kaupungin töissä, jäävät eläkeohjesäännön määräysten ulkopuolelle. Sillä eihän kuitenkaan voi olla kunnalle edullista antaa eläkettä semmoisille henkilöille, jotka esimerkiksi pari tuntia päivittäin siivoavat huoneistoa tahi vuotenaan kolme, neljä kuukautta hoitavat jotakin tointa taikka toisen henkilön apulaisina ovat kaupungin työssä. Esimerkiksi mainittakoon, että vahtimestarinvaimoja toimii siivoojattarina tahi pesijättärinä kaupungin työssä, ansaiten siten 400—500 markkaa vuodessa, mutta ei näiden pidä Rahatoimikamarin mielestä päästä eläke-eduista osallisiksi. Jos niin olisi laita, ei eläkkeen vähintä määrää kävisi vahvistaminen 400 markaksi, koska siten vähimmin ammattitaitoiset kaupungin työntekijät saisivat täyden eläkkeen tai joka tapauksessa enemmän kuin 60 % palkastaan. Rahatoimikamarin mielestä ei Komitea myöskään ole onnistunut sanojen valinnassa lausueksaan tässä §:ssä että «sille, joka — — — — — annettakoon», koska puheenalaisen ohjesäännön ei tule olla kaupungin puolelta vain lupaus, vaan sitoumus, joka on täytettävä siksi kunnes toisin päätetään. Kamarin mielestä olisi mainitun lausetavan sijasta käytettävä sanoja «sen, joka — — — pitää saada». Rahatoimikamari on sentähden puolestaan tahtonut ehdottaa pykälän näin kuuluvaksi:

1. Sen, joka, olematta eläkkeeseen oikeutettu kaupungin virka- ja palvelusmiehille vahvistettujen perusteitten mukaan, on työntekijänä tahi muussa vastaavassa toimessa vakinaisesti ollut kaupungin työssä ja siitä saanut pääasiallisen toimeentulonsa, pitää, niillä muilla ehdoilla ja sillä tavoin kuin tässä alempana säädetään, saada vanhuus- tahi työkyvyttömyyseläkettä kaupungin varoista.

2 §:stä on Kamarin mielestä 2 ja 3 mom. poistettava. Näissä momenteissa mainitaan toivomuksia ja lausutaan epämääräisiä lupauksia siitä, mitä Kaupunginvaltuusto erinäisissä poikkeustapauksissa kulloinkin harkintansa mukaan voi myöntää. Puheenalaisten perusteiden pitää kuitenkin Rahatoimikamarin mielestä sisältää ainoastaan ne sitoumukset, jotka kaupunki ottaa täyttääkseen, mutta ei määräyksiä siitä, mitä Kaupunginvaltuusto harkinnan nojalla kussakin eri tapauksessa katsoo kohutuulliseksi myöntää. — Jäsen, herra Hertzberg, on kuitenkin pitänyt suotavana, että näihin perusteihin myös pantaisiin puheenalaiset momentit jotta jo nyt olisi selvillä, mitä periaatteita noudattaen Kaupunginvaltuuston tulee yksityistapauksissa tehdä päätöksensä.

3 §:n määräykset on Kamari tahtonut pysyttää pääasiallisesti sinällään, kuitenkin siten, että ne olisi ehdotuksessa sijoitettava myöhemmäksi, vanhuuseläkettä koskevien määräyksien jälkeen erityiseksi 6 §:ksi. Jotta eläke-etua koskevat määräykset olisivat yhdenmukaiset työssä saadusta tapaturmaisesta ruumiinvammasta voimassa olevain säännösten kanssa, on Rahatoimikamari tämän pykälän 1 momenttiin liittänyt sanat «tahi törkeällä huolimattomuudella». Täytyy nimittäin pitää epäjohdonmukaisena että, vaikka törkeä huolimattomuus riittää työntekijältä oikeuden saada vahingonkorvaus työssä kohdanneesta tapaturmaisesta ruumiinvammasta, sellainen huolimattomuus ei tuota työkyvyttömyyseläkkeen menetystä. Jäsenet, herrat Hertzberg ja Stjernvall, ovat puoltaneet Komitean ehdotusta sinänsä hyväksyttäväksi.

Myöskin 4 §:n määräyksiin (Kamarin ehdotuksen 3 §) nähden on Rahatoimikamarin jäsenten enemmistö tahtonut puoltaa sellaista muutosta, että vanhuuseläke määrättäisiin hakijalla viitenä eroamisensa lähinnä edellisenä kalenterivuonna olleiden palkkaolojen johdolla siten, että laskelman pohjaksi pannaan lähinnä suuremmaksi tasaiseksi kymmenen markan määräksi tasoitettu keskipalkka näiltä vuosilta, johon nähden kaupunginviranomaisten pitämällä nimikirjoilla olisi todistusvoima. Tällainen §:n sanamuoto on Gööteporissa hyväksytyyn säännöksen mukainen. Rahatoimikamarista on nimittäin näyttänyt siltä, kuin olisi tarpeellisten luetteloiden pitäminen kaikista kaupungin töissä olevista työntekijöistä järjestettävä mahdollisimman yksinkertaiseksi, koska näiden luetteloiden laatiminen ja asianmukaisessa kunnossa pitäminen joka tapauksessa on rasittava ja tuottaa paljon vaivaa ja työtä asianomaisille. Eläkkeensaajain edun ei myöskään luulisi mitään kärsivän siitä, että puheenalainen aika määrätään viideksi vuodeksi. Aivan mielivaltaiselta näyttää määräys että laskelman pohjaksi pannaan ne viime kymmenvuotiskauden kolme vuotta, jolloin hakijalla on ollut suurimmat palkkatulot. — Tämän §:n viimeisessä momentissa säädetään, että palkkaan luetaan myös asunto ja muut luontoisedut kohtuullisiksi arvatuin määrin. Tämän käskenee varovaisuus muuttamaan kuuluvaksi «Kaupunginvaltuuston kohtuullisiksi arvaamin rahamäärin». Kamarin jäsenet, herrat Hertzberg ja Stjernvall, ovat tahtoneet pysyttää tämän §:n Komitean ehdotuksen mukaisena.

5 § on Rahatoimikamarin ehdotuksessa sinällään 7 §:n kohdalla.

Uudeksi 5 §:ksi on pantu seuraava määräys: «Jos vastedes vanhuuseläke otetaan yleisesti käytäntöön, on sellaisen eläkkeen määrä luettava pois työntekijälle näiden perusteiden mukaan tulevasta avustuksesta.» Rahatoimikamarin mielestä on tällainen määräys pantava eläkeperusteisiin, koska ei ole mahdotonta, että valtio ottaa käytäntöön yleisen vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeen. Näin ollen näyttää varovaisuus vaativan että, samoin kuin oli laita kaupungin virka- ja palvelusmiesten eläkeperusteiden määräyksiin nähden, myöskin työntekijäin eläkeperusteisiin pannaan vastaavat määräykset.

6 §:n 2 momenttiin (Rahatoimikamarin ehdotuksen 4 §) nähden ei Kamari ole

voinut yhtyä Komitean ehdottamiin virkavapautta koskeviin määräyksiin. Kun Komitea todennäköisesti on pannut tämän määräyksen ehdotukseensa silmällä pitäen sitä mahdollisuutta, että rakennusmestarit, työnjohtajat, ehkäpä työntekijätkin, voivat joksikin aikaa saada virkavapautta opintotarkoituksia varten, mutta tuollainen virkavapaus täytyy lukea poikkeustapauksiin, ei yleistä määräystä tästä seikasta näy olevan pantava näihin perusteisiin, vaan on jätettävä Kaupunginvaltuuston harkittavaksi, miten kussakin eri tapauksessa on meneteltävä. Tämän käsityksen mukaisesti on Rahatoimikamarin ehdotus laadittu. — Näennäisesti vähäpätöisen, mutta kuitenkin tärkeän muutoksen on Rahatoimikamari tehnyt tämän §:n viimeiseen momenttiin. Mainittuun momenttiin on nimittäin lisätty määräys että, jos hakija on palveluksessa osottamansa käytöksen johdosta toimestaan erotettu «tahi muutoin eronnut», mutta sittemmin j. n. e. Tätä lisäystä ei tarvinne tarkemmin perustella. Rahatoimikamari on tässä asiassa asettunut samalle kannalle kuin komitean jäsen Alftan ja voi sentähden viitata hänen esittämiinsä ja Komitean mietinnössä mainittuihin perusteluihin. Rahatoimikamarin vähemmistö, herrat Hertzberg, Stjernvall ja Lindahl, puolestaan on tahtonut pysyttää tämän §:n Komitean ehdotuksen mukaisena.

8 §:n 2 momentista (Rahatoimikamarin ehdotuksen 9 §) on Rahatoimikamarin mielestä määräys että Kaupunginvaltuuston asiana on tutkia, voiko eläke kokonaan tahi osittain tulla eläkkeensaajan lähimpäin omaisten hyväksi, siinä tapauksessa että eläkkeensaaja on tuomittu vapausrangaistukseen kuukaudeksi tahi pitemmäksi ajaksi, poistettava, koska tuollainen määräys on tarpeeton eikä sido kaupunkia, mutta kyllä näyttää kehottavan asianomaisia tekemään anomuksia, jotka kenties evätään. — Saman §:n 3 momentista on sanat «näiden perusteiden mukaan» poistettu tarpeettomina ja asiaan vaikuttamattomina.

Uudeksi 10 §:ksi on Rahatoimikamarin mielestä ollut pantava määräys, että edellä mainitut perusteet on hyväksytty olemaan voimassa toistaiseksi ja siksi kunnes Kaupunginvaltuusto toisin päättää. Kamarista on nimittäin näyttänyt siltä, kuin vaatisi varovaisuus näitä perusteita vahvistaessa — samoin kuin on tehty Gööteporissakin — niihin panemaan tällaisen määräyksen, koska ei ole mitään kokemusta siitä, mitä taloudellisia seurauksia eläke-edun myöntämisestä työntekijöille on. Näin ollen ei näytä asianmukaiselta, että jyrkästi sitoutumalla maksamaan työväneläkkeet kaikiksi ajoiksi sidotaan kaupunginviranomaisten vapaa harkintavalta.

Muutoin viitataan tämän oheiseen Rahatoimikamarin laatimaan ehdotukseen Helsingin kaupungin työntekijäin vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeen perusteiksi (Liite I).

Rahatoimikamarin puolesta:

Alexis Gripenberg.

Georg Estlander.

Ehdotus Helsingin kaupungin työntekijäin vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeen perusteiksi.

1. Sen, joka, olematta eläkkeeseen oikeutettu kaupungin virka- ja palvelusmiehille vahvistettujen perusteitten mukaan, on työntekijänä tai muussa vastaavassa toimessa vakinaisesti ollut kaupungin työssä ja siitä saanut pääasiallisen toimeentulonsa, pitää, niillä muilla ehdoilla ja sillä tavoin kuin tässä alempana säädetään, saada vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkettä kaupungin varoista.

2. Työntekijä, joka on tullut 63 vuoden ikään sekä vähintään 30 vuotta ollut kaupungin palveluksessa, on palveluksesta erotessaan saapa vanhuuseläkettä 60 % palkkamäärästään. Kuitenkaan ei eläke missään tapauksessa saa olla 400 markkaa vähempi vuodessa.

3. Vanhuuseläke määrätään hakijalla viitenä eroamisensa lähinnä edellisenä kalenterivuonna olleiden palkkaolojen johdolla siten, että laskelman pohjaksi pannaan lähinnä suuremmaksi tasaiseksi kymmenen markan määräksi tasoitettu keskipalkka. Kaupunginviranomaisten laatimilla luetteloilla on todistusvoima.

Palkkaan luetaan myöskin asunto ja muut luontoisedut Kaupunginvaltuuston kohtuullisiksi arvaamin rahamäärin.

4. Palvelusvuosia laskiessa on palvelusajaksi katsottava se aika, minkä hakija kaikkiaan on toiminut kaupungin palveluksessa; kuitenkin ei kuukautta lyhempiä työkausia oteta lukuun.

Palvelusvuosia laskiessa ei saa vähennystä tehdä sellaisen palvelustoimen keskeytymisen johdosta, jonka on aiheuttanut säännöllisesti uusiintuva työvoiman vähentäminen, ellei sellainen keskeytys ole kestänyt kahta kuukautta kauempaa, ei myöskään taudin tähden, ellei loma ole yhteen jaksoon kestänyt vasta mainittua aikaa kauemmin. Myönnettyyn virkavapauteen nähden tutkii Kaupunginvaltuusto, onko se aika luettava eläkkeensaajan hyväksi vai ei.

Ennen 18 vuoden ikää suoritettua palvelusaikaa ei oteta lukuun.

Jos kaupunki ottaa haltuunsa yksityisen omistaman laitoksen tai liikkeen, on Kaupunginvaltuuston asia tutkia, saako ja missä määrin siinä palveleva työntekijä, joka pysytetään kaupungin palveluksessa, eläkettä varten lukea hyväkseen aikaisemman palvelusaikansa.

Jos hakija on palveluksessa osottamansa käytöksen johdosta toimestaan erottettu tai muutoin eronnut, mutta sittemmin jälleen otettu kaupungin palvelukseen, on Kaupunginvaltuuston asia tutkia, saako hän eläke-etuun nähden lukea hyväkseen sen ajan, minkä hän palveli ennen tuollaista toimestaan eroamista.

5. Jos vastedes vanhuuseläke otetaan yleisesti käytäntöön, on sellaisen eläkkeen määrä luettava pois työntekijälle näiden perusteiden mukaan tulevasta avustuksesta.

6. Työkyvyn pysyväisen menetyksen tahi vähennyksen kohtaamalle, vähintään 15 vuotta palvelleelle työntekijälle voidaan antaa työkyvyttömyyseläkettä määrä, minkä Kaupunginvaltuusto harkintansa mukaan kussakin eri tapauksessa kohtuulliseksi katsoo; kuitenkin että tuollaista avustusta ei saa myöntää, ellei hakijan työkyvyttömyyden vähenemistä ja sen varassa olevaa työansiomahdollisuutta arvata ainakin kolmanneksiosaksi, ei myöskään kun hakijan työkyvyttömyys on hänen itsensä tahallisesti tahi tärkeällä huolimattomuudella tuottama.

Työkyvyttömyyseläkettä hakevan tulee, vaikka onkin näyttänyt lääkärintodistuksen, vaadittaessa, kaupungin kustannuksella tutkituttaa itsensä asianomaisen viranomaisen määräämällä lääkärillä.

7. Jos työntekijä on työssä kohdanneesta tapaturmasta saanut ruumiinvamman, maksetaan vahingonkorvausta asiasta voimassa olevassa laissa säädettyjen perusteiden mukaan; kuitenkin että, jos työntekijä edellä mainittujen määräyksien mukaan saisi sekä sanotun lain mukaisen vahingonkorvauksen että eläkkeen, ainoastaan suurempi apuraha maksetaan.

8. Hakijan eläkeoikeuden tutkii ja ratkaisee edellä säädettyjen perusteiden mukaisesti Kaupunginvaltuusto. Eläkekirjan antaa Maistraatti.

Eläkettä haetaan kirjallisesti tahi suullisesti siltä viranomaiselta, jonka alainen hakija on, ja on hakemuksen oheen pantava ikä- ja mainetodistus, selvitys siitä, kuinka kauan hakija on ollut kaupungin palveluksessa, sekä muut asiakirjat, joihin hakija haluaa vedota. Sittenkun hakijan esimiestä on kuultu, lähettää viranomaisen asiakirjat oman lausuntonsa kera Rahatoimikamariin asianmukaista toimenpidettä varten.

9. Eläke luetaan siitä päivästä, jonka Kaupunginvaltuusto asianhaaran mukaan määrää, sen kuukauden loppuun, jona eläkkeensaaja kuolee, sekä maksetaan kuukausittain.

Jos eläkkeensaaja on tuomittu vapausrangaistukseen kuukaudeksi tahi pitemmäksi ajaksi, ei hän saa kantaa eläkettä rangaistusajalta.

Oikeutta vanhuus- tahi työkyvyttömyyseläkkeeseen ei käy toiselle siirtäminen ja eläkkeen saa maksaa ainoastaan eläkkeensaajalle itselleen tahi hänen lailliselle asiamiehelleen, ollen jälkimäisessä tapauksessa näytettävä todistus että eläkkeensaaja on elossa; ja on mainittu määräys eläkekirjaan pantava.

10. Nämä perusteet on hyväksytty olemaan voimassa toistaiseksi ja siksi kunnes Kaupunginvaltuusto toisin päättää, kuitenkin että sellainen päätös ei saa vaikuttaa sitä ennen myönnettyyn eläkkeeseen.

*Komitean mietintö N:o 2 Helsingin kaupungin
historian aikaansaamista koskevasta asiasta.*

Sittenkun Komitea saamansa tehtävän mukaisesti oli laatinut ja Kaupunginvaltuustolle antamassaan mietinnössä N:o 1 (Pain. asiakirj. N:o 12 vuodelta 1913) esittänyt alustavan ohjelman Helsingin kaupungin historian laatimiseksi, jonka ohjelman mukaan teos jaettaisiin kolmeen nidokseen, joista ensimmäinen käsittäisi ajanjakson kaupungin ensimmäisestä perustamisesta kunnallishallinnon uudestijärjestämiseen asti ja molemmat muut nidokset seikkaperäisen kuvauksen kaupungin kehityksestä viime vuosikymmeninä, lausuttiin viime helmikuun 25 päivänä pidetyssä kokouksessa mietintöä esiteltäessä se mielipide, että suunnitellun teoksen ehkä kävisi päättäminen jo vuoteen 1875. Siihen nähden eräs puhuja (herra Schybergson) asiasta aiheutuneessa keskustelussa lausui epäilevänsä, olisiko historiankirjoituksen kannalta oikein omistaa kaksi kolmasosaa teoksesta 1875 vuoden jälkeisten tapahtumain esittämiseen ja eikö noin likellä nykyistä olevan ajanjakson kuvaaminen olisi sopiva jättää myöhemmän sukupolven tehtäväksi. Tässä yhteydessä puhuja niinikään lausui epäilevänsä, onko komitean ehdotus että useat eri kirjoittajat olisivat laatimassa teoksen jälkimäistä pääosaa, hyvin harkittu. Puhujan mielestä olisi työ ennemmin annettava yhden ainoan henkilön suoritettavaksi, mikä kävisikin helpommin päinsä, jos teos rajoitettaisiin edellä mainittuun aikakauteen.

Käymättä mietintöä seikkaperäisesti tarkastelemaan päätti Kaupunginvaltuusto palauttaa asian Komiteaan lausunnon saamiseksi siitä, eikö teoksen tulisi päättyä varhaisempaan ajanjaksoon.

Tätä tehtävää täyttääkseen saa Komitea kunnian lausua seuraavaa:

Komitea myöntää, että mietinnössä N:o 1 esitetyn, verraten laajalle tähtäävän ohjelman ehkä käy, mikäli kaupungin uusimman aikaisen kehityksen kuvaamista koskee, katsominen menevän kaupungin historian puitteiden ulkopuolelle, jos tämä käsite ymmärretään ahtaammassa mielessä, tasapuolisena, suppeaan muotoon laadittuna esityksenä kaupungin vaiheista jonkin rajoitetun ajanjakson kuluessa. Siten rajoitetun suunnitelman mukaan on viime aikoina ilmestyneet maamme vanhempien kaupunkien tarinat pääasiallisesti laadittu, mutta näissä teoksissa on sen ohessa niukka ja verraten pintapuolinen katsaus uusimman ajan tapahtumiin ja oloihin. Ylen runsaan aineiston ja aineen monivivahteisen laadun johdosta on historiankirjoittajan todella mahdoton tunkeutua kaikkien nykyaikaisen kaupunkielämän kehityksen eri puolten uumeniin, josta seikasta myöskin maamme kaupungin tarinat yleensä ovat todistuksena. Komitea puolestaan ei voi yhtyä siihen, että tuollainen puutteellinen

katsaus siihen kaupungin elämän tärkeään vaiheeseen, joka alkoi kunnallisuudistuksen toimeentultua, olisi riittävä niin laajassa teoksessa kuin Kaupunginvaltuuston alote nähtävästikin tarkoittaa. Päin vastoin on Komitea sitä mieltä, että tämän aineen perinpohjaisempi käsittely ei ainoastaan melko määrässä herättäisi mielenkiintoa suuressa yleisössä, jossa tuskin käynee edellyttäminen kaupungin muinaisten vaiheiden kuvaamisen herättävän samaa mielenkiintoa, vaan olisi sillä myös suuri käytännöllinen merkitys kunnallisasiota harrastavan kansalaisen hakemistona. Vastaisillekin polville olisi tuollainen yhdistelmä arvaamattomaksi hyödyksi, vaikka myönnettävä onkin, että vastaisen historiankirjoituksen on oleva helpompi eräiltä kohdin katsella puheenalaista ajanjaksoa ja Komitean suunnittelema teos saa osakseen saman kohtalon kuin muutkin inhimillisen työn tuotteet — 1875 vuoden edellistä aikaa käsittelevä kuvaus lukuunotettuna — nimittäin että niitä myöhemmin oiotaan ja laaditaan uudestaan.

Molemmat jälkimäiset nidokset, jotka muodostaisivat kokonaisuuden sinänsä, eivät Komitean ehdotuksen mukaan suinkaan sisältäisi pelkästään kuivaa kunnallisten vuosikertomusten ja tilastojulkaisujen yhdistelmää, vaan loisivat mikäli mahdollista kaikinpuolista valaistusta kaupungin uudemman kehityksen kaikkiin eri puoliin, niihinkin, joiden esittämiseksi aineistoa ei ole vastamainituissa julkaisuissa. Jos nyt näin likeisen ajanjakson kuvaukselle pidetään historian nimitystä epäasiallisena — mikä Komitean mielestä ei ole laita — lienee teokselle vaikeudetta löydettävissä muita nimikkeitä.

Niinkuin Komitea jo aikaisemmin on huomauttanut, on yhden ainoan kirjoittajan mahdoton hallita niitä moninaisia aineita ja kysymyksiä, joita kaupungin elämän viime vuosikymmenet käsittävä esitys sisältäisi. Ellei Kaupunginvaltuusto tahdo tyytyä siihen, että luodaan pintapuolinen katsaus tähän tärkeään kaupungin kehitysvaiheeseen, täytyy ammattimiesten kunkin alallaan käsitellä ainetta, niinkuin Komitea onkin ehdottanut. Ainoastaan sillä tavoin on sadanneksi vuosipäiväksi siitä, kun Helsinki todella korotettiin maamme pääkaupungiksi, aikaansaataavissa teos, jossa perinpohjaisesti ja käytännölliseltä kannaltakin tyydyttävästi selostetaan kaupungin kehitystä uuden kunnallishallinnon aikana.

Edellä lausutun johdosta on Komitea katsonut olevan pysyminen ennen tekemässään ehdotuksessa.

Helsingissä, maaliskuun 3 päivänä 1913.

V. T. Rosenqvist.

Carl v. Bonsdorff.
J. W. Ruuth.

Reinh. Hausen.
Otto Stenroth.

John Ugglä.

*Valiokunnan mietintö kaupunginpalvelijain ja
ulosottoapulaisten palkanparannusasiasta.*

Maistraatin ja Yhteisen Raastuvanoikeuden välityksellä ovat Kaupunginvaltuustolle saapuneet seuraavat kaupunginpalvelijain ja ulosottoapulaisten asianomaisiin virastoihin antamat palkankorotusanomukset, nimittäin

a) Maistraatin kanslian neljän kaupunginpalvelijan (vahtimestarin) tekemä, jossa anotaan että hakijain palkka korotettaisiin nykyisestä 1,600 markan määrästä 2,200 markkaan vuodessa (Liite I);

b) Raastuvanoikeuden II—V osaston kaupunginpalvelijain (vahtimestarien) tekemä, jossa anotaan että hakijain pohjapalkka korotettaisiin 1,600 markasta 2,000 markkaan vuodessa sekä että heille aikaisemmin viiden ja kymmenen vuoden palveluksesta myönnetyn palkankorotuksen lisäksi myönnettäisiin tuollainen korotus viidentoista vuoden palveluksesta (Liite II);

c) ensimmäisen kaupunginvoudin alaisten ulosottoapulaisten tekemä, jossa anotaan hakijain pohjapalkan korottamista 2,400 markasta 3,000 markkaan vuodessa (Liite III);

d) kriminalieksekuuttorin alaisten ulosottoapulaisten tekemä, jossa anotaan palkkoja korotettavaksi 2,700:sta 3,000 markkaan vuodessa (Liite IV); sekä

e) toisen kaupunginvoudin alaisten ulosottoapulaisten tekemä, jossa anotaan samanlaista palkanparannusta kuin a) ryhmään kuuluvat kaupunginpalvelijat ovat pyytäneet (Liite V).

Kaikki nämä hakemukset on Kaupunginvaltuuston Valmistusvaliokunta lähettänyt Rahatoimikamariin lausunnon antamista varten, ja onkin Kamari sittemmin antanut lausunnon kirjelmässä lokakuun 17 ja joulukuun 5 päivältä viime vuotta.

Kulunkiarviovaliokunnan ehdotuksesta lähetettiin nämä palkanjärjestelyasiat rahasăäntöä käsitellessä valmisteltaviksi erityiseen valiokuntaan, jonka kokoonpanon Valtuusto määräsi viime tammikuun 21 päivänä pitämässään kokouksessa.

Nyttemmin täytettyään tehtävänsä saa Valiokunta täten antaa järempänä seuraavan lausunnon ja ehdotuksen asiassa.

Kaupunginpalvelijain ja ulosottoapulaisten palkkaoloja on viime vuosina tuon tuostakin järjestelty. Vuonna 1901 korotettiin Maistraatin kansliassa ja Raastuvanoikeuden rikosasiainosastoilla palvelevien kaupunginpalvelijain (a) ja b) ryhmä)

palkat 1,100 markasta 1,300 markkaan vuodessa, ja vuonna 1906 korotettiin pohjapalkka nykyiseen määräänsä 1,600 markkaan, minkä ohessa mainituille virkailijoille aikaisemmin taattu 100 markan ikälisäys viiden ja kymmenen vuoden palveluksesta korotettiin kaksinkertaiseen määräänsä¹⁾. Viimeksi mainittuna vuonna korotettiin niinkään kriminaalieksekuuttorin apulaisten (d) ryhmä palkat 2,400 markasta nykyiseen määräänsä 2,700 markkaan vuodessa. Ensimmäisen ja toisen kaupunginvoudin ulosottoapulaisilla (c) ja e) ryhmä on vuodesta 1896 lähtien, jolloin ulosotto toimi järjestettiin uudestaan, ollut palkkaa, toisilla 2,400 ja toisilla 1,600 markkaa vuodessa. Myöskin viimeksimainituille kolmelle ryhmälle on taattu 200 markan ikälisäys viiden ja saman verran kymmenen vuoden nuhteettomasta palveluksesta.

Vuonna 1911 anoivat ulosottotoimen palveluksessa olevat apulaiset palkanparannusta, jota anomusta Maistraatti puolsi. Kokouksessaan marraskuun 28 päivänä mainittua vuotta Kaupunginvaltuusto kuitenkin Rahatoimikamarin ehdotuksen mukaisesti päätti evätä esityksen ulosottoapulaisten palkkain parantamisesta. Epäyksensä syyksi oli Rahatoimikamari pääasiassa maininnut, että ulosottoapulaisten palkkaedut oli varsin hiljattain järjestelty sekä että näiden virkailijain palkkaoloja muiden heihin verrattavain virkailijain palkkaetujen rinnalla ei käy katsominen epätyydyttäväksi.

Paitsi näitä palkkaetuja ja eräitä tuonnempina puheeksi tulevia sivutuloja, on kaikilla puheenalaisilla virkailijoilla vapaat raitiotiematkat virka-asioilla liikkueessaan. Ryhmiin a) ja b) kuuluvilla virkailijoilla on vuotenaan kahden viikon kesäloma, jona aikana sijaiset palkataan kaupungin varoilla. Muilla ryhmillä on kesälomaa ainoastaan mikäli sitä käy työn jakamalla ja kaupunginkassaa rasittamatta hankkiminen.

Sen aseman valaisemiseksi, mikä puheenalaisilla virkailijoilla palkkaolojen kannalta kohtuuden mukaan pitäisi olla, saa Valiokunta, joka on tarkastellut esillä olevat anomukset ryhmä ryhmältä, lausua seuraavaa:

Ryhmä a). Maistraatin kanslian kaupunginpalvelijat. Maistraatissa palvelee nykyään kuusi vakinaisella palkkasäännöllä olevaa kaupunginpalvelijaa, niistä neljä kansliassa ja kaksi Maistraatin istunnoissa. Viimeksi mainituilla on tosin hiukan pienempi pohjapalkka kuin muilla Maistraatin kaupunginpalvelijoilla, mutta sen sijaan heillä on toimestaan tuntuvia sivutuloja (palkkio kutsumusten perille toimittamisesta rakennusasioissa y. m.). Näitä ylimääräisiä tuloja silmälläpitäen ei mainittujen kahden virkailijan palkkaa käy pitäminen riittämättömänä, eivätkä he olekaan yhtyneet palkankorotusanomukseen.

Epäedullisemmassa asemassa sitä vastoin ovat Maistraatin kanslian kaupunginpalvelijat. Heidän tehtävänä on toimittaa perille haasteet, hoitaa noudot, toimittaa kutsumukset maaseudun tuomioistuimiin ja viranomaisiin, saattaa asiakirjat

¹⁾ Tätä ikälisäystä eivät saa Raastuvanoikeuden V osaston kaupunginpalvelijat, syystä että mainittu osasto edelleen on väliaikaisella kannalla.

tiedoksi täällä asuville henkilöille ja olla kanslia-aikana virantoimituksessa Maistraatissa. Heidän työmääränsä käy selville siitä, että heidän kunkin suoritettavanaan vuonna 1912 oli kolmattatuhatta eri toimitusta. Puheenalaisten palvelusmiesten aika kuluu virkatehtäviin niin tyyten, ettei heillä ole tilaisuutta hankkia itselleen mainittavaa sivuansiota, paitsi kenties sunnuntai- ja pyhäpäivin. Heillä toimistaan olevat sivutulot ovat vähäpätöiset, nousten 100—200 markkaan vuodessa.

Ryhmä b). Raastuvanoikeuden II—V osaston kaupunginpalvelijat. Raastuvanoikeuden kaupunginpalvelijoista perustuu I osastolla palvelevien palkka melkoiselta osalta sivutuloihin. Nämä kaupunginpalvelijat eivät ole anoneet palkanparannusta ja näyttävät, samoin kuin edellämainitut kaksi Maistraatin kaupunginpalvelijaa, olevan erotettava luvusta palkanjärjestelyssä.

Raastuvanoikeuden n. s. rikosasiainosastojen kaupunginpalvelijat saavat toimituskirjain lunastuksesta ja toimituspalkkiosta 15 päivänä tammikuuta 1883 annetun asetuksen mukaan sivuansiota kustakin riita-asioissa perille toimittamastaan haasteesta ja haastetodistuksesta sekä todistajain haastamisesta tuollaisiin asioihin. Tämän lisäksi on heillä pöytäkirjain jakelusta vakinaisia lisätuloja. Nämä lisätulot nousevat, mikäli on ilmoitettu, kaikkiaan noin 600—800 markkaan vuodessa.

Edellä mainitut sivutulot ynnä palkka ovat näiden vahtimestarien pääasiallisina tuloina. Tosin tulee heille haasterahoja myöskin rikosjutuissa, joita virallinen syyttäjä ei aja, mutta tuollaisten juttujen luku on sangen pieni. Tavallisissa rikosjutuissa sekä tullijutuissa ynnä Rautatiehallituksen, Vaivashoitohallituksen y. m. vireille panemissa jutuissa on Raastuvanoikeuden palvelusmiehillä rasittava työ ilman minäkäänlaisia tuloja. He ovat velvolliset kutsumaan asialliset, ilmiantajat ja vastaajat oikeuteen, haastamaan todistajat sekä noutamaan syytetyt ja todistajat. Tosin on heillä eräissä tapauksissa oikeus saada tästä korvaus asianomistajalta, mutta tuollainen korvaus suoritetaan todellisuudessa aniharvoin. Tämä tehtävain puoli on vähä vähältä käynyt yhä paljotöisemmäksi, erittäinkin siitä lähtien kun Meilahti, Greijus, Gumtähti ja Böle y. m. alueet on yhdistetty kaupunkiin. Henkilöitä noutaessaan etäisemmiltä paikoilta täytyy kaupunginpalvelijain useinkin edeltäpäin maksaa heidän puolestaan rautatiepiletti tahi kyytiraha, ja tästä he vain poikkeustapauksissa voivat saada jotain korvausta. Kun rikosasiainosastojen istuntoja usein jatkuu myöhään iltapäivin ja kaupunginpalvelijain vielä sen jälkeen ja varhain seuraavana aamuna täytyy olla toimessa, on heidän mahdoton hoitaa mitään sivutoimia. Tosin voivat he toimittamalla yksityishenkilöjen antamia pienempiä tehtäviä hankkia itselleen jonkinlaista ansiota, mutta nämä satunnaiset sivutulot eivät nouse mainittavaan määrään.

Ryhmä c). Ensimmäisen kaupunginvoudin alaiset ulosottoapulaiset. Ensimmäisen kaupunginvoudin apulaisiksi riita-asioissa annettujen päätösten ja välipäätösten täytäntöönpanossa on rahasääntöön pantu neljä kaupunginpalvelijaa. Ensimmäisen kaupunginvoudin ilmoituksen mukaan on näillä virkailijoilla, joille ominaisuuksiin, arvostelukykyyn ja tietoihin nähden täytyy asettaa sangen suuret vaatimukset, niin

paljon työtä, etteivät he missään tapauksessa voi hoitaa sivutoimia. Ylimääräisiä tuloja eli sivusaatavutuloja ei heillä toimestaan myöskään ole.

Ryhmä d). Kriminaalieksekuuttorin ulosottoapulaiset. Kriminaaliseen ulosottotoimeen kuuluvain tehtävain suorittamista varten perustettiin vuonna 1899 kriminaalieksekuuttorin virka ja hänen avukseen asetettiin palvelusmiehiä, joita nykyään on lukuaan kahdeksan. Heidän virantoimituksensa on, päällystön ilmoituksen mukaan, erittäin rasittavaa ja sitäpaitsi epäkiitollista sekä laadultaan osittain vaarallistakin, syystä että nämä palvelusmiehet pääasiallisimmin joutuvat tekemisiin väestön huonoimpain ainesten kanssa. Kriminaalista ulosottotoimintaa vaikeuttaa meillä, niinkuin tunnettu, huomattavassa määrässä myös luotettavan asuntotarkastuksen ja tehokkaan ilmoitusjärjestelmän puute, mitkä seikat ovat omansa suuressa määrin lisäämään näiden palvelusmiesten työtaakkaa.

Ryhmä e). Toisen kaupunginvoudin ulosottoapulaiset. Näitä palvelusmiehiä, joiden tehtävänä on avustaa toista kaupunginvoutia maksamattomain kunnallis-, kirkollis- ja kruununverojen sekä muiden maksujen perimisessä, oli tämän vuoden alkuun asti lukuaan yksitoista, mutta Kaupunginvaltuuston viime kulunkiarvion järjestelyyn yhteydessä tekemän päätöksen mukaisesti on heidän lukunsa lisätty kahdeksaksi toista, sen johdosta että työvoimain lisäännys on osottautunut välttämättömän tarpeelliseksi. Tämä lisäys tarkoitti tosin etusijassa sen vuosien varrella juurtuneen käytännön poistamista, että ulosottoapulaiset antoivat tilapäisten apulaisten toimeksi sellaista verolippujen perimisen, joita he itse eivät ehtineet hoitaa; mutta ilmeistä kuitenkin on, että lisäksi asetetut seitsemän ulosottoapulaista tuntuvassa määrässä helpottavat työtaakkaa.

Puheenalaisella ulosottoapulaisten ryhmällä on tosin paljotoinen toimi, mutta virantoimitus ei kuitenkaan ehdottomasti estäne heitä hankkimasta sivutuloja. Virasta johtuvia sivusaatavia, jotka vaihtelevat 500 ja 1,800 markan välillä vuodessa, kertyy sängen epätasaisesti, sillä niillä apulaisilla, joilla vahvistetun aluejaon mukaan on toimialansa etäisemmissä ja parhaastaan köyhemmän väestön asumissa osissa kaupunkia, on näitä tuloja verraten vähän, vaikka heidän työtaakkansa on runsaampi ja rasittavampi kuin muiden.

Huomauttaen että elantokustannukset ovat pääkaupungissa viime vuosikymmenen kuluessa tuntuvasti kohonneet ja että palkkaetujen parantamista tarkoittavia vaatimuksia sekä virka- että palvelusmiesten, ja varsinkin viimeksi mainittujen taholta, yleensä täytyy pitää oikeutettuina, on Rahatoimikamari tästä palkanjärjestelyasiasta aikaisemmin antamissaan lausunnoissa, käytettyään asiaa erityisen valiokunnan valmisteltavana, esittänyt että ryhmiin a) ja b) kuuluvien kaupunginpalvelijain pohjapalkkaa korotettaisiin 400 markalla sekä ryhmiin c) ja d) kuuluville ulosottoapulaisille myönnettäisiin, ensinmainituille 300 ja jälkimäisille 150 markan lisäys vuotui-

seen pohjapalkkaan. Sitä vastoin ehdottaa Rahatoimikamari, että Kaupunginvaltuusto epäisi toisen kaupunginvoudin apulaisten (ryhmä e) palkanparannusanomuksen. Raastuvanoikeuden kaupunginpalvelijain tekemää palkankorotusanomusta on Yhteinen Raastuvanoikeuskin puoltanut, kuitenkin ainoastaan mikäli koskee pyydettyä pohjapalkan korotusta, jota vastoin Yhteinen Raastuvanoikeus ei ole katsonut voivansa puoltaa suostumusta anomukseen ikälisäyksen myöntämisestä 15 vuoden palveluksesta, erittäinkin kun kaupungin virkamiehillä yleensä ei ole tuollaista etua. Tähän viimeksi esitettyyn epäävään lausuntoon on Rahatoimikamarikin yhtynyt.

Valiokunta puolestaan on tässä edellä esitetyistä syistä katsonut voivansa pääasiassa yhtyä Rahatoimikamarin ehdotukseen, kuitenkin siten muutettuna, että niin ensimmäisen kaupunginvoudin kuin kriminaalieksekuutorinkin apulaisten (ryhmät c ja d) pohjapalkka olisi määrättävä 2,800 markaksi. Valiokunnan mielestä ei nimittäin mikään peruste näiden kahden ryhmän erottamista toisistaan palkkaukseen nähden, koska niillä kumpaisellakin on yhtä rasittavat työtehtävät ja niihin kuuluvat henkilöt ovat kokonaan vailla sivusaatavatuloja sekä tilaisuutta sivuansion saamiseen. Lisäsyys, joka vaatii jossain määrin tasoittamaan Rahatoimikamarin ehdotuksen mukaan kriminaalieksekuutorin apulaisille tulevaa palkkamäärää, on Valiokunnan mielestä se, että n. s. vähäpätöisissä rikosjutuissa sakotettujen henkilöjen luku, joka on tuntuva osa syypääksi tuomittujen kokonaisluvusta, on viime vuosina huomattavassa määrässä vähentynyt ¹⁾, luultavasti sen johdosta että poliisiviranomaisten taholta on menetelty laimeammin järjestyksikkomuksiin nähden.

Toisen kaupunginvoudin alaisiin ulosottoapulaisiin nähden (ryhmä e) on Valiokunnassa pantu kyseeseen, eikö edellä mainitun sivusaatavatuojen erilaisuuden tasoittamiseksi olisi Maistraatin käytettäväksi asetettava määräraha, josta voitaisiin antaa tilapäisiä palkanlisäyksiä niille tämän ryhmän palvelusmiehille, jotka mainitusta syystä ansaitsisivat kehotuspalkinnon. Kun kuitenkin heidän lukuaan, niinkuin vastikään mainittiin, on tuntuvasti lisätty eikä vielä ole olemassa kokemusta siitä, mitä tämä lisäys ja siitä johtuva aluejaon muutos vaikuttaa puheenalaisten ulosottoapulaisten työtaakkaan ja sivusaatavatuoihin, ei Valiokunta ole katsonut asian nykyisellään ollessa voivansa puoltaa määrärahan myöntämistä mainittuun tarkoitukseen.

Valiokunnan ja Rahatoimikamarin ehdotusten rahallinen puoli käy selville tämän oheisesta taulukosta, josta näkyy, että kumpaisenkin ehdotuksen toteuttaminen tuottaisi kaupunginkassalle lisämenoja kaikkiaan 7,200 markkaa vuodessa.

Edellä lausutun nojalla saa Valiokunta esittää Kaupunginvaltuuston päätettäväksi

---

¹⁾ Raastuvanoikeuden sakottamain henkilöiden luku, joka vuonna 1904 oli 4,652, kohosi vuonna 1907 11,564 henkilöön, mutta oli vuonna 1910 ainoastaan 8,371 henkilöä.

että seuraavain kaupunginpalvelija- ja ulosottoapulaisryhmään vuotuinen pohjapalkka ensintulevan huhtikuun 1 päivästä lukien korotettaisiin: Maistraatin kanslian ja Raastuvanoikeuden toisen, kolmannen ja neljännen osaston sekä väliaikaisen viidenen osaston kaupunginpalvelijain 1,600 markasta 2,000 markkaan, ensimmäisen kaupunginvoudin alaisten ulosottoapulaisten 2,400 markasta 2,800 markkaan sekä kriminaalieksekuuttorin ulosottoapulaisten 2,700 markasta niinkään 2,800 markkaan;

että esillä olevat palkanparannusanomukset muilta kohdin evätätäisiin; sekä

että myönnetty palkanparannus kuluvalta vuodelta, kaikkiaan 5,400 markkaa, pantaisiin maksettavaksi Kaupunginvaltuuston käyttövaroista.

Helsingissä, maaliskuun 3 päivänä 1913.

Otto Stenroth.

Alexander Frey.

A. M. Lassenius.

John Uggla.

Helsingin Maistraatille.

Maistraatille saamme täten kunnioittaen tehdä seuraavan esityksen.

Niinkuin tunnettu, ovat elantokustannukset osin elintarpeitten kalleuden ja osin korkeiden asunnonvuokrain johdosta kaupungissa tuntuvasti kohonneet, mikä seikka vuorostaan huomattavasti vaikuttaa meidän toimeentuloomme sillä 1,600 markan palkalla ilman mainittavia sivutuloja, mikä meillä nykyään on. Kun mahdollisimman halpa vuokra huoneesta ja keittiöstä on 60 markkaa kuukaudessa sekä polttopuut ja valaistus maksavat 15 markkaa, jää elatukseen, vaatteisiin y. m. 58 markkaa kuukaudessa. Kun tätä määrää ei, varsinkaan perheelliselle henkilölle, voi pitää riittävänä tarpeelliseen toimeentuloon eikä myöskään tilaisuutta ylimääräiseen ansioon ole, meidän kun täytyy käyttää kaikki voimamme virkatehtäviemme täyttämiseen, rohkenemme kunnioittaen pyytää Maistraattia suosiollisesti ryhtymään sen suuntaiseen toimenpiteeseen, että me nykyisten palkkaetujemme lisäksi saisimme 600 markan suuruisen lisäpalkkion.

Helsingissä, maaliskuun 15 päivänä 1912.

I. Nikiforow.

Viktor Gillberg.

Alfred Carlsson.

Helsingin Maistraatille.

Kun Maistraatin kanslian muut kaupunginpalvelijat ovat kansliaan antaneet palkan-
korotusanomuksen sinä aikana kun minä olin sairaana eikä minulla ollut tilaisuutta heihin
yhtyä, saan nöyryimmästi täten minäkin pyytää samaa palkanparannusta, mikä ehkä
myönnetään heille.

Helsingissä, joulukuun 5 päivänä 1912.

Albert Byman.

Helsingin Yhteiselle Raastuvanoikeudelle.

Me allekirjoittaneet, täkäläisen Raastuvanoikeuden toisen, kolmannen, neljännen ja viidennen osaston vahtimestarit, saamme täten kunnioittaen anoa, että Yhteinen Raastuvanoikeus suosiollisesti tahtoi ryhtyä sen suuntaiseen toimenpiteeseen, että meidän pohjapalkkamme, joka vuodesta 1907 lähtien on ollut 1,600 markkaa vuodessa, ensintulevan vuoden alusta korotettaisiin 2,000 markkaan sekä että meille, paitsi aikaisemmin myönnettyä palkanlisäystä viiden ja kymmenen vuoden palveluksesta, myönnettäisiin samanlainen korotus viidentoista vuoden palveluksesta.

Edellä olevan esityksen olemme katsoneet olevan tekeminen, syystä ettei meidän nykyinen palkkamme voi meille antaa taattua toimeentuloa, kun elantokustannukset kaupungissa ovat, niinkuin yleisesti on tunnettu ja tunnustettu, viime vuosina paljon kohonneet, samalla kun työtaakka koko Fredriksbergin ja koko Meilahden sekä Huopalahden erinäisten osain kaupunkiin yhdistämisen johdosta on siinä määrin lisääntynyt, ettei aikaa ja tilaisuutta sivuansioitten hankkimiseen enää ole. Tähän tulee lisäksi että, kun meillä ei ole määrärahaa matkakustannuksia varten hoitaessamme rikosuontoisia asioita sekä mainituissa osissa kaupunkia että myös kaupunkiin kuuluvassa laajassa saaristossa ynnä Hermannissa ja Toukolassa Vanhankaupungin siltaan asti, meidän usein täytyy omista varoistamme ja niukan palkkamme vähennykseksi suorittaa tuntuvia menoja viran tähden.

Esittämistämme syistä rohkenemme luottavaisesti toivoa, että Yhteinen Raastuvanoikeus on havaitseva meidän anomuksemme täysin oikeutetuksi ja yksimielisesti puoltava sitä niiden viranomaisten luona, joiden käsiteltäviin ja ratkaistaviin asia kuuluu.

Helsingissä, syyskuun 24 päivänä 1912.

A. E. Sandström.

A. A. Nyberg.

A. K. Renström.

Th. Lindström.

K. F. Nilsson.

T. W. Björk.

G. Edv. Hagelin.

K. A. Björk.

Helsingin Maistraatille.

Me allekirjoittaneet, täkäläisen kaupunginvoudinkonttorin ensimmäisen kaupunginvoudin alaiset ulosottoapulaiset, anomme nöyrimmästi Maistraatin myötävaikutusta siihen, että meidän palkkamme, joka tähän asti on ollut 200 markkaa kuukaudessa, korotettaisiin 250 markkaan kuukaudessa.

Vuosi takaperin teimme samallaisen anomuksen, mutta emme onnistuneet saada Herrain Kaupunginvaltuusmiesten myöntymystä siihen. Siitä lähtien eivät elantokustannukset kuitenkaan ole ensinkään huojistuneet, pikemmin päin vastoin. Vuokrat ovat edelleen yhtä kalliit kuin ennenkin, ja elintarpeista sekä polttopuista vaaditaan entistä korkeampi hinta. Näin ollen ja kun koko aikamme kuuluu virantoimitukseen, joten meillä ei ole tilaisuutta lisäansion hankkimiseen, on meidän mahdoton niukoilla palkoilamme kunnolleen tulla toimeen tavallisissakaan oloissa. Rohkenemme sentähden toivoa Maistraatin suosiollisesti puoltavan anomustamme.

Helsingissä, lokakuun 30 päivänä 1912.

August Österberg.
Oskar Nyman.

Edvard Löflund.
Martin Forsbäck.

Helsingin Maistraatille.

Me allekirjoittaneet, tšekäläisen kriminaalieksekuuttorin alaiset ulosottoapulaiset, pyydämme nöyrimmästi Maistraatin myötävaikutusta siihen, että palkkamme, joka tähän asti on ollut 225 markkaa kuukaudessa, korotettaisiin 250 markkaan.

Muuten pyydämme kunnioittaen viitata vuosi takaperin tekemäämme samallaiseen anomukseen, jonka Kaupunginvaltuusto kuitenkin epäsi.

Helsingissä, marraskuun 12 päivänä 1912.

N. T. Helin.

K. O. Törnroos.

Axel Olin.

Julius Hytönen.

G. R. Enberg.

Gustav Böhling.

Fridolf Palm.

G. A. Hägglund.

Helsingin Maistraatille.

Me allekirjoittaneet, täkäläisen toisen kaupunginvoudin alaiset ulosottoapulaiset, saamme täten nöyrimmästi pyytää Maistraattia niin menettelemään, että meidän nykyiset pohjapalkkamme 1,600 markasta vuodessa tammikuun 1 päivästä 1913 korotettaisiin 2,200 markkaan. Tämän anomuksemme perustamme siihen, että nämä pohjapalkat eivät ole viimeisten 30 vuoden kuluessa muuttuneet, vaikka elantokustannukset samaan aikaan ovat kohonneet aivan hämmästyttävässä määrässä. Pyydämme sen ohessa huomauttaa, että työmme on vuosi vuodelta lisääntynyt väkiluvun kasvaessa, ja samalla vastuummekin, mutta eivät suinkaan ulosotettaviksi erääntyneistä verolipuista kertyvät ylimääräiset tulot, sillä saadaksemme rästit ajoissa perityiksi, täytyy meidän käyttää apulaisia ja näille luovuttaa perimisestä tuleva palkkio.

Asianlaita on nimittäin se, että useimmilla meistä on noin 7,000 verolippua vuoteen tilitettävänä, vaikkemme itse ehdi käsitellä enempää kuin enintään 3,000 verolippua, joista saamme perityiksi enintään 25—30 %.

Edellä esitettyihin seikkoihin katsoen rohkenemme sentähden toivoa myöntymystä tähän anomukseemme.

Helsingissä lokakuulla 1912.

J. Holmström.
Johan Schultz.
Aug. Leinonen.

A. Josefsson.
Robert Ekholm.
E. Wickström.

E. J. Wikström.
G. Eklund.

V. Wainio.
J. A. Lindström.
K. Holmberg.

Taulukko,

josta näkyy kaupunginpalvelijain ja ulosottoapulaisten palkkaolot voimassa olevan rajasäännön sekä Valiokunnan ehdottaman palkanjärjestyksen mukaan (sulkujen sisässä olevat numeroluvut osottavat Rahatoimikamarin ehdotuksen).

Palvelusmiesryhmä.	Toimien luku.	Nykyinen pohjapalkka Smk.	Laskettuja sivutuloja Smk.	Valiokunnan ehdottama pohjapalkka Smk.	Vuotuinen palkkorotus kaikkiaan eri palvelusryhmissä Smk.	Muistutuksia.
a) Maistraatinkanslian kaupunginpalvelijat	4	1,600:—	Vähäpätöiset.	2,000:—	1,600:—	Kaikki nämä ryhmät saavat 200 markan ikälisäyksen 5 ja 10 vuoden palveluksesta sekä vapaat raitiotiematkat virka-asioilla liikkeudessaan. Raastuvan oikeuden ja Maistraatin kaupunginpalvelijoille palkkaa kaupunki kesäloman ajaksi sijaiset; ulosottoapulaiset taas saavat kesälomaa vain tilaisuuden mukaan ja ehdolla ettei kaupunginkassaa siten rasiteta.
b) Raastuvanoikeuden II—V osaston kaupunginpalvelijat . .	8	1,600:—	600 à 800	2,000:—	3,200:—	
c) I kaupunginvoudin ulosottoapulaiset . .	4	2,400:—	—	2,800:— (2,700:—)	1,600:— (1,200:—)	
d) Kriminaalieksekutorin ulosottoapulaiset	8	2,700:—	—	2,800:— (2,850:—)	800:— (1,200:—)	
e) II kaupunginvoudin ulosottoapulaiset . .	17 1	1,600:— 1,800:—	500 à 1,800	1,600:— 1,800:—	—	
Yhteensä palkanlisäystä vuodessa Valiokunnan ja Rahatoimikamarin ehdotusten mukaan					7,200:—	Valiokunta ja Rahatoimikamari ehdottavat näiden palvelusmiesten hakemusta evättäväksi.

Lausunto asiasta, joka koskee maksujen määräämistä tilapäisten varastopaikkain käyttämisestä kaupungin rantasilloilla.

HELSINGIN

RAHATOIMIKAMARI.*Helsingissä,**helmik. 20 p:nä 1913.**Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

N:o 117.

Lähetepäätöksellä tammikuun 18 päivältä kuluva vuotta on Kaupunginvaltuusto käskenyt Rahatoimikamarin antaa lausunnon Helsingin Kauppavaltuutettujen lausunnon johdosta (Liite I), joka kohdistuu Kamarin tekemään esitykseen erinäisiin toimenpiteisiin ryhtymisestä olojen järjestämiseksi kaupungin rantasilloille varastoon pantuihin tavaroihin nähden sekä maksujen määräämiseksi tavaroista, joita säilytetään rantasilloilla yli määrärajan (Liite II).

Niinkuin asiakirjoista näkyy, on Rahatoimikamari edellä mainitulla ehdotuksellaan tarkoittanut toiselta puolen järjestää tähän kuuluvia oloja, mutta samalla toiselta puolen pyrkinyt hankkimaan liikennöitsijöille tilaisuutta saada voimassa olevan satamajärjestyksen ankaroista määräyksistä huolimatta poikkeustapauksissa, liikennöitsijöille epäsuotuisain olojen vallitessa, panna tavaroita varastoon kaupungin rantasilloille ja satama-alueille. Kauppavaltuutetut sen sijaan näyttävät olleen sitä mieltä, että Rahatoimikamarin ehdottama menettelytapa tarkoittaisi kaupan rasittamista lisävaikeuksia ja uusia maksuja panemalla, joten menettely ei olisi hyvin harkittu pääkaupungin kauppaetujen kannalta katsoen. Kauppavaltuutetut ovat kuitenkin voineet yhtyä Rahatoimikamarin ehdotukseen mikäli koskee muualta kotimaasta tänne saapuneita ja tänne jääviä tavaroita.

Kantansa valaisemiseksi tässä asiassa saa Rahatoimikamari, sen lisäksi mitä asiassa ennen on lausuttu, viitata seuraaviin seikkoihin:

Se Rahatoimikamarin huomauttama epäkohta, että liikenteenharjoittajat ovat satamajärjestyksen määräyksistä huolimatta ruvenneet entistä enemmän panemaan purettuja tavaroita varastoon rantasilloille ja satama-alueille, kohosi tosin korkeimmilleen viime kesänä ja syksynä silloisen rakennuslakon johdosta. Mutta tämä epäkohta on, vaikkakin vähemmän räikeänä, ollut olemassa vuosikausia ja pyrkii kasvamistaan kasvamaan. Satamapäällystökkin on tämän asianlaidan huomannut, niinkuin käy selville siitä, että satamakapteeni on erinäisiä kertoja kiinnittänyt Raha-

toimikamarin huomiota siihen sekä ehdottanut asetettavaksi erityisen tarkastuskonstaapelin paremman valvonnan ja tehokkaamman tarkastuksen aikaansaamiseksi. Sittenkun erinäiset Kamarissa tehdyt ehdotukset oli syystä tai toisesta havaittu sopimattomiksi, yhtyi Kamari edellä mainittuun satamakapteenin tekemään ehdotukseen, jonka Kaupunginvaltuustokin on rahasaäntöä käsitellessään hyväksynyt. Mainitun konstaapelin toiminnan tulos osottautuikin hetimiten, sillä Rahatoimikamariin annettiin luettelo, jossa mainittiin parikymmentä kaupungin satama-alueilla sijaitsevaa paikkaa, joita erinäiset suuremmat kauppaliikkeet ja yksityishenkilötkin käyttivät luvatta ja maksutta. Tämä ilmoitus aiheutti Rahatoimikamarin tekemään Kaupunginvaltuustolle ehdotuksen asiassa.

Kauppavaltuutettujen käsitykseen Rahatoimikamarin esityksestä ei Kamari ole voinut yhtyä. Kun Kauppavaltuutetut toiselta puolen ovat sitä mieltä, että tavarasta, joka on tänne saapunut muualta kotimaasta tänne jäädäkseen, on suoritettava varastomaksuja, on Valtuutettujen mielestä kohtuutonta kantaa maksua tavarasta, joka on kaupunkiin saapunut edelleen lähetettäväksi toiseen paikkakuntaan, ja näin erittäinkin, mikäli koskee ulkomailta tuotettuja tavaroita, joihin nähden ei tarvitsisi ryhtyä erikoisiin toimenpiteisiin, vaan olisi sopivinta jättää satamakapteenin asiaksi menetellä niinkuin tähänkin asti satamajärjestystä soveltamalla asianhaaran mukaan. Kauppavaltuutettujen ehdotus siis sisältää, että tänne osotettuihin kotimaisiin tavaroihin olisi sovellettava ankarampia määräyksiä ja niille pantava eri maksut, mutta että huojennuksia mikäli mahdollista olisi hankittava maahan tuotetuille, s. o. ulkomaisille sekä kauttakulikutavaroille. Minkätähden kotimaisia tavaroita olisi ylimääräisesti verotettava ulkomaisten ollessa maksuista vapaat, näyttää käsittämättömältä ja epämiellyttävältä. Suuret kauppaliikkeethän ne ovat, jotka etusijassa tuottavat maahan tavaroita ja jotka liikkeensä siitä haittaa kärsimättä voivat suorittaa ne verraten vähäpätöiset maksut, mitkä tässä tulisivat kysymykseen ja varmaan monin kerroin korvautuisivat sillä edulla että saa kaupungin rantasilloille joksikin lyhyeksi ajaksi panna tavaroita varastoon. Toinen on laita kotimaan paikoista saapuneiden tavarain. Nämä tavarat ovat pääasallisimmin tiiliä, hiekkaa, halkoja ja kaikenlaatuisia rakennusaineita. Tuollaisia tavaroita varten ei ole suuria tavarasuojia käytettävänä. Rakennuspaikoilla vallitsee tilanahtaus eikä kaupungin eri osissa ole riittävässä määrässä sopivia varastopaikkoja vuokrattavina. Tuonlaatuisten tavarain vastaanottajille voi Rahatoimikamarin ehdottama ja Kauppavaltuutettujen puoltama maksu käydä jonkun verran rasittavaksi. Mutta sellainen toimenpide on välttämättömän tarpeellinen väärinkäytöksen ja häiriöitten poistamiseksi, niinkuin Kamari jo on huomauttanut.

Syyt, joilla Kauppavaltuutetut ovat vastustaneet maksun määräämistä ulkomaan paikasta saapuneiden tavarain sekä kauttakulikutavarain varastoonpanosta, eivät likemmältä tarkastellessa pidä paikkaansa. Epäillä täytyy, ettei ilmoitusta tavarain saapumisesta tavallisesti kävisi kolmen päivän kuluessa toimittaminen vastaanottajalle, ja onhan tavarain lähettäjä useimmiten jo ennen tavarain saapumista antanut vastaanottajalle tiedon sen lähdöstä, joten vastaanottaja voi helposti laskea

saapumisajan. Huomautettua tavarasuojain ja muiden säilytyspaikkain puutetta on viime vuosina kaupungin toimesta enemmän ja enemmän poistettu, ja nyt ehdotettu toimenpide, että maksun suorittamalla saisi joksikin lyhyeksi ajaksi panna tavaroita kaupungin rantasilloille varastoon, juuri tarkoittaa valituksenalaista varastopaikkain puutteen poistamista.

Kauppavaltuutetut näyttävät edellyttävän, että satamakapteeni menettelisi, ei satamajärjestyksen selväin ja ankarain määräysten mukaan, vaan soveltamalla satamajärjestyksestä asianhaaran mukaan. Tuollaista valtaa ei satamapäällystöllä kuitenkaan ole. Jos kuitenkin kaupunginviranomaiset menettelisivät niinkuin Kauppavaltuutetut ovat maahan tuotettuihin ja kauttakulku-tavaroihin nähden ehdottaneet, nimittäin ettei yksikään tavarain vastaanottaja saisi pitää tavaroitaan kaupungin rantasilloilla kolmea päivää kauemmin, olisi seuraus aivan päinvastainen kuin mitä Kauppavaltuutetut ovat tarkoittaneet. Juuri tähän nähden ja kuitenkin varataksien liikemiehille tilaisuutta saada poikkeustapauksissa säilyttää purettuja tavaroita kaupungin rantasilloilla kolmea päivää kauemmin Rahatoimikamari on ehdotuksensa tehnyt. Ja kun siis kysymyksessä ovat ainoastaan poikkeustapaukset ja poikkeusedut, on maksukin määrättävä niin korkea, ettei voi olla liikenteenharjoittajan edun mukaista pitää tavaroitaan kaupungin rantasilloilla kauempaa kuin välttämätöntä on.

Yhdessä kohden on Rahatoimikamari kuitenkin katsonut olevan muuttaminen aikaisempaa ehdotustaan, nimittäin mitä suoritettavan vuokran laskuperusteeseen tulee. Kamarin aikaisemman esityksen mukaan suoritettaisiin maksua 25 penniä neliömetriltä ja viikolta, lukemalla alotettu viikko kokonaiseksi, jommoista laskuperustetta tähän asti on noudatettu tuollaisissa tapauksissa. Myönnettävä kuitenkin on, että niin liikennöitsijäin kuin kaupunginkin kannalta olisi edullisempaa laskea maksu päivittäin ja niin ollen 5 penniksi neliömetriltä. Tästä ei koituisi kaupalle ja liikenteelle rasittavaa menoerää, koska tuollaisia varastopaikkoja vain poikkeustapauksissa tarvitsisi käyttää ja silloinkin ainoastaan lyhyen ajan. Viidenkymmenen neliömetrin laajuinen varastopaikka maksaisi näin ollen Smk 2: 50 päivässä eli siis Smk 17: 50 viikossa, jommoisen menoerä ei millään tavoin voi vaikuttaa asiaan, koska tuollaiselle alueelle käy sijoittaminen tuntuvia tavaramääriä.

Edellä olevaan lausuntoonsa viitaten saa Rahatoimikamari kunnioittaen esittää, että Kaupunginvaltuusto päättäisi:

hyväksyä edellä mainitun ehdotuksen ja vahvistaa sen mukaisen vuokramaksun määrän.

Lähetekirjat palautuvat tämän mukana.

Rahatoimikamarin puolesta:

Alexis Gripenberg.

Georg Estlander.

HELSINGIN
KAUPPAVALTUUTETUT

Helsingissä,
jouluk. 28 p:nä 1912.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Vaadituksi lausunnoksi Rahatoimikamarin kirjelmässä syyskuun 19 päivältä 1912 Kaupunginvaltuustolle tehdyn esityksen johdosta, että ryhdyttäisiin erinäisiin toimenpiteisiin kaupungin rantasilloille varastoon pantujen tavarain poistamiseksi sekä maksujen kantamiseksi tavaroista, joita siellä säilytetään yli määräjän, saavat Kauppavaltuutetut kunnian esittää seuraavaa:

Mikäli Kauppavaltuutetut ovat kaupungin satamakapteenilta saaneet tietää, ei sitä Rahatoimikamarin valittamaa asianlaitaa, että liikenteenharjoittajat ovat satamajärjestyksen määräyksistä huolimatta entistä enemmän ruvenneet panemaan purettuja tavaroja rantasilloille varastoon, suinkaan käy katsominen viime aikoina syntyneeksi, laadultaan pysyväiseksi epäkohdaksi, vaan johtui rakennusaineitten kasautuminen rantasilloille viime syksynä silloisesta rakennuslakosta, joka sai aikaan, että eräillä rakennuttajilla ei ollut tilaisuutta ajoissa viedä pois tänne saapuneita rakennusaineitaan. Lakon päätyttyä palautuivat säännölliset olot, jolloin Satamakonttori satamakapteenin antaman tiedon mukaan kykeni konttoriin asetetun tarkastuskonstaapelin avulla täysin tyydyttävästi valvomaan satamajärjestyksen määräysten noudattamista ja ryhtymään tarpeen vaatiessa asiaan. Kauppavaltuutettujen mielestä ei siis syksyllä 1912 vallinneita oloja käy paneminen toimenpiteiden perusteeksi nyt puheena olevassa kohden.

Kauppavaltuutetut eivät tällä kuitenkaan tahdo kieltää, ettei eräitä haittoja tässä kohden olisi säännöllistenkin olojen vallitessa olemassa ja kaipaisi huomiota kaupunginhallinnon puolelta. Tähän kuuluvain asiain arvostelemisessa on kuitenkin, niinkuin Rahatoimikamarikin on huomauttanut, noudatettava sitä sääntöä, ettei liikenteenharjoittajia kohtuuttomasti rasiteta ankarilla määräyksillä ja erikoisilla maksuilla, mutta kyllä että häiriötä ja epäjärjestyä ehkäistään. Kauppavaltuutetut ovat puolestaan Rahatoimikamarin kanssa yhtä mieltä, mikäli koskee tänne muualta kotimaasta saapuneita ja tänne jääviä tavaroita. Mitä sitä vastoin tulee muihin tavaroihin eli semmoisiin, joita on tänne saapunut edelleen toiseen paikkakuntaan toimitettaviksi, eritoten ulkomailta tuotettuihin tavaroihin, ovat Valtuutetut sitä mieltä, ettei erikoisia toimenpiteitä ole tarpeen, vaan että Satamakonttorin asiaksi jätetään niinkuin tähänkin asti satamajärjestyä soveltamalla menetellä asianhaaran mukaan. Näihin tavaroihin nähden täytyy nimittäin ottaa huomioon, ettei lastin vastaanottaja useinkaan edes ehdotettujen kolmen päivän kuluessa ole saanut tietoa tavaransa saapumisesta tänne; että lisäksi syksyihin, jolloin

tavarain kasautuminen on suurin, tavarasuojat ja muut säilytyspaikat ovat täpösen täynnä; sekä vihdoin että rautatievaunuista on alituinen puute. Lisävaikeuksien ja maksujen asettaminen kaupan rasitukseksi tällaisissa oloissa ei Kauppavaltuutettujen mielestä ole hyvin harkittua pääkaupungin kauppaetujen kannalta.

Kauppavaltuutettujen puolesta:

Hj. Schildt.

A. V. Lindberg.

HELSINGIN

RAHATOIMIKAMARI.

Syysk. 19 p:nä 1912.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 477.

Helsingin kaupungissa voimassa olevan satamajärjestyksen 8 §:n 1 momentin johdosta on tavarain vastaanottaja velvollinen poistamaan tavarat sitä mukaa kuin purkaminen edistyy ja viimeistään kolmen päivän kuluessa sen päättymisestä. Ranta- ja satamasilloja ympäröiville käytäville ei muutoin saa sijoittaa purettavaa eikä lastattavaa tavaraa. Mainitun pykälän 2 momentissa säädetään miten on meneteltävä, jos tavaroita, rakennusaineita tai muuta semmoista, jätetään ranta- tahi satamasilloille tahi niille vievälle ajotielle. Ja satamapäällystön tulee huolehtia mainittujen tavarain poistamisesta ja sopivaan paikkaan sijoittamisesta omistajan kustannuksella tahi eräissä tapauksissa tavarain myymisestä julkisella huutokaupalla.

Liikennettä harjoittava yleisö on kuitenkin tästä selvästä säännöksestä huolimatta ruvennut entistä enemmän panemaan purettuja tavaroita — varsinkin rakennusaineita — varastoon kaupungin rantasilloille ja satama-alueille sekä pitänyt niitä siellä kuukausimääriä, hankkimatta asianmukaista lupaa tai suorittamatta minkäänlaista korvausta. Tämä epäkohta on kylläkin ollut Satamakonttorille tunnettu, mutta satamapalvelijaston vähälukuisuuden johdosta Konttori ei ole voinut toimeenpanna tehokasta tarkastusta. Sittenkin kuitenkin satamapalvelijaston lukua tänä vuonna on tuntuvasti lisätty ja erikoinen tarkastuskonstaapeli asetettu nimenomaan pitämään silmällä kaupungin rantasilloilla ja muilla satama-alueilla olevia varastoja, ei enää liene vaikea ylläpitää järjestystä puheenalaisessa kohden.

On luonnollista, ettei kaupungin ranta- ja purkaussilloja saa käyttää rakennusaineiden eikä muiden tavarain varastopaikkoina. Nämä tuntuvilla kustannuksilla aikaansaadut sillat ja laiturit sekä täytetyöt on teetetty muita tarkoituksia varten. Ja kun satamajärjestys myöntää liikenteenharjoittajille kolmen päivän ajan tavarain poistamiseen, lienee tämä aikamäärä tavallisesti riittävä. Kysymys on siis, voiko Satamakonttori näin ollen jyrkästi soveltaa satamajärjestyksessä annettuja ohjeita vai käykö säännöstä myöntäminen poikkeuksia. Mutta jottei häiriöitä ja väärinkäytöksiä tulisi liikennöitsevän yleisön puolelta kysymykseen on Rahatoimikamari tahtonut ehdottaa tässä kohden noudattavaksi seuraavaa menettelyä. Jos liikenteenharjoittaja haluaa panna purettuja tavaroita kolmea päivää pitemmäksi ajaksi varastoon kaupungin rantasilloille tahi satama-alueille, ilmoittakoon siitä Satamakonttoriin, joka palveluksessaan olevalla tarkastus-

konstaapelilla näyttää sopivan paikan ja mittaa sen. Maksua suorittaa liikennöitsijä 25 penniä neliömetriltä viikossa, ja luetaan alotettu viikko kokonaiseksi. Kahdesti kuukaudessa tulee Satamakonttorin antaa luovutettujen paikkain ja niistä suoritettavain vuokramaksujen luettelo jotta Rahatoimikonttori voi periä maksut asianomaisilta liikennöitsijöiltä. Niihin tavaroihin nähden taas, jotka erikoista lupaa hankkimatta pannaan varastoon kaupungin rantasilloille ja satama-alueille kolmea päivää pitemmäksi ajaksi, on säälimättä meneteltävä satamajärjestyksen määräysten mukaisesti. Siten saataisiin toiselta puolen järjestys voimassapidetyksi useinmainituilla paikoilla ja toiselta puolen liikennöitsevän yleisön oikeudet vaatimukset tyydytetyiksi satamajärjestyksen säännöstä loukkaamatta.

Tähän kävisi ehken huomauttaminen, että ehdotettu maksu on kohtuuton ja liian korkea. Rahatoimikamari myöntää, että maksu on korkea, mutta se onkin tarkoitettu jossain määrin ehkäisemään mainittujen alueitten käyttämistä puheenalaiseen tarkoitukseen. Se asianlaita on nimittäin itsestään selvä ja on satamajärjestyksessäkin julkilausuttu, ettei kaupungin kalliita laitureja, siltoja ja täytettyjä alueita ole käytettävä varastopaikoiksi. Mutta jos poikkeustapauksessa, kaupunginviranomaisten suostumuksella, niin kävisi, on myös maksu tuollaisen alueen käyttämisestä määrättävä niin suuri, ettei ole liikennöitsijäin edun mukaista pitää siellä tavaroitaan kauempaa kuin aivan välttämätöntä on.

Lopuksi on Rahatoimikamari, väärinkäsityksen välttämiseksi, tahtonut huomauttaa, ettei edellä mainittu esitys koske niitä tilapäisiä kaupungin mailla ja käyttämättömillä rannoilla olevia varastopaikkoja, jotka Rahatoimikamari katselmuksen ja arvion toimitettuaan luovuttaa käytettäväksi.

Esittämillään perusteilla saa Rahatoimikamari kunnioittaen ehdottaa, että Kaupunginvaltuusto päättäisi

hyväksyä edelläkerrotun menettelyn ja vahvistaa sitä varten ehdotetun vuokrataksan.

Rahatoimikamarin puolesta:

Alexis Gripenberg.

Georg Estlander.

Helsingissä, Sanomal. ja Kirjapaino-Osakeyhtiön kirjapaino, 1913.

*Lausunto nykyisen terveydenhoidontarkastajan-
viran uudestijärjestämistä koskevasta asiasta.*

HELSINGIN

RAHATOIMIKAMARI.

Huhtik. 3 p:nä 1913.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 215.

Kaupungin Terveydenhoitolautakunta on Kaupunginvaltuustolle antamassaan kirjallisessa esityksessä tammikuun 30 päivältä kuluvaan vuoteen esiintuomillaan perusteilla ehdottanut Kaupunginvaltuuston päätettäväksi, että Terveydenhoitolautakunnan toimistoon 2,000 markan vuosipalkalla asetettaisiin naispuolinen apulainen, jonka palkkaamiseksi kuluvaan huhtikuun 1 päivästä olisi Valtuuston käyttövaroista myönnettävä 1,500 markan määräraha, sekä että terveydenhoidontarkastajaksi asetettaisiin yleiseen terveydenhoitoon perehtynyt lääkäri 8,000 markan vuosipalkalla ja oikeutettuna saamaan 10 %:n korotuksen pohjapalkastaan 5 ja 10 vuoden palveluksesta sekä nauttimaan kuukauden kesälomaa, joksi ajaksi kaupunki 600 markalla palkkaisi viransijaisen, niin myös että, jos tähän myönnyttään, Terveydenhoitolautakunta saisi hetimiten julistaa viimeksi mainitun viran haettavaksi ja sitten Kaupunginvaltuuston toimitettavaa vaalia varten antaa lausunnon hakijain kelpoisuudesta ja keskinäisestä etevämmyydestä. Lähetteessä viime helmikuun 24 päivältä on Kaupunginvaltuuston Valmistusvaliokunta käskenyt Rahatoimikamarin antaa lausuntonsa puheenalaisesta esityksestä sekä samalla painattaa asiakirjat.

Mainittua määräystä täyttääkseen saa Rahatoimikamari kunnioittaen huomauttaa, että puheenalainen Terveydenhoitolautakunnan esitys epäamättömästi osottaa, että ensimmäisen kaupunginlääkärin työtehtävät ovat sekä moninaiset että myös sen laatuiset, että yksi henkilö tuskin voi niitä tehokkaasti täyttää tahi edes niiden täyttämistä valvoa. Kaupunki on sitä paitsi nopeasti kehittymässä ja useita terveydenhoidon alaan kuuluvia kysymyksiä on nykyään päiväjärjestyksessä ja tuskin ratkaistavissa, ellei Terveydenhoitolautakunnan lääkärivoimia lisätä. Näihin seikkoihin katsoen on Rahatoimikamari myös sitä mieltä, että ensimmäisen kaupunginlääkärin työtaakkaa on kevennettävä, vaikkakin Rahatoimikamari aluksi on epäillyt, olisiko aivan sopivaa antaa hänen töitään terveydenhoidontarkastajan tehtäväksi sekä myös, sopisiko tarkastajan, ensimmäisen kaupunginlääkärin estettynä ollessa, toimia

tämän sijaisena. Läänin Kuvernöörin elokuun 14 päivänä 1909 toiselle kaupunginlääkärille vahvistaman johtosäännön mukaan on nimittäin viimeksi mainitun hoidettava ensimmäisen kaupunginlääkärin virkaloman tahi virkavapauden aikana hänen virkaansa sekä muussa virkatoiminnassaan noudatettava niitä erityisiä määräyksiä, joita Terveydenhoitolautakunta hänelle ehkä antaa. Rahatoimikamarista on sen tähden näyttänyt siltä, kuin olisi pyrittävä aikaansaamaan sopivampaa työnjakoa molempain kaupunginlääkärien kesken, joten toiselle kaupunginlääkärille kävisi siirtäminen mainittava osa niitä tehtäviä, jotka nyt on aiottu antaa terveydenhoidontarkastajalle, mutta siinäkin tapauksessa olisi tähän virkaan asetettava oikeutettu lääkäri. Tämän johdosta tosin kävisi tarpeelliseksi muuttaa toisen kaupunginlääkärin johtosääntöä, mutta sellainen muutos lienee vaikeudetta aikaansaavissa ja nykyinen toinen kaupunginlääkäri velvoitettavissa siihen alistumaan.

Terveydenhoitolautakunnan puheenjohtaja, professori Oskar Heikel, jonka lausunnon Rahatoimikamari on asian käsittelyn jatkuessa saanut, on kuitenkin huomauttanut, että niin ensimmäisen kuin toisenkin kaupunginlääkärin valitsevat kaupungin yleisessä raastuvankokouksessa äänioikeutetut jäsenet eikä Kaupunginvaltuusto, sekä että näiden lääkärien johtosääntöjä ei käy heitä kuulematta muuttaminen. Lisäksi on huomautettu, että toisella kaupunginlääkärillä, jonka tehtäviin etusijassa kuuluvat kaikki oikeuslääketieteellistä laatua olevat asiat, on oikeuslääkärinä niin paljon työtä, että hän ensimmäisen kaupunginlääkärin estettynä ollessa on vain toin tuskin voinut hoitaa tämän virkatehtäviä. Tämän johdosta on Rahatoimikamari katsonut tarpeelliseksi hankkia tilastotietoja toisen kaupunginlääkärin toiminnasta. Toinen kaupunginlääkäri Harald Råbergh, joka lokakuussa 1910 astui virkaansa, on auliisti täyttäen Rahatoimikamarin pyynnön antanut lausunnon, josta näkyy, että hän on vuosina 1911 ja 1912 käynyt, edellisenä 164 ja jälkimäisenä 180 kertaa kaupungin poliisilaitoksen eri osastoilla ja asemilla sekä niiden ulkopuolella apuaan antamassa, jota paitsi häneltä on erinäisissä taudintapauksissa pyydetty neuvoja puhelimitse. Sen ohessa on toinen kaupunginlääkäri antanut lausunnot edellisenä vuonna 154 ja jälkimäisenä 213 henkilön mielentilasta, joista henkilöistä 119 ja 150 on lähetetty mielenvikaisten hoitolaitoksiin. Toimitetun tutkimuksen nojalla on annettu todistus poliisiin huostaan otetuista 30 ja 28 henkilöstä näiden sijoittamiseksi kaupungin sairaaloihin, 20 ja 17 henkilöstä näiden sijoittamiseksi kaupungin työ- ja vaivaistaloon, 10 ja 12 henkilön kykenemättömyys itseään elättämään on todistettu, 17 ja 21 todistusta on annettu henkilöjen lähettämiseksi kotiinsa tahi kasvatuslaitokseen, terveystaksi on annettu 5 ja 5 höyrylaivalle, jota paitsi todistuksia ja lausuntoja on annettu yksityishenkilöille sekä oikeus- että erinäisissä muissa asioissa. Paitsi näitä on asianomaisten pyynnöstä tutkimus toimitettu ja lausunto annettu 59 ja 53 oikeuslääketieteellistä laatua olevassa tapauksessa, minkä ohessa 281 ja 323 henkilön terveydentila ja työkykyisyys on tutkittu ojennuslaitokseen sijoittamisen varalta sekä heistä annettu todistus läänin Kuvernöörille.

Tämän lisäksi on mainittu, että toisen kaupunginlääkäri on päivittäin oltava tavattavana virkahuoneessaan Etelä Makasiinikadun 1:ssä.

Sivullinen saanee, toisen kaupunginlääkäriin arvelun mukaan, edellä esitetyistä numerotiedoista sen käsityksen, ettei hänen työmääränsä ole ylen suuri. Tämä käsitys ei kuitenkaan pidä paikkaansa, sillä ratkaisevana tässä tapauksessa on työn laatu eikä sen määrä. Niinpä on esimerkiksi mainittava, että jokainen poliisin huostaan otettua ja mielenvikaiseksi epäiltyä henkilöä koskeva ilmoitus useimmissa tapauksissa vaatii toisen kaupunginlääkäriin käymään Kallioon sijoitetussa siveellisyysosastossa, jonka kolmeen tätä tarkoitusta varten laitettuun koppiin tuollaiset henkilöt ovat sijoitettuina. Tutkimusta toimittaessaan on lääkäriin ensin tutustuttava poliisiviranomaisten laatimiin asiakirjoihin ja tarkastettava niissä olevat tiedot, mikä useinkin edellyttää laajan kuulustelun toimittamista sairaan lähimpäin omaisten ja muiden tutkintoon kutsuttujen henkilöjen kanssa, jommoinkin kuulustelu on erittäin tärkeä useiden, erittäinkin vaarallisimpain ja oikeuslääketieteelliseltä kannalta vaikeimpain taudinmuotojen arvostelemiseksi, kun ei järjen tutkiminen eivätkä sairaan muut olot anna arvostelulle luotettavaa pohjaa. Samallaista pitkällistä menettelyä täytyy usein noudattaa muissa eläviä henkilöjä koskevissa oikeuslääketieteellisissä toimituksissa. Toisen kaupunginlääkäriin tehtävät kysyvät sentähden sekä vaivaa että aikaa, ja kun lisäksi otetaan huomioon, että pääkaupungin mielenvikaisten luku lisääntyy suhteellisesti väkilukuun, mikä seikka vaikuttaa hänen muihinkin työtehtäviinsä, lienee selvä, että hänen työmääränsä yhä vastedeskin kasvaa.

Mitä sitten tulee toiselle lääkäriin voimassa olevan johtosääntönsä 6 §:n mukaan kuuluvaan velvollisuuteen hoitaa ensimmäisen kaupunginlääkäriin kesäloman tai virkavapauden aikana hänen virkaansa, huomauttaa toinen kaupunginlääkäri, että tämä on käynyt päinsä ainoastaan siten, että hän on ensimmäisen kaupunginlääkäriin kanssa tehdyn sopimuksen nojalla hoitanut virkaa ainoastaan päivän viikossa vuoden umpeen eli kaikkiaan kuusi viikkoa. Ensimmäisen kaupunginlääkäriin tehtävään hoitaminen kuusi viikkoa yhteen jaksoon niiden erikoistehtävään ohessa, joita toisella kaupunginlääkäriin on omassa virassaan, ei ole mahdollista, ellei sijainen hoitaa jälkimäisen lääkäriin virkaa, niinkuin oli laita vuonna 1911, jolloin toinen kaupunginlääkäri hoiti ensimmäisen kaupunginlääkäriin virkaa puolen kolmatta kuukautta. Mainittujen asianhaaran johdosta on toinen kaupunginlääkäriin kaikin puolin yhtynyt puheenalaiseen Terveystieteiden lautakunnan ehdotukseen tšekäläisen terveydenhoidontarkastajan viran uudestijärjestämisestä ja pitää erittäinkin tärkeänä, että mainittu tarkastaja ensimmäisen kaupunginlääkäriin virkaloman aikana hoitaa tämän virkaa.

Toisen kaupunginlääkäriin vastakerrotun lausunnon johdosta ja koska Raha-toimikamarin tietoon sitä paitsi on tullut, että Ruotsissa, niin pääkaupungissa Tukholmassa kuin Göteborgissaakin, on muutaman vuoden ollut asetettuna n. s. terveys-tarkastaja, joka on lääkäri ja jonka tehtävät ovat likimain samallaiset kuin uuden

terveydenhoidontarkastajan, eritoten ensimmäisen kaupunginlääkäriin työn helpottaminen ja tarpeen vaatiessa hänen viransijaisenaan toimiminen, ei Rahatoimikamari nyttemmin ole tahtonut vastustaa esillä olevaa Terveystoimikunnan ehdotusta nykyisen terveydenhoidontarkastajanviran uudestijärjestämisestä, vaikkei nimitys terveydenhoidontarkastaja ole Rahatoimikamarista näyttänyt aivan sopivalta, vaan olisi uutta virkamiestä ennemmin sanottava ensimmäisen kaupunginlääkäriin apulaiseksi, joka nimitys kuitenkin vaatisi muuttamaan ensimmäisen kaupunginlääkäriin johtosääntöä hänelle kuuluvain tehtävien jakamiseksi hänen ja hänen apulaisensa kesken. Kamari ei kuitenkaan ole tahtonut tähän seikkaan panna niin ratkaisevaa merkitystä, että se olisi aiheuttanut uudestaan laatimaan esillä olevaa Terveystoimikunnan ehdotusta.

Terveystoimikunnan laatimaan terveydenhoidontarkastajan johtosäännön ehdotukseen ei Rahatoimikamarilla ole pääasiassa mitään muistuttamista. Rahatoimikamari on kuitenkin ollut sitä mieltä, että 3 §:ssä oleva määräys terveydenhoidontarkastajan velvollisuudesta ottaa Terveystoimikunnan määräyksestä sihteerinä osaa Lautakunnan asettamain komiteain ja valiokuntain töihin sekä laatia näiden mietinnöt on poistettava, koska tuollainen velvollisuus liian paljon vetäisi tarkastajaa syrjään hänen varsinaisesta toiminnastaan ja sitä paitsi tavallista on että, kun kerran virastossa on lainopillisesti sivistynyt sihteeri, hänen myös tulee olla apuna viraston asettamissa valiokunnissa, saaden vaikeammissa kysymyksissä opastukseksi asianomaisen esittelijän laatiman promemorian.

Käynee ehkä paneminen kyseeseen, eikö nykyisen terveydenhoidontarkastajanviran uudestijärjestämisestä koskevan päätöksen yhteydessä olisi tehtävä muutosta Kuvernöörin ensimmäiselle kaupunginlääkärille vahvistamaan johtosääntöön. Vaikka Rahatoimikamari tosin myöntää, että tuollainen muutos voisi olla muodolliselta kannalta tarpeen vaatima, on Kamari kuitenkin, koska on tarkoitus että terveydenhoidontarkastaja ainoastaan olisi ensimmäisen kaupunginlääkäriin apulaisena ja ensinmainitun sentähden edelleen on vastattava tarkastajalle kuuluvain tehtävien täyttämistä, sekä koska myös on suotava, että virka viivyttelemättä perustetaan, katsonut voivansa puoltaa tämän suuntaista päätöstä, katsomatta mainittuun muutokseen, josta Terveystoimikunta voi tehdä Kaupunginvaltuustolle ehdotuksen, jos katsoo terveydenhoidontarkastajanviran siihen antavan aiheita.

Mitä vihdoin tulee ehdotukseen että Terveystoimikunnan toimistoon asetettaisiin naispuolinen apulainen suorittamaan Lautakunnan esityksessä mainittuja tehtäviä, ei Rahatoimikamarilla ole mitään muistuttamista siihen että tällainen virkailija asetetaan ehdotetulla palkalla, edellyttäen että kaikki hänen työnsä suoritetaan ensimmäisen kaupunginlääkäriin silmälläpidon alaisena ja hänen vastuullaan.

Edellä lausuttuun viitaten saa Rahatoimikamari kunnioittaen esittää Valtuuston päätettäväksi

että terveydenhoidontarkastajaksi hetimiten asetetaan yleiseen terveydenhoitoon perehtynyt lääkäri 8,000 markan vuosipalkalla ja oikeu-

tettuna saamaan 10 %:n korotuksen pohjapalkastaan 5 ja 10 vuoden palveluksesta sekä nauttimaan kuukauden kesälomaa kaupungin palkatessa viransijaisen 600 markalla;

että Terveystoimikunnan laatima terveydenhoidontarkastajan johtosäännön ehdotus vahvistetaan sinänsä, paitsi mitä tulee tämän virkailijan velvollisuuteen ottaa sihteerinä osaa Lautakunnan asettamain komiteain ja valiokuntain töihin sekä laatia näiden mietinnöt; niin myös

että Terveystoimikunta oikeutetaan kohta toimistoonsa asettamaan naispuolinen apulainen 2,000 markan vuosipalkalla, kuitenkin velvoittamalla ensimmäinen kaupunginlääkäri vastaamaan tälle apulaiselle kuuluvista, Lautakunnan esityksessä tarkemmin mainituista töistä;

ja, jos tähän myönnytään,

että Terveystoimikunnan käsketään heti julistaa virka avonaiseksi sekä sitten Kaupunginvaltuuston toimitettavaa vaalia varten antaa lausunto hakijain kelpoisuudesta ja keskinäisestä etevämyydestä.

Helsingissä, huhtikuun 3 päivänä 1913.

Rahatomikamarin puolesta:

Alexis Gripenberg.

Werner Becker.

HELSINGIN
**TERVEYDENHOITOLAUTA-
 KUNTA.**

Helsingissä,
 tammik. 30 p:nä 1913.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 39.

Helsingin kaupungin kahtena viime vuosikymmenenä saavuttaman miltei suunnattoman kehityksen vaikutukset ovat myös ulottuneet kaupungin Terveystoitolautakuntaan, sen toimistoon ja henkilökuntaan. Tämän ohessa ovat myöskin yleisön tälle laitokselle asettamat vaatimukset vuosi vuodelta kasvaneet ja täydellä syyllä. Tätä seikkaa valaisevana mainittakoon vain seuraavaa. Vuosina 1895—1904 kokoontui Terveystoitolautakunta 16—31 kertaa eli keskimäärin 22 kertaa vuodessa, mutta vuosina 1905—1912 on kokouksia ollut 37—44 eli keskimäärin 42 vuodessa. Käsiteltyjen asiain (pöytäkirjan pykäläin) luku on ollut ensinmainitun ajanjakson kuluessa 184 ja jälkimmäisen 470 vuosittain. Sama on ollut laita Terveystoitolautakunnan toimiston työskentelyn. Vuosina 1890—1904 oli Terveystoitolautakunnan palveluksessa ainoastaan 4—5 kaitsijaa, mutta siitä lähtien on niiden luku herkeämättä lisääntynyt, ollen 10 vuosina 1908—1910, 12 vuonna 1911 ja nyttemmin 18. Saman ajan kuluessa on yleisöltä Terveystoitolautakunnan toimistoon saapuneiden ilmoitusten luku noussut keskimäärin 1,200:sta vuosina 1895—1904 2,600:an vuonna 1910, 3,180:een vuonna 1911 ja 4,190:en vuonna 1912.

Ja sen sijaan että Terveystoitolautakunnan toimisto vuoteen 1911 asti oli yleisölle avoinna ainoastaan 2—3 tuntia edelläpuolisen arkipäivin, on se lokakuun alusta 1911 ollut avoinna tavallisina viikonpäivinä klo 9 a. p.—klo 7 i. p. sekä sunnuntai- ja pyhäpäivinä klo 10—12 a. p. ja klo 5—7 i. p.

Jo tämän johdosta on ensimmäisen kaupunginlääkäriin työtaakka lisääntynyt. Paljon suuremmassa määrässä on näin kuitenkin ollut laita sen johdosta, että nykyaikainen nopea ja ikäänkuin vyöryntäpäisesti jatkuva kehitys miltei kaikilla terveydenhoidon aloilla tuo harva se päivä uusia terveydenhoidon aloja Terveystoitolautakunnan ja sen toimiston toimintaan, mistä kaikesta johtuu, että ensimmäisen kaupunginlääkäriin, joka on ikäänkuin lautakunnan toimitusjohtaja, täytyy sekä perehtyä kaikkiin nykyaikaista käytännöllistä terveydenhoitoa ohjaaviin uusiin ajatuksiin ja aatteisiin että myös johtaa lisäksi tulleilla terveydenhoidon aloilla alituisesti jatkuvaa uudistustyötä. Tähän tulee vielä lisäksi että, mikäli Terveystoitolautakunnan toimiston työ ja työvoimat ovat lisääntyneet, sikäli myös on ensimmäisen kaupunginlääkäriin johtava ja tarkastava toiminta suuressa määrin laajentunut.

Kun tähän tulee lisäksi että, niinkuin seuraavassa tarkemmin osotetaan, ensimmäisellä kaupunginlääkärillä myös on velvollisuutenaan moninaisia muita tehtäviä, on kaupungin terveydenhoito nyt joutunut siihen tilaan, ettei se enää ole tyydyttävästi ohjattavissa, ellei aivan ensi tilassa lisätä Terveydenhoitolautakunnan johtavia työvoimia.

Etusijassa tarvitsee Terveydenhoitolautakunta terveydenhoitoon perehtyneen lääkärin terveydenhoidontarkastajaksi. Seuraava seikka on sangen räikeästi osotanut tällaisen virkailijan tarpeellisuuden. Erään Terveydenhoitolautakunnalle suotuisan seikan johdosta saatiin vuonna 1904 ensimmäiseksi kaitsijaksi, sittemmin terveydenhoidontarkastajaksi lääkäri, lääket. lis. E. Roos, joka otti hoitaakseen sen osan ensimmäisen kaupunginlääkärin tehtäviä, jota ainoastaan lääkäri voi hoitaa, minkä johdosta ensimmäisen kaupunginlääkärin työtaakka jonkun verran keveni. Mutta sittenkun tri Roos viime kesänä pahoin sairastui eikä enää voinut hoitaa virkaansa, eikä myöskään ollut ajateltavissa, että hänen vähäisellä palkallaan saataisiin lääkäri sijaisena hoitamaan hänen virkaansa, ovat kaikki nämä tehtävät jälleen jääneet ensimmäisen kaupunginlääkärin suoritettaviksi, jonka työ, niinkuin jo edellä mainittiin, aivan tähän katsomattakin on viime vuosina sangen tuntuva määrässä lisääntynyt.

Edelleen tukeakseen käsitystään, että Terveydenhoitolautakunnan työvoimia on tarpeellista lisätä, saa lautakunta seuraavassa mainita mitä työtehtäviä ensimmäisellä kaupunginlääkärillä ja terveydenhoidontarkastajalla on.

Ensimmäisen kaupunginlääkärin tehtävänä on ollut:

Terveydenhoitolautakunnan toimistoon sairaaloista, lääkäreiltä ja muilta henkilöiltä saapuneiden raporttien ja tiedonantojen perusteella herkeämättä pitää silmällä kaupungissa liikkuvia sekä kulku- että muita tauteja, niiden leviämistä koulujen välityksellä ja muita teitä, sekä valvoa ja johtaa toimenpiteitä, joihin on näiden tautien ehkäisemiseksi ryhdyttävä;

pitää silmällä tuberkuloosin esiintymistä sekä huolehtia ja valvoa että tähän tautiin nähden ryhdytään sopiviin toimenpiteisiin;

kiinnittää huomiotaan veneristen tautien esiintymiseen ja niiden vastustamistoimenpiteisiin sekä siihen nähden muun muassa seurata veneristen tautien vastustamiseksi perustetun terveystoimiston toimintaa;

kun muiden yleisvaarallisempain tarttuvien tautien, niinkuin isonrokon, aasialaisen koleran y. m. tapauksia sattuu tahi varotaan sattuvan, pitää näitä silmällä ja ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin;

pitää silmällä kaupungissa olevia kunnan ja yksityissairaloita, lapsenpäästölaitoksia, toipumiskoteja, kaupungin avustamia poliklinikkoja y. m.;

pitää silmällä kaupungissa ammattiaan harjoittavain kättilöjen, sairasvoimisteluttajain ja hierojain toimintaa;

valvoa, tarkastaa ja johtaa kaupungin desinfioimistoimintaa;

valvoa ja johtaa terveydellistä asuntotarkastusta sekä, osin Terveydenhoitolautakunnan määräyksestä ja kun olot muutoin vaativat, toimittaa asuntokatselmuksia;

johtaa ja valvoo tehtaiden, käsityöpajain ja muiden teollisuuslaitosten tarkastusta sekä sitä varten itse käydä niissä;

johtaa ja valvoo ruokatavarain, virvokejuomain ja nautintoaineiden valmistus- ja myyntipaikkain tarkastusta sekä tuon tuostakin itse käydä niissä hankkiakseen tarpeelliset tiedot niiden yhteydessä olevista terveydellisistä oloista;

valvoo ja johtaa kaikenlaatuisten ruuan- ja ravintoainetarjoilupaikkain terveydellistä tarkastusta;

valvoo ja johtaa kaupungin kauppatoreilla, satamissa sekä rantoihin kytketyissä aluksissa tapahtuvaa elintarpeiden myyntiä;

johtaa ja valvoo puhtaanapidon terveydellistä tarkastusta kaupungissa, sen yksityisillä tonteilla ja taloissa sekä tuon tuostakin taloissa käymällä seurata puhtaanapidon hoitoa;

valvoo ja johtaa terveydellisten olojen silmälläpitoa kylpylaitoksissa ja saunoissa, parturi- ja käherrysliikkeissä, pesulaitoksissa y. m. sekä silloin tällöin itsekin käydä niissä;

järjestää ja seurata savusta johtuvain haittain ehkäisytoimia;

toimittaa lautakunnan asiana olevat rakennuskatselmukset, matkustajahöyrylaivain sekä kaikenlaatuiset muut katselmukset, joihin lautakunta hänet määrää;

suorittaa sellaiset vaikeampaa, arkaluontoisempaa ja vastuunalaisempaa laatua olevat katselmukset ja toimitukset, joita lautakunnan palveluksessa olevat tarkastajat ja kaitsijat eivät voi omin päin suorittaa;

johtaa ja valvoo kasvattilasten tarkastusta sekä yleensä pitää silmällä lastenhoitoa ja sitä varten silloin tällöin toimittaa tarkastuksia kasvattilasten kodeissa, lastenseimissä ja lastenkodeissa, pikkulasten ja kansakouluissa sekä muissakin kouluissa;

johtaa ja valvoo terveydellisten laitteiden tarkastusta matkustajia ja yövieraita varten aiotuissa paikoissa, niinkuin hotelleissa, matkustajakodeissa, yömajoissa, n. s. maalaistuvissa y. m.;

terveydelliseltä kannalta seurata ja pitää silmällä kaupungin vedenhankintaa; seurata kaupungin terveydellisten tutkimusten laboratorin toimintaa;

lautakunnan toimenannosta käydä tarkastamassa ja valvoo kaupungin avustamain, terveydenhoitoa tarkoittavain laitosten, niinkuin Högsandin parantolan, Toipuvainkoti-yhdistyksen toipumiskodin, tuberkulootisten lasten lomasiirtolain y. m. toimintaa;

päivittäin olla tavattavana ainakin kaksi tuntia Terveystoimikunnan toimistossa ja silloin

vastaanottaa yleisöä sekä antaa tietoja ja neuvoja terveyshoidollisissa asioissa; lautakunnan puheenjohtajan kanssa harkita ja suunnitella toimenpiteitä, joita on lautakunnalle ehdotettava tai sen toimesta täytäntöön pantava;

neuvotella lautakunnan alaisten lääkärien ja muiden virkailijain kanssa heidän toimialaansa kuuluvista terveyshoidollisista asioista;

tarkastaa ja tutkia hyväksyttäväksi annetut rakennuspiirustukset;
 päivittäin vastaanottaa kaitsijain raportit sekä järjestää ja johtaa heidän työtänsä;
 hoitaa lautakunnan taloutta ja sitä varten kirjoittaa tilaukset, tarkastaa ja hyväksyä saapuneet laskut sekä huolehtia kaupungin avustamain terveyshoidollisten laitosten määrärahaan maksettavaksi osottamisesta;

tarkastaa ja maksettavaksi osottaa öiseen aikaan sekä äkillisten tapaturman-tapausten johdosta päivin tehdyistä sairaskäynneistä suoritettavat lääkäripalkkiot;
 hankkia ja tarkastaa tiedot, jotka ovat tarpeelliset maksuttoman synnytysavun myöntämiseksi varattomille lapsensyntyäjille;

antaa todistukset ruokatavaramyymäläin, leipomojen y. m. hyväksymisestä;

antaa viikko-, kuukausi- ja puolikuukausiraportit Lääkintöhallitukselle ja Kuvernöörille;

valvoa lautakunnan toimistoon saapuneiden sairasraporttien keräämistä ja säilyttämistä sekä kaupungin kuolleisuusolojen selville saamiseksi tarkastaa saapuneet kuolintodistukset ja tämän yhteydessä johtaa näiden jatkuvaa järjestämistä, mikä on vältämätön yhtäjaksoisen tiedon saamiseksi kaupungin tautisuus- ja kuolleisuusoloista;

tarkastaa kaupungin vesijohtolaitoksesta, kaupungin laboratorista ja terveys-toimistosta saapuneet viikko- ja kuukausiraportit sekä valvoa näiden jatkuvaa tilastollista yhdistelyä;

menetellä samoin kaupungin sairaaloista tullessiin potilaslukua y. m. ilmaiseksi raportteihin nähden;

johtaa ja valvoa Terveystoimintalautakunnan toimiston henkilökunnan toimintaa.

Terveystoimintalautakunnan toimintaa ja kokouksia silmälläpitäen on ensimmäisen kaupunginlääkäriin velvollisuus:

kirjaan panna kaikki lautakunnalle saapuneet kirjelmät ja ilmoitukset sekä valmistella nämä ja muut lautakunnan kokouksissa esiintyvät asiat;

valmistella, tutkia ja mietinnöissä esittää kaikenlaatuisia terveyshoidollisia kysymyksiä, joiden selvittämisen lautakunta on antanut hänen toimekseen;

ottaa osaa lautakunnan asettamain komiteain ja valiokuntain töihin, kun lautakunta hänet siihen määrää, sekä tavallisesti toimia näiden sihteerinä;

kutsuttaessa ottaa jäsenenä tahi asiantuntijana osaa kaupungin eri viranomais-ten asettamain komiteain kokouksiin näiden käsitellessä kaupungin terveyden- ja sairaanhoitoa koskevia kysymyksiä;

Marian sairaalan hallituksen itseoikeutettuna jäsenenä olla saapuvilla sen kokouksissa.

Lisäksi on ensimmäisen kaupunginlääkäriin velvollisuus

antaa kertomus Terveystoimintalautakunnan toiminnasta ja sen kokouksissa käsitellyistä asioista sekä lautakunnan toimiston toiminnasta;

valvoa että lautakunnan alaiset laitokset, lääkärit ja muut henkilöt ajoissa antavat toimintakertomuksensa sekä tarkastaa ne.

Terveydenhoidontarkastajalla on ollut seuraavat tehtävät:

Hän on ollut terveystoimikunnan lähimpänä esimiehenä ja ensimmäisen kaupunginlääkärin kanssa neuvoteltuaan järjestänyt sen toiminnan.

Ensimmäisen kaupunginlääkärin toimenannosta suorittanut erinäisiä katselmuksia asunnoissa, taloissa, elintarpeiden ja nautintoaineiden valmistus- ja myyntipaikoissa sekä hotelleissa, ravintoloissa, kahviloissa y. m.

Vaikeammissa tapauksissa toimittanut yleisön valitusten aiheuttamat katselmuksset.

Aikaisemmin myös katsastanut hyväksyttäväksi ilmoitetut ruokatavaramyymälät.

Johtanut kasvattilasten tarkastusta sekä silloin tällöin käynyt kasvattilasten asunnoissa. Vastaanottanut toimistoon saapuneet kasvattilasten ilmoitukset.

Lautakunnan puheenjohtajan toimenannosta johtanut ratinilla toimitettavaa rottain hävitystä sekä hoitanut tähän kohdistuvia raha-asioita.

Ottanut osaa matkustajahöyrylaivain katsastukseen.

Järjestänyt lääkärin sunnuntaipäivystyksen.

Ensimmäisen kaupunginlääkärin kera ottanut osaa erinäisiin tärkeämpiin katselmustoimituksiin.

Ensimmäisen kaupunginlääkärin toimenannosta suorittanut erinäisiä tutkimuksia tuberkuloosin esiintymisen selville saamiseksi kaupungissa y. m.

Ollut ensimmäisen kaupunginlääkärin apuna hankkimassa ja järjestämässä eräitä ensinmainitun annettavia lausuntoja varten tarvittavaa aineistoa.

Aikaisemmin pitänyt säännöllisiä kokouksia kaitsijain kanssa keskustellakseen näiden toimintaa koskevia kysymyksiä ja siten jossain määrin edistääkseen heidän kehitystään.

Kun tähänastisen terveydenhoidontarkastajan, tri Elis Roosin kuoltua hänen hoitamansa terveydenhoidontarkastajan virka nykyään on täyttämättä, olisi Terveydenhoitolautakunnan mielestä nyt erittäin sopiva tilaisuus tämän viran uudestijärjestämiseen siihen tapaan, että terveydenhoidontarkastajana olisi yleiseen terveydenhoitoon perehtynyt lääkäri, joka ensimmäisen kaupunginlääkärin avustajana eli assistenttina voi hoitaa osan niitä moniaisia tehtäviä, joita tällä, niinkuin edellä huomautettiin, nykyään on hoidettavanaan.

Toinen kaupunginlääkäri on tosin nykyään voimassa olevan johtosäätönsä mukaan velvollinen avustamaan ensimmäistä kaupunginlääkärää eräissä kohdin, niinkuin tilaston y. m. laatimisessa, mutta tätä määrystä ei, se kun on epätarkoituksemukainen, ole milloinkaan käytetty, vaan on, erittäinkin mitä tilaston laatimiseen tulee, tähän käytetty vaatimattomampia ja halvempia työvoimia kuin lääkäriä. Nytemmin on sitä paitsi kaupungin tilastokonttori ottanut valmistakseen suuren osan ensimmäisen kaupunginlääkärin tehtäviin aikaisemmin kuulunutta tilastoa, niin että lautakunnan toimistossa enää laaditaan ainoastaan eräät jatkuvat päivittäiset tilastoyhdistelmät. Kävisi tosin näin ollen paneminen kyseeseen, eikö toista kaupunginlääkärää sopisi määrätä ensimmäisen kaupunginlääkärin varsinaiseksi apulaiseksi lääkäritaitoa kysyvissä tehtävissä, joten edelleenkin asetettaisiin samalla kel-

poisuudella varustettu ja samoja palkkaetuja nauttiva terveydenhoidontarkastaja kuin tähänkin asti. Tällainen järjestys ei kuitenkaan käy päinsä, syystä että toisen kaupunginlääkäriin työ määrä on viime aikoina varsin paljon lisääntynyt, eikä kaikeksi hänenkään velvollisuudekseen käy paneminen muita tehtäviä kuin mitä hänelle vahvistetun johtosääntönsä mukaan kuuluu.

Näin ollen käy nykyisen terveydenhoidontarkastajanviran uudestijärjestäminen aivan välttämättömäksi.

Jotta uuteen toimeen saataisiin täysin pätevä lääkäri, joka on halukas käyttämään kaiken aikansa ja työvoimansa virkatehtäviinsä terveydenhoidontarkastajana, on hänelle Terveydenhoitolautakunnan mielestä maksettava 8,000 markan vuosipalkka sekä 10 %:n korotus pohjapalkasta 5 ja 10 vuoden palveluksesta. Kaupunginvaltuuston olisi Terveydenhoitolautakuntaa kuultuaan asetettava hänet epämääräiseksi ajaksi kuusikuukautisen molemminpuolisen irtisanomisen ehdolla. Hän saisi kuukauden kesälomaa, mutta olisi velvollinen puolestaan panemaan Terveydenhoitolautakunnan hyväksymän viransijaisen, jolle kaupunki maksaa palkkaa 600 markkaa.

Uuden terveydenhoidontarkastajan virkatehtävät olisivat sellaiset kuin seuraavasta johtosääntöehdotuksesta tarkemmin näkyy.

Ehdotus terveydenhoidontarkastajan johtosäännöksi.

1 §.

Terveydenhoidontarkastajan pitää olla oikeutettu ja yleiseen terveydenhoitoon perehtynyt suomalainen lääkäri. Hänellä ei saa Terveydenhoitolautakunnan erityisellä luvalla olla muuta virkatointia.

2 §.

Terveydenhoidontarkastaja on likinnä ensimmäisen kaupunginlääkäriin alaisena terveystoiminnan esimies. Hänen pitää johtaa terveystoimintaa ja ensi sijassa vastata siitä, että se täyttää virkatehtävänsä.

3 §.

Terveydenhoidontarkastajalla on sentähden pääasiallisena velvollisuutena: antaa palveluskunnalle tarpeellista opetusta yleisessä terveydenhoito-opissa ja muussa, mitä sen ammattiin kuuluu, sekä katsoa, että se hyvin tuntee velvollisuutensa ja ne asetukset tahi määräykset, joihin ne perustuvat; suorittaa sellaiset terveystoiminnan tehtävät tutkimukset, joihin vadietaan suu-

rempaa tietomäärää tahi jotka muutoin arkaluontoisuutensa johdosta ovat hänen toimitettavat;

osin suunnitelmanmukaisesti järjestetyillä ja osin tilapäisillä käynneillä kaupungin eri osissa tutkia niissä vallitsevia terveysoloja sekä, kun on jotakin muisuttamista, koettaa, jos asia koskee yksityishenkilöjä, neuvomalla ja opastamalla aikaansaada tarpeellista oikaisua tahi ensimmäisen kaupunginlääkärin välityksellä ilmoittaa asia Terveystoimikunnalle, tahi, jos epäkohta on yleisempää laatua, siitä ilmoittaa ensimmäiselle kaupunginlääkärille hänen asiansa olevaa toimenpidettä varten;

erittäinkin kiinnittää huomiotaan tarttuvain tautien esiintymiseen kaupungissa sekä ryhtyä niiden leviämisen estämiseksi tarpeellisiin toimenpiteisiin ja suorittaa Terveystoimikunnan tahi ensimmäisen kaupunginlääkärin hänelle siinä kohden antamat tehtävät. Saatuaan tietoonsa että vaarallista tarttuvaa tautia on ilmestynyt, on hänen viipymättä käytävä paikalla ja ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin taudin leviämisen estämiseksi;

muutoin täyttää kaikki Terveystoimikunnan tahi ensimmäisen kaupunginlääkärin hänelle antamat terveydenhoitoasioita koskevat tehtävät;

kunakin arkipäivänä määräämisenä saapua Terveystoimikunnan toimistoon ja kutsun saatuaan olla saapuvilla lautakunnan kokouksissa sekä, jos lautakunta niin määrää, siellä esitellä ne asiat, jotka hänen huolekseen sitä varten annetaan;

Terveystoimikunnan määräyksestä sihteerinä ottaa osaa lautakunnan asettamain komitean ja valiokuntain töihin sekä laatia näiden mietinnöt;

kunkin kuukauden alussa Terveystoimikunnalle antaa selostus omasta ja Terveystoimikunnan toimiston toiminnasta edellisen kuukauden kuluessa.

4 §.

Ensimmäisen kaupunginlääkärin estettyinä ollessa sekä hänen kesälomansa aikana on terveydenhoitotarkastaja velvollinen hoitamaan hänen virkatehtävänsä, jos hänet siihen määrätään.

5 §.

Terveystoimikuntatarkastajalla on oikeus vuosittain saada kuukauden kesäloma aikana, jonka Terveystoimikunta voi hyväksyä.

Eräitä sellaisia koneellisempia töitä varten, jotka nykyään tarkoituksenmukaisten työvoimain puutteessa ensimmäinen kaupunginlääkäri on suorittanut, on asetettava *naispuolinen toimistoapulainen* 2,000 markan vuosipalkalla.

Hänen tehtävänä on muun muassa hoitaa lautakunnan talouteen kohdistuva kirjanpito, kirjoittaa laskut, tarkastaa maksutonta synnytysapua koskevat

hakemukset sekä lääkäreiltä näiden öiseen aikaan antamasta lääkäriavusta saapuneet korvausvaatimukset, toimittaa kaikki lautakunnan tavaraostokset sekä lautakunnan sanomalehti-ilmoitukset, hoitaa lautakunnan kalustoa sekä kirjastoa ja arkistoa ynnä diariin kirjoittaa lautakunnalle ja ensimmäiselle kaupunginlääkärille saapuneet kirjelmät.

Edellä lausutun johdosta saa Terveystenhoitolautakunta kunnioittaen anoa että Kaupunginvaltuusto päättäisi

Terveystenhoitolautakunnan toimistoon asettaa naispuolisen apulaisen 2,000 markan vuosipalkalla sekä hänen palkkaamiseen kuluvan vuoden huhtikuun 1 päivästä lähtien käyttövaroistaan myöntää 1,500 markan määrärahan;

terveystenhoidontarkastajaksi asettaa yleiseen terveystenhoitoon perehtyneen lääkärin 8,000 markan vuosipalkalla ja oikeutettuna saamaan pohjapalkan korotusta 10%, 5 ja 10 vuoden palveluksesta ynnä kuukauden kesälomaa, joksi ajaksi kaupunki 600 markalla palkkaa viransijaisen;

ja, jos tähän myönnyttään,

antaa Terveystenhoitolautakunnan toimeksi hetimiten julistaa virka avonaiseksi sekä sitten Kaupunginvaltuuston toimitettavaa vaalia varten esittää lausunto hakijain kelpoisuudesta ja keskinäisestä etevämyydestä.

Terveystenhoitolautakunnan puolesta:

Oskar Heikel.

R. Vuorio.

Lausunto Helsingin Raittiusyhdistysten Keskustoimikunnan tekemästä esityksestä, joka tarkoittaa kaupungin väestön juovutusjuomain käyttöä koskevan tutkimuksen toimittamista.

HELSINGIN

RAHATOIMIKAMARI.

*Helsingissä,
maalisk. 7 p:nä 1913.*

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 133.

Kaupunginvaltuuston lähetepäätöksessä joulukuun 23 päivältä viime vuotta on Rahatoimikamarin käsketty antaa lausunto Helsingin Raittiusyhdistysten Keskustoimikunnan Valtuustolle tekemästä esityksestä (Liite I), että toimeenpantaisiin kaupungin väestön juovutusjuomain kulutusta ja sen seurauksia selvittävä tutkimus, joka olisi joko kaupungin Tilastokonttorin tahi myös tarkoitusta varten erittäin asetetun ja kunnan varoilla avustetun komitean tehtävä. Esityksestä on myöskin Tilastokonttori antanut siltä vaaditun lausunnon (Liite II). Annettua tehtävää täytäkseen saa Rahatoimikamari lausua seuraavaa:

Niinkuin esityksentekijän laatimasta ohjelmasta näkyy, olisi ehdotetun tutkimuksen tarkoitus eräistä edustavista osista kaupunkia hankkia tietoja kaupungin väestön juovutusjuomain käytöstä sekä sen muodoista ja laajuudesta, ollen samassa yhteydessä hankittava tilastotietoja väestön iästä, sukupuolesta, siviilisäädystä y. m. sekä siitä, minkä verran tutkimuksen käsittämät henkilöt käyttävät varoja puheenalaiseen kulutukseen. Tutkimussuunnitelma on laadittu Kristianiassa toimitetun samanlaatuisen tutkimuksen mukaisesti. Viimeksi mainitun tutkimuksen toimeenpani vuonna 1900 yksityinen komitea, johon m. m. kuuluivat pormestari H. E. Berner ja Norjan tilastollisen keskustuimiston johtaja A. N. Kiaer. Tämän tutkimuksen ohjelmaan ja tuloksiin nähden pyytää Kamari viitata Tilastokonttorin lausunnosta tästä seikasta olevaan selostukseen. Lisäksi käsittäisi ehdotettu tutkimus juovutusjuomain kulutuksen seuraukset. Mitä esityksentekijä tällä tarkoittaa, ei näy selvästi käyvän esiin ohjelmasta, sillä jos mieli tuollaisen tutkimuksen olla perinpohjainen, koskisi se sekä terveyden- että oikeudenhoitoa ja taloudellisen elämän alaa.

Esillä olevaa esitystä tutkiessaan Kamari ei ole voinut olla ottamatta huomioon sitä seikkaperäistä arvostelua, jonka Tilastokonttori on antanut Kristianiassa toimitetusta tutkimuksesta. Kamarista on näyttänyt siltä kuin kävisi täällä ehdotettua tutkimusta vastaan tekeminen samat muistutukset kuin on tehty Norjassa toimitettua vastaan, jonka jälkimäisen tutkimuksen tuloksiin nähden tuntuu olevan paljon toivomiseen varaa niin kohdassa kuin toisessakin.

Niin laajan tutkimuksen toimittaminen, että siitä kävisi tekeminen yleisempää merkitystä olevia johtopäätöksiä, vaatisi tuntuvasti laajempaa koneistoa ja runsaampia kustannuksia kuin esityksentekijä on edellyttänyt, ja varmastikin kustannukset nousisivat tuntuvasti yli sen määrän, mikä kohtuudella voisi tätä tarkoitusta varten tulla kysymykseen.

Mutta tähän tulee lisäksi muuan toinen seikka, joka niinkään puhuu esitykseen myöntymistä vastaan. Käy nimittäin epäileminen, onko koottuun aineistoon pantava mainittavaa arvoa. Aineisto koottaisiin nimittäin siten, että tutkimuksen koskettamat henkilöt itse antaisivat pyydyt tiedot, minkä ohessa, käyttäöksemme ehdotuksentekijän sanoja «yleisarvostelu asianomaisista olisi jätettävä työssä käytettyjen asiantuntevain kerääjain annettavaksi». Asianomaisten henkilöjen itsensä antamia tietoja ei käy maassa, missä kaikenlaatuinen itseilmoitus toistaiseksi on ollut miltei tuntematon, Kamarin mielestä yleensä pitäminen luotettavina, syystä että eräissä tapauksissa ehkä puuttuu tahtoa, mutta erittäinkin kykyä antaa tuollaisia tietoja. Tässä kohden on Kamari täydellisesti voinut yhtyä Tilastokonttorin lausuntoon.

Lisäksi saa Kamari huomauttaa, että ehdotetun laatuinen tutkimus kävisi sangen syvälle yksityiselämän alaan, minkä ohessa ehdotettu tutkittujen henkilöjen arvostelu varsin todennäköisesti antaisi aivan mielivaltaisen tuloksen ja olisi omansa herättämään tyytymättömyyttä yleisössä.

Niinkuin Tilastokonttori huomauttaa, ei ehdotettua laajuutta olevan tutkimuksen tuloksia käy soveltaminen laajempaan alaan, kaikkein vähimmin kaupunkiin kokonaisuudessaan, tuntuvasti laajentamatta tutkimuskoneistoa ja sen johdosta myös melkolailla lisäämättä tarkoitukseen tarvittavien varain määrää, ja konttori onkin laskenut tuollaiseen tutkimukseen tarvittavan kahta vertaa suuremman rahamäärän kuin esityksessä on edellytetty. Rahatoimikamari kuitenkin rohkenee epäillä, riittäisikö noin 8,000 markan määrä tähän, ja saa tässä kohden viitata siihen kustannusmäärään, minkä täällä toimitetut yleiset väen- ja asunnonlaskut ovat vaatineet. Tosin nyt puheena oleva tutkimus perustuisi n. s. edustavaan tutkimusmenettelyyn ja koskisi sentähden ainoastaan vähäistä väestön osaa. Mutta kutakuinkin varmain tulosten saavuttamiseksi olisi tutkimus toimitettava niin laajasti, että se lähenisi yksilöllistä tutkimusta.

Konttori ehdottaa toimitettavaksi tutkimusta pienemmässä mittakaavassa, pääasiallisesti kootun aineiston arvon selville saamiseksi. Se käsittäisi noin 25–30 kiinteistöä ja noin 1,500 henkilöä. Tämä kuitenkin Rahatoimikamarin mielestä

tietäisi ilmeistä kaupungin varain tuhlausta, koska jo edeltäpäin voi varsin varmasti sanoa että aineisto olisi miltei arvoitonta.

Edellä lausutun nojalla saa Rahatoimikamari esittää Kaupunginvaltuuston päätettäväksi

että Helsingin Raittiusyhdistysten Keskustoimikunnan nyt tekemä esitys kokonaisuudessaan evätään.

Rahatoimikamarin puolesta:

Alexis Gripenberg.

K. Rein.

Helsingin Kaupungin Valtuustolle.

Pyytäessään apurahaa Anniskeluosakeyhtiön vuoden 1911 voittovaroista erinäisille raittiusyhdistyksille raittiustyötä varten, anoi Helsingin Raittiusyhdistysten Keskustoimikunta myöskin 4,000 markan apurahaa aikomansa erityisen väkijuomatiedustelun toimeenpanemiseksi. Työväenasiainlautakunta, puoltaessaan 7,000 markan apurahaa raittiustyötä varten, huomautti, että «tätä rahamäärää puoltaessaan Lautakunta ei ole ottanut huomioon keskustoimikunnan aikomaa väkijuomatiedustelua, jonka suunnitelma otettanee tutkittavaksi ja ratkaistavaksi erillään esillä olevasta voittovarain jakamiskysymyksestä». Kun asian käsittely näyttää pysähtyneen tähän, niin pyydämme esittää anomuksemme uudelleen Valtuuston harkittavaksi, ja siinä tarkoituksessa oheenliitämme Työväenasiainlautakunnalle aikaisemmin jättämämme suunnitelman kysymyksessä olevan juovutusjuomatiedustelun toimeenpanemisesta.

Viitaten siihen, mitä asiasta mukana seuraavassa suunnitelmassa on sanottu, täten kunnioittaen pyydämme Valtuustoa joko

antamaan kaupungin tilastokonttorin tehtäväksi ensi tilassa toimeenpanna kysymyksessä oleva tiedustelu, tahi

myöntämään joko käyttövaroistaan tai etukäteen Anniskeluosakeyhtiön kuluvan vuoden voittovaroista 4,000 markkaa Helsingin Raittiusyhdistysten Keskustoimikunnalle tätä tarkoitusta varten.

Helsingissä, 2 p. Lokakuuta 1912.

Helsingin Raittiusyhdistysten Keskustoimikunta:

Väinö Voionmaa

puheenjohtaja.

Viktori Karpio

sihteeri.

Suunnitelma väkijuomatiedustelun toimeenpanemiseksi Helsingissä.

Siihen, ettei pitkiin aikoihin yhteiskunnan puolelta ole aikaan saatu juuri mitään tehokkaita parannuksia kaupungissamme rehoittavaa väkijuomaturmiota vastaan ja että yleinen raitistuminen täällä viime aikoina näyttää kokonaan seisahtuneen, on varmaan suurimpana syynä se, ettei parannuspuuhilla ole ollut riittävää pohjaa tähänkuuluvain olojen tuntemiseksi ja arvostelemiseksi. Selvää nimittäin on, ettei niin syvällä yhteiskunnassa piilevän epäkohdan kuin alkoholismin arvioimiseen riitä muutama summittainen tilastollinen tieto siitä miten paljon jotkut kaupungit ja anniskelut ovat levittäneet alkoholia, ja ihmisystävään hyvää tarkoittavat lausunnot. On puuttunut sitä, mitä ennen kaikkea olisi tarvittu, nimittäin asiallisia tietoja alkoholin käytöstä ja vaikutuksista itse väestön keskuudessa, s. o. vallitsevista alkoholitavoista kaikkine muotoineen ja seurauksineen. Tällaisen tiedon hankkimiseen on ehdottomasti ryhdyttävä, jos nykyisestä taantuma-tilasta aiotaan pois päästä.

Puheenaolevaa tietopohjaa ei kuitenkaan voida hankkia ilman erityistä tiedustelua. Kehoittavana esimerkkinä tässä kohden on se tiedustelu, jonka pormestari Bernerin, pastori F. Hansenin ja tilastollisen päätoimiston tärehtöriin A. N. Kiaerin muodostama komitea anniskeluyhtiön kustannuksella v. 1899 pani toimeen Kristianiassa. Tässä tiedustelussa oli pantu suuri huomio tiedustellun väestön ikään ja sivilisäättyyn (naimatomat, naineet, lesket); alkoholin käyttöön nähden oli tiedustellut henkilöt lajiteltu kolmeen luokkaan (aedruelige, ikke sikre, drikfaeldige). Vaikka tiedustelu rajoittui vähäiseen piiriin, olivat sen tulokset kuitenkin sangen mieltäkiinnittävät. Kristianiassa käytettyä tapaa voisi meilläkin hyväksi käyttää. Tiedustelu olisi kuitenkin tehtävä laajemmaksi ja yksityiskohtaisemmaksi, niin että se käsittäisi edustavia alueita ja paikkoja kaupungista (esim. osan keskikaupunkia, Söörnäsin sekä köyhäinhuolto- ja vankilalaitokset) ja ottaisi huomioon tiedusteltavain henkilöitten sukupuoli-, kieli-, ikä-, perhe-, asunto-, palkka-, sivistys- y. m. s. oloja. Itse alkoholinkäyttöä koskevassa osassa tiedustelua olisi kartettava loukkaavia «alkoholinkäyttäjä», «epävarma», «juoppo» y. m. s. kategorioja, vaan sen sijaan tiedusteltava yksityiskohtaisesti esim. käyttäkö asianomainen ruokaryppyjä, olutta ruuan kanssa, käykö hän anniskeluissa, nauttiiko väkijuomia jouluna ja muina juhlina, eikö ensinkään käytä väkijuomia, eikö koskaan ole käyttänyt väkijuomia j. n. e. Tällaisella järjestelyllä olisi sekin etu, että silloin voisi toivoa asianomaisten itsensä antavan vastauksia. Yleisarvostelu asianomaisista olisi jätettävä työssä käytettyjen asiantuntevain kerääjään annettavaksi. Parhaiten olisi tiedustelu ehkä järjestettävä n. s. ruokakuntaperusteella.

Tiedustelun toimeenpanemiseen tarvitaan samantapaista järjestelyä kuin väenlaskussa, vaikka pienemmässä kaavassa. Parhaiten voisi työn johtaa ja suorittaa *kaupungin*

tilastollinen toimisto yhdessä asianymmärtävistä raittiudenharrastajista valitun komitean kanssa. Ellei asiaa niin voida järjestää, olisi Raittiusyhdistysten Keskustoimikunnan toimeenpantava tiedustelu ja sitä varten hankittava avukseen tilastotyöhön perehtyneitä apulaisia.

Monestakin syystä olisi nykyhetki, erittäin sopiva tiedustelun toimeenpanemiseen. Toiveet suurista lainsäädännöllisistä parannuksista ovat rauenneet, mutta sen sijaan on kunnallinen raittiusharrastus osoittanut elpymistä. Ei mikään toimenpide olisi omiaan niin suuressa määrin herättämään luottamusta kunnan harrastukseen tässä kohden kuin sellainen toimi, jota edellä on esitetty, ja jonka toteuttaminen voisi merkitä käännettä pääkaupungin raittiusrienoissa.

HELSINGIN KAUPUNGIN

TILASTOKONTTORI.

Helsingissä,
jouluk. 7 p:nä 1912.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 772.

Kirjelmässä viime lokakuun 3 päivältä on Kaupunginvaltuuston Valmistusvaliokunta käskenyt Helsingin kaupungin Tilastokonttorin Kaupunginvaltuustolle antaa lausunto Helsingin Raittiusyhdistysten Keskustoimikunnan tekemästä esityksestä, että Valtuusto joko antaisi Tilastokonttorin tehtäväksi ensi tilassa toimeenpanna tilastollinen tutkimus alkoholin käytöstä ja sen seurauksista kaupungin väestön keskuudessa tahi myös mainitulle toimikunnalle myöntäisi tarkoitusta varten 4,000 markan määrärahan joko Valtuuston käyttövaroista tahi Helsingin Anniskeluosakeyhtiön kuluvaan vuoden voittovaroista. Tämän johdosta saa Tilastokonttori kunnioittaen lausua seuraavaa:

Ehdotetun tutkimuksen suunnitelmasta käy selville, että sen on tarkoitus, vaikkakin jonkun verran muutetussa muodossa, likinnä vastata Kristianiassa vuonna 1900 toimeenpantua raittiusolojen ja alkoholipitoisten juomain kulutusta koskevaa tilastollista tutkimusta, jota johti yksityinen komitea, jäseninä pormestari H. E. Berner, pastori Eug. Hanssen ja johtaja A. N. Kiaer. Tämä tutkimus, jonka tulokset ¹⁾ sihteeri A. Th. Kiaer vuonna 1909 julkaisi, tarkoitti pääasiassa tietojen hankkimista erinäisistä Kristianian taloista osin väestön jakautumisesta alkoholikulutuksensa mukaan kolmeen ryhmään: raittisiin, epävarmoihin ja juoppoihin, jotka ryhmät määrättäisiin m. m. sen mukaan, minkä verran kukin henkilö viikottain kuluttaa varoja alkoholipitoisiin juomiin, sekä sen ohessa väestön ryhmittymisestä sukupuolen, iän siviilisäädyn ja yhteiskunnallisen aseman mukaan, osin taas miespuolisten alkoholinkäyttäjien kuluttamasta paloviinan (litraa vuodessa) ja oluen (pulloa viikottain) määrästä, tämäkin ikää, siviilisäätystä ja yhteiskunnallista asemaa koskevien tietojen yhteydessä, ynnä miespuolisten henkilöiden vuosittain alkoholiin käyttämistä menoista, sekä absoluuttisesti että kuluttajain vuosituloihin verraten. Talot, joista tiedot oli kerättävä, valittiin edustavan tutkimusmenettelyn vaatimusten mukaisesti, s. o. siten, että niiden yhteensä katsottiin antavan oikea pienoiskuva Kristianian kaupungista, ja kävisi tutkimussuunnitelman mukaan saatuja tuloksia niinmuodoin yleispiirtein soveltaminen kaupunkiin kokonaisuudessaan. Alkuaan aiottuna käsittämään 10,000 viittätoista vuotta vanhempaa henkilöä supistettiin tutkimus todellisuudessa kuitenkin niin, että tietoja edellä mainittujen kolmen ryhmän luokittamiseksi

¹⁾ *Statistiske Undersøgelser vedkommende Aedruelighedsforhold og Forbrug af alkoholholdige Drikke i Kristiania 1900.* Efter Foranstaltning af en privat Komité udgivne ved Sekretaer A. Th. Kiaer. Kristianiassa 1909.

hankittiin ainoastaan 2,895 henkilöstä, eli 1,329 miehestä ja 1,566 naisesta. Miespuolisia alkoholinkuluttajia taas, joiden kuluttamasta paloviinan ja oluen määrästä saatiin tietoja, oli ainoastaan 776, ja miespuolisia alkoholinkuluttajia, joiden vuosittain alkoholipitoisiin juomiin käyttämistä menoista saatiin tietoja, oli vain 747. Tutkimus nojasi pääasiassa asianomaisten henkilöjen omiin tiedonantoihin, jotka kerättiin eri taloihin lähetetyillä palkatuilla henkilöillä. Tutkimuksesta, jota varten «Kristiania Braendevinssamlag» oli myöntänyt 3,000 kruunun määrärahan, oli kustannuksia 3,300—3,400 kruunua. Tutkimusta johtava komitea oli palkaton.

Kun Kristianiassa vuonna 1900 toimitetun tutkimuksen tulosten laatu tietenkin tunnustavasti vaikuttaa sen kysymyksen ratkaisuun, käykö tuollaisen tutkimuksen toimittamista Helsingissä puoltaminen, lienee Norjassa saatujen tulosten arvostelu tässä paikallaan.

Mikä tilastokannalta näitä tuloksia tarkastellessa etusijassa on omansa kiinnittämään huomiota, on epäilemättä tutkimuksen erittäin suppea ala. Mitä edellä mainittuun luokitukseen tulee, oli tutkimuksen käsittämä osa siitä väestöryhmästä, johon nähden tutkimuksen perusteella olisi tehtävä johtopäätöksiä, s. o. koko 15 vuotta vanhemmasta väestöstä, miespuolisista ainoastaan 1,9 ja naispuolisista ainoastaan 1,8⁰/₁₀₀, siis sangen pieniä prosenttilukuja, jotka, olipa edustava aineisto kuinka hyvin valikoitua tahansa, tuskin kuitenkaan oikeuttavat mitenkään yleistyttämään tuloksia. Ja vielä vähemmän käy tuollaista yleistyttämistä pitäminen oikeutettuna niihin tutkimuksen puoliin nähden, jotka koskevat yksilöjen kuluttamaa alkoholimäärää ja heidän siihen käyttämiään menoja, koska julkaisujen tietojen käy olettaminen koskevan enintään 1,5⁰/₁₀₀ kaikista alkoholinkuluttajista. Joka tapauksessa ja tutkimuksen antamain tulosten selittämiseksi olisi siitä annetussa selostuksessa sitä paitsi pitänyt olla mainittuna, miten tutkimusesineet oli valittu, sekä lisäksi arvostelu niiden edustavasta laadusta, vaatimus, jonka johtaja A. N. Kiaer itse täydellä syyllä on asettanut edustavan menettelyn mukaan toimitetuille tilastotutkimuksille¹⁾. Tästä seikasta ei kuitenkaan ole ilmoitusta selostuksessa, eikä siinä edes ole mainittu tutkittuja talojakaan. Tämä arveluttava puute sen seikan yhteydessä että tutkimus, niinkuin edellä mainittiin, oli alkuaan aiottu käsittäväksi paljon laajemman aineiston, on omansa lukijassa herättämään sen arvelun että, vaikka suunnitelma olikin laadittu edustavan menettelyn vaatimusten mukaisesti, itse tutkimus, semmoiseksi kuin se todellisuudessa muodostui, ei ole tässä kohden täyttänyt mittaa, toisin sanoen että tässä on kysymyksessä ainoastaan osittain loppuun saatettu tutkimus. Tätä arvelua todella vahvistaakin johtaja Kiaerin eräessä toisessa yhteydessä kohdakkoin tutkimuksen toimittamisen jälkeen antama lausunto²⁾, että vasta sittenkun tutkimus on ulotettu käsittämään ainakin 10,000 henkilöä, voi katsoa olevan olemassa riittävän laajaa

¹⁾ Kiaer, A. N., *Den repraesentative Undersøgelsesmethode* (Videnskabselskabets Skrifter II. Historisk-filosofiske Klasse 1897 N:o 4). Kristiania 1897. Siv. 24.

²⁾ Kun Tilastokonttorin käytettävänä ei ole ollut sitä julkaisua, jossa johtaja Kiaerin lausunto esitetään, on lausunto kerrottu toisessa kädessä käyttämällä lähteenä Tukholman kaupungin Tilastokonttorin julkaisua *Utredning angående möjligheterna för en fullständig alkoholstatistik rörande Stockholm*, siv. 14.

aineistoa, joka oikeuttaa tekemään johtopäätöksiä kaupungin koko väestöön nähden. Täytyy valittaa, ettei tämän suuntaista lausuntoa ole pantu tutkimuksesta annettuun selostukseen, koska se seikka ettei mitenkään ole viitattu tutkimusten tulosten pätevyyden vähenemiseen on ollut omansa saattamaan lukijan siihen väärään käsitykseen, että näitä tuloksia ilman muuta käy soveltaminen Kristianian kaupunkiin kokonaisuudessaan.

Tässä yhteydessä viitattakoon toiseenkin metodologiselta kannalta arveluttavaan seikkaan norjalaisessa tutkimuksessa. Kun puheenalaisessa tutkimuksessa pyydettiin asianomaisilta yksilöiltä sangen seikkaperäisiä tietoja alalta, jota yleensä on pidetty yksityiselämään kuuluvana, on jo itsestään hyvillä syillä olettavissa, että aineistoa kerätessä on sattunut melkoinen joukko tapauksia, jolloin asianomaiset henkilöt joko ovat karttaneet tahi suorastaan kieltäytyneet antamasta minkäänlaisia tietoja. Tämä näyttää sitä varmemmalta, kun siihen aikaan, jolloin tutkimusta toimitettiin, useissa Kristianian sanomalehdissä ankarasti moitittiin tutkimusta, joka leimattiin yksityiselämän pyhyiden ja henkilöllisen vapauden loukkaamiseksi. Tutkimuksesta annettussa selostuksessa ei kuitenkaan sanallakaan mainita että tietoja olisi kieltäydytty antamasta. Ovatko kerääjät tuollaisissa tapauksissa koettaneet bankkia tarpeelliset tiedot toisaalta vai onko henkilöt, jotka ovat kieltäytyneet antamasta tietoja itsestään, ilman muuta jätetty tutkimuksessa lukuunottamatta, on kysymys, joka näin ollen tietysti niinkään on jäänyt vastausta vaille.

Tämä tutkimusta haittaavien puutteiden ja vikojen peittely vaikuttaa sangen tympäsevästi. Samaan suuntaan myös vaikuttaa se seikka, että tulokset — 52 sivua käsittävä vihkonen — on julkaistu vasta yhdeksän vuoden kuluttua tutkimuksen toimittamisesta, mikä osottaa julkaisemisen tapahtuneen pitkien epäröimisien jälkeen.

Paitsi edellä mainittuja itse menettelyssä ilmeneviä puutteellisuuksia, on erehdykseksi luettava, että tutkimus — E. Sundtin Norjassa aikaisemmin toimittaman tutkimuksen mukaisesti — etusijassa kohdistettiin väestön luokittamiseen kolmeen raittiusryhmään, jommoisella luokituksella pääasiassa ainoastaan on ollut tarkoituksena painaa asianomaisiin väestöryhmiin mielivaltaisesti oletettu leima ja joka sentähden on miltei kaikkea todellista merkitystä vailta ¹⁾.

Se norjalaisen raittius-tiedustelun puoli, jolta sitä vastoin, kokeen kannalta katsoen, ei käy kieltäminen jonkunlaista arvoa, on se mikä koskee miespuolisten alkoholinkäyttäjien kuluttamaa alkoholimäärää ja siitä johtuneita menoja. Tilastokonttorin käsityksen mukaan on tässä käytetty sitä ainoata tietä, jota kulkien voi saada todellisen tiedon juopumuksen ja juomatapain leviämisestä ja muodoista, s. o. yksilöllisen kulutustilaston tietä. Norjalaisen tutkimuksen tuloksia täytyy tosin tässäkin kohden jo liian niukan,

¹⁾ Niinkuin edellä mainittiin, tämä luokitus perustui osin tietoihin siitä, minkä verran varoja asianomaiset viikottain käyttivät alkoholipitoisiin juomiin, mutta myös, niinkuin julkaistuista numerotietoista selvästi näkyy, muihin tietoihin. Mitä nämät jälkimäiset olivat, ei Tilastokonttori ole voinut saada selville, syystä että sihteeri A. Th. Kiaer, kuvaavaa kyllä, on kieltäytynyt Konttorille lähettämästä kappaletta aineiston keräyksessä käytettyjä kaavakkeita.

ainoastaan 7--800 henkilöä käsittävän aineistonsa johdosta pitää tarkoitustaan vastamattomana, jos oli aikomus saada Kristianian kaupunkiin kokonaisuudessaan sovellettavia numerotietoja. Mutta jos näitä 7—800 henkilöä koskevien tietojen lisäksi olisi täysi varmuus siitä, että nämä henkilöt todella olivat edustavasti valittuja, ja sen ohessa tietoja siitä, montako yksilöä on tutkimuksesta jätetty pois, sen johdosta että ovat kieltäytyneet tietoja antamasta, ja vielä siitä, kuinka monesta yksilöstä muut henkilöt ovat antaneet tietoja — joita edellytyksiä nyt puuttuu — niin kävisi kootun aineiston pohjalla ehkä kuitenkin tekeminen joitakin, vaikka tosin epävarmoja ja sangen likimääräisiä johtopäätöksiä. Tilastokonttori saa sentähden mielipiteenään lausua että, jos mikään norjalaisen tutkimuksen osa kelpaa samantapaisen Helsingissä toimittavan tutkimuksen esikuvaksi, on se tämä yksilöllinen alkoholinkulutustilasto, tietysti kuitenkin niin, että tutkimusaineisto valikoidaan tarkoin noudattamalla edustavaa menettelyä ja muuten sillä edellytyksellä että selvä ja peittelemätön tieto annetaan kaikista sen yhteydessä olevista seikoista.

Tosin tuo tietojen keräämiseksi yksilöllisestä alkoholinkulutuksesta käytettävänä toinenkin menettely, jonka teoreettisesti pitäisi antaa tarkempia tuloksia ja jonka mukaan tiedot, samoinkuin yleisissä kulutus- ja elantokustannusten tutkimuksissa, kootaan jakamalla asianomaisille henkilöille tili- eli talouskirjoja, joihin henkilöt itse pitemmän ajan kuluessa mahdollisimman tarkoin kirjoittavat alkoholijuomiin käyttämänsä menot. Käytännössä kuitenkin tämän menettelyn tarjoamat edut alkoholitilastollisten tietojen keräämisessä lienee katsottava kutakuinkin näennäisiksi. Käytännössä onnistuakseen edellyttää tämä menettely nimittäin asianomaisissa yksilöissä sekä suurta säännöllisyyttä ja luotettavuutta että myös todellista ja pysyväistä asianharrastusta, jommoiset edellytykset eivät suinkaan ole varmasti olemassa ja tuskin myöskään kerrakseen aikaansaavissa. Tätä tietä voi näin ollen tosin, mikäli Konttori kykenee arvostelmaan, toivoa saatavan tarpeellisia tietoja ehdottomasti raittiista ja eräistä sangen kohtuullisista alkoholinkuluttajista, mutta tuskin ainakaan yleisesti sellaisista henkilöistä, jotka useammin tai mainittavammassa määrässä kuluttavat alkoholia, eikä ensinkään juomareista. Ylipäätään täytyy pitää todennäköisenä, että asianomaiset henkilöt yleensä voi saada helpommin kerran tai ehkä kahdesti kaikkiaan antamaan tiedon alkoholinkulutuksestaan esim. viikon kuluessa ja siihen käyttämistään menoista, kuin pitemmän aikaa pitämään kirjaa näistä seikoista.

Mutta ensimmäiselläkin vaihtoehdolla on, niinkuin Norjan raittiustiedustelu kylläkin on osottanut, vaikeutensa. Paitsi että tässäkin tapauksessa on vaikea ylipäätään saada tietoja niiltä, jotka runsaammin kuluttavat alkoholia — useat n. s. kohtuulliset alkoholinkuluttajat eivät tahdo ja todelliset alkoholistit eivät tahdo eivätkä voi tietoja antaa — täytyy tietonantojen tarkkuuden ja luotettavuuden lukuisissa tapauksissa jäädä sangen epäilyttäväksi. Pari esimerkkiä mainitaksemme ei ole niinkään helppo mainita, minkä verran perheen eri jäsenet aterioidessaan ovat kuluttaneet yhteisen olutpullon sisällyksestä tai minkä verran konjakkia on kulunut kotona nautittuun tuutinkiin, ja vielä vaikeampi on pidoissa, joissa alkoholipitoisia juomia tarjoillaan, tai ravintoloissa, klubeissa

ja anniskelupaikoissa seurustellen todeta minkä verran kukin on nauttinut. Anniskeluoikeudella varustetuissa yleisissä huoneistoissa käydessä on sitä paitsi usein vaikea tahi vaatii ainakin erikoista tarkkuutta sen seikan silmälläpito, minkä verran kulutetusta rahamäärästä on mennyt alkoholipitoisiin juomiin ja minkä verran ruokaan, virkokejuomiin, juomarahoihin y. m. On sentähden selvä, että tiedot niin kulutusmäärästä kuin menoistakin ovat useimmissa tapauksissa mainittavissa ainoastaan likimäärin, ja samalla on varattu tilaisuus tinkimiseen, jota aivan varmaan käytetään hyväksi laajassa mitassa. Omasta mielestään kohtuullinen kuluttaja — ja sitä kaiketi ovat useimmat alkoholinkuluttajat — tuntisi useassa tapauksessa hiukan häpeävänsä oikeita viikkonumeroita ja johtuisi siitä ilmoittamaan ne alemmiksi, parhaassa tapauksessa niin suuriksi kuin hän katsoo niiden «tavallisissa oloissa» nuosevan, näin sitä suuremmalla syyllä, kun hän kaikista vakuutuksista huolimatta kenties ei tunne olevansa aivan varma siitä, etteivät numerotiedot tavalla tahi toisella tule sivullisten tietoon. Tähän ehkä huomautettanee, että etusijassa on tarkoitus numerotiedoin todeta juuri vahingollisimmaksi katsottu päivittäinen eli n. s. totuntakulutus, mutta tähän käy hyvillä syyllä väittäminen, että ainakin jos tutkimus olisi toimitettava Suomessa, missä satunnaisella alkoholinkulutuksella niinkuin tunnettu on tuntuvasti suurempi merkitys kuin useimmissa muissa maissa, täytyy pitää tärkeänä toivomuksena että näiden molempain erilaatuisten alkoholinkulutusten eri laajuus todetaan.

Kun edellä mainittuihin seikkoihin tulee lisäksi, ettei, mikäli Tilastokonttorille on tunnettua, toistaiseksi missään ole onnistuttu toimittamaan täysin tyydyttävää yksilöllistä alkoholinkulutuksen tilastotutkimusta laajemmassa mittakaavassa ja ennen kaikkea, ettei mitään takeita ole siitä, että Helsingin väestö, tottumattomana kaikkeen ilmoitusvelvollisuuteen, osottautuisi auliiksi tietoja antamalla edistämään tämänlaatuista yritystä, ei Konttori osaltaan voi puoltaa tuollaisen tutkimuksen toimittamista niin laajassa mitassa, että tuloksia kävisi soveltaminen kaupunkiin kokonaisuudessaan. Tämän epäävän käsityksen lisätueksi mainittakoon, että pyydetty 4,000 markan rahamäärä olisi korotettava ainakin kaksinkertaiseksi riittääkseen tarpeeseen.

Edellä lausutusta niinkään käynee selville, että Tilastokonttori kaikkein vähimmin voi pitää toivottavana, että Konttorille annettaisiin tehtävä, jonka suorittaminen sen mielestä kohtaa niin huomattavia vaikeuksia ja todennäköisesti on ainakin eräiltä kohdin edeltäpäin tuomittu epäonnistumaan.

Kun kuitenkin Raittiusyhdistysten Keskustoimikunnan tekemä ehdotus on sangen mielenkiintoinen, on Konttori sitä mieltä, ettei ajatusta raittiustiedustelun toimeenpanemisesta Helsingissä, mikäli se toteutetaan yksilöllisen alkoholinkulutustilaston muodossa, ole kokonaan jätettävä sillensä. Tähän nähden ja kun varmemman käsityksen saamiseksi siitä, käykö menestyksellä toimittaminen laajempaa tutkimusta, olisi sangen tärkeätä oppia tällaisessa tapauksessa tuntemaan väestön kantaa, jonka varassa tuollainen tutkimus pääasiallisesti on, näyttää sovelialta koetteeksi toimittaa yksilöllinen alkoholinkulutuksen tilastotutkimus pienessä mittakaavassa ja asettamatta vaatimusta että tulokset pitäisivät paikkansa koko kaupunkiin nähden.

Tuollainen pienempi tutkimus, jonka Konttori puolestaan, siinäkin tapauksessa ettei tulos olisi erikoisemmin tyydyttävä, katsoo ansaitsevan Kaupunginvaltuuston kannatusta, sitä suuremmalla syyllä kun varat kävisi antaminen Helsingin Anniskeluosakeyhtiön voittovaroista, olisi rajoitettava esim. 25—30:en eri osissa kaupunkia sijaitsevaan kiinteistöön, joten, kun 15 vuotta vanhempia henkilöjä kussakin kiinteistössä on noin 50, tutkimus käsittäisi 1,250—1,500 henkeä. Tutkimus sopisi toimeenpanna Raittiusyhdistysten Keskustoimikunnan nimessä ja toimesta, jossa tapauksessa kuitenkin Tilastokonttori olisi oikeutettava valitsemaan jäsenen työtä johtavaan komiteaan, ja tutkimuksen tulisi esillä olevassa lausunnossa esitetyistä syistä koskea yksilöllisen alkoholinkulutuksen määrää ja menoja. Tulokset olisi, huomioonottamalla mitä edellä norjalaisen tutkimuksen tarkastelun yhteydessä on lausuttu, julkaistava molemmilla kotimaisilla kielillä.

Mitä asian taloudelliseen puoleen tulee, lienee tuollainen tutkimus kokonaisuudessaan, s. o. sekä aineiston kerääminen että sen järjestäminen ja julkaiseminen, toimitettavissa likimain 2,700 markan kustannusmäärällä.

Lopuksi saa Konttori käsityksensä siitä, olisiko tutkimus myös ulotettava alkoholinkulutuksen seurauksiin, johon seikkaan Raittiusyhdistysten Keskustoimikunta on anomuksessaan ohimennen viitannut, mainita, ettei sellaista tutkimusta, se kun oleellisesti perustuisi aivan toisenlaiseen aineistoon, olisi tässä yhteydessä toimitettava, varsinkaan kun tuollaista tutkimusta varten ei ole suunnitelmaa esitetty eikä hakija edes ole tarkemmin maininnut sen esinnettäkään.

Edellä lausutun nojalla saa Tilastokonttori, palauttaen lähetekirjat ja samalla kun Konttori puolestaan katsoo olevan ehdottaminen Raittiusyhdistysten Keskustoimikunnan esitystä Keskustoimikunnan esittämässä muodossa evättäväksi, kunnioittaen ehdottaa:

että Kaupunginvaltuusto Helsingin Anniskeluosakeyhtiön voittovaroista myöntäisi Helsingin Raittiusyhdistysten Keskustoimikunnalle 2,700 markan määrärahan tilitysvelvollisuudella käytettäväksi sellaisen yksilöllisen, alkoholinkulutuksen määrää ja menoja koskevan tilastotutkimuksen toimeenpanemiseksi, kuin esillä olevassa lausunnossa on tarkemmin mainittu.

Harald Dalström.

Valiokunnan mietintö asuntolautakunnan asettamista koskevasta asiasta.

Marraskuun 26 päivänä viime vuonna käsitellessään Työväenasiain lautakunnan tekemää ehdotusta asuntolautakunnan asettamisesta ynnä erinäisiä asiassa annettuja lausuntoja päätti Kaupunginvaltuusto jättää asian allekirjoittaneiden muodostaman valiokunnan valmisteltavaksi. Tehtävänsä täytettyään saa Valiokunta antaa jälempänä seuraavan mietinnön ehdotuksineen, ensin selostettuaan asian aikaisempia vaiheita.

Kysymys kunnallisen asuntopoliitikan ajanmukaisesta uudistuksesta on jo useat Katsaus asian
vuodet ollut kaupunginviranomaisten huomion esineenä. Vuonna 1909 lykättyään aikaisempiin
kysymyksen kunnallisen asunnonvälitystoimiston perustamisesta erityisen valio- vaiheisiin.
kunnan tarkemmin valmisteltavaksi antoi Työväenasiain valiokunta vuonna 1911
tämän valiokunnan toimeksi selvittää kysymystä erikoisviranomaisen asettamisesta
käsittelemään kunnan asuntopoliittisia asioita kaikessa laajuudessaan.

Toukokuun 2:sena 1911 päivätyssä mietinnössään (Pain. asiakirj. N:o 28 vuo- Valiokunnan
delta 1911) on mainittu valiokunta luonut katsauksen niihin virtauksiin, joita asunto- mietintö
politiikan alalla on suuremmissa sivistysmaissa ilmaantunut vakinaisten paikallisten 2/3:ltä 1911.
tahi kunnallisten laitosten aikaansaamiseksi, joiden tehtävänä on saattaa asumus-
olot terveydellisessä, siveellisessä ja taloudellisessa suhteessa tyydyttävämmälle
kannalle. Valiokunta huomauttaa, että mainittu ulkomainen liike, meillä vallitsevien
tunnustetusti huonojen asumusolojen johdosta, kaipaa erityistä huomiota sekä pitää
välttämättömänä, että järkiperaisesti järjestetty uudistustoiminta tällä alalla on meillä-
kin saatava aikaan.

Valiokunta on seuraavassa tahtonut antaa lyhyen selostuksen mainitusta valio-
kunnan mietinnöstä ja siinä esitetyistä näkökohdista.

Helsingin kunnan asuntopoliittinen toiminta on nykyään jaettuna erinäisten
vakinaisten lautakuntain kesken, jota paitsi asuntopoliittisten kysymysten käsittely
sekä tähän kuuluvain toimenpiteiden täytäntöönpano tuon tuostakin on annettu
valiokuntain, komiteain, toimikuntain ja johtokuntain tehtäväksi. Niinpä asunto-
tarkastusta, joka nykyään on väliaikaisella kannalla, toimittaa Terveystoimikunta,
lautakunta, kaupungin kunnallisten työväenasuntojen hoitoa n. s. hallintolautakunta.
Neuvontatehtäviä hoitavana ammattiviranomaisena asuntopoliittisissa kysymyksissä
on Työväenasiain lautakunta, jolle ei tähän asti kuitenkaan ole säännöllisesti varattu
tilaisuutta lausua mieltään tuollaisissa kysymyksissä.

Näillä toimenpiteillä ei — huomauttaa mainittu valiokunta — ole voitu saavuttaa sitä yhtenäisyyttä, suunnitelmanmukaisuutta ja asiallista yhteyttä, jonka kaupungin väkiluvun ripeätä lisääntymistä silmälläpitäen tulisi vallita pääkaupungin kunnallisessa asuntopolitiikassa. Tuollaisen keskityksen ja yhtenäisyyden aikaansaamiseksi on valiokunta ehdottanut kaupungin asuntolautakunnan asettamista kunnallisten asumuskysymysten käsittelyä varten. Valiokunnan mielestä ei suinkaan olisi soveliasta jättää kaupungin asuntopolitiikkaa moninaisine eri tehtävineen jonkin ennestään olevan elimen toimeksi. Varsinkaan Työväenasiain lautakunta nykyiseen muotoonsa järjestettynä ei ole sopiva ottamaan suorittaakseen kaikkia asuntopolitiikan vaatimia tehtäviä.

Vastaisen asuntolautakunnan pääasiallisina tehtävinä olisi seurata kaupungin asunto-olojen kehitystä ja Kaupunginvaltuustolle tehdä ehdotuksia niiden parantamiseksi, antaa Valtuustolle lausuntoja sellaisista asioista sekä panna täytäntöön toimenpiteet, joita Valtuusto on päättänyt kaupungin asunto-olojen parantamiseksi. Viimeksi mainitut täytäntöönpanotoimenpiteet käsittäisivät sellaisiakin tehtäviä, joita tähän asti on annettu eri toimikuntain suoritettaviksi, niinkuin esimerkiksi työväenasuntojen rakennuttaminen Hietaniemen ja Kristiinankadun varrelle sekä Vallilaan. Erittäinkin tulisi asuntolautakunnan alaistensa elinten avulla pitää silmällä sellaisia kaupungin asunto-olojen parantamista tarkoittavia laitoksia, esimerkiksi yleishyödyllisiä asuntoyhtiöitä, työläisnaisten ja palvelijatarkoteja y. m., joille kaupunki on myöntänyt joitakin etuja, hoitaa kunnan rakennuttamia vuokra-asuntoja, toimittaa kunnallista asunnonvälitystä sekä kerätä ja alustavasti yhdistellä vastaisen kunnallisen asuntotilaston aineistoa.

Tämän mukaisesti mainitaan valiokunnan mietintöön liittyvässä johtosääntöehdotuksessa asuntolautakunnalla olevan seuraavat päätehtävät:

- 1) toimia Kaupunginvaltuuston alotteentekevänä ja neuvovana ammattiviranomaisena asuntoasioissa;
- 2) pitää silmällä niitä kaupungin asunto-olojen parantamista tarkoittavia laitoksia, joille kaupunki on myöntänyt joitakin etuja;
- 3) hoitaa kunnan rakennuttamia vuokra-asuntoja;
- 4) toimittaa kunnallista asunnonvälitystä; sekä
- 5) koota ja alustavasti järjestää kunnallisen asuntotilaston aineisto.

Mitä erittäin *kunnan työväenasuntojen* hoitoon tulee, on ehdotettu, että tämä tehtävä siirrettäisiin nykyiseltä hallintolautakunnalta asuntolautakunnalle. Ehdotus näiden asuntojen hallinnossa noudatettaviksi säännöiksi on niinkään laadittu, ja liittyy se likeisesti hallintolautakunnan nykyiseen johtosääntöön.

Erikoista huomiota on mainittu valiokunta pannut *asunnonvälityskysymykseen*. Ehdotus kunnan asunnonvälitystoimiston perustamisesta tehtiin jo vuonna 1903 kunnan työnvälityksen järjestelyn yhteydessä. Kaupunginvaltuusto päättikin perustaa väliaikaisen työnvälitystoimiston, mutta ehdotus asunnonvälitystoimiston perustamisesta sai raueta. Vuonna 1907 tehtiin asiassa uusi alote, mutta sekin jätet-

tiin sillensä, kunnes kysymys työnvälitystoimiston asettamisesta vakinaiselle menosäännölle, erityistä lainsäädäntöä asiassa odotellessa, tulisi ratkaistuksi. Kysymys on sittemmin, niinkuin edellä huomautettiin, vuonna 1909 jätetty tässä puheena olevan valiokunnan valmisteltavaksi.

Muodolliselta kannalta kävisi näin ollen huomauttaminen, että ehdotus on liian varhain otettu uudelleen puheeksi, koska työnvälitystoimisto edelleen on väliaikaisella kannalla. Mutta mainittu valiokunta on kuitenkin sitä mieltä että, koska työnvälitystoimistoa asiallisesti täytyy pitää vakinaisena kunnallisena laitoksena, mikään todellinen syy ei estä uudelleen ottamasta tätä asiaa käsiteltäväksi, erittäinkin kun se nyt on saanut aivan uuden käänteän.

Mietinnössä annetaan lisäksi erinäisiä tietoja ulkomailla toimivista asunnonvälitystoimistoista, ja lausuu valiokunta näiden yleisestä tarkoituserästä seuraavaa:

«Näiden toimistojen perustaminen on luonnollinen seuraus kehityksen kulusta. Ne haitat, joita asuntotilastolliset tutkimukset ja asunnontarkastus ovat sekä ulkomailla että Suomessa osottaneet asunto-oloissa vallitsevan, ovat aiheuttaneet sekä valtioita että kuntia ryhtymään yhä tarmokkaampaan asuntopolitiikkaan. Terveystieteellisessä lainsäädännössä ylipäätään ja erittäinkin asuntolainsäädännössä on yhä ankarampia vaatimuksia asetettu asuntojen käyttökelpoisuuteen nähden sekä väärinkäytösten ja liika-asutuksen ehkäisemiseksi. Mutta mitä kovempia ehtoja yhteiskunnan etua silmällä pitäen ihmisarvon mukaisille asumuksille asetetaan, sitä vaikeammaksi käy niiden saanti, varsinkin siedettäviin hintoihin. Yhteiskunta tösin voi johonkin määrin lisätä tyydyttävään ja halpojen asuntojen saantia, mutta ei kykene puheenalaisia epäkohtia kokonaan poistamaan. Niiden vähentäminen on julkisen, mikäli mahdollista maksuttoman asunnonvälityksen tarkoitus. Se on sentähden tarpeellinen täydennys asuntolainsäädäntöön ja asuntotarkastukseen. Tämä käsitys on Saksassa lausuttu julki Hessin asuntolainsäädännössä, Preussin asuntolain ehdotuksessa sekä Baijerin hallituksen antamassa julistuksessa: välitys on näissä osotettu asuntotarkastuksen taikka kuntain tehtäväksi.

Etusijassa on asunnonvälitys tärkeä asunnonetsijälle, jolta se säästää sekä aikaa että suoranaisia kustannuksia. Hän voi samalla kertaa saada luotettavia tietoja useista huoneistoista ja näistä valita sopivimman, sen sijaan että hän muutoin, väsyneenä etsimiseen, ottaa ensimmäisen kutakuinkin tyydyttävän, etsiäkseen jälleen jonkun ajan kuluttua, uutta mukavampaa huoneistoa. Vuokraisännät taas saavat tilaisuuden maksutta taikka sangen pienestä maksusta tarjota huoneistojaan. Mutta yhteiskunnallakin on asunnonvälityksestä tunnustusta ansaitsevaa hyötyä. Sen avulla saadaan vähitellen asiallisia tietoja asuntomarkkinain tilasta ja vaihteluista. Nämä tilastotiedot, asuntotarkastuksen saavuttaman kokemuksen täydentäminä, olisivat erittäinkin suurempain asuntotilastollisten tutkimusten väliaikoina sangen arvokkaana pohjana asuntopolitiikalle, siitä puhumattakaan että nämä tiedot voisivat olla yksityiselle yritteliäisyydelle opastuksena.»

Työväenasiain lautakunnan asettaman valiokunnan mielestä on kunnallisella

asunnonvälitystoimistolla Helsingissä työväenluokan tukalain asumusolojen johdosta tärkeä tehtävä täytettävänä. Jos kerran saadaan aikaan tehokkaampi asuntotarkastus ja sen yhteydessä ankarampia säännöksiä asuinhuoneista ja niiden laadusta sekä n. s. asukijärjestelmästä, käy kunnan erikoiseksi velvollisuudeksi katsoa että henkilöt, joiden on pakko poistua epätydyttävistä huoneistoista, voivat ilman ylenmääräisiä mutkia saada uuden asunnon. Luultavasti käyttäisivät talonomistajatkin tätä asunnonvälitystä huomattavassa määrässä, varsinkin kun välitys tavallisesti olisi maksuton. Valiokunta ei kuitenkaan tässä kohden tee seikkaperäistä ehdotusta, vaan esittää, että toimiston järjestäminen ja ehdotuksen laatiminen sen johtosäännöksi annettaisiin vastaisen asuntolautakunnan tehtäväksi.

Mitä sitten *asuntotarkastuksen* järjestämiseen tulee, ei Lautakunnan valiokunta katso voivansa ehdottaa tämän tehtävän antamista asuntolautakunnan toimeksi. Sellainen menettely nimittäin riistäisi tarkastukselta sen laillisen tuen, mikä sillä on tähän kuuluvissa terveydenhoitosäännön määräyksissä. Asuntotarkastus olisi sen tähden edelleenkin oleva Terveydenhoitolautakunnan toimena, samalla kun kuitenkin likeinen kosketus tämän lautakunnan ja asuntolautakunnan kesken olisi aikaansaattava varaamalla terveystoimiston edustajille sija asuntolautakunnassa.

Työväen-
asiainlauta-
kunnan
kanta.

Työväenasiain lautakunta on pääkohdissa yhtynyt tähän ehdotukseen sekä kirjelmässä toukokuun 22 päivältä 1911 (Pain. asiakirj. N:o 28 sanotulta vuodelta) esittänyt edellä mainitun valiokunnan ehdotusta hyväksyttäväksi. Ainoastaan asuntolautakunnan kokoonpanoon nähden oli Lautakunta toista mieltä. Valiokunnan mielestä tulisi kaupungin Tilastokonttorin johtajan ja kaupungin asemakaava-arkkitehdin olla asuntolautakunnan itseoikeutettuina jäseninä, jota vastoin Lautakunta piti tätä tarpeettomana, koska näitä virkamiehiä voi käyttää esiintyvissä kysymyksissä asiantuntijoina. Lautakunnan ehdotuksen mukaisesti kuuluisi asuntolautakuntaan Terveydenhoitolautakuntaan asetettu asuntotarkastaja itseoikeutettuna jäsenenä sekä sitä paitsi kuusi varsinaista ja yhtä monta varajäsentä. Näistä Kaupunginvaltuusto valitsisi kolme varsinaista ja yhtä monta varajäsentä sekä Terveydenhoitolautakunta, Vaivahoitohallitus ja Työväenasiain lautakunta kukin yhden varsinaisen ja yhden varajäsenen. Asuntolautakuntaan asetettaisiin tehtävään sopiva sihteeri, jolle maksettaisiin 3,000 markan vuosipalkkio.

Ehdotuksen
johdosta an-
nettujen lau-
suntojen yh-
distelmä.

Ehdotuksen johdosta on hankittu Rahatoimikamarin lausunto, joka annettiin kirjelmässä helmikuun 29 päivältä 1912 ja jonka ohessa seurasi saman kuukauden 1:senä päivätty Terveydenhoitolautakunnan lausunto (Pain. asiakirj. N:o 30 vuodelta 1912). Sittemmin ovat, Kaupunginvaltuuston toukokuun 14 päivänä 1912 tekemän päätöksen mukaisesti, edelleen Helsingin kaupungin kunnan työnvälitystoimiston Johtokunta kirjelmässä syyskuun 30 päivältä 1912 sekä kaupungin Tilastokonttori

kirjelmässä saman kuukauden 26 päivältä antaneet näiltä viranomaisilta vaaditut lausunnot. Vihdoin on Työväenasiain lautakunta kirjelmässä marraskuun 7 päivältä mainittua vuotta antanut lausunnon eräistä Rahatoimikamarin esityksen kohdista, minkä ohessa yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämisyhdistys on toimikuntansa kautta kirjelmässä toukokuun 4 päivältä mainittua vuotta lähettänyt Kaupunginvaltuustolle vastineen Rahatoimikamarin ehdotukseen (nämä viimeksi mainitut kirjelmät ovat julkaistuina pain. asiakirjoissa N:o 69 vuodelta 1912).

Tässä jälempänä selostetaan lyhyesti, mitä näkökohtia edellä mainitut viranomaiset ja laitokset ovat esittäneet käsiteltävänä olevassa asiassa.

Terveystarkastuslautakunta huomauttaa, että asuntojen terveydellistä tarkastusta on tähän asti toimitettu Lautakunnan välityksellä, mutta että tämä tarkastus on ollut verraten satunnaista ja väliaikaista laadultaan. Kysymys vähävaraisen väestön asuntojen tehokkaamman tarkastuksen aikaansaamisesta oli tosin aikaisemmin ollut esillä ja Lautakunta oli tehnyt ehdotuksen varsinaisen asuntotarkastajan viran asettamisesta, mutta Kaupunginvaltuusto oli myöntänyt ainoastaan 3,000 markan määrärahan tarpeellisten asuntotarkastusten toimittamista varten. Vuodesta 1906 lähtien on tällä määrärahalla palkattu arkkitehti toimittamaan pääasiallisesti kylmänä vuodenaikana jatkuvaa sekä entiseen verraten järjestelmällisempää asuntotarkastusta. Mutta määrärahan niukkuuden johdosta ei tarkastusta ole voitu toimittaa niin tarkasti, että toimenpiteen tarkoitus olisi voitu täydellisesti saavuttaa. Kun kuitenkin asuntojen terveydellinen laatu on erittäin tärkeä asukkaiden terveyden ja täyden työkykyisyyden säilymiselle, ja kun asuntolautakunnankin toiminnan vuoksi tuollainen tarkastus on sangen tarpeellinen, olisi Lautakunnan mielestä tähänastinen tarkastus nyttemmin järjestettävä uudestaan, niin että se jatkuisi vuoden umpeen ja käsittäisi kaikki vähävaraisen väestön asunnot, ollen erittäinkin huomioon otettava tämän väestön asunnoiksi rakennetut uudet talot, joissa useinkin vallitsee sangen huomattavia terveydellisiä puutteita joko rakennustyön virheellisyyden johdosta taikka myös syystä ettei niitä ole kylliksi kuivatettu ennen vuokralle antamista. Terveystarkastuslautakunta sentähden ehdottaa, että asuntotarkastusta vastedes toimittaisi tarkoitusta varten asetettu Terveystarkastuslautakunnan alainen asuntotarkastaja, joka saisi 7,200 markkaa palkkaa ja 500 markkaa matkaraajoja ja jonka toiminta järjestettäisiin antamalla hänelle erityinen johtososäntö.

Rahatoimikamarin puolestaan on sitä mieltä, että olisi ryhdyttävä toimenpiteisiin tähänastista tehokkaamman asuntotarkastuksen aikaansaamiseksi. Kamari yhtyy näissä kohdin kaikin puolin Terveystarkastuslautakunnan ehdotukseen ja pitää oikeaan suuntaan käyvänä askeleena sitä, että Terveystarkastuslautakunnan toimintoon perustetaan erittäin asetetun ammattimiehen alainen osasto sekä terveydellistä että sosialista asuntotarkastusta varten. Tämän mukaisesti Rahatoimikamari ehdottaa, että Lautakunnan käskettäisiin antaa täydellinen ehdotus tehokkaan asuntotarkastuksen aikaansaamista tarkoittaviksi toimenpiteiksi.

Lausuntoja
asuntotarkas-
tuskysy-
myksessä.

Lausuntoja erityisen kunnallisen asuntolautakunnan asettamista koskevassa asiassa.

Terveystoimikamari on kaikin puolin yhtä mieltä Työväenasiain lautakunnan kanssa siitä, että on tarpeellista asettaa asuntolautakunta hoitamaan ehdotuksessa mainittuja tehtäviä, sekä puoltaa näin ollen että tuollainen lautakunta piämmiten asetettaisiin.

Rahatoimikamari tunnustaa toimenpiteiden tarpeellisuuden tällä alalla, mutta ei voi yhtyä ehdotukseen erityisen hallituksen tai lautakunnan asettamisesta tarkoitusta varten. Asuntotarkastukseen sisältyvä tärkeä asuntokysymyksen puoli keskittäisiin Terveystoimikamariin ja siis joka tapauksessa erotettaisiin asuntolautakunnan toimialasta. Asunnonvälitys taas sopisi antaa kunnan työnvälitystoimiston ja asuntotilaston laatiminen kaupungin Tilastokonttorin tehtäväksi. Kunnan työväenasuntojen hallintolautakunnan vetämisestä tähän asiaan ei Rahatoimikamarin mielestä ole perusteltu päteillä syillä. Asuntolautakunnalle aiotut sosialista laatua olevat tehtävät kävisi haitatta antaminen Työväenasiain lautakunnalle, jonka kävisi järjestäminen niin, ettei sen sopivaisuutta ja kelpoisuutta puheenalaisessa kohden tarvitse epäillä. Kun oli ehdotettu että myöskin hankkeissa olevan, yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämiseksi perustettavan lainarahaston hoito luettaisiin asuntolautakunnan toimialaan, huomauttaa Rahatoimikamari, että vahvistettujen ohjeiden mukaan toimivan lainarahaston hoidolla ja asuntolautakunnan sosialisilla tehtävillä näyttää olevan sangen vähän yhteyttä. Ylipäätään on Kamari sitä mieltä, ettei Työväenasiain lautakunnan esittämä ehdotus ole kunnallispoliittiselta kannalta katsoen onnistunut, koska sosialisten kysymysten valmistelussa tarpeellinen keskitys siten joutuisi vaaranalaiseksi. Tämän johdosta Kamari ehdottaa, että kysymys asuntolautakunnan asettamisesta saisi raueta, että asunnonvälitys ja asuntotilaston laatiminen annettaisiin muiden viranomaisten toimeksi sekä että Työväenasiain lautakunnan käskettäisiin laatia ehdotus Lautakunnan toimialan laajentamiseksi siihen suuntaan, että asuntopoliittisiin ja niiden yhteydessä oleviin sosialisiin kysymyksiin pannaan erityistä huomiota. Jos kuitenkin päätetään asuntolautakunta asettaa, on Rahatoimikamari sitä mieltä, että Kamarin pitää saada valita yksi jäsen lautakuntaan.

Työväenasiain lautakunta lausuu Rahatoimikamarin äskeisen esityksen johdosta, että Lautakunta laatiessaan ehdotustaan oli ollut sitä käsitystä, että nykyinen asuntopoliittisten asiain käsittelyn jako lukuisain toisistaan milloin minkin verran riippumattomien kunnallisten elinten kesken on omansa vaikeuttamaan yhtenäisen ja tehokkaan politiikan noudattamista puheenalaisella tärkeällä alalla sekä että valmistelussa tarpeellisen keskityksen ja kunnan asuntopolitiikan ratkaistavana olevain moninaisten ja vaikeiden tehtävien vuoksi on välttämätöntä perustaa kunnallinen erikoiselin tarkoitusta varten. Pysyen käsityksessään että Lautakunnan ehdotus paremmin kuin Kamarin tekemä edistää tavoiteltuja keskittämispyrintöjä toistaa Lautakunta aikaisemmin esittämänsä ehdotuksen.

Yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämisyhdistys kannattaa kaikin puolin Työväenasiain lautakunnan tekemää ehdotusta. Rahatoimikamari oli lausunnossaan koettanut vähentää Terveystoimikamariin kuuluvien tehtävien puoltosanan merki-

tystä, mikäli asuntolautakunnan asettamista koski, samalla kun Kamari oli tahtonut lautakunnan toimialasta erottaa mahdollisimman monta asuntopoliittista toiminta-
haaraa voidakseen sitten tulla siihen johtopäätökseen, ettei tuollainen lautakunta ole
tarpeellinen ja että se vain on omansa lisäämään hajaannusta. Yhdistyksen mie-
lestä on epäloogillista Rahatoimikamarin tavoin vaatia kunnallisen toiminnan kes-
kittämistä, mutta samalla väittää että kunnallisten työväenasuntojen ja kunnallisen
asuntolainarahaston hoito ei kuulu kunnalliseen asuntopoliitiikkaan eikä siis myös-
kään kunnan asuntolautakunnan tehtäviin. Yhdistys mitä hartaimmin puoltaa
Työväenasiaain lautakunnan ehdotuksen toteuttamista.

Niinkuin edellä mainittiin, on *Rahatoimikamari* sitä mieltä, että kunnallinen
asunnonvälitys olisi aikaansaattava, mutta että se olisi sopiva antaa ennestään olevan
kunnan työnvälitystoimiston tehtäväksi, koska mainittu viranomaisen saavuttamansa
kokemuksen nojalla olisi sopivin hoitamaan tätä tehtävää. Kunnan työnvälitystoimis-
toon olisi sentähden, aluksi väliaikaisesti, järjestettävä asunnonvälitysosasto ja toi-
miston Johtokunnan käskettävä esittää seikkaperäinen ehdotus asiassa.

Lausuntoja
asunnon-
välitys-
asiassa.

Kunnan työnvälitystoimiston Johtokunta huomauttaa asunnonvälityksen tarpeelli-
suuteen nähden, että tästä seikasta ei ole luotettavia tilastotietoja olemassa, mutta
että edellyttää kuitenkin täytyy, että kunnan välitystoimisto voisi täyttää tärkeän
tehtävän, jos yleisö sitä rupeaa käyttämään. Huoneistojen tarjoaminen ja tiedustelu
sanomalehdistön välityksellä käy kumpaisellekin asianosaiselle epämukavaksi ja
kalliiksi. Huomattavaa merkitystä saisi asunnonvälitys siinäkin kohden, että se
edistäisi asumusoloja valaisevan tilastoaineiston keräämistä. Pakottavaa tarvetta
asunnonvälityksen järjestämiseen aivan heti ei Johtokunnan mielestä kuitenkaan
ole olemassa. Johtokunta epäilee, onko sopivaa yhdistää asunnonvälitys kunnan
työnvälitykseen, ja huomauttaa että näillä kahdella toimialalla ei ole sellaista keski-
näistä yhteyttä, että toisella alalla saavutettu kokemus helpottaisi toiseen kuuluvain
kysymysten arvostelemista. Ulkomailta onkin asunnonvälitys yleisesti järjestetty
erilliseksi tai myös annettu terveydenhoito- tahi asunnontarkastusviranomaisten
toimeksi. Johtokunnan mielestä pitäisi tämän välityksen likinnä olla Terveyden-
hoitolautakunnan alainen, erittäinkin jos asetetaan vaatimus että välitystoimisto
ennen välitykseen ryhtymistä tarkastaa asuntojen terveydellisen laadun. Mitkään
periaatteelliset näkökohdat eivät kuitenkaan estä sijoittamasta asunnonvälitystä ja
työnvälitystä samaan huoneistoon, vaan voi siitä käytännössä olla eräitä etujakin.
Siten kävisi nimittäin tarpeellisen huoneiston kuntoonpano ja työn suoritus verraten
halvaksi. Työnvälitystoimiston nykyistä huoneistoa ei kuitenkaan voi korjaamalla ja
laajentamalla tarkoitukseen käyttää.

Yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämisyhdistys niinikään huomauttaa, ettei
työnvälityksen ja asunnonvälityksen kesken ole olemassa mitään todellista yhteyttä.
Asunnonvälitys on muualla sijoitettu eri laitoksiin, mutta missä kerran asuntopoli-
tiikka on annettu erityisen kunnallisen elimen toimeksi, siellä asunnonvälityskin
on käsitteenmukaisesti luettu tämän elimen toimialaan kuuluvaksi.

Asunto-
tilastoa
koskevia
lausuntoja.

Niinkuin aikaisemmin mainittiin, ei *Rahatoimikamarin* mielestä ole aivan sopivaa, että kaupungin Tilastokonttorin rinnalle, jonka on ammattiviranomaisena kaupungin tarpeiksi kerättävä ja järjesteltävä tarpeellinen tilastollinen ensiaineisto, perustetaan tilastollinen osasto asunto- ja sosialitilastoa varten. Kamari ehdottaa, että Tilastokonttorin käskettäisiin antaa lausunto asuntotilastollisen ensiaineiston keräämistä ja järjestämistä koskevasta asiasta.

Tilastokonttori huomauttaa, että esillä olevassa asuntolautakunnan johtosääntöehdotuksessa ainoastaan on määräys, että asuntolautakunnan tulee «koota ja alustavasti järjestää kunnallisen asuntotilaston aineisto», mutta ettei siihen kuuluvassa valiokunnan mietinnössä mainita, miten tilastollisen aineiston kerääminen, järjestäminen ja julkaiseminen on aiottu toimittaa sekä kutka virkailijat sen toimittaisivat. Johtosäännössä lausutaan tästä ainoastaan, että tämä, samoinkuin muutkin siinä luetellut tehtävät, on lautakunnan toimitettava «alaistensa orgaanien avulla ja sillä tavoin kuin erittäin säädetään». Vastaisen asuntotilaston ohjelmaakaan ei ole esitetty. Jos se rajoittuisi tilastollisen selostuksen antamiseen välitystoimiston toiminnasta, ei tähän olisi mitään muistuttamista. Toiseksi sitä vastoin muuttuu asianlaita, jos on aikomus kiinteistönomistajille lähetettävillä kaavakkeilla tahi muulla tavoin kerätä laajempaa tilastoaineistoa, jonka asuntolautakunta ensin alustavasti järjestäisi ja joka sitten lähetettäisiin toiselle viranomaiselle — arvatenkin Tilastokonttoriin — perinpohjaisemmin käsiteltäväksi sekä julkaistavaksi. Siinä tapauksessa olisi erittäin suotava, että menettely kohdistettaisiin yhteen ainoaan viranomaiseen jotta tilasto tulisi tarpeellisessa määrässä yhdenmukainen ja luotettava. Kun asuntolautakunnalla tai sen toimistolla ei voi edellyttää olevan tilastollisia ammattitietoja, eipä edes harrastusta tilastotyöhön, olisi syytä Tilastokonttorin ottaa toimittaakseen asuntotilastokin, joten saataisiin takeita siitä, että se käsitellään tarpeellisella huolella. Ajateltavissa niinkään olisi, että vastaiseen asuntolautakuntaan perustettaisiin erityinen asuntotilastotoimisto tahi osasto, mutta kun, mikäli asiakirjoista käy selville, vielä ei ole ajateltu asuntotilaston käyvän niin laajaksi, että tuollainen osasto olisi tarpeellinen, näyttää tämä asian puoli toistaiseksi olevan jätettävä silensä. Tilastokonttori sentähden ehdottaa, että Konttori saisi toimekseen sekä koota että järjestää Helsingin vastaisen asuntotilaston.

Kaupungin-
valtuuston
lähete.

Edellä mainitussa marraskuun 26 päivänä 1912 pidetyssä kokouksessaan katsoi Kaupunginvaltuusto edellä esitetyllä tavalla ilmenneiden eriävään käsitysten ainakin osittain olevan sitä laatua, että asian lisävalmistelu on tarpeellinen; ja päätti Valtuusto sentähden, Valmistusvaliokunnan esityksestä, antaa Valiokunnan toimeksi tutkia, onko aihetta mikäli mahdollista keskittää kunnan asuntopoliittisten asiain käsittely kunnalliseen lautakuntaan sekä niin ollen ottaa tutkittavaksi kysymys, onko mainitut asiat annettava käsiteltäväksi erityiselle, tarkoitusta varten perustet-

tavalle asuntolautakunnalle vai onko Työväenasiain lautakunnan toimialaa ehkä laajennettava siihen suuntaan, että asuntopoliittisiin ja niiden yhteydessä oleviin sosialisiin kysymyksiin pannaan erikoista huomiota, sekä Kaupunginvaltuustolle tehdä ne esitykset ja ehdotukset, joita asian ratkaisu Valiokunnan puoltamalla pohjalla vaatii.

Esillä olevan asian osaksi nyt tullut valmistelu on täysin osottanut asuntokysymyksen suuren tärkeyden nykyaikaisessa kaupunkiyhdyskunnassa. Pääkaupungissakin on viime vuosikymmeninä ollut huomattavana niitä taloudellisia ja sosiaali-terveydellisiä haittoja, joita nopea ja runsas väenlisäys sekä maa-arvon kohoaminen tuottavat, ja erittäinkin on näiden seikkain vaikutus ollut vähävaraisille luokille tuntuva. Syvälle kaupunkilaisten elantoehtoihin käypä vuokrain kohoaminen, terveellisten ja halpaimen työväenasuntojen puute, asuinhuoneistojen liika-asutus siitä johtuvine terveydellisine epäkohtineen sekä kunnallisen sairaan- ja köyhäinhoitorasituksen kasvaminen, kaikki nämä ilmiöt ovat meillä samoin kuin ulkomaiden suuremmissa kaupungeissa kehittyneet yhteiskunnalliseksi epäkohdaksi, jota kunnan täytyy ehkäistä kaikin tarjona olevin keinoin.

Valiokunnan
ehdotus.

Toistaiseksi on Kaupunginvaltuuston taholta ryhdytty ainoastaan hajanaisiin toimenpiteisiin asumusolojen parantamiseksi, mutta nyt näyttää olevan aika kiinnittää suurempaa huomiota tähän tärkeään sosialiseen kysymykseen, mikäli se kuuluu kunnallisen itsetoiminnan alaan.

Perioleellisena puolena siinä voimakkaassa uudistusliikkeessä, joka asuntokysymyksen alalla on ulkomailla käymässä, on vakinaisten kunnallisten järjestöjen aikaansaaminen asuntopoliittisten asiain käsittelyä varten. Tuollaiset viranomaiset, joiden erikoistehtävänä on huolehtia asuntokysymyksen kehityksestä, ovat, mikäli useissa maissa, erittäinkin Saksassa, saavutettu kokemus osottaa, tehokkaasti edistäneet kunnallisen asunto- ja tonttipolitiikan suunnitelmanmukaista ajamista.

Kaikki ne ammattiviranomaiset, jotka ovat antaneet lausunnon ehdotuksesta n. s. asuntolautakunnan perustamiseksi Helsinkiin, ovat olleet yhtä mieltä siitä, että yhdenmukainen ja tehokkaampi asuntopolitiikka kunnan taholta sekä tähän kuuluvain asiain suunnitelmanmukaisempi ja keskitetympi valmistelu ovat tarpeen. Uudistuksen toteuttamistapaan nähden kuitenkin on eri mieliä ilmaantunut sikäli, että Terveystalautakunta ja Työväenasiain lautakunta ovat ehdottaneet asetettavaksi asuntoasioita varten erikoisviranomaisista, jota vastoin Rahatoimikamarin mielestä näiden asiain käsittelyn sopisi jakaa Työväenasiain lautakunnan ja erinäisten muiden kunnallisten elinten kesken, niinkuin edellä on mainittu. Valiokunta puolestaan on ollut sitä mieltä, ettei Rahatoimikamarin ehdotus ole omansa saattamaan esillä olevaa kysymystä tyydyttävään ratkaisuun. Rahatoimikamari on tosin puoltanut Työväenasiain lautakunnan toimialan laajentamista siten, että asuntopoliittisiin ja muihin sen laatuisiin asioihin pantaisiin erikoista huomiota, mutta toiselta puolen

on Kamari siinä määrin tahtonut rajoittaa uudestijärjestetyn lautakunnan toimivaltaa, ettei mainitulla viranomaisella olisi mainittavasti enempää kuin nykyäänkään tilaisuutta puuttua kunnallisen asuntouudistuksen toimeenpanoon. Jos Rahatoimikamarin ehdotus hyväksyttäisiin, jatkuisi, Valiokunnan käsityksen mukaan, nykyistä hajanustilaa puheenalaisella alalla edelleenkin ja tarkoitus — menettelyn keskitys ja suunnitelmanmukaisuus, — jäisi tykkänään saavuttamatta. Valiokunta on sentähden yksimielisesti yhtynyt siihen käsitykseen, että *vakinaisesti järjestetty*, mahdollisimman laajalla toimivallalla varustettu *kunnallinen viranomaisen* asuntokysymyksen alalla on saatava aikaan.

Tälle erikoisviranomaiselle annettaviin tehtäviin nähden on Valiokunta kuitenkin Rahatoimikamarin kanssa yhtä mieltä siitä, että niin asuntotarkastus kuin asuntotilastokin on erotettava tämän viranomaisen toimialasta. Koko asuntokysymyksen ratkaisulle ylen tärkeä ja perustava *asuntotarkastus* on keskitettävä Terveystenhoitolautakuntaan, ainakin niin kauan kuin voimassa oleva terveydenhoitosääntö estää jättämästä tätä erikoisalaa asuntokysymyksiä varten asetetun kunnallisen erikoisviranomaisen toimeksi. Kysymys nykyään väliaikaisella kannalla olevan asuntotarkastuksen järjestämisestä on, niinkuin edellisestä on käynyt selville, ollut Terveystenhoitolautakunnassa valmisteltavana ja, mikäli Valiokunnalle on ilmoitettu, on Lautakunta jo laatinut alustavan ehdotuksen niiden uusien virkailijain johtosäännöksi, joita tehokkaan asuntotarkastuksen järjestäminen vaatii asettamaan. Käymättä tässä yhteydessä likemmältä tarkastelemaan tätä yksityisseikkaa on Valiokunta näin ollen katsonut voivansa yhtyä Rahatoimikamarin ehdotukseen että asian tämä puoli annettaisiin Terveystenhoitolautakunnan lopullisesti valmisteltavaksi.

Järjestetyn *asuntotilaston* aikaansaamista koskevassa kysymyksessä Valiokunta kaikin puolin yhtyy kaupungin Tilastokonttorin esittämiin näkökohtiin sekä on, samoin kuin Rahatoimikamarikin, sitä mieltä, että asia olisi tältä kohden lähetettävä Tilastokonttoriin, jonka tulisi laatia seikkaperäinen ohjelma sekä ehdotus työn järjestämiseksi.

Lukuunottamatta näitä kahta tärkeää erikoisalaa varustettaisiin asuntoasioita varten asetettava kunnallinen keskusviranomaisen mahdollisimman suurella toimivallalla ja toimintavapaudella, tietenkin kunnallisasetuksen asettamain rajain sisällä ja vähentämättä Rahatoimikamarin toimivaltaa hallintoelimenä. Sen tulisi niinmuodoin olla kaupungin neuvova, aloitteita tekävä ja toimeenpaneva ammattiviranomainen puheenalaisella alalla sekä pitää silmällä kunnan järjestämiä tai avustamia kaupungin asumusolojen edistämistä tarkoittavia yrityksiä. Tämän ammattiviranomaisen toimialaan olisi käsitteenmukaisesti myös luettava kunnallisten työväenasuntojen sekä yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämiseksi ehkä perustettavan lainarahaston hoito, jotka tehtävät Rahatoimikamari on, Valiokunnan mielestä pätevittä perusteita, erottanut suunnitellun lautakunnan toimialasta. Asuntoviranomaiseen olisi vastedes myös keskitettävä asunnonvälitys, joka asia vielä on verraten selvittämättömässä tilassa ja kaipaa lisävalmistelua. Puheenalaisen kunnal-

lisen elimen tehtävistä mainittakoon lisäksi kaupungin maa- ja tonttipoliittikkaa koskevien kysymysten käsittely, mikäli näillä on yhteyttä yleisen asumuskysymyksen kanssa.

Mitä sitten tulee asuntoasioita varten asetettavan vastaisen ammattiviranomaisen järjestysmuotoon, on siinä kohden Valiokunnan mielestä kaksi tietä tarjona. Puheenalaiset tehtävät käy antaminen joko erilliselle viranomaiselle eli lautakunnalle, niinkuin Terveystoimikunta ja Työväenasiain lautakunta ovat ehdottaneet, tahi myös käy järjestäminen erityisen yhteisen viranomaisen sekä työväenettä asuntoasioiden käsittelyä varten. Valiokunta on perin pohjin harkittuaan tätä kysymystä pitänyt jälkimäistä vaihtopuolta parempana sekä katsonut asian olevan nykyoloissa onnellisimmin ratkaistavissa uudestijärjestämällä Työväenasiain lautakunta ja laajentamalla tämän kunnallisen viranomaisen työohjelmaa.

Kahden toisilleen niin likeistä sukua olevan tehtävän kuin työväen- ja asumuskysymysten yhdistäminen ei Valiokunnan mielestä kohtaisi vaikeuksia, vaan pikemmin edistäisi suuremman keskityksen aikaansaamista sosialipoliittisten asiain käsittelyssä. Niinikään säästäisi tuollainen menettely työvoimaa, mikä seikka tälläkäläisissä pienissä oloissa ja käytettävänä olevan asiantuntemuksen rajoitettuun saantiin nähden olisi hyvinkin tärkeä. Työväenasiain lautakunta on toiminnassaan saanut kokemusta myöskin asuntopoliittiselta työalalta sekä tehnyt aloitteita asumusolojen parantamista tarkoittaviksi toimenpiteiksi, muun muassa kunnan työväenasuntojen rakennuttamiseksi. Mainitun Lautakunnan aloitteesta on esillä oleva kysymyksen otettu käsiteltäväksi ja selvitetty. Puheenalainen Lautakunnan työohjelman laajentaminen ei tuottaisi Lautakunnalle suurempaa työtaakkaa kuin se hyvin kykenisi hoitamaan.

Perinpohjaisempaa muutosta Lautakunnan järjestysmuotoon ei Valiokunnan mielestä olisi tarpeen. Lautakunnan kokoonpanoon kuitenkin olisi tehtävä joitakin muutoksia jotta terveydenhoidon vaatimukset ja asuntopoliittisella alalla tarpeellinen asiantuntemus pääsisivät tarpeenmukaisesti vaikuttamaan kysymysten käsittelyyn.

Ehdotettua järjestelyä tukeva syy on Valiokunnan mielestä lisäksi siinä, että niin tärkeä ja rasittava toimi kuin asuntotarkastus toistaiseksi ei kuuluisi ehdotetun viranomaisen toimialaan. Jos vastedes niitä lainsäännöksiä, joitten nykyään yleisen tulkinnan mukaan katsotaan vaativan alistamaan asuntotarkastus terveydenhoitoviranomaisten toimitettavaksi, muutetaan taikka myös, jos edellä mainitulla tavalla järjestetyn Lautakunnan toiminnan jatkuessa jonkinlaisia haittoja käytännössä ilmenee, niin onhan kunnallishallinnolla aina tilaisuus asettaa erikoisviranomainen yksinomaan asumusasioita varten.

Valiokunnan ehdotus siis sisältää, että Työväenasiain lautakunta sekä kunnallisten työväenasiain Hallintolautakunta lakkautetaan ja näiden tehtävät ynnä asuntopoliittiset asiat annetaan uudelle, *Helsingin kaupungin Sosialilautakunta* nimiselle elimelle, jonka tehtävät tarkemmin määriteltäisiin sillä tavoin, kuin tämän ohainen Valiokunnan laatima johtosääntöehdotus osottaa.

Valiokunnan laatima Sosialilautakunnan johtosäännön ehdotus on yhdistelty Työväenasiain lautakunnalle tammikuun 17 päivänä 1899 vahvistetusta, nykyään voimassa olevasta johtosäännöstä, Lautakunnan sihteerille toukokuun 26 päivänä 1903 vahvistetusta johtosäännöstä sekä puheena olleen asuntolautakunnan johtosääntöehdotuksesta, kuitenkin eräin tarpeellisiksi katsotuin lisäyksin ja poikkeuksin, joita Valiokunta seuraavassa lyhyesti selostaa.

Johtosääntöehdotuksen 2 §:ssä on Valiokunta luetellut Sosialilautakunnan tehtävät sen laajuisina, kuin tässä edellä on mainittu. Lautakunnan tehtäviin Valiokunta ei ole lukenut kunnallista asunnonvälitystä, syystä että tämä asia on Valiokunnan mielestä lykättävä vastaiseen Sosialilautakuntaan tarkemmin valmisteltavaksi ja ehdotuksen saamiseksi. Valiokunta on kuitenkin mainitun pykälän f) momentissa tahtonut varata Kaupunginvaltuustolle tilaisuuden tarpeen mukaan laajentaa Lautakunnan työohjelmaa lisäämällä siihen ei ainoastaan vastamainittua erikoisalaa, vaan muitakin sosialipoliittisten kysymysten ryhmiä, joilla katsotaan olevan yhteyttä Lautakunnan yleisen tehtävän kanssa.

Mainittu 2 § edellyttää lisäksi, että Kaupunginvaltuusto voi, vahvistamalla eri säännöt, tarkemmin järjestää Sosialilautakunnan työalaaan kuuluvat eri toiminta-haarat. Toistaiseksi annettaisiin tuollainen sääntö ainoastaan kunnan työväenasuntojen hoidosta, mutta vastedes käy, mikäli tarvetta ilmaantuu, muitakin hallintohaaroja, esimerkiksi asunnonvälitystä, yleishöydyllisen rakennustoiminnan edistämiseksi suunniteltua lainarahastoa y. m. järjestäminen samalla tavoin.

Socialilautakuntaan kuuluisi Valiokunnan ehdotuksen mukaan (3 §) seitsemän jäsentä, joista Kaupunginvaltuusto valitsisi neljä ja Rahatoimikamari, Terveystoimintalautakunta ja Vaivahoitohallitus kukin yhden jotta myöskin viimeksimainittujen viranomaisten vaatimukset tulisivat Sosialilautakunnassa edustetuiksi. Valiokunnan mielestä ei näitä kunnan viranomaisia olisi ehdottomasti velvoitettava omasta keskuudestaan valitsemaan edustajia Sosialilautakuntaan, vaan olisi niille tässä kohden myönnettävä toimintavapaus. Suotavalta kuitenkin näyttää, että ainakin Rahatoimikamarin edustaja näiden kunnallisten elinten yhteistoiminnan edistämiseksi valittaisiin Kamarin jäsenistä. Nainenkin olisi ehdotuksen mukaan vaalikelpoinen Lautakunnan jäseneksi.

Tärkeämpäin asuntopoliittisten kysymysten tullessa Sosialilautakunnassa käsiteltäviksi olisivat ehdotuksen mukaan sen lisäjäseninä asuntotarkastaja ja kaupungin-asemakaava-arkkitehti. Näyttää olevan jätettävä Lautakunnan puheenjohtajan ja sihteerin sekä viime kädessä Lautakunnan itsensä määrättäväksi, milloin noita lisjäseniä käytetään. Kunnes asuntotarkastuksen järjestämisiä Terveystoimintalautakunnan valmistelemana saa lopullisen ratkaisunsa, pitäisi tietenkin nykyisen väliaikaisen asuntotarkastajan mainitussa kohden avustaa Sosialilautakuntaa.

Asiain käsittelyn helpottamiseksi on ehdotettu, että erät tehtäväryhmät käsiteltäisiin pienemmissä, päätäntövaltaisissa osastoissa eli jaostoissa. Etusijassa on Valiokunta ajatellut säännöllisesti uusiintuvain juoksevain asiain käsittelemistä tällä

tavoin. Lautakunnan ja sen jaostojen kesken jakaisi Kaupunginvaltuusto työn Lautakunnan esityksestä, ja kävisi tuollaisen jaon toimittaminen joko erikseen sinänsä tahi 2 §:ssä mainittujen sääntöjen antamisen yhteydessä.

Luonnollisena seurauksena Työväenasiain lautakunnan lakkaamisesta olisi, että myöskin Lautakunnan sihteerin toimi lakkautetaan. Sen sijaan olisi vastaiseen Sosialilautakuntaan perustettava uusi sihteerintoiimi tämän Lautakunnan laajennettua työalaa vastaavine tehtävineen. Sihteerin, jonka tulisi olla hyvin perehtynyt sosiaalipoliittisiin asioihin sekä tarkoin seurata koti- ja ulkomaalla tällä alalla ilmeneviä virtauksia, olisi puheenjohtajan kera keskipisteenä Sosialilautakunnan työkoneistossa. Sihteerin velvollisuutena olisi muun muassa valmistella ja Lautakunnalle esitellä sen käsiteltävät asiat, hankkia Lautakunnalle selvitys tärkeimmistä asioista, laatia lähetettävät kirjelmät sekä pitää pöytäkirjaa Lautakunnan ja jaostojen kokouksissa y. m.

Kaupunginvaltuuston asiassa tekemän päätöksen mukaisesti on Työväenasiain lautakunnan sihteerin velvollisuus antaa työväenluokkaan kuuluville henkilöille tietoja ja neuvoja asioissa, jotka koskevat toiselta puolen työntekijäin ja toiselta työnantajain sekä julkisten viranomaisten ja laitosten välistä suhdetta. Tämän velvollisuuden täyttää sihteerin nyttemmin ottamalla kahdesti viikossa vastaan neuvontatarvitsijoita kaupungin oikeusaputoimistossa, ja on vastaanotoissa kävijäin luku vuosina 1906—1912 ollut:

Vuonna 1906	176
” 1907	398
” 1908	713
” 1909	1,285
” 1910	1,261
” 1911	679
” 1912	272

Niinkuin tästä näkyy, on sihteerin vastaanotoissa kävijäin luku lisääntymistään lisääntynyt vuoteen 1909 asti, mutta sittemmin, sen jälkeen kun köyhäinasianajokonttorin työvoimia on lisätty, ja varsinkin siitä lähtien kun järkipärisesti järjestetty oikeusapu alkoi säännöllisesti toimia, vähenemistään vähentynyt. Sihteeriltä neuvoja kysymässä käy nyttemmin vain vähäpätöinen murto-osa siitä henkilöluvusta, joka käy oikeusavustajain puheilla ja joka viime vuonna oli 6,214 henkilöä.

Näin ollen on Valiokunta katsonut puheenalaisen tehtävän käyvän haitatta siirtäminen oikeusaputoimistolle, joten vastaisen Sosialilautakunnan sihteerin vapautuisi tästä velvollisuudesta, ja on tähän katsottu olevan sitä enemmän syytä, kun kaikki oikeudessa perille ajettavat jutut ja asiat joka tapauksessa on jätettävä oikeusaputoimistolle. Sen sijaan on Valiokunnan mielestä suotava, että sihteerin tärkeimmissä ja pulmallisemmissa työoikeudellisissa kysymyksissä avustaa oikeusaputoimistoa neuvoilla ja tiedonannoilla.

Tämän järjestelyn hyväksyminen vaatisi uudestaan laatimaan oikeusaputoimistolle maaliskuun 7 päivänä 1911 vahvistetun johtosäännön, joka tehtävä sopisi antaa Oikeusapulautakunnalle.

Valiokunta on ollut sitä mieltä, että Sosialilautakunnan jäsenille on annettava työläästä tehtävästään kohtuullinen palkkio. Sitä varten olisi Lautakunnan rahasaäntöön pantava 1,500 markan suuruinen arviomääräraha. Toiselta puolen jäisi vastaisuudessa pois nykyiseen rahasaäntöön kunnallisten asuntojen hallintolautakunnan jäsenten palkkioiksi pantu 600 markan määräraha.

Socialilautakunnan sihteerin velvollisuudeksi annettavat työtehtävät lisääntyvät kaupungin nopean laajenemisen johdosta tuntuvasti, minkätähden lienee tarpeellista velvoittaa sihteerin olemaan määrääkoina virantoimituksessa kansliassa. Tähän seikkaan sekä häneltä vaadittavaan tietomäärään ja kelpoisuuteen nähden lienee hänen palkkansa määrättävä 5,000 markaksi vuodessa 10 %:n korotuksin 5 ja 10 vuoden palveluksesta.

Socialilautakunta ottaisi haltuunsa Työväenasiain lautakunnan vuosirahasääntöön pannut vuokra- sekä huoneiston lämmitys- ja valaistusmäärärahat ja käyttäisi ne oman kanslia- ja kokoushuoneistonsa kuntoonpanoon. Muut Työväenasiain lautakunnan rahasaännössä olevat menoerät (vahtimestari, tarverahat, kirjallisuuden ostot) sekä kustannukset kunnallisten työväenasuntojen hallinnosta ja hoidosta eivät myöskään välittömästi muuttune ehdotetun uudestijärjestyksen johdosta, lukuunottamatta nykyiselle sihteerille myönnettyä 600 markan henkilökohtaista palkanlisäystä, joka vastedes jää pois, sekä määrärahaa sijaisen palkkaamiseksi sihteerin kesäloman aikana, joka määräraha niinkään voi jäädä pois, koska tämä palkkio on myönnetty sihteerin päivystyksen helpottamiseksi oikeusaputoimistossa. Sosialilautakunnan perustamisesta kunnalle koituvat välittömät lisäkustannukset nousisivat siis kaikkiaan 3,500 markaan, josta määrästä 2,000 markkaa on sihteerin palkankorotusta ja 1,500 markkaa jäsenten palkkioita. Tämän määrärahatarpeen vastapainoksi on kuitenkin pantava edellä mainittu 1,300 markan säästö, joten todellinen menojen lisäys olisi varsin vähäinen.

Kun myöskin kunnallisten työväenasuntojen hoito Valiokunnan ehdotuksen mukaan annettaisiin Sosialilautakunnan toimeksi ja tätä tehtävää varten asetettu viranomaisen, kunnallisten työväenasuntojen Hallintolautakunta, lakkautettaisiin, on ollut tarpeellista uudistaa asiasta voimassa oleva helmikuun 16 päivänä 1909 annettu johtosääntö. Tämän johtosäännön sijaan annettaisiin Valiokunnan laatima, Sosialilautakunnan johtosääntöön perustuva sääntö, joka pääasiassa on puheenalaisesta seikasta nykyään voimassa olevain määräysten mukainen. Valiokunnan tekemät muutokset ovat enimmäkseen muodollista laatua eivätkä kaivanne erikoista perustelua.

Valiokunta on ollut sitä mieltä, että nyt ehdotettu uudistus, joka ei kaivanne pitempää valmistelu-aikaa, sopisi panna toimeen jo kuluvana vuonna, esimerkiksi ensintulevan syyskuun 1 päivästä lähtien. Kun Työväenasiain lautakunnan nykyisellä sihteerillä ei ole määrättyä irtisanomisaikaa, ei mikään estä lakkauttamasta

hänen virkaansa tuohon aikaan. Jos tämä ehdotus hyväksytään, olisi Sosialilautakunnan tehtävistä johtuvain menojen suorittamiseksi kuluvan vuoden jälellä olevana aikana Lautakunnan käytettäväksi asetettava tämän vuoden menosäännössä nimikkeiden *Työväenasiain lautakunta* ja *Kunnan työväenasuntojen hoitolautakunta* (III Kunnallishallinto, II Erinäiset lautakunnat b) ja f) mom.) olevat määrärahat, sikäli kuin ei niitä mainittuun aikaan vielä ole käytetty, minkä ohessa Kaupunginvaltuuston käyttövaroista olisi kuluvaksi vuodeksi myönnettävä umpiluvuin 1,000 markan lisämääräraha rahasäännössä olevain vastaavain määrärahaeräin lisäksi sihteerin palkaksi ja jäsenten palkkioiksi.

Edellä lausutun johdosta saa Valiokunta esittää Kaupunginvaltuuston päätettäväksi:

että kunnallisten työväen- ja asuntoasiain käsittelyä varten perustetaan erityinen Helsingin kaupungin Sosialilautakunta niminen viranomainen, joka aloittaa toimintansa ensintulevan syyskuun 1 päivänä;

että Sosialilautakunnalle vahvistetaan tämän oheinen johtosääntöehdotus;

että niin Työväenasiain lautakunta kuin kunnallisten työväenasuntojen Hallintolautakuntakin vastamainittuun aikaan lakkautetaan ja näille viranomaisille sekä Työväenasiain lautakunnan sihteerille vahvistetut johtosäännöt lakkaavat voimassaolemasta;

että vahvistetaan tämän oheinen ehdotus Helsingin kaupungin kunnallisten työväenasuntojen hoidossa noudatettavaksi säännöksi;

että Sosialilautakunnan sihteerin vuosipalkka määrätään 5,000 markaksi 10 0/0:n korotuksin viiden ja kymmenen vuoden palveluksesta;

että Sosialilautakunnan käsketään, julistettuaan sihteerinviran avonaisena haettavaksi, tehdä Kaupunginvaltuustolle ehdotus sen täyttämiseksi sekä ryhtyä toimiin viran hoitamiseksi, siksi kunnes se vakinaisesti täytetään;

että Sosialilautakunnan käytettäväksi annetaan kuluvan vuoden menosäännössä nimikkeitten Työväenasiain lautakunta ja Kunnan työväenasuntojen hoitolautakunta kohdalla olevat määrärahat, sikäli kuin vastamainitut viranomaiset eivät ole niitä käyttäneet;

että Sosialilautakunnalle sitä paitsi myönnetään Valtuuston käyttövaroista 1,000 markan lisämääräraha erinäisiin kuluvana vuonna esiintyviin menoihin rahäsäännön ulkopuolella;

että Terveystoimilautakunnalle annetaan toimeksi esittää täydellinen ehdotus tehokkaan asuntotarkastuksen järjestämistä tarkoittaviksi toimenpiteiksi; Tilastokonttorille lausunnon ja ehdotuksen antaminen asuntotilaston ensiaineiston keräämistä ja järjestelyä koskevasta asiasta, sekä Sosialilautakunnalle kunnallista työnvälitystä koskevan kysymyksen tarkempi valmistelu ja seikkaperäisen ehdotuksen esittäminen siitä Valtuustolle; niin myös

että Työväenasiain lautakunnalle, kunnallisten työväenasuntojen Hallintolautakunnalle sekä Oikeusapulautakunnalle annetaan Kaupunginvaltuuston asiassa tekemästä päätöksestä tieto asianmukaisiin toimenpiteisiin ryhtymistä varten.

Jos Herrat Kaupunginvaltuusmiehet hyväksyvät nämä ehdotukset, lienee vastaisen Sosialilautakunnan jäsenet valittava niin hyvissä ajoin, että Lautakunta voi ensi syyskuun 1 päivänä alottaa toimintansa.

Helsingissä, huhtikuun 1 päivänä 1913.

Otto Stenroth.

**Leo Ehrnrooth.
Ferd. von Wright.**

**K. Lindahl.
W. Zilliacus.**

John Ugglä.

Ehdotus Helsingin kaupungin Sosialilautakunnan johtosäännöksi.

1 §.

Sosiaalilautakunnan tehtävänä on käsitellä kunnallisia työväen- ja asumusasioita, ja se toimii tämän johtosäännön ja Kaupunginvaltuuston antamain määräysten mukaisesti.

2 §.

Sosiaalilautakunnan on velvollisuus:

- a) seurata kaupungin työväen- ja asumusolojen kehitystä sekä tehdä aloitteita niiden parantamiseksi;
- b) antaa lausuntoja tuollaisissa asioissa;
- c) saattaa täytäntöön Lautakunnan toimialaan kuuluvat, Kaupunginvaltuuston päättämät toimenpiteet;
- d) pitää silmällä kaupungissa olevia, työväenluokan parasta tahi asumusolojen parantamista edistäviä laitoksia, jos kunta on näille myöntänyt jonkinlaisia etuja;
- e) hoitaa kunnan rakennuttamia vuokra-asuntoja;
- f) käsitellä muita Lautakunnan yleisen tehtävän yhteydessä olevia ja Kaupunginvaltuuston sille antamia asioita.

Toiminnan järjestämiseksi Lautakunnan toimialaan kuuluviissa eri hallintohaaroissa laadittakoon tarpeen mukaan tämän johtosäännön pohjalla erityisiä sääntöjä, jotka Kaupunginvaltuusto noudatettaviksi vahvistaa.

3 §.

Sosiaalilautakuntaan kuuluu seitsemän varsinaista ja yhtä monta varajäsentä, jotka valitaan siten, että Kaupunginvaltuusto valitsee neljä varsinaista ja neljä varajäsentä sekä Rahatoimikamari, Terveystoimikunta ja Vaivahoitohallitus kukin yhden varsinaisen ja yhden varajäsenen. Vaalit toimitetaan joulukuulla ja kahdeksi kalenterivuodeksi kerrallaan.

Lautakunnan on vaaliin osaa ottaville viranomaisille ilmoitettava, milloin valitun jäsenen ja varajäsenen toimikausi päättyy.

Tärkeämpiä asuntopoliittisia kysymyksiä käsitellessä ovat Lautakunnassa lisjäsenenä asuntotarkastaja ja kaupunginasemakaava-arkkitehti.

4 §.

Jos varsinainen tai varajäsen eroaa ennen vaalikauden umpeen menemistä, on siitä ilmoitus tehtävä sille 3 §:ssä mainituista viranomaisista, joka eroavan on valinnut, uuden vaalin toimittamista varten. Siten valittu on toimesta sen aikaa, mikä eronneella oli jälellä.

5 §.

Vaalikelpoisuudesta Lautakunnan varsinaiseksi tai varajäseneksi, luopumisoikeudesta sekä esteellisyydestä olkoon voimassa mitä Kaupunginvaltuusmiehistä on näissä kohdin säädetty; kuitenkin että äänioikeutettu naispuolinenkin kunnan jäsen on vaalikelpoinen Lautakunnan varsinaiseksi ja varajäseneksi.

6 §.

Lautakunta valitsee vuotenaan jäsenistään suljetuin lipuin toimitettavalla vaalilla puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Tästä vaalista on Kaupunginvaltuustolle ja Maistraatille ilmoitettava.

7 §.

Lautakunta on päätäntövaltainen vähintään neljällä jäsenellä, puheenjohtaja lukuun otettuna.

Jos avonaisessa äänestyksessä yhtä monta ääntä kannattaa eri mielipiteitä, tulkoon puheenjohtajan kannattama mielipide päätökseksi. Suljetuin lipuin toimitettavassa vaalissa määrätään arvalla tai muulla läsnäolijain sopimalla tavalla etusija niiden kesken, jotka ovat saaneet saman verran ääniä.

8 §.

Eräitä asiaryhmiä käsittelemään voi Lautakunta kokoontua pienemmissä osastoissa eli jaostoissa, joilla on valta päättää Lautakunnan nimessä. Jaostossa johtaa puhetta Lautakunnan siihen valitsema jäsen.

Asiaa älköön jaostossa ratkaistavaksi otettako, ellei, paitsi puheenjohtajaa, kaksi jäsentä ole saapuvilla.

Ehdotuksen Lautakunnan ja sen jaostojen työnjaoksi laatii Lautakunta sekä lähettää sen Kaupunginvaltuuston vahvistettavaksi.

9 §.

Lautakunnan sihteerintehtäviä hoitaa sihteeri, jonka Kaupunginvaltuusto Lautakunnan esityksestä ottaa molemmin puolin varatuin kuuden kuukauden irtisanomisehdoin.

Sihteerillä, jonka pitää olla perehtynyt Lautakunnan toimialaan kuuluviin asioihin sekä seurata tähän kuuluvain olojen kehitystä, on erittäin velvollisuutena:

esiteltäviksi valmistella sekä esitellä Lautakunnan käsiteltäviin kuuluvat asiat;

vaadittaessa Lautakunnalle antaa lausuntoja ja selvityksiä työväen- ja asumusasioissa;

mikäli ei ole toisin säädetty, pitää lähinnä silmällä Lautakunnan ylivalvonnan alaisia kunnallisia tai kunnan avustamia laitoksia;

vuosittain helmikuun kuluessa antaa kertomus toiminnastaan Lautakunnalle; sekä

muutoin antaa sitä virallista apua, jota Lautakunta tai sen puheenjohtaja häneltä pyytävät.

10 §.

Lautakunnan kutsuu puheenjohtaja koolle niin usein kuin havaitsee asiain vaativan, tahi kun kaksi jäsentä sitä puheenjohtajalta pyytää.

11 §.

Lautakunnan yleisissä ja jaostokokouksissa on sihteerin pidettävä pöytäkirjaa, jossa mainitaan läsnäolevat jäsenet, käsitellyt asiat, tehdyt päätökset ja niiden pääasiallinen perustelu.

Lautakunnasta tai sen jaostosta lähtevät kirjelmät on sihteerin varmentamina Lautakunnan puolesta sen allekirjoitettava, joka asiaa käsitellessä on johtanut puhetta.

12 §.

Jos sekä puheenjohtaja että varapuheenjohtaja ovat estyneet saapumasta Lautakunnan kokoukseen, josta seikasta on sihteerille tai jollekin jäsenelle ilmoitettava, valittakoon tilapäinen puheenjohtaja.

Jos jäsenellä on este, on hänen siitä sihteerille ilmoitettava niin ajoissa, että varajäsen ehditään kutsua kokoukseen.

13 §.

Kaupungin kunnallisormestarilla tahi hänen viransijaisellaan ja Kaupunginvaltuuston puheenjohtajalla on oikeus olla saapuvilla Lautakunnan kokouksissa ja ottaa osaa keskusteluihin, ja on heille sitä varten annettava kirjallinen tieto kustakin kokouksesta.

14 §.

Kun syytä on, kutsuu Lautakunta kokouksiinsa asiantuntijoita.

15 §.

Lautakunnan puheenjohtaja ja valitut jäsenet saavat palkkiota, jonka suuruuden Kaupunginvaltuusto määrää.

16 §.

Lautakunnan on vuosittain maaliskuun kuluessa Kaupunginvaltuustolle annettava kertomus toiminnastansa edellisestä vuonnasta.

Ehdotus Helsingin kaupungin kunnallisten työväenasuntojen hoidossa noudatettavaksi Säännöksi.

1 §.

Helsingin kaupungin kunnallisten työväenasuntojen hoidossa on Sosialilautakunnan, paitsi mitä sen johtosäännössä on määrätty, noudatettava mitä tässä säännössä lisäksi määrätään. Siihen nähden on Lautakunnan velvollisuutena:

- 1) määrätä, missä järjestyksessä asunnonhakijat saavat huoneistoja;
- 2) määrätä huoneistojen vuokrat;
- 3) tarkastaa kuukausitilit ja vastata niistä sekä lähettää ne Rahatoimikamariin;
- 4) välimiehenä ratkaista vuokralaisten kesken vuokraoloista ehkä johtuneet riitaisuudet;
- 5) laatia ja allekirjoittaa vuokravälikirjat; sekä
- 6) laatia järjestysohjeet, joita kaikkien vuokralaisten tulee noudattaa.

3—5 kohdassa mainitut asiat saa antaa Lautakunnan keskuudesta asetetun erityisen jaoston käsiteltäviksi sillä tavoin kuin Lautakunnan johtosäännön 8 § edellyttää.

2 §.

Asuntojen lähintä silmälläpitoa ja vuokrain kannannan toimittaa isännöitsijä, joka on Sosialilautakunnan alainen ja jonka Lautakunta sekä asettaa toimeen että siitä erottaa.

3 §.

Vuokramaksuja määrätessä on, mikäli mahdollista, katsottava, että kaupunki saa täyden koron yritykseen panemastaan pääomasta sekä että kaikki korjaus- ja hoitokustannukset tulevat korvatuiksi.

4 §.

1. Vuokratessa on otettava huomioon, että huoneistoja varataan etupäässä sellaisille teknillisten laitosten, ainespihan y. m. kunnallisten laitosten palveluksessa oleville työntekijöille, joitten asumista eri työpaikkojen läheisyydessä täytyy pitää erittäin suotavana jotta asianomaisella päällystöllä aina varmasti olisi saatavana valioväkeä sellaisiin töihin, joitten suorittaminen ei siedä lykkäystä.

2. Edellämainittuun ryhmään (I ryhmä) kuuluvia huoneistoja vuokratessa tulee asianomaisen päällystön ehdotuksen olla ratkaiseva; ja on näitä ehdotuksia tehdessä etupäässä pantava huomiota pyrkijän soveliaisuuteen yllämainitussa kohden ja myöskin siihen, kuinka kauan ne työläiset, jotka voivat tulla kysymykseen, ovat yhteen jaksoon olleet kaupungin töissä, sekä työmiesten perheiden suuruuteen, jolloin, jos heidän ansionsa muutoin ovat yhtäläiset, etusija on annettava sille työmiehelle, jolla on suurempi perhe.

Ne huoneistot, joita ei tarvita sellaisten henkilöjen asunnoiksi kuin 1 momentissa mainitaan, on sitten vuokrattava muille kaupungin töissä vakinaisesti oleville henkilöille. Näitä huoneistoja (II ryhmä) vuokratessa on huomioon otettava:

a) että henkilön, joka on kauimmin ollut vakinaisesti kaupungin työssä ja käyttänyt moitteettomasti, pitää saada etusija; sekä

b) että useammista yhtä ansiokkaista vuokralaisiksi pyrkijöistä etusija annetaan niille, joilla on suurimmat perheet.

Siinä tapauksessa ettei kaikkia huoneistoja tarvita kaupungin palveluksessa oleville työläisille, ovat jälellä olevat huoneistot (III ryhmä) vuokrattavat muille kunnollisiksi tunnetuille henkilöille. Määrätessä missä järjestyksessä nämä vuokralaisiksi pyrkijät tulevat kysymykseen on huomioon otettava:

a) kuinka kauan henkilö on ollut saman työnantajan työssä ja millaiseksi hän on tunnettu; sekä

b) pyrkijän ikä.

5 §.

Huoneistot vuokrataan vuosivälikirjalla, kuitenkin siten että vuokralainen, joka eroaa kaupungin työstä, on velvollinen muuttamaan pois jo lähinnä seuraavan kuukauden umpeen mennessä.

6 §.

1 §:n 6 kohdassa mainittuja järjestyssääntöjä laatiessa on huomioon otettava, että huoneiston vuokraaminen toiselle henkilöille muodossa tai toisessa maksettavasta korvauksesta on kielletty, sekä että tilapäisiä yövieraita, sukulaisia kumminkaan lukuunottamatta, ei saa huoneistoihin ottaa.

7 §.

Sen vuosikertomuksen yhteydessä, minkä Sosialilautakunta voimassa olevan johtosäännön mukaan Kaupunginvaltuustolle antaa, on Lautakunnan annettava Valtuustolle selostus kunnallisten työväenasuntojen hallinnosta, erityisesti ilmoittamalla, minkälaiseksi yritys on taloudelliselta kannalta osottautunut.

HELSINGISSÄ, SANOMAL- JA KIRJAP.-OSAKEYHTIÖN KIRJAPAINO, 1913.

Lausunto asiassa, joka koskee kunnallisen lainarahaston perustamista yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämiseksi.

HELSINGIN

KAHATOIMIKAMARI

*Helsingissä,**helmik. 17 p:nä 1913.**Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

N:o 112.

Kaupunginvaltuustolle antamassaan esitysehdoituksessa ja siinä esittämillään perusteilla on senaattori Otto Stenroth ehdottanut, että Kaupunginvaltuusto päättäisi 1911 vuoden obligatsioonilainan nettotuloksesta käyttää 3 miljoonaa markkaa erityiseksi, varsinaisen rahasäännön ulkopuolella tilitettäväksi rahastoksi, josta myönnettäisiin pitkäaikaisia kuoletuslainoja myöhempää, 50—90 %:in kiinteistön arvosta vastaavata kiinnitysvakuutta vastaan osakeyhtiöille, osuuskunnille ja yksityisille, jotka ovat aikeissa sellaisilla edellytyksillä, jotka tekevät keinottelun mahdolliseksi, jäsenillensä (itsellensä) rakentaa pieniä, enintään 2 huonetta ja keittiön käsittäviä huoneistoja.

Toukokuun 9 päivänä 1911 pitämässään kokouksessa Kaupunginvaltuusto asetti erityisen valiokunnan, jonka oli Valtuustolle annettava mietintö ja ehdotus mainitun esitysehdoituksen johdosta, joka tarkoittaa kolmen miljoonan markan määräisen kunnallisen lainarahaston perustamista yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämiseksi (Kvston pain. asikirj. N:o 73 vuodelta 1911).

Tätä mietintöä tammikuun 30 päivänä 1912 Kaupunginvaltuustolle esitellessä syntyi vilkas keskustelu, jolloin herra *Schybergson* lausui pitävänsä arveluttavana lainain antamista valiokunnan ehdottamalla tavalla, siinä kun jossain määrin esiintyy armeliaisuuden leimaa, ja pyysi lisäksi huomauttaa, että asianomaiset lainanottajat aina voivat kaupunkikunnalle, samaten kuin valtiollekin, asettaa pitemmälle meneviä huojennusvaatimuksia kuin yksityisille lainanantajille, sekä että kaupungin käy vaikeaksi evätä tuollaisia vaatimuksia. Puhujan mielestä ei kuitenkaan

tämä seikka yksin ollut omansa herättämään epäilyksiä. Antautumalla sellaisiin yrityksiin kuin valiokunta oli ehdottanut ottaa kaupunki velvollisuudekseen katsoa, ettei lainanannossa tehdä virheitä, sekä sittemmin seurata erinäisten rakennusyritysten kehitystä, jommoiset tehtävät varmaankin kävisivät kunnalliselle lautakunnalle sangen vaikeiksi. Epäilyttävä arvo näytti myös olevan sillä määräyksellä, jonka valiokunta oli ajatellut säädettäväksi vastaisten lainanottajain noudatettavaksi, olivatpa ne osuuskuntia tai osakeyhtiöitä, nimittäin etteivät nämä saisi lukea yritykseen panemalleen pääomalle 6 % suurempaa voittoa. Tästä päättäen on valiokunta ollut sitä käsitystä, että täkäläiset rakennusyritykset ovat erittäin tuottavia. Kokemus kuitenkin osottanee tämän käsityksen vääräksi, minkätähden olisi ollut varattava jonkun verran suurempi tappionkorvausmahdollisuus. Miltä puolen asiaa muutoin katsookin, näyttää se olevan sangen vaikea kaupungin ratkaistavaksi, minkätähden kaupungin olisi tarkoin harkittava, ennenkuin se ulkomaista mallia seuraten ryhtyy harjoittamaan lainausliikettä, jonka rajat eivät nykyhetkellä ole määriteltävissä ja joka varmaankin on vaativa paljon suurempaa pääomaa kuin tarkoitukseen nyt ehdotetut kolme miljoonaa. Tässä yhteydessä sopi johdattaa mieleen jo aikaisemmin tehty ehdotus, että kaupunki rupeaisi osakkaaksi yksityiseen yritykseen, joka myöntää sen laatuista kiinteistöluottoa, josta nyt on puhe. Tuollainen asian ratkaisu olisi paljon miellyttävämpi kuin valiokunnan ehdottama. Jos kaupunki ottaisi tuollaisen yrityksen osakkeita esimerkiksi miljoonan markan arvosta ja samalla sitoutuisi jossain määrin takuuseen yrityksen vastaisista obligatsioonilainoista, saataisiin kysymys työväenasuntojen puutteen poistamisesta tällä keinoin varmaan paljon edullisemmin järjestetyksi, tarvitsematta kunnan silti olla mainittavasti vähemmän käyttämättä varoja niihin tarkoituksiin, joita lainavaroilla olisi tyydytettävä. Tähän tosin väitettäne, että moniaita samantapaisia yrityksiä jo kilpailee täkäläisillä obligatsioonimarkkinoilla, mutta mikään ei näy estävän näitä yrityksiä vastedes pyrkimästä yhteistoimintaan ja yhteisesti hankkimasta tarpeellista luottoa, jotapaitsi vastedes, vaikkakaan ei nykyään, voitane toivoa saatavan tarpeellinen valtione takuu. Puhuja lausui toivovansa, että Rahatoimikamari, kun asia Valmistusvaliokunnan ehdotuksen mukaisesti tulee sen käsiteltäväksi, ottaa tutkiak-sensa puhujankin esittämiä näkökohtia.

Herra *Stenroth* ei tahtonut asian nykyisessä vaiheessa käydä seikkaperäisesti vastaamaan herra Schybergsonin lausuntoon, mutta katsoi kuitenkin jo nyt olevan ohimennen huomauttaminen, että viimeksi mainitun puhujan ehdottama ratkaisukeino on vanhettunut eikä veisi perille. Herra Stenrothin mielestä oli tässä käytettävänä vain kaksi keinoa: joko, niinkuin valiokunta oli ehdottanut, suoranaisten avustusten antaminen lainoina taikka myös työväenasuntojen teettäminen kaupungin omalla kustannuksella. Valiokunta oli hyviillä syillä puoltanut ensiksi mainittua keinoa, jonka kokemus useimmissa sivistysmaissa on osottanut oikeimmaksi. Herra Stenroth lausui toivomuksen että Rahatoimikamari, kun asia sinne lähetetään, panisi huomiota valiokunnan esittämisiin näkökohtiin sekä katsoisi voivansa ainakin pääasiassa puoltaa valiokunnan ehdotusta.

Herra *Waldén* epäili, onko valiokunnan ehdotus että kolme miljoonaa markkaa erotettaisiin erityiseksi, kaupungin varsinaisen rahasäännön ulkopuolella tilitettäväksi rahastoksi, voimassa olevan kunnallisasetuksen mukainen.

Äänestettyään päätti Kaupunginvaltuusto lähettää asian Rahatoimikamariin.

Rahatoimikamari on viime vuosina erinäisiä kertoja alustavasti pohtinut puheenalaista asiaa, jonka se tänä päivänä pitämässään ylimääräisessä kokouksessa on loppuun käsitellyt. Ja saa Rahatoimikamari mielipiteenään lausua seuraavaa:

Sitä synkkää kuvausta, mikä valiokunnan mietinnössä annetaan vähävaraisten kansanluokkain asumusoloista Helsingissä, lienee oleellisilta kohdin lievennettävä. Vaikkakin valiokunnan tässä kohden esittämät numerotiedot ovat oikeat, ovat kuitenkin valiokunnan niistä tekemät johtopäätökset jossain määrin harhaanviepiä. Sillä vaikkakin vuokrat ovat kohonneet 30—40 % ja ahtaassa-asuminen huonetta kohti on vai mitättömän vähän vähentynyt vuosikymmenen 1900—1910 kuluessa, niin on kuitenkin huomattava, että huoneitten laadussa on mainitun ajanjakson kuluessa tapahtunut tuntuva muutos. Mikäli vanhat puutalot mataloine ja pimeine huoneineen ovat väistyneet uusien kivitalojen ja näissä olevien korkeampien ja valoisampien huoneiden tieltä, sikäli ovat asumusolot tuntuvasa määrässä parantuneet. Näissä uusissa kivitaloissa on nykyaikaiset mukavuudet, kaasu- ja sähköjohdot y. m. s. Vaikkakin siis huoneesta maksetaan enemmän kuin ennen, on myös, niinkuin valiokuntakin mainitsee, huomattava että työpalkat ovat kohonneet vastaavassa määrässä. Valiokunnan väite ettei työvään elantotaso ole voinut kohota ja että palkankorotukset ovat teollisuuden suorittamaa pakkoveroa kiinteistönomistajille ja keinottelijoille, on niinmuodoin harhaanviepä. Sillä täytyneehän kuitenkin pitää väestön elantotason kohoamisena sitä, että se voi vaihtaa huonot, pimeät asunnot uusiin ja uudenaikaisesti sisustettuihin. Valiokunta ei myöskään ole voinut kieltää, että ahtaassa-asuminen huonetta kohti on vähentynyt, samalla kun huoneitten kuutiosisällys on tuntuvasti lisääntynyt. Olisi ollut suotava, että laskelman ja lausuntojen pohjaksi olisi pantu henkilöä kohti tuleva ilmakuutio eikä huoneitten keskimääräinen asukasluku. Tällä Rahatoimikamari ei suinkaan ole tahtonut väittää, etteivät kaupungin asumusolot monessakin kohden soisi sijaa oikeutetuille muistutuksille.

Mutta jätettäköön nämä numerotiedot sillensä, koska ne kuitenkin sangen vähän vaikuttavat esitysehdotuksessa tarkoitettuun asiaan.

Rahatoimikamari ei ole voinut eikä tahtonut sivuuttaa esitysehdotuksen tärkeätä kunnallispoliittista sisällystä. On kieltämätöntä, että kunnallisen lainarahaston perustaminen yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämiseksi tuottaisi suurta hyötyä kaupungin rakennustoiminnan elvyttäjänä ja tukijana, ja että asuinhuoneistojen saannin lisääntyminen voisi tuntuvasti huojistaa korkeita vuokria, täytyy pitää luonnollisena. Rahatoimikamari on kuitenkin yksimielisesti asettunut sille kannalle, ettei esitysehdotuksen nykyään pitäisi aiheuttaa toimenpidettä. Tähän tulokseen on Rahatoimikamari tullut etusijassa rahallisista syistä. Niinkuin viime rahasäännön käsitelyssä syntyneistä asiakirjoista näkyy, oli 1913 vuoden alussa 1911 vuoden obligationilainasta osottamatta 10,600,000 markkaa, josta määrästä kuluvana vuonna on

osotettu 320,000 markkaa, joten nykyään on käyttämättä 10,280,000 markkaa. Yrityksistä, jotka nykyään ovat hankkeissa ja kohdakkoin voitanees esittää Valtuuston tutkittaviksi ja ratkaistaviksi ja joiden toimeenpanoon tarvitaan määrärahoja kahta vuotta pitemmälle takaisinmaksuajalle otetuista lainavaroista, mainittakoon, paitsi tässä puheena olevaa ehdotusta lainarahaston perustamisesta yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämiseksi, seuraavat:

- uusi teurastamo,
- „ kaupungintalo,
- uusia sairaaloita (tuberkuloosis-),
- Viikin kapteeninvirkatalon vastike,
- teknillisten laitosten laajentaminen,
- jäänsärkijälaiavan hankkiminen,
- Bus- ja Santaholman saarien järjestelytöiden jatkaminen,
- Hertonäsin maatilan osto,
- erinäiset laiturij- ja satamatyöt,
- satamarata Sörnäsistä pohjoiseen,

joiden kaikkien yritysten toimeenpanoon tarvitaan vähintään 15,000,000 markkaa.

Niinkuin tästä näkyy, täytyy erittäin suurta varovaisuutta noudattaa osottaessa varoja 1911 vuoden obligatsioonilainasta, koska kaupungille ei voi olla edullista lähivuosina uudelleen esiintyä ulkomaisilla lainamarkkinoilla. Näyttää sentähden siltä, kuin olisi ainoastaan pakottavimmat tarpeet täytettävä ja mikäli mahdollista etusijassa ainoastaan tuottavia yrityksiä lähivuosina lainavaroilla kustannettava. Näin ollen Kamarista on näyttänyt siltä, kuin olisi yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämistä tarkoittavan lainarahaston perustamiseen pyydetty määräraha etusijassa evättävä. Tämä käsitys on näyttänyt sitä oikeutetummalta, kun puheenalaiseen tarkoitukseen tarvittaisiin niin huomattava rahamäärä kuin 3 miljoonaa markkaa. On tosin huomautettu että, vaikkei näin suurta rahamäärää kävisikään osottaminen, pitäisi kuitenkin pienempi summa, esimerkiksi miljoona markkaa, voida tulla kysymykseen. Rahatoimikamari on kuitenkin ollut sitä mieltä että, jos lainarahasto supistettaisiin noin vähiin, esitysehdotuksen perusaate jäisi toteuttamatta, koska siinä tapauksessa lainausliikkeen tulokset olisivat sangen näennäisiä eikä niiden nojalla kävisi tekeminen luotettavia päätelmiä lainausliikkeen yhteiskuntapoliittiseen merkitykseen nähden. Huomattava tosin on että, jos kiinnityslainoja myönnetään 50 %:sta 85 %:in asti kiinteistön arvosta, melkoinen joukko lainoja voidaan antaa ja siten lukuisia uutisrakennusyrityksiä tukea. Mutta tuskin kuitenkaan annettujen lainain luku olisi niin suuri, että hyötyä kävisi mainittavaksi katsominen. Sen sijaan sidottaisiin melkoinen määrä 1911 vuoden obligatsioonilainan varoja, jotka eivät siis tulisi niiden yritysten hyväksi, joita Rahatoimikamarin puolestaan täytyy pitää kaupungin kehitykselle tarpeellisempina kuin nyt puheena olevaa tarkoitusta. Näihin seikkoihin nähden Rahatoimikamari on katsonut olevan Kaupunginvaltuustolle esittäminen puheenalaisesta esitysehdotusta evättäväksi.

Tähän tulokseen eivät kuitenkaan ole vaikuttaneet yksinomaan edellä esitetyt raha-asialliset näkökohdat. Itse esitysehdotus sinänsä, semmoisena kuin se on seikkaperäisesti selvitetty valiokunnan mietinnössä, tietää sellaisiin toimenpiteisiin ryhtymistä kaupunginhallinnon taholta, jotka Rahatoimikamarin mielestä eivät veisi haluttuihin suotuisiin tuloksiin. Kiitettävästi pyrkiessään edistämään terveydelliseltä kannalta tyydyttävään huoneistojen tuotantoon, mutta samalla ehkäistäkseen tonttikeinottelua, on valiokunta ehdottanut lainasopimukseen pantavaksi niin monta, ankaraa ja rajoittavaa ehtoa, että toiselta puolen lainanottajat tuskin voivat alistua joka tapauksessa niitä noudattamaan ja toiselta puolen aiotun lainarahaston hoitokunnalle koituisi niin paljon työtä, että todennäköisesti kävisi tarpeelliseksi asettaa erityinen viranomaisen valvomaan määräysten tarkkaa noudattamista. Niinpä esitetään lainain saamiseksi ja nauttimiseksi puheenalaisesta rahastosta, muiden muassa, seuraavat ehdot:

lainanottaja ei saa rakennusyrityksen osakkaille jakaa suurempaa vuotuista osinkoa kuin 6 % osakepääomalle;

osakaalla ei saa olla hallintaoikeutta useampaan kuin yhteen asuinhuoneistoon lainoitettussa kiinteistössä;

asuinhuoneiston nautintaoikeutta rajoitetaan kieltämällä pitämästä asukkeja;

lainoitettun kiinteistön saa myydä tahi jakaa sekä muutos- tahi lisärakennustyön siinä toimittaa ainoastaan lainarahaston hoitokunnan suostumuksella;

lainarahaston hoitokunta on oikeutettu teetettäväksi määräämään tahi niskoittlevan lainanottajan kustannuksella teettämään lainoitettussa kiinteistössä tarpeelliset korjaustyöt;

asuinhuoneistojen korkein vuokra on lainarahaston hoitokunnan määrättävä; tätä määrää ei saa hoitokunnan luvatta korottaa;

lainanottaja ei ole oikeutettu lainaa irtisanomaan maksettavaksi ennenkuin kymmenen vuoden kuluttua lainan täyden määrän antamisesta.

Edellä kerrotut määräykset epäamättömästi osottanevat, toiselta puolen mitä hankaluuksia luottoa tarvitsevalle rakennusyritykselle koituisi tarpeellisen kiinnityslainan ottamisesta ehdotetusta lainarahastosta, ja toiselta puolen kuinka rasittavaa, jopa miltei mahdotontakin hoitokunnan olisi valvoa säädettyjen lainausehtojen noudattamista.

Tulisiko ja missä määrin lainarahaston tarkoitus, asuntotuotannon edistäminen kaupungissa, toteutetuksi, on mahdoton edeltäpäin sanoa, mutta varmastikaan eivät Kamarin lausumat epäilykset ole aiheettomia. Useasta valiokunnan mietinnössä olevasta lausunnosta käy selville, että valiokunta ehdotuksissaan on seurannut ulkomaista mallia ja, ottamatta huomioon tšekäläisiä oloja, tahtonut määrätä samat ehdot, mitkä on voitu hyväksyä ulkomailla. Kun siis valiokunta ehdottaa, ettei lainanottaja saa rakennusyrityksen osakkaille jakaa suurempaa vuosiosinkoa kuin 6 % osakepääomalle, ei valiokunta ole asianmukaisesti ottanut huomioon tšekäläisiä luotto-oloja eikä täällä käypää korkokantaa. Ulkomaiden suuremmissa kaupungeissa on 6 %:n korkokanta korkea. Siellä käy vaikeudetta sijoittaminen suuria rahamääriä rakennusyrityksiin, jotka tuottavat enintään 6 %; siellä on henkilöjä, jotka ihmisystävällisessä tarkoituksessa ja rajoittamalla koron enintään 6 %-ksi panevat melko suuria rahamääriä sen laatusiin liikeyrityksiin, joista tässä on puhe. Helsingissä ei ole tuollaisia varallisuuksia, eikä täällä ole tavatonta saada 6 % ja suurempikin korko liikkeeseen sijoitetuille varoille. Ulkomaisia oloja ei sentähden ole otettava esimerkiksi tässä kohden.

Edellä lausutun perusteella on Rahatoimikamari myös asettanut epäroivälle kannalle siihen pankinjohtaja Schybergsonin lähete keskustelussa esittämään ehdotukseen nähden, että kaupunki rupeaisi osakkaaksi yksityiseen yritykseen, joka myöntää sellaisia kiinnityslainoja, joista tässä on puhe, sekä samalla sitoutuisi jossain määrin takaamaan yrityksen ottamia obligatsioonilainoja. Rahatoimikamarin mielestä olisi vähän tai ei ensinkään toiveita että, vaikkakin kaupunki rupeaisi mainitunlaatuisen yrityksen osakkaaksi sekä sitoutuisi tarpeelliseen takuuseen, tuollaista yksityistä yhtiötä saataisiin aikaan, koska tarpeellista yksityispääomaa epäilemättä puuttuisi.

Mitä taas tulee johtaja Walldénin lausumaan epäilykseen, onko ehdotus kolmen miljoonan markan erottamisesta erilliseksi, kaupungin vakinaisen rahasäännön ulkopuolella tilitettäväksi rahastoksi voimassaolevan kunnallisasetuksen mukainen, saa Rahatoimikamari mainita, että Kunnallisen Keskustoimiston välityksellä hankituista tiedoista käy selville, että Ruotsissa, missä oikeudellinen pohja asian arvostelemiseksi on oleellisesti sama kuin Suomessa, on olemassa ennakkopäätöksiä, joiden mukaan kunnalla ei ole oikeutta käyttää taksoitusvaroja rahaston muodostamiseen vastaisen varalle, mutta sitä vastoin ei näy olevan epäilystä siitä, että kunnalla on valta mainitulla tavalla käyttää lainavaroja, erittäinkin jos rahaston korkovarot tulevat kaupunginkassan hyväksi. Helsingissäkin on tätä ennen menetelty samalla tavalla, kun Valtuusto 1902 vuoden obligatsioonivaroista erotti 250,000 markkaa lainarahastoksi, jolla edistetään uutisrakennustoimintaa Vallilan alueella.

Kun Rahatoimikamari niinmuodoin on ollut sitä mieltä, ettei kunnallisen lainarahaston perustamista tarkoittavan esitysehdotuksen, edellä mainittuja seikkoja silmälläpitäen, nykyään tulisi aiheuttaa toimenpidettä on Kamari sen sijaan tahtonut ehdottaa ryhdyttäväksi toimenpiteeseen, jonka tarkoitus on jossain määrin sama kuin esitys-

ehdotuksenkin. Rahatoimikamari tarkoittaa tällä Vallilan alueen uutisrakennustoiminnan edistämisrahaston lisäämistä sekä lainarahaston toimialan laajentamista.

Viimeksi mainitun lainarahaston vaikutuksista on jo tuloksia nähtävänä. Sittenkun Kaupunginvaltuusto Rahatoimikamarin esityksestä oli syyskuun 19 päivänä 1911 päättänyt osottaa 250,000 markkaa käytettäväksi rakennuslainoiksi etusijassa uutisrakennusten teettämiseksi edellä mainitulle alueelle ja puheenalainen rahasto sittemmin korotettiin 264,250 markkaan, on kesästä 1912 lähtien tästä lainarahastosta myönnetty Vallilan uutisrakennusyrityksille 22 lainana yhteensä 114,800 markkaa. Uusia lainanhakemuksia saapuu edelleen, ja vaikka rakennustoiminta kaupungissa yleensä näyttää seisahtuneen, on tämä toiminta Vallilassa entistään virkeämpi. Kaupungin on vain uusia tasoitustöitä teettämällä pysyttävä rakennustoiminnan rinnalla. Vallilan alueella, joka keväällä 1909 luovutettiin vuokralle annettavaksi, asuu nykyään 2,080 henkeä 482 asunnossa. Näistä 2,080 henkilöstä on asukkeja 103 eli 4,95 %. Asukkeja on 83 asunnossa, mikä on 17,2 % asuntojen koko luvusta. Nämä numeroluvut osoittavat millä menestyksellä tätä kaupungin asutusyritystä on toteutettu. Terveystoimintaviranomaisten pyynnöstä ja Rahatoimikamarin toimesta hankittu tilastoaineisto järjestetään seikkaperäisesti ja julkaistaan vastedes, mutta jo nyt on todettavissa, että Vallilan asumusoloja täytyy pitää suotuisina. Nämä seikat näyttävät Rahatoimikamarin mielestä kehottavan kaupunkia kulkemaan edelleen siten alottamaansa tietä, ja suotava olisi, että tämä yleishyödylliseksi osottautunut toiminta voitaisiin ulottaa muihin kaupungin alaisiin vuokra-alueisiin, esimerkiksi Böleen, Hermanniin, Toukolaan, vastedes Meilahteen ja Käpylään, sikäli kuin mainittuja alueita luovutetaan rakennettaviksi ja annetaan vuokralle. Mutta jotta näin voitaisiin tehdä on puheenalaista lainarahastoa lisättävä, koska rahaston nykyinen määrä todennäköisesti aivan lähiaikoina tarvitaan yksin Vallilan rakennusyrityksiin. Rahatoimikamari on tätä seikkaa silmälläpitäen katsonut olevan tekeminen, tosin esillä olevan esitysehdotukseen liikeisesti liittyvän, mutta kuitenkin tärkeiltä kohdilta erillisen ehdotuksen, nimittäin että Kaupunginvaltuusto 1911 vuoden obligatsioonilainasta osottaisi 235,750 markkaa Vallilan lainarahaston kartuttamiseksi 500,000 markkaan sekä samalla päättäisi, että lainarahastosta, jota ehkä sopivimmin kävisi sanominen Lainarahastoksi kaupungin vuokra-alueiden uutisrakennustoiminnan avustamista varten, on annettava lainoja uutisrakennusyritysten edistämiseksi alueilla, jotka luovutetaan asuttaviksi ja joilla vuokrajärjestelmä on otettu käytäntöön. Tätä tietä epäilemättä, Rahatoimikamarin kokemuksen mukaan, saavutettaisiin vähemmillä taloudellisilla uhrauksilla parempia ja nopeampia tuloksia rakennustoiminnan edistämiseen nähden eräissä osissa kaupunkia kuin esitysehdotuksessa tarkoitettua tietä. Rahatoimikamarissa on tosin tehty ehdotus puheenalaisen lainarahaston pääoman korottamisesta 500,000 markalla jotta siten voitaisiin tehokkaammin avustaa rakennustoimintaa. Mutta siihen katsoen että Rahatoimikamari voi, jos rahaston pääoman kartuttaminen vastedes osottautuu tarpeelliseksi, siitä tehdä Kaupunginvaltuustolle eri esityksen, ei Kamari ole pitänyt tarpeellisena nykyään ja ennenkuin runsaampaa kokemusta on saatu ehdottaa edellä mainittua suuremman määrän osottamista tarkoitukseen.

Edellä esittämiensä syiden nojalla saa Rahatoimikamari kunnioittaen ehdottaa Kaupunginvaltuuston lisätyin luvuin päätettäväksi

että valiokunnan ehdotus kunnallisen lainarahaston perustamisesta yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämiseksi sekä 3,000,000 markan osottamisesta tähän tarkoitukseen evätään;

että Vallilan lainarahasto laajennetaan lainarahastoksi kaupungin vuokra-alueiden uutisrakennustoiminnan avustamista varten ja että siihen tarkoitukseen osotetaan 235,750 markan lisärahamäärä; sekä

että varsinainen Kaupunginvaltuusto saa toimekseen hankkia tälle päätökselle asianmukaisen vahvistuksen.

Rahatoimikamarin puolesta:

Alexis Gripenberg.

Georg Estlander.

Lausunto Helsingin kaupungin uuden kulkutauti-sairaalan meno- ja tulosäännön ehdotuksesta.

HELSINGIN

RAHATOIMIKAMARI.

*Helsingissä,
maalisk. 13 p:nä 1913.*

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 160.

Kirjelmässä lokakuun 24 päivältä viime vuotta on Terveystieteiden lautakunta Rahatoimikamarin tiedoksi lähettänyt laatimansa ehdotuksen kaupungin uuden kulkutautisairaalan meno- ja tulosäännöksi, joka sairaala, niinkään Lautakunnan tiedonannon mukaan, tulee tarkoitukseensa luovutettavaksi syyskuun 1 päivän tienoissa tänä vuonna. Sittemmin on Kaupunginvaltuuston lähetepäätöksessä marraskuun 2 päivältä 1912 Kamarin käsketty Valtuustolle antaa lausunto mainitusta ehdotuksesta, jonka Terveystieteiden lautakunta oli kirjelmässä lokakuun 23 päivältä Valtuustolle lähettänyt (Liitteet I ja II).

Asian valmisteleavassa käsittelyssä tehtiin ehdotus että, koska ehdotettu rahasääntö erältä kohdilta näytti liian runsaalta, Kamari, voidakseen seikkaperäisemmin tutkia ehdotusta, hankkisi lähettämällään henkilöillä tietoja tämänlaatuisten sairaanhoitolaitosten taloudellisesta järjestyksestä ja hoidosta Ruotsissa. Tämän johdosta Kamari sittemmin viime syyskuun 9 päivänä pitämässään kokouksessa päätti antaa Kivelän sairaalan ylilääkärin, professori Ernst Ehrnroothin ja allekirjoittaneen Reinin toimeksi tehdä opintomatka puheenalaisessa tarkoituksessa. Tämän tehtävän täytettyään ovat mainitut henkilöt antaneet Kamarille matkakertomuksen, joka tässä seuraa liitteenä III.

Esillä oleva ehdotus uuden kulkutautisairaalan rahasäännöksi on, niinkuin Terveystieteiden lautakuntakin ehdotuksensa oheisessa kirjelmässä mainitsee, laadittu Marian sairaalan kulkutautiosastolla ja kaupungin tilapäisissä kulkutautisairaaloissa saavutetun kokemuksen perusteella.

Marian sairaalan toimitsijan antamain tietojen mukaan on laskettujen paikkain luku mainitussa sairaalassa noin 50, jota vastoin siellä todellisuudessa on ollut huomattavasti enemmän potilaita, joten todellinen potilasluku lienee laskettavissa keski-

määrin noin 80:ksi päivässä. Kulkutauteja varten luovutetuissa varasairaaloissa taas lienee sijoja 120 vaiheilla. Nykyään käytettävään sairassijain luku on siis n. 200 eli sama kuin uuden sairaalan varsinaisten sairassijain luku.

Välitöntä vertailua toiselta puolen Marian sairaalan kulkutautiosaston ynnä varasairaalain ja toiselta puolen uuden kulkutautisairaalan kustannusten kesken tuskin käynee toimittaminen, koska sekä kulkutautisairaalan että varasairaalain talous- ynnä eräät muut menot ovat Marian sairaalan muiden osastojen kanssa yhteiset. Tässä kuitenkin annettakoon eräitä tietoja sairaalain rahasääntöjen kehityksen osottamiseksi uuden kulkutautisairaalan lisäksi tultua.

Marian sairaalan kulkutautiosaston lääkäreinä on rahasäännön mukaan 1 ylläkäri ja 1 assistentti, jota vastoin varasairaaloissa, nimittäin koleraparakeissa ja Hesperian sairaalassa, on ollut 3 vakinaista lääkäriä. Uuden kulkutautisairaalan rahasäännössä on: 1 ylläkäri, 1 alilääkäri, 1 vanhempi assistentti, 2 nuorempaa assistenttia sekä palkkio neuvottelusta kirurgisissa y. m. tapauksissa. Sairaanhoidon henkilökuntaan kuuluu rahasäännön mukaan 18 henkilöä kulkutautiosastolla ja 28 varasairaaloissa, jota vastoin niitä kulkutautisairaalassa olisi 61 (lukuunotettuina sairastosastojen siivoojattaret). Koko Marian sairaalan taloushenkilökunta on rahasäännön mukaan 58 henkilöä, joiden lisäksi kahdessa varasairaalassa on 8 henkilöä, siis yhteensä 66, jota vastoin ehdotuksen mukaan kulkutautisairaalassa yksin olisi 61 henkilöä. — Niinkuin sanottu, täysin vertailtavia numerolukuja kustannuksista ei ole esitettävänä, mutta huomautettakoon kuitenkin, että koko Marian sairaalan rahasäännössä on esimerkiksi vettä varten 9,500 markkaa, ehdotuksessa taas 12,000 markkaa, polttoaineiden vastaavat menosummat ovat 45,000 ja 30,000 markkaa, valaistuksen 15,000 ja 10,000 markkaa.

Niinkuin näistä tiedoista käy selville, osottaa kulkutautisairaalan rahasääntö eräiltä kohdin melkoista lisäennystä nykyisiin menosääntöihin verraten; erittäinkin kiintyy huomio sairaanhenkilökunnan lisääntymiseen. On valitettava, ettei Terveystenhoitolautakunta ole katsonut olevan tarkemmin perusteleminen rahasääntöehdotustansa, joten ehkä eräät epäilykset olisi saatu heti poistetuiksi. Ilmeistä on, että eräät menoerät, niinkuin polttoaineet, valaistus, vesi, kaasu y. m., jotka on ehdotettu tuntuvasti suuremmiksi Marian sairaalan rahasäännön vastaavia eriä, eivät, mikäli kulkutautiosastoa koskee, ole tarkoin laskettavissa, ennenkuin on saatu tarpeellista kokemusta, sekä samaten että talousosasto, se kun on aivan uusi, vaatii aivan toisia rahamääriä kuin ennen. Moniainen eräin tarpeellisuudesta ehkä kuitenkin voi olla epäilystä.

Mitä taas ehdotettuihin palkkaetuihin tulee, näyttävät ne olevan pääasiallisesti samallaiset kuin Marian sairaalassa. Niiden täsmällistä laskemista ei kuitenkaan ole voitu toimittaa, syystä ettei luontoisetujen laskettu arvo tule rahasäännössä näkyviin. Tuollainen arvioiminen voisi kuitenkin olla mieltäkiinnittävä, minkätähden olisi erittäin toivottava, että se toimitettaisiin ja pantaisiin lopulliseen ehdotukseen.

Tämä eräissä kohdin esiintyvä menosäännön kohoaminen Marian sairaalalle vahvistettuun menosääntöön verraten ei kuitenkaan ole se, mikä Rahatoimikamarissa on herättänyt epäilyjä esillä olevaan ehdotukseen nähden. Päin vastoin on valmistauduttu siihen, että uuden suuren sairaalan lisäksi tulo varsin tuntuvasti kohottaa kaupungin vuotuisia sairaanhoitokustannuksia, vaikkakin toiselta puolen olisi toivottava, että nykyään kulkutautisairaaloiksi käytetyt väliaikaiset parakit voisi uuden kulkutautisairaalan valmistuttua lakkauttaa. Mikä syystä herättää epäilyjä, on, niinkuin Kamari kuluvaksi vuodeksi laatimassaan meno- ja tulosäännön ehdotuksessa lausuu, «terveyden- ja sairaanhoitomenojen miltei pelottava kasvaminen». Vastoin tätä on huomautettu (1912 vuoden kulunkiarviovaliokunta mietinnössä N:o 80 samalta vuodelta), että nämä menot välttämättä kohoavat suhteellisesti enemmän kuin väkiluku lisääntyy ja että viime vuosina suhteellisesti nopeammin kasvaneita terveyden- ja sairaanhoitokustannuksia ei käy pitäminen luonnottomana ilmiönä, vaan luonnollisena seurauksena kaupungin ja väestön kasvamisesta, ja tämän väitteen tueksi on myös esitetty vertailevia numerolukuja Tukholmasta. Onko tätä kohoamista katsottava luonnottomaksi vai ei, sitä seikkaa ei Kamarilla ole aihetta tässä yhteydessä tutkia, mutta Kamari pyytää, mitä eritoten kulkutautisairalain menoihin tulee, viitata eräissä Ruotsin kaupungeissa olevain samallaisten sairaalain rahasääntöihin, jotka esitetään tämän oheisessa liitteessä III.

Kaupungin sairaanhoitomenojen kohoamista valaistakseen rohkenee Rahatoimikamari esittää muutamia numerotietoja. Kaupungin vakinaisten sairaalain vuosimenot olivat rahasäännön mukaan:

Vuonna 1905

Marian sairaalan . . . . . Smk 206,843:—

Vuonna 1913

Marian sairaalan	Smk	550,706: 50	
Kivelän sairaalan	“	409,295:—	
Humaliston sairaalan	“	75,625:—	” 1,035,626: 50

Jos tähän lisätään kulkutautisairaalan menot, noin 365,000 markkaa, nousevat näiden sairaalain vuotuiset menot umpiluvuin 1,400,000 markkaan.

Huomattava kuitenkin on, että kohdakkoin tulee lisäksi uusi sairaala, nimittäin Sipoon mielisairaala, jonka menosääntö on laskettu 210,000 markaksi (Pain. asiakirj. N:o 24 vuodelta 1909), sekä että Terveystieteiden lautakunta on tehnyt esityksen sairaalan rakennuttamisesta tuberkuloosia potilaita varten, jonka sairaalan menosääntö tuskin on laskettavissa 200,000 markkaa vähemmäksi.

Päätöstä siitä, miten Marian sairaalan kulkutautiosastoa käytetään, sittenkun uusi sairaala on avattu, ei ole olemassa, enempää kuin varasairaalainkaan käyttä-

misestä, joita viimeksi mainittuja ei kuitenkaan ole tässä edellä otettu lukuun, mutta aivan todennäköistä on, ettei Marian sairaalan menosääntöä käy mainittavasti supistaminen. Edellä mainitun uuden sairaalan valmistuttua nousisivat kaupungin sairaanhoitomenot näin ollen vuosittain umpiluvuin 1,800,000 markkaan.

Tämä tulevaisuudenkuva se on, joka on aiheuttanut Rahatoimikamarin ottamaan tutkittavaksi, eikä vuosi vuodelta lisääntyvää sairaanhoitomenojen kasvamista kävisi hillitseminen; ja kun ennestään olevain sairaalain vuosimenoja tuskin käy vähentäminen, vaan ne päin vastoin osottavat ilmeistä pyrkimystä kohoamaan, on Kamarista näyttänyt toivottavalta, että ainakin uusien sairaalain menosääntöjä laatimessa noudatettaisiin mahdollisimman suurta säästäväisyyttä. Jotta tätä seikkaa kävisi mahdollisimman kaikinpuolisesti tutkiminen, on Kamari katsonut tarpeelliseksi etsiä esikuvaa siitä maasta, missä sairaanhoito-olot ovat likimmittäin verrattavissa tšekäläisiin oloihin. Tämän tutkimuksen tuloksena on mietinnön oheinen selostus eräiden Ruotsin kaupunkien kulkutautisairaalain taloudenhoidosta, johon selostukseen Kamari pyytää viitata, mikäli menosääntöjä sekä muutoin taloudellista järjestyä koskee.

Niinkuin tästä selostuksesta käynee selville, näyttää tšekäläisen uuden kulkutautisairaalain menosääntöehdotus olevan laadittu oleellisesti toisia periaatteita noudattaen kuin tuollaisten Ruotsin laitosten rahasäännöt. Erittäin huomautettakoon vakinaisen henkilökunnan lukuisuudesta, minkä ei käy katsominen johtuvan ainoastaan täällä käytetystä paviljonkijärjestelmästä, koska sellainen on käytännössä Tukholman kulkutautisairaalassakin suhteellisesti melko paljon vähemmällä kustannuksilla. Toinen silmäänpiستävä seikka on että Ruotsin sairaalain henkilökunta on ikäänkuin liikkuvampaa, sitä siirrellään osastosta toiseen kulloinkin tarpeen mukaan, joten se tulee voimaperäisemmin käytetyksi, mistä kaikesta johtuu, että sairaalat voivat työskennellä harvalukuisemmalla vakinaisella henkilökunnalla ja että niin käteisiä palkkamenoja kuin luontoisetujakin on voitu tuntuvasti supistaa. Tämän seikan valaisemiseksi rohkenee Kamari esittää seuraavan vertailevan taulukon erinäisten sairaalain menoista, henkilökunnasta, palkkaeduista y. m.

	Helsinki	Tukholma	Göötepori	Malmö	Upsala
Sairassijoja	200	460 ¹⁾	230	192	75
Lääkärejä, sääntöpalkkaisia	5	4	2	2	2
Sairaanhoitohenkilökuntaa, sääntöpalkkaista	61	39	?	13	5
Taloushenkilökuntaa, sääntöpalkkaista	61	33	?	?	8 (myös pesijättäret).
Menoja kaikkiaan umpiluvuin Smk .	365,000:—	400,000:— (1912).	167,000:— (1913).	142,000. — (1911).	95,000: — (1912).

¹⁾ Tähän tulee lisäksi 100 sijaa 3 koleraparakissa, joita myös voi käyttää muita kulkutauteja sairastavain potilaiden hoitamiseen.

	Helsinki	Tukholma	Göötepori	Malmö	Upsala
Käteispalkkaa ¹⁾ vakinaisille virkailijoille Smk	100,840: —	70,000: —	37,500: —	21,400: —	20,000: —
Sääntönäisiä luontoisetuja, arviolta Smk	92,600: —	60,700: —	?	?	?
Muita kustannuksia Smk	204,200: —	279,500: —	129,500: —	120,900: —	62,000: —

Tähän kuuluvain asiain edelleen valaisemiseksi annettakoon seuraavat numerotiedot sairassijain vuotuisista keskimääräisistä kustannuksista:

	Sairassijoja	Kokonaismenot Smk	Keskikust. sijaa kohti Smk
Helsinki	200	365,000: —	1,825: —
Tukholma	460	400,000: —	870: —
Göötepori	230	167,000: —	726: —
Malmö	192	142,000: —	739: —

Tämän laskelman johdosta väitettäne, että sairaalakustannuksia laskiessa ei ole pantava pohjaksi sairassijain lukua, vaan sairaanhoitopäivän keskekustannukset. Tähän kuitenkin käy huomauttaminen, ettei täläinen kulkutautisairaala kaiketi aina ole täynnä potilaita, sillä siinä tapauksessa se olisi liian pieni, koska se ei kykenisi vastaanottamaan lisäpotilaita.

Mutta vaikka ensiksi mainittu väite pitäisikin paikkansa, näyttää ehdotettu summa kuitenkin liian suurelta. Saatujen tietojen mukaan oli potilaitten keskimääräinen luku Tukholman kulkutautisairaalaossa vuosina 1910 ja 1911 noin 270, Gööteporin noin 120, joten vuotuiset keskekustannukset potilasta kohti olisivat olleet:

Tukholmassa	Smk 1,480: —
Gööteporissa	» 1,370: —

jota vastoin keskekustannukset Helsingissä täyden potilasluvun vallitessa olisivat, niinkuin sanottu, Smk 1,825: —.

Niinkuin edellä mainittiin, ehdotetun menosäännön korkea loppusumma johtuu etusijassa lukuisasta palveluskunnasta, jota vastoin yksityisille virkailijoille ehdotetut palkat eivät näy olevan mainittavasti suuremmat kaupungin muiden sairaalain vastaavilla virkailijoilla olevia palkkoja. Sama on laita muiden menoeräin, jotka tuskin vielä ovat tarkemmin määrättävissä, ennenkuin sairaala on jonkun aikaa ollut toiminnassa.

Kun, niinkuin edellä lausutusta käynee selville, nyt ehdotetun menosäännön laajuus on omansa herättämään eräitä epäilyksiä, on Kamarista näyttänyt erittäin

¹⁾ Numeroluvut kohdistuvat samaan vuoteen kuin lähinnä edelliset tiedot.

suotavalta, että tämä asia ennen lopullista ratkaisua alistettaisiin asiantuntijain tutkittavaksi. Siihen nähden on Kamari, joka ei ole katsonut omaavansa tarpeellista asiantuntemusta sairaanhoitoalalla voidakseen esittää uutta ehdotusta puheenalaiseksi rahasäännöksi, tahtonut ehdottaa, että Valtuusto lähettäisi asian siihen komiteaan, joka on asetettu selvittämään kysymystä kaupungin terveyden- ja sairaanhoidon taloudellisen hallinnon uudestijärjestämisestä ja jonka tulisi yksissä neuvoin Terveydenhoitolautakunnan kanssa tarkastaa esillä oleva ehdotus ja tehdä siihen tarpeellisiksi havaitut muutokset ja supistukset.

Edellä mainitussa kirjelmässään on Terveydenhoitolautakunta mainitsemiensa syiden nojalla lisäksi ehdottanut, että sairaalan ylihoitajatar ja toimitsija asetettaisiin toinen huhtikuun ja toinen kesäkuun 1 päivästä kuluvaan vuotta, sekä että heille vahvistettaisiin palkkaeduiksi: ylihoitajattarelle 125 markkaa rahapalkkaa ja 48 markkaa ruokarahoja sekä toimitsijalle 333 markkaa 33 penniä rahapalkkaa, kumpaisellekin kuukaudessa. Näiden virkailijain palkkaukseen, siksi kunnes sairaala avataan, tarvittaisiin niinmuodoin kaikkiaan 1,865 markkaa, minkä lisäksi tullee asunnosta, lämmöstä ja valaistuksesta maksettava korvaus. Kun näiden virkailijain toiminnan pitänee alkaa hyvissä ajoin ennen sairaalan avaamista, on Rahatoimikamari katsonut olevan esitystä puoltaminen, kuitenkin sillä ehdolla että viranpitäjät alistuvat virkoihin nähden vastedes ehkä tehtäviin muutoksiin.

Valtuuston lähetepäätöksessä tammikuun 4 päivältä kuluvaan vuotta on Kamarin myös käsketty antaa lausunto Terveydenhoitolautakunnan ehdottamasta täkäläisen uuden kulkutautisairaalan sairaanhoitomaksujen taksasta, jonka ehdotuksen Lautakunta oli kirjelmässä viime joulukuun 12 päivältä lähettänyt Valtuustolle (Liite IV). Kun tämäkin kysymys tavallaan koskee sairaalan rahasääntöä, koska sairaalan tulot ovat sen varassa, on Kamari puolestaan katsonut suotavaksi, että edellä mainittu komitea saisi tilaisuuden lausua mielensä ehdotuksesta, sitä suuremmalla syyllä kun esillä olevalla kysymyksellä on periaatteellista merkitystä, koska, mikäli Kamarille on tunnettua, kehitys ylipäättään pyrkii siihen, että kulkutautipotilaille mikäli mahdollista tarjotaan maksuton hoito.

Edellä lausutun johdosta saa Rahatoimikamari kunnioittaen ehdottaa, että Herrat Kaupunginvaltuusmiehet päättäisivät:

vastamainittuun komiteaan lähettää esillä olevan ehdotuksen uuden kulkutautisairaalan meno- ja tulosäännöksi ynnä sairaalan sairaan-

---

hoitomaksujen taksaehdotuksen, jonka komitean tulee yksissä neuvoin Terveystoimikunnan kanssa tarkastaa ehdotukset sekä antaa asianhaaran vaatimat esitykset; niin myös

*antaa Terveystoimikunnan toimeksi ehdotetuilla palkka-
eduin asettaa sairaalaan heti ylihoitajatar sekä ensintulevan kesäkuun
1 päivästä toimitsija, sillä ehdolla että nämä virkailijat alistuvat vir-
koihinsa nähden vastedes ehkä tarpeellisiksi havaittuihin muutoksiin.*

Rahatomikamarin puolesta:

Alexis Gripenberg.

K. Rein.

HELSINGIN
TERVEYDENHOITOLAUTAKUNTA

Helsingissä,

lokak. 23 p:nä 1912.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 183.

Hyväksyttäväksi ja vahvistettavaksi saa Terveystoimikunta kunnioittaen lähettää Marian sairaalan ylilääkärin, tohtori Max Björkstenin yksissä neuvoin saman sairaalan toimitsijan W. Erikssonin kanssa laatiman ja Lautakunnan osittain muuttaman ehdotuksen uuden kulkutautisairaalan menosäännöksi. Menoerät on ehdotukseen pantu Marian sairaalan kulkutautiosastolla ja kaupungin tilapäisissä kulkutautisairaaloissa saavutetun kokemuksen perusteella eivätkä tässä kaivanne tarkempaa perustelua. Ainoastaan alempana lueteltuihin eriin nähden pyytää Lautakunta mainita seuraavaa:

Ylilääkärin palkan, joka Marian sairaalan kulkutautiosastolla on 5,000 markkaa, olivat herrat Björksten ja Eriksson ehdottaneet 10,000 markaksi, mutta Lautakunta on sen alentanut 9,000 markkaan.

Näin huomattavaa korotusta on Lautakunta pitänyt perusteltuna, siihen nähden että ylilääkärillä on uudessa kulkutautisairaalassa tuntuvasti enemmän työtä kuin Marian sairaalan kulkutautiosastolla, ja pääasiallisimmin siihen katsoen että ylilääkäri, muutettuaan verraten etäällä sijaitsevaan kulkutautisairaalaan, ei voine mainittavassa määrin harjoittaa yksityistä lääkärintoimintaa, paitsi ehkä neuvottelevana lääkärinä, eikä hän myöskään saa korvausta antaessaan lääkärintoimintaa tilapäisissä kulkutautisairaaloissa, jommoiset kuitenkin toivottavasti vastedes ainoastaan harvalukuisissa poikkeustapauksissa käyvät tarpeelliseksi, joten hänen siis täytyy tyytyä yksinomaan palkkatuloihinsa.

Samasta syystä on alilääkärin palkka ehdotettu verraten korkeaksi eli 6,000 markaksi.

Useimmissa sairaaloissa on, paitsi yli-, ali- ja assistenttilääkäriä, yksi tai useampia amanuensseja, pääasiallisimmin sen johdosta että tuollaisten nuorempien lääkärin käyttäminen tulee halvemmaksi kuin vanhempain täysin valmiiden lääkärin. Herrain Björkstenin ja Erikssonin laatimassa menosäännössä olikin ehdotettu kaksi amanuenssia, joilla yhteensä olisi palkkaa 3,600 markkaa. Mutta kun Marian sairaalasta saatu kokemus osoittaa, että näihin virkoihin vain toin tuskin saa hoitajia, poisti Lautakunta amanuenssivirrat ja pani niiden sijaan nuoremman assistenttilääkärinviran, jonka hoitajalle on ehdotettu palkaksi 3,000 markkaa.

Kulkutautisairaalan etäisen aseman johdosta käy ennemmin tai myöhemmin välttämättömäksi hankkia automobiili sairaiden kuljetusta varten. Menosääntöön on sentähden pantu 1,200 markan määräraha automobiilin ohjaajan palkkaamiseksi.

Mikäli on ilmoitettu, voitanev uusi sairaala luovuttaa tarkoitukseensa syyskuun 1 päivän vaiheilla 1913. Kuluvana vuonna tarvitaan niinmuodoin kolmasosa menosäännön määrästä sairaalan voimassapitoo. Tähän tulee kuitenkin lisäksi pari pienempää erää, nimittäin ylihoitajattaren palkka viideltä kuukaudelta 625 markkaa sekä hänen ruokarahansa samalta ajalta 240 markkaa ynnä toimitsijan palkka kolmelta kuukaudelta 1,000 markkaa, koska lienee tarpeellista asettaa nämä virkailijat, ylihoitajatar jo huhtikuun alusta ja toimitsija jo kesäkuun alusta, suorittamaan sairaalan avaamista varten tarpeellisia valmistelutöitä.

Edellä olevan johdosta saa Lautakunta kunnioittaen esittää
että Kaupunginvaltuusto vahvistaisi tämän oheisen menosäännön uudelle kulkutautisairaalalle, ja

sairaalan avoinna pitämiseksi neljän kuukauden aikana kuluvana vuonna myöntäisi 123,544 markan määrärahan, siihen luettuina sairaalan ylihoitajattaren ja toimitsijan palkat, edellisen huhtikuun 1 ja jälkimäisen kesäkuun 1 päivästä 1913.

Tervevdenhoitolautakunnan puolesta:

Oskar Heikel.

R. Vuorio.

Ehdotus Helsingin kaupungin Kulkutautisairaalan menosäännöksi.

1 Ylilääkäri, paitsi maksutonta asuntoa, lämpöä ja valoa, palkkaa . Smk	9,000: —
1 Alilääkäri, paitsi maksutonta asuntoa, lämpöä ja valoa, palkkaa . »	6,000: —
1 Vanhempi assistentti, paitsi maksutonta asuntoa, lämpöä, valoa ja ruokaa, palkkaa . . . . . »	3,600: —
2 Nuorempaa assistenttia, paitsi maksutonta asuntoa, lämpöä, valoa ja ruokaa, palkkaa kumpikin 3,000: — . . . . . »	6,000: —
Palkkio neuvotteluista ja leikkauksista kirurgisissa ja korvataudin tapauksissa, arviolta. . . . . »	2,000: —
1 Ylihoitajatar, paitsi asuntoa, lämpöä, valoa ja ruokaa, palkkaa . »	1,500: —
9 Osastonhoitajatar, paitsi asuntoa, lämpöä, valoa ja ruokaa, palkkaa kukin 75: — kuukaudessa . . . . . »	8,100: —
26 Alihoitajatar, paitsi asuntoa, lämpöä, valoa ja ruokaa, palkkaa kukin 50: — kuukaudessa . . . . . »	15,600: —
15 Yöhoitajatar, paitsi asuntoa, lämpöä, valoa ja ruokaa, palkkaa kukin 50: — kuukaudessa . . . . . »	9,000: —
Ylimäär. sairaanhoito (m. m. hoitohenkilökunnan sairastumisen johdosta) »	6,000: —
18 Siivoojatar, paitsi asuntoa, lämpöä, valoa ja ruokaa, palkkaa kukin 25: — kuukaudessa . . . . . »	5,400: —
1 Toimitsija, paitsi asuntoa, lämpöä ja valoa, palkkaa . . . . . »	4,000: —
1 Apulainen, palkkaa . . . . . »	1,800: —
1 Taloudenhoitajatar, paitsi asuntoa, lämpöä, valoa ja ruokaa, palkkaa »	1,500: —
1 Taloudenhoitajattaren apulainen, paitsi asuntoa, lämpöä, valoa ja ruokaa, palkkaa . . . . . »	1,000: —
2 Keittäjäätärtä, paitsi asuntoa, lämpöä, valoa ja ruokaa, palkkaa kumpikin 40: — kuukaudessa . . . . . »	960: —
2 Keittäjäätärtä, paitsi asuntoa, lämpöä, valoa ja ruokaa, palkkaa kumpikin 30: — kuukaudessa . . . . . »	720: —
8 Palvelijatar, paitsi asuntoa, lämpöä, valoa ja ruokaa, palkkaa kukin 25: — kuukaudessa . . . . . »	2,400: —
1 Leipojatar, paitsi asuntoa, lämpöä, valoa ja ruokaa, palkkaa 30: — kuukaudessa . . . . . »	360: —
1 Liinavaatevaraston hoitajatar, paitsi asuntoa, lämpöä, valoa ja ruokaa, palkkaa . . . . . »	1,200: —
Siirros Smk	86,140: —

		Siirros Smk 86,140: —
2	Ompelijatarta, paitsi asuntoa, lämpöä, valoa ja ruokaa, palkkaa 30: — kuukaudessa . . . . . »	720: —
10	Pesijätärtä, paitsi asuntoa, lämpöä, valoa ja ruokaa, palkkaa kukin 30: — kuukaudessa . . . . . »	3,600: —
3	Ylimäär. siivoojatarta desinfiioimista varten, paitsi asuntoa, lämpöä, valoa ja ruokaa, palkkaa kukin 25: — kuukaudessa . . . . . »	900: —
1	Koneenkäyttäjä, paitsi asuntoa, lämpöä ja valoa, palkkaa . . . »	2,400: —
1	Koneenkäyttäjäapulainen, paitsi asuntoa, lämpöä ja valoa, palkkaa »	1,800: —
3	Lämmittäjää, paitsi asuntoa, lämpöä, valoa ja ruokaa, palkkaa kukin 50: — kuukaudessa . . . . . »	1,800: —
1	Vahtimestari, paitsi asuntoa, lämpöä, valoa ja ruokaa, palkkaa . »	900: —
1	Ovenvartija, paitsi asuntoa, lämpöä, valoa ja ruokaa, palkkaa . . »	900: —
1	Portinvartija, paitsi asuntoa, lämpöä, valoa ja ruokaa, palkkaa . »	480: —
9	Renkiä, paitsi asuntoa, valoa, lämpöä ja ruokaa, palkkaa kukin 40: — kuukaudessa . . . . . »	4,320: —
1	Yövartija, paitsi asuntoa, lämpöä, valoa ja ruokaa, palkkaa . . . »	480: —
1	Desinfiioimislaitoksen esimies, paitsi asuntoa, lämpöä, valoa ja ruokaa, palkkaa . . . . . »	1,200: —
1	Automobiilin ohjaaja, paitsi asuntoa, lämpöä, valoa ja ruokaa, palkkaa »	1,200: —
	Sairashuoneiden desinfiioiminen, arviolta . . . . . »	5,000: —
	Lääkkeet, arviolta . . . . . »	15,000: —
	Sidetarpeet ja konekalut, arviolta . . . . . »	3,000: —
	Vaatteiden ja kaluston kunnossapito ja osto, arviolta . . . . . »	10,000: —
170	potilaan ruoka, kunkin 1: 15 päivässä, arviolta . . . . . »	71,357: 50
30	potilaan ruoka, kunkin 1: 60 päivässä, arviolta . . . . . »	17,520: —
	Lääkärin ja hoitajatarten, 54 henkilön ruoka, kunkin 1: 60 päivässä, arviolta . . . . . »	31,536: —
	Palveluskunnan, 66 henkilön ruoka, kunkin 1: 15 päivässä, arviolta . »	27,703: —
	Polttoaineet, arviolta . . . . . »	30,000: —
	Valaistus, arviolta . . . . . »	10,000: —
	Vesi, arviolta . . . . . »	12,000: —
	Kaasu, arviolta . . . . . »	3,000: —
	Hevosten (5) elatus, arviolta . . . . . »	3,000: —
Sekalaisia menoja:		
	Jää, arviolta . . . . . »	1,300: —
	Mattojen vahaus, arviolta . . . . . »	1,300: —
	Saippua ja suuda, arviolta . . . . . »	6,200: —
	Paperi, muste, kynät, päiväkirjat ja painatustyöt, arviolta . . . . . »	3,000: —

 Siirros Smk 357,756: 50

	Siirros Smk 357,756: 50
Ikkunäläsit, arviolta . . . . . »	400: —
Lakaisuharjat ja luudat, arviolta . . . . . »	350: —
Klosettipaperi, arviolta . . . . . »	400: —
Nuohominen, arviolta . . . . . »	300: —
Postimerkit, arviolta . . . . . »	50: —
Puhelinmaksut . . . . . »	480: —
Automobiilin polttoaine ja korjaus, arviolta . . . . . »	600: —
Palveluskunnan kesälomasta johtuvat menot . . . . . »	4,700: —
	Yhteensä Smk 365,036: 50

Tuloja:

Potilasmaksuja, arviolta . . . . . »	15,000: —
	Yhteensä Smk 15,000: —

Helsingin Rahatoimikamarille.

Sittenkun Kaupunginvaltuusto lausunnon saamiseksi oli Rahatoimikamariin lähettänyt Terveystenhoitolautakunnan laatiman ehdotuksen täällä rakenteilla olevan kunnan kulkutautisairaalan rahasäännöksi, antoi Kamari viime joulukuun 9 päivänä pitämässään kokouksessa allekirjoittaneiden toimeksi erinäisillä Ruotsin paikkakunnilla tutustua tuolaisten laitosten taloudenhoitoon. Tämän johdosta ovat allekirjoittaneet viime tammi-kuun 12—24 päivänä tekemällään opintomatalla käyneet Tukholmassa, Upsalassa, Gööteporissa, Malmössä ja Kööpenhaminassa sekä tutustuneet sikäläisten kunnallisten kulkutautisairaalain järjestykseen, taloudenhoitoon, palkka- ja menosääntöihin y. m. tähän kuuluviin seikkoihin, ja saamme meille annetun tehtävän selostamiseksi esittää seuraavaa:

Tukholma. Täkäläinen kunnallinen kulkutautisairaala, joka sijaitsee kaupungin koillislaidassa, on rakennettu 1890-luvulla paviljonkijärjestelmän mukaan ja käsitti alkuaan 7 sairasosastoa, havainto-osaston sekä hallinto- y. m. tarpeelliset talousrakennukset, mutta on sittemmin laajennettu uusia rakennuksia teettämällä ja entisiä korottamalla sekä rakentamalla moniaita uusia paviljonkeja, niin että näitä nykyään on 14. Sairasvuoteita on 560, lukuunotettuina ne 100 sairasvuodetta, jotka ovat sijoitettuina kolmeen alkuaan kolerapotilaita varten aiottuun, mutta nykyään myös muunlaatuisten potilaitten hoitoon käytettävään parakkiin.

Potilaiden keskimäärä on viime vuosina jonkun verran vaihdellut, mutta lienee laskettavissa 40—60 %:ksi sairassijain luvusta.

Potilaiden keskimäärä oli:

vuonna 1910	235
vuonna 1911	308

Mitä sairas-paviljonkien käyttämiseen tulee, lienee huomautettava, että paviljongit eivät ole varatut määrätyn laatuista potilaita varten, vaan käytetään niitä tarpeen mukaan.

Sairaalan johtokuntana toimii terveydenhoitolautakunta.

Sairaalan lääkärikunta oli vuonna 1912 seuraava:

1 yllääkäri, samalla johtaja, palkkaa	Kr. 6,500: —
1 alilääkäri, paitsi kalustettua asuntoa, lämmitystä ja siivoamista	» 2,800: —
1 amanuenssi, s:n s:n	» 2,000: —
1 korvalääkäri, ei sääntöpalkkainen	» 1,500: —

Nykyään on edellä lueteltujen lisäksi ylimääräinen lääkäri, joka saa palkkaa 2,000 kruunua sekä maksuttoman asunnon.

Päivystys on järjestetty siten, että itsekukin lääkäri on virantoimituksessa joka kolmas päivä, lukuunottamatta yllilääkäreitä, jotka ei asu sairaalassa.

Lääkärikuntaan nähden ansainnee lisäksi mainitsemista, että Kunink. Majesteetin antamilla erikoisilla määräyksillä lääketieteenkandidaattien opetuksen järjestämisestä on saatu huomattava lisä eräitten kunnallisten kulkutautisairaalain lääkärikuntaan. Näiden määräysten mukaan ovat yliopistojen, Tukholman Karolinisen opiston ja Gööteporin korkeakoulun lääketieteenkandidaatit ennen lisensiaattitutkinnon suorittamista velvolliset palvelemaan kuukauden kulkutautisairaalassa. Mainittujen määräysten johdosta palvelee Tukholman kulkutautisairaalassa 4 sekä Upsalan, Gööteporin ja Malmön kulkutautisairaloissa itsekussakin 2 kandidaattia mainitun ajan. Heille antamastaan opetuksesta saavat asianomaiset yllilääkärit valtiolta korvausta Tukholmassa 2,000 sekä muissa kaupungeissa 1,000 kr. vuodessa. Mainitut kandidaatit, joille voidaan antaa erinäisiä lääkärintehtäviä, niinkuin sairaspottien laatiminen y. m., eivät saa minkäänlaista palkkiota, vaan ainoastaan maksuttoman asunnon ynnä siivoamisen, jota vastoin heidän on ruuustaan maksettava 60 kr. kuukaudessa.

Sairaanhoitohenkilökunta oli vuonna 1912 seuraava:

8 sairaanhoitajattaria, paitsi asuntoa lämpöä ja ruokaa, kukin 660: — .	Kr. 5,280: —
12 sairaanhoitajatarapulaista, kukin 300: —	» 3,600: —

Edelleen on rahasäännössä:

Sairaanhoitohenkilökunnan lisäämiseksi	» 2,400: —
Sairaanhoitajatarapulaisten palkanparannukseksi	» 300: —

Ylimääräisiä sairaanhoitajattaria oli puheenalaisena vuonna 19 (lukumäärä kuitenkin vaihtelee jonkun verran), joiden lisäksi sairaalassa palveli 10—12 sairaanhoitajataroppilasta.

Sairaanhoitajatarapulailla ja ylimääräisillä sairaanhoitajilla ei ole sääntönäisiä luontoisetuja, mutta terveydenhoitolaakunta on oikeutettu heille myöntämään asunnon lämmön ja ruuan.

Niinkuin edellä olevista tiedoista näkyy, ei sairaalassa ole ylihoitajattaria, vaan ovat hoitajattaret, jotka vastaavat Helsingin sairaalain osastonhoitajattaria, välittömästi yllilääkärin alaiset ja on heillä itsekullakin apunaan 5—6 henkilöä (sairaanhoitajatarapulaista, oppilaita tahi ylimääräisiä sairaanhoitajattaria) ja toimittavat he itsenäisesti sairaanhoidon kukin osastollaan, jakaen toimet eri henkilöjen kesken, joiden myös on toimitettava yöpäivystys ja siivoaminen. Yöhoitajattaria enempää kuin siivoajattariakaan ei sairasoastoilla ole. Osastonhoitajattaret, vielä vähemmän apulaiset, eivät ole vakinaisesti asetettuina millekään määrätylle osastolle, vaan siirretään heidät osastosta toiseen tarpeen mukaan.

Taloussoston rahasääntö on seuraava:

1 Emännöitsijä, paitsi asuntoa, lämpöä ja ruokaa	Kr. 660:—
1 Keittiönjohtajatar, s:n s:n	» 660:—
1 Pesunjohtajatar, s:n s:n	» 500:—
1 Toimitsija, paitsi asuntoa, lämpöä ja valoa sekä istutusmaata	» 2,880:—
1 Koneenkäyttäjät ja desinfioitsija, s:n s:n	» 1,600:—
1 Konttorikirjuri	» 2,000:—
1 Koneenkäyttäjäapulainen, paitsi asuntoa, lämpöä ja ruokaa	» 660:—
1 Vahtimestari, paitsi asuntoa, lämpöä, valoa ja istutusmaata	» 960:—
1 ensimmäinen renki, paitsi asuntoa, lämpöä ja ruokaa	» 600:—
1 ensimmäinen renki, paitsi asuntoa, lämpöä, valoa ja istutusmaata	» 800:—
1 Portinvartija, naispuolinen, paitsi asuntoa, lämpöä ja valoa	» 480:—
6 lämmittäjää, kukin 540:—	» 3,240:—
4 renkiä, kukin 480:—	» 1,920:—

Näiden lisäksi on rahasäännön ulkopuolella asetettuina 1 keittäjätär, 7 ylemmän ja 2 alemman palkkaluokan keittiöpulaista sekä 2 siivoojataria hallintohuoneiston ja lääkäreiden asuntojen siivoamista varten.

Muut henkilökunnan palkkausmenot olivat:

Palkankorotukset	Kr. 7,830:—
Saarnaaja	» 900:—
Kesäloman hankkimiseen	» 400:—
Taudinaikaisten viransijaisten palkkaamiseen	» 600:—
Kustannuksia erikoisesta avustuksesta, virka-avusta y. m. s.	» 12,000:—

Henkilökunnalle luontoisetuina maksettavat palkat on laskettu seuraaviin määriin: asunnot 7,400:—, lämpö 1,460:—, sääntönäinen ruoka 17,500:—, muu ruoka 17,000:— *)

Käteispalkat nousevat niinmuodin kaikkiaan seuraaviin määriin:

Lääkärit	Kr. 12,800:—
Sairaanhoitohenkilökunta	» 11,580:—
Taloushenkilökunta	» 14,460:—
Muut palkkamenot	» 10,930:—
	<u>Kr. 49,770:—</u>

*) Viimeksi mainittu erä tarkoittaa ylimääräisen palveluskunnan, virantoimituksessa olevain kandi daattien y. m. ruokaa.

Jos tähän lisätään luontoisetujen laskettu arvo, nousevat palkat 93,130 kruunuun. Tukholman kulkutautisairaalan muut kustannukset ovat seuraavat:

Katujen puhtaanapito	Kr.	1,200: —
Kaluston osto ja kunnossapito	»	15,000: —
Polttoaineet ja valo	»	50,000: —
Puhtaanapito ja vaatteiden pesu	»	13,200: —
Painatustyöt ja konttoritarvikkeet	»	1,500: —
Potilaitten ruoka	»	65,000: —
Lääkkeet, seerum, kulutustarvikkeet	»	19,500: —
Hautauskustannukset	»	400: —
Kuljetuskustannukset ja sekalaiset menot	»	1,840: —
Kunnossapitotyöt	»	20,000: —
		<hr/>
	Kr.	187,640: —

Sairaalan kokonaismenot olivat 1912 vuoden rahasaännön mukaan 285,260 ja 1911 vuoden rahasaännön mukaan 256,200 sekä tilinpäätöksen mukaan 255,249 kr.

Tulot laskettiin 1912 vuoden rahasaännössä 30,400 kruunuksi, josta määrästä oli sairasmaksuja 30,000 kr. 1911 vuoden rahasaännössä oli tulot edellytetty 28,500 kruunuksi, mutta todellisuudessa ne nousivat kr. 51,233: 24.

Sairaalan muusta järjestyksestä mainittakoon seuraavaa:

Potilaat kuljetetaan sairaalaan sen omilla vaunuilla (ne ovat yksinkertaisia, puusta tehtyjä ja huuhdellaan joka kuljetuksen jäleltä), joita on kaikkiaan 5. Erään yksityisen ajurin kanssa on tehty sopimus kuljetuksen hoitamisesta. Näinä päivinä on *yksi* automobiili hankittu sairaalaan potilaiden kuljetusta varten. Yksityistapauksissa kuljetetaan potilaita yksityisten ajoneuvoissa, vieläpä raitiovaunuissakin. Sairaalalla ei ole ainoatakaan hevosta käytettävänäan potilaiden kuljetukseen.

Ruoka y. m. tavarat kuljetetaan sairaalan alueella käsirattailla tai käsivoimin; raidelaitteita ei sairaalan alueella ole.

Tarvikkeiden hankinnan sairaalaan toimittaa yleensä terveydenhoitolautakunnan ostokomitea, erittäinkin paljottaistavarain, semmoisten kuin lihan, maidon, kankaiden ja eräiden polttoaineiden. Muut tavarat taas hankitaan siten, että sairaalan hallitus välittömästi tekee hankintasopimuksen halullisten henkilöjen kanssa ja tavarat toimitetaan sairaalaan, joten laitos pääsee niitä kuljettamasta sekä ylläpitämästä siihen tarvittavaa henkilökuntaa ja juhtia.

Yleisarvosteluna sairaalan taloudenhoidon järjestyksestä käynee sanominen, että sairaala toimii verraten harvalukuisella vakinaisella henkilökunnalla, jonka työkykyä käytetään sangen suuressa määrin. Erittäin ansainnee huomauttamista se seikka, että sairaanhoitohenkilökunnan voi tarpeen mukaan siirtää osastolta toiselle, mikä tuntuvasti lisää työtehoa. Edelleen lienee huomattava, että eräitä virkailijoita, joita yleensä on

Suomen sairaaloissa, ei puheenalaisessa sairaalassa ole ensinkään, sekä että moniaita eri tehtäviä annetaan samoille henkilöille, joten ei ainoastaan käteispalkkoja ole saatu vähenemään, vaan myös luontoisetuja, niin asuntoja kuin ruokaakin, on voitu tuntuvasti säästää.

Upsala. Kulkutautisairaala on vuonna 1906 rakennettu kaupungin ulkolaitaan ja käsittää 3 sairaspaviljonkia, joista yksi on tarkastuspaviljonki, sekä tarpeelliset talous- y. m. rakennukset. Sairassijoja on 75, niistä kaupungin käytettävänä 50 sekä, erityisen välikirjan nojalla, Upsalan läänin käytettävänä 25.

Sairaalan hoito ja hallinto on erikoisen hallituksen toimenä. Sairaalan ylilääkärinä ja kaupunginlääkärinä toimii nykyään sama henkilö.

Päivittäinen keskimääräinen potilasluku on sairaalan olemassaolon aikana paljon vaihdellut, liikasijoituksesta, vaikka ei tosin ylen suuresta (vuonna 1910 oli suurin päivittäinen potilasluku 118) ainoastaan 26 potilaaseen, joka keskimäärä oli vuonna 1908.

Henkilökunta oli 1912 vuoden rahasaännön mukaan seuraava:

1 lääkäri	Kr. 1,800: —	
1 apulaislääkäri, paitsi asuntoa ja ruokaa	» 2,400: —	4,200: —
1 hoitajatar sairaspaviljongissa, paitsi asuntoa ja ruokaa	» 550: —	
1 s:n, s:n, s:n	» 500: —	
2 hoitajatarapulaista, s:n s:n, kumpikin 216: —	» 432: —	
1 hoitajatar tarkastuspaviljongissa, paitsi asuntoa ja ruokaa	» 500: —	
Ylimääräiset hoitajattaret ja sairaanhoitoapulaiset, arviolta	» 3,000: —	4,982: —
1 emännöitsijä, paitsi asuntoa ja ruokaa	» 750: —	
1 keittäjä, s:n s:n	» 420: —	
1 keittiöapulainen, s:n s:n	» 240: —	
1 s:n, s:n s:n	» 216: —	
4 silittäjää, s:n s:n, kukin 180: —	» 720: —	
1 koneenkäyttäjää, paitsi asuntoa, polttoaineita ja valoa	» 1,000: —	
1 vahtimestari, s:n s:n	» 1,350: —	
Siivoamisapu	» 150: —	5,146: —

Käteispalkkain summa on siis 14,328 kruunua, johon määrään tulevat lisäksi luontoisedut, joiden arvoa ei kuitenkaan ole mainittu vahvistetussa rahasaännössä, minkätähden paikkakunnan oloihin perehtymättömän on mahdoton niitä tarkoin arvioida. Henkilökunnan ruokaan nähden kuitenkin huomautettakoon, että sitä varten on rahasaäntöön pantu 7,700 kruunua eli 7,000 päivältä kultakin kr. 1: 10.

Muista menosääntöön pannuista määrärahoista, jotka yleensä ovat arviomäärärahoja, mainittakoon seuraavat:

Kalusto ja sen kunnossapito sekä palovakuutus	Kr.	3,000: —	
Potilaiden ruoka, à 1: 10 päivässä	»	17,600: —	
Lääkkeet, sidetarvikkeet	»	3,000: —	
Lämpö ja valo	»	10,000: —	
Vesi	»	1,000: —	
Toimituskustannukset (kuten painatustyöt, puhelinmaksut y.m.)	»	1,100: —	
Sekalaiset menot (puhtaanapito, jää, pesutarvikkeet y. m.) .	»	6,472: —	42,172: —

Lisäksi tulee:

Kiinteistöjen kunnossapito ja palovakuutus	»	1,100: —	
Istutukset ja puutarhan hoito	»	1,000: —	2,100: —

Koko menosääntö nousee 67,600 kruunuun, lukuun otettuina erinäiset satunnaiset määrärahat, niinkuin kulkutautipotilasten kuljetusvaunun osto y. m.

Tuloja on laskettu olevan 31,600 kruunua, josta määrästä on läänin maaseudulta olevain potilaiden hoidosta tulevaksi korvauseksi laskettu 29,500 kruunua. Kaupungin myöntämä määräraha on 36,000 kr.

Sairaalan menosääntöön arvosteluna mainittakoon, että se ylilääkärin mielestä on liian korkea.

Göteborgi. Kulkutautisairaala, joka sijaitsee kaupungin ulkolaidassa, on rakennettu paviljonkijärjestelmän mukaan ja käsittää 6 yleistä sekä yhden yksityispaviljongin, tarkastuspaviljongin sekä hallinto-, talous- y. m. rakennuksia. Sairassijoja on 230. Yleiset palvelijongit eivät ole aiotut määrätyn laatuista potilaita varten, vaan sijoitetaan niihin tarpeen vaatiessa erilaisia kulkutautipotilaitakin.

Sairaalassa hoidettujen potilaitten päivittäinen luku oli keskimäärin:

vuonna 1910	118,6
» 1911	127,7

Henkilökunnan palkat nousivat 1913 vuoden menoarvion mukaan seuraaviin määriin:

1 ylilääkäri	Kr.	4,000: —	
1 apulaislääkäri	»	3,000: —	
1 komisarius	»	3,000: —	
1 ylihoitajatar	»	800: —	
Hoitajattaret, keittiö- ja muu taloushenkilökunta	»	16,000: —	26,800: —

Muut menoerät olivat seuraavat:

Ruoka	Kr. 37,000: —
Polttoaineet ja valo	» 17,000: —
Pesu sekä pesijätärten palkat ja ruoka	» 5,000: —
Vesi	» 1,500: —
Lääkkeet ja seerumi	» 8,000: —
Kaluston oston	» 4,000: —
Potilaiden kuljetus	» 2,000: —
Sairaanhoidon kulutustarvikkeet	» 4,000: —
Puhtaanapito ja desinfioiminen	» 3,000: —
Konttoritarvikkeet, painatustyöt ja puhelinmaksut y. m.	» 2,000: —
	<u>83,500: —</u>

Tähän tulee lisäksi rakennusten ja kaluston kunnossapito, 9,000 kr.

1913 vuoden koko menoarvio päättyy 119,300 kruunuun.

Tilien ja vahvistetun rahasäännön mukaan olivat menot

vuonna 1910	Kr. 126,473: 66
» 1911	» 124,703: 63
» 1912	» 117,000: —

joihin rahamääriin myös on luettu rakennusten, istutusten y. m. kunnossapito.

Henkilökuntaan nähden mainittakoon lisäksi, että osastohoitajattaria on 8, joiden alaisina on 2 vakinaisesti asetettua, koulumatonta sairaanhoitajatarapulaisia. Nämä viimeksi mainitut voidaan, samoin kuin Tukholman kulkutautisairaalassakin, siirtää osastolta toiselle. Erityisiä siivoojattaria ei ole. Ylimääräisiä sairaanhoitajattaria asetetaan tarpeen mukaan.

Lääkäreistä on ainoastaan alilääkärillä asuntonsa sairaalassa, mutta hiljattain on yllilääkäri tehnyt esityksen, että hänellekin valmistettaisiin siellä asunto ja että muutoinkin palkkaetuja parannettaisiin.

Yleensä pidettiin menosääntöä jossain määrin liian niukkana sekä henkilökunnan lukumäärään että palkkaetuihin nähden.

Sairaalan tulot ovat olleet:

vuonna 1913 tuloarvion mukaan	Kr. 10,000: —
» 1912 rahasäännön mukaan	» 7,000: —
» 1911 tilien mukaan	» 12,342: 50
» 1910 » »	» 8,110: 25

Malmö. Kulkutautisairaala, joka rakennettiin vuosina 1906—1908 ja maksoi noin 740,000 kr., sijaitsee kaupungin eteläisessä ulkolaidassa samassa ryhmässä kuin kaupungin yleinen sairaala, ja käsittää 8 rakennusta, nimittäin 2 suurta sairaspaviljonkia, hallinto-

rakennuksen, tarkastus- ja eristyspaviljonkeja y. m. Sijoittamalla kulkutautisairaala yleisen sairaalan läheisyyteen on saavutettu suuri etu, kun on päästy teettämästä erityistä keittiö- ja pesulaitosta sekä asettamasta niitä varten palveluskuntaa.

Sairaalassa on kaikkiaan 192 sairassijaa, niistä toisessa sairaspaviljongissa 78 ja toisessa 90 sekä eristys- ja tarkastuspaviljongeissa kumpaisessakin 12. Viimeksi mainitun paviljongin ei kuitenkaan katsottu riittävän tarpeisiin.

Vuonna 1911 oli sairaalan rahasăäntö seuraava:

Palkat	Kr.	15,300: —
Ruoka	»	17,500: —
Lääkkeet ja sairaanhoitotarvikkeet	»	3,000: —
Muut sairaanhoitokustannukset	»	1,000: —
Lämmitys	»	9,000: —
Valaistus	»	5,000: —
Vesi	»	800: —
Pesu ja puhtaanapito	»	3,500: —
Uusi kalusto ja pitotarvikkeet	»	1,500: —
Kaluston kunnossapito ja kulutustarvikkeet	»	500: —
Sekalaisia kustannuksia	»	3,000: —
	Kr.	60,100: —

Tähän tulee lisäksi kiinteistöjen kunnossapitoon 2,500 kr. Koko menosääntö nousi siis 62,600 kruunuun.

Huomattava on kuitenkin, että rahasăännössä lasketut menoerät on vuoden varrella tuntuvasti ylitetty, sillä todellisuudessa oli menoja kr. 101,641:47. Enimmia ylitetyt määrät olivat: ruoka 19,495:43 sekä uuden kaluston osto 6,979:86 kruunulla.

Lääkäri- ja sairaanhoitohenkilökunnasta mainittakoon:

- 1 ylilääkäri,
- 1 alilääkäri,
- 1 ylihoitajatar, samalla toimitsija,
- 4 osastonhoitajatar,
- 8 sairaanhoitajatarapulaista,

joilla kaikilla, ylilääkäriä lukuunottamatta, on maksuton asunto ja ruoka sairaalassa.

Mainitun sairaanhoitohenkilökunnan lisäksi palvelee kullakin osastolla yksi sairaanhoitajataroppilas. Sekä osastonhoitajattaret että apulaiset ovat vakinaisesti asetettuja osastoilleen.

Taloushenkilökunnasta mainittakoon erittäin, että sairaalan talouden hoitaa ylihoitajatar, joka siis myös on toimitsijana. — Sairaspaviljonkien siivoamisen toimittavat, samoin kuin Tukholman kulkutautisairaалassakin, apulaishoitajattaret ja oppilaat. Hallintohuoneistojen ja lääkärinasuntojen siivoamista varten on kaksi siivoajatarta.

Kööpenhamina. Vaikkei kuulunutkaan meille annettuun tehtävään, kävimme kuitenkin myös Kööpenhaminan kulkutautisairaalassa. Tämä Blegdamshospitalet niminen

aitos on rakennettu vuonna 1878, jolloin se käsitti noin 120 sairassijaa, mutta myöhemmin on lisäksi rakennettu parakkeja. Tarpeen vaatiessa laitetaan lisäsijojä telteihin, jotka käyttämästä lakattua puretaan ja puhdistetaan jälleen käytettäväksi tarpeen vaatiessa. Sairassijain suurin luku sairaalassa parakkineen ja telttineen on noin 500. Tilivuonna $\frac{1}{4}$ 1911— $\frac{31}{3}$ 1912 oli päivittäinen keskimääräinen potilasluku 345. Tämän lisäksi on käytettävänä jokin määrä kulkutautipotilaitten sairassijojä kaupungin sotilaslasaretissa, jota paitsi lavantautia, hinkuyskää, rokkoa, koleraa ja punatautia hoidetaan Öresunds hospitalet nimisessä kaupungin sairaalassa.

Kunta saa valtiolta korvausta 2 kr. sairaanhoitopäivältä jokaisesta potilaasta, joka kulkutautien leviämisen ehkäisemisestä annetun lain nojalla otetaan sairaalaan.

Lääkärihenkilökuntaan kuuluu:

1 yllilääkäri, joka ei asu sairaalassa,

2 alilääkäriä, joka on asetettu 5 vuodeksi,

1 assistenttilääkäri, joka on asetettu vuodeksi,

joiden lisäksi on 3 lääketieteenkandidaattia, oikeutettua lääkäriä, joiden pitää ennen virkatutkinnon suorittamista olla palvellut kulkutautisairaalassa. Nämä asetetaan 3 kuukauden ajaksi kukin ja palkka lasketaan 500 kruunun mukaan vuodessa.

Lisäksi on moniaita kandidaatteja ylimääräisellä palkkasäännöllä (tammikuun 18 päivänä 1913 palveli sairaalassa 4 kandidaattia potilasluvun ollessa 300).

Sairanhoitohenkilökuntaan kuuluu: 3 ylihoitajataria tulirokko-, kurkkumätä- sekä muunlaatuisten kulkutautien osastolla, yksi kullakin. Näiden kunkin alaisena on 7 apulaishoitajataria sekä vaihteleva määrä oppilaita, tavallisesti useampia kuin apulaishoitajattaria. Yöhoitajattaria ja siivoojattaria ei ole.

Tilivuoden $\frac{1}{4}$ 1913— $\frac{31}{3}$ 1914 menoarvio osottaa loppusumman kr. 429,275: 78, josta määrästä on palkkoihin varattu kr. 129,172: 45 ja ruokaan kr. 120,261: 40. Mainittava kuitenkin lienee, että menosääntöön on pantu eriä semmoisia kuin rakennusten kunnossapito, teknilliset laitokset ja istutukset, yhteensä kr. 22,531: —, veroja kr. 8,554: 08 y. m.

Tulot on laskettu 255,756 kruuniksi, josta määrästä on sekä valtion että yksityisten suorittamaa sairaanhoitokorvausta 250,000 kr. Kunnan välittömät kustannukset ovat siis ainoastaan kr. 173,519: 78.

Vertailun vuoksi mainittakoon, että sairaalan menot oli tilivuonna 1911—1912 laskettu 416,453 kruuniksi 83 äyriksi, mutta todellisuudessa oli menoja kr. 63,290: 53 yli tuon määrän. Lasketut tulot olivat kr. 216,820: 54, mutta nousivat tilien mukaan 325,029: 13 kruunuun, josta määrästä oli yksityisille annetun sairaanhoidon korvausta kr. 12,784: 85 ja valtioapua 303,555 kr. Kunnan kustannukset oli laskettu 199,633: 29 kruuniksi, mutta olivat tilien mukaan ainoastaan kr. 154,715: 23

Tilivuonna 1912—13 on kunnalla laskettu olevan sairaalasta kustannuksia kr. 137,294: 05.

Yleisarvosteluna niistä Ruotsin kulkutautisairaaloista, joissa allekirjoittaneet kävivät, lienee lausuttava, että niissä on suhteellisesti melko paljon vähemmän vakinaisesti asetettua sekä lääkäri- että muuta henkilökuntaa kuin mitä Helsingin kulkutautisairaalaan on ehdotettu. Syyt tähän ovat moninaiset. Muutamat niistä käynevät selville siitä, mitä edellä on kerrottu meidän tutkimistamme sairaaloista. Erityisesti lienee huomautettava, että yksityisille virkailijoille, varsinkin hoitajattarille, asetetaan tuntuvasti suurempia vaatimuksia kuin mitä Helsingissä on laita. Siinä kohden huomautettakoon Tukholmassa käytäntöön otetusta järjestyksestä että yksityisten osastonhoitajarten on jaettava tehtävät alaisensa henkilökunnan kesken. Alemman hoitohenkilökunnan tehtäviin niinkään kuuluu toimia, niinkuin yöpäivystys ja siivoaminen, joita varten Helsingin kunnallisissa sairaaloissa on eri henkilöt.

Lisäksi lienee huomattava, että eräät toimet on yhdistetty saman henkilön hoitettaviksi, esimerkiksi Tukholmassa ensimmäisen koneenkäyttäjän ja desinfioitsijan, Malmössä ylihoitajattaren ja toimitsijan, jota paitsi Ruotsin kulkutautisairaaloissa ei ensinkään ole eräitä sellaisia toimihenkilöitä, joita on ehdotettu asetettaviksi Helsingin kulkutautisairaalaan ja jommoisia ovat ovenvartija ja leipojattaret, jota paitsi keittiöpalvelijaston, renkien y. m. lukua on käytännöllisellä töiden järjestelyllä voitu tuntuvasti supistaa.

Lopuksi mainittakoon, että Ruotsin kulkutautisairaaloissa on runsaat määrärahat ylimääräisen sairaanhoitohenkilökunnan hankkimiseksi kulloinkin tarpeen mukaan, mutta tässä kuitenkin lienee huomattava, että Ruotsissa todennäköisesti on paljon parempaa tilaisuutta sairaanhoitajarten saamiseen tarpeen vaatiessa kuin Suomessa.

Ruuan, lääkkeiden, polttoaineiden y. m. s. kustannuksiin nähden lienee huomattava, että ne verraten hyvin käyvät yhteen täläläisen kulkutautisairaalaan menosääntöihin ehdotettujen vastaavain eräin kansa, mutta että nekin, varsinkin ensimmäinnettu erä, on erikoisilla toimenpiteillä saatu tuntuvasti supistumaan.

Helsingissä, helmikuun 5 päivänä 1913.

Ernst Ehrnrooth.

K. Rein.

HELSINGIN
**TERVEYDENHOITOLAUTA-
 KUNTA.**

Helsingissä,
jouluk. 12 p:nä 1912.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 248.

Lautakunta saa täten kunnioittaen anoa, että Kaupunginvaltuusto hyväksyisi ja vahvistettavaksi esittäisi alempana esitetyn, vastaisessa kulkutautisairaalassa kannettavain sairasmaksujen taksan:

Helsingissä sairastuneilta henkilöiltä:

yleisessä salissa, ei mitään maksua;

yksivuoteisessa yksityishuoneessa, 5 markkaa;

kaksi- tai kolmivuoteisessa yksityishuoneessa, 3 markkaa;

sairaana omaiselta, joka ylläkäärin suostumuksella on päässyt sairaalaan:

yleisessä salissa, 2 markkaa;

yksityishuoneessa, 8 markkaa;

henkilöiltä, jotka ovat sairastuneet toisella paikkakunnalla ja joilla ei ole asuntoaan Helsingissä eikä siis myöskään oikeutta saada sairaanhoitoa kunnan sairaalassa:

yleisessä salissa, 5 markkaa;

yksityishuoneessa, 10 markkaa.

Edellä olevan ehdotuksensa on Lautakunta laatinut sen edellytyksen pohjalla, että epäilemättä olisi terveydenhoitokannalta edullisinta, että mahdollisimman monta kaupungissa kulkutauteihin sairastunutta henkilöä, olivatpa he täältä kotoisin tai ei, viipymättä otetaan kulkutautisairaalaan, sillä ainoastaan siten käy mahdolliseksi ehkäistä tartunnan leviämistä sairaista terveisiin.

Kun suurin osa kulkutauteihin sairastuneista on varattomia tai varsin vähävaraisia henkilöjä, jotka tuskin voivat suorittaa sairaalamaksua ja sentähden koettavat välttää sairaanhoitoa, jos siitä on maksettava, sekä sitä paitsi jotkut, vaikka tosin harvalukuiset potilaat ovat niin lievästi sairaita, etteivät he omalta osaltaan oikeastaan tarvitse sairaala- hoitoa, mutta heidät kuitenkin vaarallisina tartuntalähteinä on sijoitettava sairaalaan, on Lautakunta ollut sitä mieltä, ettei näiltä olisi kannettava sairaalamaksua heidän ollessaan sijoitettuina yleiseen saliin. Sitä vastoin näyttää kohtuulliselta, että kaikkien niiden, jotka haluavat nauttia suurempaa mukavuutta kuin heille on tarjona yleisessä salissa ja sentähden vaativat saadakseen sairassijan yksityishuoneessa, myös on tästä suoritettava niin runsas maksu, että se ainakin osittain korvaa kaupungin omat kustannukset.

Niinikään näyttää täysin oikeutetulta, että henkilöjen, jotka eivät ole täällä sairastuneet ja joilla ei myöskään ole täällä asuntoaan eikä siis oikeutta saada sairaanhoitoa

kunnan kustannuksella, mutta jotka kuitenkin syystä tahi toisesta ovat sairaina saapuneet tänne eikä heiltä ole voitu evätä sijaa sairaalassa, on tästä suoritettava jonkin verran korkeampi maksu.

Mitä Lautakunnan puoltamaan, yhteisissä saleissa annettavaan maksuttomaan hoitoon tulee, on kaksi Lautakunnan jäsentä ollut siitä eri mieltä, katsoen että yleiseen saliin otetuilta henkilöiltä, elleivät ole varattomia, olisi kannettava maksua esimerkiksi 1 markka 30 penniä aikuiselta ja puolet tuosta määrästä 15 vuotta nuoremmilta lapsilta.

Mitä vihdoin tulee maksuihin, joita Lautakunnan ehdotuksen mukaan olisi kannettava sellaisilta sairaiden omaisilta, joille, vaikkei heidän läsnäolonsa ole sairaiden hoitoa varten tarpeellinen, sairaalan ylilääkäri kuitenkin, kun tilaa on, harkinnan mukaan on myöntänyt oikeuden päästä sairaalaan ollakseen sairaiden omaistensa parissa, on Lautakunta katsonut että heidän ainoastaan tulisi, paitsi sijamaksua, suorittaa likimain ruuan hintaa vastaava korvaus.

Terveydenhoitolautakunnan puolesta:

Oskar Heikel.

R. Vuorio.

Asiakirjoja, jotka koskevat Helsingin kaupungin tilejä ja tilinpäätöstä vuodelta 1912.

Helsingin kaupungin Rahatoimikonttorin ohjesäännön mukaisesti annetaan täten seuraava kertomus kaupungin tilinpäätöksestä vuodelta 1912.

Sen lisäksi, mitä tilinpäätöksen taulukoista sinänsä käy ilmi, antaa konttori eri meno- ja tuloluokista tässä alempana esitetyt tarkemmat tiedot.

Menot.

1. Kaupungin velat.

5 %_o:n Obligatsioonilaina vuodelta 1876.

Alkuperäinen määrä Smk 1,500,000:—.

	Erääntyneet obligatsioonit				Erääntyneet korkoliput			
	A 1,000 mk	B 500 mk	C 200 mk	Smk	A 25:—	B 12:50	C 5:—	Smk
Lunastamatta $\frac{1}{1}$	5	10	13	11,650—	20	75	70	1,787 50
Erääntynyt $\frac{1}{6}$	14	43	33	42,100—	303	910	747	22,685 —
" $\frac{1}{11}$	—	—	—	—	289	867	714	21,632 50
Yhteensä	19	53	46	53,750—	612	1,852	1,531	46,105 —
Erääntyneitten oblig. korkolippuj.	—	—	—	845—	13	26	39	845—
	19	53	46	52,905—	625	1,878	1,570	46,950—
Vuoden varrella lunastettu . . .	18	39	32	43,155—	614	1,811	1,512	45,547 50
	1	14	14	9,750—	11	67	58	1,402 50
Vanhentuneita korkolippuja . . .	—	—	—	—	1	—	—	25—
Bilanssi vuoteen 1913	1	14	14	9,750—	10	67	58	1,377 50

Vuodenvaihteessa olivat seuraavat erääntyneet obligatsioonit lunastamatta:

A 1,000 mk	B 500 mk	C 200 mk
299	10	171
	16	218
	17	219
	391	222
	482	418
	693	574
	739	682
	1,029	804
	1,069	805
	1,135	1,098
	1,239	1,108
	1,244	1,129
	1,352	1,154
	1,366	1,199

4 $\frac{1}{2}$ %:n Obligatsioonilaina vuodelta 1882.

Alkuperäinen määrä Smk 1,550,000:—.

	Erääntyneet obligatsioonit				Erääntyneet korkoliput			
	A 3,000 mk	B 1,000 mk	C 500 mk	Smk	A 67:50	B 22:50	C 11:25	Smk
Lunastamatta $\frac{1}{1}$	—	7	14	12,717 50	3	16	22	810 —
Erääntynyt $\frac{1}{5}$	8	37	38	80,000 —	35	154	165	7,683 75
” $\frac{1}{11}$	—	—	—	—	27	117	127	5,883 75
Yhteensä	8	44	52	92,717 50	65	287	314	14,377 50
Erääntyneitten oblig. korkolippuj.	—	—	—	1,023 75	—	28	35	1,023 75
	8	44	52	91,693 75	65	315	349	15,401 25
Vuoden varrella lunastettu . . .	8	36	38	78,448 75	61	302	338	14,715 —
Bilanssi vuoteen 1913	—	8	14	13,245 —	4	13	11	686 25

Vuoden päättyessä olivat seuraavat erääntyneet obligatsioonit lunastamatta:

B 1,000 mk	C 500 mk	
40	32	450
158	58	566
206	212	662
409	225	
550	251	
551	276	
554	303	
558	328	
	383	
	426	
	442	

4 1/2 %₀-n Obligatsioonilaina vuodelta 1892.

Hankkijat Suomen Yhdyspankki, Pohjoismaiden Osakopankki Kauppaa ja Teollisuutta varten sekä Senaattori L. Mechelin. Alkuperäinen määrä Smk 4,500,000:—.

	Erääntyneet obligatsioonit				Erääntyneet korkoliput			
	A 5,000 mk	B 1,000 mk	C 500 mk	Smk	A 112: 50	B 22: 50	C 11: 25	Smk
Lunastamatta 1/1	—	—	2	820	207	510	824	44,082 50
Erääntynyt 1/5	3	13	16	36,000	359	1,354	1,798	91,080 —
” 1/11	—	—	—	—	356	1,341	1,782	90,270 —
Yhteensä	3	13	18	36,820	922	3,205	4,404	225,382 50
Vuoden varrella tilitetty	3	12	15	34,455	746	2,576	3,055	176,253 75
Jälellä	—	1	3	2,365	176	629	1,349	49,128 75
Erääntyneitten oblig. korkolippuj.	—	—	—	22 50	—	—	2	22 50
Bilanssi vuoteen 1913	—	1	3	2,342 50	176	629	1,351	49,151 25

Vuodenvaihteessa olivat tilittämättä obligatsioonit: Litt. B. N:rot 812, Litt. C. N:rot 186, 905 ja 930.

3 1/2 %₀-n Obligatsioonilaina vuodelta 1898.

Hankkijat Suomen Pankki, Suomen Yhdyspankki, berliniläinen pankkihuone Robert Warschauer & Co ja tukholmalainen Aktiebolaget Stockholms Handelsbank. Alkuperäinen määrä Smk 3,994,000:—.

	Erääntyneet obligatsioonit					Erääntyneet korkoliput				
	A 5,000 mk	B 2,000 mk	C 1,000 mk	D 500 mk	Smk	A 87: 50	B 35: —	C 17: 50	D 8: 75	Smk
Lunastamatta 1/1	1	—	—	1	5,150	—	8	10	21	638 75
Erääntynyt 1/2	—	—	—	—	—	171	411	540	966	47,250 —
” 1/8	3	3	6	3	28,500	171	411	540	966	47,250 —
Yhteensä	4	3	6	4	33,650	342	830	1,090	1,953	95,138 75
Erääntyneitt. obl. korkolip.	—	—	—	—	192 50	2	—	—	2	192 50
Vuoden varrella tilitetty	4	3	6	4	33,457 50	344	830	1,090	1,955	95,331 25
Bilanssi vuoteen 1913	3	2	6	3	26,500	342	812	1,074	1,913	93,878 75
Bilanssi vuoteen 1913	1	1	—	1	6,957 50	2	18	16	42	1,452 50

Vuodenvaihteessa olivat tilittämättä obligatsioonit: Litt. A. N:ro 10 Litt. B. N:ro 385 ja Litt. D. N:ro 595.

4 %:n Obligatsioonilaina vuodelta 1900.

Hankkijat Suomen Pankki, Suomen Yhdyspankki,berliniläinen pankkihuone Robert Warschauer & C:o, hampurilaiset Vereinsbank in Hamburg ja pankkihuone M. M. Warburg & C:o, sekä tukholmalainen Aktiebolaget Stockholms Handelsbank. Alkuperäinen määrä Smk 3,000,000:—.

	Erääntyneet obligatsioonit					Erääntyneet korkoliput				
	A 5,000 mk	B 2,000 mk	C 1,000 mk	D 500 mk	Smk	A 100:—	B 40:—	C 20:—	D 10:—	Smk
Lunastamatta $\frac{1}{1}$	—	—	1	1	1,500	6	13	32	85	2,610
Erääntynyt $\frac{1}{2}$	—	—	—	—	—	180	417	525	1,077	55,950
” $\frac{1}{3}$	—	3	9	15	22,500	180	417	525	1,077	55,950
Yhteensä	—	3	10	16	24,000	366	847	1,082	2,239	114,510
Vuoden varrella tilitetty	—	2	9	14	20,000	363	823	1,051	2,146	111,700
Jällellä	—	1	1	2	4,000	3	24	31	93	2,810
Eräänt. oblig. korkolippuja	—	—	—	—	40	—	—	1	2	40
Bilanssi vuoteen 1913 . .	—	1	1	2	3,960	3	24	32	95	2,850

Vuodenvaihteessa olivat tilittämättä obligatsioonit Litt. B. N:ro 232, Litt. C. N:ro 836, Litt. D. N:rot 1270 ja 1857.

4 %:n Obligatsioonilaina vuodelta 1902.

Hankkijat Suomen Pankki, berliniläinen pankkihuone Robert Warschauer & C:o, hampurilaiset Vereinsbank in Hamburg ja pankkihuone M. M. Warburg & C:o, tukholmalainen Aktiebolaget Stockholms Handelsbank, amsterdamilainen pankkihuone Hope & C:o ja baseliläinen Basler Handelsbank. Alkuperäinen määrä Smk 8,000,000:—.

	Erääntyneet obligatsioonit		Erääntyneet korkoliput	
	Smk 500	Smk	Smk 10	Smk
Lunastamatta $\frac{1}{1}$	61	30,420	5,940	59,400
Erääntynyt $\frac{1}{6}$	—	—	15,154	151,540
” $\frac{1}{12}$	114	57,000	15,154	151,540
Yhteensä	175	87,420	36,248	362,480
Vuoden varrella tilitetty	116	57,900	28,707	287,070
Jällellä	59	29,520	7,541	75,410
Erääntyneiden obligatsioonien korkolippuja	—	60	6	60
Bilanssi vuoteen 1913	59	29,460	7,547	75,470

Joulukuun viimeisenä 1912 olivat tilittämättä obligatsioonit N:rot 818, 1710, 1988, 2096, 2246, 2396, 2639, 2993, 3135, 3313, 3889, 4122, 4492, 4660, 4896, 4972, 5326, 5328, 5782, 5831, 5874, 5910, 6066, 6111, 6186, 6377, 6386, 6628, 6697, 6710, 7125, 8847, 8998, 9299, 9566, 9601, 10341, 11415, 11420, 11480, 11559, 11857, 11941, 12317, 12414, 12793, 13061, 13394, 13405, 13419, 13457, 13584, 13644, 13735, 14699, 14883, 15307, 15754, 15755.

4 1/2 %:n Obligatsioonilaina vuodelta 1909.

Hankkijat helsinkiläiset Privatbanken i Helsingfors, aktiebolag, ja Pohjoismaiden Osakepankki Kauppaa ja Teollisuutta varten, tukholmal. Bankaktiebolaget Stockholm—Öfre Norrland, hampurilaiset Vereinsbank in Hamburg ja pankkihuone Joh. Berenberg, Gossler & Co, sekä lontoolainen pankkihuone J. Henry Schröder & Co. Alkuperäinen määrä Smk 16,096,000:—.

	Erääntyneet obligatsioonit			Erääntyneet korkoliput		
	<i>Smk</i> 2,515	<i>Smk</i>		<i>Smk</i> 56: 59	<i>Smk</i>	
Lunastamatta 1/1	—	—	—	4,018	227,378	62
Erääntynyt 1/6	35	88,025	—	6,334	358,441	06
” 1/12	—	—	—	6,299	356,460	41
Yhteensä	35	88,025	—	16,651	942,280	09
Vuoden varrella tilitetty	35	88,025	—	12,687	717,957	33
Bilanssi vuoteen 1913	—	—	—	3,964	224,322	76

4 1/2 %:n Obligatsioonilaina vuodelta 1911.

Hankkijat helsinkiläiset Privatbanken i Helsingfors, aktiebolag, ja Pohjoismaiden Osakepankki Kauppaa ja Teollisuutta varten, göteborgilainen Skandinaviska Kreditaktiebolaget, tukholmalainen Bankaktiebolaget Norra Sverige, hampurilaiset Vereinsbank in Hamburg, Dresdner Bank in Hamburg ja pankkihuone Joh. Berenberg, Gossler & Co, strassburgilainen Allgemeine Elsässische Bankgesellschaft sekä lontoolainen pankkihuone J. Henry Schröder & Co. Alkuperäinen määrä Smk 25,150,000:—

	Erääntyneet obligatsioonit				Erääntyneet korkoliput			
	A 2,515 mk	B 503 mk	<i>Smk</i>		A. 56: 59	B. 11: 31 1/2	<i>Smk</i>	
Lunastamatta 1/1	—	—	—	—	3,608	7,137	284,931	87
Erääntynyt 1/6	45	55	140,840	—	8,000	10,000	565,870	—
” 1/12	—	—	—	—	7,955	9,945	562,701	13
Yhteensä	45	55	140,840	—	19,563	27,082	1,413,503	—
Vuoden varrella tilitetty	45	55	140,840	—	15,416	19,487	1,092,886	84
Bilanssi vuoteen 1913	—	—	—	—	4,147	7,595	320,616	16

Tässä pääluokassa olevat määrärahat kotimaan ulkopuolella liikkeeseen laskettujen kaupungin obligatsioonilainain provisionien ja kurssierotusten suorittamiseksi osottavat, toiset suurempia, toiset pienempiä säästömääriä. Ainoastaan Ranskan valtiolle 1902 vuoden obligatsioonilainasta menevää veroa varten osotettu määräraha on ylitetty 9,400:— markalla, syystä että mainittu vero 1911 vuoden loppupuolella korotettiin 25/100:stä 7/10:in.

Tässä pääluokassa ovat kaupungin menot vuosina 1903—1912 nousseet seuraaviin määriin:

Vuonna 1903	<i>Smk.</i>	1,032,526: 61	Vuonna 1908	<i>Smk.</i>	1,093,104: 69
” 1904	”	1,031,669: 31	” 1909	”	1,504,128: 90
” 1905	”	1,031,830: 69	” 1910	”	1,996,268: 17
” 1906	”	1,024,794: 76	” 1911	”	2,213,307: 06
” 1907	”	1,025,830: 54	” 1912	”	3,485,026: 11

II. Kaupungin virastot.

Maistraatin tarverahain määräraha on osottautunut riittämättömäksi, vaikka Kaupunginvaltuusto oli sallinut Maistraatin ylittää menosääntöön pannun määrärahan 2,000 markalla. Tarverahoista vuoden varrella suoritettut kustannukset jakautuvat seuraavasti:

Ilmoitukset	<i>Smk.</i>	1,500: 68
Puhtaaksikirjoitus	”	1,188: 90
Vaalintoimituskulut	”	1,031: 70
Kirjoitus- ja konttoritarvikkeet	”	2,123: 46
Painatuskustannukset	”	3,940: 80
Sitomiskustannukset	”	257: 50
Ylimääräiset palkkiot	”	659: —
Siivoaminen	”	556: —
Sekalaiset menot	”	983: 10
	<i>Smk.</i>	12,241: 14

Sen johdosta että kaupunginviskaaleille taattu sakkujen vastike on noussut rahasäännössä edellytettyä määrää suuremmaksi, on Raastuvanoikeuden palkkaustili ylitetty S:markalla 309: 97. Sama on ollut laita Raastuvanoikeuden tarverahain, jotka on käytetty seuraavasti:

Ilmoitukset	<i>Smk.</i>	41: 45
Puhtaaksikirjoitus	”	9,495: 11
Kirjoitus- ja konttoritarvikkeet	”	1,373: 05
Painatuskustannukset	”	1,671: —
Sitomiskustannukset	”	188: —
Postimaksut	”	411: 84
Sekalaiset menot	”	118: 75
	<i>Smk.</i>	13,299: 20

Maistraatin ja Raastuvanoikeuden yhteisten apulaisten palkkausmäärärahan ylitys, noin 100 markalla, johtuu siitä, että yhden kaupunginpalvelijan palkka oli epähuomiosta pantu rahasääntöön 200 markkaa pienemmäksi oikeaa määräänsä, jota vastoin Maistraatin kaupunginapulaisten kesäloman kustantamista varten osotetussa määrärahassa on syntynyt 100 markan säästö.

Ulosottotoimen tilillä syntynyt säästö Smk 265: 67 johtuu erään palkkankorotuksen poisjäämisestä.

Tämän pääluokan menot ovat vuosina 1903—1912 olleet:

Vuonna 1903	<i>Smc.</i>	223,672: 71	Vuonna 1908	<i>Smc.</i>	329,117: 49
” 1904	”	231,055: 17	” 1909	”	321,836: 89
” 1905	”	224,256: 07	” 1910	”	356,688: 02
” 1906	”	240,846: 61	” 1911	”	371,778: 57
” 1907	”	278,720: 85	” 1912	”	367,994: 76

III. Kunnallishallinto.

Kaupunginvaltuuston kanslian palkkaustilillä on syntynyt noin 1,600 markan säästö, kun notarin viran pitäjä kanslian uudestijärjestämisen johdosta erosi syyskuun 1 päivänä 1912. Sitä vastoin on tarverahain määräraha ylitetty noin 16,100 markalla. Määrärahasta on suoritettu seuraavat menot:

Komiteakustannuksia	<i>Smc.</i>	2,616: 93
Painatus- ja sitomiskustannuksia	”	29,891: 35
Ilmoituskustannuksia	”	1,202: 46
Käännöskustannuksia	”	1,317: 50
Puhtaaksikirjoituskustannuksia	”	280: 50
Kansliatarvikkeita	”	302: 77
Kustannuksia ehdot. tekemisestä uutta kaupungintaloa varten	”	300: —
Sekalaisia menoja	”	3,965: 77
	<i>Smc.</i>	<u>39,877: 28</u>

Määräraha, josta Rahatoimikamarin jäsenille maksetaan palkkio osanotosta Kamarin kokouksiin, on ylitetty 2,060 markalla. Niinikään on tarverahain määräraha ylitetty S:markalla 2,842: 79. Menot jakautuvat seuraavasti:

Ilmoitukset	<i>Smc.</i>	5,544: 67
Painatus- ja sitomiskustannuksia	”	947: —
Puhtaaksikirjoitus	”	65: 50
Ylimäär. palkkiot	”	4,426: —
Kirjoitus- ja konttoritarvikkeet	”	438: 96
Komiteakustannuksia	”	1,017: —
Käännöskustannuksia	”	3,235: 65
Sekalaista	”	2,168: 01
	<i>Smc.</i>	<u>17,842: 79</u>

Niinikään on Rahatoimikamarin arvaamattomien tarpeitten määräraha ylitetty S:markalla 1,160: 57. Määräraha on käytetty seuraavasti:

Oikeudenkäyntikuluja ja taksoitusvalitusten aiheuttamia kustannuksia	<i>Smc.</i>	1,423: 70
Matkakuluja	”	101: 65
Erinäisiin tarkoituksiin myönnetty	”	7,463: 01
Tontinomistusoikeutta selvittävän komitean lausunnot	”	4,695: 43
Sekalaisia menoja	”	2,476: 78
	<i>Smc.</i>	<u>16,160: 57</u>

Rahatoimikonttorin palkkatilissä esiintyvä säästö, noin 1,100 markkaa, on syntynyt ylimääräisten apulaisten palkkausmäärärahan sekä erään palkankorotuksen poisjäämisestä.

Liikennekonttorin palkkamenojen lisäännys johtuu ylimääräisten apulaisten palkkausmäärärahan kohoamisesta. Mittaripalkkioiden määräraha niinkään on ylitetty, mutta tätä menojen lisäännystä vastaa mittausmaksujen lisäännys tulo- puolella.

Rakennuskonttorin palkoissa on huomattavana 2,500 markan säästö, joka on syntynyt siitä, että uusi kaupunginasemakaava-arkkitehdin apulaismies täytettiin vasta kesäkuun 1 päivästä. Sen sijaan on määrärahat ylimääräisten insinööri- ja piirustaja-apulaisten palkkaamiseksi sekä tarveaineiden ja apuripäivätöiden kustantamiseksi ylitetty, toinen S:markalla 9,595:37 ja toinen 2,835:27, sen johdosta että konttorin suoritettavana on ollut erinäisiä ylimääräisiä töitä, joita varten ei ollut osotettu erityisiä määrärahoja. Tarverahain määräraha, joka on ylitetty S:markalla 3,065:75, on käytetty seuraavasti:

Sinikopiat	<i>Smc</i>	1,495: 09
Kirjallisuus	”	1,725: 52
Painatus- ja sitomiskustannukset	”	1,710: 20
Kirjoitustarvikkeet, piirustuspaperi y. m.	”	3,020: 48
Sekalaista	”	1,114: 46
	<i>Smc</i>	<u>9,065: 75</u>

Kasvatuslautakunnalle, jonka vuosimääräraha on ylitetty S:markalla 778:07, on Kaupunginvaltuusto pyynnöstä myöntänyt luvan käyttää 700 markkaa menosääntöön pannun määrärahan lisäksi.

Revisionilaitoksen määrärahan syntynyt säästö kohdistuu tarverahain määrärahaan.

Tämän pääluokan kokonaismenot olivat vuosina 1903—1912:

Vuonna 1903 <i>Smc</i>	262,676: 04	Vuonna 1908 <i>Smc</i>	402,583: 13
” 1904 ”	279,030: 01	” 1909 ”	461,855: 28
” 1905 ”	283,516: 26	” 1910 ”	516,829: 69
” 1906 ”	301,632: 95	” 1911 ”	633,235: 79
” 1907 ”	345,044: 29	” 1912 ”	735,595: 73

IV. Katu- ja laituri- ja valaistus.

Useimmissa tämän pääluokan tileissä on huomattavana erisuuruisia säästöjä, jotka kaikkiaan nousevat 14,000 markan vaiheille. Ainoastaan katujen kaasuväläistuksen määräraha on ylitetty S:markalla 183:84.

Katuvalaistuksen kustannukset ovat vuosina 1903—1912 olleet:

Vuonna	Kaasuvalaistus	Petroli- valaistus	Sähkö- valaistus	Ylimäär. valaistus	Kokonais- kustannukset
1903	112,636 50	82,458 50	— —	15,247 53	210,342 53
1904	118,383 —	95,137 90	— —	12,654 39	226,175 29
1905	120,900 60	114,586 16	— —	7,559 02	243,045 78
1906	150,177 44	95,485 91	— —	9,699 56	255,362 91
1907	145,085 85	86,710 75	— —	11,323 42	243,120 02
1908	121,649 50	84,041 73	— —	10,759 15	216,450 38
1909	122,273 02	87,470 71	— —	13,196 21	222,939 94
1910	131,319 62	84,374 85	— —	7,662 58	223,357 05
1911	147,118 10	86,443 58	17,829 53	5,737 55	257,128 76
1912	164,683 84	86,497 99	27,989 05	6,710 16	285,881 04

V. Palolaitos.

Palolaitoksen tilit eivät mainittavasti poikkea vuodekseen vahvistetusta rahäsäännöstä. Palokalujen ja kaluston määräraha on ylitetty 350 markalla 49 pennillä, jota vastoin muissa tileissä on säästöjä yhteensä 4,344 markkaa 78 penniä. Lopputuloksena on niinmuodoin S:markan 3,994: 29 säästö.

Päälukokan kokonaismenot ovat vuosina 1903—1912 olleet:

Vuonna 1903	<i>Smc</i> 115,048: 98	Vuonna 1908	<i>Smc</i> 165,351: 08
” 1904	” 113,749: 55	” 1909	” 155,543: 59
” 1905	” 118,055: 99	” 1910	” 154,766: 18
” 1906	” 134,282: 90	” 1911	” 156,333: 22
” 1907	” 145,404: 95	” 1912	” 162,725: 21

Muist. Näihin menoihin ei sisälly vuokra kaupungin omistamista taloista, joihin palomiestistö ja sen kalusto ovat sijoitetut.

VI. Poliisilaitos.

Kaupungilla poliisilaitoksesta olevat menot, jotka nykyään suoritetaan osaksi lääninrahastoon maksettavana käteisenä apurahana, osaksi virkahuoneistoina lämpöineen ja valoineen sekä hankkimalla hevosia, ratsastarvikkeita ja aseita, ovat tänä vuonna nousseet seuraaviin määriin:

	Määräraha	Menot
Käteinen apumaksu	<i>Smc</i> 198,034: 28	198,034: 28
Virkahuoneistot	” 108,695: —	108,694: 95
Lämmitys, valaistus, vedenkulutus ja puhtaanapito	” 40,100: —	40,306: 09
Sekalaisia menoja	” 3,733: 33	4,037: 68
	<i>Smc</i> 350,562: 61	351,073: —

Lämmityksen, valaistuksen, vedenkulutuksen ja puhtaanapidon aiheuttamat kustannukset jakaantuvat seuraavasti:

Lämmitys		<i>Smc</i> 21,061: —
Petroli ja kynttilät	<i>Smc</i> 110: 95	
Sähkövalaistus	” 10,673: 22	
Kaasuvalaistus	” 1,974: 13	” 12,758: 30
Vedenkulutus	”	” 1,470: 79
Puhtaanapito	”	” 5,016: —
		<i>Smc</i> 40,306: 09

Kaupungin kustannukset poliisilaitoksesta nousivat, valtion apuraha niistä pois luettua, vuosina 1903—1912 alla mainittuihin määriin:

Vuonna 1903 <i>Smc</i> 236,470: 65	Vuonna 1908 <i>Smc</i> 290,940: 53
” 1904 ” 249,996: 22	” 1909 ” 290,453: 76
” 1905 ” 246,821: 27	” 1910 ” 335,895: 81
” 1906 ” 249,467: 15	” 1911 ” 349,894: 16
” 1907 ” 274,723: 28	” 1912 ” 351,073: —

VII. Terveysten- ja sairaanhoito.

Lääkärien ja sairaanhoitohenkilökunnan tilin loppusumma on Smk 63,134: 88 rahasääntöön pannun määrän 67,575 markan sijasta, joten menot ovat olleet 4,400 mk vähemmät laskettua määrää. Erotus johtuu seuraavain määrärahain säästöistä:

Kallion toinen alueelääkäri (virassa 1/6:stä)	<i>Smc</i> 1,330: —
saman käytettävät lääkkeet	” 600: —
kesäloman aikaisten viransijaisten palkkiot	” 900: —
lääkäripäivystys sunnuntaisin ja pyhäpäivin	” 160: —
sekä lääkäripalkkiot yökäynteistä	” 1,410: —
	<i>Smc</i> 4,400: —

Marian sairaalan voimassapitokustannukset niinkään ovat vuodekseen laskettuja vähemmät. Mainittavampia ylijäämiä on sisätautien sekä talousosaston tileissä. Mitä ensinmainittuun osastoon tulee, on säästö johtunut siitä, että tuberkuloosiosastolla säilytetyt potilaat on vuoden varrella muutettu Puutarhakadun sairaalaan, jota varten oli myönnetty erityinen määräraha. Talousosaston tilissä syntynyt säästö taas johtuu siitä, että tätä osastoa on hyvitetty potilaiden hoidosta koleraparakkeihin sijoitetussa väliaikaisessa sairaalassa rahasääntöön pannun taksan eikä todellisten, jonkun verran huokeampain kustannusten mukaan.

Marian sairaalan eri osastojen kokonaiskustannukset olivat vuonna 1912:

	Määrärahat	Kustannukset
Sisätautien osasto	<i>Smk</i> 82,320: —	75,911: 22
Kulkutautien osasto	” 39,955: —	39,020: 30
Kirurginen osasto	” 46,655: —	44,987: 31
Talousoosasto	” 336,166: 70	315,009: 57
Desinfisioimislaitos	” 4,760: —	5,177: 55
Röntgen-osasto	” 12,400: —	12,237: 26
Sairaanhoidajattarien ja siivoojarten kesäloma	” 4,300: —	3,982: 50
	<i>Smk</i> 526,556: 70	496,325: 71
Määrärahoja säästynyt	— —	30,230: 99
	<i>Smk</i> 526,556: 70	526,556: 70

Kaupungin terveyden- ja sairaanhoidon kokonaiskustannukset ovat vuosina 1903—1912 olleet:

Vuonna 1903	<i>Smk</i> 322,994: 99	Vuonna 1908	<i>Smk</i> 593,599: 29
” 1904	” 358,315: 78	” 1909	” 674,006: 07
” 1905	” 383,523: 86	” 1910	” 725,793: 96
” 1906	” 433,389: 38	” 1911	” 912,475: 31
” 1907	” 510,368: 58	” 1912	” 943,223: 44

Näihin määriin ei sisälly kaupungin omien sairaalain eikä myöskään kaupungin omistamissa taloissa olevien virkahuoneistojen vuokria.

VIII. Vaivaishoito.

Houruinhoitolaitoksen sekä Greijuksen lisäsairaalan vuosimäärärahasa on syntynyt säästöä kokonaista Smk 25,712: 06, sen johdosta että vaivaistaloon sijoitetut mielenvikaiset, laitoksen syksyllä 1912 siirtyessä Vanhaankaupunkiin Forsbyn talon tiluksille rakennettuun uuteen vaivaistaloon, eivät ainoastaan jääneet vanhaan, nyttemmin Kivelän sairaalaksi sanottuun laitokseen, vaan myös niiden hoito samaan aikaan siirrettiin Terveydenhoitolautakunnalle, jolle Kaupunginvaltuusto mielenvikaisten elatukseksi vuoden neljännen neljänneksen aikana myönsi erityisen määrärahan, joka on otettu huomioon Kaupunginvaltuuston käyttövarain kohdalla. Sen sijaan on useimmat muut vaivaishoidon tilit ylitetty, josta seikasta kuitenkin on ilmoitus tehty Kaupunginvaltuustolle, joka on menettelyn hyväksynyt.

Helsingin kaupungin vaivashoidon menot vuonna 1912.

Määrärahan nimi	Määrärahat	Menoja kaikkiaan	Määrärahaa ylitetty	Määrärahaa säästynyt
<i>1. Vaivashoitohallitus.</i>				
Palkat	23,500 —	28,500 —		
Kaitsijain ja vakin. maasentuusiamiesten palkkiot	8,500 —	8,010 —	— —	490 —
Tarkastusmatkakustannukset	1,000 —	1,141 76	141 76	
<i>2. a) Vaivaistalo.</i>				
Palkat	25,860 —	26,873 24	1,013 24	
Vaatetus	8,000 —	16,151 33	8,151 33	
Ruoka	53,500 —	52,225 78	— —	1,274 22
Lääkkeet	4,000 —	5,132 78	1,132 78	
Kalusto	2,800 —	9,168 40	6,368 40	
Tarveaineet	1,200 —	— —	— —	1,200 —
Polttopuut ja valaistus	15,000 —	22,978 01	7,978 01	
Hevosenuoka	2,200 —	2,242 16	42 16	
Korjaustyöt	5,000 —	668 70	— —	4,331 30
Sekalaiset menot	9,500 —	16,059 57	6,559 57	
<i>b) Työlaitos.</i>				
Palkat	4,290 —	4,780 —	490 —	
Polttopuut ja valaistus	1,500 —	417 88	— —	1,082 12
Ruoka	16,500 —	14,000 —	— —	2,500 —
Vaatetuskustannukset	2,800 —	5,251 07	2,451 07	
Tarveaineet	8,500 —	16,826 72	8,326 72	
Kalusto ja työkalut	500 —	1,921 40	1,421 40	
Uutteruusrahat	2,500 —	2,625 —	125 —	
Korjaustyöt	300 —	— —	— —	300 —
Sekalaiset menot	1,100 —	1,323 20	223 20	
<i>c) Houruinhoitolaitos.</i>				
Palkat	28,990 —	21,810 —	— —	7,180 —
Vaatetus	8,000 —	8,669 73	669 73	
Ruoka	53,500 —	38,000 —	— —	15,500 —
Lääkkeet	3,300 —	3,228 20	— —	71 80
Kalusto	1,700 —	584 86	— —	1,115 14
Polttopuut ja valaistus	16,000 —	14,682 24	— —	1,317 76
Korjaustyöt	1,000 —	645 43	— —	354 57
Uutteruusrahat	420 —	315 —	— —	105 —
Sekalaiset menot	6,000 —	5,262 48	— —	737 52
Siirros	321,960 —	329,494 94	45,094 37	37,559 43

Määrärahan nimi	Määrärahat	Menoja kaikkiaan	Määrärahaa ylitetty	Määrärahaa säästynyt
Siirros	321,960 —	329,494 94	45,094 37	37,559 43
<i>3. Apurahat ja kustannukset laitoksen ulkopuolella olevia köyhiä varten</i>				
Hoidettaviksi annetut	80,000 —	98,134 74	18,134 74	
Sairaanhoitokustannukset	14,000 —	10,423 51	— —	3,571 49
Mielenvikaisten hoitokustannukset	46,000 —	40,754 08	— —	5,245 92
Lääkkeet	12,000 —	12,510 75	510 75	
Suoranaiset apurahat:				
a) vaivashoitoon ehdottomasti oikeutetuille henkilöille	120,000 —	131,314 39	11,314 39	
b) puutteenalaisille, joilla ei ole ehdotonta oikeutta vaivashoitoon	40,000 —	43,218 —	3,218 —	
<i>4. Sekalaista.</i>				
Hautauskustannuksia	2,000 —	1,872 30	— —	127 70
Tarverahoja	2,500 —	4,361 57	1,861 57	
Arvaamattomia menoja	5,000 —	7,499 66	2,499 66	
Yhteensä <i>Smc.</i>	643,460 —	679,588 94	82,633 48	46,504 54
<i>Nostamaton määräraha vuodelta 1911.</i>				
Kustannuksia uuden työ- ja vaivaistalon muuttosta	10,000 —	2,463 85	— —	7,536 15
<i>Lisämäärärahoja.</i>				
Kaupunginvaltuuston päätöksen mukaan ²⁷ / ₂ :ltä 1912 lisäystä vaivaistalon erinäisiin määrärahoihin	10,000 —		Menot maksettu vaivaistalon eri määrärahoista	10,000 —
Kaupunginvaltuuston päätöksen mukaan ¹¹ / ₆ :ltä 1912 määräraha rekisteritoimistoa varten	5,000 —	4,999 99	— —	— 01
Kaupunginvaltuuston päätöksen mukaan ¹¹ / ₆ :ltä 1912 uuden työ- ja vaivaistalon lisäkustannuksiin	7,100 —		Menot maksettu työlaitoksen eri määrärahoista	7,100 —
Yhteensä <i>Smc.</i>	675,560 —	687,052 78	82,633 48	71,140 70

Kaupungin vaivashoidon kustannukset ovat vuosina 1903—1912 olleet:

Vuonna 1903 <i>Smc.</i>	368,987: 63	Vuonna 1908 <i>Smc.</i>	529,252: 85
” 1904 ”	360,778: 49	” 1909 ”	545,064: 08
” 1905 ”	369,074: 86	” 1910 ”	585,564: 28
” 1906 ”	427,743: 18	” 1911 ”	650,351: 80
” 1907 ”	453,981: 89	” 1912 ”	675,488: 94

Näihin määriin ei ole luettu kaupungin työ- ja vaivaistalon eikä myöskään kaupungin omistamissa taloissa olevien virkahuoneistojen vuokria.

IX. Opetus- ja sivistyslaitokset.

Käsityöläiskoulujen tilillä on syntynyt säästöä Smk 3,699:70. Sen sijaan on valmistavan poikain ammattikoulun ja tyttöjen ammattikoulun määrärahat ylitetty yhteensä S:markalla 737:55.

Kansakoulujen tileissä ei ole huomattavana mainittavia poikkeuksia vahvistetusta rahasäännöstä. Säästöjä on pääasiallisimmin kansakoulujen palkkaus-, vuokra-, valaistus- ja matkastipenditilillä, yhteensä noin 23,800 mk. Menojen kohoamista taas on huomattavana puhtaanapidon ja vaatetusavun tileillä yhteensä noin 9,200 mk, johon nähden kuitenkin on mainittava, että kansakoulujohtokunta on hankkinut luvan viimeksi mainitulla tilillä olevan vuosimäärärahan ylittämiseen 5,000 markalla. Kansakoulujen kokonaiskustannukset olivat tilivuonna Smk 1,376,504:99, sen sijaan että ne rahasäännössä oli laskettu S:markaksi 1,392,708:37, joten kaikilla tileillä yhteensä syntyi säästöä Smk 16,203:38.

Myöskin Pahatapaisten lasten turvakotien tileissä on säästöä Smk 17,195:17, mikä säästö on pääasiassa syntynyt siitä, että useimmissa turvakodeissa on ollut oppilaita vähemmän kuin rahasääntöä laatiessa oli edellytetty.

Kasvatuslaitos	Palkat		Vuokra		Polttopuu ja valo		Elätus- ja hoitokustannukset		Vaateus-kustannukset		Kirjat ja koulutarvikkeet		Käsityön-opetus		Sekalaisia		Yhteensä	
	Smk.	Smk.	Smk.	Smk.	Smk.	Smk.	Smk.	Smk.	Smk.	Smk.	Smk.	Smk.	Smk.	Smk.	Smk.	Smk.	Smk.	Smk.
Bromarvin Bengtsårin	16,403	52	13,000	—	3,587	49	12,514	49	4,168	80	475	63	2,246	06	5,585	44	57,981	43
Sipoon Paipisten . .	3,360	—	300	—	—	—	2,967	35	893	96	336	57	128	20	1,054	28	9,040	36
Nummen Tavolan . .	2,880	—	500	—	—	—	2,904	35	1,528	15	250	30	199	75	1,123	84	9,386	39
Lohjan Karstun . . .	2,880	—	475	—	—	—	3,225	05	1,018	47	255	20	179	—	1,885	57	9,918	29
Porvoon p:n Laversin	2,880	—	350	—	—	—	3,475	70	811	93	65	90	211	—	719	70	8,514	23
Lohjan Outamon . . .	3,800	—	1,350	—	707	68	4,182	79	1,265	56	123	40	—	—	3,839	55	15,268	98
Finbyn Aisbølen . . .	3,769	40	2,551	10	1,627	51	5,773	28	2,446	74	750	20	30	55	1,816	78	18,765	56
Vihdin Vanjoen . . .	3,157	79	450	—	—	—	3,854	—	848	17	158	85	—	—	1,580	48	10,049	29
Porvoon p:n Vehkakosken pikkulastenkoulu	800	—	200	—	—	—	761	—	190	75	14	30	—	—	129	20	2,095	25
Kustannukset yksit. hoidettaviksi annet. .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7,969	10
Lääkäripalkkio . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	500	—
Yhteensä Smk.	39,930	71	19,176	10	5,922	68	39,658	01	13,172	53	2,430	35	2,994	56	17,734	84	149,488	88
Poisluetaan: Tuloja Bengtsårin työpajoista	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5,445	55
Yhteensä vuosimenoja Smk.	144,043																	33

Rahasäännön „Opetus- ja sivistyslaitokset“ nimisen pääluokan kohdalla on kaupungilla ollut menoja vuosina 1903—1912:

Vuonna 1903	<i>Smk</i>	893,433: 46	Vuonna 1908	<i>Smk</i>	1,456,047: 74
” 1904	”	1,014,267: 16	” 1909	”	1,576,811: 08
” 1905	”	1,116,592: 64	” 1910	”	1,674,009: 21
” 1906	”	1,242,980: 37	” 1911	”	1,816,288: 40
” 1907	”	1,385,781: 02	” 1912	”	1,891,777: 80

Näihin määriin ei ole laskettu kaupungin omistamain kansakoulurakennusten vuokria, eikä niistä myöskään ole vähennetty kunnalle kansakoulujen voimassapitoon myönnettyä valtioapua.

X. Yleiset rasitukset.

Majoituskustannuksia oli vuonna 1912	<i>Smk</i>	565,132: 92
Siitä on voimassa olevan tariffin mukaan korvattu „		548,480: 81
Joten kaupungin suoritettavaksi jää	<i>Smk</i>	16,652: 11 *)

Kunnan verovelvollisten asukasten välittömästi maksettavat majoituskustannukset ovat vuosina 1903—1912 olleet:

Vuonna 1903	<i>Smk</i>	14,592: 55	Vuonna 1908	<i>Smk</i>	2,237: 57
” 1904	”	10,746: 76	” 1909	”	3,862: 17
” 1905	”	114: 13	” 1910	”	5,091: 44
” 1906	”	3,693: 83	” 1911	”	10,018: 46
” 1907	”	1,267: 82	” 1912	”	11,652: 11

Näihin kustannuksiin ei ole luettu majoituslautakunnan palkkoja, huoneistoa lämmityksineen ja valaistuksineen, eikä tarverahoja.

XI. Kauppahallit.

Tänäkin tilivuonna ovat Hietalahdentorin ja Länsirannan N:o 10 kauppahallin kustannukset olleet varattuja määrärahoja pienemmät, jota vastoin molempain muiden eli Rantatorin ja Kasarmintorin hallin vuosikustannukset ovat hiukan ylittäneet rahasäännön. Menot jakautuvat seuraavasti:

Rantatorin Kauppahalli.

Palkat	<i>Smk</i>	2,700: —
Valaistus	”	2,878: 30
Vedenkulutus	”	13,923: 02
Puhtaanapito	”	1,887: 22
Sekalaista	”	179: 65
	<i>Smk</i>	21,568: 19
	<i>Smk</i>	21,568: 19

*) Kun vuonna 1911 oli kannettu majoituskustannuksia 5,000 mk liikaa, jää kaupungin maksettavaksi oikeastaan Smk 11,652: 11.

Siirros *Smc.* 21,568: 19*Hietalahdentorin Kauppahalli.*

Palkat	<i>Smc.</i> 2,700: —	
Puhtaanapito	” 1,183: 19	
Valaistus	” 2,101: 95	
Vedenkulutus	” 188: 74	
Sekalaista	” 111: 20	” 6,285: 08

Länsirannan N:ossa 10 oleva Kauppahalli.

Palkat	<i>Smc.</i> 1,500: —	
Puhtaanapito	” 1,209: 20	
Valaistus	” 359: 15	
Sekalaista	” 108: 80	” 3,177: 15

Kasarmintorin Kauppahalli.

Palkat	<i>Smc.</i> 2,700: —	
Puhtaanapito	” 842: 86	
Valaistus	” 3,454: 59	
Vedenkulutus	” 372: 85	
Sekalaista	” 240: 85	” 7,611: 15
		<i>Smc.</i> 38,641: 57

Kauppahallien kannattavaisuus näkyy seuraavasta vuodet 1903—1912 käsittävästä yhdistelmästä, joka osoittaa, montako prosenttia vuosivuokrat, niistä vuotuiset kunnossapitokustannukset pois luettua, ovat rakennuskustannuksista, joita oli:

Länsirannan kauppahallista, joka rakennettiin 1887—89	<i>Smc.</i> 214,888: 83
Vanhaan pakkahuoneeseen sijoitetusta hallista, joka laitettiin 1904	” 26,481: 55
Hietalahdentorin kauppahallista, joka rakennettiin 1903	” 151,306: 56
Kasarmintorin	” 220,234: 29
	<i>Smc.</i> 612,911: 23

V u o s i	Kunnossapito- kustannukset		Vuosivuokrat		%
1903	8,131	06	48,031	45	10,9 ¹⁾
1904	14,459	11	78,200	34	16,2
1905	12,850	05	75,290	89	15,9
1906	12,323	64	68,700	27	14,3
1907	15,843	13	79,099	67	10,3 ²⁾
1908	20,864	34	89,052	88	11,1
1909	19,293	50	87,808	95	11,1
1910	20,292	55	88,346	17	11,1
1911	37,263	99	86,751	25	8,0 ³⁾
1912	38,641	57	86,569	21	7,8

¹⁾ Hietalahdenhalli oli vuokrattuna ainoastaan yhdeksi vuosineljänneksiksi.

²⁾ Kasarmintorinhalli oli vuokrattuna ainoastaan kahdeksi vuosineljänneksiksi.

³⁾ Kunnossapitokustannuksiin ensi kerran luettu vedenkulutusmaksut.

XII. Kaupungin teknilliset laitokset.

Tämän pääluokan eri tileihin nähden viitataan teknillisten laitosten ennen kesäkuun 1 päivää ilmestyviin vuosikertomuksiin.

XIII. Yleiset työt.

Tarkempi selostus tämän pääluokan kohdalla olevista tileistä on Rakennuskonttorin kesäkuulla ilmestyvässä vuosikertomuksessa.

XIV. Eläkkeet ja apurahat.

Tällä tilillä huomattavana oleva säästö Smk 18,604:82 johtuu vuoden varrella avunsaajain keskuudessa sattuneista kuolemantapauksista sekä siitä, että kaupungin virka- ja palvelusmiesten eläkkeisiin varatusta 20,000 markan arviomäärärahasta on käytetty ainoastaan noin 1,900 markkaa.

Kaupungin vuosina 1903—1912 maksamien eläkkeiden määrät ovat seuraavat:

Vuonna 1903	<i>Smk</i>	14,217: 34	Vuonna 1908	<i>Smk</i>	31,254: 68
” 1904	”	13,670: —	” 1909	”	36,293: 01
” 1905	”	12,914: 61	” 1910	”	40,039: 69
” 1906	”	17,357: 35	” 1911	”	38,827: 18
” 1907	”	33,645: 63	” 1912	”	45,494: 85

XV. Sekalaiset menot.

Tämän pääluokan menoeristä osottavat mainittavampia poikkeamia vahvistetun vuosirahasäänön määristä polttopuiden, kaupungin työkuunnan sekä kaupungin omistamain talojen kaluston tilit, jotka on ylitetty itsekukin S:markalla 3,271: 15, 5,049: 53 ja 8,652: 74 ynnä taksoitettujen varain ja muiden tulojen vähennys ja palauttaminen, joka viimeksi mainittu tili on ylitetty S:markalla 78,049: 19, vaikka tämä menoerä oli 140,000 markasta vuonna 1911 korotettu 175,000 markkaan vuonna 1912. Lisäksi mainittakoon, että taksoitettujen kokonaisluku, joka veroluetteloiden mukaan oli 29,936, erinäisistä syistä väheni 5,917:llä, mikä on 20 % eli $\frac{1}{5}$ taksoitettujen summasta. Vaikka tämä luku kieltämättä onkin suuri, on kuitenkin huomautettava, että useimmat siihen kuuluvista ovat vähävaraisia, joille oli pantu yksi tai kaksi maksettavaa veroäyriä.

Viimeksi kuluneina kymmenenä vuonna ovat vähennyssummat nousseet alempana olevan yhdistelmän osottamiin määriin:

Taksoitettujen varojen ja muiden tulojen vähennys- ja palautusmäärät, jotka suurimmalta osalta ovat olleet tileistä poistettuja kunnallisveroja, ovat vuosina 1903—1912 olleet seuraavat:

		% taksoitus- summasta
Vuonna 1903	<i>Smk</i> 65,010: 53 =	3,5
” 1904	” 44,466: 81 =	2,4
” 1905	” 47,283: 37 =	2,4
” 1906	” 95,261: 22 =	4,2
” 1907	” 73,195: 32 =	2,9
” 1908	” 123,770: 42 =	4,4
” 1909	” 144,083: 20 =	4,1
” 1910	” 193,263: 66 =	4,9
” 1911	” 231,446: 34 =	5,3
” 1912	” 253,049: 19 =	5,8

Kaupunginvaltuuston käyttövarain menotili on S:markalla 251,698: 49 ylittänyt rahasääntöön pannun määrärahan. Niinkuin eritellystä tilinpäätöstaulukosta tarkemmin näkyy, on käyttövaroista määrärahoja myönnetty ja käytetty seuraaviin tarkoituksiin:

II. Kaupungin virastot	<i>Smk</i> 10,550: 33
III. Kunnallishallinto	” 96,966: 33
VI. Poliisilaitos	” 400: —
VII. Terveysten- ja sairaanhoito	” 152,795: 35
VIII. Vaivaihoito	” 37,300: —
IX. Opetus- ja sivistyslaitokset	” 154,891: 23
X. Yleiset rasitukset	” 333: 33
XII. Kaupungin teknilliset laitokset	” 33,701: 45
XIII. Yleiset työt	” 63,573: 56
XIV. Eläkkeet ja apurahat	” 1,344: 99
XV. Sekalaiset menot	” 59,841: 92
	<i>Smk</i> 611,698: 49

Menosääntöön panemattomia menoja.

Kaksi edellisiltä vuosilta siirtynyttä tiliä, joiden määrärahaerät oli ylitetty kaikkiaan S:markalla 4,088: 34, on luettu kuluvan vuoden menoihin. Sitä paitsi on saman vuoden tilejä rasitettu erinäisillä teknillisten laitosten tarpeisiin suoritetuilla maksuilla, kaikkiaan 27,288 markalla, ynnä lisäksi kahdelle pienemmällä menoerällä, yhteensä S:markalla 2,482: 37, joita menoeriä varten ei ollut määrärahaa rahasäännössä. Tähän menoluokkaan on myös luettu 9,170 markan erä, katuvalaistukseen myönnetystä valtioavusta palautettu osa, jota apumaksua vuosilta 1911 ja 1912 oli nostettu edellisenä vuonna maksetun määrän mukaisesti, vaikka sitä 1911 vuoden alusta toistaiseksi maksetaan likimain puolet aikaisemmasta määrästä.

Tulot.

I. Korot ja kuoletusapumaksut.

Myytyjen tonttien kauppahinnan korkotili osottaa vajausta Smk 32,112: 09, syystä että edellisenä vuonna oli maksamatta olevia tontinlunastuksia kertynyt hiukan yli 900,000 markan enemmän kuin rahasäännössä oli laskettu. Erinäisten korkojen tilissä huomattava runsaanlainen ylijäämä, noin 100,000 markkaa, on pankkiin talletettujen 1911 vuoden obligatsioonilainan varain korkoja. Teknillisten laitosten korot ja kuoletusapumaksut niinkään osottavat tuntuva ylijäämää, nimittäin yhteensä Smk 240,753: 66.

Vuosina 1903—1912 on tässä päaluokassa ollut tuloja:

Vuonna 1903	<i>Smk.</i> 435,407: 69	Vuonna 1908	<i>Smk.</i> 461,644: 52
” 1904	” 470,918: 27	” 1909	” 511,158: 20
” 1905	” 456,463: 44	” 1910	” 1,068,240: 43
” 1906	” 482,369: 77	” 1911	” 727,533: 66
” 1907	” 484,420: 91	” 1912	” 2,920,184: 48

II. Tontinlunastukset.

Myytyjen tonttien kauppahintaa on vuoden varrella maksettu *Smk.* 2,027,788: 26 sen sijaan että rahasääntöön oli merkitty . . . . . ” 1,100,000: —
joten ylijäämä on *Smk.* 927,788: 26

Tontinlunastuksia on vuosina 1903—1912 tuloutettu ja saatu seuraavat määrät:

Vuonna	Myytyjen tonttien luku	Myytyjen tonttien arvo	Vuoden varrella maksettu	Ulkona oleva määrä ^{31/12}			
1903	52	1,224,745	85	713,706	83	3,108,832	75
1904	32	840,955	21	605,954	02	3,382,816	52
1905	53	1,618,820	93	454,460	02	4,490,864	05
1906	50	1,073,910	92	736,577	60	4,828,197	37
1907	113	2,888,656	79	766,832	96	6,950,021	20
1908	68	2,686,963	72	331,820	27	9,262,415	46
1909	55	2,360,945	52	846,069	34	10,769,404	97
1910	67	2,054,733	56	1,466,019	11	11,289,192	23
1911	79	2,113,118	75	2,250,475	32	11,105,224	66
1912	40	1,692,839	92	2,027,788	26	10,770,276	32

III. Kaupungin kiinteä omaisuus.

Laskettujen tulojen lisäksi on huomattavana mainittavampaa ylijäämää tileillä vuokraa torien myyntipaikoista Smk 5,429:50, satunnaisia sekä kenttien vuokria Smk 43,431:38 ja kaupungin maatilain vuokrat Smk 7,854:14. Kaikilla tileillä on ylijäämää yhteensä . . . . . Smk 65,109:91
 Jos tästä luetaan pois eräiden tilien osottama vajoaus . . . . . ” 4,479:10
 osottaa tämä pääluokka ylijäämää . . . . . Smk 60,630:81

Vuosina 1903—1912 on kaupungin kiinteästä omaisuudesta ollut tuloja:

Vuonna 1903	Smk	398,972:—	Vuonna 1908	Smk	506,770:95
” 1904	”	438,320:07	” 1909	”	538,195:08
” 1905	”	439,611:74	” 1910	”	691,822:60
” 1906	”	440,966:66	” 1911	”	717,127:83
” 1907	”	478,932:91	” 1912	”	780,950:81

IV. Tonttiverot.

Kaupungin taloista maksettaviksi pantuja tonttiveroja, joita otetaan $16\frac{2}{3}$ pennia kultakin tontin pinta-alan 1,000 neliöjalalta ja jotka kannetaan taksoitet-
 tujen kunnallisverojen yhteydessä, oli tilivuonna Smk 4,212:31.

Kymmenenä viime vuotena on tätä maaveroa kertynyt:

Vuonna 1903	Smk	2,816:65	Vuonna 1908	Smk	3,601:47
” 1904	”	2,955:62	” 1909	”	3,818:53
” 1905	”	3,061:51	” 1910	”	3,902:11
” 1906	”	3,158:37	” 1911	”	3,959:85
” 1907	”	3,476:40	” 1912	”	4,212:31

V. Tuloa tuottavat oikeudet.

Kaupungin Liikenne- ja Satamakonttorin tulot ylittävät rahasäännössä las-
 ketun määrän noin 95,000 markalla.

Perunkirjoitusprosenttien tilillä niinikään on ylijäämää Smk 10,966:60.

Kaupungin Liikennekonttorin tulouttamat ja kantamat maksut näkyvät seuraa-
 vasta taulukosta:

Summittaistili Helsingin kaupungin Liikennekonttorin kannannosta v. 1912.

	Tuloutettu										Kannettu						Suorittamattomia maksuja v:lta 1912			
	Tuulaakia		Liikenne- maksuja		Mittaus- maksuja		Makasiin- vuokraa		Työ- palkkoja		Yhteensä		Vuodelta 1912 kerty- neitä maksuja		Edellis. vuodelta kertyneitä maksuja			Yhteensä		
	<i>Smc.</i>	<i>mlä.</i>	<i>Smc.</i>	<i>mlä.</i>	<i>Smc.</i>	<i>mlä.</i>	<i>Smc.</i>	<i>mlä.</i>	<i>Smc.</i>	<i>mlä.</i>	<i>Smc.</i>	<i>mlä.</i>	<i>Smc.</i>	<i>mlä.</i>	<i>Smc.</i>	<i>mlä.</i>		<i>Smc.</i>	<i>mlä.</i>	<i>Smc.</i>
Tammikuu . . .	27,945	10	41,991	27	91	04	1,861	—	1,356	25	73,244	66	62,572	35	15,110	98	77,683	33	192	16
Helmikuu . . .	22,909	95	19,324	24	—	—	318	40	1,038	95	43,591	54	47,608	42	5,606	77	53,215	19	35	58
Maaliskuu . . .	29,157	54	29,737	39	—	—	—	—	1,366	18	60,261	11	57,201	21	155	81	57,357	02	178	81
Huhtikuu . . .	30,504	87	36,933	55	—	—	80	95	1,928	90	69,448	27	63,155	25	61	63	63,216	88	341	30
Toukokuu . . .	41,514	46	108,198	86	—	—	2,042	60	2,432	85	154,188	77	132,209	35	2,042	08	134,251	43	1,257	99
Kesäkuu . . .	32,753	06	79,403	53	532	31	1,686	10	2,105	85	116,480	85	110,132	17	59	31	110,191	48	1,303	38
Heinäkuu . . .	25,436	18	72,118	67	364	82	1,902	20	2,185	10	102,006	97	98,449	13	2	42	98,451	55	1,872	64
Elokuu	37,674	89	82,581	83	—	—	1,173	70	2,435	—	123,865	42	125,421	34	12	06	125,433	40	1,700	01
Syyskuu	35,548	—	83,153	06	376	06	1,759	70	2,454	90	123,291	72	130,815	83	173	56	130,989	39	2,286	93
Lokakuu	42,262	96	93,467	59	—	—	1,260	40	2,749	28	139,740	23	128,442	30	24	72	128,467	02	3,614	48
Marraskuu . . .	39,221	06	89,002	32	362	15	1,262	95	2,571	50	132,419	98	135,225	61	233	56	135,459	17	4,974	11
Joulukuu	32,415	02	95,882	11	440	41	1,239	20	2,292	35	132,269	09	146,453	10	23	21	146,476	31	15,365	16
Yhteensä	397,343	09	831,794	42	2,166	79	14,587	20	24,917	11	1,270,808	61	1,237,686	06	23,506	11	1,261,192	17	33,122	55
Vähennys	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3,594	54	3,594	54	—	—
Tuul. ylämaan kaup:sta . . .	4,915	05	—	—	—	—	—	—	—	—	4,915	05	4,327	85	882	19	5,210	04	587	20
Yhteensä <i>Smc.</i>	402,258	14	831,794	42	2,166	79	14,587	20	24,917	11	1,275,723	66	1,242,013	91	27,982	84	1,269,996	75	33,709	75
Suorittamattomia maksuja vuosilta 1907—1911																			5,235	84
Yhteensä rästejä $\frac{1}{1}$ 1913 <i>Smc.</i>																			38,945	59

Satamakonttorin tulot, mikäli ne koskevat tätä pääluokkaa, jakaantuvat eri maksulajeihin nähden ja vuoden eri kuukausille seuraavasti:

Helsingin Satamakonttorin vuonna 1912 kantamat maksut.

Kuukausi	Tuloutettu satamamak- suja	Silta- maksuja	Elinkino- maksuja	Painolasti- maksuja	Punnitus- maksuja	Nosto- krana- maksuja	Myönnet- ty vähen- nyksiä	Yhteensä
Tammikuu . .	10,325 10	1 50	61 75	— —	200 62	135 80	6,586 50	4,138 27
Helmikuu . .	— —	— —	— —	— —	255 16	2 60	— —	257 76
Maaliskuu . .	— —	— —	— —	— —	287 90	7 80	— —	295 70
Huhtikuu . .	7,738 40	24 87	— —	— —	230 89	13 —	4,546 56	3,460 60
Toukokuu . .	44,782 60	1,381 81	1,954 25	— —	241 82	345 80	9,783 78	38,922 50
Kesäkuu . .	49,098 40	1,810 28	1,825 65	79 60	198 97	176 20	11,094 32	42,094 78
Heinäkuu . .	60,240 60	2,340 13	1,147 70	— —	189 52	181 40	12,944 36	51,154 99
Elokuu . . .	50,331 45	1,210 94	304 60	3 —	202 68	158 —	10,534 60	41,676 07
Syyskuu . . .	50,881 25	1,290 86	392 35	6 —	217 90	189 20	9,864 32	43,113 24
Lokakuu . . .	49,515 35	1,813 51	1,607 55	44 —	212 27	168 —	8,687 18	44,673 50
Marraskuu . .	39,125 10	1,094 52	1,457 47	3 —	209 22	203 80	7,351 90	34,741 21
Joulukuu . .	36,972 85	3,217 43	543 25	— —	189 01	114 60	11,691 44	29,345 70
Yhteensä	399,011 10	14,185 85	9,294 57	135 60	2,635 96	1,696 20	93,084 96	333,874 32

Sitäpaitsi kantaa Satamakonttori pääluokassa III. 2 mainitut Kalavesimaksut . . . . . *Smc* 2,715:—

Kaikkiaan kannettu *Smc* 336,589:32

Liikenteestä kannetut maksut ovat vuosina 1903—1912 nousseet seuraaviin määriin:

V u o s i	Tuulaaki, liiken- nemaksut y. m.	Satamamaksut y. m.
1903	697,353 25	230,655 98
1904	731,652 23	243,202 04
1905	776,111 12	226,982 02
1906	931,508 40	240,493 99
1907	1,075,390 81	279,585 39
1908	1,031,147 64	273,597 55
1909	1,052,266 35	298,442 94
1910	1,107,802 23	311,862 67
1911	1,197,975 90	336,607 62
1912	1,275,723 66	333,874 32

VI. Sekalaiset tulot.

Kaikki tämän pääluokan tuloerät, yhtä ainoata lukuunottamatta, ovat vuosi-
rahasäännössä laskettuja suuremmat. Kaikkiaan on ylijäämä Smk 47,066:03.

Pääluokan vuotuinen summa, Smk 802,291:84, käsittää myös Suomen ja
Venäjän valtion korvaamat majoituskustannukset, Smk 548,480:81.

VII. Valtioavut.

Rahasääntöön pantu kansakoulujen ja kasvatuslaitosten valtioapu, 210,610:—, on jäänyt kokonaan saamatta. Keisarillisen Senaatin Kirkollisasiaintoimituskunnan vastaus Kaupunginvaltuuston anomukseen korotetun valtioavun saamisesta kaupungin kansakoululaitokselle kuuluu seuraavasti: „Asiaa viime elokuun 23 päivänä esiteltäessä ei Senaatti, koska määrärahaa anottuun tarkoitukseen ei ole helmikuun 13/26 päivänä 1912 annetussa armollisessa asetuksessa niistä kansakoululaitoksen määrärahoista, jotka on suoritettava suostuntarahastosta vuonna 1912, eikä myöhemminkään yleisistä varoista osotettu, ole havainnut mahdolliseksi anomukseen myöntyä, minkätähden se on evätty.“

Katuvalaistukseen maksetaan K. Senaatin heinäkuun 11 päivänä 1912 tekemän päätöksen mukaan valtioapua toistaiseksi 7,700 markkaa; tässä tilissä on sitä paitsi otettu huomioon Yliopiston puolesta vuodelta 1911 suoritetun valtioavun korotus.

Kaupungin palolaitoksen voimassapitoon tuleva valtioapu, 21,000 markkaa, perustuu toukokuun 10 päivänä 1898 annettuun K. Senaatin kirjeeseen.

Kaupungin osuus paloviinaverosta on ollut Smk 17,161:75 laskettujen 14,000 markan sijasta, joten on syntynyt ylijäämää Smk 3,161:75, mihin tulee lisäksi vuodelta 1911 ylijäämää Smk 2,594:33.

VIII. Kaupungin teknilliset laitokset.

Tulot kaupungin kaikista kolmesta teknillisestä laitoksesta ovat olleet lasket-
tuja määriä tuntuvasti suuremmat. Niinpä on ylijäämä

Vesijohtolaitoksesta	<i>Smk.</i>	114,583: 52
Kaasutehtaasta	„	182,117: 87
Sähkötehtaasta	„	159,688: 19
<hr/>		
Yhteensä ylijäämää <i>Smk.</i>		456,389: 58

IX. Puhtaanapitolaitos.

Puhtaanapitolaitoksen kaksi tulotiliä osottaa ylijäämää yhteensä Smk 51,496: 78, mutta myöskin puhtaanapitolaitoksen ja yleisen makkiien kunnossapidon menosumma on ylitetty S:markalla 51,144: 85.

X. Lainat.

Rahasäännössä lainavaroista osotetut määrärahat on pantu „Käyttämättömään lainavarain tiliin“ ja suoritettu varatuista 1902 ja 1911 vuoden obligatsionilainain varoista.

XI. Taksoitus.

Vuoden taksoitusmäärä jakautuu seuraavasti:

927 erioikeutettua äyriä à Smk 15: 75	<i>Smk</i>	14,600: 25
208 majoituksesta vapaata äyriä à Smk 16: 05	„	3,338: 40
280,536 etuoikeudetonta äyriä à Smk 16: 15	„	4,530,656: 40
<u>Yht. 281,671 äyriä</u>	<i>Smk</i>	<u>4,548,595: 05</u>

niinkuin jälempänä olevasta taulukosta tarkemmin näkyy.

Helsingin kaupungin kunnallisverojen

Kaupunginosaa	Taksoituslautakunnan pane- mat veroäyrit				Tarkastuslautakunnan vähentämät veroäyrit				Jällellä			
	Kiin- teistöistä	Elinkei- nosta	Palkasta y. m.	Yhteensä maksavia	Kiin- teistöistä	Elinkei- nosta	Palkasta y. m.	Yhteensä maksavia	Kiin- teistöistä	Elinkei- nosta	Palkasta y. m.	Yhteensä maksavia
I	5,877	6,866	21,378	32,876	101	376	961	1,462	5,776	6,490	20,417	31,414
II	9,185	32,955	10,551	51,989	262	3,509	608	4,368	8,923	29,446	9,943	47,621
III	5,213	19,766	11,932	36,388	93	651	587	1,345	5,120	19,115	11,345	35,043
IV	8,985	12,594	23,092	41,708	304	1,780	1,314	3,434	8,681	10,814	21,778	38,274
V	5,108	6,968	14,685	25,601	134	507	498	1,131	4,974	6,461	14,187	24,470
VI	3,094	1,507	6,291	9,290	111	61	438	596	2,983	1,446	5,853	8,694
VII	6,443	5,355	24,369	33,847	102	228	880	1,215	6,341	5,127	23,489	32,632
VIII	2,891	2,536	11,392	16,439	42	235	545	825	2,849	2,301	10,847	15,614
IX	624	1,677	4,455	6,653	15	93	182	287	609	1,584	4,273	6,366
X	2,690	3,393	5,070	10,031	12	352	148	505	2,678	3,041	4,922	9,526
XI	3,610	1,508	8,664	11,144	178	109	550	808	3,432	1,399	8,114	10,336
XII	1,289	606	2,743	3,624	14	24	84	115	1,275	582	2,659	3,509
XIII	668	495	1,694	2,570	11	33	72	122	657	462	1,622	2,448
XIV	1,277	6,231	2,911	9,723	49	78	117	234	1,228	6,153	2,794	9,489
XV	104	67	209	286	—	3	16	17	104	64	193	269
XVI	1,373	1,950	4,378	6,544	38	207	349	578	1,335	1,748	4,029	5,966
Yhteensä	58,431	104,474	153,814	298,713	1,466	8,246	7,349	17,042	56,965	96,233	146,465	281,671

taksoitus vuodelta 1911 (1912 vuoden tarpeisiin).

veroäyřejä			Taksoitusmäärä								Tontti- veroja		Yhteensä	
Etuoi- keutetu- ja	Majoituk- sesta vapaita	Etuoi- keudet- tomia	Etuoi- keutet- tuja äy- rejä à Smk 15: 75		Majoituk- sesta vapaita äy- rejä à Smk 16: 05		Etuoi- keudet- tomia äy- rejä à Smk 16: 15		Yhteensä maksetta- vaksi pantu- ja veroja		Smk.		Smk.	
			257	14	31,143	4,047	75	224	70	502,959	45	507,231	90	337
59	159	47,403	929	25	2,551	95	765,558	45	769,039	65	278	42	769,318	07
244	—	34,799	3,843	—	—	—	562,003	85	565,846	85	200	79	566,047	64
216	27	38,031	3,402	—	433	35	614,200	65	618,036	—	659	21	618,695	21
54	8	24,408	850	50	128	40	394,189	20	395,168	10	301	06	395,469	16
—	—	8,694	—	—	—	—	140,408	10	140,408	10	302	84	140,710	94
30	—	32,602	472	50	—	—	526,522	30	526,994	80	476	82	527,471	62
38	—	15,576	598	50	—	—	251,552	40	252,150	90	144	09	252,294	99
12	—	6,354	189	—	—	—	102,617	10	102,806	10	242	99	103,049	09
—	—	9,526	—	—	—	—	153,844	90	153,844	90	621	76	154,466	66
—	—	10,336	—	—	—	—	166,926	40	166,926	40	339	69	167,266	09
—	—	3,509	—	—	—	—	56,670	35	56,670	35	218	39	56,888	74
—	—	2,448	—	—	—	—	39,535	20	39,535	20	32	27	39,567	47
15	—	9,474	236	25	—	—	153,005	10	153,241	35	56	06	153,297	41
—	—	269	—	—	—	—	4,344	35	4,344	35	—	—	4,344	35
2	—	5,964	31	50	—	—	96,318	60	96,350	10	—	—	96,350	10
927	208	280,536	14,600	25	3,338	40	4,530,656	40	4,548,595	05	4,212	31	4,552,807	36

Seuraava kymmenen viime vuoden taksoitus- ja veronkantoluettelojen yhdistelmä valaisee kaupungin verotusoloja tarkemmin.

Veroäyri-luku ja taksoitusmäärä Helsingin kaupungissa vuosina 1903—1912.

V u o s i	Veroäyrien luku (äyri vastaa 400 markan vuosituloa)	Lisäännys	Vähennys	Kultakin veroäyriältä (etuoi-keudettomalta) taksoitettu määrä	
1903	146,288	6,657	—	12	56
1904	151,113	4,825	—	12	33
1905	159,427	8,314	—	12	01
1906	171,388	11,961	—	13	06
1907	184,388	13,000	—	13	25
1908	208,643	24,255	—	13	85
1909	217,524	8,881	—	16	—
1910	238,808	21,284	—	16	40
1911	259,199	20,391	—	16	70
1912	281,671	22,472	—	16	15

Edellisiltä vuosilta siirtyneitä tilejä.

Tämän nimikkeen kohdalle on merkitty erinäisiä säästöjä edellisinä vuosina myönnettyistä kolmesta määrärahasta, joita ei ole käytetty ja jotka sentähden ovat säästyneet. Näitä säästöjä on yhteensä Smk 10,207:53.

Rahasääntöön panemattomia tuloja.

Niinkuin tilinpäätöstaulukosta siv. 87 tarkemmin näkyy, on kaupunginkassaan viime vuonna kertynyt tavallista enemmän tuloja, joita ei ole voitu aikaisemmin edellyttää eikä sentähden myöskään rahasääntöön panna. Näitä odottamattomia tuloja on kaikkiaan Smk 59,542:34.

Tilinasema joulukuun 31 päivänä 1912.

Vuodelta 1911 siirtyneen obligatsioonitilin alkavan bilanssin muodostivat:

Helsingin kaupungin 5 % lainan obligatsioonit	vuodelta 1876	.	<i>Smk</i>	274,078: 15
” ” 4½ % ” ” ”	1909	.	”	86,148: 10
” ” 4½ % ” ” ”	1911	.	”	278,131: 33
				<u>Smk 638,357: 58</u>

Vuoden varrella on tullut lisäksi:

Helsingin kaupungin 1876 vuoden 5 % lainan obligatsioneja nim. Smk 7,000:— kursista 98: 15	<i>Smk</i>	6,870: 75	
Helsingin kaupungin 1909 vuoden 4½ % lainan obligatsioneja nim. Smk 93,055:— kurssista 97: 23	”	<u>90,479: 66</u>	” 97,350: 41
			<u><i>Smk</i> 735,707: 99</u>

Vuoden kuluessa on poistunut:

Arvonnan johdosta 1876 vuoden 5 %:n obligatsioneja	<i>Smk</i>	11,100:—	
kurssitappiota niistä	”	<u>976: 80</u>	” 12,076: 80
Vuotuinen kuoletussumma 1909 v. 4½ %:n obligatsioneille pois luettua kurssivoitto	”	<u>88,025:—</u>	” 86,148: 10
	”	<u>1,876: 90</u>	” 86,148: 10
Vuotuinen kuoletussumma 1911 4½ %:n obligatsioneille pois luettua kurssivoitto	”	<u>140,840:—</u>	” 135,910: 60
	”	<u>4,929: 40</u>	” 234,135: 50
			<u>Saldo vuoteen 1913 <i>Smk</i> 501,572: 49</u>

jonka muodostavat:

Helsingin kaupungin 1876 v:n 5 % obligatsioonit:			
86 kpl. à 1,000 markkaa	<i>Smk</i>	86,000:—	
250 kpl. à 500 markkaa	”	125,000:—	
184 kpl. à 200 markkaa	”	<u>36,800:—</u>	
	<i>Smk</i>	247,800:—	à 108: 50 <i>Smk</i> 268,872: 10
Helsingin kaupungin 1909 v:n 4½ % obligatsioonit:			
37 kpl. à 2,515 markkaa	”	93,055:—	à 97: 23 ” 90,479: 66
Helsingin kaupungin 1911 v:n 4½ % obligatsioonit:			
47 kpl. à 2,515 markkaa	”	118,205:—	
58 kpl. à 503 markkaa	”	<u>29,174:—</u>	
	<i>Smk</i>	147,379:—	à 96: 50 ” 142,220: 73
			<u><i>Smk</i> 501,572: 49</u>

Perimättömien rästien joukossa ovat maksamattomat kunnallisverot suurin erä eli noin 725,000 markkaa, mihin pääasiallisimpana syynä ovat olleet lukuisat K. Senaattiin tehdyt, yhä edelleen ratkaisematta olevat valitukset. Myöskin Rakennuskonttorin antamat, suorittamattomiksi merkityt laskut nousevat tällä kertaa varsin tuntuvaan summaan, syystä että mainittu konttori vain kerran vuodessa, nimittäin vuodenvaihteessa, toimittaa asianomaisille laskut. Tämä menettely muuttuu 1912 vuoden päättyessä. Rakennuskonttorin kanssa tehdyn sopimuksen mukaan kirjoitetaan puheenalaiset laskut tästedes neljännesvuosittain.

Teknillisten laitosten nettovoitto, joka tilinasemaan on merkitty S:markaksi 1,085,601: 23, tulee Kaupunginvaltuuston vuonna 1911 tekemän päätöksen mukaisesti huhtikuu 1 päivästä siirrettäväksi kullakin laitoksella kaupunginkassan kanssa olevalle kontokuranttilille. Teknillisten laitosten vuosituloksen valaisemiseksi painatetaan tähän mainittujen laitosten laatimat vuositilinasemat joulukuun 31 päivältä 1912.

Helsingin kaupungin Vesijohtolaitos.

Menot.

Kiinteistöt:

Vanhankaupungin putous	<i>Smc</i>	94,100: —	
Pumppulaitos, suodattimet, muut rakennukset ynnä koneisto Vanhassakaupungissa	"	1,135,200: —	
Vesisäiliö	"	226,262: —	
Työpaja- ja ulkojuonerakennus	"	34,683: —	<i>Smc</i> 1,490,245: —
Palovesijohdot	"	17,216: —	
Vapaakaivot	"	8,907: —	
Hevosaltaat	"	8,538: —	" 34,661: —
Putkiverkko	"	— —	" 4,636,882: —
Vesimittarit	"	166,279: —	
Kalusto ja työkalut	"	78,321: —	" 244,600: —
Erinäiset vesijohtotarvikkeet	"	— —	" 345,084: 55
Konttorin kassa	"	310: 92	
Pankkitilillä	"	6,307: 13	" 6,618: 05
Suoritettu palautuvia tullimaksuja	"	— —	" 30,188: 35

Tuloja:

Vedenkulutusmaksuja	"	288,594: 84	
Johtotyölaskuja	"	90,671: 32	
Muita laskuja	"	1,040: 83	" 380,306: 99
Nostamattomia määrärahoja Rahatoimikonttorissa	"	— —	" 153,305: 33
Pankkitilille kertyneitä korkoja	"	— —	" 206: 36
			<i>Smc</i> 7,322,097: 63

Velat.

Kaupunginkassa:

Myönnettyjä lainavaroja:					
a) nostettu	<i>Smc</i>	6,325,491: 69			
b) nostamatta	"	153,305: 33	<i>Smc</i>	6,478,797: 02	
Muita kuin lainavaroja	"	— —	"	80,896: 31	
Konttokuranttitilillä	"	— —	"	360,232: 92	<i>Smc</i> 6,919,926: 25
Velkaa erinäisille henkilöille reskontran mukaan	"	— —	"	— —	" 19,141: 03
Seuraavaan vuoteen siirtyviä määrärahoja . . .	"	— —	"	— —	" 3,390: 60
Voitto- ja Tappiotili:					
1912 vuoden voitto	"	— —	"	— —	" 379,639: 75
					<i>Smc</i> 7,322,097: 63

Helsingin kaupungin Kaasutehdas.

Varat.

Kassatili			<i>Smc</i>	7,726: 22
Kaasunkuluttajain tili:				
Ulkona olevia saamisia kaasusta			"	99,477: 43
Sekalaisten tili:				
Ulkona olevia saamisia johtotöistä ja lisätuotteista			"	93,573: 67
Kaasunvalmistuksen tili:				
Kaasua kaasukelloissa ³¹ / ₁₂			"	2,656: —
Lisätuotteiden tili:				
Koksia (jauhetta) 2,000 hl	<i>Smc</i>	1,500: —		
Tervaa 406 astiaa	"	5,135: 90		
Ammoniakkia 74,688 kg	"	24,312: 40	"	30,948: 30
Johtotöiden tili:				
Keskeneräisiä töitä	"	— —	"	8,176: 45
Tarveaineiden tili:				
Kivihiiliä 12,925,560 kg à 27/61	"	356,857: 44		
Erinäisiä tarvikkeita	"	167,043: 66	"	523,901: 10
Tavaratili:				
Erinäisiä lamppeja, kattiloita y. m.	"	— —	"	66,848: 21
Kiinteistötili:				
Pääputkiverkko	"	1,203,363: 08		
Lyhdyt, patsaat ja lyhtyjohdot	"	200,593: 49		
Yksityiset talojohdot	"	53,091: 44		
	Siirros	<i>Smc</i> 1,457,053: 01	<i>Smc</i>	833,307: 38

	Siirros	<i>Smc</i>	1,457,053: 01	<i>Smc</i>	833,307: 38
Talorakennukset	"		1,414,739: 39		
Kaasukellot.	"		374,877: 47		
Uunit varusteineen	"		627,811: 02		
Kojeet putkijohtoineen	"		715,535: 78		
Hiilenpurkauslaitos	"		24,456: 78		
Tehdasalueen rautatie, putkijohdot, kaivot, tavarasuojat y. m.	"		49,731: 38		
Tasoituksesta johtunut tonttiarvon lisäys	"		199,809: —	"	4,864,013: 83
Kaasumittarien tili:					
Kaupunkiin sijoitetut kaasumittarit	"		— —	"	256,198: 68
Kalustotili:					
Sekalaista kalustoa	"		— —	"	83,935: 64
Sörnäsin kaasutehdas:					
Keskeneräinen uutistyo	"		— —	"	378: —
Käyttämättömiä lainavaroja:					
Sörnäisten kaasutehdasta varten	"		70,411: 74		
Kehäjohtoa varten	"		298,648: 44	"	369,060: 18
				<i>Smc</i>	6,406,893: 71

Velat.

Sekalaisten tili:					
Erinäisiä maksamattomia laskuja		<i>Smc</i>			10,596: 88
Tallettajain tili:					
Vakuuksia		"			2,453: 55
Kaupunginkassassa konttokurantilla:					
Velkaa kaupunginkassalle konttokurantin mukaan		"			626,427: 79
Kaasutehtaan pääomavelka:					
Lainavaroja:					
vanhan kaasutehtaan oston		<i>Smc</i>	896,013: 99		
Sörnäsin kaasutehdas	<i>Smc</i>	3,229,588: 26			
Kehäjohto	"	1,020,351: 56			
			4,249,939: 82		
			5,145,953: 81		
Muita kuin lainavaroja:					
Vuoden uutistytöt		"	198,692: 12		
			5,344,645: 93		
Vuotuinen kuoletus		"	140,497: 78	"	5,204,148: 15
				Siirros <i>Smc</i>	5,843,626: 37

	Siirros	<i>Smc</i>	5,843,626: 37
Siirtynyt määräraha:			
Pääputkijohdon laajentamista varten	”		11,490: —
Sörnäsän kaasutehdas:			
Käyttämättä Sörnäsän uutistöiden määrärahoja	<i>Smc</i>	70,411: 74	
Kehäjohtajan tili:			
Käyttämättä kehäjohtotyön määrärahaa	”	298,648: 44	” 369,060: 18
Voitto- ja tappiotili:			
1912 vuoden puhdas voitto	”		182,717: 16
			<i>Smc</i> 6,406,893: 71

Helsingin kaupungin sähkötehdas.

Varat.

Tontit	<i>Smc</i>	410,638: 94	
Hallintorakennukset	”	414,234: 01	
Tehdasrakennukset	”	1,177,500: 09	
Höyrykattilalaitos	”	442,611: 77	
Turbogeneraattorit	”	636,776: 54	
Muuntajat ja muut sähkökoneet	”	304,701: 31	
Pääaseman asetelaitos	”	52,380: —	
Aliasemäin sn	”	259,084: 47	
Akkumulaattorit	”	548,305: 91	
Hiilenkuljetuslaitteet	”	23,245: 34	
Erinäiset apukoneet	”	25,633: 20	
Kaapeliverkko	”	1,858,825: 67	
Ilmaverkko	”	426,579: 80	
Transformaattorit	”	30,000: —	
Jakelujohtot	”	172,538: 93	
Katuvalaistus	”	117,440: 70	
Mittarit	”	387,288: 25	
Kalusto	<i>Smc</i>	60,931: 27	
”	”	25,123: 29	
”	”	3,181: 90	
	”	89,236: 46	<i>Smc</i> 7,377,021: 39
Tarveaineet	”	18,226: 26	
Varasto	”	167,722: 61	
Kaapelivarasto	”	49,849: 92	
Näyttely	”	78,651: 06	” 314,449: 85
Talojohtot	”	142,781: 98	
Määrärahat tilaajain hankintaa, lamppujen vaihtoa y. m. varten	”	286,556: 73	” 429,338: 71
Perimättömiä virtamaksuja	”	— —	” 261,649: 80
Kassatili	”	— —	” 42,687: 58
Kertyneitä korkoja	”	— —	” 210: 82
Sekalaisten tili	”	— —	” 119,195: 90
Käyttökustannusten tili	”	— —	” 204,401: 77
	Siirros	<i>Smc</i>	— — <i>Smc</i> 8,748,955: 82

	Siirros	<i>Smf.</i>	— —	<i>Smf.</i>
Käyttökustannusten tili	"	1,365: 54		<i>Smf.</i> 8,748,955: 82
" "	"	2,287: 48		
" "	"	893: —		
" "	"	475: 35		" 5,021: 37
1913 vuoden uutistytöt				" 14,671: 86
				<i>Smf.</i> 8,768,649: 05

Velat.

Sähkötehtaan pääomavelka, lainavaroja	<i>Smf.</i> 6,983,701: 17			
" " muita varoja	" 393,320: 22	<i>Smf.</i> 7,377,021: 39		
Konttokuranttitilillä kaupunginkassassa		" 127,988: 35	<i>Smf.</i> 7,505,009: 74	
Akkumulaattoripatterien kunnossapito			" 52,300: —	
Perimättömiä palkkoja			" 161: 40	
Sekalaisten tili			" 687,933: 59	
Voitto- ja tappiotili:				
1912 vuoden puhdas voitto			" 523,244: 32	
				<i>Smf.</i> 8,768,649: 05

Siirtyneitä työtilejä vastaavat 1913 vuoden rahasäännön määrärahat.

„Käyttämättömiä lainavaroja“ nimiseen tiliin nähden viitataan nimikkeeseen Helsingin kaupungin vakautettu velka 1902, 1909 ja 1911 vuoden obligatsioonilainat.

Säästön

vuoteen 1913 muodostavat:

Ylijäämä vuodelta 1912	<i>Smf.</i> 1,082,413: 91
Käyttämätön aikaisempi säästö	" 1,040,526: 31
	<i>Smf.</i> 2,122,940: 22

Edellä mainittu ylijäämä vuodelta 1912 käy selville seuraavasta rahasäännön päätilien yhdistelmästä:

Määrärahoja on säästynyt ja ylijäämää syntynyt seuraavilla tileillä:

Katu- ja laiturivalaistus	<i>Smf.</i> 13,918: 96
Palolaitos	" 3,994: 29
Terveysten- ja sairaanhoito	" 37,575: 93
Opetus- ja sivistyslaitokset	" 38,294: 74
Yleiset rasitukset	" 27,714: 18
Vesijohtolaitos	" 22,407: 89
Eläkkeet ja apurahat	" 18,604: 82
Korot ja kuoletusapumaksut	" 300,563: 41
Tontinlunastukset	" 927,788: 26
	<i>Smf.</i> 1,390,862: 48

	Siirros	<i>Smc</i>	1,390,862: 48
Kaupungin kiinteä omaisuus	”		60,630: 81
Tonttivero	”		212: 31
Tuloatuottavat oikeudet	”		106,889: 20
Sekalaiset tulot	”		12,146: 84
Kaupungin teknilliset laitokset (tulot):			
Vesijohtolaitos	<i>Smc</i>	114,583: 52	
Kaasutehdas	”	182,117: 87	
Sähkötehdas	”	<u>159,688: 19</u>	” 456,389: 58
Puhtaanapitolaitos	”		51,496: 78
Kunnallisverot	”		13,559: 96
Sekalaisia tuloja yli rahasäännön	”		<u>69,749: 87</u>
		<i>Smc</i>	2,161,937: 83

Menoihin myönnetyt määrärahat on ylitetty seuraavilla tileillä:

Kaupungin velat	<i>Smc</i>	6,539: 27
Kaupungin virastot	”	7,801: 44
Kunnallishallinto	”	23,359: 90
Poliisilaitos	”	510: 39
Vaivaishoito	”	19,028: 94
Kauppalhallit	”	1,991: 57
Kaasutehdas	”	100,067: 86
Sähkötehdas	”	165,303: 15
Yleiset työt	”	146,806: 86
Sekalaiset menot	”	92,498: 42
Arvaamattomiin menoihin Kaupunginvaltuus-		
ton määräyksen mukaan	”	261,698: 49
Sekalaisia menoja yli rahasäännön	”	43,028: 71

Vajausta osottavat lasketut tulot tilillä:

Valtioavut	<i>Smc</i>	210,888: 92	” 1,079,523: 92
		<u>Vuoden tulos, ylijäämää</u>	<i>Smc</i> 1,082,413: 91

Viimeisten 10 vuoden aikana ovat vuositulokset olleet:

Vuonna 1903	<i>Smc</i>	581,434: 83	ylijäämää.	Vuonna 1908	<i>Smc</i>	370,575: 95	vajausta.
” 1904	”	824,770: 22	”	” 1909	”	317,505: 94	ylijäämää.
” 1905	”	263,269: 55	”	” 1910	”	1,056,100: 43	”
” 1906	”	737,870: 65	”	” 1911	”	1,593,571: 32	”
” 1907	”	454,167: 11	”	” 1912	”	1,082,413: 91	”

Tilinpäätöksen yhdistelmä.

Tulot.

Tuloja rahasäännön mukaan	<i>Smf</i>	21,295,719: 16
„ yli rahasäännön	„	1,999,427: 02
Säästynyt määrärahoja	„	162,510: 81
	<u>Yhteensä <i>Smf</i></u>	<u>23,457,656: 99</u>

Menot.

Määrärahoja rahasäännön mukaan	<i>Smf</i>	21,295,719: 16
Määrärahan ylitys	„	868,635: —
Lasketuissa tuloissa syntynyt vajaus.	„	210,888: 92
	<u><i>Smf</i></u>	<u>22,375,243: 08</u>
Vuoden tulos, ylijäämää	„	1,082,413: 91
	<u>Yhteensä <i>Smf</i></u>	<u>23,457,656: 99</u>
Kun edellämainittuun ylijäämään	<i>Smf</i>	1,082,413: 91
lisätään käyttämätön säästö vuodelta 1911 eli	„	1,040,526: 31
saadaan saldoksi vuoteen 1913	<i>Smf</i>	2,122,940: 22

Helsingin kaupungin Rahatoimikonttorissa maaliskuulla 1913.

Iwar Timgren.

Helsingin kaupungin menot ja tulot vuonna 1912.

Menotilit.	Määrärahat rahasäännön mukaan	Menot tilien mukaan	Määräraha ylitetty	Määrärahaa säästynyt
I. Kaupungin velat.				
1876 vuoden vesijohtolaina, kuo- letus	42,100 —	42,100 —		
korko	44,317 50	44,317 50		
kurssitappio	900 —	976 80	76 80	
1882 vuoden uutisrakennus- ja jär- jestelylaina, kuoletus	80,000 —	80,000 —		
korko	13,567 50	13,567 50		
1892 vuoden obligatsioonilaina, kuo- letus	36,000 —	36,000 —		
korko	181,350 —	181,350 —		
provisionit y. m.	900 —	676 27	— —	223 73
1898 vuoden obligatsioonilaina, kuo- letus	28,500 —	28,500 —		
korko	94,500 —	94,500 —		
provisionit y. m.	1,000 —	663 26	— —	336 74
1900 vuoden obligatsioonilaina, kuo- letus	22,500 —	22,500 —		
korko	111,900 —	111,900 —		
provisionit y. m.	1,000 —	818 67	— —	181 33
1902 vuoden obligatsioonilaina, kuo- letus	57,000 —	57,000 —		
korko	303,080 —	303,080 —		
provisionit, Ranskan valtiolle me- nevä vero y. m.	15,000 —	24,400 58	9,400 58	
1909 vuoden obligatsioonilaina, kuo- letus	88,025 —	88,025 —		
korko	714,869 90	714,869 90		
provisionit y. m.	6,000 —	5,177 19	— —	822 81
Siirros	1,842,509 90	1,850,422 67	9,477 38	1,564 61

	Siiros	1,842,509 90	1,850,422 67	9,477 38	1,564 61
1911 vuoden obligatsioonilaina, kuoletus		140,840 —	140,840 —		
korko		1,128,581 10	1,128,581 10		
provisionit y. m.		10,000 —	8,626 50	— —	1,373 50
Suomen Puutarhayhdistyksen rakennusten lunastamista varten otettu laina, kuoletus		11,600 —	11,600 —		
Fabianinkadun tontin ja talon N:o 1 osto varten otettu laina, korko		1,190 84	1,190 84		
Nybondaksen talon hallintaoikeuden lunastuslaina, kuoletus		12,000 —	12,000 —		
korko		4,800 —	4,800 —		
Kallion uuden kansakoulutalon rakennuslaina, kuoletus		150,000 —	150,000 —		
Kallion uuden kaupunginkirjastotalon laina, kuoletus		150,000 —	150,000 —		
II. Kaupungin virastot.					
Maistraatti, palkat		36,300 —	36,299 92	— —	— 08
tarverahat		8,000 —	12,241 14	4,241 14	
Raastuvanoikeus, palkat		169,900 —	170,209 97	309 97	
tarverahat		11,000 —	13,299 20	2,299 20	
Maistraatin ja Raastuvanoikeuden yhteiset apulaiset ja palvelusmiehet		46,000 —	46,099 68	99 68	
Ulosottotoimi		69,793 32	69,527 65	— —	265 67
Pöytäkirjojen puhtaaksikirjoitus		2,200 —	3,206 40	1,006 40	
Arkiston tarverahat		4,000 —	4,318 35	318 35	
Raatihuoneen valaistus, polttopuut, siivoaminen y. m.		11,000 —	10,792 45	— —	207 55
20 maksutonta raitiotiepilettiä ulosottoapulaisille		2,000 —	2,000 —		
III. Kunnallishallinto.					
Kaupunginvaltuuston kanslia, palkat		17,800 —	16,199 96	— —	1,600 04
tarverahat		25,000 —	39,877 28	14,877 28	
Rahatoimikamari, palkat		37,475 —	39,534 99	2,059 99	
tarverahat		15,000 —	17,842 79	2,842 79	
arvaamattomiin tarpeisiin		15,000 —	16,160 57	1,160 57	
Rahatoimikonttori, palkat		65,341 67	64,170 31	— —	1,171 36
tarverahat		12,500 —	12,364 22	— —	135 78
	Siiros	3,999,831 83	4,032,205 99	38,692 75	6,318 59

	Siirros	3,999,831 83	4,032,205 99	38,692 75	6,318 59
Liikennekonttori, palkat		93,678 33	93,790 20	111 87	
mittarinpalkkiot		1,440 —	2,097 24	657 24	
tarverahat.		5,200 —	5,090 54	— —	109 46
tullihuoneen, tullikamarin haara- osaston, tavaravajain y. m. poltto- ain., valaistus, vedenkul. ja kalusto		22,250 —	19,312 07	— —	2,937 93
Satamakonttori, palkat		49,250 —	49,331 18	81 18	
moottoriveneen käyttökustannuk- set sekä höyrypurren vuokra		1,780 —	764 75	— —	1,015 25
tarverahat.		1,250 —	866 —	— —	384 —
Kaupungin yleisten töiden Hallitus, palkkioita.		7,200 —	7,620 —	420 —	
Rakennuskonttori, palkat		102,283 33	99,783 13	— —	2,500 20
ylimääräiset insinööri- ja piirus- taja-apulaiset		15,000 —	24,595 37	9,595 37	
metsänvartija-apulaiset ja metsän- kasvatus		2,000 —	1,375 92	— —	624 08
tarveaineet ja apuripäivätyöt		13,000 —	15,835 27	2,835 27	
tarverahat.		6,000 —	9,065 75	3,065 75	
talorakennusosaston vuokra.		2,660 —	1,130 —	— —	1,530 —
Tilastokonttori, palkat		19,412 50	19,299 96	— —	112 54
tarverahat, painatuskustannukset, vuokrat y. m.		26,500 —	25,422 33	— —	1,077 67
Taksoituksenvalmistelukunta ja Tak- soituslautakunta, palkat		17,000 —	17,399 92	399 92	
tarverahat, apulaiset, siivoam. y. m.		15,400 —	15,434 97	34 97	
Holhouslautakunta		1,800 —	1,911 90	111 90	
Työväenasiain lautakunta		5,875 —	5,870 94	— —	4 06
Kunnan työnvälitystoimisto		15,400 —	15,803 97	403 97	
Kasvatuslautakunta		6,000 —	6,778 07	778 07	
Helsingin kaupungin museolauta- kunta		3,600 —	2,956 83	— —	643 17
Kunnallisten työväenasuntojen hal- lintolautakunta, palkat		4,120 —	4,110 —	— —	10 —
tarverahat, valo, polttoain. y. m.		19,580 —	18,807 62	— —	772 38
Rakennustarkastus		22,240 —	22,115 42	— —	124 58
Oikeusaputoimisto.		12,200 —	12,294 88	94 88	
Revisionilaitos		32,000 —	30,581 38	— —	1,418 62
IV. Katu- ja laiturivalaistus.					
Kaasuvalaistus		164,500 —	164,683 84	183 84	
Sähkövalaistus		40,000 —	27,989 05	— —	12,010 95
Petrolivalaistus		88,400 —	86,497 99	— —	1,902 01
Laiturien ja tavaravajain ylim. valaist.		6,900 —	6,710 16	— —	189 84
	Siirros	4,823,750 99	4,847,532 64	57,466 98	33,685 33

Siirros	4,823,750 99	4,847,532 64	57,466 98	33,685 33
V. Palolaitos.				
Palkat ja muut edut	122,699 50	120,468 30	— —	2,231 20
Palotalli	13,050 —	11,430 81	— —	1,619 19
Lämmitys, valaistus ja vedenkulutus	14,250 —	13,757 35	— —	492 65
Työkalut ja kalusto	12,740 —	13,090 49	350 49	— —
Sekalaista	3,980 —	3,978 26	— —	1 74
VI. Poliisilaitos.				
Käteinen apumaksu	198,034 28	198,034 28	— —	— 05
Virkahuoneistot	108,695 —	108,694 95	— —	— —
Lämmitys, valaistus, puhtaanapito ja vedenkulutus	40,100 —	40,306 09	206 09	— —
Sekalaista	3,733 33	4,037 68	304 35	— —
VII. Terveysten- ja sairaanhoito.				
Terveystoimintalautakunta	16,340 —	17,454 91	1,114 91	— —
Lääkärit ja sairaanhoitajat	67,575 —	63,134 88	— —	4,440 12
Marian sairaala, sisätautien osasto	82,320 —	75,911 22	— —	6,408 78
kulkutautien osasto	39,955 —	39,020 30	— —	934 70
kirurginen osasto	46,655 —	44,987 31	— —	1,667 69
talousosasto	336,166 70	315,009 57	— —	21,157 13
desinfisioimislaistos	4,760 —	5,177 55	417 55	— —
röntgenosasto	12,400 —	12,237 26	— —	162 74
palveluskunnan kesäloma	4,300 —	3,982 50	— —	317 50
Humaliston varasairaala	70,542 —	70,562 47	20 47	— —
Sairaanhoito Böhlen tilalla	3,900 —	3,548 24	— —	351 76
Erin. poliklinikkain määrärahat	31,390 —	31,290 —	— —	100 —
Kätilöavun kustantaminen varattomille kotonaan	6,000 —	3,360 —	— —	2,640 —
Marian sairaalan tuberkuloosipoliklinikka	22,000 —	22,603 24	603 24	— —
Terveyspoliisi	53,175 —	53,457 94	282 94	— —
Terveystoimisto	36,600 —	35,946 32	— —	653 68
Laboratorio terveydellisiä tutkimuksia varten	26,050 —	26,078 32	28 32	— —
Lihantarkastus teurastuslaitoksella	5,800 —	6,100 46	300 46	— —
Rokkoainevarasto	1,000 —	1,114 96	114 96	— —
Rottien tappaminen	6,000 —	5,973 09	— —	26 91
Siirros	6,213,961 80	6,198,281 39	61,210 76	76,891 17

Siirros	6,213,961 80	6,198,281 39	61,210 76	76,891 17
Määräraha koleraparakin väliaik. sairaalaa varten	36,400 —	36,441 21	41 21	
S:n ent. Kaasutehtaan s:n	13,600 —	10,877 09	— —	2,722 91
S:n Hesperian s:n	10,400 —	15,455 43	5,055 43	
S:n Puutarhakadun N:o 4:ssä olevaa s:n	16,204 —	14,438 67	— —	1,735 33
Lisämääräraha sairaiden kuljetukseen sekä määräraha ylim. desinfiioits.	2,666 67	2,000 —	— —	666 67
Kulkutauteja sairastavain hoito Marian sair. puupaviljongissa y. m.	3,600 —	2,060 50	— —	1,539 50
Sairaanhoito satunnaisten kulkutautien aikana	25,000 —	25,000 —		
VIII. Vaivaishoito.				
Vaivaishoitohallitus	38,000 —	37,651 76	— —	348 24
Vaivaistalo	127,060 —	141,499 97	14,439 97	
Työlaitos	37,990 —	40,045 27	2,055 27	
Houruinhoitolaitos ynnä Greijuksen lisähoitola	118,910 —	93,197 94	— —	25,712 06
Kustannukset hoidettav. annetuista	80,000 —	98,134 74	18,134 74	
Sairaanhoitokustannukset	14,000 —	10,428 51	— —	3,571 49
Houruinhoitokustannukset	46,000 —	40,754 08	— —	5,245 92
Lääkkeet	12,000 —	12,510 75	510 75	
Suoranaiset apurahat	160,000 —	174,532 39	14,532 39	
Sekalaista	9,500 —	13,733 53	4,233 53	
Kaupunkilähetyksen työlaitosten määräraha	13,000 —	13,000 —		
IX. Opetus- ja sivistyslaitokset.				
Merikoulu	3,600 —	3,619 10	19 10	
Käsityöläiskoulut	71,714 —	68,014 30	— —	3,699 70
Valmistava poikain ammattikoulu .	43,400 —	43,843 —	443 —	
Tyttöjen ammattikoulu	42,230 —	42,524 55	294 55	
Kauppaoppilaitokset	51,000 —	51,000 —		
Kansakoulut, palkat	1,077,117 37	1,068,092 20	— —	9,025 17
vuokrat	38,290 —	36,690 —	— —	1,600 —
opetusvälineet y. m.	20,000 —	19,999 83	— —	— 17
käsitöiden ja koulukeittiöiden tarveaineet	20,000 —	19,753 84	— —	246 16
huonekalut	4,000 —	4,559 37	559 37	
Siirros	8,349,643 84	8,338,139 42	121,530 07	133,034 49

	Siirros	8,349,643 84	8,338,139 42	121,530 07	133,034 49
Kansakoulut, polttopuut ja halon-					
hakuu		50,000 —	48,453 55	— —	1,546 45
valaistus		30,000 —	19,480 97	— —	10,519 03
vaatetusapu		35,000 —	40,304 56	5,304 56	
puhtaanapito		50,000 —	53,903 70	3,903 70	
vedenkulutusmaksut		4,000 —	3,417 46	— —	582 54
talojen ja huoneistojen kunnossapito		30,251 —	29,871 41	— —	379 59
paikanvälitys kansakoulusta pääs-					
seille oppilaille		1,700 —	1,584 35	— —	115 65
määräraha Viaporissa ja sen lähei-					
sillä saarilla asuvien lasten käyt-					
tämiseksi kansakouluissa		1,900 —	1,681 —	— —	219 —
eläkeavut		12,050 —	12,837 50	787 50	
tarverahat ja arvaamattomat menot		12,000 —	12,234 05	234 05	
matkastipendit		6,400 —	3,641 20	— —	2,758 80
Tylsämielisten ja raajarikkoisten las-					
ten opetus		10,000 —	6,712 10	— —	3,287 90
Pahatapaisten lasten turvakodit . . .		161,238 50	144,043 33	— —	17,195 17
Helsingin kaupungin kirjasto		110,181 67	111,516 43	1,334 76	
Työväenopetus		25,000 —	25,000 —		
Muut sivistystarkoitukset		19,000 —	19,000 —		
X. Yleiset rasitukset.					
Kyydinpito		1,840 —	1,910 —	70 —	
Kruununverot		54 96	54 96		
Majoituskustannukset		592,904 —	565,132 92	— —	27,771 08
Majoituslautakunta		10,300 —	10,286 90	— —	13 10
XI. Kauppahallit.					
Rantatorin halli		17,100 —	21,568 19	4,468 19	
Hietalahdentorin halli		7,500 —	6,285 08	— —	1,214 92
Länsirannan N:o 10 halli		4,550 —	3,177 15	— —	1,372 85
Kasarmintorin halli		7,500 —	7,611 15	111 15	
XII. Kaupungin teknilliset					
laitokset.					
1. Vesijohtolaitos.					
<i>Hoito.</i>					
Palkat ja palkkiot		60,333 —	60,071 01	— —	261 99
Konttoriapulaiset		9,000 —	7,985 —	— —	1,015 —
	Siirros	9,619,446 97	9,555,903 39	137,743 98	201,287 56

	Siiros	9,619,446 97	9,555,903 39	137,743 98	201,287 56
Piirustaja-apulaiset		3,000 —	2,240 —	— —	760 —
Konttorihuoneiston vuokra, siivoo- minen ja valaistus.		7,000 —	6,955 21	— —	44 79
Tarverahat		6,000 —	7,600 55	1,600 55	
<i>Käyttökustannukset.</i>					
Palkat		16,000 —	16,000 —		
Pumppulaitoksen käyttökustannukset		50,000 —	30,967 23	— —	19,032 77
Suodattimien s:n		14,000 —	6,135 65	— —	7,864 35
Seisotusaltaiden s:n		87,500 —	74,747 25	— —	12,752 75
Mittarien lukeminen ja tarkastus .		11,000 —	10,031 47	— —	968 53
<i>Korjaus ja kunnossapito.</i>					
Rakennusten, tokeiden, koneiden, putkiverkon y. m. korjaus ja kun- nossapito		50,000 —	52,699 96	2,699 96	
Mittarien korjaus ja tarkistus . . .		8,500 —	12,191 58	3,691 58	
<i>Sekalaisia menoja.</i>					
Veroja Helsinginpitäjän kunnalle . .		1,100 —	490 20	— —	609 80
Palovakuutusmaksuja		2,800 —	1,540 94	— —	1,259 06
Maanvuokria Vanhassakaupungissa .		1,000 —	1,000 —		
Laboratorion kustannuksia		4,000 —	3,400 11	— —	599 89
Kustannuksia verolippujen ja las- kujen jakelusta ja perimisestä . .		1,200 —	1,200 —		
S:n hevosaltaiden hoidosta		3,000 —	2,633 76	— —	366 24
Vahingonkorvausta työntekijöille ruu- miinvammasta		1,000 —	190 —	— —	810 —
Puhelinmaksuja		750 —	793 70	43 70	
Korkoja konttokuranttitililtä kau- punginrahaston kanssa		25,000 —	10,014 80	— —	14,985 20
Pohjavesitutkimusten jatkamiseen .		20,000 —	20,000 —		
Mittaukset, tutkimukset ja opinto- matkat		3,000 —	3,089 71	89 71	
<i>Kuoletus ja korko.</i>					
Korkoa rakennuspääomalle		272,250 —	312,877 51	40,627 51	
Kuoletusta		135,750 —	143,073 16	7,323 16	
	Siiros	10,343,296 97	10,275,776 18	193,820 15	261,340 94

	Siirros	10,343,296 97	10,275,776 18	193,820 15	261,340 94
<i>Uutistytöt.</i>					
Vesimittarien oston		20,000 —	20,000 —		
Työkalujen ja kaluston s:n		9,000 —	12,210 98	3,210 98	
Vesijohto Panimokadun alle Työpajakadun ja Sörnäisten Olutpanimon välille		8,500 —	6,271 99	— —	2,228 01
S:n Kirkkomaankadun länsipuolisten varastopaikkain alueelle ja sen halki		7,300 —	9,143 46	1,843 46	
S:n Pääskylänkadun alle Panimokadulta Sörnäisten niemekkeelle		22,700 —	22,989 89	289 89	
S:n Viipurinkadun alle Kristiinankadun ja Fredriksberginkadun välille sekä Sturenkadun ja sen jatkoksen alle Vallilassa Fredriksberginkadun ja Vallilantien välille		90,000 —	90,000 —		
S:n Kristiinankadun alle Josafatin- ja Alppikadun välille		10,500 —	10,500 —		
S:n Vallininkadun alle Alppikadun ja Kolmannen linjan välille		7,200 —	7,577 46	377 46	
S:n Laaksokadun alle tonttien 2 ja 13 välirajalta Kaikukadulle, sekä viimeksi mainitun kadun alle Sörnäisten Rantatiehen asti		4,100 —	4,418 60	318 60	
S:n Vilhonvuorikadun alle Suvilahdenkadun ja Sörnäisten Rantatien välille		4,500 —	1,415 08	— —	3,084 92
S:n Vegakadun alle Orioninkadun ja I. Viertotien välille		4,000 —	6,677 46	2,677 46	
S:n Saariniemenkadun alle Oihonnankadulta osotetaan 17		2,700 —	3,300 21	600 21	
S:n Museokadun alle L. Viertotien ja Aurorankadun välille		4,300 —	4,300 —		
S:n Apollokadun alle Creutzin- ja Töölönkadun välille		10,500 —	9,568 69	— —	931 31
S:n E. Hesperiankadun alle Töölön- ja Creutzinkadun välille		2,500 —	2,089 33	— —	410 67
S:n Creutzinkadun alle E. Hesperian- ja Apollokadun välille		3,600 —	2,935 —	— —	665 —
S:n Töölönkadun alle E. Hesperian- ja Kulneffinkadun välille		3,900 —	3,679 83	— —	220 17
	Siirros	10,558,596 97	10,492,854 16	203,138 21	268,881 02

	Siirros	10,558,596 97	10,492,854 16	203,138 21	268,881 02
Vesijohto Florantien alle Kaavin- ja Toivonkadun välille	6,000 —	6,000 —			
S:n Toivonkadun alle	5,900 —	5,900 —			
S:n Kaavinkadun alle	3,100 —	3,100 —			
S:n Nimrodinkadun alle Lastenhoitoyhdistyksen tontin ja Seurasaarentien välille	23,500 —	20,179 83	—	—	3,320 17
S:n Seurasaarentien alle Nimrodinkadulta Ukkokotiin	22,000 —	18,588 91	—	—	3,411 09
S:n Fredriksbergink. alle osoten:sta 4 Pengerkadulle	3,500 —	2,639 05	—	—	860 95
S:n Fredriksbergink. alle Saimaan- ja Karjalankadun välille	9,600 —	6,598 35	—	—	3,001 65
S:n Inarintien alle Ätsärin- ja Ouluntien välille	6,000 —	5,969 16	—	—	30 84
S:n Suvantotien alle Inarintien ja kortt. 546—547 länsipuolisen kadun välille	4,100 —	2,679 23	—	—	1,420 77
S:n Ouluntien alle Inarintien ja kortt. 546—547 länsipuolisen kadun välille	3,700 —	3,507 79	—	—	192 21
S:n kortt. 546—547 länsipuolisen kadun alle Oulun- ja Ätsärintien välille	4,100 —	4,060 84	—	—	39 16
S:n Roineen-, Suvanto- ja Virtaintien alle	10,800 —	10,767 16	—	—	32 84
S:n Maistraatinkadun alle tontilta 31 Magdalenankadulle	16,100 —	14,614 56	—	—	1,485 44
S:n Selmankadun alle	7,300 —	6,129 72	—	—	1,170 28
S:n Böhlenkadun alle Selman- ja Reginankadun välille	11,500 —	8,094 40	—	—	3,405 60
S:n Leankadun alle tontilta 9 Böhlenkadulle	3,600 —	3,216 27	—	—	383 73
S:n Freesenkadun alle Auroran- ja Dagmarinkadun välille	7,100 —	7,154 63	54 63		
S:n Dagmarinkadun alle Freesen- ja Fredrikinkadun välille	3,300 —	4,257 46	957 46		
S:n Tempelikadun alle osoten:sta 1 Nervanderinkadulle	7,800 —	7,306 76	—	—	493 24
Uusia johtoja Hallituksen määräyksen mukaan	10,000 —	9,631 57	—	—	368 43
Vapaakaivon laittaminen Magdalenankadulle Böhleen	750 —	422 64	—	—	327 36
Siirros	10,728,346 97	10,643,672 49	204,150 30	288,824 78	

	Siirros	10,728,346 97	10,643,672 49	204,150 30	288,824 78
Kaasutehdas.					
<i>Hoito.</i>					
Palkat ja palkkiot		60,334 —	63,924 26	3,590 26	
Konttorihuoneiston vuokra		11,000 —	11,000 —		
Konttorin tarverahat		8,500 —	7,038 98	— —	1,461 02
<i>Kaasun valmistuskustannukset.</i>					
Apulaisjohtajan palkka		6,000 —	6,000 —		
Konemestarin palkka		4,450 —	4,450 —		
Vanh. kaasumestarin s:n		3,500 —	3,500 —		
Nuor. kaasumestarin s:n		2,700 —	2,700 —		
S:n s:n		3,000 —	3,000 —		
Konttoriapulaisen palkka		2,100 —	2,100 —		
Tehtaankirjurin palkka		2,100 —	2,020 —	— —	80 —
Tehtaankonttorin tarverahat		2,000 —	1,480 46	— —	519 54
Tavalliset kaasuhiileet		435,000 —	471,289 75	36,289 75	
Hiihlen kuljetus ja pienennys		5,000 —	5,164 95	164 95	
Erittelemättömät tarveaineet		4,000 —	4,212 85	212 85	
Muurarien ja apurien palkat		3,200 —	1,635 54	— —	1,564 46
Retortihuoneen työkuustannukset		20,000 —	19,854 77	— —	145 23
Öljykarburoidun vesikaasun valmistuksen työkust. ja aineet		8,500 —	4,156 04	— —	4,343 96
<i>Höyrykattilakäyttö.</i>					
Palkat		5,500 —	5,290 30	— —	209 70
Polttoaineet ja sekal. tarpeet		18,000 —	17,177 77	— —	822 23
<i>Konekäyttö.</i>					
Palkat		12,500 —	13,520 60	1,020 60	
Öljy ja sekal. tarpeet		2,500 —	2,103 95	— —	396 05
<i>Kaasunpuhdistus.</i>					
Palkat		4,500 —	3,578 87	— —	921 13
Puhdistusaine		6,500 —	4,446 38	— —	2,053 62
Polttoaineet, hehkuttimet, lasit y. m.		2,000 —	2,999 76	999 76	
Sähkövoima ja -valo		5,000 —	7,755 79	2,755 79	
Vesimaksut		8,000 —	13,489 23	5,489 23	
Puhtaanapito, vartioiminen y. m.		10,000 —	10,555 29	555 29	
Jaotuskellon kustannukset		4,500 —	3,277 27	— —	1,222 73
Laboratoriokustannukset		4,000 —	2,506 54	— —	1,493 46
Siirros		11,392,730 97	11,343,901 84	255,228 78	304,057 91

	Siirros	11,392,730 97	11,343,901 84	255,228 78	304,057 91
<i>Kustannukset sivutuotteista.</i>					
Koksin työkustannukset	10,000 —	11,148 26	1,148 26		
Tervan s:n	2,500 —	644 55	— —		1,855 45
Ammoniakin valmistuskustannukset	4,000 —	10,730 98	6,730 98		
Tarveaineiden kustannukset	27,000 —	26,782 55	— —		217 45
<i>Kustannukset katuvalaistuksesta.</i>					
Lyhdynsytyttäjät ja lampunhoitajat	52,000 —	47,798 40	— —		4,201 60
Hekkuttimet ja silinterit	3,500 —	5,052 54	1,552 54		
Lyhtyjen, patsaiden ja lyhtyjohtojen kunnossapito	8,000 —	6,511 89	— —		1,488 11
Lyhdynsytytysaseman vuokra	2,000 —	2,306 —	306 —		
Päivystys, väkiviina y. m.	3,000 —	2,976 83	— —		23 17
<i>Kustannukset yksityisestä kaasun- käytöstä.</i>					
Mittarien lukem. ja maksuj. perim.	33,000 —	39,243 12	6,243 12		
Päivystys, väkiviina y. m.	14,000 —	15,652 81	1,652 81		
<i>Johto-osaston kustannukset.</i>					
1 Insinööri sisäpuol. töitä vart., p:kaa	4,800 —	5,336 65	536 65		
1 Putkimestari s:n s:n, palkkaa . . .	3,600 —	3,575 —	— —		25 —
1 Putkimestari katujohtoja varten . .	3,300 —	3,275 —	— —		25 —
1 Varastokirjuri, palkkaa	2,400 —	2,400 —	— —		
1 Varastokirjurin apulainen, palkkaa	1,500 —	1,665 —	165 —		
Näyttely- ja myymälähuoneiston sekä makasiinien vuokra	8,600 —	8,738 —	138 —		
Myyntikustannuksia ynnä palkkoja .	5,000 —	5,492 76	492 76		
<i>Korjaus ja kunnossapito.</i>					
Rakennukset	3,000 —	9,817 92	6,817 92		
Uunit ja varusteet	10,000 —	6,576 35	— —		3,423 65
Koneet ja laitteet	4,000 —	15,395 47	11,395 47		
Kaasukellot	500 —	1,872 58	1,372 58		
Pääputkiverkko	4,000 —	11,171 02	7,171 02		
Yksityiset talojohdot	500 —	365 97	— —		134 03
Siirros	11,602,930 97	11,588,431 49	200,951 89	315,451 37	

	Siirros	11,602,930 97	11,588,431 49	300,951 89	315,451 37
Kaasumittarit		5,000 —	6,993 21	1,993 21	
Kalusto		4,000 —	9,484 36	5,484 36	
<i>Sekalaisia menoja.</i>					
Korkoa konttokuranttililta kaupun- ginrahaston kanssa		12,000 —	16,404 90	4,404 90	
Palovakuutusmaksut		5,000 —	3,592 78	— —	1,407 22
Tapaturmavakuutusmaksut		1,500 —	1,762 11	262 11	
<i>Kuoletus ja korko.</i>					
Korkoa rakennuspääomalle		229,427 85	255,446 10	26,018 25	
Kuoletusta vahvist. suunnitelm. muk.		138,493 22	140,497 78	2,004 56	
<i>Uutistytöt.</i>					
Pääputkiverkon ulottaminen:					
Viiipurinkadun alle Kristiinan- ja Fredriksberginkadun välille		850 —	850 —		
Kaikukadun alle Laaksokadulta Sör- näisten Rantatiehen		450 —	426 71	— —	23 29
Kristinankadun alle Helsingin- ja Josafatinkadun välille		600 —	600 —		
Vallininkadun alle Vallininkujasta 3 Linjalle		300 —	469 46	169 46	
Speranskyntien alle		2,500 —	3,836 09	1,336 09	
Museokadun alle Runebergin- ja Töö- lönkadun välille		5,400 —	5,836 23	436 23	
Nervanderinkadun alle		4,000 —	2,221 13	— —	1,778 87
Cygnaeuksenkadun alle Nervanderin- ja Museokadun välille		800 —	2,330 16	1,530 16	
Topeliuksenkadun alle Kammion- ja Meilahdenkadun välille		1,500 —	746 67	— —	753 33
Nordenskiöldinkadun ja Hietaniemen- kadun N:o 10 välille		2,600 —	2,278 16	— —	321 84
Aurorankadun alle Arkadian- ja Aurorankadun N:o 10 välille		5,000 —	4,983 33	— —	16 67
Agrikolankadun alle Flemmingin- ja Itä Papinkadun välille		1,500 —	1,500 —		
Kaarlonkadun alle Agrikolan- ja Flemminginkadun välille		1,500 —	181 33	— —	1,318 67
Hallituksen määräyksen mukaan		20,000 —	10,348 16	— —	9,651 84
	Siirros	12,045,352 04	12,059,220 16	344,591 22	330,721 30

	Siirros	12,045,352 04	12,059,220 16	344,591 22	330,723 10
<i>Uusien lyhtyjen asettaminen.</i>					
Noin 250 uutta lyhtyä patsaineen ja johtoineen uusille kaduille petrolilyhtyjen sijaan		33,000 —	8,418 02	— —	*)24,581 98
Noin 100 itsetoimivaa sytyttäjää katu-lyhtyihin		3,500 —	3,530 37	30 37	
Laitteita keskikaupungin valaistuksen parantamiseksi		24,000 —	47,066 29	*)23,066 29	
<i>Jakelujohtot, kaasumittarit ja kalusto.</i>					
Yksityiset talojohdot		10,000 —	7,632 21	— —	2,367 79
Kaasumittarit		75,000 —	82,252 23	7,252 23	
Kalusto		6,000 —	4,126 14	— —	1,873 86
3. Sähkölaitos.					
<i>Hoito.</i>					
Hallituksen palkkio		4,634 —	4,409 23	— —	224 77
Toimitusjohtaja		12,916 67	12,916 67		
Apulaisjohtaja		8,400 —	8,400 —		
Kamreeri		7,000 —	7,000 —		
Kirjanpitäjä		4,200 —	4,200 —		
Rahastonhoitajat		2,100 —	2,100 —		
Konttoriapulaiset		4,800 —	5,325 —	525 —	
Konttorin tarverahat		8,249 33	7,703 85	— —	545 48
<i>Käyttö.</i>					
Insinööri käyttöä varten		6,000 —	6,000 —		
Apulaisinsinööri		4,200 —	4,200 —		
Tilastonlaatija		2,400 —	2,400 —		
Konemestari		3,600 —	3,600 —		
Koneenkäyttäjät		9,000 —	9,300 —	300 —	
S:n		19,800 —	20,544 95	744 95	
Koneenkäyttäjäapulaiset		9,000 —	4,836 37	— —	4,163 63
Lämmittäjät		6,000 —	5,824 30	— —	175 70
Ylimäär. apulaiset		2,500 —	1,474 92	— —	1,025 08
Vuokrat, lämmitys, valo y. m.		7,000 —	8,625 66	1,625 66	
10,000 tonnia kivihiiliä		180,000 —	187,451 12	7,451 12	
	Siirros	12,498,652 04	12,518,557 49	385,586 84	365,681 39

*) Rahatoimikamarin toukok. 23 p:nä 1912 tekemän päätöksen mukaan on 250 uuden lyhdyn ja patsaan hankkimiseen petrolilyhtyjen sijaan myönnetyn määrärahan säästö käytetty keskikaupungin valaistuksen parantamiseen.

	Siirros	12,498,652 04	12,518,557 49	385,586 84	365,681 39
Hiilien kuljetus ja pienennys.	9,000	—	8,946 15	—	53 85
Lisävesi	6,000	—	3,158 13	—	2,841 87
Voitelu- ja puhdistustarpeet	4,500	—	3,442 20	—	1,057 80
Erinäiset muut tarpeet	3,000	—	2,087 09	—	912 91
Akkumul. happi ja tislattu vesi	3,000	—	2,678 25	—	321 75
Korjaukset ja kunnossapito	20,000	—	18,998 88	—	1,001 12
Kunnossapito, lämmitys y. m.	15,000	—	22,988 65	7,988 65	—
Akkumulaattoripatter. kunnossapito	22,000	—	22,000 —	—	—
<i>Jakelu.</i>					
Mittarikonttorin johtaja	3,600	—	3,400 —	—	200 —
Konttoriapulaiset	10,800	—	12,082 40	1,282 40	—
Mittarientarkastaja	3,000	—	3,000 —	—	—
Mittarien kunnossapito ja paikallepano	12,000	—	25,824 12	13,824 12	—
Mittarien lukeminen	5,000	—	5,257 18	257 18	—
Maksujen periminen	14,000	—	14,556 30	556 30	—
Konttorin tarverahat	7,600	—	7,865 05	265 05	—
Päivystys ynnä pikkutarvikkeet	9,000	—	7,155 58	—	1,844 42
Kustannuksia näyttelystä	7,000	—	7,958 19	958 19	—
Tilaaajain hankkimin., ilmoitukset y. m.	6,000	—	2,110 09	—	3,889 91
Katuvalaistuksen voimassapito	11,000	—	14,293 16	3,293 16	—
<i>Johtoverkko.</i>					
Työmestari kaapelitöitä varten	3,600	—	3,600 —	—	300 —
Piirustaja-apulaiset	3,600	—	3,300 —	—	—
Johtoverkon kunnossapito	9,000	—	7,454 55	—	1,545 45
Tarkastusvaunun kunnossapito	2,000	—	2,040 14	40 14	—
Piirustustarvikkeet ja sekalaiset	1,800	—	1,719 06	—	80 94
<i>Johtotyöt, varasto ja korjauspaja.</i>					
Apulaisinsinööri	3,000	—	3,600 —	600 —	—
Työmestari johtotöitä varten	4,200	—	4,200 —	—	—
Apulaistyömestari	2,400	—	—	—	2,400 —
Varastonhoitaja	3,000	—	3,000 —	—	—
Varastokirjanpitäjä	2,400	—	2,400 —	—	—
Konttoriapulaiset	6,600	—	6,750 —	150 —	—
Varastokust. ja konttorin tarverahat	4,900	—	6,532 29	1,632 29	—
Korjauspaja	1,500	—	936 02	—	563 98
<i>Sekalaisia menoja.</i>					
Palovakuutusmaksut	2,000	—	1,710 —	—	290 —
Tapaturmavakuutusmaksut	2,000	—	3,915 01	1,915 01	—
Siirros	12,722,152 04	12,757,515 98	418,349 33	382,985 39	

Siiros	12,722,152 04	12,757,515 98	418,349 33	382,985 39
Korkoja konttokuranttililta kaupunginkassan kanssa	11,000 —	9,983 33	— —	1,016 67
Laboratorikoekil., opintomatk. y. m.	6,000 —	7,950 57	1,950 57	
Kunnossapito, lämmitys y. m.	12,000 —	18,113 61	6,113 61	
<i>Kuoleetus ja korko.</i>				
Korko rakennuspääomalle	243,495 —	329,313 93	85,818 93	
Kuoleetus	109,505 —	176,599 07	67,094 07	
<i>Voittovaroilla teetetyt uutistyöt.</i>				
Sähkötekn. Otto A. Blomqvistille	110,000 —	110,000 —		
A. B. Gottfr. Strömberg O. Y:lle	40,000 —	40,000 —		
Suoritusta etuannista laajennusliikkeen helpottamiseksi	100,000 —	100,000 —		
Sähköval. Brändöhön ja Oulunkylään Vuoden 1911 ylimäär. johtotyöt	30,000 —	28,221 21	— —	1,778 79
Katuosain kiveäminen	15,000 —	15,000 —		
Kaupungin keskiosain sähkökatuvalaistus	9,500 —	10,751 25	1,251 25	
Sähkövalaistuksen ottaminen petroli- valaistuksen sijaan	54,000 —	45,700 34	— —	8,299 66
Satunnaiset kaapeli- ja johtotyöt	20,000 —	30,788 67	10,788 67	
2,000 uuden mittarin ostoon	50,000 —	35,132 —	— —	14,868 —
	100,000 —	98,278 61	— —	1,721 39
<i>Lainavaroilla teetetyt uutistyöt.</i>				
Sähkötehtaan laajennus	700,000 —	700,000 —		
XIII. Yleiset työt.				
1. Rakennukset ja talot.				
Erinäiset korjaukset	51,300 —	50,624 52	— —	675 48
Lumenkuljetus kaup. taloista	7,000 —	2,921 40	— —	4,078 60
Katajanokan Tulli- ja Pakkahuoneen erinäiset korjaukset	7,700 —	7,735 24	35 24	
Raatihuoneen s:n	3,000 —	2,547 08	— —	452 92
Kansankirjaston s:n	3,350 —	2,988 42	— —	361 58
Poliisilaitoksen käytettävänä olevain huoneistojen s:n: Aleks.kadun 22:ssa ja 24:ssä, Pengerkadun 5:ssä ja Ratakadun 10:ssä	13,050 —	12,168 85	— —	881 15
Eteläisen ja pohjoisen palotornin sekä paloasemain s:n	6,670 —	6,732 49	62 49	
Marian sairaalan s:n	20,000 —	20,890 03	890 03	
W. C:n laittaminen Marian sairaalan tuberkuloosipaviljonkiin	2,400 —	2,713 52	313 52	
Siiros	14,447,122 04	14,622,670 12	592,667 71	417,119 63

	Siirros	14,447,122 04	14,622,670 12	592,667 71	417,119 63
Istutusten laittaminen Marian sairaalan vierelle	3,157 50		3,210 17	52 67	
Bengtsårin kasvatuslaitoksen kuuluvain rakennusten erinäiset korjaukset	2,700 —		8,658 95	5,958 95	
Makasiininrannan tavaravajan s:n	6,500 —		5,828 82	— —	671 18
Katajanokan tavaravajain s:n	5,900 —		5,663 37	— —	236 63
Seurahuoneen s:n	7,100 —		7,526 98	426 98	
Korttelin 181 uimahuoneen s:n	5,700 —		6,175 02	475 02	
Kaivopuiston kylpylaitoksen s:n	2,000 —		2,132 37	132 37	
Kaivopuiston uimahuoneitten s:n	5,000 —		4,704 33	— —	295 67
Vuorimiehenkadun talon N:o 9 s:n	11,000 —		13,382 70	2,382 70	
Sisustuksen muutostyöt Hakasalmen huvilassa huoneiston laittamiseksi Helsingin kaupungin museolle sekä Taideteollisuusyhdistyksen kokoelmille	24,900 —		26,898 23	1,998 23	
Puutarhak. varr. olevan, kaupung. omistam. talon täydellinen sisä- ja osittainen ulkopuolinen korj. Sähkövalaistuksen laittaminen Kasarminkadun kauppahalliin	10,000 —		9,033 88	— —	966 12
S:n yleisiin makkiloihin	2,160 —		2,160 —		
Erinäiset Aleksanterink. talon N:o 26 muutostyöt	1,380 —		1,401 28	21 28	
Uusi kulkutautisairaala	2,400 —		2,400 —		
Uusi kunnan mielirairaala	500,000 —		500,000 —		
Hakaniementorin kauppahalli	600,000 —		600,000 —		
Kallion uusi paloasema ja lisämääräraha samaan tarkoitukseen	420,000 —		420,000 —		
Määräraha uutta työ- ja vaivaistaloa sekä erinäisiä sikäläisiä uutistöitä varten	107,500 —		107,500 —		
Rankkurin asunnon muutto	431,840 —		431,840 —		
Aleksanterinkadun talon N:o 26 oston	9,000 —		11,982 69	2,982 69	
4 linjan tontilla 9 olevan Sedmigradskyn pikkulastenkoulutalon s:n ynnä kansankeittiön sisustaminen sinne	400,000 —		400,000 —		
	48,650 —		49,153 69	503 69	
Siirros	17,054,009 54	17,242,322 60	607,602 29	419,289 23	

Siirros	17,054,009 54	17,242,322 60	607,602 29	419,289 23
Toukolan kansakoulutalon laudoitus ja ulkopuolinen maalaus	3,000 —	3,390 52	390 52	
Tehtaankadun kansakoulun erinäiset sisä- ja ulkopuoliset maalaustyöt	4,650 —	4,612 95	— —	37 05
Ratakadun kansakoulun sisäpuolinen maalaus	6,500 —	6,500 —		
Sähkövalojohtot viimeksi mainittuun kouluun, Helsingin kaupungin sähkötehtaan antaman laskun mukaan	5,196 —	5,196 —		
Vuosina 1910 ja 1911 aloitettujen muutostöiden loppuun saattaminen Bengtsärin kasvatuslaitokseen kuuluvassa Södergårdin kivirakennuksessa	18,000 —	23,543 33	5,543 33	
Sikalan ja uuden vajan teettäminen Bengtsäriin	8,550 —	10,838 64	2,288 64	
Vanhankaupungin poliisivartiotuvan vierustan tasoitus y. m.	2,000 —	2,300 72	300 72	
Hermannin paloaseman vierustan s:n	1,500 —	1,527 27	27 27	
Uusi makkila Hakaniemen torille .	2,800 —	2,551 —	— —	249 —
S:n Merisataman vierelle	1,850 —	1,857 31	7 31	
S:n Ruoholahteen	1,850 —	1,747 27	— —	102 73
Uusi käymälä Kolmikulmatorille .	1,500 —	1,216 67	— —	283 33
2. Kadut ja yleiset paikat.				
Erinäiset korjaukset	15,000 —	23,402 22	8,402 22	
Saunakadun keskimäisen kolmasosan kiveäminen I telikkakivillä asfalttiin	40,000 —	40,048 36	48 36	
Kauppatorin länsiosan s:n	15,800 —	15,741 95	— —	58 05
Bulevardikadun kaupungille kuuluvan osan Albertinkadun ja Hieta- lahdenrannan väliltä s:n	20,200 —	16,859 96	— —	3,340 04
P. Makasiini- ja P. Roobertinkadun välisen kaupungille kuuluvan Ka- sarminkadun osan s:n	6,700 —	6,711 22	11 22	
I. Roobertin- ja Uudenmaankadun välisen kaupungille kuuluvan Yrjönkadun osan s:n	18,400 —	18,400 —		
Yrjön- ja Erottajakadun välisen kau- pungille kuuluvan Uudenmaan- kadun osan s:n	5,000 —	5,003 58	3 58	
Siirros	17,232,505 54	17,433,771 57	624,625 46	423,359 43

	Siirros	17,232,505	54	17,433,771	57	624,625	46	423,359	43
Tarkastuspaviljongin ja Makasiinirannan välisen Etelärannan päällystämättömän osan kiv. I tellikkakivillä asfalttiin		14,400	—	13,714	96	—	—	685	04
Siltavuorenrannan ketokiveyksen uudistus ja osittainen laajennus .		4,500	—	4,408	11	—	—	91	89
Rautatien poikki luoteiseen suuntaan käyvän ajotien s:n		1,500	—	1,540	98	40	98		
Kaupungille kuuluvan Puistokadun osan viertäminen		3,000	—	2,353	24	—	—	646	76
Kaivopuiston läntisen lehtokujan s:n		5,200	—	2,863	13	—	—	2,336	87
Kaivopuiston ison lehtokujan s:n .		8,000	—	11,064	96	3,064	96		
I. Viertotien laajennus niiltä kohdin, mihin jo on teetetty tahi vuoden varrella tulee teetetäväksi uutisrakennuksia		15,000	—	15,000	—				
L. Viertotien laajentaminen		10,000	—	10,000	—				
Erinäisten kaupungille kuuluvain katuosain viereisten kaiteitten uudistus ja korjaus		12,700	—	14,805	76	2,105	76		
Kaupungille kuuluvan P. Rautatiekadun osan päällystäminen ketokivillä L. Viertotien ja Runeberginkadun väliltä		27,300	—	27,358	68	58	68		
Kaupungille kuuluvan Arkadiakadun osan s:n P. Rautatie- ja Fredrikinkadun väliltä		800	—	615	86	—	—	184	14
Kaupungille kuuluvan Museokadun osan s:n L. Viertotien ja Cygnaeuskadun väliltä		11,600	—	11,991	37	391	37		
Kaupungille kuuluvan Dagmarinkadun osan s:n Museo- ja Nervanderinkadun väliltä		3,900	—	3,527	64	—	—	372	36
Vilhonvuorikadun tasointi ja viertäminen		18,200	—	20,574	15	2,374	15		
Armfeltintien kaupungille kuuluvan osan viertäminen		5,070	—	6,111	18	1,041	18		
Kaupungille kuuluvan Ehrensvaldintien osan s:n		7,380	—	9,328	54	1,948	54		
Rahapajanrannan päällystäminen ketokivillä Ankkuri- ja I. Satamakadun väliltä		16,000	—	15,988	97	—	—	11	03
Kaupungille kuuluvan Vuori- ja Unioninkadun välisen Vilhonkadun									
Siirros		17,397,055	54	17,605,019	10	635,651	08	427,687	52

	Siirros	17,397,055 54	17,605,019 10	635,651 08	427,687 52
osan sekä Kasvitieteellisen tarhan viereisen Vilhonkadun laajennetun osan päällystäminen I tellikkakivillä	70,800	—	70,800	—	
Unioninkadun laajentaminen Kasvitieteellisen tarhan viereltä sekä sanotun katuos. alaisen lokaviemärin ositt. uudestirakentaminen. . .	24,400	—	24,400	—	
Unioninkadulta Siltavuorenpengermälle vievän ajotien tasoitus . .	12,200	—	13,710	14 1,510 14	
Museokadun ja L. Viertotien yhtymäkohdan kuntoonpano	17,300	—	17,300	—	
Dagmarinkadun tasoitus Temppelel- ja Fredrikinkadun väliltä	20,400	—	20,407	61 7 61	
Freesenkadun s:n	12,500	—	13,123	18 623 18	
Temppelikadun s:n Nervanderinkadulta korttelin 417 tonttiin 12 .	48,500	—	49,258	78 758 78	
Apollonkadun s:n Creutzin- ja Töölönkadun väliltä	31,300	—	33,172	39 1,872 39	
E. Hesperiankadun s:n L. Viertotien ja Creutzinkadun väliltä . .	9,500	—	9,501	57 1 57	
Creutzinkadun s:n	18,200	—	18,369	80 169 80	
Töölönkadun s:n E. Hesperian- ja Kulneffinkadun väliltä	8,900	—	8,611	38 — — 288 62	
Kulneffinkadun s:n Töölönkadun ja L. Viertotien väliltä	12,200	—	12,130	18 — — 69 82	
Nimrodinkadun s:n Töölönkadun ja Seurasaarentien väliltä	38,000	—	38,000	—	
Florantien s:n Kaavin- ja Toivonkadun väliltä	22,500	—	22,500	—	
Sallinkadun s:n	10,500	—	9,607	70 — — 892 30	
Kaavinkadun s:n	10,600	—	10,600	—	
Näkinkujan s:n korttelin 296 viereltä	13,000	—	14,674	66 1,674 66	
Fredriksberginkadun s:n I. Viertotien ja Harjukadun väliltä	62,000	—	62,702	33 702 33	
Fredriksberginkadun s:n puoleen leveyteensä Saimaan- ja Karjalankadun väliltä	3,600	—	3,613	32 13 32	
Itä Papinkadun s:n 5 linjan ja Castréninkadun väliltä	21,000	—	21,001	09 1 09	
Kustaankadun s:n Vaasan- ja Fredriksberginkadun väliltä	16,800	—	17,424	90 624 90	
Siirros	17,881,255 54	18,095,928 13	643,610 85	428,938 26	

	Siirros	17,881,255 54	18,095,928 13	643,610 85	428,938 26
Vaasankadun s:n I. Viertotien ja Flemminginkadun väliltä		51,000 —	54,247 13	3,247 13	
Keiteleentien s:n I. Viertotien ja Inarintien väliltä		5,400 —	6,135 20	735 20	
Inarintien s:n Oulun- ja Ätsärintien väliltä		4,200 —	5,395 26	1,195 26	
Suvantotien s:n Inarintiestä noin 100 metriä länteen		4,800 —	4,643 28	— —	156 72
Ouluntien s:n Inarintiestä noin 100 metriä länteen		3,000 —	3,623 02	623 02	
Suvantotien s:n Vallilan- ja Virtaintien väliltä		8,500 —	8,491 15	— —	8 85
Ylä- ja Ala-Roineentien s:n		17,500 —	16,040 76	— —	1,459 24
Virtaintien s:n		4,500 —	3,533 92	— —	966 08
Maistraatinkadun s:n Magdalenan- ja Fannynkadun väliltä		26,900 —	28,646 89	1,746 89	
Selmankadun s:n		3,250 —	3,462 34	212 34	
Fannynkadun s:n		6,800 —	7,139 25	339 25	
Böhlenkadun s:n Selman- ja Reginankadun väliltä		20,700 —	19,725 15	— —	974 85
Leankadun s:n		5,700 —	6,086 46	386 46	
Sturenkadun länsipuoliskon s:n Porvoon- ja Fredriksberginkadun väliltä		10,000 —	9,971 19	— —	28 81
Nordenskjöldin lehtokujan s:n puoleen leveyteensä		45,000 —	45,000 —		
Lastausraiteen laittaminen Sörnäisten rautatien pohjoispuolelle kortteliin N:o 533		16,500 —	16,500 —		
Väliaik. silta Sörnäisten haararadan poikki Sturenkadun suuntaan		21,000 —	21,000 —		
Santa- ja Busholman järjestelytöihin sekä niiden ja Ruoholahdenrannan välisen yhdistysväylän ja rautatien teettämiseksi		550,000 —	550,000 —		
3. Kanavat ja viemärit.					
Erinäinen kunnossapito		29,000 —	34,582 92	5,582 92	
Täydennystyöt		5,000 —	7,520 59	2,520 59	
Vedenkulutus lokaviemärien huuhteluun		5,000 —	3,815 30	— —	1,184 70
Siirros		18,725,005 54	18,951,487 94	660,199 91	433,717 51

	Siirros	18,725,005 54	18,951,487 94	660,199 91	433,717 51
Viemärikanava Dagmarinkadun alle korttelin 409 tontilta 14 Fredrikin- kadun alaiseen kanavaan sekä korttelin 417 tontilta 9 Temppe- likadun alaiseen kanavaan	5,750 —	5,978 54	228 54		
S:n Freesenkadun alle korttelin 408 tontilta 3 Aurorankadun alaiseen kanavaan	2,200 —	1,989 76	— —	210 24	
S:n Temppe- likadun alle korttelin 417 tontilta 12 Nervanderinkadun alai- seen kanavaan	8,450 —	8,417 55	— —	32 45	
S:n Apollonkadun alle korttelin 435 tontilta 6 Töölönkadun alaiseen kanavaan	4,300 —	4,257 60	— —	42 40	
S:n E. Hesperiankadun alle Creutzin- kadulta Töölönkadun alaiseen ka- navaan	2,150 —	2,215 45	65 45		
S:n Creutzinkadun alle Apollon- ja Museokadun välille sekä korttelin 448 tontilta 5 E. Hesperiankadun alaiseen kanavaan	8,350 —	8,345 61	— —	4 39	
S:n Töölönkadun alle Kulneffin- ja E. Hesperiankadun välille	5,200 —	5,000 80	— —	199 20	
S:n Nimrodinkadun alle Topeliuksen- kadulta Seurasaarentielle, sekä kanavan jatkaminen Bjälbon halki Humallahteen	31,300 —	33,882 35	2,582 35		
S:n Seurasaarentien alle Ukkokodin tontilta Nimrodinkadun alaiseen kanavaan	18,200 —	17,814 59	— —	385 41	
S:n Florantien alle Kaavinkadulta Toivonkadulle	14,300 —	14,358 17	58 17		
S:n Sallinkadun alle	3,000 —	3,827 25	827 25		
S:n Fredriksberginkadun alle Sai- maan- ja Karjalankadun välille	6,750 —	6,665 30	— —	84 70	
S:n Kustaankadun alle korttelin 360 tontilta 19 Fredriksberginkadun alaiseen kanavaan	3,100 —	3,006 30	— —	93 70	
S:n Inarintien alle korttelin 545 tontilta 25 Ätsärintielle, sekä mai- nitun korttelin tontilta 27 Oulun- tielle	4,850 —	4,830 —	— —	20 —	
Siirros	18,842,905 54	19,072,077 21	663,961 67	434,790 —	

	Siiros	18,842,905 54	19,072,077 21	663,961 67	434,790 —
Viemärikanava Suvantotien alle korttelin 546 tontilta 10 korttelien 546 ja 547 länsipuolisen kadun alaiseen kanavaan		2,550 —	2,484 96	— —	65 04
S:n Ouluntien alle Inarintieltä korttelien 546 ja 547 länsipuolisen kadun alaiseen kanavaan		3,350 —	3,250 26	— —	99 74
S:n korttelien 546 ja 547 länsipuolisen kadun alle Ouluntieltä Ätsärintielle		5,450 —	5,100 38	— —	349 62
S:n Suvantotien alle		4,600 —	4,598 86	— —	1 14
S:n Ylä- ja Ala-Roineentien alle		5,250 —	5,141 92	— —	108 08
S:n Virtaintien alle		2,600 —	2,694 29	94 29	
S:n Maistraatinkadun alle korttelin 566 tontilta 21 Magdalenankadun alaiseen kanavaan, sekä korttelin 571 tontilta 23 korttelin 573 tontille 31		12,000 —	11,705 71	— —	294 29
S:n Böhlenkadun alle Selmankadulta Reginankadulle		10,500 —	10,096 71	— —	403 29
S:n Böhlenkadulta korttelin 573 tontin 38 halki Maistraatinkadun eteläpuoliseen avonaiseen ojaan		6,200 —	5,815 35	— —	384 65
S:n Leankadun alle korttelin 569 tontilta 9 Böhlenkadun alaiseen kanavaan		4,350 —	4,233 80	— —	116 20
Eläintarhanalueen puhdistusasema L. Viertotien itäpuolelta Töölönlahteen laskevia lokaviemärejä varten, sekä laskujohto vanhalta Eläintarhantieltä mainitulle, puhdistusasemalle		158,600 —	158,600 —		
4. Tiet.					
Erinäiset korjaukset		10,000 —	12,988 06	2,988 06	
Jalkakäytävä uuden Eläintarhantien vieritse Säästöpankirannasta Helsinginkadun jatkoksen leikkauskohtaan		22,200 —	23,063 13	863 13	
	Siiros	19,090,555 54	19,321,850 64	667,907 15	436,612 05

Siirros	19,090,555 54	19,321,850 64	667,907 15	436,612 05
Ullanlinnanvuoren ajotien korjaus Tähtitornin- ja Unioninkadun vä- liltä	2,200 —	1,651 84	— —	548 16
Eläintarhan kehätien s:n	9,500 —	10,975 99	1,475 99	
Eläintarhantien s:n Diakonissalaitok- sen ja L. Viertotien väliltä	5,000 —	5,372 28	372 28	
Tie L. Viertotieltä Tilkan niitylle rankkurin uuteen asuinpaikkaan	2,000 —	2,056 37	56 37	
5. Viertotiet.				
Erinäiset korjaukset	15,000 —	18,369 51	3,369 51	
I. Viertotien viereisen jalkakäytävän jatkaminen	7,000 —	7,625 10	625 10	
L. Viertotien viereisen s:n	5,000 —	5,426 51	426 51	
6. Satamat.				
Erinäiset korjaukset	25,000 —	40,956 67	15,956 67	
Alasmenosillat jälle ynnä laiturien ja jäärailojen aitaukset	5,000 —	5,030 90	30 90	
Satamain ruoppaus	20,000 —	17,176 35	— —	2,823 65
Ruoppauselevaattorin muutto	4,000 —	4,830 69	830 69	
Ruoppausvarastopaikan järjestämi- nen Sörnäisten niem. vierelle	10,000 —	10,157 19	157 19	
Sumpparin itärannassa olevan ylei- sen laiturin uudistus ja pitentä- minen	3,500 —	3,772 53	272 53	
Makasiininrannan eteläosan sillan- kansituksen osittainen päällystä- minen II tellikkakivillä	4,000 —	4,702 38	702 38	
Eteläisen laiturihaaran länsiosan uudestirakentaminen	3,100 —	3,273 78	173 78	
Sörnäisten Rantatien varrella Lintu- lahdenkadun edustalla olevan pur- kaussillan korjaus	2,350 —	2,308 79	— —	41 21
Sörnäisten läntisen purkaussillan arkkujen kansituksen uudistus	15,500 —	22,811 04	7,311 04	
Pohjoisrannassa oleva soutu- ja moot- toriveneiden kytkylaituri	25,000 —	28,473 71	3,473 71	
Isomman ruoppauslaitoksen ynnä tarpeellisten proomujen ostoon	200,000 —	200,000 —		
Makasiininrannassa olevan 25 tonnin nostokranan järjestäminen sähkö- voimalla käyväksi	10,000 —	10,000 —		
Siirros	19,463,705 54	19,726,822 27	703,141 80	440,025 07

	Siirros	19,463,705 54	19,726,822 27	703,141 80	440,025 07
7. Istutukset.					
Istutusten ja taimistojen kunnossapito	102,800 —	104,652 04	1,852 04		
Eläintarhan urheilukentän järjestysmiehen palkkaus	600 —	600 —			
Saman urheilukent. kunnossapito	1,000 —	1,033 37	33 37		
Punanotkon leikkikentän kunn.pito	500 —	495 15	— —		4 85
Haapaniemen istutusmailla olevan urheilukentän s:n	800 —	799 81	— —	—	19
Kaupunginpuutarhan asuinrakennusten polttoaineet	1,200 —	1,201 40	1 40		
S:n erinäisten huoneistojen lämmitys, siivoaminen ja valaistus	510 —	512 97	2 97		
Talvipuutarhan kunnossapito	6,000 —	6,071 80	71 80		
Kaupunginpuutarhan tallipalvelijaston palkkaus, tallin rehut y.m. menot	6,300 —	6,275 10	— —		24 90
Kaupunginpuutarhan kasvihuoneitten korjaus	500 —	437 37	— —		62 63
Alpin kunnossapito	1,500 —	1,493 40	— —		6 60
Vanhempain nurmien ja käytävien uudistus	4,500 —	4,503 69	3 69		
Aitausten kunnossapito	3,500 —	3,505 37	5 37		
Mullanvalmistus kaup. istutuksia vart.	3,500 —	3,403 76	— —		96 24
Lannan osto kasvilavoihin	650 —	514 50	— —		135 50
Kaupungin vesilintujen hoito	1,000 —	1,139 90	139 90		
Leposohvain korjaus	2,200 —	2,196 99	— —		3 01
Työkalujen osto ja korjaus	2,500 —	2,475 44	— —		24 56
Kaupungin kaikissa istutuksissa, kasvihuoneissa y. m. kulutetun veden korvaus	12,000 —	12,993 63	993 63		
Vesijohtojen laittaminen erinäisiin kaupungin istutuksiin	7,000 —	6,818 10	— —		181 90
Kasvihuoneen ja 6 kasvisuojan ynnä niihin kuuluvan lämpöjohdon laittaminen Kaupunginpuutarhaan	70,350 —	76,934 07	6,584 07		
Näiden rakennuspaikkain tasoitus	32,000 —	31,478 32	— —		521 68
Rautat. itä- ja Alppilantien länsipuol. alueen järjestäminen	15,000 —	15,000 —			
Kaupunginpuutarhaa pohjoispuolelta rajoittava kiviaita	3,000 —	3,067 80	67 80		
Korttelin 127 pohjoisosan tasoitus	10,000 —	10,017 24	17 24		
Siirros	19,752,615 54	20,024,443 49	712,915 08	441,087 13	

	Siirros	19,752,615 54	20,024,443 49	712,915 08	441,087 13
Haapaniem. urheilukentän ympäryksen istutustöiden jatkaminen . . .	4,450 —	4,444 32	— —	— —	5 68
Kaivopuiston tasoitus- ja istutustöiden jatkaminen	5,000 —	4,979 36	— —	— —	20 64
Istutusten järjestäminen 6 kaupunginosassa Tehtaan- ja Laivurinkadun välisessä kulmauksessa . .	10,000 —	9,999 64	— —	— —	— 36
Simonkadun viereisen avonaisen paikan istutusten järjestäminen . . .	5,000 —	4,997 23	— —	— —	2 77
Kaisaniemen puiston järjestäminen .	30,000 —	30,000 —	— —	— —	— —
Kelkkaratain järjestäminen	3,000 —	3,000 24	— —	24 —	— —
Savilan taimiston töiden jatkaminen	2,500 —	2,491 86	— —	— —	8 14
Punanotkon tasoitus- ja istutustöiden jatkaminen	10,000 —	9,688 39	— —	— —	311 61
8. Puhtaanapitolaitos.					
Kaupungin rantasilloilla olevain taravavajain, kauppahallien sekä Aleksanterinkadun talon 1 ja Länsirannan talon 10 pihain puhtaanapito	5,000 —	4,884 44	— —	— —	115 56
Kaatopaikkain ja laiturienn kunnossapito	5,000 —	5,951 10	— —	951 10	— —
Vartijain palkkaus	7,000 —	8,401 38	— —	1,401 38	— —
Makkien ja käymäläin puhtaanapito	15,000 —	24,039 36	— —	9,039 36	— —
Samain korjaus	2,000 —	2,283 98	— —	283 98	— —
Käymäläin vedenkulutus, arviolta .	5,000 —	5,182 —	— —	182 —	— —
Kaupungin yleisten paikkain ja katuosain puhtaanapito	130,000 —	142,683 08	— —	12,683 08	— —
Kaupungille kuuluvain teiden puhtaanapito 6 kaupungiosan huvilaluueella	11,500 —	3,213 73	— —	— —	8,286 27
Keskikaupungin katujen kastelu . .	28,500 —	25,327 66	— —	— —	3,172 34
Keskikaupungin katujen kasteluun ja Kauppatorin huuhteluun käytetty vesi	22,000 —	11,343 99	— —	— —	10,656 01
Viertoteiden puhtaanapito	40,000 —	51,729 97	— —	11,729 97	— —
Kaivopuiston viertoteiden s:n . . .	1,000 —	946 26	— —	— —	53 74
Teiden s:n	18,000 —	21,810 79	— —	3,810 79	— —
Venesatamain s:n	2,000 —	6,041 49	— —	4,041 49	— —
Jäiden s:n	1,500 —	1,367 30	— —	— —	132 70
3 työkaluvajan teettäminen . . .	900 —	1,233 74	— —	333 74	— —
Siirros	20,116,965 54	20,410,484 80	757,372 21	463,852 95	

Siirros	20,116,965 54	20,410,484 80	757,372 21	463,852 95
9. Yleinen makkien puhtaanapito.				
Palkkauksia, miehistö ja ajomiehet	140,000 —	177,655 40	37,655 40	
10 hevosen rehut	10,000 —	9,499 11	— —	500 89
Sekalaisia menoja desinfioimis-				
aineista, työkaluista y. m.	8,200 —	12,103 88	3,903 88	
Ajoneuvojen, rikkalaatikkojen, levy-				
astiain ja kansien korjaus	12,080 —	8,068 33	— —	4,011 67
Rautatierahteja	40,000 —	31,241 55	— —	8,758 45
Rautatievaunujen korjaus	2,400 —	2,914 45	514 45	
400 panosta kannellisia makkiasti-				
oita	7,300 —	7,556 30	256 30	
10 rikkain kuljetusrattaat	4,250 —	4,240 —	— —	10 —
Malmin kaatopaikalla olevan lastaus-				
laiturin uudistus sekä erinäisten				
sikäläisten rakennusten korjaus	3,600 —	3,592 36	— —	7 64
Uusi kaivo Malmille pumppuineen				
ja putkenosineen	2,400 —	2,562 70	162 70	
Höyrykattila putkijohtoineen y. m.	3,200 —	3,100 50	— —	99 50
10. Työkalut.				
Erinäiset ostot ja korjaukset	10,000 —	17,968 58	7,968 58	
Kivenkuljetusproomun uudistus	3,500 —	3,697 50	197 50	
Kahden ruoppausproomun sn	6,000 —	5,751 21	— —	248 79
6 kasteluvaunun muutostyöt	3,600 —	3,660 55	60 55	
Höyryjyrän uudet takapyörät sekä				
erinäiset pienemmät korjaukset	2,000 —	2,754 29	754 29	
Lisämääräraha höyrykattilan hank-				
kimiseksi porakoneeseen	3,300 —	740 —	— —	2,560 —
17 kasteluvaunu maalaus	850 —	795 —	— —	55 —
3 purgator-rattaiden ostoon	650 —	645 —	— —	5 —
12 uudet rattaat rikkain kuljetta-				
miseksi kaupungin yleisiltä pai-				
koilta ja katuosilta	5,100 —	5,015 —	— —	85 —
Lakaisukoneiden korjaus ja maa-				
laus	900 —	575 50	— —	324 50
11. Sekalaista.				
Hengenpelastuskalujen, halkomittain				
y. m. kunnossapito	4,000 —	3,461 10	— —	538 90
Erinäisten pesuhuoneitten ja pesu-				
laiturien hoito ja korjaus	10,000 —	9,715 82	— —	284 18
Siirros	20,400,295 54	20,727,798 93	808,845 86	481,342 47

Siirros	20,400,295 54	20,727,798 93	808,845 86	481,342 47
XIV. Eläkkeet ja apurahat.	64,099 67	45,494 85	— —	18,604 82
XV. Sekalaiset menot.				
Wallilan rakennustoiminnan avustus- rahasto	139,250 —	139,250 —		
Polttoaineet	6,000 —	9,271 15	3,271 15	
Valaistus ynnä juhla- valaistukset	7,000 —	4,843 32	— —	2,156 68
Myrskynvarotussähkösanom- at	250 —	60 —	— —	190 —
Palovakuutusmaksut	20,000 —	21,060 36	1,060 36	
Kunnan asetuskokoelman julkaise- minen ja kodifoinnin	8,800 —	8,767 55	— —	32 45
Määräraha henkikirjoittajalle ja henkikirjoittajan huoneiston sii- voomiseen	5,300 —	6,542 70	1,242 70	
Palkkio 2:lle kalastuksen kaitsijalle sekä puutavarain lauttauksen val- vomisesta kaup. satama-alueella	1,050 —	1,156 40	106 40	
Kustannukset Kumtähdestä, Meilah- desta, Rekolasta, Oulunkylästä, Böhlestä ja Nybondaksesta	7,000 —	9,025 45	2,025 45	
S:n Bengtsärin maatilasta	8,850 —	10,168 11	1,318 11	
S:n Henrik Borgströmin kansan- puist. Turholmassa	2,000 —	1,337 41	— —	662 59
Palkkio talonisännöitsijälle	1,500 —	1,500 —		
Määräraha Vankeusyhdistyksen tur- vakodille	1,200 —	1,200 —		
1 Rankkuri, paitsi vap. asuntoa ja polttop., palkkiota sekä korvausta erinäisistä toimituksista	1,880 —	2,155 —	275 —	
Vahingonkorvausta työntekijöille ruu- miinvammasta	4,300 —	4,750 23	450 23	
Määräraha huoneiston vuokraamiseen Aleksanterinkadun talosta N:o 16	4,000 —	2,546 30	— —	1,453 70
S:n huoneiston vuokraamiseksi posti- pakkiosastolle Tulli- ja pakka- huoneesta	12,000 —	12,000 —		
Kustannuksia pakkahuoneessa ole- vasta kaupungin työkunnasta	22,000 —	27,049 53	5,049 53	
Normaalikellojen kunnossapito	1,630 —	1,630 —		
Kalustoa kaupungin taloihin sekä sen korjaus ja täydennys	15,000 —	23,652 74	8,652 74	
Puhelinmaksut	9,000 —	8,224 15	— —	775 85
Siirros	20,742,405 21	21,069,484 18	832,297 53	505,218 56

	Siirros	20,742,405 21	21,069,484 18	832,297 53	505,218 56
Määräraha koiraveron koskevan aset. noudattamisen valvontaa varten sekä erin. koiraveron aiheuttamia kustannuksia		1,300 —	1,304 —	4 —	
Kauppatorin suihkukaivon käyttö ja hoito		3,300 —	2,269 82	— —	1,030 18
Keittiöparakin teettäminen poliisimanees. vierelle sotaväen liiketkannalle panon varalta sekä kalusto samaan		9,533 95	9,533 95		
Kustannuksia vedenkulutuksesta vapaa-kaivoissa, satamain vesijohdoissa y. m.		13,380 —	8,795 59	— —	4,584 41
Vedenkulutus y. m. erinäisissä kaupungin omistamissa taloissa ja huoneistoissa.		500 —	2,379 42	1,879 42	
Puolipäivätunnin merkinanto		300 —	300 —		
Taksoitettujen varain ja muiden tulojen vähennys ja palauttaminen		175,000 —	253,049 19	78,049 19	
Arvaamattomiin tarpeisiin Kaupunginvaltuuston määräyksen mukaan.					
II. <i>Kaupungin virastot.</i>					
Palkankorotusta nuor. oikeusraatimiehelle Fr. Gyllingille	583: 33	— —	583 33		
Palkankorotusta nuor. oikeusraatimiehelle Ivar Blåfieldille	250: —	— —	250 —		
Väliaikaisen toisen jaoston palkkaamiseksi Raastuvanoikeuden ensimmäiseen osastoon	4,367: —	— —	4,367 —		
Kesäloman valmistamiseksi Raastuvanoikeuden väliaik. viidennelle osastolle	850: —	— —	850 —		
Siirros	6,050: 33	20,945,719 16	21,353,166 48	912,230 14	510,833 15

Siirros	6,050: 33	20,945,719 16	21,353,166 48	912,230 14	510,833 15
Kaupunginviskaali Adolf Mestertonin viransijaisen palkkioksi . . .	500: —	—	500 —		
Kahden uuden ulosottoapulaisen palkkaamiseksi Kaupunginvoudin konttoriin . . .	2,800: —	—	2,650 —	—	150 —
Yhden uuden ulosottoapulaisen palkkaamiseksi Kriminaalieksekuutturille	1,350: —	—	1,350 —		
III. <i>Kunnallishallinto.</i>					
Lisätyn virkamiehistön palkkaamiseksi Kaupunginvaltuuston kansliaan	5,066: 64	—	5,066 64		
Pörssitalossa olevan Kaupunginvaltuuston kokoussalin ja kanslian vuokraan ja valoon .	6,904: 30	—	6,904 30		
Apulaissihteerin palkkaamiseksi Rahatoimikamariin	5,000: —	—	5,000 —		
Rahatoimikamarin vahtimestarin palkanlisäykseksi	600: —	—	600 03	—	03
Apulaisvaakamestari Georg Tidermanin viransijaisen palkkioksi	300: —	—	300 —		
Moottoriveneen ostoon Satamakonttorin käytettäväksi	4,250: —	—	4,250 —		
Merenkulkua turvaavia toimenpiteitä varten .	30,000: —	—	30,000 —		
Rakennuskonttorin virkamiesten matkastipendeiksi	3,000: —	—	3,000 —		
Kaupungin Rakennuskonttorin kaluston ostoon	7,277: 20	—	7,277 20		
Siirros	73,098: 47	20,945,719 16	21,420,064 65	912,230 17	510,983 15

	Siirros	73,098: 47	20,945,719 16	21,420,064 65	912,230 17	510,983 15
Huoneistojen vuokra- miseksi ja sisustami- seksi erinäisiä kaupun- gin virastoja varten P. Esplanaatikadun ta- lostä N:o 25		11,023: 33	—	11,023 33		
Tilastokonttorille kau- pungin kunnalliskerto- muksen julkaisemista varten		1,200: —	—	1,198 90	—	1 10
Tilastokonttorin tarve- rahain lisäämiseksi . .		1,400: —	—	1,400 —		
Kirjoitus- ja laskukoneen ostoon Tilastokontto- rille		3,225: —	—	3,225 —		
Kirjoituskoneen ostoon Taksoitusvalmistelu- kunnalle		700: —	—	695 80	—	4 20
Taksoitusvalmistelukun- nalle uuden ääniluet- telon laatimista var- ten		1,600: —	—	1,664 25	64 25	
Talonmiehen palkkaami- seksi Hakasalmen hu- vilaan		900: —	—	900 —		
Rakennustarkastuksen uutta palkkaussääntöä varten		11,792: 72	—	11,758 98	—	33 74
Kesäloman hankkimi- seksi vakinaiselle ja apulaisrakennustarkas- tajalle		800: —	—	400 —	—	400 —
Erinäisiin Musiikkilauta- kunnan palkkoihin ja tarverahamenoihin . .		1,558: 43	—	1,875 40	316 97	
Kansanlastentarhain joh- tokunnan tarverahoiksi		500: —	—	426 50	—	73 50
	Siirros	107,797: 95	20,945,719 16	21,454,632 81	912,611 39	511,495 69

Siirros 107,797: 95	20,945,719	16	21,451,632	81	912,611	39	511,495	69
<i>VI. Poliisilaitos.</i>								
Kahden naispuolisen houreinhoitajan palkkaamiseksi poliisilaitokseen	400: —	—	400	—				
<i>VII. Terveysten ja sairaanhoito.</i>								
Terveystenhoitolautakunnan tarverahain lisäämiseksi	1,000: —	—	1,000	—				
Kivelän sairaalan voimassapitoon 1912 vuoden viimeisen neljänneksen aikana . . .	82,371: 25	—	77,992	19	—	—	4,379	06
Kaitsijan palkkaamiseksi Böhleen	1,333: 32	—	833	30	—	—	500	02
Lisämääräraha Humaliston tuberkulootissairaalan voimassapitoon	4,000: —	—	4,000	—				
Marian sairaalan tuberkuloosipoliklinikan johtajan apulaisen palkkaamiseksi sekä poliklinikan voimassapitokustannuksiin	3,300: —	—	3,300	—				
Kesäpäiväparantolan laittamiseen	12,000: —	—	11,896	29	—	—	103	71
Kesäpäiväparantolan voimassapitoon ja kaluston ostoon	10,575: —	—	7,472	24	—	—	3,102	76
Kolmen kaitsijain palkkaamiseksi terveyspoliisilaitokseen	4,000: —	—	3,499	89	—	—	500	11
Kotien desinfioimiseen	6,000: —	—	6,000	—				
Lääkkeisiin ja keuhkomädän tartuttamaintallien desinfioimiseen	663: 66	—	663	66				
Siirros 233,441: 18	20,945,719	16	21,571,690	38	912,611	39	520,081	35

	Siirros 233,441: 18	20,945,719 16	21,571,690 38	912,611 39	520,081 35
Terveydellisten tutkimusten laboratorioa varten	2,500: —	—	2,489 20	—	10 80
Lastensairaalan kuntoon panemiseksi ja voimassapitämiseksi Lapinlahdenkadun 31:ssä	8,650: —	—	8,650 —		
Satunnaisten kulkutautien vastustamiseen ja niiden johdosta annettavaan sairaanhoitoon	24,998: 58	—	24,998 58		
<i>VIII. Vaivaishoito.</i>					
Vaivaishoitohallituksen rekisteritoimiston perust. ja sen huoneiston sisustamiseen	9,000: —	—	9,000 —		
Amanuenssin palkkaamiseksi vaivaistalon sairaalaan	1,200: —	—	1,200 —		
Lisämääräraha vaivaistalon erinäisiä osastoja varten	10,000: —	—	10,000 —		
Uuden työ- ja vaivaistalon lisäkustannuksiin viimeisen vuosineljänneksen aikana .	7,100: —	—	7,100 —		
Työn jakamiseksi köyhille työttömille naisille Hyväntekeväisyyden järjestämisyhdistyksen välityksellä .	5,000: —	—	5,000 —		
Kaupunkilähetykselle työn hankkimiseksi työttömille	5,000: —	—	5,000 —		
<i>IX. Opetus- ja sivistyslaitokset.</i>					
Tyttöjen ammattikoulun opettajattaren Anna Pulkisen matkavuksi	1,000: —	—	1,000 —		
Siirros 307,889: 76	20,945,719 16	21,646,128 16	912,611 39	520,092 15	

	Siirros	307,889: 76	20,945,719 16	21,646,128 16	912,611 39	520,092 15
Lämmityksen ja valon kustantamiseksi Helsingin käsityökoululle Puutarhakadun talosta N:o 4 luovutetuissa huoneistoissa	770: —	—	—	578 77	—	191 23
Ruotsinkielisen pikkukoulun voimassapitoon ruotsinkielisessä pikkukoulunopettajaseminaarissa.	2,000: —	—	—	2,000 —	—	—
Werkon seminaarin harjoituskoulun voimassapitoon	1,690: —	—	—	1,690 —	—	—
Palokaluja ostamiseksi Bengtsårin kasvatustaitokseen	1,045: —	—	—	1,045 —	—	—
Sörnäsissä olevan Helsingin kaupungin kirjaston haaraosaston vuokraan	230: —	—	—	229 20	—	80
Erityisen lainausosaston järjestämiseksi Helsingin kaupungin kirjastoon lapsia ja nuorisovarten	4,335: —	—	—	3,639 76	—	695 24
Ylimääräisten apulaisten palkkaamiseksi Helsingin kaupungin kirjastoon	1,500: —	—	—	1,518 50	18 50	—
Erinäisille kansanlastentarhoille	13,290: —	—	—	13,290 —	—	—
Kansanlastentarhain tarkastajan, neiti Thyra Gahmbergin matkapurahaksi	1,500: —	—	—	1,500 —	—	—
Filharmoniselle soittokunnalle ja Helsingin Torvisoittokunnalle	39,400: —	—	—	39,400 —	—	—
Ruots. Teatterille	5,000: —	—	—	5,000 —	—	—
Aktiebolaget Folkteatern	9,000: —	—	—	9,000 —	—	—
Helsingin Symfoniaorkesterille	75,000: —	—	—	75,000 —	—	—
Siirros	462,649: 76	20,945,719 16	21,800,019 39	912,629 89	520,979 42	

	Siiros 462,649: 76	20,945,719	16	21,800,019	39	912,629	89	520,979	42
<i>X. Yleiset rasitukset.</i>									
Palkanlisäykseksi Majoi- tuslautakunnan vahti- mestarille	333: 33	—	—	333	33				
<i>XII. Kaupungin teknilliset laitokset.</i>									
1. Vesijohtolaitos.									
Vesijohdon teettämiseksi Sörnäsän niemekkeeltä Sumpparin kautta Kor- keasaarelle	30,000: —	—	—	30,000	—				
Vesijohdon teettämiseksi poliisimaneesiin Rune- berginkadun tontille N:o 16	1,200: —	—	—	1,200	—				
Hakasalmen huvilaan vievän vesijohtoput- ken uudistus	2,500: —	—	—	2,501	45	1	45		
<i>XIII. Yleiset työt.</i>									
1. Rakennukset ja talot.									
Tilkassa sijaitsevan uuden rankkurinasun- non tallirak. laajenta- miseen	500: —	—	—	500	—				
Erinäisten töiden teettä- miseksi Ulriikkaporin kaivuhuoneella	6,068: —	—	—	6,068	—				
Tavaratoimistohuoneiston korjaamiseksi ja säily- tyshuoneen laittami- seksi rautatien kapi- neita varten	4,130: —	—	—	4,668	84	538	84		
Hakasalmen kähden pien- nen kylkirakennuksen erinäisiä muutos- ja korjaustöitä varten	8,400: —	—	—	9,557	64	1,157	64		
	Siiros 515,781: 09	20,945,719	16	21,854,848	65	914,327	82	520,979	42

	Siirros 515,781: 09	20,945,719 16	21,854,848 65	914,327 82	520,979 42
Marian sairaalan höyrykattilalaitteen parantamiseen	7,500: —	—	7,500 —		
Höyrymankeliu hankkimiseksi Marian sairaalaan	5,560: —	—	5,560 —		
Aitauksen teettämiseksi Leppäsuon n. s. kolera-parakkien ympärille	1,000: —	—	823 84	—	176 16
Humaliston tuberkuloottissairaalan erinäisiä korjaustöitä varten	4,700: —	—	4,700 —		
Huoneen laittamiseksi Länsirantaan eräiden tuontitavarain mikroskoopista ja kemiallista tutkimusta varten	675: —	—	688 24	13 24	
Aleksanterinkadun talon N:o 26 sisäisiin korjaustöihin	11,500: —	—	11,500 —		
Suoranaisen puhelinjohdon teettämiseksi uuteen työ- ja vaivastaloon	701: —	—	632 —	—	69 —
Pukeutumisosaston laittamiseksi poliisilaitoksen ratsastusmaaneisiin	375: —	—	375 —		
Böhlen esikaupungissa Herttakadun varrella vuokratontilla N:o 2 olevain rakennusten oston	11,000: —	—	11,000 —		
<i>XIV. Eläkkeet ja apurahat.</i>					
Tilapäisavustukseksi työmies V. Sigfrid Walleniukselle	150: —	—	150 —		
Siirros 558,942: 09	20,945,719 16	21,897,777 73	914,341 06	521,224 58	

	Siirros 558,942: 09	20,945,719 16	21,897,777 73	914,341 06	521,224 58
Lisäeläkkeeksi kaupunginpalvelija A. M. Olinille	80: —	—	80 —		
Eläkkeeksi kirvesmies K. G. Danielsson-Sandbergille	400: —	—	400 —		
Eläkkeeksi satamakons- taapelinleski H. G. Gustafssonille lapsi- neen	175: —	—	175 —		
Elinkautiseläkkeeksi työ- miehenleski Kristiina Jokiselle	60: —	—	60 —		
Elinkautisavustukseksi vesijohtotyöntekijä J. G. Lindströmille . .	99: 99	—	99 99		
Elinkautisavustukseksi työmies Henrik Dahl- stedtille	300: —	—	300 —		
Elinkautisavustukseksi työmiehenleski Wil- helmina Lindholmille	80: —	—	80 —		
<i>XV. Sekalaiset menot.</i>					
Erinäisten juhlallisuuk- sien kustantamiseksi valtionrautateiden vii- sikymmenvuotispäivän johdosta	1,000: —	—	—	—	1,000 —
Erinäisiin kaupungin työkunnasta vuonna 1911 olleisiin kustan- nuksiin	1,310: 84	—	1,310 84		
Raatihuoneella olevan Kaupunginvaltuuston ent. kokoussalin jäl- jennöksen aikaansaa- miseksi	500: —	—	500 —		
Apurahaa 6:nneen yleisen pohjoismaisen aisti- vialliskoulukokouksen toimeensaamiseksi . .	5,000: —	—	5,000 —		
	Siirros 567,947: 92	20,945,719 16	21,905,783 56	914,341 06	522,224 58

Siirros 567,947: 92	20,945,719 16	21,905,783 56	914,341 06	522,224 58
Helsingin talvilaivalii- kennemahdollisuuksi- en selvittämiseksi . . . . . 10,000: —	—	10,000 —	—	—
Erinäisten uusien rau- tatielinjaehdotusten alustavaan valmiste- luun . . . . . 10,000: —	—	10,000 —	—	—
Edustuskustannuksiin maamme erinäisten kaupunkien valtuusto- jen edustajain yhtei- sessä kokouksessa 3,575: 55	—	3,575 55	—	—
Kunnallisen Keskustoi- miston voimassapi- toon 7,763: 76	—	7,763 76	—	—
Kesäloman hankkimi- seksi erinäisille kau- pungin työntekijöille 14,200: —	—	7,391 77	—	6,808 23
Uusia katujen ja torien nimikilpiä varten . . . . . 10,000: —	—	10,000 —	—	—
C. L. Engelin ja J. A. Ehrenströmin rint- kuvain oston . . . . . 600: —	—	600 —	—	—
Nuorisoliitto Fylgialle . . . . . 1,000: —	—	1,000 —	—	—
Menetetyt vuokra-alueen korvaukset . . . . . 1,500: —	—	1,500 —	—	—
Eläinsuojelusyhdistykselle ja Eläinten Ys- tävään yhdistykselle koirain lopettamiseksi ihmisyden vaatimus- ten mukaisesti . . . . . 1,200: —	—	1,200 —	—	—
627,787: 23	350,000 —	—	277,787 23	—
<i>Smk 350,000: — — 611,698: 49</i>				
Siirros	21,295,719 16	21,958,814 64	1,192,128 29	529,032 81

	Siirros	21,295,719 16	21,958,814 64	1,191,128 29	529,032 81
Edellisiltä vuosilta siirrettyjä tilejä.					
Viemärikanava Museokadun alle . .	—	—	1,511 81	1,511 81	
Tenniskenttään laittamiseksi Kaisaniemeen	—	—	2,576 53	2,576 53	
Rahasääntöön panemattomia menoja.					
Vesijohtolaitoksen erinäisiä menoja	—	—	5 15	5 15	
Kaasutehtaan erinäisiä menoja . .	—	—	23,852 68	23,852 68	
Sähkötehtaan erinäisiä menoja . .	—	—	3,430 17	3,430 17	
Katuvalaistukseen myönnetyn valtioavun palautus	—	—	9,170 —	9,170 —	
Vallilan kunnalliset työväenasunnot	—	—	1,183 50	1,183 50	
Eläintarhan lokaveden puhdistusasema	—	—	1,298 87	1,298 87	
	<i>Smc</i>	21,295,719 16	22,001,843 35	1,235,157 —	529,032 18
Säästö vuoteen 1913	—	—	2,122,940 22	—	—
Yhteensä <i>Smc</i>		21,295,719 16	24,124,783 57	1,235,157 —	529,032 81

Tulotilit.	Rahasäännössä lasketut tulot	Tuloja tilien mukaan	Vajausta	Ylijäämää
Säästöä edelliseltä vuodelta . . .	1,600,000	2,640,526 31		
I. Korot ja kuoletusapu-				
maksut.				
Kaupungin lainaobligatsioneista . . .	23,700	25,219 40	— —	1,519 40
Tontinlunastuksista	600,000	567,887 91	32,112 09	
Lahjoitusrahastoista, joiden korot tulevat kaupungille	24,000	23,232 95	767 05	
Erinäisiä korkoja ja osinkoja	795,000	894,442 50	— —	99,442 50
Teknill. laitosten etuaneista	48,000	39,726 99	8,273 01	
Vesijohtolaitoksen rakennuspääoman kuloitus	135,750	143,073 16	— —	7,323 16
S:n korko	272,250	312,990 36	— —	40,740 36
Kaasutehtaan s:n kuloitus	138,493 22	140,497 78	— —	2,004 56
S:n korko	229,427 85	255,921 10	— —	26,493 25
Sähkötehtaan s:n kuloitus	109,505	176,599 07	— —	67,094 07
S:n korko	243,495	340,593 26	— —	97,098 26
II. Tontinlunastukset . . .	1,100,000	2,027,788 26	— —	927,788 26
III. Kaupungin kiinteä				
omaisuus.				
1. Veroja lahjoitetuista tiloista . . .	1,100	1,181 29	— —	81 29
2. Kaupunkiin yhdistetty alue.				
Vuokria rakennuksista ja taloista . . .	182,000	180,502 98	1,497 02	
Kaivopuiston alueesta	15,000	13,641 91	1,358 09	
Kauppaneuvos H. Borgströmin lah- joittaman Alppipaviljongin vuokra	6,800	6,800 —		
Seurahuoneen vuokra	44,800	44,799 96	— 04	
Laiivaveistämön vuokra	16,620	16,620 —		
Vuokraa torien myyntipaikoista . . .	35,000	40,429 50	— —	5,429 50
S:n poliisin virkahuon. ja talleista kaupungin omist. taloissa	99,200	98,445 44	754 56	
S:n Penger- ja Ratakadun poliisihuo- neistoista	6,000	5,573 55	426 45	
S:n Vuorimiehenk. N: on 9 huoneist.	7,600	7,492 39	107 61	
Siirros	5,733,741 07	8,003,986 07	45,295 92	1,275,014 61

Siirros	5,733,741 07	8,003,986 07	45,295 92	1,275,014 61
Vuokria laivaveistämöalueesta	4,050 —	3,714 67	335 33	
S:n Aleksanterinkadun talosta N:o 26	15,000 —	15,341 48	— —	341 48
S:n kunnallisista työväenasunnoista	50,000 —	50,161 33	— —	161 33
S:n Bengtsärin kasvatustaloksesta	13,000 —	13,000 —	— —	
Erinäisiä vuokria	3,800 —	6,795 38	— —	2,995 38
Vuokraa myymälöistä ja myymäläpöydistä	6,000 —	6,623 —	— —	623 —
S:n kauppahallien myyntipaikoista	85,000 —	86,569 21	— —	1,569 21
Uimahuonemaksuja	500 —	1,127 —	— —	627 —
Kalavesimaksuja	2,000 —	2,715 —	— —	715 —
Heinänkorjuu- ja laidunmaksuja	1,000 —	2,281 20	— —	1,281 20
Satunnaisia sekä kenttien vuokria	90,000 —	133,431 38	— —	43,431 38
3. Kaupungin maatilain vuokrat	35,850 —	43,704 14	— —	7,854 14
IV. Tonttiverot	4,000 —	4,212 31	— —	212 31
V. Tuloa tuottavat oikeudet.				
Tuulaaki Helsinkiin tuleviksi määrättyiltä tavaroilta	370,000 —	397,343 09	— —	27,343 09
Tuulaaki Helsinkiin meritse tulevilta, ylämaan kaupunkeihin määrättyiltä tavaroilta	5,000 —	4,915 05	84 95	
Liikennemaksuja	800,000 —	831,794 42	— —	31,794 42
Mittausmaksuja	1,500 —	2,166 79	— —	666 79
Makasiinivuokraa	11,000 —	14,587 20	— —	3,587 20
Satamamaksuja	280,000 —	305,926 14	— —	25,926 14
Siltamaksuja	12,000 —	14,185 85	— —	2,185 85
Nostoranmaksuja	1,000 —	1,696 20	— —	696 20
Painolastimaksuja	100 —	135 60	— —	35 60
Punnitsemismaksuja	3,000 —	2,635 96	364 04	
Ulkomaalaisten maksuja ruokatavara- rain myynnistä aluksessa	6,000 —	9,294 57	— —	3,294 57
Biljaardimaksuja	600 —	704 —	— —	104 —
Perunkirjoitusprosentteja	16,000 —	26,966 60	— —	10,966 60
Kolehtirahoja	200 —	127 73	72 27	
Erinäisiä sakkoja	200 —	210 —	— —	10 —
Vanhankaupungin myllyn vuokra	1,900 —	2,700 —	— —	800 —
Siirros	7,552,441 07	9,989,051 37	46,152 51	1,442,236 50

Siirros	7,552,441 07	9,989,051 37	46,152 51	1,442,236 50
VI. Sekalaiset tulot.				
Henkilökohtainen vaivaismaksu . .	53,000 —	58,279 —	— —	5,279 —
Sairaanhoidosta y. m. Marian ja Humaliston sairaalassa	52,500 —	58,108 15	— —	5,608 15
Tuloja desinfisioimislaitoksesta . .	300 —	470 —	— —	170 —
Kotien desinfisioimisesta	6,000 —	7,296 50	— —	1,296 50
Tuloja kaupungin työkunnasta . . .	22,000 —	24,917 11	— —	2,917 11
Tuloja työlaitoksesta	4,000 —	10,992 70	— —	6,992 70
Maantuotteita vaivaistalosta	2,000 —	3,196 15	— —	1,196 15
Korvausta köyhäin ylläpidosta . . .	15,000 —	31,772 —	— —	16,772 —
Kansakoulunoppilaiden maksut sekä tulot kansak. ja ammattikoulujen oppilaiden myydyistä teoksista . .	4,000 —	5,100 16	— —	1,100 16
Korvausta turvakodeissa hoidetuista lapsista	1,500 —	1,918 36	— —	418 36
Koiraverot	21,000 —	23,732 —	— —	2,732 —
Työnvälitystoimiston tuloja	400 —	543 50	— —	143 50
Terveydellisiä ja bakteriolog. tutkimuksia varten perustetun laboratorion tulot	3,000 —	5,061 25	— —	2,061 52
Klosettimaksuja	7,000 —	6,979 15	20 85	— —
Postilaitoksen vuokra-apumaksu postipakettiosastosta	2,000 —	2,000 —	— —	— —
Apumaksuja puistikkojen kunnossapitoon	4,570 —	4,570 —	— —	— —
Apumaksu katuvalaistukseen Suomen Pankilta ja Säätytalosta	800 —	800 —	— —	— —
Vastike kaup. menettämistä sakko-osuuksista	7,675 —	8,075 —	— —	400 —
Majoituskustannusten korvausta . .	583,400 —	548,480 81	34,919 19	— —
VII. Valtioavut.				
Kansakouluille ja kasvatustalok- sille	210,610 —	— —	210,610 —	— —
Katuvalaistukseen	15,200 —	9,370 —	5,830 —	— —
Palolaitokselle	21,000 —	21,000 —	— —	— —
Tulli- ja kellarivapaud. korvaus . .	368 —	368 —	— —	— —
Ammattikouluille	31,725 —	31,520 —	205 —	— —
Kaupungin osuus paloviinaverosta .	14,000 —	19,756 08	— —	5,756 08
Siirros	8,635,489 07	10,873,357 29	297,737 55	1,495,079 46

	Siirros	8,635,489 07	10,873,357 29	297,737 55	1,495,079 46
VIII. Kaupungin teknilliset laitokset.					
1. Vesijohtolaitos.					
Vedenmyynnistä, lukuun otettuina kaup. oma vedenkulutus sekä vesimittarien vuokrat					
		1,015,000 —	1,099,209 53	— —	84,209 53
Vesimaksuja hevosaltaista					
		2,100 —	1,235 91	864 09	
Korvausta kulutuksesta vapaakainvoissa y. m.					
		15,680 —	6,506 24	9,173 76	
Maa-alueiden vuokria					
		175 —	200 —	— —	25 —
Voittoa suoritetuista johtotöistä					
		20,000 —	60,386 84	— —	40,386 84
2. Kaasutehdas.					
Korvausta katuvalaistuksesta					
		164,500 —	164,683 84	— —	183 84
S:n yksityiskulutuksesta					
		755,000 —	834,016 88	— —	79,016 88
Tuloja sivutuotteista					
		416,000 —	495,896 75	— —	79,896 75
Voittoa tehdyistä töistä					
		40,000 —	62,900 40	— —	22,900 40
Vuokratuloja					
		5,100 —	5,220 —	— —	120 —
3. Sähkötehdas.					
Korvausta katuvalaistuksesta					
		40,000 —	29,408 05	10,591 95	
S:n yksityiskulutuksesta					
		1,350,000 —	1,494,516 11	— —	144,516 11
Voittoa johtotöistä					
		40,700 —	67,079 03	— —	26,379 03
Vuokratuloja					
		23,300 —	22,685 —	615 —	
IX. Puhtaanapitolaitos.					
Puhtaanapitomaksuja					
		200,100 —	227,055 03	— —	26,955 03
Tuloja myydystä lannasta					
		30,000 —	54,541 75	— —	24,541 75
X. Lainat					
		4,007,590 —	4,007,590 —		
XI. Kunnallisverot					
		4,534,985 09	4,548,545 05	— —	13,559 96
Edellisiltä vuosilta siirtyneitä määrärahoja, joita ei ole käytetty ja jotka ovat säästyneet.					
Helsingin Makasiiniosakeyhtiön Warrantimakasiinin postipakettiosasto					
		— —	2,654 05	— —	2,654 05
	Siirros	21,295,719 16	24,057,687 75	318,982 35	2,040,424 63

	Siirros	21,295,719 16	24,057,687 75	318,982 35	2,040,424 63
Työ- ja vaivaistalon muuttokustannukset	—	—	7,536 15	—	7,536 15
Kallion uusi kirjastotalo	—	—	17 33	—	17 33
Rahasääntöön panemattomia tuloja.					
Korvausta Eläintarhan lokavesijohdon muutosta	—	—	10,900 —	—	10,900 —
Ylijäämää Rautatiehallituksen osasta Eläintarhan uuden ajotien kustannuksia	—	—	7,261 59	—	7,261 59
Kaupungin osuus poliisilaitoksen myymän automobiilin hinnasta	—	—	833 33	—	833 33
Siviilivirkakunnan leskien ja orpokassan palauttamia vakanssisäästämaksuja	—	—	12,666 67	—	12,666 67
Erinäisiä kaasutehtaan tuloja	—	—	6,206 01	—	6,206 01
Tuloja Helsingin kaupungin kirjaston kirjaluetteloiden y. m. myymisestä	—	—	2,852 40	—	2,852 40
Tuloja kaupungin tenniskentistä ja virutushuoneista	—	—	1,602 75	—	1,602 75
Tuloja rakennustarkastuksesta	—	—	7,800 99	—	7,800 99
Vanhentuneita korkolippuja	—	—	37 60	—	37 60
Kurssivoittoa lunastetuista obligatsioneista	—	—	6,806 30	—	6,806 30
Palovahingon korvausta	—	—	674 40	—	674 40
Kertynyt edellisenä vuonna lyhennettyjä veroja, korvausta luvattomasta halonhakuusta y. m.	—	—	,1900 30	—	1,900 30
Yhteensä <i>Smk.</i>		21,295,719 16	24,124,783 57	318,982 35	2,107,520 45

Yhdistelmä

Helsingin kaupungin menoista ja tuloista vuonna 1912.

P ä ä l u o k k a	Rahasäännön mukaan		Tilien mukaan	
Menot.				
I. Kaupungin velat	3,451,521	84	3,458,061	11
II. Kaupungin virastot	360,193	32	367,994	76
III. Kunnallishallinto	712,235	83	735,595	73
IV. Katu- ja laiturivalaistus	299,800	—	285,881	04
V. Palolaitos	166,719	50	162,725	21
VI. Poliisilaitos	350,562	61	351,073	—
VII. Terveysten- ja sairaanhoito	980,799	37	943,223	44
VIII. Vaivaishoito	656,460	—	675,488	94
IX. Opetus- ja sivistyslaitokset	1,930,072	54	1,891,777	80
X. Yleiset rasitukset	605,098	96	577,384	78
XI. Kauppahallit	36,650	—	38,641	57
XII. Kaupungin teknilliset laitokset	4,782,538	07	5,025,501	19
XIII. Yleiset työt	6,067,643	50	6,214,450	36
XIV. Eläkkeet ja apurahat	64,099	67	45,494	85
XV. Sekalaiset menot	831,323	95	1,185,520	86
Menosääntöön panemattomia menoja	—	—	43,028	71
	21,295,719	16	22,001,843	35
Säästö vuoteen 1913	—	—	2,122,940	22
Yhteensä <i>Smc.</i>	21,295,719	16	24,124,783	57
Tulot.				
Säästö vuodelta 1911	1,600,000	—	2,640,526	31
I. Korot	2,619,621	07	2,920,184	48
II. Tontinlunastukset	1,100,000	—	2,027,788	26
III. Kaupungin kiinteä omaisuus	720,320	—	780,950	81
IV. Tonttiverot	4,000	—	4,212	31
V. Tuloatuottavat oikeudet	1,508,500	—	1,615,389	20
VI. Sekalaiset tulot	790,145	—	802,291	84
VII. Valtioavut	292,903	—	82,014	08
VIII. Kaupungin teknilliset laitokset	3,887,555	—	4,343,944	58
IX. Puhtaanapitolaitos	230,100	—	281,596	78
X. Lainat	4,007,590	—	4,007,590	—
XI. Kunnallisverot	4,534,985	09	4,548,545	05
Rahasääntöön panemattomia tuloja	—	—	69,749	87
Yhteensä <i>Smc.</i>	21,295,719	16	24,124,783	57

Tila joulukuun 31 päivänä 1912.

	<i>Smc</i>	<i>ml</i>	<i>Smc</i>	<i>ml</i>
Varat.				
Kassa	304,540	54		
Obligatsioneja	501,572	49		
Rakennustarpeita	342,537	60		
Pankkitilit	16,886,498	72	18,035,149	35
Nostamattomia apurahoja.				
Majoituskustannuksia	—	—	47,030	78
Etuannit.				
Maistraatti	170	—		
Rahatoimikamari	180	95		
Liikennekonttori	7,997	91		
Rakennuskonttori	1,778	42		
Tilastokonttori		5 67		
Kasvatuslautakunta	501	66		
Helsingin kaupungin Museolautakunta	295	41		
Kunnan työväenasuntojen Hoitokunta		10 45		
Vesijohtolaitos	360,232	92		
Kaasutehdas	626,427	79		
Sähkötehdas	124,109	92		
Palolaitos	8,003	18		
Poliisilaitos		144 50		
Terveydenhoitolautakunta		606 50		
Marian sairaala	15,138	80		
Humaliston sairaala		194 88		
Kivelän sairaala	4,270	24		
Terveydellisten tutkimusten laboratorio		119 81		
Vaivaishoito		385 91		
Tyttöjen ammattikoulu	2,338	90		
Kansakoulut	10,703	09		
Virutushuoneet		10 —	1,163,626	91
Siirros	—	—	19,245,807	04

	Siiros			
		—	—	19,245,807 04
Rästejä.				
Maanvuokria		22,910	58	
Satunnaisia vuokria		25,285	48	
Tuulaaki- ja liikennemaksuja		38,945	59	
Henkilökohtaisia vaivaimaksuja		804	—	
Koiraveroa		1,644	08	
Puhtaanapitomaksuja		14,343	20	
Kunnallisveroja		727,943	36	
Rakennuskonttorin laskuja		218,031	49	
Sekalaista		41,515	50	1,091,423 28
Erinäisiä velallisia.				
Tontinlunastusten korkoja		11,394	88	
Tontinlunastuksia		5,359	19	
Maistraatin tarverahoja		29	—	
Rahatoimikonttorin palkkoja		100	—	
Silmäpoliklinikka		100	—	
Käsityöläiskoulut		3,699	70	
Istutusten kunnossapito		665	—	
Satamakonttorin moottoriveneen osto		500	—	
Edeltäpäin maksettuja majoituskustannuksia Sörnäsissä		119,624	40	
Erinäiset yksityisten tiliin teetetyt kiveystyöt		2,904	73	
Erinäiset yksityisten tiliin teetetyt muut työt		7,104	27	
Mariankadun talon N:o 22 korjaus		7,734	11	
Uuden kaupungintalon valmistelutyöt		2,719	—	
Keittiöjätteiden osto ja myynti		1,120	—	
Vallilan rakennustoiminnan kannatusrahastosta myönnettyjä lainoja		43,100	—	
<i>Teknillisten laitosten nettovoitto:</i>				
Vesijohtolaitos	379,639: 75			
Kaasutehdas	182,717: 16			
Sähkötehdas	523,244: 32	1,085,601	23	
<i>Vuonna 1912 teetettyjä töitä, joita varten on määrärahat 1913 vuoden rahasäännössä:</i>				
Kivelän sairaalan kalusto	17,451: 37			
Pikku Roobertinkadun talon N:o 8 osto	148,000: —			
Erinäiset Raatihuoneen korjaustyöt	19,321: 24			
S:n Kivelän sairaalan korjaustyöt	10,958: —			
Uusi kulkutautisairaala	42,432: 15			
Bengtsärin muutosrakennustöiden loppuunsaattaminen	750: —			
	Siiros 238,912: 76	1,291,755	51	20,337,230 32

	Siirros	238,912: 76	1,291,755 51	20,337,230 32
Virutshuoneiden laittaminen . . .		28,188: 91		
I. Viertotien laajennus		3,595: 82		
Unioninkadun laajennus		2,387: 35		
Kaupungille kuuluvan Vilhonkadun osan päällystäminen I tellikkaki- villä asfalttiin		9,726: 93		
Keuruuntien tasoitus		2,350: —		
Pitkäsillan töiden loppuun saattamin.		117,739: 25		
Keuruuntien alainen viemärikanava		1,335: 51		
Kaivopuiston I. Lehtokujan s:n s:n .		11,023: 99		
Kasvihuoneen ja 6 kasvisuojan teet- täminen		3,800: —		
Kaisaniemen istutusten järjestämi- nen		11,499: 97	430,560 49	1,722,316 —
	Yhteensä <i>Smc</i>		— —	22,059,546 32
Velat.				
Eräntyneitä obligatsioneja ja korkolippuja.				
1876 vuoden lainan obligatsioneja			9,750 —	
1882 » » »			13,245 —	
1876 » » korkolippuja			1,377 50	
1882 » » »			686 25	25,058 75
Nostamattomia määrärahoja.				
Raastuvanoikeuden tarverahat			140 —	
Rahatoimikonttorin tarverahat			300 —	
Tilastokonttori, painatuskustannuksia			22,366 55	
Kunnan työväenasunnat, tarverahat, polttoaineet, valais- tus y. m.			2,266 24	
Revisionikonttori			1,735 —	
Vesijohtolaitos			153,305 33	
Kaasutehdas			70,411 74	
Kaasutehtaan kehäjohto			298,648 44	
Kaasutehtaan nostamattomia määrärahoja			11,490 —	
Sähkötehdas			184,500 37	
Kunnan uusi mielisairaala			516,077 69	
Hakaniementorin uusi kauppahalli			288,009 22	
Kallion uusia paloasema			165,583 64	
Uusi työ- ja vaivaistalo			215,593 30	
Ratakadun kansakoulun sisäpuolinen maalaus			610 16	
Kaupunginkirjaston ilmanvaihdon parantaminen			4,595 46	
Kaupungin talojen sähköjohtojen uudistus			5,547 97	
	Siirros		1,941,181 11	25,058 75

	Siirros	1,941,181 11	25,058 75
Apuraha pukeutumispaviljongin teettämiseksi Eläintarhaan urheilukentän vierelle		9,816 59	
Kaupungille kuuluvan Yrjönkadun osan päällystäminen I tellikkakivillä asfalttiin		11,300 90	
L. Viertotien laajennus		3,595 04	
Museokadun ja L. Viertotien risteyksen kuntoonpano		2,064 14	
Nimrodinkadun tasoitus		6,933 87	
Florantien s:n		632 87	
Kaavikadun s:n		10,600 —	
Nordenskjöldin lehtokujan s:n		45,000 —	
Lastausraiteiden laskeminen Sörnäsän rautatien pohjoispuolelle		16,500 —	
Sörnäsän haararadan poikki kulkeva väliaikainen silta		12,378 57	
Santa- ja Busholman järjestelytyöt		276,681 45	
Töölönkadun tasoitus		5,500 —	
Arkadiakadun s:n		7,008 78	
Hakaniementorin kiveäminen		31,503 30	
Eläintarhanalueen puhdistusasema		151,050 33	
Isomman ruoppauskoneen osto		149,852 05	
Makasiininrannan 25 tonnin nostokranan laittaminen sähkövoimalla käyväksi		10,000 —	
Rautatielinjan itäpuolisen sekä Alppilantien länsipuolisen alueen kuntoonpano		15,000 —	
Kansakoululasten puutarha		3,395 82	
Kunnallisasetuskokoelman julkaiseminen ja kodifioiminen		4,000 —	
Keittiöparakin teettäminen poliisimaneesin vierelle		5,100 31	
Uusi kaupunginasemakaavakartta		1,923 50	
<i>Särtyviä, Kaupunginvaltuuston käyttövaroista myönnettyjä määrärahoja:</i>			
«Suomen Maantieteellinen Seura»	1,180: —		
Ylemmät ruotsinkieliset työväenopetuskurssit	2,200: —		
Erinäiset poliisimaneesin sisustustyöt	2,040: —		
Merenkulun turvaamista tarkoittavat toimenpiteet	4,405: —		
Huoneistojen vuokraaminen ja sisustaminen erinäisten kaupungin virastojen käytettäväksi P. Esplanatinkadun talossa N:o 25	2,896: 87		
Lapinlahdenkadun lastensairaalan kuntoonpano ja voimassapito	1,313: 26		
	Siirros	14,035: 13	2,721,018 63
			25,058 75

	Siirros	14,035: 13	2,721,018	63	25,058	75
Kuuhkomädän saastuttamain tallien desinfiioiminen		663: 66				
Aktiebolaget Folkteatern		1,150: —				
Helsingin Symfoniaorkesteri		35,000: —				
Vesijohdon teettäminen Korkeasareen		8,305: 15				
Vesijohdon teettäminen Runebergkadun poliisimaneesiin		1,200: —				
Talvilaivaliikenteen edellytysten selvitys		2,686: 48				
Erinäisiä uusia rautatiesuuntia koskevain ehdotusten alustava valmistelu		10,000: —				
Lisämääräraha höyrymankelien hankkimiseksi Marian sairaalaan		5,560: —				
Marian sairaalan höyrykattilain uudistus		7,494: 60				
Rekisteritoimiston laittaminen Vai-vaishoitohallituksen huoneistoon		1,135: 11				
Erinäiset ent. Stockmannin talon korjaustyöt		4,856: 85				
Katujen ja torien uudet nimikilvet		4,791: 10				
Humaliston sairaalan erinäiset korjaustyöt		4,687: 20				
Erinäiset Kaivuhuoneen korjaustyöt		6,053: —				
Pukuhuoneen laittaminen poliisimaneesiin		375: —	107,993	28	2,829,011	91
Erinäisiä saamamiehiä.						
Valmistava poikain ammattikoulu			100	—		
Harjutorin paikanvuokria			300	—		
Työväenasiain lautakunta			279	22		
Majoituslautakunta			20	23		
Kaivopuiston lunastus			11,070	87		
Käyttämättömiä lainavaroja			16,087,808	35		
Etuanteja			5,488	15		
Liikkeessä olevia viertotielainan obligatsioneja			350	—		
S:n s:n s:n korkolippuja			34	20		
Yhdyspankista otettu kuoletuslaina Fabianinkadun talon N:o 38 oston			26,230	49		
	Siirros		16,131,681	51	2,854,070	66

	Siirros	16,131,681 51	2,854,070 66
Edeltäpäin maksettuja koiraveroja		4,594 80	
Maksamatonta vuokraa Oulunkylän kartanon ent. omistajalle		2,385 72	
Vallilan rakennustoiminnan edistämisrahasto		264,250 —	
I. Viertotien kunnossapito		36,050 —	
<i>Helsingin Anniskelu- ja Vähittäismyymäläyhtiön voittovaroja:</i>			
Hyväntekeväisyyden järjestämisyhdistys	3,500: —		
Veistosteosten ostoon	9,151: 60		
Työväen puutarhasiirtolat	1,819: 37		
Lasten s:n, Hermannissa	800: —		
Lastenhoidon edistämisyhdistys	2,000: —		
Suomen Naisyhdistyksen alkeiskurssit	1,000: —		
Kansakouluille apukoulujen oppilaiden ruokintaa varten	288: 06	18,559 03	
Maksamattomia laskuja		625,014 38	17,082,535 44
		— —	19,936,606 10
<i>Säästö vuoteen 1913 . . . . .</i>		— —	2,122,940 22
	<i>Yhteensä Smc</i>	— —	22,059,546 32

Helsingin kaupungin pääomavarat:

	Saldo tammik. 1 p:nä 1912	Vähentynyt 1912	Lisääntynyt 1912	Saldo jouluk. 31 p:nä 1912
I. Rakennukset ja rakennetut kiinteistöt	27,500,182 33	1,077,500 —	1,485,140 —	27,907,822 33
II. Kaupungin ulkopuoliset maatilat	1,222,700 —	150,000 —	35,000 —	1,107,700 —
III. Kaupungin vuokralle antaman maan arvo	4,975,277 80	— —	358,717 80	5,333,995 60
IV. Myytävät sekä kaupungin omiin tarkoituksiin varatut tontit	9,994,920 —	3,071,004 75	6,448,806 44	13,372,721 69
V. Myytyjen tonttien erääntymätön lunastushinta	11,105,224 66	2,027,788 26	1,692,839 92	10,770,276 32
VI. Vesijohdon pääomarvo	6,257,550 19	157,378 08	306,215 89	6,406,388 —
VII. Kaasutehtaan pääomarvo	5,108,922 17	141,497 78	236,723 76	5,204,148 15
VIII. Sähkätehtaan pääomarvo	5,510,644 62	184,527 07	2,050,903 84	7,377,021 39
IX. Kalusto	2,247,455 61	286,036 32	383,636 43	2,345,055 72
X. Arvopaperit	128,950 —	— —	2,175 —	131,125 —
Yhteensä <i>Smc</i>	74,051,827 38	7,095,732 26	3,000,159 08	79,956,254 20

I. Rakennukset ja rakennetut kiinteistöt.

Saldo vuodelta 1911	<i>Smc</i>	27,500,182: 33
Lisääntyy untis- ja lisärakennuksista	"	1,485,140: —
	<i>Smc</i>	28,985,322: 33

vähenee:

Rankkurin asunnon poistoa	<i>Smc</i>	500: —
Wilhonkadun N:t 1, 2 ja 3 siirretään N:oon IV	"	1,077,000: —
	"	1,077,500: —

Saldon joulukuun 31 p:nä 1912 . . . . . *Smc* 27,907,822: 33 muodostavat:

	Tontti		Rakennukset		Yhteensä	
Malmin kaatoasema	—	—	6,000	—	6,000	—
Siltavuorenrannan makki	—	—	1,500	—	1,500	—
Kaivopuiston s:n	—	—	5,000	—	5,000	—
Ruoholahden s:n	—	—	1,800	—	1,800	—
Merisataman s:n	—	—	1,800	—	1,800	—
Hakaniementorin s:n	—	—	2,700	—	2,700	—
Kaisaniemen s:n	—	—	2,800	—	2,800	—
Pohjois-Makasiinikadun s:n	—	—	6,500	—	6,500	—
Hietalahdentorin s:n	—	—	2,500	—	2,500	—
Katajanokan P. rannan s:n	—	—	1,500	—	1,500	—
Teatteriesplanaadin s:n	—	—	10,000	—	10,000	—
Turun kasarmin vier. kuorma-ajuriasem. oleva s:n Alppila	—	—	600	—	600	—
Forsbyn työ- ja vaivaistalo	335,000	—	68,400	—	68,400	—
Huutokauppakamari ja pakkh., Aleksanterinkad. 1	530,715	20	2,027,340	—	2,362,340	—
Kaivopuiston kylpyläitos	—	—	88,662	—	619,377	20
Sinivuorenmaan pienkeittuhuone	—	—	25,000	—	25,000	—
Vuorimiehenkadun talo n:o 6	80,000	—	2,000	—	2,000	—
Vironkadun n:o 2:ssa oleva paloasema	66,792	25	70,000	—	150,000	—
Kampintorin s:n	—	—	71,500	—	138,292	25
L. Papinkadun s:n	—	—	28,000	—	28,000	—
Töölön s:n	—	—	3,000	—	3,000	—
Hermannin s:n 2	—	—	800	—	800	—
Palolaitoksen talo, Korkeavuorenkatu n:o 26	315,617	84	25,800	—	25,800	—
” kasarmi ” n:o 39	102,000	—	370,000	—	685,617	84
Kaivopuiston Kaivuhuone	—	—	33,000	—	135,000	—
Sörnäisten sähkötehdas	145,838	40	135,000	—	135,000	—
Fredriksbergin kulkutautisairaala	—	—	—	—	145,838	40
Fabianinkadun talo n:o 38	230,000	—	1,248,500	—	1,248,500	—
Kansakoulutalo, Annankadun 30:ssä	104,200	—	130,000	—	360,000	—
S:n Ratakadun varrella	277,000	—	320,000	—	424,200	—
S:n 4:nnen linjan 9:ssä	—	—	429,000	—	706,000	—
S:n s:n 11:ssä	285,268	84	205,000	—	1,230,268	84
S:n s:n 13 ja 15:ssä	—	—	40,000	—	—	—
S:n Tehtaankadun 15-17:ssä	172,120	—	700,000	—	—	—
S:n Ejdäldalin huvilassa	—	—	360,000	—	532,120	—
S:n Kasarminkadun 21:ssä	225,739	80	13,280	—	13,280	—
S:n Lapinlahdenkadun 6:ssa	325,434	65	117,400	—	343,139	80
S:n Toukolassa	—	—	112,000	—	437,434	65
S:n Nikolainkadun 18:ssa	204,588	18	60,000	—	60,000	—
S:n Punavuorenkadun 10:ssä	116,260	20	390,000	—	594,588	18
S:n Töölössä	113,740	—	40,200	—	156,460	20
S:n Vallilassa	90,000	—	300,000	—	413,740	—
Kumtäähti, erinäisiä rakennuksia	—	—	235,000	—	325,000	—
Greijus, s:n s:n	—	—	149,330	—	149,330	—
Henrikinkadun kaasutehdas	511,440	—	29,500	—	29,500	—
Sörnäsén s:n	588,800	—	50,000	—	561,440	—
Hakasalmén huvilarakennus	—	—	—	—	588,800	—
Sörnäsén satamakonttori	—	—	130,000	—	130,000	—
Kaisaniemen ravintolarakennus	—	—	8,000	—	8,000	—
„Kappelin“ ravintolarakennus Esplanaadissa	—	—	21,000	—	21,000	—
Koleraparakit	—	—	160,000	—	160,000	—
Kunnan työväenasunnot Hietaniemenk. varrella	72,830	—	130,000	—	130,000	—
			509,000	—	581,830	—
Siirros	4,893,385	36	8,878,412	—	13,771,797	36

	Tontti		Rakennukset		Yhteensä	
Siirros	4,893,385	36	8,878,412	—	13,771,797	36
Kunnan työväenasunnot Kristiinank. varrella . . .	81,390	—	175,500	—	256,890	—
Vanhankaupungin myllyrakennus	—	—	38,300	—	38,300	—
Kaivopuiston keilarata	—	—	1,500	—	1,500	—
Marian sairaala	960,000	—	1,609,000	—	2,569,000	—
Ainespiha, rakennukset	495,000	—	30,200	—	525,200	—
Narinkan myymäkojut	—	—	40,000	—	40,000	—
Ruuminavaushuone Leppäsuon huvilassa	—	—	16,000	—	16,000	—
Eläintarhan puistonvartijan asunto	—	—	2,500	—	2,500	—
Poliisilaitoksen talo Aleksanterink. 22-24 ja Sofiank. 3	362,004	07	393,800	—	983,526	38
	227,722	31				
S:n Ratakatu 10	67,000	—	165,000	—	232,000	—
S:n Pengerkatu 5	66,000	—	260,000	—	326,000	—
Poliisimaneesi korttelissa n:o 428	—	—	17,000	—	17,000	—
Bölen esikaup. poliisivartiotupa	—	—	11,800	—	11,800	—
Vanhankaupungin s:n	—	—	14,300	—	14,300	—
Rankkurin asunto	—	—	5,000	—	5,000	—
Raatihuone, Aleksanterinkatu 20	497,428	—	262,000	—	759,428	—
Kasarmintorin kauppahalli	—	—	220,200	—	220,200	—
Hietalahdentorin s:n	—	—	151,300	—	151,300	—
Länsirannan s:n	—	—	210,000	—	210,000	—
Haapaniemen uimahuone	—	—	5,000	—	5,000	—
Kaivopuiston uimahuoneet	—	—	20,000	—	20,000	—
Kyläsaaren uimahuone	—	—	4,000	—	4,000	—
Ruoholahden s:n	—	—	4,000	—	4,000	—
Humallahden s:n	—	—	4,000	—	4,000	—
Ursinin kallion s:n	—	—	38,000	—	38,000	—
Hesperian sairaala	—	—	35,000	—	35,000	—
Laiவைத்தம்	950,000	—	50,000	—	1,000,000	—
Eläintarhan metsänvartijan asunto	—	—	4,500	—	4,500	—
Greijuksen s:n s:n	—	—	5,000	—	5,000	—
Seurahuone	893,043	80	675,000	—	1,568,043	80
Kaupunginkirjasto, Korkeavuorenkatu 43	117,499	—	260,000	—	377,499	—
S:n Porthaninkatu 12	60,000	—	210,000	—	270,000	—
Kaupunginpuutarhan rakennukset Eläintarhassa	—	—	331,800	—	331,800	—
Kivelän sairaala	—	—	820,000	—	820,000	—
Suvilahden kasarmi	50,400	—	220,000	—	270,400	—
Greijuksen tuberkulootissairaala	—	—	30,000	—	30,000	—
Katajanokan tulli- ja pakkahuone	103,500	—	750,000	—	853,500	—
L. Rannan korttelissa 54 oleva s:n s:n	1,086,003	05	207,000	—	1,293,003	05
Turholma	—	—	34,800	—	34,800	—
Hietalahden aallonmurtajalla oleva vahtitupa	—	—	1,350	—	1,350	—
Makasiinirannan tavaravaja	—	—	445,000	—	445,000	—
Pohjoisen ja eteläisen laiturin s:n	—	—	16,000	—	16,000	—
Katajanokan laiturin s:n	—	—	98,950	—	98,950	—
S:n s:n s:n	—	—	99,979	82	99,979	82
S:n s:n s:n	—	—	96,854	92	96,854	92
Länsirannan tarkastuspaviljonki	—	—	18,400	—	18,400	—
Linnanrannan odotuspaviljonki	—	—	4,000	—	4,000	—
Tehtaanpuiston kasvihuoneet	—	—	7,000	—	7,000	—
Yhteensä ^{31/12} 1912 <i>Smc.</i>	10,910,375	59	16,997,446	74	27,907,822	33

II. Kaupungin ulkopuolella sijaitsevat maatilat.

Saldo vuodelta 1911	<i>Smc</i>	1,222,700:—
Lisäksi tulevat: uutisrakennukset Norrgårdin ja Södergårdin tiloilla Bromarvin pitäjässä	”	35,000:—
		<u>Saldo joulukuun 31 p:nä 1912</u>
	<i>Smc</i>	1,257,700:—

Poistuu: Böhlen maistraatintalo, joka K. Senaatin päätöksellä tammik. 11 päivältä 1912 on julistettu Helsingin kaupunkiin kuuluvaksi	”	150,000:—
	<i>Smc</i>	<u>1,107,700:—</u>

Saldo joulukuun 31 p:nä käsittää seuraavat tilat:

Reimarin talon	<i>Smc</i>	50,000:—
Oulunkylän kartanon	”	500,000:—
Norrgårdin ja Södergårdin talot	”	220,000:—
Nybondaksen talon	”	120,000:—
Turvikin ja Turstenin palstatilat	”	100,000:—
Erin. pienempiä maa-alueita Helsingin pitäjässä	”	50,000:—
Kaupungin houreinhoitolaitoksen alueen Sipoossa	”	67,700:—
	<i>Smc</i>	<u>1,107,700:—</u>

III. Kaupungin vuokralle antama maa.

Saldo vuodelta 1911	<i>Smc</i>	4,975,277: 80
Vuodelta 1912 on maanvuokria tuloutettu:		
Erinäisiä maanvuokria	<i>Smc</i>	171,183: 14
Kaivopuisto, maanvuokria	”	2,416: 91
Satunnaisia maanvuokria	”	93,099: 73
	<i>Smc</i>	<u>266,699: 78</u>
Vuonna 1911	”	248,763: 89
Vuosivuokrien lisäännys on	<i>Smc</i>	17,935: 89
mikä lisäännys 5 % mukaan pääomaksi muunnettuna vastaa	<i>Smc</i>	358,717: 80
		<u>Saldo joulukuun 31 p:nä 1912</u>
	<i>Smc</i>	5,333,995: 60

IV. Myytävänä olevat tontit joulukuun 31 p:nä 1912.

Korttelin N:o	Tontin N:o	K a d u n n i m i	Pinta-ala m ²		Ykkös-hinta		Myyntiarvo	
			Asuin-rakennuk-sien	Tehdas- ja mak. rakennuks.	Smk	nt	Smk	nt
41	2	Vilhonkatu	845,950	—	200	—	169,190	—
190	9	Linnankatu	—	495,917	23	—	11,406	09
—	13	" "	—	369,000	23	—	8,487	—
—	15	" "	—	369,000	23	—	8,487	—
—	17	" "	—	369,000	23	—	8,487	—
—	19	" "	—	369,000	23	—	8,487	—
—	21	" "	—	1,225,725	23	—	28,191	67
191	6	" "	—	372,855	23	—	8,575	66
—	8	" "	—	372,855	25	—	9,321	37
—	15	Kruunuvuorenkatu	—	372,855	25	—	9,321	37
—	17	" "	—	372,855	25	—	9,321	37
251	3	Vilhonvuorikatu	1,254,000	—	15	—	18,810	—
288	28	I. Viertotie	1,853,500	—	50	—	92,675	—
297	3	Pitkäsillanranta	1,580,250	—	120	—	189,630	—
—	5	" "	891,621	—	70	—	62,413	47
—	7	" "	945,810	—	70	—	66,206	70
—	9	" "	950,670	—	70	—	66,546	90
318	4	V Linja	1,754,963	—	40	—	70,198	52
—	6	" "	1,735,191	—	40	—	69,407	64
321	15	Älppikatu	2,119,604	—	12	—	25,435	24
326	25	" "	2,125,734	—	30	—	63,772	02
—	28	Castréninkatu	1,537,725	—	25	—	38,443	12
—	10	Kaarlenkatu	1,190,638	—	30	—	35,719	13
—	22	Helsinginkatu	1,167,900	—	30	—	35,037	—
—	24	" "	1,749,000	—	24	—	41,976	—
327	8	Kaarlenkatu	1,204,083	—	30	—	36,122	46
328	3	V Linja	1,226,392	—	20	—	24,527	84
331	9	Pengerkatu	1,501,740	—	30	—	45,052	20
—	11	" "	1,373,217	—	30	—	41,196	51
—	13	" "	1,428,994	—	20	—	28,579	88
—	15	" "	1,185,987	—	30	—	35,579	61
—	29	I. Viertotie	1,422,300	—	45	—	64,003	50
332	15	Porthanninkatu	1,050,700	—	22	—	23,115	40
—	17	" "	1,171,678	—	25	—	29,291	95
333	16	" "	1,036,223	—	30	—	31,086	69
336	3	Kaarlenkatu	1,200,420	—	30	—	36,012	60
339	11	" "	1,366,130	—	25	—	34,153	25
—	13	" "	1,325,350	—	25	—	33,133	75
340	37	I. Viertotie	1,245,664	—	40	—	49,826	56
—	39	" "	1,525,251	—	40	—	61,010	03
—	17	Pengerkatu	1,238,939	—	30	—	37,168	17
347	2	Vaasankatu	1,512,145	—	35	—	52,925	07
—	1	Helsinginkatu	1,257,600	—	40	—	50,304	—
348	9	" "	985,250	—	22	—	21,675	50
—	11	" "	960,690	—	25	—	24,017	25
350	20	Fleminginkatu	1,361,651	—	20	—	27,233	02
—	25	" "	1,512,715	—	15	—	22,690	73
Siirros			—	—	—	—	1,964,252	24

Korttelin N:o	Tontin N:o	K a d u n n i m i	Pinta-ala m ²		Ykkös-hinta		Myyntiarvo	
			Asuin-rakennuksien	Tehdas- ja mak. rakennuks.	Smk.	mlk.	Smk.	mlk.
		Siirros	—	—	—	—	1,964,252	24
350	22	Vaasankatu	1,237,153	—	22	—	27,217	36
351	1	Josafatinkatu	1,003,125	—	30	—	30,093	75
—	3	— " — "	1,003,125	—	30	—	30,093	75
—	5	L. Brahekatu	1,729,000	—	25	—	43,225	—
—	28	Vaasankatu	1,003,125	—	25	—	25,078	12
356	10	Kristiinankatu	1,812,394	—	20	—	36,247	88
358	33	Pengerkatu	1,377,882	—	20	—	27,557	64
359	32	" "	1,466,122	—	20	—	29,322	44
—	2	Fredriksberginkatu	1,196,732	—	20	—	23,934	64
—	4	" "	1,072,500	—	15	—	16,087	50
—	6	" "	1,457,326	—	15	—	21,859	89
—	8	" "	1,469,708	—	20	—	29,394	16
—	10	" "	1,071,067	—	22	—	23,563	47
361	20	" "	1,042,872	—	22	—	22,943	18
—	22	" "	1,259,457	—	22	—	27,708	05
362	38	" "	1,283,727	—	20	—	25,674	53
—	13	L. Brahekatu	1,156,000	—	20	—	23,120	—
—	11	Porvoonkatu	1,498,909	—	25	—	37,472	72
363	2	" "	1,672,938	—	20	—	33,458	76
—	4	" "	1,751,894	—	22	—	38,541	67
—	35	Vaasankatu	1,295,000	—	25	—	32,375	—
364	12	L. Brahekatu	1,278,000	—	20	—	25,560	—
—	14	" "	1,097,400	—	25	—	27,435	—
370	15	Porvoonkatu	1,210,034	—	15	—	18,150	51
—	4	Viipurinkatu	1,118,000	—	20	—	22,360	—
371	8	Porvoonkatu	1,610,059	—	18	—	28,981	05
—	10	" "	948,090	—	10	—	9,480	90
—	21	Kristiinankatu	1,070,485	—	10	—	10,704	85
373	14	Porvoonkatu	1,721,466	—	10	—	17,214	66
—	16	" "	1,534,972	—	7	—	10,744	80
—	18	Viipurinkatu	1,338,300	—	8	—	10,706	40
—	20	" "	1,350,000	—	10	—	13,500	—
—	22	" "	1,350,000	—	11	—	14,850	—
—	24	" "	1,350,000	—	11	—	14,850	—
375	11	" "	1,027,749	—	12	—	12,332	98
—	20	Porvoonkatu	724,500	—	9	—	6,520	50
376	25	" "	1,386,000	—	10	—	13,860	—
—	27	" "	1,386,000	—	9	—	12,474	—
—	7	Kotkankatu	1,188,000	—	9	—	10,692	—
—	56	Fredriksberginkatu	1,386,000	—	9	—	12,474	—
—	54	" "	1,386,000	—	9	—	12,474	—
—	52	" "	1,188,000	—	10	—	11,880	—
377	5	Siuntionkatu	519,800	—	5	50	2,858	90
—	7	" "	519,800	—	4	50	2,399	10
378	8	" "	762,400	—	5	—	3,812	—
—	3	Inkoonkatu	762,400	—	10	—	7,624	—
379	11	Karjalankatu	497,200	—	10	—	4,972	—
386	30	Porvoonkatu	625,919	—	8	—	5,007	35
—	32	" "	663,825	—	8	—	5,310	60
—	34	" "	701,730	—	8	—	5,613	84
		Siirros	—	—	—	—	2,924,065	19

Korttelin N:o	Tontin N:o	Kadun nimi	Pinta-ala m ²		Ykkös-hinta		Myyntiarvo	
			Asuin-rakennuksien	Tehdas- ja mak. rakennuks.	Smk.	7/12	Smk.	7/12
		Siirros	—	—	—	—	2,924,065	19
386	36	Porvoonkatu	739,636	—	7	—	5,177	45
—	38	" "	777,541	—	6	—	4,665	24
—	40	" "	815,447	—	5	—	4,077	23
387	14	Karjalankatu	1,104,000	—	8	—	8,832	—
—	45	Porvoonkatu	695,640	—	8	—	5,565	12
—	49	" "	538,890	—	8	—	4,311	12
—	74	Fredriksberginkatu	612,750	—	6	—	3,676	50
388	76	" "	688,000	—	10	—	6,880	—
—	78	" "	1,118,000	—	8	—	8,944	—
—	80	" "	920,000	—	8	—	7,360	—
—	82	" "	644,000	—	9	—	5,796	—
405	12	Arkadiakatu	1,531,100	—	50	—	76,555	—
407	4	Töölönkatu	1,560,234	—	45	—	70,210	53
—	6	Dagmarkatu	1,284,600	—	35	—	44,961	—
—	7	Nervanderkatu	1,561,358	—	35	—	54,647	53
408	4	Tempelikatu	1,168,418	—	33	—	38,557	79
—	6	" "	1,097,040	—	38	—	41,687	52
—	12	Dagmarkatu	1,031,461	—	35	—	36,101	13
—	3	Freeseekatu	1,185,480	—	36	—	42,677	28
409	2	" "	1,167,982	—	35	—	40,879	37
—	4	" "	1,119,825	—	30	—	33,594	75
—	14	Dagmarkatu	1,126,795	—	50	—	56,339	75
—	77	Fredrikinkatu	1,232,500	—	50	—	61,625	—
—	75	" "	1,147,500	—	50	—	57,375	—
411	25	P. Rautat. katu	1,142,440	—	55	—	62,834	20
—	4	Hietaniemenkatu	1,143,416	—	40	—	45,736	64
—	6	" "	1,408,485	—	45	—	63,381	82
—	12	" "	832,000	—	40	—	33,280	—
—	14	" "	1,171,950	—	40	—	46,878	—
—	16	" "	930,000	—	40	—	37,200	—
—	18	" "	750,000	—	40	—	30,000	—
—	3	Nordenskiöldkatu	736,500	—	50	—	36,825	—
—	1	" "	592,513	—	50	—	29,625	65
412 a	5	" "	850,687	—	60	—	51,041	22
416	14	Museokatu	1,856,045	—	60	—	111,362	70
—	16	" "	1,764,000	—	60	—	105,840	—
—	13	Nervanderkatu	2,341,907	—	55	—	128,804	89
417	8	Tempelikatu	1,102,347	—	38	—	41,889	19
—	10	" "	986,440	—	30	—	29,533	20
—	81	Fredrikinkatu	1,682,510	—	45	—	75,712	95
—	11	Dagmarkatu	1,227,140	—	33	—	40,495	62
—	9	" "	1,393,812	—	33	—	45,995	79
418	66	Fredrikinkatu	1,432,400	—	45	—	64,458	—
—	68	" "	1,669,554	—	40	—	66,782	16
—	25	Runebergkatu	1,493,457	—	50	—	74,672	84
419 b	7	Nordenskiöldkatu	1,104,187	—	60	—	66,251	22
424	20	Museokatu	650,000	—	25	—	16,250	—
—	22	" "	650,000	—	32	—	20,800	—
—	24	" "	845,000	—	42	—	35,490	—
—	28	" "	845,000	—	42	—	35,490	—
		Siirros	—	—	—	—	5,041,192	59

Kortteli N:o	Tontti N:o	K a d u n n i m i	Pinta-ala m ²		Ykkös-hinta		Myyntiarvo	
			Asuin-rakennuksien	Tehdas- ja mak. rakennuks.	Frj.	Frk.	Frj.	Frk.
		Siirros	—	—	—	—	5,041,192	59
424	30	Muscokatu	845,000	—	42	—	35,490	—
—	32	" "	845,000	—	40	—	33,800	—
—	34	" "	1,315,088	—	45	—	59,178	96
—	15	Fjälldalinkatu	1,178,116	—	45	—	53,015	22
—	13	" "	880,000	—	42	—	36,960	—
—	11	" "	880,000	—	38	—	33,440	—
—	9	" "	881,600	—	42	—	37,027	20
—	7	" "	960,000	—	40	—	38,400	—
—	5	" "	650,000	—	35	—	22,750	—
—	3	" "	650,000	—	35	—	22,750	—
425	4	" "	751,166	—	32	—	24,037	31
427	27	Runebergkatu	968,494	—	52	—	50,361	69
—	29	" "	1,019,277	—	52	—	53,002	39
—	31	" "	1,123,240	—	52	—	58,408	48
429	18	" "	1,078,030	—	50	—	53,901	50
—	20	" "	1,052,600	—	50	—	52,630	—
431	33	" "	1,917,574	—	47	—	90,125	97
432	22	" "	1,412,735	—	47	—	66,398	54
—	24	" "	1,264,224	—	40	—	50,568	96
—	26	" "	1,385,708	—	55	—	76,213	94
435	12	Cygnæuskatu	1,698,319	—	45	—	76,424	36
—	10	Töölönkatu	1,251,793	—	60	—	75,107	58
—	6	Apollokatu	1,599,152	—	45	—	71,961	84
—	3	Creutzkatu	1,537,500	—	48	—	73,800	—
436	13	Museokatu	1,035,500	—	48	—	49,704	—
—	15	" "	1,512,500	—	48	—	72,600	—
—	17	" "	1,512,500	—	52	—	78,650	—
—	12	Apollokatu	2,842,106	—	45	—	127,894	77
—	10	" "	1,049,125	—	36	—	37,768	50
—	8	" "	1,049,125	—	46	—	48,259	75
437	4	Ahlqvistkatu	932,091	—	30	—	27,962	73
—	36	Museokatu	1,428,964	—	40	—	57,158	56
—	39	Runebergkatu	838,290	—	45	—	37,723	05
—	37	" "	994,280	—	40	—	39,771	20
—	35	" "	1,607,169	—	45	—	72,322	60
442	4	Minervakatu	1,290,414	—	40	—	51,616	56
—	14	Apollokatu	1,027,576	—	45	—	46,240	92
—	16	" "	826,150	—	40	—	33,046	—
—	18	" "	907,089	—	45	—	40,819	—
443	23	Museokatu	1,076,404	—	48	—	51,667	39
—	43	Runebergkatu	1,138,824	—	55	—	62,635	32
446	11	Töölönkatu	1,417,375	—	70	—	99,216	25
447	14	" "	1,302,163	—	25	—	32,554	07
—	16	" "	1,483,294	—	55	—	81,581	17
—	9	Creutzkatu	1,214,270	—	45	—	54,642	15
448	8	E. Hesperiakatu	1,290,000	—	48	—	61,920	—
—	6	Creutzkatu	900,000	—	42	—	37,800	—
—	4	" "	780,000	—	42	—	32,760	—
—	5	Apollokatu	1,665,207	—	45	—	74,934	31
—	7	" "	780,000	—	38	—	29,640	—
		Siirros	—	—	—	—	7,727,834	83

Korttelin N:o	Tontin N:o	K a d u n n i m i	Pinta-ala m ²		Ykkös-hinta		Myyntiarvo	
			Asuin-rakennuk-sien	Tehdas- ja mak. rakennuks.	<i>Smc</i>	<i>ml</i>	<i>Smc</i>	<i>ml</i>
		Siirros	—	—	—	—	7,727,834	83
448	9	Apollokatu	900,000	—	38	—	34,200	—
—	24	E. Hesperiakatu	1,312,628	—	40	—	52,505	12
462	22	L. Viertotie	1,037,894	—	75	—	77,842	05
—	19	Töölönkatu	1,431,750	—	65	—	93,063	75
473	67	Runebergkatu	1,626,860	—	45	—	73,208	70
—	65	" "	1,470,296	—	45	—	66,163	32
—	63	" "	1,102,352	—	45	—	49,605	84
477	58	" "	1,359,996	—	50	—	67,999	80
—	32	L. Viertotie	1,356,600	—	52	—	70,543	20
—	34	" "	1,353,400	—	52	—	70,376	80
—	36	" "	1,340,000	—	52	—	69,680	—
—	38	" "	1,287,325	—	52	—	66,940	90
—	40	" "	1,285,978	—	55	—	70,728	78
478	56	Runebergkatu	1,168,941	—	50	—	58,447	05
485	21	Ruusulankatu	962,050	—	35	—	33,671	75
486	18	" "	998,200	—	32	—	31,942	40
—	49	Töölönkatu	1,410,646	—	35	—	49,372	61
487	15	Topeliuskatu	1,487,726	—	35	—	52,070	41
—	17	" "	1,906,717	—	40	—	76,268	68
498	52	L. Viertotie	905,560	—	45	—	40,750	20
—	54	" "	1,332,250	—	38	—	50,625	50
Yhteensä <i>Smc</i>			—	—	—	—	8,983,841	69

Kaupungin omiin tarkoituksiin varatut tontit joulukuun
31 p:nä 1912.

Korttelin N:o	Tontin N:o	K a d u n n i m i	Pinta-ala m ²	Ykkös-hinta		Arvo	
				<i>Smc</i>	<i>ml</i>	<i>Smc</i>	<i>ml</i>
37	1	Fabianinkatu	4,198	200	—	839,600	—
110	11	Merimiehenkatu	677	110	—	74,470	—
150	2	Kruunuvuorenkatu	5,775	20	—	115,500	—
162	3	Kansakoulukatu	2,371	60	—	142,260	—
166	13	Ruoholahdenkatu	2,969	60	—	178,140	—
301 b	2	Toinen linja	1,809	50	—	90,450	—
"	3	" "	2,536	50	—	126,800	—
"	1	Porthaninrinne	2,325	50	—	116,250	—
325	20	Helsinginkatu	4,180	30	—	125,400	—
352	—	"	3,800	30	—	114,000	—
Siirros			—	—	—	1,922,870	—

Kortteli N:o	Tontti N:o	K a d u n n i m i	Pinta-ala m ²	Ykkös- hinta		Arvo	
				<i>Smc.</i>	<i>piä.</i>	<i>Smc.</i>	<i>piä.</i>
		Siirros	—	—	—	1,922,870	—
357	2	Sturekatu	10,850	25	—	271,250	—
369	—	"	3,722	25	—	93,050	—
401 a	2	L. Viertotie	6,000	100	—	600,000	—
402	5	P. Rautatienkatu	3,950	80	—	316,000	—
"	7	" "	1,458	60	—	87,480	—
"	9	" "	1,410	60	—	84,600	—
403	4	L. Viertotie	3,250	70	—	227,500	—
412 b	10	Runebergkatu	1,353	50	—	67,650	—
"	12	"	1,448	50	—	72,400	—
418	23	"	4,370	40	—	174,800	—
419 a	24	Arkadiakatu	6,345	40	—	253,800	—
419 b	4	Lapuankatu	5,437	40	—	217,480	—
Yhteensä			—	—	—	4,388,880	—

Yhdistelmä.

Myytävänä olevat tontit	<i>Smc.</i>	8,983,841: 69
Kaupungin omiin tarkoituksiin varatut tontit	"	4,388,880: —
Yhteensä <i>Smc.</i>		13,372,721: 69

V. Myytyjen tonttien erääntymätön lunastushinta.

		<i>Smc.</i>		<i>Smc.</i>	
Tontinlunastukset.					
Saldo vuodelta 1911		—	—	10,980,729	37
<i>Vuonna 1912 myydyt tontit:</i>					
N:o	7 Museokatu rak. mest. Albert Ahlgrenille	88,800	—		
	47 I. Viertotie Helsingfors Aktiebolagille	40,776	—		
"	2 Helsinginkatu s:n s:n s:n	38,511	44		
"	4 S:n s:n s:n s:n	32,333	85		
"	20 S:n kauppias K. A. Lindströmille	12,270	26		
"	15 Kristiinankatu Osakeyhtiö Särkä Aktiebolagille	24,500	—		
"	18 Helsinginkatu kauppias K. A. Lindströmille	24,412	95		
"	79 Fredrikinkatu rak. mest. F. W. Katajavuorelle	50,845	60		
"	9 Nervanderkatu maalari A. J. A. Niemiselle, veturinkulj. H. Wainiolle ja matkatarkast. W. Nymanille	54,803	—		
Siirros		367,253	10	10,980,729	37

	<i>Smc</i>		<i>Smc</i>		
	Siirros	367,253	10	10,980,729	37
N:o 19	Museokatu rakennusmestari H. Kaartiselle	43,350	—		
” 6	Runebergkatu rakennusmestari A. F. Koskivirralle ja sementti- työntekijä J. Pirjalalle	51,726	70		
” 21	Museokatu neiti Maria Tirkkoselle	47,100	—		
” 8	Pormestarinrinne osakeyhtiö J. E. Cronvallille	168,500	—		
” 3	S:n Aktiebolaget Skatan yhtiölle, lisäalaa	683	50		
” 6	Siuntionkatu kauppias K. H. Valldénille	6,915	60		
” 1	Sörnäsän tori (tehdastontti) Helsingin Siirappitehdas Osakeyhtiölle (Helsingfors Sirapsfabriks Aktiebolag)	25,777	78		
” 12	Porvoonkatu rakennusmestari J. Makkoselle	25,388	08		
” 55	S:n puutarhuri J. Rannikolle	5,170	—		
” 15	Töölönkatu rouva Augusta Garoffille	87,450	—		
” 17	S:n teknikko T. Sohlbergille ja rakennusmestari K. S. Wainiolle	55,886	78		
” 20	L. Viertotie tekniikko T. Sohlbergille ja rakennusmestari K. S. Wainiolle	72,307	12		
” 4	Apollonkatu leskirouva V. Verikoffille	33,075	—		
” 7	Kaarlenkatu kauppias F. Strömbergille	26,938	66		
” 8	Sirkuskatu rakennusmestari J. Söderlundille	90,720	—		
” 41	Runebergkatu rakennusmestari Hj. Wäänäselle	46,609	20		
” 6	E. Hesperiakatu ent. veturinkuljettajalle J. A. Valhelmille	78,336	—		
” 5	V Linja työmies A. Jokiselle	18,498	15		
” 26	Museokatu A. B. Helsingfors Nya Hattfabrik yhtiölle	38,025	—		
” 19	Helsinginkatu talonomistaja N. Mikkolalle	26,256	51		
” 16	Karjalankatu rakennusmestari P. Lindemanille ja ajuri Henrik Leonard Viljaselle	5,514	75		
” 7	Creutzkatu leskirouva Albertine Koranderille	65,785	05		
” 53	Töölönkatu leskirouva Matilda Neumannille	33,200	40		
” 53	Porvoonkatu muurari V. Palinille	4,358	39		
” 26	Viipurinkatu rakennusmestari E. Ikäläiselle	22,659	06		
” 12	Nervanderkatu rakennusmestari A. J. Hongistolle	40,610	54		
” 22	Porvoonkatu rakennusmestareille A. V. Äärelle ja A. V. Malmille	6,930	—		
” 5	Inkoonkatu pika-ajuri G. F. Adahlille	7,684	—		
Vesialue	Töölön lahdesta Suomen Valtionrautateille	12,517	20		
Maa- ja vesialue	Helsingin—Fredriksbergin radan varreita Suomen Val- tionrautateille	171,564	—		
Maa-alue	Rahapajankadun tontin N:ro 1 ja Pormestarinrinteen tonttien 3 ja 5 väliltä Aktiebolaget Skatan osakeyhtiölle	6,049	35	1,692,839	92
	<i>Smc</i>	—	—	12,673,569	29
Vähenee	1912 vuoden vuotuismaksu	—	—	2,022,860	60
	<i>Smc</i>	—	—	10,650,708	69
Tontinlunastukset Kaivopuiston alueelta.					
	Saldo tammikuun 1 päivänä 1912	124,495	29		
	Vähenee 1912 vuoden vuotuismaksu	4,927	66	119,567	63
	Saldo ³¹ / ₁₂ 1912 <i>Smc</i>	—	—	10,770,276	32

VI. Vesijohdon pääoma-arvo.

Vesijohtolaitoksen kirjanpidon mukaan oli laitoksen pääoma-arvo joulukuun 31 p:nä 1911	<i>Smc.</i>	6,257,550: 19
Lisäännys vuonna 1912	”	306,215: 89
	<i>Smc.</i>	6,563,766: 08
Poistetaan samana vuonna	”	157,378: 08
	<i>Smc.</i>	6,406,388: —
Saldo ³¹ / ₁₂ 1912		
jakautuen poisto seuraavasti:		
Rakennukset, koneet ja putkiverkko	”	6,161,788: —
Vesimittarit	”	166,279: —
Kalusto ja työkalut	”	78,321: —
	<i>Smc.</i>	6,406,388: —

VII. Kaasutehtaan pääoma-arvo.

Kaasutehtaan kirjanpidon mukaan oli tehtaan pääoma-arvo 1911 vuoden lopussa	<i>Smc.</i>	5,108,922: 17
Lisäännys vuonna 1912	”	236,723: 76
	<i>Smc.</i>	5,345,645: 93
Poistetaan samana vuonna	<i>Smc.</i>	140,497: 78
Myyty kalustoa	”	1,000: —
	<i>Smc.</i>	141,497: 78
	<i>Smc.</i>	5,204,148: 15
Saldo ³¹ / ₁₂ 1912		
josta määrystä tulee:		
Rakennusten, koneiden ja putkiverkon osalle	”	4,864,013: 83
Kaluston osalle	”	83,935: 64
Kaasumittarien osalle	”	256,198: 68
	<i>Smc.</i>	5,204,148: 15

VIII. Sähkötehtaan pääoma-arvo.

Sähkötehtaan kirjanpidon mukaan oli tehtaan pääoma-arvo 1911 vuoden lopussa	<i>Smc.</i>	5,510,644: 62
Lisäännys vuonna 1912	”	2,050,903: 84
	<i>Smc.</i>	7,561,548: 46
Poistetaan samana vuonna	”	184,527: 07
	<i>Smc.</i>	7,377,021: 39
Saldo ³¹ / ₁₂ 1912		
josta määrystä tulee:		
Rakennusten, koneiden ja johtoverkon y. m. osalle	”	6,900,496: 68
Kaluston osalle	”	89,236: 46
Sähkämittarien osalle	”	387,288: 25
	<i>Smc.</i>	7,377,021: 39

IX. Kalustoa huoneistoissa, joita käyttävät:

	Saldo vuodelta 1911		1912 vuoden kuluessa				Saldo 31/12 1912	
			Vähentynyt		Tullut lisää			
Ent. Huutokauppakamari	269	30	5	—	—	—	264	30
Lapinlahdenkadun lastensairaala	—	—	—	—	3,947	20	3,947	20
Palolaitos	126,888	50	7,850	50	8,888	50	127,926	50
Rakennustarkastajan virkahuoneisto	—	—	—	—	7,722	90	7,722	90
Rakennuskonttori	11,887	95	1,473	70	10,435	85	20,850	10
” varasto ainespihalla	404,239	02	41,727	89	50,560	58	413,071	71
Rahatoimikamari	8,232	10	294	—	381	75	8,319	85
Rahatoimikonttori	21,846	50	1,000	—	—	—	20,846	50
Vaivaistalo	57,298	15	42,066	24	37,537	37	52,769	28
” Työlaitos	22,742	42	4,695	90	12,266	03	30,312	55
” Lastenkoti	—	—	2,874	73	7,833	50	5,008	77
Vaivaishoitohallituksen huoneisto	4,961	25	175	—	699	35	5,485	60
Kansakoulu, Ratakatu 8	52,369	27	412	29	1,524	30	53,481	28
” Kallion 4 linja 9	12,437	21	266	16	1,119	85	13,290	90
” Kallion 4 linja 13—15	97,853	47	663	90	6,462	55	103,652	12
” Eläintarhanhuvila 7	5,050	54	216	93	643	03	5,476	64
” Tehtaankatu 15 ja 17	64,699	13	3,894	10	2,502	55	63,307	58
” Tunturilaakso	2,122	27	28	—	74	50	2,168	77
” Kansakoulukatu 2 ja 4	34,324	74	793	10	1,367	15	34,898	79
” Fredriksberg I	1,401	93	23	25	83	75	1,462	43
” Fredriksberg II	1,148	84	9	98	86	55	1,225	41
” Fredriksberg III	1,419	51	36	65	18	20	1,401	06
” Oikokatu 7	11,010	57	568	60	342	30	10,784	27
” Huopalahti	1,808	06	21	40	26	05	1,812	71
” Kasarminkatu 21	30,696	03	1,509	95	3,828	99	33,015	07
” Lapinlahdenkatu 6	17,385	36	161	32	878	45	18,102	49
” Toukola	17,209	73	129	90	809	15	17,888	98
” Mariankatu 22	4,340	19	35	80	37	10	4,341	49
” Nikolainkatu 18	56,570	45	1,832	90	2,705	40	57,442	95
” Punavuorenkatu 10	3,597	—	4	—	377	20	3,970	20
” I. Roopertinkatu 11	9,068	86	1,742	90	168	15	7,494	11
” Töölö	39,544	82	511	95	2,054	95	41,087	82
” Vallila	39,034	10	869	47	1,597	85	39,762	48
” Wladimirinkatu 34	2,177	14	348	05	2,258	50	4,087	59
” Kallion jatkoluokka	—	—	—	—	1,514	75	1,514	75
Kansakoulunkanslia, suomalainen	4,685	65	191	40	2,675	50	7,169	75
” ruotsalainen	2,329	42	16	75	—	—	2,312	67
Kansakoulujen varastohuone	312	23	16	—	—	—	296	23
Furuhjelmin taulukokoelma	75,000	—	75,000	—	—	—	—	—
Satamakonttori	5,069	75	1,126	50	100	—	4,043	25
H:gin kaup.kirjasto, Rikhardinkatu 3	23,011	—	1,673	15	6,540	75	27,878	60
” kirjavarasto	101,000	—	5,500	—	10,000	—	105,500	—
” Tehtaank. haaraosasto	1,305	30	31	50	—	—	1,273	80
” ” kirjavarasto	300	—	—	—	—	—	300	—
” Hermannin ” kirjavarasto	1,795	05	15	75	44	75	1,824	05
” ” kirjavarasto	5,450	—	700	—	1,700	—	6,450	—
” Sörnäs ”	1,698	20	205	20	8,948	85	10,441	85
Siirros	1,385,591	01	200,719	81	200,814	15	1,385,685	35

	Saldo vuodelta 1911		1912 vuoden kuluessa				Saldo 31/12 1912	
			Vähentynyt		Tullut lisää			
Siirros	1,385,591	01	200,719	81	200,814	15	1,385,685	35
H:gin kaup.kirj. Sörnäsän haaraos. kirjav.	32,100	—	1,700	—	4,000	—	34,400	—
” ” Töölön haaraosasto	1,772	60	30	—	54	—	1,796	60
” ” ” kirjavar.	10,550	—	900	—	2,000	—	11,650	—
” ” museo	—	—	—	—	35,000	—	35,000	—
Hesperian sairaala	6,840	47	396	10	128	40	6,572	77
Humaliston sn	24,132	35	843	35	2,416	80	25,705	80
Terveystenhoitolautakunta	28,581	83	3,535	75	661	50	25,707	58
” ” sairaanhoitoparselit	—	—	—	—	1,157	68	1,157	68
Majoituslautakunta	704	81	150	13	64	15	618	83
Majoituskasarmi, Suvilahdenkatu 4	11,586	28	2,317	26	—	—	9,269	02
Kunn. Työv. as. Kristiinankatu 16	148	40	21	40	—	—	127	—
” ” ” Hietaniemenk. 5—23	4,137	35	496	05	9	60	3,650	90
Kunnan työvälytystoimisto	1,302	90	22	50	46	—	1,326	40
Vanhankaupungin mylly	224	25	29	10	—	—	195	15
Lihantarkastusasema	2,882	60	128	95	180	15	2,933	80
Laboratoori terv. tutkimuksia varten	12,611	—	194	—	2,149	—	14,566	—
Maistraatti	11,882	60	1,556	—	1,060	50	11,387	10
Henkikirjoittajan huoneisto	—	—	—	—	1,668	—	1,668	—
Marian sairaala	221,134	21	13,840	27	19,630	05	226,923	99
Työväenasiain lautakunta	—	—	—	—	1,517	—	1,517	—
Ruuminavaushuone	988	85	100	40	—	—	888	45
Pakkahuone	8,939	50	1,169	—	541	50	8,312	—
Aleksanterinkadun pakkahuone ja Työ-	—	—	—	—	—	—	—	—
kunta	284	50	151	90	105	90	238	50
Petrolivalaistus	8,232	17	327	—	714	50	8,619	67
Tuberkelitaustisten poliklinikka	4,103	39	502	82	1,673	32	5,273	89
Poliisikamari	42,205	42	2,139	42	656	—	40,722	—
Passitoimisto	744	—	—	—	295	—	1,039	—
Keskuspoliisi	6,871	80	—	—	154	—	7,025	80
Etsivä osasto	5,229	85	6	85	10	—	5,233	—
1:nen poliisivartiokonttori	1,583	—	150	—	—	—	1,433	—
2:nen ”	2,495	60	123	50	—	—	2,372	10
3:mas ”	1,654	95	37	—	70	25	1,688	20
4:jäs ”	4,319	35	41	60	17	50	4,295	25
Hermannin poliisivartiokonttori	—	—	—	—	—	—	—	—
Siveellisyysosasto	3,203	75	83	—	429	75	3,550	50
Tiedonantotoimisto	801	—	—	—	—	—	801	—
Revisionikonttori	—	—	—	—	3,993	88	3,993	88
Raatihuoneenarkisto	7,972	32	630	32	—	—	7,342	—
Erinäisiä varastoja Raatihuoneella	5,362	70	2,222	35	679	50	3,819	85
Raastuvanoikeus	11,721	32	3,305	17	1,189	55	9,605	70
Oikeusaputoimisto	—	—	—	—	1,527	—	1,527	—
Seurahuone	3,110	—	—	—	—	—	3,110	—
Kesäpäiväparantola	—	—	15	61	2,620	70	2,605	09
Kaupunginvoudinkonttori	5,408	30	750	30	476	—	5,134	—
Kaupunginvalt. huoneisto Pörsitalossa	—	—	—	—	30,321	65	30,321	65
Sn ent. huoneisto Raatihuon.	25,238	85	22,197	20	—	—	3,041	65
Tilastokonttori	—	—	—	—	6,332	95	6,332	95
Kivelän sairaala	55,886	46	8,860	10	21,841	96	68,868	32
” lisäsairaala Greijuksessa	9,490	48	—	—	1,001	74	10,492	22
Siirros	1,972,030	22	269,694	21	347,209	63	2,049,545	64

	Saldo vuodelta 1911		1912 vuoden kuluksa				Saldo ³¹ / ₁₂ 1912	
			Vähentynyt		Tullut lisää			
Siirros	1,972,030	22	269,694	21	347,209	63	2,049,545	64
Rantamakasiinit	5,454	25	439	20	512	65	5,527	70
Taksoituslautakunta	2,766	55	369	—	776	—	3,173	55
Liikennekonttori	6,697	30	917	50	561	—	6,340	80
Liikennekonttorin haaraos. warranttim.	133	—	14	—	—	—	119	—
” haaraosasto Länsirann.	4,915	60	534	65	273	—	4,603	95
” ” Kruunuvuorenk.	3,414	20	435	—	173	50	3,152	70
” ” tarkastuspaviljonki . . .	190	50	17	—	—	—	173	50
Tuberkulootissairaala, Puutarhak. 4 . .	4,934	72	4,934	72	—	—	—	—
Lavantautisten lisäsairaala Tunturilaaks.	24,958	80	1,857	25	1,539	55	24,641	10
Kasvatuslaitos, Porvoon pitäjä (Lavers)	3,452	48	61	47	77	—	3,468	01
” Bromarvi, Bengtsår	37,119	63	1,477	23	11,645	52	47,287	92
” Finby, Aisböle	8,867	74	86	65	1,130	60	9,911	69
” Lohja	3,452	69	125	79	92	05	3,418	95
” Nummi	3,664	90	78	77	343	75	3,929	88
” Sipoo	3,761	40	143	40	348	40	3,966	40
” Wehkakoski, pikkulast.k.	1,153	90	23	80	37	48	1,167	58
” Wihti	2,010	65	54	40	134	45	2,090	70
” Vanaja	6,764	55	837	18	1,505	40	7,432	77
Kasvatuslautakunta	745	24	—	—	1,599	63	2,344	87
Kasvivarasto Tehtaanpuiston ja Töölön puiston kasviuoneissa ja taimistoissa	120,156	81	—	—	13,829	99	133,986	80
Tyttöjen ammattikoulu	17,193	20	1,452	09	984	45	16,725	56
Poikien ”	13,617	28	2,433	01	862	38	12,046	65
Yhteensä <i>Smc.</i>	2,247,455	61	286,036	32	383,636	43	2,345,055	72

X. Arvopaperit.

Saldo vuodelta 1911 . . . . . *Smc.* 128,950:—

Lisäksi tulee 13 Helsingin Telefoonyhdistyksen osuuskirjaa à *Smc.* 150:— *Smc.* 1,950:—

” ” 3 ” ” ” ” ” ” 75:— ” ” 225:— ” ” 2,175:—

Saldon joulukuun 31 p:nä 1912 muodostavat:

227 osaketta Helsingin Makasiiniosakeyhtiössä à *Smc.* 500:— . . . . . *Smc.* 113,500:—

116 osuuskirjaa Helsingin Telefoonyhdistyksessä à *Smc.* 150:— . . . . . ” 17,400:—

3 puolta ” ” ” ” ” ” 75:— . . . . . ” 225:— *Smc.* 131,125:—

Helsingin kaupungin vakautettu velka.

Obligatsionilaina	Alkuperäinen määrä	Saldo jouluk. 1 p:nä 1912	Kuoletus v. 1912	Saldo jouluk. 31 p:nä 1912	%	Erääntyy
1876 v:n vesijohtolaina	1,500,000	907,400	42,100	865,300	5,0	1926
1882 v:n uutisrakennus- ja järjestelylaina.	1,550,000	341,500	80,000	261,500	4,5	1915
1892 v:n obligatsionil.	4,500,000	4,048,000	36,000	4,012,000	4,5	1952
1898 v:n obligatsionil.	3,994,000	2,700,000	28,500	2,671,500	3,5	1953
1900 v:n obligatsionil.	3,000,000	2,797,500	22,500	2,775,000	4,0	1956
1902 v:n obligatsionil.	8,000,000	7,577,000	57,000	7,520,000	4,0	1958
1909 v:n obligatsionil.	16,096,000	15,930,010	88,025	15,841,985	4,5	1961
1911 v:n obligatsionil.	25,150,000	25,150,000	140,840	25,009,160	4,5	1961
<i>Smc.</i>	63,790,000	59,451,410	494,965	58,956,445	—	—

Vesijohto-obligatsionilaina,

otettiin Helsingin vesijohdon lunastamista varten ja jaettiin toukokuun 1 p:nä 1876 K. Senaatin toukokuun 17 p:nä 1876 antaman suostumuksen nojalla kolmeen sarjaan:

A. à <i>Smc.</i> 1,000	N:rot 1—500	= <i>Smc.</i> 500,000
B. à " 500	" 1—1,500	= " 750,000
C. à " 200	" 1—1,250	= " 250,000
3,250 kpl.		<i>Smc.</i> 1,500,000

Korkoliput erääntyvät $\frac{1}{5}$ ja $\frac{1}{11}$. Arpominen toimitetaan vuosittain marraskuun 1 p:nä seuraavan vuoden toukokuun 1 päivänä tapahtuvaa lunastamista varten. Korkoliput ja obligatsionit lunastaa Helsingin kaupungin Rahatoimikonttori. Korkokanta 5 %, puolen vuoden korkoliput eri sarjoissa Smk 25:—, 12: 50 ja 5:—.

Kuoletetaan 50 vuodessa, luettuna toukokuun 1 p:stä 1876. Korkolippujen vanhentumisaika on 10 vuotta, obligatsionien 15 vuotta.

Lainan otti hankkiakseen Suomen Yhdyspankki al pari kurssista ja siitä saatiin:

Kuittaamalla kaup. sanotusta pankista toukok. 11 p:nä 1876 ottama laina	<i>Smc.</i> 1,100,000:—
Käteistä huhtikuun 19 p:nä 1877	" 150,000:—
" kesäkuun 27 " "	" 150,000:—
" joulukuun 12 " "	" 100,000:—
	<i>Smc.</i> 1,500,000:—

Laina käytettiin berliniläisen Vesijohtoyhtiö Neptunin tänne perustaman vesijohdon ostamiseen ja täydentämiseen.

Vesilaitoksen alkuperäistä kauppahintaa, joka oli	<i>Smk</i>	1,200,000: —
alennettiin osaksi sovinto-oikeuden päätöksen mukaan, osaksi vapaaehtoisella sopimuksella	”	84,804: 55
joten siis maksettiin		<i>Smk</i> 1,115,195: 45

Tähän tulevat täydentämisen, laajentamisen, käytön y. m. tuottamat menot:

Vuosina 1876—77	<i>Smk</i>	81,924: 76	
Vuonna 1878	”	72,819: 33	
” 1879	”	46,617: 66	
” 1880	”	44,802: 75	
” 1881	”	46,137: 79	<i>Smk</i> 292,302: 29
Korkoja, niistä vähennettyä vesijohdon tulot vuosina 1876—81	”	92,502: 26	
Yhteensä		<i>Smk</i>	1,500,000: —

Uutisrakennus- ja järjestelylaina

otettiin erinäisiä uutisrakennuksia ja kaupungin asemakaavan järjestelyjä varten Keis. Senaatin elokuun 4 päivänä 1882 antamalla suostumuksella. Laina jaettiin toukokuun 1 päivänä 1882 kolmeen sarjaan:

A. à <i>Smk</i> 3,000: —	N:rot 1—150	<i>Smk</i> 450,000: —
B. à ” 1,000: —	” 1—700	” 700,000: —
C. à ” 500: —	” 1—800	” 400,000: —
1,650 kpl.		<i>Smk</i> 1,550,000: —

Korkoliput erääntyvät $\frac{1}{5}$ ja $\frac{1}{11}$. Arpominen toimitetaan vuosittain marraskuun 1 p:nä seuraavan vuoden toukokuun 1 päivänä tapahtuvaa lunastamista varten. Korkoliput ja obligatsioonit lunastaa Helsingin kaupungin Rahatoimikonttori. Korkokanta $4\frac{1}{2}\%$, puolen vuoden korkoliput eri sarjoissa Smk 67: 50, 22: 50 ja 11: 25. Kuoletetaan 33 vuodessa toukokuun 1 päivästä 1882 lukien. Korkolippujen vanhentumisaika on 10 vuotta, obligatsioonien 15 vuotta.

Lainan möi Rahatoimikamari vähitellen keskimäärin 97,94 % kursista ja tuotti se . . . . . *Smk* 1,518,073: 75

Lainavarat käytettiin:

1878 vuoden uutisrakennuslainan maksamiseen	”	200,000: —
Uuden muonamakasiinin teettämiseen venäläiselle sotaväelle	”	400,000: —
Vanhankaupungin myllyn uudestirakentamiseen	”	45,000: —
Kunnan sairaalan rakentamiseen	”	257,700: —
Vanhan venäl. muonamakasiinin sisustamiseen tulli- ja pakkahuon.	”	33,000: —
Malminkadun kansakoulutalon rakentamiseen	”	196,323: 22
Kanavaverkon laajentamiseen	”	100,000: —
Siirros		<i>Smk</i> 1,232,023: 22

	Siirros	<i>Smk.</i>	1,232,023: 22
Vesijohdon laajentamiseen	"		50,000: —
Erinäisten kaupungin lainaksi ottamain lahjoitettujen rahastojen takaisin maksamiseen	"		180,812: —
Rautatien kiveämiseen	"		50,000: —
Realikoulun talon piirustuksiin	"		2,300: —
Lainan kustannukset:			
Obligatsioonien valmistaminen	<i>Smk.</i>	1,837: 68	
Ilmoituksia ja sekalaisia kustannuksia	"	1,100: 85	" 2,938: 53
			<i>Smk.</i> 1,518,073: 75
Pääomanalennus	"		31,926: 25
	Yhteensä	<i>Smk.</i>	1,550,000: —

1892 vuoden obligatsioonilaina

otettiin Kaivopuiston lunastamista, erinäisiä talo-, laiturij- ja kanavarakennuksia sekä vesilaitoksen laajentamista varten Keis. Senaatin maaliskuun 26 p:nä 1892 antamalla suostumuksella. Jaettiin toukokuun 1 p:nä 1892 kolmeen sarjaan:

A. à	<i>Smk.</i> 5,000 =	Kr. 3,600	N:rot 1—400	<i>Smk.</i> 2,000,000: —
B. à	" 1,000 =	" 720	" 1—1,500	" 1,500,000: —
C. à	" 500 =	" 360	" 1—2,000	" 1,000,000: —
			3,900 kpl.	<i>Smk.</i> 4,500,000: —

Korkoliput erääntyvät toukokuun 1 ja marraskuun 1 päivänä. Arvotaan vuosittain marraskuun 1 p:nä seuraavan vuoden toukokuun 1 päivänä tapahtuvaa lunastamista varten. Korkolippuja ja obligatsioneja lunastavat Suomen rahassa Suomen Yhdyspankin ja Pohjoismaiden Osakepankin Kauppaa ja Teollisuutta varten kaikki konttorit sekä Ruotsin rahassa, kurssista 72 Kr. = 100 Smk, Skandinaviska Kredit Aktiebolagetin Tukholman ja Gööteporin konttorit. Korkokanta $4\frac{1}{2}\%$, puolen vuoden korkoliput eri sarjoissa Smk 112: 25 (Kr. 81), Smk 22: 50 (Kr. 16: 20) ja Smk 11: 25 (Kr. 8: 10).

Laina kuoletetaan 60 vuoden kuluessa toukokuun 1 p:stä 1892 lukien; toukokuun 1 p:stä 1902 alkaen saa kuoletusmäärää lisätä. Obligatsioonien vanhentumisaika on 15, korkolippujen 10 vuotta.

Lainan otti hankkiakseen konsortio, johon kuuluivat Suomen Yhdyspankki Helsingissä, Pohjoismaiden Osakepankki Kauppaa ja Teollisuutta varten Vipurissa sekä Senaattori L. Mechelin, ollen kurssi 93 % nimellisarvosta eli Smk 4,185,000: —.

Lainavarat on käytetty seuraaviin tarkoituksiin:

Kaivopuiston alueen lunastus	<i>Smk.</i>	287,000: —	
Sikäl. rakennusten korjaus	"	13,000: —	
Viemärikanava It. Kaivopuistoon	"	9,469: 76	<i>Smk.</i> 309,469: 76
	Siirros	<i>Smk.</i>	309,469: 76

	Siirros	<i>Smc</i>	309,469: 76
Länsirannan kauppahallien rakentaminen	<i>Smc</i>		210,000: —
Vanhan muonamakasiinin sisustaminen tulli- ja pakkahuoneeksi . .	"		47,000: —
Talon rakentaminen palolaitokselle	"		294,000: —
Lisärakennuksia Vaivaistaloon ja työlaitoksen rakentaminen . . .	"		135,493: 10
Lisärakennuksia kunnan sairaalaan ja Vaivaistalon haurinhuolto-			
rakennus	"	7,066: 90	"
Vesijohto It. Kaivopuistoon	"	46,809: 66	"
" Munkkisaarelle	"	21,663: 36	
" Lapinlahden sairaalaan	"	11,510: 57	
" Sörnäsiin	"	10,315: 98	
" Lääninvankilaan	"	15,880: 23	
" Harjun huvilaan	"	6,034: 72	
Vesijohdon laajentaminen vuonna 1887	"	19,225: 78	
" " " 1888	"	104,356: 05	
" " " 1889	"	181,165: 59	
" " " 1890	"	425,127: 55	
" " " 1891	"	74,638: 80	
" " " 1895	"	22,064: 24	
" " " 1896	"	7,601: 69	
" " " 1897	"	99,274: 60	
Höyrypumpun hankkiminen Vanhankaupungin vedennostolaitokseen	"	178,107: 50	
Vesijohdon uudet suodattimet	"	239,519: 17	
Vesijohdon työpajan ja makasiinin rakentaminen	"	36,704: 51	"
Makasiinilaiturin lisärakennus	"	288,355: 52	"
Sataman syventäminen sanotun laiturin kohdalta	"	14,326: 19	
Satamien laiturityöt vuonna 1894	"	761,960: —	
" " " 1895	"	417,590: 03	
" " " 1896	"	70,195: 93	
Katajanokan " " 1897	"	84,600: —	
" " " 1898	"	40,460: 65	"
			" 1,500,000: —
			" 1,677,488: 32
Lainan kustannukset:			
Obligatsioonien valmistaminen	"	3,794: 37	
Sekalaisia kustannuksia	"	687: 55	"
			" 4,481: 92
		<i>Smc</i>	4,185,000: —
Pääomanalennus		"	315,000: —
		Yhteensä <i>Smc</i>	4,500,000: —

1898 vuoden obligatsioonilain

otettiin Kaupunginvaltuuston huhtik. 5 p:nä 1897 tekemän ja K. Senaatin elok. 4 p:nä s. v. vahvistaman päätöksen mukaan erinäisten kaupungin velkojen maksamista ja sen lainoihin vuosilta 1876 ja 1882 kuuluvien obligatsioonien ostoa, Katajanokan laituritöitä ja kaupungin vesijohtolaitoksen laajentamista sekä ehdollisesti uuden kaupungintalon ja uuden kansakoulutalon rakentamista varten. Laina päätettiin

helmikuun 1 p:nä 1898 yhteensä 7 miljoonaa Suomen markkaan, josta määrästä kuitenkin vain 3,994,000 markkaa on laskettu liikkeeseen.

Tästä määrästä peruutettiin kuitenkin jo vuonna 1900 Smk 994,000: —, joten nykyään on liikkeessä 3 miljoonaa markkaa neljässä sarjassa:

A. à Smk 5,000 = Rmk 4,050 = Kr. 3,600 N:rot 1—180	Smk 900,000: —
B. à „ 2,000 = „ 1,620 = „ 1,440 „ 1—450	„ 900,000: —
C. à „ 1,000 = „ 810 = „ 720 „ 1—600	„ 600,000: —
D. à „ 500 = „ 405 = „ 360 „ 1—1,200	„ 600,000: —
	<u>2,430 kpl. Smk 3,000,000: —</u>
Peruutettuja ja mitättömoityjä obligatsioneja	„ 994,000: —
	<u>Smk 3,994,000: —</u>

Korkoliput erääntyvät $\frac{1}{2}$ ja $\frac{1}{8}$. Arpominen vuosittain helmikuussa elokuun 1 päivänä tapahtuvaa lunastamista varten. Korkolippuja ja obligatsioneja lunastavat Suomen rahassa Helsingin kaupungin Rahatoimikonttori, Suomen Pankin ja Suomen Yhdyspankin kaikki konttorit, Saksan rahassa, kurssista 100 Smk = 81 Rmk, Bank für Handel und Industrie Berlinissä ja Vereinsbank in Hamburg, sekä Ruotsin rahassa, kurssista 100 Smk = 72 Kr., Aktiebolaget Stockholms Handelsbank Tukholmassa. Korkokanta $3\frac{1}{2}$ %, puolen vuoden korkoliput eri sarjoissa Smk 87: 50 (Rmk 70: 88, Kr. 63), Smk 35: — (Rmk 28: 35, Kr. 25: 20), Smk 17: 50 (Rmk 14: 18, Kr. 12: 60), Smk 8: 75 (Rmk 7: 09, Kr. 6: 30).

Laina kuoletetaan ennen vuotta 1953; helmik. 1 p:stä 1908 alkaen saa kuoletusmäärää lisätä. Obligatsionien vanhentumisaika on 15 vuotta, korkolippujen 10 vuotta.

Lainamäärästä otti vuonna 1898 hankkiakseen nimellisesti 3 miljoonaa markkaa konsortio, johon kuuluivat Suomen Pankki, Helsinki, Suomen Yhdyspankki, Helsinki, Pankkihuone Robert Warschauer & Co, Berliini ja Aktiebolaget Stockholms Handelsbank, Tukholma, $94\frac{1}{2}$ %:n hinnasta, mikä vastaa	Smk 2,835,000: —
jota paitsi konsortio vuonna 1899, sopimuksen mukaan heinäk. 25 p:ltä s. v., vielä otti hankkiakseen 994,000 Suomen markkaa 87: 40 kurssista	„ 868,756: —
joten laina on tähän saakka tuottanut	<u>Smk 3,703,756: —</u>
Alkuaan 7,000,000 markaksi määrätystä lainasta on kaupunginrahastossa myymättä	Smk 3,000,000: —
josta kuitenkin on vähennettävä 1899—1912 vuoden kuoletukset	„ 328,500: —
	<u>Myymättömiä obligatsioneja Smk 2,671,500: —</u>

Lainavarat on käytetty seuraavasti:

Kumtähden säterin ostoa varten otetun lainan suoritus	„ 500,000: —
Aleksanterink. talon N:o 22 ostoa varten otetun lainan suoritus ja kunnan sairaalain rakentaminen	„ 500,000: —
Hakasalmen huvilan rakennusten kauppahinnan suoritus	„ 60,000: —
N. s. Lastenkodin osto ja sen sisustaminen kansakouluksi	„ 100,000: —
Lisärakennuksia Marian sairaalaan	„ 100,000: —
Sofiankadun talon N:o 3 osto	„ 250,000: —
	<u>Siirros Smk 1,510,000: —</u>

	Siirros	<i>Smk</i> 1,510,000:—	
Vesijohtotöitä:			
Vesijohdon laajennus vuosina 1897—1901	<i>Smk</i>	418,169: 78	
Vesisäiliön lisärakennus	"	80,000:—	" 498,169: 78
Laiturirakennuksia y. m. Katajanokalla:			
Laituritöitä	"	587,235: 06	
Tulli- ja pakkahuone	"	670,000:—	" 1,257,235: 06
Uusi paviljonki Marian sairaalaan	"	175,000:—	
Nikolainkadun kansakoulutalo	"	234,500:—	
	<i>Smk</i>	3,674,904: 84	
Lainan kustannukset:			
Obligatsioonien valmistaminen ja lähetys	<i>Smk</i>	7,652: 50	
Saksan valtakuntaleima	"	19,577: 77	
Sekalaisia kuluja	"	1,620: 89	" 28,851: 16
	<i>Smk</i>	3,703,756:—	
Pääomanalennus vuonna 1898	"	165,000:—	
" " 1899	"	125,244:—	" 290,244:—
	<i>Smk</i>	3,994,000:—	

1900 vuoden obligatsioonilaina

otettiin Kaupunginvaltuuston tammik. 16 p:nä 1900 tekemän ja K. Senaatin saman kuukauden 25 p:nä vahvistaman päätöksen mukaan kaasutehtaan lunastamista, erinäisiä uutisrakennuksia sekä 1898 vuoden $3\frac{1}{2}\%$ lainan yhden sarjan peruuttamista varten. Laina päätettiin helmikuun 1 p:nä 1900 neljässä sarjassa:

A. à	<i>Smk</i> 5,000 = Rmk 4,050 = Kr. 3,600	N:rot 1—180	<i>Smk</i> 900,000:—
B. à	" 2,000 = " 1,620 = " 1,440	" 181—630	" 900,000:—
C. à	" 1,000 = " 810 = " 720	" 631—1,230	" 600,000:—
D. à	" 500 = " 405 = " 360	" 1,231—2,430	" 600,000:—
		2,430 kpl.	<i>Smk</i> 3,000,000:—

Korkoliput erääntyvät $\frac{1}{2}$ ja $\frac{1}{8}$. Arpominen toimitetaan helmikuussa elok. 1 p:nä tapahtuvaa lunastamista varten. Korkolippuja ja obligatsioneja lunastavat Suomen rahassa Helsingin kaupungin Rahatoimikonttori, Suomen Pankin ja Suomen Yhdyspankin kaikki konttorit, Saksan rahassa kurssista 100 Smk = 81 Rmk Bank für Handel und Industrie Berlinissä, Vereinsbank in Hamburg ja pankkiliike M. M. Warburg & Co Hampurissa, sekä Ruotsin rahassa, kurssista 100 Smk = 72 Kr., Aktiebolaget Stockholms Handelsbank Tukholmassa. Korkokanta 4% , puolen vuoden korkoliput eri sarjoissa Smk 100 (Rmk 81:—, Kr. 72:—), Smk 40 (Rmk 32: 40, Kr. 28: 80), Smk 20 (Rmk 16: 20, Kr. 14: 40), Smk 10 (Rmk 8: 10, Kr. 7: 20).

Laina kuoletetaan ennen vuotta 1956; kuoletusmäärää saa lisätä helmik. 1 p:stä 1910 alkaen. Obligatsioonien vanhentumisaika on 15 ja korkolippujen 10 vuotta.

Lainan otti tammik. 17 p:nä 1900 hankkiakseen konsortio, johon kuuluivat Suomen Pankki, Helsinki, Suomen Yhdyspankki, Helsinki, Pankkihuone Robert Warschauer & C:o, Berlini, Vereinsbank in Hamburg, Herrat M. M. Warburg & C:o, Hampuri, ja Aktiebolaget Stockholms Handelsbank, Tukholma, seuraaviin kursseihin:

92 1/2 % kahdesta miljoonasta Suomen markasta	<i>Smk</i>	1,850,000:—
94 % yhdestä miljoonasta Suomen markasta	”	940,000:—
	<i>Smk</i>	2,790,000:—

Lainasta on käytetty:

Kaasutehtaan osto	<i>Smk</i>	1,400,000:—
1898 vuoden 3 1/2 % obl.lainan yhden sarjan peruuttamiseen = 994,000 Smk kurssi 87: 40	”	868,756:—
Uuden paviljongin rakentamiseen Marian sairaalaan	”	125,000:—
Makasiinirannan tonttien 1—12 lunastamiseen	”	200,000:—
Katajanokan laituritöihin	”	170,761: 48

Lainan kustannukset:

Obligatsioonien valmistaminen ja lähetys	<i>Smk</i>	4,912: 60
Saksan valtakuntaleima	”	19,679: 77
Sekalaisia kustannuksia	”	890: 15
	<i>Smk</i>	25,482: 52
	<i>Smk</i>	2,790,000:—
Pääomanalennus	”	210,000:—
	<i>Smk</i>	3,000,000:—

1902 vuoden obligatsioonilaina

otettiin Kaupunginvaltuuston kesäk. 17 p:nä 1902 tekemän ja Keis. Senaatin syysk. 10 p:nä s. v. vahvistaman päätöksen mukaan erinäisten lainavaroista otettavien kustannusten suorittamiseksi Katajanokan laituritöitä ja tavaravajoja, Seurahuoneen ja Vuorimiehenkadun talon N:o 6 osto, vaivaistalon sairaalan ja Vallilan kansakoulutalon rakentamista sekä vesijohdon laajentamista ja uusien kauppahallien rakentamista y. m. varten. Laina päätettiin jouluk. 1 p:nä 1902 appointseihin N:roihin 1—16,000, kukin määrältään Smk 500 = Frcs 500 = Rmk 405 = Kr. 360, eli yhteensä Smk 8,000,000. Korkoliput erääntyvät 1/6 ja 1/12. Arpominen vuosittain kesäkuussa joulukuun 1 p:nä tapahtuvaa lunastamista varten. Korkolippuja ja obligatsioneja lunastavat Suomen rahassa Helsingin kaupungin Rahatoimikonttori ja Suomen Pankin kaikki konttorit, Saksan rahassa kurssista 100 Smk = 81 Rmk, Bank für Handel und Industrie, Berlini, Vereinsbank in Hamburg ja pankkiliike M. M. Warburg & C:o, Hampuri, Ranskan rahassa, kurssista 100 Smk = 100 Frcs, Basler Handelsbank, Baseli, sekä erinäiset ranskalaiset pankit, joista erityisesti ilmoitetaan, Ruotsin rahassa, kurssista 100 Smk = 72 Kr., Aktiebolaget Stockholms Handelsbank, Tukholma. Korkokanta 4 %, puolen vuoden korkoliput Smk 10 (Frcs 10, Rmk 8: 10, Kr. 7: 20).

Laina kuoletetaan ennen vuotta 1958; kuoletusmäärää saa lisätä jouluk. 1 p:stä 1912 alkaen. Obligationien vanhentumisaika on 15, korkolippujen 10 vuotta.

Lainan otti hankkiakseen marrask. 5 p:nä 1902 päätetyllä sopimuksella konsortio, johon kuuluivat Suomen Pankki Helsingissä, Pankkihuone Robert Warschauer & Co Berlinissä, Vereinsbank in Hamburg, Herrat M. M. Warburg & Co Hampurissa, Aktiebolaget Stockholms Handelsbank Tukholmassa, Herrat Hope & Co Amsterdamissa, Basler Handelsbank Baselissa sekä Herrat von Speyr & Co Baselissa 95,10 % kursorista, joten siitä saatiin . . . . . *Smc* 7,603,000:—
Maksettu voitto-osuus . . . . . " 15,264: 15
Smc 7,623,264: 15

Laina on käytetty seuraavasti:

Seurahuoneen osto	<i>Smc</i>	800,000:—	
Hietalahdentorin kauppahallit	"	125,000:—	
Kasarmintorin s:n	"	175,000:—	
Vuorimiehenkadun talon N:o 6 osto	"	207,000:—	
Vallilan kansakoulu	"	239,500:—	
Työ- ja vaivaistalon sairaala	"	75,000:—	

Laiturirakennuksia y. m. Katajanokalla:

Laiturityöt	<i>Smc</i>	697,003: 46	
Tavaravajat	"	200,000:—	" 897,003: 46
Vesijohdon laajennus 1902/03	"	316,224: 23	
S:n s:n 1904	"	114,827: 44	
S:n s:n 1905	"	142,159: 57	
S:n s:n 1906	"	139,568: 51	
S:n s:n 1907	"	380,050:—	
S:n s:n 1908	"	460,772: 33	
S:n s:n 1910	"	41,515: 04	" 1,595,117: 12
Kunnan työväenasunnat	"	735,750:—	
Vallilan rakennustoiminnan avustusrahasto	"	264,250:—	
Sähkötehdas	"	2,500,000:—	

Lainan kustannukset:

Obligationien valmistaminen ja lähetys	<i>Smc</i>	7,470: 47	
Väliaikaiset kuitit	"	1,040: 11	
Sekalaisia kustannuksia	"	1,132: 99	" 9,643: 57
Pääomanalennus	<i>Smc</i>	392,000:—	
Vähennetään maks. voitto-osuus " 15,264: 15	"	376: 735: 85	" 7,623,264: 15
		<u>Yhteensä</u>	<i>Smc</i> 8,000,000:—

1909 vuoden obligatsioonilaina

otettiin Kaupunginvaltuuston joulukuun 15 p:nä 1908 tekemän ja Keis. Senaatin helmik. 9 p:nä 1909 vahvistaman päätöksen mukaan erinäisten lainavaroista maksettavien kunnan sairas- ja vaivahoidolle tarpeellisten uutisrakennusten kustannusten suorittamista, kaupungin omien teknillisten laitosten perustamista ja laajen-

tamista, kaupungin alueen laajentamista sekä aikaisempien, lyhyeksi maksuajaksi otettujen lainojen takaisinmaksamista varten. Laina päätettiin toukok. 1 p:nä 1909 apppointseihin N:roihin 1—6,400, kukin määrältään Smk 2,515 = Rmk 2,040 = £ 100:— = Kr. 1,810, eli yhteensä Smk 16,096,000. Korkoliput erääntyvät $\frac{1}{5}$ ja $\frac{1}{11}$. Kuoletus tapahtuu takaisinostamalla tai arpomalla, joka toimitetaan marrask. 1 p:nä seuraavan vuoden toukokuun 1 p:nä tapahtuvaa lunastamista varten. Korkolippuja ja obligatsioneja lunastavat Helsingissä Suomen rahassa Pohjoismaiden Osakepankki Kauppaa ja Teollisuutta varten ja Privatbanken i Helsingfors aktiebolag, Hampurissa Saksan rahassa Vereinsbank in Hamburg ja pankkihuone Joh. Berenberg, Gossler & C:o, Lontoossa Englannin rahassa pankkihuone J. Henry Schröder & C:o sekä Tukholmassa Ruotsin rahassa Bankaktiebolaget Stockholm-Öfre Norrland. Korkokanta $4\frac{1}{2}$ ‰, puolen vuoden korkoliput Smk 56:59 (Rmk 45:90, £ 2:5:—, Kr. 40:73).

Laina kuoletetaan ennen vuotta 1961; kuoletusmäärää saa lisätä toukok. 1 p:stä 1919. Obligatsionien vanhentumisaika on 15, korkolippujen 10 vuotta.

Lainan otti hankkiakseen huhtik. 17 p:nä 1909 päätetyllä sopimuksella konsortio, johon kuuluivat Bankaktiebolaget Stockholm-Öfre Norrland, Tukholma, Vereinsbank in Hamburg, Hampuri, Privatbanken i Helsingfors ja Pohjoismaiden Osakepankki Kauppaa ja Teollisuutta varten, Helsinki, 89 ‰:n kurssista, joten siitä saatiin Smk 14,325,440:—.

Laina on käytetty seuraavasti:

Marian sairaalan laajennus	Smk	600,000:—	
Ainespihan kaasukello	”	260,000:—	
Kaasutehtaan kehäjohto	”	1,044,000:—	
Uusi kaasutehdas	”	3,300,000:—	
Sähkötehdas	”	3,405,000:—	
Uusi työ- ja vaivaistalo	”	1,700,000:—	
Oulunkylän kartanon osto	”	500,000:—	
Vilhonkadun kolmen tontin lunastus	”	1,077,000:—	
Fabianinkadun tontin N:o 1 lunastus	”	360,000:—	
Uutisrakennuksia vesijohdon alueella Vanhassakaupungissa	”	255,500:—	
Vesijohdon laajennus 1909	Smk	1,093,330:08	
” ” 1910	”	260,834:33	
” ” 1911	”	327,800:65	
” ” 1913 v:n menosäännön muk. ”	”	133,824:23	” 1,815,789:29

Lainan kustannukset:

Obligatsionien valmistaminen	”	4,183:82	
Lähetyskustannuksia y. m.	”	3,966:89	” 8,150:71
			Smk 14,325,440:—
Pääomanalennus	”	1,770,560:—	
			Yhteensä Smk 16,096,000:—

1911 vuoden obligatsioonilaina

otettiin Kaupunginvaltuuston huhtikuun 18 päivänä 1911 tekemän ja Keisarillisen Senaatin toukokuun 9 päivänä samaa vuotta vahvistaman päätöksen mukaisesti kauppahallin, uuden teurastamon, kansakoulutalon ja uuden kaupungintalon rakennuttamista, erinäisten kaupunginosain laajentamista, satamarakennuksia sekä vesijohtoverkon laajentamista ynnä järjestämättömän velkain suorittamista varten. Laina otettiin kesäkuun 1 päivänä kahdessa sarjassa:

A. à Smk 2,515: — = Rmk 2,040: — = £ 100			
= Kr. 1,810: — = Frcs 2,515: — . . .	N:rot 1—8,000	Smk 20,120,000: —	
B. à Smk 503: — = Rmk 408: — = £ 20 =			
Kr. 362: — = Frcs 503: —	„ 1—10,000	„ 5,030,000: —	
		<u>18,000 kpl. Smk 25,150,000: —</u>	

Korkoliput erääntyvät $\frac{1}{6}$ ja $\frac{1}{12}$. Kuoletus toimitetaan takaisinostamalla tahi arpomalla joulukuun 1 päivänä seuraavan kesäkuun 1 päivänä tapahtuvaa lunastamista varten. Korkolippuja ja obligatsioneja lunastavat Helsingissä Suomen rahassa Pohjoismaiden Osakepankki Kauppaa ja Teollisuutta varten sekä Privatbanken i Helsingfors, aktiebolag, Hampurissa Saksan rahassa Vereinsbank in Hamburg ja Dresdner Bank in Hamburg sekä pankkihuone Joh. Berenberg Gossler & C:o, Strassburgissa Saksan rahassa Allgemeine Elsässische Bankgesellschaft, Lontoossa Englannin rahassa pankkihuone J. Henry Schröder & C:o sekä Tukholmassa Ruotsin rahassa Skandinaviska Kreditaktiebolaget ja Bankaktiebolaget Norra Sverige. Korkokanta on $4\frac{1}{2}\%$, puolen vuoden korkoliput eri sarjoissa Smk 56: 59 (Rmk 45: 90, £ 2: 5: — Kr. 40: 73, Frcs 56: 59) ja Smk 11: 31 $\frac{1}{2}$ (Rmk 9: 18, £ —: 9: — Kr. 8: 14 $\frac{1}{2}$, Frcs 11: 31 $\frac{1}{2}$).

Laina kuoletetaan 50 vuodessa kesäkuun 1 päivästä 1911 lukien, saaden kuoletusta lisätä kesäkuun 1 päivästä 1921 lähtien. Obligatsioonien vanhentumisaika on 15, korkolippujen 10 vuotta.

Lainan otti toukokuun 15 päivänä 1911 tehdyn välikirjan mukaan bankkiakseen konsortio, johon kuuluivat Privatbanken i Helsingfors, aktiebolag, ja Pohjoismaiden Osakepankki Kauppaa ja Teollisuutta varten Helsingissä, Skandinaviska Kreditaktiebolaget Göteborgissa, Bankaktiebolaget Norra Sverige Tukholmassa, Vereinsbank in Hamburg, Dresdner Bank in Hamburg ja pankkihuone Joh. Berenberg Gossler & C:o Hampurissa, Allgemeine Elsässische Bankgesellschaft Strassburgissa, sekä Herrat J. Henry Schröder & C:o, Lontoossa, 93,75 %:n kurssista, joten lainasta saatiin Smk 23,578,125: —.

Lainasta on joulukuun viimeiseen päivään 1912 käytetty seuraavat määrät:

Pitkän sillan uudestirakentaminen	Smk 787,500: —
Uusi kulkutautisairaala	„ 1,200,000: —
Kunnan uusi hourinhoitolaitos	„ 667,702: 30
Kallion uusi paloasema	„ 225,000: —
Hermannin uusi paloasema	„ 25,000: —
	<u>Siirros Smk 2,905,202: 30</u>

	Siirros	<i>Smc</i>	2,905,202: 30
Korkeavuorenkadun tontin N:o 39 osto	”		125,000: —
Aleksanterinkadun talon N:o 26 osto	”		400,000: —
Helsingin Laivaveistämön osto	”		1,000,000: —
Hakaniementorin uusi kauppahalli	”		420,000: —
Uuden työ- ja vaivaistalon uutisrakennustyöt	”		373,340: —
Bus- ja Santaholman järjestely	”		500,000: —
Vesijohtolaitoksen laajentaminen	”		299,265: 07
Sähkötehtaan	”		700,000: —
” ” Kallioon ja Tuulosen	”		860,000: —
Sähkötehtaan alueen lokaviemärijohdon muutto	”		20,000: —
Sähkövalaistuksen johtaminen uuteen kulkutautisairaalaan ja Fred- riksbergin aseman alueelle	”		20,000: —
Lainan kustannukset:			
Obligatsioonien valmistaminen	<i>Smc</i>	14,596: —	
Lähetyskustannuksia y. m.	”	6,737: 51	” 21,333: 51
			<i>Smc</i> 7,644,140: 88

Käyttämättömiä lainavaroja on varattu seuraaviin tarkoituksiin:

Vesijohdon laajentaminen *)	<i>Smc</i>	111,791: 71	
Uusi kulkutautisairaala	”	742,800: —	
Uusi kunnallinen houruinhoitolaitos **)	”	2,132,797: 70	
Sähkötehtaan laajennus ***)	”	700,000: —	
P. Roobertinkadun talon N:o 8 osto	”	148,000: —	
Uuden kulkutautisairaalan kaluston osto	”	100,000: —	
Pitkänsillan uudestirakentaminen	”	120,000: —	
	<i>Smc</i>	4,055,389: 41	
Vastedes määrättäviin tarkoituksiin	”	11,878,594: 71	” 15,933,984: 12
			<i>Smc</i> 23,578,125: —
Pääomanalennus	”		1,571,875: —
			<i>Smc</i> 25,150,000: —

Helsingin kaupungin vakautettu velka nousi vuosina 1903—1912 seuraaviin määriin:

Vuonna 1903	<i>Smc</i>	20,206,700: —	Vuonna 1908	<i>Smc</i>	19,108,900: —
” 1904	”	20,016,700: —	” 1909	”	34,968,600: —
” 1905	”	19,757,800: —	” 1910	”	34,643,420: —
” 1906	”	19,550,400: —	” 1911	”	59,451,410: —
” 1907	”	19,334,000: —	” 1912	”	58,956,445: —

*) Myönnetty määräraha $22/12$ 1911 *Smc* 1,000,000: —.

**) ” ” $15/2$ 1910 *Smc* 2,471,500 & $8/10$ 1912 *Smc* 329,000.

***) ” ” $22/12$ 1911 *Smc* 2,000,000: —.

*Asiakirjoja, jotka koskevat Helsingin kaupungin
lahjoitusrahastojen tilejä ja tilinpäätöstä vuodelta 1912.*

Kaupungin lahjoitusrahastojen pääomamäärään, joka 1912 vuoden alussa oli	<i>Smc</i>	3,351,900: 67
ovat vuoden varrella tulleet lisäksi Karl Emil Tollanderin lahjoitusrahasto	<i>Smc</i>	25,000: —
kivitehtailija K. V. Bergmanin lahjoituslastentalon rahastoihin	„	44,231: 46
suoritusta Hjalmar ja Mimmi Kroijeruksen lahjoitusrahastoon	„	760: 80
korvausta osakkeentilausoikeuden luovutuksesta	„	15: —
korkosäästöjä	„	52,111: 73
		„ 122,118: 99
		<i>Smc</i> 3,474,019: 66
 Poistuu: Helsingin Ukkokotiyhdistykselle maksetut	„	18,000: —
Pääomasaldo on joulukuun 31 päivänä	<i>Smc</i>	3,456,019: 66
Kasvaneita korkoja	„	145,989: 32
		<i>Smc</i> 3,602,008: 98

Viimeisinä kymmenenä vuotena ovat rahastojen pääomamäärät olleet:

Vuonna 1902	<i>Smc</i>	2,112,433: 23	Vuonna 1907	<i>Smc</i>	2,901,613: 89
„ 1903	„	2,315,456: 83	„ 1908	„	3,226,241: 32
„ 1904	„	2,551,797: 95	„ 1909	„	3,345,121: 02
„ 1905	„	2,584,142: 46	„ 1910	„	3,382,965: 46
„ 1906	„	2,781,842: 57	„ 1911	„	3,351,900: 67

Rahastojen varain sijoitus sekä siinä tapahtuneet muutokset näkyvät seuraavasta taulukosta.

Rahasto		Saldo tammik. 1 p:nä	Saldo jouluk. 31 p:nä
	Kiinteistötili.		
XX	Mariankadun talo N:o 22 korttelissa Metsäkarju	40,000 —	40,000 —
	Velkakirjojen tili.		
	Kiinnitystä vastaan, korko 6 %	1,616,100 —	1,324,100 —
	” ” ” 5 ¹ / ₂ %	553,300 —	1,203,830 —
	” ” ” 5 %	294,000 —	278,500 —
		2,463,400 —	
	Maksetut lainat N:rot 27, 66, 93, 104 ja 106 . . . . . Smk 97,000: —		
	Maksettu lainoista N:rot 15, 38, 82—85, 88, 91, 101, 109—111 ja 112 . . . . . ” 39,970: —	136,970 —	
		2,326,430 —	
	Annetut lainat N:rot 110, 111, 112 ja N:o 113	480,000 —	2,806,430 —
	Obligationsitili.		
XVI	Preuss. 3 ¹ / ₂ % cons. obl. nim. Rmk 2,300: —	3,088 86	3,088 86
XXIII	Venäl.-Holl. 5 % cons. obl. nim. Rpl 720: —	2,995 20	2,995 20
XXX	Helsingin kaup. 5 % laina v. 1876 nim. Smk 17,500: —	17,000 —	17,000 —
LIX	Helsingin kaup. 4 ¹ / ₂ % laina v. 1882 nim. Smk 1,000: —	900 —	900 —
XLI	Osakeyhtiö Tornatorin 5 % obl. nim. Smk 15,000: —	14,480 —	14,480 —
		38,464 06	
	Lisäksi tulee:		
	Helsingin kaup. 5 % laina v. 1876 nim. Smk 2,300: —	2,265 50	2,265 50
	Helsingin kaup. 4 % laina v. 1900 nim. Smk 10,000: —	8,800 —	8,800 —
			49,529 56
	Osaketili.		
XIV	Suomen Yhdyspankin, 31 kpl. (34).	5,275 —	5,935 —
XXI	Pohjoismaiden Osakepankin Kauppaa ja Teollisuutta varten, 444 kpl.	133,200 —	133,200 —
	5 s:n	2,125 —	2,125 —
XLI	97 s:n (215).	50,608 75	91,908 75
	Siirros	191,208 75	233,168 75

		Siirros	191,208 75	233,168 75
	Helsingin Makasiinosakeyhtiön, 160 kpl. .		85,640 —	85,640 —
	Suomen kaupunki- ja maalaiskuntain Keskus-			
	lainakassan, 10 kpl.		50,000 —	50,000 —
	Lisäksi tulee:		326,848 75	
	3 Suomen Yhdyspankin		660 —	
	118 Pohjoismaiden Osakepankin Kauppaa			
	ja Teollisuutta varten, uuden osakeannin			
	ensimmäinen ja toinen suoritus		41,300 —	
	28 s:n		13,580 —	13,580 —
LXIV	10 Etelä-Suomen Kaupunkienvälisen Tele-			
	fooniosakeyhtiön		2,940 —	2,940 —
	10 Helsingin Panttiosakeyhtiön		7,020 —	7,020 —
	Pankkitili.			392,348 75
	Privatbanken i Helsingfors, säästökassa-			
	tilillä		468,344 27	201,490 61
	Waasan Osakepankki, talletustilillä		— —	20,000 —
				221,490 61

Yhdistelmä:				
Kiinteistö		40,000 —		40,000 —
Velkakirjat		2,463,400 —		2,806,430 —
Obligatsioonit		38,464 06		49,529 56
Osakkeet		326,848 75		392,348 75
Pankkitili		588,344 27		221,490 61
	<i>Smk</i>	3,457,057 08		3,509,798 92
Korkoja, maksamattomia		45,526 67		54,147 51
Kassa		429 07		38,062 55
	Yhteensä Smk	3,503,012 82		3,602,008 98

Vuoden korkotulot, kaikkiaan Smk 197,492:76, jakaantuvat seuraavasti:

Mariankadun talo N:o 22		— —		4,063 50
Preuss. 3 1/2 % cons. obl.		99 36		
Venäl.-Holl. 5 % s:n		139 96		
Helsingin kaup. 5 % obl.		914 53		
” ” 4 1/2 % obl.		45 —		
Osakeyhtiö Tornatorin 5 % obl.		750 —		1,948 85
	Siirros	— —		6,012 35

	Siirros		
Yhdyspankin osakkeet	—	—	6,012 35
Pohjoismaiden Osakepankin osakkeet	341	—	
Helsingin Makasiiniosakeyhtiön osakkeet	13,650	—	
Suomen kaupunki- ja maalaiskuntain Keskuslaina-	6,400	—	
kassan osakkeet	1,347 22	—	21,738 22
Velkakirjat	157,997 41	—	
Säästökassakorko	11,490 61	—	
Juoksevan tilin korko	16 67	—	
Pankkitalletusten korko	237 50	—	169,742 19
	<i>Smc</i>	—	197,492 76

mikä vastaa kiinteistöistä 10,16 %, obligatsioneista 4,78 %, osakkeista 6,9 % sekä velkakirjoista ja pankkitilistä 5,6 %. Kaikkien rahastojen korkokanta, mikäli ne eivät ole erikseen sijoitetut, on 5,784 %.

Vuoden kuluessa on rahastojen korko- ja pääomavaroista maksettu:

kaupungille vaivahoitoa varten	<i>Smc</i>	8,740: 90	
„ kunnallissairaala varten	”	739: 25	
„ kansakouluja varten	”	9,823: 15	
„ „Turvikin“, „Turstenin“ ja „Alpin“			
kunnossapitoon	”	3,929: 65	
„ talonkorjaukseen	”	2,080: —	<i>Smc</i> 25,312: 95
apurahoiksi varattomille	”	15,097: 87	
varattomien synnyttäjien elatukseksi	”	5,914: —	
eläkkeiksi kuolleiden poliisikonstaapeliin les-			
kille ja lapsille	”	4,765: —	
Rouvasväenyhdist. lastenkodin voimassa pitoon	”	818: 30	
apurahoiksi varattomille kansakoululapsille	”	15,882: 23	
lasten työhuoneitten voimassa pitoon	”	15,647: 19	
Lastenhoitoyhdistyksen lastenmajan voimassa			
pitoon	”	3,949: 40	
Mariayhdistyksen iäkkäitten palvelijattarien			
kodin voimassa pitoon	”	2,460: 25	
Raajarikkoisten avustamisyhdistykselle	”	5,870: 20	
Hyväntekeväisyyden järjestämisyhdistykselle	”	1,478: 50	
„Maitopisara“ yhdistykselle	”	295: 70	
„Toipumakoti“ yhdistykselle	”	887: 10	

Kaupunkilähetykselle	<i>Smc</i>	694: 70	
myötäjäisiä ja myötäjaiskirjojen korkoja kansa-			
kouluista päässeille oppilaille	„	4,502: 40	
lahjapalkkioita kunnollisille palvelijoille	„	550: —	
stipendejä koulunoppilaille	„	9,706: 84	
matkarahoiksi	„	5,000: —	
kansakoulunoppilasten kesäsiirtoloita, koulu-			
puutarhoja y. m. varten	„	3,377: —	
taideteosten ostamiseksi kouluihin	„	2,460: —	<i>Smc</i> 99,356: 68
legaatteja ja eläkkeitä	„	14,614: 40	
palovakuutusmaksu	„	44: 65	
Helsingin Ukkokoti-yhdistykselle	„	11,625: 90	„ 26,284: 95
sekä pääomaa mainitulle yhdistykselle	„		18,000: —
		<u>Yhteensä</u>	<u><i>Smc</i> 168,954: 58</u>

Paitsi niitä rahastoja, joiden korkotulot lahjoituskirjoihin pantujen ehtojen perusteella tai muiden sopimusten nojalla toistaiseksi menevät eri henkilöille, ei seuraavia rahastoja vielä ole käytetty lahjoittajien määräämiin tarkoituksiin:

	Pääoma jouluk. 31 p:nä 1912	
<i>Helena Kristina Åkermanin rahasto</i> turvattomien naisten kodin perusta- mista varten	<i>Smc</i> 24,626: 75	Vaivahoidonhallitus määrää, milloin rahastoa ruvetaan käyttämään.
<i>Sanomalehtimyyjään joululahjara- hasto</i>	„ 2,043: 86	} Kasvuutetaan toistaiseksi.
<i>Ven. hyväntekeväisyysseuran rahasto</i> <i>Viaporin suomalaista kansakoulua vart.</i>	„ 376: 20	
<i>Tullivahtimestarinleski Maria Lovisa</i> <i>Gumbergin testamenttirahasto</i>	„ 5,569: 30	
<i>Kivitehtailija K. V. Bergmanin ra- hasto</i>	„ 44,648: 96	

Rahastojen vuotuiset tulot ja menot sekä niiden tila vuodenvaihteessa näkyvät tarkemmin seuraavilla sivuilla olevasta taulukosta.

Helsingissä tammikuulla 1913.

Iwar Timgren.

	Siirtosumma vuodesta 1911		1912 vuoden				Siirtosumma vuoteen 1913	
			Tulot		Menot			
	<i>Smk.</i>	<i>mlä</i>	<i>Smk.</i>	<i>mlä</i>	<i>Smk.</i>	<i>mlä</i>	<i>Smk.</i>	<i>mlä</i>
I. Vaivahoidon hyväksi lahjoitettuja rahastoja.								
<i>Joh. Sederholmin perillisten rahasto</i>	2,057	14	—	—	—	—	2,057	14
<i>Nath. Heidenstrauchin rahasto . . .</i>	1,028	57	—	—	—	—	1,028	57
<i>C. J. Nordenstamin rahasto . . .</i>	1,142	86	—	—	—	—	1,142	86
<i>Jakob Daniel Weckströmin rahasto</i>	4,800	—	—	—	—	—	4,800	—
<i>Suomen Vapaamuurariosastojen rah.</i>	8,160	—	—	—	—	—	8,160	—
<i>Kansalaiskassan rahasto . . .</i>	4,828	57	—	—	—	—	4,828	57
<i>Helsingin kirkon köyhäinkass. rah.</i>	2,148	57	—	—	—	—	2,148	57
<i>Viaporin koulu-, köyhäinhoito- ja työhuonelaitoksen rahasto . . .</i>	8,022	86	—	—	—	—	8,022	86
<i>Lars Sederholmin rahasto . . .</i>	571	43	—	—	—	—	571	43
<i>Carl Otto af Forselleksen rahasto .</i>	1,142	86	—	—	—	—	1,142	86
<i>Joh. Mobergin rahasto . . .</i>	1,708	57	—	—	—	—	1,708	57
<i>I. A. Ehrenströmin rahasto . . .</i>	1,142	86	—	—	—	—	1,142	86
<i>H. K. M. Nikolai I:n rahasto . . .</i>	92,200	—	—	—	—	—	92,200	—
<i>H. K. M. Nikolai I:n ja hänen puolisonsa rahasto . . .</i>	9,142	86	—	—	—	—	9,142	86
<i>Carolina Charlotta Schulinin rahasto</i>	2,000	—	—	—	—	—	2,000	—
<i>Adolf Ekholmin rahasto . . .</i>	3,702	85	—	—	—	—	3,702	85
<i>Karolina Nyströmin rahasto . . .</i>	4,000	—	—	—	—	—	4,000	—
<i>korke . . .</i>	8,740	90	8,548	75	—	—	8,548	75
<i>Maksettu kaupunginkassaan . . .</i>	—	—	—	—	8,740	90	—	—
II. Kuumesairaalan hyväksi lahjoitettuja rahastoja.								
<i>H. K. K. Nikolai Aleksandrovitschin rahasto</i>	10,000	—	—	—	—	—	10,000	—
<i>Eugenie Soltikoffin rahasto . . .</i>	2,500	—	—	—	—	—	2,500	—
<i>korke . . .</i>	739	25	723	—	—	—	723	—
<i>Maksettu kaupunginkassaan . . .</i>	—	—	—	—	739	25	—	—
III. Kansakoulujen hyväksi lahjoitettuja rahastoja.								
<i>Wilhelm Elgin rah. köyhäinkoul. vart.</i>	34,200	—	—	—	—	—	34,200	—
<i>Helsingin Tanssiseurau rahasto . .</i>	36,900	—	—	—	—	—	36,900	—
<i>Töölön sokeritehdasyhtiön rahasto .</i>	5,000	—	—	—	—	—	5,000	—
<i>korke . . .</i>	4,500	55	4,401	60	—	—	4,401	60
<i>Maksettu kaupunginkassaan . . .</i>	—	—	—	—	4,500	55	—	—
Siirros	250,380	70	13,673	35	13,980	70	250,073	35

Siirros	250,380 70	13,673 35	13,980 70	250,073 35
IV. Köyhäinhoidon rahastot, joiden tarkoitusta ei ole määrätty.				
<i>Carl Gustaf Hanellin rahasto</i>	5,200 —	— —	— —	5,200 —
korko	307 50	300 75	— —	300 75
<i>Gustava Katarina Brobergin rahasto</i>	571 44	— —	— —	571 44
<i>Paul Demidoffin rahasto</i>	2,765 71	— —	— —	2,765 71
<i>Ottliana Palmbladın rahasto</i>	1,451 43	— —	— —	1,451 43
<i>Lovisa Oikelinin rahasto</i>	452 —	— —	— —	452 —
<i>Maria Kristina Matheizenin rahasto</i>	9,100 —	— —	— —	9,100 —
<i>Kristina Othmanin rahasto</i>	159 42	— —	— —	159 42
korko	857 70	838 65	— —	838 65
Maksettu kymmenelle varattomalle naiselle (Hanellin rahasto)	— —	— —	307 50	— —
Maksettu varattomille naisille apurahoina	— —	— —	857 70	— —
V. Köyhäinhoidon rahastot määrättyjä tarkoituksia varten.				
<i>Wilhelm Elgin rahasto pour les pauvres honteux.</i>	10,300 —	— —	— —	10,300 —
korko	609 15	595 75	— —	595 72
Maksettu apurahoina yhdeksälle eri henkilölle	— —	— —	609 18	— —
<i>Carl Sierckenin rahasto</i>	2,800 —	— —	— —	2,800 —
korko	165 60	161 95	— —	161 95
Apurahoja kolmelle varattomalle kauppiaanleskelle	— —	— —	165 60	— —
<i>Elsa Maria Lampan rahasto</i>	13,100 —	— —	— —	13,250 —
korko	616 85	757 70	— —	607 70
Maksettu kymmenelle varattomalle naiselle	— —	— —	616 85	— —
<i>Hedvig Charlotta Gripenbergin rahast.</i>	11,200 —	— —	— —	11,200 —
korko	662 35	647 80	— —	647 80
Maksettu kymmenelle varattomalle naiselle	— —	— —	662 35	— —
<i>Aleksandran avustusrahasto</i>	5,550 26	— —	— —	5,671 26
korko	200 —	321 —	— —	200 —
Maksettu kahdelle henkilölle apurahoina	— —	— —	200 —	— —
<i>Lisette Gardbergin rahasto</i>	1,000 —	— —	— —	1,000 —
korko	59 15	57 80	— —	57 80
Siirros	317,509 26	17,354 75	17,399 88	317,404 98

Siirros	317,509 26	17,354 75	17,399 88	317,404 98
Maksettu eräälle varattomalle kaup- piaanleskelle	— —	— —	59 15	— —
<i>Adolf Fredrik Sierckin rahasto</i>	7,000 —	— —	— —	7,000 —
korko	414 —	404 88	— —	404 88
Maksettu seitsemänä eri apurahana varattomille naisille	— —	— —	414 —	— —
VI. I. P. Chrogeliuksen lastentalo- laitoksen rahasto	2,300 —	— —	— —	2,300 —
korko	136 05	133 —	— —	133 —
Maksettu Rouvasväenyhdistyk- selle	— —	— —	136 05	— —
VII. Kansakoulujen vaatetusrahastot.				
<i>J. H. Lindroosin rahasto</i>	20,000 —	— —	— —	20,000 —
<i>J. E. Ollongvistin rahasto</i>	12,000 —	— —	— —	12,000 —
<i>Pienempien kaupparovarien yhdis- tyksen rahasto</i>	4,500 —	— —	— —	4,500 —
<i>Cronstedtin, Gutoffskyn ja Nybergin rahasto</i>	2,900 —	— —	— —	2,900 —
korko	2,330 10	2,278 90	— —	2,278 90
Maksettu kansakoulujen talouden- hoitajalle varattomien oppilasten vaatetukseen käytettäväksi	— —	— —	2,330 10	— —
VIII. Hedvig Arnellin rahasto	18,300 —	— —	— —	18,300 —
korko	1,082 25	1,058 45	— —	1,058 45
Maksettu Rouvasväenyhdistykselle	— —	— —	682 25	— —
Maksettu uskolliselle palvelijatta- relle Wilhelmina Backströmille.	— —	— —	400 —	— —
X. Kansakoulujen stipendirahastot.				
<i>Helsingin säästöpankin rahasto</i>	9,300 —	— —	— —	9,300 —
<i>Helsingin Anniskeluosakeyhtiön ra- hasto</i>	17,000 —	— —	— —	17,000 —
<i>H. K. M. Aleksanteri II:n stipendi- rahasto</i>	30,000 —	— —	— —	30,000 —
Siirros	444,771 66	21,229 98	21,421 43	444,580 21

Siirros	444,771 66	21,229 98	21,421 43	444,580 21
Maksettu v. 1911 suoritettu määrä säästöpankkikirj. N:o 42,850.	— —	— —	92 84	— —
Takaisinannettuja säästöönpanoja korkoja	3,300 24	3,256 35	— —	3,324 47
Talletettu säästöpankkiin kansakoulunoppilaiden stipendeiksi	— —	— —	3,300 —	— —
XI. Klara Wilhelmina Törmälän rahast.	41,600 —	— —	— —	41,600 —
korko	2,460 25	2,406 10	— —	2,406 10
Maksettu Mariayhdistykselle	— —	— —	2,460 25	— —
XII. Siveän palvelusväen palkitsemisrahasto.	10,300 —	— —	— —	10,300 —
korko	623 92	595 75	— —	669 67
Talletettu säästöpankkikirjalla yhdelletoista palvelijalle	— —	— —	550 —	— —
XIII. Helsingin Anniskeluosakeyhtiön stipendirahasto alempia käsityöläiskouluja varten.	3,000 —	— —	— —	3,000 —
korko	177 45	173 50	— —	175 95
Maksettu stipendeinä	— —	— —	175 —	— —
XIV. Anna Sara Arosinin testamenttirahasto	79,700 —	— —	— —	80,400 —
korko	4,158 94	4,645 70	— —	4,319 64
Myyty osakkeen tilausoikeus	— —	15 —	— —	— —
Maksettu elinkautisia 100 markan apurahoja varattomille naimattomille naisille	— —	— —	3,800 —	— —
XV. I. A. I. Pippingskiöldin rahasto	100,000 —	— —	— —	100,000 —
korko	5,914 —	5,784 —	— —	5,784 —
Maksettu Lastenhoitoyhdistykselle	— —	— —	5,914 —	— —
Siirros	696,006 46	38,267 10	37,713 52	696,560 04

Siirros	696,006 46	38,267 10	37,713 52	696,560 04
XVI. Axel Fredrik Laurellin stipendirahasto	3,088 86	— —	— —	3,088 86
korko	99 96	99 36	— —	100 32
Maksettu Ruots. realilyseolle	— —	— —	49 50	— —
Maksettu Neiti A. Laurellille	— —	— —	49 50	— —
XVII. Carl Rosengrenin rahasto	18,000 —	— —	— —	18,000 —
korko	1,141 78	1,041 10	— —	1,082 88
Maksettu alempiin kansakouluihin stipendeinä	— —	— —	1,100 —	— —
XVIII. Helsingin iltakoulun rahasto	20,600 —	— —	— —	20,800 —
korko	1,029 30	1,191 50	— —	1,020 80
Maksettu Taideteollisuusyhdistykselle	— —	— —	1,000 —	— —
XIX. Alexandra Kiseleffin rahasto	10,000 —	— —	— —	10,000 —
korko	591 40	578 40	— —	578 40
Maksettu kaupunginkirjanpitäjä Oscar Paldanille	— —	— —	591 40	— —
XX. Maria Charlotta Olanderin rahasto	111,000 —	— —	— —	111,000 —
korko	7,950 20	4,106 60	— —	8,125 45
Tuloja kiinteistöstä	— —	4,063 50	— —	— —
Maksettu Raajarikkoisten avustamisyhdistykselle	— —	— —	5,870 20	— —
Maksettu kaupunginkassaan	— —	— —	2,080 —	— —
Palovakuutusmaksu	— —	— —	44 65	— —
XXI. Senaattorinrouva Julie Thilénin rahasto	255,700 —	— —	— —	255,700 —
korko	18,344 65	18,185 40	— —	18,183 21
Maksettu Työhuoneyhdistykselle	— —	— —	14,760 09	— —
Maksettu Mikkelin läänin kuvernöörille jaettavaksi apurahoina sikäl. varattomille naisille	— —	— —	3,586 75	— —
Siirros	1,143,552 61	67,532 96	66,845 61	1,144,239 96

Siirros	1,143,552 61	67,532 96	66,845 61	1,144,239 96
XXII. Silfvius-puolisojen lahjoitusrahasto	90,000 —	— —	— —	90,000 —
korko	5,322 60	5,202 60	— —	5,202 60
Maksettu kaupunginkassaan	— —	— —	5,322 60	— —
XXIII. Fr. J. von Beckerin rahasto	471,000 —	— —	— —	494,100 —
korko	4,519 85	27,207 30	— —	4,387 15
Maksettu eläkkeenä neiti Augusta von Beckerille sekä vuokrarahoina	— —	— —	4,240 —	— —
XXIV. Adolf Holmgrenin lahjoitusrahasto turvattomia äitejä ja lapsia varten	29,400 —	— —	— —	30,600 —
korko	556 74	1,700 50	— —	557 24
Maksettu rouva M. Thölgrenille	— —	— —	500 —	— —
XXV. Kuolleitten poliisikonstaapeliensa leskien ja lasten avustusrahasto	166,700 —	— —	— —	170,300 —
korko	4,275 96	9,641 90	— —	5,552 86
Maksettu kuolleitten poliisikonstaapeliensa leskille ja lapsille eläkkeinä yhteensä	— —	— —	4,765 —	— —
XXVI. Emilia Olivia Gustavsonin ja Athalida Wilhelmina Ingmanin lahjoitusrahasto	11,756 —	— —	— —	11,756 —
korko	694 70	679 95	— —	679 95
Maksettu Kaupunkilähetykselle	— —	— —	694 70	— —
XXVII. Lina Borgströmin lahjoitusrahastot.				
<i>Kansakoululasten ravitsemisrahasto</i>	15,000 —	— —	— —	15,000 —
korko	887 10	867 60	— —	867 60
<i>Pauvres honteuxin rahasto</i>	5,000 —	— —	— —	5,000 —
korko	295 70	289 20	— —	289 20
Maksettu apurahoina kahdelle varattomalle naiselle	— —	— —	295 70	— —
Maksettu Lasten työhuoneyhdistykselle	— —	— —	887 10	— —
Siirros	1,948,961 26	113,122 01	83,550 71	1,978,532 56

	Siirros	1,948,961 26	113,122 01	83,550 71	1,978,532 56
XXVIII. Emilia Olivia Gustavsonin rahasto		27,700 —	— —	— —	27,900 —
korko		78 26	1,602 15	— —	80 41
Maksettu 100 markan suuruisina apurahoina varattomille naisille		— —	— —	1,400 —	— —
XXIX. H. K. M. Keisarinna Aleksandran rahasto lastenmajan voimassa pitämistä varten		12,200 —	— —	— —	12,200 —
korko		721 50	705 65	— —	705 65
Maksettu Lastenhoitoyhdistykselle		— —	— —	721 50	— —
XXX. Aurora Demidoffin myötäjäsrahasto.					
Pääoma		216,258 14	— —	— —	223,156 98
Maksamattomia myötäjäisiä		48,928 55	— —	— —	52,142 84
S:n myötäjäiskirjojen korkoja korot		1,642 99	14,629 82	— —	1,657 28
Maksettu myötäjäisiä		— —	— —	2,500 —	— —
S:n myötäjäiskirjojen korkoja		— —	— —	2,002 40	— —
XXXI. Sanomalehtimyyjien joululahjarahasto		1,932 11	— —	— —	2,043 86
korot		— —	111 75	— —	— —
XXXII. Helsingin vastaiselle ukkodille lahjoitettuja rahastoja.					
<i>Oskar Finnen rahasto</i>	}	142,447 85	— —	— —	124,447 85
<i>Carl Lindh'n y. m. rahasto</i>					
<i>Keskusteluklubin rahasto</i>					
<i>G. Sundebegin rahasto</i>					
<i>Theodor Holmströmin rahasto</i>					
<i>Joh. Gust. Wilckmanin rahasto</i>					
<i>Johanna Cecilia Sundströmin rahasto</i>					
<i>Hilma Söderströmin rahasto</i>					
<i>E. J. Willstedtin rahasto</i>					
<i>Erik Lindroosin rahasto</i>					
korot		12,275 90	7,254 25	— —	7,254 25
Siirros		2,413,146 56	137,425 63	90,174 61	2,430,121 68

	Siirros	2,413,146 56	137,425 63	90,174 61	2,430,121 68
Maksettu taloudenhoit. E. Wolfille		— —	— —	650 —	— —
S:n H:gin Ukkokotiyhdistyk-		— —	— —	18,000 —	— —
selle pääomaa		— —	— —	11,625 90	— —
sekä korkoja		— —	— —	— —	— —
XXXIII. Maria Bergmanin testa-					
menttirahasto		10,000 —	— —	— —	10,000 —
korko		591 40	578 40	— —	578 41
Maksettu apurahoina 6 eri henki-		— —	— —	591 39	— —
lölle		— —	— —	— —	— —
XXXIV. Helena Kristina Åkermanin					
rahasto		23,280 47	— —	— —	24,626 75
korko		— —	1,346 28	— —	— —
XXXV. Karl Magnus Kullmanin					
rahasto		5,000 —	— —	— —	5,000 —
korko		295 70	289 20	— —	289 20
Maksettu kansakoulunoppilaitten		— —	— —	295 70	— —
kesäsiirtolain kustantamiseksi .		— —	— —	— —	— —
XXXVI. Augusta Hammarlundin					
rahasto		1,000 —	— —	— —	1,000 —
korko		59 15	57 80	— —	57 80
Maksettu Lastenhoitoyhdistykselle		— —	— —	59 15	— —
XXXVII. Mortimer Steniuksen avus-					
tusrahasto		43,320 —	— —	— —	43,320 —
korko		2,561 95	2,505 60	— —	2,505 60
Maksettu lahjoittajan sukulaisille .		— —	— —	2,561 95	— —
XXXVIII. Karl Knut Galetskin ra-					
hasto köyhien ruotsalaisten kansa-					
koululasten ylläpitämistä varten .		42,950 —	— —	— —	43,200 —
korko		2,275 25	2,484 20	— —	2,234 23
Maksettu varattomien kansakoulun-		— —	— —	2,275 22	— —
oppilaitten ravitsemiseksi . . .		— —	— —	— —	— —
Siirros		2,544,480 48	144,687 11	126,233 92	2,562,933 67

	Siirros	2,544,480 48	144,687 11	126,233 92	2,562,933 67
XXXIX. K. H. Renlundin stipendi- rahasto		44,350 —	— —	— —	45,100 —
korko		2,324 74	2,565 20	— —	2,339 94
Maksettu stipendeinä		— —	— —	1,800 —	— —
XL. Carl Fridolf Ekholmin stipendi- rahasto		75,800 —	— —	— —	78,100 —
korko		2,267 75	4,384 25	— —	2,192 —
Maksettu legaatteina		— —	— —	2,160 —	— —
XLI. Mathilda Ekholmin lahjoitus- rahasto		55,200 —	— —	— —	55,200 —
korko		3,168 75	3,107 30	— —	3,107 30
Maksettu Lastenhoitoyhdistyk- selle		— —	— —	3,168 75	— —
XLII. Venäläisen hyväntekeväisyys- seuran rahasto Viaporin suomalaista kansakoulua varten		355 70	— —	— —	376 20
korko		— —	20 50	— —	— —
XLIV. Hedvig Falckenin lahjoitus- rahasto		5,000 —	— —	— —	5,000 —
korko		300 49	289 20	— —	289 69
Maksettu stipendeinä		— —	— —	300 —	— —
XLV. Elise Heintzien lahjoitusrahasto		1,000 —	— —	— —	1,000 —
korko		59 15	57 80	— —	57 80
Maksettu palvelijatar W. Will- bergille		— —	— —	59 15	— —
	Siirros	2,734,307 06	155,111 36	133,721 82	2,755,696 60

	Siirros	2,734,307 06	155,111 36	133,721 82	2,755,696 60
XLVI. Anna Sinebrychoffin lahjoitusrahasto		161,700 —	— —	— —	163,100 —
korko		7,988 62	9,352 70	— —	7,999 29
Maksettu kansakouluille		— —	— —	7,942 03	— —
XLVII. Johan Gustaf Wilckmanin rahasto Sörnäisten kansakoulua varten		15,000 —	— —	— —	15,000 —
korko		887 10	867 60	— —	867 60
Maksettu Sörnäisten kansakoulun johtokunnalle		— —	— —	887 10	— —
XLIX. Aug. Grönvikin rahasto Helsingin kaupungin köyhien hyväksi .		25,000 —	— —	— —	25,000 —
korko		1,478 50	1,446 —	— —	1,446 —
Maksettu Hyväntekeväisyyden järjestämisyhdistykselle		— —	— —	1,478 50	— —
L. Muurarimestari Alex. Ärtin rahasto.					
Koulupuutarharahasto		102,800 —	— —	— —	103,400 —
korko		5,550 —	5,945 95	— —	8,110 35
Maksettu kansakouluille		— —	— —	2,785 60	— —
„Yhdistyksen taidetta kouluihin“ rahasto		10,000 —	— —	— —	10,000 —
korko		3,246 01	578 40	— —	1,364 41
Maksettu taideteosten ostoon		— —	— —	2,460 —	— —
„Maitopisara“ yhdistyksen rahasto		5,000 —	— —	— —	5,000 —
korko		295 70	289 20	— —	289 20
Maksettu „Maitopisara“ yhdistykselle		— —	— —	295 70	— —
LI. Dannström-puolisojen lahjoitus toipumakotia varten		15,000 —	— —	— —	15,000 —
korko		887 10	867 60	— —	867 60
Maksettu „Toipumakoti“ yhdistykselle		— —	— —	887 10	— —
	Siirros	3,089,140 09	174,458 81	150,457 85	3,113,141 05

Siirros	3,089,140 09	174,458 81	150,457 85	3,113,141 05
LII. Loma-aikarahasto	5,000 —	— —	— —	5,000 —
korko	295 70	289 20	— —	289 20
Maksettu Helsingin Kansakoulujen opettaja- ja opettajatyhdistyks.	— —	— —	295 70	— —
LIII. Gustav Pauligin lahjoitusrahasto	50,000 —	— —	— —	50,000 —
korko	4,517 39	2,892 —	— —	2,409 39
Maksettu ylioppilas Rafael Fors- sille.	— —	— —	1,000 —	— —
Maksettu konttoristi Y. K. Jans- sonille	— —	— —	3,000 —	— —
Maksettu ylioppilas Tor von Wrightille	— —	— —	1,000 —	— —
LIV. Viola Lewinin testamenttirahasto	132,500 —	— —	— —	137,100 —
korko	3,020 88	7,663 80	— —	3,084 68
Maksettu legaatteina	— —	— —	3,000 —	— —
LV. Richard Heimbergerin palkinto- rahasto	41,600 —	— —	— —	42,200 —
korko	2,195 —	2,406 10	— —	2,161 10
Maksettu alempien käsityöläiskou- lujen johtajalle	— —	— —	1,840 —	— —
LVI. W. J. S. Westzynthiuksen testa- menttirahasto	20,900 —	— —	— —	20,900 —
korko	1,236 —	1,208 85	— —	1,208 85
Maksettu Vaivashoitohallitukselle	— —	— —	1,236 —	— —
LVII. Oskar Öhrnbergin lastentalo- rahasto	8,000 —	— —	— —	— —
korko	451 90	— —	— —	— —
Maksettu rouva Natalia Häggille .	— —	— —	451 90	— —
Pääoma siirr. rahastoon LXV . . .	— —	— —	8,000 —	— —
Siirros	3,358,856 96	188,918 76	170,281 45	3,377,494 27

	Siirros	3,358,856 96	188,918 76	170,281 45	3,377,494 27
LVIII. Henrik Otto Kreugerin testamenttirahasto		1,060 —	— —	— —	1,060 —
korko		62 68	61 30	— —	61 30
Maksettu Marian turvakodille		— —	— —	62 68	— —
LIX. Selma Schulmanin rahasto		50,000 —	— —	— —	50,000 —
korko		2,837 65	2,778 30	— —	2,778 30
Maksettu kaupunginkassaan		— —	— —	2,837 65	— —
LX. Tullivahtimestarinleski Maria Lovisa Gumbergin testamenttirahasto.		5,264 83	— —	— —	— —
Pääoma siirr. rahastoon LXV		— —	— —	5,264 83	— —
LXI. Hjalmar ja Mimmi Kroijeruksen lahjoitusrahasto		44,000 —	— —	— —	44,760 80
korko		2,385 10	2,576 30	— —	2,576 30
Kuolinpesän selvitysmies suorittanut		— —	760 80	— —	— —
Maksettu kansakouluille		— —	— —	2,385 10	— —
LXII. Borgströmin lahjoitusrahasto „Alpin“ kunnossapitoon		22,157 90	— —	— —	22,200 —
korko		1,092 —	1,281 55	— —	1,239 45
Maksettu kaupunginkassaan		— —	— —	1,092 —	— —
LXIII. W. Wavulinin testamenttirahasto		15,000 —	— —	— —	15,000 —
korko		295 70	867 60	— —	1,157 60
Kirkkokonttori suorittanut lisäkorkoa		— —	290 —	— —	— —
Maksettu Vaivahoitohallitukselle		— —	— —	295 70	— —
	Siirros	3,503,012 82	197,534 61	182,219 41	3,518,328 02

	Siirros	3,503,012 82	197,534 61	182,219 41	3,518,328 02
LXIV. Karl Emil Tollanderin lahjoitusrahasto.					
Rouva Elsa Tollander maksanut .		— —	25,000 —	— —	25,000 —
LXV. Helsingin lastentalon hyväksi lahjoitetut rahastot.					
<i>Oskar Öhrnbergin rahasto . . . . .</i>		8,000 —	— —	— —	8,000 —
korot		— —	462 70	— —	462 70
<i>Maria Lovisa Gumbergin rahasto . . . . .</i>		5,264 83	— —	— —	5,569 30
korot		— —	304 47	— —	— —
<i>K. V. Bergmanin rahasto.</i>					
Kuolinpesän selvitysmies maksa-		— —	44,231 46	— —	44,648 96
nut		— —	417 50	— —	— —
korot					
Yhteensä <i>Smc</i>		3,516,277 65	267,950 74	182,219 41	3,602,008 98

Helsingin kaupungille lahjoitettuja rahastoja koskevia asiakirjoja.

Suomenmos jäljennöksestä.

LXIV. Karl Emil Tollanderin lahjoitusrahasto.

Helsingin Rahatoimikamarille.

Yhteiskunnan kovaonnista huolehtien ja haluten lieventää heidän kovaa kohtaloaan on puoliso-vainajani Pankkiiri Emil Tollander vähää ennen kuolemaansa määrännyt, että hänen jäämistöstänsä on viisikolmattatuhatta (25,000) Suomen markkaa annettava «*Raajarikkoisten avustamisyhdistykselle*», ja on hän samalla lausunut toivomuksen, että Helsingin kaupunki ottaisi mainitun lahjoituksen hoitaakseen sekä vuosittain antaisi sen korot mainitulle yhdistykselle sen käytettäväksi tarkoitustensa mukaisesti. Jos mainittu yhdistys vastedes lopettaa toimintansa, on puolisoni määräyksen mukaan kaupunginviran-omaisten annettava lahjoitusvarain korot joko jollekin muulle täällä samantapaisessa tarkoituksessa toi-mivalle yhdistykselle tai myös jaettava ne sellaisten täällä asuvain Suomen kansalaisten kesken, jotka ovat kykenemättömät omalla työllään itseään elättämään.

Jos kaupunki suostuu edellämainituilla ehdoilla vastaanottamaan lahjoituksen, tulee edellä mai-nittu pääomamäärä osin rahana ja osin varmoina korkoakantavina arvopapereina Rahatoimikonttoriin toimitettavaksi lahjoittajan lausuman toivomuksen mukaisesti hoidettavaksi «*Karl Emil Tollanderin lahjoitusrahaston*» nimisenä.

Helsingissä, tammikuun 3 päivänä 1912.

Elsa Tollander,
o. s. von Herten.

HELSINGIN

KAUPUNGINVALTUUSTO.

Helsingissä,

tammik. 16 p:nä 1912.

Helsingin Maistraatille.

N:o 19.

Sittenkun Pankkiiri Karl Emil Tollander-vainaja ennen hiljattain tapahtunutta kuolemaansa oli määrännyt, että hänen jäämistöstään on viisikolmattatuhatta markkaa annettava «*Raajarikkoisten avustamisyhdistykselle*»

Asiaa tänä päivänä esiteltäessä on Kaupunginvaltuusto nähnyt hyväksi kiitollisuudella vastaanottaa edellä mainitut varat kaupungin Rahatoimikamarin hoidettaviksi lahjoittajan toivomuksen mukaisesti «Karl Emil Tollanderin lahjoitusrahaston» nimisenä — — — — —

Kaupunginvaltuuston puolesta:

Alfred Norrmén.

Hjalmar Ekholm.»

LXV. Helsingin lastenhuoneen hyväksi lahjoitetut rahastot.

Minun viimeinen tahtoni on, että minun kuoltuani — — — — —

Jällellä olevat varat jaetaan kahteen yhtä suureen osaan, joista toinen annetaan kaupunginviranomaisten hoidettavaksi ja kasvuutettavaksi, kunnes perustetaan rahasto yleisen lastenhuoneen aikaansaamiseksi Helsinkiin tahi sen vierelle, jolloin varat siirretään sille.

Tämän testamenttini vahvistamiseksi en ainoastaan itse ole omakätisesti sen alle nimeäni kirjoittanut, vaan olen myös ryhtynyt toimiin sen asianmukaiseksi todistuttamiseksi.
Helsingissä, huhtikuun 2 päivänä 1901.

K. V. Bergman.

Me allekirjoittaneet, yhtäaikaa saapuvilla olleet todistajat, vakuutamme täten, että herra K. V. Bergman, jonka me persoonallisesti tunnemme, on alempana mainittuna päivänä pyytänyt meitä todistamaan tämän asiakirjan, jonka hän selvällä ja täydellä järjellä ja vapaasta tahdostaan on ilmoittanut sisältävän viimeisen tahtonsa ja testamenttinsa sekä, sittenkun se oli meidän läsnäollessamme hänelle julki-lukenut, omakätisesti allekirjoittanut, minkä kaiken me nimikirjoituksillamme vahvistamme.

Helsingissä, huhtikuun 2 päivänä 1901.

E. W. Lybeck.
lääket. lisent.

Gunnar Hjelt.
varatuomari, asianajaja
Helsingissä.

Vuonna 1906 tammikuun 15 päivänä ovat — — — — — Helsingin Rahatoimikamari — — — — — Helsingin kaupungin Raastuvanoikeuden ensimmäisessä osastossa valvoneet edellä olevan testamentin, todistaa: Helsingin Raatihuoneella, kuin yllä.

Viran puolesta:
Eugen Idestam.

Valiokunnan mietintö Rahatoimikamarin, sen kanslian ja konttorin uudestijärjestämistä koskevasta esityksestä.

Maistraatin kirjelmässä toukokuun 13 päivältä 1912 on Kaupunginvaltuusto saanut tarkastettavaksi ja hyväksyttäväksi vastaanottaa Rahatoimikamarissa laaditun ehdotuksen Kamarin, sen kanslian ja konttorin uudestijärjestämiseksi (Pain. asiakirj. N:o 33 vuodelta 1912). Sittenkun Kaupunginvaltuusto oli kesäkuun 11 päivänä mainittua vuotta pannut tämän asian toistaiseksi pöydälle, on Valtuuston yleinen valmistusvaliokunta sitä viime syksynä erinäisissä kokouksissaan käsitellyt, mutta, osin puheenalaisen ehdotuksen tärkeyden ja laajuuden, osin erinäisten valiokunnan työhön ehkäisevästi vaikuttaneiden asianhaaran johdosta vasta nyt saanut tilaisuuden Kaupunginvaltuustolle antaa mietintönsä asiasta.

Puheenalaisen ehdotuksen, jonka on laatinut Rahatoimikamarin toimesta Helsingin kunnallishallinnon muutoskysymyksiä käsittelemään asetettu komitea ja jonka Kamari sitten on sinänsä hyväksynyt, mainitaan syntyneen sen johdosta että Kamarin velvollisuutena olevat tehtävät vuosien kuluessa ovat lisääntyneet sekä käyneet niin tärkeiksi ja niin moninaisiksi, että Rahatoimikamarin ja Rahatoimikonttorin olojen uudestijärjestäminen on tarpeen vaatima. Kaupungin hallintoa ja taloutta ei, olojen nykyiselle kehityttyä, käy hoitaminen saman järjestelmän mukaan ja samalla tavalla kuin tähän asti. Tosin on Rahatoimikamarin toimialasta erotettu erinäisiä tehtäviä perustamalla kaupungin yleisten töiden ja teknillisten laitosten Hallitukset, joita likinnä käynee katsominen kahdeksi Rahatoimikamarista erilleen murretuksi itsenäiseksi osastoksi, mutta vaikka näissä kohdin siis saattaa sanoa desentralisoimista tapahtuneen, jos kohta samalla näiden kahden hallituksen perustamisella on saavutettu keskitystä samanlaatuisten asiain käsittelyssä, ei siten kuitenkaan vielä ole saatu aikaan niin tuntuvia muutoksia, etteivät Kamarin työtehtävät ja työtapa saattaisi edelleenkin olla uudistuksen tarpeessa. Mutta samalla kun mainituissa kohdin on aikaansaatu desentralisoiminen, on sitä vastoin Rahatoimikamariin nähden katsottu olevan pyrittävä keskitykseen raha- ja taloushoidollisella alalla, ja sillä edellytyksellä että tuollainen keskitys aikaansaadaan, oli Komitea aikaisemmin ehdottanut kunnallishallinnossa toimeenpantavaksi erinäisiä muutoksia.

Puheenalaisessa komiteamietinnössä huomautetaan että, sillä tavoin kuin Raha-

toimikamari tähän asti on ollut ja nykyään on järjestettyinä, kohtaa työtaakan paino ja edesvastuu Kamarin kansliaa ja, voimassa olevan johtosäännön mukaan, etusijassa sen johtajaa, Rahatoimikamarin sihteeria. Häntä tukemassa ja neuvomassa on tosin Kamarin puheenjohtaja, jonka tehtävä kuitenkin voimassa olevan ohjesäännön mukaan täytyy katsoa olevan muodollista laatua. Mitä taas jäsenten työtehtäviin tulee, rajoittuvat ne pääasiassa läsnäoloon istunnoissa ja päätösten tekemiseen käsitellyissä asioissa sekä katselmustoimituksiin ja osittain myös valiokuntatöihin. Tässä kohden on vuosi vuodelta ilmeisempänä esiintynyt se asianlaita, että Kamarin jäsenillä asiain kasautumisen johdosta tuskin on tilaisuutta täydellisesti perehtyä käsiteltäviin asioihin, joiden ratkaisu sentähden suuressa määrin jää sihteerin ja kanslian toimesta hankitun selvityksen varaan. Tarpeellinen valmistelu ei kuitenkaan aina ole ollut niin monipuolinen ja tyhjentävä kuin olisi ollut suotava. Syynä tähän on etusijassa ollut se seikka, ettei sihteerin ja kansliahenkilökunnan aika riitä kaikkien käsiteltävänä olevain asiain seikkaperäiseen valmisteluun. Toiselta puolen tuskin käynee saapuneita asioita jättäminen lepäämään ylen pitkäksi aikaa, sillä jo nykyäänkin kuuluu tuon tuostakin huomautuksia että asioita käsitellään hitaasti kunnan hallinnossa.

Komitean ehdotuksen mukaan olisi Rahatoimikamarilla seuraavat kolme tärkeintä ja pääasiallista työtehtävää:

I. sen tulisi toimia kaupunginhallinnon keskuselimenä ja siihen nähden muun muassa kaikissa niissä tapauksissa, joista ei ole muuta säädetty, kantaa ja vastata kaupungin puolesta sekä valvoa sen oikeutta;

II. sen tulisi toimia vakinaisena raha-asiainvaliokuntana, jonka lausunto olisi hankittava kaikista asioista, jotka aiheuttavat määrärahaihin myöntämistä taikka edellyttävät menoja taikka tuloja kaupungille, sekä neljännesvuositaulukkojen yhteydessä valaista kaupunginrahaston tilaa kulloinkin kuluvana vuonna;

III. sen tulisi kaikilla kunnallisilla aloilla ja erittäin asetetuista hallituksista ja lautakunnista riippumatta ehdottaa tarpeen vaatimia toimenpiteitä.

Nämä kolme päätehtävää siis osottaisivat Rahatoimikamarin toiminnan suunta-
viivat ja näitä silmällä pitäen myös Rahatoimikamarin kokoonpano ja työtapa olisi järjestettävä.

Jotta voitaisiin toimeenpanna sellainen Rahatoimikamarin olojen uudestijärjestäminen kuin edellä on kerrottu, vaaditaan kuitenkin että Rahatoimikamarin ja sen täytäntöönpanoelimien kokoonpanoa muutetaan ja sen työvoimia lisätään jotta Rahatoimikamari kykenee tyydyttävällä tavalla hoitamaan asiain valmistelua sekä hallintoa ynnä alotteiden tekemistä suuremmissa kysymyksissä. Sitä varten olisi Rahatoimikamarin jäsenlukua jonkun verran lisättävä, esimerkiksi nykyään olevista kuudesta vähintään yhdeksäksi, johon nähden olisi noudatettava sitä periaatetta, että Rahatoimikamarin jäsenet, mikäli mahdollista, valittaisiin Kaupunginvaltuusmiehistä. Täten ei ainoastaan saataisi huomattavia voimia Kamarin käytettäväksi asiain käsittelyssä, vaan saavutettaisiin lisäksi se etu, että Rahatoimikamari olisi

lukuisammin edustettuna Kaupunginvaltuustossa ja siten näkökohtia, joita kenties on epätäydellisesti perusteltu Kamarin kirjallisissa esityksissä, voitaisiin Kaupunginvaltuustossa keskustellessa valaista sekä tehtyihin muistutuksiin ja tiedusteluihin välittömästi ja aikaa vievää palauttamista välttämällä vastata. Tässä kohden olisi otettava huomioon sekin seikka, että näin menetellen useammat Kaupunginvaltuuston jäsenet kuin tähän asti saisivat tilaisuuden seikkaperäisemmin seurata kaupunginhallinnon hoitoa ja päiväjärjestyksessä olevia asioita.

Jotta kuitenkin kävisi lukuisammin valitseminen Kaupunginvaltuusmiehiä Rahatoimikamarin jäseniksi, olisi Kamarin työjärjestystä tuntuvasti muutettava siihen suuntaan, että jäsenten työtehtävät jossain määrin supistuisivat. Niinpä kävisi Rahatoimikamarin kansliaosaston valtuuttaminen ottamaan toimekseen vähäisempäin asiain käsittelyn. Yhden tahi useamman jaoston toimeksi sopisi antaa pienempäin tahi erikoislaatuisten asiain käsittely. Tämän johdosta ja kun siis ainoastaan täysin valmisteltuja ja laajakantoisempia asioita tulisi pantavaksi Kamarin esityslistoihin, ei Kamarin kokonaisuudessaan todennäköisesti tarvitsisi kokoontua niin usein kuin tähän asti on ollut laita. Sitä vastoin tulisi Rahatoimikamarin jaoston, esimerkiksi sen puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan sekä kolmen jäsenen, kokoontua määrätynä viikonpäivänä päättämään vähemmän tärkeistä asioista, joita kansliaosasto ei voi ratkaista ja joissa istunnoissa myöskin asialliset saisivat olla saapuvilla. Näitä seikkoja silmälläpitäen on katsottu olevan tarpeellista määrätä, että Rahatoimikamari on päätäntövaltainen, kun paitsi keskustelujen johtajaa vähintään kolme jäsentä tahi varajäsentä ottaa osaa päätösten tekoon.

Suuremman yhtäjaksoisuuden saavuttamiseksi oli komitea havainnut suotavaksi, että Rahatoimikamarin jäsenet valittaisiin nykyistä pitemmäksi ajaksi, esimerkiksi neljäksi tahi viideksi vuodeksi. Mutta siihen katsoen että Kaupunginvaltuusmiehet valitaan ainoastaan kolmeksi vuodeksi ja kun, niinkuin edellä mainittiin, komitea on ollut sitä mieltä, että Rahatoimikamarin jäsenet olisi mikäli mahdollista valittava Kaupunginvaltuusmiehistä, on kolmivuotista vaalikautta kuitenkin pidetty oikeimpana. Sitä vastoin olisi komitean mielestä puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan virka täytettävä, ei niinkuin tähän asti vuodeksi kerrallaan, vaan kolmivuotiskaudeksi. Jäsenille olisi myönnettävä hiukan korotettu palkkio, eli 30 markkaa varsinaiselta tai ylimääräiseltä istunnolta, jossa pöytäkirjaa pidetään, ja varapuheenjohtajalle vakinaista palkkiota 3,600 markkaa, velvoittamalla hänet eri korvauksetta astumaan puheenjohtajan sijaan viimeksi mainitun ollessa laillisesti estettynä tahi virkalomalla. Sen lisäksi tulisi varapuheenjohtajalle kolmasosa puheenjohtajan palkasta, jos viimeksi mainittu on kahta viikkoa kauemmin estetty tehtäviään hoitamasta.

Rahatoimikamarin puheenjohtajan asemaa koskevassa kysymyksessä ovat komitean mielipiteet käyneet tuntuvasti eriäviin suuntiin. Komitean enemmistö on ollut sitä mieltä, että puheenjohtajan asema olisi kokonaan uudestijärjestettävä ja hänelle varattava suurempaa vaikutusvaltaa kaupunginhallinnon hoitoon ja asiain käsittelyyn kuin mitä tähän asti on ollut laita. Tästä seuraisi että myöskin vastuu hallinnosta

kuuluisi hänen velvollisuuksiinsa. Asian ratkaiseminen tähän suuntaan tietäisi tavallaan myös hallinnon keskittämistä, mikä epäilemättä olisi suureksi ja todelliseksi hyödyksi kaupungin taloudenhoidolle. Paitsi tehtäviään Rahatoimikamarin istunnoissa olisi puheenjohtajan velvollisuus tarkoin seurata kaupungin kehitystä ja hallintoa sekä, jos hän jossakin kohden havaitsee puutteita, niistä ilmoittaa Rahatoimikamarille. Niinikään tulisi hänen hankkia varmuutta siitä, miten niitä kaupunginhallinnon aloja, jotka eivät ole välittömästi Rahatoimikamarin silmälläpidon alaisia, hoidetaan, ja tulisi hänen sentähden olla oikeutettu kaikilta kaupungin virkamiehiltä viipymättä saamaan ne tiedot ja ilmoitukset, joita hän katsoo toimintaansa varten tarvitsevansa. Tässä tulisi puheenjohtajan, mikäli mahdollista, katsoa että tarpeellista säästäväisyyttä noudatetaan, että kaupungin kiinteistöjä ja maa-alueita edullisimmalla tavalla käytetään sekä että kaupunginhallinnon eri haarat, mikäli mahdollista, toimivat toistensa yhteydessä. Tähän katsoen tulisi hänen myös olla oikeutettu, kun tarpeelliseksi havaitsee, olemaan saapuvilla kaupungin hallitusten ja lautakuntain istunnoissa sekä ottamaan siellä osaa keskusteluihin, mutta ei päätösten tekoon. Edelleen olisi Rahatoimikamarin puheenjohtaja, ellei hän ole Kaupunginvaltuuston jäsen, myös velvoitettava olemaan saapuvilla Valtuuston kokouksissa ja siellä antamaan tietoja, joita Valtuusto katsoo tarpeellisiksi, niin myös kutsuttaessa saapumaan valmistusvaliokuntaan antamaan tarpeellisia tietoja ja selityksiä. Vihdoin tulisi puheenjohtajan pitää silmällä Rahatoimikamarin kaikkia osastoja. Huomattavin etu tällaisesta puheenjohtajan aseman ja toimivallan uudesti-järjestämisestä olisi, että hallinto siten tulisi yhtenäisempi, sitä hoidettaisiin suuremmalla tarmolla ja kunnallispolitiikkaa johdettaisiin päämäärästään tietoisella tavalla.

Komitean ehdotus siis sisältää, että Rahatoimikamarin puheenjohtajan asema olisi perinpohjin uudestijärjestettävä, hänen toimivaltaansa ja oikeuksiensa tuntuvasti laajennettava sekä suhteellisesti tähän myöskin hänen vastuunalaisuutensa ja velvollisuutensa ulotettava entistä laajemmalle, Rahatoimikamarille annettujen tehtävien ja sille määrätyn toimialan niitä mainituissa kohdin rajoittamatta. Puheenjohtajan, joka samoin kuin Kamarin muutkin jäsenet olisi valittava kolmeksi vuodeksi, tulisi saada vähintään 20,000 markan vuosipalkkio.

Komitean ehdotuksen mukaan olisivat Rahatoimikamarin täytäntöönpanoeliminä:

- 1) *kansliaosasto*, jonka toimena olisi asiain valmistelu ja esittely;
- 2) *kamreeriosasto*, jonka tulisi hoitaa kaupungin kirjat ja tilit sekä tarkastaa saapuneet laskut ja maksunsuoritusta varten kirjaan panna asianmukaisesti hyväksytyt laskut ja rahatilaukset;
- 3) *kassaosasto*, jonka asiana olisi vastaanottaa kaupungin tulot ja toimittaa sen puolesta maksunsuoritukset; sekä
- 4) *asiamiesosasto*, jonka tehtävänä olisi tuomioistuimissa ja viranomaisissa käyttää kaupungin puhevaltaa, hoitaa kaupungin omistusoikeus- ja vakuusasiakirjoja, laatia kauppakirjat, välikirjat ja luovutusasiakirjat sekä hoitaa konkurssivalvonnat y. m., ellei Rahatoimikamari toisin määrää.

Kanslian johtajana toimisi Rahatotmikamarin sihteeri, kamreeriosastoa taas johtaisi kaupunginkamreeri, kassaosastosta vastaisi kaupunginkasööri ja asiamies-osaston töitä johtaisi uusi virkamies, kaupungin asiamies. Eri osastoihin niinkään perustettaisiin erinäisiä uusia, komitean mielestä tarpeellisia virkoja.

Komitean esittämien ehdotusten mukaan nousisi Rahatoimikamarin ja sen alaosastojen vuosirahasäntö kaikkiaan 224,200 markkaan kuluvaaksi vuodeksi vahvistetun määrän 161,500 markan sijasta. Tässä on kuitenkin otettava huomioon, että nykyään on Rahatoimikamarin menosääntöön merkittynä tarverahoiksi ja arvaamattomiin tarpeisiin kaikkiaan 30,000 markkaa, jota vastoin komitea on tarkemmin mainitsemistaan syistä tämän nimikkeen kohdalle pannut 60,000 markkaa. Jos tähän vielä lisätään 16,000 markkaa eli puheenjohtajan nykyisen palkkion 4,000 markan ja ehdotetun palkan 20,000 markan välinen erotus, niin saavat ehdotuksen pääasiallisimmat korotetut erät selityksensä.

Näin pääpiirtein osotettuaan, miten Rahatoimikamari ja sen asettama komitea ovat ajatelleet Kamarin uudestijärjestämisen toimeenpantavaksi, käy valiokunta seuraavassa selostamaan niitä näkökohtia, joita valiokunnassa on asiaa käsitellessä esiintuotu.

Perusajatuksena esillä olevassa ehdotuksessa on, että Rahatoimikamari vastedes enemmän kuin tähän asti olisi erittäinkin kaupungin raha-asioita valmistelevana keskuselimenä. Komitean mietinnössä huomautetaan, että olot ovat vuosien kuluessa kehittyneet siihen suuntaan, että Kaupunginvaltuusto usein on myöntänyt huomattavia määrärahoja varaamatta Rahatoimikamarille tilaisuutta lausunnon antamiseen asiassa, ja olisi komitean mielestä siinä kohden muutos saatava aikaan. Paitsi että tuollaisen menettelyn on katsottu olevan vastoin kunnallisetuksen määräyksiä, panee se arveluttavassa määrässä alttiiksi rahataloudellisten ja määräraha-asiaiden valmistelun yhtenäisyyden.

Valiokunta puolestaan ei ole voinut yhtyä tähän komitean esittämään lausuntoon. Mitä ensinnäkin tulee asian teoreettiseen puoleen eli siihen, että kunnallisetuksen säännöksiä olisi sivuutettu vastamainitun laatusella menettelyllä, niin ei tämä väite näy pitävän paikkaansa. Voimassa olevan kunnallisetuksen mukaan Rahatoimikamarille kuuluva toimivalta määritellään mainitun asetuksen 51 §:ssä, jossa säädetään, että jokaisessa kaupungissa pitää olla rahatoimikamari, joka hoitaa kaupungin kiinteää omaisuutta ja sen raha-asioita, ylöskantaa sen tulot ja toimittaa oikeassa järjestyksessä päätetyt ulosmaksot sekä myöskin suorittaa ne yhteiset tehtävät kaupungin puolesta, jotka, rahatoimikamaria varten annetun ohjesäännön mukaan, tämän toimiin kuuluvat. Mainituista yleisistä säännöksistä ei liene saata-vissa tukea komitean esittämälle mielipiteelle. Kauttaaltaan käyvästä periaatteena kunnallisetuksessa näyttää olevan, että maistraatilla, kaupungin hallituksena, pitää oleellisessa määrässä olla juuri se toimivalta, minkä komitea on tahtonut antaa

rahatoimikamarille. Siinä kohden säädetään 46 §:ssä, että maistraatin tulee pitää päävaaria kaupungin yhteisestä omaisuudesta, tuloista, eduista ja oikeuksista sekä valvoa että raastuvankokouksen taikka kaupunginvaltuusmiesten laillisesti tehdyt päätökset pannaan toimeen niiden erinäisiä tarkoituksia varten asetettuina lautakuntain, johtokuntain tai henkilöin kautta, joiden tulee siinä tointa pitää; 47 §:ssä että maistraatin on raastuvankokoukselle tai kaupunginvaltuusmiehille tehtävä ehdotuksia semmoisissa asioissa, jotka kaupungin yhteisiä toimia koskevat; 58 §:ssä että maistraatin tulee, rahatoimikamarista vaadittuin tietojen johdolla, vuosittain tehdä meno- ja tuloarvio j. n. e. Kiistämätöntä on, että kehitys nyttemmin on käynyt siihen suuntaan, että osa puheenalaista maistraatin toimivaltaa ja tehtäviä on siirtynyt rahatoimikamarille, joka tämän johdosta todellisuudessa on vähitellen tullut toiseen asemaan kuin ainoastaan rahankanto- ja tililaitoksen, niinkuin kunnallisasetus näyttää tarkoittaneen (vertaa asetuksen 59 §:ä, jonka mukaan maistraatti voi rahatoimikamarilla laadittuttaa asianmukaisen maksonlasku- ja ylöskantokirjan, sekä 67 §:ä, jossa rahatoimikamari velvoitetaan annettujen määräysten mukaan kirjoittamaan kaupungin tilikirjat, y. m. säännöksiä). Mutta tämän käytännön perusteella ei kunnallisasetuksen säännöksille tietenkään käy antaminen sellaista sisällystä, jota lainsäätävä ei ole niihin pannut.

Mitä sitten asian käytännölliseen puoleen tulee, niin saanee pitää kiistämättömänä, että Kaupunginvaltuusto ainakin viime aikoina kaikkein useimmissa, voinepa sanoa kaikissa vähänkään tärkeissä rahakysymyksissä on valmistanut Rahatoimikamarille tilaisuuden lausua mielensä. Poikkeuksia tästä on pääasiallisesti tehty ainoastaan terveyden- ja sairaanhoitoa varten pyydettyihin määrärahoihin nähden, joita on — joskus mainittaviakin määriä — myönnetty ilman että Kamaria on voitu kuulla, mikä taas on johtunut siitä, että nämä määrärahatarpeet tavallisesti ovat olleet erittäin pakottavia. Ainakaan mikäli nyt on kysymys, ei siis käyne katsominen sellaisia epäkohtia vallinneen, että Rahatoimikamarin perinpohjainen uudestijärjestäminen tämän johdosta näyttäisi perustellulta.

Rahatoimikamarin komitean tässä edellä kerrottu lausunto, että on näyttänyt olevan Kamarin velvollisuus kaikilla kunnallisilla aloilla sekä erittäin asetetuista hallituksista ja lautakunnista riippumatta ehdottaa toimenpiteitä, milloin ne näytävät tarpeen vaatimilta, jota lausuntoaan komitea on perustellut siten, että Rahatoimikamari on se viranomainen, jota täytyy pitää sopivimpana tekemään aloitteita laajakantoisemmissa asioissa ja saattamaan ne päiväjärjestykseen, aiheuttaa valiokuntaa huomauttamaan, että valiokunnan mielestä asianomaiset hallitukset ja lautakunnat parhaiten tuntenevat, mitä tarpeita ja uudistusvaatimuksia niiden itsekunkin toimialalla esiintyy, sekä ettei niiden alote oikeutta sentähden olisi näennäisestäikään supistettava. Tähän katsoen ja kun, niinkuin komiteakin myöntää, Rahatoimikamarille jo on taattu alote oikeus (vertaa nykyään voimassa olevan ohjesäännön 11 §:ä), ei valiokunnan mielestä ole mainitussa kohden erikoisia toimenpiteitä tarpeen.

Yhtenä syynä Rahatoimikamarin uudestijärjestämiseen on myös mainittu, että

olisi toivottavaa, jopa tarpeellistakin, että Kaupunginvaltuusto vapautuisi velvollisuudesta ratkaista erinäisiä vähemmän tärkeitä asioita, joiden käsittely Valtuustossa herättää vähäistä mielenkiintoa ja sen johdosta usein toimitetaan summittaisesti, sekä että tuollaiset asiat sentähden, sikäli kuin kunnallisasetus sallii, olisi jätettävä Rahatoimikamarin ratkaistaviksi. Tähän valiokunta kuitenkin katsoo olevan huomauttamisen, että tuollaisten Rahatoimikamarin lopullisesti käsiteltäviksi tulevain asiain ryhmitys nähtävästi olisi jossain määrin mielivaltaisen; että asioilla, jotka ehkä näyttävät vähäpätöisiltä, kuitenkin eräissä tapauksissa voi olla tärkeä periaatteellinen kantavuus; että komitean tarkoittamain vähäpätöisempäin asiain lähettäminen Rahatoimikamarista Kaupunginvaltuustolle ei, näiden asiain yksinkertaista laatua silmälläpitäen, yleensä tuottane Rahatoimikamarille sanottavan paljon työtä; sekä ettei näiden asiain käsittely ja ratkaisu myöskään valmistusvaliokunnassa ja Kaupunginvaltuustossa vie mainittavaa aikaa, sittenkun Valtuustossa on otettu käytäntöön nykyiseen tapaan laaditut esityslistat. Vaikka sanotunlaatuiset asiat eivät Kaupunginvaltuustossa voikaan herättää mainittavaa mielenkiintoa, on kuitenkin myönnettävä, että parempia takeita asiain oikeasta ratkaisusta saadaan siten, että niitä, sittenkun Rahatoimikamari on ne käsitellyt, edelleen tutkivat sekä valmistusvaliokunta että Valtuusto.

Laajaperäisempään Rahatoimikamarin uudistukseen on valiokunnan mielestä nyt ryhdyttävä sitä vähemmän, kun Kaupunginvaltuusto on viime aikoina päättänyt asettaa erinäisiä uusia hallituksia ja laitoksia, joille on siirretty joukko niitä tehtäviä, jotka aikaisemmin ovat mikä missäkin määrin kuuluneet Rahatoimikamarin toimialaan. Siinä kohden mainittakoon edellä puheena olleet kaupungin yleisten töiden ja teknillisten laitosten Hallitukset, Tilastokonttori, Revisionikonttori ja Taksoituksenvalmistelukunta. Osin luulisi Rahatoimikamarin työtaakan tämän johdosta tuntuvasti keventyneen, vaikkakaan ei tämä seikka kenties vielä ole tullut täysin määrin näkyviin, osin ei toistaiseksi liene voitu saada tarpeellista kokemusta näiden uusien viranomaisten toiminnan menestyksestä ja niiden suhtautumisesta Rahatoimikamariin. Tuollainen kokemus näyttää kuitenkin olevan tarpeellinen jotta kysymystä Rahatoimikamarin perinpohjaisesta uudestijärjestämisestä kävisi oikein arvosteleminen.

Ehdotetulla uudestijärjestämisellä tavoitellun tarkoituksen saavuttamiseksi on pääasiassa ehdotettu, että Rahatoimikamarin jäsenluku lisättäisiin kuudesta yhdeksäksi, joten Kamarilla muun muassa olisi tilaisuus jakautua jaostoihin, että Kamarin puheenjohtajan asema ja työtehtävät järjestettäisiin toisin kuin nykyään on laita, sekä että Kamari vastedes työskentelisi jaostottain, että virkamiesten palkkoja korotettaisiin ja erinäisiä uusia virkoja perustettaisiin.

Ehdotus Rahatoimikamarin jäsenluvun lisäämisestä voi sinänsä olla hyvin harkittu, ja sen tueksi onkin esitetty erinäisiä perusteita, joille valiokunta antaa tunnustuksensa. Valiokunta puolestaan ei kuitenkaan voi yhtyä siihen syyhyn, joka oleellisesti näyttää määränneen komitean kannan, eli että Rahatoimikamari siten saisi tilaisuuden työskennellä jaostottain. Tuollainen järjestys näyttää valio-

kunnasta olevan vastoin kunnallisasetusta, joka ei edellytä tällaista Rahatoimikamarin jaoittelua, eikä se sentähden voine tulla kysymykseen. Perustelua että Rahatoimikamarin jäseniä rasittavat lukuisat katselmustoimitukset, minkätähden sen jäsenlukua olisi lisättävä, ei valiokunta myöskään voi pitää mainittavan tärkeänä, koska mikään ei näy estävän antamasta katselmustehtäviä, ainakin vähäpätöisempiä, Kamarin virkamiesten toimeksi — jommoinen menettely nyttemmin todella lieneekin otettu käytäntöön. Tämän johdosta näyttää valiokunnasta siltä, kuin ei kysymys jäsenluvun lisäämisestä olisi niin tärkeä, että se sinänsä vaatisi Kamaria uudestijärjestämään.

Rahatoimikamarin puheenjohtajan vastaista asemaa koskevan kysymyksen ratkaisu näyttää komitealle tuottaneen erittäin suuria vaikeuksia, minkä johdosta asiassa onkin lausuttu eriäviä mielipiteitä. Komitean enemmistön kannattama ehdotus on edellä mainittu. Valiokunta ei kuitenkaan voi puoltaa sitä hyväksyttäväksi. Ehdotus että asetettaisiin sellaisilla oikeuksilla ja velvollisuuksilla varustettu henkilö kuin komitea tässä kohden on tarkoittanut, näyttää olevan omansa herättämään vakavia epäilyjä. Jos ylipäättäen olisi mahdollista löytää henkilö, jossa olisivat yhdistettyinä ne laajat tiedot, se arvostelukyky ja se tahdikkaus, jota edellytetty virkatoiminta vaatii, niin näyttää joka tapauksessa epätietoiselta, olisiko tuollainen henkilö saatavissa monessa kohden niin vaikeaan tehtävään kuin tässä on puheena sekä virkaan, jonka pitäjä asetettaisiin sillä tavoin kuin tässä tapauksessa olisi tarpeellista. Ilmeisestikin kohtaisi vaikeuksia jo tarpeellisen enemmistön saaminen Kaupunginvaltuuston laisessa monipäisessä seurakunnassa kulloinkin sopivimmalle ehdokkaalle, toimen täyttäminen määrätyn, verraten lyhyeksi ajaksi, jonka umpeenmyntyä siinä edelleen pysyminen olisi uuden vaalin varassa, sekä itse toiminta, joka voisi aiheuttaa hankauksia erittäinkin kaupungin eri virastojen kanssa. Kun siis valiokunnan mielestä ainakin jossain määrin jäisi sattuman varaan, olisiko ehdotettu puheenjohtajan aseman uudestijärjestäminen osottautuva hyvin harkityksi, ei valiokunta voi puoltaa tätä uudistusta, vaan on sitä mieltä, että puheenjohtajan asema ja palkkaedut olisi vastedes pysytettävä likimain nykyisellään.

Ehdotus että Rahatoimikamari järjestettäisiin neljäksi jossain määrin erilliseksi osastoksi, jotka saisivat jonkinlaisen itsenäisen toimivallan, on niinkään omansa herättämään epäilyjä. Mitä erittäin tulee ehdotukseen että Rahatoimikamarin kansliaosasto valtuutettaisiin käsittelemään vähemmän tärkeät asiat, ei tuollainen menettely ole valiokunnasta näyttänyt soveltuvan kunnallisasetukseen, joka ei salli tuollaista. Rahatoimikonttoriin perustettaviksi ehdotettujen uuden kamreeri- ja kassaosaston tehtävien erottaminen toisistaan pitäisi valiokunnan mielestä olla toimeenpantavissa tarvitsematta sitä varten perustaa uusia osastoja. Kaupungin asiamies on valiokunnasta näyttänyt tarpeelliselta, mutta tuollaisen toimen perustaminen ei näy vaativan tämän johdosta perustamaan erityistä asiamiesosastoa. Edellä lausutun johdosta katsoo valiokunta, että komitean uudistusehdotuksen nykyään on tältäkin kohden annettava raueta.

Kun valiokunnan on, niinkuin edellä lausutusta selviää, täytynyt ehdottaa esillä olevaa komiteanehdotusta oleellisilta kohdin evättäväksi, ei valiokunta kuitenkaan ole tahtonut kieltää, että asianhaarat täysin vaativat tekemään eräitä muutoksia ja parannuksia Rahatoimikamarin sekä kanslian että konttorin työtapaan. Tässä kohden ehken esiintyvän puutteellisuuden syy kuitenkin valiokunnan mielestä on vähemmän Kamarin kokoonpanossa kuin Kamarin käsiteltäviin kuuluvain asiain valmisteluun käytettävänä olevain työvoiman riittämättömyydessä. Komitean mietinnössä huomautetaan, että Rahatoimikamarin työtaakan ja vastuun pääpaino kohtaa Kamarin kansliaa ja, voimassa olevan johtosäännön mukaan, etusijassa sen johtajaa, Rahatoimikamarin sihteerä. Valiokunta puolestaan on sitä mieltä, että olisi onnellisinta, jos uudistuspyrinnöt nyt suunnattaisiin Kamarin aktiivisten työvoimain lisäämiseen. Siinä kohden on valiokunta erikoisesti ajatellut, että Rahatoimikamarin sihteerin rinnalle ja samaan asemaan kuin tämä asetettaisiin toinen sihteerä, jonka lähinnä tulisi valmistella teknillistä laatua olevia kysymyksiä, minkä johdosta hänellä tulisi olla tarpeelliset edellytykset tuollaisten asiain arvostelemiseen. Tällä keinoin myös valiokunnan mielestä saavutettaisiin melko määrässä ne edut, joita on luultu saavutettavan ehdottamalla asetettavaksi puheenjohtaja edellä mainituin tehtävin, jota vastoin vältettäisiin tuollaisen puheenjohtajan asettamista kohtaavat vaikeudet. Tässä edellä jo on huomautettu, että valiokunnan mielestä asia-miehenvirkakin olisi perustettava. Jos komitean ehdotus erinäisten uusien virkain perustamisesta Rahatoimikonttoriin tämän lisäksi saisi osakseen huomiota -- josta viimeksi mainitusta ehdotuksesta ei valiokunta kuitenkaan vielä tahdo lausua mieltänsä, koska kaikkien näiden virkain tarpeellisuusei ole toistaiseksi täysin selvitetty -- niin olisi saavutettu se päämäärä, johon valiokunnan mielestä nykyään olisi pyrittävä.

Kun ne uudistukset, joita valiokunta on edellä mainitulla tavalla voinut puolustaa, eivät vaadi muuttamaan Rahatoimikamarille nykyään voimassa olevaa ohjesääntöä, esittää valiokunta, *että ohjesääntö saisi edelleen pysyä voimassa sekä että tarpeelliseksi havaitut uudistukset toimeenpantaisiin laatimalla ohjesäännön rajojen sisällä uudet johtosäännöt Rahatoimikamarin kanslialle ja konttorille sekä uusi rahäsääntö näille.* Nykyinen ajankohta ei valiokunnan mielestä myöskään ole sopiva hakemuksen tekemiseen uuden ohjesäännön vahvistamisesta Rahatoimikamarille, joka hakemus olisi annettava senaattiin.

Komitean mietintöön liittyvän ehdotuksen Rahatoimikamarin ja sen aiottujen uusien osastojen johtosäännöksi samoin kuin komitean laatiman ehdotuksen uudeksi ohjesäännöksi on valiokunta tarkastanut sekä havainnut olevan näihin molempiin ehdotuksiin tekeminen erinäisiä yksityiskohtaisia muistutuksia. Edellyttäen valiokunnan esityksen, ettei Rahatoimikamarille nyt ylipäätään laadittaisi uutta ohjesääntöä, saavan osakseen Kaupunginvaltuuston huomion sekä Valtuuston myös voivan hyväksyä muut valiokunnan tässä edellä esittämät näkökohdat ja lausunnot, mikä aiheuttaisi tuntuvassa määrässä muodostelemaan esillä olevaa johtosääntö-

ehdotusta, on valiokunnan yksityiskohtaisten muistutusten selostaminen nykyään kuitenkin näyttänyt tarpeettomalta.

Edellä lausuttuun viitaten valiokunta ehdottaa Kaupunginvaltuuston päätettäväksi

että esillä oleva ehdotus palautetaan Rahatoimikamariin sellaista uudestilaadintaa varten kuin ylempänä on edellytetty.

Tämän asian käsittelyyn ovat, paitsi allekirjoittaneita, ottaneet osaa Kaupunginvaltuuston puheenjohtaja, herra Alfred Normén, joka nykyään on pois matkustanut, sekä herrat August Ramsay ja Julius Stjernvall, jotka kaksi viimeksi mainittua kuuluivat valmistusvaliokuntaan 1912 vuoden jälkipuoliskolla, jolloin kysymyksen pääasiallinen käsittely suoritettiin, mutta jotka nyttemmin ovat valiokunnasta eronneet.

Helsingissä, maaliskuun 31 päivänä 1913.

A. Wallensköld.

Carl Enckell.

Gust. Rud. Idman.

E. W. Walldén.

Julius Grotenfelt.

Artur Toilet.

Hjalmar Ekholm.

Työväenasiain lautakunnan ja sen sihteerin toimintakertomukset vuodelta 1912.

HELSINGIN KAUPUNGIN-
VALTUUSTON

TYÖVÄENASIAIN LAUTAKUNTA.

HELSINGISSÄ,

maalisk. 19 p:nä 1913.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 4.

Kaupunginvaltuustolle saa Työväenasiain lautakunta täten kunnian lähettää toimintakertomuksensa vuodelta 1912 sekä Lautakunnan sihteerin siihen liittyvän kertomuksen samalta vuodelta.

Työväenasiain lautakunnan puolesta:

V. v. Wright.

Einar Böök.

Työväenasiain lautakunnan kertomus vuodelta 1912.

Jäsenet.

Helsingin Kaupunginvaltuuston Työväenasiain lautakuntaan kuuluivat vuonna 1912 seuraavat henkilöt, nimittäin: lakitiedettenkandidaatti Leo Ehrnrooth (puheenjohtaja), kunnallisneuvos V. von Wright (varapuheenjohtaja), aktuari Oskar Groundstroem, ylimäär. professori Uno Lindelöf, luutnantti G. Poppius, puutarhuri V. F. Sagulin ja johtaja E. V. Walldén. Varajäseniä olivat: prokuristi G. F. Fagerholm, vakuutustarkastaja O. Hallstén, kunnan työnvälitystoimiston johtaja A. H. Karvonen, valtioneuvos Edv. Krogius, johtaja W. A. Lavonius, insinööri Jon. Reuter ja maisteri G. R. Snellman. Lautakunnan sihteerinä on edelleen toiminut lakitiedettenkandidaatti Einar Böök.

Lautakunta on kertomusvuoden kuluessa käsitellyt seuraavat tärkeämmät asiat ja niistä osin antanut vaaditut lausunnot, osin tehnyt Kaupunginvaltuustolle esityksen, kun aihetta on ollut.

Työväen-
opisto.

Jo joulukuun 16 päivänä 1910 pitämässään kokouksessa oli Lautakunta, silloin eroavan puheenjohtajansa, kunnallisneuvos V. von Wrightin esityksestä päättänyt uudelleen ottaa valmisteltavaksi aikaisemmin turhaan tekemänsä ehdotuksen työväenopiston perustamisesta tähän kaupunkiin. Asiaa valmisteltiin erinäisissä kokouksissa vuonna 1911, niinkuin mainitulta vuodelta annetusta Lautakunnan toimintakertomuksesta on käynyt ilmi ja, sittenkun se oli viime kertomusvuonnakin ollut useita kertoja pohdittavana, käsiteltiin se loppuun joulukuun 19 päivänä, jolloin Lautakunta päätti Kaupunginvaltuustolle esittää että Valtuusto päättäisi

perustaa Helsingin kaupungin työväenopisto nimisen, ruotsinkieliseen ja suomenkieliseen osastoon jaetun kunnallisen työväenopiston; vahvistaa mietinnön oheisen ehdotuksen Helsingin kaupungin työväenopiston säännöiksi; määrätä että Helsingin kaupungin työväenopisto on alottava toimintansa syyslukukauden 1914 alusta, josta ajankohdasta lähtien kaupungin tähän asti voimassa pitämät työväenopetuskurssit lakkautetaan; Helsingin kaupungin työväenopiston molempain osastojen johtokunnan vaalin ensi kerran toimitettavaksi ennen helmikuun 1914 umpeen menemistä, minkä jälkeen johtokuntain heti on käytävä julistamaan opiston johtajanvirat avonaisina haettaviksi sekä ryhdyttävä muiden opiston toiminnan alkamiseksi tarpeellisiin toimenpiteisiin; vahvistaa mietinnön oheisen opiston menosäännön; yhdennentoista kaupunginosan kortteliin 301 B työväenopistoa varten teettää rakennuksen pääasiallisesti mietinnön oheisten, sitä varten laadittujen luonnospiirustusten mukaisesti ja antaa Rahatoimikamarille toimeksi opistoa varten mahdollisimman pian teettää lopulliset piirustukset ja kustannusarvio; sekä puheenalaisen rakennustyön alotta-

miseksi osottaa Viola Lewinin tarkoitusta varten lahjoittamasta testamenttirahastosta sen pääomamäärän, johon rahasto nousee 1912 vuoden päättyessä, sekä kaupungin yleisistä varoista suorittaa mainitun testamenttirahaston korkovaroista menevät, toistaiseksi 3,000 markkaan vuodessa nousevat jälkisäädöslahjoitukset. (Kvston pain. asiakirj. N:o 3 vuodelta 1913).

Lähetepäätöksellään lokakuun 22 päivältä 1911 oli Maistraatti käskenyt Lautakunnan yksissä neuvoin Vaivaishoitohallituksen kanssa antaa lausunnon hallituksen asettaman työttömyysvakuutuskomitean laatimasta mietinnöstä. Asian oltua valtiokunnan valmisteltavana käsiteltiin se Vaivaishoitohallituksen ja tämän Lautakunnan yhteisessä kokouksessa tammikuun 25 päivänä, ja pyydetty lausunto annettiin samalla päiväyksellä varustetussa seikkaperäisessä kirjelmässä.

Samalla kun Kaupunginvaltuusto maaliskuun 7 päivänä 1911 oli nähnyt hyväksi evätä «työttömäin komitean» puolesta Valtuustolle annetun anomuksen 260 markan suuruisen vuokra-avun myöntämisestä komitean vuokraaman kansliahuoneiston kustantamiseksi, oli Valtuusto Lautakunnan periaatteellisesti harkittavaksi jättänyt kysymyksen, olisiko mainitulle komitealle vastaisen varalle hankittava huoneisto jostakin kaupungin omistamasta talosta. Sittenkun kunnan työnvälitystoimiston Johtokunnan lausunto asiassa oli hankittu, katsoi Lautakunta kuitenkin esillä olevan asian mitä likeisimmin liittyvän kysymykseen työttömyyden seurausten ehkäisemisestä kokonaisuudessaan ja pani sen sentähden pöydälle lisäselvityksen hankkimista varten. Sittenkin helmikuun 13 päivänä 1912 käsitellessään erinäisiä saapuneita anomuksia toimenpiteisiin ryhtymisestä työttömäin avustamiseksi päätti Kaupunginvaltuusto, harkitun suunnitelman saamiseksi vastaisen varalle siitä, miten kaupunki järkipärisimmin voisi ryhtyä toimenpiteisiin täällä kokemuksen mukaan vuotuisesti ilmiöksi käyneen työttömyyden sattuessa, antaa Lautakunnan toimeksi asiaa valmisteltuaan Valtuustolle tehdä ehdotus, miten sesonkitöiden keskeytyksen aikaansaama hätä olisi sopivimmin lievennettävissä. Tätä tehtävää täyttäessään Lautakunta myös antoi lausunnon edellä mainitusta hätäapukomitealle tarpeellista huoneistoa koskevasta asiasta. Lausunto annettiin Lautakunnan kirjelmässä N:o 30 syyskuun 26 päivältä ja sisälsi ehdotuksen määräyksiksi, miten sesonkityöttömyyden aikaansaaman hädän lieventämistoiminta olisi järjestettävä.

Joulukuun 6 päivänä 1911 Lautakunnalle antamassaan promemoriassa oli sihteerin ehdottanut, että Lautakunta tekisi Kaupunginvaltuustolle esityksen komitean asettamisesta, jonka tulisi tutkia elintarpeitten hinta- ja menekkioloja tässä kaupungissa sekä siten saadun selvityksen pohjalla ehdottaa niitä parannuksia, joita puheenalaisessa kohden olisi aikaansaavissa. Asia jätettiin sen selvityksen varaan, joka Teollisuushallituksen työtilastollisella osastolla oli hankkeissa viime vuosina vallinneista elintarpeiden hinnoista ja joka seuraavana keväänä julkaistiin Työtilastollisessa Aikakauslehdessä. Sittenkun mainittu selvitys oli Lautakunnan jäsenille toimitettu, otettiin asia uudestaan käsiteltäväksi lokakuun 28 päivänä pidetyssä kokouksessa, mutta kun silloin oli toiveita että elintarvekysymys kohdakkoin tulisi esi-

Työttömyys.

Elintarvekysymys.

tystietä Kaupunginvaltuustossa esille ja tätä keinoa asian saattamiseksi päiväjärjestykseen pidettiin sopivampana, päätti Lautakunta puolestaan antaa mainitun asian raueta.

Käsiammattien tarkastus.

Huhtikuun 2 päivänä pitämässään kokouksessa antoi Lautakunta puheenjohtajan ehdotuksesta hänen ja sihteerin yhteisesti laadittavaksi ehdotuksen Kaupunginvaltuustolle tehtäväksi esitykseksi naispuolisen käsiammattien tarkastajan asettamisesta. Ehdotus esiteltiin Lautakunnalle joulukuun 18 päivänä, jolloin Lautakunta, asiasta samana päivänä antamassaan kirjelmässä tarkemmin esitetyistä syistä, päätti Kaupunginvaltuustolle ehdottaa, että Terveystieteiden lautakuntaan kuuden kuukauden molemminpuolisen irtisanomisen ehdolla asetettaisiin naispuolinen käsiammattien ja työpaikkain tarkastaja, jonka vuosipalkka olisi 3,000 markkaa 500 markan korotuksin 5 vuoden palveluksesta, sekä että puheenalaista virkaa ensi kerran täytettäessä siihen kutsuttaisiin entinen naispuolinen ammattientarkastajan apulainen, insinööri Jenny Markelin-Svensson.

Sovittelu työriidassa.

Työmies-lehdessä elokuun 30 päivänä olleen kirjoituksen johdosta, jossa lausuttiin, että Työväenasiain lautakunnan olisi velvollisuus ryhtyä toimenpiteisiin sovinnon aikaansaamiseksi paikkakunnalla valitsemissa rakennus- ja sähkötyöntekijäin lakoissa, otettiin tämä kysymys käsiteltäväksi Lautakunnan kokouksessa syyskuun 5 päivänä, ja päätti Lautakunta Kaupunginvaltuustolle esittää, että Valtuusto päättäisi valtuuttaa Lautakunnan paikkakunnalla rakennusteollisuuden alalla vallitsevan työriidan johdosta sopivaan aikaan ryhtymään tarpeellisiin toimiin keskustelujen alottamiseksi asianosaisten kesken puolueettoman puheenjohtajan johdolla lopullisen sovinnon aikaansaamiseksi, sekä aikanaan Kaupunginvaltuustolle tekemään esityksen puheenalaisen sovittelutoiminnan kustannusten suorittamisesta. Sähkötyöntekijäin lakossa Lautakunta ei sitä vastoin katsonut olevan ryhtyminen sovitteluihin, koska tämä työnseisaus myös koski kunnan sähkötehdasta. Rakennustyöläkän sovitteluyritystä koskevan Lautakunnan esityksen Kaupunginvaltuusto hylkäsi syyskuun 10 päivänä.

Asuntolautakunta.

Sittenkun Lautakunta kirjelmässä toukokuun 22 päivältä 1911 N:o 19 (Kvston pain. asiakirj. N:o 23 vuodelta 1911) oli tehnyt ehdotuksen asuntolautakunnan asettamisesta sekä Rahatoimikamari tästä ehdotuksesta antamassaan lausunnossa (Kvston pain. asiakirj. N:o 30 vuodelta 1912) oli muun muassa esittänyt, että annettaisiin Työväenasiain lautakunnan tehtäväksi laatia ehdotus Lautakunnan toimialan laajentamiseksi siihen suuntaan, että asuntopoliittisiin ja niiden yhteydessä oleviin sosialisiin kysymyksiin pantaisiin erikoista huomiota, lähetti Kaupunginvaltuusto toukokuun 14 päivänä asian tähän Lautakuntaan lausunnon saamiseksi siitä tehtävästä, minkä Rahatoimikamari oli vastamainitussa lausunnossaan Lautakunnalle ehdottanut. Asia oli erinäisiä kertoja Lautakunnassa käsiteltävänä. Marraskuun 7 päivänä antamassaan lausunnossa Lautakunta pysyi aikaisemmalla periaatteellisella kannallaan, mikäli koskee asuntopoliitikan järjestämistä yhdeksi kokonaisuudeksi, eikä sentähden voinut vastoin omaa ehdotustaan puoltaa Rahatoimikamarin ehdot-

tamaa Lautakunnan toimialan laajennusta, vaan toivoi Kaupunginvaltuuston antavan etusijan Lautakunnan ehdotukselle. Lautakunta kuitenkin huomautti, että yksi kunnallisen asuntolautakunnan asettamista koskevan ehdotuksen yhteydessä tehdyistä ja valmistelluista asioista, nimittäin kysymys Terveystaloutakunnan alaisen tehokkaamman asuntotarkastuksen järjestämisestä, oli joka tapauksessa kypsä heti ratkaistavaksi, minkätähden määrärahat, joita Terveystaloutakunta oli Rahatoimikamarin vastamainittuun lausuntoon liitettyssä kirjelmässään anonut, olisi pantava jo ensintulevan vuoden menosääntöön. Asian kokonaisuudessaan lähetti Kaupunginvaltuusto sittemmin erityiseen valiokuntaan edelleen valmisteltavaksi.

Sittenkun Lautakunta oli antanut asianaan olevat lausunnot hakemuksista, jotka tarkoittivat määrärahaain myöntämistä Anniskeluosakeyhtiön edellisen vuoden voittovaroista, myönsi Kaupunginvaltuusto Lautakunnan puoltosanan mukaisesti tuollaisia määrärahoja «Valko Nauhalle» sen niin sanottua suojelutoimintaa varten, Helsingin Raittiusyhdistysten Keskustoimikunnalle, Helsingin Nuorisoseurain Keskusvaliokunnalle, Martha-yhdistyksen Helsinginosastolle, Tehtalaisnaisten kodille, Suomen Naisyhdistykselle, Helsingin Palvelijataryhdistykselle ja Sosialiselle Keskusliitolle. Avustetut yritykset on Lautakunnan sihteeri tarkastanut.

Anniskelu-
varoista
myönnetyt
määrärahat.

Ylemmän suomen- ja ruotsinkielisten työväenkurssien johtokuntain anomusten johdosta että puheenalaisia kurssia varten vuodeksi 1913 myönnettäisiin, toisille 15,000 ja toisille 10,000 markan määräraha, päätti Lautakunta syyskuun 26 päivänä lähettää anomukset puoltosanansa kera Rahatoimikamariin jotta määrärahat pantaisiin mainituksi vuodeksi laadittavaan kaupungin menosääntöön. Näin tehtiinkin ja Kaupunginvaltuusto vahvisti ehdotuksen. Niinikään hyväksyi Kaupunginvaltuusto Lautakunnan marraskuun 7 päivänä tekemän esityksen että ylempäin työväenopetuskurssien johtokunnat 1913 vuoden alusta valittaisiin siten, että Arbetets Väner ja Svenska Arbetarföreningen kumpikin valitsisivat kaksi sekä kaupungin ruotsinkieliset raittiusseurat yhteisesti ja Konstitutionella Arbetareföreningen yksin kumpikin yhden jäsenen ruotsinkielisten kurssien johtokuntaan, sekä Helsingin Työväenyhdistys ja Helsingin Kansanopistoseura kumpikin kaksi ynnä Helsingin Raittiusseurain Keskustoimikunta ja Suomalainen Työväenliitto kumpikin yhden jäsenen suomenkielisten kurssien johtokuntaan, minkä lisäksi Kaupunginvaltuusto valitsisi seitsemännen jäsenen kumpaiseenkin johtokuntaan puheenjohtajaksi. Kaupunginvaltuusto hyväksyi esityksen kokouksessaan joulukuun 10 päivänä.

Ylemmät
työväen-
kurssit.

Kertomusvuonna koontui Lautakunta 12 kertaa (10 kertaa 1911 ja 11 kertaa 1910). Lähetettyjä kirjelmiä oli 48 (33 vuonna 1911 ja 30 vuonna 1910).

Työväenasiaain lautakunnan puolesta:

V. v. Wright.

Einar Böök.

Kertomus Työväenasiain lautakunnan sihteerin toiminnasta vuonna 1912.

Kun sihteerin toiminta Lautakunnassa esillä olleiden asiain valmistelussa ja käsittelyssä käy selville Lautakunnan vuosikertomuksesta, selostetaan tässä ainoastaan hänen toimintaansa, mikäli se kohdistuu neuvojen antamiseen työväenluokkaan kuuluville henkilöille toiselta puolen työntekijäin ja toiselta työnantajain sekä julkisten viranomaisten ja laitosten välisiä suhteita koskevissa asioissa. Sihteerin johtosääntöön toukokuun 9 päivänä 1911 tehdyn muutoksen johdosta on tämä toiminta nyttemmin sijoitettuna kaupungin vähävaraisten oikeusaputoimistoon. Alempana olevat tiedot käyntien luvusta ja asiain laadusta puheenalaisissa vastaanotoissa mainitaan sentähden myös oikeusaputoimiston kertomuksessa:

Kuukausi.	Vastaan- ottoja.	Käyntejä.
Tammikuu	8	29
Helmikuu	6	18
Maaliskuu	8	28
Huhtikuu	8	32
Toukokuu	7	25
Kesäkuu	8	16
Heinäkuu	9	17
Elokuu	9	36
Syyskuu	7	26
Lokakuu	5	22
Marraskuu	8	14
Joulukuu	7	9
Yhteensä	90	272

Vastaanottojen lukuun nähden on huomattava, että allekirjoittanut sihteerin osanottonsa johdosta työnantajain ja työntekijäin välisiin neuvotteluihin sovinnon aikaansaamiseksi rakennusteollisuuden alalla puhjenneessa työriidassa helmikuun kuluessa kahdesti sekä taudintapauksen johdosta syys- ja lokakuulla erinäisiä kertoja oli estetty saapumasta yksityisten neuvonetsijäin vastaanottoihin. Neuvonetsijöitä vastaanottivat näissä tapauksissa oikeusaputoimiston neuvojat, jota vastoin taas allekirjoittanut heidän ollessa estettyinä on toiminut heidän sijassaan.

Mitä taas käyntien lukuun tulee, on se, sen johdosta että oikeusapu vuonna 1911 uudestijärjestettiin, tuntuvasti vähentynyt. Sen sijaan että vuonna 1910 oli

joka vastaanotossa noin 9 neuvonetsijää, oli niitä vuonna 1912 keskimäärin ainoastaan 3. Neuvonetsijät pyrkivät tietenkin etusijassa niiden neuvojain puheille, jotka ovat päivittäin tavattavina. Työväenasiain lautakunnan sihteerin luona kävijäin lukuun on myös vaikuttanut oikeusaputoimiston muuttaminen uuteen huoneistoon, Kluuvikadun 1:een, joka huoneisto on sikäli sopimaton, ettei sihteerin vastaanottohuone niinkuin aikaisemmin ole neuvonetsijäin yleisen odotushuoneen välittömässä yhteydessä, vaan on siihen eri käytävä eteisestä.

Samoin kuin edellisinäkin vuosina olivat allekirjoittaneelta neuvoja etsivät pääasiallisesti miespuolisia henkilöitä, ja kysymykset koskivat miltei yksinomaan työ- ja työehtosopimuksia sekä niistä johtuneita riitoja. Tarkempia tietoja seuraa tässä.

Asiain luku 102

Niistä loppuunkäsitellyjä:

suullisesti toimittamalla 32
kirjallisesti toimittamalla 70
ratkaisematta . . . . . —
kirjallisten toimitusten luku 68

Neuvonetsijäin sääty ja ammatti:

työnantajia . . . . . —

Työntekijöitä:

miespuolisia 85
naispuolisia 9

Palkollisia:

miespuolisia . . . . . —
naispuolisia 4

Käsityöläisiä:

miespuolisia . . . . . —
naispuolisia . . . . . —
naimisissa olevia naisia sekä leskiä 4

Asiain laatu:

Velvoiteoikeus:

Vuokra-asioita 6
Työ- ja työehtosopimuksia 71
Muita saamisoikeuksia 5

Esineoikeus	—
Perheoikeus	I
Perintöoikeus	2
Elinkeino-oikeus (paitsi työoikeutta)	I
Kauppaoikeus	I
Yleiset verot	—
Tapaturmavakuutus	7
Apukassat	3
Erinäisiä tiedusteluja ja valituksia	I
Pienempiä rikosjuttuja	2
Prosessioikeus	2

Helsingissä, helmikuun 18 päivänä 1913.

Einar Bök.

Valiokunnan mietintö kysymyksestä, joka koskee kansakoulujen johtajain ja johtajatarten opetusvelvollisuuden huojentamista sekä lisämäärärahan myöntämistä yhteisluokkain opetusta hoitavien opettajatarten palkkoiksi.

Edellä mainitut kaksi määrärahakysymystä lähetti Kaupunginvaltuusto joulukuun 30 päivänä 1912 rahäsääntöä käsitellessään valmisteltaviksi erikoisvaliokuntaan, jonka kokoonpanon Valtuusto sittemmin viime tammikuun 21 päivänä pitämässään kokouksessa määräsi. Nytemmin täytettyään tehtävänsä saa Valiokunta antaa järempänä seuraavan lausunnon ja ehdotuksen näissä asioissa.

1. Kysymys kansakoulujen johtajain ja johtajatarten opetusvelvollisuuden huojentamisesta.

Kuluva vuotta varten laatimaansa erikoisrahäsäännön ehdotukseen oli Kansakoulujohtokunta muun muassa pannut 13,650 markan suuruisen uuden määrärahan käytettäväksi johtajain ja johtajatarten osittaista opetusvelvollisuutta hoitavien viransijaisten palkkioiksi. Tämän menoerän perustelemiseksi Johtokunta mainitsi, että koulutalojen silmälläpito, kouluihin saapuvien vieraiden sekä oppilaiden vanhempain tai edusmiesten vastaanotto, huolehtiminen koululasten ruokinnasta sekä muut johtajantoimeen kuuluvat tehtävät välttämättä vaativat vapauttamaan johtajat ja johtajattaret melkoisesta osasta heidän nykyistä opetusvelvollisuuttaan. Tämän ehdotuksen Kansakoulujohtokunta teki kansakouluntarkastajain esityksestä sekä heidän laatimansa ja Johtokunnan hyväksymän laskelman nojalla. Ehdotuksen mukaan määrättäisiin kunkin koulun koon ja laadun mukaan, minkä verran johtajille ja johtajattarille myönnettäisiin vapautusta opetusvelvollisuudesta, ja laskelman mukaan olisi johtajille ja johtajattarille myönnettävä tuollaista vapautusta kaikkiaan 195 viikkotuntina. Lukien palkkioksi 70 markkaa vuositunnilta nousisi näistä tunneista maksettava palkkaus Kansakoulujohtokunnan ehdottamaan kokonaissummaan 13,650 markkaan.

Kansakouluntarkastajain esittelymemorialista käy sitä paitsi selville, että puheenalainen määräraha on ajateltu käytettäväksi ei ainoastaan viransijaisina toimivain

opettajain palkkaamiseen, vaan myös palkkioiksi niille johtajille ja johtajattarille, jotka poikkeustapauksissa tarkastajan luvalla osittain tahi kokonaan hoitavat opetusta, josta heillä olisi oikeus saada vapautus.

Lokakuun 31:senä 1912 päivätyssä rahasaäntökirjelmässään (Pain. asiakirj. N:o 68 vuodelta 1912, siv. 132) Rahatoimikamari huomautti, ettei pyydetty määräraha ainoastaan nouse samaan määrään kuin kaikille johtajille ja johtajattarille maksettavain palkkioiden kokonaissumma, vaan vieläpä ylittääkin sen. Hoitamalla opetusvelvollisuutensa voisivat nämä virkailijat tuntuvasti lisätä tulojaan ilman että kuitenkaan saavutettaisiin sitä hyötyä ja etua, jota määrärahan myöntämisellä on tarkoitettu. Tuollaiseen määrärahaan olisi Rahatoimikamarin mielestä liitettävä määräys johtajain ja johtajatarten opetusvelvollisuuden rajoittamisesta joidenkin vahvistettujen perusteiden mukaan. Rahatoimikamari kuitenkin lausui epäilevänsä, onko tuollainen opetusvelvollisuuden huojentaminen tahi palkan lisääminen tarpeen vaatima. Jos johtajain ja johtajatarten työtaakka tuntuvasti lisääntyisi sen johdosta että heidän nyttemmin on huolehdittava kansakoululasten ravitsemisesta, käy kuluvana lukuvuonna saavutetun kokemuksen pohjalla menosääntöön vastedes paneminen määräraha edellä mainittua tarkoitusta varten.

Tätä asiaa Kaupunginvaltuustossa käsiteltäessä huomautti Kansakoulujohtokunnan puheenjohtaja, professori Wallensköld, että Kansakoulujohtokunta oli ehdotanut puheenalaista määrärahaerää saadakseen aikaan parannusta kansakoulujen opetusoloissa, nimittäin poistaakseen sen epäkohdan, että eri koulujen johtajain ja johtajatarten ajoittain ja varsinkin lukukauden alussa täytyy johtajantoimeen kuuluvien tehtävänsä tähden laiminlyödä opetustoimintansa. Pyydetyn määrärahan myöntämisellä saataisiin mainittu haitta kokonaan poistetuksi. Puhuja kuitenkin arveli, että pahimmat epäkohdat saataisiin poistetuiksi ehdotettua summaa pienemmälläkin rahamäärällä, ja ehdotti puhuja sentähden myönnettäväksi 7,000 markan määrärahaa tarkoitukseen. Päätökseen olisi kuitenkin kytkettävä se nimenomainen ehto, että määräraha on tuleva ainoastaan viransijaisten hyväksi, mutta johtajat ja johtajattaret eivät saa siitä korvausta, siinä tapauksessa että heillä itsellään on tilaisuus hoitaa opetusta. — Kaupunginvaltuusto päätti kuitenkin Kulunkiarviovaliokunnan ehdotuksen mukaisesti että asiaa olisi, niinkuin vastikään mainittiin, edelleen valmisteltava.

Koska tämän näennäisesti vähäpätöisen, mutta varsin mutkallisen määrärahakysymyksen alkusyytä sekä Kansakoulujohtokunnan edellä kerrotun esityksen tarkoitusta ei näy asian ensimmäisessä valmistelussa tarpeeksi selvitetyn, on Valiokunnan ollut hiukan likemmältä valaistava niitä näkökohtia, jotka tässä asiassa ovat määränneet Kansakoulujohtokunnan kannan.

Kaupungin kansakoulujen johtajille ja johtajattarille marraskuun 28 päivänä 1904 vahvistetun johtosäännön mukaan on näiden virkailijain pääasiallisena velvolli-

suutena lähinnä valvoa järjestystä kouluissa, laatia ehdotus työjärjestykseksi, välittää kirjain ja tarvikkeiden tilaukset, hoitaa koulun arkistoa, pitää ylempäin luokkain oppilaitten nimikirjaa sekä tarpeellisia luetteloja, vastaanottaa uusien oppilaiden ilmoituksia ja välittää oppilaiden siirtoa koulusta toiseen. Johtajan ja johtajattaren pitää kunakin lukupäivänä oman opetusaikansa lisäksi olla tavattavana kouluhuoneistossa, muun muassa vastaanottaakseen oppilaiden vanhempia ja edusmiehiä, sekä pitää ylinnä silmällä vahtimestareita ja muuta palvelijastoa. Syyslukukauden 1912 alusta tuli lisäksi velvollisuus hoitaa pääosa sitä työtä, minkä «Ruokaa köyhille kansakoululapsille» niminen yhdistys siihen asti oli suorittanut johtajain ja varsinkin johtajatarten vapaaehtoisella avustuksella. Tämä nyttemmin pakollinen toiminta kysyy melko lailla aikaa ja harrastusta, erittäinkin omalla koulukeittiöillä varustetuissa kouluissa, joiden johtajattaret ovat velvolliset pitämään silmällä ruuan sekä laittoa että jakelua.

Kaupungin kansakouluissa on nykyään 24 johtajaa ja johtajatarta, niistä 15 suomen- ja 9 ruotsinkielisissä kouluissa. Korvaukseksi tästä työstä saavat nämä virkailijat, paitsi kansakoulunopettajapalkkaansa, 400 markan vuosipalkkion sekä lisäksi 10 markkaa kultakin silmälläpitonsa alaiselta luokalta. Tämän lisäksi saavat ne johtajat ja johtajattaret, jotka pitävät silmällä luokkia, jotka on sijoitettu sen huoneiston ulkupuolelle, missä he harjoittavat opettajatoimintaa, 50 markan palkkion tästä toimesta. Johtajain ja johtajatarten palkkiot voivat siten vaihdella 450 ja 825 markan välillä koulun koon mukaan.

Puheenalaisesta toimesta johtuvat työtehtävät ovat jossain määrin erilaiset koulujen laadusta riippuen. Niinpä on niillä johtajilla ja johtajattarilla, joiden silmälläpidon alaisina on verraten lukuisia ylempiä luokkia, nimikirjanpidon johdosta rasittavampi työ kuin muilla. Koululasten ravitsemisesta johtuvat tehtävät niinkään voivat eri kouluissa olla varsin erilaiset, niinkuin edellä viitattiin.

Keskimäärin on johtajain ja johtajatarten opetusvelvollisuus 28 tuntia viikossa eli noin 5 tuntia päivässä, minkä lisäksi he ovat velvolliset käyttämään johtajantoimeen vähintään puoli tuntia päivittäin. Näiden virkailijain työaika kouluhuoneistoissa on siis kaikkiaan lähes kuusi tuntia päivässä, mikä, siihen katsoen että heidän sitä paitsi on suoritettava kotityötä, lienee suurin työmäärä, mitä nykyisillä palkoilla käy kohtuullinen vaatiminen.

Kokemus on kuitenkin osottanut, että suurempien ja keskikokoisten koulujen johtajat ja johtajattaret eivät, erinäisissä tiloissa laiminlyömättä opetustehtäviään, kykene tyydyttävästi täyttämään kaikkia niitä vaativia tehtäviä, joihin johtajan asema koulussa heitä velvoittaa. Näin on erittäinkin laita lukuvuoden alussa ja lopussa, jolloin johtajantoimeen liittyvät tehtävät tavallista suuremmassa määrässä kysyvät asianomaisten aikaa ja voimia. Mutta lukukauden varrellakin usein sattuu, että johtajat ja johtajattaret ovat niin tehtäväinsä rasittamia, että joko opetuksen tahi johtajantoimen täytyy siitä kärsiä.

Tämän epäkohdan poistamiseksi sekä toiselta puolen opetuksen häiriintymät-

tömän hoidon takaamiseksi ja toiselta puolen täysin tehokkaan silmälläpidon aikaansaamiseksi koulussa esitti Kansakoulujohtakunta tässä puheena olevan ehdotuksensa. Tällä ei siis, ei ainakaan etusijassa, tarkoitettu palkanjärjestelyä, niinkuin Rahatoimikamari näyttää olettaneen, vaan oli Johtokunnan tarkoitus hankkia johtajille ja johtajattarille huojennusta suodakseen heille tilaisuutta, opetuksen siitä kärsimättä, entistä enemmän käyttää aikaansa järjestyksen valvomiseen kouluissa, puheille pyrkijäin vastaanottamiseen ja muihin johtajantoimeen kuuluviin tehtäviin.

Tämän tarkoituksen saavuttamiseksi on tarpeellista, että johtajat ja johtajattaret, sikäli kuin opetuksen tai johtajantoimen asianmukainen hoito sitä näyttää vaativan, vapautetaan osasta opetusvelvollisuuttaan ja samalla velvoitetaan käyttämään *koko* siten vapaaksi tullut työaika johtajantoimeen kuuluviin tehtäviin. Asianomaisten hyväksi siten tuleva opetusvelvollisuuden huojennus olisi sovitettava sen mukaan kuin kukin koulu tarvitsee tehokkaampaa silmälläpitoa, joten sen pitäisi olla erilainen kulloinkin sen mukaan, missä määrin kunkin koulun johtajantoimi kysyy voimia. Kun kouluhuoneita tavallisesti käyttää kaksi lukukuntaa, joten päivittäinen lukuaika on tuntuvasti pitempi asianomaisten johtajain ja johtajattarten omaa lukuaikaa, on esimerkiksi johtajantoimen asianmukainen hoito vaikeampi niissä kouluissa, joissa on ainoastaan joko johtaja tai johtajatar kuin kouluissa, joissa on sekä johtaja että johtajatar, sillä viimeksi mainituissa kouluissa käy johtajantoimeen kuuluvat tehtävät helpommin jakaminen.

Johtajatoiminnan tehokkaammaksi saattaminen on aikaansaataavissa ainoastaan, jos asianomaiset johtajat ja johtajattaret kauttaaltaan koko lukuvuodeksi vapautetaan riittävän suuresta viikkotuntien määrästä. Ainoastaan siten ovat johtajantoimeen kuuluvat tehtävät tarkoituksenmukaisesti järjestettävissä. Edellä huomautetut haitat tosin esiintyvät huomattavimmin kunkin lukukauden alussa ja lopussa, ja edellyttää täytyy, että johtajantoimi vastedeskin noina aikoina jonkun verran haittaa opetustyötä, mutta huomattava parannusta tässäkin kohden olisi uuden järjestyksen johdosta odotettavana. Jos sentähden johtajain toiminta saataisiin pysyväisesti järjestetyksi sekä muun muassa jotkin lasten vanhemmille ja edusmiehille sopivat vastaanottotunnit määrättäisiin koko lukuvuodeksi, voisivat johtajat ja johtajattaret lukukauden alussa aivan todennäköisesti aikaisemmin kuin nykyään ryhtyä hoitamaan opetusvelvollisuuttaan.

Kun johtajain ja johtajattarten palkkaolot verraten äskettäin järjesteltiin eikä näiden virkailijain palkankorotus pitäne tulla tässä yhteydessä kysymykseen, ei näytä asianmukaiselta että, niinkuin asiaa Kansakoulujohtokunnassa valmistellessa on tarkoitettu, poikkeustapauksissa ja tarkastajan harkinnan mukaan myönnettäisiin erityinen palkkio johtajille ja johtajattarille, jotka ovat hoitaneet osan sitä opetusvelvollisuuttaan, josta heidät on edellä kerrotussa tarkoituksessa vapautettu. Johtajille ja johtajattarille varattu oikeus saada eräissä tapauksissa kantaa osa viransijaisuuspalkkiota juuri on ollut omansa sotkemaan koko tämän kysymyksen, minkätähden Kansakoulujohtokunnan puheenjohtajakin oli rahasääntöä käsitellessä ehdottanut,

ettei tuollaista poikkeusetua myönnettäisi. Valiokunta puolestaan on katsonut voivansa puoltaa määrärahan myöntämistä toivotun huojennuksen hankkimiseksi vastamainitussa tarkoituksessa ainoastaan sillä nimenomaisella ehdolla, että tämä määräraha tulee niiden *viransijaisten* hyväksi, jotka ovat ottaneet hoitaakseen osan johtajain ja johtajatarten opetusvelvollisuutta tai ehkä muita heidän toimialaansa kuuluvia tehtäviä.

Ei tietenkään voi tulla kysymykseen, että tässä yhteydessä Kaupunginvaltuustolle esitettäisiin seikkaperäinen ehdotus ohjeiksi, joiden mukaan kunkin johtajan ja johtajattaren opetusvelvollisuus eri kouluissa olisi rajoitettava, vaan näyttää huolehtiminen tästä olevan jätettävä Kansakoulujohtokunnan asiaksi. Voidakseen kuitenkin likimäärin laskea, kuinka suuri määräraha puheenalaiseen tarkoitukseen tarvittaisiin, on Valiokunta yksissä neuvoin kansakouluntarkastajain kanssa likemältä tarkastellut tätä asiaa.

Valiokunta on tässä kohden havainnut, että pienempikin kuin Kansakoulujohtokunnan puoltama määräraha riittäisi poistamaan huomautetut haitat. Valiokunnan mielestä ei olisi tarpeellista myöntää vapautusta pienempien, yksinomaan alempia kansakoululuokkia käsittävään koulujen, vaan ainoastaan keskikokoisten ja suurien koulujen johtajatarille. Puheenalaiset koulut on Valiokunta jakanut neljään ryhmään, joihin kuuluvat johtajat ja johtajattaret vapautettaisiin kukin 4, 6, 8 ja 10 viikkotunnin opetusvelvollisuudesta. Näin menetellen jäisi viransijaisten hoidettavaksi ruotsinkielisissä kouluissa 40 ja suomenkielisissä 70 eli kaikkiaan 110 vuosituntia, joten, lukien 70 markkaa vuositunnilta, viransijaisten palkkioksi tarvittaisiin vuosittain 7,700 markkaa. Kun Kansakoulujohtokunnalle näyttää olevan varattava tilaisuus tämän lisäksi jossain määrin huojentaa johtajain ja johtajatarten työtaakkaa asianhaaran sitä vaatiessa, on puheenalainen määräraha Valiokunnan mielestä laskettava umpiluvuin enintään 8,000 markaksi. Jos tuollainen määräraha asetetaan Kansakoulujohtokunnan käytettäväksi ja sitä käytetään pääasiallisesti Valiokunnan ehdottamain ohjeiden mukaisesti sekä oikeutta ja kohtuutta noudattaen, ei täten ainoastaan saavutettaisi toivottua tarkoitusta poistamalla kansakoulujen johtajatoimintaa rasittavat haitat, vaan tasoittuisi sen ohessa ainakin jossain määrin myös puheenalaisten virkailijain nykyään erilaatuinen työnjako eri kouluissa oikeudenmukaisemmin kuin mitä nykyään on laita.

Valiokunnan ehdottama uudistus olisi sopiva toimeenpanna ensintulevan syyslukukauden alusta, jossa tapauksessa edellä mainitusta rahamäärästä tarvittaisiin ainoastaan vajaa puolet eli arviolta 3,700 markkaa kuluvan vuoden jäljellä olevana aikana.

Tämän johdosta saa Valiokunta ehdottaa

että Kaupunginvaltuusto Kansakoulujohtokunnan käytettäväksi asettaisi 3,700 markan suuruisen määrärahan ensintulevan syyslukukauden alusta vuoden loppuun käytettäväksi Johtokunnan toimittaman

tarkemman jaon ja määräyksen mukaan niiden opettajain ja opettajarten palkkaamiseen, jotka tarpeellisen huojennuksen hankkimiseksi kaupungin kansakoulujen johtajain ja johtajarten työvelvollisuuteen hoitavat osan heidän tehtäviään; sekä

*että mainittu meno pantaisiin maksettavaksi Kaupunginvaltuuston tämänvuotisista käyttövaroista ja määrärahatarve vastedes otettai-
siin huomioon vuotuista rahäsääntöä laatiessa.*

II. Kysymys yhteisluokalla opettavain kansakoulunopettajarten lisäpalkkiosta.

Sittenkun kaupungin kansakoulujen yhteisluokkain opettajattaret Kansakoulu johtokunnalle antamassaan kirjelmässä olivat anoneet, että heille myönnettäisiin sama palkka kuin on näiden luokkain miespuolisilla opettajilla, eli 2,400 markkaa (nykyään 2,000 markkaa) pohjapalkkaa siihen kuuluvine palkankorotuksineen, on Kansakoulujohtokunta asianomaisten kansakouluntarkastajan asiassa antamain lausuntojen mukaisesti 1913 vuoden rahäsääntöehdotuksen yhteydessä esittänyt mainittuun anomukseen suostuttavaksi siinä muodossa, että puheenalaisille opettajatarille myönnettäisiin 400 markan suuruinen vuotuinen lisäpalkkio maksettavaksi niin kauan kuin mainitut opettajattaret toimivat yhteisluokkain opettajina. Tähän tar-koitukseen varasi Johtokunta rahäsääntöehdotuksessaan 11,200 markkaa.

Tätä määrärahaa Rahatoimikamari ei pannut kuluvaksi vuodeksi laatimaansa rahäsääntöehdotukseen. Kamari huomautti rahäsääntömietinnössään, että Kaupunginvaltuusto on pitkällisen valmistelun ja perinpohjaisen selvityksen jälkeen vahvistanut kansakoulunopettajille ja -opettajatarille maksettavat palkat määrättyjen perusteiden mukaisesti. Nyt kuitenkin eräitten opettajarten palkkaa korotettaisiin, sen johdosta että he opettavat yhteisluokalla ja että poikain opetus muka on rasittavampaa kuin tyttöjen. Jos tätä perustetta pidettäisiin oikeutettuna, voisi yhtä hyvällä syyllä vaatia, että yhteisluokilla opettavain miespuolisten opettajain palkkaa on alennettava, koska heidän työtään täytyy pitää helpompana kuin yksinomaan poikia opettavain opettajain. Kaupunginvaltuusto kuitenkin oli katsonut kohtuulliseksi vahvistaa määrätty palkat opettajille ja samoin opettajatarille. Ei sentähden näy voivan tulla kysymykseen, että rahäsäännön käsittelyssä otettaisiin pohdittavaksi periaatteellinen kysymys saman palkan maksamisesta samasta työstä, yhtä vähän kuin rahäsäännön käsittelyssä voi poiketa voimassa olevaan palkkasääntöön nähden vahvistetuista periaatteista. Joka tapauksessa olisi asia Rahatoimikamarin mielestä käsiteltävä erikseen sinänsä eikä rahäsääntöehdotuksen yhtey-

dessä. — Kulunkiarviovaliokunnan ehdotuksesta tämäkin asia lähetettiin Valiokunnan valmisteltavaksi.

Yhteiskouluopetus, joka muutama vuosi takaperin Kaupunginvaltuuston päätöksen mukaisesti otettiin käytäntöön tšekäläisissä kansakouluissa, on sittemmin vähä vähältä voittanut yhä laajempaa alaa. Nykyään on toiminnassa kaikkiaan 31 suomen- ja ruotsinkielistä yhteisluokkaa, joissa opetusta jakaa 2 opettajaa ja 29 opettajatarta. Niiden etujen johdosta, joita yhteiskouluopetuksen katsotaan sekä kasvatustaloudelliselta että taloudelliselta kannalta tarjoavan, tulee tätä opetusmuotoa todennäköisesti kaupungin kansakouluissa edelleenkin kehitettäväksi. Viime vuosina kaupungin palvelukseen otetut mies- ja naispuoliset kansakoulunopettajat ovat palvelusehtojensa mukaan velvolliset toimimaan yhteisluokan opettajina.

Yhteisluokkain mies- ja naispuoliset opettajat ovat palkkaetuihin nähden tähän asti olleet muiden ylemmän koulun mies- ja naispuolisten opettajain vertaiset, saaden niin ollen pohjapalkkaa, ensinmainitut 2,400 ja jälkimäiset 2,000 markkaa, sekä säädetyt palkankorotukset määrävuosien palveluksesta ynnä kalliinajanlisäystä. Palkankorotukset suoritetaan määräprosenttein pohjapalkoista ja siis erisuuruisin määrin, mutta kalliinajanlisäystä saa opettaja ja opettajatar saman verran. Yhteisluokan opettajan ja opettajattaren palkka nousee niinmuodoin lopullisesti, toisen 4,200 ja toisen 3,600 markkaan.

Päin vastoin kuin edellä käsitellyssä viransijaisuuspalkkioita koskevassa kysymyksessä on tässä tarkoituksena todellinen palkanparannus osalle kaupungin kansakoulujen naispuolista opettajistoa. Yhteisluokkain opettajattaret ovat sitä mieltä, että heidän työnsä on rasittavampaa kuin tyttöluokkain opettajattarien, minkätähden heidän mielestään on kohtuutonta, että heillä on pienempi palkka kuin miespuolisilla virkatovereillaan samasta työstä. Tämän johdosta onkin kansakoulun naispuolisessa opettajistossa ollut huomattavana jonkunlaista vastahakoisuutta yhteisluokan opettajaksi rupeamiseen.

Valiokunta ei ole katsonut näytetyksi, että puheenalainen palkankorotusvaatimus olisi oikeutettu sillä perusteella että opetus kansakoulun yhteisluokilla olisi rasittavampaa kuin tyttöluokilla. Ylemmän koulun alalta saatu kokemus lienee osoittanut, että opettaminen yhteiskoulussa on vähemmän rasittavaa kuin tyttökoulussa. Kansakoulun alalla asianlaita tosin lienee jossain määrin toinen, mutta mainittavaa työtaakan eroa ei näy olevan olemassa. Saattamalla puheenalainen opettajatarten ryhmä edullisempaan asemaan voidaan helposti, yrittäessä korjata luuloteltua kohtuuttomuutta, aikaansaada uusi vääräys muiden opettajatarten palkkaoloja silmälläpitäen.

Toivomusta että samasta työstä on maksettava sama palkka ei Valiokunta voi tässä yhteydessä myöntää oikeutetuksi, koska kansakoulunopettajiston palkkausjärjestelmä nojaa aivan vastakkaiseen periaatteeseen, nimittäin siihen että mies-

puoliselle opettajalle on maksettava suurempi palkka kuin naispuoliselle. Se seikka että Kaupunginvaltuusto on n. s. kalliinajanlisäystä myöntänyt saman määrän opettajille ja opettajattarille, ainoastaan osottaa että Kaupunginvaltuusto ei tahtonut enempää kärjistä vastakohtia, mutta ei että Valtuusto olisi edellä mainitusta periaatteesta luopunut. Niin kauan kuin näin ei ole laita, ei tässä puheena olevaa palkanjärjestelyä näy käyvän perustaminen teoriaan sama palkka samasta työstä.

Lisäksi on huomattava, että Kaupunginvaltuusto on vuonna 1910 vahvistanut kansakoulunopettajistolle väliaikaisen palkanjärjestelyn olevaksi voimassa viisi vuotta. Kohdakkoin siis kansakoulunopettajiston palkkakysymys tulee uudestaan päiväjärjestykseen. Näin ollen näyttää olevan aivan asiaton nyt ottaa käsiteltäväksi tätä erikoiskysymystä, vaan olisi sen tutkiminen jätettävä siksi, kunnes yleinen palkanjärjestely tulee kaupunginviranomaisten käsittelyn esineeksi.

Eriävän mielipiteen esillä olevassa asiassa on lausunut kaksi Valiokunnan jäsentä (Pesonen ja Relander). Käsityksensä tueksi ovat nämä jäsenet huomautaneet, että yhteiskouluopetukselle kansakouluissa olisi, sen tuottamain huomattavain etujen johdosta, Kaupunginvaltuuston tästä tekemän päätöksen mukaan vähitellen valmistettava laajempaa tilaa sekä että tämän johdosta puheenalaisen opetuksen kehityksen tiellä ehkä olevat esteet olisi mikäli mahdollista poistettava. Kokemus on kuitenkin osottanut, että useimmat opettajattaret varsin vastahakoisesti antautuvat puheenalaiselle työalalle, mikä seikka johtuu etusijassa siitä, että maimittua työtä pidetään rasittavampana kuin tyttöluokan opettamista. Tämä syy on vähemmistön mielestä jossain määrin oikeutettu, sillä ainakin kansakouluualalla on poikain opetus tuntuvasti rasittavampaa kuin tyttöjen. Kohtuullista palkanparannusta siis perustelisi pyrkimys edistämään ja helpottamaan yhteisopetuksen kehitystä sekä tasoittamaan nykyisiä epäoikeudenmukaisia palkausoloja. Vastalausujat haluavat tässä kohden käydä keskitietä myöntämällä yhteisluokan opettajattarille 200 markan lisäpalkkion vuodessa eli puolet Kansakoulujohtokunnan ehdottamasta määrästä. Tällainen palkanjärjestely ei vastamainittujen jäsenten mielestä tietäisi periaatteen sama palkka samasta työstä soveltamista, koska se ei kuitenkaan vaikuttaisi näille opettajille määrävuosien palveluksesta tulevaan palkankorotukseen, ja tuollaiselle opettajattarelle ja opettajalle maksettavan lopullisen palkan erotus olisi joka tapauksessa 400 markkaa. Vaikka siis palkankorotus myönnettäisiinkin, syntyisi kunnalle näin ollen jonkun verran säästöä naispuolisten opettajain käyttämisestä yhteisluokkain opetuksessa. Tämän johdosta ja kun vuonna 1910 toimeenpantu kansakoulunopettajain väliaikainen palkanjärjestely puheenalaisten jäsenten mielestä ei estä ottamasta yksityisiä palkkakysymyksiä erikseen tutkittaviksi, on vähemmistö vaatinut yhteisluokalla opettaville opettajattarille myönnettäväksi 200 markan lisäpalkkiota vuodessa.

Kun ensiksi mainittu, puheenjohtajan kannattama mielipide on toimitetussa äänestyksessä tullut Valiokunnan päätökseksi, saa Valiokunta esittää

että kysymys palkankorotuksen myöntämisestä yhteisluokilla opetusta hoitaville kansakoulunopettajattarille saisi nykyään raueta.

Helsingissä, huhtikuun 4 päivänä 1913.

V. T. Rosenqvist.

V. Forsius.

M. Pesonen.

H. M. J. Relander.

John Uggla.

*Kansakoulujohtokunnan kirjelmä ehdotuksineen
Helsingin kaupungin kansakouluille lokakuun 4 päivänä
1892 vahvistetun ohjesäännön muutoksiksi.*

Kaupunginvaltuustolle.

Kirjelmässä marraskuun 12 päivältä 1912 on Kaupunginvaltuusto antanut Johtokunnan toimeksi ehdotuksen laatimisen Helsingin kansakouluille nykyään voimassa olevan ohjesäännön muutoksiksi. Lähettäessään Valtuustolle tuollaisen ehdotuksen on Johtokunnalla kunnia samassa esittää seuraavaa sellaisten ehdotettujen muutosten selventämiseksi tai perustelemiseksi, jotka eivät ole pääasiallisesti tyyllillistä laatua tai ilmeisesti johdu kaupungin jakamisesta kahteen kansakoulupiiriin ja kahteen kansakoulutarkastusalueeseen.

Nykyään voimassa olevan ohjesäännön 3 §:n mukaan määrää Kaupunginvaltuusto jatkoluokkain luvun, mutta ehdotuksen vastaavaan kohtaan (2 §:n 2 mom.) ei ole tuollaista määräystä pantu. Aikaisemmin, kun kaupungin kansakoulut laajenivat verraten hitaasti, kävi jatkoluokkain luvun haitatta pysyttäminen sinällään vuosikausia. Sen sijaan on nyttemmin mahdotonta kunkin lukuvuoden lopussa varmasti saada selville, montako jatkoluokkaa seuraavan lukuvuoden alussa olisi perustettava. Toisin sanoin, lukuvuoden alussa ei ole mahdollista järjestää opetusta niin monella jatkoluokalla kuin olot kulloinkin vaativat, jos Kaupunginvaltuuston on päätettävä luokkain lukumäärästä. Johtokunnasta on sentähden näytännyt tarkoituksenmukaiselta, että kouluviranomaiset määräävät jatkoluokkain luvun, samoin kuin on laita muihinkin kansakoululuokkiin nähden.

Samoin kuin on säädettyinä nykyisessä ohjesäännössä, esitetään ehdotuksessakin, että Kaupunginvaltuusmiehet Kansakoulujohtokunnan ehdotuksesta määräävät, miten jatkoluokat on järjestettävä. Samanmukaista määräystä ehdotetaan apukoulun järjestämiseen nähden. Sitä vastoin ovat valmistavat luokat ja iltakoulut sängen vähäpätöisiä laitoksia — ruotsinkielisissä kansakouluissa ei iltakursseja ole oppilaiden puutteessa ensinkään pidetty voimassa — ja näyttää sopivalta, että niiden ohjelmaa on tilaisuus supistaa tahi laajentaa kunakin lukuvuonna esiintyvän tarpeiden mukaisesti. Tämän johdosta lienee tämän ohjelman valmistaminen jätettävä Kansakoulujohtokunnan asiaksi.

Suurimman oppilasluvun varsinaisen kansakoulun kullakin luokalla käy haitatta määrääminen ohjesäännössä, jota vastoin näyttää hyvin harkitulta, että, ehdo-

tuksen 3 §:n mukaisesti, kansakouluviranomaisille varataan valta määrätä muiden kansakoululuokkain suurin oppilasluku, erittäinkin kun näihin kuuluvain molempain tärkeimpäin ryhmäin, jatkoluokkain ja apuluokkain, ei vielä voi katsoa saavuttaneen vakiintunutta järjestysmuotoa.

4 §:ssä (ent. 5 §) vähennetään kansakoulujen lyhin toiminta-aika monivuotisen käytännön mukaisesti kolmestakymmenestäkuudesta kolmeenkymmeneenviiteen viikkoon vuodessa. Kansakoulujen lukukaudet ovat näinkin menetellen valtion oppilaitosten lukukausia pitemmät, eikä nykyään näy olevan syytä niitä pitentää. Kansakouluasetuksen 108 §:ssä vaaditaan ainoastaan kolmekymmentäkaksi viikkoa kestävä vuotuinen työaika, joten mainittu säännös ei estä ehdotettua muutosta toimeenpanemasta.

Ehdotuksen 8 §:än (ent. 9 §) pantu muutettu säännös siitä tietomäärästä, mikä ylempään kansakouluun pääsemiseksi on vaadittava oppilaalta, joka ei ole käynyt alempaa kansakoulua, vastannee nyttemmin yleistä käsitystä.

Samana pykälän viimeisessä lauseessa suodaan asianomaiselle kansakoulutarkastajalle valta poikkeustapauksissa myöntää kouluun pääsy sellaisellekin lapselle, joka on yhdeksännellä ikävuodellaan. Tämä myönnytys johtuu 7 §:ssä (ent. 8 §) olevasta oppilaan pääsyä alempaan kansakouluun koskevasta myönnytyksestä.

Nykyään voimassa olevan ohjesäännön 10 § on poistettu, syystä että ehdotuksen 2 §:ssä säädetään laiminlyötyjen lasten opetuksesta.

11 §:ssä (ent. 13) mainitaan koulumaksusta vapautetut lapset likeisesti liittyen Kaupunginvaltuuston maaliskuun 22 päivänä 1895 tekemään päätökseen että vanhemmat, joilla on kotipaikkaoikeus Helsingin kaupungissa tahti asuntonsa kaupunkiin kuuluvalla maa-alueella, vapautetaan tuollaisesta maksusta, mutta tämän ohessa on eräitä selventäviä lisäyksiä tehty. Kun näyttää sovelialta antaa edelleen suoritettavain koulumaksujen kannanta harvalukuisempain henkilöjen toimeksi, ehdotetaan tämä tehtävä annettavaksi johtajille ja johtajattarille. Mahdollisimman suuren yhdenmukaisuuden saavuttamiseksi vapautuksen myöntämisessä koulumaksujen suorittamisesta köyhyyden perusteella, ja siihen nähden että nyttemmin harvalukuiset lapset suorittavat koulumaksua, jätetään tähän kuuluvain tapausten tutkiminen ja ratkaiseminen viime kädessä tarkastajan toimeksi.

Nykyään voimassa olevan ohjesäännön 17 §, jossa puhutaan n. s. Demidoffin myötäjäisrahastosta, on poistettu, koska ei näy olevan mitään syytä panna johtosääntöön määräyksiä kaupungin kansakoulujen käytettävänä olevista stipendirahastoista.

16 §:än (ent. 19) pantu lausetapa «laskento ynnä mittausoppi» tarkoittaa tilaisuuden varaamista laskennon ja mittausopin yhdistämiseen yhdeksi ainoaksi aineeksi. Oikeinkirjoitus poistetaan koulun oppiaineiden luettelosta, koska se sisältyy äidinkielen kirjoitukseen.

19 § (ent. 22), joka koskee uskonnonopetuksen järjestämistä lapsille, jotka eivät tunnusta evankelisluterilaista oppia, on laadittu tarkemmin yhdenmukaiseksi voimassa olevan eriuskolaislain ja nykyolojen kanssa.

20 §:stä (ent. 23) on poistettu määräys kansakoulutarkastajan velvollisuudesta olla saapuvilla kaikissa tutkinnoissa, koska tuollaisen määräyksen noudattaminen nyttemmin on mahdoton. Määräys että yleisölle on sanomalehti-ilmoituksella annettava tieto tutkintojen ajasta ei ole näiden tutkintojen nykyisen suuressa määrin vähentyneen merkityksen mukainen.

22 §:än (ent. 25) on erityiseksi rangaistuslajiksi pantu yksityinen varotus, joka mainitaan nykyään voimassa olevan ohjesäännön 25 §:ssä, vaikkei ole luettu rangaistuksiin. Nykyään voimassa olevasta ohjesäännöstä poiketen on ehdotuksessa arestikin pantu luvallisten rangaistusten joukkoon. Tämän rangaistuksen mainitsemista on pidetty sopivana, osin koska kansakouluasetus sen sallii ja osin koska ruumiinrangaistusta Johtokunnan mielestä ei tulisi käyttää, mutta kovempaa rangaistusta kuin kahden tunnin jälki-istumista poikkeustapauksissa lienee koeteltava, ennenkuin ryhdytään toimenpiteeseen oppilaan erottamiseksi koulusta tai lähettämiseksi kasvatuslaitokseen. Ruumiinrangaistusta ei ole luvallisten rangaistusten luettelosta poistettu, syystä että se on kansakouluasetuksen 96 §:n mukaan luvallinen. — Pykälän 3 momenttiin pantu määräys että seisominen omalla paikalla tai muualla luokassa saa kestää enintään neljännestunnin tarkoittaa estää puheenalaisen rangaistuslajin käyttämistä terveydellistä vaaraa tuottavalla tavalla. Säättämällä että jälki-istuminen ja arestirangaistus on pantava täytöntöön huoneessa, jota silloin ei muuhun tarkoitukseen käytetä, poistetaan se tähän asti usein noudatettu menettely, että oppilas saa suorittaa rangaistuksensa toisen opettajan luokalla opetuksen kestäessä. — Erottamista koulusta määrääjäksi tai ainaiseksi ei ole viime vuosina käytetty, vaan on hairahtuneet oppilaat sen sijaan, mikäli mahdollista, lähetetty kasvatuslaitoksiin. Kun oppilaan lähettämistä tuollaiseen laitokseen vanhempain tai edusmiehen vastustuksen johdosta ei voida toimeenpanna kaikissa niissä tapauksissa, jolloin oppilaan poistaminen koulusta näyttää tarpeelliselta hyvän tavan ja järjestyksen voimassa pysyttämiseksi siellä, ei Johtokunta ole katsonut olevan syytä kokonaan poistaa tilaisuutta tämän rangaistuslajin käyttämiseen.

23 §:n määräys että tuntia pitempään jälki-istumiseen voi oppilaan tuomita ainoastaan asianomaisen johtajan tai johtajattaren suostumuksella tarkoittaa suu-remman yhdenmukaisuuden saavuttamista tuollaisen rangaistuksen käyttämisessä.

Ehdotuksen 25 §:llä, joka koskee oppilaan lähettämistä kasvatuslaitokseen, ei ole vastinetta nykyään voimassa olevassa ohjesäännössä, syystä että kasvatuslaitokset ovat syntyneet myöhemmin kuin mainittu ohjesääntö vahvistettiin.

Nykyään voimassa olevan ohjesäännön 28 §:n säännös kansakoulujohtokunnan velvollisuudesta täyttää opettajan- tai opettajattarenvirat on poistettu, koska se ei sisällä mitään oleellista sen lisäksi mitä 45 §:n 4 momentissa (ent. 51) sanotaan.

27 §:n (ent. 30) säännös, että virkavahvistuskirjan allekirjoittavat kansakoulutarkastaja ja kansakoulujohtokunnan puheenjohtaja, vastaavat mitä tähän nähden kansakouluasetuksen 131 §:ssä säädetään.

28 § (ent. 31), joka koskee opettajain ja opettajatarten rankaisemista, on laa-

dittu likimmittäin vastamainitun asetuksen 136 §:n mukaisesti. Määräystä että syytteenalaista opettajaa tahi opettajatarta ei saa tuomita varaamatta hänelle tilaisuutta puolustautua kansakoulujohtokunnan edessä ei kuitenkaan ole mainitussa §:ssä, mutta kyllä nykyään voimassa olevan ohjesäännön 31 §:ssä.

Ehdotuksen 32 §:ä, joka koskee opettajain ja opettajatarten palkkoja, vastavat nykyisen ohjesäännön 35 ja 36 §. Palkkaukseen nähden ei tehdä erotusta vakinaisten ja n. s. apuopettajain ja -opettajatarten, s. o. virkaan nimitettyjen, mutta vahvistuskirjaa vailla olevain opettajain ja opettajatarten välillä. Sitä paitsi voi nimitys apuopettaja ja apuopettajatar viedä harhaan, minkätähden on syytä sitä karttaa. — Palkkamäärät on ehdotukseen pantu Kaupunginvaltuuston tammikuun 8 päivänä 1900 tekemän päätöksen mukaisesti.

34 §:ssä (ent. 38), joka koskee ammattiopettajain ja -opettajatarten asettamista, mainitaan voimistelu laulun ja veiston rinnalla, syystä että ensinmainittu aine likimain yhtä paljon kuin molemmat muutkin on syrjässä muusta opetuksesta ja sen tähden miltei yhtä edullisesti annettavissa ammattiopettajan tahi -opettajattaren hoidettavaksi. Jo nykyään ovat lukuisat luokkaopettajattaret luovuttaneet voimistelutuntinsa viransijaisille, jotka vartavasten ovat valmistuneet tätä ainetta opettamaan. Samassa §:ssä olevaa määräystä poika- tahi yhteisluokalla opettavan ammattiopettajattaren palkkaeduista on sovellettu useita vuosia.

35 §:stä (ent. 40) on toinen momentti, joka koskee opettajatarten palkankorotusta, poistettu, koska opettajattaret tammikuun 1 päivästä 1907 lähtien saavat korotuksia samoilla perusteilla kuin opettajatkin. Kolmannessa momentissa oleva määräys virkavuosien lukemisesta on kumottu Kaupunginvaltuuston päätöksellä syyskuun 21 päivästä 1909.

37 §:ssä (ent. 42) olevasta kansakoulutarkastajan velvollisuuksien luettelosta on 5 momentin säännös tarkastajan läsnäolosta tutkinnoissa poistettu samoilla perusteilla kuin 20 §:n (ent. 23) vastaava säännös. Nykyään voimassa olevan ohjesäännön 8 mom. taas on poistettu sen johdosta, että mainitun momentin mukaan kouluneuvostoille lähetettävain oppilasluetteloiden laadinta ja jakelu tuottaa sekä opettajille ja opettajattarille että tarkastajille melko paljon työtä, josta ei ole läheskään vastaavaa hyötyä, sittenkun kansakouluneuvostolaitos olojen kehityksen johdosta on kadottanut suurimman osan alkuperäistä merkitystään.

38 §:ssä (ent. 44), joka koskee kouluneuvostojen asettamista, on sana kansakoulupiiri vaihdettu sanaan kansakoulualue, koska kansakoulupiiri voimassa olevassa asetuksessa merkitsee kansakoulujohtokunnan toiminta-alaa. 40 §:stä (ent. 66) on poistettu nyttemmin merkitystä vailla oleva määräys että kouluneuvostojen on kokoonnuttava kunkin lukukauden alussa.

41 §:n 3 mom. (ent. 47), joka koskee kouluneuvostojen velvollisuutta tarkastaa oppilasluettelot ja ilmoittaa, mitkä lapset voidaan vapauttaa oppilasmaksuja suorittamasta, on kumottu Kaupunginvaltuuston maaliskuun 22 päivänä 1895 tekemällä päätöksellä. Saman pykälän 4 momentin säännös kouluneuvostojen velvollisuudesta

ilmoittaa köyhiä lapsia saamaan vaatetusapua ei ole nykyolojen mukainen ja on sentähden poistettu.

42 §:n (ent. 48) 1 momentin muutettu säännös kansakoulujohtokunnan kokoonpanosta vastaa tähän kuuluvia kansakouluasetuksen määräyksiä. 2 momentti, joka koskee opettajiston valitseman edustajan varamiestä, on ehdotukseen pantu opettajiston lausuman, Johtokunnan mielestä oikeutetun toivomuksen täyttämiseksi.

43 ja 44 (ent. 49 ja 50) §:än tehdyt muutokset, jotka koskevat taloudenhoitajan vaalia ja sitä jäsenlukua, jonka pitää olla saapuvilla jotta Kansakoulujohtokunta olisi päätäntövaltainen, tarkoittavat näiden pykäläin saattamista tarkemmin kansakouluasetuksen mukaisiksi.

Helsingissä, huhtikuun 2 päivänä 1913.

Johtokunnan puolesta:

A. Wallensköld.

Karl Malin.

Vastalause.

Ollen pääasiassa muilta kohdin yhtä mieltä Johtokunnan kanssa en kuitenkaan ole voinut yhtyä Johtokunnan ehdotuksiin, mikäli koskee kaupungin kansakouluille voimassa olevan ohjesäännön alempana mainittujen pykäläin muuttamista toisiin kuuluviksi. Näissä kohdin eriyvään käsitykseeni on kaupungin sekä suomen- että ruotsinkielinen opettajisto yhtynyt viime helmikuun 28 päivänä pidetyssä kokouksessa, jossa Johtokunnan muutosehdotukset esiteltiin ja opettajisto niiden johdosta lausui erinäisiä toivomuksia. Ainoastaan arestirangaistuksen käytäntönottamista koskevasta ehdotuksesta ei opettajistolla ollut tilaisuutta lausua mieltänsä, syystä että Johtokunta vasta myöhemmin pani tämän rangaistuslajin ehdotukseensa.

Sellaisen määräyksen paneminen ohjesääntöön, että oppilasta ei saa seisottaa paikallaan eikä muualla luokassa enempää kuin neljäntuntin, näyttää edellyttävän sängen vähäistä arvostelukykyä opettajissa, jota paitsi käytännössä lienee vaikea aina noudattaa tuollaista määräystä. — Hairahtuneen poistaminen luokkahuoneesta taas voi monesta oppilaasta tuntua mieluisammalta kuin luokalla istuminen, ja vailla vaarinpitoa ollen hänellä sitäpaitsi on tilaisuus koulun välikäytävissä tehdä epäilyttäviä retkeilyjä. Niin mieluisalta kuin tuollainen rangaistustapa monasti voi tuntua opettajastakin, käy sitä kasvatusopilliselta kannalta tuskin kuitenkaan puolustaminen. Jos kuitenkin opettaja sitä samoin kuin muitakin kasvatusopillisia temppuja joskus käyttää,

ei tämä seikka vielä perustele sen panemista ohjesääntöön. — Helsingin kansakouluissa aivan uuden rangaistuslajin, «korkeintaan viiden tunnin arestin», paneminen ohjesääntöön tuntuu minusta lievimminkin sanoen epäajanmukaiselta. Olemme nimittäin näissä kouluissa tähän asti tulleet toimeen ilman arestia eli karseria. Tämän rangaistuslajin saattaminen käytäntöön kansakouluissamme, sittenkun yhä lempeämmillä keinoilla on onnistuttu saamaan oppilaat noudattamaan koulun järjestystä, tuntuu kansakoulumiehestä aiheettomalta ja vastenmieliseltä. Näyttää sitä paitsi siltä, kuin tahdottaisiin panna liian suurta painoa rangaistuksen kasvattavaan merkitykseen. Vieläkin epäajanmukaisemmalta tuntuu arestirangaistus, kun ottaa huomioon että Helsingin kaupungin käytettävänä nyttemmin on erityisiä kasvatuslaitoksia, joihin kansakouluun sopimattomat ainekset käy siirtäminen. Kun lisäksi ehdotetaan, että jälki-istuminen ja aresti on suoritettava opettajan valvonnan alaisena huoneessa, jota ei silloin käytetä muuhun tarkoitukseen, niin tulee käytännöllisistä syistä välttämättömäksi suorittaa nämä rangaistukset tavallisesti lupapäivinä tai sunnuntaisin ja pyhäpäivinä, sillä useimpia kansakouluhuoneistoja käytetään lukupäivinä muihin tarkoituksiin klo 8:sta a. p. klo 6:en i. p. Kukahan opettaja tuominnee itselleen kokonaisen viiden tunnin arestin muutoin joutilaaksi päiväksi? Edellä lausutun johdosta ehdotan, että *ehdotuksen 22 § pysytetään samansanaisena kuin voimassa olevan ohjesäännön vastaava säännös (25 §)* — kunnes oppivelvollisuus otetaan maassamme käytäntöön ja ruumiinrangaistus poistetaan kouluista.

Mitä ehdotuksen 23 §:än tulee, näyttää tässäkin siltä kuin opettajain kasvatusopillinen tahdikkaus ja arvostelukyky yleensä olisivat vähenemään päin, näin siihen katsoen että opettaja aikaisemmin on ollut oikeutettu ilman muuta tuomitsemaan oppilaan 2 tunnin jälki-istumiseen, mutta ehdotuksen mukaan vaadittaisiin tähän johtajan tahi johtajattaren suostumus. Ehdotan *entisen pykälän (26 §:n) pysyttämistä*.

Kun 11 päivänä toukokuuta 1866 annetun Armollisen asetuksen 104 § ei näy puoltavan yhteisluokkain yleisempää käytäntöön ottamista kaupunkien ylemmissä kansakouluissa ja tätä on viime vuosiin asti tarkoin noudatettu Helsingissä, ei ole vähintäkään syytä luopua vanhasta käytännöstä, jolla sitä paitsi on laki tukenaan. Lisäksi on nyttemmin sangen yleisesti vallalla se mielipide, että opetus ja kasvatus on tehtävä niin yksilöllisiksi kuin mahdollista jotta yksilölliset taipumukset, kehityksen hyödyksi, tulisivat huomioon otetuiksi. Senpätähden ei ainakaan Europan suuremmissa kaupungeissa ole katsottu olevan siirtyminen yhteisluokkajärjestelmään ylempään kansakoulun alalla. Tämän johdosta ja erinäisten muiden seikkain nojalla, joiden selostaminen tämän laatusessa vastalauseessa kävisi liian laajaksi, saan ehdottaa, että ehdotuksen 29 § muutetaan näin kuuluvaksi:

«29 §.

Ylempiin poikakansakouluihin otetaan opettajia, ylempiin tyttökansakouluihin opettajattaria. Alempia kansakouluja hoitavat opettajattaret.»

Kun käsitykseni mukaan on edullisempaa, että poikia, varsinkin veistossa ja voimistelussa, ohjaavat opettajat, samoin kuin tyttöjä opettajattaret, ja ehdottamaani 29 §:n sanamuotoa silmälläpitäen, ehdotan puheenalaisen ehdotuksen 34 §:n laadittavaksi näin kuuluvaksi:

«34 §.

Laulun, veiston ja voimistelun opettamista varten otetaan ylempiin kansakouluihin tarpeen mukaan erityiset opettajat ja opettajattaret.»

Kun maamme pääkaupungin kansakoulujohtokunnalla, sen johdosta että kansakouluissa on tuhansia oppilaita ja satoja opettajia, on paljon vastuunalaisempi tehtävä kuin samantapaisella johtokunnalla esim. maaseudulla, pyydän, lisätäkseen Helsingin kansakoulujohtokunnan toimikelpoisuutta, ehdottaa ehdotuksen 44 §:än tehtäväksi näin kuuluvan lisäyksen:

«44 §.

— — — — Kuitenkin on päätös pätevä ainoastaan siinä tapauksessa, että kolme jäsentä on siitä yhtä mieltä.»

Lopuksi tahtoisin ohjesääntöön saada määräyksen, että uutta ohjesääntöä laatiessa tahi muutoksia voimassa olevaan ohjesääntöön tehdessä opettajiston sallittaisiin lausua toivomuksensa. Tuollainen oikeus ei ole kansakoulualalla uusi, niin kuin m. m. näkyy siitä, että Tukholman Kansakoulusäännön 7 §:ssä myönnetään opettajistolle tuollainen etu mainitun kaupungin kansakouluohjesääntöön nähden. Kun opettajisto kansakoulualalla saavuttamansa kokemuksen ja asiantuntemuksen perusteella sekä harrastuksesta koulua kohtaan voi esittää huomiota ansaitsevia näkökohtia, ehdotan ohjesääntöön pantavaksi näin kuuluvan määräyksen:

«Kun tehdään ehdotus uudeksi ohjesäännöksi tahi vahvistetun ohjesäännön muuttamiseksi, on opettajistolle varattava tilaisuus esittää toivomuksensa sen sisällykseen nähden.»

Oscar Rosenqvist.

Muutosehdotukset Helsingin kaupungin kansakoulujen ohjesääntöön 4 päivältä lokakuuta 1892.

Helsingin kaupungin kansakoulujen ohjesääntö.

I. Kansakoulujen järjestämisestä ja niiden toiminta-ajasta.

1 §. (Entinen 1 §).

Hankkiaksensa kaikille Helsingin kaupunkikuntaan kuuluville lapsille, joiden opetuksesta ei muulla tavoin pidetä huolta, tilaisuutta saavuttamaan yleiseen kansansivistykseen kuuluvia tietoja ja taitoja, perustaa ja kunnossa pitää kunta tarvittavan määrän suomen- ja ruotsinkielisiä kansakouluja.

Helsingin kaupunki on jaettu kahteen kansakoulupiiriin, suomen- ja ruotsinkieliseen, joilla kumpaisellakin on oma kansakoulujohtokuntansa. Samoin kaupunki on jaettu suomen- ja ruotsinkieliseen tarkastusalueeseen, joilla kumpaisellakin on oma kansakoulutarkastajansa.

2 §. (Ent. 2, 3 ja 10 §).

Varsinaiset kansakoulut ovat joko alempia tahi ylempiä, edelliset käsittäen kaksi, jälkimäiset neljä vuosiluokkaa.

Ylempiin kansakouluihin liittyy jatkoluokkia, jotka järjestetään siten, kuin kaupunginvaltuusmiehet kansakoulujohtokunnan ehdotuksesta määräävät.

Varsinaisen kansakoulun ohella työskentelee n. s. apukoulu vähä- eli vajalahjaisia lapsia varten. Apukoulun järjestämisestä päättävät kaupunginvaltuusmiehet kansakoulujohtokunnan ehdotuksesta.

Laiminlyötyjä lapsia, jotka ovat täyttäneet kymmenennen ikävuotensa saavuttamatta tarpeellisia tietoja päästäksensä ylempään kansakouluun, on erityisesti opetettava n. s. valmistavassa luokassa kansakoulujohtokunnan hyväksymän ohjelman mukaan.

Pojille ja tytöille, jotka ovat täyttäneet kaksitoista vuotta, mutta joilla ei ole tilaisuutta käydä kansakoulua tavallisilla tunneilla, järjestetään opetusta n. s. ilta-koulussa kansakoulujohtokunnan hyväksymän ohjelman mukaan.

3 §. (Ent. 4 §).

Samalla luokalla opetettavien oppilaiden lukumäärä varsinaisessa kansakoulussa ei saa nousta yli neljäkymmenen. Jos oppilasmäärä nousee suuremmaksi, on luokka jaettava, ellei oppilaiden ylimäärää sopivasti voida sijoittaa rinnakkaisluokille samassa tai muissa koulutaloissa.

Korkeimmasta luokan oppilasmäärästä muissa kansakouluissa määrää asianomainen kansakoulujohtokunta.

4 §. (Ent. 5 §).

Kansakoulujen tulee olla toiminnassa kolmekymmentä viisi viikkoa vuodessa. Päivittäinen opetus aika on alemmissa kansakouluissa neljä ja ylemmissä kansakouluissa viisi tai kuusi tuntia.

II. Oppilaiden vastaanottamisesta ja eroamisesta sekä koulumaksuista ja avunannosta oppilaille.

5 §. (Ent. 6 §).

Sekä alempaan että ylempään kansakouluun otetaan uusia oppilaita lukuvuoden alussa. Kuitenkin myönnettäköön pääsy kouluun lukuvuoden aikanakin, jos kansakoulutarkastaja katsoo sen voivan tapahtua opetusta haittaamatta.

6 §. (Ent. 7 §).

Ilmoituksen kouluun ottamisesta tekevät vanhemmat tai holhooja opettajalle tai opettajattarelle, jolle on jätettävä papinkirja, osoittava lapsen iän sekä vanhempain nimet ja säädyn. Jollei lapsi ole minkään Helsingin kaupunkiseurakunnan kirjoissa, jätetään asianomaisen kansakoulutarkastajan ratkaistavaksi asianhaarain mukaan, myönnetäänkö pääsy kouluun vai eikö.

7 §. (Ent. 8 §).

Alempaan kansakouluun päästäkseen tulee lapsen olla täyttänyt seitsemän, mutta ei kymmentä vuotta; kansakoulutarkastajalla on kuitenkin valta poikkeustapauksissa myöntää kouluunpääsy sellaisellekin lapselle, joka on seitsemännellä ikävuodellaan.

8 §. (Ent. 9 §).

Pääsyehtona ylempään kansakouluun on, että lapsi on käynyt alemman kansakoulun. Kuitenkin pääsköön ylempään kansakouluun sellainenkin lapsi, joka on muulla tavoin saavuttanut pääasiallisesti alemman kansakoulun oppimäärää vastaavat tiedot sekä täyttänyt yhdeksän vuotta. Asianomaisella kansakoulutarkastajalla on valta poikkeustapauksissa myöntää kouluunpääsy sellaisellekin lapselle, joka on yhdeksännellä ikävuodellansa.

9 §. (Ent. 11 §).

Oppilas kirjoitetaan kansakoulujohtokunnan määräysten mukaisesti pidettävään nimikirjaan.

10 §. (Ent. 12 §).

Sisäänkirjoituksen kautta sitoutuu holhooja antamaan lapsen säännöllisesti ja keskeytyksettä käydä koulua.

11 §. (Ent. 13 §).

Koulunkäynti on maksuton lapsille, joiden vanhemmilla on kotipaikkaoikeus Helsingin kaupungissa, taikka, vaikkei heillä sellaista oikeutta olekaan, on asuntonsa Helsingin kaupungissa tahi kaupungille kuuluvalla maa-alueella. Muut oppilaat suorittavat alemmassa kansakoulussa kymmenen ja ylemmässä kansakoulussa viisitoista penniä viikolta. Maksun ottaa vastaan asianomainen johtaja tai johtajatar, jonka tulee kantamistaan rahoista tehdä tili. Tästä maksusta vapautetaan kuitenkin ne lapset, joilta asianomainen kansakoulutarkastaja katsoo puuttuvan tarvittavia varoja.

12 §. (Ent. 14 §).

Köyhille oppilaille annetaan vaatteita ja jalkineita, jotka kustannetaan, milloin kansakoulujen vaatetusrahastojen korot osoittautuvat riittämättömiksi, lisävaroilla, joita kunta siksi vuodeksi myöntää.

13 §. (Ent. 15 §).

Kunkin lukukauden päättyessä on oppilaille annettava todistukset, joissa on arvolauseet käytöksestä, huolellisuudesta ja tarkkaavaisuudesta sekä edistyksestä eri aineissa.

Jos oppilas on asianmukaisesti käynyt ylemmän kansakoulun, saakoon hän asetuksenmukaisen päästötodistuksen.

Näistä todistuksista ei suoriteta maksua.

14 §. (Ent. 16 §).

Jos oppilas eroaa oppimäärää suorittamatta ja haluaa koulun todistusta käytöksestä, huolellisuudesta ja tarkkaavaisuudesta sekä edistyksestä, antakoon opettaja tai opettajatar semmoisen todistuksen yhden markan lunastuksesta.

Jos todistus on hukunut, on siitä pyydetäessä kirjoitettava jäljennös, ja suoritetaan sellaisen jäljennöksen antajalle lunastuksena yksi markka.

III. Opetuksesta.

15 §. (Ent. 18 §).

Opettajan ja opettajattaren pyrintönä tulee olla lasten johdattaminen totiseen

jumalanpelkoon, isänmaanrakkauteen, esivallan ja lain kunnioittamiseen, ahkeruuteen, järjestykseen, siisteyteen ja hyviin tapoihin.

16 §. (Ent. 19 §).

Kansakoulun opetusohjelmaan kuuluu uskonto, äidinkielen (suomen tai ruotsin) lukeminen ja kirjoitus, maantieto, historia, laskento ynnä mittausoppi, luonnontieto ja sen yhteydessä terveystieto, piirustus, laulu, voimistelu, veisto ja käsityöt.

17 §. (Ent. 20 §).

Missä järjestyksessä 16 §:ssä lueteltuja opetusaineita opetetaan sekä kuinka monta tuntia viikossa eri luokilla kuhunkin aineeseen on käytettävä samoinkuin oppimäärien laajuus eri luokilla luettavissa opetusaineissa, määrätään voimassa olevien säännösten mukaisilla opetussuunnitelmissa.

18 §. (Ent. 21 §).

Opettaja tai opettajatar, joka pitää jotakin muutosta vahvistetuissa opetussuunnitelmissa tarpeen vaatimana, tehköön asianomaiselle kansakoulutarkastajalle hyvissä ajoin ennen lukuvuoden alkua kirjallisen esityksen siitä toimenpiteestä, johon se edellisen §:n mukaan saattaa antaa aiheita.

19 §. (Ent. 22 §).

Oppilaat, jotka tunnustavat muuta kuin evankelisluterilaista oppia, eivät ole velvolliset ottamaan osaa säädettyyn uskonnonopetukseen, mutta tulee kansakoulutarkastajan valvoa että sanotusta opetuksesta vapautettu oppilas saa holhoojan toimesta uskonnonopetusta oman uskonoppinsa mukaan.

Niille oppilaille, jotka tunnustavat kreikkalaiskatolista uskonoppia, järjestää ja kustantaa uskonnonopetuksen Helsingin kaupunki.

20 §. (Ent. 23 §).

Jokaisen lukuvuoden lopussa pidetään kaikissa kansakouluissa julkiset tutkinnot päivänä, jonka kansakoulujohtokunta määrää.

IV. Kurinpidosta.

21 §. (Ent. 24 §).

Kansakoulussa tulee vallita hyvä järjestys. Sen vuoksi on opettajain ja opettajatarten huolellisesti valvottava oppilaita sekä lomahetkillä että oppitunneilla.

22 §. (Ent. 25 §).

Jos oppilas tekee itsensä syyväksi rikkomukseen, tulloon jokin seuraavista rangaistuksista käytäntöön:

- 1) yksityinen varoitus;
- 2) varoitus luokan edessä;
- 3) seisominen korkeintaan neljännestuntia omalla paikalla tai muualla luokassa;
- 4) luokkahuoneesta poistaminen;
- 5) korkeintaan kahden tunnin jälki-istuminen;
- 6) korkeintaan viiden tunnin aresti;
- 7) ruumiinrangaistus;
- 8) erottaminen koulusta määräajaksi tahi ainaiseksi.

Jälki-istumista ja arestirangaistusta oppilas kärsii opettajan tai opettajattaren valvonnan alaisena huoneessa, jota silloin ei muuhun tarkoitukseen käytetä.

23 §. (Ent. 26 §).

Näistä rangaistuksista saa neljää ensimmäistä, samoin kuin jälki-istumistakin, milloin sitä ei uloteta tuntia pitemmäksi ajaksi, käyttää opetusta hoitava opettaja tai opettajatar. Jälki-istumiseen, joka kestää tuntia kauemmin, voidaan oppilas tuomita ainoastaan asianomaisen johtajan tai johtajattaren suostumuksella. Arestirangaistusta, jota voidaan määrätä ainoastaan ylemmän kansakoulun kolmannen ja neljännen luokan oppilaille, ruumiinrangaistusta sekä erottamista määräajaksi käytettäköön ainoastaan kansakoulutarkastajan luvalla. Koulusta ainaiseksi erottaminen voi tapahtua ainoastaan kansakoulujohtokunnan myöntymyksellä.

24 §. (Ent. 27 §).

Jos oppilas on kärsinyt jonkun 22 §:n 4—8 kohdassa mainitun rangaistuksen, on se ynnä rikoksen laatu merkittävä luokan päiväkirjaan.

25 §.

Huonon käytöksen tahi ikävien kotiolojen tähden voi asianomainen kansakoulutarkastaja ilmoittaa oppilaan kaupungin kasvatuslautakunnalle tämän välityksellä toimitettavaksi johonkin kaupungin kasvatuslaitokseen.

Kasvatuslaitoksista säädetään erityisessä ohjesäännössä.

V. Opettajain ja opettajatarten virkaanasettamisesta ja erottamisesta sekä velvollisuuksista ja palkkaeduista.

26 §. (Ent. 29 §).

Avoin opettajan tai opettajattaren virka ilmoitetaan jommassakummassa maan

virallisessa ja muutamissa Helsingin kaupungin enimmäin levinneissä sanomalehdissä haettavaksi asetusten määräämän ajan kuluessa.

27 §. (Ent. 30 §).

Opettaja tai opettajatar, joka on nuhteettomasti palvellut asetuksenmukaiset koevuotensa, saakoon virkaansa vahvistuskirjan, jonka kansakoulutarkastaja ja kansakoulujohtokunnan puheenjohtaja allekirjoittavat.

28 §. (Ent. 31 §).

Jos kansakoulun opettaja tai opettajatar osoittaa leväperäisyyttä virassansa taikka muuten omassa elämässään tahi käytöksessään oppilaita kohtaan antaa syytä tyytymättömyyteen eikä ota ojentuaksensa kansakoulujohtokunnan puheenjohtajan tahi asianomaisen kansakoulutarkastajan yksityisesti antamasta ystävällisestä varoituksesta, saakoon kansakoulujohtokunta yksissä neuvoin asianomaisen kansakoulutarkastajan kanssa vianalaisen virastansa ilman muuta erottaa, jos hän ainoastaan koetusajaksi on otettu; ja tulee kansakoulutarkastajan asiasta viipymättä ilmoittaa koulutoimen ylihallitukselle. Jos kansakoulujohtokunta ja kansakoulutarkastaja eivät voi sopia siitä toimenpiteestä, johon on ryhdyttävä, lykätköön viimeainittu asian sanottuun hallitukseen, joka sen tutkii ja lopullisesti ratkaisee.

Jos opettaja tai opettajatar on virkavahvistuskirjan saanut, tulee asianomaisen kansakoulutarkastajan asia tarkasti ja pöytäkirjaa pitäen tutkia sekä sen jälkeen, jos aihetta on, nostaa vianalaista vastaan syyte kansakoulujohtokunnan edessä, joka asian laadun mukaan tuomitsee syyllisen joko varoitukseen, joka kirjoitetaan johtokunnan pöytäkirjaan ja annetaan opettajalle tai opettajattarelle johtokunnan edessä, taikka virasta väliaikaisesti erotettavaksi korkeintaan yhdeksi vuodeksi ja sen ohessa kadottamaan isomman tai vähemmän osan virkaan kuuluvasta rahapalkasta, taikkapa virkansa menettämään.

Älköön johtokunta tuomitko opettajaa tai opettajatarta ilman että syytetyllä on ollut tilaisuutta johtokunnan edessä suullisesti tahi kirjallisesti puolustautua.

Joka ei tyydy kansakoulujohtokunnan lopulliseen toimenpiteeseen, oikeutetaan hakemaan siihen muutosta valituksella, joka ynnä kansakoulujohtokunnan päätös annetaan koulutoimen ylihallitukseen viimeistään ennen kello kahtatoista kuudentenkymmenentenä päivänä päätöksen julistamisesta.

29 §. (Ent. 32).

Ylempiin poikakansakouluihin otetaan etusijassa opettajia, ylempiin tyttökansakouluihin etusijassa opettajattaria. Ylemmän kansakoulun yhteisluokilla saattavat opettaa sekä opettajat että opettajattaret. Alemmissä kansakouluissa opettavat yksinomaan opettajattaret.

30 §. (Ent. 33 §).

Kukin kansakoulun opettaja tai opettajatar on velvollinen ehdottomasti noudattamaan asianomaisen kansakoulutarkastajan määräyksiä; mutta jos joku katsoo kärsineensä vääryyttä tai ei pidä säädettyä toimenpidettä sopivana, on hänellä oikeus siitä kirjallisesti ilmoittaa kansakoulujohtokunnalle, jonka vallassa on tehdä päätös asiassa.

31 §. (Ent. 34 §).

Jos opettaja tai opettajatar tarvitsee virkavapautta, ilmoittakoon siitä asianomaiselle kansakoulutarkastajalle, joka, ellei vapautta pyydetä pitemmäksi ajaksi kuin neljäksitoista päiväksi, asian tutkii ja ratkaisee, mutta pitempiäaikaista vapautta pyydetessä esittää asian kansakoulujohtokunnan ratkaistavaksi. Sijaisen määrää kansakoulutarkastaja.

Jos opettaja tai opettajatar sairauden vuoksi on estetty virkaansa hoitamasta, määrätköön kansakoulujohtokunta, onko sijaisen palkkio kokonaan tai joksikin osaksi suoritettava kouluvaroista.

32 §. (Ent. 35 §).

Ylemmän kansakoulun opettaja saa kaksituhatta neljäsataa markkaa, samalaisen koulun opettajatar kaksituhatta markkaa ja alemman kansakoulun opettajatar tuhat seitsemäsataa markkaa vuotuista palkkaa.

33 §. (Ent. 37 §).

Kolmannessakymmenennessä toisessa §:ssä mainituista palkoista on ylempien kansakoulujen opettajilla ja opettajattarilla kahdeksankolmatta tunnin sekä alempain kansakoulujen opettajattarilla neljänskolmatta tunnin opetusvelvollisuus viikossa.

34 §. (Ent. 38 §).

Laulun, veiston ja voimistelun opettamista varten otetaan ylempiin kansakouluihin tarpeen mukaan erityiset ammattiopettajat tai -opettajattaret. Näiden aineiden opetuksesta poika- tahi ylemmän kansakoulun yhteisluokilla nauttii ammattiopettajatar samoja palkkaetuja kuin miesopettaja.

35 §. (Ent. 40 §).

Vakinaisten tai koetteeksi otettujen opettajain ja opettajatararten palkat korotetaan, jos viranhaltija on tointansa nuhteettomasti hoitanut, viiden vuoden kuluttua kahdellakymmenellä prosentilla, kymmenen vuoden kuluttua jälleen kahdellakymmenellä prosentilla ja viidentoista vuoden kuluttua kymmenellä prosentilla alkuperäisestä määrästä.

VI. Kansakoulujen valvonnasta.

36 §. (Ent. 41 §).

Kansakoulujen lähin valvonta kuuluu asianomaiselle kansakoulutarkastajalle, jonka kaupunginvaltuusmiehet asianomaisen kansakoulujohtokunnan ehdotuksesta valitsevat.

37 §. (Ent. 42 §).

Kansakoulutarkastajan velvollisuutena tarkastusalueellaan on:

- 1) useasti käymällä kansakouluissa pitää silmällä opetusta, järjestystä ja kurin-pitoa niissä;
- 2) antaa opettajille ja opettajattarille selityksiä ja neuvoja sekä niissä tapauksissa, joiden varalta ohjesääntö ei sisällä määräyksiä, antaa tarvittavia ohjeita;
- 3) kutsua kerran vuodessa opettajisto kokoukseen sekä johtaa siinä tapahtuvia keskusteluja ja harjoituksia;
- 4) menetellä opetussuunnitelmiin nähden, niinkuin 17 ja 18 §:ssä säädetään;
- 5) olla, mikäli mahdollista, joka päivä, jolloin kouluissa opetusta annetaan, määrätunnilla tavattavana kansakoulukansliassa;
- 6) hoitaa kansakoulutarkastajan kanslian arkistoa, merkitä opettajista ja opettajattarista pidettävään nimikirjaan heidän nimensä ja virkaannimituspäivä sekä heihin nähden tapahtuneet muutokset, samoin kuin pitää silmällä, että koulujen nimi- ja päiväkirjoja säännöllisesti pidetään;
- 7) kansakoulujohtokunnan kokouksissa esittää niissä käsiteltävät asiat sekä ilmoittaa kouluissa sattuneista huomiota ansaitsevista tapahtumista;
- 8) lukuvuoden päätyttyä ja ennen kalenterivuoden loppua antaa kaupunginvaltuusmiehille kertomus kansakoulujen toiminnasta;
- 9) muun suhteen noudattaa voimassa-olevia kansakoululaitosta koskevia sää-döksiä sekä tätä ohjesääntöä.

38 §. (Ent. 44 §).

Koulunkäynnin edistämiseksi ja että kunnan jäsenet saisivat tilaisuutta ottaa välittömämmin osaa kansakouluasioihin, jaetaan kaupunki kansakoulualueisiin, joiden lukumäärän ja laajuuden kaupunginvaltuusmiehet asianomaisen kansakoulujohtokunnan ehdotuksesta määräävät; ja muodostetaan kutakin aluetta varten koulu-neuvosto, johon kuuluu viisi koulualueella tai sen läheisyydessä asuvaa henkilöä, jotka kaupunginvaltuusmiehet kesäkuussa valitsevat seuraavaksi lukuvuodeksi. Kun-kin kouluneuvoston jäsenet valitsevat keskuudestaan puheenjohtajan.

39 §. (Ent. 45 §).

Älköön kukaan, joka on valittu kouluneuvoston jäseneksi, tästä toimesta kiel-täytykö tai vetäytykö pois, ellei ikä tahi sairaus estä häntä sitä vastaanottamasta

taikka ellei hänellä ole edellisenä vuonna sellaista tointa ollut tai myöskään ole muuta laillista estettä.

40 §. (Ent. 46 §).

Kouluneuvostot kokoontuvat puheenjohtajain kutsumuksesta niin usein kuin syytä siihen ilmaantuu.

41 §. (Ent. 47 §).

Kunkin kouluneuvoston tulee:

1) jaettuaan alueen korttelit jäsentensä kesken, hankkia tieto kaikista niistä kouluissa olevista lapsista, jotka asuvat sen alueella, sekä koettaa taivuttaa vanhempia ja holhoojia antamaan lasten käydä koulua;

2) oppilaan usein jäädessä pois koulusta, käydä opettajan, opettajattaren tai kansakoulutarkastajan pyynnöstä lapsen kodissa ottamassa selkoa syystä poissaoloon sekä koettaa aikaansaada siinä kohden muutosta.

42 §. (Ent. 48 §).

Kumpaisenkin kansakoulupiirin asioita hoitaa kansakoulujohtokunta, johon kuuluu kuusi kaupunginvaltuusmiesten valitsemaa jäsentä ja se piirin kansakouluopettajiston edustaja, joka voimassa olevien säädösten mukaan siihen valitaan. Niistä kuudesta jäsenestä, jotka kaupunginvaltuusmiehet valitsevat, eroaa vuotuisesti kaksi, mutta voidaan heidät valita uudestaan, ollen heillä kuitenkin oikeus kieltäytyä. Sellaista oikeutta ei sitävastoin ole sillä, joka valitaan ensi kerran, vaan on hän velvollinen ottamaan toimen vastaan, ellei hän voi esittää laillista syytä kieltäymiseensä.

Opettajiston edustajalla ollessa laillisen esteen, astuu hänen sijaansa opettajiston valitsema varajäsen.

43 §. (Ent. 49 §).

Tultuaan uudistettujen vaalien kautta täysilukuiseksi, valitsee kumpainenkin kansakoulujohtokunta vuosittain jäsenistään puheenjohtajan ja pöytäkirjanpitoa ja kirjevaihtoa varten sihteerin sekä taloudellisten asiain hoitoa varten taloudenhoitajan. Kuitenkaan ei piirin opettajiston edustaja voi tulla kysymykseen muussa kuin sihteerin vaalissa.

44 §. (Ent. 50 §).

Puheenjohtajan kutsumuksesta kokoontuu kansakoulujohtokunta niin usein, kuin koulujen asiat sitä vaativat, ja on johtokunta päätösvaltainen, kun kolme sen jäsentä on saapuvilla.

45 §. (Ent. 51 §).

Kumpaisenkin kansakoulujohtokunnan tulee piirissään:

- 1) hoitaa kansakoulujen asioita sekä kaikin puolin koettaa edistää niiden toimintaa;
- 2) päättää milloin ja mihin kansakoulu on perustettava;
- 3) määrätä lukukaudet ja päivittäiset opetustunnit;
- 4) nimittää ja virkaan vahvistaa opettajat ja opettajattaret, kuin myöskin, milloin syytä ilmaantuu, erottaa heidät virastaan;
- 5) opetussuunnitelmiin nähden menetellä, niinkuin 17 ja 18 §§:ssä sanotaan;
- 6) katsoa että koulujen opetushuoneet ja kalusto vastaavat tarkoitustaan sekä pidetään tarpeellisessa kunnossa;
- 7) hoitaa koulujen muuta omaisuutta sekä hallita ja pitää kirjaa niiden lahjoitusrahastoista;
- 8) säädetyn ajan kuluessa laatia ja kaupunginvaltuusmiehille jättää kansakoulujen menoarvio seuraavaksi kalenterivuodeksi;
- 9) kaikissa johtokunnalle kuuluvissa tehtävissä ja velvollisuuksissa noudattaa voimassa olevia määräyksiä ja tätä ohjesääntöä.

Lausunto hakemuksesta, joka tarkoittaa rihmarullain liikennemaksujen poistamista näitä tuotteita Helsingin kautta maasta viedessä.

HELSINGIN

RAHATOIMIKAMARI.*Helsingissä,**maalisk. 27 p:nä 1913.**Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

N:o 200.

Lähteessä helmikuun 6 päivältä kuluvaa vuotta on Kaupunginvaltuusto antanut Rahatoimikamarin toimeksi, Liikennekonttorin lausunnon saatuaan, esittää lausunto Tornator ja Kaukas Fabrik osakeyhtiöiden Valtuustolle tekemän hakemuksen johdosta että rihmarullat Helsingin kautta ulkomaille lähettäessä vapautettaisiin liikennemaksuista.

Tehtävää täyttääkseen saa Rahatoimikamari, oheen pannen asiassa syntyneet kirjat (liitteet I ja II), lausua seuraavaa.

Niinkuin Liikennekonttorin antamasta selostuksesta näkyy, kertyi Helsingin kautta maasta viedyistä rihmarullista liikennemaksuja vuonna 1911 Smk 3,421:69 sekä vuonna 1912, mikäli on laskettavissa, Smk 2,288:87. Kaupungin todelliset tulot kaikesta viennistä nousivat vuonna 1911 S:markkaan 21,014:—. Tästä näkyy, ettei kysymys koske kaupungin kannalta mainittavia määriä siinäkään tapauksessa, että myöntyminen puheenlaiseen anomukseen johtaisi kaikkien vientimaksujen poistamiseen. Toiselta puolen kuitenkin on myös huomattava, että liikennemaksujen määrää täytyy pitää hakijoillekin vähäpätöisenä seikkana, sillä näitä maksuja suoritti vuonna 1912

Osakeyhtiö Tornator	Smk 1,249: 71
„ Kaukas Fabrik	„ 429: 25

Kun kuitenkin hiljattain samassa tarkoituksessa kaupunginviranomaisille tehty anomus liikennemaksujen poistamisesta faneria Helsingin kautta ulkomaille viedessä on lähetetty sen komitean käsiteltäväksi, jonka on annettava lausunto vientitarvaran maksutonta makausaikaa koskevasta asiasta, on Rahatoimikamarista näyttänyt

näiden samanlaatuisten asiain yhdenmukaisen käsittelyn aikaansaamiseksi suotavalta, että myöskin esillä oleva asia lähetettäisiin edellämainitun komitean käsiteltäväksi. Näin ollen on Rahatoimikamari fanerin liikennemaksujen poistamista koskevassa asiassa esittämäänsä perusteluun viitaten ainoastaan tahtonut ilmoittaa, että Kamari edelleenkin on entisellä kannallaan, ja saa sentähden kunnioittaen esittää Kaupunginvaltuuston päätettäväksi

että esillä oleva asia lähetettäisiin siihen komiteaan, jonka on annettava lausunto kysymyksestä, joka koskee maksuttoman makausajan myöntämistä vientitavaroille.

Rahatoimikamarin puolesta:

Alexis Gripenberg.

Georg Estlander.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Helsingin kautta maasta vietäville rihmarullille pannut liikennemaksut ovat viime vuosina estäneet rihmarullia suuremmin määrin lähettämästä mainitun kaupungin kautta ja johtaneet siihen, että rihmarullain lähettäjäin on sinäkin aikana vuodesta, jolloin laivaliike Helsinkiin on käymässä, täytynyt etsiä muita laivaussatamia, vaikka ne ovat olleet tehtaista loitompana kuin pääkaupunki, joka on ollut niiden luonnollisena laivaussatamana koko talvisajan, mutta Englantiin lähetettäviin tuotteisiin nähden myöskin kesät.

Niinpä on allekirjoittaneille rihmarullain lähettäjiille ollut edullisempaa lähettää tavara Hankoon kuin Helsinkiin, vaikka rautatierahdit ovat olleet seuraavat:

<i>Aktiebolaget Tornator:</i>		Kesällä.	Talvella.
Vuokseniska—Hanko	Smk	18: 50 tonnilta	Smk 13: 90 tonnilta
s:n Helsinki	„	16: 80 „	„ 12: 60 „
	<u> Erotus Smk</u>	<u> 1: 70 tonnilta</u>	<u> Smk 1: 30 tonnilta</u>

<i>Aktiebolaget Kaukas Fabrik:</i>			
Lappenranta—Hanko	Smk	16: 50 tonnilta	Smk 12: 40 tonnilta
s:n Helsinki	„	14: 20 „	„ 10: 70 „
	<u> Erotus Smk</u>	<u> 2: 30 tonnilta</u>	<u> Smk 1: 70 tonnilta</u>

Paitsi Helsingissä suoritettavia vientimaksuja, 2 mk 50 penniä tofnilta, tulevat siellä lisää huonompain satamaolojen aiheuttamat kalliimmat toimituskustannukset ja mahdollisuus että laivain myöhästyessä joutuu maksamaan vaununvuokraa, jommoista Hangossa ei tule kysymykseen, koska siellä on tilaisuus panna tavara suojiin satama-alueella.

Edellä lausutun johdosta saamme kunnioittaen Herroille Kaupunginvaltuusmiehille esittää, että mainitut rihmarullateollisuutta rasittavat liikennemaksut poistettaisiin jotta olisi tilaisuutta tähänastista suuremmassa määrässä käyttää Helsinkiä näiden tuotteiden vientisatamana ja kaupunki siten välillisesti saisi enemmän tuloja kuin sillä nyt on vientiä ehkäisevistä liikennemaksuista.

Helsingissä, helmikuun 4 päivänä 1913.

Aktiebolaget Tornator.

Aktiebolaget Kaukas Fabrik.

Eug. Wolff.

Jacob von Julin.

HELSINGIN KAUPUNGIN

LIIKENNEKONTTORI.

Helsingissä,
maalisk. 12 p:nä 1913.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 42.

Vaadituksi lausunnoksi Tornator ja Kaukas Fabrik osaskeyhtiöiden hakemuksen johdosta saada vapautus liikennemaksuista lähettäessään rihmarullia Helsingin kautta ulkomaalle saa Konttori huomauttaa seuraavaa.

Hakijain esittämistä tiedoista näkyy, että rihmarullain rautatierahti hakijain tehtaista Helsinkiin ja Hankoon on kesäiseen aikaan Hangon kautta lähettäessä 80 ja 20 penniä tonnilta halvempi, mutta sitä vastoin talvisaikaan, s. o. joulukuun 15 ja toukokuun 1 päivän välisenä aikana Helsingin kautta lähettäessä halvempi, syystä että liikennemaksua täällä tuohon aikaan kannetaan ainoastaan puolet eli Smk 1: 25 tonnilta, joten erotus Helsingin hyväksi on toisessa tapauksessa 5 ja toisessa 45 penniä.

Rihmarullain koko vientimäärä oli

vuonna 1902	857 tonnia
„ 1903	581 „
„ 1904	592 „
„ 1905	758 „
„ 1906	1,355 „
„ 1907	1,153 „
„ 1908	1,531 „
„ 1909	1,475 „
„ 1910	1,787 „
„ 1911	1,369 „

Vuodelta 1912 ei tästä viennistä vielä ole tilastotietoja käytettävänä.

Kaupungin kahden suurimman tavarantoimitusliikkeen hyväntahtoisesti antamain tietojen mukaan on niiden välityksellä vuonna 1912 maasta lähetetty 6 tehtaan rihmarullia, nimittäin Tornatorin, Kaukaan, O. Y. Pallaan Lahdessa, O. Y. Sainion Hämeenlinnassa, Tehdas O. Y. Rullan Uudessakylässä ja O. Y. Saastamoisen Ltd, Kurkimäellä, yhteensä 1,023.5 tonnia, josta määrästä lähettivät

	talvipurjehduskaudella.	muuna aikana vuodesta.	Liikennemaksujen määrä.
Tornator	74 tonnia	462,5 tonnia	Smk 1,249: 71
Kaukas	77 „	133,3 „	„ 429: 25
muut tehtaat	65,5 „	211,2 „	„ 609: 91
Yhteensä	216,5 tonnia	807 tonnia	Smk 2,288: 87

Vuonna 1910 jatkui purjehduskautta vuoden umpeen, jota vastoin se vuonna 1911 oli keskeytyneenä lähes 3 kuukautta. Täyden määrän mukaan olisi liikennemaksuja vuonna 1910 maasta lähetetyistä rihmarullista kertynyt Smk 4,467: 50. Tietoja siitä, miten vienti jakautui erioikeutetun talvipurjehduskauden ja vuoden muun osain kesken ei ole saatavissa, minkätähden onkin tarkoin mainittavissa ainoastaan vientimaksuista olleiden tulojen suurin, mutta ei niiden todellista määrää. Konttorin mielestä ei esillä oleva asia ole riittävästi selvitetty jotta Konttori ehdottomasti voisi puoltaa hakemukseen myönnyttäväksi, mutta siihen katsoen että kysymys erään toisen puutavararyhmään kuuluvan tavaralajin, nimittäin fanerin, liikennemaksujen poistamisesta on paraikaa käsiteltävänä, rohkenee Konttori tässä yhteydessä esittää eräitä näkökohtia, mikäli koskee muiden tavaralajien maastaviennin rasittamista liikennemaksuilla. Kaupunginvaltuuston toukokuun 28 päivänä 1907 tekemän päätöksen mukaan ovat paperi ja paperivanuke Helsingin kautta maasta lähettäessä vientimaksuista vapaat. Vuonna 1906 oli vastamainittujen tavaralajien vientimaksuista tuloja noin 60 % koko viennin tuottamasta tulomäärästä, joka silloin oli Smk 21,529: 92, siihen luettuina liikennemaksut 11,244 tonnista paperia ja paperivanuketta. Vuonna 1912 oli viennistä liikennemaksutuloja Smk 23,186: 18 ja paperin ja paperivanukkeen poistettujen liikennemaksujen määrä nousi 29,000 markan vaiheille. Paperia ja paperivanuketta vietiin maasta

vuonna 1906	11,475 tonnia
„ 1907	12,705 „
„ 1908	7,531 „
„ 1909	9,765 „
„ 1910	21,018 „
„ 1911	24,229 „
„ 1912	25,153 „

Kaikki edellä esitetyt vientiä koskevat numerotiedot kohdistuvat ainoastaan meritse Venäjälle ja ulkomaille lähetettyihin tavaroihin. Rautateitse menevä vienti Venäjälle on vapaa liikennemaksuista, joten siis nämä eivät siihen vaikuta.

Paperitavararyhmän vapauttaminen liikennemaksuista ei alussa aikaansaanut toivottua tulosta, sillä, lukuunottamatta vähäistä lisäännystä vuonna 1907, väheni vienti tuntuvasti seuraavana kahtena vuonna, mutta lisääntyi vuonna 1910 enemmän

kuin kaksinkertaiseksi ja on siitä lähtien edelleen kasvanut. Kun kuitenkin mainittujen tavaralajien vienti koko maasta lisääntyi samassa suhteessa, ei Helsingin kautta käyneen viennin lisääntymistä käyne katsominen johtuneeksi täällä myönnetystä huojennuksesta, vaan pikemmin ulkomaisilla paperimarkkinoilla vallinneista suotuisista menekkioloista sekä sulfittiselluloosan valmistuksesta, minkä johdosta myös Helsingin kauppaa-alueella sijaitsevain tehtaitten paperinvalmistus lisääntyi. On sentähden syytä epäillä, oliko kaupungille edullista vapauttaa mainittujen tavaralajien vienti liikennemaksuista. Vuonna 1912 olisi paperinviennin liikennemaksuista ollut tuloja noin 150 % saman vuoden koko viennin antamista tuloista.

Tämän oheinen, meritse käynyttä vientiä valaiseva taulukko osottaa, että noin 85 % liikennemaksujen tuloista tulee viiden tavararyhmän, nimittäin: 1) paperossien, 2) suklaan y. m., 3) muokkaamattomien vuotain, 4) rihmarullain ja 5) sahatuotteiden osalle. Kolmen ensinmainitun tavaralajin, tupakan, kaakaon ja sokerin pääosain maksettavaksi on jo maahan tuodessa pantu liikennemaksuja, minkätähden näyttää kohtuuttomalta enää maasta viedessä kantaa niistä liikennemaksuja, vaan olisi ne siis etusijassa vapautettava näistä maksuista. Siltä kannalta katsoen että liikennemaksut ovat korvausta kaupungin liikennelaitosten käyttämisestä ei ole kohtuutonta, että näitä maksuja kannetaan joka kerta kun puheenalaisia laitoksia käytetään, mutta siihen nähden että liikennemaksut osittain myös ovat veronluontoisia, on samasta tavarasta, milloin sen samaisuus on voitu näyttää, liikennemaksuja täällä kannettu vain kerta. Taulukossa erittäin luettelemattomiin tavaralajeihin sisältyy myös paluu-tavaraa, josta on suoritettava liikennemaksuja, koska ei ole voitu selvittää että se jo kerran ennen on tänne tuotu.

Edellä olevasta käy Konttorin mielestä selville, että kysymys viennin verottamisesta kaipaava kaikinpuolista tarkastusta, ja samaten se jokainoassa liikennemaksujen huojennusanomuksessa esitetty väite, että huojennuksesta olisi kaupungille välillisiä etuja tavaraviennin lisääntymisen johdosta, näyttää kaipaavan tarkempaa, numerotiedoilla valaistua selvitystä. On kieltämätöntä, että kaupungin täytyy pyrkiä mahdollisuuden mukaan laajentamaan kauppaa-alueitaan, mutta siinä kohden merkitsevät täällä kannettavat liikennemaksut Konttorin mielestä sangen vähän.

B. Winter.

Liite III.

Helsingistä meritse Venäjälle ja ulkomaan paikkoihin vuonna 1911 viedyt tavarat

	Määrä	Arvo		Liikenne- maksuja ¹⁾	
		Smk	piä	Smk	piä
Linnunruhoja, riistaa ja lihaa, kaikenlaa- tuista	kg 12,000	15,948	—	30	—
Voita	” 44,835	124,135	—	56	04
Kaloja, tuoreita, suolattuja ja savustettuja	” 41,245	11,721	—	51	54
Puolukoita	” 380,238	190,088	—	50	59
Kuminoita	” 12,125	14,856	—	42	81
Suklaata, konvehteja, karamelleja ja mar- melaadeja	” 56,721	86,957	—	1,232	92
Paperosseja	” 61,400	859,282	—	7,368	—
Heinäsiemeniä	” 38,000	68,700	—	95	—
Öljykaakkuja ja väkirehua	” 254,000	45,720	—	127	—
Puuvillakankaita	” 72,531	472,650	—	435	19
Tapetteja ja reunuksia	” 91,310	114,155	—	759	50
Vuotia, muokkaamattomia	” 722,770	1,175,958	—	1,803	46
Kivennäisiä, muokkaamattomia ja kar- keiksi hakattuja sekä katukiviä	” 2,500,000	67,300	—	125	—
Vuolukiveä	” 26,600	5,100	—	33	25
Graniittia, sileäksi hakattua tahi kiilloi- tettua	” 31,700	14,000	—	79	62
Rautaromua	” 800,000	27,952	—	200	—
Metalleja, kaikenlaatuista romua	” 200,000	149,237	—	250	—
Maanviljelys- ja meijerikoneita	” 26,000	51,204	—	65	—
Kaikenlaatuisia koneita	” 48,500	69,450	—	121	25
Sähkökoneita	” 4,800	12,280	—	33	60
Rihmarullia	” 1,368,676	752,772	—	3,421	69
Sahatuotteita	m ³ 111,679	4,939,976	—	5,581	60
Edellisiin ryhmiin kuulumattomia tava- roita	kg —	807,786	—	—	—
Yhteensä	—	10,077,227	—	21,963	06
Puuvanuketta ja paperia	25,152,890	3,769,648	—	29,253 ²⁾	21
		13,846,875	—		

¹⁾ Liikennemaksut on laskettu täyden määränsä mukaan, koska tietoja viennin jakautumisesta talvi-purjehduskauten ja vuoden muun osan kesken ei ole saatavissa. Viennistä oli todellisia tuloja vuonna 1911 kaikkiaan 21,014 markkaa.

²⁾ Paperista ja paperivanukkeesta kertyneet liikennemaksut sitä vastoin on laskettu Konttorissa olevain, todellista vientimäärää osottavain tietojen mukaan.

HELSINGISSÄ, SANOMAL.- JA KIRJAP.-OSAKEYHTIÖN KIRJAPAINO, 1913.

---

*Lausunto ehdotuksesta, joka koskee pakollisen
lihantarkastuksen toimeenpanoa Helsingissä.*

HELSINGIN

RAHATOIMIKAMARI.

Maalisk. 27 p:nä 1913.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 208.

Kaupunginvaltuuston lähetteessä viime helmikuun 25 päivältä on Rahatoimikamarin käsketty antaa lausunto Terveystoimikunnan kirjelmässä N:o 34 saman kuukauden 6 päivältä (Kvstön pain. asiakirj. N:o 14 kuluvalta vuodelta) tehdystä esityksestä, joka koskee pakollisen lihantarkastuksen toimeenpanemista täällä.

Puheenalainen ehdotus on, niinkuin mietinnöstä näkyy, Terveystoimikunnan asiaa valmistamaan asettaman komitean laatima ja tarkoittaa että ensintulevan vuoden kesäkuun 1 päivästä lähtien kaikki kaupunkiin tuotu liha, niin tuore kuin suolattu ja palvattukin, lukuunottamatta tšekäläisessä teurastamossa teurastettua, on täällä tarkastettava mietinnössä mainitulla tavalla ja vastedes määrätävästä maksusta, sekä että kaikki kaupunkiin tuotu sianliha on sekä tarkastettava että myös tutkittava triikiinien selville saamiseksi, niinkään eri maksusta. Vastaista tarkastusasemaa varten olisi sisustettava tarpeelliset huoneistot, jommoiset ovatkin nykyään tarjona Maanviljelijäin Maitokeskus Osakeyhtiön omistamassa Salomoninkadun talossa N:o 3.

Puheenalainen kysymys on, kuten tunnettu, jo kauan ollut päiväjärjestyksessä. Kiellättävissä ei lieneäkään, että pakollisen lihantarkastuksen käytäntöön ottaminen on tärkeimpiä toimenpiteitä, joihin kaupunginhallinnon tulee yleisen terveydenhoidon edistämiseksi ryhtyä. Asian periaatteelliseen merkitykseen ja aikaisempiin vaiheisiin nähden pyytää Rahatoimikamari viitata Terveystoimikunnan asettaman komitean laatimaan mietintöön, samoin kuin siinä esitettyyn selvitykseen puhealasta laatua olevan uudistuksen oikeudellisesta perusteesta. Rahatoimikamari ei tähän nähden kuitenkaan voi olla huomauttamatta, että näyttää siltä kuin ei komitea olisi täysin vakuuttunut kaupunkikunnan oikeudesta panna kaikki kaupunkiin tuotu liha ehdotetun tarkastuksen alaiseksi, vaan nähtävästi aiheuttaa siinä kohden epäilyksiä maalaisten kaupaksi tuoma liha. Kun nyttemmin kuitenkin ennakkopäätöksiä mainitusta seikasta on olemassa, ei Rahatoimikamarilla ole aihetta likemältä tutkia tätä asiaa.

Komitean mietinnössä on lyhyt selostus kaupungin lihantuonnista ja kaupasta sekä lihantarkastuksen nykyisestä järjestyksestä.

Tästä selostuksesta käy selville, mitä kokemuksestakin tiedetään, eli että nykyisen tarkastuksen ei voi katsoa läheskään vastaavan niitä vaatimuksia, joita siinä kohden on yleisen terveydenhoidon kannalta asetettava, ja että perinpohjainen uudistus tällä alalla on välttämättömän tarpeellinen.

Edelleen käy mietinnöstä selville, millä tavoin ja kuinka laajaksi komitea on ajatellut lihantarkastuksen järjestettäväksi.

Tarkastusasema on komitean mielestä sijoitettava rautatienaseman läheisyyteen, ja olisi sitä varten joko teetettävä erityinen rakennus tahi vuokrattava huoneisto. Edellistä vaihtoehtoa ei komitea kuitenkaan ole katsonut voivansa puoltaa, koska tarkastusasemaa todennäköisesti käytettäisiin vähemmän, sittenkun kaupunki on rakennuttanut oman teurastamon, joten erityisen rakennuksen teettäminen asemaa varten tuottaisi kaupungille tarpeettomia menoja. Sitä vastoin kävisi tuollaisen tarkastusaseman vastedes sijoittaminen lihakaupan keskushallin yhteyteen. Nykyään kuitenkin on tarkoitukseen sopiva huoneisto tarjona, sillä Maanviljelijäin Maitokeskus Osakeyhtiö on tarjoutunut paraikaa rakenteilla olevasta talostaan Salomoninkadun 3:sta vuokraamaan eräät huoneistot, jotka sentähden olisi tarpeenmukaisesti sisustettava sekä varustettava koneilla ja jäähdytyslaitteilla. Näistä töistä on kaupungin Rakennuskonttori laskenut olevan kustannuksia 22,500 markkaa. Vuokrasopimus olisi tehtävä kymmeneksi vuodeksi, kesäkuun 1 päivästä 1914 lukien, oikeudella pitentää se vieläkin viideksi vuodeksi, ja vuokraa vaaditaan 17,000 markkaa vuodessa, lämmitys ja jäähdytys lukuunotettuina.

Tarkastusaseman vuotuiset kustannukset on komitea laskenut 62,500 markaksi, lukuunottaen sisustuskustannusten koron ja kuoletuksen.

Ehdotetun tarkastus- ja jäähdytysmaksutaksan sekä likimääräisesti oletetun elukkain tuontimäärän perusteella on aseman vuotuiset tulot laskettu 182,500 markaksi.

Terveydenhoitolautakunta on katsonut kaikissa pääkohdissa voivansa yhtyä komitean ehdotukseen, puoltaen kuitenkin ehdotettujen tarkastusmaksujen määräämistä niin alhaisiksi, ettei kaupungille tästä tarkastuksesta koituisi taloudellista voittoa, vaan että ainoastaan menot korvautuisivat; ja esittää Lautakunta muun muassa, että Valtuusto, hyväksyen komitean ehdotuksen pakollisen lihantarkastuksen aikaansaamisesta täällä kesäkuun 1 päivästä 1914 lähtien, ryhtyisi tämän johdosta tarpeellisiin toimenpiteisiin.

Esillä olevaa asiaa käsitellessään on Rahatoimikamari voinut periaatteessa yhtyä komitean laatimaan ja Terveydenhoitolautakunnan puoltamaan ehdotukseen. Kamarinkin mielestä on näyttänyt toivottavalta, että tämä tärkeä asia tulisi ratkaistuksi myönteiseen suuntaan. Rahatoimikamari ei kuitenkaan voi olla huomauttamatta erästä seikkaa, jonka nyt ehdotettu uudistus todennäköisesti saisi aikaan,

nimittäin että ehdotetun laajuisen lihantarkastuksen toimeenpano voi synnyttää arveluttavaa lihanpuutetta kaupungissa, kunnes kaupungin uusi teurastamo avataan yleisesti käytettäväksi. On nimittäin huomattava, että lihantuottajat tuskin voivat paikalla ottaa käytäntöön sellaisia teurastustapoja ja laitteita, joita lihantarkastuksessa vaaditaan. Tämän asiointilan saanee olettaa jatkuvan ainakin kaksi vuotta. Asiaa Kamarissa käsiteltäessä on tämän johdosta lausuttu, että ehdotetun laajuinen lihantarkastus olisi otettava käytäntöön vasta sitten, kun kaupungin teurastamo on avattu, erittäinkin kun Kaupunginvaltuusto kokouksessaan tammikuun 14 päivänä 1902 päätti jättää kysymyksen pakollisen lihantarkastuksen käytäntöön ottamisesta sillessä, siksi kunnes kaupunkiin on rakennettu ajanmukainen kunnallinen teurastamo.

Eräät ehdotuksen yksityiskohdat ovat kuitenkin Kamarissa herättäneet epäilyjä, minkätähden Kamari on katsonut olevan lausuminen Terveystieteiden seuran kassakomitean kassakomiteasta eriyvän mielipiteen ja pyytää sentähden huomauttaa seuraavaa:

Ehdotuksen mukaan sijoitettaisiin tarkastusasema Maanviljelijäin Maitokeskus Osakeyhtiön omistamaan Salomoninkadun taloon N:o 3. Näyttää siltä, kuin ehdotetussa vuokravälikirjassa määrätty kymmenen vuoden vuokraus sijoitettaisiin kaupunkia liian pitkäksi ajaksi. Tuon ajan kuluessa tulee teurastamo avattavaksi, ja toivottavasti kaupungin lihakauppa silloin pääasiallisesti perustuu kaupungin teurastamossa teurastettuun lihaan. Yhtä kaikki sijoitettaisiin yhtiön kanssa tehty välikirja kaupunkia edelleen. Tämän komiteakin näyttää huomanneen, koska se, mitä huoneistoon tulee, on katsonut kaupungille edullisemmaksi että asema sijoitetaan vuokrahuoneistoon kuin että erityinen rakennus sitä varten teetetäisiin. Kamari on kuitenkin tästä seikasta vetänyt toiset johtopäätökset kuin komitea. Koska joka tapauksessa, senkin jälkeen kun lihantarkastus on järjestetty teurastamossa toimitettavaksi, lisäksi täytyy pitää voimassa tarkastusasemaa jossakin toisessa osassa kaupunkia, on ehkä edullisempaa jo nyt sisustaa tarkoitusta varten huoneisto, mistä asemaa ei tarvitse muuttaa pois. Tahtomatta nyt tehdä suoranaista ehdotusta pyytää Kamari, tosin tunnustaen että Maanviljelijäin Maitokeskus Osakeyhtiön tekemä tarjous tuottaa huomattavia etuja, esittää että tarkastusasema sijoitettaisiin vanhan kaasutehtaan tontille, jonka käynee välittömästi yhdistäminen rautatieverkkoon. Saadakseen selville, onko asia ratkaistavissa tällä tavoin, on Kamari tänä päivänä pyytänyt kaupungin yleisten töiden Hallitukselta lausuntoa ja ehdotusta tästä. Toiselta puolen lienee myös otettava huomioon, että yhtiön tarjouksen ei voi olettaa pysyvän voimassa varsin kauan ja että sentähden ratkaisu on tehtävä pian. Kamarista on sentähden näyttänyt sopivimmalta, että Herrat Kaupunginvaltuusmiehet tekisivät periaatteellisen päätöksen lihantarkastuksen toimeenpanemisesta, mutta jättäisivät Rahatoimikamarin ratkaistavaksi kysymyksen huoneiston hankkimisesta tarkoitukseen, mikä päätös ei suinkaan estäisi hyväksymästä yhtiön tekemää tarjousta, ja tulisi Kamarin sitten tästä ilmoittaa saadakseen tarkoitukseen tarpeellisen määrärahan.

Tarkastusaseman menosääntöehdotukseen ei Kamarilla ole ollut mitään muistuttamista, mutta mitä laskettuihin tuloihin tulee, ei Kamari voi olla lausumatta eräitä epäilyksiä. Komitean laskelmain mukaan tuottaisi lihantarkastus kaupungille vuosittain noin 120,000 markkaa puhdasta voittoa. Kysymyksestä, onko tarkastusmaksut määrättävä niin korkeiksi, että ne tuottavat voittoa, eli toisin sanoen onko lihantarkastuksen edistettävä jotakin muuta tarkoitusta kuin yleistä terveydenhoitoa, voi olla eri mieliä, niinkuin Terveydenhoitolautakunnankin lausunnosta näkyy. Samaten on Kamari epäillyt niiden laskelmain paikkansapitäväisyyttä, joita komitea on tehnyt tarkastusaseman vastaisesta liikkeestä, ne kun ovat Kamarin mielestä ylen runsaat. Kun ei Kamarin mielestä kuitenkaan ole odotettava tarkastuksesta kertyvän puhdasta voittoa, ei Kamarilla ole ollut aihetta käydä laskelmia tutkimaan. Sitä vastoin lienee *Terveydenhoitokunnan käskettävä aikanaan Valtuustolle antaa lopullinen ehdotus puheenalaisten maksujen taksaksi.*

Edellä olevan johdosta saa Lautakunta vaadituksi lausunnoksi kunnioittaen esittää, että Herrat Kaupunginvaltuusmiehet, periaatteessa hyväksyen Terveydenhoitolautakunnan tekemän ehdotuksen asiassa, päättäisivät

että Terveydenhoitolautakunnan ehdottamalla tavalla järjestetty lihantarkastus otetaan täällä käytäntöön kesäkuun 1 päivästä 1914; sekä

että Rahatoimikamarin tehtäväksi annetaan ryhtyä toimenpiteisiin huoneiston hankkimiseksi lihantarkastusasemaa varten.

Rahatoimikamarin puolesta:

Alexis Gripenberg.

K. Rein.

*Lausunto Terveystenhoitolautakunnan laatimasta
Kivelän sairaalan ohjesääntöehdotuksesta.*

HELSINGIN

RAHATOIMIKAMARI.*Maalisk. 31 p:nä 1913.*

N:o 212.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Kaupunginvaltuuston lähetepäätöksellä viime tammikuun 28 päivältä on Rahatoimikamarin käsketty antaa lausunto Terveystenhoitolautakunnan laatimasta ja Valtuuston tarkastettavaksi sekä edelleen käsiteltäväksi lähetetystä ehdotuksesta Kivelän sairaalan säännöiksi. Tämän johdosta saa Rahatoimikamari vaadituksi lausunnoksi esittää seuraavaa:

Nyt laaditun ehdotuksen ja Marian sairaalalle joulukuun 17 päivänä 1908 asianmukaisesti vahvistettujen sääntöjen välinen vertailu osoittaa, että ensinmainittu on kaikissa pääkohdissaan laadittu näiden sääntöjen johdolla, kuitenkin huomioonottamalla Kivelän sairaalan erikoistarkoituksensa. Ehdotusta tarkastaessaan on Kamari pääasiassa voinut sen hyväksyä, kuitenkin vähäisin muutoksin ja huomauttamalla, ettei ehdotus Kamarin mielestä ole muodolliselta kannalta katsoen täysin onnistunut, siinä kun eri säännöksiä ei ole järjestetty laatunsa mukaan, vaan on tärkeät ja vähäpätöiset säännökset pantu sekaisin.

Mitä esillä olevain sääntöjen voimassaoloaikaan tulee, on Kamari, siihen nähden ettei Kivelän sairaalan vastaista käyttöä varten vielä ole ohjelmaa vahvistettu, vaikka asianomaiset terveydenhoitoviranomaiset lienevät alustavasti käsitelleet asiaa, katsonut olevan ehdottaminen, että säännöt vahvistettaisiin olemaan voimassa ainoastaan toistaiseksi, kunnes päätös on tehty puheenalaisen sairaalan lopullisesta käyttämisestä, jolloin myös sairaalan houreinhoito-osaston suhtautuminen rakenteilla olevaan Sipoon mielisairaalaan on tarkemmin määriteltävissä.

Ehdotuksen 10 §:ssä mainitaan ylilääkärin velvollisuutena m. m. olevan «kunnes asiasta toisin määrätään, vähintään kahdesti vuoteen, kerran kylmempänä ja toisen lämpimämpänä vuodenaikana, käydä kaupungin ulkopuolelle järjestetyissä mielisairaiden siirtoloissa antamassa lääkärihoitoa ja tarkastamassa mielisairaille annettua hoitoa».

Kamarista on näyttänyt siltä kuin kävisi Kivelän sairaalan ylilääkäriin, jonka aika varmaankin aivan tyyten kuluu tämän suuren sairaalan hoitoon, jo nyt vapauttaminen mainitusta tehtävästä, jommoiseen toimenpiteeseen Terveystoimikunnan nähtävästi on katsonut olevan vastedes ryhdyttävä. Puheenalaisen tehtävän kävisi Kamarin mielestä antaminen Sipoon mielisairaalan ylilääkäriin toimeksi, hän kun jo nykyään tuon tuostakin oleskelee mainitulla paikkakunnalla sairaalan rakennustöitä valvomassa. Siinä tapauksessa että Valtuusto hyväksyy Kamarin ehdotuksen, olisi mainittu 10 §:n momentti poistettava ja erittäin päätettävä, että puheenalainen tehtävä on annettava Sipoon sairaalan ylilääkäriin toimeksi.

IV luvun nimikkeenä on «Sairaalan ylihoitajattaresta»; niinkään mainitaan 13 ja 14 §:ssä ylihoitajat. Sairaalan menosäännössä kuitenkin on yksi ylihoitajatar mielisairaiden osastolla ja toinen Greijuksen lisäsairaalassa, jota vastoin muiden sairaiden osastolla ei ole ylihoitajattaria. Tämän asianlaidan mukaisesti olisi mainittu nimike ja sanotut pykälät muutettava toisin kuuluviksi.

Lisäksi on Kamarin huomio kiintynyt 15 §:ssä olevaan säännökseen toimitsijan velvollisuudesta panna takaus (sana ylöskantotakaus ei ole Kamarista näyttänyt täsmälliseltä, koska takaus ei tarkoita ainoastaan kannettuja sairasmaksuja, vaan kaikkea toimitsijan hoidettavana olevaa omaisuutta, niin kalustoakin kuin rahavarojakin). Kamari, joka tosin on ottanut huomioon, että vastaavaa sisällystä oleva säännös on Marian sairaalan ohjesäännössä, ei kuitenkaan ole pitänyt takauksen panemista tarpeellisena, koska takauksensa ei missään tapauksessa käy määrääminen niin suureksi, että se vastaisi toimitsijan hoidossa olevain rahavarain ja muun omaisuuden arvoa, ja on Kamari sentähden tahtonut ehdottaa puheenalaisen säännöksen poistettavaksi. 15 § kuuluisi näin ollen seuraavasti:

«Toimitsijalla, joka otetaan määräämättömäksi ajaksi, mutta kuusikuukautisen molemminpuolisen irtisanomisen ehdolla, on velvollisuutena» j. n. e.

Edellä lausutun johdosta saa Rahatoimikamari kunnioittaen ehdottaa, että Kaupunginvaltuusto vahvistaisi Terveystoimikunnan laatiman ehdotuksen Kivelän sairaalan säännöksi Kamarin edellä mainitsemin muutoksin olemaan voimassa toistaiseksi, kunnes toisin säädetään, sekä päättäisi:

että Sipoon mielisairaalan ylilääkäriin asiana on edellä kerrotussa tarkoituksessa tarkastaa maaseudulle sijoitetut mielisairaiden siirtolat.

Rahatoimikamarin puolesta:

Alexis Gripenberg.

K. Rein.

HELSINGIN
TERVEYDENHOITOLAUTAKUNTA

Helsingissä,
tammik. 16 p:nä 1913.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 18.

Sittenkun Kivelän sairaala nyttemmin on luettu Terveystenhoitolautakunnan valvonnan alaisiin laitoksiin, on Lautakunta laatinut ehdotuksen mainitun sairaalan säännöiksi käyttämällä johtonaan läänin Kuvernöörin maaliskuun 13 päivänä 1909 Marian sairaalalle vahvistamia sääntöjä sekä Lääkintöhallituksen tammikuun 21 päivänä 1896 vahvistamaa vaivaistalon mielisairaalan ohjesääntöä; ja saa Lautakunta kunnioittaen Kaupunginvaltuuston tarkastettavaksi ja muuta toimenpidettä varten täten lähettää mainitun ehdotuksen, joka niiltä kohdin, jotka koskevat mielisairaiden hoitoa, lienee alistettava Lääkintöhallituksen tutkittavaksi ja hyväksyttäväksi, mutta muilta kohdin kuuluu Kuvernöörin vahvistettaviin.

Terveystenhoitolautakunnan puolesta:

Oskar Heikel.

Axel Th. Möller.

Ehdotus Helsingin Kivelän sairaalan säännöiksi.

I. Sairaalan hallituksesta.

1 §.

Sairaalan hallituksena on sairaalan ylilääkäri sekä neljä Kaupunginvaltuuston valitsemaa henkilöä. Hallitus valitsee keskuudestaan vuosittain puheenjohtajan.

Hallituksen, jolla on ylin määräamisvalta sairaalassa, on hoidettava sairaalan asioita voimassa olevain lääkintöasetusten, näiden sääntöjen ja Terveystenhoitolautakunnan antamain erityisten määräysten mukaisesti.

2 §.

Hallitus, joka on päätäntövaltainen kolmella jäsenellä, kokoontuu puheenjohtajan kutsumuksesta niin usein kuin olot vaativat tahi kun yksi jäsen sitä kirjallisesti pyytää puheenjohtajalta, kuitenkin joka tapauksessa vähintään kerran kuukaudessa. Hallituksen kokouksissa pidetään pöytäkirjaa, johon on kirjoitettava hallituksen päätökset sekä, lyhyesti, niiden perustelmat.

3 §.

Hallituksen velvollisuutena on:

vuosittain laatia ja ennen syyskuun 15 päivää Terveystenhoitolautakunnalle lähettää ehdotus sairaalan meno- ja tulosäännöksi ensintulevaa vuotta varten;

hoitaa sairaalaa varten osotettuja tahi sinne kertyviä varoja sekä, sairaalalle vahvistetun vuosirahasäännön mukaisesti, harkita ja päättää maksunsuorituksista;

huoltaa täydelliset tilit sairaalan menoista ja tuloista sekä kuukausittain antaa ne asianmukaisine todisteineen Rahatoimikamariin;

vuosittain ennen helmikuun 1 päivää Rahatoimikamariin antaa täydellinen tilinpäätös lähinnä edelliseltä vuodelta, sekä ennen maaliskuun 1 päivää Terveystenhoitolautakunnalle kertomus sairaalan hallinnosta ynnä sairaanhoidon toimittamisesta viimeksi mainittuna vuonna;

hoitaa ja pitää silmällä sairaalan rakennuksia ja istutuksia, oikeutettuna teettämään vähäisiä tarpeellisia muutoksia rakennusten sisustukseen, mikäli tätä varten myönnettyjä määrärahoja ei ylitetä;

pitää silmällä että sairaalan kalustoa, josta on teetettävä tarkka luettelo, asianmukaisesti hoidetaan, tarkastaa kuluneen kaluston hylkääminen ja poiskirjoitus sekä päättää uuden kaluston hankkimisesta vahvistetun vuosirahasäännön mukaan; ja on vuosittain kaluston luettelemus toimitettava hallituksen valvonnan alaisena;

ottaa ja erottaa toimitsija, emännöitsijä ja ylihoitajattaret;
myöntää virkaloma vastamainituille hallituksen ottamille virkamiehille ja sairaalan palvelusväelle, kuitenkin edellyttäen ettei kuntaa siten rasiteta vuosirahasääntöä ylittävillä kustannuksilla;

näiden sääntöjen mukaisesti antaa ohjeet hallituksen ottamille virkamiehille ja palvelijoille sekä vahvistaa sairaalan ruuanpitojärjestys ja järjestyssäännöt; sekä

ryhtyä niihin muihin toimenpiteisiin, jotka sairaalan tarkoituksen edistämiseksi pitehtään sopivina, tahi, kun ne ovat Terveystoimikunnan tai muun viranomaisen asiana, tehdä sille esitys asiasta.

II. Sairaalan osastoista ja sairaiden ottamisesta sinne.

4 §.

Mielisairaiden osastolle otetaan:

mielisairaita, joista kunnan on velvollisuus huolehtia;

toisesta kunnasta kotoisin olevia mielisairaita, jotka Helsingin poliisi on ottanut huostaansa ja jotka kaipaavat tilapäistä hoitoa;

mielisairaita, etusijassa vähävaraisia, jotka ovat kaupungista kotoisin tahi joilla siellä on oikeus saada sairaanhoitoa, kunnes heille voidaan hankkia hoitoa muualla.

Mielisairaiden sairaalaan ottamisessa ja sieltä poistamisessa ovat soveltuvilta kohdin noudatettavina toukokuun 28 päivänä 1889 annettu armollinen asetus sairasmielisten hoidosta sekä samana päivänä annettu julistus, sisältävä tarkempia määräyksiä asiasta.

5 §.

Sisätautien osastolle otetaan etusijassa sairaalahoitoa kaipaavia, pitkällistä tautia sairastavia henkilöjä, sekä etupäässä köyhiä, jotka voimassa olevan vaivaishoito-ohjesäännön mukaan ovat oikeutetut saamaan sairaanhoitoa kaupungin kustannuksella, ynnä käytettävänä olevan tilan ja taudin laadun mukaan muitakin vähävaraisia kaupungin asukkaita.

Sairaiden ottaminen sairaalaan on ylilääkärin asia, ja on hänen siinä pantava huomiota sekä sairaan todistettuun köyhyyteen että myös sairaalahoitoa vaativiin seikkoihin.

6 §.

Sairaanhoidosta Kivelän sairaalassa suoritetaan Kaupunginvaltuuston, Terveystoimikunnan ja sairaalahallituksen ehdotuksesta, vahvistama maksu.

7 §.

Sairaalaan ottamista varten tehdään ilmoitus sairaalan konttorissa sitä varten määrättyinä aikana, ja on samalla annettava potilaan papinkirja sekä lääkärintodistus taudin laadusta.

Jollei potilaalla ole vaivahoitohallituksen, isäntänsä, työnantajansa tahi muun tunnetun henkilön antamaa sitoumusta sairasmaksun suorittamisesta, on kuukauden sairaanhoitokustannukset suoritettava edeltäpäin.

Toiseen kuntaan kuuluvia henkilöitä otettakoon sairaalan sisätautien osastolle ainoastaan hätätilassa, kun heille ei voida muulla tavoin hankkia hoitoa.

III. Sairaalan lääkäreistä.

8 §.

Sairaanhoitoa varten asetetaan:

ylilääkäri, määräämättömäksi ajaksi, mutta kuusikuukautisen molemminpuolisen irtisanomisen ehdolla, sekä kaksi assistenttilääkärinä, joiden pitää olla suorittanut lääketieteellisensiaattitutkinto. Ylilääkäriin valitsee Kaupunginvaltuusto Terveydenhoitolautakunnan ehdotuksesta sekä assistenttilääkärit Terveydenhoitolautakunta sairaalahallituksen ehdotuksesta. Assistenttilääkärit otetaan vähintään vuodeksi kerrallaan ja voidaan sitten valita toimiinsa uudestaan.

9 §.

Niille sairaalan lääkäreille, jotka määrätään hoitamaan mielisairaiden osaston potilaita, hankitaan siihen Lääkintöhallituksen suostumus.

10 §.

Ylilääkäriin, joka samalla on sairaalan johtaja, pitää assistenttilääkärien avulla huolta sairaanhoito siellä. Siinä kohden on hänen velvollisuutenaan:

kunakin arkipäivänä tehdä tarkastuskäynti sekä sillä välinkin, jos tarpeellista on, käydä sairaiden luona;

valvoa sairaalan järjestystä ja siisteyttä;

valvoa ruuanpitoa sekä katsoa että potilaat saavat heille hallituksen päätöksen mukaan tulevat edut:

katsoa että palvelijasto hyvin hoitaa ja ystävällisesti kohtelee potilaita;

pitää sairaspäiväkirjoja ja niistä antaa todistus, kun sitä laillisesti vaaditaan;

asianomaisille viranomaisille antaa säädetyt raportit sekä ennen helmikuun 15 päivää sairaalan hallitukselle kertomus sairaalan toiminnasta edellisestä vuonnasta;

katsoa että tarpeellista säästäväisyyttä noudatetaan ruuan ja lääkkeiden tilaamisessa, sekä yhdessä toimitsijan kera tarkastaa ja oikeiksi vahvistaa tähän kuuluvat laskut; toimittaa ruumiinavaus, kun sen havaitsee tarpeelliseksi;

ottaa ja erottaa sairaanhoitajattaret ja heidän apulaisensa sekä myöntää heille palvelusloma;

vastata sairaalan konekaluvarastosta ja arkistosta;

määrätä potilaiden ottamisesta sairaalaan ja sijoittamisesta siellä sekä heidän poistamisestaan kohta kun se harkitaan käyvän päinsä;

kunnes asiasta toisin määrätään, ainakin kahdesti vuoteen, kerran kylmenpänä ja toisen lämpimämpänä vuodenaikana, käydä kaupungin ulkopuolelle sijoitetuissa mielisairaiden siirtoloissa antamassa lääkärinhoitoa ja tarkastamassa mielisairaille annettua hoitoa;

pitää silmällä sairaalan talousosastoa sekä hallitukselle antaa ehdotukset ja lausunnot sairaalan taloutta ja hoitoa ynnä assistenttien asettamista koskevissa asioissa; niin myös muutoin noudattaa sekä tätä sääntöä ja voimassa olevia asetuksia että myös sairaalahallituksen ja Terveydenhoitolautakunnan hänelle antamia määräyksiä.

11 §.

Ylilääkärillä on oikeus saada vuosittain kuukauden virkaloma Terveydenhoitolautakunnan hyväksymänä aikana, ja hoitaa hänen virkaansa silloin se assistenttilääkäri, jonka Terveydenhoitolautakunta siihen määrää.

Äkillisen esteen saatuaan on hänen siitä ilmoitettava Terveydenhoitolautakunnan puheenjohtajalle tai ensimmäiselle kaupunginlääkärille.

Sairaalan ylilääkärille ja assistenteille myöntää Terveydenhoitolautakunta virkavapauden sekä määrää heidän viransijaisensa.

12 §.

Assistenttilääkärien, joista toisen pitää asua sairaalassa, pääasiallisena velvollisuutena on:

olla apuna sairaanhoidossa sekä asianomaisen ylilääkärin harkinnan mukaan ja hänen valvontansa alaisena hoitaa erinäisiä potilaita taikka pienempiä sairaalan osastoja, kun nämä tehtävät heille annetaan;

avustaa asianomaista ylilääkärää päiväkirjanpidossa, ruoka- ja lääketilauksien, raporttien y. m. kirjoittamisessa;

soveltuvilta kohdin noudattaa ylilääkärille voimassa olevaa johtosääntöä; sekä

muutoin tarkoin vaarinottaa sekä näitä sääntöjä ja voimassa olevia asetuksia että hallituksen ja ylilääkärin antamia määräyksiä.

IV. Sairaalan ylihoitajattaresta ja hoitajattarista.

13 §.

Ylihoitajattaren ottaa sairaalan hallitus, ja on hänen virkatoiminnassaan noudatettava sairaalan hallituksen antamia määräyksiä.

14 §.

Hoitajattaret ja hoitajat ovat velvolliset kaikessa tarkoin noudattamaan ylilääkärin, assistenttilääkärien ja ylihoitajattaren antamia määräyksiä.

Varsinkaan ei heidän ole lupa ylihoitajattaren luvatta poistua sairaala-alueelta.

V. Sairaalan toimitsijasta.

15 §.

Toimitsijalla, joka otetaan määräämättömäksi ajaksi, mutta kuusikuukautisen molemminpuolisen irtisanomisen ehdolla ja jonka on pantava sairaalan hallituksen hyväksymä joko ylöskantotakaus, jossa vähintään kaksi henkilöä, joiden vakavaraisuus on asianmukaisesti todistettu, sitoutuu kumpikin omasta ja toisensa puolesta vastaamaan neljäntuhannen markan määrästä virassa toimitettavan rahainkannon sekä toimitsijan hoitoon uskottavain kaluston ja parselien arvon vakuudeksi, tai myös muu hallituksen hyväksymä saman määräinen vakuus sanottua tarkoitusta varten, on velvollisuutena:

hoitaa sairaalan taloutta ja kassavaroja sekä toimittaa kaikki siinä tarpeellinen kirjeenvaihto ja kirjanpito;

kantaa ja kuitata mitä sairaalalle kertyy tuloina sekä toimittaa maksunsuoritukset ja tehdä hallinnostaan tili sairaalahallitukselle;

päivittäin käydä sairaalan taloudenhoitoa varten määrätyissä huoneistoissa ja, niin usein kuin ylilääkäri vaatii tai siihen muutoin on aihetta, sairashuoneissakin, sekä silloin katsoa, että ylilääkärin määräyksiä järjestykseen ja puhtauteen nähden tarkoin noudatetaan;

lähinnä pitää silmällä sairaalan palvelijastoa;

ottaa ja erottaa sairaalan palvelusväki, niinkuin rengit, palvelijattaret, pesijättäret y. m.; velkoa ja asianmukaisessa järjestyksessä periä suorittamatta olevat potilaiden sairaanhoito- ja hautauskustannukset, niidenkin, jotka eivät ole Helsingissä asuvia tahi jotka ovat oikeutetut saamaan sairaanhoitoa valtion, yleisen laitoksen tahi yksityishenkilön kustannuksella; sekä

muutoin noudattaa mitä sairaalan hallitus ja johtaja näiden sääntöjen nojalla määräävät sekä hallituksen antamassa ohjesäännössä toimitsijan virkatoiminnasta sanotaan.

VI. Erityisiä säännöksiä.

16 §.

Sairaalaan otetun mielisairaana luona ei saa kukaan käydä eikä mielisairaana saa sallia poistua sairaalan alueelta ylilääkärin tietämättä ja lupaa antamatta; myöskään ei saa kirjeitä eikä muita asiakirjoja sairaalle toimittaa eikä hänen antamiaan edelleen lähettää, ellei ylilääkärillä ole ollut tilaisuutta niihin tutustua ja hän ole sallinut niitä edelleen toimitettavaksi.

17 §.

Mielisairailta on teetettävä kykynsä mukaista työtä ja heille varattava tilaisuutta oleskelemaan ja työskentelemään ulkosalla.

Tämän seikan järjestämiseksi käyttököön ylilääkäri apunaan sairaalan toimitsijaa.

18 §.

Mitä näissä säännöissä sanotaan mielisairaista, koskee myös sellaisia langettavaa tautia sairastavia henkilöjä, jotka tautinsa laadun johdosta on sairaalaan otettava.

19 §.

Se, joka katsoo olevan syytä valitukseen sairaalan virkamiehiä tahi palvelijoita vastaan, tehkoon siitä kirjallisen ilmoituksen sairaalan hallitukselle, joka asian laadun mukaan joko itse päättää asiassa tahi lykkää sen Terveystoimituslautakunnan ratkaistavaksi.

Ehdotus muutoksiksi ja lisäyksiksi Helsingin kaupungin ja Helsingin Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön välillä voimassa olevan, helmikuun 15 päivänä 1908 tehdyn toimilupakirjan määräyksiin.

HELSINGIN

RAHATOIMIKAMARI.

Helsingissä,
huhtik. 7 p:nä 1913.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 228.

Sittenkun Helsingin Kaupunginvaltuusto, ostamalla osake-enemmistön, oli tullut tšekäläisen Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön pääosakkaaksi ja myös uusi Johtokunta oli valittu, lähetti Rahatoimikamari viime maaliskuun 22 päivänä Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön Johtokunnalle kirjelmän pyynnöllä että Johtokunta ottaisi uudestaan käsiteltäväksi Kamarin aikaisemmin tekemän, mutta yhtiön silloisen Johtokunnan epäämän ehdotuksen Helsingin kaupungin ja Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön väliseksi, erinäisten uusien raitiotielinjain toimilupaa koskevaksi lisäsopimukseksi. Vastaukseksi tähän sai Rahatoimikamari Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön Johtokunnalta viime maaliskuun 29:nä päivätyn kirjelmän, jossa pyydettiin oikeutta saada heti ryhtyä rakentamaan

- 1) linjaa Hämeenkadulta Sture- ja Porvoonkadun risteykseen,
- 2) linjaa Hämeenkadulta Diakonissalaitokseen,
- 3) Tehtaankadun linjan kaksoisraiteista jatkoa mainitun kadun ja Perämiehenkadun risteykseen sekä yksiraiteista silmukkaa korttelin N:o 120 ympäri.

Sen ohessa esitti Johtokunta että, mitä ehdotetun lisäsopimuksen muihin kohtiin tulee, komitea, jossa olisi sekä kaupungin että yhtiön edustajia, asetettaisiin asiaa tarkemmin valmistelemaan. Tähän myöntyen on Rahatoimikamari maaliskuun 31 päivänä pitämässään kokouksessa kaupungin edustajiksi mainittuun komiteaan valinnut kaupungininsinööri Idströmin, Kamarin jäsenen Stjernvallin ja allekirjoittaneen Estlanderin, mutta ei katsonut voivansa ryhtyä muuhun toimenpiteeseen asiassa, ennenkuin komitea oli lausuntonsa antanut.

Sittemmin on komitea, jonka jäseniksi Johtokunta puolestaan oli valinnut insinöörit Rosbergin ja Souranderin sekä fil. tri Rosenqvistin, erinäisiä kertoja kokoon-

nuttuaan päättänyt sekä Kaupunginvaltuuston että yhtiökokouksen hyväksyttäväksi esittää ehdotuksen erinäisiksi muutoksiksi ja lisäyksiksi Helsingin kaupungin ja Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön välillä voimassa olevan, helmikuun 15 päivänä 1908 tehdyn toimilupakirjan määräyksiin. Tätä ehdotusta ovat sittemmin Rahatoimikamari ja Johtokunta käsitelleet, yhtyen tämän oheiseen, jonkun verran muutettuun lisäsopimusehdotukseen (Liite I).

Puheenalaiseen ehdotukseen nähden saa Rahatoimikamari huomauttaa seuraavia seikkoja ja näkökohtia, jotka ovat vaikuttaneet Rahatoimikamarin kantaan asiassa.

Niinkuin ehdotuksesta näkyy, on siinä Rahatoimikamarin ja Osakeyhtiön välisissä aikaisemmissa neuvotteluissa Kamarin taholta esitetyt toivomukset pääasiallisesti otettu huomioon mitä tulee uusiin linjoihin, tariffirajaan ja niiden linjain liikennöitämiseen, jotka kaupunki ehkä vastedes teettää vahvistetun kaupunginasemakaavan ulkopuolelle. Ehdotukseen tulleet muutokset ja lisäykset on tehty niiden yhtiön taholta lausuttujen toivomusten täyttämiseksi, jotka asiaa edelleen harkitessa on havaittu oikeutetuiksi.

Ehdotukseen on ensinnäkin pantu ne lisämääräykset, jotka ovat tarpeelliset niitä uusia linjoja silmälläpitäen, joille toimilupa olisi myönnettävä, mutta sen lisäksi on myös muutettu erinäisiä nykyään voimassa olevan toimilupakirjan pykäläiä, joiden säännökset ovat syystä tahi toisesta kaivanneet korjausta ja jotka sentähden vastedes lakkaisivat voimassa olemasta.

Mitä 1 §:än tulee, huomautettakoon että nykyinen raitiotieverkko käsittää noin 17 kilometriä kaksoisraidetta ja että yhtiö on velvollinen 1915 vuoden alusta lähtien kunkin seuraavan viisivuotiskauden kuluessa laajentamaan verkkoa enintään 2 kilometrillä kaksoisraidetta. Katajanokan korttelia N:o 148 ympäröivä silmu sekä Tehtaankadun linjan jatko korttelia N:o 120 ympäröivine silmuineen poisluettua on yhtiö velvollinen vuosina 1915—1920 rakentamaan lisää noin 1,2 kilometriä kaksoisraidetta. Mutta sen lisäksi yhtiö sitoutuisi vuosina 1913—1920 rakennuttamaan ja liikennöimään edellä mainitut kaikkiaan 7,9 kilometrin pituiset linjat, eli siis yhteensä 9,1 kilometriä, jommoisen raidepituuden rakentamiseen tarvitaan noin 1,800,000 markan pääoma. Vastaako esillä oleva rakennusohjelma kaikilta kohdin puheenalaisen ajanjakson kuluessa tapahtuvan kehityksen vaatimuksia, on tietenkin sen varassa, kuinka nopeasti asutus kaupungin rakennetuilla ja rakennettaviksi luovutetuilla alueilla samaan aikaan kasvaa, mutta Rahatoimikamari on kuitenkin puolestaan arvellut suunniteltujen linjain pääasiassa voivan tyydyttää tarpeet. Vähäisenä lisävarana on sitä paitsi edellä mainittu 1,2 kilometrin pituinen kaksoisraide, jonka Osakeyhtiö on velvollinen rakentamaan Kaupunginvaltuuston määräyksen mukaan. Vuonna 1920 alkaa yhtiölle uusi 2 kilometrin rakennusvelvollisuus, jonka Kaupunginvaltuusto voi, jos tarpeelliseksi katsoo, määrätä yhtiön heti tuohon aikaan täyttämään. Siihen katsoen että kaupunki voimassa olevan toimilupakirjan mukaan on oikeutettu lunastamaan koko raitiotielaitoksen vuonna 1933, ei yhtiötä liene vel-

voitettava vuosina 1920—1933 sanottavassa määrässä rakentamaan kannattamattomia raitiotielinjoja. Jos tuollaiset linjat kunnallispoliittiselta kannalta osottautuvat tarpeelliseksi, täytyy kaupungin itse ne rakentaa tahi myös antaa yhtiölle tarpeellinen takuu siitä, että sille puheenalaisista linjoista koituneet omat kustannukset (välittömät liikennekustannukset sekä rakennuspääoman korko ja kuoletus) tulevat korvatuiksi. Liikenneteknilliseltä kannalta tarpeelliseksi osottautuvat linjat eli semmoiset, joitten voi laskea alun pitäen tuottavan riittäviä tuloja, on sitä vastoin tietenkin yhtiön rakennettava ja liikennöitävä kaupungin takaamatta.

Mitä ehdotettuihin uusiin linjoihin tulee, on Rahatoimikamarin alkuperäiseen ehdotukseen tehty eräitä muutoksia sekä linjain suuntaan että rakennusaikaan nähden. Niinpä on Rahatoimikamari ollut yksimielinen siitä, että aikaisemmin ehdotettua Kallion halki idästä länteen pitkin Helsinginkatua kulkevaa linjaa ei ensinkään rakennettaisi tässä puheena olevan ajanjakson kuluessa, enempää kuin Hermannin ja Vanhankaupungin välistä sekä Lätisen Viertotien ja Fredriksbergin eteläpuolisen rautatienalimenokohdan välistä linjaakaan. Näistä linjoista ei Kallion halki idästä länteen kulkeva näy käyvän liikenneolojen kannalta tarpeelliseksi puheenalaisen ajan kuluessa; joka tapauksessa näyttää muiden ehdotettujen linjain rakennuttaminen kunnallispoliittiselta kannalta tarpeellisemmalta ja myöskin yhtiön kannalta katsoen tuottavammalta. Siihen nähden että asutus kaupungin omistamilla Hermannin pohjoispuolisilla alueilla on sangen harvaa, käsittäen noin 1,500 henkilöä, eikä mainittavaa väkiluvun lisäännystä ole lähivuosina odotettavana, ennenkuin lopullinen kaupunginasemakaava on laadittu ja tasoitustöitä teetetty, ei Rahatoimikamari ole katsonut yhtiötä olevan velvoitettava rakentamaan linjaa pitemmälle kuin vanhaan kaupunginporttiin asti Hermannissa. Jos kaupunginviranomaiset, sen johdosta että Viikin kapteeninvirkatalo ehkä yhdistetään kaupunkiin, katsoisivat tarpeelliseksi puheenalaisen ajanjakson kuluessa ulottaa raitiotien Vanhankaupunkiin tahi vieläkin pitemmälle Viikin maatilaa alueelle, lienee kaupungin, niinkuin edellä huomautettiin, itse rakennettava tämä linja, jolla yhtiö sitten harjoittaisi liikennettä. Sama on laita Käpylän vierelle suunniteltuun kaupunginosaan vievän linjan. Kenties voisi kaupunki näillä linjoilla järjestää auto-omnibusliikenteen, kunnes asutusolot vaativat muita liikennevälineitä. Mitä kolmanteen eli Lätiseltä Viertotieltä Fredriksbergin eteläpuoliseen rautatienalimenokohtaan kulkevaan linjaan tulee, on Rahatoimikamari tosin pitänyt tämän linjan rakentamista kaupungin kannalta suotavana, mutta ei ehdottomasti välttämättömänä, koska Kallion halki mainittuun alimenokohtaan ulottuvaa linjaa myös voivat käyttää Böhlen esikaupungin asukkaat sekä kaupungin uuteen kulkutautisairaalaan ja suurelle urheilukentälle suuntautuva liikenne. Sitä vastoin on Kamari edellyttänyt yhtiön oman edun vaativan kutakuinkin kohdakkoin rakennuttamaan tämän linjan, koska siten aikaansaataisiin liikenneteknilliseltä kannalta sopiva yhdyslinja Kallion ja Töölön linjain välille. Ruusulasta Munkkiniemenkadun ja Lätisen Viertotien risteykseen kulkevaa linjaa ei ole katsottu olevan vaatiminen rakennettavaksi Snellmaninkadulle, vaan aino-

astaan Munkkiniemenkadulle asti, koska on mahdollista, että kaupungin ja Aktiebolaget M. G. Stenius yhtiön kanssa aikaansaadaan sen suuntainen sopimus, että mainittu yhtiö rakennuttaa tämän linjan, jossa tapauksessa Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiö aikaisemmin tehdyn sopimuksen mukaan on velvollinen sitä liikennöimään.

Muut ehdotetut linjat ovat samat kuin Rahatoimikamarin aikaisemmin vaatimat.

Mitä eri linjain rakennusaikaan tulee, on Rahatoimikamari ollut yksimielinen siitä, että Kallion halki pohjoisesta etelään kulkeva linja olisi ensiksi ja jo kuluvana vuonna rakennettava. Olisi ollut suotava, että koko linja Eläintarhan rautatiehen asti olisi voitu tänä vuonna rakentaa. Kaksi seikkaa kuitenkin tekee tämän mahdolltomaksi. Varastossa olevat raitiotiekiskot eivät riitä koko linjan teettämiseen, ja vähän tahi tuskin mitään toiveita on, että kuluvana vuonna enää saataisiin ajoissa hankituksi riittävää määrää uusia kiskoja. Mutta tähän katsomatta ei puheenalaista linjaa käy kuluvana vuonna rakentaminen pitemmälle kuin Kajaanin- ja Viipurinkadun risteykseen, syystä että kysymystä, onko mainittu linja sopiva johtaa pitkin Viipurin- vai Karjalankatua, täytyy nykyään pitää avoimena, mutta Viipurinkatua ei vielä ole tasoitettu pitkin pituuttaan. Täyttääkseen kuitenkin, mikäli mahdollista, näissä osissa kaupunkia olevain talonomistajain monasti lausuman toivomuksen on Rahatoimikamari ehdottanut, että tämä linja kuluvana vuonna rakennettaisiin Kajaanin- ja Viipurinkadun eikä, niinkuin Rahatoimikamari aikaisemmin oli katsonut riittäväksi, Porvoon- ja Sturekadun risteykseen asti. Sitä vastoin rakennettaisiin linjan jälellä oleva osa sikäli kuin katuja ehditään tasoittaa, ei kuitenkaan ennen vuotta 1915, johon aikaan puheenalaiset kaduntasoitukset ainakin osittain on ehditty teettää.

Mitä Hämeenkadun—Diakonissalaitoksen linjaan tulee, on Osakeyhtiö tosin ehdottanut sen rakennettavaksi kuluvana vuonna ja ajatellut linjan ulotettavaksi Diakonissalaitokseen asti, jota paitsi yksiraiteinen silmukka teetettäisiin korttelin N:o 310, vaihtoehtoisesti korttelin N:o 303 ympäritse. Jotta kuitenkin linja N:o 1 voitaisiin tänä vuonna rakentaa Kajaanin—Viipurinkadulle asti, on Rahatoimikamari ollut sitä mieltä että ensinmainitun linjan rakentaminen saisi jäädä vuoteen 1914.

Viimeksi mainittuna vuonna rakennettaisiin myöskin Sörnäs—Hermannin sekä Ruusulan—Munkkiniemenkadun linjat. Ensimmäisen linjan rakennuttamisen lykkääminen mainittuun vuoteen johtuu osin kiskojen puutteesta, osin ja pääasiallisimmin siitä, että Sörnäs rautatien poikki vievä nykyinen silta on liian kapea ja ehkä rakenteeltaan liian heikko jotta siihen kävisi sijoittaminen kaksoisraiteen. Onko puheenalaisen sillan levittäminen ja lujittaminen kaupungin vai valtionrautateiden asia, on vielä ratkaisematta. Mutta kun Rautatiehallitus nykyään lienee hankkeissa laajentaa Sörnäs radan kaksiraiteiseksi ja sen täytynee teettää uusi silta mainitun radan poikki, on Rahatoimikamari tässä asiassa ryhtynyt keskusteluihin Rautatiehallituksen kanssa jotta uusi silta rakennettaisiin mahdollisimman pian. Kunnes niin on tehty, käy raitiotieliikennettä Itäisellä Viertotiellä vain vai-
voin laajentaminen.

Vuosina 1916—1920 rakennettaisiin myöskin keskuslinja Töölön halki pohjoisesta etelään. Tämän linjan rakennustyöt alotettaisiin vuonna 1916 sekä suoritettaisiin, asutusoloista ja liikenteen vaatimuksista sekä yhtiön rahavaroista riippuen, lähinnä seuraavina vuosina loppuun. Sen lopullista suuntaa tuskin käynee nykyään määrääminen, vaan olisi Kaupunginvaltuuston yksissä neuvoin yhtiön kanssa ratkaistava tämä asia.

Ne kaksoisraiteet, mitkä yhtiö voimassa olevan toimilupakirjan mukaan on velvollinen rakentamaan viisivuotiskautena 1915—1919, sijoitettaisiin linjoille, jotka Kaupunginvaltuusto viime kädessä hyväksyy ja jotka rakennettaisiin ainoastaan sillä edellytyksellä että Kaupunginvaltuusto tahi yhtiö sen katsoo tarpeelliseksi, minkätähden Rahatoimikamarin mielestä ei ole ollut syytä kajota tähän kuuluviin kysymyksiin. Aika, jonka kuluessa koko tämä rakennusohjelma toteutetaan, täytyy tietysti viime kädessä jäädä Kaupunginvaltuuston harkinnan varaan, koska tietenkään ei voi tulla kysymykseen että vaadittaisiin laajentamaan raitiotieverkkoa alueille, joiden liikennetarve ei sitä vaadi.

Tämän ohjelman mukaan tulisi uusia raitiotielinjoja rakennettavaksi

vuonna 1913	1,450	metriä	kaksoisraidetta
» 1914	3,100	»	»
» 1915	700	»	»
» 1916	2,650	»	»
» 1917			
» 1918	1,200	»	»
» 1919			
» 1920			

eli kahdeksana vuonna keskimäärin 1,135 metriä kaksoisraidetta, johon tarvitaan rakennuspääomaa noin 250,000 markkaa vuodessa.

2 §:än nähden on Rahatoimikamari tahtonut huomauttaa, että tähän pykälään pantujen määräyksien tarkoituksena on varata kaupungille tilaisuus uusien linjain rakentamiseen niiden lisäksi, joita varten Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiölle on myönnetty toimilupa. Nykyään voimassa olevan toimilupakirjan mukaan on yhtiö velvollinen omalla liikkuvalla kalustollaan kaupungin rakennuttamilla raitiotielinjoilla *vahvistetun kaupunginasemakaavan alueella* pitämään voimassa säännöllistä raitiotieliikennettä. Tämä velvollisuus on nyt laajennettu ja ulotettu *kaupunkiin yhdistetylle alueelle* rakennettaviin linjoihin. Niinkuin jo edellä huomautettiin puheen ollessa siitä, miksi on luovuttu vaatimasta Hermannin—Vanhankaupungin, ehdollisesti Hermannin—Käpylän linjan rakentamista, varaa tämä säännös kaupungille tilaisuuden raitiotieliikenteen aikaansaamiseen tarvitsematta kaupungin siihen käyttää omaa liikkuvaa kalustoaan. Tämä etu on sangen tärkeä päätettäessä kaupungin alueen laitaosissa noudatettavasta asuntopolitiikasta. Sillä alun pitäen lukemalla suunni-

tellun asutusalueen perustamiskustannuksiin myöskin raiteiden laskemisesta olevat kustannukset voi kunta saada selvän käsityksen laitoksen kokonaiskustannuksista ja laskea minkä verran tuloja asutushankkeesta on odotettavana. Rahatoimikamari ei kuitenkaan pidä suotavana, että Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiö velvoitetaan omalla kustannuksellaan ja omalla liikkuvalla kalustollaan liikennöimään noita monastikin usean kilometrin pituisia linjoja, joista vuosikausiin ei olisi mainittavia tuloja eikä missään tapauksessa vähintäkään voittoa, vaan päin vastoin tuntuvaa tappiota. Jos raitiotiet olisivat kunnallinen laitos, voisi kaupunginhallinto yhtä yritystä suosiakseen vähentää jonkin toisen kannattavuutta, vaikkei tähän asti näin ole menetelty kunnan teknillisiin liikeyrityksiin nähden. Näihin nähden on kaupunki noudattanut sitä menettelyä, että on laitoksille korvannut niiden omat kustannukset, mikäli näitä on johtunut kaupungin käyttämästä tavarasta. Mutta kun tässä tapauksessa on kysymys yksityisestä yhtiöstä, on Rahatoimikamarin mielestä tarpeellista huomiota pantava yksityisetuun eikä missään tapauksessa asetettava ankarampia, vaan päin vastoin lievempiä ehtoja. Tähän nähden on Kamarin mielestä ollut aikaisempaan ehdotukseen pantava näin kuuluva lisäys: «ja kaupunki takaa Osakeyhtiölle sen harjoittamasta liikenteestä johtuvat omat kustannukset». Yhtiön taholta on huomautettu, että sen on liikeyrityksenä mahdoton sitoutua omalla liikkuvalla kalustollaan liikennöimään kaikkia niitä linjoja, joita kaupunki ehkä havaitsee asutuspolitiikkansa vaativan rakentamaan kaupunkiin yhdistetylle alueelle. On nimittäin varsin todennäköistä, etteivät näiden linjain liikennetulojen lähimainkaan korvaisi yhtiön menoja. Jos sitä vastoin kaupunki takaisi yhtiölle sen liikennöimisestä johtuvat omat kustannukset, joiden laskemisen perusteet on edellä mainittu, muuttuisi asia yhtiön kannalta aivan toiseksi. Todennäköistä kyllä on, että yhtiön täytyisi vuosikautia liikennöidä näitä linjoja voittoa saamatta, mutta toiselta puolen ei yhtiön myöskään tarvitsisi kärsiä suoranaista tappiota. Tällaisessa tapauksessa tietenkin olisi kaupunginviranomaisten asia määrätä liikennetaksa ja kulkuvuorot. Seuraukset siitä, että taksa ja kulkuvuorot määrätään muita kuin liikennäkökohtia silmälläpitäen, kohtaisivat tietenkin etusijassa kaupunkia.

Raitioteiden käyttövoimaa koskevasta asiasta on Rahatoimikamari kaupungin teknillisten laitosten Hallitukselta saanut järempänä seuraavan kirjelmän (Liite II), jossa tehdyn tarjouksen yhtiö voinee pääkohdissaan hyväksyä. Rahatoimikamarin ehdotuksen mukaisesti on yhtiö niinmuodoin tässäkin kohden noudattanut kaupungin toivomuksia.

Rahatoimikamari on katsonut olevan syytä tehdä aikaisemman ehdotuksensa 4 §:än lisäys, josta selvemmin käy näkyviin, mitä velvollisuuksia yhtiöllä on kulkuvuorojen lukuun ja päivittäiseen liikennöimisaikaan nähden, jota paitsi siinä määrätään korkein yksinkertaiselta matkalta kannettava maksu. Viimeksi mainitussa kohden on sovittu siitä, että maksu on oleva enintään 15 penniä, vaikka linjat tuntuvasti pitenevät, ja on tämä myönnytys johtunut siitä, että Rahatoimikamari on luopunut vaatimasta Hermannin—Vanhankaupungin linjan rakentamista. Kamarin

mielestä ei kuitenkaan ole ollut kohtuutonta määrätä, että matkasta edellä mainittujen päätekohtain pohjoispuolisilla yhtiön linjoilla saa kantaa enintään 15 pennin lisämaksun. Rahatoimikamarin alkuperäisessäkin ehdotuksessa oli samansuuntainen määräys.

Näin ollen käy Rahatoimikamarin alkuperäisen ehdotuksen 5 §:n haitatta poistaminen.

5 §:än pantujen määräysten tarkoituksena on ainoastaan nykyään voimassa olevan toimilupakirjan 7 §:n b) momentin selventäminen, koska sen säännökset ovat tähän asti toisinaan aikaansaaneet väärinkäsitystä.

Rahatoimikamarin alkuperäisen ehdotuksen 7 § on muuttuneiden olojen johdosta tarpeettomana poistettu.

Sama on laita lisämääräyksen, jota Rahatoimikamari aikaisemmin vaati tehtäväksi voimassa olevan toimilupakirjan 11 §:än.

Lisäksi on Rahatoimikamari katsonut voivansa puoltaa muutosta voimassa olevan toimilupakirjan 13 §:n säännöksiin, jotka koskevat poliisin oikeutta maksutta ja rajoittamattomin luvuin matkustaa yhtiön raitioteilla. Tätä muutosehdotusta perustellaan tämän oheisessa Kamariin lähetetyssä Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön esityksessä (Liite III), jonka Kamari on havainnut kaikin puolin ansaitsevan huomiota ja hyväksymistä. Rahatoimikamari on kuitenkin tahtonut kiinnittää Kaupunginvaltuuston huomiota siihen Kamarin aikaisemmin esittämään välitysehdotukseen, ettei poliisilla olisi ensinkään oikeutta maksutta käyttää yhtiön raitioiteita, mutta että yhtiö sitä vastoin antaisi poliisilaitoksen käytettäväksi tarpeellisen määrän yksinomaan virkapukuisille poliisikonstaapeleille aiottuja matkalippuja 7,5 pennin hinnasta.

Edellä esitetystä Kamarin muiden jäsenten kannasta eriyvän mielipiteen on lausunut jäsen *Hertzberg*, joka puolestaan on ollut sitä mieltä, että Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiö olisi puheenalaisessa lisäsopimuksessa velvoitettava rakentamaan Hermannin—Vanhankaupungin linjan sekä Töölöstä Eläintarhan halki Kallioon kulkevan yhdyslinjan, niin myös ettei kaupunginviranomaisten olisi myönnyttävä siihen, että kaupunki vastedes itse rakennuttaisi linjat, jotka kaupungin asutuspoliitiikan johdosta ehkä osottautuvat tarpeellisiksi ja joita linjoja yhtiö liikennöitsisi sillä ehdolla että kaupunki sitoutuu tuloista takuuseen.

Ilmoittaen nämä Rahatoimikamarin ja Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön Johtokunnan välisten neuvottelujen tulokset Kaupunginvaltuustolle, samalla mainiten että samallinen ehdotus alistetaan Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön yhtiökokouksen tutkittavaksi ja hyväksyttäväksi, esittää Rahatoimikamari kunnioittaen että Kaupunginvaltuusto päättäisi

hyväksyä puheenalaiset ehdotukset muutoksiksi ja lisäyksiksi Helsingin kaupungin ja Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön välillä voimassa olevan, helmikuun 15 päivänä 1908 tehdyn toimilupakirjan määräyksiin.

Siinä tapauksessa että Valtuusto hyväksyy tämän ehdotuksen, lienee myös tarpeelliset varat osotettava ketokiveyksen teettämiseen niihin kaupungin katuosiin, joihin raitiotielinjoja on ehdotettu rakennettaviksi vuonna 1913. Kaupungin Rakennuskonttorin laatiman likimääräisen kustannusarvion mukaan tarvittaisiin tähän tarkoitukseen kaikkiaan 29,600 markkaa. Kun puheenalaisten katuosain kiveys joka tapauksessa olisi lähiaikoina ollut teetettävä ja tämän työn suorittaminen on epäämätön ehto raitiotielinjan rakentamiselle Kallion halki, on Rahatoimikamari katsonut olevan kunnioittaen ehdottaminen Kaupunginvaltuuston päätettäväksi

että ne Kalliassa olevat kaupungin katuosat, joihin raitiotie on ehdotettu rakennettavaksi, on kuluvana vuonna päällystettävä ketokivillä sekä tähän tarvittavat varat, 29,600 markkaa, edeltäpäin maksettava kaupunginkassasta; niin myös

että tämä määräraha on pantava ensintulevan vuoden menosääntöön.

Lopuksi saa Rahatoimikamari puoltaa Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön anomusta että yhtiö oikeutettaisiin

jatkamaan Tehtaankadun linjaa kaksoisraiteella mainitun kadun ja Perämiehenkadun risteykseen sekä yksiraiteisella silmukalla korttelin N:o 120 ympäri; niin myös

että yhtiö saa tämän lisärakennuksen lukea välikirjan mukaiseen lisärakennusvelvollisuuteensa vuosina 1915—1919.

Erinäiset Kaupunginvaltuustolle annetut, Rahatoimikamariin lähetetyt anomukset uusien raitiotielinjain rakennuttamisesta kaupungin alueen eri osiin palautuvat tämän mukana. Eri lausuntoa näistä asioista ei Rahatoimikamari ole pitänyt tarpeellisena, koska edellä oleva ehdotus koskee kaikkia puheenalaisia esityksiä.

Rahatoimikamarin puolesta:

Alexis Gripenberg.

Georg Estlander.

Ehdotus muutoksiksi ja lisäyksiksi Helsingin kaupungin ja Helsingin Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön välillä voimassa olevan, helmikuun 15 päivänä 1908 tehdyn sopimuskirjan määräyksiin.

(Rahatoimikamarin ja Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiön Johtokunnan yhteisesti laatima.)

Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiö oikeutetaan rakentamaan kaksoisraiteita ja niitä liikennöitämään 11, 12, 13, 14 ja 15 kaupunginosassa sekä Meilahden, Vallilan ja Hermannin alueilla.

1 §.

Osakeyhtiö sitoutuu, katsomatta voimassa olevan toimilupakirjan 1 §:n määräyksiin raitiotieverkon asteettaisesta laajentamisesta kahdella kilometrillä kunkin viisivuotiskauden kuluessa, vuodesta 1915 lukien, allamainittuina vuosina rakentamaan seuraavat uudet linjat Kaupunginvaltuuston antamain, linjain suuntaa koskevain yksityiskohtaisten määräysten mukaan, sekä niitä liikennöimään, nimittäin:

1) Hämeenkadun—Eläintarhan linjan.

Tämä linja liittyy nykyiseen raitiotieverkkoon Hämeenkadun ja Toisen linjan risteyksessä sekä kulkee pitkin Porthaninkatua, Viidettä linjaa, Kaarlenkatua, Helsinginkatua, Läntistä Brahekatua, Porvoonkatua ja Karjalan-(vaihtoehtoisesti Viipurin-)katua Eläintarhaan Fredriksbergin eteläpuoliseen rautatien alimenokohtaan. Tätä linjaa rakennetaan Hämeenkadun—Viipurin- ja Kajaaninkadun risteyksen välinen osa vuonna 1913 ja jällellä oleva osa sitä myöten kuin katuja tasoitetaan, ei kuitenkaan aikaisemmin kuin vuonna 1915.

2) Hämeenkadun—Diakonissalaitoksen linjan.

Linja, joka alkaa Hämeenkadun ja Toisen linjan risteyksestä sekä jatkuu pitkin viimeksi mainittua katuja Alppikadulle, tehden yksiraiteisen silmukan korttelin N:o 310 tahi korttelin N:o 303 ympäri, rakennetaan vuonna 1914.

3) Itäisen Viertotien—Hermannin linjan.

Linja alkaa Itäisen Viertotien ja Vilhonvuorikadun risteyksestä sekä kulkee mainittua Viertotietä pitkin vanhalle kaupunginportille saakka. Linja on Sörnäsän linjan jatkoa ja rakennetaan vuonna 1914.

4) Etelästä pohjoiseen käyvän Töölön linjan.

Tämä linja, jonka suunta jätetään Kaupunginvaltuuston vastaisen harkinnan varaan, rakennetaan vuosina 1916—1920 eri osissa Kaupunginviranomaisten ja Osakeyhtiön välisen tarkemman sopimuksen mukaan.

5) Ruusulan—Munkkiniemenkadun linjan.

Linja jatkuu nykyisestä Töölönlinjasta Läntisen Viertotien ja Munkkiniemenkadun risteykseen sekä rakennetaan vuonna 1914.

Kaupunginvaltuusto ei saa, Osakeyhtiön tehtyä asiassa esityksen, kieltää Osakeyhtiöltä oikeutta lykätä edellämainittujen linjain rakennuttamista toistaiseksi, jos havaitaan, ettei niiden rakentaminen ylempänä määrätyn ajan kuluessa ole tarpeellinen.

2 §.

Helsingin kaupunki oikeutetaan kaupunkiin yhdistetylle alueelle rakentamaan omia, Osakeyhtiön verkkoon liittyviä raitiotielinjoja, jossa tapauksessa Osakeyhtiö on velvollinen omalla liikkuvalla kalustollaan ja omalla kustannuksellaan pitämään voimassa säännöllistä raitiotieliikennettä näillä linjoilla, ja kaupunki takaa Osakeyhtiölle sen harjoittamasta liikenteestä johtuvat omat kustannukset.

3 §.

Osakeyhtiö on velvollinen vaunujen käyttövoimana kaikilla raitiotielinjoilla käyttämään kaupungin sähkötehtaan antamaa sähkövoimaa erityisen hankintasopimuksen ehtojen mukaisesti.

4 §.

Liikennettä edellä mainituilla linjoilla pidetään voimassa Maistraatin vahvistaman kulkusuunnitelman mukaan, noudattamalla voimassa olevan toimilupakirjan 6 §:n b) ja d) momentissa olevia määräyksiä.

Jos Osakeyhtiö vastedes rakentaa ja liikennöitsee linjoja, jotka sijaitsevat Itäisen Viertotien varrella sijaitsevasta kaupunginportista Läntisen Viertotien ja Snellmaninkadun risteykseen käyvän rajalinjan pohjoispuolella, on Osakeyhtiö oikeutettu matkalta näillä linjoilla kantamaan enintään 15 pennin lisämaksun.

5 §.

Osakeyhtiö velvoitetaan kustantamaan laitimmaisten kiskojen välisen sekä 30 sm niiden ulkopuolelle ulottuvan katu- ja tiepinnan kunnossapidon. Tähän ei kuitenkaan kuulu velvollisuutta uudella aineella päällystää mainittua katu- tai tiepintaa.

6 §.

Virkapukuisilla poliisimiehillä on oikeus maksuttomaan matkaan käyttää enintään kahta joutilasta sijaa Osakeyhtiön raitiovaunujen etumaisella vaunusillalla; ja on Osakeyhtiö velvollinen Rahatoimikamarin käytettäväksi asettamaan 40 maksuttomaan matkaan Osakeyhtiön raitiotielinjoilla oikeuttavaa lippua kaupungin palveluksessa oleville henkilöille annettaviksi.

HELSINGIN KAUPUNGIN
TEKNILLISTEN LAITOSTEN HALLITUS.

Helsingissä,

huhtik. 5 p:nä 1913.

Helsingin Rahatoimikamarille.

N:o 332.

Viitaten Kamarin sihteerin, maisteri Estlanderin sähkötehtaalle tekemään suulliseen tiedusteluun, joka koski virran antamista tehtaasta raitioteiden käyttövoimaksi, saa Hallitus, asiaa käsiteltyään, kunnioittaen puoltaa sellaista hankintaa seuraavilla ehdoilla:

Yhtiö on velvollinen raitioteiden käyttöön, s. o. vaunujen kuljettamiseen ja valaistamiseen, käyttämään yksinomaan kaupungin sähkötehtaan antamaa sähkövoimaa. Voima annetaan 550—650 voltin jännitteisenä tasavirtana sähkötehtaan eri asemilta tehtaan tarkemman määräyksen mukaan.

Raitioteiden käyttöön tarvittavasta sähkövoimasta yhtiö maksaa vuosikulutuksen noustessa 3 miljoonan kilowattituntiin — 10 penniä kilowattitunnilta; vuotenaan yli 3 miljoonan ja 5 miljoonan kwt asti käytetyltä määrältä 9,5 sekä 5 miljoonan kwt:n yli menevältä vuotuiselta kulutusmäärältä 9 penniä kilowattitunnilta. Maksu suoritetaan kuukausittain. Jos hiilenhinnat nousevat yli 38 markan tonnilta, korotetaan edellä mainittua hintaa $\frac{1}{10}$ pennillä kultakin markalta, minkä tonnihinta on kohonnut.

Voimankulutus mitataan asemille syöttökaapeliin lähtökohtaan sijoitetuilla sähkömittareilla, ja on yhtiöllä oikeus sopivina aikoina lukea nämä mittarit. Yhtiölle myönnetään niinkään oikeus omalla kustannuksellaan sähkötehtaan osottamiin paikkoihin asettaa omia mittarejaan sähkötehtaan mittarien sarjaan.

Voiman siirtämiseksi kontaktijohtoihin ja sen takaisinjohtamiseksi kiskoista nyt tahi vastedes tarpeelliset syöttö- ja palautusjohdot hankkii, sijoittaa ja voimassapitää sähkötehdas omalla kustannuksellaan. Sitä vastoin korvaa yhtiö sähkötehtaalle tämän välittömät kustannukset sellaisista muutos- ja muuttotöistä, joita raiteiden muutto tahi uudestälaskeminen taikka ylijohdaminen aiheuttaa siinä määrin, että sen vuoksi käy tarpeelliseksi muuttaa tahi siirtää sähkötehtaan johtoja. Raitiotieyhtiön nykyisistä syöttökaapeleista on sähkötehtaalla oikeus käyttää kaikki, minkä katsoo tarkoitukseen sopivan.

Yhtiö on velvollinen viimeistään heinäkuun kuluessa sen edellisenä vuonna, jonka kuluessa yhtiö haluaa saada johdot lasketuiksi, sähkötehtaalle antamaan täydelliset syöttö- ja palautusjohtojen suunnitelmat ynnä täydellisen laskelman raitiotielinjain suurimmasta virtatarpeesta ja johdoista, ja on sähkötehtaan nämä suunnitelmat tutkittava ja hyväksyttävä, ennenkuin niitä saa panna johtotöiden pohjaksi.

Syöttöjohdoissa, kontaktijohdoissa, kiskoissa ja palautusjohdoissa syntyvä jännityshukka ei vilkkaimmankaan säännöllisen liikenteen vallitessa saa kaikkiaan olla enempää kuin 12 % käyttöjännityksestä.

Raidejärjestelmän jännitysero, mitattuna minkä kahden kohdan välillä tahansa, ei saa olla 2 voltia suurempi vilkaimmankaan säännöllisen liikenteen aikana.

Raitiotieyhtiön tulee laitostaan ja liikettään järjestäessään mahdollisimman tarkoin ottaa huomioon sähkötehtaan asemain käyttöolot.

Mitä tulee kysymykseen että lisävirtaa annettaisiin jo ensi talvena, on Hallitus sitä mieltä että, jos on aikomus että sähkötehdas ottaisi koko virranhankinnan huolekseen keväällä tahi kesällä 1914, ei ole taloudellisesti edullista hankkia väliaikaisia laitteita täksi talveksi, vaan tulisi Raitiotieyhtiön itse huolehtia tarpeellisesta virrasta, siksi kunnes sähkötehdas voi ottaa koko virranhankinnan huolekseen; ja edellyttää Hallitus tämän voivan tapahtua jo kevättalvesta tahi kesällä vuonna 1914, sen mukaan kuin yhtiön kanssa tarkemmin sovitaan.

Helsingin kaupungin teknillisten laitosten Hallitus:

Hj. Schildt.

I. Savonius.

RAITIOTIE- JA OMNIBUS- OSAKEYHTIÖ

Helsingissä,
huhtik. 7 p:nä 1913.

Helsingin Rahatoimikamarille.

Helsingin kaupungin ja Raitiotieyhtiön välisen toimilupakirjan 13 §:n mukaan on kaupungin palveluksessa olevilla, virka-asioissa liikkuvilla poliisimiehillä oikeus maksutta käyttää joutilasta siltapaikkaa Osakeyhtiön raitiovaunuissa, etusijassa etumaisella sillalla.

Kun tietenkään ei ole ollut kaupungin tarkoitus säätää ehtoa, joka joko aiheuttaisi yhtiölle liian suuria tahi kohtuuttomia menoja tahi aikaansaisi suoranaista väärinkäyttöä, saamme Rahatoimikamarilta kunnioittaen pyytää tätä pykälää muutettavaksi. Ennenkuin teemme muutosehdotusta, perustelemme seuraavassa tätä pyyntöämme.

Eri vuosina toimitetut laskelmat ovat osottaneet, että virkapukuisten poliisien matkoja on ollut päivittäin keskimäärin:

1908.	1909.	1910.	1911.	1912.
1,800	1,614	1,843	1,863	1,833

Näiden lisäksi tulevat siviilipukuisten järjestyspoliisien ja etsiväin poliisien sekä välikirjan mukaan Rahatoimikamarin käytettäväksi annettujen vuosikorttien käyttäjain tekemät matkat. Jos oletetaan siviilipukuisten järjestyspoliisien ja etsiväin poliisien tekemän päivittäin keskimäärin ainoastaan 300 matkaa, ovat poliisit noin 7% koko matkustajaluvusta, mikä ei kaiketi milloinkaan ole ollut kaupungin tarkoitus.

Niinkuin seuraavasta taulukosta näkyy, ei ulkomailla ole katsottu olevan poliisille myöntäminen rajoittamatonta oikeutta ajaa raitiovaunussa, vaan on sitä sangen jyrkästi rajoitettu.

Kaupungeissa, joissa on kunnalliset raitiotiet:

- Wien. Ainoastaan «Sicherheits-, Gewölbe- & Finanzwache» on oikeutettu käyttämään etumaista vaunusiltaa, ja ainoastaan yksi mies kerrallaan.
- Basel. Poliisilla ei ole oikeutta vapaisiin matkoihin, mutta saa lunastaa 100 matkalippua 3 frangista tavallisen hinnan ollessa Frc 7:50.
- Zürich. 31 vapaakorttia sillä rajoituksella, ettei enempää kuin 3 miestä saa nousta saman vaunun etusillalle.

Malmö. 1 virkapukuinen poliisimies etusillalla.
Kööpenhamina. Poliisilla ei ole vapaita matkoja.

Osakeyhtiöitä.

Hagen in W.	3 miestä etusillalla.
Augsburg	2 » »
Tukholma	2 » »
Kristiania	2 » »
Königsberg } Stettin } Berlin }	ei ole mitään velvollisuuksia tässä kohden.

Jos nyt Helsingin oloja verrataan edellälueteltujen 12 kaupungin oloihin, esiintyy valituksenalainen epäkohta sangen räikeänä. Toimilupaehdotuksen aikanaan ollessa keskusteltavana (ks. Kaupunginvaltuuston pain. asiakirj. N:oja 2 ja 23 vuodelta 1907) huomautti muun muassa poliisimestari, että «väärinkäytöksiä kyllä on sattunut», minkä yhtiön virkailijatkin usein voivat todeta. Niinkuin edellä mainituista asiakirjoista käy selville, pitivät sekä Rahatoimikamari että v. t. poliisimestari kohtuullisena, että poliisi suorittaisi alhaisen maksun, esimerkiksi 7,5 penniä yksinkertaiselta matkalta.

Koska nykyoloissa ei kaiketi käyne myyminen ylimääräisiä alennuslippuja, minkätähden tämä ehdotus raukee, saamme Rahatoimikamarille ehdottaa, että toimilupakirjan 13 § muutettaisiin näin kuuluvaksi:

«Virkapukuisilla poliisimiehillä on oikeus maksuttomaan matkaan käyttää enintään kahta joutilasta sijaa Osakeyhtiön raitiovaunujen etumaisella vaunusillalla; ja on Osakeyhtiö velvollinen Rahatoimikamarin käytettäväksi asettamaan 40 maksuttomaan matkaan Osakeyhtiön raitiotielinjoilla oikeuttavaa lippua kaupungin palveluksessa oleville henkilöille annettaviksi.

Toivoen Rahatoimikamarin katsovan kohtuulliseksi pyyntöömme myöntyä olemme

Kunnioittaen

Helsingin Raitiotie- ja Omnibus-Osakeyhtiö:

Gustaf Sourander.

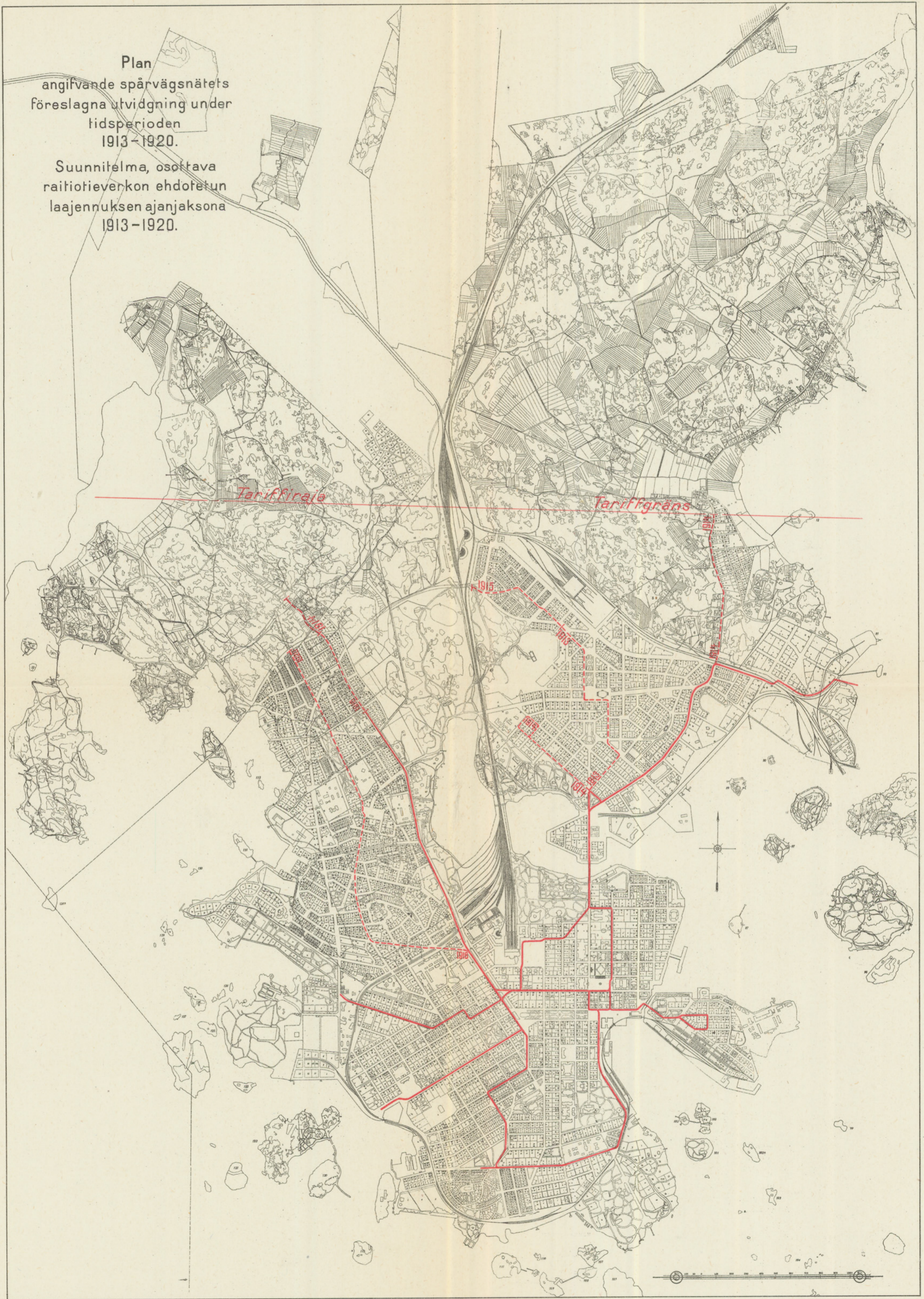

HELSINGISSÄ, SANOMAL- JA KIRJAP-OAKEYHTIÖN KIRJAPAINO, 1913.

Plan
angivande spårvägsnätets
föreslagna utvidgning under
tidsperioden
1913-1920.

Suunnitelma, osoittava
raitiotieverkon ehdotetun
laajennuksen ajanjaksona
1913-1920.

Lausunto asiasta, joka koskee kunnallisen teurastamon rakennuttamista Helsingin kaupunkiin.

HELSINGIN

RAHATOIMIKAMARI.*Helsingissä,**huhtik. 21 p:nä. 1913.**Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

N:o 264.

Marraskuun 20 päivänä 1910 esiteltäessä Kaupunginvaltuuston asettaman valmistavan komitean mietintöä (Kvston pain. asiakirj. N:o 51 vuodelta 1910) vastaisen kunnallisen teurastamon rakennusasiasta päätti Valtuusto, ennenkuin muuhun toimenpiteeseen asiassa ryhdyttäisiin, lähettää tehdyt ehdotukset Rahatoimikamarin tarkastettaviksi, ollen Kamarin erityisesti harkittava asian rahallista puolta.

Erinäisiä valmistelevia toimenpiteitä suoritettuaan otti Rahatoimikamari huhtikuun 29 päivänä 1912 asian käsiteltäväksi Terveystoimikunnan puheenjohtajan, ensimmäisen kaupunginlääkärin, kaupungininsinöörin sekä ehdotuksen laatijan, arkkitehti K. Lindahlin läsnäollessa, jolloin, koska keskustelussa oli otettu puheeksi toisen paikan osottaminen laitokselle kuin minkä komitea oli ehdottanut Sörnäsien niemekkeeltä, Kamari katsoi tarpeelliseksi antaa erityisen valiokunnan toimeksi tutkia tässä kohden olevia mahdollisuuksia.

Ne näkökohdat, joita asian käsittelyssä on esitetty paikkaa silmällä pitäen ja jotka myös jossain määrin ovat viivyttäneet asian lopullista käsittelyä, ovat seuraavat:

Sittenkun Terveystoimikunta oli teurastamon paikaksi ehdottanut Sörnäsien niemekettä (Kvston pain. asiakirj. N:o 16 vuodelta 1906) ja Valtuusto kokouksessaan helmikuun 26 päivänä 1907 päättänyt tarkoitukseen varata tehdaskorttelit N:ot 274, 275, 278 ja 279 sekä niinkään vastaisiin tarpeisiin varata tehdaskorttelit N:o 272, 273, 276 ja 277, tulivat päiväjärjestykseen kysymykset Sörnäsien satamaolojen järjestämisestä sekä sataman laittamisesta Vanhankaupunginselälle ynnä erinäiset näihin liittyvät ehdotukset, niinkuin rautatien rakennuttaminen Sörnäsistä Oulunkylään, vaihtoehtoisesti Malmille. On väitetty, että teurastamon sijoittaminen Sörnäsien niemekkeelle vaikuttaisi haitallisesti näihin taitoksiin, anastaisi tilaa vastaisilta laitureilta ja sen yhteydessä olevilta laitoksilta, vaikeuttaisi vastaisen rautatien tarkoituksenmukaista sijoitusta y. m. Edelleen on arveltu, että Sörnäsien niemeke on maa-arvonsa johdosta liian kallis käytettäväksi

tämän laitoksen paikaksi ja voitaisiin käyttää edullisemmalla tavalla muuhun tarkoitukseen, joko tehdastonteiksi, joista, niinkuin tietty, on pitemmän aikaa ollut tuntuvaa puutetta, osin tavarasuojain, tavaravarastojen y. m. paikaksi. Kaikkien näiden seikkain johdosta on Kamarissa herännyt ajatus, että teurastamo olisi sijoitettava toiseen paikkaan, joka mikäli mahdollista tyydyttäisi mukavuuden vaatimuksia, mutta kuitenkin olisi halvempi eikä estäisi muiden suunnitelmain toteuttamista.

Kun tällä välin oli herännyt kysymys Viikin kapteeninvirkatalon hankkimisesta kaupungin omaksi, on katsottu tarpeelliseksi tutkia, eikö sieltä ehkä olisi saatavana sopivaa paikkaa teurastamolle.

Valiokunnan suoritettua tehtävänsä ja ehdotettua erinäisiä paikkoja on Kamari jälleen ottanut kysymyksen käsiteltäväksi ja saa tämän käsittelyn tuloksena esittää seuraavaa:

Paikka.

Tarkemmin tutkittujen eri paikkain sopivaisuuden arvostelamisessa on ohjeena noudatettu Terveystieteiden lautakunnan komitean mietinnössään N:o 16 vuodelta 1906 tässä kohden asettamia vaatimuksia.

Tästä asiasta lausuu komitea seuraavaa:

«Teurastamon rakentamisessa ja sijoittamisessa on sekä huomiota kiinnitettävä niihin vaatimuksiin, joita sille on terveydelliseltä kannalta asetettava, että myöskin yhtä paljon vaarinoitava käytännöllisiä ja kaupallisia vaatimuksia. Mahdollisuus näiden ylen erilaatuisten vaatimusten yhteensovitteluun riippuu pääasiallisimmin laitosta varten osotettavan paikan asemasta ja laadusta, minkä tähden lienee annettava lyhyt selvitys edellä mainituista vaatimuksista, ennenkuin ryhdytään harkitsemaan meidän suunnittelemaamme laitoksen paikkaa.

Terveydelliset vaatimukset ovat:

ettei paikka sijaitse aivan rakennettujen kaupunginosien vierellä;

että teurastamo sijoitetaan kaupungin laajenemisalan ulkopuolelle;

että laitoksen paikka on kuiva ja siitä käy helposti johtaminen pois vesi joko yhdistämällä ennestään olevaan lokaviemäriverkkoon taikka myös laittamalla erityinen teurastuslaitosta varten aiottu kanava;

että huuhtovesi puhdistetaan ennen avoveteen johtamista, sekä

että teurastuslaitoksen kaikki rakennukset ja eritoten teurastus- tai tallihuoneiksi aiottu ovat tilavia, hyvin tuuletettuja ja alla olevasta maasta eristettyjä maaperän saastumisen ehkäisemiseksi.

Käytännölliseltä kannalta katsoen taas vaaditaan:

että teurastamo sijaitsee mahdollisimman likellä kaupungin liikekeskustaa;

että teurastuslaitos sijaitsee aivan liikenneväylän varrella;

että laitoksen paikan voi yhdistää rautatieraitteisiin;

että paikka, mikäli mahdollista, on likellä satamaa, missä on karjan purkamista varten soveliaasti järjestettyjä laitureja taikka rantasiltoja;

että karjamarkkinatori sijoitetaan aivan teurastuslaitoksen vierelle; sekä vihdoin

että paikan korkeusolot ovat kutakuinkin edulliset.

Lopuksi on huomautettava, että ala, mikä kaupungeissa, joiden asukasluku on yli 50,000 hengen, tarvitaan kunnallista teurastamoa varten, arvioidaan 0,25 m²:ksi henkilöä kohti sekä että karjamarkkinatorin pitää olla noin 0,15 m²:ä henkilöä kohti. Kaupungissa, jonka väkiluku on 100,000 henkeä, olisi niinmuodoin näitä laitoksia varten yhteisesti osotettava kaikkiaan 40,000 m²:n ala.»

Rahatoimikamari käy nyt kuvailemaan ja arvostelemaan niitä paikkoja, jotka liikinnä ovat tulleet kysymykseen ja joiden soveliaisuutta valiokunta on tutkinut. Nämä paikat ovat seuraavat:

1) *Sörnäsin niemekkeellä* oleva alue käsittää Kaupunginvaltuuston varaamat tehdaskorttelit N:ot 274, 275, 278 ja 279, joiden pinta-ala on kaikkiaan noin 78,000 m². Tämä alue sijaitsee siten, ettei se ole sellaisten kaupunginosain välittömässä läheisyydessä, jotka nykyään ovat rakennettuja tahi todennäköisesti vastedeskään luovutettaisiin asuntotarkoituksiin. Sitä rajoittavat nimittäin, niinkuin tunnettu, lännessä Sörnäsin kuritushuoneen alue, etelässä erinäiset tehdaskorttelit, joiden jotkut tontit ovat yksityisten hallussa, idässä Vanhankaupunginselän vastainen satama sekä pohjoisessa tehdastarkoituksiin vuokrattu alue, joka nykyään on Sörnäsin osakepanimon käytettävänä. Tämä alue olisi siis tavallaan kaupungin laajenemisalan ulkopuolella, ellei ota lukuun edellä mainittuja vastaisia satama- ja laiturilaitoksia.

Alue on verraten vähillä kustannuksilla yhdistettävissä ennestään oleviin kaasu- ja sähkö- sekä vesi- ja lokaviemärijohtoihin, sillä valmis lokaviemärijohto, samoin kuin vesijohtokin, on alueen etelärajalta Työpajakadun alla. Jos taas pidettäisiin tarpeellisena erityistä mereen laskevaa lokaviemäriä, on sekin sanottavitta vaikeuksitta aikaansaatavissa, koska paikka on meren partaalla. Lisäksi on alueen rakennuspohja verraten edullista, sillä vain muutamain paikoin on kiinteä pohja vasta 17 metrin syvässä.

Mitä tulee paikan asemaan liike- ja liikenneoloja silmälläpitäen, on mainittava, ettei ole saman matkan päässä kaupungin liikekeskustasta eikä myöskään liikempanä tarjona toista aluetta, jonka kävisi puheenalaiseen tarkoitukseen tarjoaminen.

Liikenneoloja niinkään täytyy pitää varsin suotuisina, koska Sörnäsin haararata kulkee noin 160 metrin päässä alueen etelärajalta ja Vanhankaupunginlahden rannalle suunniteltu rata 300—500 metrin päässä sen itärajalta. Laitos on sen tähden verraten vähillä kustannuksilla yhdistettävissä rautatieverkkoon, joko välittömästi Sörnäsin haararataan tahi vastaiseen Vanhankaupunginlahden rannalle rakennettavaan rataan. Maantieliikenteeseen nähden taas on huomattava, että matkaa Itäiselle Viertotielle on ainoastaan noin 500 metriä. Kaupungin ja teurastamon välinen henkilöliikenne on tyydyttävällä tavalla järjestettävissä käyttämällä Kuloaaren raitiotielinjaa, joka kulkee noin 130 metrin päässä alueen rajasta.

Teurastamon asemaa, vastaisen sataman ja siihen kuuluvain laitosten vierellä sijaitsevana, niinkään lienee katsottava edulliseksi niin teuraseläinten tuontia kuin sitäkin seikkaa silmälläpitäen, ettei laitokseen tarvitse kivihiihliä kuljettaa pitkän matkan takaa.

Sörnäsin
niemekke.

Tilaa teurastamolle siihen kuuluvine laitoksineen nykyään ehdotetussa laajuudessaan on alueella sekä sitä paitsi vielä laajennuksiinkin. Niinikään on mahdollisesti syntyville sivuteollisuuksille tilaa osin erällä teurastamoalueen eteläpuolisissa tehdaskortteleissa vielä myymättä olevilla tonteilla, osin vuokratpalstoilla kortteleissa 272, 273, 276 ja 277.

Teurastamon sijoittamista tähän paikkaan on etusijassa vastustettu sillä perusteella että alue on liian kallis. Vuonna 1906 arvioi Rahatoimikamari puheenalaiset tontit 6 markan hintaisiksi neliometriä kohti. Jos ykköshinnaksi luetaan 12 markkaa neliometriltä, mikä hinta hiljattain on maksettu viereisistä tehdastonteista, ja teurastamo varten aiotusta alueesta luetaan katuihin y. m. käytettäväksi 35 %, jää jällelle 50,700 m², jonka alan arvo siis olisi 608,400 markkaa. Tämän alueen kävisi myyminen ja teurastamo varten osottaminen halvempi paikka.

Edelleen on arveltu, että puheenalainen alue olisi tarpeellinen Sörnäsien niemekkeelle suunniteltujen satamalaitosten «varamaana» makasiinien ja tavaravajain sekä erikoisten teollisuuslaitosten paikaksi.

Kun kuitenkin puheenalainen paikka Kamarin mielestä tarjoo sangen suuria etuja muiden ehdotettujen paikkain edellä, on asiaa käsitellessä ehdotettu sellaista muutosta laitoksen suunnitelmaan, että viimeksi mainitut haitat, niinkuin tuonnettu esitetään, saadaan vältetyiksi.

Viikin karjakartano.

2) *Viikin karjakartanon mailla oleva alue* sijaitsee niemekkeellä Vantaan jokisuulla, kaupungin vesijohtolaitoksesta kaakkoon. Tarvittava tila on saatavissa, osin kuitenkin vasta täytetöitä tehtyä. Mantereella on pintamuodostuma verraten tyydyttävä, paikatellen kuitenkin epätasainen, minkätähden se, soveltuaakseen tarkoitukseen, on osin tasoitettava ja osin täytettävä. Sivuteollisuuksille on helposti hankittavissa tilaa. Vesi- ja lokaviemärijohdot olisivat erittäin lyhyet. Teurastamo ei olisi kaupungin laajenemispiirissä, koska alue sijaitsee syrjässä ja sitä etelässä ja idässä rajoittaa meri sekä lännessä vesijohtolaitoksen alapuolinen Vantaanjoen osa. Pohjoisessa taas kävisi kaupunginasemakaavaa tehdessä tarpeellisen suojelusalueen varaaminen, minkä johdosta asutus jäisi loitommalle. Liikenneoloihin nähden on huomattava, että paikka sijaitsee aivan yleisen maantien varrella, meren partaalla sekä Vanhankaupunginlahdelta Malmin asemalle suunnitellun rautatien vierellä. Seikkana, joka erikoisesti perustelee teurastamon sijoittamista tänne, on huomautettu, että maanarvo täällä on tuntuvasti alhaisempi kuin Sörnäsien niemekkeellä.

Ehdotusta vastaan kuitenkin puhuu, paitsi etäisyys nykyään rakennetusta kaupungista, se seikka, ettei kysymys Viikin karjakartanon lunastamisesta vielä ole ratkennut myönteiseen suuntaan, eikä ole tietoa ratkaistaanko se siihen suuntaan ja milloin. Näiden kysymysten kytkeminen toisiinsa sentähden aikaansaisi teurastamoasian ratkaisun lykkääntymisen epämääräiseen aikaan.

Uuden vaivastalon vie-reinen alue.

3) *Itäiseltä Viertotieltä Oulunkylään vievän tien pohjoispuolinen notkelma*, jota etelässä ja lännessä rajoittaa mainittu tie, idässä Vantaan joki ja pohjoisessa metsäinen ylänne. Tämän alueen tasainen osa on alaltaan noin 110,000 m², mikä riit-

tänee moniksi ajoiksi, mutta sittemmin täytyisi laajennukset tehdä varsin epätasaiselle maalle. Puheenalaisella paikalla on eräitä huomattavia etuja, joista mainittakoon Viertotien läheisyys, joten on tilaisuutta raitiotieyhteyden aikaansaamiseen. Rautatieyhteyden taas käynee aikaansaaminen Oulunkylän asemalta käsin, mikä työ kuitenkin maan pintamuodostuman laadun johdosta todennäköisesti vaatisi melko suuria kustannuksia. Eduksi on edelleen mainittava vesijohtolaitoksen läheisyys, jota vastoin viemärijohdot täytyisi teettää verraten pitkät. Laitoksen sijoittaminen tänne vaatisi myös teettämään tehokkaita eristyslaitteita jokiveden pilaantumisen estämiseksi. — Alueen pintamuodostuma ja rakennuspohja ovat verraten edulliset.

4) *Emäradan ja Vantaanjoen risteyksen eteläpuolella sijaitseva laaja niitty.* Oulunkylä I. Alueella on riittävästi tilaa teurastamolle lisälaitoksineen, jos lunastetaan Petaksen taloon kuuluva kapea maakaistale. Rakennuspohja on tällä alueella erittäin epäsuotuisaa; niinkään täytyisi vesi- ja viemärijohdot tehdä pitkät ja kalliit. Rautatieyhteys Oulunkylän aseman kanssa lienee helposti aikaansaataavissa, jota vastoin raitiotieyhteyttä tuskin käynee toimeenpaneminen moniin aikoihin. Paikka on muutoin syrjässä molemmista tärkeistä tuontiväylistä, Itäisestä ja Läntisestä Viertotiestä, sekä etäällä kaupungista, vaikka tämä haitta olisikin osittain poistettavissa järjestämällä taajemmat junavuorot. Edelleen on huomautettu, että laitoksen sijoittaminen tänne vaikuttaisi haitallisesti tämän tienoon asutuksen kehitykseen.

5) *Oulunkylän kartanon maiden pohjoisosassa, Pakinkylän huvilayhdyskunnan puolella sijaitseva alue.* Se käsittää viljeltyjä vainioita, missä on hyvää tilaa sekä tyydyttävä rakennuspohja. Syystä että paikka sijaitsee loitolla rautatiestä ja muista liikenneväylistä, voinee se tuskin kuitenkaan tulla kysymykseen.

Oulun-
kylä II.

Edellä luetelluista paikoista on ainoastaan kahden ensiksi mainitun katsottu soveltuvan tarkoitukseen, koska muut joko sijaitsevat liian loitolla tahi vaikuttasivat häiritsevästi kaupunginasemakaavan kehityksen taikka vihdoin ovat rakennuspohjansa puolesta epätydyttäviä.

Keskenään vertaillen puheenalaisia Sörnäsän niemekkeellä ja Viikin karjakartanon maalla sijaitsevia paikkoja on Rahatoimikamarin mielestä ollut etusija annettava ensinmainitulle. Tätä Kamarin käsitystä on lisäksi vahvistanut ammattimiehen antama lausunto. Rahatoimikamarin pyynnöstä on nimittäin Tukholman kaupungin teurastamo- ja kauppahallihallituksen johtaja, herra Martin Sandeborg, antanut lausunnon tšekäläisen teurastamon ehdotuksesta, jossa lausunnossa muun muassa myös puhutaan teurastamon paikasta. Lausunto kuuluu seuraavasti:

«Helsingin Rahatoimikamarille.

Pyydetyksi lausunnoksi esillä olevasta Helsinkiin hankkeissa olevan julkisen teurastamon ehdotuksesta saan lausua seuraavaa:

Paikkaan nähden on, arkkitehti Lindahlin antamain tietojen mukaan, olemassa oikeastaan vain kaksi ehdotusta, nimittäin:

- a) Sörnäsiniemikkeeltä varattu alue ja
- b) Vantaan jokisuun viereisellä niemikkeellä oleva tontti.

Ensinmainittu tontti on noin 3¹/₂ ja jälkimäinen noin 6¹/₂ kilometrin päässä kaupungin keskustasta.

Sörnäsiniemikkeellä sijaitsevalla paikalla on monta etua, niinkuin parempi asema maantie- ja rautatieliikenteeseen y. m. nähden, mutta vaikkei noita etuja olisikaan, antaisin sille empimättä puoltosanani sen johdosta että se sijaitsee likempänä kaupungin keskustaa. Sekä Gööteporissa että Tukholmassa, missä julkiset teurastamot sijaitsevat noin 4 kilometrin päässä keskikaupungilta, on nimittäin kokemus osottanut, että näiden laitosten sijoittamisesta liian etäälle johtuu monta ja suurta haittaa; ne eivät nimittäin sen johdosta tule täyteen-käytäntöön ja kuluu liian pitkä aika, ennenkuin uusi järjestelmä pääsee valtaan. Etusijassa koskee tämä jäähdytyslaitosta, jota tietenkään lihatavarain vähittäismyyjät eivät voi mainittavasti käyttää hyväkseen, vaan joka hyödyttää ainoastaan «tukkuteurastajia»; niinkään koituu ammatinharjoittajille suuria kustannuksia sen johdosta, että heidän täytyy käyttää lukuisampia ajoneuvoja ja hevosia, vaunut kuluvat enemmän, ja palveluskunnalle ja heille itselleen syntyy tuntuva ajanhukkaa.

Kun puheenalaisista, ajanmukaisella lokaviemäri- ja ilmanvaihtojärjestelmällä varustetuista sekä ensiluokkaisesti sisustetuista laitoksista ei ole ympäristölleen minkäänlaisia terveydellisiä haittoja, ei myöskään ole esitettävissä painavia syitä niiden sijoittamiseksi ylen loitos kaupungin ulkopuolelle.

On itsestään selvä, ettei liian keskeisiä ja asutokorttelien ympäröimiä sekä yleis kalliita tontteja ole osotettava julkisen teurastamon paikaksi, mutta ei myöskään ole syytä sallia jonkin yksityisen tehdaslaitoksen tahi semmoisen työntää näitä kunnan laitoksia tieltään, sillä liioittelematta voi sanoa että julkiset teurastamot sinänsä ovat huomattavampia tuotantolaitoksia kuin yleensä luullaan; osin ne tuntuvassa määrässä tukevat teurastamoliikkeen harjoittajia ja lihakauppiaita näiden ammatinharjoituksessa, osin ne, lisäämällä halpahintaisten raaka-aineiden saantia, synnyttävät vilkasta makkarateollisuutta ja leikkelytoimintaa yhteiskuunnassa, siten hyödyttäen ei *yhtä*, vaan satoja ammatinharjoittajia, mitkä seikat tietenkin myös vaikuttavat edullisesti kuluttajain suoritettaviin elintarvehintoihin.

Olen sentähden ehdottomasti sitä mieltä, että olisi arvaamattomaksi hyödyksi kaikille asianosaisille ja ennen muita teurastamolle, jos sen paikaksi määrättäisiin likimpänä kaupunkia eli Sörnäsiniemikkeellä sijaitseva tontti.

Kysymyksestä, riittäisikö suunniteltua pienempi teurastamo Helsingille, on sangen vaikea antaa varmaa lausuntoa, varsinkin kun lihankulutuksesta y. m. s. ei ole tilastotietoja käytettävänä. Huomioon ottaen kaupungin asukasluvun sekä saman kokoisissa kaupungeissa teuraseläinten luvusta y. m. saadun kokemuksen voin kuitenkin empimättä lausua, että eri rakennusten ehdotettu koko on erittäin

hyvin harkittu. Toimeenpanemalla mukavan ja käytännöllisen kuljetusjärjestelmän teurashalleissa ja jäädytyshuoneissa voi nimittäin eri huoneistojen lattiapinnan käyttää sangen edullisesti; toiselta puolen ei rakennuksia kuitenkaan ole tehtävä liian pieniä eikä nostolaitoksia y. m. liian harvalukuisia, syystä että puheenalaisia laitoksia käytetään sangen epätasaisesti eri viikonpäivinä ja ne, jotka velvoitetaan toimittamaan teurastuksensa kaupungin teurastamossa, vaativat saada suorittaa tehtävänsä viivyttämättä. Sen kokoisessa teurastamossa kuin piirustukset näyttävät, käynee vaikeudetta päivittäin teurastaminen

300—350 nautaeläintä,

500—600 vasikkaa ja lammasta sekä

250—300 sikaa,

ja kun lihankulutus teurastamon toiminnan alkuvuosina epäilemättä, siinäkin tapauksessa että elimiä on pakko tuoda nähtäväksi, tulee melkoiselta osalta tyydyttäväksi kaupungin ulkopuolella teurastetulla lihalla, ei alussa liene odotettavana edellä mainittua suurempaa suurinta teurastusmäärää. Kun on tarjona hyvää tilaisuutta laitoksen laajentamiseen, ovat vastedes ilmaantuvat vaatimukset tässä kohden helposti täytettävissä.

Kävisikö kustannuksia mainittavasti huojustaminen tekemällä laitokset vaatimattomammat, ei ole helppo ratkaista. Tuntuvia säästöjä ehkä kuitenkin olisi aikaansaataavissa tekemällä kadut kapeammat, esimerkiksi 10—12 metriä leveät.

Yhdistyshallin käy haitatta lyhentäminen jäädytyshuoneen pituiseksi, koska, erittäinkin jos sianteurastushallissa otetaan käytäntöön kuljetusputkijärjestelmä, matalan kattoulokkeen teettäminen suojaksi sianruhoja jäädytyshuoneeseen kuljettaessa on täysin riittävä. Niinikään kehottaisin hankkimaan kuljetusputkia pikku-elukkain ja sikain teurastushalleihin, sillä vaikkakaan perustamiskustannukset kenties eivät ole mainittavasti halvemmat kuin muita järjestelmiä käyttäessä, niin kuitenkin vastaisia käyttökustannuksia varsin tuntuvasti säästyy vähemmän kulumisen johdosta.

Suotava olisi, että selvitetäisiin, käykö terveyslaitoksen heti sijoittaminen luonnolliseen paikkaansa laitoksen taustan keskikohtaan, missä siihen on mukava pääsy sekä kauppa- että teurasosastolta. Siten kävisi takavarikkoon otettujen tavain käytelyn mainittavitta haitoitta toimittaminen laitoksessa, mikä sitä vastoin tuskin käy päinsä, jos terveyslaitos sijoitetaan liian likelle jäädytyshuonetta.

Lopullisia piirustuksia laatiessa lienee sopiva, että laitos aluksi sijoitetaan tontin sisäosaan jotta lähinnä tuontikatua jää tilaa uudelle isojen eläinten teurastushallille sekä vastedes käy laajentaminen samojen eläinten kauppahallia.

Suolenpuhdistuslaitos on, ollakseen hiukan lähempänä suurta teurashallia, sopiva sijoittaa loitommaksi ensimmäistä teurastamokatua päin, kuitenkin jäädytys-huonerakennuksen taakse, mutta lantahuoneen eteen, syystä että suurimmat jätemäärät tulevat näihin osastoihin isojen eläinten teurashallista.

Tarkemman selvityksen pohjalla lienee ratkaistava, onko lantahuoneeseen

vievä rautatieraide laskettava niin alas, että vaunu tulee kadun tasalla olevan lattian alle, vai onko ehkä käytettävä samaa järjestystä kuin Kööpenhaminassa, eli että sähköhissillä nostetaan mahavaunut ylemmälle tasolle kadun tasalla olevain rautatievaunujen yläpuolelle.

Eri rakennusten sisustukseen ehkä olisi vähäisiä muutoksia tuolla ja täällä suotava, mutta nämä eivät vaikuta rakennuskustannuksiin.

Tukholmassa, joulukuun 18 päivänä 1912.

M. Sandeborg.

Tukholman kaupungin teurastamo- ja
kauppa- ja hallituksen johtaja.»

Samaan suuntaan käyvän lausunnon on, mikäli paikkaa koskee, antanut Tanskan Skanderborgin teurastamon johtaja P. B. Lund, joka täällä käydessään antoi Kamarin pyynnöstä lausunnon asiassa.

Niinkuin tästä näkyy ja muilla paikkakunnilla kunnallisista teurastamoista saatu kokemus osottaa, on erittäin tärkeätä, ettei tuollaisia laitoksia sijoiteta liian loitolle rakennetuista kaupunginosista, vaan sellaiseen paikkaan, että ne niin kululaitos- kuin muitakin seikkoja silmälläpitäen voivat pystyä kiivaasti kilpailemaan viereisen maaseudun yksityisten teurastamojen kanssa. Kunnalliseen teurastamoon nähden niinkään on tärkeätä, että yleisö heti alussa huomaa olevan etua sen käyttämisestä. Nyt ehdotetuista paikoista sijaitsee Sörnäsän niemekkeellä oleva noin 3,5 ja Viikin karjakartanon alueella oleva 6,5 kilometrin päässä keskikaupungilta. Vertailun vuoksi mainittakoon, että Tukholman teurastamo sijaitsee noin 3,6, Gööteporin 3,2 ja Malmön 0,5 kilometrin päässä kaupungin keskustasta. Ensinmainitun laitoksen paikkaa ei pidetä täysin tyydyttävänä, syystä että se sijaitsee verraten etäällä kaupungista. — Edellä mainitut seikat pääasiassa ovat ratkaisevasti vaikuttaneet Kamarin mielipiteeseen laitoksen paikan määräämistä koskevassa asiassa.

Alueen
pinta-ala.

Kaupunginvaltuuston teurastamoa varten varaama alue (korttelit 274, 275, 278 ja 279) välisine katuineen on, niinkuin mainittu, alaltaan noin 78,000 m². Jos otetaan lukuun korttelit 272, 273, 276 ja 277, joita Kaupunginvaltuuston päätöksen mukaan ei saa myydä, vaan jotka on varattu teurastamon laajentamiseen tai muihin kunnallisiin tarpeisiin käytettäväksi, saadaan noin 127,000 m²:n ala. Vertailun vuoksi annetaan tässä seuraavat tiedot kotimaan sekä Ruotsin erinäisten kaupunkien teurastamoalueen laajuudesta, samalla mainiten kunkin kaupungin väkiluku ja teurastamojen rakennuskustannukset.

	Avattu vuonna	Väkiluku	Pinta-ala m ²	Ala m ² asuk. kohti	Rak. kust., paitsi tontin arvoa Smk
Tampere	1911	n. 45,000 (1912)	40,000 (ynnä karjatori)	0,88	440,000: —
Viipuri	1912	n. 35,000 (1912)	n. 68,500	1,95	800,000: — (kust. arv. muk.)

	Avattu vuonna	Väkiluku	Pinta-ala m ²	Ala m ² asuk. kohti	Rak. kust., paitsi tontin arvoa Smk
Tukholma	1912	346,000 (1912)	270,000 (ynnä karjatori)	0,76	9,831,000: —
Göteborgi	1905	170,000 (1911)	82,370 » »	0,48	3,449,000: —
Malmö	1904	88,000 (1911)	10,986 (ilman karjatoria ¹⁾)	0,12	1,662,000: —

Tutkiessa laitoksen alantarvetta tosin kohtaa sangen suuria vaikeuksia, etusijassa syystä ettei ole olemassa luotettavia tietoja kaupungin lihankulutusmäärästä. Edellä olevasta taulukosta näkyy, että tilantarvetta koskevat laskelmat vaihtelevat varsin paljon. Komitea, jonka Terveystoimituslautakunta oli asettanut valitsemaan teurastamon paikkaa, laskee mietinnössään N:o 16 vuodelta 1906 sivulla 4 tuollaisen laitoksen alaksi tarvittavan 40,000 m² 100,000 asukasta kohti eli 0,40 m² henkilöä kohti. Nyt ehdotettu alue on, kuten sanottu, noin 78,000 m² laaja ja, jos teurastamokomitean mietinnössään N:o 51 vuodelta 1910 käytettyä laskutapaa noudattaen edellyttää Helsingissä ympäristöineen vuonna 1915 olevan 193,000 asukasta, olisi ehdotettu teurastamoalue 0,40 m² henkilöä kohti. Tätä lukua on aikaisemminkin käytetty perusteena teurastamoalueiden pinta-alaa laskiessa. Toiselta puolen on väitetty tätä alaa aivan liian runsaaksi. Tätä käsitystä myös Rahatoimikamarin mielestä tukevat johtaja Sandeborgin lausunnossa olevat laskelmat. Näiden mukaan kävisi ehdotetun laajuudessa laitoksessa vaikeudetta teurastaminen päivittäin

300—350 isoa eläintä,
500—600 pientä eläintä ja
250—300 sikaa

joten vuosittain (alempien lukujen mukaan ja laskien 300 työpäivää) kävisi teurastaminen

noin 90,000 isoa elukkaa,
» 150,000 pientä elukkaa ja
» 75,000 sikaa.

Teurastamokomitea laskee kaupungin koko lihankulutuksen olevan umpiluvuin

	Isoja elukoita	Pieniä elukoita	Sikoja
Vuonna 1915	48,200	78,600	49,600
» 1925	63,200	103,000	65,600

Niinkuin näkyy, nousisi teurastettavain elukkain luku vuonna 1925 ainoastaan noin kahteen kolmasosaan herra Sandeborgin laskemasta teurastamon vuosituotannon

¹⁾ Malmön teurastamoalueeseen nähden on huomattava, ettei sitä, se kun sijaitsee sangen keskeisellä ja sentähden ylen kalliilla paikalla, ole käynyt määrääminen laajemmaksi; lisäksi että alue on miltei täyteen rakennettu, minkätähden laitosta ei enää käy laajentaminen, sekä että kokonaan puuttuu karjatoria, jommoisen muuan yksityisyhtiö on laittanut teurastamon viereisille tonteille.

määrästä. Kun lisäksi ottaa huomioon että, vaikka säädetäänkin että kaikenlaatuinen teurastus kaupunkiin yhdistetyllä alueella on toimitettava kaupungin teurastamossa, lihantarve edelleenkin tulee osittain tyydytettäväksi maaseudulta tuodulla lihalla, ainakin mitä vasikan-, lampaan- ja sianlihaan tulee, ei, jos johtaja Sandeborgin laskelmat pitävät paikkansa, voi tulla muuhun tulokseen, kuin että varattu ala riittää pitemmiksi ajoiksi, vaikkei käytetäkään muita tarkoitukseen varattuja kortteleja.

Ammattimiesten taholta on kuitenkin väitetty, että johtaja Sandeborgin esittämät numeroluvut tarkoittavat suurinta teurastusmäärää, s. o. suurinta eläinlukua, minkä laitoksessa käy yhtenä tai kahtena päivänä viikossa teurastaminen, ja ettei niitä sentähden käy paneminen laitoksen tuotantokykyä osottavan laskelman pohjaksi. Vaikka tämä väite pitäisikin paikkansa, käy tähän viimeksi esitettyjen numerolukujen perusteella huomauttaminen, että laitoksen liikenne saakin tuntuvasti lisääntyä, ennenkuin sen suurin tuotantoraja saavutetaan.

Sijoitus.

Asiaa Rahatoimikamarissa käsitellessä on kuitenkin lausuttu epäilyksiä, onko edullista sijoittaa laitos puheenalaiselle paikalle sillä tavoin kuin on ehdotettu. Teurastamokomitean ehdotuksen mukaan laajennettaisiin laitosta vastedes itäänpäin, minkätähden pääkäytävä sijoitettaisiin alueen länsirajalle ja teuraseläimet tuotaisiin sen etelärajalle. Niinkuin nimittäin Kamari jo edellä on huomauttanut, on syytä varoa, että laitos vastedes vaikuttaa häiritsevästi Sörnäsän niemekkeen satama- ja rautatielaitoksiin. Lisäksi on katsottu käyvän erittäin vaikeaksi sijoittaa tulo- ja lähtöraiteet komitean ehdottamalla tavalla. Mainittujen seikkain johdosta on ehdotettu laitoksen pohjapiirrosta muutettavaksi siihen tapaan, että pääkäytävä sijoitettaisiin Työpajakadun varrelle alueen etelärajalle ja teuraseläimet tuotettaisiin alueen itäpuolelle, likimain Panimokadun paikalle. Näin menetellen kävisi laitosta vastedes laajentaminen koilliseen eikä itään. Tämänkin ehdotuksen mukaan on tilaisuutta laitoksen laajentamiseen ainakin kolminkertaiseen määräänsä, vaikka sitä varten käytetäänkin ainoastaan se alue, mikä nykyään on heti kaupungin käytettävänä. Jos vastoin luuloa vastedes tarvittaisiin lisätilaa, on sitä saatavana Sörnäsän Osakepanimon hallussa nykyään olevalta alueelta. Tämän alueen vuokrankausi menee umpeen toukokuun 1 päivänä 1914, ja välikirjassa on ehto että, ellei vuokramiehelle myönnetä edellytettyä vuokranpitemmystä 25 vuodeksi, on maanomistaja velvollinen lunastamaan alueella olevat rakennukset sovintolautakunnan arvion mukaan. Puheenalaisen alueen vastaista käyttämistä koskevan kysymyksen ratkaisu ei kuitenkaan vaikuta teurastamokysymykseen. Jos kuitenkin laitoksen pohjapiirrosta tässä mainitulla tavalla muutetaan, tarvitaan tilaa tulo- ja lähtöraiteille, jotka olisi sijoitettava Sörnäsän panimon käyttämälle alueelle. Tämä tila kuitenkin voitane hankkia joko sopimalla taikka pakkoluovutusta käyttämällä.

Tässä puheena ollut teurastamon ynnä raidelaitteiden sijoitus käy selville tämän oheisesta arkkitehti Lindahlin laatimasta alueen asemapiirroksista.

Lausunnon saamiseksi raidelaitosta koskevista eri ehdotuksista, joiden varassa laitoksen sijoitus on, kääntyi Kamari tiedustelulla Rautatiehallituksen puoleen, joka

kirjelmässä viime maaliskuun 28 päivältä on ilmoittanut vaihtopuolisia ehdotuksia tarkastettuaan havainneensa, että se ehdotus, jonka mukaan tuloaiteet sijoitettaisiin pohjoispuolelle, on ainoa toteutettavaksi mahdollinen, jota vastoin aikaisemmin tehty ehdotus Hallituksen mielestä on mahdoton.

Nyt ehdotetun muutoksen johdosta poistuisivat ne epäilykset, joita käy esittäminen teurastamokomitean ehdotuksen toteuttamista silmälläpitäen.

Tämän suunnitelman toteuttaminen kuitenkin vaatisi heti teettämään eteläosan Vanhankaupunginlahden vastaista satamarataa (luonnospiirustukseen merkitty kirjaimilla A—B—C), josta työstä kaupungininsinööri on laskenut olevan kustannuksia 144,000 markkaa. Puheenalainen ratarakennus olisi tosin teetettävä jo teurastamorakennuksen yhteydessä, vieläpä ensimmäisinä, mutta teurastamorakennuksen tilin tulee saada hyvitys kustannuksista, koska ne kuuluvat vastaiseen satamarakennustyöhön.

Likimääräisessä kustannusarviossa, sen laajuiseksi kuin 1908 vuoden komitea on laitoksen ehdottanut, on seuraavat erät: Rakennusohjelma ja kustannukset.

Etupihaa ympäröivät rakennukset.

Hallintorakennus	Smk	114,500: —	
Pörssi- ja ravintolarakennus	”	140,500: —	
Asuin- eli palveluskunnan rakennus	”	82,000: —	
Portinvartijan asunto	”	4,600: —	341,300: —

Karjapihan rakennukset.

Purkaussilta	Smk	30,000: —	
Isojen elukkain myyntihalli	”	279,000: —	
Pienten elukkain ja sikain myyntihalli	”	106,400: —	
Isojen elukkain talli	”	102,000: —	
Pienten elukkain ja sikain talli	”	95,700: —	
Rautatievaunujen desinfisioimislaitos	”	5,000: —	618,100: —

Teurastuspihan rakennukset.

Isojen elukkain teurastushalli	Smk	252,400: —	
Pienten elukkain teurastushalli	”	126,800: —	
Sikain teurastushalli	”	224,900: —	
Yhdistyshalli	”	74,000: —	
Jäähdytys- ja konehuone	”	507,400: —	
Suolenpesu- ja lantahuone	”	59,100: —	
Vuotavarastosuoja	”	5,600: —	
Ajohevosten talli vajoineen	”	13,600: —	1,263,800: —

Terveysosaston rakennukset.

Teurastushuone	Smk	122,000: --	
Tallirakennus	»	<u>27,800: --</u>	149,800: --
Tutkimus- ja tarkastusrakennus			76,000: --
Lämpöjohto maanalaisine yhdistyskanavineen y. m.			46,000: --
Vesi- ja viemärijohdot sekä puhdistus- ja kokoomiskaivot			55,000: --
Tontin tasoitus ja kiveäminen, aitaus ja portit			210,000: --
Rautatieraiteet			<u>40,000: --</u>
		Yhteensä Smk	2,800,000: --

Tähän kustannusarvioon nähden on huomattava, että se laadittiin jo vuonna 1908, minkätähden palkkain sekä erinäisten tavarain hintain kohoamisen johdosta on lisättävä umpiluvuin 10 %. Tämän johdosta käy kustannukset laskeminen noin 3,080,000 markaksi.

Edelleen on Kamari kiinnittänyt huomionsa siihen, että laskelmasta on muutamia eria jäänyt pois ja toiset laskettu nähtävästi liian alhaisiksi. Siinä kohden huomautettakoon, että, paitsi tonttien arvoa, myöskään kaluston hankintamäärärahaa ei ole otettu lukuun. Tätä menoerää on tietenkin vaikea vielä laskea, mutta on kuitenkin huomautettava, ettei se tule olemaan aivan vähäpätöinen; esimerkiksi Tukholman teurastamon kalusto maksoi 193,000 kruunua eli likimain 270,000 markkaa.

Ehdotukseen pannut vesi- ja viemärijohtojen sekä puhdistuslaitoksen kustannukset, 55,000 markkaa, tuntuvat hieman alhaisilta, jos mieli hankkia kalliimpia ja mutkallisempia puhdistuslaitteita.

Vastaiselta satamaradalta teurastamoon teetettävän rautatieraiteen kustannukset on kaupungininsinööri laskenut seuraavasti: tulo-raide B--D haararaiteineen 56,000 markkaa, menoraide 218,000 markkaa. Toistaiseksi kuitenkin laitoksen liikenteelle riittänee tulo-raide sekä alueella kulkeva hevosraitiotie teurasjätteiden, lannan y. m. kuljetusta varten, joten viimeksi mainitun menoerän käynee poistaminen.

Laitoksen kokonaiskustannukset käy näin ollen laskeminen umpiluvuin 3,100,000 markaksi. Teurastamoa varten myönnettyillä varoilla voitaisiin toistaiseksi kustantaa edellä mainittu satamaradan osa, jonka rakennuttamisesta päätös sentähden olisi tehtävä teurastamokysymyksen yhteydessä.

Rakennusyrityksen pohjaksi pantavaan ohjelmaan nähden on Kamarissa ollut jonkun verran eriäviä mielipiteitä. Kun lopullisia piirustuksia kustannusarvioineen ei ole käynyt tekeminen, ennenkuin päätös sekä periaatteellisesta puolesta että laitoksen paikasta ja sijoituksesta on olemassa, on toiselta puolen lausuttu, että toistaiseksi olisi päätettävä ainoastaan tästä ynnä teurastamolle tarpeellisen satamaradan osan rakentamisesta sekä myönnettävä tähän tarkoitukseen tarvittava määrä-

raha, joka on laskettu likimain 250,000 markaksi. Toiselta puolen on lausuttu, että periaatteellisen päätöksen kävisi tekeminen arkkitehti Lindahlin laatimain piirustusten ja kustannusarvion pohjalla, jossa tapauksessa lopullista kustannusarviota laatiessa olisi otettava huomioon edellä mainitut laitoksen sijoitukseen, raidelaitteisiin y. m. suunnitellut muutokset, mutta että rakennusohjelma olisi toteutettava vähitellen. Jälkimmäiseen mielipiteeseen on Kamarin enemmistö yhtynyt.

Edellyttäen kustannusten nousevan kaikkiaan noin 3,100,000 markkaan on Kamari katsonut suotavaksi, että 1911 vuoden obligatsioonilainasta osotettaisiin tarkoitukseen niin suuri määrä, että rakennustyö voisi kahtena lähivuonna jatkua keskeytymättä, ja kun eivät kustannukset missään tapauksessa ole 2 miljoonaa markkaa vähemmät, vaikka ohjelmaa supistettaisiinkin järempänä esitetyllä tavalla, on Kamarista näyttänyt sopivalta, että myöskin katsoen niihin moniaisiin tarkoituksiin, joita mainituilla lainavaroilla on tyydytettävä, tarkoitukseen nyt varattaisiin viimeksi mainittu rahamäärä.

Rakennusyrityksen johto olisi Kamarin mielestä annettava toimeksi erityiselle rakennustoimikunnalle, johon kuuluisi esimerkiksi viisi jäsentä, niiden joukossa kaupunginisinööri itseoikeutettuna, ja jonka tulisi ryhtyä toimenpiteisiin rakennusyrityksen lopullisten piirustusten ja kustannusarvion laatimiseksi, ottaa johtava arkkitehti sekä aikanaan tehdä esitys siitä, millä tavoin yritys pannaan toimeen, minkä jälkeen Rahatoimikamarille olisi varattava tilaisuus mielensä lausumiseen asiassa.

Tekemättä vielä asian nykyisessä vaiheessa lopullista ehdotusta teurastamokomitean esittämän rakennusohjelman supistamiseksi pyytää Kamari kuitenkin ylimalkaisesti huomauttaa seuraavaa:

Ehdotuksessa mainitaan m. m.:

isojen elukkain myyntihalli	Smk	279,000:—
pienten elukkain ja sikain myyntihalli	»	106,400:—
isojen elukkain talli	»	102,000:—
pienten elukkain ja sikain talli	»	95,700:—

Niinkuin tunnettua, ovat myyntihallit aiotut sekä teuras- että pitoeläinten kauppa, seisotustallit taas sellaisten eläinten säilyttämistä varten, jotka on lähetetty laitokseen, mutta joita ei paikalla teurasteta. On syytä olettaa, että teuraskarjan kaupat edelleen samoinkuin tähänkin asti pääasiallisimmin päätetään maaseudulla, minkä jälkeen ostetut elukat lähetetään täkäläiseen teurastamoon teurastettaviksi, Mutta vaikka karjanomistajat tästälähin alkaisivatkin itse lähettää elukoitaan laitokseen myytäväksi, näyttää kuitenkin siltä, kuin ei lähiaikoina olisi odotettavana niin laajaperäistä karjakauppaa, että vielä tarvittaisiin erityisiä myyntihalleja, vaan voisi elukkain myynti käydä päinsä seisotushalleissa ja karjanomistajat voitaisiin

oikeuttaa sieltä vuokraamaan paikkoja elukoilleen. Vastaisia myyntihalleja varten kuitenkin olisi paikka varattava.

Edelleen käynee, siihen nähden ettei pientä karjaa luultavasti teurastettaisi laitoksessa varsin paljon, vaan vasikat ja lampaat vastedeskin teurastettane maa-seudulla, näiden elukkain teurashallin yhdistäminen isojen elukkain halliin.

Hallinto- sekä pörssi- ja ravintolarakennuksen tarve niinkään lienee täytet-
tävissä ehdotettua halvemmalla tavalla.

Mahdollisuutta laitoksen rakennusalan supistamiseen sijoittamalla rakennukset
likenmäksi toisiaan on jo edellä käsitelty.

Mainitulla tavalla supistamalla rakennusohjelmaa saataisiin kustannukset, tontin
arvoon katsomatta, vähenemään noin 500,000 markalla.

Kun Kamarista on näyttänyt suotavalta, että henkilö, joka vastedes asetetaan
teurastamoja johtamaan, saisi tilaisuuden asiantuntemuksellaan edistää rakennuskysy-
myksen onnellista ratkaisua ja myös olla apuna valmistelemassa teurastamokysy-
myksen yhteydessä olevia asioita, esimerkiksi kysymystä lihantarkastuksen vastai-
sesta järjestämisestä, on Kamari tahtonut ehdottaa, että laitoksen johtajanvirka täy-
tettäisiin samaan aikaan kuin rakennustyö aloitetaan, esimerkiksi lokakuun 1 päivästä
1913. Palkaksi tälle virkailijalle, joka Kamarin mielestä olisi Kaupunginvaltuuston
otettava Terveystoimikunnan ehdotuksesta, on teurastamokomitea mietin-
nössään N:o 28 vuodelta 1908 ehdottanut 8,000 markkaa, ja on Kamarikin katsonut
voivansa yhtyä tähän ehdotukseen, kuitenkin sillä lisäyksellä, että johtajalle olisi
annettava vuokratuloja 2,000 markkaa vuodessa, siksi kunnes hänelle voidaan
hankkia asunto laitoksessa.

Edellä lausutun johdosta saa Rahatoimikamari kunnioittaen esittää Herrain
Kaupunginvaltuusmiesten lisäylin luvuin päätettäväksi

*että Sörnäsän niemekkeelle tarkoitusta varten varattuihin kort-
teleihin 274, 275, 278 ja 279 on rakennettava kunnallinen teurastamo
pääasiallisesti tämän oheisten piirustusten mukaisesti ja sijoitettuna
tämän oheisissa karttaluonnoksissa osotetulla tavalla;*

*että tarkoitukseen osotetaan 1911 vuoden lainavaroista 2,000,000
markkaa; sekä*

*että varsinainen Kaupunginvaltuusto saa toimekseen hankkia
tälle päätökselle asianmukaisen vahvistuksen.*

Siinä tapauksissa että nämä ehdotukset hyväksytään, päättäne varsinainen
Kaupunginvaltuusto

että yritystä varten asetetaan rakennustoimikunta, niinkuin edellä

on ehdotettu, sekä että tämä valtuutetaan ryhtymään toimenpiteisiin rakennusyrityksen lopullisten piirustusten ja kustannusarvion laatimiseksi ynnä muihin sen toteuttamiseksi tarpeellisiin toimiin, niin myös että toimikunnan on Valtuustolle esitettävä, kuinka laajasti ja missä järjestyksessä yrityksen ohjelma on toteutettava;

että tämän oheisessa karttaluonnoksessa tarkemmin osoitettu teurastamoon vievä rautatie on pantava rakenteille; sekä

että laitoksen johtajanvirka on täytettävä vastaanotettavaksi loka-kuun 1 päivänä 1913.

Rahatoimikamarin puolesta:

Alexis Gripenberg.

K. Rein.

Vastalause.

Ollen Rahatoimikamarin kanssa yhtä mieltä teurastamon paikasta ja sen käyttämistavasta en voi yhtyä Kamarin käsitykseen, mikäli koskee teurastamon kokoa ja mahdollisuutta eräiden rakennusten teettämättä jättämiseen.

Rahatoimikamari on lausunnossaan pannut johtaja Sandeborgin esittämät numerotiedot pohjaksi laskelmalle, joka ei käy yhteen sen kanssa mitä herra Sandeborg tämän alan erikoistuntijana on tarkoittanut. Kamari käsittää hänen esittämänsä numeroluvut:

300—350 nautaeläintä,
500—600 vasikkaa ja lammasta sekä
250—300 sikaa

säännöllistä päivittäistä teurastusmäärää osottaviksi.

Laadittu suunnitelma kuitenkin edellyttää päivittäin keskimäärin teurastettavan ainoastaan

90 nautaeläintä,
80 vasikkaa ja lammasta sekä
90 sikaa.

Ulkomailla saadun kokemuksen mukaan käy tuollaisen laitoksen tuotannon kuitenkin, työtä jouduttamalla ja pitempiä työpäiviä käyttämällä, mutta järjestyksen ja puhtauden kustannuksella, yhtenä, enintään kahtena päivänä viikossa lisääminen 3,5 kertaa suuremmaksi tavallista määräänsä. Suunnitellussa teurastamossa kävisi näin ollen päivän kuluessa teurastaminen enintään

315 nautaeläintä,
280 vasikkaa ja lammasta sekä
315 sikaa.

Nämä ja herra Sandeborgin lausunnossa esitetyt numeroluvut käyvät siinä määrin yhteen, että hänen esittämänsä numerolukujen epäilemättä täytyy katsoa

tarkoittavan suurinta teurastusmäärää, niinkuin johtaja Sandeborg itsekin ne on käsittänyt sanoessaan lausunnossaan, ettei *suurin päivittäinen teurastusmäärä* Helsingissä aluksi nousse edellä kerrottua suuremmaksi.

Nojaten suunnitellun teurastamon tuotantokyvystä saamaansa käsitykseen huomauttaa Kamari, että rakennusohjelmaa kävisi eräiltä kohdin supistaminen ja mainitsee siinä kohden myyntihallit sekä pörssi- ja hallintorakennuksen. Ehdotustaan että aluksi jätettäisiin teettämättä myyntihallit perustelee Kamari sitä paitsi sillä arvelulla, ettei alussa ole odotettavana mainittavan vilkasta karjanmyyntiä, minkätähden tämä myynti voi käydä päinsä seisotustalleissa. Tässä kuitenkin sivuutetaan se seikka, että nämä tallit on suunniteltu pienukseen. Suunnitelmassa nimittäin tarkoitetaan että myyntihalleja ajoittain, karjantuonnin ollessa runsas, käytetään talleinakin. Tässä mainittakoon, että nautakarjan talleissa on varattu sijaa ainoastaan 112 elukalle, jota vastoin Taivallahden teurastamon talleihin sopii 136 elukkaa, mutta siitä huolimatta ne ovat syyskesästä ja syksyihin osottautuneet aivan riittävämmiksi.

Hiukan pelottavasta nimityksestä huolimatta pidän pörssi- ja ravintolarakennusta välttämättömänä. Kun rakennukseen tulisi sijoitettavaksi laitoksen palveluskunnan ruokasalit, teurastamossa kävijäin ravintola sekä teurastajille vuokrattavia pienukseen konttorihuoneita, on se järjestyksen vuoksi välttämätön.

Lopuksi pyydän esitykseni tueksi mainita, että Kamarin käyttämät asiantuntijat eivät ole katsooneet voivansa puoltaa suunnitelman supistamista. Niinpä lausuu johtaja Sandeborg: «Huomioon ottaen kaupungin asukasluvun sekä samankokoisissa kaupungeissa teuraseläinten luvusta y. m. saadun kokemuksen voin kuitenkin empiättä lausua, että eri rakennusten ehdotettu koko on erittäin hyvin harkittu.»

Sen johdosta mitä minulla on ollut kunnia tässä lausua, saan kunnioittaen ehdottaa Kaupunginvaltuuston lisätyin luvuin päätettäväksi

että Sörnäsän niemekkeelle tarkoitusta varten varattuihin kortteleihin 274, 275, 278 ja 279 on rakennettava kunnallinen teurastamo pääasiallisesti tämän oheisten piirustusten mukaisesti ja sijoitettuna tämän oheisten karttaluonnosten osottamalla tavalla; sekä

että teurastamon rakentamiseen osotetaan 1911 vuoden lainavaroista 3,100,000 markkaa; niin myös

että varsinainen Kaupunginvaltuusto saa toimekseen hankkia tälle päätökselle asianmukaisen vahvistuksen.

Jos tämä hyväksytään, saan kunnian ehdottaa varsinaisen Kaupunginvaltuuston päätettäväksi

että asetetaan viisihenkilöinen rakennustoimikunta, joka valtuutetaan heti ryhtymään toimenpiteisiin rakennusyrityksen toteuttamiseksi.

Kaksi viimeistä pontta Rahatoimikamarin ehdotuksen mukaisesti.
Helsingissä, huhtikuun 21 päivänä 1913.

Karl Lindahl.

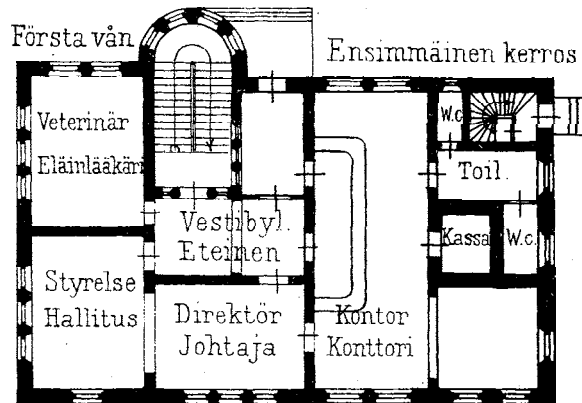
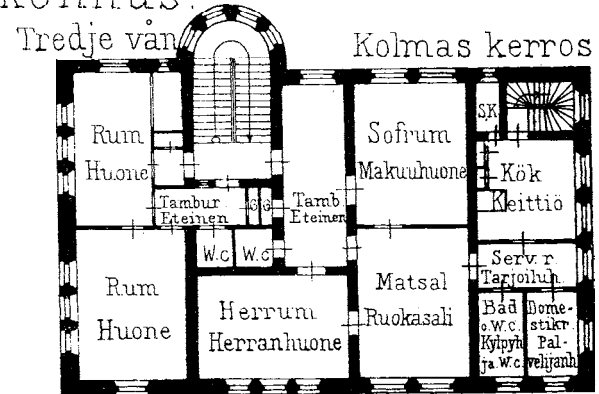
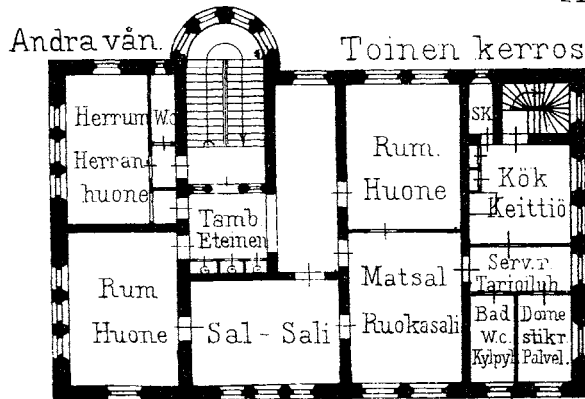

ESKISSER TIL HELSINGFORS STADS SLAKTHUS

1:200 0 10 20 30 40 M

LUONNOKSIA HELSINGIN KAUPUNGIN TEURASTUSLAITOKSEEN

Administrations byggnad.
Hallintorakennus.

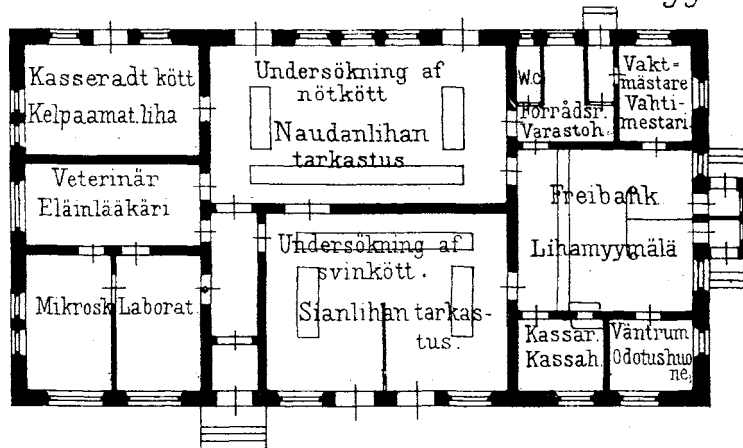
Helsingfors den 22 November 1909
Carl Lindahl.

ESKISSER TIL HELSINGFORS STADS SLAKTHUS

1:200 0 10 20 30 40 M

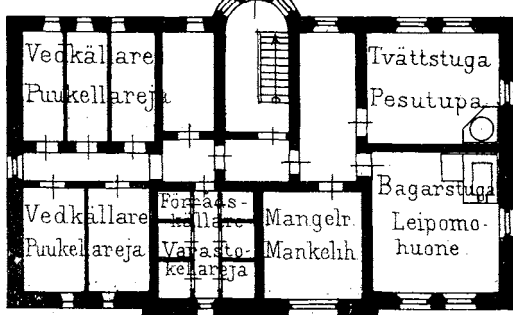
LUONNOKSIA HELSINGIN KAUPUNGIN TEURASTUSLAITOKSEEN

Undersökningsanstalt för infördt kött samt freibank.
Tuodun lihan tarkastuslaitos sekä lihamyymälä.

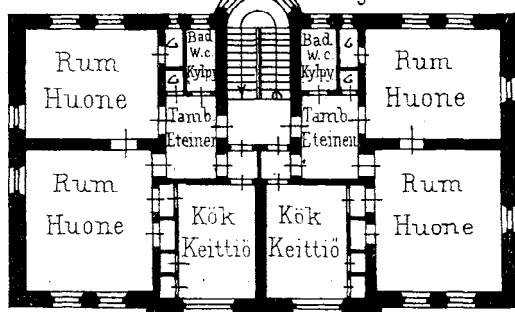

Betjeningsbyggnad. - Palvelusväen rakennus.

Källarvån. Kellarikerros.

I-II- och III:de vån. I-II- ja III:mas kerros

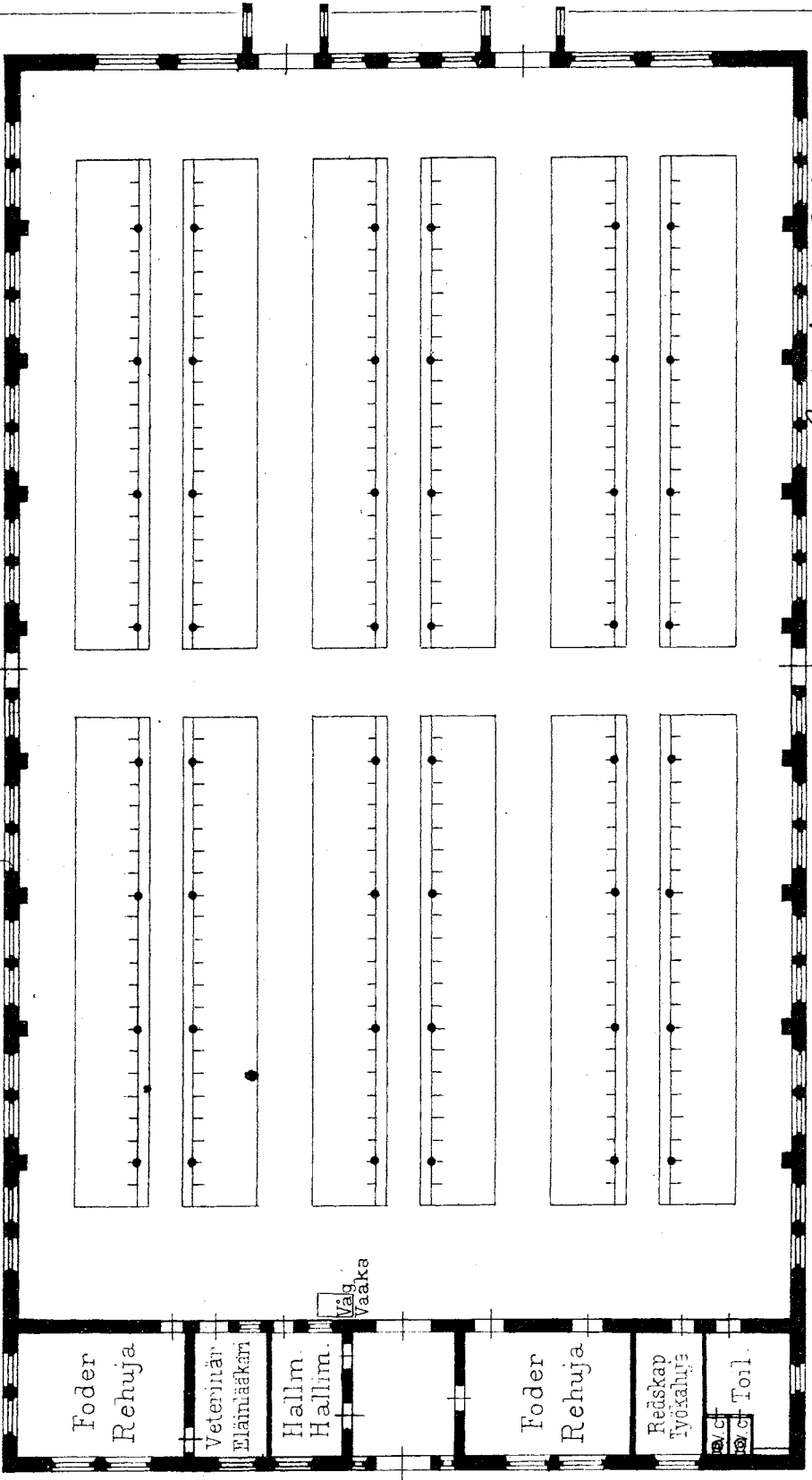

Helsingfors den 22 November 1907
Karl Lindahl

ESKISSER • HELSINGFORS • STADS • SIAKTUS • LUONNOKSIA • HELSINGINKAUPUNGIN • TEURASTUSLÄTOKSEEN

1:200 0 10 20 40 M

Marknadshall för storboskap.
Suurenkarjan markkinahalli.

Årsmöte den 28 November 1904
Karl Andén

1:200

0

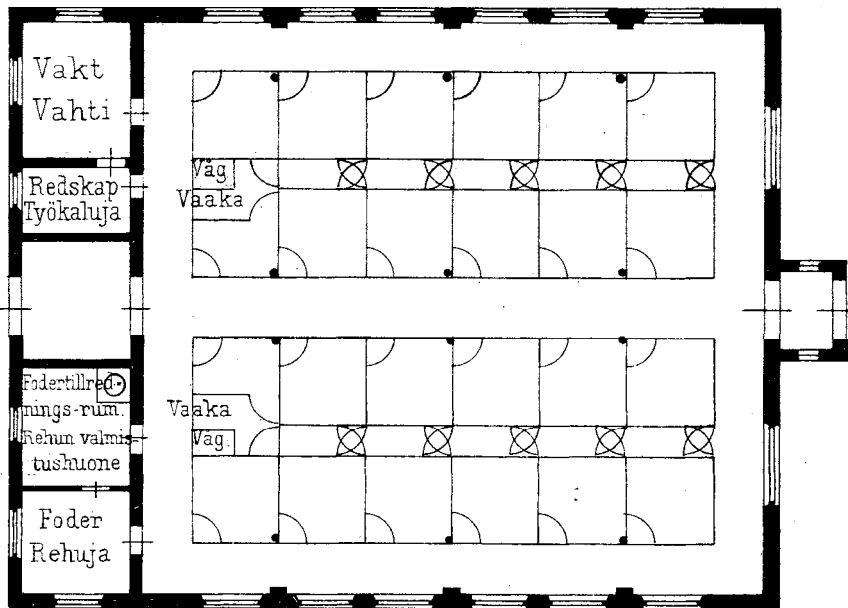
10

20

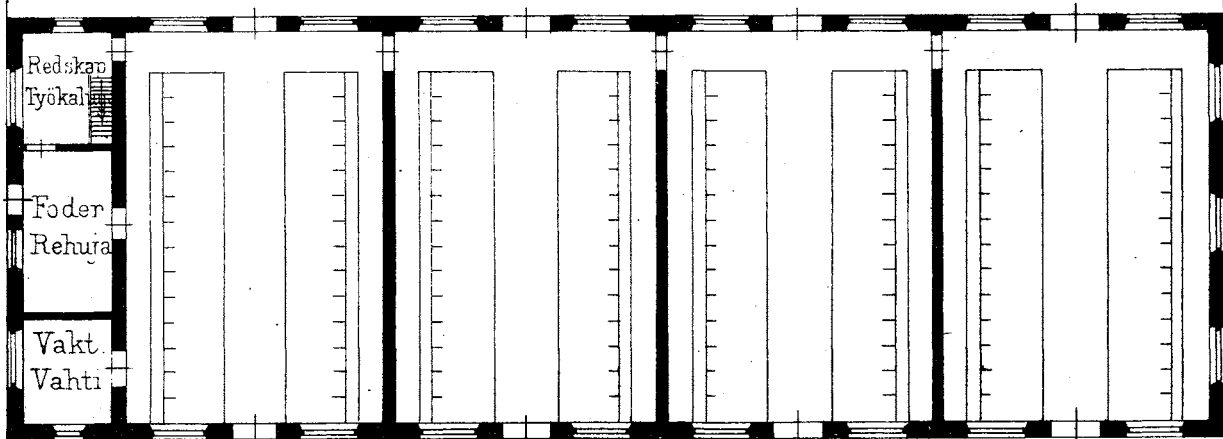
M

LUONNOKSIA HELSINGIN KAUPUNGIN TEURASTUSLAITOKSEEN

Marknadshall för småboskap och svin.
Pienen karjan ja sikojen markkinahalli.

Stall för storboskap.
Suuren karjan talli.

Helsingfors den 22 november 1904
Karl Lindahl

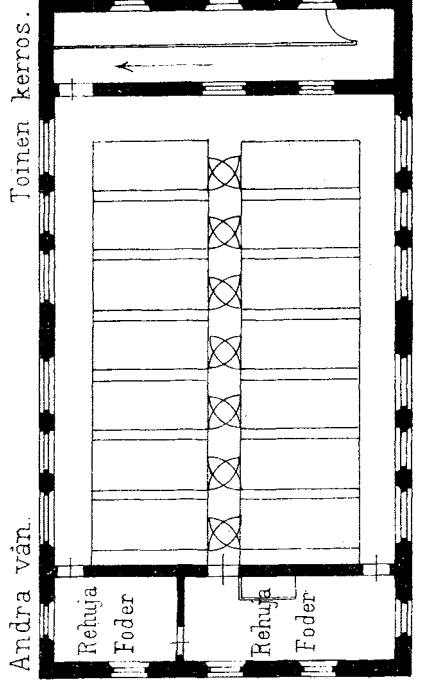
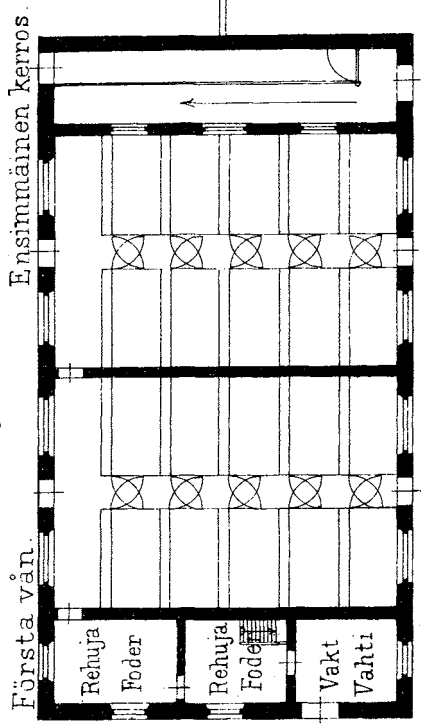

Stall för småboskap och svin.
 Pienen karjan ja sikojen talli.

Stall för svin.
 Sikojen talli

Stall för får och kalfvar.
 Lampaiden ja vasikkain talli.

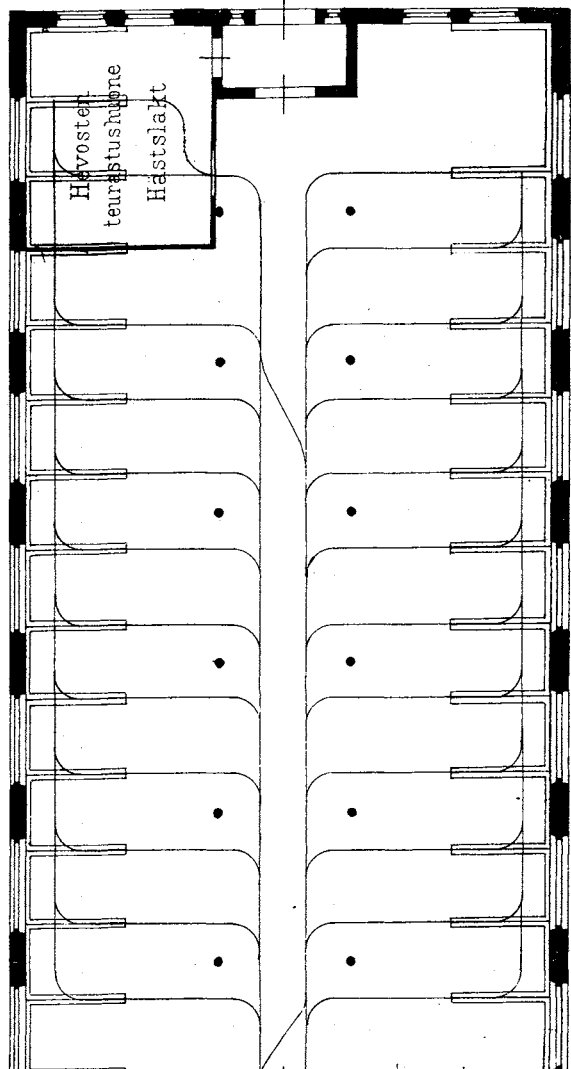
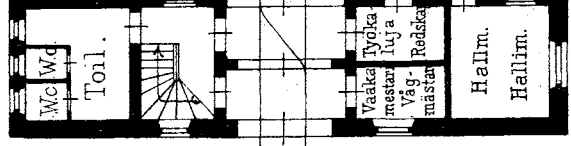
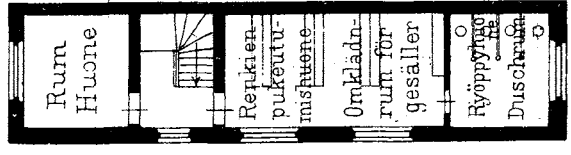

Helsingfors den 20 November 1899
Carl Lindahl

Slakthall för storboskap.
 Suuren karjan teurastushuone.

Andra vän.
 Toinen kerros

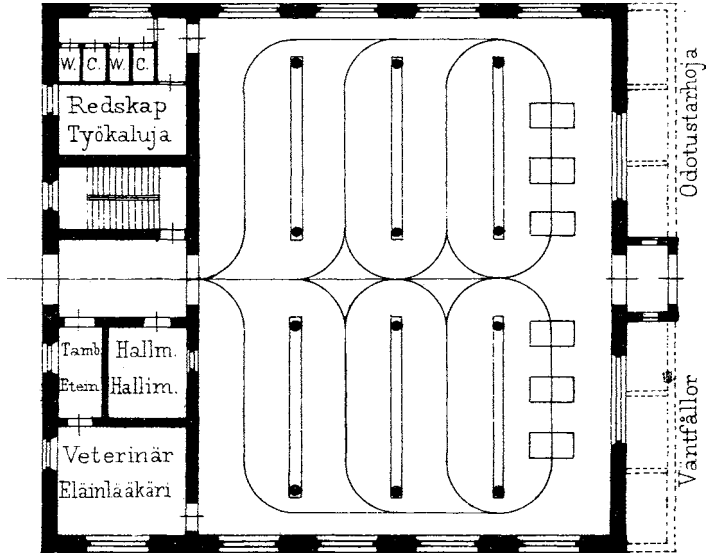

Helsingfors den 29 November 1902
Carl Sundstr.

Slakthall för småboskap.

Andra vån.
Toinen kerros.

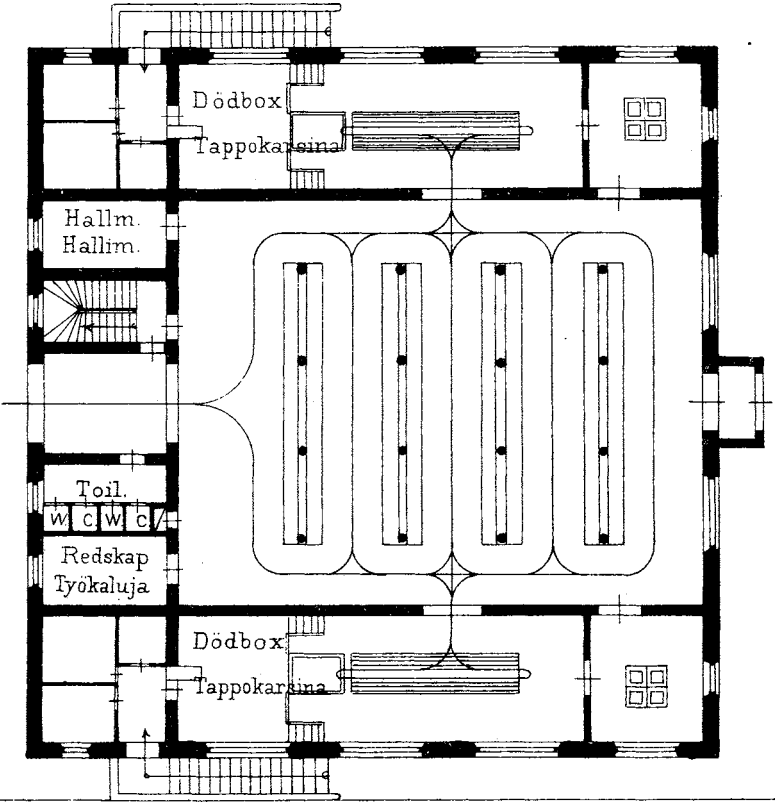
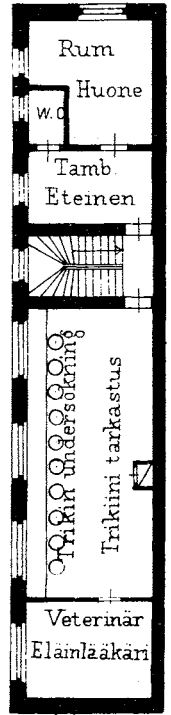
Pienenkarjan teurastushuone.

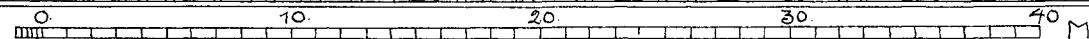
Svinslakthall.

Sikojen teurastushuone.

Andra vån.
Toinen kerros.

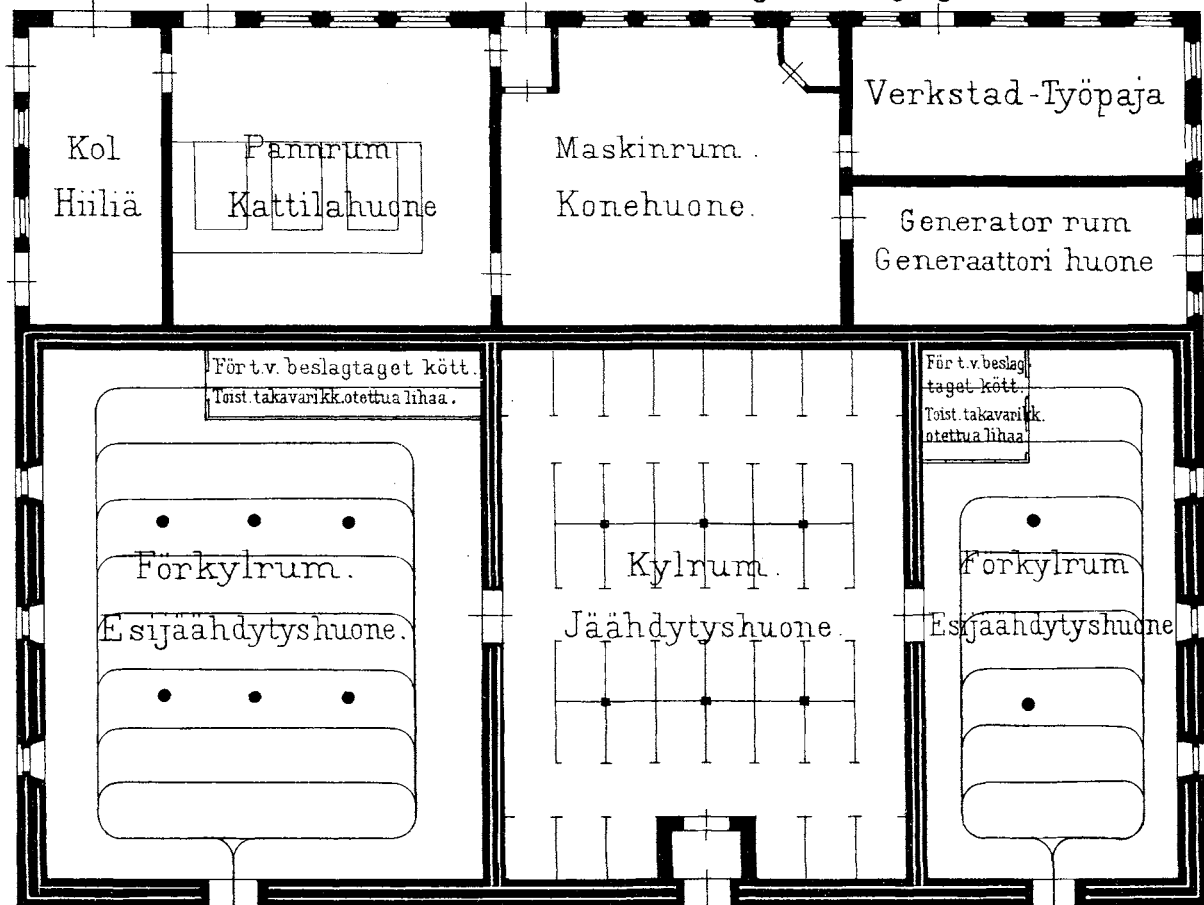

ESKIS SER·TILL·HELSINGFÖRS·STADS·SLAKTHUS

1:200 0 10 20 30 40 M

LUONNOKSIA·HELSINGIN·KAUPUNGIN·TEURASTUSLAITOKSEEN

Maskin- och kylhus Kone- ja jäähdytys huone.

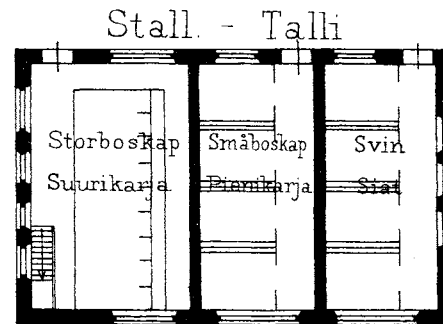
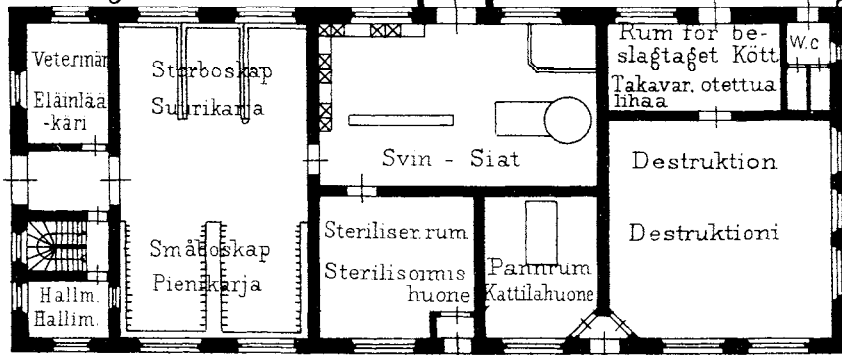
Helsingfors den 28 November 1907
Karl Lindahl

ESKISSER TIL HELSINGFORS STADS SLAKTHUS

1:200 0 10 20 30 40 M

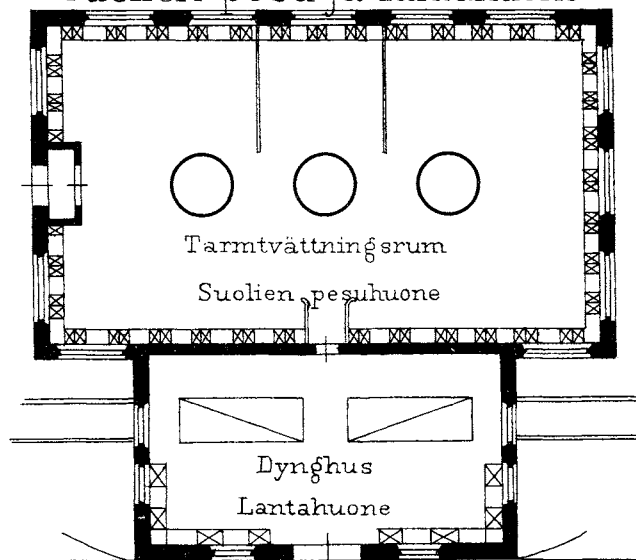
LUONNOKSIA HELSINGIN KAUPUNGIN TEURASTUSLAITOKSEEN

Slaktafdelning Teurastusosasto Sanitetsafdelning - Terveysosasto.

Tarntvätt- o. dyngghus.

Suolien pesu- ja lantahuone.

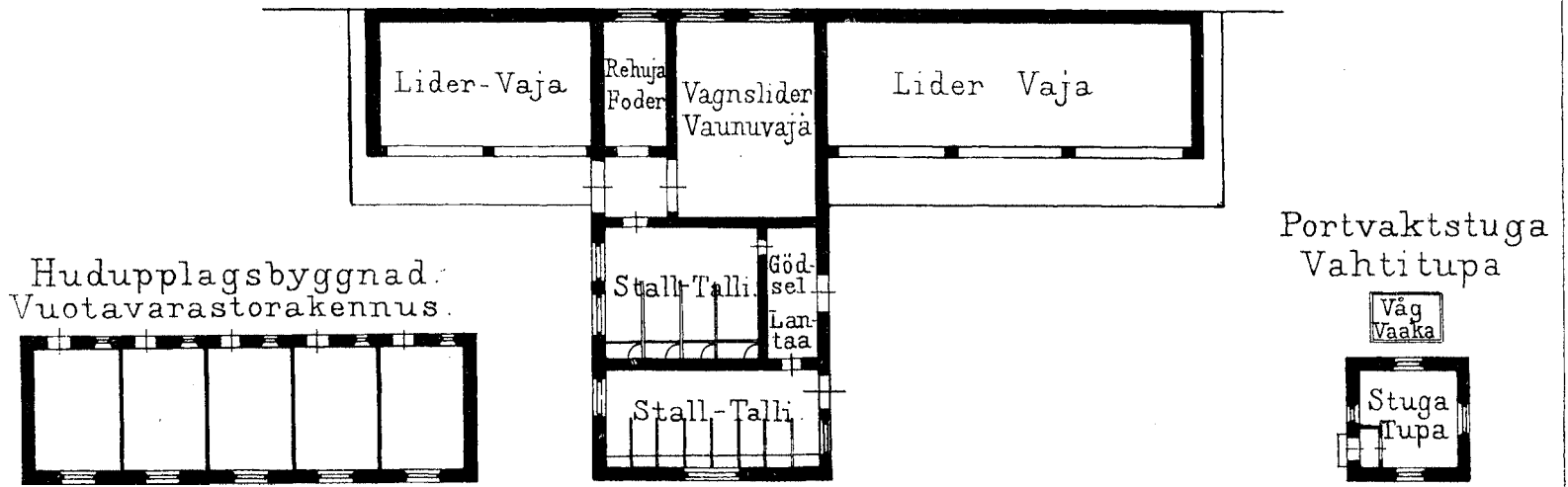
Helsingfors den 27 November 1907
Karl Lindahl

ESKISSER TIL HELSINGFORS STADS SLAKTHUS

1:200 0 10 20 30 40 M

LUONNOKSIA HELSINGIN KAUPUNGIN TEURASTUSLAITOKSEEN

Stall- & liderbyggnad.
Talli- ja vajarakennus.

Helsingfors den 22 November 1904
Carl Lindahl

FÖRSLAG TILL
 SLAKTHUSANLÄGGNING
 FÖR HELSINGFORS STAD
 Å FABRIKSKVARTEREN
 274, 275, 278, 279 Å SÖRNÄS UDDE

HELSINGIN KAUPUNGIN
 TEURASTUSLAITOKSEN
 EHDOTUS TEHDASKORTTEILLE
 274, 275, 278, 279 SÖRNÄISTEN NIEMELLÄ

Asiakirjoja kysymyksessä, joka koskee alueen luovuttamista Tehtaanpuistosta uuden evankelisluterilaisen kirkon paikaksi.

HELSINGIN

RAHATOIMIKAMARI.*Huhtik. 3 p:nä 1913.*

N:o 218.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Lähteessä tammikuun 21 päivältä kuluvaan vuoteen on Kaupunginvaltuuston Valmistusvaliokunta käsenyt Rahatoimikamarin, hankittuaan kaupungin yleisten töiden Hallituksen lausunnon, antaa lausunto kaupungin evankelisluterilaisten seurakuntain Kirkkovaltuusmiesten Kaupunginvaltuustolle tekemän anomuksen johdosta että kaupungin eteläisen ruotsalaisen ja eteläisen suomalaisen seurakunnan uuden kirkon tonttipaikaksi maksutta luovutettaisiin Tehtaanpuiston itäpäästä tarpeellinen alue hakemuksen oheisen kartan mukaisesti.

Kirkkovaltuusmiesten puheenalaisen anomuksen johdosta on kaupunginasemakaava-arkkitehti, jonka lausunnon kaupungin yleisten töiden Hallitus on hankkinut, Hallitukselle antamassaan promemoriassa huomauttanut, että sitä paikkaa, joka edellä mainitun kartan mukaan on katsottu hankkeissa olevalle kirkkorakennukselle sopivaksi, hänen mielestään ei käy kaupunginasemakaavan kannalta puoltaminen. Etusijassa on kaupunginasemakaava-arkkitehti tätä ehdotusta vastaan huomauttanut, että tuollaisesta kirkon sijoituksesta olisi seurauksena että puisto näyttäisi nykyistään tuntuvasti pienemmältä, koska rakennus huomattavassa määrässä rikkoisi puiston nykyistä eheätä pinta-alaa. Edelleen on ilmeistä, että puiston nykyinen säännöttömyys ja muodottomuus tuollaisen sijoituksen johdosta pistäisi yhäkin enemmän silmään, koska rakennusta tänne sijoitettuna tuskin saisi rakennustaiteelliselta kannalta katsoen orgaanisesti liittymään puistoa ympäröiviin tahi siihen päättyviin katuihin enempää kuin niiden viereisiin rakennuksiinkaan. Tähän tulee vielä lisäksi, että kirkko korkealla sijaitsevalta Vuorimiehenkadulta katsottuna näyttäisi olevan sijoitettuna kuoppaan ja että Laivurin- ja Vuorimiehenkadun kulmauksessa olevat suuret kivitaloryhmät painaisivat kirkkorakennusta lännestäpäinkin katsottuna. Tämän johdosta olisi kaupunginasemakaava-arkkitehdin mielestä Kirkkovaltuus-

miesten ehdotus, mikäli koskee piirustuksessa osotettua paikkaa, evättävä. Kun kuitenkin kirkkorakennus, jos se rakennustaiteellisesti sovitettaisiin paikkaan, olisi erikoisesti omansa kohottamaan Tehtaanpuiston kauneusarvoa, ja kun puheenalainen puisto kieltämättä on hyvin valittu kirkonpaikka sen seurakunnan asutusta silmälläpitäen, jonka kirkollisia tarpeita varten rakennus on aiottu, on kaupungin-
asemakaava-arkkitehti sitä mieltä, että tälle kirkolle olisi varattava paikka puiston alueelta, sekä osottaa kirjelmänsä oheisessa asemapiirroksen luonnoksessa, miten Kirkkovaltuusmiesten ehdotusta haittaavat epäkohdat olisivat vältettävissä. Mainitussa luonnoksessa on kirkko suunniteltu sijoitettavaksi siten, että se olisi Vuorimiehenkadun akselilla, vallitsevan Tehtaankadun pituussuunnassa ja kohtisuoraan vasten Laivurinkadun leveätä osaa, joten nämä molemmat suunnat tulisivat rakennustaiteellisesti osotetuiksi. Lisäksi on kaupunginasemakaava-arkkitehti ajatellut kirkon sijoitettavaksi Laivurinkadun korkeimman kohdan tasalla olevalle korkeelle, toisin sanoin myös yhtä korkealle kuin Vuorimiehenkadun länsipää on, mutta kuitenkin niin loitos Laivurinkadun viereisistä tonteista, etteivät näiden rakennusoikeudet siitä mitään kärsisi. Tästä järjestelystä, joka tarkemmin käy selville tehdystä kartasta, olisi kuitenkin seurauksena Laivurinkadun länsiosan siirtyminen lännemmäksi. Mutta tuollainen siirtyminen olisi kaupunginasemakaava-arkkitehdin mielestä vain omansa parantamaan tätä kaupunginasemakaavan osaa, eikä vähimmin liikenteen kannalta katsoen. Puheenalainen Laivurinkadun osa, joka nyt leikkaa Tehtaankatua varsin terävässä kulmassa, kävisi nimittäin tämän johdosta kohtisuoraan viimeksi mainittua tärkeää liikenneväylää vasten ja liittyisi paljon paremmin kuin nykyään Laivurinkadun eteläpuoliseen jatkokseen eli siihen osaan, joka idässä rajoittaa Helsinginnientä. Lisäksi on huomattava, että se täyttämällä aikaansaatu nurmikko, joka nyt erottaa toisistaan eri tasossa olevia Laivurinkadun puoliskoja ja jota kapeutensa ja suuren kaltevuutensa vuoksi ei käy edullisesti varustaminen istutuksilla, laajenisi uuden ehdotuksen toteuttamisen johdosta verraten avaraksi puistoalaksi, jonka helposti kävisi järjestäminen miellyttäväksi paikaksi. Myöskin Albertin- ja Tehtaan- sekä Laivurinkadun välisen liikenteen kävisi tämän suunnitelman mukaan varsin hyvin järjestäminen, mikä ei olisi laita, jos kirkko sijoitettaisiin Kirkkovaltuusmiesten ehdotuksen mukaisesti. Kun kuitenkin puheenalainen Laivurinkadun suunnan muutos, kaupungin työpäällikön tekemäin laskelmain mukaan, tuottaisi kaupungille kustannuksia 57,000 markkaa, raitiotiekiskojen muutto tähän luettuna, lienee tässä ehdotetun tontin luovuttamisen ehdoksi pantava että seurakunta korvaa nämä kustannukset.

Kaupungin yleisten töiden Hallitus, joka on havainnut kaupungin asemakaava-arkkitehdin edellä kerrotun ehdotuksen täysin asianmukaiseksi sekä sitä puoltanut, on tämän johdosta esittänyt, että Rahatoimikamarikin sen hyväksyisi, edellyttäen että seurakunta suorittaa tarpeellisista kadunjärjestelytöistä johtuvat, tämän oheisen kustannusarvion mukaan 57,000 markkaan nousevat kustannukset, joista 12,100 markkaa tulee Laivurinkadulla olevain raitiotiekiskojen muuton osalle.

Rahatoimikamarin enemmistö on Kirkkovaltuusmiesten esittämistä syistä katsonut, että kaupungin tulisi myöntyä esillä olevaan Kirkkovaltuusmiesten anomukseen, sekä vastaisen kirkon paikkaan nähden kaikin puolin yhtynyt kaupungin- asemakaava-arkkitehdin esittämään ja kaupungin yleisten töiden Hallituksen puoltamaan ehdotukseen, sillä edellytyksellä että seurakunta kaupungille korvaa tarpeellisista kadunjärjestelytöistä ja Laivurinkadulla olevan raitiotieverkon muutosta johtuvat kustannukset. Jäsen Heimbürger, joka tosin on ollut sitä mieltä, että mainittujen seurakuntain väkiluku vaatii rakennuttamaan uuden kirkon, ei kuitenkaan ole tahtonut siihen tarkoitukseen luovuttaa paikkaa Tehtaanpuistosta, koska vastainen kirkko siten sijaitsisi liian likellä Johanneksenkirkkoa, vaan on puolestaan ehdottanut valittavaksi jonkin sopivan paikan Töölöstä. Sitä vastoin on jäsen Hertzberg viimeksi esitetystä syystä ja koska nykyolot eivät vaadi rakentamaan uutta kirkkoa, ta onut evätä esillä olevan Kirkkovaltuusmiesten anomuksen.

Siihen nähden mitä edellä on lausuttu saa Rahatoimikamari kunnioittaen esittää Kaupunginvaltuuston päätettäväksi:

että kaupungin eteläisen ruotsalaisen ja eteläisen suomalaisen seurakunnan uuden kirkon tonttipaikaksi edellä mainituin ehdoin luovutetaan tämän oheisessa Tehtaanpuiston järjestämistä koskevassa ehdotuksessa tarkemmin osotettu alue.

Lähetekirjat ja kustannusarvio pannaan tämän oheen.

Rahatoimikamarin puolesta:

Alexis Gripenberg.

Werner Becker.

Herroille Kaupunginvaltuusmiehille Helsingissä.

Helsingin kaupungin ruotsalais-suomalaisen seurakunnan kirkonkouksessa ¹⁵/₁₂ 1904 tekemän sekä Keisarillisen Senaatin armollisella määräyksellä 17 p. lokakuuta 1905 vahvistetun päätöksen nojalla seurakunnan jaosta, ovat Eteläinen ruotsalainen ja Eteläinen suomalainen seurakunta saaneet yhteisesti käytettäväkseen Johanneksenkirjon, jota paitsi toistaiseksi niille on vuokrattu Helsingin Kaupunkilähetyksen rukoushuone, Betania, Perämiehenkadulla N:o 13, yhtä suomalaista ja yhtä ruotsalaista päivä- sekä yhtä iltajumalanpalvelusta varten pyhä- ja juhlapäivinä. Kuitenkaan ei voida ajatella tämän väliaikaisesti vuokratun rukoushuoneen asemansa puolesta — mainittujen seurakuntien äärimäisessä päässä — eikä pienen tilavuutensa takia — siihen mahtuu ainoastaan 400 à 500 henkeä — pitemmäksi aikaa sopivan kirkoksi näille väkiluvussa nopeasti kasvaville seurakunnille. Jotta jossain määrin voitaisiin selvittää näitten jumalanpalvelushuoneistojen tilavuutta, huomautettakoon tässä, että mainittujen seurakuntien asukasluku nyt jo tasaluvuissa on 50,000 (suomalaisen 30,000 ja ruotsalaisen 20,000). Johanneksenkirkkoon mahtuu noin 4,000 henkeä (2,700 istumapaikkaa ja noin 1,300 seisomapaikkaa käytävillä) ja Betanian rukoushuoneeseen mahtuu noin 500 henkeä (400 istumapaikkaa ja 100 seisomapaikkaa käytävillä). Jumalanpalvelusten lukumäärä pyhä- ja juhlapäivinä on 2 päiväjumalanpalvelusta (yksi ruotsalainen ja yksi suomalainen) Johanneksenkirjossa ja yhtä monta Betanian rukoushuoneessa sekä 2 iltajumalanpalvelusta, yksi Johanneksenkirjossa ja yksi Betanian rukoushuoneessa. Jos kaikki paikat, myöskin seisomapaikat, jumalanpalveluksissa sekä Johanneksenkirjossa että Betaniassa ovat täynnä kuulijoita, mahtuisi seurakuntien 50,000 jäsenestä korkeintaan 13,500 kirkkoihin, siis joka 4 t. 5 jäsen. Etteivät seurakunnat voi tarjota suuremmalle määrälle jäsenistään tilaa kirjossa on anteeksiantamatonta säännöttömyyttä, joka on korjattava.

On kyllä huomautettu siitä, että Eteläiset seurakunnat eivät enää kasva, vaan päinvastoin pienenevät väkiluvun suhteen, koska kaupungin kasvaminen tapahtuu toiseen suuntaan, jonka tähden uusi kirkko olisi turha ja tarpeeton. Kuitenkin on viime vuosien kokemus todistanut päinvastaista. Eteläisten seurakuntien väkiluku oli vuonna 1906 noin 36,000 henkeä, mutta nyt on se jo 50,000 henkeä. Ja kaikesta päättäen ei viime vuoden kuluessa ole väkiluvun lisääntymisessä tapahtunut vähennystä vaan päinvastoin kasvamista.

Tämän lisäksi tulee vielä se, että kummallakin seurakunnalla tulisi olla oma kirkkonsa, jossa ne saavat pitää jumalanpalveluksiaan ja jota voivat vapaasti käyttää, eivätkä niin ollen tarvitsisi pitää jumalanpalveluksiaan vuokratussa huoneustossa; itse seurakuntaelämä edellyttää oman kirkon.

Vielä mainittakoon eräs seikka, joka on hyvin tärkeä. Sentähden että vuokrattu jumalanpalvelushuoneusto, Betania, on niin pieni ja on seurakuntien äärimäisessä päässä, täytyy jumalanpalvelukset järjestää niin, että toisena vuotena on toisella seurakunnalla pääjumalanpalveluksensa Johanneksenkirjossa kello 12, toisena vuotena toisella seura-

kunnalla, eli toisin sanoen, joka toinen vuosi täytyy jumalanpalveluksien vaihtua, jonka kautta syntyy sekaannusta, ja on kokemus osottanut, että kirkossa kävijäin lukumäärä on sen kautta vähentynyt. Jos rakennettaisiin toinen kirkko Eteläisille seurakunnille, voitaisiin välttää sellainen järjestely.

Kysymystä uuden kirkon rakentamisesta Eteläisille seurakunnille ei voida siirtää pitkäksi aikaa eteenpäin, jonka tähden seurakuntien yhteiset kirkkoneuvostot päättivät 4 p:nä joulukuuta 1912 pitämässään kokouksessa yksimielisesti ehdottaa Kirkkovaltuusmiehille, yhtäpitävästi Eteläisten seurakuntien kirkkoneuvoston 29 p:nä marraskuuta 1907 asettaman komitean ehdotuksen kanssa, että he Kaupunginvaltuusmiehiltä anoisivat sopivaa paikkaa uutta kirkkoa varten.

Siinä osassa kaupunkia, joka vastaa kysymyksessä olevien seurakuntien aluetta, eli 3, 5, 6, 7 ja 9 kaupunginosissa, ei ole eikä ole ollutkaan, senjälkeen kun Helsingin ruotsalais-suomalainen seurakunta jaettiin, tähän tarkoitukseen sopivia käyttämättömiä paikkoja. Tämän johdosta ja kun yhden tai useamman rakennetun tontin ostaminen tuottaisi suuria kuluja, on huomio kiintynyt Laivurin-, Sepän- ja Tehtaankadun rajoittamaan n. s. Tehtaanpuistoon. Tästä on suurin ja arvokkain keskiosa nykyään luovutettu kaupungin varaputarhaksi, mutta muut osat ovat käyttämättömiä ja ilman suunnittelua sekä ovat aivan korjaamattomassa tilassa. Kirkkovaltuusmiesten samoin kuin seurakuntien yhteisten kirkkoneuvostojen mielestä voidaan Eteläisille seurakunnille rakennettava kirkko sopivimmin sijoittaa sille vuorelle, joka on mainitun puiston itäisessä päässä ja jonka yli nykyään johtaa polku Albertinkadun päästä Laivurin- ja Tehtaankadun kulmaan, kuten kaupungin Rakennuskonttorin laatima myötäseuraava kartta osottaa. Koska uusi kirkko olisi rakennettava paljon pienemmäksi kuin kaupungin vanhemmat, isot monumentaaliset kirkot, tarvittaisiin sen rakennuspaikaksi ainoastaan pieni osa puistoa, eikä se niin ollen tulisi suurestikaan supistamaan puiston alaa. Sen sijaan tulisi kirkko epäilemättä antamaan puistolle arvokkaan ja rauhaisan leiman. On kyllä huomautettu, että mainittu paikka on liian lähellä nykyistä Johanneksenkirkkoa ja että kirkot tulisivat sijoitetuiksi aivan liian lähelle toisiaan. Mutta tämä muistutus ei merkitse mitään, kun ottaa huomioon, että molemmat kirkot tulevat olemaan jotensakin keskellä kumpaakin seurakuntaa, Eteläistä ruotsalaista ja Eteläistä suomalaista, jotka niitä käyttävät.

Helsingin evankelis-luterilaisten seurakuntien Kirkkovaltuusmiehet anovat sentähden täten Herroilta Kaupunginvaltuusmiehiltä:

että maa-alue kaupungin Eteläisen ruotsalaisen ja Eteläisen suomalaisen seurakunnan tarpeeksi rakennettavaa uutta kirkkoa varten ilmaiseksi luovutettaisiin n. s. Tehtaanpuiston itäisestä päästä, kuten myötäseuraava kartta osottaa.

Helsingissä, tammikuun 3 päivänä 1913.

Kirkkovaltuusmiesten puolesta:

K. Aug. Hildén.

Kaarlo Sylvander.

Liite II.

Ote pöytäkirjasta, joka tehtiin Helsingin kaupungin suomalais-ruotsalaisten evankelis-luterilaisten seurakuntain Kirkkovaltuusmiesten kokouksessa Vanhassa kirkossa joulukuun 9 päivänä 1912 klo 7 i. p. Saapuvilla oli 37 kirkkovaltuusmiestä. Kokouksessa, joka myönnettiin olevan laillisesti kokoonkutsuttu, johti keskusteluja rovasti K. Aug. Hildén ja pöytäkirjan teki allekirjoittanut Sylvander.

2 §.

Pitkänlaisen keskustelun jälkeen päättivät Kirkkovaltuusmiehet Helsingin Kaupunginvaltuustolta anoa tarpeellista aluetta n. s. Tehtaanpuiston itäosasta eteläisten seurakuntain tarpeeksi rakennettavaa uutta kirkkoa varten, ja tätä anomusta Kaupunginvaltuustolle tekemään valittiin puheenjohtaja ja sihteeri.

Kirkkovaltuusmiesten puolesta:

K. Aug. Hildén.

Kaarlo Joh. Sylvander.

Tarkistettu ja hyväksytty:

Arthur Hjelt. B. H. Päivänsalo.

Otteen oikeaksi todistaa:

K. Aug. Hildén.

Laskelma kustannuksista, joita olisi Sepän- ja Tehtaankadun välisen Laivurinkadun osan suunnan muuttamisesta.

Tasoituskustannuksia:

1,200 m ³ vuorta louhittava à 6: —	7,200: —		
300 » tukimuuria à 3: —	900: —		
1,000 » täytettä à 1:50	1,500: —		
3,300 m ² katua tasoitettava à 1:50	4,950: —		
285 p.m. reunuskiveä uudestilaskettava à 2: —	570: —		
150 » uutta » laskettava à 7: —	1,050: —		
430 m ² II tellikkakiveystä uusittava à 2: —	860: —		
225 » uutta tellikkakiveystä à 8: —	1,800: —		
1,600 » ketokiveystä uusittava à 1:20	1,920: —		
1,500 » uutta ketokiveystä à 2:20	<u>3,300: —</u>	24,050: —	
Työnjohdosta y. m. lisää noin 10 %	<u>2,450: —</u>	26,500: —	

Kustannuksia lokaviemärijohdon laittamisesta ehdotetulta kirkonpaikalta Tehtaankadun alaiseen kanavaan sekä Sepän- ja Tehtaankadun välisen kaasuputken muutosta:

190 m ³ kanavaa louhittava à 18: —	3,420: —		
140 m ² pengermuuria à 1:50	210: —		
400 m ³ täytettä à 3: —	1,200: —		
150 m 12" lokaviemäriputkea à 8: —	920: —		
1 laskukuilu à 250: —	250: —		
1 laskukaivo muutettava à 150: —	150: —		
115 m ³ kanavahautaa täytettävä ja sullottava à 6: —	690: —		
120 » » » » » à 3: —	360: —		
Kaasuputkien laskeminen sekä lyhtypatsaiden muutto	<u>3,000: —</u>	10,200: —	
Työnjohdosta y. m. lisää noin 10 %	<u>1,000: —</u>	11,200: —	

Laivurinkadun muuton johdosta on puistossa louhittava noin 1,200 m³ vuorta

à 6: —	7,200: —		
	<u>Yhteensä Smk</u>	<u>44,900: —</u>	

Kustannukset raidekiskojen muutosta, Raitiotie- ja Omnibus O. Y:n antaman	
kustannusarvion mukaan	12,100: —
	<u>Yhteensä Smk 12,100: —</u>

Helsingin kaupungin Rakennuskonttorissa, maaliskuun 14 päivänä 1913.

Tycho Öller.

*Valiokunnan mietintö ehdotuksineen lausunnoksi
työttömyysvakuutuskomitean mietinnöstä.*

Helmikuun 27 päivänä 1912 esiteltäessä Maistraatin kirjelmää saman kuukauden 21 päivästä N:o 2,373 ynnä Lääninhallituksen lähetettä, jossa Kaupunginvaltuustolta vaaditaan lausuntoa Hallituksen asettaman työttömyysvakuutuskomitean mietinnöstä ja ehdotuksesta, antoi Kaupunginvaltuusto allekirjoittaneiden muodostaman erityisen valiokunnan toimeksi laatia tarkempi ehdotus Valtuuston lausunnoksi asiassa.

Mainitun mietinnön tarkastettuaan saa Valiokunta, jonka keskusteluihin filosofianmaisteri G. R. Snellman on asiantuntijana ottanut osaa, täten Kaupunginvaltuustolle esittää ne tarkastelussa esiintuodut näkökohdat, jotka Valiokunnan mielestä olisi julkituotava asianomaiseen paikkaan annettavassa Kaupunginvaltuuston lausunnossa.

Työttömyyden aikaansaaman hädän lieventämiseksi ruumiillisen työn tekijäin keskuudessa on ehdotettu erilaisia toimenpiteitä, mutta ainoastaan aniharvat niistä ovat osottautuneet käytännössä mahdollisiksi toteuttaa. Etusijassa näistä toimenpiteistä on mainittava n. s. Gentin järjestelmä, jonka sanotun kaupungin viranomaisten vuonna 1900 työttömyyskysymystä käsittelemään asettama komitea on esittänyt.

Gentin järjestelmän mukaisen työttömyysavustuksen perusajatuksena on, että tosin on yhteiskunnan velvollisuus osaltaan lieventää työttömyyden seurauksia, mutta että tämän avustustoiminnan pitää liittyä ennestään oleviin työttömyyskassoihin, joiden jäsenet pääsevät osallisiksi yhteiskunnan antamasta avustuksesta ainoastaan sikäli kuin he itse ovat ryhtyneet toimenpiteisiin turvatakseen itseään työttömyyden seurauksilta. Yhteiskunnan apumaksu ei sentähden mene tarkoitusta varten perustettuun kunnalliseen kassaan, vaan työväenjärjestöjen kassoihin lisänä näiden jäsenilleen antamaan avustukseen.

Gentin järjestelmän mukaisella työttömyyskassain avustuksella on epäilemättä paljon ja suuria etuja. Niinpä käy kassain hoito varsin halvaksi. Työttömäin avustamisessa on tarkastus erittäin tärkeä, mutta tehokkaan tarkastuksen aikaansaaminen kohtaa sangen suuria vaikeuksia. Tarkastuksen ei ainoastaan pidä ulottua työttömyyden syiden tutkimiseen, vaan myös sen seikan arvostelemiseen, onko työtön todella koettanut saada kykynsä mukaista työtä, vaikei ole siinä onnistunut. Gentin järjestelmän mukaan on työttömäin tarkastus sangen tehokas. Sitä toimittavat työntekijät itse eikä heillä ole vähintäkään syytä antaa apurahoja tarpeetto-

masti, koska kustannukset tästä kohtaavat suurimmalta osalta heitä itseään. Tunnettua onkin, että työntekijät tässä kohden tavallisesti menettelevät miltei sääli-mättömän ankarasti.

Toiselta puolen suo järjestelmä sijaa muistutuksillekin. Etusijassa on epäkohtana huomautettu, että ammattijärjestöt eivät ole perustettuja ainoastaan ammattietujen valvomista varten, vaan niillä on myös valtiollisia tarkoituksia, ja että siis eräitä valtiollisia mielipiteitä edustavat järjestöt, etusijassa sosialidemokraattiseen puolueeseen lukeutuvat, saavat avustusta yleisistä varoista. Tähän käy väittäminen, että työttömyyskassoja perustaneiden ammattijärjestöjen on pidettävä näiden kassain tilit aivan erillään muista tileistään ja että siis apumaksu voi tulla yksinomaan avustustoiminnan hyväksi eikä järjestön harjoittaman valtiollisen tahi muun toiminnan kannatukseksi. Apumaksujen ei myöskään tarvitse tulla ainoastaan jotakin määrättyä valtiollista kantaa edustavain ammattiyhdistysten hyväksi, koska mikään ei estä mihin tahansa valtiolliseen suuntaan lukeutuvia työntekijöitä liittymästä yhteen perustaakseen työttömyyskassan.

Paljon painavampi on se muistutus, että ammattiyhdistysten avustustoiminnasta tulee osalliseksi verraten vähäinen osa työntekijöitä. Tämän toiminnan ulkopuolelle jäävät aina järjestymättömät työntekijät, s. o. ammattitaidottomain työntekijäin suuri lauma. Jotta nämä viimeksi mainitutkin pääsisivät osallisiksi yhteiskunnan suorittamasta apumaksusta on yritetty järjestelmään liittää säästökassa, johon työntekijät tekisivät säästöönpanoja johonkin määrään asti ja näitä säästöönpanoja kartutettaisiin yleisistä varoista suoritetuilla apumaksuilla. Oikeus ottaa säästöönpanoja säästökassasta olisi rajoitettu siten, että niitä saisi nostaa ainoastaan työttömyyden kohdatessa. Tämä järjestelmä on kuitenkin kokonaan epäonnistunut, missä sitä on yritetty, etusijassa syystä että osakkaita siihen liittyi perin vähän.

Edellämainittujen avustustoimintaa haittaavain puutteiden poistamiseksi on kokeiltu kunnallisten työttömyyskassain perustamisella.

Vuonna 1893 perustettiin tuollainen kassa Bernin kaupunkiin. Jokainen 60 vuotta nuorempi työkykyinen Bernin asukas voi vapaaehtoisesti liittyä kassan jäseneksi. Kassan tuloina olivat kunnan, jäsenten ja työnantajain apumaksut sekä vapaaehtoiset lahjat. Työttömyysapua annettiin työttömyyden johdosta, kuitenkin ainoastaan joului-, tammi- ja helmikuulla sekä enintään 10 viikkona saman talven kuluessa. Tämä Bernissä toimeenpantu vapaaehtoinen kunnallinen vakuutus veti kuitenkin puoleensa vain sangen vähäisen osan työntekijöistä, miltei yksinomaan semmoisia, jotka kutakuinkin varmasti voivat odottaa joutuvansa työttömiksi. Kassa on siten miltei yksinomaan muodostunut maa- ja rakennus- tahi näihin verrattavain työntekijäin avustuskassaksi. Tarkastuksen toimittaminen on niinkin pienellä alueella kuin Bernissä osottautunut sangen vaikeaksi.

St Gallenin kantonissa pantiin pakollinen kunnallinen työttömyysvakuutus toimeen vuonna 1895. Vakuutus oli pakollinen kaikille miespuolisille työntekijöille,

joiden päiväpalkka oli enintään 5 frangia; suuripalkkaisemmat voivat vapaaehtoisesti liittyä vakuutukseen. Vakuutetut suorittivat vakuutusmaksuja kolmessa palkkaluokassa. Oikeutettuja avustusta saamaan olivat työkykyiset työttömät henkilöt, jollei heille voitu hankkia ammattinsa ja voimainsa mukaista työtä paikkakunnalla kulloinkin tavallisesta palkasta. Kassa epäonnistui kokonaan. Jäsenten vakuutusmaksuja kertyi sangen epätasaisesti ja jo vuoden kuluttua oli kassassa vajuus. Ammattitaitoiset työntekijät katsoivat kassaa sangen karsain silmin, koska heidän mielestään oli väärin, että niiden, joiden työttömyysvaara oli verraten vähäinen, täytyi suorittaa vakuutusmaksuja, jotka tulivat ammattitaidottomain ja ajoittain työttömiksi joutuvain suuren lauman hyväksi. Kassa lakkautettiin pian.

Niinkuin edellä mainittiin, Gentin järjestelmän mukaisilla työttömyyskassoilla on monta ja huomattavaa etua muiden järjestelmän rinnalla, mutta puutteensa on niilläkin. Mutta kun ei ainakaan toistaiseksi ole onnistuttu keksimään toista käytännöllistä järjestelmää, joka samalla poistaisi nämä puutteet, saanee Gentin järjestelmää pitää tähän asti keksityistä parhaana ehkäisemään työttömyyden seurauksia. Tätä käsitystä myös tukee se seikka, että järjestelmä on otettu käytäntöön ei ainoastaan Belgian useimmissa kaupungeissa, vaan muissakin maissa.

Työttömyysvakuutuskomitean ehdotus laiksi apurahan myöntämisestä työttömyyskassoille rakentuu sille periaatteelle, että apuraha annetaan kassoille, joita työntekijäin keskuuteen on perustettu osakasten avustamiseksi heidän jouduttuaan työttömiksi, ja on heidän suoritettava säädetyt maksut kassaan. Komitea on siis tässä soveltanut samaa periaatetta, joka on Gentin järjestelmän mukaisten työttömyyskassain pohjana. Valiokuntakin on, niinkuin edellä olevasta käynee selville, asettunut samalle kannalle ja pääasiassa yhtynyt komitean ehdotukseen. Mutta erinäisiin komitean ehdotuksen kohtiin olisi Valiokunnan mielestä kuitenkin muutoksia tehtävä.

Työttömyyskassoihin yleisistä varoista annettava apuraha on eri maissa määrätty joko valtion tahin kuntain suoritettavaksi. Englannin uudessa vakuutuslain-säädännössä, joka käsittää sekä sairas- että työttömyysavun, on vakuutusapurahan suoritus pantu valtion velvollisuudeksi. Belgiaan perustetut Gentin järjestelmän mukaiset apukassat sitä vastoin saavat apurahansa kunnilta tai maakunnilta. Ranskassa taas valtio suorittaa apurahan. Saksassa ja Sveitsissä ovat erinäiset kunnat perustaneet työttömyyskassoja, jotka niinkään saavat apuraha kunnilta. Tanskan ja Norjan työttömyyskassat perustuvat valtion annettavaan apurahaan.

Työttömyysvakuutuskomitean laatiman lakiehdotuksen mukaan olisi kassalle myönnettävä yleisistä varoista apuraha, joka vastaa kassan hoitokustannusten puolta määrää sekä sen avustuksen kolmatta osaa, minkä kassa on maksanut osakkailleen, jotka ovat asuneet Suomessa viimeiset kaksi vuotta avustuksen antopäivästä lukien (17 §), ollen kuitenkin puolet mainitun apurahan määrästä sen kunnan korvattava valtiolle, missä avustuksen saanut osakas lähinnä edellisten kahden vuoden aikana

on viimeksi asunut kuusi kuukautta yhteen jaksoon, lukien ensimmäisestä päivästä, jolta puheenalainen avustus on maksettu. Kuntain suoritettava apurahan osuus on vuosittain toimitettava lääninrahastoon (22 §). Ehdotuksessa asetukseksi, joka sisältää tarkempia määräyksiä mainitun lain soveltamisesta, säädetään miten kuntain maksettavat osuudet niiden kesken jaetaan (3 ja 4 §).

Tämä ehdotus, joka siis jakaa apumaksuvelvollisuuden valtion ja kunnan kesken, näyttää suovan sijaa oikeutetuille muistutuksille.

Jos lähtee sen periaatteen pohjalta, joka on määräävänä komitean ehdotuksessa, nimittäin että yleisistä varoista on maksettava työväenjärjestöjen perustamiin apukassoihin apurahaa, niin seuraa tästä, että tuollaisia apurahoja etusijassa tulee kysymykseen kaupungeissa ja vain sangen rajoitetuin määrin maalaiskunnissa. Suuremmat työntekijäjoukothan ovat etusijassa kokoontuneet kaupunkeihin, joissa sentähden on suurempaa mahdollisuutta ammattijärjestöjen tukemain kassain perustamiseen. Mutta toiselta puolen ei työttömyys suinkaan ole yksinomaan kaupungeissa esiintyvä ilmiö. Päin vastoin osottavat meillä toimitetut tilastotutkimukset, että työttömyys yleensä on verraten suurempi maaseudulla, vaikka se tulee selvemmin näkyviin kaupungeissa, sen johdosta että näihin on kokoontunut suurempia työväenjoukkoja. Kaupunkikunnille siis koituisi verraten tuntuvasti suurempia kustannuksia työttömyyskassain avustamisesta kuin oikeutta myöten pitäisi niiden osalle tulla työttömyyden esiintymistä silmälläpitäen. Kaupunkikunnilla on jo nyt huomattavia kustannuksia vaivahoidosta, kustannuksia, jotka tosin jossain määrin ehkä vähenisivät työttömyysvakuutuksen käytäntöön tultua, mutta kuitenkin pääasiassa pysyisivät ennallaan. Työttömyyden syyt niinkään ovat laadultaan niin yleisiä ja laajalle ulottuvia — ilmastosta, taloudellisista ja kaupallisista seikoista johtuvia — että näyttää olevan oikeampaa panna työttömyyden seurausten poistamisesta johtuvain kustannusten suoritus pikemmin valtion kuin kuntain velvollisuudeksi. Huomioon on niinkään otettava ne vaikeudet, joita apurahan suorituksen jakaminen avustusvelvollisten kuntain kesken tuottaisi. Näyttää sentähden sekä oikeudenmukaisemmalta että koko koneiston toimintaa tuntuvasti helpottavalta että kassain avustus pannaan yksin valtion velvollisuudeksi. Kassain tarvitsemain apurahain määrän on komitea laskenut kaikkiaan 180,000 markaksi, jommainen menomäärä valtiolle merkitsee varsin vähän.

Jos työttömyyskassain avustaminen pantaisiin valtion velvollisuudeksi, ei kuntia kuitenkaan kävisi kokonaan vapauttaminen velvollisuudesta välittömästi avustaa työttömyyden seurausten lieventämistä, niinkuin komitean ehdotuksen 23 §:n säännöksestä näkyy. Sitäpaitsi on huomattava, ettei komitean asetusehdotus estä kuntaa itsekin perustamasta työttömyyskassaa, jos haluaa.

Mietintöön liittyvässä ensimmäisessä vastalauseessa ehdotetaan lakiehdotukseen pantavaksi määräys että kassan yleinen kokous on pidettävä vuosittain. Tämä ehdotus näyttää täysin oikeutetulta, ja olisi sentähden 2 §:n 10) momenttiin tehtävä vastaava muutos.

Lakiehdotuksensa 4 §:ssä on komitea määrännyt työttömyyskassan osakkaan alimmaksi iäksi 18 vuotta. Komitea ei kuitenkaan ole tämän säännöksen perustelemiseksi esittänyt sitovia syitä, vaan näyttää oikeudenmukaisuus vaativan alentamaan tämän ikärajan 16 vuoteen, niinkuin toisessa vastalauseessa vaaditaan.

Ehdotuksen 11 §:n mukaan saisi työttömyyskassan säännöissä määrätä päivittäisen avustuksen enintään kahdeksi kolmasosaksi siitä päivittäisestä työansiosta, mikä kassan osakkailla yleensä on, ei kuitenkaan 50 penniä vähemmäksi eikä 3 markkaa enemmän. Tämän määräyksen alkupuolta vastaan ovat toisen vastalauseen allekirjoittajat esittäneet syitä, joita täytyy katsoa paikkansa pitäviksi, ja olisi tämän mukaisesti säännös muutettava siihen suuntaan, että avustuksen vähin määrä on 50 penniä ja suurin määrä 3 markkaa.

Komitean ehdotukseen asetukseksi, joka sisältää tarkempia määräyksiä apurahan myöntämisestä työttömyyskassoille annetun lain soveltamisesta, ovat toisen vastalauseen allekirjoittajat tahtoneet panna tarkempia määräyksiä siitä, miten työttömyyskassoja on perustettava. Tämän vaatimuksen tueksi esitetyllä syyllä että työntekijät, jotka työttömyyskassoja perustavat, löytäisivät samasta laista ja asetuksesta kaikki määräykset ja ohjeet, miten säännöille haetaan vahvistusta, on kieltämättä käytännöllistä merkitystä, minkätähden tämän suuntainen muutos näyttää sopivalta.

Huomioon ottamalla tässä esitetyt asialliset sekä niinkään eräät vähäiset muodolliset muutokset olisi komitean lakiehdotus Valiokunnan mielestä laadittava näin kuuluvaksi:

Ehdotus laiksi apurahan myöntämisestä työttömyyskassoille.

1 §.

Työttömyyskassalla tarkoitetaan tässä laissa sellaista palkkatyöntekijäin apukassaa, joka työttömyyden kohdatessa osakkailleen myöntää avustusta ja sitä varten heiltä kantaa määrätyt maksut.

Työttömyyskassan toiminta-alue on joko koko maa tahi sen osa, ja voi kassa olla jaettuna *paikallisosastoihin*. — — — — —

2 §.

10) mom. minkä ajan kuluessa säännöissä määrättävän toimintakauden päätyttyä ja miten on pidettävä kassan *vuotuinen* varsinainen kokous, — — — — —

3 §.

Oikeus päästä työttömyyskassan osakkaaksi on jokaisella (poist.), joka täyttää kassan säännöissä määrätyt ehdot.

4 §.

Osakkaaksi työttömyyskassaan otettakoon *henkilö*, joka on täyttänyt *kuusi-toista*, vaan ei kuuttakymmentä ikävuotta. — — — — —

5—10 §.

Sinällään.

11 §.

Päivittäistä avustusta *älkөөn* kassan säännöissä määrättäkö viittäkymmentä penniä vähemmäksi eikä kolmea markkaa enemmän.

Säännöissä *älkөөn* — — — — —

12—19 §.

Sinällään.

20 §.

Apurahaa yleisistä varoista *älkөөn* maksettako työttömyyskassalle siltä ajalta, jona *avustukseen oikeutettujen* luku on viittäkymmentä pienempi, — — — — —

21 §.

Sinällään.

22 §.

Poistetaan.

23 § (22 §).

1 mom. poistetaan.

Kunta voi — — — — —

23—31 § (23—30 §).

Sinällään.

Ehdotus asetukseksi, joka sisältää tarkempia määräyksiä apurahan myöntämisestä työttömyyskassoille — — kuun — päivänä 19— annetun lain soveltamisesta.

1 §.

Apurahan myöntämisestä työttömyyskassoille — — kuun — päivänä 19— annetussa laissa mainitun työttömyysapukassan perustajat hakekoot vahvistusta apukassan säännöille sen läänin kuvernööriltä, jossa apukassan kotipaikka on oleva. Hakemuk-

seen liitettäköön, kun apukassan perustajina ovat yksityiset henkilöt, vähintään kymmenen perustajan allekirjoittama päivätty sopimuskirja, taikka, kun apukassan perustajana on sellainen yhdistys tai yhdistysten liitto, jolla on muitakin tarkoituksia, yhdistyksen tai liiton kokouksessa asiasta tehty pöytäkirja.

Hankittuaan työttömyysapukassain tarkastusviranomaisen lausunnon hakemuksesta antakoon kuvernööri siitä päätöksen, jos apukassan toiminta aiotaan rajoittaa siihen läänein, missä apukassan kotipaikka on oleva. Muussa tapauksessa lähettäköön kuvernööri hakemuksen ynnä oman lausuntonsa Keisarillisen Senaatin ratkaistavaksi.

2 §:n 1 mom.

— — — sekä ilmoitus, onko kassan avunsaajain luku sinä aikana ollut viittäkymmentä pienempi.

---

3 ja 4 §.

Poistetaan.

5—9 § (3—7 §).

Sinällään.

Helsingissä, huhtikuun 21 päivänä 1913.

H. M. J. Relander.

A. Engström.

H. Hertzberg.

HELSINGISSÄ, SANOMAL- JA KIRJAP.-OSAKEYHTIÖN KIRJAPAINO, 1913.

Esitys Helsingin-, Flemingin-, Agricolan- ja Pengerkadun rajoittaman alueen sekä korttelin N:o 349 asemakaavanmuutoksen vahvistamisesta.

HELSINGIN

RAHATOIMIKAMARI.*Huhtik. 3 p:nä 1913.**Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

N:o 216.

Rahatoimikamariin helmikuun 20 päivänä kuluvaan vuoteen antamassaan esityksessä on kaupungin yleisten töiden Hallitus ehdottanut

että asianomaiselta viranomaiselta haettaisiin vahvistusta tämän oheisissa piirustuksissa osotetulle Helsingin-, Flemingin-, Agricolan- ja Pengerkadun rajoittaman alueen sekä korttelin N:o 349 asemakaavanmuutokselle,

että uuteen asemakaavaan N:oilla 337, 341, 342 ja 343 merkityt korttelit, lukuunottamatta kaupungin tarpeisiin varattua korttelin N:o 345 tonttia N:o 13, saisi rakennuttaa pääasiallisesti Helsinginniemen huvila-alueen rakennusjärjestyksen määräysten mukaisesti, kuitenkin siten että tonteista tavallisesti olisi rakennettava koko se ala, mikä asemakaavaan piirustetuilla tonttien rakennusrajoilla on osotettu, ja ettei pääpihan laajuutta ja mittoja koskevia rakennusjärjestyksen määräyksiä tarvitsisi noudattaa; sekä

että kaupungin yleisten töiden Hallitus valtuutettaisiin edellä mainitun ehdotuksen pohjalla laatimaan seikkaperäinen rakennusjärjestys puheenalaista aluetta varten.

Sen ohessa on Hallitus, edellyttäen vastamainitun ehdotuksen saavuttavan Kaupunginvaltuuston hyväksymisen, ehdottanut että kuluvan vuoden rahasääntöön pannut määrärahat 111,000 markkaa Helsinginkadun tasoittamiseen Fleminginkadun ja Itäisen Viertotien väliltä korttelien 338, 342 ja 349 viereisine ajoteineen, 31,500 markkaa Aadolfinkadun tasoittamiseen, 14,150 markkaa lokaviemärien teettämiseen Helsinginkadun pengermäin alle ja 7,800 markkaa lokaviemärien teettä-

miseen Aadolfinkadun alle, eli kaikkiaan 164,450 markkaa, jaettaisiin siten, että 74,000 markkaa käytettäisiin Itäisen Viertotien ja Fleminginkadun välisen Helsinginkadun, 25,000 markkaa Agricolan- ja Pengerkadun välisen Torkkelinkadun, 28,100 markkaa Franzéninkadun ja Agricolakujan ynnä 7,500 markkaa Torikadun tasoittamiseen sekä 12,650 markkaa lokaviemäriin teettämiseksi Torkkelinkadun, 14,900 markkaa lokaviemäriin teettämiseksi Franzéninkadun ja Agricolakujan ynnä 2,300 markkaa lokaviemäriin teettämiseksi Torikadun alle. Siinä tapauksessa että mainitut tasoitus- ja kanavoimistyöt teetetään, saadaan pääasiassa kaikki korttelien 337, 341 ja 342 huvilatontit myytäviksi samoin kuin Helsinginkadun vastamainitun osan viereiset asuintontitkin.

Esillä olevaa kaupunginasemakaavan muutosehdotusta käsitellessään on Rahatoimikamari havainnut sen tehdyn asiantuntemuksella sekä huomioon ottamalla maan pintamuodostumia ja muita asiaan vaikuttavia seikkoja, minkätähden Rahatoimikamari tosin, koska, niinkuin kaupungin yleisten töiden Hallitus on huomauttanut, muutos tuottaisi huomattavia etuja, on voinut osaltaan puoltaa sitä hyväksyttäväksi. Rahatoimikamarista on kuitenkin näyttänyt edullisemmalta, että korttelissa N:o 338 olevan Fleminginkadun tontin N:o 11 rajat pysytettäisiin nykyisellään, ja onkin kaupungin yleisten töiden Hallitus nyttemmin ehdotuksessaan muuttanut mainitun tontin rajat nykyään voimassa olevan kaupunginasemakaavan mukaisiksi.

Puheenalaisen kaupunginasemakaavanmuutoksen koskettamalta alueelta on kaupungingeodeetin antamain tietojen mukaan myyty seuraavat tontit, nimittäin korttelista 335 tontit N:o 5 Agricolan- ja N:o 8 Franzéninkadun varrelta, korttelista 338 tontti N:o 11 Fleminginkadun sekä korttelista 349 tontit N:o 19 Helsingin ynnä N:ot 14, 16 ja 18 Vaasankadun varrelta. Mainittujen tonttien rajoja ei kuitenkaan, Franzéninkadun tonttia N:o 8 lukuunottamatta, ole muutettu eikä tonttien käyttökelpoisuus ole huonontunut, minkätähden näiden tonttien omistajat ovatkin, niinkuin tämän oheisista, Rahatoimikamarin pyynnöstä annetuista kirjallisista vakuumuksista näkyy, ilmoittaneet, ettei heillä ole mitään muistuttamista puheenalaiseen kaupunginasemakaavan muutosehdotukseen. Ainoastaan Franzéninkadun tontin N:o 8 ja Fleminginkadun tontin N:o 11 omistaja on, niinkuin kaupungin yleisten töiden Hallituksen esityksestä näkyy, pannut ehtoja, joita kaupunki Rahatoimikamarin mielestä ei kohtuudella voi olla täyttämättä.

Edellä lausuttuun katsoen ja kun Rahatoimikamari muissakin kohdin on voinut yhtyä esillä olevaan kaupungin yleisten töiden Hallituksen esitykseen, saa Rahatoimikamari kunnioittaen esittää, että Kaupunginvaltuusto päättäisi:

hyväksyä puheenalaisen ehdotuksen tämän kaupungin XI ja XII kaupunginosassa olevain korttelien 334, 335, 337, 338, 341, 342, 344, 345, 346 ja 349 kaupunginasemakaavan muutokseksi ja tähän hankkia Keisarillisen Majesteetin vahvistuksen; sekä

---

kaupungin yleisten töiden Hallituksen esillä olevaan ehdotukseen muilta kohdin suostuen velvoittaa Hallituksen puheenalaisen ehdotuksen pohjalla korttelien 337, 341, 342 ja 343 tonttien rakennuttamista silmälläpitäen laatimaan seikkaperäinen rakennusjärjestys tätä aluetta varten panemalla kaksivuotisen rakennusajan.

Rahatoimikamarin puolesta:

Alexis Gripenberg.

Werner Becker.

HELSINGIN KAUPUNGIN
YLEISTEN TÖIDEN HALLITUS.

Helsingissä,
jouluk. 18 p:nä 1912.

Helsingin Rahatoimikamarille.

N:o 294.

1913 vuoden rahasaännössä on m. m. III,000 määräraha Fleminginkadun ja Itäisen Viertotien sekä korttelien 332, 342 ja 349 viereisten kaupunginasemakaavaan merkittyjen pengerröityjen ajoteiden tasoittamista varten. Puheenalaista määrärahaerää Hallituksessa käsitellessä kuitenkin lausuttiin epäilyksiä siitä, ovatko mainitut ajotiet välttämättömät maan pintamuodostumain vuoksi vai eikö kävisi kaupunginasemakaavaa muuttaminen siten, että nämä ajotiet kävisivät tarpeettomiksi, joten m. m. saavutettaisiin se etu, että näiden korttelien Helsinginkadun puoleiset tontit sijaitsisivat huomattavan liikenneväylän vierellä, sen sijaan että ne olisivat sen yhteydessä puheenalaisten ajoteiden välityksellä.

Kun mainitut näkökohdat näyttävät ansaitsevan huomiota, eikä ainoastaan Helsinginkadun rakennuskustannuksia kävisi huojistaminen, vaan myös sen viereisten tonttien arvo kohoaisi, jos puheenalainen kaupunginasemakaavan muutos olisi toimeenpantavissa ilman että mainittujen katuosain yhteydessä olevan katuverkon järjestelytyön kokonaiskustannukset sen johdosta kohoaisivat, kehoitettiin kaupunginasemakaava-arkkitehtiä mainittua tarkoitusta varten laatimaan ehdotus Helsinginkadun etelälaidassa sijaitsevan alueen sekä korttelin N:o 349 kaupunginasemakaavan muutokseksi.

Tämän oheisen ehdotuksen mukaan, jonka Hallitus on tarkastanut ja hyväksynyt, on muutettu jaotus ehdotettu toimeenpantavaksi Helsingin-, Penger-, Agricolan- ja Fleminginkadun ympäröimällä alueella sekä korttelissa N:o 349 Helsinginkadun varrella. Koska edellä mainittujen ajoteiden poistamisen johdosta on käynyt tarpeelliseksi uudestijärjestää viereinen kaupunginosa, on kaupunginasemakaava-arkkitehti, huomioonottaen sekä kuudennessa kaupunginosassa sijaitsevain n. s. huvilatonttien kysynnän että myös sen seikan että mainittu alue epätasaisen pintamuodostuksensa ja sangen ylävän asemansa johdosta näyttää hyvin sopivan tähän, ehdottanut sen jaettavaksi tontteihin, osin erillisten ja osin yhtäjaksoisten kolmikerroksisten talojen rakennuspaikoiksi siten, että kortteleja rajoittaisivat kapeat, tarkoin maan kaltevuusolojen mukaan sovitettut tiet ja

kujat, joiden rakennuskustannukset olisivat tuntuvasti halvemmat kuin tänne aikaisemmin ehdotettujen leveiden katujen. Ulkoasultaan tämän kaupunginosan keskusta siten tulisi likinnä Helsinginniemen huvila-alueen näköiseksi, jonka alueen rakennusjärjestyksin pääasiassa lienee pantava näiden tonttien vastaisen rakennusjärjestyksen pohjaksi, kuitenkin sillä tärkeällä muutoksella, että täällä olisi rakennettava koko se tonttiala, mikä on kaupunginasemakaavaehdotuksessa osotettu sisäisillä rakennusrajoilla, siihen katsomatta mitä yleisessä rakennusjärjestyksessä säädetään pääpihan laajuudesta ja mitoista. Sen johdosta että nykyään voimassa olevassa kaupunginasemakaavassa osotettu Helsinginkadun viereinen ajotie on poistettu, on ollut välttämätöntä jakaa kortteli 349 kahtia, koska tässä korttelissa olevat Vaasankadun puoleiset tontit sijaitsevat tuntuvasti ylempanä Helsinginkadun puoleisia tontteja ja veden poistaminen ensinmainituilta tonteilta sopivimmin käy päinsä ehdotettua korttelin halki kulkevaa kujaa pitkin.

Lisäksi huomattava seikka ehdotuksessa on, että ehdotettu muutos myös koskee jo myytyjä tontteja Franzéninkatu N:o 8 korttelissa 335 ja Fleminginkatu N:o 11 korttelissa 338, joiden tonttien rajat jonkun verran muuttuvat. Tämän muutoksen johdosta ei kuitenkaan näiden tonttien ala vähene eikä myöskään niiden käyttökelpoisuus huonone, minkätähden näiden tonttien omistaja onkin ilmoittanut suostuvansa hyväksymään puheenalaisen tontinmuutoksen panematta muuta ehtoa kuin että uusi mittauskirja aikanaan annetaan maksutta ja että kaupunki suorittaa mahdollisesti tarpeellisten uusien kiinnekirjain antamisesta johtuvat kustannukset. Lisäehdoksi on tontinomistaja pannut, että rakennusvelvollisuuden täyttäminen luettaisiin vasta uuden kiinnekirjan antopäivästä.

Lisäksi lienee huomautettava, että uuden asemakaavan korttelia 334 a, joka vastaa korttelien 334 ja 341 osia, ei ole jaettu tontteihin, vaan on se varattu suurenlaisen julkisen rakennuksen paikaksi, joksi se erittäin hyvin sopii.

Ehdotuksen toteuttamisesta olisi laskelmain mukaan kustannuksia: noin 160,000 markkaa kaduista ja lokaviemäreistä sekä 30,000 markkaa istutuksista, eli siis kaikkiaan 190,000 markkaa, sen sijaan että kustannukset tämän kaupunginosan järjestämisestä nykyään voimassa olevan kaupunginasemakaavan mukaan nousisivat 212,700 markkaan. Tontinmyynnistä kertyvät tulot taas olisivat vaihtoehtoisesti seuraavat:

uuden ehdotuksen mukaan:

27,050 m ² huvilatontteja à 10:—	260,500:—	
38,900 m ² tavallisia asuntotontteja à 25:—	<u>972,500:—</u>	1,233,000:—

nykyään voimassa olevan kaupunginasemakaavan mukaan:

64,500 m ² tavallisia asuntotontteja à 20:—	Smk 1,290,000:—
--	-----------------

Tämän mukaan olisi säästö ensinmainitussa tapauksessa 1,045,000 ja jälkimäi-

sessä 1,077,300 markkaa, eli toisin sanoin, tulomäärä olisi kumpaisessakin tapauksessa kutakuinkin sama.

Se seikka että tavallisten asuntotonttien neliömetrihinnat on eri laskelmiin pantu erisuuruiseksi, johtuu siitä, että asuntotontit uuden ehdotuksen mukaan sijaitsisivat ainoastaan pääkatujen varsilla, minkä johdosta niiden arvo olisi verraten suuri, jota vastoin nykyään voimassa olevan kaupunginasemakaavan mukaisia tontteja ei käy arvioiminen yhtä kalliiksi, koska ne myös sijaitsevat sivukatujen varsilla, minkätähden laskelmassa ei ole otettava lukuun korkeinta mahdollista arvoa, vaan keskiarvo.

Kun siis laskelmat osottavat, että kaupunki ei joutuisi kärsimään minkäänlaista tappiota ehdotetun uuden asemakaavan toimeenpanon johdosta, vaan sen sijaan Helsinginkadun tasoituskustannukset vähenisivät noin 37,000 markkalla, johon summaan aiottujen ajoteiden kustannukset nousisivat, on Hallitus katsonut olevan Rahatoimikamarille esittäminen, että Kamari puoltaisi uuden ehdotuksen toteuttamista, johon nähden Hallitus saa kunnian esittää:

että asianomaiselta viranomaiselta haettaisiin vahvistusta tämän oheisissa piirustuksissa osotetulle Helsingin-, Flemingin-, Agricolan- ja Pengerkadun rajoittaman alueen sekä korttelin N:o 349 asemakaavanmuutokselle;

että uuteen asemakaavaan N:oilla 337, 341, 342 ja 343 merkityt korttelit, lukuunottamatta kaupungin tarpeisiin varattua korttelin N:o 345 tonttia N:o 13, saisi rakennuttaa pääasiallisesti Helsinginniemen huvila-alueen rakennusjärjestyksen määräysten mukaisesti, kuitenkin siten, että itseksikin tontista tavallisesti olisi rakennettava koko se ala, mikä asemakaavaan piirretyillä rakennusrajoilla on osotettu, sekä ettei pääpihan laajuutta ja mittoja koskevia rakennusjärjestyksen määräyksiä tarvitsisi noudattaa; sekä

että Hallitus valtuutettaisiin edellä mainitun ehdotuksen pohjalla laatimaan seikka-peräinen rakennusjärjestys puheenalaista aluetta varten.

Edellyttäen vastamainitun ehdotuksen tulevan hyväksytyksi saa Hallitus ehdottaa, että kuluvan vuoden rahäsäännössä osotetut määrärahat 111,000 markkaa Fleminginkadun ja Itäisen Viertotien välisen Helsinginkadun sekä korttelien N:ojen 338, 342 ja 349 tasoittamiseen, 31,500 markkaa Aadolfinkadun tasoittamiseen, 14,150 markkaa lokaviemäriin teettämiseen Helsinginkadun pengermäin alle ja 7,800 markkaa lokaviemäriin teettämiseksi Aadolfinkadun alle, eli kaikkiaan 164,450 markkaa, jaettaisiin seuraavain töiden kesken, nimittäin:

74,000 mk	Itäisen Viertotien ja Fleminginkadun välisen Helsinginkadun tasoittamiseen.
25,000 »	Agricolan- ja Pengerkadun välisen Torkkelinkadun tasoittamiseen.
28,100 »	Franzéninkadun ja Agricolakujan tasoittamiseen.
7,500 »	Torikadun tasoittamiseen.
12,650 »	lokaviemäriin teettämiseen Torkkelinkadun alle.
14,900 »	» » Franzéninkadun ja Agricolakujan alle sekä
2,300 »	» » Torikadun alle.

Siinä tapauksessa että nämä tasoitus- ja kanavoimistyöt teetetään, saadaan pääasiallisesti kaikki korttelien N:ojen 337, 341 ja 342 huvilatontit myytäväksi samoinkuin Helsinginkadun puheenalaisen osan viereiset asuntotontitkin.

G. Idström.

Bertel Jung.

A. L. von Knorring.

HELSINGIN
TERVEYDENHOITOLAUTAKUNTA

—♦—
Helsingissä,

helmik. 27 p:nä 1913.

Helsingin Rahatoimikamarille.

—
N:o 55.

Rahatoimikamarin lähetteessä kuluva kuukauden 26 päivältä anotuksi lausunnoksi Helsinginkadun etelävierellä sijaitsevan alueen sekä korttelin N:o 349 asemakaavan muutosehdotuksesta saa Lautakunta kunnian ilmoittaa, ettei Lautakunnalla terveydenhoitokannalta ole asiaan mitään muistuttamista.

Lähetekirjat palautuvat tämän mukana.

Terveydenhoitolautakunnan puolesta:

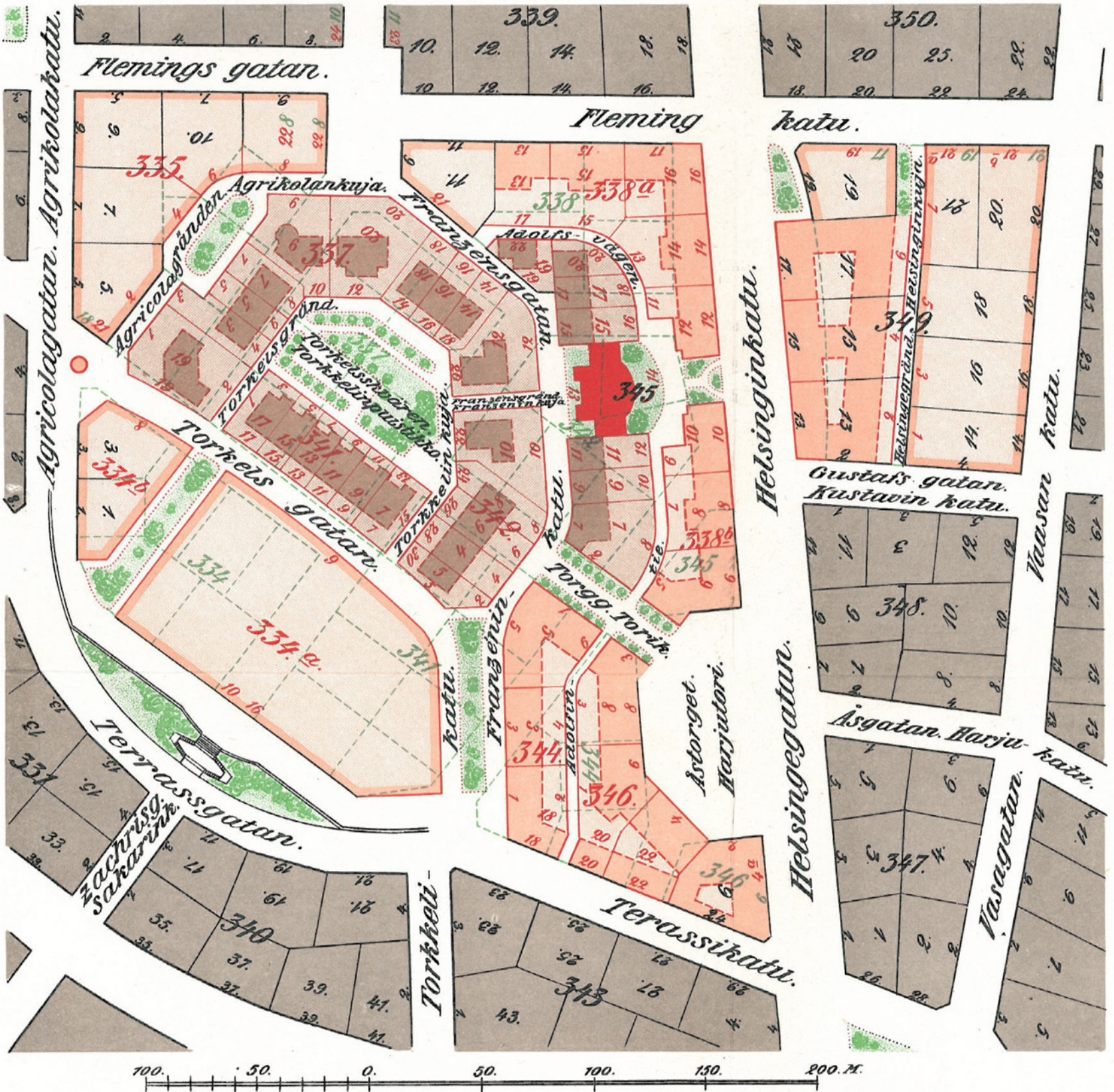
Oskar Heikel.

R. Vuorio.

*Stadsplaneändring,
berörande kvarteren
N° 334, 335, 337, 338, 341, 342,
344, 345, 346 och 349 i stads-
delen af Helsingfors.*

*Asemakaavanmuutos,
koskeva kortteoleja N° 334,
335, 337, 338, 341, 342, 344,
345, 346 ja 349 XI kaupungin
osassa Helsingissä.*

Esitys Santa- ja Busholman saaren jaoitus- ja käyttösuunnitelmaa koskevassa asiassa.

HELSINGIN

RAHATOIMIKAMARI

*Helsingissä,
huhtik. 7 p:nä 1913.*

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 230.

Kirjelmässä helmikuun 7 päivältä kuluvaan vuotta on kaupungin yleisten töiden Hallitus antanut lopullisen ehdotuksen Santa- ja Busholman saaren kaupungin- asemakaavaksi ja jaoitukseksi, siinä otettuaan huomioon Kaupunginvaltuuston päätöksen että kaupungin ja mainittujen saarien välinen kulkuyhteys on aikaansaattava täyttämällä Busholman ja Ruoholahdenrannan välinen salmi, johon teetetään kaksi 5,5 metrin levyistä holviaukkoa, mutta ei siltaa, ja myös Rahatoimikamarin lausumat toivomukset mitä tulee raidelaitteiden uudestijärjestämiseen ja lukuisampien korttelien varaamiseen kaupungin omiin tarpeisiin (Liite I).

Esillä oleva kaupungin asemakaavan ehdotus perustuu tosin Hallituksen aikaisemmin laatimaan, puheenalaisen saarien vastaista järjestämistä tarkoittavaan ehdotukseen, mutta eroaa siitä kuitenkin niin tärkeissä kohdin, että yleispiirteisen selostuksen antaminen ehdotuksesta on Rahatoimikamarin mielestä näyttänyt tarpeelliselta. Ensinnäkin on mainittava, että aikaisempi ehdotus ei koskenut tämän alueen lounaisosaa, jota vastoin nyt on olemassa täydellinen suunnitelma, minkä johdosta melkoisia laituri- ja satama-aloja on tullut lisää. Muuttamalla raidelaitteiden suunnittelua ja varaamalla tilaa vastaisen tavaraseman paikaksi on koko tämä kaupunginosa jaettu kahtia ja siten saavutettu mahdollisuus sen järjesteelliseen käyttämiseen. Kumpaisenkin alueen eri korttelien alaa on tuntuvasti supistettu, minkä johdosta myös kaduiksi tarvittava ala on jonkun verran lisääntynyt. Näin on menetelty sen johdosta että koko alue on aikomus luovuttaa kaupan käytettäväksi, minkätähden etusijassa on otettu huomioon makasiinikorttelien ja tonttien tarve. Tässä on huomautettava, että on edullista suunnitella puheenalaisiin tarkoituksiin käytettävät korttelit ja tontit tavallisia tehdas- ja varastotontteja pienemmiksi. Edelleen lienee mainittava, että uuden suunnitelman mukaan rakennettaisiin neljä tavaravajaa ja kaksi viljamakasiinia Laivarantaan, sen sijaan että aikaisemmassa ehdotuksessa oli varattu tilaa ainoastaan neljälle tavaravajalle.

Semmoisena kuin ehdotus nyttemmin on olemassa, ei Rahatoimikamarilla ole siihen mitään muistuttamista. Olisi tosin ollut suotava, että puheenalaiselta alueelta olisi voitu varata sopiva ja tarpeellinen paikka laivaveistämölle jotta kysymystä nykyisen laivaveistämöalueen vastaisesta käyttämisestä olisi käynyt vapaammin käsittelemisen. Kaupungin yleisten töiden Hallitus ei tosin ole maininnut, mistä syystä mainittuun tarkoitukseen aikaisemmin aiottu, Busholman koillisosassa sijaitseva alue on esillä olevassa ehdotuksessa varattu toiseen tarkoitukseen. Kaupungininsinöörin antamain tietojen mukaan tämä muutos kuitenkin on johtunut siitä, ettei aikaisemmin puheena ollut paikka laajuutensa, asemansa eikä myöskään pinta-alamuodostumansa laadun puolesta tyydytä tuollaiselle paikalle asetettavia vaatimuksia, jota paitsi tuollaisen teollisuuslaitoksen sijoittaminen tänne estäisi johdonmukaisesti toimeenpanemasta alueen käyttösuunnitelmaa. Ja kun kaupungin yleisten töiden Hallitus jo lienee tutkinut erinäisiä muita puheenlaiseen tarkoitukseen paremmin sopivia paikkoja, ei Rahatoimikamari ole havainnut olevan syytä tässä yhteydessä likemmältä kajota laivaveistämökysymykseen.

Esillä olevassa suunnitelmassa ehdotettua uutta raidelaitteiden järjestelyä täytyy pitää erittäin onnistuneena. Tosin tämän sekä katuverkon muuttumisen johdosta käytettäväksi tuleva tonttiala vain vähän lisääntyisi alkuperäiseen suunnitelmaan verraten, vaikka aluetta on laajennettu, mutta kun toiselta puolen liikenneväylät ja raideverkko on tämän johdosta voitu edullisemmin suunnitella, ei mainittuun seikkaan liene pantava sanottavaa painoa.

Antamassaan lausunnossa on Terveystieteiden lautakunta maininnut, ettei se suunnitelmaa tarkastaessaan ole havainnut olevan muistuttamisen aihetta.

Vastaisen kaupunginosan käyttämiseenkin nähden on Hallitus muuttanut aikaisempaa suunnitelmaansa. Hallitus nimittäin ehdottaa, että puheenalainen kaupunginosa luovutettaisiin yksinomaan kaupan tarpeisiin. Teollisuuslaitoksia ei sinne ensinkään saisi teettää, vaan ainoastaan liikehuoneistoja ja tavarasuojia, johon nähdessä sovellettaisiin marraskuun 18 päivänä 1901 Helsingin kaupungin tehdas-, makasiini- ja varastotonteille vahvistettua rakennusjärjestystä, kuitenkin niin, että sen 18 §:ssä nimenomaan säädetäisiin, että teollisuuslaitosta ei saa sijoittaa makasiinitontilla olevaan rakennukseen eikä sellaista tonttia myöskään käyttää muuhun tarkoitukseen kuin makasiinin paikaksi. Tällainen määräys on Rahatoimikamarin mielestä kuitenkin tuntunut liian jyrkältä. Ajateltakoon vain, että anottaisiin lupaa teettää sähkö- tai höyrymylly suunniteltujen viljamakasiinien vierelle. Rahatoimikamarilla on syytä edellyttää että näin tehdäänkin. Näin ollen Kamarin mielestä ei olisi hyvin harkittua, että kaupunginviranomaiset panemalla jyrkkiä määräyksiä rakennusjärjestykseen estäisivät tuollaista teollisuuslaitosta syntymästä tälle alueelle. Rahatoimikamarista on sentähden näyttänyt siltä, kuin olisi kaupunginviranomaisille varattava oikeus harkintansa jälkeen kussakin eri tapauksessa myöntää lupa teollisuuslaitoksen perustamiseen tähän kaupunginosaan, ja olisi siitä pantava selvä lisäsäännös rakennusjärjestykseen. Vaikka koko tämä kaupunginosa varsin toden-

näköisesti tarvitaankin kaupan käytettäväksi, ei kuitenkaan ole syytä varoa teollisuuden tekevän täällä kaupalle mainittavaa haittaa. Näitä seikkoja silmälläpitäen on Rahatoimikamari ollut sitä mieltä, että Hallituksen ehdottaman rakennusjärjestyksen 1) kohta olisi muutettava näin kuuluvaksi:

1) teollisuuslaitosta älköön sijoitettako makasiinitontilla olevaan rakennukseen, älköön tonttia myöskään käytettävä muuhun tarkoitukseen kuin makasiininpaikaksi, ellei Kaupunginvaltuusto poikkeustapauksissa harkitse kohtuulliseksi toisin määrätä.

Kaupungin yleisten töiden Hallituksen ehdotus puheenalaisen kaupunginosan vastaiseen käyttöön nähden ei kuitenkaan tiedä sitä, ettei sieltä toistaiseksi, kunnes kaupunginosa on täydellisesti tasoitettu, kävisi väliaikaisesti luovuttaminen joitakin osia pienemmän teollisuuden käytettäväksi ja varastopaikoiksi. Ainoastaan tällä edellytyksellä Rahatoimikamari onkin katsonut voivansa puoltaa Hallituksen ehdotusta. Varaamalla 5—10 vuodeksi tarpeellista tilaa mainittuihin tarkoituksiin saa kaupunki aikaa ja tilaisuutta järjestää muita alueita teollisuuden käytettäväksi sopivilta paikoilta Vanhankaupunginselän varrelta. Ehdotus, semmoisena kuin se nyt on olemassa, siis tarkoittaa osottaa minkälaiseksi olot muodostuvat vastedes kaupunginosan tultua lopullisesti järjestetyksi. Mutta kunnes näin on käynyt, sopii alueen käyttämisessä noudattaa muuta väliaikaista menetteilyä.

Kaupunginvaltuuston asiassa tekemän päätöksen johdosta on Rahatoimikamarin, kun tulee kysymys jonkin uuden kaupunginosan lopullisesta asemakaavasta, annettava lausunto ja ehdotus siitä, missä muodossa maata luovutetaan yksityisille. Hallitus on, luopumalla aikaisemmasta kannastaan asiassa, esittänyt että puheenalaisessa kaupunginosassa olevat tontit myytäisiin käyttäjilleen. Tässä asiassa on Rahatoimikamarissa ilmaantunut eri mieliä. Toiselta puolen ovat allekirjoittanut puheenjohtaja sekä jäsenet Stjernvall ja Heimbürger katsoneet, että tässä tapauksessa olisi sovellettava vuokrajärjestelmää, koska kaupungin ei olisi luovuttava omistusoikeudestaan puheenalaiseen kalliiseen maahan, näin sitä vähemmän, kun alueelle teetetävään rakennusten kustannukset eivät nousse mainittaviin määriin. Vuokra-kausi olisi sopiva määrätä 50 vuodeksi ja vuosivuokra keskimäärin S:markaksi 1: 75 neliömetriltä, jota määrää vuokrakauden pituuteen katsoen ei käyne pitäminen erittäin suurena. Vaikkakin kaupungin tässä tapauksessa täytyisi kustantaa katujen kunnossapito, saanee näitä lisäkustannuksia pitää toisarvoisina tämän tärkeän periaatteellisen kysymyksen ratkaisussa. Katujen puhtaanapito sen sijaan pantaisiin asianomaisten vuokramiesten velvollisuudeksi, niinkuin on laita esimerkiksi Vallilan alueella. Päinvastaista mieltä ovat olleet jäsenet Wasastjerna ja Hertzberg, joiden mielestä yksinomaan myynti pitäisi tulla kysymykseen, koska päinvastaisessa tapauksessa yksityiset liikemiehet todennäköisesti eivät teettäisi tavarasuojia alueelle, joten kaupungin kustannukset ja toimenpiteet alueen järjestämiseksi osittain menisivät hukkaan. Joka tapauksessa on edellytettävä että, jos tontit myydään, niille teetetään isompia ja kalliimpia rakennuksia ja alue siten tulee runsaammassa määrin

käytetyksi kuin jos vuokrajärjestelmä olisi vallitsevana. Vallalla oleva luottojärjestelmä niinkään puoltaa tällaista menettelyä. Eri kannalle on asetunut jäsen Lindahl, joka on puoltanut käytettäväksi sekä myynti- että vuokrausmenettelyä siten, että isommat ja paremmilla paikoilla olevat tontit myytäisiin jotta niitä kävisi tehokkaasti käyttäminen hyväksi, jota vastoin pienemmät ja liikennekeskustasta loitompana olevat tontit vuokrattaisiin esimerkiksi 50 vuodeksi ja kussakin eri tapauksessa harkinnan jälkeen määrätystä vuokramaksusta.

Asian taloudelliseen puoleen nähden lienee huomautettava, että aikaisemman suunnitelman täydellisestä toteuttamisesta laskettiin olevan kustannuksia 2,325,100 markkaa, jota vastoin esillä olevan ehdotuksen toteuttamisesta olisi kustannuksia 3,760,600 markkaa sekä lisäksi tavaravajain ja nostokranalaitosten teettämisestä noin 1,000,000 markkaa, eli kaikkiaan umpiluvuin 4,800,000 markkaa. Tässä laskelmassa ei ole otettu lukuun suunniteltujen viljamakasiinien kustannuksia, ei myöskään uutta tulli- ja pakkahuonetta, tavara-asemaa, paloasemaa, poliisiasemaa eikä muitakaan kunnallisia rakennuksia, jotka ennemmin tai myöhemmin on tähän kaupunginosaan teetettävä, mutta joiden kustannuksia tuskin lienee otettava lukuun tässä yhteydessä. Mitä taas vesi-, kaasu- ja sähköjohtojen rakennuskustannuksiin tulee, ei niitä ole otettava tässä huomioon, koska teknillisten laitosten työt ovat liikeyrityksiä, jotka on sinänsä erikseen tutkittava. Vesijohtoon nähden on Kaupunginvaltuusto jo myöntänyt 99,000 markkaa vesijohtoverkon ulottamiseksi tähän kaupunginosaan.

Jos näin ollen edellyttää tämän kaupunginosan kuntoonpanokustannusten nousevan umpiluvuin 5 miljoonaan markkaan sekä kaupungin saavan koko tonttialasta, 148,200 neliömetristä, keskimäärin 35 markkaa neliömetriltä, tulisi kaupungille täysi korvaus koko tämän huomattavan satamalaitoksen sekä kaupan käytettäväksi kuntoonpannun kaupunginosan kustannuksista. Jos taas katsotaan olevan otettava vuokrajärjestelmä käytäntöön sekä neliömetriltä määrätään vuokramaksuksi keskimäärin Smk 1:75, saisi kaupunki 5 %:n koron käyttämälleen pääomalle. Tämän lisäksi saisi kaupunki tuloja ja välillisiä etuja, jotka nykyään tuskin ovat likimäärinään laskettavissa.

Mitä taas rahanhankintaan tulee, saa Rahatoimikamari ensinnäkin mainita, että Kaupunginvaltuusto lisätyin luvuin on 1911 vuoden obligatsioonilainasta tähän tarkoitukseen osottanut 500,000 markkaa sekä varsinainen Kaupunginvaltuusto 1911 ja 1912 vuoden menosääntöihin pannut taksoitettuja varoja kaikkiaan 100,000 markkaa. Mikäli nykyään käy arvosteleminen, riittänevätkin nämä varat viime ja kuluvan vuoden menoihin sekä töiden alottamiseen ja jatkamiseen. Tarvittaisiin siis lisäksi 4,200,000 mk suunnitelman toteuttamiseen kokonaisuudessaan. Mutta kun teetettävät työt ovat sen luontoisia, ettei niitä teknillisistä syistä ole edullista ylenmäärin kiirehtiä, täytyy edellyttää, että viimeksi mainittu rahamäärä tarvitaan noin 5—6 vuoden kuluessa. Vuosina 1914, 1915 ja 1916 teetettäviin töihin on kaupungininsinööri laskenut tarvittavan enintään 700,000, 500,000 ja 500,000 mk itsekunakin vuonna. Näin ollen ja kun, niinkuin Rahatoimikamarilla on ollut tilaisuus toisessa

yhteydessä huomauttaa, näyttää tarpeelliselta noudattaa jonkinlaista varovaisuutta 1911 vuoden obligatsioonilainasta käytettävään varain osottamisessa, on Rahatoimikamari katsonut nykyään olevan anominen osotettavaksi ainoastaan vuosina 1914, 1915 ja 1916 tarvittava määrä eli yhteensä 1,700,000 mk. Ja lienee Kaupunginvaltuuston tässä kohden lausuttava toivomus, että töitä olisi, mikäli kustannuksia lisäämättä käy päinsä, niin toimitettava, että kaupunki voi mahdollisimman pian saada tuloja tonteista ja satamalaitoksista.

Edellä lausutun nojalla saa Rahatoimikamari kunnioittaen esittää Kaupunginvaltuuston lisätyin luvuin päätettäväksi:

että Santa- ja Busholman saarien järjestämiseksi tämän oheisen suunnitelman mukaisesti osotetaan 1,700,000 markkaa suoritettavaksi 1911 vuoden obligatsioonilainan varoista; sekä

että varsinainen Kaupunginvaltuusto saa toimekseen hankkia asianmukaisen vahvistuksen tälle päätökselle;

niin myös varsinaisen Kaupunginvaltuuston päätettäväksi:

että asianmukainen vahvistus hankitaan jälempänä olevalle tämän kaupungin 20:nneen kaupunginosan asemakaavan ehdotukselle;

että asianmukainen vahvistus hankitaan jälempänä seuraavalle puheenalaisen kaupunginosan rakennusjärjestyksen ehdotukselle;

että tästä kaupunginosasta tontteja luovuttaessa on noudatettava vuokrajärjestelmää.

Rahatoimikamarin puolesta:

Alexis Gripenberg.

Georg Estlander.

HELSINGIN KAUPUNGIN
YLEISTEN TÖIDEN HALLITUS.

Helsingissä,
helmik. 7 p:nä 1913.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 42.

Sittenkun Hallitus kirjelmässä kesäkuun 26 päivältä 1912 N:o 17 oli Kaupunginvaltuuston tutkittavaksi alistanut kaksi vaihtopuolista ehdotusta Santa- ja Busholman saaren järjestämiseksi, jotka ehdotukset erosivat toisistaan ainoastaan mikäli saarten ja mantereen välisen kulkuyhteyden järjestämistapaa koski, sai Hallitus kirjelmässä maaliskuun 12 päivältä 1912 tiedokseen Kaupunginvaltuuston päätöksen että mainittu kulkuyhteys on aikaansaattava täyttämällä Busholman ja Ruoholahden välinen salmi sekä laittamalla kaksi 5,5 metrin levyistä holviaukkoa, joista pääsee kulkemaan veneillä.

Tämän nojalla Hallitus ryhtyi laatimaan näiden saarten lopullisia järjestelysuunnitelmia; ja saa Hallitus, nyttemmin tarkastettuaan ja hyväksytyään nämä suunnitelmat yksissä neuvoin avukseen kutsumainsa asiantuntijain, satamakapteeni O. W. Andsténin, pakkahuoneinspehtori Ossian Häggmanin ja ratatirehtööri K. K. Stierin sekä Laivanpäällikköyhdistyksen edustajain, merikapteeni L. Laurentin ja A. Mannelinin kanssa, kunnian mainituissa suunnitelmissa tehdyistä ehdotuksista antaa seuraavan selostuksen.

Santa- ja Busholman saaren sekä niiden välisen vesialueen muodostama, N:olla 20 merkitty kaupunginosa on suunniteltu yksinomaan kaupan ja merenkulun tarpeita silmälläpitäen, minkätähden ja kun tuollainen kaupunginosa pitää olla hyvin yhdistettynä rautatiehen, asemakaavan jaoituksessa on tuntuvassa määrässä täytyntä ottaa huomioon niitä mahdollisuuksia, joita puheenalaisten tarpeiden täyttämiseksi on ollut tarjona. Erikoisesti on välttämättömän tarpeellisen järjestelyratapihan sijoitus ollut suunnitelman laatimisessa ratkaisevana, ensinnäkin sen johdosta että mainittu ratapiha, sen tarkoitusta silmälläpitäen, on näyttänyt olevan sopivin sijoittaa kaupunginosan keskustaana, missä se täyttää huomattavan alan, joka jossain määrin jää syrjään yleisestä liikenteestä. Tähän katsoen käynee vastaisuudessa tarpeelliseksi järjestää ratapihan alle suoranaiset kulkuväylät sen kumpaisellakin puolella sijaitsevain katuverkkojen välille. Mutta kun tämä kysymys on ratkaistavissa vasta sittenkun todellisista liikennetarpeista on saatu kokemusta, ei Hallitus ole katsonut vielä olevan ehdottaminen tämän asian ratkaisua.

Puheenalaisella ratapihalla olisi 6 raidetta, joiden pituus olisi kaikkiaan 4,100 metriä, ja taas näihin liittyväin, kaupunginosaan haarautuvain raiteiden pituus on kaikkiaan 8,600

metriä. Järjestelyratapihan välittömään yhteyteen on sen eteläosaan ehdotettu paikka vastedes tarpeelliselle 3,500 m²:n laajuiselle tavara-asemalle. Järjestelyratapihan ynnä siihen rajoittuvain ajoteiden leveys on 40 ja 60 metrin välillä.

Katujen leveys on sovitettu pääasiallisimmin niillä edellytetyn liikenteen laadun mukaan, ja kun kaupunginosa ei ole tarkoitettu asuinpaikaksi, vaihtelee katujen leveys 10 ja 30 metrin välillä, ollen kapeimpia katuja katsottava ainoastaan makasiinikorttelien välirajoiksi sekä yksityisiin makasiineihin vieviksi ajoteiksi.

Katujen leveys.

Kun kaupunginosa on joka taholta veden ympäröimä, tarjoutuu mahdollisuutta kytkypaikkain järjestämiseen kaikille niille erilaatuisille aluksille, joiden voi olettaa täällä purkavan tahi lastaavan.

Rantasillat.

Päälaituri, jota Hallitus on ehdottanut sanottavaksi Laivarannaksi ja joka on sijoitettu tuulilta ja aallokolta hyvin suojattuun kaupunginosan itälaitaan, on 600 metriä pitkä ja sen vierellä on enimmäkseen 7,5 metrin syvä vesi. Laiturin korkeus on, satamakapteenin kanssa neuvoteltua, määrätty 2,5 metriksi 0-pinnan yläpuolella, joten täällä purkaville ja lastaaville suurille laivoille on tarjona mukava ja turvallinen kytkypaikka, minkä ohessa kaupunginosan ja mantereen välisten kanavain päällitse kulkevat sillat tämän johdosta käy sijoittaminen niin korkealle, että pienehkö, liikkuvilla tahi mataloilla savutorvilla varustetut höyrypurret voivat säännöllisen vedenkorkeuden vallitessa niistä kulkea.

Laivarantaan on paikkoja varattu sekä tavaravajoille että makasiineille. Näitä viimeksi mainittuja on kaksi ajateltu joko kaupungin tahi yksityisen yhdistyksen toimesta teetettäväksi aivan rantasillan vierelle ollakseen käytettävänä, kun tarvitaan erityisiä «siloksia» eli viljamakasiineja, ja taas kaksi pohjoisempana sijaitsevaa, asemapiirroksen tummalla värillä merkittyä tavaravajaa sopisi, sen johdosta että ne teetetään kaksikerroksiset, aluksi käyttää tullij- ja pakkahuoneena sekä vastedes, mikäli tarvetta ilmaantuu, yhdistää kortteliin N:o 270 teetettävään tullihuoneeseen. Tavaravajoissa, jotka olisi tehtävä 28 metriä leveät, olisi lattiapinta 7,400 m², viljamakasiineissa 5,700 m² ja vastaisessa tullirakennuksessa 4,400 m², lukuunottamatta edellä mainittujen kahden vajan yläkerroksen lattiapintaa.

Paitsi mainituille rakennuksille on Laivarannassa varattu tilaa tarpeellisille rautatie- raiteille, kiintonaiselle nostokranalle sekä poikittaisraiteille, jotka viimeksi mainitut on aikomus sijoittaa kahdelle rantasillan vasten kohtisuoraan kulkevalle kadulle jotta saadaan aikaan välittömämpi yhteys rantasillan ja järjestelyratapihan raiteiden kesken kuin mitä tavallisia rautatievaihteita käyttämällä olisi laita.

Silmälläpitäen vastaista proomu- ja pienempäin alusten liikennettä on vesialueen eteläosaan Santa- ja Busholman väliin jätetty 70 metriä leveä, 145 metriä pitkä sekä 4,5—5 metriä syvä satama-allas. Tämän ulkopuolella muodostaa aallonmurtaja toisen, 7,5 metrin syvyisen satama-altaan, jota siis suurimmatkin alukset voisivat käyttää.

Länsipuoliseen rantaan ei ole aikomus nykyään teettää erikoisia laitteita merenkulun tarpeiksi, koska tämä ranta on liian paljon alttiina tuulille ja aallokolle voidakseen hyvin soveltua tarkoitukseen. Sitä vastoin on ajateltu, että koko Busholman pohjoisranta vähitellen varustettaisiin rantasilloilla, joita pitkin liikenne kävisi niiden viereisiin makasiini-

neihin ja joihin myös voisivat käydä länsisaaristossa liikkuvat veneet, joille aikanaan osotettaisiin kytkypaikkoja vedenalaiselle karille suunnitellun T-muotoisen laiturin itäpuolelta.

Merenkulun käytettävänä vastedes olevain rantasiltain pituus olisi kaikkiaan 1,850 metriä.

Korttelien ja tonttien käyttäminen.

Mitä sitten maa-alueeseen ja sen käyttämiseen tulee, on Hallitus ajatellut etusijassa laitettavaksi makasiinipaikkoja, eli toisin sanoen että etupäässä varattaisiin tilaa varastoille ja tavaran käyttelylle. Vaikka on luonnollista, ettei niin laajoja aloja kuin tässä on puheena heti tarvita mainittuihin tarkoituksiin, on Hallitus kuitenkin ollut sitä mieltä, että korttelien ja tonttien jaoitus olisi jo nyt laadittava mainittua seikkaa silmälläpitäen. Tämän johdosta ja kun makasiinitontit yleensä pitää saada rakentaa täyteen, mikä käy päinsä ainoastaan sillä edellytyksellä etteivät ne ole liian syvät, on korttelit, lukuunottamatta N:oja 248, 263 ja 265, suunniteltu verraten pienet, minkä johdosta katuverkon ala on hiukan suurempi kuin jos jaoitus olisi toimeenpantu asutustarkoituksia silmälläpitäen. Tästä jaoituksesta, joka ensi silmäyksellä ehkä näyttää taloudellisesti epäedulliselta, on kuitenkin se etu, että kunkin tontin voi kokonaan käyttää ja siis tonttiarvo tulee mahdollisimman tarkoin hyödyksi, jotapaitsi ajoneuvo- ja rautatieliikenteen ei ehdottomasti tarvitse käyttää samoja katuja, vaan, kun makasiineihin johtavia raiteita sijoitetaan ainoastaan joka toiselle kadulle, kumpikin liikenne voi käydä toistaan haittaamatta, mikä seikka tietenkin on varsin edullinen.

Kun kuitenkin, niinkuin edellä huomautettiin, alueen järjestämisestä on melko suuria kustannuksia, mikä seikka tietenkin osaltaan vaikuttaa tonttiarvoon, oli Hallitus alkupe räisen ehdotuksensa perustelmissa lausunut suotavaksi, ettei tontteja toistaiseksi myytäisi, vaan annettaisiin vuokralle 10—30 vuodeksi. Asian käsittelyn jatkuessa on kuitenkin esiintuotu näkökohtia, joiden johdosta Hallitus ei ole voinut toistaa tätä ehdotustaan, vaan on katsonut olevan esittäminen, että tontit aikanaan myytäisiin tavallista järjestystä noudattaen.

Tämä ehdotus perustuu pääasiallisesti siihen että, jos tontit vuokrataan rakennettaviksi, ei vuokratuuta kuitenkaan käy määrääminen niin täpäräksi, että kaupunki kohdakkoin voisi hyötyä tonttiarvon kohoamisesta, osin taas siihen, että vuokramaalle ei teetetä niin tukevia eikä rakennustaiteelliselta kannalta tyydyttäviä rakennuksia kuin tämän kaupunginosan silmäänpistävän aseman vuoksi olisi suotava. Ja kun sitä paitsi tässä yhteydessä on pantava huomiota siihen, että suurin osa aluetta alussa käytetään varastopaikoiksi, johon nähden tontit kävisi antaminen vuokralle lyhyeksi ajaksi, esimerkiksi 5 vuodeksi, näyttää Hallituksen mielestä siltä kuin tontin, joka on aiottu lopullisesti rakennettavaksi, haitatta kävisi myyminen, erittäinkin jos pannaan ehdoksi, että tonttia ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen kuin makasiinin paikaksi sekä että rakennusyritys on oleva loppuunsaatettu kahden vuoden kuluessa tontin lunastamisesta. Jottei voisi olla mitään epävarmuutta makasiinirakennuksen käyttöön nähden, olisi sen ohessa yleisesti kiellettävä sijoittamasta teollisuuslaitosta tuollaisiin rakennuksiin. Jotta kuitenkin edellä ehdotetuilla määräyksillä olisi vastaisuudessakin laillinen voima, lienee ne pantava

alueen vastaiseen rakennusjärjestykseen. Tämän johdosta Hallitus pyytää ehdottaa että, koska Helsingin tehdas-, makasiini- ja varastotonteille voimassa oleva, marraskuun 18 päivänä 1901 vahvistettu rakennusjärjestys pääkohdissaan soveltuu puheenalaiseen alueeseen, ainoastaan tämän rakennusjärjestyksen 18 §:ä täydennettäisiin seuraavilta kohdin:

1) teollisuuslaitosta ei saa makasiinitontilla olevaan rakennukseen sijoittaa eikä myöskään tonttia käyttää muuhun tarkoitukseen kuin makasiinin paikaksi;

2) jos tontti on lunastettu, on se rakennettava kahden vuoden kuluessa haltuunottamisesta;

3) makasiinitonttia ei saa osittaa, ellei kukin osa ole viisisataakuusikymmentä (560) neliometriä tahi enemmän;

4) kortteleihin N:o:ihin 259 ja 268 saa rakentaa taloja, joissa on yksinomaan liike- tahi ruokailuhuoneistoja, kuitenkin sillä ehdolla ettei mitään niiden osaa käytetä asunnoksi.

Molemmat viimeksi mainitut lisäykset, joita edellä ei ole perusteltu, on Hallitus tehnyt osin sen johdosta että edellä mainitussa rakennusjärjestyksessä oleva säännös tontin osittamisesta on soveltumaton makasiinitontteihin, osin taas sen johdosta että samassa rakennusjärjestyksessä säädetään, että makasiinirakennukseen ei saa sisustaa konttorihuoneita muuta kuin makasiinin omiksi tarpeiksi. Viimeksi mainittuun säännökseen nähden Hallitus pyytää huomauttaa, että laajalla satama-alueella, semmoisella kuin tässä on puheena, tietenkin tarvitaan tilaa höyrylaivakonttoreille ja tuollaisille kauppa- liikkeen välittömässä yhteydessä oleville yrityksille, minkä lisäksi paikalla välttämättä pitää olla huoneistoja, joissa alueella toimivat tahi oleskelevat työntekijät esimiehineen voivat tyydyttää ravintotarpeensa.

Mainittuja seikkoja silmälläpitäen on Hallitus arvellut, että kaikki tuollaiset huoneistot olisi sijoitettava siihen tarkoitukseen erittäin sopiviin kortteleihin 259 ja 268 teetetäviin rakennuksiin, kuitenkin sillä ehdolla ettei puheenalaisia huoneistoja saisi käyttää tavallisiin asuntotarkoituksiin.

Varatakseen tilaa kaupungin omille rakennusyriyksille on Hallitus ehdottanut että, paitsi tullipakkahuoneen paikaksi aiottua korttelia N:o 270, myöskin korttelit 248, 262 ja 266 varattaisiin kaupungin käytettäväksi. Sitä paitsi olisi määrättävä, että korttelia 269, joka tullipakkahuonekorttelin ohella muodostaa ikäänkuin tämän kaupunginosan rintaman kaupunkia päin, ei saisi jakaa tontteihin, vaan olisi se joko kaupungin tahi esimerkiksi Helsingin Makasiiniosakeyhtiön toimesta rakennettava sillä tavoin, että julkisivut ja rakennusten ryhmitys täyttävät paikan aseman vaatimukset.

On vielä lisättävä, että suunniteltavaksi ehdotetusta, noin 322,000 neliömetrin laajuudesta alasta 148,200 m² olisi tontteja sekä 173,800 m² katuja, rantasiltoja tahi rautateitä. Kaduntasoitus-, rantasilta- ja raidetöistä on laskettu olevan kustannuksia yhteensä likimäärin 3,760,600 markkaa, joka summa jakautuu seuraavasti:

kaduntasoitukset	Smk	1,216,600: —	
rautatieraitteet	»	314,000: —	
laiturirakennukset	»	2,230,000: —	
	Smk	3,760,600: —	2

Lopuksi on ehdotettuihin kadunnimiin nähden mainittava, että ne on valittu silmälläpitäen uuden kaupunginosan tarkoitusta.

Edellä esitettyihin näkökohtiin viitaten saa Hallitus kunnioittaen esittää:

että tämän oheinen Santa- ja Busholman saaren jaotussuunnitelma hyväksyttäisiin asianmukaisesti vahvistettavaksi;

että alueen rakentamisessa olisi noudatettava voimassa olevaa marraskuun 18 päivänä 1911 vahvistettua tehdas-, makasiini- ja varastotonttien rakennusjärjestystä niine muutoksineen ja lisäyksineen, mitkä edellä on ehdotettu sen 18 §:än;

että sopivat osat suunniteltua aluetta aluksi vuokrattaisiin varastotonteiksi joksikin lyhyenlaiseksi ajaksi;

että tontteja saa alueelta myydä ainoastaan sillä ehdolla, että makasiinirakennus teetetään tontille viimeistään kahden vuoden kuluessa haltuunottamisesta; sekä

että korttelit N:ot 248, 262, 266 ja 270 varataan kaupungin tarpeisiin.

G. Idström.

A. L. von Knorring.

Ehdotus Helsingin kaupungin kahdennenkymmenen kaupunginosan rakennusjärjestykseksi.

Helsingin kaupungin kahdeskymmenes kaupunginosa rakennetaan mainittua kaupunginosaa varten vahvistetun asemakaavan sekä marraskuun 18 päivänä 1901 vahvistetun tehdas-, makasiini- ja varastotonttien rakennusjärjestyksen määräysten mukaan, seuraavin poikkeuksin:

- 1) Teollisuuslaitosta älköön sijoitettako makasiinitontilla olevaan rakennukseen, älköön tonttia myöskään käytettävä muuhun tarkoitukseen kuin makasiinin paikaksi, ellei Kaupunginvaltuusto poikkeustapauksissa harkitse kohtuulliseksi toisin määrätä.
  - 2) Jos tontti on käytettäväksi luovutettu, on se rakennettava kahden vuoden kuluessa haltuunottamisesta.
  - 3) Makasiinitonttia ei saa osittaa, ellei kukin osa ole viisisataakuusikymmentä (560) neliometriä tahi enemmän.
  - 4) Kortteleihin N:o:ihin 259 ja 268 rakennettuihin taloihin saa myös laittaa liikehuoneistoja tahi liikkeen palveluskunnan käytettäviä ruokailu- ja asuinhuoneistoja.
-

HELSINGISSÄ, SANOMAL- JA KIRJAP.-OSAKEYHTIÖN KIRJAPAINO, 1913.

---

*Stadsplan
för
20de stadsdelen
omfattande
Sand och Bischofsmarna
i Helsingfors.*

*20des kaupunginosaan
asemakaava
käsittäen
Nieta ja Jätkäsaaret
Helsingissä.*

M.K. Mestarskaaret
M.A. Mestarskaaret
K.S. Käsityö
T.V. Tavaraoja

Valiokunnan mietintö N:o 2 kysymyksestä, joka koskee kunnallisen lainarahaston perustamista yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämiseksi.

Sittenkun Rahatoimikamari kirjelmässä viime helmikuun 17 päivältä N:o 112 (Kvston pain. asiakirj. N:o 28 v:lta 1913) oli Kaupunginvaltuustolle antanut vaaditun lausunnon siitä valiokunnan mietinnöstä ehdotuksineen, joka joulukuun 29 päivänä 1911 oli annettu allekirjoittaneen Stenrothin Kaupunginvaltuustossa tekemästä esitysehdotuksesta kolmen miljoonan markan suuruisen kunnallisen lainarahaston perustamiseksi yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämiseksi (Kvston pain. asiakirj. N:o 73 v:lta 1911), on Kaupunginvaltuusto kuluvaan huhtikuun 1 päivänä, ennen asian tuleamista lisätyn Valtuuston käsiteltäväksi, palauttanut sen Valiokuntaan, pyytäen Valiokunnan lausuntoa Rahatoimikamarin ehdotuksesta, ja saa Valiokunta sentähden puheenalaista tehtävää täyttääkseen kunnioittaen lausua asiassa seuraavaa.

Lausunnossaan on Rahatoimikamari myöntänyt, että kaupungin asumusolot tosin suovat monessakin kohden sijaa oikeutetuille muistutuksille, mutta Kamari on kuitenkin ollut sitä mieltä, että Valiokunta on mietinnössään antanut Helsingin vähävaraisten kansaluokkain asumusoloista «synkän kuvauksen», jota Kamarin mielestä olisi oleelliselta kohdin lievennettävä. Tahtomatta kieltää niiden numerotietojen todenperäisyyttä, joita Valiokunta on puheenalaisesta seikasta esittänyt, on Rahatoimikamari kuitenkin pitänyt Valiokunnan niistä tekemiä johtopäätöksiä jossain määrin harhaan viepinä. Niinpä ei Valiokunta, Rahatoimikamarin mielestä, ole ottanut huomioon sitä tuntuvaa muutosta, mikä vuosikymmenen 1900—1910 kuluessa on tapahtunut huoneiden laadussa, sen johdosta että vanhat puutalot mataloine ja pimeine huoneineen ovat väistyneet uusien kivitalojen ja näissä olevien korkeampien ja valoisampien huoneiden tieltä. Mikäli tätä kehitystä on jatkunut, sikäli myös ovat asumusolot Rahatoimikamarin käsityksen mukaan tuntuvasti parantuneet ja väestön elantotaso kohonnut.

Näiden Rahatoimikamarin lausuntojen johdosta täytyy Valiokunnan ensinnäkin torjua se Kamarin viittaus, että Valiokunta edellisessä mietinnössään olisi antanut väritellyn kuvauksen vähävaraisten nykyisistä asumusoloista. Päin vastoin on Valiokunta, mikäli mahdollista, karttanut mietinnössä esitettyihin tilastotietoihin liittämästä selitelmiä ja tahtonut antaa numerotietojensa puhua omaa, kylläkin selvää kieltään.

Mitä sitten tulee vastamainitun vuosikymmenen kuluessa työväenkaupunginosissa vallinneeseen väentihyteen huonetta kohti, ei Valiokunta suinkaan ole tahtonut kieltää, että se puheenalaisen ajanjakson kuluessa on vähentynyt jollakin kymmeneksellä, mutta Valiokunta ei ole tahtonut eikä voinut väittää että huoneiden kuutiosisällys tämän ohessa olisi mainittavasti lisääntynyt. Tätä seikkaa valaisevia numerotietoja ei Valiokunnalla ole ollut käytettävänä. Yleisesti tunnettuahan on, että tilaa uusissa asuntokasarmeissa käytetään, niinkuin luonnollista onkin, taloudellisesti edullisimmalla tavalla ja että huoneiden tilavuutta vuosi vuodelta supistetaan.

Päin vastoin kuin Rahatoimikamari, jonka mielestä edellä mainituilla numerotiedoilla on varsin vähän merkitystä esillä olevan kysymyksen ratkaisemisessa, on Valiokunta sitä mieltä, että tältä alalta jo nykyään käytettävänä olevalla tilastolla siinä kohden täytyy katsoa olevan erinomaisen suuri merkitys. Jo valiokunnan ensimmäisessä mietinnössä olevain tietojen mukaan asui vuonna 1910 yksin kolmessa Helsingin kaupunginosassa kokonaista 19,125 henkilöä huoneistoissa, joissa tuli vähintään 4, mutta keskimäärin enemmän kuin 5 henkilöä huonetta kohti. Rahatoimikamarin mainitsema vähäpätöinen parannus näissä oloissa merkitsee mitättömän vähän niiden todellisuuudessa jatkuvain epäkohtain rinnalla, joista tämä ainoa numeroluku jo sinänsä todistaa. Tätä kuvaa tällaisista asumusoloista ja niiden sosiaalisesta merkityksestä käy täydentäminen alempana mainituilla tiedoilla, jotka Terveystenhoitolautakuntaan moniaita vuosia takaperin väliaikaisesti asetettu asuntotarkastaja, arkkitehti Arthur Gauffin hiljattain on esittänyt julkisessa esitelmässä.

Leimansa tällaisiin vähävaraisten asuntoihin painaa se seikka, että yleisimpinä ovat ainoastaan yhden huoneen käsittävät huoneistot. Sen sijaan että tällaisia huoneistoja Kööpenhaminassa on ainoastaan 2 %, Kristianiassa 4,7 %, Tukholmassa 16 %, huoneistojen koko luvusta, olivat vastaavat prosenttiluvut Helsingissä vuonna 1907 kokonaista 47,7 ja, uusimpain tietojen mukaan, vuonna 1910 noin 55 %. Vallilassa on yksisuojaisten huoneistojen prosenttiluku nykyään 85,2. Nämä numerotiedot eivät osota asumusolojen parantuneen.

Käy tosin Rahatoimikamarin tavoin edellyttäminen, että itse huoneet ovat entistään tilavampia. Mutta tämä toistaiseksi vahvistusta kaipaava oletus ei kuitenkaan osota olojen siinä kohden olevan tyydyttävät. Vallilassa, missä olot Rahatoimikamarin mielestä ovat verraten suotuisat, on huoneiden keskimääräinen ilmakuutio 52 m³ eli säännöllisissä oloissa 13 m³ henkilöä kohti, mutta pidetäänhan vasta 20 m³:n ilmakuutiota täysin tyydyttävänä määränä. Sikäläisissäkin ahtaimmin asutuissa huoneissa on ilmakuutio alle 10 m³:n henkeä kohti.

Asuntotarkastaja Gauffin on erittäin tutkinut kuuden yhdennessä- ja kahdennessatoista kaupunginosassa sijaitsevan tyyppillisen työväentalon oloja. Näissä kuudessa talossa asuu kaikkiaan 2,628 henkilöä, toisin sanoin kokonaisen pikkukaupungin väestö, 628 huoneessa, joten huonetta kohti tulee keskimäärin 4,2 henkilöä. Näiden talojen asukkaista asuu 2,037 niin ahtaassa, että huonetta kohti tulee enemmän kuin 5

henkilöä. Ilmakuutio henkilöä kohti näissä taloissa on keskimäärin 13,0—18,7 m³, mutta ahtaimmin asuvissa perheissä, joissa tulee kunkin huoneen osalle vähintään 5 henkilöä, ainoastaan 8,7—12,5 m³ henkilöä kohti. Kaikki nämä kivitalot on rakennettu 1905 vuoden jälkeen ja kuuluvat siis niihin uutisrakennuksiin, joiden arvellaan aikaansaaneen tuntuva parannusta asumusoloihin.

Yhden huoneen huoneistoissa olevasta vähäisestä ilmakuutiosta johtuviin terveydellisiin epäkohtiin tulee lisäksi muita siitä johtuvia, että kaikki elämäntoiminta, kaikki kotiaskareet suoritetaan samojen neljän seinän sisällä. Ei ole suinkaan terveydenhoidon vaatimusten mukaista, että vaatteet pestään ja kuivataan, ulkotyössä likaantuneet ja kastuneet pitovaatteet säilytetään ja ruoka laitetaan samassa huoneessa, missä koko perhe oleskelee päivin ja nukkuu öin, missä pieniä lapsia ja ehken sairaita perheenjäseniä hoidetaan. Erittäinkin kivitaloissa, jotka, niinkuin Rahatoimikamari huomauttaa, ovat tulleet puutalojen sijaan, on erittäin vaikea pitää tuollaisten huoneiden seiniä kosteudesta vapaina. Kosteutta ei tule ainoastaan ulkoa, vaan myös sisältä. Tehokkaampi tuulluutus jäähdyttäisi huoneen ja polttoaineet ovat kalliita. Missä kaasukeittiö on otettu käytäntöön, siellä luonnollinen ilmanvaihto, jota haloilla lämmittäminen aikaisemmin edisti, on tuiki niukka. Niin kauan kuin yksihuonejärjestelmä pysyy vähävaraisten yleisenä asumustapana, ei vastamainitussa kohden ole vähintäkään parannusta odotettavana.

Yksihuonejärjestelmän tuottamain terveydellisten vaarain valaisemiseksi on tietenkin huoneiden kuutiotilaa selvittävä tutkimus tärkeä. Mutta järjestelmästä johtuu myös siveellisiä vaaroja, joita ei sunkaan ole arvattava vähäisiksi terveydellisten vaarain rinnalla. Missä aikuisten ja alaikäisten eri sukupuolta olevain perheenjäsenten, monessa tapuksessa vielä jonkun asukinkin, on pakko asua samassa huoneessa, siellä täytyy alkeellisimpainkin säädyllisyyskäsitteiden hävitä. Maaseudun yksinkertaisissa oloissa ei kaikkien oleskelusta yhteisessä huoneessa välttämättä johdu niin haitallisia seurauksia kuin suurkaupungissa, missä siveellinen ilmakehä jo muutoinkin on sellainen, että yksihuonejärjestelmä ei voi olla aikaansaamatta siveellistä turmelusta, jonka seuraukset kohtaavat yhteiskuntaa. Tässä kohden vain huomautettakoon että, kun avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten prosenttiluku verrattuna elävinä syntyneiden lasten lukuun vuonna 1910 oli koko maassa 7,4, oli sama suhdeluku tässä kaupungissa samana vuonna 18,1. Perustavia syitä, jotka osaltaan ovat edistäneet tuollaisen asiointilan syntymistä, on epäilemättä yksi-huonejärjestelmä.

Mitä tällaiset olot lisäksi vaikuttavat rikollisuuteen, kulkutautien leviämiseen, vaivaishoittoon ja pakkokasvatustoimintaan sekä siten viimeiseltä kunnan veronmaksajiin lienee helposti käsitettävissä. Rahatoimikamarikaan ei ole voinut taikka tahtonut olla panematta huomiota Valiokunnan ehdotuksen tärkeään kunnallispoliittiseen merkitykseen, mutta on etusijassa raha-asiallisista syistä kuitenkin katsonut olevan esittäminen Valiokunnan ehdotusta evättäväksi.

Rahatoimikamari on lausunnossaan luetellut erinäisiä kunnallisia yrityksiä

joiden toimeenpano vaatisi kustannuksia vähintään 15 miljoonaa markkaa ja jotka puheenalaisen asuntolainarahaston edellä olisi kustannettava 1911 vuoden obligatsiionilainan varoilla, joita kuitenkin enää ainoastaan 10,280,000 markkaa on käyttämättä.

Rahatoimikamarin esittämän luettelon johdosta pyytää Valiokunta ensinnäkin huomauttaa, että siihen on pantu semmoisiakin yrityksiä, joiden toimeensaamisesta nykyään ei ole minkäänlaisia toiveita, samoin kuin semmoisiakin, joiden toteuttaminen on odotettavissa vasta niin kaukaisessa tulevaisuudessa, että yleisillä rahamarkkinoilla sitä ennen voi tarjoutua edullinen tilaisuus uuden obligatsiionilainan ottamiseen. Mutta tähän katsomatta Valiokunta ei voi myöntää oikeaksi, että periaatteellisesti annetaan kaikille Rahatoimikamarin luettelemille yrityksille etusija Valiokunnan ehdottaman lainarahaston perustamisen edellä.

Kamari on sitä mieltä, että ainoastaan pakottavimmat tarpeet olisi täytettävä ja «mikäli mahdollista etusijassa ainoastaan tuottavia yrityksiä» lähivuosina kustannettava lainavaroilla. Valiokunta katsoo kyllin vakuuttavasti osottaneensa, että sen suuntaiset toimenpiteet, joita Valiokunnan ehdotuksessa mainitaan, ovat pakottavan tarpeen vaatimia. Itse «tuottava menon» käsitteeseen nähden on huomattava, etteivät yksin, eivätpä edes aina ne menot ole etusijassa tuottavia, mitkä käytetään aineellisten hyödykkeitten valmistamiseen, vaan on sen ohessa ja toisinaan suuremmassakin määrässä näin laita menojen, jotka tarkoittavat tärkeimmän tuotantovälineen, inhimillisen työvoiman kunnossapitämistä ja kehittämistä. Tältä kannalta katsoen on asumusolojen parantamista tarkoittavilla pyrittöillä välitöntä arvoa yhteiskunnalle ja sen taloudelle, samalla kun ne välillisesti ovat omansa ehkäisemään sairaanhoidon, köyhäinhoidon, pakkokasvatuksen ja terveystoimenpiteiden aiheuttamien menojen suhteetonta kohoamista. Tähän tulee lisäksi että kunnan varojen käyttäminen tässä puheena olevaan tarkoitukseen ei tiedä pääoman lopullista luovutusta kunnan hallusta, vaan ainoastaan sen sijoittamista täyttä korkoa tuottavaksi. Ehdotuksen toteuttaminen ei siis mitenkään rasittaisi kaupungin rahäsääntöä.

Rahatoimikamari on huomauttanut että, vaikka tuskin voitane osottaa niin suurta määräraha kuin Valiokunta on ehdottanut, kuitenkin pienempi rahamäärä, esimerkiksi miljoona markkaa, pitäisi voida käyttää tarkoitukseen. Kamarin mielestä kuitenkin lainausliikkeen tulokset tuollaisessa tapauksessa jäisivät sangen näennäisiksi, vaikka Kamarin tosin täytyy myöntää, että tälläkin keinoin voitaisiin antaa melko lukuisia lainoja ja rahallisesti tukea useita uutisrakennusyrityksiä. Valiokunta on edelleen sitä mieltä, että alkuaan ehdotettu kolmen miljoonan markan määrä olisi ollut toivottava jotta tšekäläisten asumusolojen alalla vallitsevia epäkohtia kävisi tehokkaasti poistaminen. Mutta ellei rahallisista syistä tätä määrää heti voida osottaa, niin on kuitenkin Valiokunnan vakaumuksen mukaan mahdollista ja tarpeellista päästä lähemmäksi päämäärää, jos pienempikin rahamäärä myönnetään. Uudestaan käsitellessään kysymystä, minkä määräinen aiotun lainarahaston pitäisi olla, on Valiokunta katsonut voivansa muodostella aikaisempaa ehdotustaan siihen suuntaan, että puheenalaiseen tarkoitukseen tällä kertaa myönnettäisiin vastamainituista lainavaroista ainoastaan kaksi miljoonaa markkaa.

Jos laskee kunnan myöntämäin lainain olevan keskimäärin 25 % uutisrakennusten arvosta, voi kahden miljoonan suuruudesta rahastosta välittömästi antaa rahallista tukea 8 miljoonan markan arvoon nouseville uutisrakennuksille. Jos huoneen ja keittiön käsittävän huoneiston tuotantokustannukset arvataan 7,000 markaksi, saataisiin täten uusia asuntoja umpiluvuin vähintään 1,430 perheelle, jommoisen tuloksen välitön sosialipoliittinen merkitys olisi erittäin tuntuva ja joka sitä paitsi yleensäkin aikaansaisi huojennusta asuntomarkkinoilla. Annettujen lainain kuoletuksista taas aikaa myöten kertyisi varoja lainausliikkeen jatkamiseen.

Mutta Rahatoimikamari ei ole ainoastaan raha-asialliselta kannalta lausunut epäilyjä Valiokunnan ehdotuksesta, vaan sen lisäksi arvellut, että ehdotus sinänsä tietää sellaisiin toimenpiteisiin ryhtymistä kaupunginhallinnon puolelta, jotka eivät veisi toivottuihin suotuisiin tuloksiin. Kamari on nimittäin sitä mieltä, että Valiokunnan ehdottamiin lainansopimuksiin tulisi niin monta, ankaraa ja rajoittavaa ehtoa, että toiselta puolen lainanottajat tuskin voisivat niihin alistua tahi missään tapauksessa niitä noudattaa ja toiselta puolen erittäin rasittava tarkastus kävisi tarpeelliseksi. Tähän huomautettakoon että, kun yhteiskunta kerran myöntää huomattavia etuja — tässä tapauksessa helposti saatavia ja huokeakorkoisia lainoja toista kiinnitystä vastaan — täytyy myös täysin turvaavia ehtoja asettaa ja riittävä tarkastus järjestää jotteivät suuret tahi pienet keinottelijat voisi käyttää lainausliikettä tai sen avulla rahallisesti edistettyjä rakennusyhtiöksiä omaksi voitokseen, niinkuin laajassa mitassa oli laita valtion kymmenkunnan vuotta takaperin umpimähkään myöntämiin edullisiin rakennuslainoihin nähden. Harhaan osunut aulius pian tekisi tyhjäksi lainausliikkeen varsinaisen tarkoituksen.

Valiokunnan suunnittelemiin lainausehtoihin nähden on Rahatoimikamari huomauttanut, että Valiokunta siinä kohden on noudattanut ulkomaisia malleja ja, panematta huomiota täkäläisiin oloihin, tahtonut saada vahvistetuiksi samallaiset ehdot, mitkä on voitu hyväksyä ulkomailla. Erittäinkin on Rahatoimikamari kiinnittänyt huomionsa Valiokunnan ehdottamaan osingonrajoitukseen eikä näy uskovan, että pääomaa on saatavissa 6 prosentin korolla.

Totta ja luonnollista on, että Valiokunta on käyttänyt hyväkseen ulkomaiden esimerkkiä ja siellä saavutettuja kokemuksia, mutta tässä on huomattava, ettei Valiokunta ole ehdottanut niin seikkaperäisiä määräyksiä kuin ulkomailla monin paikoin on haitatta ja hyvillä tuloksilla sovellettu. Jos Valiokunta, mitä eritoten osingonrajoitukseen tulee, olisi seurannut ulkomaisia esimerkkejä, olisi raja asetettu tuntuvasti alemmaksi, mutta juuri kotimaisia oloja silmälläpitäen on 6 % ehdotettu suurimmaksi osingoksi. Korkokanta on sama, jota lain mukaan on noudatettava korkeimpana panttiosakeyhtiöissä, anniskeluosakeyhtiöissä ja säästöpankin perustajain pankin pohjarahastoon suorittaman pääoman korkoon nähden. Sama korkokanta on myös vahvistettu Arbetarnes i Helsingfors Byggnadsaktiebolag yhtiön yhtiöjärjestyksessä, joka yhtiö perustettiin jo 1870-luvulla ja omistaa suuria rakennusryhmiä, ja samaten verraten uuden Aktiebolaget Arbetarhem yhtiön yhtiöjärjestyksessä. Pohjapääoman hankkiminen vastamainitun laatuisiin yrityksiin ei tietä-

västi ole kohdannut mainittavia vaikeuksia. Valiokunta on varma siitä, että tarpeellista pohjapääomaa myös olisi tarjona niihin rakennusyriityksiin, joille kunta myöntäisi tässä puheena olevat rahalliset edut.

Samalla kun Rahatoimikamari on ehdottanut evättäväksi Valiokunnan tekemän ehdotuksen kunnallisen lainarahaston perustamisesta yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämiseksi, on Kamari kuitenkin katsonut yleishyödyllisen rakennusluoton vaatimuksia olevan täytettävä sikäli, että n. s. Vallilan lainarahaston pääoma korotettaisiin 500,000 markkaan ja tästä rahastosta annettaisiin lainoja uutisrakennustoiminnan tukemiseksi kaupungin vuokra-alueilla yleensä. Rahatoimikamarin mielestä päästäisiin tätä tietä vähemmällä taloudellisilla uhrauksilla parempiin ja nopeampiin tuloksiin rakennustoiminnan edistämiseen nähden eräissä osissa kaupunkia kuin Valiokunnan ehdottamaa tietä.

Valiokunnan mielestä ei Rahatoimikamarin vastamainittu ehdotus kuitenkaan olisi omansa aikaansaamaan sosialipoliittiselta kannalta mainittavaa huojennusta siihen asuntohätään, jota, niinkuin Valiokunta on osottanut, vallitsee tässä kaupungissa. Jotta tämä hätä saataisiin tehokkaasti poistetuksi on tarpeen ainakin niin laajaksi suunniteltu kunnallinen lainausliike kuin Valiokunta on tässä mietinnössään ehdottanut.

Valiokuntakin on sitä mieltä, että kunnan on myöntämällä rakennusluottoa toista kiinnitystä vastaan etusijassa edistettävä yleishyödyllistä rakennustoimintaa niillä uusilla vuokra-alueilla, missä asuntotuotanto ja sentähden vuokratkin ovat halvemmat kuin kaupungin keskiosissa ja ikiomiksi myydyillä tonteilla. Valiokunnan mielestä olisi sentähden ehdotetusta yleisestä rakennuslainarahastosta annettava lainoja rakennustoiminnan edistämiseksi sekä omilla että myös ja erittäinkin vuokratonteilla. Kun rakennuskustannukset huonetta kohti esim. Vallilassa nousevat ainoastaan 2,000 markan vaiheille, voitaisiin osotetuilla lainavaroilla nimenomaan vuokra-alueilla herättää sängen laajaa rakennustoimintaa. Itsestään selvä on, että lainanehdot ja kiinteistön arvon arvioiminen vaihtelisivat kulloinkin kiinteistön laadun mukaan. Vuokramaalle teetettyjen rakennusten lainausraja lienee, samoin kuin on laita Vallilassa, määrättävä korkeintaan 75° 0:ksi. Tässä yhteydessä myös huomauttatakoon, että luottokannalta olisi syytä täällä ottaa käytäntöön tähän asti noudatettua 30-vuotista pitempi vuokrakausi, joten kiinnityslainain kuoletusaika pitenisi. Useissa maaseutukaupungeissa on tästä syystä viime vuosina otettu käytäntöön 50—65-vuotiset vuokratkaudet.

Siihen nähden mitä vastikään lausuttiin niistä eri seikoista, joita on otettava huomioon omalle tontille tahi ja vuokramaalle teetettyjä rakennuksia silmälläpitäen, ja kun ei näytä tarpeelliselta heti yksityiskohtaisesti vahvistaa puheenalaisia lainanehtoja, on Valiokunnan mielestä sopivinta, että nyt lähinnä otetaan ratkaistavaksi periaatteellinen kysymys yleishyödyllisen lainarahaston aikaansaamisesta Valiokunnan aikaisemman mietinnön ensimmäisessä ponnassa esitettyjen perusteiden mukaan. Lainausehtoja koskevan kysymyksen käsittelyyn nähden on Valiokunnasta näytetty siltä, kuin olisi asia, sittenkun Kaupunginvaltuusto on kuluvan huhtikuun

15 päivänä pitämässään kokouksessa päättänyt kunnallisten työväen- ja asumusasiain käsittelyä varten asettaa erityisen Helsingin kaupungin Sosialilautakunta nimisen viranomaisen, tältä kohden lähetettävä tähän uuteen ammattiviranomaiseen, jonka olisi Valtuustolle sekä annettava puheenalaisten lainaehdojen lopullinen ehdotus että myös ehdotettava rahaston muuta hoitoa koskevat tarkemmat määräykset. Valiokunnan aikaisemmassa mietinnössä ehdotetut lainanehdot soveltunevat hyvin lopullisen muodostelun pohjaksi.

Edellä lausutun nojalla ja muuttaen mitä Valiokunta ylempänä mainitussa mietinnössään on puoltanut, saa Valiokunta kunnian ehdottaa lisätyn Kaupunginvaltuuston päätettäväksi:

*että 1911 vuoden obligatsioonilainan nettomäärästä käytetään **kaksi** miljoonaa markkaa erityisen, kaupungin varsinaisen tulo- ja menoarvion ulkopuolella tilitettävän, yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämisrahaston muodostamiseksi, josta pitkäaikaisia kuoleuslainoja myöhempää, viidestäkymmenestä viiteenyhdeksättä prosenttiin kiinteistön arvosta vastarvaa kiinnitysvakuutta vastaan sekä 6⁰/₁₀:n vuotuismaksuin, 5¹/₄ % korkoa lukien, myönnetään osakeyhtiöille, osuuskunnille, säätiöille ja yhdistyksille tahi yksityishenkilöille, jotka sellaisilla edellytyksillä, mitkä tekevät keinottelun mahdottomaksi, aikovat jäsenilleen taikka itsellensä taikka myös vähävaraisten vuokrattaviksi rakennuttaa terveydelliseltä kannalta tyydyttäviä, pieniä, enintään kaksi huonetta ja keittiön käsittäviä asuinhuoneistoja.*

Siinä tapauksessa että edellä oleva ponsi hyväksytään, päättäneen varsinainen Valtuusto

antaa Sosialilautakunnan toimeksi Valtuustolle tehdä ehdotus edellä mainitun rakennuslainarahaston hoitoa koskeviksi tarkemmiksi määräyksiksi sekä esitys siitä millä perusteilla mainitusta rahastosta lainoja annetaan ja millä ehdoilla niitä saa nauttia.

Allekirjoittanut Lundqvist on yhtynyt edellä esitettyyn ehdotukseen toistamalla edelliseen valiokuntamietintöön liittämänsä vastalauseeseen.

Valiokunnan jäsen, pankinjohtaja Henrik Kihlman on ollut estetty ottamasta osaa esillä olevan mietinnön käsittelyyn.

Helsingissä, huhtikuun 19 päivänä 1913.

Leo Ehrnrooth.

Otto Stenroth.

August Lundqvist.

Albert Nyberg.

HELINGISSÄ, SANOMAL.- JA KIRJAP.-OSAKEYHTIÖN KIRJAPAINO, 1913.

*Komitean mietintö N:o 3 Helsingin kaupungin
historian aikaansaamista koskevasta asiasta.*

Sittenkun Kaupunginvaltuusto viime marraskuun 12 päivänä pitämässään kokouksessa oli päättänyt Helsingin kaupungin täydellisen historian kirjoitettavaksi sekä samalla antanut allekirjoittaneiden muodostamalle komitealle toimeksi laatia asiassa tarkempi ehdotus ohjelmiseen ja kustannuslaskelmineen, on komitea tämän tehtävän täyttänyt (Pain. asiakirj. N:ot 12 ja 22 vuodelta 1913); ja on Valtuusto sittemmin asiaa viime maaliskuun 11 päivänä käsitellessään komitean esityksestä päättänyt

pääasiassa hyväksyä komitean valmistaman Helsingin kaupungin historian kirjoittamisohjelman sekä komitean työn suoritusta varten esittämän likimääräisen kustannuslaskelman;

valtuuttaa komitean teoksen kirjoittamista varten tekemään sopimuksia halullisten ja tehtävään pystyvän henkilöiden kanssa;

antaa teoksen julkaisemisen välittömän silmälläpidon tehtäväksi toimituskomitealle, johon kuuluisi päätoimittaja ja kaksi neuvottelevaa jäsentä, joitten kaikkien tulisi toiminnastaan saada kohtuullinen palkkio; sekä

käskeä komitean ilmoittaa Valtuustolle, ketä henkilöjä on puhuteltu kyseenalaisen teoksen kirjoittajiksi, sekä antaa tarkempi ehdotus toimituskomitean kokoonpanoon ja toimintaan nähden.

Siten saamaansa tehtävää täyttääkseen on komitea puhutellut halullisia sopivia henkilöjä, joille kaupungin historian laatimisen pääpiirteissään vahvistetun ohjelman mukaisesti kävisi antaminen toimeksi. Asiassa olleiden keskustelujen tulokset käyvät selville jälempänä seuraavasta luettelosta, jossa toiselta puolen mainitaan teosta varten laadittu kaavio, jonka järjestykseen komitea on tehnyt vähäisiä, mielestään tarpeellisia muutoksia, sekä toiselta puolen ne henkilöt, joiden kanssa komitean on onnistunut tehdä lopullinen sopimus asianomaisten osastojen kirjoittamisesta.

A. Ensimmäinen nidos.

Kaupunginhistoria vanhimmista ajoista kunnallisuudistuksen toimeenpanoon asti (1550—1875).

I. Vanha Helsinki 1550—1640.	}	Saman suunnitelman mukaan kuin edellä on mainittu vanhaan Helsinkiin nähden.
1) Topografia ja rakennushistoria.		
2) Hallitus ja hoito.		
3) Porvaristo ja elinkeinot: Kauppa ja käsiammatit y. m.		
4) Kirkko- ja kouluolot.		
5) Sivistysolot.		
II. Helsinki 1640—1721.		
III. Helsinki 1721—1809.		
IV. Helsinki 1809—1875.		

Filosofianmaisteri, arkistonhoitaja Torsten Hartman.

B. Toinen ja kolmas nidos.

Kaupunginhistoria kunnallishallinnon uudistuksesta lähtien nykyaikaan asti (1875—).

I. Asema, ilmasto y. m.	}	Saman suunnitelman mukaan kuin edellä on mainittu vanhaan Helsinkiin nähden.
II. Kaupungin maa ja alueen laajenus.		
III. Kaupungin rakennushistoria.		
1) Kaupungin järjestely ja jatkuva kaupunkimuodostus.		
2) Kaupunkimuodostuksen kehitys, rakennustaide.		
3) Kadut, sillat ja rantasillat, satalaitokset.		
4) Esplanaadit, puistot, hautausmaat.		
5) Puhtaanapitotoimi.		
6) Lokaviemärilaitos.		

Filosofianlisensiaatti, dosentti Oscar W. Johansson.

Amanuenssi Albert Hästesko ja varatuomari John Uggla.

Kaupungininsinööri G. Idström, kaupunginasemakaava-arkkitehti B. Jung ja arkkitehti B. Brunila.

7) Vesijohto. 8) Valaistuslaitokset. 9) Palolaitos.	}	Esittelijäsihteeri I. Savonius. Ent. alipalomestari Oskar Ekman. Kaupungininsinööri G. Idström.
IV. Kulkulaitokset (rautatiet ja höyrylaivat, raitiotiet ja pika-ajurit, posti, lennätin ja puhelin).		Lakit. tri Axel Charpentier.
V. Maan hallitus ja keskusvirastot.		Oikeusraatimies A. V. Lindberg.
VI. Kaupungin hallitus ja kunnalliset hallintolaitokset. 1) Maistraatti, Raastuvanoikeus ja ulosottotoimi. 2) Kaupunginvaltuusto. 3) Rahatoimikamari ja sen alaiset viranomaiset. 4) Erinäiset hallintoelimet. a) Rakennustarkastus. b) Palotoimikunta. c) Terveystalautakunta. d) Vaivahoitohallitus. e) Kansakoulujohtokunta. f) Kasvatustalautakunta. g) Kaupungin yleisten töiden Hallitus ja Rakennuskonttori. h) Kaupungin teknillisten laitojen Hallitus, vesijohtolaitos, kaasus- ja sähkötehdas. i) Taksoitusviranomaiset. j) Holhouslautakunta. k) Työväenasiain lautakunta, Sosialilautakunta y. m.	}	Kaupunginvaltuuston sihteeri Hjalmar Ekholm. Rahatoimikamarin sihteeri G. Estlander.
VII. Oikeudenhoito ja poliisilaitos.		Kaupunginvaltuuston sihteeri Hjalmar Ekholm.
VIII. Kaupungin rahatoimi: raha-asiat, verotus y. m.		Oikeusraatimies A. V. Lindberg. Rahatoimikamarin sihteeri G. Estlander.
IX. Kunnallispolitiikka.		Pankinjohtaja Emil Schybergson.
X. Edustus. 1) Yleiset vaali- ja äänioikeusolot y. m. 2) Valtiolliset yhdistykset y. m.		Tilastokonttorin johtaja H. Dalström. Filosofianmaisteri J. Hedengren ynnä dosentti V. Voionmaa.

XI. Väestöolot (historiallinen kat- saus, tilasto). XII. Sotaväki. XIII. Elinkeinot. 1) Kauppa. 2) Merenkulku. 3) Tehdasteollisuus. 4) Käsiammattiteollisuus. 5) Pankit ja luottolaitokset. 6) Vakuutuslaitokset. XIV. Työväenolot. 1) Asunnot, palkat, työnvälitys y. m. 2) Työväenjärjestöt y. m. XV. Vuokraolot ja elantokustannuk- set. XVI. Terveyden- ja sairaanhoito. XVII. Sosialinen huoltotoiminta. 1) Vaivashoito ja armeliaisuus näi- hin kuuluvine laitoksineen. 2) Nuorisosuojelus ja lastenhoito. XVIII. Kirkko ja seurakuntaelämä (seu- rakunnat, uskonnolliset yhdis- tykset, uskonlahkot y. m.) XIX. Opetustoimi. 1) Yliopisto ja teknillinen korkea- koulu. 2) Oppikoulut. 3) Ammattikoulut ja työväenope- tus. 4) Kansakoulut, lastentarhat y. m. XX. a) Kirjastot. b) Arkistot. c) Museot. d) Tieteelliset ja kirjalliset yh- distykset. XXI. Sanomalehdistö: Sanoma- ja aikakauslehdet.	Tilastokonttorin johtaja H. Dalström yynnä filosofiantohtori Edv. Gylling. Överstiluutnantti G. A. Gripenberg. Pankinjohtaja Felix Heikel. Pakkahuoneinspehtori Ossian Hägg- man. Senaattori August Ramsay. Kunnallisneuvos V. von Wright. Pankinjohtaja Emil Schybergson. Senaattori August Ramsay. Lakit. tri Leo Ehrnrooth. Tilastokonttorin johtaja H. Dalström. Päätirehtööri R. Sievers. Professori Allan Serlachius. Vapaaherra Adolf von Bonsdorff. Jumaluusopintohtori Johan A. Simolin. Professori Carl von Bonsdorff. Rehtori V. T. Rosenqvist. Lehtori J. Reuter. Filosofiantohtori Oskari Mantere. Filosofianmaisteri Uno Therman. Professori Kustavi Grotenfelt. Filosofianmaisteri J. Hedengren.

XXII. Taide.	
1) Teatterit.	Valtioneuvos Eliel Aspelin-Haapkylä ja toimittaja Julius Hirn.
2) Musiikkielämä.	Herra K. F. Wasenius.
3) Kuvaamataiteet.	Professori J. J. Tikkanen.
XXIII. Urheilu.	Lehtori Ivar Wilskman.
XXIV. Huvit.	Toimittaja Julius Hirn.
XXV. Ympäristöt.	Filosofiankandidaatti Otto Bruun.

Tämän ilmoittaen saa komitea mainita, että filosofianmaisteri T. Hartman, joka on ottanut kirjoittaakseen kaupungin historian ensimmäisen nidoksen, on pannut ehdoksi että hänelle, paitsi sovittua tekijäpalkkiota, annetaan 1,000 markan matkaapuraha työn vaatimain arkistotutkimusten toimittamiseksi Ruotsissa. Komitea puolestaan on katsonut olevan hyväksyminen tämän ehdon, ja pantaisiin mainittu matkaapuraha maksettavaksi Kaupunginvaltuuston hyväksymän likimääräisen kustannusarvion «Sekalaisia kustannuksia» nimisestä erästä.

Kaupunginvaltuuston edellä mainitun päätöksen johdosta on komitean lisäksi sekä ehdotettava jäsenet siihen toimituskomiteaan, jonka Valtuusto on päättänyt asettaa välittömästi pitämään silmällä teoksen julkaisemista, että myös osotettava tämän toimituskomitean toiminnan ja toimivallan ulkonaiset ääriviivat. Viimeksi mainittua tarkoitusta varten rohkenee komitea Kaupunginvaltuuston päätettäväksi ehdottaa

*että toimituskomitean, joka, jonkin sen jäsenen saadessa esteen
tahi erotessa, saa itse täydentää itsensä, on huollettava teoksen julkai-
semisen välitön silmälläpito sekä aineen jako eri kirjoittajain kesken ;*

*että toimituskomitea saa tarpeen mukaan täydentää avustajain
lukua tekemällä sopimuksen halullisten sopivain kirjoittajain kanssa ;*

*että toimituskomitea saa tilintekovelvollisuudella käyttää varoja,
jotka Kaupunginvaltuusto vuosittain rahasääntöä järjestäessään mai-
nintun komitean esityksestä asettaa sen käytettäväksi tässä puheena
olevaan tarkoitukseen ; sekä*

että toimituskomitea myös saa tilintekovelvollisuudella käyttää sen 5,000 markan suuruisen ennakkomäärärahan, mikä kuluvan vuoden rahäsäännössä on osotettuna työn alkuunpanoa ja järjestämistä varten.

Mitä taas vastaisen toimituskomitean jäsenistöön tulee, saa komitea ilmoittaa, ettei sen vielä ole onnistunut aikaansäada alustavaa sopimusta henkilöiden kanssa, jotka olisivat halukkaat ottamaan mainitun komitean jäsenille koituvan työlään ja vaativan tehtävän huolekseen. Kun kuitenkin eräisiin valmisteleviin toimenpiteisiin, esimerkiksi aineen laajuuden mukaiseen jakamiseen eri kirjoittajain kesken y. m. s. olisi lähimmässä tulevaisuudessa ryhdyttävä eikä komitea kokonaisuudessaan sopivasti voi hoitaa tuollaista tehtävää, on komitea väliaikaisena toimenpiteenä tahtonut ehdottaa

että Kaupunginvaltuusto valitsisi väliaikaisen valtuuskunnan, johon kuulusivat komitean jäsenet, allekirjoittaneet von Bonsdorff ja Ruuth, sekä komitean sihteeri varatuomari John Uggla ja jonka tulisi toistaiseksi johtaa työn alkuunpanoa ja järjestämistä sekä muutoin saada käyttää sitä toimivaltaa, mikä tässä edellä on ehdotettu toimituskomitealle annettavaksi; niin myös

että tämän väliaikaisen valtuuskunnan käskettäisiin aikanaan Kaupunginvaltuustolle ehdottaa toimituskomitean lopulliset jäsenet.

Helsingissä, toukokuun 6 p:nä 1913.

V. T. Rosenqvist.

**Carl von Bonsdorff.
J. W. Ruuth.**

**Reinh. Hausen.
Otto Stenroth *).**

John Uggla.

*) Ei ollut saapuvilla tarkistustilaisuudessa.

HELSINGIN KAUPUNGIN
KIRJASTON HALLITUS.

Kertomus Helsingin kaupungin kirjaston toiminnasta vuonna 1912.

*Helsingissä,
huhtikuun 21 p:nä 1913.*

N:o 6.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Helsingin kunnallinen kirjastolaitos on vuoden 1912 kuluessa monessa suhteessa huomattavasti kehittynyt. Lainaustilanne on kasvanut aivan erikoisesti, varsinkin on tietokirjallisuutta lainattu huomattavasti enemmän kuin ennen, Sörnäisten haarakirjasto on saanut uuden sitä varten rakennetun ja sisustetun kirjasto-rakennuksen, pääkirjastossa on avattu erikoinen lainausosasto lasten ja nuorisonkirjallisuutta varten, varoja on myönnetty pääkirjaston lukusalien uudestijärjestelyä varten ja on päätetty pidentää haarakirjastojen aukioloaikaa sekä kohottaa haarakirjastojen hoitajain ja amanuensien palkkaetuja.

Sörnäisten kirjastotalo on ensimmäinen yleinen yksinomaan kunnan varoilla rakennettu kirjastorakennus maassamme — ensimmäinen, vaikk'ei nähtävästi kauan ainoa, sillä eri tahoilla maassamme on vireillä suunnitelmia kunnallisten kirjastotalojen rakentamiseksi. Rakennus, joka on tehty kaupunginarkitehti Karl Hård af Segerstadin ja kaupunginarkitehdin apulaisen Runar Eklundin piirustusten mukaan, on kohdaltaan Sörnäisten kaupunginosan kaunistuksena ja täyttää kaikki oleelliset vaatimukset, mitkä voidaan asettaa ajanmukaiselle tämänlaatuiselle kirjastorakennukselle. Se käsittää erittäin kauniin lainausosaston, jonne myöskin suurin osa kirjavarastoa on sijoitettu, neljä valoisaa hauskaa lukusalia, kaksi kirjastovirkailijoiden työhuonetta, kirjavarastohuoneen, palvelusväen asuntoja y. m. Haaraosasto muutettiin uuteen huoneustoonsa syyskuun lopulla ja aloitti toimintansa siellä 1 p:nä lokakuuta. Sisustustyö, jota silloin ei vielä oltu lopetettu, on sittemmin jatkunut vuoden loppuun. Kaupungin rahatoimikamarin tekemä ehdotus rakennuksen etufasaadin ikkunain koristamisesta lasimaalauksilla ei ole toistaiseksi toteutunut. — Sörnäisten kirjastorakennuksen kautta ovat kaupungin kirjastolot melkoisesti parantuneet. Huomattava osa lainausliikkeestä on siirtynyt tähän uuteen rakennukseen — ilman tätä olisi tilanpuute varsin vaikea ja kirjastohuoneustojemme laatu ylen alkeellinen. Kirjastojen kehityksessä on yleensä käynyt ilmi, miten suuri merkitys huoneustolla on kirjaston sivistystehtävän täyttämässä. Kirjastolla ei ole käytettävään mitään pakkokeinoja; paitsi sitä että se työskentelyllään tekee kirjaston hyödyn ilmeiseksi kaikille kirjastossa kävijöille, on sen houkuteltava yleisö luokseen myöskin sillä, että oleskelu siellä on viihdykästä ja hupaista. Tähän taas tarvitaan m. m. avarat, ilmavat, hauskat huoneustot.

Lainaustilanteen lisäys — verrattuna vuoden 1911 lainaukseen on tämä lisäys 61,8 % — johtuu siitä että kirjalliset Valtuuston päätöksen mukaan vuoden 1912 alusta ovat olleet maksuttomat. Lisäys, joka on ollut niin suuri ja äkillinen, että on mahdollisuuksien piirissä jonkinmoinen taantuminenkin vastaisuudessa, aiheutti vuoden alussa kirjastolle melkoisiakin vaikeuksia, tilanahtaus kävi suuressa määrin tuntuvaksi, kirjavarastot osoittautuivat riittämättö-

miksi, ja kirjastovirkailijat joutuivat toisinaan rasittamaan itseään liiaksi. Kirjaston hallitus näki tämän johdosta olevan syytä jossakin määrin rajoittaa lainausoikeutta lapsille alle 12 vuoden. Nämä eivät saaneet, kuten aikaisemmat, lainata kahta, vaan ainoastaan yhden kirjan kerrallaan. Kaupungin hallintolaitosten suosiollisella myötävaikutuksella saatiin kuitenkin tilanne vähitellen lieventymään ja parantumaan. Kirjastolle myönnettiin varoja ylimääräisten apulaisten palkkaamiseksi, samaten myönnettiin varoja erikoisen *lainausosaston järjestämiseksi lapsia ja nuorisoa varten* pääkirjastoon. Tämä uusi osasto, jonka kirjavarasto vuoden lopussa nousi noin 6,500 nidokseen, sijoitettiin entiseen sanomalehtisaliin kirjastorakennuksen alakerrassa. Sen kaunistamisessa ovat eräät kirjaston amaneussit avustaneet, ja vaikuttaa se hyvinkin miellyttävästi nuoriin vieraisiinsa, joille se avattiin 2 p:nä joulukuuta. Lainausliike on senjälkeen jakautunut tasaisemmin, ja samalla on voitu tehokkaammin kuin ennen valvoa ja tarpeen tullessa ohjata nuorisoa kirjallisuuden valinnassa. Lukuhalu ohjaamiseksi on myöskin valmistettu erilaisia luetteluita, painettuja ja käsinkirjoitettuja. — Syksyn kuluessa on sanomalehtiä lukevalle yleisölle järjestetty kirjastorakennuksen eteishalliin kaksi huonetta, joissa sanomalehdet — kuten Sörnäisten haaraosaston uudessa rakennuksessakin — ovat yleisön käytettävänä kiinnitettyinä tarkoitusta varten valmistettuihin englantilais-mallisiin pöytiin.

Tämä useasti huomautettu tilanahtaus on aiheuttanut kirjaston hallituksen herättämään kysymyksen uuden avaran ja ajanmukaisen rakennuksen rakentamiseksi pääkirjastolle. Hallitus anoi valtuustolta, että tarkoitusta varten varattaisiin tontti-alue. Kysymystä ei kuitenkaan toistaiseksi ole ratkaistu. Samoin on laita tämän kanssa yhteydessä olevan kysymyksen Rikhardin kadun varrella sijaitsevan kirjastorakennuksen laajentamisesta.

Kertomuksessa kirjaston toiminnasta v. 1911 mainittiin, että lainaajat uusien lainaus sääntöjen mukaan, jotka olivat hyväksytyt astumaan voimaan vuoden 1912 alusta, saivat oikeuden käyttää kirjalainoissaan kahta lainakorttia, joista toinen oikeutti lainoihin kirjavarastosta kokonaisuudessaan, toinen tietokirjallisuudesta. Tämän määräyksen tarkoituksena oli saada tietokirjallisuuden lukeminen lisääntymään, ja on tarkoitus saavutettu. Kun vuonna 1911 romaaneja ja kertomuksia lainattiin 85,8 % koko lainausmäärästä, oli vastaava prosenttiluku vuonna 1912 68,36.

Pääkirjaston lainausosastot ovat kuluneena vuonna olleet yleisölle avoinna joka päivä, paitsi pitkäperjantaina, juhannuspäivänä, jouluaattona, joulupäivänä ja sunnuntaisin suvella. Muuton vuoksi ei lasten ja nuorison kirjallisuutta lainattu 1 p:nä joulukuuta. Kaikkiaan oli lainauspäiviä 349 (346 v. 1911). Lainausaika on ollut sama kuin edellisinäkin vuosina: arkipäivin k:lo 1—3 ja 5—8 i. p., sunnuntaisin ja juhlapäivinä k:lo 4—7 i. p. (Lasten ja nuorisonosasto oli kuitenkin joulukuun kuluessa avoinna ainoastaan k:lo 5—8 i. p. arkipäivin ja k:lo 4—7 i. p. pyhä- ja juhlapäivinä).

Sörnäisten haaraosastossa on kirjasto ollut yleisön käytettävänä tammi—toukokuussa sekä syys—joulukuussa samoina päivinä kuin pääkirjastossakin, paitsi 27—30 p:nä syyskuuta, jolloin lainausliike oli keskeytetty muuton vuoksi uuteen huoneustoon. Kesä—elokuussa oli lainausosasto entiseen tapaan avoinna tiistaisin, torstaisin ja lauantaisin. Lainausaika oli kuten ennenkin arkipäivin k:lo 5—8 i. p., sunnuntaisin ja juhlapäivinä k:lo 4—7. Lainauspäivien lukumäärä oli 307 (309 v. 1911).

Töölön ja Hermannin haaraosastoissa lainattiin niinkään kirjoja samoina päivinä kuin pääkirjastossa, kesäkuukausina kuitenkin ainoastaan keskiviikkoisin ja lauantaisin. Lainauspäivien luku oli Töölön haaraosastossa 298 (294 v. 1911), Hermannin haaraosastossa 298 (295 v. 1911). Lainausaika on ollut k:lo 5—7 i. p.

Pääkirjastosta lainattiin vuonna 1912 270,193 kirjaa (191,814 v. 1911), Sörnäisten haaraosastosta 86,056 (38,593 v. 1911), Töölön haaraosastosta 24,240 (8,660 v. 1911) ja Hermannin haaraosastosta 14,697 (5,233 v. 1911). Yhteensä annettiin koko laitoksesta lainaksi 395,186 (244,300 v. 1911) kirjaa. Kutakin lainauspäivää kohti lainattiin pääkirjastosta 774, Sörnäisten haaraosastosta 280, Töölön haaraosastosta 81, Hermannin haaraosastosta 49, yhteensä 1,184 kirjaa; vastaavat luvut vuodelta 1911 ovat 554, 124, 29, 18 ja 725. — Suomalaisia kirjoja lainattiin pääkirjastosta 127,078 (47,04 %), ruotsalaisia (sekä norjalaisia ja tanskalaisia) 141,904 (52,52 %), saksalaisia, ranskalaisia ja englantilaisia 1,211 (0,44 %); Sörnäisten haaraosastosta suomalaisia 67,030 (77,89 %), ruotsalaisia 19,026 (22,11 %); Töölön haaraosastosta suomalaisia 15,560 (64,19 %), ruotsalaisia 8,680 (35,81 %); Hermannin haaraosastosta suomalaisia 7,582 (51,59 %), ruotsalaisia 7,115 (48,41 %); yhteensä suomalaisia 217,250 (54,98 %), ruotsalaisia (sekä tanskalaisia ja norjalaisia) 176,725 (44,71 %), saksalaisia, ranskalaisia ja englantilaisia 1,211 (0,31 %). Vuonna 1911 taas oli pääkirjastossa suomalaisia lainoja 87,236 (45,48 %), ruotsalaisia (sekä tanskalaisia ja norjalaisia) 104,274 (54,36 %) ja saksalaisia, ranskalaisia ja englantilaisia 304 (0,16 %); Sörnäisten haaraosastossa suomalaisia 27,717 (71,82 %), ruotsalaisia 10,876 (28,18 %); Töölön haaraosastossa suomalaisia 5,889 (68 %), ruotsalaisia 2,771 (32 %); Hermannin haaraosastossa suomalaisia 2,627 (50,2 %), ruotsalaisia 2,606 (49,8 %); yhteensä suomalaisia 123,469 (50,54 %), ruotsalaisia (ja ulkomalaisia) 120,831 (49,46 %). — Mitenkä paljon prosenteissa kirjavaraston eri osastoista on vuoden kuluessa lainattu koko laitoksessa, selviää allaolevasta yhdistelmästä:

I osastosta (uskontoa)	0,62 %;	v. 1911:	0,35 %
II „ (historiaa ja elämäkertoja)	9,4 %;	v. „	3,43 %
III „ (maantietoa ja matkakuvauksia)	6,33 %;	v. „	1,6 %
IV „ (romaaneja, kertomuksia, satuja)	68,36 %;	v. „	85,8 %
V „ (runoja, näytelmiä, kirjallisuuden-, tieteen- ja taiteenhistoriaa)	6,27 %;	v. „	3,12 %
VI „ (terveys- ja lääkintäoppia, luonnontiedettä, matematiikkaa ja teknologiaa)	3,84 %;	v. „	2,07 %
VII „ (oikeus- ja valtiotiedettä, yhteiskunnallisia kysymyksiä, valtiopäiväasiakirjoja, taloutta)	0,99 %;	v. „	0,73 %
VIII „ (kieliä)	0,99 %;	v. „	0,81 %
IX „ (filosofiaa, siveysoppia, kasvatusta, voimistelua, urheilua, leikkejä, sekalaisia aineita)	3,2 %;	v. „	2,09 %

Yllä esitettyjä tietoja valaisevat tämän kertomuksen ohien liitetyt seikkaperäiset tilastolliset taulut.

Kirjastosta v. 1912 lainatuista kirjoista on 78 vielä takaisin tuomatta. Näistä on 68 lainattu pääkirjastosta, 8 Sörnäisten haaraosastosta ja 2 Töölön haaraosastosta. Laina-

liikkeen suuresta kasvamisesta huolimatta, on palauttamattomien lainojen lukumäärä huomattavasti pienempi kuin ennen. Tämä johtuu siitä, että lainaajalle nykyään lainan langettua ilmoitetaan asiasta postikortilla. Kaikkiaan on vuoden kuluessa ilmoittautunut 14,419 henkilöä lainaajaksi. Oheeniitetty taulukko antaa tarkempia tietoja näistä.

	Suomalaisia lainaajia						Ruotsalaisia lainaajia						Yhteenvedo					
	Miehiä		Naisia		Lapsia	Yhteensä	Miehiä		Naisia		Lapsia	Yhteensä	Miehiä		Naisia		Lapsia	Yhteensä
	Ruunnillisen työntekijöitä	Muita	Ruunnillisen työntekijöitä	Muita			Ruunnillisen työntekijöitä	Muita	Ruunnillisen työntekijöitä	Muita			Ruunnillisen työntekijöitä	Muita	Ruunnillisen työntekijöitä	Muita		
Pääkirjasto	911	861	650	779	1,694	4,895	850	1,174	328	1,707	1,676	5,735	1,761	2,035	978	2,486	3,370	10,630
Sörnäisten haaraos.	397	136	234	155	1,105	2,027	89	36	51	50	355	581	486	172	285	205	1,460	2,608
Töölön haaraosasto	104	19	54	37	284	498	64	33	18	23	132	270	168	52	72	60	416	768
Hermann. haaraos.	50	7	36	9	127	229	28	3	14	12	127	184	78	10	50	21	254	413
Yhteensä	1,462	1,023	974	980	3,210	7,649	1,031	1,246	411	1,792	2,290	6,770	2,493	2,269	1,385	2,772	5,500	14,419

Muutokset, joiden alaisena kirjavarasto on ollut v. 1912 käyvät ilmi allaolevasta taulusta:

Kirjallisuusosat	N i d o s t e n l u k u m ä ä r ä														
	Tammik. 1 p. 1912			Poistettu 1912			Tullut lisäksi 1912			Lisäys 1912			Tammik. 1 p. 1913		
	Suomal. kirjoja	Ruotsalaisia (ja ulkom.) kirjoja	Yhteensä	Suomal. kirjoja	Ruotsalaisia (ja ulkom.) kirjoja	Yhteensä	Suomal. kirjoja	Ruotsalaisia (ja ulkom.) kirjoja	Yhteensä	Suomal. kirjoja	Ruotsalaisia (ja ulkom.) kirjoja	Yhteensä	Suomal. kirjoja	Ruotsalaisia (ja ulkom.) kirjoja	Yhteensä
I	1,133	774	1,907	1	1	2	72	40	112	71	39	110	1,204	813	2,017
II	1,282	2,270	3,552	38	26	64	262	392	654	224	366	590	1,506	2,636	4,142
III	764	1,378	2,142	27	10	37	185	169	354	158	159	317	922	1,537	2,459
IV	10,670	16,638	27,308	584	726	1,310	1,206	1,511	2,717	622	785	1,407	11,292	17,423	28,715
V	2,796	2,440	5,236	16	5	21	320	405	725	304	400	704	3,100	2,840	5,940
VI	973	1,223	2,196	14	10	24	180	214	394	166	204	370	1,139	1,427	2,566
VII	979	906	1,885	—	—	—	175	152	327	175	152	327	1,154	1,058	2,212
VIII	189	280	469	5	5	10	51	57	108	46	52	98	235	332	567
IX	1,028	1,369	2,397	3	3	6	214	240	454	211	237	448	1,239	1,606	2,845
X*)	2,188	3,433	5,621	64	51	115	187	196	383	123	145	268	2,311	3,578	5,889
Yhteensä	22,002	30,711	52,713	752	837	1,589	2,852	3,376	6,228	2,100	2,539	4,639	24,102	33,250	57,352

*) X:nteen osastoon on viety hakemistoteokset, lastenkirjat, sidotut sanomalehti- ja aikakauskirja-vuosikerrat y. m., jotka ovat yleisön käytettävänä lukusaleissa. Muihin osastoihin kuuluvien kirjojen laatu ilmenee siv. 3 olevasta kirjallisuusryhmittelystä.

**) Vuonna 1912 tulleista kirjoista on 185 saksan-, englannin- tai ranskan- tai vieras-kielisten kirjojen lukumäärä nousee 407 nidokseen.

Lainaliikkeestä oli tuloja:

	Pääkirjastossa		Sörnäisten haaraosastossa		Töölön haaraosastossa		Hermannin haaraosastossa		Yhteensä	
	Smk	pää	Smk	pää	Smk	pää	Smk	pää	Smk	pää
Tammikuussa	236	10	18	60	7	—	11	—	322	70
Helmikuussa	224	70	37	30	5	60	8	40	276	—
Maaliskuussa	203	95	38	60	11	30	5	05	258	90
Huhtikuussa	187	70	23	05	3	30	3	15	217	20
Toukokuussa	231	35	19	45	5	75	6	—	262	55
Kesäkuussa	153	35	19	60	6	55	2	70	182	20
Heinäkuussa	209	55	29	70	8	25	5	20	252	70
Elokuussa	154	85	19	05	5	75	6	60	186	25
Syyskuussa	161	65	12	20	2	90	8	15	184	90
Lokakuussa	189	95	28	50	5	80	6	90	231	15
Marraskuussa	178	75	28	95	3	75	4	45	215	90
Joulukuussa	187	50	49	80	18	35	6	30	261	95
Yhteensä	2,369	40	324	80	84	30	73	90	2,852	40

Nämä summat jakaantuvat seuraaviin pääeriin:

	Pääkirjasto			Sörnäisten haaraosasto			Töölön haaraosasto			Hermannin haaraosasto			Yhteensä		
	Luku	Smk	p.	Luku	Smk	p.	Luku	Smk	p.	Luku	Smk	p.	Luku	Smk	p.
Sakkoja	6,456	1,667	30	467	166	35	121	38	15	90	32	25	7,134	1,904	05
Suomalaisia luett. à 5 p.	101	—	5 05	—	—	—	138	6	90	43	2	15	282	—	14 10
» » à 10 p.	—	—	—	61	6	10	96	9	60	59	5	90	216	—	21 60
» » à 15 p.	6	—	90	154	23	10	—	—	—	—	—	—	160	—	24 —
» » à 20 p.	60	12	—	28	5	60	—	—	—	—	—	—	88	—	17 60
» » à 60 p.	411	246	60	134	80	40	—	—	—	—	—	—	545	327	—
Ruotsalaisia » à 5 p.	—	—	—	—	—	—	67	3	35	32	1	60	99	—	4 95
» » à 10 p.	747	74	70	60	6	—	51	5	10	58	5	80	916	—	91 60
» » à 15 p.	371	55	65	43	6	45	—	—	—	—	—	—	414	—	62 10
» » à 30 p.	43	12	90	6	1	80	—	—	—	—	—	—	49	—	14 70
» » à 60 p.	221	132	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	221	—	132 60
Sekalaista	—	161	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Yhteensä	2,369	40		324	80		84	30		73	90		2,852	40	

Vuonna 1911, jolloin kirjallinat eivät olleet maksuttomia, kertyi lainausliikkeestä tuloja pääkirjastossa Smk. 9,704: 80, Sörnäisten haaraosastossa Smk. 1,796: 85, Töölön haaraosastossa Smk. 406: 50, Hermannin haaraosastossa Smk. 265: 65; yhteensä Smk. 12,173: 80.

Pääkirjaston lukusalit ovat vuonna 1912 olleet yleisölle avoinna joka päivä, paitsi juhannusaattona, juhannuspäivänä, jouluaattona ja joulupäivänä — siis myöskin sinäkin aikana, jolloin aiemmin mainitut sisustus- ja muutostyöt kirjastorakennuksen alakerrassa suoritettiin. Kuten edellisinä vuosina ovat alakerran lukusalit olleet avoinna k:lo 10 a. p.—9 i. p. (sunnuntai- ja juhlapäivin sekä juhla-aattona k:lo 8:aan), yläkerran lukusalit taas k:lo 5—9 i. p.

(sunnuntai- ja juhlapäivin sekä juhla-aattoina k:lo 4—8 i. p.; kesäkuun 1 p:stä elokuun 31 p:ään joka päivä k:lo 5 - 8 i p.). Sanomalehtisissä (myöhemmin sanomalehtihuoneissa) on vuoden kuluessa ollut yleisön käytettävänä 32 suomalaista sanomalehteä 42 kappaleena ja 25 ruotsalaista 39 kappaleena, yhteensä 81 kappaleena, sekä 8 suomalaista ja 6 ruotsalaista aikakauskirjaa (1 kpl. kutakin); muissa lukusaleissa 75 suomalaista 106 kappaleena, 67 ruotsalaista 82 kappaleena, 6 suomalaisella ja ruotsalaisella tekstillä varustettua aikakauskirjaa, 2 norjalaista aikakauskirjaa, 1 tanskalainen, 1 ranskalainen, 1 englantilainen, 2 saksalaista sekä 2 ruotsalaisella, norjalaisella ja tanskalaisella tekstillä varustettua aikakauskirjaa (1 kpl. kutakin). — Käyntien lukumäärä on v. 1912 ollut 338,488, joista alakerran sanomalehtihuoneustojen osalle tulee 228,601, yläkerran suomalaisen lukusalin osalle 54,513 ja ruotsalaisen 55,374; keskimäärin on käyntien luku päivää kohti eri osastoissa ollut 631, 151 ja 153, yhteensä 935. V. 1911 taas oli käyntejä kaikkiaan 301,127, joista 212,675 alakerran, 45,241 yläkerran suomalaisessa, 43,211 yläkerran ruotsalaisessa lukusalissa, keskimäärä käyntejä päivää kohti oli 589, 120 ja 125, yhteensä 834. — Lukusaleissa käytettäviksi on v. 1912 annettu 88,155 kirjaa, niistä suomalaisessa lukusalissa 44,776 ja ruotsalaisessa 43,379. *)

Sörnäisten haaraosaston sanomalehtisali on tammi—syyskuun, eli sen ajan, jolloin se sijaitti entisessä huoneustossaan, ollut yleisölle avoinna joka päivä, paitsi pitkäperjantaina, juhannusaattona ja juhannuspäivänä, k:lo 10 a. p.—9 i p. (sunnuntaisin ja juhlapäivinä kuitenkin ainoastaan k:lo 9—12 a. p. ja k:lo 6—9 i. p.). — Haaraosaston siirryttyä uuteen taloonsa avattiin 1 p:nä lokakuuta sanomalehtisali ja lasten lukusali, jotka sen jälkeen ovat olleet avoinna, sanomalehtisali joka päivä, paitsi jouluaattona ja joulupäivänä, k:lo 10 a. p.—9 i. p. (sunnuntai- ja juhlapäivinä k:lo 8 i. p.), lasten lukusali samoina aikoina kuin haaraosaston lainausosasto. Esillä on ollut 16 suomalaista sanomalehteä 24 kappaleena ja 12 ruotsalaista 17 kappaleena sekä 52 aikakauskirjaa ja lastenlehteä, joista 29 suomalaista 37 kappaleena ja 23 ruotsalaista 28 kappaleena.

Töölön, Hermannin ja Tehtaankadun 36:ssa olevan haaraosaston lukusalit ovat olleet yleisön käytettävänä joka päivä, paitsi juhannusaatto-, juhannus-, jouluaatto- ja joulupäivänä (Töölön ja Hermannin haaraosastot myöskin pitkäperjantaina), sanomalehtihuoneet k:lo 10—2 ja 4—9, aikakauslehtihuoneet Töölössä k:lo 5—7, Hermannissa k:lo 5—8 ja Tehtaankadun varrella k:lo 6—8 i. p. Kesä—elokuussa pidettiin kuitenkin Töölön haaraosaston aikakauslehtihuonetta auki ainoastaan keskiviikkoisin ja lauantaisin k:lo 5—7 i. p., Hermannin haaraosaston aikakauslehtihuone on sunnuntaisin ja juhlapäivinä suljettu jo k:lo 8:lta illalla. Töölön haaraosastossa on ollut esillä sanomalehtiä 7 suomalaista 9 kappaleena ja 6 ruotsalaista 8 kappaleena, aikakauskirjoja ja lastenlehtiä 12 suomalaista ja 11 ruotsalaista (1 kpl. kutakin), Hermannin haaraosastossa 7 suomalaista sanomalehteä 10 kappaleena ja 5 ruotsalaista 6 kappaleena sekä 12 suomalaista ja 10 ruotsalaista aikakauskirjaa ja lastenlehteä (1 kpl. kutakin) ja Tehtaankadun varrella olevassa haaraosastossa 8 suomalaista 14 kappaleena ja 8 ruotsalaista

*) Kirjalainojen (sekä kotiin lainattujen että lukusaleissa käytettyjen) kokonaissumma nousee siis v. 1912 483,341:een.

laista 12 kappaleena sekä 14 suomalaista ja 13 ruotsalaista aikakauskirjaa ja sanomalehteä (1 kpl. kutakin).

Kirjaston *hallituksen* ovat kuten neljänä edellisenäkin vuonna muodostaneet vakinaiset jäsenet ylitirehtööri Richard Sievers (puheenjohtajana), professori J. N. Reuter (varapuheenjohtajana) ja lehtori Hugo Bergroth sekä varajäseninä filosofiantohtori Albin Lönnbeck, professori Kustavi Grotenfelt ja professori Yrjö Hirn. — Laitoksen *henkilökuntaan* nähden ovat seuraavat muutokset tapahtuneet: 23 p:nä tammikuuta nimitettiin ylimääräiset amanuensit Saima Tukiainen ja Ingrid Hällström vakinaisiksi amanuenseiksi pääkirjastoon, neidit Hildur Allén ja Vera Dahlberg ylimääräisiksi amanuenseiksi pääkirjastoon ja rouva Ida Tamlander ylimääräiseksi amanuensiksi Sörnäisten haaraosastoon, 17 p:nä syyskuuta ylimääräinen amanuensi Emilia Salovius vakinaiseksi amanuensiksi sekä neiti Katri Färling ylimääräiseksi amanuensiksi Sörnäisten haaraosastoon ja neiti Karin Lesch ylimääräiseksi amanuensiksi pääkirjastoon, 22 p:nä lokakuuta ylimääräinen amanuensi Vera Dahlberg vakinaiseksi amanuensiksi pääkirjastoon ja entinen vahtimestari Edvin Willman Tehtaankadun haaraosaston hoitajaksi 1 p:nä lokakuuta eronneen rouva Mathilda Rosenbergin sijalle.

Lahjoja ovat kirjastolle antaneet Teollisuushallitus, Tie- ja Vesilaitosten Ylihallitus, Maanviljelyshallitus, Helsingin valtuuston kanslia, Helsingin kaupungin tilastollinen konttoori, Suomen yhdyspankin johtokunta, Ruotsalainen kirjallisuuden seura, Argentinan konsulivirosto, „Hufvudstadsbladet'in“, „Pohjalaisen“, „Sanan“, „Kotilähetyksen“, „Sydösterbotten'in“ ja „Suomen kristillisen raittiuslehden“ toimitukset, kollega A. W. E. Modeen, fil. maist. Alexander Boldt, neiti Gerda Lagerborg, kamreerari J. Kronqvist, rouva Götz sekä muutamat henkilöt, jotka eivät halua tulla mainituiksi. Sitäpaitsi ovat Deichmannin kirjasto Kristianiassa, Aarhus'in valtionkirjasto ja „Gesellschaft für Verbreitung der Volksbildung“ lähettäneet julkaisunsa kirjastolle.

Painosta on julkaistu luettelot suomenkielisestä ja ruotsinkielisestä lasten- ja nuorisonkirjallisuudesta, ruotsalainen lisäluettelo vuonna 1911 kirjastoon hankitusta ruotsinkielisestä ja ulkomaisesta kirjallisuudesta, kirjaston säännöt, lainaussäännöt sekä kertomus kirjaston toiminnasta v. 1911.

Tutkimusvierailulla on kirjastossa vuoden kuluessa käynyt kirjastonhoitajia tai kirjastoasiain harrastajia Viipurista, Vaasasta ja Porista, Kansanvalistusseuran järjestämän kirjastokurssin osanottajat sekä joitakin ulkomaalaisia.

Kirjaston Hallituksen puolesta:

Richard Sievers.

Uno Therman.

Taulu I. Pääkirjasto 1912.

Kuukausi	Lainauspäivien luku	Lainojen lukumäärä											Keskimäärin päivää kohti						
		Tietokirjoja, runoja ja näytelmiä				Romaaneja ja kertomuksia				Yhteensä			Tietokirjallisuutta	Romaaneja ja kertomuksia	Suomalaisia	Ruotsalaisia, (sekä tanskal. ja norjal.)	Saksal. ranskal. onglanttil.	Yhteensä	
		Suomalaisia	Ruotsalaisia (sekä tanskal. ja norjal.)	Saksal. ranskal. englantil.	Yhteensä	Suomalaisia	Ruotsalaisia (sekä tanskal. ja norjal.)	Saksal. ranskal. englantil.	Yhteensä	Suomalaisia	(sekä tanskal. ja norjal.)	Ruotsalaisia, ranskal., englantil.							Yhteensä
Tammikuu	31	5,074	5,245	37	10,356	7,335	7,683	37	15,055	12,409	12,928	74	25,411	334	486	401	417	2	820
Helmikuu	29	5,142	5,747	33	10,922	8,519	9,158	48	17,725	13,661	14,905	81	28,647	376	612	471	514	3	988
Maaliskuu	31	5,556	6,466	23	12,045	9,927	11,513	38	21,478	15,483	17,979	61	33,523	389	692	499	580	2	1,081
Huhtikuu	29	4,112	4,451	30	8,593	8,242	10,098	33	18,373	12,354	14,549	63	26,966	296	634	426	502	2	930
Toukokuu	31	2,863	3,261	36	6,160	6,551	7,902	45	14,498	9,414	11,163	81	20,658	198	468	304	360	2	666
Kesäkuu	24	2,032	2,134	37	4,203	4,702	5,491	48	10,241	6,734	7,625	85	14,444	175	427	281	318	3	602
Heinäkuu	27	1,970	1,912	44	3,926	4,571	5,499	65	10,135	6,541	7,411	109	14,061	145	376	242	275	4	521
Elokuu	27	2,260	2,128	53	4,441	5,299	6,104	59	11,462	7,559	8,232	112	15,903	165	424	280	305	4	589
Syyskuu	30	2,789	2,826	57	5,672	5,815	6,588	51	12,454	8,604	9,414	108	18,126	189	415	286	314	4	604
Lokakuu	31	3,489	3,642	65	7,196	7,698	8,806	85	16,589	11,187	12,448	150	23,785	232	535	361	401	5	767
Marraskuu	30	3,847	4,138	66	8,051	8,685	9,867	103	18,655	12,532	14,005	169	26,706	268	622	418	467	5	890
Joulukuu	29	3,234	3,122	43	6,399	7,366	8,123	75	15,564	10,600	11,245	118	21,963	222	535	365	388	4	757
Koko vuonna	349	42,368	45,072	524	87,964	84,710	96,832	687	182,229	127,078 47,04%	141,904 52,52%	1,211 0,44%	270,193	252	522	364	406	4	774

Taulu II. Sönnäisten haaraosasto 1912.

Kuukausi	Lainauspäivien luku		Lainojen lukumäärä						Keskimäärin päivää kohti					
			Tietokirjoja, runoja ja näytelmiä		Romaaneja ja kertomuksia		Yhteensä							
	Suomalaisia	Ruotsalaisia	Yhteensä	Suomalaisia	Ruotsalaisia	Yhteensä	Suomalaisia	Ruotsalaisia	Yhteensä	Tietokirjallisuutta	Romaaneja ja kertomuksia	Suomalaisia	Ruotsalaisia	Yhteensä
Tammikuu	2,284	634	2,918	3,521	1,101	4,622	5,805	1,735	7,540	94	149	187	56	243
Helmikuu	2,269	618	2,887	4,227	1,359	5,586	6,496	1,977	8,473	99	193	224	68	292
Maaliskuu	2,606	669	3,275	4,830	1,684	6,514	7,436	2,353	9,789	106	210	240	76	316
Huhtikuu	2,045	484	2,529	4,459	1,558	6,017	6,504	2,042	8,546	87	207	224	70	294
Toukokuu	1,669	333	2,002	3,387	1,160	4,547	5,056	1,493	6,549	64	147	163	48	211
Kesäkuu	1,068	179	1,247	2,291	706	2,997	3,359	885	4,244	96	230	258	68	326
Heinäkuu	1,001	143	1,144	2,100	589	2,689	3,101	732	3,833	88	207	239	56	295
Elokuu	1,117	132	1,249	2,461	596	3,057	3,578	728	4,306	89	218	255	52	307
Syyskuu	1,049	190	1,239	2,196	673	2,869	3,245	863	4,108	48	110	125	33	158
Lokakuu	2,200	412	2,612	4,733	1,666	6,399	6,933	2,078	9,011	84	206	223	67	290
Marraskuu	2,506	470	2,976	5,532	1,770	7,302	8,038	2,240	10,278	99	244	268	75	343
Joulukuu	2,263	353	2,616	5,216	1,547	6,763	7,479	1,900	9,379	90	233	258	65	323
Koko vuonna	22,077	4,617	26,694	44,953	14,409	59,362	67,030	19,026	86,056	87	193	218	62	280
							77,89%	22,11%						

Taulu III. Töölön haaraosasto 1912.

Kuukausi	Lainauspäivien luku		Lainojen lukumäärä						Keskimäärin päivää kohti					
	Suomalaisia	Ruotsalaisia	Tietokirjoja, runoja ja näytelmiä		Romaaneja ja kertomuksia		Yhteensä		Tietokirjallisuutta	Romaaneja ja kertomuksia	Suomalaisia	Ruotsalaisia	Yhteensä	
			Suomalaisia	Ruotsalaisia	Yhteensä	Yhteensä								
Tammikuu	559	155	714	1,067	806	1,873	1,626	961	2,587	23	60	52	31	83
Helmikuu	474	152	626	1,304	1,149	2,453	1,778	1,301	3,079	21	85	61	45	106
Maaliskuu	607	219	826	1,702	1,358	3,060	2,309	1,577	3,886	26	99	74	51	125
Huhtikuu	378	145	523	1,457	1,039	2,496	1,835	1,184	3,019	18	86	63	41	104
Toukokuu	232	100	332	1,050	535	1,585	1,252	635	1,917	10	51	41	20	61
Kesäkuu	136	56	192	450	177	627	586	233	819	21	70	65	26	91
Heinäkuu	97	38	135	339	132	471	436	170	606	15	52	48	19	67
Elokuu	73	22	95	329	110	439	402	132	534	10	49	44	15	59
Syyskuu	156	54	210	563	248	811	719	302	1,021	7	27	24	10	34
Lokakuu	276	83	359	1,082	606	1,688	1,358	689	2,047	12	54	44	22	66
Marraskuu	334	97	431	1,390	647	2,037	1,724	744	2,468	14	68	57	25	82
Joulukuu	332	114	446	1,173	638	1,811	1,505	752	2,257	15	62	51	26	77
Koko vuonna	3,654	1,235	4,889	11,906	7,445	19,351	15,560	8,680	24,240	16	65	52	29	81
							64,19 ⁰ / ₁₀	35,31 ⁰ / ₁₀						

Taulu IV. Hermannin haaraosasto 1912.

Kuukausi	Lainauspäivien luku	Lainojen lukumäärä						Keskimäärin päivää kohti							
		Tietokirjoja, runoja ja näytelmiä			Romaaneja ja kertomuksia			Yhteensä			Tietokirjallisuutta	Romaaneja ja kertomuksia	Suomalaisia	Ruotsalaisia	Yhteensä
		Suomalaisia	Ruotsalaisia	Yhteensä	Suomalaisia	Ruotsalaisia	Yhteensä	Suomalaisia	Ruotsalaisia	Yhteensä					
Tammikuu.....	31	428	349	777	466	428	894	894	777	1,671	25	29	29	25	54
Helmikuu.....	29	406	379	785	437	542	979	843	921	1,764	27	34	29	34	61
Maaliskuu.....	31	482	495	977	603	926	1,529	1,085	1,421	2,506	32	49	35	46	81
Huhtikuu.....	29	345	247	592	508	741	1,249	863	988	1,841	20	43	29	34	63
Toukokuu.....	31	203	119	322	341	352	693	544	471	1,015	11	22	18	15	33
Kesäkuu.....	9	105	43	148	145	112	257	250	155	405	16	29	28	17	45
Heinäkuu.....	9	81	30	111	115	58	173	196	88	284	13	19	22	10	32
Elokuu.....	9	76	39	115	107	83	190	183	122	305	13	21	20	14	34
Syyskuu.....	30	158	114	272	169	270	439	327	384	711	9	15	11	13	24
Lokakuu.....	31	273	111	384	355	360	715	628	471	1,099	12	23	20	15	35
Marraskuu.....	30	342	154	496	589	466	1,055	931	620	1,551	17	35	31	21	52
Joulukuu.....	29	329	189	518	519	508	1,027	848	697	1,545	18	35	29	24	53
Koko vuonna	298	3,228	2,269	5,497	4,354	4,846	9,200	7,582	7,115	14,697	18	31	25	24	49
								51,59%	48,41%						

Taulu V. Pääkirjasto haaraosastoineen 1912.

Kuukausi	Lainauspäivien luku	Lainojen lukumäärä											Keskimäärin päivää kohti						
		Tietokirjoja, runoja ja näytelmiä				Romaaneja ja kertomuksia				Yhteensä			Tietokirjallisuutta	Romaaneja ja kertomuksia	Suomalaisia	Ruotsalaisia, (sekä tanskal. ja norjal.)	Saksal., ranskal., englantil.	Yhteensä	
		Suomalaisia	Ruotsalaisia (sekä tanskal. ja norjal.)	Saksal., ranskal., englantil.	Yhteensä	Suomalaisia	Ruotsalaisia (sekä tanskal. ja norjal.)	Saksal., ranskal., englantil.	Yhteensä	Suomalaisia	Ruotsalaisia (sekä tanskal. ja norjal.)	Saksal., ranskal., englantil.							Yhteensä
Tammikuu	—	8,345	6,383	37	14,765	12,389	10,018	37	22,444	20,734	16,401	74	37,209	476	724	669	529	2	1,200
Helmikuu	—	8,291	6,896	33	15,220	14,487	12,208	48	26,743	22,778	19,104	81	41,963	523	924	785	659	3	1,447
Maaliskuu	—	9,251	7,849	23	17,123	17,062	15,481	38	32,581	26,313	23,330	61	49,704	553	1,050	848	753	2	1,603
Huhtikuu	—	6,880	5,327	30	12,237	14,666	13,436	33	28,135	21,546	18,763	63	40,372	421	970	742	647	2	1,391
Toukokuu	—	4,967	3,813	36	8,816	11,329	9,949	45	21,323	16,296	13,762	81	30,139	283	688	526	443	2	971
Kesäkuu	—	3,341	2,412	37	5,790	7,588	6,486	48	14,122	10,929	8,898	85	19,912	308	756	632	429	3	1,064
Heinäkuu	—	3,149	2,123	44	5,316	7,125	6,278	65	13,468	10,274	8,401	109	18,784	261	654	551	360	4	915
Elokuu	—	3,526	2,321	53	5,900	8,196	6,893	59	15,148	11,722	9,214	112	21,048	277	712	599	386	4	989
Syyskuu	—	4,152	3,184	57	7,393	8,743	7,779	51	16,573	12,895	10,963	108	23,966	253	567	446	370	4	820
Lokakuu	—	6,238	4,248	65	10,551	13,868	11,438	85	25,391	20,106	15,686	150	35,942	340	818	648	505	5	1,158
Marraskuu	—	7,029	4,859	66	11,954	16,196	12,750	103	29,049	23,225	17,609	169	41,003	398	969	774	588	5	1,367
Joulukuu	—	6,158	3,778	43	9,979	14,274	10,816	75	25,165	20,432	14,594	118	35,144	345	865	703	503	4	1,210
Koko vuonna	—	71,327	53,193	524	125,044	145,923	123,532	687	270,142	217,250	176,725	1,211	395,186	373	811	659	521	4	1,184
										54,98%	44,71%	0,31%							

Taulu VI. Kirjavaraston eri osastoista annetut lainat pääkirjastossa ja haaraosastoissa v. 1912.

	I Uskontoa		II Historiaa ja elämäkertoja		III Maantietoa ja matkakuvia		IV Romaaneja, kertomuksia ja satuja									
	Suomalainen lainausosasto	Ruotsalainen lainausosasto	Suomalainen lainausosasto	Ruotsalainen lainausosasto	Suomalainen lainausosasto	Ruotsalainen lainausosasto	Suomalainen lainausosasto	Ruotsalainen lainausosasto								
Pääkirjasto	658	851	1,504	0,56	11,458	13,556	25,009	9,26	8,413	8,378	16,791	6,21	84,710	97,519	182,229	67,44
Sörnäisten haaraosasto	524	147	671	0,78	7,170	1,740	8,910	10,35	4,755	1,018	5,773	6,71	44,953	14,409	59,362	68,98
Töölön haaraosasto	29	18	47	0,19	1,158	627	1,785	7,36	950	258	1,208	4,99	11,906	7,445	19,351	79,33
Hermannin haaraosasto	92	143	235	1,6	895	565	1,460	9,94	715	533	1,248	8,49	4,354	4,846	9,200	62,6
Yhteensä	1,298	1,159	2,457	0,62	20,676	16,488	37,164	9,4	14,833	10,187	25,020	6,33	145,923	124,219	270,142	68,36

	V		VI		VII		VIII		IX											
	Runoja, näytelmiä, albumeja, kalentereita, antologioita sekä kirjallisuuden-, taiteen- ja tieteenhistoriaa		Terveysoppia, lääkeoppia, luonnontiedettä, matematiikkaa ja teknologiaa		Oikeus- ja valtiotiedettä, yhteiskunnallisia kysymyksiä, valtiopäiväasiakirjoja ja taloutta		Kieliä		Filosofiaa, siveysoppia, kasvatusta, urheilua sekä muita ja sekalaisia aineita											
	Yhteensä		Yhteensä		Yhteensä		Yhteensä		Yhteensä											
	Luku		Luku		Luku		Luku		Luku											
	Prosentteissa		Prosentteissa		Prosentteissa		Prosentteissa		Prosentteissa											
	Ruotsalainen lainausosasto		Ruotsalainen lainausosasto		Ruotsalainen lainausosasto		Ruotsalainen lainausosasto		Ruotsalainen lainausosasto											
	Suomalainen lainausosasto		Suomalainen lainausosasto		Suomalainen lainausosasto		Suomalainen lainausosasto		Suomalainen lainausosasto											
Pääkirjasto	9,271	7,878	17,149	6,35	5,846	11,286	4,18	1,528	1,539	3,067	1,14	1,399	1,827	3,226	1,19	4,211	5,721	9,932	3,67	
Sörnäisten haaraosasto	4,374	760	5,134	5,97	2,605	421	3,026	3,52	518	89	607	0,7	419	127	546	0,63	1,712	315	2,027	2,36
Töölön haaraosasto	787	142	929	3,33	385	66	451	1,86	44	28	72	0,3	81	20	101	0,42	220	76	296	1,22
Hermannin haaraosasto	957	622	1,579	10,74	255	137	392	2,87	55	92	147	1,0	31	15	46	0,31	228	162	390	2,65
Yhteensä	15,389	9,402	24,791	6,27	8,685	6,470	15,155	3,84	2,145	1,748	3,893	0,99	1,930	1,989	3,919	0,99	6,371	6,274	12,645	3,2

Taulu VII. Käynnit pääkirjaston lukusaleissa v. 1912.

Kuukausi	Päivien luku	Käyntien lukumäärä				Keskimäärin päivää kohti käyntejä			
		Alakerran lukusaleissa	Yläkerran suomalaisessa luku-salissa	Yläkerran ruotsalaisessa luku-salissa	Yhteensä	Alakerran lukusali	Yläkerran suomalainen lukusali	Yläkerran ruotsalainen lukusali	Yhteensä
Tammikuu . . .	31	23,958	6,278	6,271	36,507	773	203	202	1,178
Helmikuu . . .	29	20,664	5,324	5,642	31,630	712	184	194	1,090
Maaliskuu . . .	31	23,387	8,140	7,574	39,101	754	263	244	1,261
Huhtikuu . . .	30	18,867	5,292	5,008	29,167	629	176	167	972
Toukokuu . . .	31	16,831	2,988	3,377	23,196	543	96	109	748
Kesäkuu . . .	28	12,073	1,038	1,550	14,661	431	38	100	524
Heinäkuu . . .	31	14,147	732	1,003	15,882	456	24	32	512
Elokuu . . .	31	15,693	1,289	1,440	18,422	506	42	46	594
Syyskuu . . .	30	15,413	3,364	3,532	22,309	514	112	118	744
Lokakuu . . .	31	17,674	6,022	5,944	29,640	570	194	192	956
Marraskuu . . .	30	20,722	7,319	7,817	35,858	691	244	260	1,195
Joulukuu . . .	29	29,172	6,727	6,216	42,115	1,006	232	214	1,452
Koko vuonna	362	228,601	54,513	55,374	338,488	631	151	153	935

Taulu VIII. Kirjalainat pääkirjaston lukusaleissa v. 1912.

Kuukausi	Päivien luku	Lainojen lukumäärä			Keskim. päivää kohti lainoja		
		Suomalainen lukusali	Ruotsalainen lukusali	Yhteensä	Suomalainen lukusali	Ruotsalainen lukusali	Yhteensä
Tammikuu . . .	31	5,330	5,064	10,394	172	163	335
Helmikuu . . .	29	4,597	4,545	9,142	158	157	315
Maaliskuu . . .	31	6,841	6,228	13,069	221	201	422
Huhtikuu . . .	30	4,367	4,088	8,455	146	136	282
Toukokuu . . .	31	2,356	2,628	4,984	76	85	161
Kesäkuu . . .	28	706	1,088	1,794	25	39	64
Heinäkuu . . .	31	531	749	1,280	17	24	41
Elokuu . . .	31	884	1,044	1,928	28	34	62
Syyskuu . . .	30	2,728	2,641	5,369	91	88	179
Lokakuu . . .	31	4,922	3,993	8,915	159	129	288
Marraskuu . . .	30	6,170	6,199	12,369	205	207	412
Joulukuu . . .	29	5,344	5,112	10,456	184	176	360
Koko vuonna	362	44,776	43,379	88,155	124	120	244

Lausunto Helsingin pitäjässä sijaitsevan Hertonäsän maatilan ostoja koskevasta asiasta.

HELSINGIN

RAHATOIMIKAMARI.

*Helsingissä,
huhtik. 24 p:nä 1913.*

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 287.

Kaupunginvaltuustolle antamassaan kirjelmässä tammikuun 25 päivästä kuluvaan vuoteen ilmoitti kauppaneuvos Gösta Björkenheim Aktiebolaget Brändö Villastad yhtiön kiinteistöjen ja laitosten ostokysymystä käsittelemään asetetun valiokunnan ent. puheenjohtajana, että mainittu valiokunta oli pääkysymyksen yhteydessä myös pannut huomiota Helsingin kaupungin alueen laajennuskysymykseen sekä siihen, olisiko kaupungille edullista hankkia omakseen Vanhankaupunginlahden itäpuolella sijaitsevia maa-alueita, ja oli valiokunta sentähden ottanut selvän siitä, olisiko Hertonäsän maatila kaupan ja millä ehdoilla se olisi ostettavissa. Tämän johdosta oli Hertonäsän maatilan omistaja, maanviljelysneuvos J. Bergbom mainitulle valiokunnalle tehnyt maatilan myyntitarjouksen, joka tässä seuraa liitteenä (Liite I).

Puheenalaisen tarjouksen lähetti Kaupunginvaltuusto viime helmikuun 4 päivänä Rahatoimikamariin lausunnon saamiseksi.

Kaupungin yleisten töiden Hallitus, joka nyttemmin on Rahatoimikamariin antanut siltä vaaditun lausunnon, viittaa kaupungininsinööri Idströmin sekä arkkitehtien Lindgrenin ja Jungin asiassa laatimaan promemoriaan (Liite II), ilmoittaen samalla, että Hallituksen erinäiset jäsenet puolestaan ovat olleet sitä mieltä, että vaadittu hinta on liian korkea sekä maatilan nykyiseen tuotantokykyyn että myös siihen vähäiseen hyötyyn nähden, mikä kaupungilla lähivuosisikymmeninä on maatilasta.

Erinäisissä kaupungin maanhankintakysymyksiä koskevissa mietinnöissä on Rahatoimikamarilla ollut tilaisuus esittää periaatteellinen kantansa asiassa. Kun ei Valtuusto kuitenkaan ole katsonut olevan vahvistaminen ohjelmaa kaupungin maanhankintapolitiikassa noudatettavaksi, ei Rahatoimikamarilla liene aihetta tässä yhteydessä kajoja tähän kuuluviin näkökohtiin.

Rahatoimikamari voi sentähden siirtyä käsittelemään nyt esillä olevaa tarjousta. Samoin kuin kaupungin yleisten töiden Hallitus on Rahatoimikamarikin havainnut vaaditun kauppahinnan 1,600,000 markkaa korkeanlaiseksi, siinäkin tapauksessa

että metsä, kalusto ja korjattu vuodentulo lasketaan täyteen myyntiarvoonsa. Siinäkin tapauksessa että laskisi kaupungin, tarjouksen mukaan, suorittavan ainoastaan 20,3 penniä neliömetriltä, näyttää hinta liian korkealta. Sillä siihen katsoen että maatilan pinta-alasta ainoastaan puolet voisi käyttää asunto-, tehdas- tahi kauppatarkoituksiin, nousisi myytävän neliömetrin hinta 40,6 penniin. Kun kaupungin kuitenkin, ennenkuin se voi näitä alueita käyttää, täytyy niihin panna melko suuria rahasummia, todennäköisesti enemmän kuin kauppahinnan määrä, ja kun lisäksi tulee kaupungin korkotappio, olisi myytävästä maasta saatava hintaa vähintään 2 markkaa neliömetriltä jotta kaupunki voisi tappiota viedä tämän yrityksen perille, ja silloinkin ainoastaan sillä edellytyksellä, että koko tämä melko laaja alue tulisi käytetyksi puheenalaisiin tarkoituksiin, jommoisesta kuitenkin ei ole moniin aikoihin sanottavia toiveita. Kun niinmuodoin tätä edellytystä ei ole olemassa, varsinkin jos kaupungin maa-alueita laajennetaan yhdistämällä siihen Viikin kapteeninvirkatalo, lienee varovaisinta panna laskujen pohjaksi edellytys että vain vähäisen osan tiluksia voi käyttää edellä mainittuihin tarkoituksiin.

Toinen huomiota ansaitseva seikka on, ettei tälle maatilalle tehtävien teiden, lokaviemärien ja vesijohtoverkon laajuus ole kutakuinkaan tarkoin laskettavissa. Tämä taas johtuu siitä, että nykyään on miltei mahdoton laatia maatilan käyttösuunnitelman ehdotusta, tämän kun täytyy melkoiselta osalta jäädä sen seikan varaan, saako kaupunki omistusoikeuden Viikin kapteeninvirkataloon vai ei. Edellisessä tapauksessa Hertonäsin maatilaa ehkä käytettäisiin toiseen, jälkimäisessä taas toiseen tarkoitukseen, mikä seikka tuntuvasti vaikuttaisi perustamiskustannuksiin.

Vielä lienee otettava huomioon se seikka että, niinkuin Rahatoimikamarilla on monasti ollut tilaisuus tarkemmin mainita, 1911 vuoden obligatsioonilainasta jo on osotettu niin huomattavia määriä, että tässä kohden olisi noudatettava varovaisuutta. On tosin huomattava, että myyjä suostuu maksuksi ottamaan kaupungin antamia velkakirjoja tahi obligatsioneja. Erityisen obligatsioonilainan ottaminen tätä tarkoitusta varten ei kuitenkaan Rahatoimikamarin mielestä voi tulla kysymykseen jo siitäkään syystä, että summa on siksi vähäinen. Mitä taas velkakirjoilla maksamiseen tulee, niin täytyisi Kaupunginvaltuuston siinäkin tapauksessa osottaa koko kauppasumma maksettavaksi 1911 vuoden obligatsioonilainasta, joten näiden varain käytettävänä oleva osa yhäkin tuntuvasti vähenisi.

Edellä lausuttuun nähden ja muutoin viitaten kaupungin yleisten töiden Hallituksen hankkimaan selvitykseen, saa Rahatoimikamari kunnioittaen esittää, että Kaupunginvaltuusto päättäisi

nykyään evätä Hertonäsin maatilan myyntitarjouksen.

Lähetekirjat palautuvat tämän mukana.

Rahatoimikamarin puolesta:

Alexis Gripenberg.

Georg Estlander.

*Helsingin Kaupunginvaltuuston asettaman n. s. Kulosaaren-
komitean puheenjohtajalle, kauppaneuvos Gösta Björkenheimille,
Helsingissä.*

Siinä tapauksessa että Helsingin kaupunki ennen heinäkuun 1 päivää 1913 minun kanssani tekee lopullisen kaupan Hertonäsän maatilasta, sitoudun täten 1,600,000 markan hinnasta myymään maatilaa kaikkineen mitä siihen kuuluu, niinkuin elävän ja kuolleen kaluston sekä korjatun ja kasvavan laihon — ainoastaan minun itsekohmainen omaisuuteni luvusta erotettuna, — sillä ehdolla kuitenkin, että vaimoni ja minä saamme jällellä olevan elinaikamme maksutta käyttää Hertonäsän päärakennusta ja tarpeellisia ulkokuoneita sekä pihaa ja puutarhaa.

Kauppahinnasta on maksettava käteisellä 200,000 markkaa kauppakirjaa allekirjoittaessa ja loput viiden prosentin vuotuisella korolla juoksevalla velkakirjalla tahi obligatsioneilla.

Maatilan saa ostaja ottaa haltuunsa kauppakirjaa allekirjoittaessa, ellei toisin sovita. Hertonäsissä, joulukuun 12 päivänä 1912.

Kunnioittaen:

J. G. Bergbom.

Helsingin kaupungin yleisten töiden Hallitukselle.

Allekirjoittaneet, jotka ovat Hallitukselta saaneet toimekseen antaa lausunnon Hertonäsin maatilana oston koskevassa asiassa, saavat kunnioittaen esittää seuraavaa:

Hertonäsin maatila on, mikäli metsänhoitaja Ekströmin maaliskuun 1 päivänä 1913 laatimassa katselmuskirjassa olevat tiedot pitävät paikkansa, alaltaan 788,33 ha, josta alasta kymmenkunta palstatilaa, joiden pinta-alaa ei ole ilmoitettu, lienee myyty ja erilleen murrettu sekä 87 huvilatonttia, kaikkiaan 62,25 ha, on annettu vuokralle. Useimmat palstatilat sijaitsevat maatilana itärannalla, jota vastoin huvilatontit etusijassa ovat ryhmitettyinä eteläiselle rantakaistaleelle.

Useimpain eli 50 huvilapalstan vuokraus päättyy vuosina 1951—1960 ja huvilapalstoista kertyy vuokria kaikkiaan 9,786 markkaa vuodessa eli keskimäärin 157 markkaa hehtaarilta. Muuntamalla tämä summa pääomaksi 5 %:n mukaan saadaan täten hehtaarin arvoksi 3,140 markkaa.

Jos tällä perusteella arvostele maatilana hintaa ja edellyttää niin edullista asiantilana, että puolet koko pinta-alasta on vuokralle annettavissa, jota vastoin toinen puoli käytettäisiin tarpeellisiksi teiksi ja yhteismaiksi, saataisiin tulokseksi että maatilana nykyinen arvo, lukuunottamatta erotettuja palstatiloja, on korkeintaan $\frac{3,140 \times 788}{2} = 1,237,160$ markkaa, josta määrästä kuitenkin on vähennettävä alueen käyttämisen johdosta tehtävien tarpeellisten teiden kustannukset.

Kun kaupungilla kuitenkin tuskin lienee aihetta yksinomaan viimeksi mainittua tarkoitusta varten hankkia itselleen puheenalaista maatilana, ja todennäköistä on, ettei kaupungin onnistuisi lähivuosina saada riittävää määrää vuokramiehiä näille tiluksille, on luonnollista että, jotta kauppaa kävisi puoltaminen, muiden kuin edellä mainittujen näkökohtain pitää olla ratkaisevina. Siinä mielessä lienee etusijassa harkittava kysymystä, onko Hertonäsin maatila sopiva tyydyttämään kaupungin vastaista laajennustarvetta tahi edullinen jonkinlaisten yleisten laitosten paikaksi.

Mitä asian edelliseen puoleen tulee, on huomattava, että tilukset suurimmalta osalta soveltuvat hyvin kaupunginpaikaksi, mutta siihen katsoen että muiden maat erotavat tilaa kaupungin omista alueista, on epä tietoista, voiko kaupunki edullisesti käyttää maatilana kaupunginmaaksi.

Hiukan toiseksi asia ehkä muuttuisi, jos kävisi edellyttäminen, että Hertonäsiä etusijassa käytettäisiin tehdaslaitosten tahi vientitavarain varastopaikkana, jommoiseen tarkoitukseen se hyvin soveltuu, koska siinä tapauksessa kaupungin ja puheenalaisen

alueen väliseen liikenteeseen riittäisivät harvalukuiset liikenneväylät, vieläpä tavalliset maantietkin. Luonnollista kuitenkin on, että viimeksi mainittu käyttötapakin on sen varassa saadaanko hyvä rautatieyhteys aikaan emäradan kanssa, jota seikkaa ei meillä kuitenkaan ole ollut tilaisuutta tässä yhteydessä likemmältä tutkia.

Mitä taas tulee kysymykseen, voisiko kaupunki nyt tahi vastedes käyttää maatilaa muihin kuin asutus- ja teollisuustarkoituksiin, Helsingin merkitystä meri- ja kauppa-kaupunkina silmällä pitäen, näyttää siltä kuin maatala tarjoisi eräitä huomattavia etuja. Hertonäsiin kuuluu nimittäin Vanhankaupunginlahden varrella oleva rantakaistale ja satamalaitosten paikaksi varsin hyvin soveltuva ranta-alue Kulosaaren selän partaalla, mutta kun ensinmainittu rantakaistale on arvoton, ellei kaupungilla ole hallussaan Viikin virkataloon kuuluvaa ranta-aluetta, ja kun ei myöskään ole luultavaa, että kaupunki voisi edullisesti käyttää hyväkseen Kulosaaren selällä sijaitsevaa satamaa, ellei se ole kaupungin välittömässä yhteydessä sen omien maiden ja vesialueiden kautta, ei mainittuja etuja käyne katsominen niin arvokkaiksi, että ne sinänsä perustelisivat ostoa.

Puheenalaiseen tarjoukseen nähden on niinmuodoin esitettävissä sekä puoltavia että epäviä syitä, mutta kun meidän mielestämme sekä Hertonäsin alueen käyttötapakin että itse suunnittelukin on osin sen varassa, saako kaupunki omakseen Viikin virkatalon vai ei, ja jälkimäisessä tapauksessa niiden sopimusten varassa, joita kaupunki voi saada aikaan Kulosaaren huvilakaupungin kanssa Helsingin kaupungin ja Hertonäsin välisen kulkuyhteyden järjestämiseksi huvilakaupungin alueen halki, olemme sitä mieltä, että puheenalaisen kaupan tulisi nykyään saada raueta.

Helsingissä, huhtikuun 11 päivänä 1913:

G. Idström.

Armas Lindgren.

Bertel Jung.

Asiakirjoja kaupungin sähkötehtaan akkumulaattoripatterien kunnossapitoa koskevassa asiassa.

HELSINGIN

RAHATOIMIKAMARI*Helsingissä,**huhtik. 21 p:nä 1913.**Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

N:o 259.

Sittenkun kaupungin teknillisten laitosten Hallitus oli kaupungin sähkötehtaan akkumulaattoripatterien kunnossapitoa koskevassa asiassa asettunut odottavalle kannalle, koska oli harkittava, olisiko tämä kunnossapito annettava asianomaisten tavaranhankkijaliikkeiden toimeksi n. s. vakuutuksena vai olisiko tehtaalle taloudellisesti edullisempaa itse ottaa kunnossapito huolekseen, on Hallitus nyttemmin Kaupunginvaltuustolle osotetussa, Rahatoimikamariin annetussa esityksessä, jonka oheen oli pantu sähkötehtaan toimitusjohtajan, insinööri Bernhard Wuolteen laatima pro memoria, siinä esitettyjen syiden nojalla Kaupunginvaltuustolta anonut, että kaupunki ottaisi huolekseen sähkötehtaan akkumulaattoripatterien kunnossapidon ja että puheenalaiseen tarkoitukseen nykyään varattu 90,070 markan määräraha ensin käytettäisiin mainittujen patterien kunnossapitoon sekä, sittenkun se on kulutettu, tehtaan rahasaantoon pantaisiin uusi sen suuruinen määräraha kuin vuodekseen katsotaan tarpeelliseksi.

Rahatoimikamari, joka esillä olevaa asiaa harkitessaan on havainnut olevan kaupungille monessa kohden edullisempaa, että se itse ottaa puheenalaisen kunnossapidon huolekseen, on, insinööri Bernhard Wuolteen asiassa antamaan lausuntoon katsoen, voinut kaikin puolin yhtyä kaupungin teknillisten laitosten Hallituksen ehdotukseen ja saa tämän johdosta kunnioittaen esittää Kaupunginvaltuuston päätettäväksi

että kaupunki ottaisi huolekseen sähkötehtaan akkumulaattoripatterien kunnossapidon; sekä

että asia muilta kohdin järjestettäisiin kaupungin teknillisten laitosten Hallituksen tekemän ehdotuksen pohjalla.

Rahatoimikamarin puolesta:

Alexis Gripenberg.*Werner Becker.*

HELSINGIN KAUPUNGIN
TEKNILLISTEN LAITOSTEN HALLITUS.

Helsingissä,
huhtik. 5 p:nä 1913.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 336.

Oheen pannen sähkötehtaan toimitusjohtajan, insinööri Bernhard Wuolteen laatiman promemorian mainitun tehtaan sähköpatterien kunnossapidon huoltamista koskevasta asiasta, saa Hallitus, huomauttaen että tämä tärkeä asia on mainitussa esityksessä tarkemmin kerrotuista syistä tähän asti jätetty lepäämään, mutta olisi nyt ratkaistava, sitä varten jättää asian Kaupunginvaltuuston tutkittavaksi sekä omasta puolestaan lausua seuraavaa:

Siihen katsoen että sähkötehdas vasta on verraten lyhyen aikaa ollut olemassa, ei Hallitus ole aikaisemmin voinut saada riittävää kokemusta siitä, onko kaupungille edullista n. s. vakuutusta käyttämällä antaa puheenalaisen laitoksen kunnossapito asianomaisen hankkijan toimeksi ja suorittaa siitä vuotuisia vakuutusmaksuja, vai eikö kaupungille olisi taloudellisesti edullisempaa itse ottaa kunnossapito huolekseen. Mutta sekä siihen nähden että puheenalainen vakuutus tarkoittaa ainoastaan akkumulaattoripatterien työkyvyn pysyttämistä säännöllisessä määrässään, mutta ei sitä vastoin turvaa tehdasta säännöllisen kulutuksen aikaansaamilta häiriöiltä ja vahingoilta, jotka siis joka tapauksessa jäisivät kaupungin kärsittäviksi, että erittäinkin siihen katsoen että vakuutuksenantaja vakuutusvälipuheen kautta epäilemättä hankkisi itselleen tuntuvan taloudellisen voiton kaupungin kustannuksella, on Hallitus sitä mieltä, että todellisuudessa käy kaupungille edullisemmaksi ottaa itse vastataksien kunnossapidosta.

Tätä varten olisi Hallituksen mielestä ensin se 90,070 markan suuruinen määräraha, mikä nykyään on tarkoitukseen varattuna, käytettävä akkumulaattoripatterien kunnossapitoon sekä, sittenkun se on kulutettu, tehtaan rahasääntöön pantava uusin suuruinen määräraha kuin vuotenaan katsotaan tarvittavan. Luonnollista on, ettei tarvittavan summan määrä ole edeltäpäin tarkoin laskettavissa, minkätähden määräraha todennäköisesti toisina vuosina antaa säästöä ja taas toisina ehkä osotautuu riittämättömäksi, jossa tapauksessa lisämääräraha käy tarpeelliseksi.

Hallitus, joka kaikin puolin yhtyy toimitusjohtaja Wuolteen asiassa antamaan lausuntoon, saa sentähden kunnioittaen esittää Herrain Kaupunginvaltuusmiesten päätettäväksi

---

että kaupunki ottaa huolekseen sähkötehtaan akkumulaattori-patterien kunnossapidon sekä että asia muilta kohdin järjestetään edellä kerrotaan ehdotuksen pohjalla.

Helsingin kaupungin teknillisten laitosten Hallitus:

Hj. Schildt.

I. Savonius.

HELSINGIN KAUPUNGIN

SÄHKÖTEHDAS.**Promemoria**

asiassa, joka koskee akkumulaattoripatterien kunnossapidon antamista patterinhankkijan toimeksi vuotuisesta vakuutusmaksusta.

Useimmat suurenlaiset sähkötehtaat, joilla on lukuisia kalliita akkumulaattoripattereja, antavat näiden kunnossapidon tavallisesti hankkijaliikkeiden huoleksi ja suorittavat siitä jonkin määrätyn vuosimaksun. Tätä maksua sanotaan tavallisesti *vakuutusmaksuksi* ja kunnossapidon toimeksi antamista *vakuutukseksi*, vaikka tämä nimitys on sikäli harhaan viepä, ettei tavaranhankkija, joka ottaa patterin vakuutukseen, siten suinkaan ota vastatakseen pahemmista tilapäisistä häiriöistä, vaan ainoastaan patterin säännöllisen, alkuaan taatun työkyvyn ennallaan pysyttämistä, s. o. korjaa säännöllisen käytön aikaansaaman kulumisen. Kunnossapito-velvollisuuden ottavat hankkijaliikkeet huolekseen ainoastaan kymmeneksi vuodeksi.

Tätä yleistä patterien kunnossapitotapaa silmälläpitäen oli tuollainen vuotuinen vakuutusmaksu otettu huomioon jo sen alustavan suunnitelman kannattavaisuuslaskelmissa, minkä Valtuusto vuonna 1907 pani kaupungin sähkötehtaan rakentamisen pohjaksi. Kun kuitenkin viime vuosina erittäinkin Saksan sähkötehtaissa, jotka tavallisesti käyttävät patterejaan ainoastaan hetkellisenä voimavarana ja sen tähden kuormittavat ne verraten keveästi, on se käsitys päässyt valtaan, että tehtaille on taloudellisesti edullisempaa ottaa kunnossapito omalle vastuulleen, päättivät sekä sähkötehtaan rakennustoimikunta että sittemmin asetetut erityiset hallitukset toistaiseksi asettua odottavalle kannalle asiassa ja sillä välin vuosittain siirtää vakuutusmaksut tileissä, siinä menetellen Kaupunginvaltuuston puheenjohtajan ja kunkin eri vuoden kulunkiarviovaliokunnan kanssa tehdyn sopimuksen mukaan. Lykkäyksestä keskusteltiin myöskin patterien hankkijan kanssa, joka suostui toistaiseksi odottamaan ratkaisua. Siihen katsoen että Kasarmintorin asemalle sijoitettu ensimmäinen patteri oli erinomaisessa kunnossa, ilmoitti hankkija myöhemmin suostuvansa luopumaan myöskin pidätettyjen vakuutusmaksujen koroista 1911 vuoden loppuun asti.

Sittenkun Kallion ja Töölön aliasemat oli perustettu ja uusi isompi patteri päätetty hankkia Kasarmintorin asemalle, katsoi Hallitus, että melko suurta kunnossapitovastuuta silmälläpitäen vakuutuskysymys olisi lopullisesti ratkaistava suuntaan tai toiseen, minkätähden 1912 vuoden alussa käytiin seikkaperäisesti keskustelemaan kunnossapitovakuutuksesta. Erinäisten pienempäin erimielisyyksien sekä sen hankkijan taholta tehdyn vaatimuksen johdosta, että tulliyhteyden Venäjän kanssa mahdollisesti toimeentultua sovittuja vakuutusmaksuja olisi tuntuvasti korotettava, lykkääntyivät nämä neuvottelut 1912 vuoden loppuun ja tehdas sitoutui, siinä tapauksessa että vakuutus päätetään, hankkijalle maksamaan 5 % koron erääntyneille vakuutusmaksuille 1912 vuoden alusta lukien.

Tehtaan nykyisiä akkumulaattoripattereja silmälläpitäen on tämän oheisissa taulukoissa seikkaperäisemmin esitetyn kysymyksen taloudellinen merkitys lyhyesti selvitettynä seuraava.

1913 vuoden loppuun on sähkötehtaalla puheenalaiseen tarkoitukseen vuosi-rahassäännöissään varattuna kaikkiaan 92,300 markkaa.

Jos vakuutuskysymys nyt ratkaistaisiin myönteiseen suuntaan, olisi sähkötehtaan (maksupäivä olisi $\frac{1}{4}$ 1913) neljästä vakuutettavasta patterista yhtäkaa maksettava 90,070 markkaa. Kun on otettava lukuun 5 %:n korko vuodelta 1913, olisi siis vakuutuskysymys ratkaistava ennen heinäkuun 1 päivää kuluvaan vuoteen jotta nykyinen määräraha riittäisi tarkoitukseen. Vuotuinen vakuutusmaksu olisi sittemmin 35,850 tai, tulliyhteyden toimeentultua, 54,450 markkaa.

Puheenalaisten neljän akkumulaattoripatterin yhteenlaskettu perustamisarvo on 482,000 markkaa (Tehtaalla on sitä paitsi viides patteri pääasemalla, mutta tämä on magnetisoimis- ja valaistusvarakoneena niin vähäpätöinen eikä säännöllisten käyttöolojen vaikutusten alainen, että sen vakuuttamista ei ole ajateltu. Tämän patterin perustamisarvo on 15,000 markkaa).

Kaikkien neljän patterin kunnossapitokustannukset (vakuutusmaksut) nousevat, edellyttäen nykyisten tulliolojen pysyvän voimassa 1922 vuoden loppuun ja lukuunottamatta korkoja, kaikkiaan 359,568 markkaan. Keskimääräinen vakuutusmaksu olisi niinmuodoin 7,45 %. Vuotuinen korko (5 %) lisättynä pääomaan kohottaa vakuutusmaksujen summaa S:markalla 142,845: 14, joten lopullinen summa olisi Smk 502,413: 14.

Jos tämän lisäksi edellytetään puheena olleen tulliyhteyden tulevan toimeen ja astuvan voimaan esim. 1917 vuoden alusta (jolloin nykyinen Saksan kanssa tehty kauppasopimus menee umpeen), nousisivat vakuutusmaksut koroitta 449,670 markkaan ja korkoineen S:markkaan 612,433: 85.

Jos tässä esitettyjä numerolukuja vertailee perustamiskustannuksiin, 482,000 markkaan, niin huomaa, että vakuutusmaksut korkoineen kumpaisessakin tapauksessa ylittävät tuon määrän, toisin sanoin patterien säännöllinen kunnossapito nousisi hiukan enemmäksikin niiden ostohintaa. Oma kokemusta siitä, miten kunnossapitokustannukset suhtautuvat vakuutusmaksuihin, ei tehtaalla vielä ole. Ensi-

mäinen Kasarminkadun asemalla oleva patteri on nykyään, 3¹/₂ vuotta käytännössä oltuaan, vielä miltei kuin uusi eikä, mikäli nykyään on arvosteltavissa, kaivanne mainittavia korjauksia vielä tulevanakaan vuonna. Tämän kokemuksen perusteella arvosteltuna vakuutuksesta on tuskin mitään hyötyä. Minkälainen kokemus muista pattereista saadaan, on niiden lyhytaikaisen käytön johdosta vielä aivan mahdoton kutakuinkaan varmasti ennustaa.

Ulkomailla saavutettua kokemusta silmälläpitäen on allekirjoittaneen mielestä tärkeintä arvostella asiaa Saksan sähkötehtaissa saatujen tulosten pohjalla. Nämä tehtaat käyttävät patterejaan, niinkuin sanottu, vähemmässä määrin apuna käytössä kuin satunnaisina varakoneina ja nimenomaisissa tasavirtatehtaissa yökuormitusta varten. Sen sijaan ovat jotkut, eritoten Skandinavian tehtaat, esim. Tukholman sähkötehdas, panneet miltei pääpainon patterien edullisiin ominaisuuksiin kiertovirtatehtaan pääaseman kuormituksen tasoittajina. Tässä on huomattava, että Tukholman sähkötehdas ainakin toistaiseksi käyttää pääasemaansa ainoastaan noin 18 tuntia vuorokaudessa, jota vastoin jakelussa on otettu käyttöön täydellinen tasavirtajärjestelmä. Semmoiseksi kuin jakelujärjestelmä on Helsingissä suunniteltu ja jo suurelta osalta toimeenpantu, antaa tehdas myös välitöntä kiertovirtaa ulompiin kaupunginosiin ja esikaupunkeihin sekä osittain jo keskikaupungillekin. Tästä on ollut seurauksena, että Sörnäsän asemaa jo täytyy noin kolme neljäsosaa vuotta pitää käynnissä vuorokauden umpeen, ja todennäköistä on, että se ajanjakso, jonka kuluessa pääasema toistaiseksi on käynnissä ainoastaan noin 18 tuntia vuorokaudessa, ajan mittaan lyhenemistään lyhenee ja vihdoin poistuu kokonaan. Tärkein seuraus tämän laatusesta käytöstä on akkumulaattoripattereihin nähden, että aika, jonka kuluessa ne toistaiseksi yksin huoltavat virranhankinnan, lyhenemistään lyhenee ja niiden tärkeimpänä tehtävänä tulee olemaan kuormituksen tasoitus ja tilapäisen virran antaminen, jommoisiksi olot jo ovatkin pääasiassa kehittyneet Kasarmintorin asemalla. Näin käytettyinä täytyy patterien kuitenkin mielestäni ehdottomasti kestää kauemmin kuin vakuutusmaksulaskelmassa edellytetään, minkä johdosta siis kaupungin aivan todennäköisesti olisi edullisempaa ottaa kunnossapito omaksi huolekseen.

Edellä lausuttu pitää paikkansa varsinkin Kasarmintorin aseman pattereihin nähden, joiden yhteenlasketut vuotuiset vakuutusmaksut ovat 71,4 % vuotuisten vakuutusmaksujen koko summasta. Sitä vastoin on tässä yhteydessä huomautettava, että Kallion ja Töölön patterien kestävyyttä toistaiseksi täytyy pitää jonkun verran vähempänä kuin Kasarmintorin aseman patterien. Tämä johtuu kahdesta seikasta, jotka kuitenkin molemmat ovat ohimenevää laatua. Toinen ja tärkeämpi näistä seikoista on se, että näiden kumpaisenkin aseman johtoverkko pääasiassa käsittää ilmajohtoja. Nämä ovat tietenkin varsin usein alttiita lyhytsuluille, jotka tuottavat pattereille tuntuvasti voimakkaampia virtatärähdyksiä kuin mitä säännöllisissä oloissa on laita ja vaikuttavat siten epäedullisesti patterien elinikään. Toinen ja vähemmän tärkeä seikka on se, että kumpaistakin asemaa toistaiseksi hoitaa ainoastaan kaksi

koneenkäyttäjää, minkä johdosta patterien käyttöaika pitenee, kun asemain kuoritus suuren osan vuorokautta on niin vähäinen, ettei kannata sen vuoksi pitää muuntajia käynnissä. Kallion asemalla kuitenkin tulee pian toimeenpantavaksi muutos tässä kohden.

Vaikka edellä lausutun johdosta olisikin taipuvaisempi vakuuttamaan Kallion ja Töölön patterit, on tässä huomattava, ettei tavaranhankkija, varoen epätasaista käyttöä, ota vakuutukseen ainoastaan muutamia samasta vuorovirtatehtaasta syötettyjä pattereja, ja että Kallion ja Töölön patterien vuosivakuutusmaksut ovat ainoastaan 28,6 % vuotuisten vakuutusmaksujen koko summasta. Sitä paitsi on todennäköistä että, jos syyksi Kallion ja Töölön patterien pikaiseen kulumiseen huomataan niiden johtoverkoissa tapahtuvat lyhytsulut, tämä seikka voisi antaa vakuuttajalle aihetta kieltäytyä pitämästä pattereja kunnossa säännöllisistä vakuutusmaksuista, jotka ainoastaan edellyttävät säännöllisen käytön aiheuttamaa kulumista.

Edellä lausutun nojalla saa allekirjoittanut Hallitukselle ehdottaa, ettei sähkötehtaan akkumulaattoripattereja vakuutettaisi. Jottei kuitenkaan tehtaan rahasäännössä syntyisi mainittavaa häiriötä, siinä tapauksessa että arvaamaton suurempi korjaustyö jonakin vuonna kävisi tarpeelliseksi, olisi allekirjoittaneen mielestä, siihen nähden että vuosivakuutusmaksujen edelleen rahastoon siirtämisestä tuskin käy katsominen voimassa olevan kunnallisetuuden mukaiseksi, tarpeellista että, sittenkun tarkoitukseen nykyään varattu 92,300 markan rahamäärä on kulutettu, kunkin vuoden rahasääntöön pannaan riittäväksi arvattu siirtomääräraha patterien kunnossapitoa varten. Jos korjauskustannukset jonakin vuonna ylittävätkin tämän summan, ei siitä enää tule häiriötä rahasääntöön, ja useimpina vuosina todennäköisesti jokin osa tätä siirtomäärärahaa säästyisi.

Helsingissä, maaliskuun 15 päivänä 1913.

Bernh. Wuolle.

Tudorille menevään maksujen suuruus.

1. Kasarmintorin aseman patteri I:

eloku. 1909—joulu. 1911 (koroitta)	26,825:—	
vuodelta 1912	11,100:—	
5 %:n korko	555:—	
vuodelta 1913	<u>11,100:—</u>	49,580:—

2. Kallion aseman patteri:

lokak. 1911—joulu. 1912	9,105:—	
korko vuodelta 1912 (5 %)	342:—	
vuodelta 1913	<u>6,830:—</u>	16,277:—

3. Töölön aseman patteri:

marrask. 1911—joulu. 1912	3,705:—	
korko vuodelta 1912 (5 %)	171:—	
vuodelta 1913	<u>3,420:—</u>	7,296:—

4. Kasarmintorin aseman patteri II:

lokak. 1912—joulu. 1913	<u>16,917:—</u>	90,070:—
Varattu: 1911 vuoden tilinpäätöksen mukaan	30,300:—	
1912 vuoden rahasaännön mukaan	22,000:—	
1913 » » »	<u>40,000:—</u>	
	Smk	92,300:—

Vuotuisten maksujen summa	Smk	35,850:—
S:n tulliyyhteyttä edellyttämällä	»	54,450:—
Lisämenoja	»	18,600:— eli 52 %.

Sopimuksen aikaiset patterien kunnossapitokustannukset.

(Edellyttäen nyk. tullitaksan pysyvän voimassa).

<i>Aika tammik.</i>	<i>Patteri 1</i>	<i>Patteri 2</i>	<i>Patteri 3</i>	<i>Patteri 4</i>	<i>Yhteensä</i>
1913 . . .	49,580: —	16,277: —	7,296: —	16,917: —	90,070: —
1914 . . .	11,100: —	6,830: —	3,420: —	14,500: —	35,850: —
1915 . . .	11,100: —	6,830: —	3,420: —	14,500: —	35,850: —
1916 . . .	11,100: —	6,830: —	3,420: —	14,500: —	35,850: —
1917 . . .	11,100: —	6,830: —	3,420: —	14,500: —	35,850: —
1918 . . .	11,100: —	6,830: —	3,420: —	14,500: —	35,850: —
1919 . . .	6,475: —	6,830: —	3,420: —	14,500: —	31,225: —
1920 . . .	—	6,830: —	3,420: —	14,500: —	24,750: —
1921 . . .	—	4,555: —	3,135: —	14,500: —	22,190: —
1922 . . .	—	—	—	12,083: —	12,083: —
	111,555: —	68,642: —	34,371: —	145,000: —	359,568: —
Korot . . .	29,768: 29	21,643: 41	10,579: 47	47,131: 80	142,845: 14
Yhteensä	141,323: 29	90,285: 41	44,950: 47	192,131: 80	502,413: 14
Ostohinta .	125,000: —	87,000: —	50,000: —	220,000: —	482,000: —

**Patterien kunnossapitokustannukset, edellyttäen
tulliyhteyden alkavan 1917.**

<i>Vuosi.</i>	<i>P. 1</i>	<i>P. 2</i>	<i>P. 3</i>	<i>P. 4</i>	<i>Yhteensä</i>
1913 . . .	49,580: —	16,277: —	7,296: —	16,917: —	90,070: —
1914 . . .	11,100: —	6,830: —	3,420: —	14,500: —	35,850: —
1915 . . .	11,100: —	6,830: —	3,420: —	14,500: —	35,850: —
1916 . . .	11,100: —	6,830: —	3,420: —	14,500: —	35,850: —
1917 . . .	16,000: —	9,350: —	4,800: —	24,300: —	54,450: —
1918 . . .	16,000: —	9,350: —	4,800: —	24,300: —	54,450: —
1919 . . .	9,350: —	9,350: —	4,800: —	24,300: —	47,800: —
1920 . . .	—	9,350: —	4,800: —	24,300: —	38,450: —
1921 . . .	—	7,000: —	4,400: —	24,300: —	35,700: —
1922 . . .	—	—	—	21,200: —	21,200: —
	124,230: —	81,167: —	41,156: —	203,117: —	449,670: —
Korot . . .	30,907: 03	23,458: 16	11,709: 66	58,014: 77	162,763: 85
	155,137: 03	104,625: 16	52,865: 66	261,131: 77	612,433: 85
Ostohinta . .	125,000: —	87,000: —	50,000: —	220,000: —	482,000: —
Lisäkust. tulli- yht. johdosta	13,813: 74	14,339: 75	7,915: 19	68,999: 97	105,268: 65

Esitys kaupungin sähkötehtaan laajennustöiden suunnitelman muuttamista koskevassa asiassa.

HELSINGIN

RAHATOIMIKAMARI.

*Helsingissä,
huhtik. 24 p:nä 1913.*

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 284.

Sittenkun Kaupunginvaltuusto asetustenmukaisesti lisätyin luvuin joulukuun 22 päivänä 1911 pitämässään kokouksessa, Rahatoimikamarin kirjelmässä edellisen marraskuun 9 päivältä asiassa tehtyyn esitykseen myöntyen, oli nähnyt hyväksi kaupungin sähkötehtaan laajentamiseksi vuosina 1912—1914, sitä varten laaditun ja hyväksytyin työohjelman mukaan, myöntää 2,000,000 markan määrärahan suorittettavaksi kaupungin vuonna 1911 ottamasta obligatsioonilainasta sekä tästä määrärahasta oli vuonna 1913 teetettäviä töitä varten varattu 700,000 markkaa, mutta sähkötehdas, niinkuin tehtaan toimitusjohtajan, insinööri Bernhard Wuolteen kaupungin teknillisten laitosten Hallitukselle antamasta esityksestä näkyy, oli vuodeksi 1913 laatiessaan seikkaperäisiä työsuunnitelmia sanotuksi vuodeksi vahvistetun työohjelman mukaisesti, havainnut, että Helsingin Sähkö Valaistus Osakeyhtiön virrankuluttajain nyttemmin tultua kaupungin sähkötehtaan tilaajiksi, mainittuna vuonna oli välttämätöntä teettää melkoinen osa vuoteen 1914 lykättyjä laajennustöitä, on kaupungin teknillisten laitosten Hallitus, oheen pannen edellä mainitun, sähkötehtaan laajennustöiden suunnitelman muuttamista koskevan esityksen sekä arkkitehti Selim A. Lindqvistin laatimat rakennuspiirustukset Sörnäsän pääaseman ja Kasarmintorin aseman laajentamiseksi, Herroille Kaupunginvaltuusmiehille osoitetussa ja Rahatoimikamariin annetussa kirjelmässä ehdottanut, että ne työt, jotka insinööri Wuolle oli mainitussa esityksessään ehdottanut jo kuluvana vuonna teetettäväksi, saisi teettää, koska puheenalaiset muutokset eivät aiheuttaisi mainituksi ajanjaksoksi myönnettyjen lainavarain kokonaissumman ylitystä ja sähkötehtaan voitto tämän johdosta kohoaisi laskettua määrää suuremmaksi.

Rahatoimikamari on insinööri Wuolteen ja kaupungin teknillisten laitosten Hallituksen esittämistä syistä katsonut, ettei ole mitään aihetta vastustaa ehdotettua, mainittuihin vuosiin kohdistuvaa sähkötehtaan laajennustöiden suunnitelman muu-

tosta, eritoten kun tarkoitukseen ei tarvita lisämäärärahaa, minkä johdosta Rahatoimikamari saa kunnioittaen esittää, että Herrat Kaupunginvaltuusmiehet päättäisivät

hyväksyä edellä mainitussa insinööri Wuolteen esityksessä ehdotetut kaupungin sähkötehtaan laajennustöiden suunnitelman muutokset, mikäli puheenalaisia vuosia koskee.

Rahatoimikamarin puolesta:

Alexis Gripenberg.

Werner Becker.

HELSINGIN KAUPUNGIN
TEKNILLISTEN LAITOSTEN HALLITUS.

Helsingissä,
huhtik. 16 p:nä 1913.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 346.

Kaupunginvaltuuston tutkittavaksi saa Hallitus kunnioittaen lähettää sähkötehtaan toimitusjohtajan, insinööri Bernhard Wuolteen Hallitukselle antaman esityksen, jossa ehdotetaan tarpeellisiksi havaittuja muutoksia vuosiksi 1913 ja 1914 vahvistettuun mainitun tehtaan laajennustöiden suunnitelmaan, minkä lisäksi oheen pannaan arkkitehti Selim A. Lindqvistin laatimat Sörnäsän keskusaseman ja Kasarmintorin aseman laajennustöiden rakennuspiirustukset.

Niinkuin mainitusta esityksestä tarkemmin käy selville, olisi noin 140,000 markkaa, joka rahamäärä olisi hyväksytyyn suunnitelman mukaan ollut käytettävä vasta vuonna 1914, tarpeen käyttää jo kuluvana vuonna — pääasiallisesti sen johdosta että sähkötehdas on aikaisemmin kuin oli laskettu saanut tilaajikseen Helsingin Sähkö Valaistus Osakeyhtiön virrankuluttajat. Sitä vastoin eivätkä ehdotetut muutokset aiheuttaisi ylittämään mainituiksi vuosiksi puheenalaisen tarkoitukseen osotettujen lainavarain kokonaismäärää, 2 miljoonaa markkaa, ellei uusien muuntajain, kaapelien y. m. hankkiminen raitioteiden käyttöä varten sitä vaadi.

Hallitus, joka kaikin puolin yhtyy insinööri Wuolteen asiassa esittämiin näkökohtiin, saa sentähden ja myös siihen katsoen, että ehdotetun menettelyn johdosta sähkötehtaan voitto tietenkin kohoaisi aikaisemmin laskettua määräänsä suuremmaksi, täten kunnioittaen esittää, että Herrat Kaupunginvaltuusmiehet päättäisivät

hyväksyä edellä ehdotetut sähkötehtaan laajennustöiden suunnitelman muutokset.

Helsingin kaupungin teknillisten laitosten Hallitus:

Hj. Schildt.

I. Savonius.

Promemoria sähkötehtaan laajennustöiden suunnitelmaan tarpeellisista muutoksista.

HELSINGINKAUPUNGIN

SÄHKÖTEHDAS.

Kaupungin teknillisten laitosten Hallitukselle.

Niinkuin tunnettu, myönsi lisätty Kaupunginvaltuusto Hallituksen esityksestä joulukuun 22 päivänä 1911 kaksi miljoonaa markkaa sähkötehtaan laajennustöihin kolmivuotis-kaudeksi 1912—1914, eri vuosina «käytettäväksi pääasiallisesti sitä varten laadittujen suunnitelman mukaisesti» (Pain. asiakirj. N:o 47 vuodelta 1911). Alustavassa suunnitelmassa oli määrärahasumma jaettu siten, että vuosina 1912 ja 1913 kumpaisenakin käytettäisiin 700,000, vuonna 1914 taas 600,000 markkaa. Edellä mainituista töistä on toistaiseksi suoritettu kaikki 1912 vuoden suunnitelmaan kuuluvat, paitsi erän 5 kohdalla mainittu «rautaisten lauhdutusveden tulo- ja poistojohtojen hankkiminen ja laskeminen laajennetun rantatäyteen läpi» (50,000 mk), joka työ on lykätty toistaiseksi Sörnäsän satamatöiden keskeytymisen johdosta. Puheena ollut 750 kw:n turbogeneraattorin myynti niinkään on jäänyt sillensä, syystä että koneasemalla on voitu toimeenpanna sellainen muutos, että mainittua konetta toistaiseksi voi edullisesti käyttää.

Vuonna 1912 suoritettujen laajennustöiden kustannukset ja niitä varten myönnetty määrärahat olivat seuraavat:

	Määräraha.	Tod. kustannukset.
Erä 1. Turbogeneraattori (2,000 kw) :	180,000: — (2,400 kw)	192,090: 52
» 2. «Economiser»	80,000: —	81,617: 57
» 3. Akkumulaattoripatteri	300,000: —	300,615: 87
» 4. Kaapeliverkko	105,000: —	78,518: 46
» 5. Muuntaja Töölöön	35,000: —	21,530: 34
» 6. Kallion ja Töölön aliaseman täydennystyöt	20,000: —	18,916: 62
	Smk 720,000: —	Smk 693,289: 08

Vuonna 1913 toimeenpantavien laajennustöiden seikkaperäisiä suunnitelmia tehdessä paikalla selvisi, että Helsingin Sähkö Valaistus O. Y:n virrankuluttajain tulo sähkö-

tehtaan tilaajiksi, mikä laajennussuunnitelmia tehdessä edellytettiin tapahtuvan aikaisintaan 1914, vaatisi jo kuluvana vuonna teettämään suuren osan vuoteen 1914 lykätystä laajennustöistä. Nämä työt ovat:

	Määrärahat.
Erä 15. Höyrykattila	Smk 80,000:—
» 16. Uusi savutorvi	» 25,000:—
» 17. Kasarmintorin aseman konehuoneen laajentaminen	» 70,000:—
» 18. 1,000 kw:n muuntaja	» 75,000:—
» 20. Hiilenpurkauslaite	» 100,000:—
	Yhteensä Smk 350,000:—

Kun sekä näiden että eräiden vuonna 1913 teetettävään laajennustöiden kustannukset on osittain maksettava vasta vuonna 1914 ja hiilenpurkauslaite tehdään tuntuvasti vaatimattomampi kuin alkusuunnitelmassa oli edellytetty, ei vuodeksi 1913 varattua lainavarain määrää kuitenkaan tarvitse ylittää enemmällä kuin noin 140,000 markalla.

Tämän lisäksi saa sähkötehdas Hallitukselle ilmoittaa, että 1913—14 vuoden laajennussuunnitelmassa mainittuihin rakennuksiin nähden täytyy tehdä oleellisia muutoksia, mutta etteivät nämä muutokset mitenkään lisää kokonaiskustannuksia eivätkä siis myöskään lainavarain tarvetta. Niinpä sen johdosta että höyrykattila on valittu suunnitelmassa edellytettyä suurempi ja kattilahuonettakin on suhteellisesti tähän laajennettava enemmän, sekä nähtävästi myös sen johdosta että kattilahuoneen laajennuskustannukset oli alustavassa suunnitelmassa laskettu liian alhaisiksi, tämän työn kustannukset nousevat todennäköisesti kaksi vertaa suuremmiksi määrärahasummaa eli siis 200,000 markkaan. Niinikään on asetelaitosrakennusta tuntuvasti laajennettava. Näitä kustannuksia, jotka tehtyjen tarjousten mukaan nousevat 40,000 markan vaiheille, ei ollut otettu huomioon alkuperäisessä suunnitelmassa. Sen johdosta että on edellytettävä vastedes annettavan virtaa raitioteille, täytyy myöskin Kasarmintorin asemaa laajentaa enemmän kuin alkuperäisessä suunnitelmassa oli edellytetty. Tästä laajennustyöstä lasketaan olevan kustannuksia 100,000 markkaa, sen sijaan että suunnitelmaan oli pantu 70,000 markkaa.

Vaikka siis rakennusten laajennustöistä lasketaan olevan kustannuksia enintään 170,000 markkaa enemmän kuin näihin tarkoituksiin on varattu, ei lisämäärärahaa kuitenkaan tarvita, syystä että toisista eristä säästyy varoja. Sen johdosta että Sörnäsän pääasema on voitu järjestää edullisemmin ja molemmat ensimmäiset myytäviksi ehdotetut turbogeneraattorit toistaiseksi pysyttää, tarvitsee nimittäin tänä vuonna hankkia vain 2,400 kw:n kone suunnitelmassa edellytetyn 4,000 kw:n koneen sijasta. Täten säästyy noin 140,000 mk. Tekemällä hiilenpurkauslaite suunniteltua vaatimattomampi säästetään noin 75,000 markkaa. Kun tähän lisätään 1912 vuoden määrärahoista säästynyt summa Smk 26,711:92, saa pitää varmana, että määrärahaan summaa ei tarvitse ylittää.

Edellä esitetyn johdosta pyytää sähkötehdas että Hallitus esittäisi Valtuuston hyväksyttäväksi sähkötehtaan 1913 vuoden laajennustöiden ohjelmaan ehdotetut muutokset.

Tässä lienee paikallaan lisäksi mainita, että sähkötehtaan käsityksen mukaan ei tarvittane 1914 vuoden laajennuksiin määrärahoja ennestään myönnettyjen lisäksi, paitsi uusien muuntajain, kaapelien ja muun varusteen hankkimiseen, siinä tapauksessa että on annettava sähkövirtaa raitioiteille.

Helsingissä, huhtikuun 13 p:nä 1913.

Bernh. Wuolle.

Lausunto asiassa, joka koskee ylempään työväenkurssien muodostamista työväenopistoksi sekä talon teettämistä tätä tarkoitusta varten.

HELSINGIN

RAHATOIMIKAMARI.

*Helsingissä,
maalisk 10 p:nä 1913.*

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 156.

Kaupunginvaltuustolle joulukuun 19 päivänä viime vuonna tekemässään esityksessä on Työväenasiain lautakunta ehdottanut, että perustettaisiin Helsingin kaupungin työväenopisto niminen, ruotsin- ja suomenkieliseen osastoon jaettu kunnallinen työväenopisto sekä että mainittua laitosta varten teetettäisiin talo yhdennentoista kaupunginosaan kortteliin N:o 301 b (*Pain. asiakirj. N:o 3 vuodelta 1913*). Lähetteessä helmikuun 5 päivältä kuluvaan vuotta on Kaupunginvaltuusto käskenyt Rahatoimikamarin antaa lausunto esillä olevassa asiassa.

Tätä täyttääkseen saa Rahatoimikamari lausua seuraavaa:

Niinkuin Työväenasiain lautakunta huomauttaa, on esillä oleva asia jo kaksi vuosikymmentä ollut päiväjärjestyksessä, tulematta ratkaistuksi myönteiseen suuntaan. Selostettuaan tässä asiassa tehtyjä eri ehdotuksia sekä sen eri vaiheita Kaupunginvaltuustossa, luo Lautakunta katsauksen erinäisissä maamme muissa kaupungeissa tässä kohden vallitseviin oloihin.

Tämä asia jakautuu kahteen osaan, joilla tosin on keskenään yhteyttä, mutta jotka kuitenkin ovat ratkaistavissa kumpikin erikseen. Toinen osa koskee ylempään työväenkurssien muodostamista työväenopistoksi, toinen taas erityisen talon teettämistä opistoa varten. Mitä ensinmainittuun asian puoleen tulee, on Rahatoimikamari pääasiassa yhtä mieltä Työväenasiain lautakunnan kanssa siitä, että kunnan olisi otettava puheenalaiset työväenkurssit kokonaan huostaansa sekä että olisi pyrittävä järjestämään tämä opetus vakinaisemmalle kannalle. Mainittuun suuntaan käyvä järjestely tosin tuottaisi kaupunginhallinnolle vuotuisia lisämenoja, mutta nämä eivät kuitenkaan olisi niin pelottavat, että kaupungin tämän tähden pitäisi olla uudistusta toimeenpanematta. Kuluvan vuoden vakinaisessa menosäännössä on varattu 15,000 markkaa suomenkielisiä ja 10,000 markkaa ruotsinkielisiä työväenopetuskursseja varten, eli siis kaikkiaan 25,000 markkaa. Työväenasiain lauta-

kunnan laatiman rahasääntöehdotuksen mukaan nousisivat työväenopiston suomenkielisen osaston vuotuiset menot 19,500 ja ruotsinkielisen osaston 10,900 markkaan, johon, jos tarpeelliset huoneistot täytyisi tarkoitusta varten vuokrata, tulisi lisää vuotuisia vuokria noin 15,000 sekä taloudenhoitajan palkkio 600 markkaa, joten siis menoja olisi kaikkiaan 45,000 markkaa. Erotus olisi siis noin 20,000 markkaa.

Mitä kaupungin työväenopiston sääntöehdotukseen tulee, ei Kamarilla ole 1—4 §:än nähden ollut mitään muistuttamista. Tosin ovat ylempäin ruotsin- ja suomenkielisten työväenopetuskurssien toimikunnat Kaupunginvaltuustolle lähettämässään kirjelmässä (Liitteet I—II) esittäneet erinäisiä toivomuksia opiston opetusohjelmaan nähden, mutta Rahatoimikamari ei ole tämän johdosta katsonut olevan tekeminen mitään muutoksia Työväenasiain lautakunnan ehdottamaan ohjelmaan, koska sitä vastedes, jos tarpeelliseksi katsotaan, voi ja pitää muuttaa sen mukaan kuin olot vaativat ja saavutettu kokemus osottaa.

Ehdotuksen 5, 6 ja 7 §:ssä oleviin, opiston hallintokunnan kokoonpanoa koskeviin määräyksiin nähden on Rahatoimikamari katsonut olevan huomauttaminen, että olisi mikäli mahdollista kartettava perustamasta hallituksia ja lautakuntia, joiden tehtävä on rajoitettu vähäpätöisen toimialan hoitoon, ja sen sijaan pyrittävä aikaansaamaan keskitystä. Samat periaatteet julkilausui Kamari käsitellessään kysymystä asuntolautakunnan perustamisesta, ja tästä ehdotuksesta olikin tuloksena keskusjärjestön, Sosialilautakunnan, perustaminen sosialisia kysymyksiä varten. Toivottava olisi, että tämä lautakunta myös hoitaa kunnan työväenopiston asiat. Laaditun sääntöehdotuksen mukaan eivät opiston johtokunnan tai johtokuntain tehtävät näy olevan niin mutkallista eikä paljotoista laatua, ettei Sosialilautakunta hyvin pystyisi niitä hoitamaan, ja siten vältettäisiin yhden eli pikemmin kahden uuden, sangen vähäpätöisillä tehtävillä ja varsin rajoitetulla toimivallalla varustetun hallituksen perustaminen. Puheenalaiset 5, 6 ja 7 § sopisi yhdistää uudeksi näin kuuluvaksi 5 §:ksi.

«Opiston osastoja hoitaa sekä ne sen asiat, jotka koskevat yleisen opetus suunnitelman vahvistamista, tai muuttamista, opiston yleistä taloudenhoitoa ja rahasääntöehdotusta, sen käyttämien huoneistojen jakamista sekä taloudenhoitajan ja opiston molemmille osastoille tarpeellisen palvelijaston ottamista, käsittelee Sosialilautakunta.»

Siltä varalta kuitenkin että Kaupunginvaltuuston mielestä olisi sopivampaa valita kaksi eri johtokuntaa opiston molempien osastojen hoitoa varten, on Rahatoimikamari tahtonut mielipiteenään lausua, että Kaupunginvaltuuston olisi varattava itselleen oikeus valita kaikki jäsenet tähän kunnalliseen lautakuntaan. Ei ole olemassa päteviä syitä, jotka vaatisivat tässä kohden poikkeamaan voimassa olevasta käytännöstä. Jos katsotaan suotavaksi ja hyödylliseksi, että kunta ottaa tämän työväenopetuksen haltuunsa, pitää myös olla niin suurta luottamusta kunnallishallitukseen, että Kaupunginvaltuustolle tahi vaihtoehtoisesti erityisille kunnan viranomaisille varataan tilaisuus valita jäsenet siihen lautakuntaan, jonka toimena opiston hoito olisi. Mi-

kään ei myöskään vaadi asettamaan lautakunnan jäsenten vaalia toiseen aikaan kuin siihen, jolloin kunnan muut hallitukset ja lautakunnat valitaan. Yhtä hyvin kuin esimerkiksi Kansakoulujohtokunnan jäsenten vaalin käy toimittaminen joulukuun alussa, pitää myöskin tässä puheena olevat vaalit voida toimittaa joulukuulla.

Muut pykälät, joissa ehdotetun johtokunnan tehtäviä lisäksi kosketellaan, on Rahatoimikamari uudestimuodostellut edellä esitetyn kantansa mukaisesti.

Siihen kaupungin ylempäin ruotsinkielisten työväenopetuskurssien toimikunnan lausumaan toivomukseen katsoen, «ettei olisi syytä panna epäamättömäksi ehdoksi että johtaja on saavuttanut yliopistollisen oppiarvon», on Rahatoimikamari ehdotuksen 6 §:ssä sanain «henkilön, joka on saavuttanut tieteellisen oppiarvon ja jolla muuten» j. n. e. sijaan pannut sanat: «henkilön, jolla on tarpeellinen pätevyys ja muutoin edellytyksiä j. n. e. Täten varataan Kaupunginvaltuustolle suurempi valintavapaus johtajavirkoja täyttäessään, samalla kun se voi, jos tarpeelliseksi katsoo, vaatia että asianomaisen pitää omata tieteellistä sivistystä.

Ehdotuksen 9 §:stä on Rahatoimikamari, siihen nähden että Sosialilautakunnalla on oma sihteeri, poistanut 3 momentin. Sitä vastoin ei mikään estäne johtajaa toimimasta työväenopiston asioita koskevain kysymysten esittelijänä Sosialilautakunnassa. — Niinikään olisi Kamarin mielestä tämän §:n viimeinen mom. poistettava, koska toverikuntaa sekä sen velvollisuuksia ja oikeuksia koskevia määräyksiä ei Kamarin mielestä sovi olla kunnan työväenopistolle vahvistetuissa säännöissä.

10 §:än on pantava määräys kenen viranomaisen asia on asettaa luennoitsijat, ja lienee tässä kohden määrättävä, että tämä on Sosialilautakunnan asia.

13 §:n on Rahatoimikamari katsonut olevan kokonaan poistettava säännöistä.

Muutoin viitataan tämän oheiseen Rahatoimikamarin laatimaan kaupungin työväenopiston sääntöehdotukseen.

Mitä tulee tämän asian toiseen puoleen eli kysymykseen oman talon teettämisestä opistolle, on Rahatoimikamari ensinnäkin katsonut olevan mainitseminen, että rakennuskustannukset nykyään ovat ainoastaan likimäärin ilmoitettavissa siten, että rakennuksen kuutiosisällys, 14,000 neliömetriä, laskien 30 markkaa neliömetriltä, antaa kokonaissummaksi 420,000 markkaa, tähän luettuina tontin tasoituskustannukset. Lisäksi tulee tarpeellisen tontin arvo, joka on sen varassa, mihin rakennus sijoitetaan. Työväenasiain lautakunta on mietinnössään viitannut tuollaisen oman talon tarjoomiin etuihin työväenopiston kannalta katsoen. Rahatoimikamarikaan ei tahdo kieltää eikä vähäksyä näitä etuja. Mutta Rahatoimikamari on kuitenkin ollut epäröivällä kannalla tähän rakennusyritykseen nähden, osin sen johdosta että kustannukset nousevat, niinkuin edellä mainittiin, tuntuvaan määrään, ja osin myös sitä seikkaa silmälläpitäen, että tätä kallista rakennusta käytettäisiin tarkoitukseensa ainoastaan osa vuotta ja silloinkin vain lyhyt aika päivästä. Muutoin se olisi käyt-

tämättä. Näin ollen täytyy kysyä, onko Helsingin kaupungilla syytä raha-asiansa tilaa silmälläpitäen käydä toteuttamaan tätä rakennusyritystä, vai eikö työväenopistoa toistaiseksi kävisi sijoittaminen vuokrahuoneistoihin tahi kaupungin omistamiin, muita tarkoituksia varten rakennettuihin taloihin. Tämä kysymys on aikaisemminkin ollut käsiteltävänä, ja selvisi silloin, että kaupungin kansakoulutalot, jotka lienevät ne kunnan rakennukset, jotka etusijassa kävisi puheenalaiseen tarkoitukseen luovuttaminen, ovat niin tuiki tarkkaan käytännössä, että ne eivät ole saatavissa tähän tarkoitukseen. Myöskään kirkolliset viranomaiset eivät ole katsoneet voivansa tähän tarkoitukseen luovuttaa seurakunnan kirkkoja. (*Kvston pain. asiakirj. N:o 19 vuodelta 1909*).

Näitä Rahatoimikamarin epäilyksiä ovat edelleen vahvistaneet ne tiedot, joita on ollut saatavissa muiden kaupunkien työväenopistoista. Niistä näkyy, ettei, mikäli Rahatoimikamarilla on tiedossaan, *kunta missään ole teettänyt* taloa yksinomaan työväenopiston käytettäväksi. Tosin on Tukholman työväenopisto sijoitettuna oman taloonsa, mutta se on rakennettu yksityisten aloitteesta ja luovutetaan käytettäväksi muihinkin tarkoituksiin. Täytyy näin ollen epäillä, onko Helsingin kaupungilla varaa tälläkin alalla esiintyä ensimmäisten kuntain joukossa, jotka teettävät oman kodin kunnan työväenopistolle. Viimeksi kulunena ja tänä vuonna on Kaupunginvaltuusto jo myöntänyt huomattavan suuria määrärahoja sosialipoliittisiin tarkoituksiin, joista mainittakoon: Vallilan lainarahaston perustaminen, kesäloman hankkiminen kaupungin palveluksessa oleville työntekijöille, eläkkeen takaaminen kaupungin työntekijöille, lääkärinhoidon kustantaminen teknillisten laitosten työntekijöille sekä lainarahaston perustaminen yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämiseksi. Jos tähän lisätään työväenopiston perustamisesta syntyvät lisäkustannukset, käy syystä paneminen kyseeseen, onko lisäksi myönnettävä 420,000 markkaa talon teettämiseksi puheenalaista opistoa varten. Kun Rahatoimikamari kuitenkin on katsonut voivansa puoltaa tähän suuntaan käyvää Työväenasiaain lautakunnan esitystä, on Kamari sen tehnyt sillä nimenomaisella edellytyksellä, että puheenalainen rakennus suunnitellaan ja laitetaan niin, että sitä voi käyttää muihinkin, etusijassa sivistäviin tarkoituksiin. Sillä päinvastaisessa tapauksessa täytyy Rahatoimikamarin olla sitä mieltä, että olisi taloudelliselta kannalta varsin huonosti harkittua teettää puheenalainen rakennus. Jos luetaan 6%:n korko rakennuskustannuksille ynnä tontin arvolle, kaikkiaan 600,000 markalle, saadaan 36,000 markkaa eli enemmän kuin kaksi vertaa suurempi menoerä kuin vuokrahuoneistoja käyttäessä tarvittaisiin. Tähän tulee lisäksi vähintään 10,000 markkaa vuosimenoja rakennuksen lämmittämisestä, valaisemisesta, siivoamisesta y. m. Jos sitä vastoin rakennusta voi käyttää muihinkin tarkoituksiin, esimerkiksi poikain ammattikoulun, käsityöläiskoulujen, kirjaston, kansalastentarhain y. m. huoneistoksi, muuttuu asia toiseksi. Asian ratkaiseminen tähän suuntaan kuitenkin kohdanee erittäin suuria vaikeuksia, koska eri tarkoitukset vaatisivat järjestämään rakennuksen eri huoneet eri tavoin.

Tähän nähden on Rahatoimikamari katsonut olevan esittäminen että, ennen-

kuin Kaupunginvaltuusto lopullisesti päättää ryhtyä lähes puolen miljoonaa maksa-vaan rakennusyritykseen, tämä asia jätettäisiin lepäämään ja annettaisiin erityisen valiokunnan harkittavaksi, onko puheenalainen rakennusyritys toimeenpantava sekä, jos niin katsotaan olevan laita, eikö sitä voitaisi käyttää muidenkin sivistystarkoitusten hyväksi.

Myöskin puheenalaisen talon paikkaan nähden on Rahatoimikamari toista mieltä kuin Työväenasiain lautakunta, sekä on tässä kohden kaikin puolin yhtynyt kaupungin yleisten töiden Hallituksen antamaan lausuntoon. Mainittu Hallitus huomauttaa nimittäin, että Lautakunnan ehdottama rakennustontti, joka käsittää yhdenentoista kaupunginosan korttelin N:o 301 b tontit N:ot 1 ja 3, ilmeisesti on liian laaja, kokonaista 6,680 m², minkätähden tonttien käyttäminen puheenalaiseen tarkoitukseen tietäisi kalliin tonttialan tuhlausta, koska niissä rakennuksen valmistuttua ei olisi tilaisuutta käyttää rakentamatonta alaa yhtä edullisesti, kuin jos tontit olisivat olleet käyttämättä. Alhaisen arvion eli 50 markan mukaan neliömetriltä laskien on puheenalaisen kahden tontin arvo 334,000 markkaa. Tähän katsoen ja kun Helsinginkadun eteläpuolella sijaitsevalla 11 kaupunginosan alueella, jota varten on laadittu uuden asemakaavan ehdotus (Kvston pain. asiakirj. N:o 42 vuodelta 1913), on korttelista N:o 345 varattu N:olla 13 merkitty 1,592 m²:n laajuinen tontti, joka sekä alansa että laatunsa ja asemansa puolesta näyttää olevan erittäin sopiva puheenalaiseen tarkoitukseen, varsinkin jos rajakkaiset tontit N:ot 11 ja 15, jotka kumpikin ovat alaltaan 540 m², varataan puheena olevan rakennuksen vastaisiin laajennuksiin, on Rahatoimikamari kaupungin yleisten töiden Hallituksen esityksestä katsonut olevan puoltaminen mainittujen kolmen tontin osottamista tämän rakennusyrityksen käytettäväksi. Laskien ykköshinnaksi 30 markkaa neliömetriltä olisi tämän tonttiryhmän arvo 80,000 markkaa, siis 250,000 markkaan vähempi Työväenasiain lautakunnan ehdottaman tontin arvoa. Rahatoimikamarin ehdottama rakennuspaikka ei tosin sijaitse yhtä keskeisellä paikalla kuin kortteli N:o 301 b, mutta se sijaitsee kuitenkin Kallion keskustassa ja aivan sen paikan vierellä, minkä valtio on halunnut lunastaa teolisuuskoulutalon paikaksi. Mikäli kaupunki kehittyy pohjoiseen päin, sikäli myös Rahatoimikamarin ehdottama paikka käy keskeisemmäksi. Jo kuluvana vuonna tasoitetaan leveä Helsinginkatu, josta aivan todennäköisesti tulee Kalliossa idästä länteen käyvän liikenteen pääväylä, ja samaan aikaan teetetään Kallioon pohjoisesta etelään kulkeva raitiotielinja vain muutaman korttelin päähän mainituista tonteista. Ei sentähden käyne kieltäminen, että puheenalaisella paikalla, varsinkin jos otetaan huomioon että kaupungin kehitys suuntautuu pohjoiseen, täytyy katsoa olevan kaikki tässä kohden tarpeelliset edellytykset. Huomattava on sitäpaitsi, että kaupungin alue nykyään jo on niin laaja, ettei *yksi* rakennus, sijoitettiinpa se mihin tahansa, voi täyttää kaikkia vaatimuksia, vaan että joka tapauksessa täytyy luontosaleiksi sopivia huoneistoja vuokrata eri osista kaupunkia, vaikka puheenalainen rakennusyritys toteutetaankin.

Tällä katsoo Rahatoimikamari myös voineensa kumota ne syyt, joilla ylempäin

työväenopetuskurssien toimikunnat ovat puoltaneet talon teettämistä kortteliin N:o 301 b.

Lisäksi on Kamarin huomio kiintynyt siihen seikkaan, että työväenkurseja on toimeenpantu Työväentalosta ja muualta kaupungin eri osista vuokratuissa huoneistoissa, joissa kurssien osanottajat ovat tottuneet käymään ja sen johdosta niihin lukuisasti saapuneet. Sen sijaan ei ole ilman muuta varma, että osanotto työväenopiston kursseihin, koska rakennus tietenkään ei ole sijoitettavissa kaikille kaupungin eri osissa asuville kurssien osanottajille mukavaan paikkaan, pysyy yhtä vilkkaana kuin tähänkin asti.

Sillä varalta että Kaupunginvaltuusto, hyväksymällä Työväenasiain lautakunnan ehdotuksen, päättää teettää rakennuksen yksinomaan työväenopiston käytettäväksi, saa Rahatoimikamari ilmoittaa, että kaupungin yleisten töiden Hallitus on voinut puoltaa hyväksyttäväksi kaupunginarkkitehdin laatimia piirustuksia, kuitenkin huomauttaen, että huoneistoihin saataisiin enemmän tilaa, jos ylen avarasta välikäytävästä erotettaisiin yksi huone sekä toisessa että kolmannessa kerroksessa, jota paitsi erinäiset julkisivuluonnosten yksityiskohdat kaipaisivat korjausta. — Mitä taas tulee rakennusyrityksestä johtuviin kustannuksiin, on Rahatoimikamari sitä mieltä, että tähän tarkoitukseen lahjoitettu Viola Lewinin testamenttirahasto, jossa 1913 vuoden alussa oli 137,100 markkaa, olisi käytettävä sekä loput, noin 300,000 markkaa, suoritettava 1914 ja 1915 vuoden taksoitusvaroista. Lainavaroja ei Rahatoimikamarin mielestä ole tähän tarkoitukseen käytettävä, siihen nähden että Kaupunginvaltuusto on 1911 vuoden obligatsioonilainasta osottanut eri tarkoituksiin niin tuntuvia määriä, että ainoastaan pakottavimmat tarpeet nyttemmin voidaan lainavaroilla tyydyttää. — Lopuksi on Rahatoimikamarin ollut menosääntöehdotukseen nähden huomauttamisen, että siitä puuttuu määrärahaa rakennuksen siivoamista, valaistusta, polttopuita ja vedenkulutusta sekä pihan ja katuosain puhtaana-pitoa varten, jotka menot kaikkiaan nousevat vähintään 10,000 markkaan. Lautakunnan laatimissa kustannuslaskelmissa ei myöskään ole määrärahoja tarpeellisen kaluston ja opetusvälineistön ostoon, joihin tarkoituksiin on laskettu tarvittavan arviolta 50,000 markkaa.

Edellä esittämillään perusteilla saa Rahatoimikamari kunnioittaen ehdottaa, että Kaupunginvaltuusto päättäisi

perustaa Helsingin kaupungin työväenopisto nimisen, ruotsinkieliseen ja suomenkieliseen osastoon jaetun kunnallisen työväenopiston;

vahvistaa tämän oheisen ehdotuksen Helsingin kaupungin työväenopiston säännöiksi;

määrätä että Helsingin kaupungin työväenopisto on alottava toimintansa syyslukukauden 1914 alusta, mistä lähtien kaupungin tähän asti voimassa pitämät työväenopetuskurssit lakkautetaan;

käskeä Sosialilautakunnan aikanaan julistaa opiston johtajanvirat avonaisina haettaviksi sekä ryhtyä muihin opiston toiminnan alottamiseksi tarpeellisiin toimenpiteisiin;

vahvistaa tämän oheisen ehdotuksen opiston menosäännöksi; sekä

antaa erityisen valiokunnan toimeksi ottaa tutkittavaksi kysymys rakennuksen teettämisestä työväenopistoa varten ja siinä kohden erittäinkin selvittää, onko tuollainen rakennus, jos se katsotaan olevan rakennettava, niin suunniteltavissa ja laitettavissa, että sitä voi käyttää muihinkin tarkoituksiin.

Lähetekirjat palautuvat tämän mukana.

Rahatoimikamarin puolesta:

Alexis Gripenberg.

Georg Estlander.

Ehdotus Helsingin kaupungin työväenopiston säännöiksi.

1 §.

Helsingin kaupungin työväenopiston tarkoituksena on etusijassa työväestöön levittää yleistä valistusta sekä herättää siinä harrastusta yhteiskunnallista edistystä ja taloudellista vaurastumista koskeviin kysymyksiin.

Opisto toimii suomenkielisenä ja ruotsinkielisenä osastona.

2 §.

Opistossa annetaan opetusta osin yhtäjaksoisina luentosarjoina, johon nähden edellytetään että opiston oppilaiksi ilmoittautuneet henkilöt mahdollisimman säännöllisesti käyvät niillä luennoilla, joita he ovat ilmoittaneet aikovansa kuulla, osin antamalla käytännöllistä ohjausta aineissa, jotka eivät sovellu yleisissä esitelmissä käsiteltäviksi.

3 §.

Opiston toiminta kohdistuu seuraaviin aloihin:

1. *Yhteiskunnallinen ja taloudellinen opetus*: historia, yhteiskuntaoppi, kansantalous ja sosialinen lainsäädäntö.
2. *Eettinen opetus*: etikka, psykologia ja kasvatustoppi.
3. *Luonnontieteellinen opetus*:
  - a) fysikka, kemia, tähtitiede, geologia, maantieto, kasvi- ja eläintiede;
  - b) anatomia, fysiologia ja terveystoppi.
4. *Käytännöllinen opetus*: ainekirjoitus, laskento, kirjanpito, taloustoppi, samariittikurssit y. m.

Opetus on, mikäli mahdollista, järjestettävä huomioon ottamalla työväestön elämän- ja työoloja. Opiston pitää pysyä syrjässä kaikista valtiollisista ja uskonnollisista riidoista.

4 §.

Opiston toiminta on jaettu syyslukukauteen, joka alkaa syyskuun 15 ja päättyy joulukuun 15 päivänä, ja kevätlukukauteen, joka kestää tammikuun 15:stä huhtikuun 30 päivään. Viikottaisen luento- ja opetustuntien luvun määrää Sosiaalautakunta.

5 §.

Opiston osastoja hoitaa sekä ne sen asiat, jotka koskevat yleisen opetussuunnitelman vahvistamista tai muuttamista, opiston yleistä taloudenhoitoa ja rahasaäntöehdotusta, sen käyttämien huoneistojen jakamista sekä taloudenhoitajan ja opiston molemmille osastoille tarpeellisen palvelijaston ottamista, käsittelee Sosialilautakunta.

6 §.

Opiston kumpaistakin osastoa johtaa eri johtajansa, jotka otetaan toimeen kuuden kuukauden irtisanomisen ehdolla.

Johtajaksi valitsee Kaupunginvaltuusto, toimen oltua Lautakunnan julistamana avonaisena haettavaksi, Lautakunnan ehdotuksesta henkilön, jolla on tarpeellinen pätevyys ja muutoin edellytyksiä opiston opetustoiminnan johtamiseen.

Johtaja älköön Lautakunnan luvatta harjoittako muuta virkatoimintaa.

7 §.

Johtajan tulee:

1) hyvissä ajoin ennen lukukauden alkamista laatia ja Sosialilautakunnalle esittää lukukauden luento- ja opetusohjelma sekä Lautakunnalle ehdottaa sopivia luennoitsijoita ja opettajia;

2) muutenkin valmistella johtamaansa opiston osastoa koskevat asiat;

3) opistossa luennoida neljä tuntia viikossa, joista tunneista kuitenkin enintään kaksi saa Lautakunnan luvalla vaihtaa muuhun vastaavaan opetustoimintaan;

4) johtaa ja valvoa opetusta ja järjestystä osastollaan;

5) hoitaa ja kartuttaa osaston käsikirjastoa ja opetusvälineistöä;

6) Lautakunnan hyväksymäin kaavakkeitten mukaan pitää osaston kuulijain ja oppilaiden luetteloja sekä vastaanottaa ja opiston taloudenhoitajalle toimittaa näiden suorittamat maksut;

7) lukuvuoden päättyessä antaa osaston toiminnasta kertomus liitettäväksi Lautakunnan vuosikertomukseen; sekä

8) muutoin edistää toimiston toimintaa, levittää tietoa sen tarkoituksesta ja työtavasta sekä tarvittaessa antaa neuvoja ja ohjeita luennoitsijoille ja opettajille.

Johtaja on oikeutettu opistosta erottamaan kuulijan tahi oppilaan, joka on saattanut itsensä syypääksi järjestyksen tahi hyvän tavan rikkomiseen.

8 §.

Luennoitsijoiksi otetaan etusijassa henkilöjä, jotka ovat suorittaneet tutkinnon yliopistossa tahi muussa korkeakoulussa ja omaavat tarpeellisen luennoimiskyvyn. Luennoitsijoita asetetaan luentosarjaa tahi yksityistä luentoa varten.

Käytännöllisten oppikurssien opettajiksi otetaan siihen toimeen päteviä henkilöjä lukuvuodeksi.

9 §.

Opiston taloudenhoitajan asiana on Sosialilautakunnan silmälläpidon alaisena ja sen päätöksen mukaan huolehtia opistolle tarpeellisista huoneistoista, hoitaa opiston varoja ja kirjanpitoa sekä avustaa osastojen johtajia tulo- ja menosääntöehdotuksen laatimisessa.

10 §.

Maksu kaikkien samalla kielellä pidettävään esitelmään kuulemisesta luentokauden aikana ei saa olla markkaa suurempi. Yhdistyksille ja ammattiosastoille, jotka jäsenilleen ja näiden perheille lunastavat vähintään viisikolmatta lukukausikorttia, myönnetään kahdenkymmenen prosentin alennus. Tilapäiset kuulijat maksavat yksityisestä esitelmästä kymmenen penniä.

11 §.

Opiston vuosikertomukset annetaan lukuvuosittain lähinnä seuraavan toukokuun kuluessa. Taloudenhoidosta tehdään kuitenkin tili kalenterivuositain, ja on Sosialilautakunnan lähetettävä tili todisteineen Rahatoimikamariin ensiksi tulevan tammikuun kuluessa.

12 §.

Sosiaalilautakunnan tulee vuosittain syyskuun kuluessa Rahatoimikamariin lähettää opiston meno- ja tulosääntöehdotus ensintulevaksi kalenterivuodeksi.

Ehdotus Helsingin kaupungin työväenopiston menosäännöksi.*Ruotsinkielinen osasto:*

Johtajan palkkio	Smk	4,000: —	
Palkkioita luennoista (à 20—25 markkaa)	»	3,200: —	
Laulunjohtaja, palkkiota	»	1,000: —	
Piirustuksenopettaja, s:n	»	500: —	
Erinäiset tuntiopettajat, s:n	»	2,000: —	
Sekalaista	»	200: —	10,900: —

Suomenkielinen osasto:

Johtajan palkkio	Smk	5,000: —	
Palkkioita luennoista (à 20—25 markkaa)	»	7,800: —	
Laulunjohtaja, palkkiota	»	1,300: —	
Piirustuksenopettaja, s:n	»	500: —	
Erinäiset tuntiopettajat, s:n	»	4,500: —	
Sekalaista	»	400: —	19,500: —
	Smk	— —	30,400: —

Yhteisiä menoja:

Taloudenhoitajan palkkio	Fmk	600: —	
Huoneistojen vuokra, arviolta	»	15,000: —	15,600: —
Yhteensä	Smk	— —	46,000: —

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Kun Työväenasiain lautakunnan tekemä esitys ylempäin työväenkurssien muodostamisesta työväenopistoksi par'aikaa on Kaupunginvaltuuston käsiteltävänä, on suomenkielisten työväenkurssien toimikunta, jonka mielestä asia on erittäin tärkeä, tahtonut Valtuustolle lausua mielensä muutamista sen yhteydessä olevista seikoista. Mainittuun työväenopiston aikaansaaminen, niin pian kuin mahdollista, olisi toimikunnan mielestä erittäin suotava, koska kurssien nykyistä järjestelyä ei voida pitää muuna kuin väliaikaisena, eikä se suinkaan kaikin puolin voi tyydyttää tämäntapaisen opetuksen tarvetta. Työväenopistoa varten ehdotettu rakennus tulee tietysti vaatimaan jonkun verran suuria kustannuksia, mutta ne eivät suinkaan tule olemaan hukkaan menneitä, ja kun kerta asiaan ryhdytään, on rakennushanke suoritettava sillä tavalla, ettei rakennusta sitte kohta huomata riittämättömäksi. Rohkenemme siitä syystä huomauttaa, että työväenasiain lautakunnan esitykseen liitetyt piirustukset, jotka ovat ensin puheena olleita melkoista pienemmät, huomioonottamalla suomenkielisten kurssien osanottajien lukua viime vuosina, eivät näytä sisältävän täysin riittävän suuria luentosaleja ja luokkahuoneita, eikä luulisi rakennuksen kustannusten kovinkaan suuresti nousevan, jos rakennusta kummastakin päästä pitentämällä parilla metrillä luokkahuoneita tehtäisiin suuremmiksi. Missään tapauksessa ei mikään opiston huoneuston vähentäminen nyt enää saisi tulla kysymykseen, koska siitä ehdottomasti olisi seurauksena, että rakennus kohta alusta ei tyydyttäisi kohtuullisiakaan vaatimuksia. Mitä rakennuksen paikkaan tulee, pyytää toimikunta, koska kuuluu tehdyn ehdotuksia sen siirtämisestä kauvemmas kaupungin laitaseuduille, huomauttaa että tämä olisi sängen valitettavaa, sillä tässä suhteessa on jo olemassa pitkän-aikaista kokemusta. Ne opetuskurssit, joita esim. useina vuosina on pidetty Hermanissa, osoittautuivat juuri syrjäisen paikan takia onnistumattomiksi eivätkä voineet koota riittävää kuuliakuntaa ympärilleen, jonka tähden niistä täytyi luopua. Sitäpaitsi, jos huoneusto on kaupungin toisessa laidassa, olisi matka toisista osista luonnottoman pitkä. Toimikunta sentähden lämpimästi kannattaa työväenasiain lautakunnan ehdotusta, jonka mukaan opisto myöskin tulisi niille seuduille, jonne kuuliakunta jo ennestään on tottunut tulemaan opetusta saamaan. Ryhtymättä lähemmin tarkastamaan työväenasiain lautakunnan ehdotusta työväenopiston ohjesäännöiksi, pyytää toimikunta huomauttaa, että sääntöjen 3 §:stä puuttuvat kirjallisuuden ja taiteiden historia, jotka oppiaineet ovat osottautuneet sopiviksi ja suosituiksi aineiksi. 12 §:ään nähden on toimikunnan enemmistö sitä mieltä, ettei työväenopetuksesta olisi vaadittava mitään korvausta.

Helsingissä, toukok. 8 p:nä 1913.

Suomenkielisten Työväenkurssien Toimikunnan puolesta:

K. Grotenfelt.

Eemeli Kunnas.

Herroille Helsingin kaupungin Valtuusmiehille.

Työväenasiain lautakunnan tekemän, työväenopiston perustamista Helsinkiin koskevan ehdotuksen ja Rahatoimikamarin siitä antaman, sanomalehdissä kerrotun lausuntoehdotuksen johdosta pyytää Helsingin kaupungin ylempäin ruotsinkielisten työväenopetuskurssien Toimikunta lausua seuraavaa:

Työväenopiston vastaiseen paikkaan nähden yhtyy Toimikunta Työväenasiain lautakunnan edellä mainitussa mietinnössä tehtyyn ehdotukseen että opisto sijoitettaisiin yhdennentoista kaupunginosan kortteliin N:o 301 b. Tämä paikka sijaitsee nimittäin vilkkaan liikennekeskustan vierellä, jonka läheisyydessä jo ennestään on moniaita työväestöä varten aiottua rakennuksia, niinkuin Työväen säästöpankki ja Kansantalo. Lisäksi opisto, jos se rakennetaan mainittuun kortteliin, saisi erittäin keskeisen paikan niihin kaupunginosiin nähden, joissa työväestöä etusijassa asuu, nimittäin Tokankadun ja Ruoholahden seuduilla sekä Kalliossa ja Hermannissa. Erittäin mukavasti opisto niinkään sijaitsisi myöskin Töölön kaupunginosain asukasten käytettäväksi, sittenkun Eläintarhaan on tehty uudet liikenneväylät. Jos sitä vastoin opisto sijoitettaisiin kortteliin N:o 345 Helsingin- ja Franzéninkadun välille yhdenteentoista kaupunginosaan, sijaitsisi se niin loitolla varsinaisesta kaupungista, että sikäläinen väestö tuskin saisi tilaisuutta toivottavassa määrässä käyttää hyväkseen opiston tarjoomaa opetusta. Tämä käy jo selville siitä, että matkaa Hakaniemen torilta kortteliin N:o 345 on $1\frac{1}{2}$ km, joten sinne esimerkiksi Tokankadulta on matkaa noin 5 km. Kun suuri osa nykyisten kurssien osanottajista on kauppa-apulaisia ja kotiteollisuustyöntekijöitä, joiden työpäivä tavallisesti päättyy vasta klo 7 jälkeen i. p., kävisi heidän vaikeaksi ajoissa ehtiä opistoon. Raitiotien käyttäminen taas tuotaisi tuntuvan menon monellekin kuulijalle, koska varmaankin moni miltei joka päivä haluaisi käydä opistossa ottaakseen osaa sen kursseihin ja esitelmiin. Sitä paitsi lähiaikoina varmaan vaikuttaisi haitallisesti kuulijain lukuisuuteen sekin seikka, että opisto viimeksi mainitun ehdotuksen mukaan tulisi sijoitettavaksi osittain vielä rakentamattomaan ja tasoittamattomaan kaupunginosaan. Kaikkien näiden seikkain johdosta rohkenee työväenopetuskurssien Toimikunta Herroille Kaupunginvaltuusmiehille esittää, että työväenopistoa varten luovutettaisiin tontti korttelista N:o 301 b.

Edelleen saa Toimikunta toivomuksenaan lausua, että ruotsinkielinen luentosali ja ruotsinkieliset luokkahuoneet sijoitettaisiin samaan kerrokseen ja että ruotsinkielisiä kurssilaisia varten laitettaisiin eri päällysvaatehuoneet. Näyttämön laittaminen luentosaliin niinkään olisi erittäin toivottava, koska muutoin kävisi vaikeaksi iltamissa esittää lauluja soittonumeroja sekä teatterikappaleita ja kansantansseja.

Työväenasiain lautakunnan laatimaan vastaisen työväenopiston sääntöehdotukseen nähden pitää Toimikunta toivottavana seuraavia muutoksia:

3 §:n 4 momenttiin olisi «ainekirjoituksen» sijaan pantava «äidinkieli ja muut kielet», niinkuin maamme muissakin työväenopistoissa on laita.

Kun niiden yhdistysten joukossa, jotka 5 §:n mukaan ovat oikeutetut valitsemaan jäseniä ruotsinkielisen osaston johtokuntaan, Perustuslailliseen työväenyhdistykseen, joka on kaksikielinen eikä ehdotuksen mukaan saisi valita jäsentä suomenkielisenkään osaston johtokuntaan, kuuluu varsin vähän jäseniä ja sen tulevaisuus on epävarma, ei Toimikunnan enemmistön mielestä ole syytä sille myöntää mainittua etua, vaan tulisi Svenska Arbetarföreningen yhdistyksen saada, samoinkuin Helsingin Työväenyhdistykseen nähden on ehdotettu, valita kaksi jäsentä johtokuntaan. Samaten on Toimikunnan enemmistö sitä mieltä että, kun Kaupunginvaltuustolla on oikeus valita kaksi edustajaa ja ainakin toiseksi näistä tavallisesti valittaisiin joku Kansakoulujohtokunnan jäsen tai muu kansakouluoloihin perehtynyt henkilö, Kansakoulujohtokunnalle ei olisi myönnettävä oikeutta täyttää yhtä sijaa johtokunnassa. Sen sijaan pitäisi Toimikunnan mielestä ruotsinkielisten raittiusseurain saada valita yksi jäsen osaston johtokuntaan.

8 §:än nähden on toimikunta, äänestettyään, päättänyt lausua, ettei olisi syytä panna epäamättömäksi ehdoksi, että johtajan pitää olla saavuttanut yliopistollinen oppiarvo, koska voisi sattua, että kaikin puolin sopivaa henkilöä ei voitaisi mainitun ehdon johdosta valita johtajaksi.

Johtajan opetusvelvollisuutta koskevaan 9 §:n 4 momentin säännökseen nähden on Toimikunta sitä mieltä, että olisi onnellisempaa, jos osaston johtokunnalle suotaisiin suurempi vapaus johtajan luennoimisopetusvelvollisuuden määräämiseen nähden.

Saman 9 §:n 5 momenttiin olisi johtokunnan mielestä lisättävä «että johtaja on velvollinen osaston johtokunnan antamain tarkempain määräysten mukaan olemaan opistossa saapuvilla sinä aikana kun opetusta jaetaan».

Kun vastamainitussa momentissa säädetään, että johtajan on valvottava järjestystä osastollaan, käy 9 §:n viimeisen lauseen haitatta poistaminen.

Mitä vihdoin menosääntöehdotukseen tulee, saa Toimikunta huomauttaa, että se ylipäättään näyttää niukanlaiselta ja että erittäinkin vahtimestarin ja talomiehen palkat tuntuvat liian alhaisilta, koska edellyttää täytyy, että heidän aikansa kokonaan kuluu opiston palvelukseen.

Helsingissä, toukokuun 4 päivänä 1913.

Helsingin kaupungin ylempäin ruotsinkielisten työväenopetuskurssien Toimikunnan puolesta:

J. M. Granit.

Puheenjohtaja.

Johannes Qvist.

Sihteeri.

HELSINGIN
RAHATOIMIKAMARI.

Ehdotus viidennentoista kaupunginosan kaupunginasemakaavaksi.

Toukok. 8 p:nä 1913.

N:o 322.

Sittenkun Rahatoimikamari kirjelmässä huhtikuun 15 päivältä 1912 N:o 230 oli Kaupunginvaltuustolle antanut ehdotuksen Meilahden itäosan sekä neljännen-toista kaupunginosan rajakkaisten alueiden ynnä Greijuksen kaupunginasemakaavaksi, päätti Valtuusto seuraavan toukokuun 14 päivänä, Kamarin tekemään ehdotukseen myöntyen, antaa kaupungin yleisten töiden Hallituksen toimeksi, huomioon ottamalla Rahatoimikamarin mainitussa kirjelmässä esittämiä näkökohtia, laatia sekä Valtuustolle toimittaa kaksin kappalein tehty lopullinen ehdotus mainitun alueen kaupunginasemakaavaksi.

Tätä tehtävää täyttääkseen on Hallitus nyttemmin laatinut sekä Kamariin antanut tuollaisen ehdotuksen kirjelmässä viime huhtikuun 4 päivältä, jonka kirjelmän ohessa seuraa kaupunginasemakaava-arkkitehdin asiassa laatima promemoria. Näistä asiakirjoista näkyy, että Kamarin esittämät näkökohdat nyttemmin on otettu huomioon, paitsi mitä ehdotettuun Munkkiniemenkadun laajennukseen tulee, joka katu on esillä olevassa ehdotuksessa pysytetty saman levyisenä kuin aikaisemmassa ehdotuksessa, ja on syyt tähän tarkemmin mainittu kaupunginasemakaava-arkkitehdin prememoriassa.

Mitä taas tulee kysymykseen erityisen rakennusjärjestyksen laatimisesta puheenalaisia kaupunginosia varten, ehdottaa Hallitus sen jätettäväksi siksi, kunnes Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt uudistettavana olevan yleisen rakennusjärjestyksen kaupungille.

Asiaa käsitellessään on Kamari katsonut olevan kaikissa pääkohdissa puoltaminen Hallituksen tekemää ehdotusta; kuitenkin on Kamari ehdotuksen koskettain kaupunginosain rajoihin nähden pitänyt tarpeellisena vähäisiä muutoksia. Hallituksen ehdottama viidennentoista kaupunginosan raja käy yhteen sen rajan kanssa, mikä on nähtävänä painettuun mietintöön N:o 31 vuodelta 1912 liittyvässä kartassa. Kun Kamari kuitenkin on tullut siihen käsitykseen, että puheenalainen kaupunginosa vastedes tulisi liian laaja, jos siihen myös otettaisiin Meilahden länsipuoli, josta suurin osa nykyään on luovutettuna vuokralla huvilapaikoiksi, on Kamari arvellut olevan ehdottaminen, että kaupunginosan rajat vedettäisiin Nimrodin-

katua, Toivolankatua, Tilkkatietä, Snellmaninkatua, Läntistä Viertotietä korttelin 606 länsipuolitse, Florantietä sekä Nimrodinkadun jatkoa pitkin Viertotien koillispuolitse. Täten kaikki esillä olevaan kaupunginasemakaavaan merkityt uudet korttelit kuuluisivat samaan kaupunginosaan, joka kooltaan olisi paremmin kolmannen- ja neljännenosaista kaupunginosan mukainen. Nämä rajat on Kamarin toimesta myös merkitty esillä olevaan ehdotukseen.

Puheenalaisessa kaupunginosassa olevain tonttien luovutusmuotoon nähden huomautettiin Kamarin edelliseen lausuntoon liitettyssä kaupunginasemakaava-arkkitehdin promemoriassa, että jotkut tontit ehkä kävisi antaminen vuokralle. Kamari kuitenkin jo vastamainitussa lausunnossaan sekä mietinnössään kaupunginmaan vastaisesta käyttämisestä sitä rakennettavaksi luovuttaessa (Pain. asiakirj. N:o 36 vuodelta 1912) esittämistään syistä puolsi tonttien myyntiä, ja kun Kamarilla ei ole ollut aihetta muuttaa mieltään tässä kohden, saa Kamari, siihen viitaten mitä mainituissa lausunnoissa on esitetty, toistaa ehdotuksensa että puheenalaiset tontit luovutettaisiin täysin omistusoikeuksin.

Niinkuin mainittiin ehdottaa Hallitus että puhenalaisen kaupunginosan rakennusjärjestyksen laatiminen saisi jäädä siksi, kunnes uudistettavana oleva kaupungin rakennusjärjestys on saavuttanut Valtuuston hyväksymisen. Tätä ehdotusta on Kamari katsonut olevan sitä suuremmalla syyllä puoltaminen, kun puheenalaisen kaupunginosan erikoinen rakennusjärjestys eräiltä kohdin ehkä on tonttien luovutusmuodon varassa.

Lopuksi saa Kamari mainita, että Terveystieteiden lautakunta antamassaan lausunnossa ei ole havainnut ehdotuksen aiheuttavan muistuttamista.

Edellä lausutun johdosta saa Rahatoimikamari kunnioittaen esittää Herrain Kaupunginvaltuusmiesten päätettäväksi

että esillä oleva viidennentoista kaupunginosan kaupunginasemakaavan ehdotus hyväksytään ;

että ehdotukselle hankitaan asianmukainen vahvistus ; sekä

että tontteja puheenalaisesta kaupunginosasta on käytettäväksi luovutettava myymällä.

Rahatoimikamarin puolesta :

Alexis Gripenberg.

K. Rein.

HELSINGIN KAUPUNGIN
YLEISTEN TÖIDEN HALLITUS.

*Helsingissä,
 huhtik. 4 p:nä 1912.*

Helsingin Rahatoimikamarille.

N:o 126.

Sittenkun Rahatoimikamari pöytäkirjanotteella toukokuun 30 päivältä 1912 oli ilmoittanut Kaupunginvaltuuston saman kuukauden 14 päivänä myöntyneen Rahatoimikamarin kirjelmässä ensiksi mainitun kuukauden 15 päivältä N:o 230 esitettyyn anomukseen että Valtuusto hyväksyisi Hallituksen laatiman ehdotuksen Meilahden itäosan ja sen rajakkaisten 14 kaupunginosain alain kaupunginasemakaavaksi, on Hallitus lopullisesti vahvistettaviksi teettänyt tämän oheiset mainittujen alueiden asemakaavat.

Sen lisäksi mitä Hallitus Rahatoimikamariin antamassaan kirjelmässä tammikuun 12 päivältä 1912 on mainituista asemakaavoista lausunut, on Hallitus katsonut olevan ilmoittaminen, että ne poikkeavat Kaupunginvaltuuston tutkittaviksi aikaisemmin alitetuista asemakaavoista sikäli, että niiden laadinnassa on pääkohdissa otettu huomioon Rahatoimikamarin edellä mainitussa kirjeessä esitetyt näkökohdat. Ainoastaan mitä tulee Rahatoimikamarin ehdotukseen Munkkiniemenkadun leventämisestä, ei Hallitus ole katsonut voivansa tehdä mainittavaa muutosta tuohon katuun, koska sen leventäminen olisi vaatinut perinpohjin muuttamaan melkoisia osia alkuperäistä, pääasiassa hyväksyttyä ehdotusta, niinkuin tämän oheisessa kaupunginasemakaava-arkkitehdin antamassa promemoriassa mainitaan.

Mitä taas puheenalaisen alueen rakennusjärjestykseen tulee, on Hallitus kirjeessä Rahatoimikamarille tammikuun 12 päivältä 1912 esittänyt ne periaatteet, joille lopullinen rakennusjärjestys näyttää olevan rakennettava, mutta koska kaupungin yleinen rakennusjärjestys paraikaa on perinpohjin uudistettavana sekä ehdotus on tehty erinäisten sellaisten säännösten panemisesta siihen, jotka pääasiallisesti soveltuisivat myöskin tässä puheena olevan kaupunginosan oloihin, on Hallitus tullut siihen käsitykseen, että erikoissäännösten laatiminen Meilahden aluetta varten olisi jätettävä toistaiseksi ja kunnes Kaupunginvaltuusto puolestaan on hyväksynyt uuden yleisen rakennusjärjestyksen ehdotuksen.

Asiassa esiintuomainsa näkökohtain nojalla saa Hallitus kunnioittaen esittää, että

Rahatoimikamari hyväksyisi esillä olevan kaupungin asemakaavaehdotuksen sekä puoltaisi sitä Kaupunginvaltuuston vahvistettavaksi, jota vastoin Meilahden alueen rakennusjärjestyksen laatiminen saisi jäädä toistaiseksi.

G. Idström.

Bertel Jung.

A. L. von Knorring.

Helsingin kaupungin yleisten töiden Hallitukselle.

Promemoria,

Meilahden uuden kaupungin asemakaavan alkuperäisiä piirustuksia koskevassa asiassa.

Sittenkun Hallitus Kaupunginvaltuuston päätöksen johdosta oli saanut toimekseen, Rahatoimikamarin esittämiä näkökohtia huomioon ottamalla, laatia lopullisen ehdotuksen puheenalaiseksi asemakaavaksi, on Hallitus käskenyt allekirjoittaneen tehdä tämä työ. Tätä noudattaakseni saan antaa edellä mainitun suunnitelman kaksin kappalein sekä Rahatoimikamarin toivomiin, alkuperäiseen ehdotukseen tehtäviin vähäisiin muutoksiin nähden lausua seuraavaa:

Mitä ensinnä tulee Rahatoimikamarin toivomukseen että L. Viertotietä ja Toivolankatua levennettäisiin, on tässä kohden tarpeelliset muutokset käynyt haitatta tekeminen kaupungin asemakaavaa piirtäessä. — Sitä vastoin olisi täytynyt tuntuvasti uudestilaatia suuria kaupungin asemakaavan osia jotta olisi käynyt Munkkiniemenkadun pitkin pituuttaan laajentaminen 30 metrin levyiseksi, niinkuin Kamari «esimerkiksi» oli ajatellut tämän kadun tehtäväksi. Tämä johtuu, mikäli kadun itäisintä osaa koskee, siitä että katu tältä kohden kulkee muiden tärkeiden liikenneväylien sangen taajaan leikkaaman alueen halki, mistä seuraa että, jos Munkkiniemenkatua levennettäisiin niin tuntuvasti kuin on ehdotettu, asemakaavaa muutoin muuttamatta, tulisivat kadun itäisimmässä päässä sijaitsevat korttelit ja rakennuspaikat liian suipot ja matalat sekä olisivat sen johdosta osin miltei aivan kelvottomat rakennustarkoituksiin. Mitä tulee nyt suunnitellulla alueella olevaan mainitun kadun länsipuoleen, niin mainittakoon, että siihen vain töintuskin käy teettäminen minkäänlaista tietä, syystä että on noin 20 metrin korkuiselta ylänneeltä yhtäkkiä laskeuduttava jyrkkää kallioseinää pitkin notkelmaan, joka kohoaa noin 7 metriä merenpinnasta. Nämä vaikeudet lisääntyvät sikäli kuin katu leviää, koska silloin täytyy kadun alapuoli rakentaa monta metriä korkealle vallille ja sen ylälaita louhia vuoreen. Kun tällainen leventäminen ei ainoastaan tuottaisi suuria kustannuksia, vaan myös olisi epäkäytännöllinen, koska se vaikeuttaisi puheenalaisen kadunpuoliskon ja sen viereisten tonttien välistä kulkuyhteyttä ja kun siten syntyisi esteettiseltäkin kannalta katsoen varsin vähän silmiä hivelevä laite, ja kun toiselta puolen Munkkiniemenkadun, sittenkun se aikaan ulotetaan Munkkiniemensiltaan, täytyy tehdä suuri kaarros korkean vuoren ympäri ja katu tämän mutkan johdosta voi liikenneväylänä saada ainoastaan paikallista merki-

tystä eikä, niinkuin Meilahden- — Toivolankatu, L. Viertotie tai Snellmaninkatu, ole suuren kauttakulkuliikenteen välittäjänä, en voi pitää kadun leventämistä puoltavia syitä niin vakuuttavina, että ne mitenkään vastaisivat tuollaisesta muutoksesta johtuvia haittoja. — Tästä syystä ja kun tuollainen muutos, mitä kadun sekä itä- että länsipuoleen tulee, vaatisi sangen laajaperäisesti tutkimaan kadun viereisiä kortteleja, en ole katsonut, kun kaupunginviranomaiset muutoin ovat hyväksyneet asemakaavan, olevani oikeutettu leventämään Munkkiniemenkatua ja siten muuttamaan suuria osia esillä olevaa kaupungin-
asemakaavaa.

Tämän ilmoittaen saan kunnioittaen pyytää, että Hallitus puoltosanansa kera lähettäisi asianomaisille asemakaavan siinä kunnossa kuin se nyt on. — Helsingissä, huhtikuun 4 päivänä 1913.

Bertel Jung.

Valiokunnan mietintö ehdotuksineen kaupungin osalle tulevain Helsingin Anniskeluosakeyhtiön 1912 vuoden voittovarain jakamiseksi.

Sittenkun Kaupunginvaltuusto viime maaliskuun 11 päivänä oli antanut allekirjoittaneiden toimeksi tehdä Valtuustolle ehdotus kaupungin osalle tulevain Helsingin Anniskeluosakeyhtiön viimevuotisten voittovarain jakamiseksi, saamme täten antaa seuraavan mietinnön ehdotuksineen asiasta, samalla ilmoittaen, että allekirjoittanut Rosenqvist ulkomaamatkan johdosta on ollut estetty ottamasta osaa tämän ehdotuksen tarkistamiseen.

Saamamme ilmoituksen mukaan on edellä mainittu voittovarain osuus 414,420 markkaa 76 penniä, joka rahamäärä onkin Rahatoimikonttoriin toimitettu. Vertailun vuoksi mainittakoon, että vastaava osuus vuodelta 1911 oli 329,761 markkaa 44 penniä. Käytettävänä olevista voittovaroista on Kaupunginvaltuusto joulukuun 10 päivänä 1912 myöntänyt Helsingin Anniskeluosakeyhtiölle Korkeasaarella ja Seuraasaarella olevain yhtiön laitosten voimassapitoon vuonna 1913 kaupunginkassasta ennakolta maksetun määrärahan 35,000 markkaa.

Vuodelta 1912 on voittovaroja	Smk 414,420: 76
Kun Kaupunginvaltuusto tästä määrästä jo on käyttänyt	
edellä mainitut	» 35,000: —
on siis nyt jällellä Valtuuston jaettavaksi	Smk 379,420: 76

Valiokunta käy seuraavassa selostamaan tehtyjä hakemuksia, jotka ovat erikseen lueteltuina mietinnössä jällempänä seuraavassa yleiskatsauksessa. Nämä hakemukset ovat Kaupunginvaltuuston aikaisemmin määääämän menettelyn mukaisesti olleet asianomaisten hallitusten ja lautakuntain valmistelevasti tutkittavina.

N:ojen 1—19 kohdalla luetellut hakemukset tarkoittavat *Kansanlastentarhain johtokunnan* valvonnan alaisia yrityksiä. Hakemuksista 1—14 on Johtokunta antanut seuraavan yleislausunnon:

«Johtokunnalle annetussa, Kaupunginvaltuustolle osotetussa kirjelmässä, joka pannaan tämän oheen, ovat kaupungin avustamain kansanlastentarhain johtajattaret

pyytäneet Valtuuston kuluvan vuoden vakinaiseen rahasääntöön paneman 150,000 markan määrärahan lisäksi voittovaroista lisäystä kaikkiaan Smk 24,788:50, eli kansanlastentarhoille pyydetyn ja Valtuuston täksi vuodeksi myöntämän rahamäärän välisen erotuksen.

Johtokunta, joka jo viime syksynä, jolloin kansanlastentarhain johtajatarten avustusanomukset Johtokunnan toimesta annettiin Kaupunginvaltuustolle, katsoi olevan puoltaminen myönnettäväksi hakemuksissa mainittua rahamäärää, on nyttemmin kansanlastentarhoja valvomaan asetetun tarkastajan välityksellä voinut likemmältä tutustua niiden toimintaan ja tarpeisiin, ja voi Johtokunta sen perusteella vahvistaa oikeaksi käsityksensä että johtajatarten menolaskelmat on laadittu mahdollisimman tarkkaa säästäväisyyttä ja huolekkuutta noudattaen, niin mitä tulee vanhempain ja nuorempain opettajatarten palkkaukseen kuin muihinkin menoihin. Viime syksynä anoton avustusmäärän vähennys kohtaa etusijassa lastentarhoissa toimivien opettajatarten palkkamääriä, jotka, ellei nyt pyydettyä lisämäärärahaa myönnetä, pysyisivät tasolla, joka ei näy olevan kaupungin arvon mukainen. Ovathan nämä opettajatartet vuosikausia uhrautuvalla työllä, moni aivan palkattakin, pitäneet puheenalaisia laitoksia voimassa erittäin tukalissa taloudellisissa oloissa.

Johtokunta sentähden rohkenee toivoa, että Valtuusto, silmällä pitäen tässä esiintyvää, huomiota ansaitsevaa tarvetta, hyväksyisi kaupungissa työskenteleväin kansanlastentarhain johtajatarten tekemän, tämän oheisen pyynnön S:markan 24,788:50 suuruisen lisämäärärahan myöntämisestä Anniskeluosakeyhtiön viimevuotisista voittovaroista.»

Kansanlastentarhain johtokunnan mainitsema, lastentarhain johtajatarten Johtokunnalle antama kirjelmä on seuraavaa sisällystä :

«Kuluvan vuoden menosäännössä on kansanlastentarhain kustannuksiin osoitettu rahamäärä, joka on Smk 24,788:50 vähempi allekirjoittaneiden johtajatarten laskelmain mukaan mainittuun tarkoitukseen tarvittavaa määrää. Asiaa käsitellessä Rahatoimikamarissa, jonka ehdotuksen Kaupunginvaltuusto hyväksyi, tunnustettiin oikeiksi ne näkökohdat, joita me olimme noudattaneet laskiessamme kansanlastentarhain kunnossapitokustannuksia, mutta erinäisten, perustelmissa tarkemmin mainittujen seikkain johdosta Rahatoimikamari ei katsonut olojen vielä olevan kyllin selvitetty, vaan piti kansanlastentarhain Johtokunnan rahasääntöehdotusta väliaikaisena, minkätähden Kamari ehdotti myönnettäväksi 150,000 markan määrärahan, joka tosin oli Smk 24,788:50 vähempi Johtokunnan ehdottamaa määrää, mutta toiselta puolen kuitenkin tuntuvasti suurempi mainittuun tarkoitukseen aikaisemmin myönnettyjen määrärahaain kokonaissummaa. Kansanlastentarhain voimassapitoon aikaisemmin myönnetty määrärahat ovat nimittäin kaikkiaan nousseet 135,500 markkaan. Tässä on Rahatoimikamarilta kuitenkin jäänyt huomaamatta se seikka, että meidän ehdotuksessamme on entistä suurempi luku lapsia sekä että olemme

yleisön uhraavaisuuteen vetoomalla saaneet ylimääräisiä varoja täyttääksemme pienempiä vajauksia, jommainen keino ei Rahatoimikamarin mielestä enää sovi kaupungin ruvettua takaamaan kansanlastentarhain voimassapidon.

Meidän sitoumustemme täyttämiseen sekä jo aikaisemmin vuokrattujen huoneistojen vuokranmaksuun että opettajatarten ja palvelijaston palkkoihin nähden ja myös lasten ruokinnan jatkamiseen yhtä laajasti kuin tähänkin asti on Kaupunginvaltuuston myöntämä määräraha riittämätön, minkätähden kunnioittavimmin pyydämme, että meille Anniskelu- ja Vähittäismyynti O. Y:n voittovaroista kuluvaksi vuodeksi myönnettäisiin S:markan 24,788: 50 lisämääräraha jaettavaksi oheen pannun kustannusarvion mukaisesti niin, että eri lastentarhat saisivat seuraavat määrät:

Sörnäsän kansanlastentarha	Smk	4,171:—
Hermannin ruotsinkielinen kansanlastentarha	»	1,864:—
Hermannin suomenkielinen	»	2,554:—
Tuokolan kaksikielinen	»	1,153: 50
Kallion ruotsinkielinen	»	2,824:—
Kallion suomenkielinen	»	1,112:—
Töölön ruotsinkielinen	»	1,727:—
Töölön suomenkielinen	»	1,360:—
Vladimirinkadun 21 ruotsinkielinen	»	1,081:—
Kansakoulukadun 1 suomenkielinen	»	1,579:—
Kivenhakkaajakadun 3 suomenkielinen	»	1,799:—
Sepänkadun 13 ruotsinkielinen	»	1,037:—
Korkeavuorenkadun 1 suomenkielinen	»	1,875:—
Fredrikserin kaksikielinen	»	652:—
<u>Yhteensä Smk</u>		24,788: 50»

Kansanlastentarhain johtokunnan lausunto hakemuksesta N:o 15 kuuluu seuraavasti:

«Kansanlastentarhain johtokunnalle ovat Hermannin suomenkielisen lastentarhan johtajattaret, neidit Vuorenheimo ja Borenius, antaneet Valtuustolle osotetun anomuksen 3,500 markan suuruisen määrärahan myöntämisestä lastenseimen perustamiseksi mainittuun lastentarhaan sekä pieniä että lastentarhaikäisiä lapsia varten, joita ensinmainittuja hoidettaisiin päivän mittaan, jälkimäisiä aamuisin ennen varsinaisen lastentarhatoiminnan alkamista.

Niinikään on Vaivaishoitohallitus kirjelmässä helmikuun 3 päivältä 1913 pyytänyt johtokunnan myötävaikutusta siihen, että kansanlastentarhat velvoitettaisiin nykyisen toimintansa lisäksi klo 1/2 7:stä aamulla huoneistoissaan antamaan sijaa ja hoitoa sellaisten köyhäin äitien lapsille, joiden on pakko elatukseksi päivin työskennellä kodin ulkopuolella.

Kun tuollaisten osastojen laittaminen lastentarhoihin edellyttää sekä valmistavia toimenpiteitä että myös uusia määrärahoja, ja toiselta puolen näyttää olevan likellä tarjona, että niiden huoneistot käytetään tuollaiseen tarkoitukseen, on johtokunnan mielestä erittäin hyvin harkittua, että Hermannin lastentarhalle, missä köyhäin lasten luku on suuri, koetteeksi myönnettäisiin määräraha tuollaisen osaston perustamista varten, erittäin kun tämä lastentarha ensi syksynä muuttaa omaan taloonsa, jonka helposti kävisi sisustaminen puheenalaista tarkoitusta varten.

Johtokunta pyytää tällä perusteella puoltaa myöntymistä puheenalaiseen hakemukseen.»

N:o:jen 16—19 kohdalla luetelluista hakemuksista on Kansanlastentarhain johtokunta antanut seuraavan lausunnon:

«Näistä hakemuksista tarkoittaa kaksi, nimittäin neiti Lydia Wendellin y. m. Töölönkadun 47 työtuvan sekä neiti B. Hannénin samallinen anomus Korkeavuorenkadun 1 työtuvan puolesta tekemä laitoksia, joiden toiminta on tunnustettu yleishyödylliseksi ja jotka jo useana vuonna ovat saaneet kannatusta kaupungilta. Näyttää sentähden tarpeelliselta, että kaupunki edelleen kannattaa näitä työtupia samassa määrässä kuin tähänkin asti.

Kolmas hakemus, jonka tekijä on rouva N. Krogerus, tarkoittaa laitosta, joka jo on ollut jonkun aikaa toiminnassa ja jota tähän asti on pidetty voimassa yksinomaan yksityishenkilöjen antamalla avustuksella. Puheenalaisen laitoksen työohjelma on pitemmälle kehitetty kuin molempain ensiksi mainittujen työtupain. Rouva Krogerus on tutkinut työtupain työmenettelyä ja järjestystä Tukholmassa, missä näillä laitoksilla on huomattava sija alempain kansanluokkain hyväksi tarkoitettussa menestystyössä, ja hän haluaa tähän malliin järjestää täkäläisen työtupansa, minkä johdosta hän myös on anonut hiukan runsaampaa määrärahaa.

Johtokunnalla ei ole käytettävänään ammattitietoja tällä alalla, joka käsittää aivan toisenlaatuista toimintaa kuin lastentarhoilla on. Mutta kun on johtokunnalle tunnettua, että Tukholman työtuvat ovat toimineet hyvällä menestyksellä, erittäinkin kerjuun ehkäisemiseksi kasvavan nuorison keskuudessa, ei johtokunta epäile puoltaa mainitun määrärahan myöntämistä, varsinkin kun hakija asiakirjain oheen panemillaan todistuksilla on näyttänyt kykenevänsä ohjaamaan sen ikäisiä lapsia, joista tässä on puhe.

Lopuksi on Kaupunginvaltuusto vaatinut johtokunnan lausuntoa kysymyksestä, joka koskee määrärahan myöntämistä kuuromykkäin lastentarhaan Perämiehenkadun 12:ssa yhdistetylle kuuromykkäin lasten asumalaitokselle. Kansanlastentarhain tarkastaja, neiti Gahmberg, on johtokunnan toimenannosta käynyt mainitussa laitoksessa ja havainnut sen hyvin järjestetyksi sekä tyydyttävässä kunnossa olevaksi. Tältä kannalta katsoen siis laitos ansaitsisi avustusta kaupungilta.

Todettiin kuitenkin, että useimmat tässä lastentarhassa työskentelevät lapset asuvat omissa kodeissaan kaupungissa ja että tämän johdosta laitoksen hoidok-

keina olevista yhdeksestä lapsesta ainoastaan kaksi oli kotoisin Helsingin kaupungista, muut 7 sitä vastoin muista kunnista. Toimintavuonna 1911—1912 olivat vastaavat numeroluvut 3 ja 4. Yleensä maksavat kunnat näiden hoidokkien puolesta 20—25 markkaa kuukaudessa, elleivät lasten vanhemmat suorita maksua. Helsingin kaupunkikin on kasvatuslautakunnan välityksellä suorittanut laitokselle maksun varattomain hoidokkien puolesta.

Edellä mainittujen seikkain johdosta katsoo johtokunta olevan Kaupunginvaltuuston tutkittavaksi kunnioittaan jättäminen, onko kaupungin käytettävissä olevilla varoilla kannatettava vastamainittua laitosta, jonka tarkoitus sinänsä epäilemättä on suurta tunnustusta ansaitseva.»

Kansanlastentarhoille anottuihin rahamääriin nähden on huomattava, että siinä valiokunnassa, joka Kaupunginvaltuustolle antoi mietinnön kaupungin tämänvuotisesta meno- ja tulosäänöstä, jo lausuttiin tarpeelliseksi korottaa niitä rahamääriä, mitkä Rahatoimikamari oli rahasääntöehdotuksessaan varannut kansanlastentarhoja varten, mutta ettei valiokunnan enemmistö katsonut voivansa puoltaa mainittujen määrärahaan korottamista, ennenkuin lastentarhain vastaperustetun tarkastuksen pohjalla oli niistä saatu jonkinlaista kokemusta. Kun nyttemmin näiden laitosten Johtokunta, saavutetun kokemuksen perusteella on esittämistään syistä puoltanut puheenalaisten lisämäärärahaan myöntämistä, jotka määrärahat nousevat samaan summaan kuin kuluvaksi vuodeksi alkuaan anottujen ja rahasäännössä myönnettyjen määrärahaan välinen ero, on Valiokunta havainnut kohtuulliseksi ja asianmukaiseksi osaltaan puoltaa puheena olevan lisämäärärahan myöntämistä.

Hermannin suomenkielisen lastentarhan johtajatarten anomusta 3,500 markan määrärahan myöntämisestä *lastenseimen* perustamiseksi mainittuun lastentarhaan saa Valiokunta, myös huomioon ottaen sekä Vaivashoitohallituksen siinä kohden lausumat yleiset toivomukset että Kansanlastentarhain johtokunnan puoltavan lausunnon, hartaimmin puoltaa.

Kaupungin osalle tulevista anniskeluyhtiön voittovaroista viimeksi määrärahoja jaettaessa myönnettiin neiti Lydia Wendellin y. m. Töölönkadun 47:ssä voimassa pitämälle *työtuvalle* sekä neiti B. Hannénin johtamalle, Korkeavuorenkadun 1:ssä sijaitsevalle samallaiselle laitokselle puolet aikaisemmin myönnetystä määrärahasta, siinä mielessä että nämä, samoin kuin lastentarhainkin määrärahat, tämän vuoden alusta pantaisiin vakinaiseen rahasääntöön. Kun näin ei kuitenkaan ole käynyt, vaan on tehty ero puheenalaisten työtupain ja lastentarhain välillä, sillä seurauksella että ensinmainittujen on varojen puutteessa täytynyt tänä lukukautena lakkauttaa toimintansa, saa Valiokunta puoltaa mainituille työtuville myönnettäväksi samanmääräiset apurahat kuin niille on aikaisemmin annettu, eli edelliselle 500 ja jälkimäiselle 1,000 markkaa. Siihen katsoen että tuollaiset työtuvat ovat kasvavalle nuorisolle tarpeellisia, ja kun rouva N. Krogeruksen muutaman aikaa voimassa pitämä tämänlaatuinen laitos, jolle nyt on ensi kerran anottu apuraha, on suunniteltu laajemmalle pohjalle kuin ennestään ovat työtuvat sekä pidetään

avoinna joka päivä, jota vastoin edellämaitut laitokset ovat olleet toimessa vain muutaman päivän viikossa, pitää Valiokunta suotavana että puheenalaiselle yritykselle myönnettäisiin 3,000 markan määräraha.

Kun kuuromykkäin lastentarhaan yhdistetyssä asumalaitoksessa, jota «Syntymäpäivälahja» niminen yhdistys pitää voimassa, on ainoastaan kaksi tästä kaupungista kotoisin olevaa hoidokkia, jota vastoin muut täältä kotoisin olevat mainitun lastentarhan oppilaat asuvat kotonaan, on Valiokunta katsonut kohtuulliseksi ehdottaa evättäväksi mainitun yhdistyksen anomusta apurahan myöntämisestä puheenalaiselle asumalaitokselle.

N:ojen 20—28 kohdalla mainitut anomukset ovat semmoisia, joista *Kansakoulujohtokunta* on antanut lausunnon. Tässä lausunnossa on tehty seuraavat ehdotukset:

«että *Helsingin kansakoulujen opettaja- ja opettajatyhdistyksen Toimikunnalle*, joka vuonna 1912 sai kaikkiaan 23,000 markan apurahan kaupungin kansakoulujen köyhäin ja kivulloisten oppilaiden kesäsiirtolain voimassapitämiseksi sekä tuberkuloosien oppilaiden virkistyskodin kustantamiseksi ynnä risautautisten oppilaiden hoitamiseksi Högsandin parantolassa, siihen katsoen että Toimikunnan viime vuonna on täytynyt riittäväin varain puutteessa jättää auttamatta satoja todellisessa avuntarpeessa olevia lapsia ja menot siitä huolimatta ovat noin 5,000 markalla ylittäneet Toimikunnalle myönnetyn summan, kuluvaksi vuodeksi myönnettäisiin 30,000 markkaan korotettu apuraha;

että *köyhäin kansakouluoppilasten ravitsemiseksi*, siihen nähden että kaupungin kansakoulujen oppilasluku on viime vuosina paljon lisääntynyt, vuodeksi 1913—1914 myönnettäisiin 18,000:sta 20,000 markkaan korotettu apuraha;

että *Helsingin ruotsinkieliselle kansanopistolle*, joka vuodeksi 1912—1913 sai kunnan varoista 1,500 markan avustuksen, siihen katsoen että koulun on apurahan riittämättömyyden johdosta täytynyt supistaa toimintaansa ja koulun tilit jo useana vuonna ovat näyttäneet vajausta, joka nyttemmin on kohonnut 339 markkaan 19 penniin, ensi lukuvuodeksi myönnettäisiin 2,000 markkaan korotettu avustus;

että veistonopettaja Oiva Coranderin jo useita vuosia täällä voimassapitämälle *Kasvatusopilliselle veisto-opistolle*, joka tänä lukuvuonna saa kunnalta 2,000 markan apurahan, hakijan esittämistä syistä ensi lukuvuodeksi myönnettäisiin 3,000 markkaan korotettu apuraha;

että *veistonopettajatar Agda Blomille* hänen täällä voimassa pitämänsä veistokoulun kannattamiseksi myönnettäisiin saman suuruinen apuraha kuin tähänkin asti, eli 500 markkaa.

että *Helsingin Kuuromykkäyhdistykselle*, joka kuluvana lukuvuonna on saanut 1,000 markan avustuksen, yhdistyksen toiminnasta aiheutuneiden lisämenojen johdosta ensi lukuvuodeksi myönnettäisiin 1,500 markkaan korotettu apuraha;

että *Helsingin Kansanopistoseuralle*, samoin kuin viime vuonnakin, myönnettäisiin 2,500 markkaa tarkoituksensa edistämiseksi;

että *Fylgia* liitolle, joka ei ole aikaisemmin saanut avustusta tässä puheena olevista varoista, hakemuksessa esitetyistä syistä myönnettäisiin ensi lukuvuodeksi 1,200 markan apuraha; sekä

että *Sörnäs*in suomenkielisen yhteiskoulun jatkoluokkain voimassapitoon myönnettäisiin hakijain anoma apumaksu, jos Herrat Kaupunginvaltuusmiehet ylipäättään katsovat ylempiä oppilaitoksia olevan avustaminen puheenalaisilla varoilla.»

Helsingin kansakoulujen opettaja- ja opettajataryhdistyksen Toimikunta, joka *kesäsiirtolajaan* varten sai viime vuonna 15,000 markan avustuksen, on tänä vuonna anonut 20,000 markkaan korotettua määrärahaa. Kannatusta ansaitsevaan tarkoitukseen katsoen ja kun tällä kertaa riittävästi varoja on käytettävänä on Valiokunta mieluisasti puoltanut koko anotun määrän myöntämistä. Niinikään puoltaa Valiokunta myönnettäväksi koko sen 10,000 markan avustuksen, jota on anottu tuberkulootisten kansakouluoppilasten *virikistyskodin* voimassapitoon sekä risatautisten oppilaiden hoidattamiseksi Högsandin parantolassa.

Köyhäin kansakouluoppilaiden ravitsemiseen saa Valiokunta, Kansakoulujohtokunnan esitykseen yhtyen, puoltaa myönnettäväksi 2,000 markalla korotettua määrärahaa eli kaikkiaan 20,000 markkaa.

Helsingin ruotsinkielinen kansanopisto, jota yksityiset, kansanvalistustyötä uuras-tavat henkilöt ovat hartaasti ja uhraavaisesti pitäneet voimaassa, ansaitsee Valiokunnan mielestä viimevuotisesta 1,500 markan määrästä jonkun verran korotettua apurahaa. Valiokunta on kuitenkin havainnut, että anottuun ja Kansakoulujohtokunnan puoltamaan 2,000 markan summaan sisältyy noin 300 markan erä viime lukuvuonna syntyneen vajauksen täyttämiseksi. Kun Valiokunta on noudattanut sitä periaatetta, että anniskeluvaroista ei olisi myönnettävä määrärahoja yleishyö-dyllisissä yrityksissä aikaisemmin syntyneen vajauksen täyttämiseksi, on Valiokunta päättänyt Helsingin ruotsinkieliselle kansanopistolle puoltaa 1,700 markan määrärahaa.

Jo usean vuoden on veistonopettaja O. W. Coranderin ja neiti Agda Blomin voimassapitämille *veistolaitoksille* myönnetty avustusta puheenalaisista varoista, ja saa Valiokunta ehdottaa näitä avustuksia annettavaksi samat määrät kuin viime vuonna, eli 2,000 markkaa ensinmainitulle ja 500 markkaa jälkimäiselle laitokselle. Tähän lienee tälläkin kertaa liitettävä ehto, että maksutonta opetusta on annettava veistonopettaja Coranderin laitoksessa vähintään kahdeksalle ja neiti Blomin veistokoulussa vähintään viidelle tämän kaupungin oppilaitosten oppilaalle.

Helsingin kuuromykkäyhdistys, joka viime vuonna sai 1,000 markan määrärahan, on anonut 1,500 markkaan korotettua avustusta, jota anomusta Kansakoulujohtokunta on puoltanut. Tähän puoltosanaan on Valiokunta yhtynyt.

Samaten saa Valiokunta, Kansakoulujohtokunnan ehdotukseen yhtyen, esittää, että *Helsingin Kansanopistoseuralle* myönnettäisiin saman suuruinen määräraha kuin viime kerrallakin, eli 2,500 markkaa.

Nuorisoliitto Fylgian, joka on kaupungin ruotsinkielisistä kansakouluista pääseiden oppilaiden yhdistys, katsottiin jo viime vuonna ansaitsevan apurahaa toimeenpanemiensa miesten ja naisten käsityökurssien, kirjanpitokurssien y. m. voimassapitoon, mutta voittovarain riittämättömyyden johdosta ei liitolle voitu silloin myöntää avustusta. Valiokunnalla on tällä kertaa tervetullut tilaisuus puoltaa liiton pyytämää määrärahaa myönnettäväksi.

Lausuessaan mielensä *Sörnäsin suomenkielisen yhteiskoulun* johtokunnan anomuksesta, että koulun jatkokursseille myönnettäisiin kannatusapua, on Kansakoulujohtokunta puoltanut tätä anomusta ainoastaan sillä edellytyksellä että Kaupunginvaltuusto ylipäätään katsoo ylempiä oppilaitoksia olevan avustaminen puheenalaisilla varoilla. Kun Valiokunta puolestaan ja tässä kaupungissa noudatettua käytäntöä silmälläpitäen ei voi hyväksyä tuollaista periaatetta seurattavaksi anniskeluvorain jakamisessa, ei Valiokunta, vaikka tunnustaakin puheenalaisen tarkoituksen ansaitsevan huomiota, äänestettyään ole voinut puoltaa avustuksen myöntämistä mainituille jatkoluokille.

Numeroiden 29—35 kohdalla mainitut anomukset ovat olleet *Kasvatustalokunnan* valmistellen käsiteltävinä. Näistä on asia N:o 29 myös ollut Rahatoimikamarin käsiteltävänä, niinkuin näkyy Kamarin kirjelmästä viime joulukuun 12 päivältä N:o 693, jossa kirjelmässä lausutaan seuraavaa:

«Lähetepäätöksellä viime marraskuun 23 päivältä on Rahatoimikamarin käsketty Kaupunginvaltuustolle antaa lausunto professorinrouva Hanna Vaseniuksen y. m. Valtuustolle osotetun ja Kasvatustalokunnalle annetun anomuksen johdosta että kaikkiaan 3,500 markan apumaksu myönnettäisiin mainittujen henkilöiden Fredriksbergiin perustaman lastenseimen voimassapitoon, josta määrästä 500 markkaa tarvittaisiin kuluvana ja loput ensintulevana vuonna; ja ovat sekä Kasvatustalokunta että Vaivashoitohallitus, joiden lausunnot Kamari on vaatinut, hakemusta puoltaneet.

Rahatoimikamarikin puolestaan on havainnut yrityksen ansaitsevan kaupungin kannatusta, erittäinkin siihen nähden että puheenalainen laitos tyydyttäisi sen väestönosan tarpeita, joka ehkä vähimmin pääsee osalliseksi kunnan laitosten tarjonnasta eduista, nimittäin Bölen esikaupungissa asuva työväestö. Ainoastaan avustuksen muotoon nähden on Kamarissa ilmaantunut eriäviä mieliä, kun Kamarin enemmistö, herrat Nyberg, Årt ja Almqvist ovat tahtoneet ehdottaa, että Kaupunginvaltuusto käyttövaroistaan myöntäisi ne 500 markkaa, mitkä tarvitaan laitoksen kunnossapitoon 1912 vuoden järeillä olevana aikana, sekä muutoin lähettää anomuksen siihen valiokuntaan, joka vastedes asetetaan ehdottamaan Anniskeluosakeyhtiön tämänvuotisten voittovarain jakoa, jota vastoin varapuheenjohtaja, herra Wasastjerna, ja jäsen, herra Hertzberg, ovat olleet sitä mieltä, ettei yksityisille armeliaisuusyrityksille yleensä olisi annettava avustusta kaupungin vakinaisista varoista, minkätähden anomus kokonaisuudessaan olisi lähetettävä vastamainittuun

valiokuntaan. Allekirjoittanut puheenjohtaja taas on, mitä tulee vastamainitun laatuisten yritysten avustamista koskevaan periaatteelliseen kysymykseen, yhtynyt herrain Wasastjernan ja Hertzbergin mielipiteeseen, mutta tahtonut kuluvana vuonna tarvittavaan 500 markan määrään nähden Kaupunginvaltuustolle esittää, että Valtuusto jo nyt edeltäpäin myöntäisi tuon summan Anniskeluosakeyhtiön tämänvuotisista voittovaroista.

Äänestyksen annettua tällaisen tuloksen saa Rahatoimikamari kunnioittaen esittää Herrain Kaupunginvaltuusmiesten päätettäväksi

että edellämainitun lastenseimen voimassapitoon kuluvan vuoden järeillä olevana aikana Valtuuston käyttövaroista myönnetään 500 markkaa sekä että anomus muutoin lähetetään siihen valiokuntaan, joka vastedes asetetaan ehdottamaan Helsingin Anniskelu-yhtiön tämänvuotisten voittovarain jakoa.»

Kasvatuslautakunta oli vaaditussa lausunnossa esittänyt asiassa seuraavaa:

«Kasvatuslautakunnalta ovat kirkkoherranapulainen Väinö Kantele y. m. anoneet, että Lautakunta Kaupunginvaltuuston hyväksyttäväksi puoltaisi tämän oheista anomusta avustuksen myöntämisestä heidän Fredriksbergissä avaamalleen lastenseimelle. Tämän johdosta saa Lautakunta kunnioittavimmin lausua seuraavaa:

Tätä asiaa Kasvatuslautakunnan viime kokouksessa käsitellessä lausuttiin se mielipide, että tuollainen anomus olisi sopivin lähettää Valtuustolle vasta sittenkun ensi keväänä toimitetaan Anniskeluosakeyhtiön voittovarain jako. Mutta kun hakijoilla lastenseimen voimassapitoon käytettävänä olevat varat ovat niin niukat, että seimi ehkä pian täytyy sulkea, ellei apurahaa heti saada tahi luvata, on Lautakunta jo nyt lähettänyt anomuksen perille.

Tuollaisten lastenseimien hyöty lienee jo niin yleisesti tunnustettu, ettei siitä tarvitse enempää puhua, ja yhtä selvää lienee, että juuri Fredriksbergin esikauptungissa, johon köyhin väestö huokeampain vuokrain johdosta pyrkii asettumaan, uollainen pienten lasten turvapaikka on erittäin tarpeellinen. Viitaten muutoin itse anomukseen saa Kasvatuslautakunta mitä hartaimmin sitä puoltaa».

N:on 30 kohdalla mainitusta Kotikasvatusyhdistyksen apurahananomuksesta on Kasvatuslautakunta lausunut seuraavaa:

«Helsingin Kasvatuslautakunnan velvollisuutena oleva työ on sitä laatua ja niin laaja, että sen asianmukaiseen suorittamiseen vaaditaan myöskin vapaaehtoisten voimain apua. Kun Lautakunnalla ei, niinkuin esimerkiksi Tukholman ja Kööpenhaminan vastaavilla viranomaisilla, ole, paitsi «Kaupunkilähetyksen» ja «Valko Nauhan» taholta, ollut mainittavissa määrin tuollaista avustusta käytettä-

vänään, on sen tähän asti täytynyt kohdistaa toimintansa etusijassa Lautakunnan huostaan otettujen lasten kasvatukseen ja parannukseen, jota vastoin yhtä tärkeä suojelutyö kotikasvatuksen auttamiseksi ja tukemiseksi on toistaiseksi jätetty leppäämään.

Sittenkun uusi vastaanottokoti on perustettu Helsinkiin, on Kasvatuslautakunta arvellut voivansa viimeksi mainitussa kohdenkin saada jotain aikaan, ja toivottava on, että Kotikasvatusyhdistyksen nyt aikoma, koteihin suunnattu valistustyö on tarpeellisessa määrässä täydentävä Lautakunnan omaa kotikasvatuksen parannustyötä, erittäinkin kun yksi yhdistyksen vaikuttavia voimia on Lautakunnan jäsen.

Siihen viitaten mitä edellä on lausuttu ja hakukirjat sisältävät saa Kasvatuslautakunta sentähden hartaimmin puoltaa myöntymistä yhdistyksen anomukseen.»

N:ojen 31—35 kohdalla mainituista anomuksista, joita ovat tehneet «Valko Nauhan» johtokunta, «Arbetets Vänner» yhdistyksen ynnä sen Läntisen ja Sörnäsin haaraosaston sekä Nuorten Miesten Kristillisen Yhdistyksen toimikunnat, on Kasvatuslautakunta antanut seuraavan lausunnon:

«Kun Kasvatuslautakunnalla on aikaisemmin useasti ollut tilaisuutta lausunoissaan huomauttaa edellä mainittujen yritysten merkitystä sekä kasvavain lasten kasvatuksessa yleensä että varsinkin Lautakunnan oman toiminnan helpottamisessa, ei Lautakunta pidä tarpeellisena tästä nyt puhua laajemmalla, vaan tyytyy, samoilla perusteilla kuin ennenkin, hartaimmin puoltamaan näitä anomuksia. Kuitenkin katsoo Lautakunta olevan Kaupunginvaltuuston tutkittavaksi esittäminen, onko olemassa riittävää aihetta myöntää 1,200:sta 1,800 markkaan korotettua avustusta «Arbetets Vänner» seuran emäyhdistykselle entistä laajemman kesätoiminnan järjestämiseksi, koska yhdistyksen käytettävänä oleva puutarha-alue tuskin sallii semmoista ja tuollaisia kurssveja sitä paitsi järjestettäneen ensi kesänä Töölöön Kansakoulujohtokunnan toimesta.»

Professorinrouva Hanna Vaseniuksen y. m. anomaa 3,000 markan apumaksua *Fredriksbergin lastenseimen* voimassapitoon on Valiokunta, Rahatoimikamarin ja Kasvatuslautakunnan antamain lausuntojen mukaisesti, tahtonut puoltaa. Sitä vastoin Valiokunta ei ole katsonut voivansa ottaa tutkittavaksi kysymystä 500 markan rahamäärän myöntämisestä samaan tarkoitukseen viime vuoden osalle.

Kun *Kotikasvatusyhdistyksen* harjoittama ja suunnittelema toiminta, jota ei ole aikaisemmin kannatettu kunnan varoilla, näyttää Valiokunnasta avustusta ansaitsevalta, on Valiokunta tahtonut ehdottaa yhdistykselle myönnettäväksi anomaansa apurahaa, jonka Valiokunta kuitenkin, siihen nähden että yritys on verraten uusi ja koettamaton, on vähentänyt 4,000:sta 3,000 markkaan.

„*Valko Nauha*“ yhdistykselle ehdotetaan, Kasvatuslautakunnan puoltosanan mukaisesti, lastenkotinsa voimassapitoon 8,000:sta 10,000 markkaan korotettua

apurahaa. Saman yhdistyksen suojelutoiminnasta on Työväenasiain lautakunta antanut lausunnon, ja palaa Valiokunta tuonnempana asian tähän puoleen.

„*Arbetets Vänner*“ yhdistykselle ja sen molemmille haaraosastoille sekä *Nuorten Miesten Kristilliselle Yhdistykselle* puoltaa Valiokunta myönnettäväksi Kasvatuslautakunnan kannattamia määriä, joiden mukaan puheenalaiset yhdistykset saisivat voimassa pitämiänsä kesäkursseja ja kesäsiirtolaa varten viimevuotisesta hiukan korotetut määrärahat.

N:ojen 36—46 kohdalla mainituista hakemuksista on olemassa *Terveystoimintalautakunnan* antamat lausunnot, ja lausuu Lautakunta hakemuksista N:oista 36—43 seuraavaa:

«Kaikille ylempänä mainituille yhdistyksille on edellisinä vuosina annettu avustusta Anniskeluosakeyhtiön voittovaroista, Terveystoimistolle ja Risatautisten lasten parantolayhdistykselle samat määrät, joita näille nyt on anottu, Helsingin Lastenhoidon edistämisyhdistykselle ainoastaan 15,000 markkaa, Maitopisara-yhdistykselle ainoastaan 5,000 markkaa, Konvalescenthem-Toipumakoti yhdistykselle ainoastaan 5,500 markkaa, Helsingin Uimaseuralle ainoastaan 2,000 markkaa ja varattomain tuberkelitautisten hyväksi toimivalle keräystoimikunnalle ainoastaan 2,000 markkaa.

Syyksi minkätähden nyt tarvitaan entistä runsaampaa avustusta mainitsee: Helsingin Lastenhoidon edistämisyhdistys, että yhdistys, jonka vakinaiset tulot nousevat 16,000 markan vaiheille, jota vastoin sen menot ovat — vuonna 1912 — olleet 46,076 markkaa 28 penniä, ei enää voi toivoa saavansa yleisöltä yhtä runsasta avustusta kuin ennen, syystä että yleisön uhraavaisuus on entisestään vähentynyt, arvatenkin kohoamistaan kohonneiden elantokustannusten ja niiden suurien vaatimusten johdosta, joita nykyään asetetaan yksityisten kansalaisten avuliaisuudelle;

Maitopisara-yhdistys, että sen varat, huolimatta yhdistyksen tarkoitusten hyväksi toimeenpantujen arpajaisten tuloista, eivät ole riittäneet menoihin;

Konvalescenthem-Toipumakoti yhdistys, että kodin sairaanhoitopäiväin luku on tuntuvasti kasvanut ja että yhdistyksen on, voidakseen tyydyttää lisääntyntä sijain tarvetta, täytyntä laittaa kotiin 6 uutta sijaa;

Helsingin Uimaseura, että oppilasluku on viime vuosina sangen paljon lisääntynyt ja seura sentähden jo ennen uimakauden alkamista toimeenpannut kaupungin kouluhuoneistoissa kursseja kuivallauinnissa ja näennäisesti hukkuneiden virvoittamisessa; ja

Varattomain tuberkelitautisten hyväksi toimiva keräystoimikunta, että «lasten kylpylaitoksen» kunnossapitokustannukset ovat tuntuvasti kohonneet.

Siihen hyötyyn katsoen, jota kaupungilla täytyy katsoa olevan kaikkien edellä mainittujen yhdistysten toiminnasta, ja kun päteviä syitä on esitetty anottujen avustusten korotuksen puolesta, saa Lautakunta kunnioittaen esittää, että Kaupunginvaltuusto, velvoittamalla asianomaiset yhdistykset antamaan kertomuksen toiminnastaan, Anniskeluosakeyhtiön viimevuotisista voittovaroista myöntäisi:

Helsingin Lastenhoidon edistämisyhdistykselle a) sen yleisiin tarkoituksiin 15,000 markkaa ja b) Pippingskjöldin turvakotia varten 2,000 markkaa;

Maitopisara-yhdistykselle sen toiminnan edistämiseksi 10,000 markkaa;

Konvalescenthem-Toipumakoti yhdistykselle 7,000 markkaa, sillä ehdolla että vapaasijain luku korotetaan 11—12:en;

Terveystoimistolle veneristen tautien vastustamiseksi 7,000 markkaa;

Helsingin Uimaseuralle 3,000 markkaa;

Risatautisten lasten parantolayhdistykselle 1,500 markkaa, sillä ehdolla että yhdistys luovuttaa kuusi vapaasijaa Helsingin Vaivaishoitohallituksen ehdotuksen mukaan käytettäviksi;

Toimikunnalle varain keräämiseksi varattomain keuhkotautisten hyväksi toimikunnan kylpylaitoksen voimassapitoon 3,000 markkaa.»

N:on 44 kohdalla mainitusta «Helsingin Kisa-Veikkojen» anomuksesta että yhdistykselle myönnettäisiin 2,000 markan avustus erinäisten yritystensä kannattamiseksi on Terveysdenhoitolautakunta antanut seuraavan lausunnon:

«Tämän johdosta saa Terveyshoitolautakunta, huomioon ottaen urheilun ja voimistelun tärkeyden terveydellisessä suhteessa etenkin kasvuijässä oleville pojille ja että puheena oleva yhdistys, mikäli Lautakunnalle on ilmoitettu, tarmokkaasti ja hyvällä menestyksellä on toiminut urheilun alalla, nöyryimmästi ehdottaa, että yhdistykselle Anniskeluosakeyhtiön varoista annettaisiin se määrä, minkä yhdistys on ilmoittanut tarvitsevansa huoneen vuokraan ja harjoitusvälineisiin, eli siis yhteensä 1,000 markkaa».

N:on 45 kohdalla mainitusta «Helsingin Naisvoimistelijain» anomuksesta saada 500 markan apuraha lausuu Terveysdenhoitolautakunta seuraavaa:

«Tämän johdosta saa Lautakunta, huomioon ottaen voimistelun tärkeyden terveydellisessä suhteessa ja että puheena oleva seura, jonka tarkoituksena on kehittää ja levittää voimistelun harrastusta etenkin Helsingissä oleskelevien naisten — kasvuijässä olevien ja tehtaissa työskentelevien kesken, — tässä toiminnassansa, mikäli Lautakunnalle on ilmoitettu, on toiminut menestyksellä ja tarmokkaasti, puoltaa seuran anomusta 500 markan avustuksen saamisesta.»

Vilhelmina-kodin toimikunnan N:on 46 kohdalla anomaa 1,500 markan määrärahaa on Terveysdenhoitolautakunta puoltanut myönnettäväksi «sen tiedon perusteella, minkä Lautakunta on saanut kodin hyödyllisestä toiminnasta».

Käsitellessään viimeksi lueteltuja Terveysdenhoitolautakunnan valmistelemlia anomuksia on Valiokunta, *Lastenhoidon edistämisyhdistyksen* hyödyllistä toimintaa silmälläpitäen, puoltanut myönnettäväksi 12,000:sta 15,000 markkaan korotettua

määrärahaa yhdistyksen yleisen toiminnan kannattamiseksi sekä saman määräistä avustusta kuin aikaisemminkin, eli 2,000 markkaa, yhdistyksen hoitamalle «Pipping-skjöldin turvakodille».

Niinikään on Valiokunta, tunnustaen „*Maitopisara*“ yhdistyksen siunauksellisen toiminnan, tahtonut tälle yhdistykselle puoltaa korotettua määrärahaa, voimatta sitä kuitenkaan yhdellä kertaa korottaa 5,000:sta 10,000 markkaan, vaan ehdottaa Valiokunta myönnettäväksi 8,000 markkaa.

Korvalescenthem—*Toipumakoti* yhdistyksen, *Suomen Eläinsuojelusyhdistyksen*, *Helsingin Uimaseuran*, *Risatautisten lasten parantolayhdistyksen*, *Toimikunnan varain keräämiseksi varattomain keuhkotautisten hyväksi* sekä *Terveystoimiston veneristen tautien vastustamiseksi* anomia ja Terveystoimiston lautakunnan puoltamia, osittain korotettuja apurahoja Valiokunta puoltaa edellä kerrotussa Lautakunnan lausunnossa esitetyistä syistä sekä, Toipumakotiin ja Lastenparantolaan nähden, Lautakunnan esittämin ehdoin.

Helsingin Kisa-Veikkojen ja *Helsingin Naisvoimistelijain* anomuksissa pyydetään avustusta tarkoituksiin, joita ei ole aikaisemmin kannatettu anniskeluvaroista myönnettyillä määrärahoilla. Näitä anomuksia on Terveystoimiston lautakunta puoltanut silmällä pitäen ruumiinharjoitusten terveydellistä merkitystä eritoten naisille ja kasvavalle nuorisolle. Valiokuntakin on havainnut puheenalaisten yhdistysten toiminnan ansaitsevan kannatusta, erittäinkin mitä tulee tehtaalaisnaisten voimisteluharjoituksiin — jommoisia harjoituksia on tiettävästi hyvällä menestyksellä toimeenpantu ainakin Tampereella. Mitä taas tulee sellaisen kasvuiässä olevan nuorison urheiluharjoituksiin, jolla ei ole tilaisuutta harjoittaa ulkoilmaurheilua, on Valiokunta, tosin jonkun verran epäröiden, katsonut Kisa-Veikkojen yhdistyksen voivan tällä kertaa kehotukseksi saada tilapäisen apurahan mainittuun tarkoitukseen. Valiokunta ei kuitenkaan, enempää kuin Terveystoimiston lautakuntaakaan, ole katsonut voivansa puoltaa määrärahaa puheenalaisista varoista tarkoituksiin semmoisiin kuin kilpailijain matkan kustantamiseksi ulkomaille. Valiokunta sentähden äänestettyään puoltaa mainittuja määrärahoja myönnettäväksi Terveystoimiston lautakunnan ehdottamat määrät, eli 1,000 markkaa Kisa-Veikoille ja 500 markkaa Helsingin Naisvoimistelijoille, ollen ensinmainitun yhdistyksen käytettävä apuraha sillä tavoin kuin Terveystoimiston lautakunta on maininnut.

Samosta syistä kuin Terveystoimiston lautakunta puoltaa Valiokuntakin anottun 1,500 markan avustuksen myöntämistä palvelijatarten ja työläisnaisten toipumakodille eli n. s. *Wilhelmina-kodille*, joka tosin ei viime vuonna mutta aikaisemmin on saanut avustusta anniskeluvaroista ja joka, koska varoja on käytettävänä, näyttää sitä ansaitsevan, varsinkin kun useimmat kodin vapaasijoja käyttäneet hoidokit ovat olleet kotoisin tästä kaupungista.

Hakemukset N:ot 47—57 on tehty *Työväenasiain lautakunnan* alaisten yritysten puolesta. Lautakunta on näistä hakemuksista antanut seuraavan lausunnon:

«Näitä hakemuksia käsitellessään Lautakunta, niinkuin lähinnä edellisinäkin vuo-

sina, ehdottomasti on asettanut etusijalle sen käytännöllis-siveellisen raittiustyön joka on keskittynyt Helsingin Raittiusyhdistysten Keskustoimikuntaan. Keskustoimikunnan ja siihen liittyneiden yhdistysten kertomukset viime vuodelta, mitkä Lautakunnan välityksellä on annettu Kaupunginvaltuustolle, osottavat, että puheenalainen toiminta on ollut virkeä ja hyödyllinen. Lautakunnan mielestä se näin ollen ansaitsee jatkettua ja lisättyä kannatusta. Kuitenkaan Lautakunta ei ole tahtonut puoltaa apurahan myöntämistä iltamia varten, joissa lapset suorittavat ohjelman; Lautakunnan mielestä ei edes niin hyvää tarkoitusta varten, kuin vanhempain raittiusharrastuksen elvyttämiseksi, olisi lapsia totutettava tuollaisiin esiintymisiin. Edellisen nojalla Lautakunta siis ehdottaa Helsingin Raittiusyhdistysten Keskustoimikunnalle myönnettäväksi eri järjestöille jaettavaksi 8,500 markkaa, raittiuseräilyä varten 1,000 markkaa, toivonliittojen työhön 1,000 markkaa ja sihteerin palkkaukseen 1,000 markkaa eli yhteensä 11,500 markkaa.

«Finlands Svenska Nykterhetsförbund» on jo muutaman vuoden täällä ylläpitänyt raittiuseräily- ja tiedonantoa toimistoa, ja Lautakunta on, joskin äänestyksen jälkeen, toimiston hyvän tarkoituksen ja vakiintuneen toiminnan vuoksi tahtonut puoltaa sille 1,500 markan määrärahaa.

Koska ne seikat, jotka «Sällskapet för nykterhet och folkhälsa» on tarkoittanut selvitettäväksi seuran aikomassa tutkimuksessa, enimmäkseen ovat sellaisia, että ne voisivat joutua tutkittavaksi kunnallisten viranomaisen toimesta, ja toisia seikkoja ei liene mahdollista luotettavasti selvittää, ei Lautakunta ole voinut puoltaa seuran puheenalaista hakemusta.

«Helsingfors Svenska Ungdomsföreningars Centralutskott» nimiseen keskustoimikuntaan on viime vuonna liittynyt uusia jäseniä, niin että se nykyään edustaa koko ruotsinkielistä nuorisoliikettä paikkakunnalla. Ehdottaessaan keskustoimikunnalle entisestä korotetun apurahan on Lautakunta kuitenkin arvellut olevan syytä huomauttaa, että raittiusyhdistys «Balder» on edustettuna sekä edellämainitussa raittiusyhdistysten keskustoimikunnassa että nyt puheenalaisessa, ja että «Balder» jo on otettu lukuun apurahan saajana ensinmainitussa yhteydessä, joten nuorisoseurain keskustoimikunnan apuraha ei olisi käytettävä tämän yhdistyksen avustamiseen. Muuten tulisi apuraha jaettaessa noudattaa sitä sääntöä, että siitä etupäässä annetaan runsaampaa avustusta niille yhdistyksille, jotka harjoittavat yhteiskunnallista valistustoimintaa. Näillä edellytyksillä Lautakunta puoltaa että keskustoimikunnalle myönnettäisiin 5,000 markan apuraha jaettavaksi toimikunnassa edustetuille järjestöille.

«Föreningen Marthas Helsingfors-filial», joka yhä laajentaa hyödyllisiä työläisnaisten ruoanlaittokurssejaan, ansaitsee hyvin, että sille edelleen mainittuun tarkoitukseen myönnetään 2,000 markan apuraha.

Sitävastoin Lautakunta ei ole toistaiseksi voinut puoltaa haettujen määrärahojen myöntämistä rouva Rosa Rosenqvist'in ynnä muiden talouskursseille, koska näiden toiminnasta kylläkin tärkeän tarkoituksen toteuttamiseksi ei vielä ole mitään koke-
musta.

Valkonauha-yhdistyksen niin sanottua ehkäisevää toimintaa varten myönnettäneen kuten edellisenäkin vuonna 2,000 markan apuraha ja samoin «Hemmet för fabriksarbeterskor» nimiselle laitokselle 1,000 markan kannatus.

Koska Suomen Naisyhdistyksen jo monta vuotta ylläpitämä työläisnaisten kesäsiirtola ei varojen puutteessa ole voinut laajentua tyydyttämään yhä kasvavaa paikkojen kysyntää, on Lautakunta päättänyt puoltaa yhdistyksen aikaisemman 1,500 markan suuruisen määrärahan korottamista 2,000 markkaan.

Myöskin Helsingin palvelijataryhdistys on jo useita vuosia palvelijatarkodillaan täyttänyt tuntuvaa yhteiskunnallista tarvetta ja aikoo tätä toimintaansa laajentaa, minkä vuoksi Lautakunta, tahtomatta ehdottaa yhdistykselle avustusta suorastaan sen rakennushanketta varten, josta ei ole tarkempaa selvitystä, puoltaa palvelijatarkodin ylläpidosta johtuvain menojen korvaamiseksi myönnettäväksi 3,500 markkaa.

Yhteiskunnalliselle Keskusliitolle myönnettäneen edelleen sen Yhteiskunnallisen Keskustoimiston ylläpitoa varten 1,500 markkaa.

Mitä vihdoin Suomalaisen kansantanssin Ystävain hakemukseen tulee, jonka arvosteleminen Lautakunnan käsityksen mukaan ei oikeastaan kuulu tämän Lautakunnan toimialaan, on Lautakunta puolestaan ollut sitä mieltä, että on tärkeämpiä tarkoituksia, kuin nyt puheenalainen, joita varten kysytään nyt jaettavia varoja, eikä siis ole voinut tätä hakemusta puoltaa.

Lautakunnan edellä myönnettäviksi ehdottamat määrärahat ovat yhteensä 30,000 markkaa, ja rohkenee Lautakunta lausua vakaan toivomuksensa, että voitane edellä puheenalaisiin tarkoituksiin myöntää Lautakunnan puoltamat erät.«

„*Helsingin Raittiusyhdistysten Keskustoimikunnalle*“ on, siihen nähden että mairittu yritys on tämän kaupungin lukuisain raittiusseurain — aikaisemmin ainoastaan suomenkielisten, nyttemmin, raittiusseura Balderin valittua edustajan toimikuntaan, myös ruotsinkielisten — keskusjärjestö, katsottu olevan oman ja alaistensa järjestöjen toiminnan edistämiseksi antaminen korotettu määräraha, ja ehdottaa Valiokunta sentähden myönnettäväksi kaikki Työväenasiain lautakunnan puoltamat eri määrärahat, sillä poikkeuksella kuitenkin että, koska «Toivon Liittojen» eli «Hoppets här» nimisten yhdistysten harjoittama työ nyttemmin on ainoa järjestetty raittiusyö, jota koulun ulkopuolella harjoitetaan kouluikäisten lasten keskuudessa, koko tähän tarkoitukseen pyydetty määrä 1,500 markkaa myönnettäisiin.

Helsingfors Ungdomsföreningars Centralutskott valiokunnan anomaa avustusta puolletaan annettavaksi Lautakunnan ehdottama 5,000 markan määrä ja sillä ehdolla raittiusyhdistys Balderin nähden kuin Lautakunnan lausunnosta käy selville.

Martha-yhdistyksen Helsinginosastolle, Tehtaalaisnaisten kodille, Suomen Naisyhdistykselle, Helsingin Palvelijataryhdistykselle ja Sosialiselle Keskusliitolle, jotka kaikki ovat aikaisemmin saaneet määrärahoja anniskeluvaroista, puolletaan annettavaksi ne jonkun verran korotetut avustukset, joita Työväenasiain lautakunta on puheenalaisille yhdistyksille ehdottanut.

Finlands Svenska Nykterhetsförbunds liitolle, jonka apurahananomus viime vuonna voittovarain riittämättömyyden johdosta evättiin, on Valiokunta tällä kertaa, Työväenasiain lautakunnan puoltavaa lausuntoa silmällä pitäen, katsonut olevan puoltaminen myönnettäväksi 1,500 markkaa liiton raittius- ja valistustoimiston kannatusavuksi.

Rouva Rosa Rosenqvistin y. m. hiljattain perustama talousopisto, jossa työläisnaisillekin opetetaan kodin ja talouden hoitoa ja jonka työala Työväenlautakunnan mielestä niinikään on tärkeä, ansaitsee Valiokunnan mielestä välitöntä kannatusta, minkätähden Valiokunta ehdottaa puheenalaiselle opistolle myönnettäväksi 2,000 markan määrärahaa.

Raittiuden ja kansanterveyden edistämisseuran sekä Suomalaisen Kansantanssin Ystävien tekemät anomukset evättäneen Työväenlautakunnan esittämistä syistä.

Valiokunta käy nyt käsittelemään avustuksenanojain viimeistä pääryhmää, nimittäin N:ojen 58—63 kohdalla lueteltuja yrityksiä. Näistä anomuksista on *Vaivaishoitohallitus* antanut seuraavan lausunnon:

«Sittenkun Herrat Kaupunginvaltuusmiehet olivat määränneet, että asianomaisten lautakuntain on seurattava niiden yhdistysten ja laitosten toimintaa, jotka kaupungin osalle tulevasta Helsingin Anniskeluyhtiön voittovaroista ovat saaneet avustusta, sekä oman lausuntonsa kera Herroille Kaupunginvaltuusmiehille lähettää lyhyet kertomukset näiden yhdistysten ja laitosten toiminnasta, niin myös että aikaisempain avunsaajain on asianomaisille lautakunnille annettava Herroille Kaupunginvaltuusmiehille osotetut apurahananomuksensa lautakuntain lähetettäväksi oman lausuntonsa kera Herroille Kaupunginvaltuusmiehille, ovat alempana mainitut yhdistykset ja laitokset, oheen pannen toimintakertomuksensa edelliseltä vuodelta, Vaivaishoitohallitukselle antamissaan anomuksissa pyytäneet 1912 vuoden voittovaroista avustusta seuraavia määriä, nimittäin:

Helsingin Kaupunkilähetys	Smk 8,500:—
Helsingin Rouvasväenyhdistys	» 6,000:—
Pelastusarmeija	» 20,000:—
Köyhäin lasten työkoti	» 10,500:—
Sokeain ystävien yhdistys	» 2,000:—

Sitä paitsi on Vaivaishoitohallituksen Herrain Kaupunginvaltuusmiesten lähepäättöksellä viime maaliskuun 29 päivältä käsketty antaa lausunto Hyväntekevyyden järjestämisyhdistyksen anomuksen johdosta että yhdistykselle myönnettäisiin 6,000 markan määräraha mainituista anniskeluvaroista.

Palauttaen tämän lähetekirjan saa Vaivaishoitohallitus kunnioittaen tämän ohessa Herroille Kaupunginvaltuusmiehille lähettää edellä mainitut anomukset ynnä annetut vuosikertomukset ja samalla mainita, että Vaivaishoitohallitus on jäsenil-

lään ja toimitusjohtajallaan tarkastuttanut puheenalaiset kertomukset. Tämän tarkastuksen johdosta annetuissa lausunnoissa on uudistettuja apurahanomuksia puollettu, joten kertomukset osottavat, että ne yhdistykset ja laitokset, jotka jälleen ovat anoneet avustusta, ovat käyttäneet viime vuonna saamansa määrärahat tarkoitustensa hyväksi ja että nämä yhdistykset ja laitokset ovat harjoittaneet yleishyödyllistä toimintaa. Kaikki edellä mainitut yhdistykset ja laitokset ovat anoneet korotettua avustusta, ja saa Vaivashoitohallitus tämän johdosta lausua seuraavaa:

Kaupunkilähetyksen perustamat lasten vastaanottokodit ovat osottaneet täytävänsä todellisen tarpeen ja ovat sitä paitsi sangen tärkeät vaivashoitotyössä, kun Vaivashoitohallitus siten on voinut vähäisestä korvauksesta saada niissä sijaa lapsille, jotka vaivashoito on ainoastaan satunnaisesti ottanut huostaansa ja joita sentähden ei ole käynyt sijoittaminen muuante hoidettaviksi. Tähän katsoen ja Kaupunkilähetyksen muutoinkin hyödyllisen toiminnan johdosta on Vaivashoitohallituksesta näyttänyt toivottavalta, että Kaupunkilähetys saisi pyytämänsä korotetun avustuksen 8,500 markkaa.

Rouvasväenyhdistyksen voimassa pitämä turvattomain lasten koti on aina ollut hyvin hoidettu. Johtajattaren ja hänen hoitoonsa uskottujen lasten ilmeisesti hyvät välit takaavat sen että lapsilla on hyvä koti. Kodissa olevain laitteiden vaatimattomuus osaltaan on omansa vaikuttamaan terveellisesti lasten kasvatukseen, ja samaan suuntaan vaikuttaa lisäksi se seikka, että lapsia käytetään voimainsa ja kykynsä mukaan taloustehtäviin. Hoidokkeja on nykyään 27, joista useimmat lienevät oikeutettuja saamaan vaivashoitoa, minkätähden kunnan oma etu on vaitinut kannattamaan tätä kotia. Kun Rouvasväenyhdistys nyt lastenkodissa tarpeelliseksi käyneen korjaustyön johdosta pyytää korotettua määrärahaa, lienee se myönnettävä niihin palveluksiin katsoen, joita yhdistys on lastenkodillaan monet vuodet tehnyt takäläiselle vaivashoidolle.

Samoin kuin edellisinä vuosina on Pelastusarmeija tälläkin kertaa pannut anomuksensa oheen varsin seikkaperäisen kertomuksen eri toimintahaaroistaan, ja näyttää tästä kertomuksesta käyvän selville, että armeijan aikaisemmin anniskeluvaroista saamat määrärahat on käytetty sellaisten hädänalaisten hyväksi, joiden ei käy katsominen olevan pakollisen vaivashoidon tarpeessa. Pelastusarmeija aikoo toimintaansa liittää kaksi uutta laitosta, nimittäin poikakodin ja n. s. yölähetyksen sekä on muun muassa tästä syystä anonut korotettua apurahaa. Poikakotiin on aikomus ottaa jopa 25:kin enintään 14 vuoden ikäistä poikaa, ja pidettäisiin heitä siellä, kunnes voidaan hankkia sopiva koti, johon heidät otetaan kasvateiksi. Armeijan johtaja on luvannut 15 markan kuukausimaksusta lyhyeksi ajaksi vastaanottaa vaivashoidon haltuun jätettyjä poikia, joille ei voida paikalla hankkia sopivia koteja. N. s. yölähetyksen tarkoituksena taas on hankkia apua ja pelastusta langenneille naisille, minkätähden yhteiskunnan on voimakkaasti kannatettava tätä yritystä. Pyydetty 20,000 markan määräraha kuitenkin näyttää suurenlaiselta.

Edellä mainittuja Pelastusarmeijan uusia toimintahaaroja silmälläpitäen kuitenkin täytyy aikaisemman määrärahan korotusta pitää perusteltuna, ja saa Vaivaishoito-hallitus puoltaa myönnettäväksi 15,000 markkaa.

Köyhäin lasten työkotien anomaa korotettua määrärahaa Vaivaishoito-hallitus puoltaa anomuksessa esitetyillä perusteilla.

«Sokeain ystävain» yhdistys harjoittaa sangen hyödyllistä toimintaa, joka ansaitsee kannatusta yhteiskunnan puolelta. Yhdistys ei kuitenkaan ole esittänyt sellaisia syitä, jotka Vaivaishoito-hallituksen mielestä perustelisivat anotun avustuksen korottamista viimevuotisesta määrästä.

Hyväntekeväisyyden järjestämissyhdistyksen anomuksessa esitetyistä syistä saa Vaivaishoito-hallitus kunnioittaen puoltaa yhdistykselle myönnettäväksi korotettua määrärahaa.

Viime vuonna voittovaroja jakaessaan Herrat Kaupunginvaltuusmiehet määräsivät, että asianomaisten yhdistysten on tehtävä ero täällä kotipaikkaoikeutta nauttivien ja muiden täällä oleskelevain henkilöiden välillä sekä panivat apurahan myöntämisen ehdoksi että asianomaiset yhdistykset kuukausittain Vaivaishoito-hallitukselle antavat määrätyn kaavakkeen mukaan laaditut luettelot apurahansaajista ja avustummääristä sekä avustusten myöntämisen ja käytön tarkastukseen nähden noudattavat niitä määräyksiä, joita Vaivaishoito-hallitus katsoo tarpeelliseksi antaa.

Kun Vaivaishoito-hallitukseen nyttemmin on perustettu rekisteritoimisto tarpeellisen yhteistoiminnan voimassa pitämiseksi kunnan vaivaishoidon ja yksityisen armeliaisuustyön kesken, olisi kuitenkin kuukausittain annettavia luetteloja koskeva määräys muutettava siten, että yhdistysten on velvollisuus kussakin avunantotapauksessa hankkia rekisteritoimistosta tarkka tieto avunanojain oloista sekä, sitä mukaa kuin avustusta muodossa tahi toisessa annetaan, ilmoittaa se toimistoon rekisteröitäväksi. Jotta rekisteritoimisto voisi mahdollisimman hyvin täyttää mitä siltä toivotaan, saa Vaivaishoito-hallitus samalla ehdottaa, että tämä velvollisuus ulotettaisiin sekä Vaivaishoito-hallituksen valvonnan alaisiin yhdistyksiin ja laitoksiin että myös kaikkiin muihin anniskelyyhtiön voittovaroista avustusta saaviin armeliaisuusyhdistyksiin.»

Siihen nähden että kaikki edellä mainitut järjestöt suorittavat hyödyllistä työtä vapaan vaivaishoidon palveluksessa, puoltaa Valiokunta niille myönnettäväksi Vaivaishoito-hallituksen ehdottamia osittain korotettuja määrärahoja.

Vaivaishoito-hallitus on lisäksi ehdottanut, että puheenalaisia avustuksia myöntäessä ei ainoastaan Vaivaishoito-hallituksen ylivalvonnan alaisille yhdistyksille ja laitoksille, vaan muillekin armeliaisuusyhdistyksille pantaisiin ehdoksi, että asianomaisten yhdistysten tahi laitosten on, joka kerta kun myöntävät avustusta yksityisille, Vaivaishoito-hallituksen kansliaan perustetusta rekisteritoimistosta hankittava tarkka tieto avunanojain oloista sekä, sitä mukaa kuin avustusta muodossa tahi toisessa annetaan, ilmoittaa se toimistoon rekisteröitäväksi. Jo viime vuonna mää-

rättiin, että asianomaisen järjestön tahi laitoksen on varain käytön tarkastukseen nähden noudatettava niitä määräyksiä, joita Vaivaihoitohallitus katsoo tarpeelliseksi antaa, sekä että avustusta myöntäessä on ero tehtävä täällä kotipaikkaoikeutta nauttivain ja muiden täällä oleskelevain henkilöjen välillä. Vaivaihoitohallituksen lausunnosta ei käy selville, koskisivatko viimeksi mainitut määräykset tällä kertaa ainoastaan Vaivaihoitohallituksen ylivalvonnan alaisia laitoksia vai olisiko, ne samoin kuin ilmoitusvelvollisuuskin, ulotettava kaikkiin avustettuihin yrityksiin, jotka tarvitseville henkilöille myöntävät joitakin etuja vähäisestä korvauksesta tahi aivan korvauksetta.

Valiokunta on Vaivaihoitohallituksen kanssa yhtä mieltä siitä, että kaikki puheenalaista laatua olevat yritykset on velvoitettava rekisteritoimistoon ilmoittamaan vastikkeetta antamaansa avustukset, sekä siitäkin, että sopivissa tapauksissa on huomiota pantava avuntarvitsijan kotipaikkaoikeusoloihin, mutta Valiokunnan mielestä on niissä tapauksissa, jolloin Vaivaihoitohallitus rekisteritoimistossa olevain tietojen johdosta katsoo olevan syytä antaa asianomaisille laitoksille erikoisia määräyksiä ja kun laitos ei ole Vaivaihoitohallituksen, vaan jonkin muun lautakunnan alainen, mainittua tarkoitusta varten ilmoitus tehtävä asianomaiselle lautakunnalle.

Valiokuntaan on edellä lueteltujen lisäksi lähetetty eräitä avustusanomuksia, joita Valiokunta seuraavassa lyhyesti selostaa.

Musiikkilautakunta on kirjelmässä viime maaliskuun 10 päivästä huomauttanut, että on Helsingin kaupungille kunnian asia katsoa että kapellimestari Georg Schnéevoigtin, jonka Lautakunta on kutsunut johtamaan kaupungin enintään 75,000 markalla avustamaa soittokuntaa, ei tarvitse yrityksen hyväksi tehdä itsekohtaisia rahallisia uhrauksia, joten ja kun nyt soitantovuoden umpeen mennessä on varmasti odotettavissa ainakin 12,000 markan suuruinen vaje eli sama määrä, minkä orkesteriyritys herra Apostolin kanssa tehdyn sopimuksen mukaan kannatusavustaan luovuttaa Helsingin Torvisoittokunnalle, Musiikkilautakunta on esittänyt, että 12,000 markan määräraha anniskeluvoittovaroista annettaisiin Lautakunnan käytettäväksi mainitun kannatusavun lisäämiseksi.

Asiaa Valiokunnassa käsitellessä on Musiikkilautakunnan puheenalainen esitys tosin saanut kannatusta, mutta Valiokunta on kuitenkin, äänestettyään, tahtonut mielipiteenään lausua, että kaupungilla jo on ollut niin runsaita kustannuksia puheenalaisesta orkesteriyrityksestä, ettei kaupunkia voi pitää velvollisena tekemään lisäuhrauksia korvataksaan yritykselle odottamattoman kilpailun johdosta syntyneitä tappioita, minkä ohessa Valiokunta on epäillyt, käykö anniskeluvaroilla, jotka lain mukaan on «käytettävä yleishyödyllisiin tarkoituksiin», kannattaminen yritystä, jonka tarpeellisuudesta yleisön keskuudessa on, syystä tahi syyttä, ollut eri mieliä. Valiokunnan on tämän johdosta täytyntä evätä esillä oleva anomus.

Lauluseura „*Suomen Laulu*“ on anonut 3,000 markan määrärahaa, ja Musiikkilautakunta on asiassa antanut seuraavan lausunnon:

«Kaupunginvaltuustolle osotetussa kirjelmässä ovat filosofiantohtori Oskari Mantere ja laulunjohtaja, filosofianmaisteri Heikki Klemetti, ensinmainittu «Suomen Laulu» nimisen soitannollisen seuran puheenjohtajana ja jälkimäinen jäsenenä, anoneet että tälle yritykselle myönnettäisiin kuluvana vuonna käytettävänä olevista anniskeluvaroista 3,000 markan määräraha yrityksen soitannollisen toiminnan avustamiseksi; ja on Kaupunginvaltuuston Valmisteluvaliokunta lähetteessä kuluvan maaliskuun 14 päivältä käsenyt Musiikkilautakunnan lausua mielensä edellä mainitun anomuksen johdosta. Tätä täyttääkseen on Lautakunta Suomen Laulun johtajalta vaatinut tarkempaa selvitystä seuran taloudellisesta tilasta ja saanutkin tämän oheisen selvityksen, josta näkyy, että yrityksen tulot kuluvana soitantokautena on laskettu 8,350 markaksi ja menot 11,280 markaksi. Tämän nähtävästi tarpeellisella varovaisuudella laaditun laskelman mukaan olisi yrityksellä siis soitantokauden päätyessä noin 3,000 markan vajaus.

Suomen Laulu on nykyisen ansiokkaan johtajansa ohjaamana kehittynyt mallilaitokseksi, jonka tehtävä kaupungin soitannollisessa elämässä on suureksi arvattava. Seura on erittäin etevällä tavalla yleisöllemme osin itse esittänyt, osin avustuksellaan saattanut mahdolliseksi moniaitten musiikkikirjallisuuden parhaiten teosten esittämisen, niiden joukossa tänä soitantokautena Mozartin Requiemin, Bachin Magnificatin ja Beethovenin IX synfonian loppuköörin, ja on kuoro ohjelmaansa ottanut täysipainoisen taidenautinnon levittämisen myöskin vähävaraisten luokkain laajoihin piireihin halpahintaisia ja maksuttomia konsertteja toimeenpanemalla. Musiikkilautakunnan mielestä on sangen toivottava, että Suomen Laulu, joka epäilemättä on tärkeä tekijä pääkaupungin sivistyselämässä, voi taloudellisten vaikeuksien häiritsemättä työskennellä taiteellisten tarkoituksiperäinsä saavuttamiseksi. Tämä seura näyttää yhtä hyvin kuin muut anniskeluvaroilla kannatetut sivistysyritykset ansaitsevan avustusta kunnan taholta, ja saa Musiikkilautakunta sentähden osaltaan hartaimmin puoltaa myöntymistä esillä olevaan anomukseen.»

Tämänkin anomuksen on Valiokunta, äänestettyään, katsonut olevan epäaminen, koska Valiokunta ylipäätään ei ole tahtonut avustettujen yritysten joukkoon ottaa semmoisia, joita ei ole aikaisemmin niihin kuulunut tai joita ei käy katsominen vähävaraisten luokkain menestystä edistäviksi.

Samoista syistä on Valiokunta, niinkuin viime vuonnakin, tahtonut evättäväksi anomuksen 5,000 markan avustuksen myöntämisestä *Aktiebolaget Folkteatern* yhtiölle ulkoilmateatterin toimeenpanoa varten.

Högre Svenska Handelsläroverket oppilaitoksen ja sen yhteydessä olevan *Svenska Handelsinstitutet* opiston johtokunta, joille laitoksille on kaupungin tämänvuotisessa vakinaisessa rahasäännössä myönnetty 12,000 markan avustus, on anonut

4,000 markan lisämäärärahaa eli puolta siitä asetustenmukaisesta valtioavusta, jota näille yrityksille oli kuluvana vuonna edellytetty saatavan, mutta jota käyttövarain puutteessa ei kuitenkaan ole myönnetty. Tätäkään ylemmälle oppilaitokselle anottua avustusta ei Valiokunta, edellä esittämistään syistä, ole katsonut voivansa puoltaa.

Moniaat täkäläisen mooseksenuskaisen seurakunnan jäsenet ovat Kaupunginvaltuustolta anoneet 1,500 markan apurahaa Sipoon pitäjässä sijaitsevan, tästä kaupungista kotoisin olevain *mooseksenuskoisten sairaiden ja varattomain lasten kesäsiirtolan* voimassapitoon, sekä anomuksensa selvittämiseksi esittäneet näin kuuluvan lausunnon:

«Täkäläisen Juutalaisen armeliaisuusyhdistyksen johtokunnan pyynnöstä tutkin viime kesänä lapset, joiden vanhemmat olivat ne ilmoittaneet pyrkijöiksi siihen kesäsiirtolaan, jonka tämä armeliaisuusyhdistys oli tarkoitusta varten keräämillään varoilla toimeenpannut. Tällöin oli minulla tilaisuus todeta, että nämä tutkittaviksi ilmoitetut lapset tarvitsivat päästä pihamailla ja kaduilla, moni myös ahtaissa asunnoissa oleskelemasta vapaampiin ja terveellisempiin oloihin terveytyäkseen milloin minkin verran pitkällisistä hengityselinten katarreista, jommoisia useimmat potivat, sekä vähäverisyydestä, ruuansulatushäiriöistä y. m., ja loppukesästä saatoin todeta, että tämä lyhytaikainen oleskelu maalla oli ainakin muutamiiin heistä vaikuttanut edullisesti.

Siihen katsoen että useat näistä lapsista elävät tukalissa taloudellisissa oloissa ja ahtaissa asunnoissa, on mainittua yhdistyksen toimintaa jatkettava ja suosittava sekä mikäli mahdollista apurahoilla kannatettava.

Helsingissä, huhtikuun 10 päivänä 1913.

Valter Sipilä,
lääket. lis.»

Vaikka puheenalainen anomus annettiin niin myöhään, ettei asianomaisen lautakunnan lausuntoa siitä ehditty hankkia, on Valiokunta kuitenkin ottanut asian tutkittavaksi sekä, äänestettyään, havainnut yrityksen niin huomiota ansaitsevaksi, että Valiokunta osaltaan puoltaa 1,000 markan määrärahan myöntämistä mainitulle kesäsiirtolalle, joka asetettanee Terveystoimikunnan ylivalvonnan alaiseksi.

Kansakoululasten hammasklinikan omistajat, hammaslääkärit Axel Aspelund ja Th. Weber ovat Valiokunnalle antaneet Kaupunginvaltuustolle osotetun, seuraavaa sisällystä olevan kirjelmän:

«Kaupunginvaltuustolle antamassamme kirjelmässä olemme syksyllä 1912 anoneet, että 1913 vuoden alusta vuotuinen 13,000 markan apuraha kansakouluhammasklinikkaa varten pantaisiin vakinaiseen rahasääntöön, kunnes kunta katsoo sopivaksi ottaa kansakoululasten hampaiden hoidon kokonaan huolekseen. Kun

emme ole saaneet mitään vastausta tähän anomukseemme, mutta kaupungin tämänvuotinen rahasääntö lienee jo aikoja sitten vahvistettu, olemme tiedustelleet mainittua seikkaa sekä saaneet tietää, että anomaamme apurahaa ei ole rahasääntöön pantu.

Kun me kuitenkin, siihen luottaen että apurahananomuksemme tänä vuonna saisi Kaupunginvaltuuston puolelta osakseen samaa myötämielisyyttä kuin sen osaksi on tullut edellisinäkin vuosina, olemme tänä vuonna samoin kuin ennenkin pitäneet voimassa kansakouluhammasklinikkaa, saamme kunnioittaen pyytää Kaupunginvaltuustoa niin menettelemään, että me tänäkin vuonna saisimme kansakouluhammasklinikan voimassapitoon 13,000 markan apurahan. Jos Kaupunginvaltuusto vasten luuloa ei katsoisi voivansa myöntää apurahaa koko vuodeksi, toivomme kuitenkin että meidän kevätlukakautena suorittamamme kustannukset, 8,000 markkaa, korvataan kunnan varoista, mutta siinä tapauksessa meidän on pakko lakkauttaa klinikan toiminta kevätlukukauden päättyessä.»

Puheenalaisen kirjelmän ovat hakijat antaneet niin myöhään, ettei Terveystieteiden lautakunta eikä Kansakoulujohtokunta ole ehtinyt antaa lausuntoa asiassa. Valiokunta on kuitenkin, siihen nähden että Terveystieteiden lautakunta on edellisenä vuonna puoltanut määrärahan myöntämistä puheenalaiseen tarkoitukseen, ja sittenkun Valiokunta asiaa tiedusteltuaan oli saanut tietää, että Kansakoulujohtokunnassakin ollaan erittäin tyytyväisiä kansakouluhammasklinikan toimintaan, tahtonut ehdottaa mainitulle laitokselle myönnettäväksi määrärahaa, jota kuitenkin, sen johdosta ettei ole esitetty riittävää selvitystä korotetun määrärahan tarpeellisuudesta, tänä vuonna lienee annettava sama määrä kuin viime kerrallakin eli 10,000 markkaa.

Sitä vastoin ei Valiokunta ole tahtonut käsiteltäväksi ottaa Suomen Pelastusarmeijan myöhään tekemää anomusta että mainitulle järjestölle myönnettäisiin 1,000 markan suuruinen vuokratuotto Kulosaarella voimassapitämäänsä lastenkotia varten, varsinkin kun julkisuudessa on näkynyt mainitun lastenkodin oloja moitittavan ja tähän kuuluvat seikat toistaiseksi ovat selvitettävänä.

Valiokuntaan on vihdoinkin niinkään käsiteltäväksi lähetetty Helsingin Anniskeluosakeyhtiön anomus tavanmukaisen määrärahan myöntämisestä Korkeasaarella ja Seurasaarella olevain yhtiön laitosten voimassapitoon. Viime vuonna sai yhtiö puheenalaiseen tarkoitukseen Smk 67,861:44; täksi vuodeksi on pyydetty Smk 95,853:30, josta määrästä Kaupunginvaltuusto, niinkuin edellä mainittiin, on aikaisemmin myöntänyt 35,000 markkaa.

Niinkuin tästä näkyy, on ilmoitettu määrärahatarve tuntuvasti suurempi viime vuonna puheenalaiseen tarkoitukseen myönnettyä summaa, joka silloinkin oli hiukan yli 19,000 markan suurempi pyydettyä määrää. Esitettyään 1912 vuoden tulo-

ja menolaskelman perustelee yhtiön johtokunta tämänvuotista rahasaantöehdotustaan seuraavasti:

«Niinkuin edellä olevasta laskelmasta näkyy, olisi yhtiöllä puheenalaisilla saarilla olevain laitostensa voimassapidosta vuoden vaihteessa velkaa lähes 2,500 markkaa.

Suurimpana syynä tähän ovat vuoden varrella kaikilla aloilla kohonneet työpalkat. Korkeasaarta, sen eläintarhaa ja Seurasaarta varten on vuosi takaperin annettuun kulunkiarvioon pantu palkkoja ja työkustannuksia 45,400 markkaa; todellisuudessa voi tämän määrän laskea vuoden umpeen mennessä nousevan 52,400 markan vaiheille.

Edellä mainittu, odotettavana oleva 2,500 markan velka olisi siis, jos yksin työpalkat olisi otettu huomioon, lisääntynyt vieläkin 4,500 markalla, mutta viimeksi mainittu määrä on saatu säästymään siten, että johtokunta, ennenkuin työ ehdittiin aloittaa, poisti kulunkiarviossa edellytettyä Seurasaaren tehtävää uutta uimapaikkaa varten lasketun menoerän 2,800 markkaa sekä lisäsi tuloja korottamalla Seurasaaren ravintolan vuokraa. Myöskin viimeksi mainittua toimenpidettä täytyy katsoa täysin perustelluksi, sen johdosta että rakennusten kirjanpitoarvo, laajan lisärakennuksen valmistuttua keväällä 1912, on kohonnut noin 16,000 markalla. Selvitukseksi mainittakoon tässä yhteydessä, että lisärakennus on kustannettu yhtiön ennen vuotta 1893 kertyneillä käyttämättömillä voittovaroilla sekä että tämä tili tämän johdosta on lakannut olemasta.

Marraskuun 24 päivänä 1911 Herroille Kaupunginvaltuusmiehille antamassaan kulunkiarvioehdotuksessa anoi yhtiön johtokunta 1911 vuoden voittovaroista S:markan 87,015:28 määrärahaa Korkeasaaren ja Seurasaaren laitosten voimassapitoon. Herrain Valtuusmiesten jakaessa mainittuja voittovaroja tuli yhtiön osalle kuitenkin ainoastaan -- Smk 67,861:44. Ero, hiukan yli 19,000 markan, vastaa likimain sitä apumaksua isonlaisen yhteisen talvehtimishuoneen teettämiseen Korkeasaarelle, jota johtokunta mainitussa kulunkiarvioehdotuksessaan pyysi.

Tämän johdosta ja kun sitä paitsi ei ole minkäänlaisia takeita siitä, voiko ja milloin yhtiö saada puheenalaiseen laitokseen laskelmain mukaan tarvittavan summan jälellä olevan osan, 40,000 markkaa, on johtokunta katsonut olevan jättäminen tuollaisen huoneuksen rakennussuunnitelma raukeamaan sekä tämän ohessa käyttäminen tätä tarkoitusta varten rahastoon pannut varat, 20,000 markkaa, pakottavimpiin tarpeisiin.

Jottei eräitten kallisarvoisten eläinkokoelmain olemassaolo joutuisi vaaraan, on johtokunta kuluvana syksynä päättänyt, että on heti ryhdyttävä rakentamaan erityistä talvehtimisasuntoa merilinnuille, niinkuin haikaroille, kurjille y. m. sekä uudestisustamaan n. s. akvariohuonetta, jossa etusijassa säilytettäisiin etelämaiden lintuja. Näistä molemmista töistä on kustannuksia yhteensä 13,850 markkaa, joka rahamäärä samoin kuin itse rahastokin mainitaan edellä olevassa 1912 vuoden likimääräisessä

tilityksessä. Saman rahaston varoista on myös suoritettu tilissä mainitut erinäisten häkkien korjaukset ja pienenlaiset uutistyöt, joista oli kustannuksia Smk 2,554: 20, ynnä eräät muut työt, joiden lykkääminen epämääräiseen tulevaisuuteen ei olisi ollut eläintarhan arvolle sopivaa.

Vuonna 1913 on johtokunta katsonut ehdottomasti olevan teetettävä jälempänä seuraavassa rahasääntöehdotuksessa mainitut uutis- ja muutosrakennustyöt. Suurin niistä eli uuden häkin teettäminen jääkarhuille johtuu siitä, että entinen häkki, ammattimiesten toimittamain tutkimusten mukaan, ei tarjoo vedenpinnan alla riittäviä takeita eläinten eristämisestä, jota paitsi sitä «eläinystävälliseltä» kannalta katsoen täytyy pitää liian ahtaana jotta eläimet siinä voisivat viihtyä.

Viime vuonna pyydetystä määrärahasta varain puutteessa tuntuvasti tinkiesään mainitsi Valiokunta, että tänä vuonna olisi runsaammin varoja Kaupunginvaltuuston käytettävänä edellä mainittuihin tarkoituksiin. Kun nykyään todella on näin laita, saa Valiokunta puoltaa anottua avustusta myönnettäväksi sinänsä.

Valiokunnan siten myönnettäviksi puolttamat määrärahat nousevat kaikkiaan 320,948 markkaan 50 penniin, johon lisäksi tulevat Anniskeluyhtiölle aikaisemmin myönnettyt 35,000 markkaa, joten käytettäväksi ehdotettu summa kaikkiaan nousee 355,948 markkaan 50 penniin. Kun kaupungin osalle Anniskeluyhtiön voittovaroista viime vuodelta tulee 414,420 markkaa 76 penniä, esiintyy tällä kertaa ratkaistavaksi kysymys ylijäämän, kokonaisen 58,472 markan 26 pennin tarkoituksenmukaisesta käyttämisestä.

Tämä seikka asettaa nyt etsimättä kunnan eduskunnan ratkaistavaksi tärkeän periaatteellisen kysymyksen, joka kaikessa tapauksessa olisi pian tullut päiväjärjestykseen. Meidänkin maassa on yhä paremmin opittu käsittämään, että on tärkeätä sopivin keinon vapauttaa yhteiskunta taloudellisesta riippuvaisuudesta väkijuomiin nähden. On opittu oivaltamaan, että raittiusliikkeen varttuessa kunnissa yhä voimakkaammin vaaditaan toimenpiteitä väkijuomainkaupan rajoittamiseksi ja että näitä vaatimuksia myös tyydytetään, mikäli voimassa olevan lain johdosta käy päinsä. Jos tämän ja lainsäädäntötietä toimeenpantujen vastaisten rajoitusten johdosta väkijuomain kaupasta tuleva voitto vähenee, täytyy kuntain ja niiden yleishyödyllisten yritysten, jotka kuntain välityksellä tähän asti ovat saaneet tuntuvaa avustusta anniskeluvaroista, järjestää taloutensa muuttuneen asiointilan mukaisesti. Viime aikoina on julkisuudessa näkynyt lausuntoja, joissa on mainittua seikkaa silmälläpitäen vaadittu, että kaupunkikunnat niiden osalle tulevain anniskelu- ja vähittäismyyntiyhtiöitten voittovarain käyttämiseen nähden ryhtyisivät noudattamaan toista menettelyä kuin mikä tähän asti on ollut yleinen eivätkä enää vuosittain jakaisi koko käytettävänä olevaa voittovarain määrää, vaan mikäli mahdollista vähitellen

siirtäisivät osan niistä rahastoon, jonka korkovaroilla vastedes voitaisiin avustaa niitä yrityksiä, joiden talous nykyään on väkijuomavaroista saatavan välittömän avustuksen varassa.

Tämä ei suinkaan ole uusi suunnitelma sen pulman ratkaisemiseksi, mikä on syntynyt siitä että yleisen menestystyön taloudellinen puoli näyttää auttamattomasti olevan yhdistettynä runsaaseen väkijuomain kulutukseen. Esikuva on Norjan lainsäädännössä, jonka mukaan tuollainen rahastojen perustaminen on pakollinen. Käytännössä on yrityksiä tällaiseen voittovarain käyttöön tehty meidänkin maassa. Rahastojen perustaminen näyttää kuitenkin olevan jaettavissa kahteen toisistaan jyrkästi eroavaan ryhmään. Eräissä tapauksissa on nimittäin anniskeluvaroja varattu määrättyyn tarkoitukseen, esimerkiksi kansankirjastotaloa varten Tampereella ja Oulussa, sekä työväenluokkaan kuuluvain paranemattomain sairaiden ja toipuvain turvakodin perustamiseen ja kunnossapitoon Turussa. Tällä tavoin käytettyinä varat ennemmin tahi myöhemmin tulevat määrätyn tarkoituksen hyväksi eivätkä vastaisuudessa voi edistää väkijuomaliikkeen rajoitusten voimaansaantoa. Toisissa tapauksissa taas on näitä rahoja pantu rahastoon yleisten tarkoitusten edistämiseksi ja siten varattu tilaisuutta ryhtyä mainitunlaatuisiin toimenpiteisiin. Tuollaisia yleisiä rahastoja on: Viipurissa 1880-luvun alusta lähtien, Turussa niinkään jo vuosikymmeniä takaperin perustettu (suurin osa varoista eli 50,000 markkaa alkuaan sijoitettuina Turun työväenasuntoyhtiön osakkeisiin) ja Porvoossa. Hämeenlinnan kaupunginvaltuusto on tänä keväänä päättänyt perustaa «yleishyödyllisiä tarpeita varten» rahaston, jota vuosi vuodelta kartutettaisiin pääasiallisesti anniskeluvaroilla, kunnes rahasto nousee ainakin puoleen miljoonaan markkaan, jolloin sen korkovarot Valtuuston päätöksen mukaan käytettäisiin yleishyödyllisiin tarkoituksiin, etusijassa kuitenkin sellaisiin, joita varten kunnan jäseniä ei käy verottaminen. Tampereella, missä viime vuonna pantiin vähäinen summa tuollaiseen rahastoon, on siihen tänä vuonna siirretty lisäksi 20,000 markkaa. Kuopiossa ja Mikkelissä on kysymys tuollaisen rahaston perustamisesta nykyään valmisteltavana. Viipurissa varattaneen tänä keväänä suurenlainen määrä anniskeluvaroja yleishyödyllisten tarkoitusten rahastoon.

Asian valaisemiseksi mainittakoon tässä, että kysymys yhteiskunnan vapauttamisesta taloudellisesta riippuvaisuudesta väkijuomavaroihin nähden on hiljattain ollut perin pohjin selvitettävänä Ruotsissakin, missä siitä tänä vuonna on valtiopäiville annettu arm. esitys. Ruotsissa koetetaan tarkoitus saavuttaa ottamalla kaikki puheenalaiset varat kruunun haltuun, joka jonkun aikaa antaisi niistä korvausta kunnille ja muille voittovaroista aikaisemmin osallisina olleille julkisoikeudellisille laitoksille. Sellainen menettely ei näytä meidän maassa sopivalta.

Lisäksi huomauttatakoon, että asiasta voimassa olevan 9 päivänä kesäkuuta 1892 annetun K. asetuksen sanamuoto samaten kuin mainitun asetuksen laadinnassa syntyneet asiakirjat osottavat, ettei laki pane estettä voittovarain siirtämiselle ra-

hastoon sellaisia yleishyödyllisiä tarkoituksia varten, joista mainitun asetuksen 11 §:ssä puhutaan, minkä seikan edellä kerrottu käytäntökin vahvistaa todeksi.

Yksi Valiokunnan jäsen on halunnut, että Kaupunginvaltuusto osottaisi voittovarain ylijäämän heti käytettäväksi määrättyyn tarkoitukseen, nimittäin tuberkuloosin vastustamiseen, jota vastoin Valiokunnan enemmistö on edellä esitetystä syistä tahtonut ehdottaa, että Valtuusto varaisi mainitun ylijäämän yleishyödyllisiin tarkoituksiin, ei kuitenkaan sellaisiin, joita kunta itse on velvollinen täyttämään jäseniään verottamalla, sekä että Kaupunginvaltuusto erityisellä valiokunnalla laadittaisi ehdotuksen tarkemmiksi määräyksiksi siten rahastoon pantujen varain ja niiden antaman voiton kartuttamisesta, käyttämisestä ja hoidosta.

Tehdyt anomukset sekä niissä pyydetty avustuskäärät, viime vuonna myönetyt apurahat sekä asianomaisten lautakuntain puoltamat rahamäärät esitetään seuraavassa katsauksessa, jossa myös mainitaan Valiokunnan itsekühunkin anomukseen nähden tekemä ehdotus.

N:o	H a k i j a	Haettu määrä	Edellisenä vuonna myönnetty määrä	Asianomaisten lautakunnan puoltama määrä	Valiokunnan ehdottama määrä
1	Neidit Elisabeth Alander ja Hanna Rothman Sörnäsän kansanlastentarhalle, lisämäärärahaa	4,171: —	12,000: —	4,171: —	4,171: —
2	Neidit Mildrid Brotherus ja Hilda Anthoni Hermannin ruotsalaiselle kansanlastentarhalle, s:n	1,864: —	5,000: —	1,864: —	1,864: —
3	Neiti Therese Wuorenheimo Hermannin suomenkieliselle kansanlastentarhalle, s:n	2,554: —	7,250: —	2,554: —	2,554: —
4	Neiti Karin Eklund Toukolan kaksikieliselle kansanlastentarhalle, s:n	1,153: 50	3,750: —	1,153: 50	1,153: 50
5	Neidit Bertha Bäckman ja Lilli Winter Kallion kansanlastentarhalle, s:n	2,824: —	4,500: —	2,824: —	2,824: —
6	Rouva Mary Mether Kallion Undelle suomenkieliselle kansanlastentarhalle, s:n	1,112: —	3,750: —	1,112: —	1,112: —
7	Neiti Lydia Wendell Töölön ruotsinkieliselle kansanlastentarhalle, s:n	1,727: —	4,500: —	1,727: —	1,727: —

8	Neiti Anna Geitlin Töölön suomenkieliselle kansanlastentarhalle, s:n .	1,360: —	4,000: —	1,360: —	1,360: —
9	Neiti Ingeborg Liljeström Vladimirkadun N:o 21 Uudelle ruotsinkieliselle kansanlastentarhalle, s:n . . .	1,081: —	4,500: —	1,081: —	1,081: —
10	Neiti Ester Floman Uudelle suomenkieliselle kansanlastentarhalle, s:n .	1,579: —	4,500: —	1,579: —	1,579: —
11	Neiti Lina Hellgren Kivenhakkaajankadun N:o 3 kansanlastentarhalle, s:n	1,799: —	4,000: —	1,799: —	1,799: —
12	Neiti Elin Eklund Sepänkadun ruotsinkieliselle kansanlastentarhalle, s:n .	1,037: —	4,500: —	1,037: —	1,037: —
13	Neiti Annie Rundström Korkeavuorenkadun kansanlastentarhalle, s:n .	1,875: —	4,500: —	1,875: —	1,875: —
14	Fredriksbergin kansanlastentarha avustukseksi, s:n	652: —	1,000: —	652: —	652: —
15	Neidit Therese Wuoreneimo ja Elsa Borenius Hermannin lastentarhan lastenseimelle	3,500: —	uusi	3,500: —	3,500: —
16	Neidit Elsa Olin, Louise Stolzenberg ja Lydia Wendell Töölön työtuvalle	500: —	250: —	250: —	500: —
17	Neiti Bertha Hannén lasten työkoululle	1,000: —	500: —	500: —	1,000: —
18	Rouva Nora Krogerus lasten työtuvalle	3,000: —	uusi	3,000: —	3,000: —
19	„Syntymäpäivälahja“ yhdistys kuuromykkäin lastentarhalle	1,500: —	uusi	ks. lausuntoa	epäys
20	Helsingin kansakoulujen opettaja- ja opettajataryhdistyksen Toimikunta a) kesäsiirtoloille	20,000: —	15,000: —	20,000: —	20,000: —
	b) sekä tuberkulootisten oppilaiden virkistyskodin voimassapitoon ja risautautisten oppilaiden hoitamiseksi Hög-sandin parantolassa	10,000: —	8,000: —	10,000: —	10,000: —
21	Köyhäin kansakouluoppilaiden ravitsemiseen	—	18,000: —	20,000: —	20,000: —
22	Helsingin ruotsalainen kansanopisto	2,000: —	1,500: —	2,000: —	1,700: —
23	Veistonopettaja O. W. Corander kasvatusopilliselle veisto-oppilaitokselleen	5,000: —	2,000: —	3,000: —	2,000: —
24	Neiti Agda Blom voimassapitämälleen veistokoululle	500: —	500: —	500: —	500: —

25	Helsingin Kuuromykkäyhdistys: a) kuuromykkäin opetukseen . . . . . b) yhdistyksen lastentarhakoululle	500: — 1,000: —	} 1,000: —	1,500: —	1,500: —
26	Helsingin Kansanopistoseura	2,500: —		2,500: —	2,500: —
27	Ungdomsförbundet Fylgia toimintansa hyväksi	1,200: —	epäys	1,200: —	1,200: —
28	Sörnäsän suomenkielinen yhteiskoulu jatkoluokkainsa kannatusavuksi	1,200: —	uusi	1,200: —	epäys
29	Professorinrouva Hanna Vasenius y. m. lastenseimen voimassapitoon Fredriksbergissä	3,500: —	uusi	3,500: —	3,000: —
30	Kotikasvatusyhdistys toimintansa hyväksi	4,000: —	epäys	4,000: —	3,000: —
31	Valko Nauha yhdistys a) kahden lastenkotinsa voimassapitoon . . . . . b) suojelustoiminnalleen	10,000: — 4,000: —	8,000: — 2,000: —	10,000: — 2,000: —	10,000: — 2,000: —
32	Arbetets Vännen lasten kesäkurssien toimeenpanemiseksi	1,800: —	1,200: —	1,200: —	1,200: —
33	Saman yhdistyksen Sörnäsän haarosasto lasten kesäpuutarhaa varten	1,200: —	1,000: —	1,200: —	1,200: —
34	Saman yhdistyksen läntinen haarosasto kesäkurseja varten	2,500: —	2,000: —	2,500: —	2,500: —
35	Nuorten Miesten Kristillinen Yhdistys Grankullassa olevalle kesäsiirtolalleen	1,500: —	1,200: —	1,500: —	1,500: —
36	Lastenhoidon edistämisyhdistys a) yleisiin tarkoituksiinsa . . . . . b) Pippingskjöldin turvakodille	15,000: — 2,000: —	12,000: — 2,000: —	15,000: — 2,000: —	15,000: — 2,000: —
37	„Maitopisara“ yhdistys toimintansa hyväksi	10,000: —	5,000: —	10,000: —	8,000: —
38	„Konvalescenthem — Toipumakoti“ yhdistys	7,000: —	5,500: —	7,000: —	7,000: —
39	Suomen Eläinsuojelusyhdistys toimintansa hyväksi	500: —	500: —	500: —	500: —
40	Terveystoimisto veneristen tautien vastustamiseksi	7,000: —	7,000: —	7,000: —	7,000: —
41	Helsingin Uimaseura	3,000: —	2,000: —	3,000: —	3,000: —
42	Risatautisten lasten parantola yhdistys	1,500: —	1,500: —	1,500: —	1,500: —

43	Toimikunta varain keräämiseksi varattomain keuhkotautisten hyväksi lasten kylpylaitoksen voimassapitoon	3,000: —	2,000: —	3,000: —	3,000: —		
44	Helsingin Kisa-Veikot toimintansa hyväksi	2,000: —	uusi	1,000: —	1,000: —		
45	Helsingin Naisvoimistelijat naisten urheiluharjoituksia varten	500: —	uusi	500: —	500: —		
46	Vilhelmina-kodin toimikunta	1,500: —	epäys	1,500: —	1,500: —		
47	Helsingin Raittiusyhdistysten Keskuksitoimikunta a) jaettavaksi erinäisille raittiusseuroille niiden toiminnan hyväksi	12,705: —	} 5,000: —	} 8,500: —	} 8,500: —		
	b) raittiusnäyttelyä varten	1,500: —				1,000: —	1,000: —
	c) „Toivon liitoille“	2,000: —				1,000: —	1,500: —
	d) lastenjuhlia varten	2,000: —				epäys	epäys
	e) sihteerin palkkaamiseen	1,000: —				1,000: —	1,000: —
	f) satunnaisiin tarpeisiin	795: —				epäys	epäys
48	Helsingfors Ungdomsföreningars Centralutskott	10,000: —	3,000: —	5,000: —	5,000: —		
49	Finlands Svenska Nykterhetsförbund raittius- ja valistustoimistoa varten	3,000: —	epäys	1,500: —	1,500: —		
50	Raittiuden ja kansanterveyden edistämisseura väkijoumatiedustuksen toimeenpanoa varten	5,000: —	uusi	epäys	epäys		
51	Rouva Rosa Rosenqvist y. m. talousopistolle a) kannatusavuksi	2,000: —	} uusi	} epäys	} 2,000: —		
	b) kouluhuoneiston sisustamiseen	500: —					
52	Martha-yhdistyksen Helsingin-osasto työläisnaisten ruuanlaitto-kurssien toimeenpanemiseksi	2,000: —	2,000: —	2,000: —	2,000: —		
53	Tehtaalaisnaisten Koti	1,000: —	1,000: —	1,000: —	1,000: —		
54	Suomen Naisyhdistys työläisnaisten kesäsiirtolaa varten	2,000: —	1,500: —	2,000: —	2,000: —		
55	Helsingin Palvelijatyhdistys palvelijatar kotinsa voimassapitoon	5,000: —	2,500: —	3,500: —	3,500: —		
56	Sosiaalinen Keskusliitto toimintansa hyväksi	1,500: —	1,500: —	1,500: —	1,500: —		
57	Suomen Kansantanssin Ystävät a) lasten leikkikursseja varten	400: —	} uusi	} epäys	} epäys		
	b) kansantanssien toimeenpanemiseksi ulkoilmamuseossa	400: —					
58	Köyhäin lasten työkotien toimikunta a) nykyään oleville lastenkodilleen	10,500: —	9,000: —	10,000: —	10,500: —		

	b) uuden kodin laittamiseksi Her- manniin	4,500: —	uusi	4,500: —	4,500: —
59	Pelastusarmeija sosialisen työnsä jat- kamiseen ja laajentamiseen	20,000: —	11,000: —	15,000: —	15,000: —
60	Sokeain Ystävät työkoululle . . .	2,000: —	1,500: —	1,500: —	1,500: —
61	Hyväntekeväisyyden järjestämisyh- distys: a) yhdistyksen toiminnan tukemiseksi työn jakamisessa naisille . . . . . b) keskustoimistonsa voimassapitoon	4,000: — 2,000: —	2,500: — 1,500: —	4,000: — 2,000: —	4,000: — 2,000: —
62	Rouvasväenyhdistys lastenkodilleen	6,000: —	2,000: —	6,000: —	6,000: —
63	Kaupunkilähetys a) lasten veisto- ja ompeelukoukkuja varten . . . . . b) köyhän, heikkojen lasten kesä- siirtolaa varten . . . . . c) lähetyksen poikakodille . . . . . d) lähetyksen tyttökodille . . . . . e) nuorisokirjastolle	2,500: — 1,500: — 2,000: — 2,000: — 500: —	3,000: —	2,500: — 1,500: — 2,000: — 2,000: — 500: —	2,500: — 1,500: — 2,000: — 2,000: — 500: —
64	Musiikkilautakunta lisävastukseksi Helsingin Symfoniaorkesterille ja Hel- singin Torvisoitokunnalle	12,000: —	uusi	—	epäys
65	„ Suomen Laulu “ soitannollisen toi- mintansa kannattamiseksi	3,000: —	uusi	3,000: —	epäys
66	Aktiebolaget Folkteatern ruotsin- kielisen ulkoilmateatterin toimeen- panemiseksi	5,000: —	epäys	—	epäys
67	Högre Svenska Handelsläroverket ja Svenska Handelsinstitutet yli- määräistä avustusta	4,000: —	uusi	—	epäys
68	Mooseksenuskaisen seurakunnan jä- senet kesäsiirtolan voimassapitämi- seksi mooseksenuskaisia sairaita ja varattomia lapsia varten	1,500: —	uusi	ei ole ehditty hankkia	1,000: —
69	Hammaslääkärit Axel Aspelund ja Th. Weber kansakouluhammasklin- nikkansa voimassapitoon	13,000: —	10,000: —	sn	10,000: —
70	Helsingin Anniskeluosakeyhtiö Kor- keasaarella ja Seurasaarella olevain laitostensa voimassapitoon (ennen myönnetty 35,000 mk)	60,853: 30	67,861: 44	—	60,860: —
	Yhteensä	356,341: 80	—	255,338: 50	320,948: 50

Edellä sanotun johdosta ja sen mukaisesti mitä ennen on noudatettu, saa Valiokunta Kaupunginvaltuustolle kunnioittaen esittää:

että Valtuusto tekisi päätöksensä Helsingin Anniskeluosakeyhtiön 1912 vuoden voittovaroista kaupungille tulevan osuuden jakamisesta Valiokunnan edellä olevassa katsauksessa esittämän ehdotuksen mukaisesti;

että Valtuusto päättäisi panna jaosta ylijääneet voittovarot rahastoon sellaisia yleishyödyllisiä tarkoituksia varten, joita kunta ei ole velvollinen täyttämään jäseniään verottamalla, sekä antaisi erityisen valiokunnan toimeksi tehdä tarkempi ehdotus tämän rahaston hoidosta ja käyttämisestä;

että niiden yhdistysten, seurojen ja yksityishenkilöiden, joille myönnetään avustuksia voittovaroista, ehdottomasti tulee antaa lyhyet kertomukset toiminnastaan, varsinkin myönnettyjen määrärahojen käyttöä silmällä pitäen, niille kaupungin lautakunnille, joiden alaisia nämä avustuksensaajat ovat, joten siis

kansanlastentarhain, työtupain ja lastenseimien johtajattaret ja asianomaiset johtokunnat antavat kertomuksensa Kansanlastentarhain johtokunnalle;

lasten kesäkurssien ja kesäpuutarhain johtajattaret ja asianomaiset johtokunnat, „Valko Nauha“ lastenkotinsa puolesta, Helsingin Nuorten Miesten Kristillinen Yhdistys ja Kotikasvatussyhdistys Kasvatustalautakunnalle;

Helsingin kansakoulujen opettaja- ja opettajataryhdistys, Helsingin Kuuromykkäyhdistys, veistonopettaja Corander, veistonopettajatar Blom, Helsingin ruotsalaisen kansanopiston johtokunta, Helsingin Kansanopistoseura, sekä nuorisoliitto Fylgia asianomaiselle Kansakoulujohtokunnalle;

Toipumakoti-yhdistys, Suomen Eläinsuojelusyhdistys, Lastenhoidon edistämisyhdistys, Maitopisara-yhdistys, Helsingin Uimaseura, Risautautisten lasten parantolayhdistys, Terveystoimisto, Toimikunta varain keräämiseksi varattomain keuhkotautisten hyväksi, Mooseksenuskosten seurakunnan kesäsiirtolan johtokunta, Vilhelminakodin toimikunta sekä

Helsingin Kisa-Veikot ja Helsingin Naisvoimistelijat Terveystoimilautakunnalle;

Sokeain Ystävien yhdistys, Rouvasväenyhdistys, Köyhäin lasten työkotien Johtokunta, Hyväntekeväisyyden järjestämisyhdistys sekä Pelastusarmeija ja Kaupunkilähetys Vaivaishoitohallitukselle; ynnä

„Valko Nauha“ niin sanottuun suojelutoimintaansa nähden, Helsingin Raittiusyhdistysten Keskustoimikunta, Finlands Svenska Nykterhetsförbund, Helsingfors Ungdomsföreningars Centralutskott, rva Rosa Rosenqvistin y. m. talousopisto, Martha-yhdistyksen Helsinginosasto, Tehtaalaisnaisten koti, Suomen Naisyhdistys, Helsingin Palvelijatar-yhdistys ja Sosialinen Keskusliitto Sosialilautakunnalle;

joiden Lautakuntain tulee tarkoin ilmoittaa asianomaisille apurahansaajille myönnettyjen avustusten tarkoitus ja määrä, kaikki niiden nauttimiseen nähden säädetty ehdot ja määräykset, sekä että, jos avustusta voittovaroista edelleen halutaan, sitä tarkoittava hakemus on viimeistään maaliskuun 15 päivänä ensintulevaa vuotta annettava asianomaiselle Lautakunnalle, niin myös seurata asianomaisten yhdistysten ja laitosten toimintaa ja oman lausuntonsa kera Valtuustolle lähettää edellä mainitut kertomukset, samoin kuin myös ehdottomasti viimeistään huhtikuun 15 päivänä ensintulevaa vuotta sitä ennen annetut apurahananomukset;

että lisäehtoina ja määräyksinä seuraavain avustusten nauttimiseen nähden säädetään asianomaisten avustuksensaajain noudatettavaksi:

veistonopettaja Coranderin: että hänen veistokoulussaan annetaan maksutonta opetusta vähintään kahdeksalle, etusijassa varattomalle, tämän kaupungin oppilaitosten oppilaalle;

veistonopettajatar Blomin: että samoin maksutonta opetusta annetaan viidelle, etusijassa varattomalle, tästä kaupungista kotoisin olvalle koulunoppilaalle;

„Toipumakoti“-yhdistyksen: että yhdistys kodissaan varaa maksutta sijaa vuoden umpeen yhdelle- tai kahdelletoista varattomalle, kaupungin sairaaloista poistetulle potilaalle;

„Kisa-Veikkojen“ yhdistyksen: että varat käytetään huoneiston vuokraan ja välineiden ostoon;

„Risatautisten lasten parantola“-yhdistyksen: että yhdistys ensintulevana kesänä noin puolenneljättä kuukauden ajaksi luovuttaa kuusi maksutonta sijaa Högsandin parantolasta potilaille, jotka Vaivaishoitohallitus sinne ehdottaa;

Helsingfors Ungdomsföreningars Centralutskott valiokunnan: että valiokunnalle myönnetystä määrärahasta ei saa antaa avustusta raittiusyhdistys Balderille, joka saa avustusta Raittiusyhdistysten Keskustoimikunnalle myönnettyistä määrärahoista; sekä

kaikkien avustusta saavain yritysten, jotka myöntävät tarvitseville henkilöille apua vastaavaa korvausta saamatta: että samalla kun niiden tulee sopivissa tapauksissa tehdä ero täällä kotipaikkaoikeutta nauttivain ja muiden täällä oleskelevien henkilöjen välillä, apurahain nauttimiseen on liitettävä lisäehdoksi, että asianomaisen yhdistyksen tulee jokaisessa eri tapauksessa Vaivaishoitohallituksen rekisteritoimistosta hankkia tarkka tieto avunanojan oloista sekä, sitä mukaa kuin avustusta muodossa tai toisessa annetaan, ilmoittaa se toimistoon rekisteröitäväksi, niin myös avustusten myöntämisen ja käyttämisen valvontaan nähden alistua niihin määräyksiin, joita Vaivaishoitohallitus tai asianomainen lautakunta Vaivaishoitohallituksen esityksestä ehkä katsoo tarpeelliseksi antaa.

Helsingissä, toukokuun 21 päivänä 1913.

Oskar Heikel.

Leo Ehrnrooth.
V. T. Rosenqvist¹⁾.

K. V. Hurmerinta.
J. J. Sederholm.

Einar Böök.

¹⁾ Ei ollut saapuvilla tarkistustilaisuudessa.

*Asiakirjoja, jotka koskevat Helsingin kaupungin
1912 vuoden tilien tarkastusta.*

HELSINGIN KAUPUNGIN

MAISTRAATTI.

*Helsingissä,
toukok. 10 p:nä 1913.*

N:o 72.

Kaupunginvaltuustolle.

Kaupungin 1912 vuoden tilejä tarkastamaan asetettujen tilintarkastajain antaman kertomuksen saa Maistraatti täten lähettää Herroille Kaupunginvaltuusmiehille.

Maistraatin puolesta:

Ernst von Born.

v. t.

Alfr. Tuominen.

Tilintarkastuskertomus vuodelta 1912.

Helsingin kaupungin viime vuosikymmenien aikainen rivakka kehitys on eri aloilla pakottanut uudestimuodostamaan vanhat ja tavaksi käyneet olot. Kaupungin rahatoimen valvonnassa sekä kirjanpidossa ja hoidossa on vähitellen tehty uudistuksia ja ne kaipaavat edelleen perinpohjaisia muutoksia.

Perustamalla Helsingin kaupungin Revisionikonttori, jonka ohjesäännön Kaupunginvaltuusto vahvisti lokakuun 3 päivänä 1911, on aikaansaatu kaupungin rahatoimen tehokkaampi valvonta. Revisionikonttori, jonka tehtävänä m. m. on avustaa voimassa olevan kunnallisasetuksen mukaan valittuja kaupungin vuositilintarkastajia, on ohjesääntönsä mukaisesti meille antanut ensimmäisen selostuksensa, joka käsittää

konttorin toiminnan vuonna 1912 ja jossa esitetään Revisionikonttorin tuona vuonna tekemät muistutukset sekä ne toimenpiteet, joita konttori on katsonut tarpeelliseksi ehdottaa. Revisionikonttorin suorittama seikkaperäinen, perusteellinen ja tunnollinen työ on suuressa määrin helpottanut vuositilintarkastajain tehtävää, ja lausumme toivomuksen, että kaupungin kaikki laitokset ja viranomaiset ymmärtämystä osottaen tukisivat ja helpottaisivat Revisionikonttorin sangen tarpeellista, mutta useinkin arkaluontoista ja vaikeata työtä. Pitempiaikainen kokemus on epäilemättä johtava yhteistyöhön sekä kaupungin eri laitosten ja Revisionikonttorin että myös viimeksi mainitun ja vuositilintarkastajain kesken tarkemmin selvitettyissä ja tehokkaammassa muodoissa, joista kaupungin laajan rahatoimen tähänastisella hataralla tarkastuksella ainoastaan voi olla hyötyä.

Kaupungin rahatoimen nopean kehityksen johdosta on sen kirjanpito kasvanut siinä määrin, että nykyään käytännössä oleva kirjanpito ei enää riitä tarkoitukseensa. Suuremman yhtenäisyyden ja selväpiirteisyyden aikaansaamiseksi ehdottivat jo 1911 vuoden tilintarkastajat, että annettaisiin yhteinen, tilitystä koskeva johtosääntö, eri lautakunnille ja laitoksille vahvistetuista erikoisohjesäännöistä huolimatta. Tilintarkastusta toimittaessamme olemme yhäkin enemmän vakuuttuneet tähänastisen tilitys- ja kirjanpitojärjestelmän perinpohjaisen uudistuksen tarpeellisuudesta ja mainitsemme seuraavassa eräitä seikkoja, jotka mielestämme vaativat toimeenpanemaan muutoksen puheenalaisessa kohden.

Etusijassa on huomioltamme kiinnittänyt se seikka, että tilitys ja kassaliike eri laitoksissa ja viranomaisissa on järjestetty eri tavoin. Sen sijaan että teknillisillä laitoksilla on n. s. liikekirjanpito, eivät toiset, niinkuin esimerkiksi Rakennuskonttori ja kaupungin yleisten töiden Hallitus, tee minkäänlaista erikoistiliä, vaan suorittaa Rahatoimikonttori niiden menot, ja taas toiset kaupungin viranomaiset nostavat edeltämaksuja, joista sittemmin tehdään tili. Rahatoimikonttori toimittaa lukuisia siirtelyjä minkäänlaisitta perusteluitta ja siitä ilmoittamatta asianomaisille. On sentähden ilmeistä, että näin ollen käy vaikeaksi pysyttää menoja myönnettyjen määrärahain puitteissa. Olemme sitä mieltä, että tuollaisia siirtelyjä ei pitäisi saada tehdä Rahatoimikamarin valtuuttamatta ja kuulematta asianomaisia laitoksia, joiden tiedoksi toimeenpantu siirto sitten olisi ilmoitettava. Rahatoimikamarin päätös, varustettuna muistoonpanolla tiedoksi saamisesta, sopisi sitten muiden asiassa syntyneiden kirjain kera panna siirtoerän oheen todisteeksi.

Rahatoimikonttorin antamiin, kirjain oheisiin todisteisiin nähden olemme havainneet, että ne monessa tapauksessa ovat sangen niukkasanaiset. Tämän johdosta on meidän kerta toisensa jälkeen täytynyt vaatia kaupunginkamreerilta erityistä selvitystä kirjoihin pantujen eräin todistamiseksi ja valaisemiseksi taikka myös on täytynyt sitä varten käyttää apuna Revisionikonttoria, jommoimen menettely on viivyttänyt ja vaikeuttanut tilintarkastuksen kulkua. Tämän johdosta lausumme toivomuksen, että todisteet vastedes laaditaan niin, että niistä sinänsä muitta mutkitta käy selville että asianomaiset kirjanpitoerät ovat oikeat.

Seikka, jota emme ole voineet olla huomauttamatta, on että, kun asianomaisia tilejä päättäessä osa saldoa on pantu voittona tahi tappiona n. s. Ylimääräiseen meno- ja tulotiliin sekä jällellä oleva määrä siirretty seuraavaan vuoteen varain tahi velkain puolella, ei tämän jaon oikeutuksesta ole kirjoihin liitetty minkäänlaista selvitystä todisteeksi. Tämä seikka on tuntuvasti vaikeuttanut tilinpäätöksen tarkastamista. Lausumme toivomuksen että tuollainen selvitys vastedes pannaan tilinpäätöksen ohien ja että niin näissä tapauksissa kuin silloinkin, kun erinäisiä määriä siirretään seuraavaan vuoteen n. s. siirtyviin tileihin, asianmukaisesti tarkastetut rahamääräin erikoisluettelot myös pannaan tilinpäätöksen ohien.

Rahatoimikonttorin vuosikertomukseen nähden olemme havainneet, että kertomukseen liittyvät taulukot eivät enää vastaa tarkoitustaan. Ovatpa ne eräissä tapauksissa harhaanviepiäkin, esimerkiksi kun niihin merkitään määräraha kulutetuksi, vaikka töitä, joita varten määräraha on myönnetty, ei ole alotettukaan, sekä kun tilitystä edelliseltä vuodelta siirtyneistä määrärahoista, jotka vastamainitulla tavalla on taulukkoihin merkitty kulutetuksi ja tavataan ainoastaan tilinasemassa, ei enää ole erikseen mainittu. Rohkenemme ehdottaa, että puheenalaiset taulukot vastedes laadittaisiin toisenlaiset, minkä ohessa Rahatoimikonttorin vuosikertomus olisi tilastollisesti käsittelemällä laadittava valaisevammaksi. Jos tämä vuosikertomus sen ohessa laadittaisiin vähemmän niukkasanaiseen muotoon, helpottaisi se tuntuvassa määrässä katsauksen saamista kaupungin taloudelliseen kehitykseen.

Jo maaliskuun 9 päivänä 1893 julkilausui Kaupunginvaltuusto periaatteen että kaupungin kirjat on pidettävä täysin rahasäännön järjestyksen mukaisesti. Marraskuun 21 päivänä 1912 lausui Kaupunginvaltuuston valmisteluvaliokunta kaupungin teknillisten laitosten kirjanpitokysymyksestä antamassaan mietinnössä muun muassa seuraavaa:

«Jos määräraha havaitaan tarkoitukseensa riittämättömäksi, on lisäystä pyydetävä ja Kaupunginvaltuuston se myönnettävä. Jos taas osotettu rahamäärä antaa ylijäämää, ei tätä saa muuhun tarkoitukseen käyttää, vaan on se säästönä siirrettävä seuraavaan vuoteen. Tämän mukaisesti kaupungin kirjanpito järjestetään ja sen tilinpäätös laaditaan. Tilinpäätöksen tarkoituksena on antaa vertaileva yhdistelmä kulunkiarviosta ja sitä vastaavien todellisten tulojen ja menojen yksityiskohtaisista määristä. Siinä todetaan yksityisissä kulunkiarvion erissä ehkä syntyneet ylijäämät tahi vajaukset.»

Jos näitä Kaupunginvaltuuston osottamia periaatteita tarkasti noudatettaisiin ja sen ohessa Kaupunginvaltuuston vahvistamain vuosirasääntöjen kirjanpitotilit osoitettaisiin sillä tavoin kuin yleisessä valtionrasäännössä on laita sekä, mikäli mahdollista, yhtenäinen tilitystapa saatettaisiin kaikissa kaupungin laitoksissa ja viranomaisissa käytäntöön, olisi paljon voitettu tarpeellisen selväpiirteisyyden aikaansaamiseksi kaupungin rahatoimen kirjanpitoon. Tässä yhteydessä emme voi olla huomauttamatta kuinka tärkeätä on, että kaupungin rahatointa yksityiskohtaisesti hoidetaan päämäärästään tietoisella tavalla sekä että tehokkaasti tarkastetaan, miten

yksityiset laitokset ja lautakunnat käyttävät määrärahojaan. Kun kuitenkin kysymys Rahatoimikamarin uudestijärjestämisestä on jo kauan ollut päiväjärjestyksessä, emme katso olevan syytä pitemmältä viivähtää tässä asiassa.

Revisionikonttorin meille antaman muistutusluettelon johdosta ja sen nojalla mitä tilintarkastuksessa on käynyt selville, olemme tahtoneet lausua seuraavaa.

Helmikuun 7 päivänä 1899 on Kaupunginvaltuusto Maistraattiin lähettämässään kirjeessä antanut määräyksiä, joihin sisältyy Kasvatuslautakunnan toimintaohjelma. Tuohon aikaan oli olemassa ainoastaan kaksi pahatapaisten lasten turvakotia ja niiden vuosikustannukset nousivat 17,000 markkaan, jota vastoin näitä laitoksia vuonna 1912 oli kymmenen ja niitä varten oli rahasääntöön pantu määrärahoja yli 150,000 markan. Kasvatuslautakuntaan on myös asetettu kassanhoitaja, tarkemmin määrittelemättä hänen tehtäviään tai toimittamatta työnjakoa sihteerin ja kassanhoitajan kesken. Määräyksiä puuttuu siitä, minkä verran opetusta lautakunnan on kustannettava huostaansa ottamilleen lapsille, minkä johdosta avustusta on annettu jopa kansakoulunopettajatarseminaariin ja oppikouluun otetuille entisille oppilaille, jommoista ei poikkeustapauksessakaan ole tullut kaupungin kansakoulunoppilaitten hyväksi. Saamme sentähden ehdottaa, että Kasvatuslautakunnalle ja sen virkailijoille aivan ensi tilassa laaditaan johtosääntö.

Lisäksi on huomautettu, että kasvatuslaitosten rahasääntöeriä on ylitetty siihen hankkimatta Kaupunginvaltuuston erikoista lupaa. Niinpä oli eräässä laitoksessa kirjain ostoon myönnetty määräraha ylitetty noin 150 prosentilla. Ehdotamme sentähden että Kaupunginvaltuusto kiinnittäisi lautakuntain ja laitosten huomiota siihen että, jos vahvistettuun vuosirahasääntöön pantua määrärahaa ei käytetä tarkoitukseensa, on tuo määräraha katsottava säästyneeksi eikä sitä saa ilman eri lupaa käyttää muuhun tarkoitukseen.

Sairaanhoidon, vaivaishoidon ja suojelukasvatuksen kustannusten vuosi vuodelta ilmenevä suuri kohoaminen on kiinnittänyt tilintarkastajain huomiota. Viime vuosikymmenen kuluessa ovat kaupungin terveyden- ja sairaanhoitomenot kasvaneet likimain kolminkertaisiksi, vaivaishoitokustannukset lähes kaksinkertaisiksi ja suojelukasvatuksen menot kohonneet S:markkaan 144,043:33. Näiden hallinnonhaarain menojen kasvaminen ei tosin ole vältettävissä, mutta järjestämällä yhteistoiminta asianomaisten hallitusten kesken pitäisi ainakin olla kartettavissa menot, jotka eivät ole välttämättömän tarpeellisia. Kun lähiaikoina tulee lisäksi uusia suurempia sairaaloita, on mielestämme syytä asettaa erityinen ostolautakunta ainakin kaupungin kaikkia sairaaloita varten, siihen katsomatta saadaanko tuollainen lautakunta kaupungin kaikkia laitoksia varten toimeen.

Teknillisten laitosten tilejä tarkastaessa on huomattu, että tilinpäätöstä valmistettaessa tehdystä ylityöstä tahi ylimääräisestä työstä on vakinaisillekin virkamiehille annettu palkkioita sääntönäispalkkansa lisäksi. Sen ohessa on virkamiehelle annettu korvausta siitä, ettei hänelle voitu suoda kesälomaa vuonna 1912, vaikka Kaupunginvaltuusto on toukokuun 11 päivänä 1909 tuollaisen loman saamisen ehdoksi

pannut, ettei kaupungille saa siitä koitua erikoista menoa. Kun teknillisten laitosten Hallituksella ei ole käyttövaroja ja tilintarkastajain mielestä olot voivat perustella mainitun laatuista menoja, esitämme että teknillisiä laitoksia varten pantaisiin käyttövaroja rahasääntöön.

Kun useita kaasu- ja sähkötehtaan määrärahoja on tuntuvasti ylitetty, olisivat mielestämme niiden syyt ansainneet jonkun verran seikkaperäisempää mainitsemista kuin vuosikertomuksissa on laita. Useassa tapauksessa sitä paitsi on viimeksi mainitun laitoksen eräitä määrärahatilejä väärin rasitettu, minkä seikan oikaisemiseksi on vuoden päättyessä havaittu tarpeelliseksi tehdä moniaita siirtelyjä toisiin määrärahatileihin. Kun tuollaiset siirrot tavallisesti tehdään perustelematta tai edes mainitsematta siirrettyjen määrän todellista vastaavaisuutta, käy miltei mahdolltomaksi arvostella niiden oikeutusta. Näyttää sentähden olevan suositeltava suurempaa huolekkautta laitoksen n. s. Rahasääntö-pääkirjain pidossa. -- Osottaaksemme, miten meidän mielestämme on väärin käytetty määrärahaa, mainitsemme että sähkötehtaan tileissä on määrarahasta «10,000 tonnia kivihiiliä» pantu maksettavaksi 15,290 markkaa kulutetun sähkövoiman korvaukseksi, jolla määrällä «Virrankulutustiliä» on asianmukaisesti hyvitetty. Tiedustellessa on selvinnyt, että puheenalainen sähkövoima on kulutettu kuljettaessa hiiliä kattilahuoneeseen ja pitäessä koneellisia lämmityslaitteita käynnissä. Hiilien kuljetusta varten laitoksen rahassäännössä kuitenkin on erityinen määräraha eikä lämmityslaitteissa kulutetun sähkövirran kustannuksia sentähden näy olevan paneminen maksettavaksi mainitusta määrarahasta, jonka nimi selvästi osottaa sen olevan tarkoitettu yksinomaan kivihiilien ostoon.

Kun eri laitokset eri tavoin laskevat vuotenaan teetettyjen uutistöiden kustannuksia ja yhdenmukainen laskutapa näyttää luonnollisemmalta, saamme mainita, että Vesijohtolaitos siirtäessään uutistöiden arvon vastaaviin vakinaisiin tileihin, lukee korkoa siitä päivästä, jona tarkoitukseen käytetty rahamäärä on annettu, jota vastoin molemmat muut laitokset eivät lisää todella käytettyihin rahamääriin tuollaista korkoa. Pyydämme sentähden ehdottaa, että tähän laskutapaan nähden vastedes noudatetaan laitosten yhteisen hallituksen siinä kohden antamia yhdenmukaisia ohjeita.

Mitä teknillisten laitosten antamiin vuosikertomuksiin tulee, pyydämme huomauttaa, että jonkinlainen yhdenmukaisuus, mikäli se esitystä vaikeuttamatta on sekä yleiseen selostukseen että teknillisiin ja liiketulosten esitykseen nähden toimeenpantavissa, tuntuvasti helpottaisi niiden käyttämistä välittömiä vertailuja toimitaessa. Yhdenmukaisiksi ne olisi mielestämme saatettava ainakin siinä, että itsekuhunkin pannaan täydellinen taseus- sekä voitto- ja tappiotili. Kaasutehtaan ja vesijohtolaitoksen viimeksi ilmestyneissä kertomuksissa on molemmat nämä tilit, jota vastoin sähkötehtaan kertomuksessa ainoastaan on taseustili siihen sisältyvine voitto- ja tappiolaskelmineen.

Mitä tulee teknillisten laitosten poistonalaisista tileistä Kaupunginvaltuuston

vahvistaman kuoletuksuunnitelman mukaisesti viime vuonna tehtyihin poistoihin, rohkenemme huomauttaa, että poistetut määrät, eritoten kaasuja ja sähkötehtaaseen nähden, tuntuvat varsin vähäpätöisiltä. Kaasutehtaan puheenalaisista tileistä, jotka, tonttiarvoja lukuunottamatta, joulukuun 31 päivänä 1912 osottivat Smk 4,504,702: 61, on poistettu Smk 140,497: 78 eli keskimäärin noin 3,1 %. Sähkötehtaan vastaavat tilit, niinkään tonttiarvo pois luettua, osottivat samaan aikaan Smk 7,142,981: 52 ja poistettu määrä oli Smk 176,599: 07 eli keskimäärin noin 2,5 %. Vertailun vuoksi saamme mainita määrät, mitkä v. 1911 poistettiin Tukholman kaupungin kaasuja ja sähkötehtaan vakinaisista tileistä, jotka käsittävät ainoastaan rakennukset, koneet ja kiintonaiset laitokset, jota vastoin kalustoa, mittareja y. m. s. ei lueta laitosten todellisiin varoihin. Tukholman kaupungin kaasutehtaan vakinaiset tilit osottivat, tonttiarvoa lukuunottamatta, joulukuun 31 päivänä 1911 Kr. 6,007,111: 50, josta määrästä rahasaännön mukaan poistettiin Kr. 473,590 eli keskimäärin 7,9 %, jota paitsi kaluston, kaasuja ja öljylyhtyjen ynnä kaasumittarien ostoon sekä yksityisjohtojen teettämiseen vuoden varrella käytetty määrä Kr. 162,676: 44 kokonaan poistettiin. Tämän lisäksi käytettiin edellisen vuoden voittovaroista 200,000 Kr. laitoksen vakinaisten tilien arvon vähentämiseen, joten koko poistettu määrä tuona vuonna oli Kr. 836,266: 59. Tukholman kaupungin sähkötehtaan vakinaiset tilit, lukuunottamatta tonttiarvoa, keskeneräisiä töitä ja vesiputouksen osuutta, osottivat joulukuun 31 päivänä 1911 Kr. 13,024,503: 44, josta määrästä rahasaännön mukaan poistettiin Kr. 778,928: —, keskimäärin noin 5 %, jota paitsi vuoden varrella kaluston, työpajakoneiden, kokeilu- ja tarkastuskoneiden sekä sähkömittarien ostoon ynnä talojohtoihin ja julkista valaistusta varten teettyihin laitteisiin käytetty määrä, kaikkiaan Kr. 210,876: 74, kokonaan poistettiin vuoden voitosta. Tämän lisäksi käytettiin edellisen vuoden voittovaroista Kr. 801,995: 67 niinkään laitoksen vakinaisten tilien vähentämiseen, joten vuotuinen poistosumma nousi kaikkiaan 1,741,800 kruunuun.

Niinkuin tästä näkyy, pidetään Tukholman kaupungin vastaavissa teknillisissä laitoksissa tarpeellisenä tuntuvasti suurempia poistoja kuin mitä takäläisissä laitoksissa on laita, ja kun ero on näin silmään pistävä, olemme tahtoneet tämän mainita, koska seikka on sangen tärkeä laitoksia liikenäkökannalta arvostellessa.

Kaupungin todelliset menot vuonna 1912 nousevat kirjain mukaan S:markkaan 22,001,843: 35, sen sijaan että rahasaäntö osotti Smk 21,295,719: 16. Kirjain mukaan oli kaupungilla tuloja Smk 24,124,783: 57, siihen luettuna 1911 vuoden säästö Smk 1,040,526: 31, jota vastoin tulot rahasaännössä oli laskettu S:markaksi 21,295,719: 16. Viime vuoden tilinpäätös osottaa siis ylijäämää Smk 1,082,413: 91. Tulojen lisäannus on etusijassa johtunut tontinlunastuksista ja teknillisistä laitoksista, jotka pääluokat ovat tuottaneet, toinen Smk 927,788: 26 ja toinen Smk 456,389: 58 enemmän kuin oli laskettu. Arvaamattomiin tarpeisiin Kaupunginvaltuuston määräyksen mukaan käytettäväksi oli rahasaännössä varattu 350,000 mk, mutta vuonna 1912 käytettiin Smk 611,698: 49, joten määräraha on ylitetty S:markalla 261,698: 49, eikä

S:markalla 251,698:49, niinkuin Rahatoimikonttorin vuosikertomuksessa on erehdyksestä mainittu.

Tässä yhteydessä on meidän lisäksi huomauttaminen, että rahasăäntöön pantu kansakoulujen ja kasvatustaitosten valtioapu on kokonaan jäänyt saamatta.

Allekirjoittaneiden asianmukaisesti valittujen tilintarkastajain ensi kerran koontuessa viime maaliskuun 3 päivänä luettiin tilivuonna lunastetut kaupungin eri lainoihin kuuluvat obligatsioonit ja korkoliput, jotka sitten pantiin säilyyn Rahatoimikonttorin holviin sinetöidyissä, meidän päällekirjoituksellamme varustetuissa kääreissä.

Meille esitetyllä otteella Maistraatin istunnossa viime tammikuun 8 päivänä tehdystä pöytäkirjasta on näytetty, että kassasäästö joulukuun 31 päivänä 1912 toimitetussa kaupunginkassan ja kruununkassan tarkastuksessa oli yhteensä Smk 347,420:11 ja piti yhtä Rahatoimikonttorin kassakirjan näyttämän saldon kanssa. Kaupungin omistamat, tilinasemassa S:markan 501,572:49 arvoiseksi ilmoitetut obligatsioonit olemme lukeneet, minkä ohessa olemme todenneet, että vuodenvaihteessa oli erinäisiin pankkeihin talletettuna kaikkiaan Smk 16,886,498:72.

Kaupungin hoidettavina olevain lahjoitusrahastojen kirjat ja tilit olemme tarkastaneet ja oikeiksi havainneet, minkä ohessa olemme laskeneet ja tarkastaneet niihin kuuluvat velkakirjat, obligatsioonit, osakkeet ja pankkikirjat, jotka kaikki on havaittu tilikirjain kanssa yhtäpitäviksi.

Niinkään olemme läpikäyneet ja tarkastaneet Rahatoimikamarin säilyssä olevat velka- ja vuokrakirjat sekä laskeneet kaupungin omistamat Helsingin Makaasiiniosakeyhtiön osakkeet ja Helsingin Telefoonyhdistyksen osuustodistukset.

Tarkastaessamme kaupungin irtaimen omaisuuden kalustoluetteloja olemme havainneet ne inventaajain asianmukaisesti allekirjoittamiksi.

Vuonna 1876 otetun vesijohtolainan sekä 1882 vuoden uutisrakennus- ja järjestyslainan hoidosta pannaan säädetyt kertomukset tämän oheen.

Rahatoimikonttorin antamassa kertomuksessa kaupungin tileistä ja tilinpäätöksestä vuodelta 1912 olevat numerotiedot kaupungin tuloista ja menoista on havaittu pitävän yhtä kirjain kanssa.

Mikäli olemme voineet havaita, on itse tilinpäätös oikea, ja on kaupungin rahatointa vuonna 1912 hoidettu huolellisesti ja tyydyttävästi.

Tilintarkastuksessa on allekirjoittanut Wellingk toiminut puheenjohtajana, ja on tilintarkastustyö, joka tällä kertaa on toimitettu Revisionikonttorin tähän sopivassa huoneistossa, ollut jaettuna tilintarkastajain kesken siten, että alempana mainittujen meno- ja tuloluokkain tarkastuksen ovat pääasiallisesti suorittaneet:

menoluokkain I, II, III, paitsi 4, 5 ja 6, XIV ja XV sekä tuloluokkain I, II, III, IV, VII, X ja XI allekirjoittaneet Lucander ja Wellingk;

III, 4, 5, 6, V, VI, X, XI ja XIII menoluokan sekä V ja IX tuloluokan allekirjoittaneet A. Schildt ja von Troil;

VII, VIII ja IX menoluokan sekä VI tuloluokan allekirjoittaneet E. Schildt, Sundholm ja Öller;

IV ja XII menoluokan sekä VIII tuloluokan allekirjoittaneet Hult ja Jaatinen. Insinööri O. Donner on sairauden tähden ollut estetty ottamasta osaa tilin-tarkastustyöhön.

Helsingissä, toukokuun 8 päivänä 1913.

Verner Wellingk.

**Werner Hult.
Otto Lucander.
Ernst Schildt.
W. von Troil.**

**Otto Engb. Jaatinen.
Alfred Schildt.
Gösta Sundholm.
Uno Öller.**

Kertomus Helsingin kaupungin 1876 vuoden vesijohtolainan hoidosta vuonna 1912.

Keisarillisen Senaatin toukokuun 17 päivänä 1876 antaman päätöksen mukaisesti, joka koskee Helsingin kaupungin ottamaa 5⁰/₁₀:n lainaa vesijohdon lunastamiseksi, saavat allekirjoittaneet Helsingin kaupungin 1912 vuoden tilien tarkastajat antaa seuraavan selostuksen lainan hoidosta mainittuna vuonna.

Marraskuun 1 päivänä arvottiin obligatsioneja yhteensä 44,100 markan määrä, nimittäin:

1876 vuoden 5⁰/₁₀:n obligatsioonilaina.

Litt. A. 1,000 Smk N:ot 7, 44, 92, 102, 140, 141, 239, 240, 268, 279, 288, 350, 424, 450, 465 = 15 kpl.

Litt. B. 500 Smk N:ot 6, 36, 54, 59, 60, 139, 186, 216, 230, 250, 251, 273, 288, 315, 355, 386, 407, 472, 479, 489, 522, 581, 708, 712, 736, 745, 869, 886, 917, 956, 1,020, 1,039, 1,067, 1,129, 1,182, 1,278, 1,293, 1,314, 1,321, 1,337, 1,372, 1,453, 1,454, 1,458, 1,493 = 45 kpl.

Litt. C. 200 Smk N:ot 68, 109, 116, 146, 156, 169, 236, 254, 319, 338, 366, 427, 541, 559, 693, 825, 843, 847, 857, 881, 941, 985, 992, 1,033, 1,055, 1,075, 1,128, 1,140, 1,142, 1,170, 1,184, 1,205, 1,238 = 33 kpl.

Kaupungin vastattavana lunastamatta olevista obligatsioneista oli

jouluk. viimeisenä päivänä 1911. . . . . Smk 919,050: —

Vuonna 1912 lunastettiin:

Arvottuja obligatsioneja määrältään	Smk 43,155: —
sekä erääntyneiden obligatsioonien korkolippuja	» 845: — » 44,000: —

Vastuusumma jouluk. viimeisenä 1912 Smk 875,050: —

Vuoden päättyessä oli erääntyneitä, lunastamatto-

mia obligatsioneja . . . . . Smk 10,595: —

Siitä vähennettyä lunastetut korkoliput	» 845: — » 9,750: —
---	-------------------------

On jäljellä kuolettamatta Smk 865,300: —

Erääntyneitä korkolippuja oli joulukuun viimei-		
senä 1911 yhteensä	Smk	1,787: 50
Vuonna 1912 lunastettaviksi erääntyneitä korko-		
lippuja	»	44,317: 50
Vuoden kuluessa lunastettiin korkolippuja	»	45,547: 50
Vuoden kuluessa vanhentuneita korkolippuja	»	25: —
		<u>Smk 45,572: 50</u>
Siitä vähennettyä erääntyneiden obligatsionien		
korkoliput	»	845: —
		<u>» 44,727: 50</u>
On jäljellä lunastamattomia erääntyneitä korkolippuja	Smk	1,377: 50

Kaikki lainaan kuuluvat vuoden kuluessa lunastetut obligatsioonit ja korkoliput me luimme ja jätimme sinetillämme suljetussa sekä sisällyksen merkinnällä varustetussa kääreessä säilytettäväksi Rahatoimikonttorin holviin.

Helsingissä, toukokuun 8 päivänä 1913.

Verner Wellinck.

**Werner Hult.
Otto Lucander.
Ernst Schildt.
W. von Troil.**

**Otto Engb. Jaatinen.
Alfred Schildt.
Gösta Sundholm.
Uno Öller.**

Kertomus Helsingin kaupungin 1882 vuoden uutisrakennus- ja järjestelylainan hoidosta vuonna 1912.

Keisarillisen Senaatin elokuun 4 päivänä 1882 antaman päätöksen mukaan, joka koskee Helsingin kaupungin uutisrakennus- ja järjestelytöitä varten ottamaa 4 1/2 %:n lainaa, saavat allekirjoittaneet Helsingin kaupungin 1912 vuoden tilien tarkastajat antaa seuraavan selostuksen lainan hoidosta mainittuna vuonna.

Marraskuun 1 päivänä arvottiin obligatsioneja yhteensä 83,500 markan määrä, nimittäin:

1882 vuoden 4 1/2 %:n obligatsioonilaina.

Litt. A. 3,000 Smk N:ot 21, 33, 70, 98, 114, 119, 135, 136 = 8 kpl.

Litt. B. 1,000 Smk N:ot 22, 43, 56, 92, 120, 122, 134, 139, 210, 242, 255, 272, 278, 280, 288, 345, 351, 386, 395, 402, 405, 431, 457, 474, 499, 509, 520, 556, 560, 564, 579, 580, 602, 645, 667, 670, 692, 693 = 38 kpl.

Litt. C. 500 Smk N:ot 7, 34, 36, 53, 125, 140, 149, 151, 160, 167, 204, 208, 224, 272, 304, 321, 330, 339, 341, 344, 377, 381, 391, 397, 417, 425, 445, 454, 463, 505, 512, 534, 541, 618, 627, 646, 649, 668, 681, 722, 734, 758, 793 = 43 kpl.

Kaupungin vastattavana lunastamattomista obligatsioneista oli
joulukuun viimeisenä 1911 . . . . . Smk 354,217:50

Vuonna 1912 lunastettiin:

Arvottuja obligatsioneja määrältään	Smk 78,448: 75	
sekä erääntyneiden obligatsionien korkolippuja	» 1,023: 75	» 79,472: 50
	<hr/>	
Vastuusumma joulukuun viimeisenä 1912	Smk 274,745: —	

Vuoden päättyessä oli erääntyneitä, lunastamat- tomia obligatsioneja	Smk 14,268: 75	
Siitä vähennettyä lunastetut korkoliput	» 1,023: 75	» 13,245: —
	<hr/>	
On jäljellä kuolettamatta	Smk 261,500: —	

Erääntyneitä korkolippuja oli joulukuun viimei- senä 1911 lunastamatta kaikkiaan	Smk 810: —	
Vuonna 1912 lunastettavaksi erääntyneitä korko- lippuja	» 13,567: 50	» 14,377: 50
Vuoden kuluessa lunastettiin korkolippuja	» 14,715: —	
joten, kun vähennetään erääntyneiden obligatsio- nien korkoliput	» 1,023: 75	» 13,691: 25
	<hr/>	
On jäljellä lunastamattomia erääntyneitä korkolippuja	Smk 686: 25	

Kaikki lainaan kuuluvat vuoden kuluessa lunastetut obligatsionit ja korko-
liput me luimme sekä jätimme sinetillämme suljettuun ja sisällyksen merkinnällä
varustettuun kuoreen pantuina Rahatoimikonttorin holviin säilytettäväksi.

Helsingissä, toukokuun 8 päivänä 1913.

Verner Wellingk.

**Werner Hult.
Otto Lucander.
Ernst Schildt.
W. von Troil.**

**Otto Engb. Jaatinen.
Alfred Schildt.
Gösta Sundholm.
Uno Öller.**

HELSINGISSÄ, SANOMAL.- JA KIRJAP.-OSAKEYHTIÖN KIRJAPAINO. 1913.

Komiteanmietintö asiasta, joka koskee maksujen määräämistä tilapäisten varastopaikkain käyttämisestä kaupungin rantasilloilla.

Sittenkun Kaupunginvaltuusto kokouksessaan viime huhtikuun 1 päivänä oli allekirjoittaneiden muodostamaan komiteaan lähettänyt Rahatoimikamarin kirjelmässä syyskuun 19 päivältä 1912 tehdyn esityksen, että Kaupunginvaltuusto ryhtyisi toimenpiteisiin olojen järjestämiseksi kaupungin rantasilloille sijoitettuihin tavaroihin nähden, josta esityksestä Helsingin Kauppavaltuutetut ovat kirjelmässä joulukuun 28 päivältä mainittua vuotta antaneet lausunnon, minkä jälkeen Rahatoimikamari edelleen kirjelmässä viime helmikuun 28 päivältä on antanut vastineen asiassa (Pain. asiakirj. N:o 24 vuodelta 1913), saa komitea, mainittua tehtävää täyttääkseen, kunnian huomauttaa seuraavaa:

Rahatoimikamarin alkuperäinen ehdotus sisälsi että, jos liikennöitsijä haluaa kolmea päivää kauemmin kaupungin rantasilloille tai satama-alueille panna purettua tavaraa varastoon, on hänen siitä ilmoitettava Satamakonttoriin, joka palveluksessaan olevalla tarkastuskonstaapelilla osottaa sopivan paikan ja mittauttaa sen. Maksua suoritettaisiin liikennöitsijä 25 penniä neliometriltä viikossa, ollen alotettu viikko luettava kokonaiseksi. Kahdesti kuukaudessa tulisi Satamakonttorin antaa luovutettujen paikkain sekä niistä maksettavain vuokrain luettelo, ja perittäisiin maksut Rahatoimikonttorin toimesta asianomaisilta liikennöitsijöiltä. Niihin tavaroihin nähden taas, jotka erityistä lupaa hankkimatta pidetään kaupungin rantasilloilla ja satama-alueilla varastossa kolmea päivää kauemmin, olisi säälimättä meneteltävä satamajärjestyksen määräysten mukaisesti.

Tämän ehdotuksen perustelemiseksi esitettiin, että liikennöitsevä yleisö Helsingin kaupungin satamajärjestyksen 8 §:n 1 momentin selvästä säännöksestä huolimatta on yhä enemmän ruvennut panemaan purettua tavaraa — etusijassa rakennustarpeita — varastoon kaupungin rantasilloille ja ranta-alueille, jättäen tavarain sinne kuukausimääräksi, hankkimatta siihen asianmukaista lupaa tai maksamatta minkäänlaista korvausta. Rahatoimikamarin mielestä kuitenkin on luonnollista, ettei kaupungin ranta- ja purkaussillat saa käyttää rakennustarvikkeiden eikä muiden tavarain varastopaikoiksi. Ovathan kaupungin tuntuvilla kustannuksilla rakennuttamat rantasillat ja sillat sekä täytetyt ranta-alueet aiotut toisiin tarkoituksiin. Kun kuitenkin

sattuu tapauksia, jolloin liikennöitsijä ei voi satamajärjestyksessä määrätyn ajan kuluessa viedä pois tavaroitaan, on Rahatoimikamari puoltanut edellä mainittua menettelytapaa.

Kauppavaltuutetut osaltaan ovat kannattaneet Rahatoimikamarin ehdotusta, mikäli koskee tavaraa, joka on tänne saapunut *muualta kotimaasta tänne jäädäkseen*.

Muuhun tavaraan nähden, s. o.:

- 1) semmoiseen, joka on tänne saapunut ulkomailta, sekä
- 2) semmoiseen, joka on tänne saapunut toisesta kotimaan paikasta täältä edelleen lähetettäväksi, ovat Kauppavaltuutetut sen sijaan sitä mieltä, ettei erityisiä toimenpiteitä ole tarpeen sekä että Satamakonttorin asiaksi olisi samoinkun tähänkin asti jätettävä „*satamajärjestyksen käyttämiseen nähden menetellä asianhaaran mukaan*“.

Lopullisessa kirjelmässään helmikuun 28 päivältä tätä vuotta Rahatoimikamari huomauttaa, ettei näytä sopivalta käyttää selviä ja ankarointa määräksi „*asianhaaran mukaan*“. Tuollaista toimivaltaa satamapäällystöllä ei ole. Jos kaupunginviranomaiset menettelisivät niin, kuin Kauppavaltuutetut ovat tuonti- ja kauttakulktavaraan nähden ehdottaneet, olisi seuraus aivan päinvastainen kuin Kauppavaltuutetut ovat tarkoittaneet, nimittäin ettei yksikään tavaran vastaanottaja saisi pitää tavaraansa kaupungin rantasilloilla kolmea päivää kauemmin. Juuri tähän nähden ja varatakseen liikennöitsijöille tilaisuuden poikkeustapauksissa pitää purettua tavaraansa kaupungin rantasilloilla 3 päivää kauemmin Rahatoimikamari oli ehdotuksensa tehnyt. Ja kun tässä siis on kysymys poikkeustapauksista ja poikkeuseduista, olisi maksukin määrättävä niin suuri, ettei olisi liikennöitsijän edun mukaista pitää purettua tavaraa kaupungin rantasilloilla kauempaa kuin välttämätöntä on.

Yhdessä kohden on Rahatoimikamari kuitenkin katsonut olevan muodostelemisen aikaisempaa ehdotustaan, nimittäin mitä suoritettavan vuokran laskuperusteeseen tulee. Kamarin aikaisemman ehdotuksen mukaan suoritettaisiin maksua 25 penniä neliömetriltä viikossa, ollen alotettu viikko luettava kokonaiseksi, jommoista laskuperustetta on tähänkin asti tuollaisissa tapauksissa käytetty. Rahatoimikamari kuitenkin myöntää olevan sekä liikennöitsijäin että kaupungin kannalta edullisempaa laskea maksu päivältä ja niin ollen 5 penniksi neliömetriltä. Kauppaa ja liikennettä tämä maksu ei mainittavasti rasittaisi, koska tuollaisia varastopaikkoja tarvitsisi käyttää vain poikkeustapauksissa ja silloinkin vain lyhyen aikaa. 50 neliömetrin laajuinen varastopaikka maksaisi Smk 2:50 päivässä eli siis Smk 17:50 viikossa, jommoisen verotus ei merkitsisi mitään, koska tuollaiselle alalle kävisi tapuloiminen melko suuria tavaramääriä.

Edellä selostetuista asiakirjoista siis käy selville, että ainoastaan yksi mieli on olemassa siitä, että ehdotettu rantasiltavuokra on kannettava tava-

rasta, joka on tänne saapunut muualta Suomesta ja on jääpä tänne, ja kun komiteakin voi yhtyä tähän käsitykseen, ei liene tarpeellista enempää kajota tähän asian puoleen.

Sitä vastoin ovat Rahatoimikamari ja Kauppavaltuutetut johtuneet eri tuloksiin, mikäli koskee ulkomailta tänne saapunutta tavaraa sekä muualta kotimaasta ja täältä edelleen lähetettävää tavaraa, sikäli että Rahatoimikamarin mielestä satamajärjestyksen 8 § on täysin selvä, jota vastoin Kauppavaltuutetut katsovat tätä säännöstä käyvän näissä tapauksissa „*käyttämisen asianhaaran mukaan*“.

Säännös kuuluu seuraavasti:

„Tavaran vastaanottaja on velvollinen poistamaan puretut tavarat sitä mukaa kuin purkaus edistyy ja viimeistään kolmen päivän kuluessa sen päättymisestä. Jos mainittua aikaa kauemmin ranta-tahi satamasilloja tahi ajoiteitä käytetään tavarain, rakennustarpeitten tahi muun tavaran varastopaikoiksi, pitää satamapäällystön huolehtia niiden poistamisesta ja varastoon panemisesta sopivaan paikkaan omistajan kustannuksella.“

Valiokunta ei voi huomata muuta, kuin että edellä mainittu säännös, jossa jyrkästi sanotaan, että purettu tavara on poikkeuksetta viimeistään kolmen päivän kuluessa purkamisen päättymisestä poistettava, on täysin selvä ja ettei sitä, niinkuin Kauppavaltuutetut ovat ehdottaneet, voi käyttää „*asiainhaaran mukaan*“.

Sen seikan selvittämiseksi, missä määrin liikennöitsijät ovat pitäneet *ulkomaista* tavaraa yli laissa säädetyn ajan rantasilloilla, on, koska Kauppavaltuutetut eivät katso 1912 vuoden oloja käyvän paneminen perustukseksi, tullikamarin 1911 vuoden diarit tarkastettu. Tällä keinoin ei kuitenkaan ole voitu saada selville, kuinka paljon *tullaamatonta tavaraa* on säilytetty rantasillalla purkamisajan päätyttyä kauemmin kuin olisi pitänyt, mutta tarkastelu osotti, että lukuisista saapuneista laivoista oli tullut tavaraa, jota oli yli määräjajan säilytetty rantasilloilla. Tällaisia tavaroita ovat olleet rautatiekiskot, öljyt, lannoitusaineet, bentsiini, uutokset ja karvuaineet sekä sementti. Siten käytetyn alan valaisemiseksi mainittakoon, että huhtikuun 21 päivänä kuluvaan vuotta Katajanokan laiturilla oli 266 betonirautaa täyttäen 40 m² 125 kylpyammetta eli 100 m², 10 astiaa öljyä 10 m², joukko rautaparruja 40 m², joukko superfosfaattia 40 m² ja 25 teräslevyä 6 m².

Tästä siis käy selville, että rantasilloja on käytetty varastopaikoiksi yli luvallisten kolmen päivän ulkomailta tulleen tavaran purkamisesta lukien, siis vastoin satamajärjestyksen selvää määräystä. Syyt tähän satamajärjestyksen rikkomiseen johtuvat epäilemättä monessa tapauksessa oloista, joiden korjaaminen ei ole liikennöitsijäin vallassa. Etusijassa on tässä otettava huomioon alituisen valitettu tavaravajain puute. Näissä saa nimittäin suurempia määriä saapuneita tavaroita maksutta pitää kolme, eräissä tapauksissa kuusikin vuoro-

kautta purkamisen päättymisestä, ja lastikirjassa muihin paikkoihin osotettua tavaraa neljätoista vuorokautta, siis tuntuvasti kauemmin kuin avonaisilla rantasilloilla. Edelleen johtuu mainittu epäkohta siitä, että kaupungissa ei ole vuokrattavana sopivia varastopaikkoja, joten liikennöitsijät toisinaan eivät tiedä mihin kuljettaa tavaransa. Yhtenä syynä tulee lisäksi miltei yhtämittainen rautatievaunujen tahi muun kulkuvuoron puute, jotta tavarat voisi lähettää lopulliseen määräpaikkaansa. Tässä mainitut seikat näyttävät tosin perustelevan satamajärjestyksen säännöksen ja käytännön vaatimuksen keskinäistä tasoitusta tai satamajärjestyksen muuttamista, mikä jälkimäinen keino ei kuitenkaan nykyoloissa tunnu miellyttävältä, syystä ettei Kaupunginvaltuustolla tässä kohden ole yksinomaista määräysvaltaa.

Mutta toiselta puolen on huomautettava, että on sellaisiakin liikennöitsijöitä, jotka kaikkea muuta kuin lojaalisista syistä jättävät tavaransa virumaan kaupungin rantasilloille, eikä Helsingin kaupunki itse siinä kohden suinkaan ole näyttänyt hyvää esimerkkiä. Niinpä ovat esim. kaupungin teknilliset laitokset käyttäneet Katajanokan rantasiltain osia rautaputkien varastopaikkana ja sinne teettäneet putkien koetuslaitteitakin. Eräissä tapauksissa on nähty tavarantoittajan säilyttävän tavaroitaan rannoilla ja sieltä suorastaan myyvän niitä ostajilleen, jotka itse ovat saaneet kuljettaa ne pois vähissä erin, mikäli tarve on vaatinut. Ja lopuksi on huomattava se seikka, että tullivartioiminen 50 pennin maksusta öiseen aikaan ja maksutta päiväsaikaan käy halvemmaksi kuin vartioiminen muualla.

Kaupungin viranomaiset eivät myöskään ole osottautuneet välinpitämättömiksi näihin epäkohtiin nähden. M. m. on kaupungin rahasääntöön Satamakonttorin kohdalle pantu 500 markan määräraha jotta tarkoin kävisi valvominen satamajärjestyksen määräystä tuollaisen tavarantoistamisesta. Tätä määrärahaa on kuitenkin verraten vähän käytetty, syystä että liikennöitsijät yleensä ovat noudattaneet Satamakonttorin puhelimitse antamaa määräystä että tavara on vietävä pois.

Mitä tässä edellä on lausuttu ulkomaisesta tavarasta, soveltuu myös *toiseen paikkakuntaan edelleen kuljetettavaksi aiottuun kotimaiseen tavarahan.*

Vaikka komitea ei voi yhtyä Kauppavaltuutettujen käsitykseen siinä, että Satamakonttori olisi oikeutettu tuollaisissa oloissa käyttämään satamajärjestystä asianhaarain mukaan, vaan on tahtonut kannattaa Rahatoimikamarin ehdotusta, sitä mieluummin, kun ehdotetulla alhaisella rantasiltavuokralla ei olisi mitään taloudellista merkitystä, vaan se nähtävästi ainoastaan tukisi Satamakonttoria hyvän järjestyksen voimassapitämisessä satamassa, ei komitea kuitenkaan, ainoastaan sen johdosta että kaupungin satamakapteeni on komitealle huomauttanut, että Rahatoimikamarin ehdotus saisi aikaan Satamakonttorin työtavan uudesti järjestämisen ja vaatisi lisäämään sen henkilökuntaa viimevuotisesta määrästä, ole katsonut voitavansa tällä kertaa puol-

taa Rahatoimikamarin ehdotusta että ehdotettuja sääntöjä sovellettaisiin kaikenlaatuiseen purettuun tavarahan. Lisättävä on, että Satamakonttori tähän asti on saanut rantasilloilla säilytettyä tullaamatonta tavaraa koskevat tiedot tullikamarista, mutta jos Rahatoimikamarin ehdotus hyväksytään, käy tehokkaampi tarkastus tarpeelliseksi eikä tullikamari tietenkään voi sitä ottaa huolekseen. Edellyttäen että Satamakonttorin muissa tapauksissa on tarkoin noudatettava satamajärjestystä, niin ettei kaupungin rahäsääntöä tarvitse rasittaa kalliilla satamarakennuksilla, syystä että rantasilloja käytetään varastopaikkoina, on komitea laatinut ja päättänyt Kaupunginvaltuuston vahvistettavaksi esittää erityiset säännöt noudatettaviksi vuokratessa paikkaa kaupungin rantasilloilta yksinomaan tavaralle, joka tänne on saapunut Suomen paikkunnasta ja on jäävä tänne.

Allekirjoittanut Victor Ek on kuitenkin ehdottomasti yhtynyt Kauppa-
valtuutettujen mielipiteeseen.

Tämän johdosta saa komitea kunnioittaen ehdottaa

että Kaupunginvaltuusto vahvistaisi tämän oheiset säännöt noudatettaviksi paikkaa vuokralle antaessa kaupungin rantasilloilta.

Helsingissä, syyskuun 1 päivänä 1913.

Ossian Häggman.

Victor Ek.

B. Winter.

Säännöt, joita on noudatettava paikkaa vuokralle antaessa kaupungin rantasilloilta.

1 §.

Jos liikennöitsijä haluaa kolmea päivää kauemmin, siitä lukien kun laiva on lopettanut purkamisensa, kaupungin satama-alueella tahi rantasilloilla säilyttää toisesta kotimaan paikasta saapunutta, tänne jäävää tavaraa, ilmoitakoon siitä ja tavarahan olinpaikasta Satamakonttoriin, joka palveluksessaan olevalla tarkastuskonstaapelilla tarkastuttaa paikan sekä mittauttaa ranta-alan. Satamakonttorin on sitten tutkittava, käykö ja kuinka pitkäksi ajaksi tuollaista tavarahan varastoonpanoa salliminen. Kuitenkin on liikennöitsijä, ellei muuta sopimusta ole tehty, velvollinen kahden päivän kuluessa käskyn saatuaan poistamaan tavarahan sillä tavoin ja sen uhalla, kuin voimassa olevan satamajärjestyksen 8 §:ssä säädetään.

2 §.

Vuokramaksu luetaan vuorokaudelta ja on 5 penniä neliömetriltä.

3 §.

Satamakonttorin on velvollisuus Rahatoimikamariin kuukausittain lähettää paikanhaltijain sekä luovutetuista paikoista suoritettavain vuokramaksujen luettelo, jotka maksut Rahatoimikonttorin toimesta peritään.

4 §.

Näitä sääntöjä sovelletaan lokakuun 1 päivästä 1913 toistaiseksi.

Eräitä edellä käsiteltyä kysymystä koskevia tietoja.

Viipuri: Viipurin Kaupunginvaltuuston päätöksen mukaan, joka on saattu satamakapteenin tiedoksi Maistraatin kirjelmässä toukokuun 13 päivästä 1896, kannetaan tavarasta, joka on rantasillalla kauemmin kuin 3 työpäivää purkamisen päättymisestä ja jota käskettäessä ei paikalla viedä pois, paikanvuokraa 5 penniä neliömetriltä ja vuorokaudelta.

Vaasa: Keisarillisen Senaatin marraskuun 12 päivänä 1900 vahvistaman taksan mukaan suoritetaan kaikista rantasilloille ja laitureille kasatuista tavaroista ylimakausmaksua penni 100 kilolta kultakin vuorokaudelta, minkä tavarat ovat jäljellä vuorokautta kauemmin purkamisen päättymisestä lukien. Mainittuun aikaan sattuvia sunnuntai- ja pyhäpäiviä ei oteta lukuun.

Tukholma: Tavara, joka puretaan kaupungin rantasillalle tai sinne vietään lastattavaksi, on, ellei muuta määrätä, oleva paikalta pois viety ennen seuraavan arkipäivän päättymistä. Mainittua aikaa kauemmin saa tavara ainoastaan satamakapteenin erikoisella luvalla kunakin kertana jäädä paikalleen, tahi jos tavara on tullautettava. Määräys ei siis koske tullitavaraa, josta aina sen ollessa rantasillalla maksetaan tullivartiokustannus, kunnes se voidaan ottaa pakkahuoneeseen. Jos tavara on sillalla näin määrättyä aikaa kauemmin ja jos omistaja, sittenkun poliisituomioistuin on hänet tuominnut edesvastaukseen — 5—100 kruunun sakkoon — pitää tavaraa edelleen sillalla, huoltaa satamakapteeni omistajan kustannuksella poisviemisen, ja on omistaja velvollinen suorittamaan makasiininvuokran. — Lastattavaan tavarahan nähdessä on voimassa että tavaraa ei saa satamapaikalle viedä, ennenkuin laiva on saapunut tahi saanut lastauspaikan. — Erityisiä määräyksiä on tiileihin, halkoihin, lankkuihin ja muihin puutavaroihin, heiniin, olkiin, hiiliin, tervaankalkkiin, hiekkaan y. m. nähden. Silmälläpito on satamakonttorin velvollisuutena.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1913.

Komiteanmietintö vientitavarain maksutonta
makausaikaa kaupungin tavaravajoissa koskevasta
asiasta.

Sittenkun Helsingin Kauppavaltuutetut kirjelmässä tammikuun 13 päivästä tätä vuotta olivat Kaupunginvaltuustolta anoneet kuuden kuukauden maksutonta makausaikaa kaupungin tavaravajoissa säilytettävälle tavaroille ja kaupungin Liikennekonttori sekä Rahatoimikamari olivat antaneet lausunnon asiassa (*Pain. asiakirj. N:o 19 vuodelta 1913*), on Kaupunginvaltuusto viime maaliskuun 11 päivänä asiaa käsitellessään nähnyt hyväksi sen lähettää allekirjoittaneiden muodostamaan komiteaan tarkemmin selviteltäväksi. Tehtävän täytettyään saa komitea täten Kaupunginvaltuustolle antaa seuraavan lausunnon:

Helsingin Kauppavaltuutetut mainitsevat ensinnäkin, että se esitys, jonka kaupungin liikennöitsijät antoivat Kaupunginvaltuustolle ja joka aiheutti vahvistamaan kaupungin tavaravajain vuokraamisessa noudatettavan taksan, myös tarkoitti vientitavarain maksutonta makausaikaa. Asiassa syntyneitä kirjoja tarkastellessaan (*Pain. asiakirj. N:o 14 vuodelta 1911*) komitea ei ole havainnut, että liikennöitsijät olisivat kajooneet vientitavaraa koskevaan kysymykseen. Sitä vastoin on tavaravajain uutta taksaa laatimaan asetetun komitean mietinnön perustelmissa nimenomaan sanottu että, kun aikaisemmin ei ole ollut minkäänlaisia sääntöjä vientitavarain säilyttämiseen nähden tavaravajoissa, komitea on katsonut olevan syytä siitä säättää, niinkuin asiakirjoista tarkemmin käy selville (*Pain. asiakirj. N:o 10 vuodelta 1912, siv. 5*). Taksan nimenomainen tarkoitus siis on, että vientitavaroista kannetaan maksuja. Kauppavaltuutettujen mielestä ei ole pätevää aihetta asettaa vientitavaroita tuontitavaroita epäedullisempaan asemaan. Helsingin kunta on kuitenkin tullilainsäädännön johdosta velvollinen varaamaan tilaa tuontitavarain säilytykselle. Mutta sellaista rakennusvelvollisuutta ei ole ensinkään vientitavaraan nähden olemassa.

Edellä olevan valaisemiseksi on mainittava muutama sana tavaravajain asemasta meidän tullilaitoksessamme. Ainoat suoranaiset säännökset, joiden käy katsominen niihin soveltuvan, ovat joulukuun 30 päivänä 1887 annetun tullisäädännön 56 §:n 1 ja 4 momentissa olevat määräykset:

1) että matkustajahöyrylaivain purkaus ja lastaus ovat luvalliset kaikkina aikoina vuorokaudesta, jos tullihallituksen käytettäväksi asetettu *varma säilytys-huone* on olemassa *maihinnousupaikalla*, ja

2) että *pakkahuoneeseen otettavat tavarat* on *toistaiseksi* pantava tavaravajoihin.

Tulliasetukset muutoin edellyttävät, että tullinalaiset tavarat, paitsi sellaisia tullittomia ja tukkutavaroita, jotka saa tullattaviksi ilmoittaa laivan kyljessä, on kohta purkauksen päätyttyä pantava pakkahuoneeseen (tullisäännön 16 §:n 1 mom.) ja että kappaletavarain purkausta saa toimittaa ainoastaan sikäli kuin pakkahuoneen tila sallii (tullisäännön 14 §:n 3 mom.).

Tavarat, jotka ovat saapuneet kuljetettaviksi *tullaamattomina* purkaussataman kautta toiseen paikkakuntaan, on, ellei niitä kulkuvuoron puutteessa heti saavuttuaan voi edelleen toimittaa, joko jätettävä laivaan, jolla ne ovat saapuneet, tai myös säilytettävä rautatienasemalla, kumpaisessakin tapauksessa sinetin tahi tullilukon alla, mutta ellei siihen ole tilaisuutta «on tavara pantava transitomakasiiniin» (tullisäännön 129 §:n 2 mom.).

Se ahdas järjestys, minkä edellä kerrotut tullisäännön määräykset ovat tarkoittaneet saattaa tähän kuuluviin oloihin, ei ilmeisestikään tuonnin lisääntytyä ja merenkulun kehittytyä ole voinut olla tyydyttävä. Helsingissä ja Turussa, missä kauttakulkuliikenne jo kauan on ollut melko suuri, oli luonnollista, että kävi tarpeelliseksi laittaa erikoiset säilytyshuoneet tullaamattomalle kauttakuljutavaralle, erittäinkin sille, joka oli aikomus lähettää muihin kotimaan paikkoihin. Tämän tavarain kuljettaminen lyhemmän tai pitemmän matkan päässä sijaitseviin transitomakasiineihin eli pakkahuoneisiin, missä muutoin tuollaisissa oloissa tilaa piankin puuttuisi, ja sitten taas kulkuvuoron ilmaantuessa kuljettaa tavara takaisin rantasillalle, ei voinut tulla kysymykseen. Etusijassa täyttääkseen edellä mainittujen tilapäisten säilytyshuoneiden tarvetta laitettiin tavaravajoja, ja niitä rakennuttamaan on kaupunki siis ehdottomasti velvollinen tuonnin edistämiseksi.

Toisessa sijassa nämä tavaravajat rakennettiin jottei yleensä tullaamattomia tavaroita, joita saa tullauttaa rantasillalla, tarvitsisi purkaa ja tapuloida taivasalle. Lisäksi tuli kolmannessa sijassa tavaravajain tehtäväksi olla tullaamattoman tavarain lajittelumakasiinina, missä tuollainen tavara erotellaan laatunsa ja eri vastaanottajainsa mukaan sekä Helsinkiin jäävä heti muuanne lähetettävästä. Kuntavaroajat etusijassa sisälsivät tullaamatonta tavaraa, asetettiin ne tullilaitoksen käytettäväksi, niin että asianomaiset tullikamarit saivat haltuunsa niiden avaimet. Järjestystä vajoissa pitää voimassa tullikamarin valitsema virkamies, ja kertyvät vuokrat kannetaan tullivahtimestarien raporttien mukaan, joista kaupunki maksaa eri korvauksen.

Vasta viime sijassa on tullilaitoksen suostumuksella vientitavaraa poikkeustapauksissa otettu tavaravajoihin, jos tilaa on ollut eikä vajoja ole tarvittu varsinaisiin tarkoituksiinsa. — Tähän nähden ja kun tämä satunnainen vientitavarain säilytys, aivan odottamattomana, ei ole aikaisemmin ollut erikoisten määräysten alainen, katsoi komitea, niinkuin edellä jo huomautettiin, laatiessaan ehdotusta Helsingin tavaravajain käyttämisestä koskeviksi määräyksiksi, että myöskin vientitavarain ottaminen tavarasuojiin olisi järjestettävä makasiinien uusia sääntöjä ja taksoja laatiessa. Ja kun kaupungilla ei ole tällaista rakennusvelvollisuutta vientitavaraan nähden, pidettiin luonnottomana vapauttaa tuollainen tavara vuokrasta,

joka muutoin määrättiin *puolta halvemmaksi* kuin tavallisesti ainoastaan kolmen päivän maksuvapautta nauttivasta tuontitavarasta. Vientitavaran vapauttamista vajavuokrasta käy muutoin tuskin osottaminen perustelluksi oikeuden ja kohtuudenkaan kannalta, koska kaupungille vientitavarasta kertyvät tulot ovat mitättömän pienet ja suurimmat vientitavarat, puumassa ja paperi, on kokonaan vapautettu suorittamasta liikennemaksujakin kaupungille. Näin ollen myös näyttää kokonaan mahdottomalta, että tullilaitos suostuisi edes siihen, että vientitavaraa saisi suuremmassa mitassa ja lisäksi tuontitavarain kustannuksella ottaa näihin tullilaitoksen valvonnan alaisiin tavarasuojiin.

Mutta *jos* tavarasuojat muutoin ovat tyhjinä, niin onhan mahdotonta ajatella, että yksinomaan periaatteellisista syistä jätettäisiin vientitavara virumaan niiden ulkopuolelle. Kauppavaltuutetut mainitsevat, ettei kaupungin tavaravajoissa *myöskään vallitse mainittavaa tilanpuutetta* (*Pain. asiak. N:o 19 vuodelta 1913 siv. 1*). Tämä mainitaan tammikuun 13 päivänä 1913 perusteluksi, kun on kysymys *tavarasuojamaksuista* vapautumisesta. Mutta joulukuun 28 päivänä 1912, kun toiselta puolen on kysymys maksuvapaudesta tavarasuojain *ulkopuolella*, sanotaan: *syksyisin, jolloin tavarain kasautuminen on suurin, tavarasuojat ja muut säilytyshuoneet ovat täpösen täynnä j. n. e.* (*Pain asiakirj. N:o 24 vuodelta 1913 siv. 5*).

Tämä jälkimäinen ilmoitus on oikea.

Tavarasuojain puute on viime vuosina ollut erittäin haitallinen tuonnille ja Kauppavaltuutetut itse ovat erinäisissä lausunnoissaan huomauttaneet tätä. Niinpä oli kaupungin Liikennekonttorin m. m. toukokuussa 1911 annettava lausuntonsa Kauppavaltuutettujen esityksestä, joka koski Katajanokan rannan tavaravajain välisten avonaisten paikkain varustamista päällysrakenteella ja jota esitystä perusteltiin sillä, että oli valitettu tavaravajain puutetta. Saman vuoden kuljetuskauden alussa vajan päällysmies pontevasti huomautti uusien vajain tarvetta. Marraskuussa 1911 antoi kauppaneuvos Lars Krogius Kaupunginvaltuustolle kirjoituksen, vaatien teettäväksi lisärakennusta Länsirannan vajoihin avaramman tilan saamiseksi. Ja vihdoin tammikuun 21 päivänä tänä vuonna oli muuan asia Kaupunginvaltuuston esityslistassa, missä sanotaan (siv. 15): «Siihen nähden että jo kauan on ollut puutetta täysin tarkoituksenmukaisista tavaravajoista kaupungin satama-alueella ja varsinkin Eteläsatamassa ja niin tulliviranomaiset kuin liikennöitsevä yleisökin ovat tästä kärsineet haittaa, ovat useat kaupungin tuontiliikkeet Tullihallitukseen tehneet anomuksen useampain tavaravajain teettämisestä.»

Kaupunginvaltuusto on tosin kuluvan vuoden rahasääntöön pannut 120,000 markan määrärahan tavaravajain puutteesta liikenteelle koituvain pahimpain vaikeuksien poistamiseksi. Mutta osin ei näitä töitä vielä ole alotettu, osin eivät nämä vajat läheskään riitä, jos otetaan huomioon vuosi vuodelta lisääntyvä liikenne. Pääkaupunki ei nimittäin ole rakentanut tavaravajoja vuodesta 1904 asti, ja siitä lähtien on Helsingin tuonnin arvo kohonnut 65 miljoonasta markasta 136 miljoonaan markkaan vuonna 1911, tullikanto 12 miljoonasta markasta 20 miljoonaan

markkaan sekä liikenteen suoritettavat, Helsingin kaupungin kantamat maksut 979,000 markasta 1,415,000 markkaan.

Nykyisen tavaravajain puutteen valaisemiseksi mainittakoon edelleen, että tavaravajain pinta-ala on kaikkiaan 8,360 neliometriä. Bremenissä on laskettu 3,000 neliömetrin tavaravaja-ala kutakin 1,000 tonnin höyrylaivaa kohti. Tämän laskelman mukaan tyydyttäisi Helsingin tavaravajajätkä yhtäaikaan ainoastaan 3—4 tavallista kuormalaivaa. Sen sijaan että Lyypekin rantasillat ovat miltei pitkin pituuttaan varustetut tavaravajoilla, on Helsingin tavaravajain pituus ainoastaan 330 metriä rantasillan ollessa 1,700 metriä, mikä seikka tavaranomistajalle tietää kustannusten lisääntymistä ylimääräisen valvonnan muodossa, ehkä tavarän arvon alenemista säiden vaikutuksen johdosta y. m. s. Täksi vuodeksi suunnitellut lisärakennukset voivat siis vain sangen vähissä määrin tyydyttää tarvetta. -- Ulkomailta pannaan yleisesti säännöksi, ettei tuonti- eikä vientitavaroita saa virua avonaisilla rantasilloilla, vaan on ne pantava suljettaviin tavarasuojiin.

Mitä tavaravajain puute rahalliselta kannalta merkitsee kaupungin liikennöitsijöille, näkyy jossain määrin seuraavista numeroluviista, jotka osottavat, minkä verran kustannuksia on ollut tullaamattomana kaupungin rantasilloilla taivasalla kahtena viime vuonna säilytetyn tavarän tullivartioimisesta:

	Vuonna 1911	Vuonna 1912
Tammikuu	923: —	678: —
Helmikuu	127: 50	353: —
Toukokuu	2,161: —	2,187: 50
Kesäkuu	1,780: 50	1,697: —
Heinäkuu	1,346: —	1,451: 50
Elokuu	1,527: —	2,078: —
Syyskuu	1,430: —	1,847: —
Lokakuu	2,666: 50	2,791: 50
Marraskuu	3,516: 50	3,837: —
Joulukuu	3,128: —	2,413: —
	<u>18,606: —</u>	<u>19,333: 50</u>
siitä 20 % *)	<u>3,721: —</u>	<u>3,867: —</u>
	<u>Yhteensä Smk 14,885: —</u>	<u>15,466: 50</u>

Kun ottaa huomioon, että nämä rahamäärät tarkoittavat tullaamattoman tavarän valvontaa, josta työstä tullivartijat lyhyenä aikana vuorokaudesta saivat korvausta ainoastaan 50 penniä tunnilta, niin helposti käsittää, että rantasillalla täytyy olla

*) 20 % on summasta vähennetty, syystä että laivanisännistöt tavallisesti suorittavat vartioimiskustannukset sinä aikana kun purkausta kestää.

suunnattoman suuria tavaramääriä taivasalla. Vastamainittu maksu on sitä paitsi sivusaatavatuloa palvelijastolle. — Tullilaitos, joka saa palkata kymmeniä tullivahtimestareja mainittuun toimeen, tekee vuosi vuodelta jyrkemmin ja selvemmin sen asetuksiin perustuvan vaatimuksen että tullaamattoman tavarän sijoittaminen rannelle on kokonaan lakkautettava. Näyttää mahdottomalta ajatella, että tullilaitos nykyisestään lisäisi niitä runsaita kustannuksia, joita sillä on tullipalvelijaston palkkaamisesta valvomaan tavaravajain ulkopuolella olevaa tuontitavaraa, sillä välin kun vientitavara täyttäisi tilan tavaravajoissa.

Järjestetty paperin ja puumassan vienti muutoin ei tarvitse niinkään vähän tilaa. Tavarasuojan mahtuu yhdelle neliömetrille noin 1,300 kg. Yksi tavarasuojan osasto on alaltaan 580 neliometriä, joten siihen mahtuu noin 750 tonnia. Rautatievaunuun lasketaan mahtuvan keskimäärin 6 tonnia, joten yhteen tavarasuojaan käy sijoittaminen ainoastaan 125 vaunullista eli likimain yhden päivän vientimäärä hiukankaan vilkkaanlaisen liikenteen vallitessa. Maanantaina, viime huhtikuun 21 päivänä, saapui tänne esimerkiksi 120 vaunullista. Näille tavaramäärille Kauppayhdistys nyt pyytää maksutonta tilaa kuudeksi vuorokaudeksi, jota vastoin tuontitavara, muutamien poikkeuksin, saa olla tavaravajoissa ainoastaan kolme vuorokautta vuokraa maksamatta.

Mitä vientitavarasta suoritettavaan vuokraan tulee, niin ei se ole varsin rasittava, ja jos sitä esimerkiksi vertaa rautateiden vaununvuokraan, täytyy sitä pitää halpanakin. Nykyään sitä maksetaan 15 penniä tonnilta vuorokaudessa, s. o. 90 penniä kuuden tonnin vaununlastista eli siis 100 vaununlastillisesta 90 markkaa, mutta silloinpa tavaramäärä täyttääkin likimain kokonaisen tavarasuojan. Rautatielle maksettava vuokra on 9 markkaa 90 penniä vaunulta vuorokaudessa ja siis keskimäärin 100 vaunullista käsittävältä määrältä 960 markkaa. Ja rautatien vuokraa aletaan laskea 6 tunnin kuluttua vaunun saapumisesta.

Kauppavaltuutetut ovat sitä vastoin täysin oikeassa siinä, että usein on erittäin vaikea, monasti mahdotonkin edeltäpäin tarkoin laskea, milloin alus saapuu tänne ja lähtee täältä jotta maasta vietäviksi aiotut tavarat kävisi kuljettaminen rautatieltä suorastaan laivaan.

Ei voi kyllin pontevasti huomauttaa, että Helsingin kunnalla on erinomaisen suurta etua siitä, että se kaikin tavoin kannattaa kaupungin vientiä. Asian tämän puolen valaisemiseksi jossain määrin on laadittu seuraava vuosina 1903—1912 Helsingissä sisään- ja ulossuorittujen laivain lukua ja tonnimäärää osottava taulukko. Sen numeroluvuista näkyy että, samalla kun tänne lastattuina saapuneiden alusten tonniluku on lisääntynyt 416,000 tonnista 567,000 tonniin, on tänne painolastissa lastaamaan saapuneiden alusten tonniluku vähentynyt 38,000 tonnista ainoastaan 20,000 tonniin. Lastattuina on täältä lähtenyt aluksia (useimmat purettuaan täällä ainoastaan osan lastiaan), jotka kantoivat 351,000 tonnia vuonna 1903 ja 405,000 tonnia vuonna 1912, jota vastoin täältä lastittu lähtenyt tonniluku on lisääntynyt lähes kaksinkertaiseksi eli 101,000:sta 186,000 tonniin. On ilmeistä, että lähtörah-

tien saanti täältä on vaikeutunut, mikä seikka tietysti vaikuttaa koko paikkakunnan tavaraliikenteeseen. Tästä käy yhtä selvästi näkyviin, että Helsingin kaupungin ehdottomasti täytyy tarjota viennille kaikkea mahdollista mukavuutta, johon myös kuuluu tavaravajakysymyksen joutuisa ja järkipерäinen järjestäminen kokonaisuudessaan.

Muihin tarkoituksiin kuin tullilaitoksen ja tuonnin käytettäväksi tarpeellisten tavaravajain puutetta ei kuitenkaan ole vain vastamainituissa kohden olemassa Helsingissä. Monista syistä olisi esim. suotava, että tuontitavarain purkauksessa noudatettaisiin sitä järjestystä, että sellaiset tullittomain tavarain määrät, jotka heti purkaessa saa ilmoittaa tulliin ja jotka ulkonäkönsä perusteella helposti voi tuntea ja tarkastaa, erotettaisiin muista tavaroista ja pantaisiin yksinomaan sitä tarkoitusta varten laitettuihin tavaravajain osastoihin. Lisäksi huomautettakoon vuosi vuodelta kasvavaa, tullista riippumatonta tavaraliikennettä kotimaisten paikkain välillä. Näitä viimeksi mainittuja tavaroita varten ei ole ainoatakaan katettua paikkaa, mihin ne kävisi sijoittaminen. Näille sopisi varata paikka vastamainituissa vajain osastoissa. Näihin osastoihin vihdoinkin myös kävisi sijoittaminen ja kokoominen vientitavaraa, sikäli kuin sitä tänne saapuu rautateitse, ja se saisi olla sangen kohtalaisesta vuokrasta vajoissa, kunnes se laivataan. Tässä vajain osastossa ei tullilaitoksen virkailijoilla olisi mitään tekemistä ja mainittuja osastoja hoitaisi erityinen, *tullista* erillinen ja *kaupungin* asettama tarkastusmies, jonka ei pitäisi saada hoitaa virkaa sivutoimena. — On mahdotonta vaatia, että tullilaitos asettaisi tässä lueteltua tavaraa varten palvelijastoa käytettäväksi, kun koko tämä tavaraliike on aivan ulkopuolella tullin kannanta- eli verotusetuja.

Näiden suunnitelman toteuttamisen ensimmäisenä ehtona on tietenkin, että joudutetaan uusien tavaravajain rakentamista, mikä seikka vuorostaan on sen varassa, miten joutuisasti uusia satamalaitoksia rakennetaan. Kysymyksen edelleen valaisemiseksi näyttää olevan syytä viitata eräisiin näkökohtiin, jotka olisi otettava huomioon uusia tavaravajoja suunnitellessa. On ilmeistä, että uusia tavaravajoja teettäessä näitä ei käy erityisesti varaaminen tuonti- tahi vientitavaran käytettäväksi, siten esimerkiksi, että vientitavaran suojat teetettäisiin Busholman saarelle ja tuontitavaran suojat pysytettäisiin Eteläsatamassa. Kun Helsingin tavaraliikenteessä kappale-tavaralastit ovat vallitsevina, täytyy tietenkin tuonti- ja vientiosastojen olla aivan toistensa läheisyydessä.

Nykyään vallitsevain olojen pohjalta lähtien voisi vanhain tavaravajain käytämisessä ja uusien teettämisessä noudatettava suunnitelma olla likimain seuraava. Länsirannan varsin kapea ja vanha tavaravaja käytettäisiin enemmän ja enemmän vain matkustajalaivain lasteja varten, kunnes vihdoinkin ainoastaan Pietarin-Tukholman linjaa säännöllisesti kulkevat laivat purkaisivat tänne. Kuudesta osastosta luovutettaisiin muutamia tullittomalle tavaralle, josta esim. venäläisillä jauhoilla ei nykyään ole käytettävänä umpinaista vajaa ensinkään. Eräät osastot varattaisiin kotimaiselle tavaralle, jota tänne saapuu tahi täältä lähetetään kotimaan paikkoihin,

ja yksi osasto vihdoin luovutettaisiin vientitavaran käytettäväksi. Tavarasuojiin N:o:ihin 7, 9 ja 10 (N:o 10 rakennettaisiin tänä vuonna) on, sittenkun riittävää vajatilaa on tuontitavaroille olemassa, laitettava erityisiä osastoja tullittoman ja vientitavaran käytettäväksi.

Ja vihdoin on, sittenkun on tilaa saatu Busholman saarella, kokonaisia laivanlastillisia käsittävä tavaraliikenne kokonaan siirrettävä sinne, jotta voidaan aloittaa suunnitellut työt Katajanokan uloimmassa osassa.

Edellä esitetyillä perusteilla saa komitea kunnioittaen ehdottaa:

että asia nykyisessä muodossaan saisi raueta;

että Rahatoimikamari saisi toimekseen mahdollisimman pian ryhtyä toimiin suunniteltujen satamatöiden teettämiseksi, joita varten tarpeelliset varat olisi pantava ensi vuoden rahäsääntöön, ollen erityistä huomiota pantava uusien tavaravajain teettämiseen; sekä

että Rahatoimikamari, kohta kun tavaravajoissa on saatu tarpeellista tilaa, tekee Kaupunginvaltuustolle ehdotuksen sellaisiksi toimenpiteiksi, että ei ainoastaan vientitavaralle, vaan myös tullittomalle tuontitavaralle sekä kotimaiselle tavaraliikenteelle varataan tilaa tavaravajoissa niin kohtuullisesta vuokrasta, ettei kaupungilla siitä olisi muuta tuloa kuin mitä tarvitaan niiden menojen korvaamiseen, joita kaupungille koituu vajain hoidosta.

Lisäykseksi edellä olevaan ja koska Rahatoimikamari kaupungin tavaravajain helmikuun 27 päivänä 1912 vahvistetun ohjesäännön 1 §:n mukaan on oikeutettu, kun vajoja ei tarvita tullilaitoksen käytettäväksi, vuokraamaan ne muihin tarkoituksiin, saa komitea ehdottaa

että Rahatoimikamari toistaiseksi oikeutettaisiin sallimaan tullilaitoksen käyttämättömiin vajiin kuudeksi vuorokaudeksi maksutta sijoittaa vientitavaraa, jos tavarantviejät omalla kustannuksellaan huolehtivat tavarain silmälläpidosta ja hoidosta.

Helsingissä, syyskuun 1 päivänä 1913.

Ossian Häggman.

Victor Ek.

B. Winter.

Liite.

Helsingin tullikamarissa 1903—1912 sisään- ja ulossuoritut alukset.

	Saapuneita laivoja.										Lähteneitä laivoja.													
	Purjelaivoja.				Höyrylaivoja.				Yhteensä.		Purjelaivoja.				Höyrylaivoja.				Yhteensä.					
	Lastissa.		Painolast.		Lastissa.		Painolast.		Lastissa.	Painolast.	Lastissa.		Painolast.		Lastissa.		Painolast.		Lastissa.	Painolast.				
	Laivoja.	Tonnia.	Laivoja.	Tonnia.	Laivoja.	Tonnia.	Laivoja.	Tonnia.	Laivoja.	Tonnia.	Laivoja.	Tonnia.	Laivoja.	Tonnia.	Laivoja.	Tonnia.	Laivoja.	Tonnia.	Laivoja.	Tonnia.				
1903	313	32,766	15	5,502	745	382,861	50	32,683	1,058	415,627	65	38,185	59	11,823	224	22,730	659	339,258	151	78,695	718	351,081	375	101,425
1904	328	32,968	8	1,504	782	401,513	57	41,500	1,110	434,481	65	43,004	51	7,953	186	20,140	678	358,066	167	87,922	729	366,019	353	108,062
1905	393	36,336	7	906	661	356,746	57	25,966	1,054	393,082	64	26,872	55	7,765	235	25,056	552	298,159	168	81,438	607	305,924	403	106,494
1906	345	33,339	10	2,065	727	389,308	39	17,202	1,072	422,647	49	19,267	73	8,644	204	22,041	612	327,713	153	76,967	685	336,357	357	99,008
1907	777	69,538	13	3,276	761	430,493	43	16,334	1,538	500,031	56	19,610	81	11,922	468	44,493	604	342,208	208	107,795	685	354,130	676	152,288
1908	359	36,063	11	1,328	753	451,261	48	24,682	1,112	487,324	59	26,010	86	9,702	242	26,632	584	344,366	208	126,823	670	354,068	450	153,455
1909	328	30,481	10	2,276	805	486,037	35	16,030	1,133	516,518	45	18,306	89	11,345	179	22,375	646	378,847	197	121,925	735	390,192	376	144,300
1910	376	36,629	10	1,973	894	521,892	46	22,809	1,270	558,521	56	24,782	89	10,268	288	26,715	746	447,849	204	103,879	835	458,117	492	130,589
1911	409	39,522	9	3,251	883	521,352	43	18,927	1,292	560,874	52	22,188	108	13,465	333	31,123	664	390,596	271	151,339	772	404,061	604	182,462
1912	391	44,807	5	2,278	840	522,670	40	18,005	1,231	567,477	45	20,283	94	12,520	314	35,683	653	392,599	242	150,724	747	405,119	556	186,407

Helsingissä, Sanomal- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1913.

*Valiokunnan mietintö ehdotuksineen lausunnoksi
Suomen kaupunkien yleisen rakennussääntöehdotuksen
johdosta.*

Huhtikuun 30 päivänä 1912 esiteltäessä Maistraatin kirjelmää saman kuukauden 17 päivästä ynnä Lääninhallituksen lähetettä, jossa Kaupunginvaltuustolta oli vaadittu lausuntoa erityisen komitean laatimasta ehdotuksesta maamme kaupunkien rakennustoimintaa koskevien säännösten muutoksiksi, päätti Valtuusto antaa allekirjoittaneiden Grotenfeltin, Idmanin, Lindbergin ja Lundqvistin sekä herra L. Ehrnroothin muodostamalle erikoisvaliokunnalle tehtäväksi ehdotuksen laatimisen Valtuustolta vaadituksi lausunnoksi. Sittenkun kuitenkin herra Ehrnrooth oli vapautettu tästä tehtävästä, on allekirjoittanut Tarjanne valittu hänen sijaansa Valiokunnan jäseneksi.

Kun Helsingin kaupungissa voimassa oleva rakennusjärjestys on yksin ajoin ollut Maistraatin asettamassa erityisessä komiteassa uudistettavana, on Valiokunta katsonut olevan syytä ottaa esillä olevaa komitean ehdotusta tarkastaessaan huomioon vastamainittu uudistustyö. Tämän johdosta on Valiokunta arvellut, ettei sen olisi suoritettava tehtäväänsä loppuun, ennenkuin mainitun komitean työt olivat edistyneet niin pitkälle, että niiden tulos oli jossain määrin nähtävänä. Kun komitean toisessa lukemisessa tarkastama ehdotus kaupungin uudeksi rakennusjärjestykseksi nyttemmin on olemassa, on Valiokunta käynyt lopullisesti tarkastamaan esillä olevaa ehdotusta, jossa työssä kaupungin asemakaava-arkkitehti B. Jung ja rakennustarkastaja M. Gripenberg ovat asiantuntijoina olleet Valiokunnan apuna; ja saa Valiokunta nyt Kaupunginvaltuustolle esittää tämän oheisen ehdotuksen alamaiseksi lausunnoksi, joka, jos Valtuusto sen hyväksyy, lähetekirjoineen toimitettanee asianomaiseen paikkaan.

Helsingissä, toukokuun 29 päivänä 1913.

Julius Grotenfelt.

G. R. Idman.
August Lundqvist.

Hugo Lindberg *)
O. Tarjanne.

John Uggla.

---

*) Ei ollut saapuvilla tarkistustilaisuudessa.

Suurivaltaisain j. n. e.

Sittenkun Teidän K. Majesteettinne Suomen Senaatin Siviilitoimituskunta kirjelmässä huhtikuun 3 päivältä 1912 N:o 639 oli käskenyt läänin Kuvernöörin vaatia m. m. Kaupunginvaltuustolta alamaista lausuntoa ehdotuksen johdosta, jonka sitä varten asetettu komitea oli laatinut maamme kaupunkien uudeksi rakennussäännöksi sekä erinäisiksi tämän yhteydessä oleviksi asetuksiksi, saa Kaupunginvaltuusto, tätä määräystä sekä Kuvernöörin asiassa huhtikuun 15 päivänä sanottua vuotta antamaa lähetepäätöstä N:o 2,775 noudattaakseen alamaissimmin huomauttaa seuraavaa:

Talonrakennuksesta kaupungeissa ei 1734 vuoden laissa, lukuunottamatta Rakennuskaaren 29 luvussa olevaa viittausta, ole minkäänlaisia määräyksiä, syystä että tuota lakia laatiessa oli aikomus antaa erityinen sääntö, jossa olisi tarpeellisia määräyksiä tästä seikasta. Tuollaista sääntöä ei kuitenkaan ilmestynyt, vaan yhdisteltiin asiassa tarpeelliset säännökset vähitellen eri kaupunkien rakennusjärjestyksiin. Vasta vuonna 1856 ilmestyi asetus kaupunkien järjestämisessä ja rakentamisessa noudatettavista yleisistä perusteista, joka asetus vieläkin on voimassa, vaikka sen säännökset, jotka pääasiassa tarkoittavat palovaaran torjumista, osittain ovat vanhettuneita ja vaikeita käyttää. Tämä sääntö lienee ensimmäisiä yrityksiä antaa kokonaiselle maalle yleisohjeita kaupunkien rakentamiseen nähden.

Kaupunkien rakentamisessa ja kunkin kaupungin erityisen rakennusjärjestyksen laatimisessa noudatettavain ajanmukaisten ja täydellisten yleisten säännösten puute on kuitenkin käynyt yhä tuntuvammaksi, ja on mielihyvin todettava, että Hallitus nyttemmin on ottanut huomioon lainsäädäntötoimenpiteen tarpeellisuuden tällä tärkeällä alalla. Kaupunginvaltuuston tarkastettavana oleva ehdotus tarkoittaa täyttää edellä mainittua lainsäädännön puutetta yhdistämällä yleiseen rakennussääntöön kaikki rakennusmääräykset, jotka sekä palovaaraa että terveydellisiä, esteettisiä ja lujuusseikkoja silmällä pitäen on katsottu tarpeellisiksi kaikille kaupungeille yleensä, minkä ohessa sääntö olisi oleva eri kaupungeissa annettavain erikoisten rakennusjärjestysten pohjana.

Esillä olevan ehdotuksen pikainenkin tarkastelu jo osoittaa, että komitea on rakennussääntöön, selvästi hallinnollisten ja teknillisten määräysten ohessa, myös pannut säännöksiä niiden oikeussuhteiden järjestämiseksi, joita kuntain ja yksityisten kesken syntyy vahvistetun kaupunginasemakaavan toimeenpanon johdosta. Tuollaisia säännöksiä ovat erittäinkin kielto ettei saa rakentaa vastoin kaupunginasemakaavaa, määräykset kunnan velvollisuudesta hankkia päätettyä järjestelyä varten tarpeellinen maa, vahingonkorvauksesta y. m.

Käy kuitenkin paneminen kyseeseen, eivätkö vastamainitut säännökset oikeastaan kuulu siviililain alaan, ja ainakin eräisiin näihin säännöksiin nähden on pelättävissä, että

ne käyttäessä joutuvat ristiriitaan siviilioikeudellisten määräysten kanssa. Tämän johdosta näyttää tarpeelliselta ja suotavalta, että rakennussäännöstä poistetaan kaikki säännökset, joiden käy katsominen olevan taloudellisen lainsäädännön alan ulkopuolella, sekä että nämä säännökset pannaan Eduskunnan myötävaikutuksella syntyneeseen *kaupungin-
asemakaavalakiin*, joka ei ainoastaan poistaisi kaupunginasemakaavain toimeenpanoa kohtaavat vaikeudet, vaan myös järjestäisi siinä syntyvät oikeussuhteet. Ainoastaan siinä tapauksessa että rakennussääntö voi nojata tuollaiseen täydelliseen kaupunginase-
makaavalainsäädäntöön, näyttää, niinkuin ulkomainen kokemus osottaa, kaupunginase-
makaavaa koskevain määräysten tarkoitus, nimittäin terveelliset ja tilavat kadut sekä tarkoituksenmukaisesti järjestetyt alueet todella olevan saavutettavissa.

Kaupunginasemakaavalainsäädännön puute on erikoisesti omansa aikaansaamaan vaikeuksia tulipalon kohtaaman, ahtaan tahi muutoin sopimattomasti rakennetun alueen järjestämisessä. Jos *alueen yhdistäminen kaupunkiin lunastusta käyttämättä* saavuttaa jalansijaa meidän hallintokäytössämme tahi jos uudenaikainen yhdistämlainsäädäntö saadaan aikaan, käy täydellisen kaupunginasemakaavalain tarve sitäkin välttämättö-
mämmäksi.

Tämän asian järjestäminen meidän oloissamme tarkoituksenmukaisella tavalla on arkaluontoinen ja mutkallinen lainsäädäntökysymys, joka vaatii osakseen suurta huomiota lainsäätäjän puolelta. Kaupunginasemakaavalakiin, joka muodostaisi eheän lainsäädän-
töalan sinänsä, olisi pantava luonnostaan yleisen lain alaan kuuluvat rakennusmääräykset sekä kaikki ehdotetun lain välttämättömiä edellytyksiä olevat määräykset. Tähän lakiin olisi siis pantava yleisiä määräyksiä kaupunginasemakaavan laajuudesta, vahvistamisesta ja muuttamisesta, tonttijaoitusta ja sen toimeenpanoa koskevat perustavat säännökset, kieltö ettei saa rakentaa vastoin voimassa olevaa kaupunginasemakaavaa, kysymys maan luovuttamisesta, lunastamisesta ja korvaamisesta sekä muusta, vahvistetun asemakaavan toimeenpanon tuottaman vahingon korvaamisesta, yhteiskunnan velvollisuuksista tässä kohden y. m. kysymyksistä.

Eräitten vastaisen lainsäädännön ratkaistavana olevain tärkeämpäin oikeuskysymys-
ten valaisemiseksi huomautettakoon seuraavaa.

Ulkomailla yleisesti levinneen käsityksen mukaan pitää yksityisen maanomistajan oman etunsa vuoksi toimia yhdessä kaupungin kanssa kaupunginasemakaavan toimeenpa-
nossa jotta kaupungilla olisi tilaisuus saavuttaa tarkoitus vähemmillä uhrauksilla kuin mitä asiasta nykyään voimassa olevat määräykset aiheuttavat. Siinä tarkoituksessa on ulko-
maisessa kaupunginasemakaavalainsäädännössä katsottu käyvän velvoittaminen tontinomis-
taja, jolla asemakaavan toimeenpanosta tutkitaan olevan erikoista etua, ottamaan osaa tästä aiheutuviin kustannuksiin. Ruotsin ja Norjan lainsäädännössä on julkilausuttu periaate että yhteiskunnan on joko pakkoluovutuksella tahi maanomistajan kanssa sopimalla hankittava kaikki tarpeellinen katumaa, mutta että, kun katu on luovutettu yleisesti
käytettäväksi ja tontti rakennettu, tontinomistajan pitää yhteiskunnalle korvata katumaan arvo kadun keskikohtaan asti, ei kuitenkaan määrättyä säännöllistä leveyttä enemmältä. Katujen sijoituksesta ja teosta johtuvan rakennustonttien arvon kohoamisen on siten

katsottu antavan lainsäätäjälle pätevää aihetta tässä tapauksessa sallia poikkeus siitä kiinteän omaisuuden pakkoluovutukseen nähden yleisesti voimassa olevasta periaatteesta että yrityksestä olevaa voittoa ei saa ottaa huomioon korvausta määrätessä.

Määräyksistä, jotka ovat omansa helpottamaan kaupunginasemakaavan ulottamista yksityisen maanomistajalle alueelle, mainittakoon lisäksi nekin, joiden mukaan yhteiskunnan ei tarvitse suorittaa korvausta kaduksi tahi yleiseksi paikaksi luovutettavaan alueeseen kuuluvasta yleisesti käytettäväksi luovutetusta tiestä tai paikasta.

Kaupunginvaltuuston tarkastaman, maamme kaupunkien yleisen rakennussäännön ehdotuksen 18 §:ssä on sitä sisällystä oleva säännös, että voimassa olevaan tontinjakoaan otettua tonttia, jonka eri osilla on eri omistajat, ei saa rakentaa. Tuollaiseen säännökseen liittyen kävisi kaupunginasemakaavaan paneminen tarpeellisia määräyksiä, jotka helpottaisivat tällaisen tontin omistusoikeuden hankkimista yhden omistajan haltuun.

Erittäin tärkeä kysymys, joka näyttää olevan otettava tutkittavaksi kaupunginasemakaavalakia koskevan kysymyksen yhteydessä, on suunnittelemattoman rakennustoiminnan estäminen kauppalassa, taajaväkisessä yhdyskunnassa taikka myös muussa paikkakunnassa, missä jo on tahi on syntymässä taajaa asutusta. Kokemus lienee täysin määrin osottanut, että taajaväkisistä yhdyskunnista voimassa olevan asetuksen määräykset eivät riitä aikaansaamaan selvyyttä ja järjestystä tuollaisten paikkakuntain rakennusoloihin, ja erittäin tuntuja haittoja tässä kohden on esiintynyt niissä esikaupunkimuodostumissa ja huvilayhdyskunnissa, joita viime aikoina on syntynyt kaupunkien ympäristöön. Kysymys onko ja missä määrin lain voimassaoloalaa ulotettava mainittuun suuntaan, näyttää siis vaativan osakseen erityistä huomiota. Tämän lainsäädäntökysymyksen yhteydessä on myös kysymys, onko ja missä määrin tuollaisten maalla olevain yhdyskuntain alue erotettava maan osittamisesta voimassa olevain yleisten säännösten ulottuvista sekä kiellettävä maalla olevalla suunnitellulla alueella maata lohkomasta muutoin kuin asemakaavan mukaisesti.

Edellä lausutun nojalla saa Kaupunginvaltuusto alamaisesti esittää, *että kysymys ajanmukaisen kaupunginasemakaavalainsäädännön aikaansaamisesta otettaisiin asian tuntevan valmistelun esineeksi sekä että esitys asiassa aikanaan annettaisiin Eduskunnalle.*

Komitean ehdotusta tarkastaessaan on Kaupunginvaltuusto havainnut sen laadituksi suurella perusteellisuudella ja asiantuntemuksella sekä pääasiassa käyvän paneminen asiasta annettavan lainsäädännön pohjaksi. Yleismuistutuksena kuitenkin käynee huomauttaminen, että ehdotus näyttää olevan liian seikkaperäinen sekä sisältävän moniaita puhtaasti paikallisuontoisia määräyksiä, jotka oikeastaan kuuluvat eri kaupunkien rakennusjärjestyksiin. Ehdotusta yksityiskohdittain tarkastaessa, jota tarkastusta on toimitettu likinnä silmälläpitäen Helsingin kaupungin oloja ja vaatimuksia, on havaittu olevan aihetta seuraaviin huomautuksiin:

A. Rakennussäännön ehdotus.

1 luku.

1 §. Tässä §:ssä säädetään, että kaupunkia varten on, siltä osalta kuin se *säännöllisesti rakennettavaksi* luovutetaan, tehtävä asemakaava. Helsingissä kumminkin on jaoitettu kaupunkialue laajentunut siten, että eräät osat kaupunginrajain ulkopuolella sijaitsevaa kaupunginmaata on luovutettu rakennettaviksi kaupungin viranomaisten vahvistaman järjestelysuunnitelman mukaan, toistaiseksi panematta tätä aluetta asemakaavaan (esim. Vallilan alue). Kaupunginhallinto on näin menetellessään edellyttänyt, ettei alueen järjestely vielä ole lopullisesti ratkaistu sekä että sikäläiset rakennustontit toistaiseksi on annettava ainoastaan vuokralle, joten vastedes käy toimittaminen lopullisen järjestelyn. Siltä varalta että pykälän nykyinen sanamuoto panisi estettä tuollaiselle kaupungin kehityksen kannalta hyödylliselle menettelylle, olisi sen muuttaminen mainittuun suuntaan ainakin Helsingin kaupunkiin nähden tarpellinen.

3 §. 3 momenttiin näyttää olevan pantava määräys, että myöskin maan korkeus- ja kaltevuusolot on kaupunginasemakaavassa osotettava, koska muussa tapauksessa käy vaikeaksi arvostella, käykö kaupunginasemakaavaa toimeenpaneminen.

Viimeisessä kappaleessa säädetään, että kaupunginasemakaavan hyväksyminen ja vahvistaminen eivät käsitä siihen asemakaavaan piirretyn tonttijaon vahvistamista. Tästä sanamuodosta ei täysin selvästi tule näkyviin, pitääkö tonttijaointus ehdottomasti olla piirrettynä asemakaavaan sitä vahvistettavaksi lähettäessä. Koska tämä kuitenkin on välttämätön edellytys jotta kävisi arvosteleminen kaupunginasemakaavaa ja sen toimeenpanomahdollisuutta, näyttää tämä määräys olevan selvennettävä siten, että tonttijaointuksen piirtäminen on pakollinen, vaikkei tätä jaoitusta vahvistettaisi kaupunginasemakaavan yhteydessä.

4—6 §. Näissä pykälissä mainitaan moniaita yleisiä kaupunginasemakaavan laatimisessa huomioon otettavia näkökohtia. Vaikka näiden määräysten tarkoitus on kiitettävä, näyttää kuitenkin siltä, kuin kävisi puheenalaiset pykälät haitatta poistaminen ehdotuksesta, sillä niissä on osin yleisiä toivomuksia, jotka ehdotuksessa jalempänä olevissa, eri aloihin kohdistuvissa yksityismääräyksissä otetaan huomioon ja sentähden ovat tarpeettomia, sekä osin myös yleisiä, itsestään selviä sääntöjä, joiden paneminen asetuksen tekstiin on vailla käytännöllistä ja todellista merkitystä.

8 §. Sen määräyksen sijasta että kaupunginasemakaavan tasoituksen koskeman maan omistajalle ja haltijalle on annettava tasoitusehdotus tiedoksi, näyttää olevan säädettävä että näitä asiallisia on tuollaisessa tapauksessa kuultava.

II luku.

13 §. Tässä pykälässä säädetään, että kaupunkia tai sen osaa varten on tehtävä erityinen rakennusjärjestys, jos katsotaan tarvittavan määräyksiä Rakennussäännössä olevain lisäksi tahi näitä ankarampia määräyksiä. Ehdotus siis nojaa siihen edellytykseen, että erityistä rakennusjärjestystä kenties ei tarvita ja että Rakennussäännön määräykset sitä täydentävät. Itse säännössä on kuitenkin useita pykäläitä (esim 33, 47, 49, 68 y. m.), jotka nimenomaan viittaavat paikalliseen rakennusjärjestykseen ja mitä siinä on säädettävä.

Tähän nähden ja kun välttämätöntä lienee, että eri kaupungeissa on erityiset, paikallisojen mukaan sovitetut rakennusjärjestykset, näyttää tuollaiset rakennusjärjestykset olevan säädettävä pakollisiksi. Siinä tapauksessa myös saataisiin huomattava selvennys yhteiseen Rakennussääntöön poistamalla lukuisat sääntöön pannut yksityiskohtaiset määräykset, joiden oikea paikka on eri rakennusjärjestyksissä.

14 §. Toiseen kappaleeseen olisi tehtävä se muutos, että Senaatilla olisi valta ainoastaan muuttamatta vahvistaa tahi hylätä rakennusjärjestyksen ehdotus, sen mukaisesti mitä 15 §:ssä on tonttijaosta säädetty.

III luku.

15 §. Tämän pykälän viimeinen momentti lienee asiayhteyden vuoksi siirrettävä lähinnä seuraavaan pykälään.

17 §. Tähän pykälään olisi lisättävä määräys että tonttikirja on tehtävä kaksin yhtäpitävin kappalein, joista toinen on säilytettävä Maistraatissa ja toinen jonkin kunnallisviranomaisen huostassa.

V luku.

22 §. Tässä pykälässä säädetään siitä lunastusvelvollisuudesta, mikä kaupungilla on eräissä tapauksissa, *jollei* ajanpitennystä kaupunginasemakaavan toteuttamista varten johonkin maahan nähden ole myönnetty. Kun viimeksi mainitulla määräyksellä ei voi olla tarkoitus että lunastusvelvollisuus lakkaisi ajanpitennyksen myöntämisen johdosta, vaan että ajanpitennys ainoastaan on omansa tuottamaan lykkäystä velvollisuuden täyttämisaikojen alkamiseen nähden, näyttää tarpeelliselta selventää pykälää mainittuun suuntaan.

VII luku.

25 §. Tämän pykälän ensimmäisessä momentissa näyttää olevan huomautettava,

että määräys tontinomistajan velvollisuudesta toimittaa kadun päällystäminen on voimassa ainoastaan, ellei muuta ole säädetty eikä sovittu. Kun on kysymyksessä 30 metriä leveämpi katu tahi yleinen paikka, johon päätyvä katu ei ilmaise muuta leveyttä, näyttää tontinomistajan osuus vastamainituin ehdoin olevan määrättävä 15 metriksi tonttirajasta.

26 §. Sen seikan määrittäminen, mihin ja miten katukäytävät ja katuojat on tehtävä, lienee Maistraatin asia yksissä neuvoin Kaupunginvaltuuston kanssa.

Tähän pykälään olisi myös liitettävä tähän yhteyteen kuuluva 27 §:n säännös Maistraatin vallasta määrätä mitä ainetta kadunpäällystämiseen on käytettävä.

VIII luku.

Tässä luvussa olevat laskujohtoja koskevat määräykset eivät ole aiheuttaneet muuta muistutusta kuin että ne ovat näyttäneet liian seikkaperäisiltä, minkätähden niiden oikea paikka lienee erikoisissa rakennusjärjestyksissä. Näin sitä suuremmalla syyllä, kun eräissä maamme kaupungeissa ei vielä ole järjestettyä lokaviemärlaitosta.

X luku.

41 §. Kun mittakaavaan 1 : 200 laadittu tonttikartta käy kokonsa johdosta hankalaksi pidellä, näyttää käytännölliseltä kannalta olevan sopivampaa määrätä mittakaavaksi 1 : 500. Tähänkin pykälään nähden käy huomauttaminen, että siinä on liian seikkaperäisiä määräyksiä soveltuakseen yleiseen rakennussääntöön.

43 §. Tonttikartan antamista varten olisi pantava jokin lyhyt määräaika, esimerkiksi 8 päivää siitä, kun lopullinen paalutus tontilla on toimitettu.

XI luku.

44 §. Määräys aitauksen vähimmästä ja suurimmasta korkeudesta näyttää, se kun on liian seikkaperäinen ja eräissä tapauksessa omansa pakottamaan tekemään rumia aitauksia, olevan poistettava sekä kysymys aitauksen muodosta ja korkeudesta jätettävä Maistraatin tutkittavaksi.

46 §. Tämän pykälän mukaan pitäisi ajoportin vähin leveys olla 2,4 metriä ja vähin korkeus 3 metriä. Tämä määräys näyttää ainakin Helsinkiä silmällä pitäen liian yksityiskohtaiselta. Helsingissä voimassa olevaa rakennusjärjestystä uudistamaan asetettu komiteakin tosin on, mikäli Kaupunginvaltuusto on saanut tietää, puolestaan ehdottanut vastamainittuja ajoportin vähimpiä mittoja, mutta on kuitenkin sallinut holvinmuotoisen porttikäytävän ylhäältä tehtäväksi näitä mittoja pienemmän, mikä 46 §:n ehdotetun sanamuodon mukaan ei olisi luvallista.

Lausetapa *tavallinen palokalusto* tuntuu liian häilyvältä tuollaisen kaluston sangen erilaista kokoa silmälläpitäen. Tämän rajoituksen käynee poistaminen ja ajoportin vähimpiä mittoja koskevat yleiset määräykset vahvistaminen sellaisiksi, että vaatimukset palovaaran torjumiseen nähden tulevat täytetyiksi.

Määräys että kahdella ja useammalla tontilla ei saa olla yhteistä ajoporttia, jos tonttien rajalinjain pituus yhtä katua ja tai yleistä paikkaa vasten on yhteensä 40 metriä suurempi, näyttää liian ankaralta siihen katsoen että tuollaisen yhteisen porttikäytävän laittaminen joka tapauksessa olisi Maistraatin harkinnan varassa, mikä seikka antaisi takeita palovaaran varalta.

Puheenalaisen pykälän 2 kappaleessa olevan säännöksen mukaan olisi Maistraatilla valta siinä mainitussa tapauksessa määrätä kortteliin tehtävain ajoporttien sekä luku ja asema että myöskin avaruus. Viimeksi mainitun vallan myöntämistä ei käy puoltaminen, koska poikkeuksen sallimista ajoportin vähintä avaruutta koskevista määräyksistä ei missään tapauksessa näy olevan jätettävä harkinnan varaan.

XII luku.

Tämän luvun nimike näyttää muodollisista syistä olevan muutettava kuuluvaksi: «Rakennusvelvollisuudesta, rakennuksen laadusta ja rakennusaineista j. n. e.»

48 §. Muutettuna siten kuin komitean vastalausujat ovat ehdottaneet voisivat tämä pykälä sekä sen perusteella eri kaupunkien rakennusjärjestyksissä annetut erikoismääräykset ainakin jossain määrin tyydyttää kaupungin suunnittelussa ja rakentamisessa esiintyviä esteettisiä vaatimuksia. Vastalausujain muutosehdotus lienee näin ollen hyväksyttävä.

49 §. Tämän pykälän viimeisessä kappaleessa säädetään niistä palovaaran torjumista tarkoittavista toimenpiteistä, joihin on ryhdyttävä kaupungissa, jossa on enemmän kuin 10,000 asukasta. Tämä asukaslukuun perustuva luokitus tuntuu sopimattomalta, koska ei tuo peruste yksin ratkaise sitä, kuinka ankaroita rakennusmääräyksiä eri kaupungeissa on säädettävä. Tähän kuuluvat olot lienevät tarkoituksenmukaisimmin järjestettävissä eri paikkakuntain paikallisilla säännöksillä.

50 §. Sanan *kaikkialle* sijaan on pantava täsmällisempi lausetapa.

XIII luku.

53 §. Ensimmäisen kappaleen määräyksiin nähden käy huomauttaminen, että ne näytävät liian ankaroilta, mikäli useampiin katuihin rajoittuvia tontteja koskee. Saman muistutuksen käynee tekeminen pykälän toisessa kappaleessa olevaan, pihamaan laajuutta koskevaan säännökseen nähden. Edellä mainitussa Helsingin uuden rakennusjärjestyksen ehdotuksessa onkin pääpihamaan vähin laajuus eräissä kaupunginosissa säädetty 150

neliömetriksi. Määräys että «muu osa pihamaata olkoon vähintäänkin 4 metriä leveä» on vaikea käytännössä noudattaa eikä se myöskään ole tyhjentävä eikä sen paikka näy olevan yleisessä rakennussäännössä.

Tässä yhteydessä näyttää ehdotukseen olevan pantava määräys että, kun kaupungin- asemakaavassa on piirretyin ulko- ja sisäpuolisin rakennusrajoin määrätty, mikä osa tonttia on jätettävä rakentamatta, rakennusalaksi saa käyttää suuremman tahi pienemmän osan siihen tarkoitukseen luvallista tonttialaa, tarvitsematta tässä tapauksessa noudattaa tontille tehtävän rakennuksen kokoa tahi pihan laajuutta ja mittoja koskevia määräyksiä. Täytyy nimittäin pitää ilmeisenä, että näiden rakennusrajoin panemisessa on paljon suuremmassa määrässä otettu huomioon vaatimukset ilman ja valon saantiin nähden sekä terveydelliset näkökohdat, kuin mitä edellä mainittujen minimimääräysten noudattamisen johdosta on laita. Niiden noudattaminen voi sentähden aivan tarpeettomasti rajoittaa rakennusvapautta. On kuitenkin huomattava, että tässä tehty lisäehdotus perustuu edellytykseen, että asianomaiset kaupungin asemakaavat puheenalaisessa kohden asetetaan asianmukaisen ja tehokkaan tarkastuksen alaisiksi.

54 §. Tämän §:n mukaan saa tontin kauttaaltaan rakentaa, jos Maistraatti muun muassa rakennuksen *yleiseen tarkoitukseen* katsoen harkitsee sen voitavan sallia. Sana *yleinen* lienee poistettava tarpeettomana rajoituksena, joka sitä paitsi voinee aiheuttaa sellaista väärinkäsitystä, että tämä määräys tarkoittaisi ainoastaan julkisia rakennuksia.

57 §. Ensimmäisessä kappaleessa oleva määräys että rakennuksen ja naapuritontin väliä pitää olla vähintään 4 metriä ei sovellu siihen tapaukseen, että naapurit sopivat yhteisestä pihamaasta, sillä siinä tapauksessa voi toinen naapuri haitatta rakentaa likemäksi rajaa, jos vain rakennusten välimatka on riittävä ilman ja valon saamiseksi.

Sama huomautus koskee toista kappaletta, mitä tulenkestävästä aineesta tehtävään rakennuksen tulee.

Kolmannen kappaleen lopussa on korjattava painovirhe (*rakennus ei saa millään, lue: ulkokuonerakennus ei saa j. n. e.*).

59 §. Muusta kuin tulenkestävästä aineesta tehdyn rakennuksen suurinta pinta-alaa koskeva määräys on sikäli epäselvä, että pykälässä käsitellään toiselta puolen asuinrakennuksia ja toiselta puolen ulkokuonerakennuksia, jota vastoin ei mitään mainita tavarasuojista eikä tehdasrakennuksista, jotka muissa pykälissä on asetettu ensinmainitun laatuisten rakennusten vertaisiksi.

60 §. Ehdotusta että rakennusten korkeus eri kaupungeissa sovitettaisiin asukasluvun mukaan täytyy pitää mielivaltaisena ja sopimattomana luokitusperusteena. Mitä pienempiin kaupunkiin tulee, näyttää tarpeettomalta rajoittaa rakennuskorkeutta niin ankarasti kuin ehdotuksessa on tehty. Sen mukaan ei esimerkiksi Hangon kylpypaikkaan saisi teettää kolmikerroksista korkeampaa hotellirakennusta. Palovaaran torjumisen kannalta katsoen tuollainen rajoitus ei liene puolustettavissa, sillä voihan suuretkin rakennusryhmät tehdä riittävästi tulenkestävät.

Pykälässä mainitut ehdottomat mitat näyttävät eri kaupungeissa vallitsevia oloja silmälläpitäen liian ankaroilta. Helsingin, Turun ja Tampereen rakennusjärjestykset salli-

vat nykyään enintään 23 metrin rakennuskorkeuden, Viipurissa taas ei ole siinä kohden minkäänlaista rajoitusta säädettyä. Mainittu 23 metrin suurin korkeus on Helsingin uuden rakennusjärjestyksen ehdotuksessa pysytetty eräissä osissa kaupunkia. Venyvämpiä rakennuksen suurinta luvallista korkeutta koskevia määräyksiä näyttää sentähden ainakin Helsinkiin nähden olevan välttämättä tarpeen.

61 §. Ensimmäisen kappaleen mukaan saisi kadun varrella olevan rakennuksen, noudattamalla edellisessä pykälässä olevaa määräystä suurimmasta luvallisesta korkeudesta, tehdä enintään niin korkean kuin katu on leveä. Tämä määräys on ankarampi kuin mitä pääkaupungissa nykyään on noudatettavana ja Helsingin uuden rakennusjärjestyksen ehdotuksessa on edellytetty. Mainitussa luonnoksessa ehdotetaan määrättäväksi, että kadun varrella oleva rakennus saa olla enintään yhtä korkea kuin katu on leveä sekä lisäksi 1,5 metriä, tämä siinä tarkoituksessa että viisi kerrosta mukavasti sopisi 18 metrin levyisen kadun varrelle teetettävään taloon, mainittu mitta kun on tavallisin kadunleveys Helsingin uudemmissa kaupunginosissa. Komitean ehdotukseen pantu lisärajoitus näyttää sentähden liiaksi rajoittavan rakennustontin omistus- ja käyttöoikeutta, ainakin mitä Helsinkiin tulee. Tuollaiseen rajoitukseen ei myöskään käyne paneminen mainittavaa käytännöllistä merkitystä ilman ja valon saannin turvaamista silmälläpitäen. Tämän määräyksen muodostaminen vapaamielisempään suuntaan näyttää sentähden tarpeelliselta.

Tässä ei ole jäänyt huomaamatta, että komitean ehdotuksen 68 §:ssä sallitaan poikkeus muun muassa esillä olevan pykälän määräyksistä n. s. vanhaan kaupunkiin nähden. Mutta kun tämä käsite on jonkin verran epämääräinen ja kaupunginalueen muidenkin osain kuin «vanhan kaupungin», esimerkiksi Töölön uuden kaupunginosaan Helsingissä, pitänee päästä tässä kohden nauttimaan hyväkseen lievempiä määräyksiä kuin komitean ehdotukseen on pantu, lienee edellä tehdy huomautus, 68 §:n säännöksen katsomatta, paikallaan.

62 §. Toisessa kappaleessa oleva säännös että kadun tai yleisen paikan ääressä olevaan rakennukseen kuuluva kylkirakennus tehtäköön ensinmainitun rakennuksen korkeinen, ei kuitenkaan 20 metriä pitemmälle ulkopuolisesta rakennusrajasta tontin sisäänpäin, näyttää niinkään liian ankaralta. Helsingin nykyisessä rakennusjärjestyksessä sallitaan tuollaisen kylkirakennuksen teettäminen katurakennuksen korkuiseksi 10 metrin pituudelta katurakennuksen julkisivusta pääpihaan päin lukien, ja uuden rakennusjärjestyksen ehdotuksessa on vastaava matka 26 metriä tontin kadunpuoleisesta rajalinjasta. Tämä rajoitus näyttää riittävän täyttämään terveydelliset vaatimukset, minkätähden pitemmälle menevä rajoitus lieneekin tarpeeton.

64 §. Nämäkin määräykset ovat ankarampia kuin Helsingin uuden rakennusjärjestyksen ehdotuksen vastaavat määräykset, ja lienee niitä myös pidettävä liian seikka-eräisinä pantaviksi yleiseen rakennussääntöön.

65 §. Tätä pykälää koskee sama muistutus kuin lähinnä edellistä.

66 §. Tässä pykälässä on „*julkisen rakennuksen*“ käsite tarkemmin määriteltävä. Jos kruunu esimerkiksi jollekin kaupunginasemakaavaan otetulle tavalliselle asuintontille

teettää rakennuksen tai myös ostaa talon käytettäväksi yleiseen tarkoitukseen, lienee tuollainen rakennus, jota useinkin osittain myös käytetään yksityistarkoituksiin, myymälähuoneistoiksi y. m., rakennuskorkeuteen nähden asetettava yksityisen tontinomistajan talon vertaiseksi.

67 §. Asukasluvun mukaiseen luokitusperusteeseen nähden toistetaan edellä tehty huomautus.

Kun terveydelliseltä kannalta tärkeintä on asuintalon suurimman korkeuden, mutta ei suurimman kerrosluvun määrääminen, pitää voida sallia asuintaloon sijoittaa mahdollisimman suuri kerrosluku sen käyttämiseksi taloudellisesti edullisimmalla tavalla, kunhan vain samalla katsotaan, että eri kerrosten vähin korkeus määrätään terveydenhoidon vaatimuksia silmälläpitäen. Tältä kannalta katsoen olisi kerrosluku sopiva määrätä Rakennussäännössä siten, että tämä luku vastaisi sitä kokonaislukua, mikä saadaan, kun rakennuksen korkeus, metrein ilmaistuna, jaetaan luvulla, joka osottaa kerroksen keskimääräisen korkeuden lattiasta lattiaan mitaten, niinikään metrein ilmaistuna. Tämä luku on Helsingin uuden rakennusjärjestyksen ehdotuksessa 3,4 ja käynee saman laskuperusteen haitatta hyväksyminen noudatettavaksi muissakin kaupungeissa.

Palovaaran torjumisen kannalta olisi edullista, jos ullakolle saisi sovittaa asuinhuoneita niin, että ne täyttäsivät koko ullakon eikä ainoastaan kolmattaosaa, niinkuin pykälän kolmannessa kappaleessa on ehdotettu. Jälkimmäisessä tapauksessa nimittäin on tilaisuus ullakolle kasata suuret määrät tulenvaarallisia esineitä ja varastoja, mikä seikka tuntuvasti lisää palovaaraa.

XIV luku.

76 §. Ympärysmuurin rakennusaineena olisi sallittava kiven ohessa käyttää muutakin yhtä hyvää ainetta.

79 §. Tämän pykälän määräykset lienevät liian seikkaperäisiä pantaviksi yleiseen rakennussääntöön.

83 §. Viimeisen edellisen kappaleen säännös tuntuu liian ankaralta, koska laastitut pinnat eivät mainittavasti lisää tulenkestävyyttä.

84 §. Kolmikerroksisten rakennusten portaiden leveyttä koskeva määräys on ankarampi kuin Helsingin uuden rakennusjärjestyksen ehdotuksessa oleva, nimittäin edellisessä 1,4 ja jälkimmäisessä 1,3 metriä. Viimeksi mainittu määräys lienee täysin tarkoituksenmukainen.

85 §. Sana *hulluinhoitolaitokset* lienee vaihdettava sopivampaan *mielisairaalat* sanaan.

XV luku.

89 §. Kolmannessa kappaleessa sallitaan palomuriin panna lasitiiliä sisäänvalet-

tuine rautalankaverkkoineen. Tämän säännöksen sijasta lienee sopivampi sanoa «lasia sisäänvalettuine rautalankaverkkoineen tai muuta yhtä hyvää ainetta ja rakenteeltaan semmoista, kuin maistraatti hyväksyy.

96 §. Tämän pykälän ensimmäisen kappaleen mukaan on tulenkestävästä aineesta tehdyn rakennuksen ullakko, joka pinta-alaltaan on 600 neliometriä laajempi, jaettava palomuurilla. Koska on tärkeätä, että tarpeen vaatiessa pääsee ullakon toisesta osastosta toiseen, pitäisi tuollaiseen palomuuriin saada sijoittaa itsestään sulkeutuva, tulenkestävä ovi.

99 §. Tässä pykälässä säädettyihin varokeinoihin olisi myös ryhdyttävä muutakin käyttövoimaa kuin höyryä, esim. bentsiiniä ja kaasua käytettäessä.

XVI luku.

103 §. Helsingin uuden rakennusjärjestyksen ehdotukseen on asuinhuoneen vähimmäksi korkeudeksi pantu 2,7 metriä, mikä mitta näyttää täysin riittävältä.

104 §. Ehdotettua määräystä, että pohjakerroksessa olevan asuinhuoneen lattia on pantava vähintään 30 sm ylemmäksi maan pintaa, ei näy käyvän hyväksyminen. Ei kohdanne estettä nykyaikaisia teknillisiä apukeinoja käyttämällä järjestää pohjakerrokseen huone syvempänä sijaitsevin lattioin, silti sivuuttamatta terveydellisiä vaatimuksia. Vapaa mielisempiä määräystä tässä kohden tarkoituksessa saattaa rakennuksen täydellisempi hyväksi käyttäminen mahdolliseksi näyttää käyvän puoltaminen sitä suuremmalla syyllä, kun maan pintamuodostus eräissä kaupungeissa on erittäin epätasainen, vaikeuttan huoneiden sijoittamista pohjakerrokseen. Helsingin uuden rakennusjärjestyksen ehdotuksen vastaava säännös kuuluu: «Asuinhuoneen lattia ei saa olla 650 mm alempana maan pintaa ikkunaseinän vierellä. Kaltevalla maalla luetaan mainittu mitta maan keski- korkeudesta».

105 §. Tätäkään pykälää ei näy käyvän hyväksyminen, koska se tarpeettomasti vaikeuttaisi rakennuksessa olevan tilan hyväksi käyttämistä. Pykälän tarkoitus estää ullakotilan käyttämistä kahdeksi päällekkäiseksi kerrokseksi on täysin saavutettavissa lievemmilläkin määräyksellä. Siihen nähden huomautettakoon, että vastaava säännös Helsingin uuden rakennusjärjestyksen ehdotuksessa kuuluu: «ullakolle älköön asuinhuoneen lattiaa tehtäkö kattorakenteen jalusparrujen yläpuolelle älköönkä pantako korkeammalle kuin 300 mm ylemmäksi suurinta luvallista rakennuskorkeutta tahi, ellei rakennusta tehdä niin korkeaa, 300 mm ylemmäksi julkisivupinnan yläreunaa».

106 §. Määräys että asuinhuoneiden valonsaantia varten pitää olla vähintään 45 asteen valokulma pantiin Helsingin 13, 14 ja 15 kaupunginosalle maaliskuun 9 päivänä 1908 vahvistettuun rakennusjärjestykseen, mutta ei, mikäli kokemus on osottanut, ole vastannut tarkoitustaan, vaan on tästä säännöstä päinvastoin useissa tapauksissa, jolloin määräyksen kiertäminen ei ole ollut estettävissä, ollut enemmän vahinkoa kuin hyötyä. Olisi sentähden suotava, että saman tarkoituksen saavuttamiseksi säädettäisiin ankarampia

määräyksiä solien ja pääpihamaan järjestämisestä, niinkuin Helsingin uuden rakennusjärjestyksen ehdotuksessa onkin tehty.

XVII luku.

113 §. Käytännöllisistä syistä ja erittäinkin piirustusten tarkastuksen helpottamiseksi ehdotetaan, että nämä laadittaisiin, asemapiirros kaavaan 1 : 200 sekä kaikki muut piirustukset kaavaan 1 : 100.

Pykälässä mainittujen väriinimitysten *tummanharmaan* ja *neutraali-tinten* sijaan ehdotetaan, niinkään käytännöllisistä syistä, pantavaksi *sinipunerva* ja *indigo*. Luetteloon olisi sitäpaitsi lisättävä, että *betoni* ja *sementti* merkitään *Intian-keltaisella* ja *rauta-betoni* taas *Intian-keltaisella sinisin pilkuin*.

114 §. Ehdotettu 8 päivän määräaika, jonka kuluessa katselmuskirja olisi hakijalle toimitettava, näyttää suuremmissa kaupungeissa olevan liian lyhyt.

120 §. Määräys että kivistä asuinrakennusta ei saa sisäpuolelta laastita ennenkuin 4 kuukautta on kulunut katonaluksen rakentamisesta, tuntuu liian ankaralta.

121 §. Tässä pykälässä olevat määräykset oikeudesta aidata rakennusajaksi erilleen katua tahi yleistä paikkaa tuntuvat liian seikkaperäisiltä. Eritoten näyttää vähemmän sopivalta tässä yhteydessä asettaa yksityiskohtaisia mittamääräyksiä, koska tässä kohden pitänee paikan liikenneolojen olla määräävinä ja kysymys näyttää olevan ratkaistava harkinnan mukaan kussakin eri tapauksessa.

122 §. Määrääjän paneminen, jonka kuluttua piirustusten vahvistamisesta rakennustyö on aloitettava, näyttää tarpeettomalta, ja riittänee että määrätään piirustusten voimassaoloaika ainoastaan työn loppuunsaattamista silmälläpitäen.

127 §. Maistraatin luvan hankkiminen rakennuksen purkamiseen tai rakennusyritystä varten kaivamiseen lienee tarpeeton niissä kaupungeissa, missä järjestetty rakennustarkastus on toimeenpantu.

128 §. Tässä pykälässä säädetään poikkeus Rakennussäännön määräyksistä yleisten rakennusten ylläpidon silmälläpidon ja hoidon alaisiksi asetettuihin kruunun rakennuksiin sekä muihin yleisiin rakennuksiin nähden, joiden piirustukset Keisarillinen Majesteetti vahvistaa. Nämä poikkeukset tarkoittavat eräitä pykälässä mainittuja määräyksiä, jotka koskevat velvollisuutta hankkia maistraatin hyväksyminen piirustuksille, piirustusten voimassaoloaika, vastuunalaista työjohtajaa, rakennustarkastusta, purkamista ja kaivamistyötä. Suotava olisi, että pykälää selvennettäisiin sen suuntaisella nimenomaisella säännöksellä, että tässä puheena olevat rakennukset ovat kaikilta muilta kohdin Rakennussäännön ja paikallisen rakennusjärjestyksen määräysten alaiset.

XIX luku.

133 §. Määräys että asuinrakennuksen ulkopuolella olevaa käymälää älköön sijoi-

tettako lähemmäksi katua tai yleistä paikkaa kuin 6 metrin päähän on ilmeisesti liian ankara kaupungeissa, joissa on järjestetty lokaviemäri- ja vesijohtolaitos.

134 §. Tämän pykälän määräykset eivät liene sen laatuksia, että ne olisi pantava yleiseen rakennussääntöön.

136 §. Ehdotuksen mukaan ei tallia eikä navettaa saisi rakentaa lähemmäksi katua tai yleistä paikkaa kuin 6 metrin päähän. Tätä kieltoa ei näy olevan säädettävä ehdottomaksi, sillä niissä kaupunginosissa, joissa tallit ja navetat yleensä ovat luvallisia, kävisi nämä useinkin mitään haittaa tuottamatta sijoittaminen likemmäksi katua tai yleistä paikkaa kuin vastamainitun matkan päähän.

137 §. Tähänkin pykälään soveltuu 134 §:än nähden tehty muistutus.

B. Ehdotus asetukseksi kaupungin maistraatin tahi järjestysvoikeuden kokoonpanosta rakennusasiain käsitlemistä varten.

Syyt, joita komitea on maininnut rakennustoiminnan silmälläpidon pysyttämiseksi asiantuntijoilla lisätyn maistraatin toimenä sekä esittäessään evättäväksi ehdotusta erityisen ruotsalaismallisen rakennuslautakunnan perustamisesta, tuntuvat vakuuttavilta. Ehdotetulla rakennusasiain käsittelyjärjestyksellä on se etu, että se nojaa vanhaan koeteltuun pohjaan sekä soveltunee paraiten meikäläisiin oloihin. Se muutos kuitenkin näyttää olevan tehtävä puheenalaiseen asetusehdotukseen, että asiantuntijat ottavat osaa ei ainoastaan Rakennussäännössä mainittujen, vaan myös asianomaisten rakennusjärjestysten mukaan käsiteltävien asiain käsittelyyn ja ratkaisuun.

Komitean ehdotuksen muihin kohtiin nähden ei Kaupunginvaltuusto ole havainnut olevan muistuttamisen syytä.

Ollen alati j. n. e.

Komitean mietintö Helsingin kaupungin uuden kulkutautisairaalan meno- ja tulosääntöehdotuksen johdosta.

Sittenkun Terveystoimikunta oli laatinut ja Kaupunginvaltuustolle lähettänyt ehdotuksen kaupungin uuden kulkutautisairaalan meno- ja tulosäännöksi sekä Rahatoimikamari siitä antanut vaaditun lausunnon, on Kaupunginvaltuusto kirjelmässä viime huhtikuun 15 päivästä kaupungin terveyden- ja sairaanhoitoa uudelleen järjestämään asetetulle Komitealle lähettänyt kulkutautisairaalan rahassääntöehdotuksen sekä ehdotuksen saman sairaalan sairasmaksutaksaksi, pyynnöllä että Komitea tarkastaisi ehdotukset sekä tekisi asianhaaran vaatimat esitykset.

Komitea, joka aikoo toisessa yhteydessä lausua mielensä sairaalan sairasmaksutaksan ja tulolaskelman ehdotuksesta, on tällä kertaa ottanut käsiteltäväksi ainoastaan menosääntöehdotuksen.

Tämä ehdotus näyttää Komitean mielestä aiheuttavan moniaita muistutuksia.

Menosäännön järjestykseen on Komitea tehnyt sen muutoksen, kuin tämän oheisesta kulkutautisairaalan menosääntöehdotuksesta näkyy. Komitean mielestä tällainen paremmin sisällyksen mukaisesti järjestetty rahassääntö, käytäntöön otettuna kaikissa kaupungin sairaaloissa, paljon helpottaisi yleiskatsauksen saamista sairaalahoitoon kokonaisuudessaan, minkätähden Komitea myös on päättänyt Kaupunginvaltuustolle tehdä siihen suuntaan käyvän eri esityksen.

Rahassääntöehdotuksessa oleviin menoeriin nähden on Komitea katsonut, että kustannuslaskelmain pohjaksi ei olisi pantava menomääriä sen mukaisina kuin ne olisivat sairaalan ollessa täynnä potilaita, vaan semmoisina kuin ne olisivat odotettavana olevan keskimääräisen potilasluvun ollessa sairaalassa. Komitea on tässä kohden johtoa saadakseen tarkastanut nykyisen kulkutautisairaalan potilasmäärästä annetut tiedot viikko viikolta viimeksi kuluneena vuonna ja tämän vuoden alkukuukausina sekä tällä perusteella katsonut olevan uuden kulkutautisairaalan keskimääräiseksi potilasluvuksi laskeminen 160 potilasta, joka määrä sekin ehkä on hiukan liian runsas.

Terveystoimikunnan ehdotuksessa on potilaitten ruoka laskettu 170 potilaalle Smk:n 1: 15 mukaan ja 30 potilaalle Smk:n 1: 60 mukaan päivältä. Komitea on laskenut ruuan Smk:n 1: 15 mukaan päivältä 130 potilaalle ja Smk:n 1: 60 mukaan päivältä 30 potilaalle. Tästä syntyisi 16,790 markan säästö.

Samaa katsantotapaa noudattaen on Komitea katsonut voivansa ehdottaa sairaalan lääkärin ja hoitohenkilökunnan lukua vähennettäväksi. Niinpä on toinen assistenttilääkäri kokonaan poistettu, alihoitajatarten lukua vähennetty 4:llä ja yöhoitajatarten 2:lla, joten saadaan 10,708 markan säästö.

Siivoojatarnten lukua on vähennetty 3:lla ja pesijätarnten 2:lla, joten menoja äsästyisi Smk 3,718: 75.

Vähentämällä sekä potilaiden että hoitohenkilökunnan lukua ja asettamalla sekä keittiöön että eräisiin paviljonkeihin huuhtelukoneita ja muita konelaitteita voitaisiin Komitean mielestä jättää pois emännöitsijän apulainen, yksi keittäjätär sekä 3 palvelijatarta. Kahdelle keittäjättärelle ehdotetun palkan, 480 markkaa, on Komitea sitäpaitsi alentanut 420 markkaan eli samaan määrään, mikä maksetaan muiden sairaalain keittäjättäriille. Tästä syntyisi säästöä Smk 4,478: 75.

Lämmittäjiä, joita ehdotukseen on pantu 3, on Komitea katsonut ainoastaan 2 tarvittavan vuoden umpeen, jota vastoin kolmannella lämmittäjällä on työtä ainoastaan 6 kuukautena vuodessa. Täten säästyisi 510 markkaa.

Renkien luvun on Komitea katsonut voivansa vähentää 9:stä 6:ksi, joten säästyisi Smk 2,699: 25. Niinikään käy hevosten luvun vähentäminen 5:stä 3:ksi, joten hevosten ylläpitokustannukset vähenisivät 1,200 markalla.

Ehdotettujen sekalaisten menojen joukosta on kokonaan poistettu yksi erä ja useita muita on supistettu, joten saadaan 3,080 markan säästö.

Kaikiaan nousisivat täten syntyvät säästöt Smk:aan 43,184: 75.

Toiselta puolen on Komitea katsonut olevan rahasääntöön paneminen 2 pienenlaista erää, jotka nähtävästi ovat epähuomiosta jääneet pois, nimittäin 120 markkaa palkankorotukseksi kahdelle hoitajattarelle sekä määrärahat kahden puhelinneidin palkoiksi. Viimeksi mainituille on Komitea ehdottanut vuosipalkkaa 780 markkaa, jota paitsi he saisivat maksuttoman asunnon, lämmön, valaistuksen, pesun ja ruuan sairaalassa.

Automobiilin polttoaineisiin ja korjauksiin varattu 600 markan määräraha on Komitean mielestä laskettu liian alhaiseksi, minkätähden se on korotettava 1,200 markkaan.

Näiden lisäysten johdosta kohoaisi rahasääntö 3,448 markalla, joten kulkutautisairaalan menosääntö Komitean ehdottamain muutosten johdosta vähenisi Smk:lla 38,736: 50.

Muita muistuttamisen syitä Komitea ei ole havainut esillä olevassa ehdotuksessa; ja näin ollen riittää uutta kulkutautisairaala varten täksi vuodeksi myönnetty määräraha sen avoinnapitämiseen syyskuun 1 päivästä vuoden loppuun.

Helsingissä, toukokuun 21 päivänä 1913.

Richard Sievers.

Arthur af Forselles.

Oskar Heikel.

Gust. Rud. Idman.

J. J. Karvonen.

Emil Schybergson.

Onni Tarjanne.

Artur Tollet.

Axel Th. Möller.

Kulkutautisairaalan menosääntöehdotus.

Palkat.

1 ylilääkäri, palkkaa	9,000:—	
1 alilääkäri, palkkaa	6,000:—	
1 vanhempi assistenttilääkäri, palkkaa	3,600:—	
1 nuorempi assistenttilääkäri, palkkaa	3,000:—	21,600:—
1 toimitsija, palkkaa	4,000:—	
1 konttoriapulainen, palkkaa	1,800:—	
1 ylihoitajatar, palkkaa	1,500:—	
9 osastonhoitajatar, palkkaa kukin 900:—	8,100:—	
22 alihoitajatar, palkkaa kukin 600:—	13,200:—	
13 yöhoitajatar, palkkaa kukin 600:—	7,800:—	
2 hoitajattaren palkankorotus, kumpaisenkin 60:—	120:—	30,720:—
Ylimääräinen sairaanhoito (palkka + ruoka), arviolta	6,000:—	
2 puhelinneitiä, palkkaa kumpikin 780:—	1,560:—	
49 henkilön ruoka, kunkin 1: 60 päivää ja henkilöä kohti		28,616:—
15 siivoojatar, palkkaa kukin 300:—	4,500:—	
3 siivoojatar desinfioidmistä varten, palkkaa kukin 300:—	900:—	
1 liinavaatevaraston johtajatar, palkkaa	1,200:—	
2 ompelijatar, palkkaa kumpikin 360:—	720:—	
8 pesijätärtä, palkkaa kukin 360:—	2,880:—	
1 koneenkäyttäjä, palkkaa	2,400:—	
1 koneenkäyttäjäapulainen, palkkaa	1,800:—	
2 lämmittäjää, palkkaa kumpikin 600:—	1,200:—	
1 lämmittäjä 6 kuukauden aikana, palkkaa	300:—	
1 vahtimestari, palkkaa	900:—	
1 ovenvartija, palkkaa	900:—	
1 portinvartija, palkkaa	480:—	
6 renkiä, palkkaa kukin 480:—	2,880:—	
1 yövartija, palkkaa	480:—	
1 ajomies desinfioidislaitosta varten	1,200:—	
1 automobiilinohjaaja, palkkaa	1,200:—	23,940:—
45 henkilön ruoka, 1: 15 päivää ja henkilöä kohti		18,888: 75
1 » » 6 kuukauden aikana, 1: 15 päivässä		210:—
Henkilökunnan kesäloman kustantamiseksi, arviolta	4,000:—	141,334: 75

Ruuanpito, arviomääräraha . . . . . 80,845: —
Muist. Tähän summaan on myös luettu keittiöhenkilökunnan palkka ja ruoka.

Lämpö ja valo, arviomääräraha

a) lämpö	30,000: —	
b) valo (kaasu- ja sähkö-)	<u>12,000: —</u>	42,000: —

Lääkkeet, arviomääräraha

a) lääkkeet ja sidetarvikkeet	16,000: —	
b) konekalut	2,000: —	
c) desinfiioiminen	<u>5,000: —</u>	23,000: —

Kaluston kunnossapito, arviomääräraha . . . . . 10,000: —

Sekalaiset menot, arviomääräraha

a) vesi	12,000: —	
b) kaasu	1,000: —	
c) hevosten elatus, istutukset y. m.	1,800: —	
d) muut sekalaiset menot	<u>14,600: —</u>	29,400: —

Muist. Ylilääkäri, alilääkäri, toimitsija, koneenkäyttäjä sekä koneenkäyttäjänapulainen saavat sairaalassa maksutta asunnon, lämmön ja valon; vanhempi ja nuorempi assistenttilääkäri, ylihoitajatar, hoitohenkilökunta, puhelinneidit sekä palvelijat saavat, paitsi edellämainittuja etuja, myös maksuttoman ruuan ja pesun.

— 326,579: 75 —

Ruokaia.

1 taloudenhoitajatar, palkkaa	1,500: —	
2 keittäjätärtä, palkkaa kumpikin 420: —	840: —	
1 keittäjätär, palkkaa	360: —	
5 palvelijatarta, palkkaa kukin 300: —	1,500: —	
1 leipojatar, palkkaa	<u>360: —</u>	4,560: —
10 henkilön ruoka, 1: 15 päivää ja henkeä kohti		<u>4,197: 50</u>
		8,757: 50

Muist. Kaikki ruokalan palveluksessa olevat henkilöt saavat sairaalassa maksuttoman asunnon, lämmön, valon, pesun ja ruuan.

Mietintö N:o 6, joka sisältää selvityksen A) Ruotsalaisen teatterin tontin, B) Kenraalikuvernöörintalon tontin sekä C) roomalaiskatolisen seurakunnan kirkontontin omistusoikeudesta.

Helsingin Rahatoimikamarille.

komitealta, joka on asetettu tutkimaan erinäisten Helsingin kaupungin tonttien ja alueiden omistusoikeutta.

A. Teatteriesplanaadin länsiosassa oleva Uuden (ruotsalaisen) teatterin alue.

Aleksanteri I:n armollisimmin vahvistaman, vuonna 1817 laaditun kaupunginasemakaavan mukaan oli n. s. Esikaupungintorin (nykyisen Kasarmitorin) etelälaidassa varattu paikka vastaiselle teatteritalolle. Tämä ehdotus sai kuitenkin raueta ja sen sijaan luovutettiin puheenalainen paikka vuonna 1819 Suomen sotaväen kasarmirakennuksille. Samaan aikaan määrättiin korkeimmassa paikassa, että teatterille oli varattava uusi sopiva sija.

Kun sittemmin se Siltavuorehaassa sijaitseva kruununmakasiini, johon kaupungin teatteri oli väliaikaisesti sijoitettuna v:sta 1814 lähtien, oli poistettava tilan saamiseksi kaupungin järjestelylle, kääntyi Uutisrakennuskomitean puheenjohtaja, todellinen valtioneuvos Ehrenström, joulukuun 2/14:ntenä 1824 päivätyssä memoriaalissa Kenraalikuvernöörin puoleen anoen armollisen luvan hankkimista siihen, että vastainen teatteritalo sijoitettaisiin memoriaalissa mainittuun paikkaan kaupungin ja esikaupungin väliselle aukealle alalle. Memoriaalissa huomauttaa Ehrenström suunnitellun paikan etuja sekä lisää, että asian silloisellaan ollessa ainoastaan oli kysymys luvan saamisesta siihen, että yleiseen kaupunginasemakaavaan saataisiin sijoittaa puheenalainen rakennus ehdotetulle paikalle „järjestyksen säilyttämiseksi vastaisen varalle“, jota vastoin itse rakennussuunnitelman toteuttaminen taloudellisista syistä saisi jäädä sopivampaan ajankohtaan. Kirjeessä tammik. 31 p:ltä 1825 Kenraalikuvernööri ilmoitti Uutisrakennuskomitealle, että Keisarillinen Majesteetti oli valtiosihteri Rehbindein kirjelmän mukaan saman kuun 7 p:ltä nähnyt hyväksi myöntyä Ehrenströmin tekemän ehdotukseen.

V. 1825 teatterin rakennussuunnitelmat saivat kiinteän muodon, kun Helsinkiin perustettiin osakeyhtiö teatteritalon rakentamista varten. Tämä

yhtiö anoi Kenraalikuvernööriltä sen suuntaista toimenpidettä, että mainittua rakennusta varten aiottu paikka annettaisiin yhtiön käytettäväksi.

Kenraalikuvernöörin pyynnöstä käski Ehrenström marraskuun 30 p:nä 1825 päivätyssä memoriaalissa Lainavarainhoitotoimikunnan ryhtyä asianmukaiseen toimenpiteeseen m. m. sen maan lunastamiseksi, mikä armollisimmin vahvistetun kaupunginasemakaavan mukaan tarvittiin vastaisen teatteritalon paikaksi.

Puheenalaiseen aikaan ulottui n. s. Glolahti kaakossa nykyisen Runeberginesplanaadin itäosaan saakka. Glolahden länsirannan ja Turkuun vievän ison maantien välillä, joka jälkimäinen kulki Henrikinesplanaadin suunnassa sekä sitten kaartui Erottajan poikki ja sieltä Etelä Esplanaatikadulle, oli kaksi suurta istutusmaata, jotka täyttivät suurimman osan Runebergin- ja Teatteriesplanaattia sekä näistä pohjoiseen ovat kaksi Mikonkadun molemmin puolin sijaitsevaa korttelia. Itäisempi istutusmaa oli aikaisemmin ollut kaupungin tupakkatehtaan hallussa täysin omistusoikeuksin sekä lainhuudatuksen ja marraskuun 3:nä 1794 päivätyyn kiinnekirjan nojalla. 1820-luvun alussa omisti istutusmaan raatimies Etholénin kuolinpesä ja sitä sanottiin Etholénin istutusmaaksi.

Mainitusta istutusmaasta länteen oli n. s. Lampeniuksen istutusmaa, jonka Maistraatti syyskuun 23 p:nä 1799 oli 30 vuodeksi vuokrannut puutarhuri Lampeniukselle ja jota hänen kuoltuaan hänen kuolinpesänsä viljeli. Sano-
tun istutusmaan vuokrakausi meni niinmuodoin umpeen 1830. Tämän istutusmaan alueella, nykyisen Ruotsalaisen teatterin paikasta itään, oli 5,844 neliökynärän laajuinen talontontti, jonka puutarhuri Lampenius maaliskuun 2 p:nä 1803 oli kaupungilta lunastanut 125 riksin hinnasta. Tälle kaupalleen oli Lampenius v. 1806 Raastuvanoikeudessa hankkinut kolme moitteetonta huutoa. (Vert. tämän oheista yleiskarttaa.)

Siihen aikaan kun kaupunki uudestirakennettiin, ei viranomaisilta puuttunut keinoja järjestelytyön jatkamiseen tarpeellisen maan hankkimiseksi sekä siinä kohtaavien esteiden poistamiseksi. Uutisrakennusviranomaisille vahvistettujen johtosääntöjen mukaisesti oli Uutisrakennuskomitean asia tuollaisissa tapauksissa määrätä, mitä paikkoja oli annettava käytettäväksi ja mitä rakennuksia muutettava pois, minkä jälkeen Lainavarainhoitotoimikunnan — viranomaisen, johon kuului kaupungin luottamusmiehiä ja jolla johtosääntönsä mukaan oli sama toimivalta kuin porvariston kokouksella — tuli arvioida, lunastaa ja komitealle luovuttaa kulloinkin tarvittavat paikat sekä ryhtyä toimiin rakennusten poistamiseksi ja katsoa, että omistajalle tuleva korvaus myönnettiin oikeuden ja kohtuuden mukaan. Toimikunnan määräämään vahingonkorvaukseen tyytymätön sai määrääjän kuluessa valittaa arvioimi-

sesta Uutisrakennuskomitealle sekä viime kädessä tehdä alamaisen valituksen Keisarilliselle Majesteetille, mutta valitus koski yksinomaan vahingonkorvaussumman määrää, ja itse päätös maan luovuttamisesta tai rakennusten poismuuttamisesta meni välittömästi täytäntöön.

Edellä mainitussa marraskuun 30:ntenä 1825 päivätyssä memoriaalissa käskettiin Lainavarainhoitokunnan kaupungille lunastaa molemmat edellämainitut istutusmaat, sikäli kuin toimikunnan varat sallivat, sekä teatteritaloyhtiölle luovuttaa niin suuri osa näin lunastetusta alueesta, kuin armollisimmin vahvistetun suunnitelman mukaan tarvittiin teatteritalon paikaksi.

Etholénin istutusmaan, jonka kokonaisala oli 37,625 neliökyyrää ja jonka hinnaksi aikaisemmin toimitetussa ja armollisella päätöksellä toukokuun 16 p:ltä 1823 vahvistetussa arvioimisessa oli pantu 8 kopekkaa neliökyyrältä, luovutti Etholénin kuolinpesä 1827 vuoden lopussa kaikkiaan 3,010 ruplasta pankkiosotuksia ja alue palautui niinmuodoin kaupungin haltuun. Asian käsittelyssä tuli selville, että paikan järjestelyyn tarvittava istutusmaan ala oli kaikkiaan 8,400 neliökyyrää, josta alasta 5,900 neliökyyrää käytettäisiin teatteritalon ja 2,500 neliökyyrää viereisten katuosain paikaksi.

Vastaisen teatteritalon paikaksi kaupungin asemakaavassa osotettu ala eli puistikko oli ainoastaan osittain Etholénin istutusmaan alueella, jota vastoin suurin osa siitä ulottui puutarhuri Lampeniuksen kuolinpesän hallussa olevan istutusmaan alalle. Viimeksimainitusta istutusmaasta tarvittiin teatterin paikan erottamiseen 5,000 neliökyyrään laajuinen ala eli likimain se maa, minkä edellämainitun kuolinpesän omistama talontontti käsitti.

Keskustellessa maan luovuttamisesta asetti leskirouva Lampenius, jolla itsellään oli aikomus teettää paikalle „kaupungin kaunistamista edistävä rakennus“ ja joka sentähden katsoi olevansa teatteritalo-osakeyhtiön edellä oikeutettu käyttämään alaa, kaikenlaatuisia vaikeuksia sekä yritti, vaikka menestyksettä, viivyttää ja estää paikan luovuttamista järjesteltäväksi. Kun asiassa Lainavarainhoitotoimikunnan edessä tapahtunut „oikeudenkäynti“ tarjoo jonkin verran mielenkiintoa, se kun valaisee miten Toimikunnan johtosäännössä säädetty pakkoluovutus kaupungin järjestelyyn tarvittavan maan saamiseksi toteutettiin käynnössä, annetaan seuraavassa lyhyt selostus asian käsittelystä.

Tässä puheena olevan n. s. Lampeniuksen istutusmaan osan luovuttamista koskevaa asiaa Toimikunnassa käsiteltäessä väitti leskirouva Lampeniuksen asiamies, että erinäiset kuolinpesän osakkaat eivät olleet jutussa edustettuina, minkätähden nämä olisi kutsuttava asiassa kuultaviksi. Erityisesti antamallaan päätöksellä Toimikunta kumminkin epäsi tämän väitteen, koska „puutarhuri Lampeniuksen omaisuuden perinnönjakoa ei ollut perillisten kesken toimi-

tettu ja leski Lampenius edelleen hallitsi jakamatonta pesää“. Tähän päätökseen ilmoitettiin tyytymättömyyttä, jonka Toimikunta katsoi olevan seuraaminen pääasian mukana.

Keskustelujen jatkuessa leski Lampeniuksen asiamies niinkään väitti, että kuolinpesää on pidettävä puheenalaisen maakappaleen *omistajana* eikä vuokramiehenä, ja leski Lampenius velvoitettiin esittämään selvitys tästä seikasta. Tämä kuolinpesän taholta tehty väite oli, niinkuin edelläolevasta käy selville, täysin oikeutettu, mikäli koskee edellä mainitun istutusmaan alueella olevaa talontonttia, mutta, lieneekö ollut syynä niskoittelu tai laiminlyönti, selvitystä tästä ei esitetty Toimikunnalle, vaikka leski Lampeniukselle useita kertoja varattiin tilaisuus siihen. Helmikuun 9 p:nä 1826 pidetyssä kokouksessa Toimikunta otti asian lopullisesti käsiteltäväkseen ja totesi, että istutusmaa v. 1799 tehdyn Maistraatin pöytäkirjan mukaan oli leski Lampeniuksen hallussa vuokralla, jota vastoin omistusoikeutta istutusmaahan ei katsottu näytetyksi. Tämän johdosta ja kun asian käsittelyä ei enempää käynyt lykkääminen, päätti Toimikunta ryhtyä arvioimaan sen vahingonkorvauksen määrää, mikä leski Lampeniukselle olisi tuleva maan luovuttamisesta ja siinä olevien rakennusten poismuuttamisesta. Tällöin rouva Lampeniukselle myönnettiin korvaus järeilläolevalta neljän vuoden vuokra-ajalta sekä 1,400 ruplaa pankkiosotuksia korvaukseksi rakennusten poismuuttamisesta, minkä tuli olla toimeenpantu ennen seuraavan huhtikuun umpeenmenemistä. Siinä tapauksessa, että istutusmaan omistusoikeus vastedes voitaisiin näyttää, saisi kuolinpesä kuitenkin lunastushintaa teatteripaikaksi tarpeellisesta maasta 15 kopekkaa pankkiosotuksia neliökynnärältä.

Tästä kuolinpesä valitti Uudenmaan ja Hämeen läänin maaherralle, joka Uutisrakennuskomitean lakkauttamisen jälkeen toisena oikeusasteena käsitteli tuollaisia valitusasioita. Valituskirjassaan kuolinpesä valitti „oikeudenkäyntivirheistä“, joita asiaa käsitellessä oli tehty Lainavarainhoitotoimikunnassa, sekä anoi jutun palauttamista tai ehdollisesti arvioimisperusteen muuttamista. Valitusten ohessa seurasi Raastuvanoikeuden lainhuudatuspöytäkirjan ote, josta kävi selville puutarhuri Lampeniuksen saanto edellämainittuun istutusmaan viereiseen talontonttiin.

Valitusten tiedoksisaattamisessa tehtyjen muotovirheiden johdosta julisti Maaherranvirasto toukokuun 29 p:nä 1826 antamallaan päätöksellä valittajain puhevallan menetettynä „evätyksi sekä Lainavarainhoitotoimikunnan toimenpiteet asianomaisten noudatettavaksi hyväksytyiksi ja vahvistetuiksi“. Kuolinpesä ajoi vaatimusta edelleen perille Keisarillisen Senaatin Talousosastossa alamaaisessa valituksessa, jossa anottiin maksettavaksi tuomitun vahingonkorvausmäärän korottamista, mutta syyskuun 19 p:nä samaa vuotta antamassaan päätöksessä Senaatti ei katsonut valittajain esittäneen syytä muutokseen.

Lainavarainhoitotoimikunnan päätös puheenalaisen maa-alueen luovuttamisesta pantiin lainvoiman saaneena täytäntöön, ja käytettiin siinä Maistraatin virka-apua.

Lampeniuksen kuolinpesä alistui tähän pakolliseen tilaan. V. 1827 leskirouva Lampenius nosti hänelle paikalla olevien rakennusten poismuuttamisesta myönnetyn korvauksen 1,400 ruplaa pankkiosotuksia. Jonkun aikaa myöhemmin hän vihdoin Lainavarainhoitotoimikunnalle näytti omistusoikeutensa useinmainittuun istutusmaalla sijaitsevaan talontonttiin ja Toimikunnan aikaisemmin tekemän vaihtoehdoisen päätöksen mukaisesti myönnettiin hänelle lunastushintaa 15 kopekkaa neliökynnärältä. Tämä tontinlunastus on Toimikunnan tilien mukaan heinäkuun 22 p:nä 1830 maksettu rouva Lampeniukselle.

Vastamainittuun aikaan oli teatterin rakennustyö, vaikkei kaupunki eivätkä sen viranomaiset olleet tonttia sen koommin luovuttaneet, jo alkanut ja sitä valvoi teatterinrakennuskomitea, kreivi Stewen-Steinheil puheenjohtajana. Rakennus, joka teetettiin puusta intendentti Engelin piirustusten mukaan, sijoitettiin sitä varten varatulle paikalle nykyisen teatteriesplanaadin itäosaan (vastapäätä Wreden pasaasia). Teatteritalo tuli siten sijainneeksi osin entisen Etholénin istutusmaan ja osin entisen Lampeniuksen talontontin alueella. 1827 vuoden alussa teatteri voitiin luovuttaa tarkoitukseensa ja sen juhlallinen vihkiminen toimitettiin maaliskuun 9 p:nä samaa vuotta.

Teatteria ympäröivä alue järjesteltiin vuosina 1827—1830 Engelin laatiman ja Keisarillisen Majesteetin 1827 armollisimmin vahvistaman suunnitelman mukaisesti. Siihen nähden, että kaupungin asukkaiden näihin aikoihin oli suoritettava varsin suuria kustannuksia rantasiltain, katujen ja siltain korjaustöiden johdosta eikä näin ollen käynyt paneminen heidän maksettavakseen kustannuksia puheenalaisten tasoitustöiden suorittamisesta, hankki silloinen Kenraalikuvernööri Zakrewsky, teatterinrakennuskomitean puheenjohtajan aloitteesta, armollisen suostumuksen siihen että puheenalaiset menot sai suorittaa Suomen yleisistä varoista.

Tilanpuutteen johdosta teetettiin teatteritaloon erinäisiä lisärakennuksia lähinnä seuraavien vuosikymmenien kuluessa, jolla tavoin tuntuvasti rumennettiin Engelin puhdastyylistä arkkitehtuuria. Niinpä v. 1849 Maistraatin luvalla, mutta hankkimatta kaupunginvanhimpien myönnytystä, teetettiin kylkirakennus länsipuoliseen päätyyn, minkä johdosta 147 1/2 neliökynnärää kaupungin maata käytettiin tähän tarkoitukseen. V. 1852 teatteritaloyhtiö jälleen ilmoitti aikovansa teettää lisärakennuksen, tällä kertaa teatterin itäpäätyyn. Sittenkun toimitetussa katselmuksessa oli todettu, että lisärakennus

vaati laajentamaan tonttia 220 $\frac{1}{4}$ neliökyyntä, havaitsi Maistraatti helmi-kuun 9 p:nä viimeksi mainittua vuotta asiaa käsitellessään, ettei siinä ollut enempää tekemistä, ennenkuin yhtiö oli asianmukaisessa järjestyksessä hankkinut itselleen käyttöoikeuden puheenaolevaan maahan.

Tästä teatteritaloyhtiö valitti Kuvernöörille, joka valituksen johdosta vaati Maistraatin lausuntoa. Asiaa käsiteltäessä kaupunginvanhimprien läsnäollessa Maistraatin istunnossa maaliskuun 31 p:nä 1852 kirjoitettiin Maistraatin pöytäkirjaan, että teatteritaloyhtiöllä ei ollut omistusoikeutta vaan ainoastaan käyttöoikeus siihen maahan, jolle talo oli rakennettu sekä ettei yhtiö näin ollen suorittanut kaupungille tonttiveroa, vaan ainoastaan muita veroja talon arvioarvon perusteella. Istunnossa esiteltiin myöskin Lainavarainhoitotoimikunnan asiassa antama lausunto, jossa Toimikunta huomautti, että sittenkun Keisarillinen Majesteetti kaupungin rakennuskaavaa vahvistaessaan armosta oli sallinut teatteritalon teetetäväksi silloiselle paikalleen sekä Toimikunta korkean esivallan määräyksen saatuaan oli käynyt lunastamaan erinäisiä istutusmaita sekä poistamaan niillä olevia rakennuksia, oli teatteritalon paikaksi mainituista istutusmaista yhtiön käytettäväksi luovutettu „tarpeelliseksi ilmoitetut 5,900 neliökyyntä sekä teatteritalon paikan vierelle tarpeellista katua varten 2,500 neliökyyntä eli yhteensä 8,400 neliökyyntä“. Lunastusta tästä alasta ei ollut Toimikunnan kassaan suoritettu; ja kun teatteri niinmuodoin oli rakennettu kaupungin omistamalle yleiselle paikalle, oli Toimikunnan mielestä Maistraatin asia päättää sen laajennetun alan luovuttamisesta, mikä tarvittiin puheenalaisesta lisärakennusta varten ja sentähden olisi luovutettava lunastuksesta.

Sittenkun Maistraatissa saapuvilla oleva yhtiön edustaja oli suostunut erinäisiin yhtiölle asetettuihin velvollisuuksiin kadun kunnossapitoon, veroihin y. m. nähden, julistivat Maistraatti ja vanhimmat, Toimikunnan antamiin tietoihin katsoen, ettei yhtiöltä käynyt epäminen sen pyytämää laajennettua tonttia, joka niinmuodoin oli luovutettava yhtiölle samoin oikeuksin kuin yhtiöllä ennestään oleva rakennuspaikka sekä ehdoin, jotka yhtiön edustaja sen puolesta oli sitoutunut täyttämään.

Huhtikuun 30 p:nä 1852 antamassaan päätöksessä Kuvernööri kuitenkin katsoi että Maistraatilla ei ollut aihetta valituksenalaisen päätöksen tekoon, sekä julisti teatteritalon omistajat oikeutetuiksi lunastusta suorittamatta myös saamaan tarpeellisen maan sellaiseen sanotun talon laajentamiseen, johon saataisiin asianmukainen lupa. Tämän toimenpiteen tueksi mainitaan päätöksessä, että Keisarillinen Majesteetti kaupungin rakennuskaavaa vahvistaessaan oli määrännyt, että tarpeellinen tila oli puheenalaiselta yleiseltä paikalta luovutettava teatteritalon paikaksi, että mainitun talon rakennusalaksi oli määrätty 5,900 neliökyyntä, mutta ettei koko tätä alaa ollut käytetty sekä että

tämä paikka ei ollut erityinen kaupungin tontti, minkätähden tontinlunastus ei tullut kysymykseen eikä sitä ennenkään ollut vaadittu.

Edellä mainittu päätös osoittaa, että Kuvernööri katsoi teatterin laajenusta koskevan kysymyksen olevan käsiteltävä yksinomaan rakennusasiana, tarvitsematta asiaan vetää kaupunkia maan omistajana. Tämä käsitys kuitenkin nähtävästi perustuu osittain vääriin edellytyksiin. Kuvernöörin mainitsemat syyt, että teatteritaloa varten tarpeellinen ala oli kaupungin asemakaavaa vahvistettaessa lunastuksetta luovutettu sekä ettei paikka ollut erikoinen tontti, ovat kylläkin todellisen asianlaidan mukaiset; mutta se Lainavarainhoitotoimikunnan lausunnosta saatu tieto, että teatteritalon alaksi oli määrätty 5,900 neliökynärää ei, niinkuin edellä olevasta kertomuksesta näkyy, pidä täysin paikkaansa. Tämä maa-alue, jolla ilmeisestikin tarkoitettiin sitä ent. Etholénin istutusmaan osaa, joka 1827 lunastettiin kaupungille paikan järjestelyn aikaansaamiseksi, oli vahvistetun asemakaavan mukaan laitettava avonaiseksi istutukseksi, mikäli teatteritalolta jäisi tilaa, eikä aluetta luovutettaessa ollut pantu minkäänlaisia ehtoja vastaisten lisärakennusten varalta. Tähän katsoen näyttää Maistraatin valituksenalaisessa päätöksessä julkituotu käsitys teatteritalo-osakeyhtiön ja kaupungin välisestä oikeussuhteesta perustuvan juridisesti päteviin syihin. Yhdessä kohdassa näyttävät mielipiteet kumpaisessakin oikeusasteessa käyneen yhteen, nimittäin mikäli koskee itse maan omistusoikeutta, sillä Maistraatti huomauttaa nimenoman ja Kuvernöörin päätöksessä myönnetään välillisesti, että teatteritalo-osakeyhtiötä *ei ollut pidettävä tontin omistajana*.

Paitsi viimeksimainittua lisärakennusta oikeutettiin teatteritalo-osakeyhtiö v. 1857 teettämään vieläkin yhden lisärakennuksen teatteritalon itäiseen kylkeen. Tällä kertaa käsitteli Maistraatti asian tavallisena rakennusasiana, ilman että kaupunginvanhimpien myöntymystä lisärakennuksen teettämiseen pidettiin tarpeellisenä.

Edellämainitut lisärakennukset olivat lähinnä aiheutuneet teatteritalon epämukavasta ja verraten epäajanmukaisesta laadusta. Jo 1840-luvulla oli herännyt ajatus tilavan kivitalon teettämisestä teatteria varten, mutta tätä ajatusta ei voitu toteuttaa. V. 1854 onnistui eräiden innokasten teatterinystävien saada aikaan teatteritalo-osakeyhtiö puheenalaista tarkoitusta varten; ja sittenkun Keisari Aleksanteri II täällä käydessään v. 1856 oli suvainnut kiinnittää huomiota uuden teatteritalon tarpeellisuuteen, saivat teatterin rakennuspuuhat tukea Kenraalikuvernööriltä ja hallitukselta. Armollisella käskykirjeellä heinäkuun 25/elokuun 6 p:ltä 1856 myönnettiin yhtiölle 15,000 ruplan valtioapu ja sitä paitsi vuosittain 3,000 ruplaa vakinaisen soittokunnan voimassapitoon, ja oli viimeksi mainittu määräraha maksettava teatteritalon valmistuttua ja tuleva yhtiön hyväksi niin kauan kuin laitosta asianmukai-

sesti pidettäisiin voimassa. Tämän ohessa määrättiin käskykirjeessä, että ennen rakennusyriksen aloittamista oli sen sekä pohjapiirros että piirustus annettava Keisarillisen Majesteetin vahvistettavaksi.

Lääninarkkitehti Chievitzin laadittua vastaisen teatteritalon piirustukset ja kustannusarvion, lähetti teatteritaloyhtiö ne Senaattiin armollisesti vahvistettaviksi, ja ehdotettiin samalla, että rakennus sijoitettaisiin Pohjois Esplanaatikadun ja Erottajatorin väliseen esplanaatiin. Sen ohessa yhtiö ehdotti, että Itä Henrikinkatu, „mukavan kulkuväylän ja lisäkaunistuksen aikaansaamiseksi“ ulotettaisiin mainitulle torille asti, ja yhtiö sitoutui suorittamaan tästä johtuvat kustannukset. Valtiosihteerinviraston kirjelmän mukaan maaliskuun 18/30 p:ltä 1858 vahvistettiin Chievitzin laatimat piirustukset ja pohjapiirrokset korkeimmassa paikassa, kuitenkin tekemällä erinäisiä muutoksia teatterin sisustukseen, syystä että aikanaan kuuluisa teatterinrakentaja, pietarilainen Cavos oli suunnitelmia tarkastaessaan niitä ehdottanut.

Teatteritalon perustamistyöt aloitettiin syksyllä 1858, ja rakennus vihittiin marraskuun 28 p:nä 1860. Rakennus, jonka kustannukset lienevät nousseet 117,000 hopearuplan vaiheille, täytti likimain teatteritalon nykyisen paikan. (Vrt. tämän oheista yleiskarttaa.)

Silmäillessä Maistraatin tämänaikuisia pyötkirjoja käy selville, että kaupungin hallitus oli saanut tiedokseen edellämämainitun heinäkuun 25/elokuun 6 päivänä annetun armollisen käskykirjeen sisällyksen, mutta ettei Maistraattia eikä kaupunginvanhimpia ollut kuultu teatterin paikkaa koskevassa kysymyksessä. Ainoastaan kun yhtiön aloittaessaan rakennustyötä tarvitsi poistaa joitakin puita esplanaadista, katsottiin tarpeelliseksi kuulla kaupunginvanhimpia, jotka Maistraatin istunnossa toukokuun 12 p:nä 1858 myöntivät puuden poistamiseen tilan saamiseksi uudelle teatteritalolle.

Vanhan teatteritaloyhtiön osakkeet otti uusi osakeyhtiö pitkien keskustelujen ja riitain jälkeen haltuunsa, ja sitten puuteatteri myytiin huutokaupalla ja muutettiin Arkadian alueelle.

Uuden kiviteatterin elinikä ei kuitenkaan ollut pitkä. Yöllä vasten toukokuun 8 päivää 1863 pääsi tuli irti teatterissa, joka muutamassa tunnissa paloi niin tyyten, että ainoastaan perustus ja osa seinistä jäi jällelle.

1863 vuoden lopulla teatteritaloyhtiö päätti ryhtyä rakennuttamaan uutta taloa palaneen sijalle ja varat tähän tarpeeseen hankittiin osin antamalla uusia osakkeita, osin hankkimalla kiinnityslainoja teatteritaloon valtiolta, lainakassoilta ja yksityisiltä henkilöiltä. Armollisella käskykirjeellä helmikuun 27/maaliskuun 11 p:ltä 1865 vahvistettiin pietarilaisen arkkitehdin Benoisin laatimat piirustukset teatterin „uudestirakentamiseksi ja sisustamiseksi muutetun suunnitelman mukaan“. Kohta sen jälkeen aloitettiin uudistustyö, ja uusi teatteritalo valmistui syyskuussa 1866 sekä luovutettiin käytettäväksi lokakuun 1 p:nä samaa vuotta. Tämä rakennus, nykyinen ruotsalainen teat-

teri, sijoitettiin likimittain samaan paikkaan, missä palanut teatteritalo oli ollut, kuitenkin hiukan lännemmäksi. (Vrt. tämänoheista yleiskarttaa.) Tälläkään kertaa ei kysymys rakennusta varten tarpeellisen maan käyttämisestä ollut Maistraatin eikä kaupunginvanhimprien tutkittavana. Vasta sittenkun uudestirakennettavan teatteritalon piirustukset ja pohjapiirros oli korkeimmassa paikassa hyväksytty ja noudatettaviksi vahvistettu, sai Maistraatti päätöksen omaksi tiedokseen ja johtokunnan tietoon saatettavaksi.

1880- ja 1890-luvulla toimeenpantiin, sittenkun asianmukainen lupa oli hankittu, teatteritalossa rakennus- ja julkisivunmuutostöitä. Vuonna 1890 Uuden teatteritaloyhtiön johtokunta anoi lupaa saada teatteritalokahvilan itäpuolen ympäritse laittaa siirrettävä avonainen veranta sekä sen edustalle asettaa puita ja koristekasveja sekä laittaa kukkapengermiä ynnä yleisölle istuinpaikkoja. Kaupunginvaltuusto myöntyi anomukseen m. m. sillä ehdolla, että Rahatoimikamari yksityisseikkoja myöten hyväksyy laitokset. Helmi-kuun 21 p:nä 1891 Maistraatti myönsi yhtiölle luvan edellämainittujen laitosten tekemiseen noudattamalla Kaupunginvaltuuston määräämiä rajoituksia sekä ehdolla, että veranta poistetaan kohta kun kaupunki sitä vaatii.

Vuonna 1904 Kaupunginvaltuusto myönsi yhtiölle oikeuden laittaa edellä mainitun verannan sijaan kivirakennus, joka ei kuitenkaan saisi alaltaan olla verantaa suurempi, minkä jälkeen lupa mainitun muutosrakennustyön tekemiseen hankittiin kaupungin rakennusjärjestyksen mukaisesti.

Edellä olevan selvityksen täydentämiseksi mainittakoon vielä, että teatteritaloyhtiö kustantaa teatteria ympäröivän katuosan kiveyksen ja kunnossapidon sekä että yhtiön käyttämän alueen maksettavaksi ei ole pantu tontti-veromaksua, jommoinen vero täällä suoritetaan ainoastaan itsenäisistä tonteista. Sitä paitsi on huomattava, että Raastuvanoikeus tuon tuostakin on valtion, yleisten rahalaitosten tai yksityishenkilöiden vakuudeksi yhtiön velkasitoumuksista vahvistanut kiinnityksiä teatteritalon rakennukseen (ei pohjaan eikä sen hallintaoikeuteen).

Toimitetusta tutkimuksesta on käynyt selville:

että omistus- ja hallintaoikeus siihen maahan, joka muodostaa nykyisen teatteriesplanaadin, tuli kaupungin uudestijärjestelyä toimitettaessa pakkolunastuksen kautta kaupungin haltuun;

että mainittuun aikaan ilmestyi armollinen määräys, että tältä paikalta on varattava sija teatteritalolle sekä paikka muutoin järjestettävä julkisen istutuksen tavoin;

että teatteritaloa varten on esplanaadin itäosasta luovutettu rakennuspaikka tarkoitusta varten perustetulle osakeyhtiölle, joka v. 1826 teetti puusta teatteritalon mainittuun paikkaan;

että sittemmin 1850-luvun keskivaiheilla uusi osakeyhtiö on perustettu ajanmukaisen, kivistä tehtävän teatteritalon rakennuttamista varten;

että tämän yhtiön alotteesta sekä yleisistä varoista annetuilla apuvaroilla uusi kiviteatteri rakennettiin puheenalaisen esplanaadin länsiosaan 1858—1860 korkeimmassa paikassa vahvistettujen piirustusten ja pohjapiirroksen mukaan;

että, sittenkun tämä teatteritalo oli v. 1863 palanut, yhtiö teetti uuden teatteritalon kivistä samaan paikkaan vuosina 1865—66 Keisarillisen Majesteetin vahvistaman, jonkin verran muutetun pohjapiirroksen mukaan;

että paikka niin vanhemmalle puuteatterille kuin myöhemmälle kiviteatterille on luovutettu Maistraattia ja kaupunginvanhimpia kuulematta, mutta jossain määrin kaupunginviranomaisten myötävaikutuksella ja heidän hiljaisella suostumuksellaan;

että määrättyä, kaupungin asemakaavassa rajoitettua tonttialuetta mainitun luovutuksen tapahtuessa ei ole annettu asianomaisten teatteritaloyritysten käytettäväksi sekä ettei kaupungin puolelta ole tontin luovutusta näiden yritysten omaksi tapahtunut eikä voinutkaan tapahtua;

että Kaupunginvaltuusto ja Maistraatti vuonna 1904 ovat myöntäneet nykyiselle teatteritaloyhtiölle oikeuden käyttää teatteritaloon tehtävän lisärakennuksen paikaksi vähäisen alan kaupungin maata; sekä vihdoin

että Uudella teatteritalo-osakeyhtiöllä nykyisen ruotsalaisen teatterin omistajana on pysyväinen hallintaoikeus teat-

teritalon pohjapiirroksen rajoittamaan kaupunginmaahan, niin kauan kuin rakennusta käytetään varsinaiseen tarkoitukseensa.

B. Etelä Esplanaatikadun varrella korttelissa n:o 47 sijaitseva kenraalikuvernöörintalon tontti.

Kohdakkoin sen jälkeen kun Helsinki oli korotettu maamme pääkaupungiksi ja sen hallituksen sijapaikaksi, päätti silloinen Uudenmaan ja Hämeen läänin maaherra, Fredrik Gustaf Stjernvall, tänne teettää puutalon omiin tarpeisiinsa käytettäväksi sekä valitsi paikaksi sen tontin Uudenmaan esikaupungista, joka silloin voimassa olevaan kaupunginasemakaavaan oli merkitty n:oksi 9 korttelissa n:o 42 Pyöriäinen ja jota nykyään vastaa Etelä Esplanaadin varrella sijaitseva Vaasan osakepankin tontti. Kun maaherra Stjernvallin aikomus tänne rakennuttaa itselleen n. s. hallitustalo tuli kaupungin asukasten tietoon, päättivät porvaristo ja kaupunginvanhimmat käyttää tätä tilaisuutta osottaakseen läänin hallitusmiehelle kiitollisuuttaan. Julki-
lausuen tunnustuksensa siitä kaupungin parhaan huolehtimisesta, jota maaherra oli kaupungille osottanut, ilmoittivat porvaristo ja kaupunginvanhimmat vuonna 1813 maaherralle, että he, suorittamalla lunastuksen Uutisrakennuskomitean kassaan olivat omakseen hankkineet puheenalaisen tontin sekä pyysivät tarjota sen maaherralle lahjana kaupungilta. Kirjelmässä lausutaan edelleen toivomus „että herra maaherra tähän tarjoukseen nähden vähemmän panee huomiota lahjan vähäpätöisyyteen kuin siihen puhtaaseen tunteeseen, millä kaupunginvanhimmat ja yhteinen porvaristo sen tarjoovat herra maaherralle“.

Kirjelmässä maaliskuun 21 päivältä mainittua vuotta Stjernvall ilmoittaa vastaanottavansa kaupungin tarjouksen, minkä jälkeen hänelle heinäkuun 23 p:nä samaa vuotta laaditulla lahjoituskirjalla taattiin omistusoikeus mainittuun tonttiin. Kaupunginvanhimpain ja porvariston alotteesta Stjernvallille niinkään luvattiin laina kaupungin uudestirakentamista varten osotetuista korottomista varoista hallitustalon rakennuttamiseen.

Maaherra Stjernvallille luovutettu tontti huomattiin kumminkin sopimattomaksi tarkoitukseensa, minkätähden hän sen vaihtoi pormestari J. J. Saurénin omistamaan, silloisessa korttelissa n:o 41 Kilpikonna sijaitsevaan tonttiin n:o 8, jonka Saurén oli lunastanut kaupungilta 315 ruplan 92 kopekan hinnasta. Mainitun vaihdon kautta maaherra Stjernvallin omaksi ja hallittavaksi joutunut tontti on nykyinen kenraalikuvernöörintalon tontti, joka voimassa olevaan kaupungin asemakaavaan on merkitty n:oksi 11 korttelissa 47

Etelä Esplanaatikadun varrella. Korvaukseksi siitä, että oli luovuttanut paremman tontin sai Saurén kaupungilta välirahaksi vaihdetun tontin vieraisen alueen, joka vastaa nykyistä Fabianinkadun tonttia osoten:o 25.

Maaherra Stjernvallin rakennushankkeet keskeytti hänen vuonna 1815 tapahtunut kuolemansa, ja hänen leskensä, omaa sukua von Yhlen, joka ei kyennyt viemään rakennusyritystä perille, tarjoutui korvauksesta luovuttamaan tontin kruunun käytettäväksi. Maaliskuun 4 päivänä 1819 annetussa armollisessa käskykirjeessä määrättiin, että mainitulle tontille on rakennettava talo Suomen sotaväen ylitarkastajalle, ja myönnettiin leskirouva Stjernvallille korvaukseksi tontin luovutuksesta 3,000 ruplaa pankkiosotuksia virkatalokassan varoista. Nämä varat (tämänaikaisissa virallisissa asiakirjoissa niitä myös sanottiin *lahjapalkkioksi*) osotettiin Senaatin päätöksellä huhtikuun 21 päivältä 1819 leskirouva Stjernvallille maksettavaksi.

Sittenkun Uutisrakennuskomitea oli lähettänyt „pää tarkastajan talon“, eli, niinkuin sitä sittemmin virallisesti nimitettiin, „Suomen sotaväen divisioonakenraalin virkatalon“ piirustukset korkeimpaan paikkaan ja ne siellä oli vvahistettu, rakennettiin paikalle Uutisrakennuskomitean toimesta vuosina 1819—24 kaksikerroksinen kivitalo, ja viimeksi mainittuna vuonna panttiin Pietarista hankittu, Esplanaatikadun puoleinen ulkoparveke paikoilleen ja rakennus valmistui käytettäväksi. Rakennusyritykseen tarpeelliset varat panttiin maksettavaksi Suomen virkatalokassasta. Jo vuonna 1822 ottivat divisioonakenraali Ehrnrooth, hänen kansliansa ja adjutanttinsa sekä ylisotaoikeus ynnä Leski- ja orpokassan johtokunta osan taloa haltuunsa.

Sen jälkeen kun pää tarkastajanvirka oli lakkautettu, käytettiin nykyistä kenraalikuvernöörintaloa jonkun aikaa yliopiston huoneistona sen siirryttyä tänne Turusta.

Vuonna 1834 pyysivät kaupunginvanhimmat saada lunastaa rakennuksen tonttineen raastuvaksi, tarjoten hinnaksi 100,000 ruplaa pankkiosotuksia, mutta korkeimmassa paikassa esitys evättiin, syystä että talo oli määrätty kenraalikuvernöörinapulaisen Thesleffin asunnoksi. Sen sijaan luovutettiin vuonna 1837 väliaikaiseksi kenraalikuvernöörin asunnoksi laitettu, Senaatin torin varrella sijaitseva Bockin talo kaupungin raatihuoneeksi ja pian sen jälkeen sai torin koillislaidassa sijaitseva, vanha, ruma raatihuone hävitä.

Edellä oleva selvitys osottaa:

että sen tontin, missä kenraalikuvernöörin hallitustalo sijaitsee, on siihen aikaan kun kaupunkia uudestijärjestettiin, asianmukaisessa järjestyksessä lunastanut yksityishen-

kilö, jonka oikeudenomistajat sittemmin ovat korvauksesta luovuttaneet tontin valtion käytettäväksi.

Kaupungin oikeuden kannalta on Komitean siis ainoastaan todettava, että puheenalaisen tontin omistusoikeus on laillisessa järjestyksessä joutunut pois kaupungin hallusta.

C. Roomalaiskatolisen seurakunnan tontti korttelissa N:o 136.

Maistraatin istunnossa huhtikuun 8 päivänä 1857 ilmoitti silloinen Uudenmaan läänin kuvernööri, kenraaliluutnantti Nordenstam, saaneensa kenraalikuvernööriltä kreivi Bergiltä toimeksi hankkia sopivan paikan Helsinkiin rakennettavalle roomalaiskatoliselle kirkolle, ja mainitsi kuvernööri samalla, että tarkoitusta varten oli kenraalikuvernöörin esityksestä hankittu rakennusmääräraha korkeimmasta paikasta. Kenraalikuvernööri puolestaan oli vastaisen kirkon paikaksi ehdottanut joko Kolmikulmatoria tai myöskin siihen aikaan käyttämätöntä paikkaa Unionin- ja Bernhardinkadun kulmauksesta. Kaupungin Maistraatti ja istuntoon kutsutut kaupunginvanhimmat ilmoittivat, ettei heillä ollut mainittuun ehdotukseen mitään muistuttamista ja jättivät kenraalikuvernöörin asiaksi määrätä, kumpi puheenalaisista paikoista tarkoitukseen käytettäisiin.

Tarkempia tutkimuksia toimitettaessa kuitenkin havaittiin Ulriikkaporin Kaivopuiston edustalla Saunakadun eteläpään länsipuolella sijaitseva paikka vieläkin sopivammaksi puheenalaista kirkkorakennusta varten; ja Maistraatin istunnossa seuraavan toukokuun 13 päivänä kuvernööri ilmoitti, että kenraalikuvernööri halusi tämän maan luovutettavaksi katolisen kirkon ynnä siihen kuuluvan papinvirkatalon tontiksi. Asiassa kuultuina kaupunginvanhimmat Maistraatin istunnossa saman toukokuun 20 päivänä ilmoittivat, ettei heillä ollut ehdotusta vastaan mitään muistuttamista, vaan puolsivat vanhimmat, että puheenalainen maa luovutettaisiin *ilmoitettuun tarkoitukseen käytettäväksi* kaupungille korvausta maksamatta, mutta ehdolla, että viranomaiset sopivat asiasta Ulriikkaporin kylpy- ja kaivolaitososakeyhtiön kanssa, jonka käytettävänä mainittuun aikaan oli se avonainen paikka, johon kirkko oli aikomus sijoittaa.

Kokouksessaan kesäkuun 17 päivänä mainittua vuotta sanotun yhtiön johtokunnan puheenjohtaja, kauppaneuvos Henrik Borgström johtokunnan puolesta ilmoitti johtokunnan suostuvan puheenalaisista tarkoitusta varten mainitulta yhtiön alueella olevalta paikalta luovuttamaan 10,000 neliökyynärän alan siitä yhtiön kerta kaikkiaan määräämästä vähimmästä maksusta,

josta huvilapaikkoja luovutettiin laitoksen kaupungilta vuokraamalta alueelta, eli 114: 29 hopearuplan hinnasta, jota paitsi olisi suoritettava vuotuista apumaksua Kaivopuiston kunnossapitoon 10 ruplaa mainittua rahaa,¹⁾ joka maksu olisi ennen joulukuun 1 päivää vuosittain maksettava laitoksen kassaan, sekä että kirkkorakennuksen asiamiehen tulisi huolehtia että luovutetusta alueesta laaditaan maanmittarikartta ja johtokunta panisi asiamiehen puolestaan olemaan saapuvilla alan mittauksessa, että myöskin johtokunnan kanssa tehdä paikan vuokrakirja, jossa viljelys- ja aitausvelvollisuus sekä maan luovutukseen liittyvät oikeudet määrättäisiin sen mukaisesti mitä maan luovuttamisesta laitoksen alueelta yleensä oli säädetty.

Maistraatti otti tämän jälkeen asian lopullisesti tutkittavakseen ja yhtyi kaikkiin puolin kaupunginvanhimpain asiassa antamaan lausuntoon.

Mainitun osakeyhtiön osakasten yhtiökokouksessa joulukuun 2 p:nä 1857 ilmoitettiin pöytäkirjaan, että Helsingin katolinen seurakunta oli pyytänyt usein mainittua paikkaa „siihen rakennuttaakseen katolisen kappelin sekä pappilan kivistä“ esitettyjen piirustusten mukaan sekä että mainitun paikan vuokrakausi määrättäisiin käsittäväksi koko sen ajanjakson, minkä maa oli yhtiön hallussa Helsingin kaupungilta vuokrattuna. Yhtiökokouksen todettua, että yhtiöllä Keisarillisen Senaatin marraskuun 15 päivänä 1855 antaman päätöksen mukaan oli hallintaoikeus kaupungin yhtiölle luovuttamaan maahan, niin kauan kuin siinä sijaitsevia laitoksia pidetään voimassa paikkakunnan tarpeita ja ajan vaatimuksia vastaavalla tavalla²⁾, katsoi yhtiökokous olevan syytä valtuuttaa johtokunta „ulottamaan puheenalaisen *huvilatontin* vuokrakausi, sillä ehdolla että katolinen kappeli siihen tehdään ja asianmukaisesti kunnossa pidetään, käsittämään koko sen ajanjakson, minkä maa saa olla yhtiön käytettäväksi luovutettuna, kuitenkin niin, että mainitun tontin N:o 18 puolesta suoritettava tienteikomaksu määrätään kaikkiaan 114 ruplaksi 30 kopekaksi hopearahaa sekä vuotuinen teiden kunnossapitoon käytettävä maksu 10 hopearuplaksi“.

Sittenkun mainittu huvilatontiksi N:o 18 määrätty alue oli asianmukaisesti mitattu ja kartalle pantu sekä havaittu alaltaan 11,250 neliökyynärän laajuiseksi, anoi katolinen seurakunta yhtiön johtokunnalta, että mainittu alue luovutettaisiin seurakunnalle, joka siihen rakennuttaisi kappelin ja asuintalon kivistä sekä ulkokuoneen puusta, esitettyjen piirustusten mukaisesti. Helmi-

¹⁾ Yhtiön ja sen vuokramiesten välisen kontrahdin mukaan suoritettiin huvilatontin hallintaoikeudesta yleensä seuraavat vuosimaksut: vuokramaksu, tien kunnossapitomaksu, ja maavero. Edellä kerrotulla tavalla määrätty 10 ruplan vuosimaksu tarkoitti tien kunnossapitomaksua.

²⁾ Vrt. Kaupunginvaltuuston pain. asiakirj. N:o 41 vuod. 1910 siv. 37. 38.

kuun 27 päivänä 1858 pitämässään kokouksessa johtokunta näki hyväksi tähän pyyntöön myöntyä, sillä ehdolla että edellä mainittu tieteko- ja aitausmaksu heti suoritetaan kerta kaikkiaan sekä teiden ja aitauksen kunnossa-pitomaksu vastedes vuosittain. Samalla johtokunta päätti, että katolisen seurakunnan kanssa oli tehtävä mainittua huvilatonttia koskeva kontrahti. Tämä kontrahti kuului seuraavasti:

„Kontrahti“.

Ulriikkaporin kylpy- ja kaivolaitoksen osakasten yhtiökokouksissa syyskuun 1 päivänä 1838 ja joulukuun 2 päivänä 1857 tehtyjen päätösten mukaisesti luovuttaa mainitun laitoksen johtokunta Helsingin katoliselle seurakunnalle Helsingin kaupungin laitokselle vuokralle luovuttamasta maasta 11,250 neliökynnärää vuorta ja kivikkoa, joka alue tämän oheiseen asemakarttaan on merkitty huvilaksi N:o 18, siinä tarkoituksessa että siinä osoitettuun paikkoihin rakennutetaan kappeli ja asuinrakennus kivistä sekä ulkokuone puusta tämän oheisten, johtokunnan hyväksymäin piirustusten mukaan seuraavilla ehdoilla:

1) Johtokunnan varainhoitajalle suoritetaan heti 114 ruplaa 30 kopekkaa hopearahaa puiston teiden sekä aitauksen kustantamiseksi ja vastedes vuosittain lokakuun 1 päivänä vuodesta 1858 lukien vuosittain 10 hopearuplaa mainittujen teiden ja aitauksen kunnossapitoon.

2) Rakennukset pitää piirustusten mukaan olla täydellisesti rakennetut 1859 vuoden kuluessa ja niitä ympäröivä paikka ennen 1864 vuoden umpeen menemistä savella ja maalla päällystetty sekä muokattu nurmeksi, jossa kukkia ja pensaskasveja, mutta ei viljaa eikä juurikasveja, saa viljellä ja istuttaa, eikä paikkaa saa puiston puolelta varustaa tilaa ottavalla aitauksella.

3) Asuinhuoneita ei saa vuokrata henkilöille, jotka harjoittavat kapakoimista tai ravintolaliikettä tai muuta elinkeinoa, eikä muutoin kenellekään muulle kuin sille tai niille, jotka johtokunta hyväksyy, minkä johdosta johtokunnalla on oikeus, siinä tapauksessa että huoneet ja huoneisto muutoin vastoin johtokunnan kirjallista kieltoa luovutetaan sivulliselle henkilölle, omasta ehdostaan ja muitta mutkitta hänet sieltä häätää.

4) Muita rakennuksia kuin ne, joiden piirustus nyt on annettu, ei saa ilman johtokunnan erikoista lupaa eikä muutoin kuin sen tarkemman määräyksen mukaan paikalle teettää.

5) Katolinen seurakunta on velvollinen pitämään talot ja rakennukset ulkoa hyvässä ja siistissä kunnossa sekä huolehtimaan kaiken liian poistamisesta luovutetulta paikalta, joka aina on pidettävä siistinä ja puhtaana sekä järjestettynä ja siivottuna; ja on johtokunnan asia, siinä tapauksessa että tässä kohden laiminlyöntejä ilmaantuu, mikä seikka johtokunnalla yksin on

oikeus tutkia, haltijan kustannuksella ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteihin mää-
räysten täyttämiseksi.

6) Tätä vastaan myöntää johtokunta Helsingin katoliselle seurakunnalle
vapaan hallintaoikeuden mainittuun huvilaan N:o 18 siksi ajaksi ja sillä oike-
udella kuin Kylpy- ja kaivolaitoksella on maa kaupungilta vuokralla.

Helsingissä, helmikuun 27 päivänä 1858.

Justus Etholén. C. W. I. Sundman. H. Borgström. Fr. Tengström.

Frans Joh. Rabbe.

Edellä olevaan kontrahtiin ilmoittaa katolinen seurakunta olevansa kai-
kin puolin tyytyväinen ja sitoutuu täten täsmällisesti sen täyttämään. Hel-
singissä, aika kuin yllä.

Helsingin katolisen seurakunnan puolesta:

Ignatius Slodbacki (?) Sacerdos.“

Kirkon rakennustyö alkoi sitten vuonna 1858, ja temppele vihittiin juh-
lallisesti syyskuun 17 päivänä 1860.

Vuonna 1863 sopi Kaivohuoneyhtiö kaupungin kanssa sellaisesta maan
vaihdoista, että yhtiön käytettävänä oleva alue, jota Vuorimiehenkatu rajoittaa
pohjoisessa, Ullankatu idässä, Vanha Ruutihuoneentie (sittemmin Puistokatu)
etelässä ja laitoksen raja-aita lännessä, palautuisi n. s. Saunaesikaupungin
laajentamista varten kaupungille, jota vastoin yhtiö korvaukseksi tästä saisi
likimain yhtä laajan alan meren rannalta (nykyisen Läntisen Kaivopuiston).

Kaupungin ja Kaivohuoneyhtiön kesken tehdyn sopimuksen johdosta
palautui kaupungille m. m. se alue, mihin katolinen kirkko ja pappila oli
rakennettu, mutta sopimuskirjaan, jonka yhtiökokous vahvisti toukokuun 30
päivänä 1863, pantiin seuraavaa sisällystä oleva määräys: „että katolisen
seurakunnan kirkolle ja pappilalle luovutetun tontin vuokra, 10 hopearuplaa
vuodessa, edelleen suoritetaan yhtiölle“.

Erikoista sopimusta seurakunnan ja kaupungin välisen oikeussuhteen
järjestämisestä ei tehty 1863 vuoden tilusvaihdon tapahtuessa eikä myöhem-
minkään, mutta edellä mainitusta yhtiön ja kaupungin välisestä sopimuksesta
käy selville, että kaupunginrivanomaiset, jotka aikaisemmin olivat antaneet
suostumuksensa kirkkotontin luovuttamiseen, eivät tahtoneet mitenkään muut-
taa seurakunnan käyttöoikeutta puheenalaiseen alueeseen.

Niinkuin edellä olevasta käy selville, oli yhtiö kaupunginviranomaisten myönnytyksellä luovuttanut tontin *katolisen kirkon ynnä eräiden siihen kuuluvien rakennusten paikaksi*. Kun seurakunta tietenkään ei voinut tässä kohden tilusvaihdolla saavuttaa laajempaa käyttöoikeutta tonttiin kuin yhtiö ja kaupunki olivat myöntäneet, täytyy olla sitä mieltä, että mainittu vuokraehto vuodesta 1863 lähtien pysyi voimassa. Seurakunta tuli siten järjestelyn tapahduttua kaupungin vuokramieheksi yhtiön kanssa sovituin ehdoin, mitä käyttöoikeuden laajuuteen tulee. Mitä sitä vastoin *vuokrakauteen* tulee, ei kaupungin, sen saatua haltuunsa yhtiön oikeuden alueeseen, enää käy katsominen olevan sidottu yhtiön ja kaupungin välisen kontrahdin voimassaolokaan, vaan näyttää seurakunnalle kaupungin vuokramiehenä olevan tunnistettava häiritsemätön hallintaoikeus tonttiin, niin kauan kuin sitä käytetään ilmoitettuun tarkoitukseensa. Tuollaista pysyvää hallintaoikeutta Maistraatti ja kaupunginvanhimmat todellisuudessa tarkoittivat edellä mainitussa lausunnossaan vuodelta 1857.

Kirkkotontista suoritettavan 10 ruplan vuosimaksun, joka tilusvaihdon tapahtuessa varattiin Kaivopuistoyhtiölle, kantoi yhtiö vuoteen 1886 asti. Mainittuna vuonna kaupunki lunasti yhtiön omaisuuden ja laitokset ja otti samalla haltuunsa Kaivopuiston alueen hallinnon sekä yhtiön vuokra- ja muut tulot. Mainitusta ajankohdasta lähtien kaupunki kantaa puheenalaisen vuokramaksun, joka nyttemmin on 40 markkaa vuodessa, mikä seikka osaltaan vahvistaa sitä, että kirkkotontti on luonnostaan vuokra-alue.

Edellä olevasta selvityksestä näkyy:

että korttelissa N:o 136 sijaitseva kirkkotontti on Helsingin kaupungille kuuluva vuokra-alue, jota 10 hopearuplan eli 40 markan vuosimaksusta pitää hallussaan Helsingin katolinen seurakunta, niin kauan kuin se siellä pitää voimassa kirkkoa; sekä

että seurakunnalla kaupungin vuokramiehenä on oikeus tontilla pitää kirkko ynnä pappila niihin kuuluvine ulko-huoneineen, mutta että seurakunnalla ei ole laajempaa käyttöoikeutta alueeseen kuin mitä edellä on sanottu.

Helsingissä, toukokuun 21 päivänä 1913.

Julius Grotenfelt.

John Uggla.

Alb. Hästesko.

Helsingissä, Sanomalehti- ja Kirjapaino-Osakeyhtiön kirjapaino 1913.

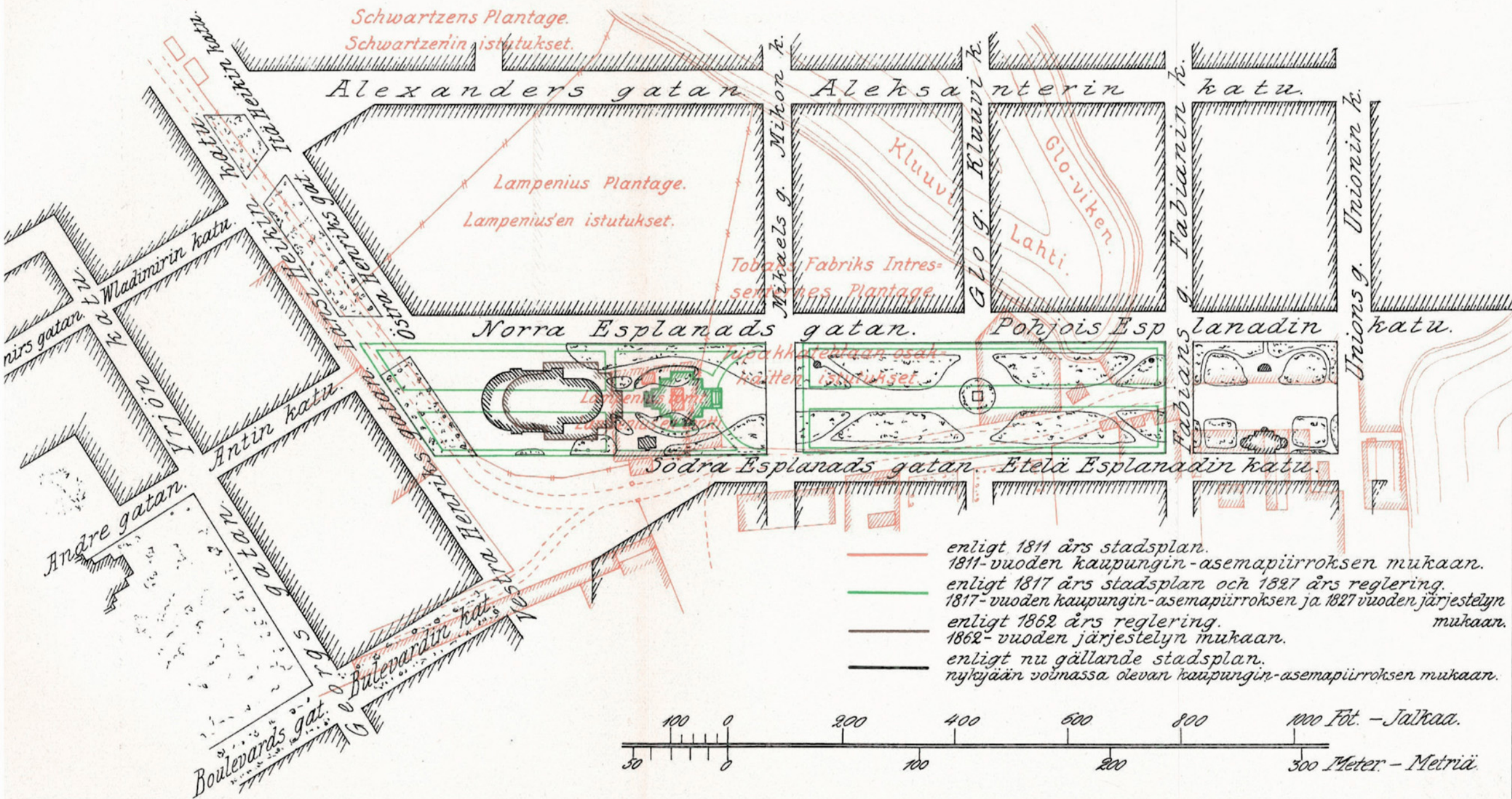

Öfversiktsharta

utvisande regleringen af den emellan Högbergsgatans förlängning och Skillnaden liggande delen af Esplanaden från början af 1800 talet till nuvarande tid.

Katsauskarta

Korkeavuorikadun jatkon ja Erottajän välillä olevan Esplanadiosan järjestelyyn 1800-vuosiluuvun alusta nykyaikaan.

*Kertomus Helsingin kaupungin vähävaraisten
Oikeusaputoimiston toiminnasta vuonna 1912.*

HELSINGIN

RAHATOIMIKAMARI.*Toukok. 22 p:nä 1913.*

N:o 349.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Helsingin kaupungin vähävaraisten Oikeusaputoimiston annettua Oikeusapulautakunnalle säädetyin kertomuksen toiminnastaan vuonna 1912 saa Kamari, Kaupunginvaltuuston maaliskuun 7 päivänä 1911 toimistolle vahvistaman johtosäännön 16 §:n mukaisesti kunnioittaen lähettää mainitun kertomuksen Herroille Kaupunginvaltuusmiehille.

Rahatoimikamarin puolesta:

Alexis Gripenberg.*Werner Becker.*

Kertomus Helsingin kaupungin vähävaraisten Oikeusaputoimiston toiminnasta vuonna 1912.

Kaupungin vähävaraisten Oikeusaputoimistossa on vuonna 1912 tehty kaikkiaan 6,214 käyntiä, sen sijaan että niitä edellisenä vuonna tehtiin 5,908 ja vuonna 1910 4,821. Tähän tulevat lisäksi käynnit, joita kaupungin Työväenasiainlautakunnan sihteeri on vastaanottanut kahtena iltana viikossa, jolloin hän on antanut neuvoja asioissa, jotka koskevat toiselta puolen työntekijäin ja toiselta puolen työnantajain tahti julkisten viranomaisten ja laitosten välistä suhdetta ja joita käynnejä kertomusvuoden kuluessa on ollut 272, sen sijaan että niitä edellisenä vuonna oli 679, joten siis vuoden varrella on tehty kaikkiaan 6,486 käyntiä 6,587 käynnin sijasta vuonna 1911.

Vuoden eri kuukausien kesken jakautuvat käynnit oikeusavustajan ja oikeusavustajan apulaisen luona seuraavasti:

tammikuulla	(25 päiv.)	539 käyntiä
helmikuulla	(25 ")	581 " "
maaliskuulla	(25 ")	512 " "
huhtikuulla	(24 ")	505 " "
toukokuulla	(25 ")	543 " "
kesäkuulla	(23 ")	561 " "
heinäkuulla	(26 ")	553 " "
elokuulla	(27 ")	570 " "
syyskuulla	(25 ")	469 " "
lokakuulla	(27 ")	503 " "
marraskuulla	(26 ")	478 " "
joulukuulla	(24 ")	400 " "

Yhteensä 6,214 käyntiä

Kun toimisto on vuoden varrella ollut avoinna kaikkiaan 302 päivää, tehtiin oikeusavustajain luona niinmuodoin keskimäärin päivässä 25,76 käyntiä, sen sijaan että niitä vuonna 1911 oli 19,56 ja vuonna 1910 15,96.

Suurin käyntien luku yhtenä päivänä on ollut 61.

Alempana esitetyt tilastotiedot näyttävät asiain luvun, laadun y. m.

Vuoden varrella saapuneita	779
Edelliseltä vuodelta jällellä olevia	34
	Yhteensä 813

Loppuun käsitellyjä:

suullisesti toimitettuja	11
kirjallisesti »	776
	<hr/>
Yhteensä	787
 Ratkaisemattomia	26
Kirjallisten toimitusten luku	535
niistä hakemuskirjoja	227

Oikeusavun etsijäin sääty ja ammatti:

työntekijöitä:	
miespuolisia	144
naispuolisia	175
palkollisia:	
miespuolisia	16
naispuolisia	228
käsityöläisiä:	
miespuolisia	39
naispuolisia	29
Naimisissa olevia naisia ja leskiä	182

Asiain laatu:

Velvoiteoikeutta:	
vuokrasopimuksia	12
työ- ja työehtosopimuksia	41
muuta saamisvaatimuksia	368
Esineoikeutta	26
Perheoikeutta	204
Perintöoikeutta	6
Yleisiä veroja	6
Tapaturmavakuutusta	7
Apukassoja	2
Erinäisiä tiedusteluja, hakemuksia, valituksia y. m.	84
Pienempiä rikosasioita	55

Tähän tilastoon ei tietenkään ole pantu kaikkia niitä neuvonpyyntöjä, joita vähäpätöisimmissä asioissa on tehty Oikeusaputoimistolle.

Työväenasiainlautakunnan sihteeri on toiminnastaan Oikeusaputoimistossa vuonna 1912 antanut seuraavan kertomuksen:

«Kun sihteerin toiminta asiain valmistelussa ja käsittelyssä Lautakunnassa käy selville viimeksi mainitun vuosikertomuksesta, selostetaan tässä ainoastaan hänen toimintaansa neuvonantajana työväenluokkaan kuuluville henkilöille asioissa, jotka koskevat toiselta puolen työntekijäin ja toiselta puolen työnantajain sekä julkisten viranomaisten ja laitosten välistä suhdetta. Toukokuun 9 päivänä 1911 sihteerin johtosääntöön tehdyn muutoksen johdosta suoritetaan tämä toiminta nyttemmin kaupungin vähävaraisten Oikeusaputoimistossa. Alempana olevat tiedot käyntien luvusta ja asiain laadusta puheenalaisissa vastaanotoissa on sentähden myös oikeusaputoimiston kertomuksessa.

Kuukausi	Vastaanottoja	Käyntejä
Tammikuu	8	29
Helmikuu	6	18
Maaliskuu	8	28
Huhtikuu	8	32
Toukokuu	7	25
Kesäkuu	8	16
Heinäkuu	9	17
Elokuu	9	36
Syyskuu	7	26
Lokakuu	5	22
Marraskuu	8	14
Joulukuu	7	9
Yhteensä	90	272

Vastaanottojen lukuun nähden on huomattava, että allekirjoittanut sihteeri osanottonsa johdosta työnantajain ja työntekijäin välisiin keskusteluihin sovinnon aikaansaamiseksi rakennusteollisuuden alalla puhjenneessa riidassa helmikuulla kahdesti sekä taudintapauksen johdosta syys- ja lokakuulla erinäisiä kertoja oli estetty saapumasta vastaanottamaan yksityisiä neuvonetsijöitä. Neuvonetsijöitä vastaanottivat näissä tapauksissa Oikeusaputoimiston oikeusavustajat, jota vastoin taas allekirjoittanut tarpeen vaatiessa on astunut heidän sijaansa.

Mitä taas neuvonetsijäin lukuun tulee, on se tuntuvassa määrässä vähentynyt sen johdosta, että oikeusapu v. 1911 järjestettiin uudestaan. Sen sijaan että v. 1910 oli kussakin vastaanotossa noin 9 kävijää, on v. 1912 keskimäärä ainoastaan 3 neuvonetsijää.

Neuvontarvitsijat etsivät tietenkin etusijassa niiden neuvojain apua, jotka ovat päivittäin tavattavina. Työväenasiainlautakunnan sihteerin luona tehtyjen käyntien lukuun on tietysti myös vaikuttanut Oikeusaputoimiston muuttaminen uuteen huo-

neistoon Kluuvikadun riien, joka huoneisto on sikäli sopimaton, ettei sihteerin vastaanottohuone niinkuin aikaisemmin ole neuvonetsijäin yleisen odotushuoneen välittömässä yhteydessä, vaan vie sinne eri käytävä eteisestä.

Samoin kuin edellisenäkin vuonna olivat allekirjoittaneelta neuvoaetsivät pääasiallisesti miespuolisia työntekijöitä ja koskivat kysymykset miltei yksinomaan työ- ja työehtosopimuksia sekä niistä johtuvia riita-asioita. Lähempiä tietoja seuraa tässä.

Asiain luku	102
Niistä loppuunkäsitelty	
suullisella toimituksella	32
kirjallisella »	70
<i>Kirjallisten toimitusten luku</i>	68

Neuvonetsijäin sääty ja ammatti.

Työntekijöitä:	
miespuolisia	85
naispuolisia	9
Palkollisia:	
miespuolisia	—
naispuolisia	4
Käsityöläisiä:	
miespuolisia	—
naispuolisia	—
Naimisissa olevia naisia ja leskiä	4

Asiain laatu:

Velvoiteoikeutta.	
Vuokra-asioita	6
Työ- ja työehtosopimuksia	71
Muita saamisoikeuksia	5
Perheoikeutta	1
Perintöoikeutta	2
Elinkeino-oikeutta (paitsi työoikeutta)	1
Kauppaoikeutta	1

Tapaturmavakuutusta	7
Apukassat	3
Erinäisiä tiedusteluja ja valituksia	1
Pienempiä rikosasioita	2
Prosessioikeutta	2

Käsityksen saamiseksi Oikeusaputoimiston työstä selostettakoon tässä eräitä Toimistossa käsiteltyjä asioita, joihin ei kuitenkaan käy paneminen erityistä merkitystä:

Muuan kirvesmiehenvaimo ilmoitti Oikeusaputoimistossa, että hänen miehensä, joka oli oleskellut neljä vuotta Amerikassa, oli siellä tapaturmaisesti saanut surmansa kaivoksessa sekä että se sikäläinen henkilö, joka oli hänelle ilmoittanut tapaturmasta, samalla oli maininnut, että hänen pitäisi saada tapaturmasta vahingonkorvaus. Tämän johdosta nainen kääntyi Toimiston puoleen, joka ryhtyi kirjeenvaihtoon tapaturman ilmoittajan kanssa ja lähetti tälle kaikki tarpeelliset asiakirjat. Mikäli toimisto nyttemmin on saanut tietää, on leski viime syksynä Amerikasta saanut 6,000 mk korvausta mainitusta tapaturmasta.

Muuan suutarinvaimo mainitsi Oikeusaputoimistossa, että hän oli ruokatavaroista jäänyt velkaa 38 mk maitomyymälään, joka sijaitsi samassa talossa, missä hän itsekkin asui. Myymäläapulainen oli tämän velan johdosta tullut suutarinvaimon kotiin ja vienyt sieltä erinäistä omaisuutta, jonka vaimo nyt halusi Toimiston välityksellä saada takaisin, sekä vaati sitäpaitsi edesvastuuta apulaiselle. Asiassa kuultuna viimeksimainittu ilmoitti, että hän, jonka on vastattava kaikesta, mitä hän myymälästä antaa velaksi, ei ollut mainitulta suutarinvaimolta voinut saada edellämainittua saamistaan perityksi, minkätähden hän, hankkiakseen vakuuden, oli ottanut esineet ja katsoi olevansa täysin oikeutettu siten menettelemään. Toimistossa asianomaiset sitten sopivat asian niin, että suutarinvaimo maksoi velkaansa 20 mk; loput myymäläapulainen antoi anteeksi sekä luopui tavaroista.

Muuan tehtaalaisnainen, joka kahden muun naistyöläisen kera oli asunut erään ompelijattaren luona, ilmoitti että sen talon omistaja, missä he asuivat, oli ompelijattaren maksamattoman vuokran suoritukseksi pidättänyt erinäisiä heille kuuluvia tavaroita ja vaatteita. Asiassa kuultuna talonomistaja ilmoitti, että ompelijatar, jonka vuokravelka oli 80 mk, oli karannut ja vienyt mukanaan huonekalunsa ja tavaransa, jotka oli kuljetettu pois palokäytävän ikkunasta, ja olivat työläisnaiset siinä olleet ompelijattaren apuna. Talonomistajan kanssa sovittiin että hän luovuttaa hallustaan naistyöläisten omaisuuden, jos he kahdella uskottavalla todistajalla voivat näyttää omistusoikeutensa tavarihin.

Muuan työmiehen leski ilmoitti, että hänen marraskuun 21 p:nä 1911 kuollut miesvainajansa oli antanut eräälle J. O. K. nimiselle työntekijälle luvan panna hänet niin moneen hautausapurenkaaseen kuin tahtoi, sillä ehdolla että hän miehen kuoltua maksaa leskelle 500 mk sekä suorittaa hautauskulut, jotka olivat nousseet

200 mk:aan, mutta että J. O. K. oli maksanut leskelle ainoastaan 50 mk. Sittenkun asiassa oli kirjeitä vaihdettu, jolloin J. O. K., joka kielsi lesken tietojen todenperäisyyden, ilmoitti leskelle antaneensa erään hautausapurenkaan vastakirjan, jolla leski sittemmin oli nostanut 200 mk, minkä leski tunnustikin, velvoitti Raastuvan-oikeus Oikeusaputoimiston ottamaan haasteen johdosta J. O. K:n maksamaan lisää 300 mk korkoineen ynnä oikeudenkäyntikulut. Leski oli ennen haasteen ottamista luopunut vaatimasta hautauskuluja.

Erästä naishierojaa oli hänen ollessaan potilaansa luona erään samassa talossa asuvan virkamiehen foxterrierkoira purrut oikean käden keskisormeen sillä seurauksella, että hieroja oli ollut työhön kykenemätön 25 päivää. Oikeusaputoimistossa tehtiin sittemmin asianosaisten kesken sellainen sovinto, että virkamies maksoi hierojattarelle 70 mk.

Eräs viinurin vaimo ilmoitti Oikeusaputoimistolle, että hänen miehensä, jonka kanssa hän oli ollut naimisissa 25 vuotta, oli helmikuun 16 p:nä 1910 poistunut kodista ja siitä lähtien asunut poissa sekä koko aikana antanut ainoastaan 15 mk vaimon elatukseksi. Saadakseen miehen säännöllisesti antamaan elatusapua valittajalle, joka oli kivulloinen, pyysi hän Oikeusaputoimiston avustusta. Haasteen johdosta velvoitettiin mies maksamaan vaimolle 40 mk kuukaudessa sekä suorittamaan oikeudenkäyntikulut.

Yöpartijan vaimo M. W. H. kertoi, että hänen miehensä, jonka kanssa hän oli ollut naimisissa 16 vuotta, juopottelee ja riitelee, niin ettei hän enää voi asua yhdessä miehensä kanssa, minkätähden hän olisi tahtonut lähteä kodista, mutta mies oli kieltänyt luovuttamasta vaimolle pesästä mitään, minkätähden hän oli turvautunut Oikeusaputoimistoon. Täällä syntyi asianosaisten kesken sellainen sopimus, että he asuisivat erillään toisistaan ja vaimo saisi pitää koko pesän, mutta maksaisi sen velat, kaikkiaan noin 800 mk.

Muuan koneenkäyttäjän vaimo ilmoitti, että hänen miehensä oli 9-kuukautisen avioliiton jälkeen ajanut hänet pois kotoa, vieläpä uhannut puukollakin, ellei vaimo poistuisi. Saadakseen pois vaatteensa sekä ompelukoneen, jonka aviopuolisot olivat hankkineet kotiin kääntyi vaimo Oikeusaputoimiston puoleen. Kutsuttaessa saapui mies sekä, kieltäen milloinkaan uhanneensa vaimoa, mainitsi syyksi, miksi hän oli vaatinut vaimoa poistumaan luotaan, että vaimo oli epäsiisti eikä hoitanut kotia, vaan laiminlöi sen eikä kyennyt hoitamaan taloutta. Toimistossa asianosaiset sopivat niin, että vaimo sai vaatteensa ja ompelukoneen, sillä ehdolla että hän suorittaa ne 50 mk, jotka vielä olivat sen hinnasta maksamatta.

Eräs työntekijä oli rakennettaessa huvilarakennusta Kulosaarella loukannut sisäkorvansa niin, että hänen työkykynsä lääkärin todistuksen mukaan oli vähentynyt 20—30 %:in. Oikeusaputoimiston välityksellä saatiin huvilarakennuksen omistaja sitoutumaan työntekijälle maksamaan 25 % täydellisestä invaliditeetistä tulevan vahingonkorvauksen määrästä eli 108 mk vuodessa, joka rahamäärä maksetaan neljännesvuosittain huvilanomistajan konttorissa.

Eräs työntekijä ilmoitti, että muuan automobiilin omistaja oli lokakuun 31 p:nä 1912 ottanut hänet omistamansa vuokra-automobiilin ohjaajaksi, luvaten palkkaa 120 mk kuukaudessa ynnä prosentin; että hänen seuraavana päivänä oli täytynyt viedä automobiili korjattavaksi ja hänet sen johdosta oli marraskuun 2 p:nä erotettu toimestaan ja hänelle maksettu palkkaa ainoastaan Smk 4:25. Saadakseen 14 päivän palkan kääntyi hän Oikeusaputoimiston puoleen. Syyksi ohjaajan erottamiseen mainitsi automobiilin omistaja, että ensinmainittu on kykenemätön automobiiliä hoitamaan. Raastuvanoikeuteen otetun haasten johdosta veloitettiin automobiilin omistaja ohjaajalle maksamaan 14 päivän palkka, poislukien ennen saadut Smk 4:25.

Muuan naistyöläinen ilmoitti, että hänelle oli huhtikuun 27 p:nä 1910 syntynyt lapsi; että lapsen isä, joka oli veloitettu suorittamaan elatusapua, oli marraskuun 16 päivän illalla 1911, naistyöläisen maatessa sairaana eräässä kaupungin sairaalassa, hänen kotoaan vienyttä pois lapsen eikä valittajaa ollut saanut selville, minne lapsi oli viety, minkätähden hän hädissään kääntyi Oikeusaputoimiston puoleen, joka hankki selvän lapsen osoitteesta.

Helsingissä, toukokuulla 1913.

Georg Poppius.

Komitean mietintö N:o 1 kaupungin terveyden- ja sairaanhoidon uudestijärjestämisasiasta.

Kuluvan vuoden rahasääntöehdotusta koskevassa esityksessään (Pain. asiakirj. N:o 68 vuodelta 1912, siv. 121 ja 122) on Rahatoimikamari kiinnittänyt Kaupunginvaltuuston huomiota kaupungin terveyden- ja sairaanhoitomenojen viime vuosikymmenen aikaiseen tuntuvaan kohoamiseen. Siinä kohden Kamari mainitsee, että kunnallisen terveyden- ja sairaanhoidon menot ovat vuosina 1900 - 1905 kohonneet 60 % sekä vuosina 1905—1910 likimittain 90 %, mutta vuosina 1910—1913 on lisäys ollut kokonaista 125 %. Näihin tulevat lisäksi ne tuntuvat rahamäärät, joita Terveydenhoitolautakunnalle vuosittain on myönnetty Valtuuston käyttövaroista, sekä uusiin sairaalarakennuksiin käytetyt suuret kustannukset, joita on ollut Marian sairaalasta 870,000, kulkutautisairaalasta 2,234,000 sekä mielisairaalasta 2,800,500 markkaa.

Johdatus.

Huomauttaen että Kamarin on ollut mahdoton rahasääntöehdotusta laatiessaan seikkaperäisesti tutkia, kävisikö kaupungin sairaanhoitovelvollisuuden täyttäminen suurempaa säästäväisyyttä noudattaen, mutta että Kamarilla on monituisia kertoja ollut aihetta harkita terveyden- ja sairaanhoitomenojen pelottavaa kasvamista, jonka vertaista ei tapaa kunnallishallinnon muilla aloilla, on Kamari ehdottanut, että kysymys kaupungin terveyden- ja sairaanhoidon taloudellisen hallinnon ehdollisesta uudestijärjestämisestä annettaisiin erityisen valiokunnan käsiteltäväksi.

Kulunkiarviovaliokunta on mietinnössään (Pain. asiakirj. N:o 80 vuodelta 1912, siv. 12 ja 13) antanut erinäisiä tietoja puheenalaisen pääluokan menoista vuodesta 1901 lähtien sekä selvittänyt näiden menojen nousun suhtautumista väkiluvun kasvamiseen; ja käy tästä selvityksestä näkyviin, että terveyden- ja sairaanhoidon menot ovat kohonneet sitä nopeammin mitä enemmän kaupungin väkiluku on kasvanut. Mainittu suhde saa Kulunkiarviovaliokunnan mielestä selityksensä siitä, että kaikki kaupungin väestön luokat eivät lisäännä samassa suhteessa. Suurin on lisäännys työväen ja vähävaraisten luokassa. Kun näitä aineksia, joilta tavallisesti puuttuu tietoa ja kykyä noudattaa terveydenhoidon yksinkertaisimpiakaan vaatimuksia, kasaantumistaan kasaantuu verraten ahtaalle alueelle ja useasti hyvin ahtaisiin asuntoihin, syntyy siitä tietenkin lisääntyviä terveydellisiä epäkohtia ja vaaroja sekä runsaamman ja tehokkaamman terveyden- ja sairaanhoidon tarvetta. Tämän johdosta Kulunkiarviovaliokunta oli sitä mieltä, että terveyden- ja sairaanhoitomenojen lisääntymistä ei ole katsottava luonnottomaksi asiantilaksi, vaan luonnolliseksi seuraukseksi kaupungin ja sen väkiluvun kasvamisesta, sekä että aivan todennäköisesti

Kulunkiarviovaliokunnan lausunto.

vastedeskin on käyvä niin, että menot lisääntyvät suhteellisesti nopeammin kuin väkiluku kasvaa. Koska kuitenkin olisi suotava, että tälläkin kaupunginhallinnon alalla noudatettaisiin mahdollisimman suurta säästäväisyyttä, ja tuntui siltä, kuin erittäinkin kaupungin sairaanhoitolaitoksiin nähden eräiltä kohdin muutettu ja ehken edullisempi taloudellinen hallinto olisi aikaansaataavissa, yhtyi valiokunta Raha-toimikamarin ehdotukseen erityisen valiokunnan asettamisesta hankkimaan selvyyttä tähän asiaan. Tälle erikoisvaliokunnalle oli Kulunkiarviovaliokunnan mielestä myös annettava toimeksi laatia ainakin lähiaikain varalle suunnitelma kaupungin sairaanhoitolaitoksen kehittämiseksi.

Kaupungin-
valtuuston
lähetteet.

Tämän mukaisesti Kaupunginvaltuusto kokouksessaan joulukuun 30 päivänä 1912 päätti asettaa komitean, jonka tulisi antaa Kaupunginvaltuustolle ehdotus, miten kaupungin terveyden- ja sairaanhoidon taloudellinen hallinto olisi uudesti järjestettävä, sekä selvittää kysymystä, tarvitseeko kaupunki lähiaikoina nykyistä laajempia tahi uusia sairaanhoitolaitoksia. Tämän lisäksi annettiin komitean toimeksi a) laatia ehdotus sellaisiksi eri sairaalain menosäännöiksi, että eri osastojen kustannukset päivää ja potilasta kohti ovat vaikeudetta laskettavissa; b) ottaa harkittavaksi, olisiko asetettava yhteinen hallitus kaupungin kaikkia sairaaloita varten ja, niin ollen, laatia ehdotus tuollaisen hallituksen johtosäännöksi; sekä c) valmistella kysymystä miten yksityisiä poliklinikkoja on apuvaroilla kannatettava.

Tämän lisäksi on erinäisissä läheteissä käsketty Komitean antaa lausunnot tuberkuloosisairaalan rakennuttamista, Kivelän sairaalan ohjesääntöä sekä saman sairaalan sairasmaksun perusteita, Kivelän sairaalan pesukoneiden hankintaa, kulkutautisairaalan rahasääntöä sekä Lapinlahdenkadun väliaikaisen lastensairaalan laajentamista koskevista asioista.

Kokouksessaan viime tammikuun 21 päivänä valitsi Kaupunginvaltuusto Komitean jäseniksi allekirjoittaneet sekä herra R. Elvingin, joka alussa toimi Komitean puheenjohtajana, mutta, pyynnöstään, seuraavan helmikuun 25 päivänä vapautettiin Komitean jäsenyydestä. Herra Elvingin sijaan valittiin Komitean puheenjohtajaksi allekirjoittanut Sievers.

Komitean
työohjelma.

Komitea on etusijassa ottanut käsiteltäväksi työohjelmaansa kuuluvat kunnan sairaalain taloudelliseen hallintoon kohdistuvat kysymykset sekä näiden yhteydessä olevat hallinnollisuontoiset seikat ynnä erinäiset osin Komiteaan lähetetyt ja osin sen omassa keskuudessa tehdyt erikoisehdotukset. Myöhemmin annettavassa mietinnössä on Komitea selvittävä kysymystä, missä määrin kaupunki vastedes tarvitsee laajempia tai uusia sairaanhoitolaitoksia, sekä antava pyydetyn lausunnon yksityisten poliklinikkain avustamisessa noudatettavasta järjestelmästä. — Eri mietinnöt on Komitea aikaisemmin Kaupunginvaltuustolle antanut kulkutautisairaalan rahasääntöä sekä edellä mainittua lastensairaala koskevista asioista.

Kunnan sairaanhoitomenojen vaihtelujen osottamiseksi vuosina 1901—1912 on Komitea etusijassa tahtonut luoda tilastollisen katsauksen terveyden- ja sairaanhoidon kokonaismenoihin noina vuosina. Alempana esitetyt numeroluvut, jotka on saatu kaupungin eri vuosien tileistä, eivät käsitä ainoastaan terveyden- ja sairaanhoidon pääluokan vakinaisia menoja, vaan myös Terveydenhoitolautakunnan vuosittain hankkimat lisämäärärahat, vaivahoidon sairaanhoitokustannukset sekä uutis- ja lisärakennustöiden kustannukset ynnä rakennusten ja kiinteistöjen korjaukset ja kunnossapidon.

Kaupungin sairaanhoidon kokonaiskustannukset 1901—1912.

Helsingin kaupungin tilinpäätösten mukaiset terveyden- ja sairaanhoitokustannukset vuosina 1901—1912.

Vuonna	Vakin. menoja		Lisämäärärahoja		Vaivahoid. sairaanhoitokust.		Yhteensä		Lisäännys %	Menoja kuttakin henkikirj. olevaa asuk. kohti		Uutis- ja lisärak. sekä rakennusten korj. ja kunnossapito	
	Mk	ptä	Mk	ptä	Mk	ptä	Mk	ptä		Mk	ptä	Mk	ptä
1901	244,304	14	17,378	59	80,443	19	342,125	92	—	4	16	—	—
1902	333,278	36	9,858	—	81,316	02	424,452	38	24.1	5	14	43,248	50
1903	322,994	99	3,495	03	88,198	58	414,688	60	— 2.3	4	67	16,101	42
1904	358,315	78	15,564	63	93,538	33	467,418	74	12.7	5	17	90,213	42
1905	383,523	86	48,952	24	100,839	29	533,315	39	14.1	5	70	17,792	26
1906	433,389	38	4,000	—	132,614	48	570,003	86	6.9	5	78	86,555	14
1907	510,368	58	169,065	75	140,929	31	820,363	64	43.8	7	93	153,411	05
1908	593,599	29	110,748	95	191,305	54	895,653	78	9.2	8	23	634,746	20
1909	674,006	07	66,185	47	173,989	24	914,180	78	2.1	8	17	55,718	—
1910	725,793	96	156,619	20	187,186	51	1,069,599	67	17.0	8	83	271,076	44
1911	912,475	31	140,736	08	189,846	55	1,243,057	94	16.2	9	88	811,145	11
1912	943,223	44	152,795	35	163,224	06	1,259,242	85	1.3	9	73	1,141,363	55

Kunnallisen sairaanhoitorasituksen laajuuden arvostelemiseksi on näyttänyt mielenkiintoiselta verrata Helsingin terveyden- ja sairaanhoidon kustannuksia eri näisten Skandinavian kaupunkien vastaaviin menoihin. Komitea on sitä varten Kunnallisen keskustoimiston hankkiman aineiston pohjalla laadittanut alempana olevan vertailevan taulukon, joka valaisee Helsingin, Tukholman, Gööteporin ja Malmön oloja vuosina 1910—1912. Taulussa mainitaan toiselta puolen asianomaisten kaupunkien suorittamat kunnallisten sairaanhoitolaitosten ja muun terveydenhoidon menot ja toiselta puolen näiden kustannusten suhtautuminen kunkin kunnan rahoituskokonaissummaan sekä laissa määrätyn vaivahoidon kokonaiskustannuksiin.

Vertailevia tilastotietoja Helsingin ja muiden paikkakuntain sairaanhoitokustannuksista.

Jotta tähän kuuluvia oloja kävisi keskenään vertaileminen on sairaanhoitomenoista erotettu suurempain uutis- ja muutosrakennusten ynnä näihin kuuluvan kaluston kustannukset, ne kun voivat sangen paljon vaihdella eri vuosina ja eri kaupungeissa ja sentähden antaa harhaan vievän tuloksen. Taulukkoon ei myöskään ole pantu kunnan kustannuksia köyhäin sairaanhoidosta, koska nämä menot oikeastaan kuuluvat vaivahoidon rahasääntöön.

Helsingin sekä erinäisten Ruotsin kaupunkien vahvistetun rahasäännön mukaiset terveyden- ja sairaanhoidon kokonaiskustannukset vuosina 1910—12.

	Terveyden- ja sairaanhoitokustannukset (lukuunottamatta uutistöitä).			Terveyden- ja sairaanhoidon kustannuksia %	
	Kaupungin sairaanhoitolaitokset.	Muu terveydenhoito.	Yhteensä.	kunnan vuosirahasäännön loppusummasta.	laissa määr. vaivahoidon kokon. kust:sta.
	Smk	Smk	Smk		
	Helsinki.				
1910	515,626: —	213,690: —	729,316: —	4.7	125.8
1911	636,078: —	241,305: —	877,383: —	5.6	142.5
1912	699,303: —	281,496: —	980,799: —	4.6	149.4
	Tukholma.				
1910	2,919,773: —	1,282,231: —	4,202,004: —	5.7	110.3
1911	3,540,702: —	1,256,783: —	4,797,485: —	6.9	115.2
1912	3,824,482: —	1,325,188: —	5,149,670: —	6.5	108.3
	Göteborgi.				
1910	1,198,837: —	335,643: —	1,534,480: —	5.7	85.4
1911	1,192,673: —	320,181: —	1,512,854: —	8.3	86.2
1912	1,252,941: —	334,397: —	1,587,338: —	5.0	90.4
	Malmö.				
1910	614,953: —	89,169: —	704,122: —	6.0	119.5
1911	648,476: —	109,589: —	758,065: —	7.5	129.5
1912	686,380: —	131,317: —	817,697: —	6.4	124.4

Taulukko osottaa, että puheenalaiset menot verrattuina eri vuosirahasääntöjen kokonaissummaan ovat alemmat Helsingissä kuin yhdessäkään edellä mainitussa Ruotsin kaupungissa, jota vastoin Helsingin ja Malmön sairaanhoitokustannukset verrattuina laissa määrätyn vaivahoidon menoihin nousevat suhteellisesti suurempiin määriin kuin suurempain kaupunkien vastaavat menot.

Jaettuina henkikirjoissa olevan asukasluvun kesken olivat puheenalaiset kustannukset Helsingissä (vaivahoidon sairaanhoitokustannuksia lukuun ottamatta) Smk 7:13 vuonna 1911 ja Smk 7:58 vuonna 1912. Jos pohjaksi pannaan alempana mainittujen Ruotsin kaupunkien kirkonkirjoissa oleva väestö (jonka lukumäärä vain mitättömän vähän eroaa henkikirjoissa olevasta väkiluvusta), saadaan seuraavat menomäärät yksilöä kohti:

	Väkiluku	Terv. ja sair. hoitokust. asuk. kohti.
Tukholma	342,323	Smk 14: 01
Göteborgi	167,809	„ 9: 02
Malmö	88,156	„ 8: 60

Muihin Suomen kaupunkeihin nähden ei ole käynyt laatiminen pitempiä luku-sarjoja tässä puheena olevan kysymyksen valaisemiseksi. Mainittakoon kuitenkin, että terveyden- ja sairaanhoitomenot Turussa, Tampereella, Viipurissa ja Vaasassa olivat vuodeksi 1912 vahvistetun rahasäännön mukaan seuraavat:

Vuonna	Turku				Tampere				Viipuri				Vaasa			
	Yhteensä menoja.		Menoja kut. henki- kirj. olevaa asuk.kohti.		Yhteensä menoja.		Menoja kut. henki- kirj. olevaa asuk.kohti.		Yhteensä menoja.		Menoja kut. henki- kirj. olevaa asuk.kohti.		Yhteensä menoja.		Menoja kut. henki- kirj. olevaa asuk.kohti.	
	Mk	p:ää	Mk	p:ää	Mk	p:ää	Mk	p:ää	Mk	p:ää	Mk	p:ää	Mk	p:ää	Mk	p:ää
1912 . .	277,774	33	6	30	241,550	45	6	27	127,536	—	8	03	122,220	—	—	07

I. Kunnallisten sairaalain taloudellinen hallinto.

Nykyinen hallintojärjestelmä. Vahvistetun työohjelmansa mukaisesti on Komitea käynyt perin pohjin tarkastamaan sairaanhoitoalalla nykyään vallitsevaa hallintojärjestelmää saadakseen selville, onko tällä alalla säästöjä, parannuksia ja mutkattomampaa menettelyä aikaansaavissa. Komitea on tässä arvellut olevan rajoittaminen tehtävänsä kunnallisen sairaanhoidon alaan, katsoen muun terveydenhoitotoiminnan jäävän Komitean työohjelman ulkopuolelle.

Marian sairaalan käytökustannukset verrattuna erinäisten koti- ja ulkomaisten sairaalain vastaaviin menoihin. Vertailu *Marian sairaalan*, kaupungin toistaiseksi ainoan vakinaisesti järjestetyn sairaalaryhmän, ja erinäisten Suomen valtion sekä Skandinavian kaupunkien sairaalain vastaaviin menoihin osottaa, että kaupungin sairaalain taloudellinen hallinto käy kalliinlaiseksi sekä kotimaisiin että Skandinavian sairaanhoitolaitoksiin verraten. Saatujen tietojen mukaan nousivat voimassapitokustannukset päivää ja potilasta kohti vuonna 1911 alempana mainituissa sairaaloissa seuraaviin määriin:

	Smk
Marian sairaala, sisätautien osasto	} 4: 36
” ” kirurginen ”	
Turun lääninsairaala	2: 87
Hämeenlinnan lääninsairaala	3: 18
Viipurin ”	4: 13
Mikkelin ”	3: 17
Kuopion ”	3: 97
Mustasaaren ”	3: 21
Oulun ”	2: 77
Tampereen yleinen sairaala	2: 09
Sortavalan ” ”	3: 72
Vanha ja uusi klinikka	4: 59
Kirurginen sairaala	4: 65

Tukholman kunnallissairaala (keskimäärin)	4: 03
Sabbatsbergin sairaala	4: 96
Malmön yleinen sairaala	4: 09
Kristianian kunnallissairaala (keskimäärin)	3: 25

Kivelän sairaalan sekä Humaliston varasairaalan voimassapitokustannuksista päivää ja potilasta kohti ei ole olemassa tarkkoja tietoja. Ilmeistä kuitenkin on, että kaupungin kaikkien sairaanhoitolaitosten keskikustannukset ovat korkeanlaiset verrattuina muiden paikkakuntain vastaaviin menoihin. Syynä tähän on Komitean mielestä osin se, että Helsingin sairaalat eivät niinkuin monen muun paikkakunnan vastaavat laitokset ole sijoitettuina yhteiseen ryhmään, vaan sijaitsevat hajallaan etäällä toisistaan, minkä johdosta kussakin sairaalassa pitää olla eri taloushuoneistot (höyrykattilahuone, pesutupa, ruokalarakennukset y. m.). Tähän tulee lisäksi, että eräät näistä sairaaloista, esimerkiksi Humaliston varasairaala ja tilapäiset ylimääräiset kulkutautisairaalat ovat tai ovat olleet sijoitettuina vuokrahuoneisiin tahi muuta tarkoitusta varten rakennettuihin huoneistoihin. Tuollaisissa huoneistoissa ei ole tarpeellisia halkojen, ruokatavarain ja muiden tarvikkeiden säilytys huoneita, vaan on nämä tavarat säilytettävä milloin minkin matkan päässä sairaalasta, mikä seikka osaltaan kohottaa käyttökustannuksia.

Syyt Helsingin sairaalain käyttö-kustannusten kalleuteen.

Edellä oleva eri sairaalain voimassapitokustannuksia valaiseva vertaileva taulukko osottaa, että kaikista siinä luetelluista kotimaisista sairaanhoitolaitoksista kalliimmat kustannukset tulevat Yliopiston kirurgisen sairaalan ja klinikkain sekä Marian sairaalan osalle, ollen itsekussakin Smk 4: 65, 4: 59 ja 4: 36. Huomattava on kuitenkin, että mainitut laitokset eivät ole täysin vertailtavia keskenään, koska klinikkain voimassapitokustannuksiin tuntuvasti vaikuttaa se seikka, että ne samalla ovat Yliopiston oppilaitoksia. Tarkka vertailu puheenalaisessa kohden suurempain maaseutukaupunkien kunnallisten sairaalain oloihin olisi ollut sangen mielenkiintoinen, mutta kun näiden paikkakuntain sairaalalot nykyään ovat kehitystilassa eivätkä sentähden ole välittömästi vertailtavia takäläisiin oloihin, ei Komitea ole niistä pannut tietoja vertailevaan taulukkoon.

Saadakseen selville, käykö sairaalain hallintokustannuksia supistaminen, on Eri sairaalain Komitea likemmältä tarkastanut asianomaisten sairaalain rahasăännöt. Tässä tarkastelussa on Komitea koettanut saada selville, onko olemassa epäkohtia, jotka ehkä lisäävät hallinnon kalleutta, vai onko muutoin supistuksia ja säästöjä aikaansaata-
vissa tekemällä hallintoon muutoksia. Seuraavassa Komitea selostaa niitä huomauksia, joita puheenalainen tarkastelu on aiheuttanut.

rahasääntöjen tarkastus.

Saadakseen vertailukohtia toiselta puolen *Marian sairaalan* ja toiselta puolen sivulla 6 lueteltujen kotimaisten sairaanhoitolaitosten kesken on Komitea laatinut tässä seuraavan taulukon, jossa mainitaan eri sairaaloissa olevain sairassijain, lääkärin, hoitajatarten ja siivoojatarten luku:

Rahasäännössä olevaa *sairaanhoitajatarlukua* kävisi vähentäminen ja heidän palkkakustannuksiaan säästyisi, jos kaupungin voimassa pitämän sairaanhoitajatar-koulun työvoimia nykyistä runsaammin käytettäisiin kunnallisen sairaanhoidon palvelukseen. Tässä kohden lienee piakkoin odotettavana Marian sairaalan hallituksen taholta ehdotus että oppilaat kouluun ottaessa velvoitettaisiin toisena oppilasvuotenaan, jolloin heidän on palveltava sairaalassa, palvelemaan alihoitajattarina kunnan sairaaloissa, saamatta muuta korvausta kuin maksuttoman ruuan, sekä että oppilaat kolmantena palvelusvuotenaan saisivat pienemmän palkan kuin vakinainen alihoitajatar. Komiteakin on tahtonut puoltaa tuollaista uudistusta, joka tuottaisi tuntuva säästöä.

Tuntuva menoerä sairaanhoitorahasäännössä on *lääkkeiden osto*. Tämä erä nousee nykyään, jos kulkutautisairaalan rahasääntöehdotuksessa oleva määrärahaakin otetaan lukuun, kaikkiaan 50,300 markkaan. Eri sairaalat ovat tähän asti ostaneet lääketarpeensa kaupungin eri apteekkeista sekä panneet ehdoksi että niille myönnetään hinnanalennusta. Tämä alennus on, mikäli Komitean tietoon on tullut, melko lailla vaihdellut, nousten esimerkiksi eräessä tapauksessa 30 0/0:in, toisessa ainoastaan 15 0/0:in. Kun kunta voimassa olevain lääkintöasetusten johdosta on itse estetty harjoittamasta apteekkiliikettä omiksi tarpeikseen olisi kuitenkin toivottava, *että kaupungin kaikki sairaalat voisivat saada lääkkeitä ostaessaan mahdollisimman suuren hinnanalennuksen, mikä olisi aikaansaatavissa suomalla tilaisuus vapaaseen kilpailuun.*

Mikäli kaupungin sairaalakäyttö kehittyä ja tarvikkeita on hankittava suurem-
massa mittakaavassa, sikäli myös esiintyy järkiperaisesti järjestetty *ostelutoiminta* tärkeimpinä renkaina sairaalain taloushallinnon järjestelmässä. Sairaalain käyttö-kustannukset ovat suuressa määrin sen varassa, miten tarkoituksenmukaisesti ostelu-toimintaa hoidetaan, ja tällä alalla on tuntuvia säästöjä aikaansaatavissa toimeen-panemalla yhteisostoja ja yhdenmukainen liikemäinen johto.

Nykyään ostetaan tavarat kunnan sairaaloihin erittäin kuhunhin ja ostoksien toimittaminen on kokonaan toimitsijain huolena. Eräissä tapauksissa tehdään vuosi-sopimuksia tavaranhankkijain kanssa, toisia tarvikkeita, niinkuin lihaa ja kalaa, oste-taan suorastaan vähittäiskauppiaalta, joka myöntää edeltäpäin sovitun hinnanalennuksen. Marian sairaalan toimitsija on antanut Komitealle tietoja eri tarvikkeista viime vuonna maksetuista hinnoista, ja on näitä hintoja sekä myönnettyjä hinnan-alennuksia tarkastellessa havaittu, etteivät hinnat ole mainittavasti kalliimmat niitä, joita yksityissairaalain tavaranhankkijat ovat saaneet.

Komitea, joka on huolellisesti tutkinut tätä tärkeää kysymystä, on sitä varten hankkinut tarkempia tietoja ostelutoiminnan järjestämisestä Tukholmassa ja erinäisissä muissa Skandinavian kaupungeissa, missä kunnallisten sairaalain tarvikkeiden yhteisostot ovat saavuttaneet jalansijaa. Tämän ohessa on Komitea ottanut selvän siitä, millä tavoin Yksityissairaalain Keskuskonttori, joka 1911 vuoden alkupuolella aloitti yhteisostojen toimittamisen erinäisiä yksityissairaaloja varten, on järjestetty. Vaikka tämä laitos tähän asti on työskennellyt verraten pienessä mittakaavassa —

vuonna 1911 oli ostosumma 145,762 mk — saavutettiin kuitenkin 11,586 markan säästö, siis verraten hyvä tulos.

Komitea puolestaan on havainnut, että Keskuskonttorin toiminnan pohjana oleva osuustoiminta-aate on oikea ja että samaa periaatetta on ryhdyttävä noudattamaan kunnan sairaalain tavaranoistoissa. Yhteisostojen tulisi etusijassa käsittää kankaat, polttoaineet, saippua, liha, maito ja erinäiset siirtomaatavarat. Komitea, joka tuonnempana käsitellessään sairaalain taloudellisen hallinnon uudestijärjestämiskysymystä, palaa tähän asiaan ja sen hallinnolliseen puoleen, on tässä yhteydessä ainoastaan tahtonut lausua toivomuksen, että *kunnan sairaalain hallinnossa olisi mahdollisimman laajassa mitassa otettava käytäntöön yhteisostoperiaate tavaroita hankkiessa näihin laitoksiin.*

Siihen katsoen että sairaalain ostelutoiminta jo on sängen laaja ja vastedes edelleenkin laajenee, näyttää luonnollisimmalta, että kaupunki itse ottaa huolekseen ja järjestää tavarain ostelun. Tämä ei kuitenkaan Komitean mielestä estäisi kaupunkia, jos se taloudelliselta kannalta osottautuu edulliseksi, rupeamasta osakkaaksi johonkin osuustoiminnalliseen yritykseen.

Mitä eritoten *Kivelän sairaalaan* tulee, on Komitea sitä mieltä, että tämän laitoksen edelleenkin pitää pysyä „Siechenhaus“ laitoksen luontoisena sekä että *sen hoito on asetettava yksinkertaisemmalle ja halvemmalle kannalle kuin Marian sairaalan ja vastaisen kulkutautisairaalan hoito.*

Komitealla ei ole ollut tilaisuutta eri sairaalain rahasääntöjä tarkastaessaan ehdottaa muita muutoksia ja rajoituksia tai supistuksia kuin mitä edellä on mainittu.

Siinä tapauksessa että Kaupunginvaltuusto hyväksyy sivuilla 9 ja 10 olevat kursiveeratut lausunnot, saa Komitea ehdottaa

että Kaupunginvaltuuston näissä asioissa tekemät päätökset saatetaisiin Terveystieteiden lautakunnan tiedoksi.

Ohjeita ja näkökohtia kunnallisten sairaalain taloudenhoitoon nähden.

Siihen katsoen että kaupungin sairaalalaitos nykyään on kehitysvaiheessa, Kivelän sairaala kun on järjestettävänä, kulkutautisairaala valmistumassa sekä muiden sairaalain rakentaminen osin aloitettu ja osin päiväjärjestyksessä, on Komitea katsonut olevan paikallaan tässä yhteydessä viitata eräisiin yleisiin näkökohtiin, joita Komitean mielestä olisi noudatettava kunnan sairaalain taloudenhoidossa. Kun kaupunki ei tietenkään aina voi eri sairaalain toimitsijoiksi saada henkilöjä, jotka aikaisemman toimintansa perusteella olisivat täysin perehtyneitä työhönsä, on niinkään näyttänyt olevan hyödyllistä näiden virkailijain ohjeeksi laatia eräitä sääntöjä, joita sitten käy saavutetun kokemuksen perusteella täydentäminen, mutta jotka olisivat omansa heti alussa suuntaamaan hoidon oikeille urille.

Kauttaaltaan käyvä periaatteena sairaalahallinnossa pitää olla että *kaikki* ostokset, mitä laatua lienevätkin, tietysti kuitenkin lukuunottamatta apteekista lääkemääräyksen nojalla tilattavia tarpeita, on tehtävä toimitsijan konttorin välityksellä. Toimitsijan pitää aina olla selvillä odotettavana olevista menoista jotta kaikki arvaa-

mattomat kustannukset vältetään. Hänen pitää sivunumeroilla varustettuun, kuu-kausittain päätettävään kassakirjaan päivittäin kirjoittaa kaikki tulot ja maksun-suoritukset sitä myöten kuin niitä sattuu. Kutakin sairaalaa varten on vahvistettava täydellinen ruokajärjestys. Ruoka on tilattava ruokalasta tilauslipuilla. Potilaalle annettavaa ruokaa, jonka lääkäri määrää sairaan tullessa laitokseen ja kirjoittaa muistoon, eivät missään tapauksessa saa tilata muut kuin lääkäri, ei siis hoitajatar, eikä edes ylihoitajatarakaan. Vahvistetun kaavan mukaisessa tilauslipussa on erikseen mainittava, kuinka monelle potilaalle päivittäin eri aterioita on tuleva. Seuraavan päivän ruoka tilataan edellisenä iltana, jolloin sairaalaosastoa hoitavan hoitajattaren on ruokalaan annettava lääkärin allekirjoittama tilauslippu. Liput vastaanottaa ruokalan johtajatar, joka niiden mukaisesti punnitsee ja antaa tarvikkeet, valvoo ruuan laittoa ja sen toimittamista sairaalaosastoihin. Yleisessä salissa ja, mikäli mahdollista, myös yksityishuoneissa hoidettavain potilaiden pitää aterioita niin suurissa ruokakunnissa kuin asianhaarat sallivat. Sairaalaosastoihin ei ruokaa lähetetä jaettuna annoksiin, vaan pantuna isompiin astioihin, koko ruokakunnalle riittävin määrin, sekä lämmitetään, jos on tarpeellista, eri osastoilla, missä johtajatar jakaa ruuan yksityisille potilaille annoksina, joiden määrä on sovitettava kunkin potilaan taudintilan ja ruokahalun mukaan. Porttöörijärjestelmä on kokonaan poistettava. Tilausliput toimittaa ruokalan johtajatar toimitsijan konttoriin sitä mukaa kuin niitä kertyy.

Toimitsijan hallussa pitää olla sairaalan kaluston päävarasto ja hänen on pidettävä kaiken kaluston luetteloa. Tästä luettelosta pitää selvästi käydä ilmi, kuinka suuri osa kalustovarastosta on eri osastoilla, ruokalassa, vahtimestarin, koneenkäyttäjän ja renkien hallussa, pesulaitoksessa y. m. Erikoisessa luettelon sarakkeessa on mainittava, minkä verran kutakin tavaralajia on julistettu kelvottomaksi, toisessa sarakkeessa taas uusi kalusto (vrt. liitettä VII).

Komitean mielestä ei kuitenkaan ole kohtuullista velvoittaa toimitsijaa yksin vastaamaan kaikesta sairaalan kalustosta, vaan pitää tästä vastuunalaisuudesta osallisina olla muidenkin virkailijain, joiden toimeen kaluston hoito kuuluu. Näitä henkilöjä ovat liinavaatevaraston johtajatar, osastonhoitajattaret ja ruokalan johtajatar.

Ensinmainitun pitää toimitsijalta saada tarvittavat liinavaatteet kuittia vastaan, ja tästä varastosta hän jakaa kullekin osastonhoitajattarelle mitä nämä osastollaan tarvitsevat. Kunkin osastonhoitajattaren on pidettävä osastonsa kalustoluetteloa erikseen kuhunkin huoneeseen ja huoneistoon nähden (vrt. kaavaketta, liite VIII). Siten voi osastonhoitajatar luettelon nojalla milloin tahansa ilmoittaa, mitä kalustoa on hänen vastuullaan, missä sitä säilytetään j. n. e. Pesulaitokseen menevät vaatteet on sinne lähetettävä liinavaatevaraston johtajattaren toimesta. Kuluneet vaatekappaleet, joita ei enää käy korjaaminen eikä käyttäminen, annetaan johtajattarelle, joka toimitsijalta vaihtaa ne eheisiin. Sairaalan vuotuisissa kalustonkatsastuksissa julistetaan kuluneet vaatekappaleet kelvottomiksi ja käytetään sitten sairaalassa tarvittaviksi rievuiksi tahi myydään. Kelpaamattomiksi käyneiden esineiden sijaan hankitaan uudet.

Ruokalan johtajattaren on vastattava ruokalan kalustosta sekä taloushenkilökunnan vaatekappaleista.

Käytännöllisistä syistä on välttämätöntä, että sairaalan parselit varustetaan asianomaisen osaston nimellä tahi nimikirjaimilla. Kukulaitossairaalan eri osastojen kalusto on sekottumisesta johtuvan tartunnanvaaran välttämiseksi varustettava erivärisillä merkeillä.

Komitea ehdottaa

*että Kaupunginvaltuusto Terveystaloutakunnan toimesta saat-
taisi edellä esitetyt sairaalain taloudenhoitoa koskevat näkökohdat asian-
omaisten sairaalaviranomisten tietoon asianmukaisesti noudatettaviksi.*

Eri sairaalain rahasääntö-
jen järjestys.

Eri sairaalain rahasääntöjä tarkastellessaan on Komitea todennut, että niissä on, niinkuin Kaupunginvaltuustossa rahasääntöä käsitellessä on huomautettu, järjestykseen nähden muistuttamisen sijaa. Nykyisellä tavallaan järjestettyinä ei rahasäännöistä saa oikeata käsitystä eri hallintohaarain, esimerkiksi Marian sairaalan eri osastojen kustannuksista, vielä vähemmän käy niistä selville, miten menot jakautuvat eri menoluokkain, nimittäin palkkain, ruuan, lämmön ja valon, lääkkeiden, kaluston, kunnossapidon ja sekalaisten menojen kesken. Puheenalaisten epäkohtain poistamiseksi on Komitea laatinut tämän oheiset ehdotukset (liitteet I, III, ja V) eri sairaalain rahasääntöjen malliksi, käyttäen pohjana *nykyään voimassa olevia* rahasääntöjä. Jos tämä järjestely hyväksyttäisiin ja pantaisiin pohjaksi eri sairaalain rahasääntöehdotuksia laatiessa, kävisivät tarpelliset kustannusten ykkösluvut selvästi näkyviin ja saataisiin selväpiirteisempi kuva sairaalain taloudenhoidosta. Käyttämällä Komitean ehdottamaa sairaalain rahasääntöjärjestelmää saataisiin, jakamalla rahasäännön eri erät sairaanhoitopäiväin luvulla, myös selville, paljoko kustannuksista tulee kunkin potilaan ja sairaanhoitopäivän osalle. Ruuanpidon, kaluston kunnossapidon, lämmityksen y. m. määrärahaeriin on myös luettu itsekuhunkin menoluokkaan kuuluvan henkilökunnan palkka ja ruoka.

Eräiden sairaalarahasäännön kohtain tarkemmaksi valaisemiseksi on tarpeellista siihen lisätä erikoiset rahasäännöt kunkin eri sairaalan eräitä laitoksia niinkuin ruokalaa, pesulaitosta, ompeluatelieetä y. m. varten. Komitea onkin laatinut ehdotukset tuollaisiksi erikoisrahasäännöiksi, jotka olisi liitettävä rahasääntöasiakirjain oheen sekä painatettava niiden keralla, mutta joita ei tarvitsisi panna Kaupunginvaltuuston vahvistamaan yleiseen rahasääntöön (liitteet II, IV ja VI).

Siinä tapauksessa, että tämä rahasäännön järjestyksen muutos pannaan toimeen, joten saadaan tarkempaa tilastoaineistoa sairaanhoitohallinnosta ja katsaus siihen, on Komitean käsityksen mukaan odotettavana tuntuva kunnan sairaanhoitokustannusten vähenemistä, minkä ohessa taloudenhoidon eri kohtia ehkä haittaavat epäkohdat ja puutteet ovat helposti ilmi saatavissa ja korjattavissa.

Edellä lausutun johdosta saa Komitea esittää Kaupunginvaltuuston päätettäväksi

että kunnan sairaanhoitolaitosten rahasääntö on vastedes laadittava Komitean tässä edellä esittämää järjestelmää noudattaen.

II. Kunnallisten sairaalain sairasmaksut.

Marian sairaalan toimitsijain tiedonantojen mukaan on sairasmaksuja sanottuun sairaalaan kertynyt:

Marian
sairaala.

vuonna 1906	Smk 16,119: 50
” 1907	” 20,068: 25
” 1908	” 19,859: 80
” 1909	” 25,015: 15
” 1910	” 46,070: 30
” 1911	” 49,832: 35
” 1912	” 50,752: 25

Tämän oheisesta taulukosta (Liite IX) näkyy, minkä verran potilaita on mainitun ajanjakson kuluessa ollut kirjoitettuna Marian sairaalaan sekä kuinka suuri osa näistä on esittänyt varattomuudentodistuksen, minkä johdosta heidän maksettavakseen ei ole ensinkään pantu maksuja. Taulukosta käy edelleen selville sairaanhoitopäiväin luku mainitun ajanjakson kuluessa sekä minkä verran sairaanhoitovuorokausia tulee maksavien potilaitten, vaivaishoidon tilin ja tileistä poistettujen maksujen osalle. Näiden eri sairaanhoitovuorokausien ryhmäin suhdeluvut käyvät näkyviin seuraavasta Komitean laadituttamasta yleistaulukosta:

V u o s i.	Sairaanhoitovuorokausia, prosenttiluvuin, joista maksu on				
	1. Vapaaeht. suoritettu. %	2. Ulosottotoi- min peritty. %	3. Ylipäätään suoritettu. % (1 ja 2 yhteensä.)	4. Velotettu, mutta mak- samatta. %	5. Velottamatta (varattom. potil.) %
<i>1. Sisätautien osasto.</i>					
1906—08	19.4	0.8	20.2	5.5	74.3
1909 ¹⁾	17.6	0.8	18.4	10.0	71.5
1910—12 ¹⁾	23.6	1.6	25.2	11.6	64.1
<i>2. Kirurginen osasto.</i>					
1906—08	29.4	2.9	32.3	7.1	60.6
1909	29.2	0.3	29.5	7.4	63.1
1910—12	34.6	0.8	35.4	15.0 ¹⁾	51.6 ²⁾
<i>3. Kulkutautiosasto.</i>					
1906—08	27.8	2.4	30.2	32.9	36.9
1909	30.1	0.5	30.6	38.6	30.8
1910—12	24.8	1.8	26.6	47.1 ¹⁾	23.2 ²⁾

¹⁾ Sarakkeissa 3—5 olevat prosenttiluvut eivät tee yhteensä 100, syystä että niiden pohjana olevat absoluuttiset luvut eivät ole aivan oikeita eikä niitä ole saatu oikaistuiksi.

²⁾ Nämä numeroluvut koskevat vuosia 1910—1911, ei vuosia 1910—1912.

Niinkuin tästä taulukosta käy selville, on varsin tuntuva osa maksettavaksi pannuista sairasmaksuista semmoisia, joita ei ole voitu ulosottotoimin saada perityiksi. Tämä maksujen perimisen puutteellinen tehokkuus johtuu ehkä eräissä tapauksissa siitä, että asianomaisilta puuttuu ulosmitattavia varoja, mutta enimmältä osalta se on seurauksena niistä vaikeuksista, joita periminen kohtaa tädäläisen työväestön liikkuvaisuuden sekä erittäin puutteellisen ilmoitusjärjestelmän ja epätydyttävän osotetarkastuksen johdosta. Sitä vastoin ei Komitealla ole vähintäkään syytä olettaa, että suuri poistomäärä johtuisi ulosottotoimen työtarmon puutteesta, varsinkin kun sen työvoimain hyvin tarpeellinen lisäys on kuluvana vuonna aikaansaatu sekä toimenpiteisiin ryhdytty ulosottoapulaisten virantoimituksen tarkastamiseksi. Poliisin tiedonantotoimiston uudestijärjestäminen ja tehokkaampi ilmoitustoiminta tietenkin suuressa määrin edistäisi suotuisamman tuloksen saavuttamista kunnallismaksujen perimisessä, mutta siihen suuntaan käyvän alotteen tekeminen katsottanee olevan syrjässä Komitean ohjelmasta.

Komitea on niinkään ottanut tutkittavaksi, olisiko rahalliselta kannalta edullisempi tulos saavutettavissa koventamalla voimassa olevia määräyksiä takeiden saamiseksi siitä että potilaat suorittavat sairasmaksunsa kunnalle; ja on Komitea sitä varten hankkinut selvän niistä määräyksistä, joita vastamainitussa kohden on annettu Skandinavian maissa. Tästä tutkimuksesta on kuitenkin ollut tuloksena, että tässä kohden nykyään voimassa olevain määräysten (Marian sairaalan sääntöjen 3 §) muuttaminen ei ole tarpeellinen, eikä edes suotavakaan.

Potilaan pääsemiseksi Marian sairaalaan vaaditaan, että hän on täällä kirkonkirjoissa, minkä ohessa, siinä tapauksessa että varattomuuden perusteella halutaan vapaasijaa, on vaadittu että papintodistus pitää olla varustettu vaivashoitoviranomaisten leimalla. Toisen paikkakunnan kirkonkirjoissa olevia henkilöitä tosin otetaan sairaalaan, mikäli sijaa on, mutta korotetusta maksusta. Sairaalan toimitsijan tiedonannon mukaan on sairaalan sisätautien ja kirurgisella osastolla vuosina 1908 — 1912 hoidettu kaikkiaan 12,314 henkilöä, joista 131 on ollut kaupungin ulkopuolella asuvia, mutta sen kirkonkirjoissa, 7 kaupungissa asuvia, mutta ei sen kirkonkirjoissa olevia, 107 kaupungissa sekä asuvia sekä kirkonkirjoissa olevia, mutta liian lyhytaikaisen oleskelun tahi korkean iän johdosta vailla kotipaikkaoikeutta täällä, sekä vihdoin 39 kaupungin ulkopuolella sekä asuvia että kirkonkirjoissa olevia. Näihin ryhmiin kuuluvista 284 potilaasta on 200 suorittanut sairasmaksunsa, 84 taas jättänyt sen maksamatta.

Se seikka että sairaita, joihin nähden kaupungilla ei ole lain määräämää sairaanhoitovelvollisuutta, on otettu Marian sairaalaan, on aikaisemmin kiinnittänyt kaupunginviranomaisten huomiota sekä ollut Kaupunginvaltuuston asettaman valiokunnan selviteltävänä (Pain. asiakirj. N:o 54 vuodelta 1911). Tästä mietinnöstä käy selville, että suuri osa kaupungin ympäristöön muuttaneista sekä naapurinpitäjissä hengille kirjoitetuista henkilöistä edelleen pysyy kaupungin kirkonkirjoissa ja että potilaat käyttävät tätä seikkaa hyväkseen päästääkseen osallisiksi kaikista niistä eduista,

joita pääkaupungin asukkailla on kaupungin sairaaloissa. Edellä mainittu valiokunta tosin myönsi tämän asianlaidan luonnottomaksi, mutta katsoi sen poistamisen käytännössä kohtaavan vaikeuksia. Marian sairaalan kulkutautiosastoon nähden oli valiokunta sitä mieltä, että on potilaiden taudin laadun johdosta aivan mahdollon säätää nykyistä rajoittavampia määräyksiä. Se keino taas että julistettaisiin henkikirjoituksesta näytetty todistus nykyään vaaditun papintodistuksen asemesta sairaalaan pääsyn ehdoksi, ei valiokunnan mielestä olisi tehokas sekä osottautuisi eräissä tapauksissa sangen kohtuuttomaksi. Kaupunginvaltuusto hyväksyikin valiokunnan käsityksen ja päätti marraskuun 28 päivänä 1911 pitämässään kokouksessa, että muu toimenpide asiassa saa raueta.

Komitea puolestaan on pitänyt ilmiselvänä, että henkikirjoituksen ja siitä joutu-
van kunnan jäsenyyden pitää olla ratkaisevana arvostellessa ketä kunnan sairaalaan otetaan ja minkä verran sairasmaksuja pannaan maksettavaksi. Kun kuitenkin tässä kohden voimassa olevain määräysten muuttaminen nykyoloissa voisi käytännössä kohdata vaikeuksia, on Komitea, joka tässä asiassa on neuvotellut täkäläisen entisen henkikirjoittajan, filosofianmaisteri Kristian Gustavsonin kanssa, katsonut että aloitteen tekeminen edellä kerrotun epäkohdan poistamiseksi on lykättävä sopivampaan aikaan, näin sitä suuremmalla syyllä, kun kaupungin kustannukset halvemmän sairaanhoidon autamisesta toisen kunnan jäsenille eivät, niinkuin vastamainituista sairaalan toimitsijan antamista numerotiedoista käy selville, näy nousevan varsin tuntuvaan määrään. Samalla kun sentähden kirkonkirjoissa olo toistaiseksi pysytettäisiin sairasmaksujen määräämisen perusteena, on Komitea kuitenkin katsonut, että henkikirjoitus on toissijaisesti pantava laskuperusteeksi, koska muutoin voisi sattua semmoinen muodottomuus, että asianmukaisesti henkikirjoissa, mutta ei kirkonkirjoissa olevat henkilöt joutuisivat kunnan muita jäseniä epäedullisempaan asemaan.

Kun Marian sairaalan toimintakertomuksesta vuodelta 1911 käy selville, että keskikustannukset kustakin sairaalassa hoidetusta potilaasta nousevat S:markkaan 4:36, on Komitea katsonut olevan ottaminen harkittavaksi, eikö kaupungin sairaanhoitorasituksen tasoittamiseksi kävisi nykyisiä sairasmaksuja kohtalaisesti korottaminen, kuitenkin ylittämättä kohtuuden rajoja ja loukkaamatta sitä kunnallishal-
linnossa tähän asti noudatettua periaatetta, että kunnan sairaiden, joita ei ole käynyt hoitaminen kotonaan, pitää saada sairaanhoitoa kaupungin sairaaloissa huo-
keasta, potilaan varoja vastaavasta maksusta.

Tämän asian valaisemiseksi on Komitea mietinnön ohaiseen liitteeseen laadi-
tuttanut vertailevan taulukon, josta näkyy, minkä määräisiä sairasmaksuja on kan-
nettu täkäläisissä kaupungin ja valtion sairaaloissa sekä erinäisissä Tukholman,
Gööteporin ja Malmön kunnan sairaaloissa (liite X).

Marian sairaalan sairasmaksu oli aikaisemmin alimmassa luokassa (yleinen sali)
markka vuorokaudessa, mutta korotettiin Kaupunginvaltuuston maaliskuun 2 päivänä

1909 tekemän päätöksen johdosta S:markkaan 1:30 eli samaan määrään kuin valtion sairaalain päivämaksut. Edellä mainitusta taulukosta niinkään näkyy, että sairausmaksu tähän luokkaan kuuluvissa Ruotsin sairaaloissa kauttaaltaan on 1 kruunu vuorokaudessa eli likimain sama kuin nykyään Marian sairaalassa. Komitea ei kuitenkaan ole epäillyt nyt ehdottaa Marian sairaalan yleisessä salissa suoritettavaa sairausmaksua korotettavaksi 1:30:stä 1:50:en jotta ainakin jossain määrin saataisiin korvatuiksi kohoamistaan kohoavat potilaitten hoitokustannukset. Lisäyry tuollaisen korotuksen puolesta on Komitean mielestä siinä, että päivämaksuja lienee ehdotettu korotettavaksi valtion sairaaloissakin.

Komitean mielestä ei tarvitse edellyttää, että maksamattomain potilaitten suhteellinen luku tämän vähäisen korotuksen johdosta huomattavasti lisääntyisi, vaan on luultava, että maksuja kertyisi suhteellisesti saman verran kuin tähänkin asti. Komitea on edellä lausutun mukaisesti laskenut odotettavana olevan tulojen lisääntymisen kuudenneksi osaksi siitä, mitä nykyistä laskuperustetta noudattamalla on saatu. Kun esimerkiksi vuonna 1911 kertyi sairausmaksuja Marian sairaalan yleisestä salista noin 22,000 markkaa, nousisi mainitulla perusteella laskettu lisäännys 3,700 markan vaiheille.

Olisi ollut sängen mielenkiintoista vuonna 1909 toimeenpannun korotuksen edelliseltä ja jälkeiseltä ajalta olevain tarkkain numerotietojen pohjalla laskea, mikä tulos olisi maksun korottamisesta 1:30:stä 1:50:en. Vaikka Komitean tässä kohden toimittamat laskelmat eivät käytettävänä olleen ensiaineiston epätäydellisyyden johdosta ole antaneet ehdottomasti luotettavaa selvitystä eivätkä sentähden sovellu julkaistaviksi, vahvistavat ne kuitenkin Komitean oletusta että ehdotettu korotus rahalliselta kannalta veisi toivottuun tulokseen.

Mitä sitten tulee korkeamman luokan (yksityinen tahi puoliyksityinen huone) päivämaksuihin, jotka tähän asti ovat olleet 5 ja 3 markkaa, on Komitea havainnut, että näitä maksuja ei sovi korottaa. Järjestäessään 1911 vuoden rahasääntöä otti Kaupunginvaltuusto käsiteltäväksi kysymyksen näiden maksujen määrästä ja korottamismahdollisuudesta sekä antoi Terveystoimikunnan toimeksi yksissä neuvoin Marian sairaalan hallituksen kanssa esittää lausunto asiassa. Kirjelmässä syyskuun 19 päivästä 1912 Lautakunta huomautti, että sairaalan hallitus oli ehdotukseen nähden asettanut epäavalle kannalle, koska kulkutautien ja kirurgiselta osastolta tilanpuutteen johdosta tavallisesti ei voida luovuttaa yksityisiä sairassijoja, ja taas potilaita sisätautien osastolle ottaessa on noudatettu sitä periaatetta, että on myönnetty sija ainoastaan sellaisille henkilöille, jotka ilmeisesti kaipaavat sairaalahoitoa, mutta joita ei ole sopinut hoitaa yleisessä salissa ja jotka taloudellisten olojensa johdosta eivät ole voineet pyrkiä kaupungin kalliisiin yksityissairaaloihin. Näistä syistä Lautakuntakin puolestaan esitti ehdotettua korotusta evättäväksi. Sitä vastoin Lautakunta, sairaalan hallituksen ehdotuksesta, esitti, että potilailta, joissa Marian sairaalan kirurgisella osastolla on toimitettu leikkaus, kannettaisiin määrätyn päivämaksun lisäksi leikkaus- ja sidetarvikkeista 5 markan maksu kerta kaikkiaan. Tämän

ehdotuksen Kaupunginvaltuusto kokouksessaan lokakuun 8 päivänä mainittua vuotta hyväksyikin kaikin puolin, eikä Komitea ole havainnut olevan aihetta ehdottaa tässä kohden muutosta. Sekin määräys, että 15 vuotta nuoremmat lapset suorittavat yleisestä sijasta puolen maksun, on Komitean mielestä pysytettävä.

Sen sijaan on Komitea katsonut olevan tuntuvasti korotettava niiden henkilöiden päivämaksuja, jotka eivät ole kotoisin Helsingistä ja joilla sentähden ei ole oikeutta vaatia saadakseen kunnallista sairaanhoitoa. Komitean mielestä pitää tämän maksun likimain vastata niitä kustannuksia, joita kunnalla itsellään on potilaiden hoidosta, joten sitä olisi kannettava 4 markkaa yleisessä salissa, 6 markkaa puoliyksityisessä ja 8 markkaa yksityishuoneessa hoidetulta potilaalta.

Humaliston varasairaalassa olisi sairasmaksuja Komitean mielestä suoritettava samoilla perusteilla kuin Marian sairaalassa. Humaliston varasairaala.

Lähetteessä viime huhtikuun 15 p:ltä on Kaupunginvaltuusto käsenyt Komitean lausua mielensä m. m. Terveystoimituslautakunnan kirjelmässä joulukuun 12 p:ltä 1912 (Pain. asiakirj. N:o 29 vuodelta 1913) tehdyn, vastaisessa kulkutautisairaalassa kannettavain sairaanhoitomaksujen taksaehdotuksen johdosta. Tämän ehdotuksen mukaan kannettaisiin näitä maksuja seuraavat määrät: Kulkutautisairaala.

Helsingissä sairastuneilta henkilöiltä:

yleisessä salissa, ei mitään maksua;

yksivuoteisessa yksityishuoneessa, 5 markkaa;

kaksi- tai kolmivuoteisessa yksityishuoneessa, 3 markkaa;

sairaana omaiselta, joka ylilääkäarin suostumuksella on päässyt sairaalaan:

yleisessä salissa, 2 markkaa;

yksityishuoneessa, 8 markkaa;

henkilöiltä, jotka ovat sairastuneet toisella paikkakunnalla ja joilla ei ole asuntoaan Helsingissä eikä siis myöskään oikeutta saada sairaanhoitoa kunnan sairaalassa:

yleisessä salissa, 5 markkaa;

yksityishuoneessa, 10 markkaa.

Edellä olevan ehdotuksensa on Terveystoimituslautakunta laatinut sen edellytyksen pohjalla, että epäilemättä olisi terveydenhoitokannalta edullisinta, että mahdollisimman monta kaupungissa kulkutauteihin sairastunutta henkilöä, olivatpa he täältä kotoisin tai ei, viipymättä otetaan kulkutautisairaalaan, sillä ainoastaan siten käy mahdolliseksi ehkäistä tartunnan leviämistä sairaista terveisiin. Kun suurin osa kulkutauteihin sairastuneista on varattomia tai varsinkin vähävaraisia henkilöjä, jotka tuskin voivat suorittaa sairaalamaksua ja sentähden koettavat välttää sairaanhoitoa, jos siitä on maksettava, sekä sitä paitsi jotkut, vaikka tosin harvalukuiset, potilaat ovat niin lievästi sairaita, etteivät he omalta osaltaan oikeastaan tarvitse sairaalahoitoa, mutta heidät kuitenkin vaarallisina tartuntalähteinä on sijoitettava sairaalaan, on Lautakunta ollut sitä mieltä, ettei näiltä olisi kannettava sairaalamaksua heidän ollessaan sijoitettuina yleiseen saliin. Sitä vastoin näytti Lautakunnasta kohtuulliselta, että kaikkien niiden, jotka haluavat nauttia suurempaa

mukavuutta kuin heillä on tarjona yleisessä salissa ja sentähden vaativat saadakseen sairassijan yksityishuoneessa, on tästä suoritettava niin runsas maksu, että se ainakin osittain korvaa kaupungin omat kustannukset. Niinikään näytti Lautakunnasta täysin oikeutetulta, että henkilöjen, jotka eivät ole täällä sairastuneet ja joilla ei myöskään ole täällä asuntoaan eikä siis oikeutta saada sairaanhoitoa kunnan kustannuksella, mutta jotka kuitenkin syystä tahi toisesta ovat sairaina saapuneet tänne eikä heiltä ole voitu evätä sijaa sairaalassa, on tästä suoritettava jonkin verran korkeampi maksu.

Mikä vihdoin tulee maksuihin, joita olisi kannettava sellaisilta sairaiden omaisilta, joille, vaikkei heidän läsnäolonsa ole sairaiden hoitoa varten tarpeellinen, on harkinnan jälkeen myönnetty lupa asettua sairaalaan ollakseen sairaiden omaistensa parissa, on Lautakunta katsonut että heidän ainoastaan tulisi, paitsi sijamaksua, suorittaa likimain ruuan hintaa vastaava korvaus.

Komiteakin on tahtonut puoltaa Terveystenhoitolautakunnan ehdottamaa kulkutautisairaalan sairasmaksutaksaa. Periaate että täältä kotoisin oleville henkilöille on annettava maksuton hoito yleisessä salissa on Komitean mielestä oikea ja myös Ruotsin kulkutautisairaaloissa noudatetun käytännön mukainen, niinkuin liitteestä X näkyy. Terveystenhoitolautakunnan laatima taksa kuitenkin kaippaa täydennystä sikäli, että siitä pitää käydä selville, että myöskin henkilöt, jotka ovat sairastuneet kaupungin ulkopuolella, mutta joilla täältä kotoisin olevina on oikeus saada kunnalta sairaanhoitoa, pitää kuulua taksan alkuosassa lueteltujen määräysten alaisiin. Asuinpaikan sijaan on Komitea, Marian sairaalan taksan vastaavan määräyksen mukaisesti, pannut kirkonkirjoissa olemisen henkikirjoituksen rinnalla ratkaisuperusteeksi siihen nähden onko potilaalla oikeus saada maksuton hoito tahi maksunalennusta, vaikka Komitea, huomauttaen mitä tästä periaatteellisesta kysymyksestä jo edellä on lausuttu, onkin sitä mieltä, että henkikirjoituspaikka yksin tässä tapauksessa teoreettisesti katsoen olisi oikeampi laskuperuste.

Kivelän
sairaala.

Kivelän sairaalan sairasmaksuihin nähden on Terveystenhoitolautakunta kirjelmässä viime helmikuun 20 p:ltä ehdottanut, että nämä maksut määrättäisiin seuraaviksi:

aikuisilta henkilöiltä, joilla on kotipaikkaoikeus Helsingissä, 1 mk 30 penniä ja lapsilta puolet siitä;

muilta paikkakunnilta olevilta aikuisilta 2 mk ja lapsilta puolet;
sijasta mielenvikaisosastoilla 2 mk 50 penniä.

Viime huhtikuun 15 p:nä pitämässään kokouksessa on Kaupunginvaltuusto väliaikaisesti vahvistanut tämän taksaehdotuksen, mutta samalla päättänyt lykätä kysymyksen mainittujen maksujen laskuperusteista Komitean likemmältä tutkittavaksi.

Niinkuin Komitea jo edellä on huomauttanut, näyttää Kivelän sairaala olevan vastedes pysyttävä n. s. „Siechenhaus“ laitoksena, jonka hoito asetetaan huokeammalle kannalle kuin muiden vakinaisten sairaalain. Näin ollen Komitean mielestä on täysin asianmukaista, että tämän sairaalan sairasmaksut määrätään Marian

sairaalan maksuja jonkun verran huokeammiksi. Komitea on sentähden katsonut olevan ehdottaminen, että Terveystenhoitolautakunnan esittämät ja Kaupunginvaltuuston väliaikaisesti vahvistamat maksut vastedes pysytettäisiin, kuitenkin siten muutettuina, että maksu henkilöiltä, jotka eivät ole täällä kirkonkirjoissa, olisi korotettava 3 markkaan, jota määrää ei käy pitäminen kohtuuttomana ja joka likimain vastanee kunnan omia keskimääräisiä kustannuksia kustakin potilaasta. Edellä mainitun, muissa sairaaloissa noudatettavan laskuperusteen mukaisesti ei Kivelässäkään pitäisi kotipaikkakäsittteen, vaan kirkon- tai henkikirjoissa olemisen saada olla ratkaisevana maksunpanossa.

Kysymys mielenvikaisosastoilla hoidettujen potilaitten puolesta suoritettavista maksuista lienee vastedes, Sipooseen rakennetun kunnan mielisairaalan valmistuttua, otettava uudelleen tutkittavaksi, mutta toistaiseksi nämäkin maksut lienee vahvistettava Terveystenhoitolautakunnan ehdotuksen mukaisesti. Komitea on kuitenkin ollut sitä mieltä, että mielenvikaisosastoilla hoidettavain, vieraalta paikkakunnalta kotoisin olevain henkilöjen sairasmaksu olisi korotettava 5 markkaan.

Komitea on selvyuden vuoksi yhdistellyt kaikki kunnan sairasmaksujen laskeamisen perustetta koskevat määräykset yhteiseen taksaan, joka, jos Kaupunginvaltuusto sen hyväksyy, olisi määrättävä noudatettavaksi tammikuun 1 p:stä ensintulevaa vuotta sekä kunnallisasetuksen määräyksen mukaan alistettava läänin kuvernöörin vahvistettavaksi.

Edellä lausutun johdosta saa Komitea esittää

että Kaupunginvaltuusto puolestaan hyväksyisi sekä kuvernöörin vahvistettavaksi lähettäisi seuraavan

Ehdotuksen Helsingin kaupungin kunnallisten sairaalain sairasmaksutaksaksi.

Helsingin Kaupunginvaltuuston kokouksessa _____ kuun _____ päivänä 1913 asiassa tehdyn päätöksen johdosta on sairasmaksuja kunnan sairaaloissa, tammikuun 1 päivästä 1914 lähtien, suoritettava alempana mainittujen perusteiden mukaan vuorokaudelta:

A. Marian sairaalassa.

Kaupungin kirkon- tai henkikirjoissa olevain henkilöjen:
yleisessä sairassalissa 1 markka 50 penniä;
puoliyksityisessä huoneessa 3 mk;

yksityishuoneessa 5 mk.

vieraalta paikkakunnalta olevain henkilöjen:

yleisessä sairassalissa 4 mk;

puoliyksityisessä huoneessa 6 mk;

yksityishuoneessa 8 mk.

15 vuotta nuoremmat lapset suorittavat puolen maksun.

Potilaan, jossa sairaalan kirurgisella osastolla on tehty leikkaus, on vahvistetun päivämaksun lisäksi suoritettava 5 markan maksu kerta kaikkiaan leikkaus- ja sidetarvikkeista.

B. Humaliston varasairaalassa.

Kaupungin kirkon- tai henkikirjoissa olevain henkilöjen 1 markka 50 penniä.

Vieraalta paikkakunnalta olevan henkilön 4 mk.

15 vuotta nuoremmat lapset suorittavat puolen maksun.

C. Uudessa kulkutautisairaalassa.

Helsingissä sairastuneiden sekä tämän kaupungin kirkon- tahi henkikirjoissa olevain, toisella paikkakunnalla sairastuneiden henkilöjen:

yleisessä sairassalissa, ei mitään maksua:

puoliyksityisessä huoneessa 3 mk;

yksityishuoneessa 5 mk.

Henkilöjen, jotka ovat toisella paikkakunnalla sairastuneet eivätkä ole täällä kirkon- tai henkikirjoissa:

yleisessä sairassalissa 5 mk;

yksityishuoneessa 10 mk;

Sairaam omainen, joka ylilääkärin suostumuksella on päässyt sairaalaan;

yleisessä sairassalissa 2 mk;

yksityishuoneessa, sairaan huonetoverina, 8 mk.

D. Kivelän sairaalassa.

Kaupungin kirkon- tahi henkikirjoissa olevien henkilöjen:

mielenvikaisosastolla 2 mk 50 p.

muulla osastolla 1 mk 30.

Vieraalta paikkakunnalta olevain henkilöjen:

mielenvikaisosastolla 5 mk;

muulla osastolla 3 mk.

15 vuotta nuoremmat lapset suorittavat puolen maksun.

III. Kaupungin sairaalain keskushallinnon järjestäminen.

Harkitessaan kysymystä kunnan sairaalahoidon ja sen kehityksen keskitetyn ja yhdenmukaisen johdon aikaansaamisesta on Komitea aluksi ottanut harkittavakseen kysymyksen tuollaisen uudistuksen laillisista edellytyksistä.

Keskus-
hallinnon
lailliset edel-
lytykset.

Joulukuun 22 päivänä 1879 annetun voimassa olevan terveydenhoitosäännön 1 §:n mukaan on jokaiseen kaupunkiin yleisen terveydenhoidon ylläpitämiseksi sillä tavoin, kuin säännössä tarkemmin mainitaan, asetettava terveydenhoitokunta, jonka tehtävät seikkaperäisesti luetellaan säännön 4 §:ssä. Näiden erikoistehtävään joukossa mainitaan myöskin velvollisuus tarkassa huomiossa pitää yleistä terveydentilaa, ehdottaa toimenpiteitä sen parantamiseksi, antaa kertomus yleisestä terveydentilasta; mutta kysymykseen terveydenhoitokunnan suhtautumisesta kunnan sairaanhoitolaitoksiin ei ylipäätään likemmältä kajota tässä eikä asetuksen muissakaan pykälissä, lukuunottamatta 38 §:n e momenttia, jossa säädetään lautakunnan velvollisuudesta järjestää ja valvoa sairaanhoitoa tarttuvien tautien ilmestyessä.

Syynä siihen ettei huolenpitoa kunnallisesta sairaalahoidosta kaupungeissa ole terveydenhoitosäännössä nimenomaan lueteltu Terveydenhoitolautakunnan tehtävään joukossa on se, että tämä sairaanhoidon haara vasta terveydenhoitosäännön ilmentymisen jälkeisenä aikana on saanut mainittavampaa merkitystä. Yleisesti hyväksytyyn tulkinnan mukaan on lausetapa „yleinen terveydenhoito“ käsitetty niin laajassa mielessä, että siihen on sisältynyt sekä terveyden- että sairaanhoito, ja tämän mukaisesti on katsottu, että lainsäätäjä on terveydenhoitosääntöä laatiessaan nojannut siihen edellytykseen, että kunnallisten sairaanhoitolaitosten ylivalvonta kuuluu Lautakunnan tehtäviin. Jossain määrin tätä myös vahvistaa 4 §:n lopussa oleva säännös Terveydenhoitolautakunnan velvollisuudesta antaa kertomus siitä mitä „yleistä terveyden- ja sairaanhoitoa varten“ on tehty. Tässä säännöksessä nimittäin määrätään, miten on meneteltävä, jos kaupungissa on „yksityisiä sairaanhoitolaitoksia, jotka eivät ole hoitokunnan peräänkatsonnan alaisia“.

Mutta vaikkakin siis Terveydenhoitolautakunnalla lain mukaan olisi jonkinlainen valvontavelvollisuus kunnalliseen sairaalahoitoon nähden, ei terveydenhoitosäännön määräyksistä missään tapauksessa käy kunnalle johtaminen ehdotonta velvollisuutta keskittää näiden sairaanhoitolaitosten koko johto ja hallinto Lautakunnan käsiin. Todellisuudessa on sängen pitkälle menevä desentralisoiminen jo olemassa, sen johdosta että Marian sairaalaa varten on erityinen hallitus, joka sairaalalle vahvistettujen sääntöjen puitteissa käyttää laajaa toimivaltaa. Turussa, missä samanlainen toimivaltaa koskeva kysymys on ollut kaupunginviranomaisten tutkittavana, on katsottu kunnan olevan esteetön terveydenhoitolautakunnan toimialasta erottamaan kunnallisten sairaanhoitolaitosten hoidon ja hallinnon sekä antamaan tämän tehtävän kaupunginvaltuuston välittömän määräysvallan alaiselle sairaalahallitukselle.

Tämän mukaisesti täytyy Kaupunginvaltuustolla katsoa olevan valta terveydenhoitosäännön tahi muiden asetusten estämättä antaa erityisen kunnallisviranomaisen

käytettäväksi se toimivalta kunnallisten sairaanhoitolaitosten hoitoon nähden, jota Terveystoimikunta nykyään voimassa olevan johtosääntönsä nojalla käyttää, kuitenkin niin että Terveystoimikunnalla pysytetään terveydenhoitosäännön 38 §:ssä määrätty velvollisuutensa kulkutautien uhatessa tai liikkeessä järjestää ja valvoa sairaanhoitoa sekä muutoin toimittaa sitä yleistä ylivalvontaa, mikä säännön määräysten mukaan on katsottava Lautakunnalle kuuluvaksi.

Kunnallinen
sairaalahallinto ulko-
mailla.

Kunnallisen sairaalahallinnon uudestijärjestämistä koskevan kysymyksen kaikinpuoliseksi arvioimiseksi on näyttänyt olevan tärkeätä ottaa selvälle, miten sairaalahoidon pääasiassa on järjestetty eräissä naapurimaiden suuremmissa kaupunkikunnissa. Alempana oleva selostus sisältää lyhyitä tietoja sairaalahoidon järjestyksestä Tukholmassa, Göttingerissa, Malmössä, Kristianissa ja Kööpenhaminassa.

Tukholma. Sairaalalaitosten hoidon on Tukholman Kaupunginvaltuusto antanut toimeksi kaupungin terveydenhoitolautakunnalle, jolla johtosääntönsä mukaan on velvollisuutenaan, paitsi terveydenhoitoon kuuluvia tehtäviä, myös kulkutautien aiheuttama sairaanhoito, kaupungin poliklinikkain hoito, tilapäisen sairaanhoidon järjestäminen y. m. Mutta lautakunta on sen ohessa kunnan vakinaisten sairaanhoitolaitosten ylläpidon ja valitsee näiden laitosten hallitukset ja antaa näille laitoksille ohjesäännöt. Mielenvikaisten hoitolaitoksilla ei kuitenkaan ole erityisiä hallituksia, vaan ovat ne, samoin kuin kulkutautisairaalakin, lautakunnan välittömän hoidon alaisia. Kunkin eri sairaalahallitukseen kuuluu neljä jäsentä ynnä yllilääkäri tahi sairaalan johtaja, ja nämä hoitavat sairaalan asioita, lautakunta ylläpidon ja valvontaa. Ensimmäinen kaupunginlääkäri valvoo sairaalan hoitoa ja hallintoa sekä on oikeutettu ottamaan osaa neuvotteluihin hallitusten kokouksissa. Kukin hallitus antaa vuosittain lautakunnalle sairaalansa kulunkiarvioehdotuksen.

Suuremmissa määrin kulutettavia tarvikkeita vuodekseen hankkimaan asettaa terveydenhoitolautakunta vuosittain kaikkia kunnan sairaaloita varten yhteisen ostelukomitean. Ostelun esineinä ovat etusijassa polttoaineet, saippua, suopa, liha, maito ja kankaat. Tavaranhankkijain kanssa tekee komitea eri välipuheen kutakin sairaalaa varten, mutta voi myös ottaa useampia tavaranhankkijoita eri sairaaloita varten.

Yllilääkäri tahi sairaaloissa, joissa on useampia yllilääkäreitä, se näistä, jonka lautakunta määrää, on sairaalan johtaja ja päällikkö hallituksen kokousten väliaikoina. Sairaalan johtajan, yllilääkärit ottaa ja erottaa lautakunta, amanuenssit sekä muut virka- ja palvelusmiehet ottaa ja erottaa hallitus, paitsi sairaanvartijoita, hoitajattaria ja heidän apulaisiaan, jotka asianomainen yllilääkäri ottaa toimeen.

Viime vuosina on ehdotettu erinäisiä muutoksia Tukholman sairaalalaitosten hallintoon. Niinpä on ehdotettu asetettavaksi kaikille sairaaloille yhteinen, terveydenhoitolautakunnan alainen hallitus, jotta aikaansaataisiin sairaalahallinnon keskitys ja terveydenhoitolautakunnan työtaakan toivottu kevennys. Samassa tarkoituksessa

on niinikään ehdotettu, että terveydenhoitolautakunta jaettaisiin kahteen osastoon, terveydenhoito-osastoon ja sairaanhoito-osastoon, ollen ensinmainitulla terveydenhoitolautakunnan asetustenmukaiset tehtävät ja jälkimäisellä sairaanhoidon hallinto toimenaan. Viimeksi mainitun ehdotuksen mukaan kuuluisi sairaanhoito-osastoon seitsemän jäsentä, nimittäin ensimmäinen kaupunginlääkäri ja vaivaihoidontarkastaja itseoikeutettuina, neljä kaupunginvaltuuston valitsemaa ja yksi maistraatin valitsema jäsen. Tämän järjestelyn toimeenpano kuitenkin vaatisi muuttamaan voimassa olevaa valtakunnan terveydenhoitosääntöä.

Nämä uudet ehdotukset ovat nykyään kaupunginvaltuuston tutkittavina, eikä asia saane ratkaisuaan aivan lähimmässä tulevaisuudessa.

Göötepori. Kaupungin sairaalain hallintoa hoitavat erinäiset kaupunginvaltuuston valitsemat johtokunnat eli hallitukset. Kulkutautisairaala ja keuhkotautisten koti ovat terveydenhoitolautakunnan hoidossa, mutta muutoin lautakunta ei puutu kunnalliseen sairaalahoittoon. Gööteporissa ei ole yhteistä lautakuntaa eli hallitusta sairaalain tarvikkeiden ostelua varten, vaan kullakin sairaalahallituksella on tässä kohden toimeenpaneva valta. Kulkutautisairaalan tarvikkeet toimittaa terveydenhoitolautakunta ostetuiksi.

Kysymys Gööteporin sairaalahallinnon keskittämisestä on nykyään päiväjärjestyksessä kaupunginvaltuustossa, ja erityinen valiokunta on sitä perinpohjin valmistellut. Kun tässä valmistelussa esiintulleet näkökohdat ovat erittäin valaisevia ja mainitun valiokunnan ehdotuksen on osittain katsottu soveltuvan esikuvaksi asiaa järjestäessä täällä, on Komitea katsonut olevan hiukan tarkemmin selostaminen tähän kuuluvia seikkoja.

Mainittu valiokunta huomauttaa Gööteporissa nykyään vallitsevaa järjestystä haittaavina seikkoina, että kaikilla kunnallisilla sairaanhoitolaitoksilla, edellä mainituin poikkeuksin, on eri hallituksensa, jotka eivät työskentele toistensa yhteydessä vaan kaikessa toiminnassaan pitävät silnämääränään kukin ainoastaan oman laitoksensa etua. Tämän johdosta puuttuu sairaalahallinnosta tarpeellista yhtenäisyyttä ja suunnitelmanmukaisuutta, mistä taas johtuu, ettei hallinto sairaanhoitokannalta katsoen vastaa tarkoitustaan eikä myöskään taloudelliselta kannalta ole täysin tyydyttävä.

Nämä haitat esiintyvät erittäinkin uusien tahi laajempain sairaalahuoneistojen hankinnassa. Jotta kaupungin eikä vain kunkin eri sairaalan tarpeet tuollaisiin huoneistoihin nähden tulisivat sopivimmalla tavalla täytetyiksi, tarvittaisiin keskushallintoviranomainen, joka pitäisi silmällä koko kaupungin sairaalahallintoa ja jolla olisi valta ryhtyä hankkimaan laajempaa tilaa milloin ja miten sopivimmaksi näkee, minkä ohessa tälle viranomaiselle myös kävisi antaminen toimeksi rakennustöiden teettäminen. Vastaisuudessa tarvittavan sairaalatalon hankkimiseksi olisi laadittava suunnitelma ja valmistaviin toimenpiteisiin sitä varten ryhdyttävä, jommoiset asiat kaikki näyttää olevan sopivin antaa keskushallintoviranomaisen toimeksi.

Kukin eri paikallishallitus tietenkin noudattaa eri mielipiteitä ja käytäntö-

tapoja hallintoon nähden, mikä seikka on ainoastaan yhtenäisellä menettelyllä ehkäistävässä. Siten saavutettaisiin muitakin taloudellisia etuja, esimerkiksi tärkeämpien tarvikkeiden yhteisostot, eräiden hallinnon osain yhdistäminen, toisen laitoksen jonkin erikoislaitteen käyttäminen toisen hyväksi y. m.

Ilmeistä hyötyä olisi siitäkin, että eri sairaalain kulunkiarviot ennen niiden antamista Kaupunginvaltuuston ja kulunkiarviovaliokunnan käsiteltäviksi saatettaisiin asiantuntevamman ja perusteellisemmän valmistelun alaisiksi.

Valiokunta lausuu lopuksi mielipiteenään että keskussairaalahallinto yksin kykenisi kokoomaan sen kokemuksen, mikä on tarpeellinen sairaalahoidon ohjaamiseksi oikeaan suuntaan. Parannuksia tarkoittavia aloitteita olisi odotettavana keskusviranomaisen taholta useammin kuin mitä on laita, jos ainoastaan paikallishallituksia on olemassa. Yleisölle ja sairaalain toimihenkilöille tulisi tuollaisesta kunnallisuon-toisesta viranomaisesta helposti käytettävänä oleva, eri sairaalahallituksia ylempi viranomainen.

Uudistuksen toimeenpanotapaan nähden on edellä mainitussa valiokunnassa esiintynyt kaksi toisistaan jyrkästi eriävää mielipidettä. Enemmistö on ollut sitä mieltä, että sairaalalaitosten keskushallinto on keskitettävä terveydenhoitolautakuntaan, joka sitä varten jaettaisiin kahteen osastoon, jota vastoin huomattava vähemmistö on vaatinut erillisen keskushallituksen asettamista.

Enemmistö perustelee kantaansa sillä, että terveydenhoitolautakunnalla jo nykyään on toimenaan melko määrä sairaalahoitoa sekä että lautakunnan tehtävänä terveydenhoitosäännön mukaan on huoltaa ei ainoastaan sairaala- vaan myös laajaa sairaanhoitohallintoa, erittäinkin mitä kaupungin aluelääkärien toimittamaan sairaanhoitoon tulee. Sairaanhoito- ja terveydenhoitokysymysten välinen likeinen yhteys on luonnollisena aiheena siihen, että nämä asiat annetaan yhdelle ja samalle viranomaiselle hankauksien ja mutkain välttämiseksi niissä lukuisissa tapauksissa, jotka koskevat sekä sairaanhoidon että terveydenhoidon etuja. Lisäksi huomautetaan, että terveydenhoitolautakunnalla on laissa säädetty asema yleisessä asetuksessa määrättyine toimivaltoineen, mikä epäilemättä on etu, jota ei käy ajatteleminen annettavaksi kaupungin asettamalle erityiselle sairaalain keskushallitukselle.

Tähän on vähemmistön taholta huomautettu, että terveydenhoitolautakunnalle tuollaisen järjestelyn johdosta tulisi liian paljon tekemistä ja että se terveydenhoitosäännössä määrätyn kokoonpanonsa johdosta ei sovellu hoitamaan myöskin sairaalahallintoa.

Myöskin sairaalain paikallishallinnon järjestämistä koskevassa asiassa on edellä mainitussa valiokunnassa ilmaantunut erimielisyyttä sikäli, että ennemmistö on katsonut eri laitoksilla olevan pysyttävä eri sairaalahallitukset, koska vastainen keskushallinto olisi mikäli mahdollista vapautettava käsittelemästä semmoisia yksityiskohtaisia asioita, jotka koskevat yksinomaan jotakin erityistä sairaalaa. Enemmistön mielestä olisi paikallinen sairaalahallinto keskushallintoa sopivampi huolehtimaan kunkin eri sairaalan erikoistarpeista. Paikallinen sairaalahallinto olisi sitäpaitsi aina jokaisessa sairaala-

lassa tarpeellinen, ja ainakin toistaiseksi sitä voisi paremmin hoitaa kunnallinen hallitus kuin yksinomaan sairaalan lääkärit ja muut virkamiehet. Tähän tulee lisäksi, että paikallisten sairaalahallitusten poistaminen olisi, jos kokemus sen osottaa tarpeelliseksi, helpommin toimeenpantavissa kuin tuollaisten hallitusten uudelleen asettaminen, sittenkun ne kerran on poistettu, mutta kokemus on ne osottanut tarpeelliseksi. Vähemmistön taholta on tähän huomautettu, että paikallishallitusten lakkauttamisesta olisi tuntuva etuja, esim. mutkain väheneminen ja suuremman yhdenmukaisuuden saavuttaminen asiain käsittelyssä. Eräät pienemmät yksityiskohtaiset asiat kävisi haitatta antaminen sairaalan lääkärin ja keskushallituksessa tahi sairaaloissa olevain virkailijain huoleksi.

Tärkeä kohta valiokunnan mietinnössä on ehdotus talousjohtajan asettamisesta, jolla virkailijalla olisi pääasiallisena tehtävänä pitää silmällä ja valvoa terveydenhoitolautakunnan alaisten kaupungin sairaalain taloudellista hallintoa. Tämän virkailijan velvollisuutena olisi muun muassa edistää säästäväistä sairaalankäyttöä, hankkia selvityksiä ja tehdä ehdotuksia sairaalain taloudenhoidon saattamiseksi mutkattommaksi ja paremmaksi, panna huomiota tarvikkeiden yhteisosto kysymykseen, johtaa ja valvoa sairaalakomisariusten työtä sekä esitellä taloudelliset asiat. Talousjohtaja saisi vuosipalkkaa 8,000 kr. eikä olisi oikeutettu virkansa ohessa pitämään muuta palkattua tointa.

Tämän virkailijan kelpoisuusehtoihin nähden oli valiokunnassa lausuttu eriäviä mielipiteitä. Eräät valiokunnan jäsenet olivat sitä mieltä, että talousjohtajan tulisi olla oikeutettu lääkäri, ja mainitsivat tämän käsityksensä tueksi, että johtajan, voidakseen arvostella esiintyviä erilaisia asioita, välttämättä pitäisi kyetä muodostamaan mielipiteensä omintakeisesti, olematta riippuvainen muiden henkilöiden antamista tiedoista. Sitä paitsi olisi hänen toimialansa niin likellä lääkintöalaa ja sellaisessa yhteydessä eri laatuisten sairaalakysymysten kanssa, ettei maallikko kykenisi täyttämään niitä vaatimuksia, joita täytyy tuollaiselle virkailijalle asettaa. Valiokunnan enemmistö ei kuitenkaan tahtonut panna lääkärisivistystä epäamättömäksi ehdoksi. Tosin enemmistönkin mielestä olisi suotava, että tämä virkamies myös olisi lääkeopillisesti sivistynyt voidakseen siten olla hallitukselle hyödyksi lääkintöalallakin, eikä tietysti mikään estäisi virkaan asettamista lääkäriä siinä poikkeustapauksessa, että on saatavissa semmoinen, joka täyttää tarpeelliset vaatimukset etusijassa virkaan kuuluviin taloudellisiin tehtäviin nähden. Mutta johtajan tehtävät ovat enimmältä osaltaan taloudellista laatua ja olisivat sentähden annettavat henkilölle, jonka etusijassa pystyy tuollaisiin tehtäviin.

Kysymys Gööteporin sairaalahallinnon uudestijärjestämisestä on ollut kaupunginvaltuuston tutkittavana, mutta ei vielä ole loppuun käsitelty.

Malmö. Kaupungin kunnallissairaalan (yleisen sairaalan) hallintoa hoitaa sairaalahallitus, jonka jäsenet kaupunginvaltuusto välittömästi valitsee. Kulkutautisairaalan hallintoa hoitaa terveydenhoitolautakunta. Tarvikkeiden oston yleiseen sairaalaan toimittaa hallitus.

Kristiania. Kaupungin sairaalain ylimpänä hallintoviranomaisena ovat maistraatin kolme jäsentä ja formandskabetin 21 jäsentä, jotka yhteisesti antavat sairaaloille ohjesäännöt ja niiden virkailijoille johtosäännöt sekä ottavat ja erottavat lääkärin ja virkamiehet.

Sairaalain lähempää kunnallista hallintoa hoitaa osin viisihenkilöinen sairaalavaliokunta, jonka formandskabet valitsee kunnallishallituksen jäsenistä, osin myös sairaalan johtaja. Valiokunta pitää silmällä sairaalain taloudellista käyttöä ja hallintoa sekä asettaa osan alemmaa sairaalapalvelijastoa, paitsi sitä, jonka sairaalan johtaja ottaa toimeen. Sairaalan varsinaisena päällikkönä on maistraatin ja formandskabetin asettama sairaalan johtaja. Johtaja, jonka pitää olla lääkäri, hoitaa kaikkien maistraatin ja vaivashoitohallitusten alaisten sairaalain, paitsi mielisairaalain, ylintä hallinnollista ja terveydellistä johtoa sekä vastaa niiden hallinnosta ja taloudenhoidosta.

Kööpenhamina. Vuonna 1863 vahvistetun ohjesäännön mukaan olisi kommunehospitalin, Kööpenhaminan sen aikuisen ainoan kunnallissairaalan, hallinto maistraatin toisen osaston pormestarin silmälläpidon alaisena toimenä osin sairaalan kaikilla ylilääkäreillä, jotka kukin osastollaan johtaisivat sairaanhoitoa, ja osin heidän rinnallaan johtajaksi sanotulla virkamiehellä, joka ei olisi lääkäri ja jonka velvollisuutena oli sairaalan hallinnollinen ja taloudellinen johto.

Mikäli uusia kunnallisia sairaaloita tuli lisää, sikäli näidenkin johto vastamainitussa kohden annettiin toimeksi kommunehospitalin johtajalle, jonka arvonimi muutettiin hospitaalinjohtajaksi. Yhdenmukaisuuden aikaansaamiseksi sairaalahallinnossa muodostaisivat 1863 vuoden ohjesäännön mukaan kommunehospitalin 4 ylilääkäreitä „lääkärineuvoston“, joka kerran kuukaudessa kokoontuisi pormestarin ja johtajan kera neuvottelemaan sairaalan asioista. Tähän lääkarineuvostoon tulivat myöhemmin lisäksi uusien sairaalain ylilääkärit ja jäsenluvun lisääntymisen johdosta kävi vaikeaksi saada lääkarineuvostoa koolle. Tämä laitos kokoontui sentähden ainoastaan kerran vuodessa pormestarin, yhden raatimiehen, kaupunginlääkärin ja hospitaalinjohtajan kera käsittelemään rahasääntöä. Niiden hankaluuksien johdosta, joita tällaisesta järjestyksestä katsottiin olevan erittäinkin siinä kohden että lääkäreillä oli liian vähän vaikutusvaltaa sairaalain johtoon, päätti Kööpenhaminan kunnallishallitus vuonna 1910 erottaa hospitaalinjohtajan toimen kommunehospitalin johtajanvirasta ja antaa jälkimäisen eri virkamiehelle, minkä ohessa maistraatti hyväksyi seuraavat säännöt noudatettaviksi sairaalahallinnossa: Ylimpänä johtajana on maistraatin toisen osaston pormestari. Hän asettaa useimmat sairaalan virkailijat. Hospitaalinjohtajan ja yleensä myös lääkärit kuitenkin asettaa maistraatti kokonaisuudessaan. Pormestarin alaisina ovat hospitaalinjohtaja ja kaikki päällikkölääkärit. Hospitaalinjohtajan alaisena on sairaalain hallinto ja taloudenhoito. Kunkin päällikkölääkärin alaisena on mitä hänen sairaalaoastollaan, klinikassaan tahi laboratorissaan kuuluu sairaanhoitoon ja laboratorityöhön.

Kaikki päällikkölääkärit ynnä maistraatin toisen osaston pormestari ja raati-

mies, kaupunginlääkäri ja hospitaalinjohtaja muodostavat hospitaalineuvoston. Tämä kokoontuu kerran vuodessa rahasääntöä käsittelemään sekä valitsemaan 4 päällikkö-lääkäreitä valiokuntaan, jonka viidentenä jäsenenä on hospitaalinjohtaja. Tämä valiokunta kokoontuu vähintään kerran kuukaudessa, ja sen on annettava lausuntoja sairaaloita koskevista asioista. Lisäksi se voi tehdä aloitteita yhtä tahi useampia sairaaloita koskeviksi toimenpiteiksi.

Hospitaalinjohtajan pitää sitäpaitsi tavallisesti kerran kuukaudessa kokoontua kunkin eri sairaalan päällikkö-lääkärin ja toimitsijan kanssa neuvottelemaan sairaalan asioista.

Kööpenhaminan sairaalahallinnolle ominaista on siis, että sairaalain hallintoa toimittavat yksinomaan palkatut virkailijat.

Edellä olevan lisäksi saa Komitea kunnian antaa eräitä tietoja erinäisten Keski-Europan suurempien kaupunkien sairaalahallinnosta.

Berlini. Berlinin sairaanhoitolaistosten ylimpänä johtajana on „Deputation für die städtischen Krankenanstalten und die öffentliche Gesundheitspflege“ niminen hallitus, johon kuuluu 15 jäsentä, jotka keskuudestaan valitsevat valiokuntia (toimikuntia) joitakin kysymyksiä selvittelemään. Itsekutakin suurta sairaala varten on johtokunta, johon kuuluvat sisätautien ja kirurgisen osaston johtajat sekä hallintojohtaja. Molemmat ensinmainitut ovat lääkärejä, viimeksimainittu ei, lukuunottamatta erään sairaalan hallintojohtajaa, joka on lääkäri, mutta jonka on kielletty harjoittamasta minkäänlaista lääkäritointa.

München. Kunnallissairaalain ylimpänä johtajana on kaksimiehinen hallitus, johon kuuluu „referent“ niminen virkamies ja „Verwaltungsrat“, porvarillisen aineksen edustaja. Molemmat nämä henkilöt ovat kaupungin maistraatin jäseniä. Itsekunkin suuren sairaalan paikallista johtoa hoitavat lääkärijohtaja (ylilääkäri) ja isännöitsijä, kumpikin omintakeisesti omalla alallaan.

Hampuri. Hampurin sairaanhoitolaistoksia johtaa ylinnä „hospitaalikollegi“, johon kuuluu kaksi senaatin jäsentä, yksi „rahavaltuuskunnan“ ja 8 porvarieduskunnan valitsemaa jäsentä. Viimeksi mainituista valitaan yksi valvomaan sairaalain hallintoa (verwaltende Provisor) ja yksi valvomaan niiden taloudenhoitoa (Ökonomieprovisor). Kunkin sairaalan paikallisjohtoa varten on lääkärijohtaja, jonka alainen koko sairaalan henkilökunta, isännöitsijäkin, on. Sairaalain johtajat ottavat osaa hospitaalikollegin kokouksiin ja neuvotteluihin, mutta ei päätösten tekoon.

Terveystenhoitolaentakunnalle vahvistetun johtosäännön määräysten johdosta on Lautakunnan velvollisuutena muun muassa valvoa että kaikki kunnallisen sairaanhoidon palveluksessa olevat henkilöt täyttävät tehtävänsä, pitää silmällä ja valvoa järjestystä kaikissa kunnalle kuuluvissa sairaanhoitolaistoksissa ja valvoa kunnallista sairaanhoitoa koskevain sääntöjen noudattamista. Sitä paitsi on Terveystenhoito-

Terveystenhoitolaentakunnan nykyinen toimivalta sairaalahoitoon nähden.

lautakunnan asiana täyttää eräät sairaalain lääkärinvirat. Lautakunnan on niinkään sille saapuneitten erikoisehdotusten perusteella yhdisteltävä ja laadittava ehdotus kunnallissairaalain meno- ja tulosäännöksi vuotuisen terveydenhoitorahasäännön yhteydessä. Satunnaisia määrärahoja tarvittaessa rahasäännön lisäksi on Lautakunnan siitä tehtävä asianmukainen esitys. Sairaalain rahahallintoon ja kirjanpitoon ei Lautakunta yleensä välittömästi puutu, vaan toimitetaan tilit sairaaloista suorastaan Rahatoimikamariin.

Kaupungin toistaiseksi ainoata vakinaisesti järjestettyä sairaalaryhmää, Marian sairaalaa, hoitaa erityinen Kaupunginvaltuuston valitsema hallitus tälle laitokselle maaliskuun 13 päivänä 1909 vahvistettujen sääntöjen mukaisesti. Näiden sääntöjen mukaan on paikallishallituksella, niinkuin edellä huomautettiin, varsin laaja valta hoitaa sairaalan asioita vahvistetun rahasäännön puitteissa. Terveydenhoitolautakunta on toiminut Marian sairaalan ylihallituksena, ja näiden viranomaisten välisenä yhdyssiteenä on ollut ensimmäinen kaupunginlääkäri, jolla johtosääntönsä 7 §:n mukaan on velvollisuutena valvoa kunnallisten sairaanhoitolaitosten terveysoloja ja joka on Marian sairaalan hallituksen itseoikeutettu jäsen.

Väliaikaista sairaalahoidoa on toimitettu Lautakunnan välittömän silmälläpidon alaisena, minkä ohessa Lautakunta on valvonut uutis- ja muutosrakennustöitä.

Nykyisen
järjestelmän
haitat.

Komitean mielestä tämä yksityiskohta kuitenkin on jossain määrin syrjässä Lautakunnan pääasiallisesta toimialasta, varsinaisen terveydenhoidon valvomisesta. Puheenalainen toiminta on meidän ripeästi laajenevassa yhteiskunnassamme käynyt niin paljotoiseksi sekä vaatii sellaista huolenpitoa ja edellyttää ammattitietoja niin monelta eri alalta, että siinä Komitean mielestä on Lautakunnalla täysin riittävä työtehtävä. Jos sitä vastoin Lautakunta vapautettaisiin huolehtimasta kunnallisista sairaanhoitolaitoksista, saataisiin täten aikaan toivottu huojojen Lautakunnan ja ensimmäisen kaupunginlääkärin työtaakkaan sekä valmistettaisiin Lautakunnalle tilaisuus yksinomaisesti antautua tärkeään profylaktiseen terveydenhoitotoimintaansa.

Erittäin rasittavaksi kävisi sairaalain silmälläpito Terveydenhoitolautakunnalle ja ensimmäiselle kaupunginlääkärille, jos näiden huoleksi kohdakkoin annettaisiin Kivelän sairaalan sekä kulkutauti- ja mielisairaalain hallinnon silmälläpito. Tässä kohden tarjoovat Gööteporin samanlaatuiset olot erittäin valaisevan esimerkin.

Terveydenhoitolautakunnan kävisi vastedes myös, kunnallisten sairaanhoitolaitosten luvun lisääntyttyä, erittäin työlääksi tutkia niiden erikoisehdotuksia niin perinpohjin kuin sairaanhoito- ja taloudelliselta kannalta olisi välttämättömän tarpeellista.

Kunnan sai-
raalain kes-
kushallinto.

Kysymys pääkaupungin kunnallisen sairaalahoidon toimittamisesta on sentähden Komitean käsityksen mukaan täysin tyydyttävästi ratkaistavissa ainoastaan perustamalla erityinen keskusviranomainen, jolla on riittävää asiantuntemusta ja toimivaltaa voidakseen puuttua kaupungin sairaalahallintoon ja ohjata sen oikeille urille. Tuollaisen viranomaisen aikaansaaminen jakamalla Terveydenhoitolautakunta kahteen osastoon, niinkuin on ehdotettu Tukholmassa ja Gööteporissa tehtäväksi,

ei käyne päinsä tekemättä vastaavaa muutosta terveydenhoitosääntöön, minkätähden tämä vaihtoehto näyttää nykyoloissa olevan jätettävä syrjään. Komitea on tämän johdosta katsonut olevan ehdottaminen asetettavaksi erityinen kunnallinen, *Helsingin kaupungin sairaalain Ylihallitus* niminen keskushallitus, joka niin laajassa mitassa kuin voimassa olevat asetukset sallivat saisi itsenäisen ja Terveydenhoitolautakunnasta riippumattoman aseman.

Niinkuin edellä olevasta käynee selville, kohdistuisi vastaisen Ylihallituksen toiminnan tärkein puoli taloudellisiin ja hallinnollisiin aloihin, vaikka tietysti sen toiminta nimenomaisella sairaanhoitoalallakin saisi suurta merkitystä. Laatiessaan ehdotusta tämän Ylihallituksen järjestämiseksi on Komitean sentähden ollut katsottava, että hallituksen kokoonpano takaisi toiselta puolen sairaalain talouden järjiperäisen hoidon ja hallinnon sekä toiselta puolen tarpeellisen asiantuntemuksen ja auktoriteetin sairaanhoitoalalla.

Tämä silmämääränään on Komitea ajatellut suunnitellun Ylihallituksen järjestettäväksi pääasiassa seuraavasti.

Ylihallitukseen, joka olisi välittömästi Kaupunginvaltuuston alainen sekä käytäisi kaikea sitä hallinnollista toimivaltaa, mikä asetusten mukaan ei kuulu Terveydenhoitolautakunnalle, kuuluisi osin kolme kunnallista luottamusmiestä, jotka Kaupunginvaltuusto valitsee kolmeksi vuodeksi kerrallaan, osin kaupungin vakinaisten sairaanhoitolaitosten päällikkölääkärin, joita virkailijoita Komitean mielestä olisi sanottava johtajiksi, sekä n. s. *sairaalatarkastaja*, joka asetettaisiin taloudenhoitoa varten likimain yhtäläisin tehtävin kuin Gööteporissa tehdyn ehdotuksen mukaan olisi sikäläisellä taloustirehtöörillä. Tärkeämpiä rakennusteknillisiä kysymyksiä käsitellessä kutsuttaisiin lisäjäseneksi kaupungininsinööri tahi hänen sijaisensa.

Ylihallituksen puheenjohtajana toimisi se Ylihallituksen valituista jäsenistä, jonka Kaupunginvaltuusto siksi määrää.

Ylihallituksen pääasiallisena tehtävänä olisi Komitean ehdotuksen mukaan:

käsitellä sairaalain uutis-, lisä- ja muutosrakennus- sekä suurempia korjaustöitä koskevia kysymyksiä ynnä pitää silmällä ja valvoa sairaalain hoitoa;

koettaa aikaansaada sairaalain käyttö mutkattomammaksi ja säästäväämmäksi, johon nähden Ylihallituksen erittäin olisi otettava huomioon eräitten tarvikkeitten yhteisostojen tarpeellisuus;

laatia ehdotus sairaalain vuosirahasäännöksi;

ottaa rahasäännössä mainitut Ylihallituksen toimialaan kuuluvat lääkärit ja muut virkamiehet, paitsi ylilääkärejä, jotka Kaupunginvaltuusto asettaisi samoinkuin tähänkin asti;

ehdottaa sairasmaksujen määrät; sekä

muutoin huolehtia sairaalahoidon kehityksestä ja edistämisestä sekä olla neuvottelevana viranomaisena sairaalahoidon koskevissa kysymyksissä.

Taloudellisen hallinnon johto sekä sen silmälläpito ja tarkastus keskitettäisiin

ehdotetun sairaalatarkastajan käsiin. Jotta tämä tärkeä virka tuottaisi toivottua hyötyä on se Komitean mielestä järjestettävä verraten hyväpalkkaiseksi päällikönviraksi, jonka pitäjältä täytyy vaatia sangen suurta liikemieskuntoa ja järjestämiskykyä. Vaikka Komitean mielestä olisi toivottava, että tuollaisella virkailijalla olisi tietoja ja kokemusta myöskin nimenomaisesti lääketieteellisellä alalla jotta hän siinäkin voisi olla Ylihallitukselle hyödyksi, ei Komitea kuitenkaan ole tahtonut panna sairaalatarkastajan epäamättömäksi kelpoisuusehdoksi että hänen pitää olla oikeutettu suomalainen lääkäri. Komitea on nimittäin, samoinkuin Gööteporin sairaalakysymystä käsittelemään asetettu valiokuntakin, sitä mieltä, että puheenalaiselle virkailijalle asetettavain kelpoisuusvaatimusten etusijassa pitää tarkoittaa käytännöllisiä tehtäviä.

Komitean ehdotuksen mukaan ottaisi sairaalatarkastaja osaa Ylihallituksen neuvotteluihin sekä valmistelisi ja esittelisi sille taloudellista laatua olevat asiat. Hänen työnsä tulisi etusijassa tarkoittaa parannusten, selvennysten ja säästöjen aikaansaamista sairaalakäytössä ja sairaalahoidon kehityksen johtamista taloudelliselta kannalta tarkoituksenmukaiseen suuntaan. Sairaalatarkastajaa ei olisi rasitettava pienemmillä paikalliskysymyksillä, jotka edelleen jäisivät sairaalain toimitsijain huoleksi, kuitenkin niin että sairaalatarkastaja johtaisi ja valvoisi näiden toimintaa. Useasti käymällä sairaaloissa tarkastaja sitä paitsi valvoisi niiden päivittäistä hoitoa sekä panisi erityistä huomiota ostelutoimintaan. Sairaalatarkastajan tehtäviin kuuluisi myös yhtäjaksoisen tilaston huoltaminen sairaalain taloudenhoidosta, joten aina olisi saatavana tarkka selvitys hallinnon pienimmistäkin yksityiskohdista. Edelleen tulisi mainitun virkailijan hoitaa sihteerin tehtävät ei ainoastaan Ylihallituksessa, vaan myös paikallisten sairaalaviranomaisten kokouksissa. Puhtaaksikirjoitusta ja kansliatehtäviä suorittamaan asetettaisiin sairaalatarkastajan kansliaan apulainen.

Sairaalatarkastajan asetettaisi Kaupunginvaltuusto varaamalla molemminpuolisen kuusikuukautisen irtisanomisajan. Viran laatuun ja sen pitäjän kelpoisuuteen nähden asetettaviin erikoisiin vaatimuksiin katsoen on Komitea tahtonut ehdottaa hänelle 10,000 markan vuosipalkkaa 10 %:n korotuksin 5 ja 10 vuoden palveluksesta. Tässä on myös otettu huomioon, että ehdotuksen mukaan sairaalatarkastaja ei saisi pitää eikä hoitaa muuta virkaa eikä muutoin harjoittaa sellaista toimintaa, joka olisi esteeksi hänen työnsä kunnan palveluksessa.

Paikalliset
hallinto-
elimet.

Komitean mielestä on Ylihallitus, mikäli mahdollista, vapautettava käsittelemästä kutakin eri sairaalaa koskevia pienempiä yksityiskohtaisia ja juoksevia asioita. Tämä eri sairaalain hoito sekä eräitten asiain valmistelu ensimmäisessä asteessa näyttää olevan annettava tehtäväksi erityisille elimille, jotka ovat erikoisesti sopivat huolehtimaan sairaalain tarpeista. Komitea on tähän nähden katsonut olevan ehdottaminen, että näissä, *hallituksiksi* sanotuissa erikoiselimissä olisivat asianomaiset johtajat puheenjohtajina sekä sairaalatarkastaja ja lisäksi joku Ylihallituksen jäsen jäsenenä. Viimeksi mainitun jäsenen valitsisi Ylihallitus keskuudestaan vuodeksi kerrallaan. Sihteerin tehtävät eri hallitusten kokouksissa hoitaisi, niinkuin sanottu, sairaalatar-

kastaja. Siten kokoonpantuna paikallishallitukset toimisivat yhteisen keskushallituksen jaostoina ja näiden eri elinten välinen tarpeellinen yhteistoiminta olisi taattu.

Hallitusten tehtävät järjestettäisiin pääpiirteissään Ylihallitukselle vahvistetussa ohjesäännössä sekä yksityiskohdittain kunnan kaikille vakinaisille sairaanhoitolaitoksille annettavissa eri säännöissä.

Muille kuin Ylihallituksen itseoikeutetuille jäsenille näyttää olevan vakuutettava kohtuullinen palkkio tehtävänsä hoitamisesta. Puheenjohtajan, jonka olisi valmistettava ja esiteltävä kaikki sairaalatarkastajan toimialaan kuulumattomat asiat, pitänee tästä toimestaan saada vuosipalkkiota 3,000 markkaa eli sama määrä, mikä maksetaan Terveystoimikunnan puheenjohtajalle. Molempain valittujen jäsenten palkkioksi lienee määrättävä 20 markkaa kultakin Ylihallituksen tahi paikallishallituksen kokoukselta. Tämän mukaisesti jakautuisivat kaupungin menot uudestijärjestetyn sairaalahallinnon voimassapidosta seuraavasti:

Puheenjohtajan palkkio	Smk	3,000: —
Jäsenten palkkiot, 20 mk kokoukselta	„	1,500: —
Sairaalatarkastajan palkka	„	10,000: —
Kanslia-apulainen sekä tarverahat ja vahtimestari	„	2,500: —
	<u>Yhteensä Smk</u>	<u>17,000: —</u>

Siinä tapauksessa että Komitean ehdotus kaupungin sairaalain keskushallinnon asettamisesta hyväksytään, vaatii ehdotuksen toteuttaminen myös eräiltä kohdin muuttamaan Terveystoimikunnan nykyään voimassa olevaa, läänin kuvernöörin maaliskuun 10 päivänä 1882 vahvistamaa johtosääntöä. Erittäinkin koskee ehdotettu uudestijärjestäminen johtosäännön 12 ja 17 §:ä. Sen ohessa näyttää uudestijärjestäminen myös koskevan Helsingin kaupunginlääkärien johtosäännön 2 ja 7 §:ä, jonka johtosäännön läänin kuvernööri on näiltä kohdin vahvistanut joulukuun 21 päivänä 1893.

Ehdotetun järjestelyn johdosta käy tietenkin tarpeelliseksi tehdä eräitä muutoksia Kaupunginvaltuuston joulukuun 17 päivänä 1908 hyväksymiin ja kuvernöörin maaliskuun 13 päivänä 1909 vahvistamiin Marian sairaalan sääntöihin. Niinikään on osottautunut tarpeelliseksi osittain laatia uudestaan Terveystoimikunnan vahvistama ja Komiteaan lähetetty ehdotus Kivelän sairaalan ohjesäännöksi (Pain. asiakirj. N:o 37 vuodelta 1913.) Kun kuitenkin puheenalaisten sääntöjen ja ohjesäännön uudistus näyttää olevan jätettävä siksi, kunnes Kaupunginvaltuuston päätös pääasiassa on olemassa, näin sitä suuremmalla syyllä, kun kulkutautipaviljonkien tyhjentämisen johdosta käy tarpeelliseksi tehdä erinäisiä muutoksia Marian sairaalan järjestykseen, ei Komitea ole tahtonut tässä yhteydessä tehdä mitään ehdotusta edellämaituissa kohden, vaan on sitä mieltä että, jos Kaupunginvaltuusto hyväksyy nämä ehdotukset kaupungin sairaalain keskushallinnon järjestämisestä, *vastuisen Ylihallituksen pitäisi saada toimekseen vastedes laatia uudet säännöt näille kahdelle sai-*

raalalle. Kysymys erityisen hallituksen asettamisesta Kivelän sairaalaa varten sekä mainitun sairaalan ylilääkärinviran avonaiseksi julistamisesta, josta asiasta Terveystenhoitolautakunta on jo kuluvan vuoden alussa tehnyt ehdotuksen, lykääntyy tämän johdosta tosin vielä joksikin aikaa, mutta Komitean mielestä käy nykyisen väliaikaisen järjestyksen sanottavitta haitoitta pysyttäminen, kunnes sairaalan hallinto on ehditty lopullisesti järjestää.

Komitea edellyttää että Ylihallituksen ohjesäännön pohjalla myös tulee laadittavaksi säännöt uutta kulkutautisairaalaa ja Sipoon mielisairaalaa varten, mutta tämä tehtävä näyttää olevan annettava uudelle Ylihallitukselle, jonka tulisi, mikäli mahdollista, jo ensi vuoden alusta ryhtyä toimeensa.

Edellä lausutun johdosta Komitea ehdottaa Kaupunginvaltuuston päätettäväksi

että kaupungin sairaalain hallinto on, niin laajasti ja sillä tavoin kuin Kaupunginvaltuusto erityisessä ohjesäännössä määrää, annettava toimeksi Helsingin kaupungin sairaalain Ylihallitus nimiselle yhteiselle keskushallitukselle;

että sairaalain taloushallintoa johtamaan, silmälläpitämään ja tarkastamaan on asetettava erityinen, sairaalatarkastaja niminen virkamies, varustettuna sillä toimivallalla, kuin Ylihallituksen ohjesäännössä tarkemmin määrätään;

että tämän virkamiehen vuosipalkaksi määrätään 10,000 markkaa 10⁰/₁₀:n korotuksin pohjapalkasta 5 ja 10 vuoden palveluksesta;

että Komitean laatima, kaikkiaan 17,000 markkaan päättyvä ehdotus Ylihallituksen rahäsäännöksi muiltakin kohdin hyväksytään;

että hyväksytään Komitean laatimat, tämän oheiset ehdotukset

- a) Helsingin kaupungin sairaalain Ylihallituksen ohjesäännöksi;*
- b) Terveystenhoitolautakunnan voimassa olevan ohjesäännön erinäisten pykäläin muuttamisesta toisiin kuuluviksi;*
- c) kaupunginlääkärien johtosäännön 2 ja 7 §:n muuttamisesta toisiin kuuluviksi; sekä*

että a)–c) kohdassa mainittu päätös kunnallishallituksesta kaupungissa voimassa olevan asetuksen 76 §:n johdosta alistetaan läänin kuvernöörin vahvistettavaksi.

Päätös siitä, milloin uusi järjestys astuu voimaan ja mitä muita toimenpiteitä päätösten toimeenpanemiseksi on tarpeen, näyttää sopivan jättää siksi, kunnes on saapunut ilmoitus päätöksen vahvistamisesta niiltä kohdin, jotka on alistettu kuvernöörin tutkittaviksi.

IV. Erinäisiä ehdotuksia.

Sittenkun Komiteassa oli otettu puheeksi, että olisi suotavaa saada Kivelän sairaalan vaatteiden pesu toimitetuksi työ- ja vaivaistalossa, on mainitun sairaalan lääkäri, tohtori Ernst Ehrnrooth, Vaivaihoitohallitukselle tehnyt mainittuun suuntaan käyvän esityksen, ja Vaivaihoitohallitus kirjelmässä maaliskuun 3 päivältä 1913 Kaupunginvaltuuston hyväksyttäväksi puoltanut tuollaista järjestystä, huomauttaen että kustannukset Kivelän sairaalan vaatteiden pesusta, joka nykyään toimitetaan käsin, saataisiin siten tuntuvasti huojustumaan, jota paitsi vaivaistalolle koituisi melkoisia tuloja siitä, että sikäläistä työvoimaa kävisi taloudellisesti käyttäminen hyödyksi.

Kivelän sairaalan vaatteiden pesu.

Tämän johdosta antamassaan lausunnossa on Rahatoimikamari huomauttanut, että Kivelän sairaalan pesuvaatteita on vuosittain vähintään 75,000 kiloa, joten, lukien 20 penniä kilolta, työ- ja vaivaistalon vuositulot tästä työstä nousisivat 15,000 markkaan. Sairaalan vaatteiden pesukustannukset taas tuntuvasti huojustuisivat, samalla kun työ- ja vaivaistalo saisi, niinkuin Vaivaihoitohallitus on huomauttanut, tuntuvan määrän tuloja. Jos kuitenkin asia tällä tavoin järjestetään, on kaupunginarkkitehdin antamain, Rahatoimikamarin kirjelmän oheen pantujen tietojen mukaan työ- ja vaivaistaloon hankittava uusia pesukoneita 12,050 markan hinnasta. Tämän johdosta on Vaivaihoitohallitus laskenut työ- ja vaivaistalon vuotuisten menojen lisääntyvän 6,963 markalla. Vaivaihoidon menojen ja tulojen lisäännksen erotus olisi niinmuodoin 8,000 mk mainitun laitoksen hyväksi, samalla kun Kivelän sairaalan vaatteiden pesukustannusten voi edellyttää tuntuvasti huojustuvan, vaikkei Rahatoimikamari ole sairaalan kirjanpidon järjestyksen johdosta voinut antaa tästä seikasta tarkkoja tietoja.

Esillä olevia tietoja tarkastellessaan Rahatoimikamari ei ole voinut olla kiinnittämättä huomiotaan siihen, että puheenalaisen työllisäännuksen johdosta on ehdotettu palkankorotuksia annettavaksi johtajattarelle y. m. kaikkiaan 600 markkaa. Rahatoimikamarista on näyttänyt siltä, kuin ei mainitun virkailijan työtaakan lisäännys todellisuudessa olisi niin mainittavan suuri, että palkankorotus sen joh-

dosta olisi tarpeellinen. Siihen katsoen että tarpeellisia koneita ei, kaupunginarkkitehdin tiedonannon mukaan, käy hankkiminen ja laitokseen paikalleen paneminen ennen ensintulevan syyskuun 1 päivää, joten tarpeellinen vuosimenojen lisäennys kuluvana vuonna niinmuodoin olisi ainoastaan kolmasosa lasketusta 6,963 markan määrästä, on Rahatoimikamari ehdottanut, että täksi vuodeksi myönnettäisiin kerta kaikkiaan 2,350 mk, Kaupunginvaltuuston antamatta lausuntoa summan yksityiseristä. Järjestäessä 1914 vuoden rahassääntöä otettaisiin nämä yksityiserät likemältä tarkastettaviksi ja lopullisesti ratkaistaviksi.

Lähetteessä viime huhtikuun 15 päivältä on Komitea Kaupunginvaltuustolta saanut toimekseen lausunnon antamisen esillä olevasta asiasta, ja saa Komitea, tarkastettuaan suunnitelmaa siinä muodossa kuin se on esillä, kannattaa Rahatoimikamarin asiassa tekemää ehdotusta. Tämän mukaisesti Kaupunginvaltuusto päättäne

Kivelän sairaalan vaatteiden pesun vastedes toimitettavaksi työ- ja vaivaistalossa;

tämänvuotisista käyttövaroistaan osottaa 12,050 markkaa erinäisten pesukoneiden ostamiseksi ja sijoittamiseksi työ- ja vaivaistaloon sekä 2,350 markkaa edellä kerrotusta päätöksestä johtuviin kustannuksiin, ensintulevan syyskuun 1 päivästä lukien; niin myös

käskeä Vaivahoitohallituksen ja Terveystaloutautakunnan erikoisrahassääntöehdotuksiaan ensi vuodeksi laatiessaan ottaa huomioon tästä johtuvat meno- ja tulosäännön muutokset.

Kivelän sairaalan keskilämmitys. Tuntuva säästö saavutettaisiin Komitean mielestä siinä tapauksessa että *Kivelän sairaalan, ainakin siihen kuuluviin suuriin kivirakennuksiin, laitettaisiin keskilämmitys.* Nykyään on tämän sairaalan eri osastoilla (talousosastoja lukuunottamatta) kaikkiaan kokonaista 234 tulisijaa, joiden hoitoon tarvitaan ylen monilukuinen henkilökunta, jotapaisi näin laaja haloilla lämmittäminen käy erittäin kalliiksi. Komitea, joka yksissä neuvoin kaupunginarkkitehdin kanssa on tutkinut tätä asiaa, on havainnut, että olisi toimitettava teknillinen tutkimus mainitun sairaalan järkipäristä lämmitysjärjestelmää koskevassa asiassa sekä laadittava kustannuslaskelma yhden korkeapaineaseman tahi kolmen pienemmän alhaispaineaseman laittamiseksi sairaalan lämmitystä varten.

Kivelän sairaalan keittiö. Tässä yhteydessä olisi ehdotus ja kustannuslaskelma laadittava uuden talousrakennuksen teettämiseksi Kivelään, pääasiallisesti *ajanmukaisen keittiön* laittamiseksi sinne.

Komitea ehdottaa

että Kaupunginvaltuusto antaisi nämä kaksi asiaa Rahatoimikamarin tarkemmin valmisteltaviksi.

Lopuksi on Komitea tahtonut huomauttaa suotavaksi, että toimeenpantaisiin yhteinen *leivän valmistus* kaupungin kaikkia sairaaloita varten, esimerkiksi vaivastalossa. Komitea rohkenee ehdottaa, että tämä asia, jonka toteuttamisella saavutettaisiin varsin tuntuva säästö, *lähetettäisiin Rahatoimikamariin edelleen valmisteltavaksi yksissä neuvoin asianomaisten viranomaisten kanssa.*

Sairaaloissa tarvittavan leivän valmistaminen.

Helsingissä, kesäkuun 4 päivänä 1913.

Richard Sievers.

Arthur af Forselles.

Oskar Heikel.

Gust. Rud. Idman.

J. J. Karvonen.

Ossian Schauman. *)

Emil Schybergson.

Onni Tarjanne.

Artur Tollet.

John Ugglä.

*) Ei ollut saapuvilla tarkistustilaisuudessa.

Ehdotus Helsingin kaupungin sairaalain Ylihallituksen ohjesäännöksi.

1 §.

Helsingin kaupungin sairaalain Ylihallituksella, joka on välittömästi Kaupunginvaltuuston alainen, on velvollisuutena kaupungille kuuluvain vakinaisten ja tilapäisten sairaanhoitolaitosten hallinto, mikäli kunnallinen sairaalahoido voimassa olevan terveydenhoitosäännön mukaan ei ole Terveydenhoitolautakunnan asiana.

Ylihallitus harjoittaa toimintaansa tämän ohjesäännön sekä niiden erityisten määräysten mukaisesti, joita Kaupunginvaltuusto ja Terveydenhoitolautakunta, edellämainitun toimivaltansa johdosta, voivat antaa.

2 §.

Ylihallitukseen kuuluu vähintään kahdeksan jäsentä, nimittäin puheenjohtaja ja kaksi jäsentä, Kaupunginvaltuuston valitsemina kolmeksi vuodeksi kerrallaan, sekä, itseoikeutettuina jäseninä, sairaalatarkastaja ja kaupungin vakinaisten sairaanhoitolaitosten johtajat.

Kaupungininsinööriin tahi hänen sijaisensa tulee, kutsuttaessa, ottaa osaa Ylihallituksen neuvotteluihin ja päätösten tekoon.

Ylihallitus on päätäntövaltainen vähintään viidellä jäsenellä. Puheenjohtaja kutsuu Ylihallituksen koolle ainakin kerran kuukaudessa, tahi useammin, jos tarve vaatii. Ylihallituksen pitää myös kokoontua, jos vähintään kaksi jäsentä sitä puheenjohtajalta pyytää.

3 §.

Ylihallituksen on velvollisuus:

käsitellä sairaalain uutis-, lisä- ja muutosrakennus- ynnä suurempia korjaustöitä koskevat kysymykset sekä pitää silmällä ja tarkastaa sairaalain hoitoa:

sopivasti järjestämällä taloudenhoito koettaa saattaa sairaalakäyttö yksinkertaisemmaksi ja säästäväisemmäksi:

tehdä sopimukset lääkkeiden, sairaanhoito- ja muiden tarvikkeiden hankinnasta eri sairaaloihin;

vuosittain laatia ja ennen lokakuun 1 päivää Rahatoimikamariin lähettää ehdotus kunnan sairaalain ensivuotiseksi meno- ja tulosäännöksi;

ennen helmikuun 1 päivää vuosittain Rahatoimikamariin antaa lähinnä edellisen vuoden tilit asianmukaisesti päätettyinä pantaviksi kaupungin yleisiin tileihin ja niiden kera tarkastettaviksi;

vuosittain ennen maaliskuun 1 päivää sairaalatarkastajalta ja asianomaisilta ylläkäreiltä saapuneiden selostusten pohjalla antaa Terveydenhoitolautakunnalle kertomus omasta toiminnastaan ja alaistensa sairaanhoitolaitosten hoidosta lähinnä edellisenä vuonna;

sillä tavoin kuin siitä on erittäin säädetty, ottaa ja erottaa sairaalain rahasäännössä olevat lääkärit ja muut virkamiehet, paitsi ylilääkärejä, jotka Kaupunginvaltuusto valitsee, sekä päättää virkavapauden ja virkaloman myöntämisestä sairaalain kaikille virkamiehille ja määrätä heidän sijaisensa;

vahvistaa sairaalain ruokajärjestykset ja järjestyssäännöt;

antaa Kaupunginvaltuuston tahi muun asianomaisen viranomaisen vaatimat lausunnot ja tiedot;

Kaupunginvaltuustolle ehdottaa, minkä määräiset maksut Ylihallituksen alaisissa sairaanhoitolaitoksissa hoidettujen maksavien potilaitten on suoritettava;

katsoa että eri sairaalain toimintaa ja hoitoa varten vahvistettuja sääntöjä ja erikoismääräyksiä tarkoin noudatetaan;

ryhtyä muihin kunnallisen sairaalahoidon kehitykselle ja edistykselle sopiviin toimenpiteisiin sekä näiden ollessa sitä laatua, että ne on Kaupunginvaltuuston tahi Terveystaloutakuunan ratkaistava, siitä tehdä asianmukainen esitys.

Ylihallituksen käsiteltäviin kuuluvat asiat, lukuunottamatta 4 §:n kolmannessa kappaleessa mainittuja, valmistelee ja esittelee puheenjohtaja.

4 §.

Sairaalatarkastajan, joka ei saa pitää eikä hoitaa muuta tointa eikä ottaa suorittaakseen työtä, joka on esteeksi hänen toiminnalleen kaupungin palveluksessa, asettaa Kaupunginvaltuusto kuusikuukautisen molemminpuolisen irtisanomisen ehdolla. Hänen velvollisuutenaan on:

Ylihallituksen ja lähinnä seuraavassa pykälässä mainittujen eri sairaalain Hallitusten jäsenenä ottaa osaa näiden viranomaisten neuvotteluihin ja päätösten tekoon; esiteltäviksi valmistella ja Ylihallitukselle esitellä sen käsiteltävät talousasiat; hoitaa sihteerin tehtävät Ylihallituksen ja Hallitusten kokouksissa;

edistää säästävää sairaalakäyttöä sekä taajaan käymällä sairaaloissa ottaa tarkka selvä niiden taloudenhoidosta;

tämän johdolla toimittaa selvityksiä ja Ylihallitukselle tehdä esityksiä sairaalakäytön taloudellisen puolen saattamisesta sopivin keinoin yksinkertaisemmaksi ja paremmaksi;

panna erikoista huomiota sairaalain tarvikkeitten yhteisostoa koskeviin kysymyksiin ja, Ylihallituksen päätettyä tavaranhankinnoista, katsoa että kukin eri sairaala saa osansa tavaroista;

teettää pienempiä töitä ja huoltaa tilapäisesti tarpeellisen kaluston hankinta, ollen velvollinen tästä ilmoittamaan Ylihallitukselle sen ensi kokouksessa;

huoltaa sairaalain hallintoa ja käyttöä valaiseva yhtäjaksoinen taloudellinen tilasto; johtaa ja valvoo sairaalain toimitsijain työtä; sekä

vuosittain ennen helmikuun 15 päivää Ylihallitukselle antaa kertomus sen alaisten sairaalain taloudellisesta hallinnosta lähinnä edellisenä vuonna.

5 §.

Vakinaisten sairaanhoitolaitosten asiain välitöntä hoitoa varten asetetaan eri sairaaloihin erityiset Hallitukset, joihin kuuluu sairaalan johtaja puheenjohtajana sekä sairaalatarkastaja ja yksi Ylihallituksen muista jäsenistä vuodeksi kerrallaan valittu kolmas jäsen.

Ylilääkäri, joka ei ole johtaja, saa hänen toimialaansa kuuluvia asioita käsitellessä ottaa osaa Hallituksen keskusteluihin ja päätösten tekoon.

Hallituksen on velvollisuus:

hoitaa sairaalan kiinteää ja irtainta omaisuutta sekä tehdä vähäisiä muutoksia rakennusten sisustukseen, mikäli sitä varten myönnettyjä määrärahoja ei ylitetä;

hoitaa sairaalaa varten osotettuja tahi sinne kertyneitä varoja sekä, sairaalaa varten vahvistetun rahasäännön mukaisesti, tutkia ja ratkaista suoritettavat maksu-määrät;

teettää täydelliset tilit sairaalan menoista ja tuloista, päättää ne kalenterivuo-sittain ja antaa ne määräajan kuluessa Ylihallitukselle;

pitää tarkkaa luetteloa sairaalan kalustosta, tarkastaa kuluneen kaluston kelvotto-muus ja poiskirjoitus sekä päättää uuden kaluston hankkimisesta vahvistetun raha-säännön mukaan;

tarkastaa ja oikeiksi todistaa saapuneet laskut ennenkuin ne maksetaan; ollen puheenjohtajalla kuitenkin valta kokouksen väliaikoina, kun tarve vaatii, hyväksyä vähäisiä rahamääriä maksettavaksi;

laatia sairaalan rahasääntöehdotus sekä ennen syyskuun 15 päivää antaa se Ylihallitukselle;

antaa lausunto Ylihallituksen Hallitukseen lykkäämissä asioissa; sekä

täyttää ne muut tehtävät, mitkä sairaalalle vahvistettujen erikoisten määräysten mukaan ovat Hallituksen asiana.

6 §.

Ylihallituksen kokouksissa tehdyissä pöytäkirjoissa on mainittava läsnäolevat jäsenet, käsitellyt asiat ja tehdyt päätökset.

Jos joku, joka on keskusteluun ottanut osaa, haluaa antaa erityisen lausunnon, on se kirjallisesti annettava pöytäkirjaan liitettäväksi.

Lähtevät toimituskirjat allekirjoittaa puheenjohtaja sekä varmentaa sairaala-tarkastaja.

7 §.

Ylihallituksen puheenjohtajalle ja muille kuin itseoikeutetuille jäsenille maksetaan Kaupunginvaltuuston määräämä palkkio.

Ehdotus Helsingin kaupungin sairaalain Ylihallituksen rahasäännöksi.

Puheenjohtaja, palkkiota	Smk 3,000:—
Valittujen jäsenten palkkio, 20 markkaa kokoukselta, arviolta	„ 1,500:—
Sairaalatarkastaja, palkkaa	„ 10,000:—
Kanslia-apulainen, tarverahat ja vahtimestari	„ 2,500:—
	Yhteensä Smk 17,000:—

Muist. Sairaalatarkastaja saa viiden ja kymmenen vuoden palveluksesta 10 %:n korotuksen pohjapalkastaan.

Ehdotus Helsingin Terveydenhoitolautakunnan voimassa olevan johtosäännön erinäisten pykäläin muuttamisesta toisin kuuluviksi.

10 §.

Kaupunginlääkäriin tai hänen sijaisensa taikkapa, hänellä esteen ollessa, kaupungin palveluksessa olevan muun lääkäriin, jonka Lautakunta kerrakseen siihen valitsee, pitää esiteltäväksi valmistella *Lautakunnan käsiteltävät* terveyden- ja sairaanhoitoa koskevat asiat; ja on kaikki niihin kuuluvat Lautakuntaan tulleet ilmoitukset, kertomukset y. m. annettava sanotulle lääkäriin, hänen käyteltäväkseen Lautakunnan määräyksen mukaan.

12 §.

Lautakunnan tulee tehtäviinsä nähden ylipäätään noudattaa mitä 22 päivänä joulukuuta 1879 terveydenhoidosta Suomessa annettu armollinen asetus säättää.

Jos jotkin paikalliset tai muutoin omituista laatua olevat seikat vaativat erinäisiä määräyksiä, tulee Lautakunnan yllämainitun asetuksen 25 §:ssä säädetyllä tavalla laatia niiden ehdotukset asianomaisten tutkittaviksi ja vahvistettaviksi.

Lautakunnan toimialasta erotetaan kunnallinen sairaalahoito siihen kuuluvine asioineen, jotka hoidetaan sillä tavoin kuin siitä on erittäin säädetty; kuitenkin niin että Lautakunnan on, terveydenhoitosäännön määräysten mukaisesti, toimitettava kaupungin sairaanhoitolaitosten yleistä ylivalvontaa sekä, kulkutaudin tai muun tarttuvan taudin kaupunkiin ilmestyttyä tai sitä uhatessa, ryhtyä mainitussa säännössä määrättyihin toimenpiteisiin.

17 §.

Lautakunnan on huollettava, että kaikki kunnallista terveyden- ja sairaanhoitoa varten asetetut henkilöt täyttävät velvollisuutensa (Poist.) sekä valvoa kaupungin sairaanhoidosta annettujen säännösten noudattamista.

Lautakunta ottaa, kaupunginlääkäriin ehdotuksesta, ne lääkärit, jotka sairaanhoitoa varten kunnassa satunnaisesti ehkä ovat tarpeellisia (Poist.).

Lautakunnan asiana on niinkään jonkin *Lautakunnan alaisen lääkäriin* ollessa estettynä virkaansa hoitamasta tai kun hänelle on virkavapautta myönnetty, hankkia pätevä viransijainen, ellei vakinainen lääkäri ole sellaista hankkinut ja Lautakunta häntä hyväksynyt, niin myös ratkaista muiden kunnalliseen terveyden- ja sairaanhoitoon asetettujen henkilöjen tekemät virkavapauden anomukset.

Virkavapautta myönnettyänsä tulee Lautakunnan myös, ellei yksityistä sopimusta ole tehty, määrätä, kuinka suuri osa vakinaisen viranpitäjän palkasta tahi palkkiosta virantoimittajalle maksetaan.

Kunnalle kuuluviin sairaanhoitolaitoksiin ja niiden palveluskuntaan nähden on näissä kohdin voimassa mitä siitä on erittäin säädetty.

**Ehdotus Helsingin kaupunginlääkärien voimassa olevan johtosäännön
2 ja 7 §:n muuttamisesta toisin kuuluviksi.**

2 §.

Ensimmäisen kaupunginlääkärin, joka on Terveydenhoitolautakunnan itseoikeutettu jäsen, on velvollisuus valmistella ja lautakunnalle esitellä kaikki kaupungin yleistä terveyden- ja sairaanhoitoa koskevat *Lautakunnan käsiteltävät* asiat, Lautakunnan määräyksestä antaa lausunto mainitun laatusissa asioissa, sille ilmoittaa kaupungissa ja sen alueella vallitsevista terveydellisistä epäkohdista sekä ehdottaa niiden vaatimia toimenpiteitä, niin myös valvoa Lautakunnan päätösten täytäntöönpanoa, ellei Lautakunta toisin määrää.

7 §.

Ensimmäisen kaupunginlääkärin on terveydelliseltä kannalta pidettävä silmällä kaupungissa olevia (Poist.) yksityisiä terveyden- ja sairaanhoitolaitoksia sekä Terveydenhoitolautakunnalle ehdotettava olevien epäkohtain poistamiseksi tahi muusta syytä tarpeellisia toimenpiteitä. (Poist.).

Ehdotus Marian sairaalan nykyisen rahasäännön järjestykseksi.

a) Sisätautien osasto.

(214 sairassijaa.)

Palkat.

1908 v:n rahasääntö.	b 1	ylilääkäri, laitoksen johtaja, palkkaa	8,000: —
	b 1	ylilääkäri, korotusta 5 vuoden palveluksesta	800: — 8,800: —
	b 1	alilääkäri, palkkaa	3,600: —
	b 1	„ korotusta 10 vuoden palveluksesta	720: — 4,320: —
1908 v:n rahas. Kvston päät. 17/10 1905	b	Sijaisen palkkaamiseksi alilääkärin kesäloman aikana	300: —
1908 v:n rahas. Kvston päät. 30/12 1909	b 3	assistenttilääkäreitä, palkkaa kukin Smk 2,400: —	7,200: —
S:n 3/10 1911	b 1	röntgenassistentti, yhteinen kirurg. osaston kanssa (palkkio 2,400: —)	1,200: —
	c	Sijaisen palkkaamiseksi yhden assistenttilääkärin kesäloman aikana	200: —
1908 v:n rahas.	b 3	amanuenssia, palkkiota kukin Smk	1,200: — 3,600: —
1908 v:n rahas.	b 1	toimitsija, yht. kirurg. osaston kanssa (palkkaa 4,000)	3,000: —
Kvston päät. 29/12 1893	b 1	„ korotusta 5 vuoden palveluksesta	500: — 3,500: —
1908 v:n rahas.	b 1	konttoriapulainen, yht. kirurg. osaston kanssa (palkkaa 1,800: —)	1,320: —
Kvston päät. 30/12 1911	b 1	hieroja, palkkiota	1,200: —
S:n 30/12 1910	b 1	ylihoitajatar, yht. kirurg. osaston kanssa (palkkaa 1,200: —)	900: —
1908 v:n rahas. Kvston päät. 30/12 1909	b 9	sairaanhoitajatarta, palkkaa kukin Smk 840: —	7,560: —
S:n 30/12 1910			
S:n 30/12 1911			
1908 v:n rahas. Kvston päät. 30/12 1910	b 21	sairaanhoitajatarta, palkkaa kukin Smk 540: —	11,340: —
S:n 30/12 1911			

1908 v:n rahas.	}	b	Palkankorotusta 4 hoitajattarelle 10 vuoden palveluksesta, kul- lekin Smk 120:—	480:—	
		b	Palkankorotusta 4 hoitajattarelle 5 vuoden palveluksesta, kulle- kin Smk 60:—	300:—	
Kvston päät. 23/11 1909		b	Ylimääräinen sairaanhoito hoito- henkilökunnan sairastuessa .	1,384:—	
1908 v:n rahas. Kvston päät. 30/11 1911	}	b	Hoitohenkilökunnan kesälomaa varten	1,515:—	22,579:—
		c	38 hengen ruoka, kunkin Smk 1: 60 päivässä		22,192:—
Kvston päät. 30/12 1909	}	b	1 kylvettäjä, palkkaa	300:—	
1908 v:n rahas.		b	12 siivoojatar, palkkaa kukin Smk 240:—	2,880:—	
1908 v:n rahas.		b	1 siivoojatar, palkkaa	300:—	
	}	b	1 vahtimestari, yht. kirurg. osast. kanssa (palkkaa 730:—)	730:—	
		b	1 ovenvartija, yht. kirurg. osast. kanssa (palkkaa 900:—)	450:—	
	}	b	1 ruumiinavausapulainen, yht. ki- rurg. osast. kanssa (palkkaa 600:—)	480:—	
1908 v:n rahas. Kvston päät. 30/12 1911		b	1 portinvartija, yht. kirurg. osast. kanssa (palkkaa 420:—)	210:—	
		b	7 renkiä, palkkaa kukin Smk 480:—	3,360:—	
		b	1 klosetintyhjentäjä, palkkaa	396:—	
	}	b	1 yövartija, yht. kirurg. osast. kanssa (palkkaa 600:—)	300:—	
Kvston päät. 30/12 1911		b	Hoitohenkilökunnan kesälomaa varten	356: 25	9,762: 25
		c	21 hengen ruoka, kunkin Smk 1: 15 päivässä		8,814: 75
		c	5 hengen ruoka, kunkin Smk 0: 57 päivässä	1,040: 25	96,928: 25
		c	<i>Ruuanpito</i> , arviomääräraha		99,689: 50
<p><i>Muist.</i> Tähän summaan sisältyy myös ruokalahenkilökunnan palkka ja ruoka.</p>					
		c	<i>Lämpö ja valo</i> , arviomääräraha		
		a)	lämpö	29,285:—	

Muist. Tähän summaan sisältyy myös lämmittäjähenkilökunnan palkka ja ruoka.

b) valo . . . . . 7,063: — 36,348: —

c) *Lääkkeet*, arviomääräraha

a) lääkkeet ja sidetarvikkeet . . . . . 18,440: —

b) seerumtutkimukset . . . . . 800: —

c) konekalut, kunnossapito ja osto . . . . . 1,960: —

d) röntgenosaston vuosikustannukset . . . . . 1,000: — 22,200: —

Kvston päät.
3/10 1911 }

e) *Kaluston kunnossapito*, arviomääräraha 15,290: 25

Muist. Tähän summaan sisältyy myös liinavaatevaraston hoitajattaren ja ompelijatarten palkat ja ruoka.

c) *Sekalaiset menot*, arviomääräraha

a) pesu . . . . . 11,803: —

Muist. Tähän summaan sisältyy myös pesijätärten palkat ja ruoka.

b) vesi . . . . . 6,270: —

c) desinfioiminen . . . . . 4,200: —

Muist. Tähän summaan sisältyy myös desinfioimishenkilökunnan palkat ja ruoka.

d) puhtaanapito ja istutusten kunnossapito . . . . . 600: —

e) muut sekalaiset menot . . . . . 8,400: — 31,273: —

Muist. Alilääkäri, kaksi assistenttilääkärää, amanuenssit, ylihoitajatar, sairaanhoitajattaret, kylvettäjä, siivoojattaret, vahtimestari, ovenvartija, ruumiinavausapulainen ja portinvartija saavat maksuttoman asunnon, lämmön, valon ja ruuan sairaalassa. Toimitsija saa asunnon, lämmön ja valon sekä yksi assistenttilääkäri ja yövartija maksuttoman ruuan sairaalassa.

— 301,729: —. —

b) Kirurginen osasto.

(60 sairassijaa.)

Palkat.

1908 v:n rahas. b 1 ylilääkäri, palkkaa . . . . . 6,000: —

Kvston päät. 30/12 1910 S:n 3/10 1911 S:n 30/12 1911	}	b 1 ylilääkäri, korotusta 10 vuoden palveluksesta	1,200: —	7,200: —		
		b Sijaisen palkkaamiseksi ylilääkärin kesäloman aikana	350: —			
		b 1 vanhempi assistenttilääkäri, palkkaa . . .	3,000: —			
		b 1 nuorempi assistenttilääkäri, palkkaa . . .	2,400: —			
		b 1 röntgenassistentti, yht. kirurg. osast. kanssa (palkkio 2,400 markkaa)	1,200: —			
		b Sijaisen palkkaamiseksi nuoremman assistenttilääkärin kesäloman aikana	200: —			
		b 1 amanuenssi, palkkiota	1,200: —			
		b 1 toimitsija, yht. sisätautien osast. kanssa (palkkaa 4,000 markkaa)	1,000: —			
		b 1 konttoriapulainen, yht. sisätautien osast. kanssa (palkkaa 1,800 markkaa)	480: —			
		b Kesäloman hankkimiseksi toimitsijalle ja hänen apulaiselleen	225: —			
		b 1 hieroja, palkkiota	1,000: —			
		b 1 ylihoitajatar, yht. sisätautien osast. kanssa (palkkaa 1,200 markkaa)	300: —			
		1908 v:n rahas. Kvston päät. 29/12 1893 S:n 30/12 1910 S:n 3/10 1911 S:n 30/12 1911	}	b 4 sairaanhoitajatarta, palkkaa kukin Smk 840: —	3,360: —	
				b 8 sairaanhoitajatarta, palkkaa kukin Smk 540: —	4,320: —	
				b Palkankorotusta 2 hoitajattarelle 10 vuoden palveluksesta, kumpaisellekin 120: —	240: —	
b Palkankorotusta 2 hoitajattarelle 5 vuoden palveluksesta, kumpaisellekin Smk 60: —	120: —					
b Ylimääräinen sairaanhoito hoitohenkilökunnan sairastuessa	1,384: —					
b Hoitohenkilökunnan kesälomaa varten	610: —			10,034: —		
c 15 henkilön ruoka, kukin Smk 1: 60 päivässä	8,760: —					
1908 v:n rahas. Kvston päät. 30/12 1910 S:n 30/12 1911	}			b 3 siivoojatarta, palkkaa kukin Smk 240: —	720: —	
				b 1 vahtimestari, yht. sisätaut. osast. kanssa (palkkaa 1,200 markkaa), henkilökohtaista palkanlisäystä	180: —	

1908 v:n rahas. Kvstön päät. 30/12 1910 S:n 30/12 1911	}	b 1 ovenvartija, yht. sisätaut. osast. kanssa (palkkaa 900 markkaa)	450: —		
		b 1 ruumiinavausapulainen, yht. sisätaut. osast. kanssa (palkkaa 600 markkaa)	120: —		
		b 1 portinvartija, yht. sisätaut. osast. kanssa (palkkaa 420 markkaa)	210: —		
		b 2 renkiä, palkkaa kumpikin Smk 480: —	960: —		
		b 1 yövartija, yht. sisätaut. osast. kanssa (palkkaa 600 markkaa)	300: —		
		b Henkilökunnan kesälomaa varten	191: 25	3,131: 25	
		c 5 hengen ruoka, kunkin à Smk 1: 15 päivässä		2,098: 75	
c 5 hengen ruoka, kunkin Smk 0: 58 päivässä		1,058: 50	43,637: 50		
		c <i>Ruuanpito</i> , arviomääräraha		33,534: 50	
		<i>Muist.</i> Tähän summaan sisältyy myös ruokalahenkilökunnan palkat ja ruoka.			
		c <i>Lämpö ja valo</i> , arviomääräraha			
		a) lämpö	14,412: —		
		<i>Muist.</i> Tähän summaan sisältyy myös lämmityshenkilökunnan palkat ja ruoka.			
		b) valo	3,953: —	18,365: —	
		c <i>Lääkkeet</i> , arviomääräraha			
		a) lääkkeet ja sidetarvikkeet	10,500: —		
		b) konekalut, kunnossapito ja osto	6,000: —		
Kvstön päät. 3/10 1911	}	c) röntgenosaston kunnossapito	1,000: —	17,500: —	
		c <i>Kaluston kunnossapito</i> , arviomääräraha		8,923: —	
		<i>Muist.</i> Tähän summaan sisältyvät myös liinavaatevaraston hoitajattaren ja ompelijatarten palkat ja ruoka.			
		c <i>Sekalaisia menoja</i> , arviomääräraha			
		a) pesu	3,309: —		
		<i>Muist.</i> Tähän summaan sisältyvät myös pesijätärten palkat ja ruoka			
		b) vesi	1,760: —		
		c) desinfioiminen	2,559: 75		

Muist. Tähän summaan sisältyy myös desinfiioimislaitoksen palveluskunnan palkat ja ruoka.

d) puhtaanapito ja istutusten voimassapito 600: —
 e) muut sekalaiset menot . . . . . 2,600: — 10,828: 75

Muist. Assistenttilääkärit, amanuenssi, sairaanhoitajattaret ja siivoojattaret saavat maksuttoman asunnon, lämmön, valon ja ruuan sairaalassa.

— 132,788: 75. —

c) Kulkutautien osasto.

(50 sairassijaa.)

Palkat.

1908 v:n rahas.	b 1 ylilääkäri, palkkaa	5,000: —	
Kvstön päät. 19/12 1901	b Sijaisen palkkaamiseksi ylilääkärin kesäloman aikana	400: —	
1908 v:n rahas.	b 1 assistenttilääkäri, palkkaa	2,400: —	
1908 v:n rahas.	b 5 sairaanhoitajatarta, palkkaa kukin Smk 900: —	4,500: —	
Kvstön päät. 23/11 1909			
S:n 30/12 1910	b 7 sairaanhoitajatarta, palkkaa kukin Smk 600: —	4,200: —	
1908 v:n rahas.			
	b Palkankorotusta 2 hoitajattarelle 5 vuoden palveluksesta, kumpaisellekin Smk 60: —	120: —	
	c Ylimääräinen sairaanhoito	4,768: —	
Kvstön päät. 30/12 1911	b Hoitohenkilökunnan kesälomaa varten	695: —	14,283: —
	c 13 hengen ruoka, kunkin Smk 1: 60 päivässä	7,692: —	
1908 v:n rahas.	b 6 siivoojatarta, palkkaa kukin Smk 300: —	1,800: —	
Kvstön päät. 30/12 1911			
	b Henkilökunnan kesälomaa varten	75: —	1,875: —
	c 6 hengen ruoka, kunkin Smk 1: 15 päivässä	2,518: 50	34,168: 50
	c <i>Ruuanpito</i> , arviomääräraha		23,292: 50

Muist. Tähän summaan sisältyy myös ruokalahenkilökunnan palkat ja ruoka.

c	<i>Lämpö ja valo</i> , arviomääräraha		
	a) lämpö	9,103: —	
	<i>Muist.</i> Tähän summaan sisältyy myös lämmityshenkilökunnan palkat ja ruoka.		
	b) valo	<u>3,984: —</u>	13,087: —
c	<i>Lääkkeet</i> , arviomääräraha		
	a) lääkkeet ja sidetarvikkeet	7,000: —	
	b) konekalujen ja sairashuoneiden desinfioiminen	<u>5,000: —</u>	12,000: —
c	<i>Kaluston kunnossapito</i> , arviomääräraha		6,769: —
	<i>Muist.</i> Tähän summaan sisältyy myös liinavaatevaraston hoitajattaren ja ompelijatarten palkat ja ruoka.		
c	<i>Sekalaiset menot</i> , arviomääräraha		
	a) pesu	2,759: 25	
	<i>Muist.</i> Tähän summaan sisältyy myös pesijätärten palkat ja ruoka.		
	b) vesi	1,470: —	
	c) muut sekalaiset menot	<u>1,000: —</u>	5,229: 25

Muist. Assistenttilääkäri, sairaanhoitajattaret ja siivoojattaret saavat maksuttoman asunnon, lämmön, valon ja ruuan sairaalassa, yhlilääkäri ainoastaan maksuttoman asunnon, lämmön ja valon.

— 94,546: 25. —

Koko sairaalan rahasääntö 529,064: —.

Ehdotukset Marian sairaalan erikoisrahasäännöiksi.

I.

Ruokala.

1 emännöitsijä, palkkaa	1,500: —	
1 emännöitsijän apulainen, palkkaa	840: —	
1 keittäjätär, palkkaa	420: —	
2 keittäjätärtä, palkkaa kumpikin Smk 360: —	720: —	
Ylimääräinen keittiöapu	240: —	
11 palvelijatarta, palkkaa kukin Smk 240: —	2,640: —	
2 leipojatarta, palkkaa kumpikin Smk 360: —	720: —	
18 hengen ruoka, kunkin Smk 1:15 päivässä	7,555: 50	
Henkilökunnan kesälomaa varten	297: 50	14,933: —

Must. Kaikki ruokalassa palvelevat henkilöt saavat maksuttoman asunnon, lämmön, valon ja ruuan sairaalassa.

II.

Ompeluateliee.

1 liinavaatevaraston hoitajatar, palkkaa	1,080: —	
1 ompelijatar, palkkaa	420: —	
1 ompelijatar, palkkaa	360: —	
2 ompelijatarta, palkkaa kumpikin Smk 456: —	912: —	
5 hengen ruoka, kunkin Smk 1:15 päivässä	2,098: 75	
Henkilökunnan kesälomaa varten	110: 50	4,982: 25

Muist. Liinavaatevaraston hoitajatar ja 2 ompelijatarta saavat maksuttoman asunnon, lämmön, valon ja ruuan, 2 ompelijatarta ainoastaan maksuttoman ruuan sairaalassa.

III.

Pesulaitos.

3 pesijätärtä, palkkaa kukin Smk 360: —	1,080: —	
10 pesijätärtä, palkkaa kukin Smk 300: —	3,000: —	
2 pesijätärtä, palkkaa kumpikin Smk 396: —	792: —	
15 hengen ruoka, kunkin Smk 1:15 päivässä	6,296: 25	
Henkilökunnan kesälomaa varten	203: —	11,371: 25

Muist. 13 pesijätärtä saa maksuttoman asunnon, lämmön, valon ja ruuan, 2 pesijätärtä ainoastaan maksuttoman ruuan sairaalassa.

IV.

Kattilahuone.

1 koneenkäyttäjää, palkkaa	2,400: —	
1 koneenkäyttäjää, palkkaa	1,800: —	
2 lämmittäjää, palkkaa kumpikin Smk 600: —	1,200: —	
1 lämmittäjää, palkkaa	540: —	
3 hengen ruoka, kunkin Smk 1:15 päivässä	1,259: 25	7,199: 25

Muist. 3 lämmittäjää saa maksuttoman asunnon, lämmön, valon ja ruuan, koneenkäyttäjät saavat ainoastaan maksuttoman asunnon, lämmön ja valon sairaalassa.

V.

Desinfisioimislaitos.

1 esimies, palkkaa	1,200: —	
1 „ henkilökohtaista palkanlisäystä	180: —	1,380: —
1 apulainen, palkkaa	480: —	
1 hengen ruoka, Smk 1:15 päivässä	419: 75	
Kesäloman hankkimiseksi	20: —	2,299: 75

Muist. Esimies saa maksuttoman asunnon, lämmön ja valon, apulainen ainoastaan maksuttoman asunnon ja ruuan sairaalassa.

Ehdotus Kivelän sairaalan ynnä Greijuksen lisäsairaalan nykyään voimassa olevan vuosirahasäännön järjestykseksi.

a) Mielenvikaisten osasto ynnä Greijuksen lisähoitola.

(352 sairassijaa).

Palkat.

Kvston päät. 8/10 1912	} b & c	1 yllilääkäri, yht. b) osast. kanssa (palkkaa 5,500:—)	3,250:—
		1 assistenttilääkäri, yht. b) osast. kanssa (palkkaa 2,400:—)	1,200:—
		1 toimitsija, yht. b) osast. kanssa (palkkaa 4,600:—)	2,600:—
		1 konttoriapulainen, yht. b) osast. kanssa (palkkaa 2,000:—)	1,000:—
		” vuokratuloja	300:—
			1,300:—
		1 ylihoitajatar, palkkaa	1,500:—
		” korotusta 10 vuoden palveluksesta	120:—
		Sijaisen palkkaamiseksi ylihoitajattaren kesäloman aikana	100:—
			1,720:—
		1 ylihoitajatar Greijuksessa	900:—
		Sijaisen palkkaamiseksi hänen kesälomansa aikana	75:—
			975:—
		2 hengen ruoka, kumpaisenkin 1:50 päivässä	1,095:—
		28 hoitajattarta, palkkaa kukin 480:—	13,440:—
		Korotusta 7 hoitajattarelle 5 vuoden palveluksesta, kullekin 60:—	420:—
Sijaisten palkkaamiseksi 28 hoitajattaren kesäloman aikana	560:—		
	14,420:—		
1 työnjohtaja, palkkaa	900:—		
7 mieshoitajaa, palkkaa kukin 720:—	5,040:—		
Sijaisten palkkaamiseksi työnjohtajan ja hoitajan kesäloman aikana	247:50		
4 renkiä, palkkaa kukin 480:—	1,920:—		
1 ovenvartija, yht. b) osast. kanssa (palkkaa 420:—)	210:—		

Kvston päät. 8/10 1912	}	1 vahtimestari, yht. b) osast. kanssa (palkkaa 1,000:—) . . . . . 500:—		
		2 yövartijaa, kumpikin 5:50 yöltä 2,007:50	4,637:50	
		40 hengen ruoka, kunkin 1:— päivässä . . .	14,600:—	
		2 hengen ruoka, kumpaisenkin 0:50 päivässä	365:—	52,350:—
		c <i>Ruuanpito</i> , arviomääräraha		98,130:—

Muist. Tähän summaan sisältyy myös ruokalapalveluskunnan palkat ja ruoka.

}	c <i>Lämpö ja valo</i> , arviomääräraha		
	a) lämpö	19,525:—	
	b) valo	3,200:—	22,725:—
	c <i>Lääkkeet</i> , arviomääräraha		3,500:—
	c <i>Kaluston kunnossapito</i> , arviomääräraha , ...		6,350:—

Muist. Tähän summaan sisältyy myös linavaatevaraston hoitajattaren ja ompelija-tarten palkat ja ruoka.

Kvston päät.
8/10 1912

}	c <i>Sekalaiset menot</i> , arviomääräraha		
	a) pesu	5,560:—	
	<i>Muist.</i> Tähän summaan sisältyy myös pesijätärten palkat ja ruoka.		
	b) vesi	3,910:—	
	c) patjain ja tyynyjen oljet	840:—	
	d) puhtaanapito	1,100:—	
	e) utteruusrahoiksi mielenvikaisten suorit- tamista töistä	800:—	
f) muut sekalaiset menot	2,125:—	14,335:—	
c <i>Kustannuksia elätteelle annetuista mielenvikaisista</i> , arvio- määräraha		30,000:—	

Muist. Ylihoitajattaret, hoitohenkilökunta ja työnjohtaja saavat maksuttoman asunnon, lämmön, valon ja ruuan sairaalassa, toimitsija maksuttoman asunnon, lämmön ja valon.

b) Muiden sairaiden osasto.

(278 sairassijaa.)

Palkat.

Kvston päät. 3/10 1912	} b & c	1 ylilääkäri, yht. a) osast. kanssa (palkkaa 5,500: —)	2,250: —	
		1 assistenttilääkäri, yht. a) osast. kanssa (palkkaa 2,400: —)	1,200: —	
		1 assistenttilääkäri, palkkaa	3,000: —	
		1 toimitsija, yht. a) osast. kanssa (palkkaa 4,600: —)	2,000: —	
		1 konttoriapulainen, yht. a) osast. kanssa (palkkaa 2,000: —)	1,000: —	
		1 konttoriapulainen, vuokrarahoja	300: —	1,300: —
		3 osastonhoitajatarta, palkkaa kukin 840: —	2,520: —	
		3 osastonhoitajatarta, palkkaa kukin 600: —	1,800: —	
		Korotusta 2 hoitajattarelle 10 vuoden palveluksesta, kumpaiselkin 120: —	240: —	
		Sijaisten palkkaamiseksi hoitajattarten kesäloman aikana	285: —	4,845: —
		7 hengen ruoka, kunkin 1: 50 päivässä		3,832: 50
		14 siivoojatarta, palkkaa kukin 420: —	5,880: —	
		Sijaisten palkkaamiseksi siivoojattarten kesäloman aikana	245: —	
		2 renkiä, palkkaa kumpikin 480: —	960: —	
		1 portinvartija yht. a) osast. kanssa (palkkaa 420: —)	210: —	
		1 vahtimestari, yht. a) osast. kanssa (palkkaa 1,000: —)	500: —	7,795: —
		16 hengen ruoka, kunkin 1: — päivässä		5,840: —
		2 hengen ruoka, kumpaisenkin 0: 50 päivässä		365: —
				<u>32,427: 50</u>
		} c	<i>Ruuanpito</i> , arviomääräraha	
<i>Muist.</i> Tähän summaan sisältyy myös ruokalan palveluskunnan palkat ja ruoka.				

Kvston päät. 2/10 1911	}	c <i>Lämpö ja valo</i> , arviomääräraha		
		a) lämpö	10,475: —	
		b) valo	<u>1,800: —</u>	12,275: —
		c <i>Lääkkeet</i> , arviomääräraha		7,500: —
		c <i>Kaluston kunnossapito</i> , arviomääräraha		5,030: —

Muist. Tähän summaan sisältyy myös linavaatevaraston hoitajattaren ja ompelijatarten palkat ja ruoka.

Kvston päät. 2/10 1912	}	c <i>Sekalaiset menot</i> , arviomääräraha		
		a) pesu	4,390: —	
		<i>Muist.</i> Tähän summaan sisältyy myös pesijätärten palkat ja ruoka.		
		b) vesi	3,090: —	
		c) oljet patjoihin ja tyynyihin	660: —	
		d) puhtaanapito	1,100: —	
		e) muut sekalaiset menot	<u>1,675: —</u>	10,915: —

Muist. Yksi assistenttilääkäri, hoitohenkilökunta ja palveluskunta saa maksuttoman asunnon, lämmön, valon ja ruuan sairaalassa.

— 145,005: —. —

Koko sairaala: Smk 372,395: —.

Ehdotukset Kivelän sairaalan erikoisrahasäännöiksi.

I.

Ruokala.

(Kivelän)

Kvston päät. 9/10 1912	}	b 1 taloudenhoitajatar, palkkaa	1,200:—	
		b 1 taloudenhoitajattaren apulainen, palkkaa	600:—	
		b 4 keittäjätärtä, palkkaa kukin Smk 360:—	1,440:—	
		b 5 astiainpesijätärtä, palkkaa kukin Smk 300:—	1,500:—	
		b 2 leipojatarta, palkkaa kumpikin Smk 360:—	720:—	
		b 1 siivoojatar, palkkaa	240:—	
	c 14 hengen ruoka, kunkin Smk 1:— päivässä	5,110:—	10,810:—	

(Greijuksen)

b 2 keittäjätärtä, palkkaa kumpikin Smk 300:—	600:—	
b 1 astiainpesijätär, palkkaa	240:—	
c 3 hengen ruoka, kunkin Smk 1:— päivässä	1,095:—	1,935:—

Muist. Kaikilla ruokalan palveluskuntaan kuuluvilla henkilöillä on maksuton asunto, lämpö, valo ja ruoka sairaalassa.

II.

Ompeluateliee.

Kvston päät. 9/10 1912	}	b 1 liinavaatevaraston hoitajatar, palkkaa	840:—	
		b 3 ompelijatarta, palkkaa kukin Smk 360:—	1,080:—	
		c 4 hengen ruoka, kunkin Smk 1:— päivässä	1,460:—	3,380:—

Muist. Kaikki ompeliatelieehen kuuluvat henkilöt saavat maksuttoman asunnon, lämmön, valon ja ruuaan sairaalassa.

III.

Pesulaitos.

Kvston päät. ^{8/10} 1912	{	b 1 vaatteidenpesun johtajatar, palkkaa . . .	600:—	
		b 7 pesijätärtä, palkkaa Smk 300:— kukin . .	2,100:—	
		b 2 silittäjätärtä, palkkaa kumpikin Smk 300:—	600:—	
		c 10 hengen ruoka, kunkin Smk 1:— päivässä	3,650:—	6,950:—

Muist. Kaikki pesulaitokseen kuuluvat henkilöt saavat sairaalassa maksuttoman asunnon, lämmön, valon ja ruuan.

Ehdotus Humaliston varasairaalan nykyisen rahasäännön järjestykseksi.

(50 sairassijaa).

Palkat.

1 lääkäri, palkkaa	3,000: —	
1 amanuenssi, palkkaa	1,200: —	
1 ylihoitajatar, samalla taloudenhoitaja, palkkaa	1,080: —	
3 hoitajatarta, palkkaa kukin 840: —	2,520: —	
3 hoitajatarta, palkkaa kukin 600: —	1,800: —	
Korotusta yhdelle hoitajattarelle 5 vuoden palveluksesta	60: —	4,380: —
8 hengen ruoka, kunkin 1: 60 päivässä	4,672: —	
3 siivoojatarta, palkkaa kukin 240: —	720: —	
3 pesijätärtä, palkkaa kukin 240: —	720: —	
Vuokrarahoja pesijättärille, kullekin 120: —	360: —	
2 renkiä, palkkaa kumpikin 480: —	960: —	2,760: —
8 hengen ruoka, kunkin 1: 15 päivässä	4,358: —	20,450: —
b & c <i>Ruuanpito</i> , arviomääräraha		24,255: —
<i>Muist.</i> Tähän summaan sisältyy myös ruokalohenkilökunnan palkat ja ruoka.		
<i>Lämpö ja valo</i> , arviomääräraha		
a) lämpö	4,200: —	
b) valo	800: —	5,000: —
<i>Lääkkeet</i> , arviomääräraha		4,000: —
<i>Kaluston kunnossapito</i> , arviomääräraha		1,500: —
<i>Sekalaiset menot</i> , arviomääräraha		
a) vesi	700: —	
b) puhtaanpito	400: —	

Kvston päät.
6/4 1909
S:n 30/12 1910
S:n 30/12 1911

Kvston päät. 6/4 1909 S:n 30/12 1910 S:n 30/12 1911	}	c) vuokra	12,480: —	
		d) muut sekalaiset menot	6,840: —	20,420: —

Muist. Amanuenssi, ylihoitajatar, hoitajattaret, siivoojattaret ja rengit saavat sairaalassa maksuttoman asunnon, lämmön, valon ja ruuan, pesijättäret ainoastaan ruuan.

— 75,625: — . —

Liite VI.

Ehdotus Humaliston varasairaalan erikoisrahasäännöksi.

Ruokala.

Kvston päät. 6/4 1909 S:n 30/12 1910 S:n 30/12 1911	}	1 ruuanpitäjä, palkkaa	480: —	
		1 leipojatar, palkkaa	300: —	
		b & c 2 palvelijatarta, palkkaa kumpikin 240	480: —	
		4 hengen ruoka, kunkin 1:15 päivässä	1,679: —	2,939: —

Muist. Ruuanpitäjä, leipojatar sekä palvelijattaret saavat maksuttoman asunnon, lämmön, valon ja ruuan sairaalassa.

Taulukko,

jossa näkyy *Marian sairaalaan* kirjoitettujen potilaiden sekä köyhydentodistuksella varustettujen potilaiden, sairaanhoitovuorokausien ja maksettujen vuorokausien luku ynnä maksamatta olevain ja ulosottoihin perittyjen sairaanhoitomaksujen määrä vuosina 1906—1912.

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
	Sairaalaan kirjoitettuja potilaita.	Köyhyden-todist. varust. potilaita.	Sairaanhoitovuorokausia.	Maksettuja sair. hoitovuorok.	Vaivais-hoito.	Maksett. pantuja vuorokausia.	Vuorok., joista maksu on peritty ulosottoihin.
<i>Sisätautien osasto.</i>							
1906	1,088	614	43,539	7,280	34,288	1,696	274
1907	1,219	707	44,247	8,528	32,783	2,567	369
1908	1,147	594	40,045	9,027	27,859	2,790	297
1909	1,228	619	50,525	8,906	36,131	5,041	410
1910	1,609	747	65,181	15,191	41,975	7,800	1,210
1911	1,638	757	59,610	12,554	39,444	6,723	889
1912	1,787	716	65,591	17,094	40,670	7,516	¹⁾ 1,086
<i>Kirurginen osasto.</i>							
1906	458	216	12,046	3,324	7,594	732	396
1907	560	289	14,687	3,799	9,785	796	307
1908	564	243	13,806	4,814	7,188	1,367	437
1909	707	308	16,753	4,894	10,584	1,237	49
1910	935	317	21,725	7,314	11,973	2,293	145
1911	1,151	355	23,127	7,314	11,175	4,421	217
1912	1,132	298	21,392	8,294	—	—	¹⁾ 173
<i>Kulkutautien osasto.</i>							
1906	402	74	7,117	2,746	2,623	1,628	120
1907	978	184	19,757	5,122	8,240	5,750	645
1908	915	336	18,460	4,742	5,881	7,535	302
1909	1,008	463	20,254	6,104	6,250	7,810	90
1910	1,953	849	44,708	9,724	13,978	20,820	186
1911	2,756	295	70,498	22,499	12,731	33,398	1,870
1912	1,763	225	54,857	10,018	—	—	¹⁾ 987

¹⁾ Likimäärin.

Liite X.

Taulukko, josta näkyy minkä taksain mukaan sairasmaksuja kannetaan eräissä Suomen ja Ruotsin sairaaloissa.

Sairaalat.	Kaupunkilaiset.			Maalaiset.		
	Yleinen sali.	Puoli-yksit. huone.	Yksit. huone.	Yleinen sali.	Puoli-yksit. huone.	Yksit. huone.
Yleisiä sairaaloja.						
<i>Helsingissä.</i>						
Markkaa ja penniä.						
Marian sairaala, nykyiset maksut ¹⁾	1: 30	3: —	5: —	2: —	4: 50	7: 50
” ” Komitean ehdottamat maksut ¹⁾	1: 50	3: —	5: —	4: —	6: —	8: —
Kivälän sairaala, väliaikaisesti vahvistetut maksut	1: 30	—	—	3: —	—	—
Yleinen sairaala: Vanha ja Uusi klinikka sekä lapsenpäästö- osasto	²⁾ 1: 30	3: 50	4: 50	²⁾ 1: 30	3: 50	4: 50
” ” otiatrinen osasto	²⁾ 1: 30	4: 50	7: —	²⁾ 1: 30	4: 50	7: —
” ” kirurginen ”	²⁾ 1: 30	7: —	10: —	²⁾ 1: 30	7: —	10: —
<i>Tukholmassa.</i>						
Kruunua ja äyriä.						
Sabbatsbergin sairaala	1: —	3: —	4: 50	2: 25	4: 50	6: —
Sairaala St Görän (iho- ja venerisiä tauteja varten)	1: —	2: —	4: —	2: 25	4: 50	6: —
Söderbyn sairaala (tuberkulootisia varten)	1: —	3: —	4: 50	—	—	—
Katarinan sairaala	1: —	—	—	2: 25	—	—
Väliaikainen sairaala	1: —	—	—	2: 25	—	—
Marian sairaala	1: —	3: —	4: 50	³⁾ 2: 25	4: 50	6: —
Eteläinen Lapsenpäästöhuone	³⁾ 1: —	3: —	4: 50	⁴⁾ 2: 25	4: 50	6: —
Lastensairaala, Simon och Mathilda Sachs minne	1: —	—	2: 50	2: 25	—	3: 50
<i>Göteborgissa.</i>						
Sahlgrenin sairaala	1: —	3: —	5: —	2: 25	4: —	6: —
”Majornas sjukhus“	0: 65	—	—	2: —	—	—
”Holtermanska sjukhuset“	1: —	3: —	4: —	2: —	4: —	5: —
Tuberkulootisten koti	0: 75	—	—	0: 75	—	—
Lapsenpäästölaitos ⁵⁾	1: 25	—	4: —	2: 50	—	5: —
Lastensairaala	0: 75	—	3: —	2: —	—	—
<i>Malmössä.</i>						
Yleinen sairaala ⁶⁾	⁷⁾ 1: —	3: —	4: —	2: —	4: —	6: —
Kulkutautisairaloita.						
<i>Helsingissä.</i>						
Markkaa ja penniä.						
Uusi kulkutautisairaala, Terveystieteidenlaitoksen ja Komitean ehdottamat maksut	vapaa	3: —	5: —	5: —	—	10: —
<i>Tukholmassa.</i>						
Kruunua ja äyriä.						
Kulkutautisairaala	vapaa	2: 50	4: —	2: 25	4: 50	6: —
<i>Göteborgissa.</i>						
Kulkutautisairaala	vapaa	3: —	4: —	2: —	4: —	5: —
<i>Malmössä.</i>						
Kulkutautisairaala	vapaa	—	3: —	2: —	—	4: —

¹⁾ Lapset maksavat puolet; leikkauksesta maksetaan lisää 5 mk. ²⁾ Lapset suorittavat puolet; sijasta paremman ruuan kera maksetaan 2: 20. ³⁾ Sijasta paremman ruuan kera maksetaan 2: —. ⁴⁾ Sijasta paremman ruuan kera maksetaan 3: —. ⁵⁾ Alimmat maksut 12: 50 ja 25: —. ⁶⁾ Lapsenpäästöosastolla suoritetaan sitä paitsi päästömaksua 5: —, 15: — ja 35: —, varattomat kuitenkin pääsevät sitä suorittamasta. ⁷⁾ Sairaskassan jäseniltä 0: 75 ja vähävaraisilta 0: 50.

HELSINGISSÄ, SANOMAL- JA KIRJAP.-OSAKEYHTIÖN KIRJAPAINO, 1913.

Lausunto Helsingin kaupungin pakkahuoneen työkunnalle vahvistetun taksan muuttamista koskevasta asiasta.

HELSINGIN

RAHATOIMIKAMARI.*Toukok. 22 p:nä 1913.**Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

N:o 347.

Rahatoimikamariin annetussa, viime huhtikuun 5:ntenä päivätyssä esityksessä, joka liitteenä seuraa tätä lausuntoa, on kaupungin Liikennekonttori kaupungin pakkahuoneen työkunnan toiminnasta tähän asti saadun kokemuksen nojalla ehdottanut sellaista muutosta työkunnalle huhtikuun 25 päivänä 1911 vahvistettuun taksaan että työpalkan laskeminen painon mukaan pakkahuoneessa toimitetusta tullikäyttelystä kokonaan lakkautetaan ensintulevan toukokuun 1 päivästä lukien, sekä että samasta ajankohdasta lähtien tuntimaksu korotetaan 75 pennistä 90 penniin, lukien alotettu puolitunti täydeksi, sekä että pienin kannettava maksu määrätään 50 penniksi.

Lisäksi on Konttori ehdottanut, että taksa paremman selvyuden vuoksi laadittaisiin Konttorin esityksessä mainittuun muutettuun muotoon.

Sittenkun erinäiset liikenteenharjoittajat olivat Maistraattiin tehneet esityksen, että kaupunki järjestäisi ja voimassa pitäisi työkunnan, joka olisi yleisölle apuna tavarain pakkahuonekäyttelyssä, sekä Maistraatti oli Kaupunginvaltuustolle lähettänyt kaikki asiassa syntyneet lausunnot ja asiakirjat niihin toimenpiteisiin ryhtymistä varten, joita asia ehkä aiheuttaisi, asetti Kaupunginvaltuusto kesäkuun 7 päivänä 1910 valiokunnan, jonka tuli asiaa valmisteltuaan antaa siitä Kaupunginvaltuustolle mietintö. Tämä valiokunta sai huhtikuun 3 päivänä 1911 suorittaneeksi työnsä ja antoi Kaupunginvaltuustolle mietintönsä asiassa, minkä jälkeen Valtuusto saman kuukauden 25 päivänä pitämässään kokouksessa, muun muassa, päätti että tällaiseen pakkahuoneeseen oli seuraavan kesäkuun 1 päivästä lähtien koetteeksi perustettava työkunta, siten järjestettynä ja sellaisin tehtävin, kuin valiokunta asiasta antamassaan mietinnössä oli ehdottanut, sekä antoi Liikennekonttorin toimeksi saman vuoden marraskuun kuluessa Kaupunginvaltuustolle ilmoittaa kokemuksensa työkunnan toiminnasta ja samalla tehdä tarpeellisiksi havaitut ehdotukset. Viimeksi

mainitun määräyksen Liikennekonttori täyttikin Kaupunginvaltuustolle tekemässään esityksessä marraskuun 30 päivältä mainittua vuotta (Pain. asiakirj. N:o 62 vuodelta 1911) ehdottaen samalla erinäisiä muutoksia tehtäväksi edellämäinittuun Kaupunginvaltuuston huhtikuun 25 päivänä 1911 vahvistamaan taksaan.

Nyttemmin ei ole vähintäkään epäilystä olemassa siitä, ettei kaupungin pakkahuoneen työkunta olisi osottautunut tarkoitustaan vastaavaksi, s. o. kykenisi helpottamaan liikenteenharjoittajille tarpeellista pakkahuonekäyttelyä ja, sulkemalla pois sivulliset työntekijät, edistämään hyvän järjestyksen voimassa pysymistä pakkahuoneessa. Työkunnan lakkauttaminen sentähden vahingoittaisi kaikkien liikenteenharjoittajien etuja. Sen suuntaista ehdotusta ei tosin olekaan tehty. Mutta täytyy vastattavaksi asettaa kysymys, onko kaupungin edun mukaista, että mainittu järjestö, niinkuin koko sen olemassaolon aikana saatu kokemus osottaa, säännöllisesti tuottaa tappiota? Tähän kysymykseen täytyy vastata epäävästi, ja on kaupungin puolelta sentähden ryhdyttävä toimenpiteisiin ylenmääräisten menojen välttämiseksi. Rahatoimikamari on sitä mieltä, että Liikennekonttorin ehdottama maksunpanotapa on sopivin ja parhaiten omansa saattamaan työkunnan rahasäännön tasapainoon, minkätähden, ja kun siitä ei koituisi liikenteenharjoittajillekaan erikoista rasitusta, Rahatoimikamari on voinut kaikkiin puolin yhtyä Konttorin ehdotukseen, paitsi että uusi taksa olisi vahvistettava astumaan voimaan ensintulevan heinäkuun 1 päivästä. Vaikka saattaa näyttää ristiriitaiselta, että yksityisiin tavarakääröihin nähden pysytetään painoon perustuva maksunpano, on tämä kuitenkin puolustettavissa, koska tuollaisia tavaroita sangen harvoin varastoon pannaan ja sieltä otetaan.

Edellä lausuttuun nähden saa Rahatoimikamari kunnioittaen esittää Herrain Kaupunginvaltuusmiesten päätettäväksi:

että kaupungin työkunnan työpalkan laskeminen painon mukaan pakkahuoneessa toimitetusta tullikäyttelystä kokonaan lakkautetaan ensintulevan heinäkuun 1 päivästä;

että mainitusta ajankohdasta lähtien tuntimaksu korotetaan 75:stä 90 penniin, lukien alotettu puolitunti täydeksi. Vähin kannettava maksu on 50 penniä; sekä

että puheenalainen taksa laaditaan näin kuuluvaksi:

I. Lastin vastaanottaminen ja varastoonpano:

- a) yksityisten käärojen, 100 kilolta 25 penniä;*
- b) tukkutavarain, liikennekamreerin kanssa tehdyn sopimuksen mukaan.*

II. *Tavarain nouto pakkahuonemakasiinista ja niiden anto pakkahuoneesta sekä avustus tullikäyttelyssä, 90 penniä tunnilta.*

Muist. Alotettu puolitunti luetaan täydeksi. Vähin kannettava maksu on 50 penniä.

III. *Postipaketin purkaminen ja pakkaaminen, 10 penniä kappaleelta.*

Rahatoimikamarin puolesta:

Alexis Gripenberg.

Werner Becker.

HELSINGIN KAUPUNGIN

LIIKENNEKONTTORI

Helsingissä,
huhtik. 5 p:nä 1913.

Rahatoimikamarille.

N:o 52.

Kaupunginvaltuustolle marraskuun 30 päivänä 1911 tekemässään esityksessä N:o 242 (Pain. asiakirj. N:o 62 vuodelta 1911) on Konttori kaupungin työkunnan toiminnasta siihen asti saadun kokemuksen nojalla osottanut, että työkunnan täytyy työskennellä tappiota tuottaen, niin kauan kuin työpalkkaa kannetaan nykyään voimassa olevan taksan mukaan. Viimeksi kuluneena vuonna saatu kokemus yhäkin tukee tätä väitettä.

Nykyisen taksan mukaan kannetaan työpalkkaa osin painon tai kappaleluvun, osin tuntilaskun perusteella. Ensinmainittua laskuperustetta käytetään verraten harvoin ja silloinkin ainoastaan kun tullattavana on erilaatuisia keveänlaisia tavaroita sisältäviä käärejä, joiden purkaaminen ja pakkaaminen sekä lajittelu vaatii pitempää aikaa. Niissä tapauksissa, jolloin tätä laskuperustetta on käytetty, ei työpalkka, paitsi eräissä yksityistapauksissa, ole noussut vähintä maksua eli 50 penniä suurempaan määrään kultakin tuollaiselta tullikäyttelyltä, johon kuitenkin voi kulua usea tunti. Konttorin mielestä on tämä laskuperuste kokonaan poistettava taksasta.

Postipakettien purkamisesta ja pakkaamisesta maksetaan 10 penniä kappaleelta. Toistaiseksi ei tätä laskuperustetta ole sovellettu, mutta koska se on tarkoituksenmukainen, voi se hyvin jäädä edelleen olemaan.

Palkkaa laskiessa tuntiluvun perusteella kannetaan maksua tullikäyttelystä 75 penniä tunnilta sekä tukkutavarain sijoittamisesta pakkahuoneeseen liikennekamreerin kanssa tehdyn sopimuksen mukaan.

Työkunnan jäsenet saavat palkkaa 100 mk, työnjohtaja 250 mk kuukaudessa. Kun työajan pituus, joka on sen varassa, kuinka kauan pakkahuonetta pidetään avoinna, eli viime vuonna 7 tuntia päivässä 6 1/2 kuukauden, 5 1/2 tuntia 3 1/2 kuukauden ja 5 tuntia 2 kuukauden aikana, oli tuntipalkka noina aikoina itsekunakin 56, 73 ja 81 penniä sekä koko vuonna keskimäärin 63,5 penniä miestä kohti, mutta kun tullikäyttely jakaantuu epätasaisesti pakkahuoneen aukioloaikaa silmälläpitäen, on miehistön työvoimasta voitu käyttää ainoastaan 74 %, joten työpalkkaa on kertynyt keskimäärin ainoastaan 55,5 penniä miestä kohti tunnissa ja siis tappio ollut 8 penniä miestä ja tuntia kohti eli Smk 2,127:40 koko työvoiman osalta. Jos tähän lisätään kirjanpidon, työkalujen y. m. kustannukset, käy työkunnan toiminnasta koituneen tappion arvioiminen kaikkiaan vähintään 3,500 markaksi.

Ettei tappio näin ollen kuitenkaan ole ollut edellämmainittua suurempi, johtuu siitä, että apumiehistö, mikäli sitä on voitu käyttää tullikäyttelyssä, on saanut 60 pennin tunti-

palkan, mutta tuottanut 75 penniä. Tavarain sijoittamisessa pakkahuoneeseen on käytetty miltei yksinomaan apumiehistöä, koska työkunnan mieslukua ei käy suuria tappioita syntymättä pitäminen suurempana kuin mitä tullikäyttelytyö vaatii, josta työstä maksetaan 75 penniä tunnilta, jota vastoin työstä pakkahuoneen ulkopuolella ei voi saada 65 penniä enempää. Tavarain sijoittamiseen pakkahuoneeseen on muutoin saatavana kunnollista työväkeä Åkermanin ja K:nin laivan- ja vaununlastausliikkeen sekä Suomen Satamatyömiesten Osuuskunnan välityksellä, jopa 60 pennin tuntimaksusta, ja kun Konttorin tietoon ei ole tullut, että näitä vastaan olisi muistutuksia tehty, vaan päinvastoin laitokset semmoiset kuin rautatiehallitus ovat ilmoittaneet olevansa työhön tyytyväisiä, ei toistaiseksi ole vähintäkään syytä laajentaa työkunnan toimintaa tähän suuntaan.

Jotta voitaisiin tyydyttää tullikäyttelyssä tarvittavain työvoimain kasvamista kasvavaa tarvetta, täytyy vakinaisesti palkattua mieslukua lisätä, ja työvoiman lisäämisen johdosta käy välttämättömäksi maksaa erityisiä palkkioita työn valvomisesta Makasiinirannan haaraosastossa sekä tavaroita pakkahuoneeseen sijoittaessa, syystä että työnjohtajalla jo nykyään on niin paljon työtä valvoessaan tullikäyttelyä, että hän vain vähän voi pitää silmällä töiden kulkua pakkahuoneen ulkopuolella. Lisämenoja myös koituu työntekijäin palkkaamisesta siksi kesän ajaksi, jolloin miehistö nauttii kaupungin työntekijöille myönnettyä kesälomaa. Mutta ennen kaikkea täytyy vakinaista miehistöä lisätä sen johdosta, että monilukuisen apumiehistön käyttämisestä on suuria hankaluuksia, kun siihen tarkoitukseen käytettävään työttömäin joukossa harvoin tapaa sopivia henkilöjä, varsinkin kiireisimpänä aikana vuodesta, jolloin työttömyyskin on vähin. Jo se seikka että apumiehistöä täytyy hankkia työaikana, kun sen tarve aniharvoin on edeltäpäin arvattavissa, häiritsee sangen paljon työnjohtoa ja käy ajan oloon mahdottomaksi. Tämän epäkohdan poistamiseksi on Konttori tiedustellut molemmilta edellämainituilta tavarain purkamista ja kuormaamista toimittavilta järjestöiltä, voisiko ja millä ehdoilla Konttori tarpeen vaatiessa niiltä saada lisäystä työkunnan työvoimiin. Helsingin Satamatyömiesten Osuuskunta onkin ilmoittanut suostuvansa 75 pennin tuntimaksusta antamaan miehistöä Konttorin käytettäväksi.

Vuonna 1912 nousivat työkunnan voimassapitokustannukset Smk:aan 27,049: 53, josta määrästä oli

miehistön palkkoja	21,160: 33
apumiehistön tuntipalkkoja	5,677: 80
vaatetus- ja sekalaisia menoja	211: 40

Maksettavaksi pantuja työpalkkoja oli samaan aikaan Smk 24,922: 11, joten siis tilinpäätös osottaa tappiota Smk 2,127: 42, johon määrään tulevat lisäksi kirjanpito-kustannukset, niinkuin edellä mainittiin.

Nykyään voimassa olevaa taksaa laatiessa otettiin lukuun pakkahuoneen puhtaana-pitokustannukset, koska työkunta hoitaa sanotun puhtaana-pidon, mutta, paitsi että tämä säästö ei täytä vajausta (valiokunnan mietinnössä on otettu huomioon tullihuoneen

ja haaraosastojen puhtaanapidon kokonaiskustannukset, vaikka kustannukset työkunnan hoitamasta pakkahuoneen puhtaanapidosta ovat enintään 50 % koko määrästä), ei puhtaanapitokustannuksia oikeutta myöten käy paneminen kaupungin maksettaviksi. Taksan korottamista ei liikenteenharjoittajain taholtakaan käy, työn laatuun ja kiireellisyyteen katsoen, väittäminen kohtuuttomaksi. Aikaisemmin, kun työkuntaa ei vielä ollut olemassa, maksettiin tästä työstä ainakin markka tunnilta.

Edellä lausutun johdosta saa Konttori esittää, että työkunnalle huhtikuun 25 päivänä 1911 vahvistettu taksa muutettaisiin siten:

a) että kaupungin työkunnan työpalkan laskeminen painon mukaan pakkahuoneessa toimitetusta tullikäyttelystä kokonaan lakkautetaan ensintulevan toukokuun 1 päivästä; sekä

b) että mainitusta ajankohdasta lähtien tuntimaksu korotetaan 75:stä 90 penniin lukien aloitettu puolitunti täydeksi puolitunniksi. Vähin kannettava maksu on 50 penniä.

Sen ohessa saa Konttori ehdottaa, että taksa selvennettäisiin näin kuuluvaksi:

- I. Lastin vastaanottaminen ja varastoonpano:
  - a) yksityisten käärojen, 100 kilolta 25 penniä,
  - b) tukkutavarain, liikennekamreerin kanssa tehdyn sopimuksen mukaan.
- II. Tavarain nouto pakkahuonemakasiinista ja niiden anto pakkahuoneesta sekä avustus tullikäyttelyssä, 90 penniä tunnilta.

Muist. Alotettu puolitunti luetaan täydeksi. Vähin kannettava maksu on 50 penniä.
- III. Postipaketin purkaminen ja pakkaaminen 10 penniä kappaleelta.

Edellä olevassa taksaehdotuksessa on maksua yksityisten käärojen sijoittamisesta pakkahuoneeseen korotettu 10 pennillä 100 kg kohti.

B. Winter.

**KANSANLASTENTARHAIN
JOHTOKUNTA**

---

*Helsingissä,**toukok. 12 p:nä 1913.**Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

N:o 7.

Tämän ohessa saa Johtokunta kunnioittaen lähettää kansanlastentarhain tarkastajan, neiti Thyra Gahmbergin kertomuksen hänen tekemästään opintomatkasta.

B. Estlander.*Axel Th. Möller.*

Matkakertomus,

**jonka on antanut neiti Thyra Gahmberg, kunnan varoilla kannatettujen
Helsingin kansanlastentarhain tarkastaja.**

Syksyllä 1912 tein matkan sillä stipendillä, jonka Herrat Kaupunginvaltuusmiehet olivat myöntäneet ulkomaiden kansanlastentarhaolojen tutkimista varten. Tehdessäni selkoa tästä opintomatkasta rohkenen myöskin mainita ne vaikutelmat ja kokemukset, mitkä sain edellisenä vuonna samassa tarkoituksessa tekemälläni opintomatalla, joka täydentää tätä jälkimäistä matkaa. Oleskellessani ulkomailla kaikkiaan alun kuudetta kuukautta kävin seuraavissa kaupungeissa: Lontoossa, Parisissa, Berlinissä (Charlottenburgissa), Münchenissä, Leipzigissä, Frankfurt a. M:ssä, Breslaussa, Budapestissä, Wienissä, Kööpenhaminassa, Norrköpingissä ja Tukholmassa.

Lontoossa on jokaisessa kunnan kansakoulussa moniaita osastoja kouluikää nuorempia lapsia varten. Lapset saavat maksutta käydä näissä n. s. „infantschools“. Koulupakkoa ei kuitenkaan ole, niinkuin on laita varsinaisissa kansakouluissa. Tarpeen mukaan perustetaan uusia pientenlastenluokkia, joten ei ainoakaan lasta tarvitse kieltäytyä vastaanottamasta. Infantschools

ovat viime vuosina sangen paljon kehittyneet ja nykyään niissä vallitsee erikoinen vilkkaus ja suuri edistys, josta kenties paljon on kiitettävä sitä kansanlastentarhain harrastusta, joka viime vuosina on herännyt Englannissaakin, ja sitä tarmoa, jota eräät entiset lastentarhain opettajattaret ovat osottaneet toimiessaan Lontoon pikkukoululaitosten „Superintendants of methods“ nimisinä virkailijoina. He ovat eri aikoina olleet kaupungin palveluksessa ainoastaan valvoaksensa ja ohjataksensa työn kasvatusopillista ja teknillistä puolta. Hallinnollisessa suhteessa ovat nämä pikkulasten osastot koulunjohdajain ja kouluviranomaisten alaiset.

Infantschools olivat aikaisemmin koulumaisesti järjestettyjä ja ohjattuja luokkia, joihin kuului 60—70, jopa useampiakin lapsia, jotka jo 2 1/2—3 vuotiana saavat alottaa lukemista, kirjoitusta ja luvunlaskua. Nytemmin sovitaan lasten kasvatusta tarkemmin heidän ruumiillisten ja sielullisten kehitysmahdollisuuksiensa mukaan. Koetetaan, mikäli paikallisolot sallivat ja uusia kouluja perustetaan, jakaa lapset pieniin osastoihin ja ryhtyä toimenpiteihin, jotta ulkonainen vaikutuskin olisi kodikkaampi. Poistetaan pulpettien käyttö ja niiden sijoittaminen amfiteaterimaisiin riveihin ja käytetään sen sijaan isompia pöytiä, joiden ympärillä lapset saavat istua, hankitaan tilaa leluilla leikkimiseen sekä varataan lapsille tilaisuus kukkaviljelykseen ja pienten kotieläinten hoitoon. Jonkinlainen toiminnan keskitys esiyytään kyllä viikottain, mutta tämä näyttää olevan valittu aivan mielivaltaisesti lasten kokemuspöytä tai kouluelämään katsomatta.

Köyhimmille lapsille jaetaan ruokalippuja koulukeittiöissä aterioimista varten ja vaatetusapua samoja perusteita noudattaen kuin kansakouluoppilaille. Englantilaisten pikkulasten koulujen johtajattaret ja opettajattaret ovat tutkinnon käyneitä kansakoulunopettajattaria. Eräissä seminaareissa annetaan oppilaille nykyään opetusta pientenlasten opetuksessa. Sielutieteen ja kasvatusopin tietopuolisissa opinnoissa niinkään ohimennen kajotaan esikouluikään. Seminaarin oppilaat saavat sitä paitsi hiukan harjoitella ja antaa näytetunteja infantschoolissa. Pitkällinen kokemus on Lontoossa osottanut mitä merkitsee, että kunta perustamalla osastoja esikouluvelvollisia lapsia varten edistää yleistä kasvatusta. Sentähden onkin uudistetut infantschools (Kindergartens) asetettu eturiviin siinä uudessa suuressa kansakouluohjelmassa, joka näinä aikoina on esitetty kaupunginhallitukselle.

Kävin myöskin niissä kahdessa yksityisessä kansanlastentarhassa, n. s. free Kindergartens, jotka toistaiseksi ovat Lontoon ainoat oikeat fröbeliläiset kansanlastentarhat. Toinen, joka on aiottu noin 35 lapselle, sijaitsee Sesame Housen lastentarhaopettajatar-seminaarin läheisyydessä, toista, johon sopii 25 lasta, kustantaa ja johtaa eräs vastamainitun seminaarin entinen oppilas, miss H. Maufe, ja se sijaitsee Westminsterissä, eräässä Lontoon köyhimpiä esikaupunginosia. Nämä kaksi lastentarhaa ovat saman tarkastuksen alaiset

kuin kaikki Lontoossa työskentelevät yksityiskoulut ja -lastentarhat, ja pidetään siinä silmällä terveydellisiä oloja sekä lasten ikää voimassa olevan koulupakon johdosta, mutta ne eivät saa kaupungilta avustusta.

Ranskan „écoles maternelles“, joita minulla oli *Parisissa* tilaisuus nähdä, ovat samallaisia oppilaitoksia kuin Englannin Infantschools ja ovat samoin kuin nekin hartaudella toimeenpannun uudistuksen alaisena, mutta niillä näyttää kuitenkin vielä olevan paljon jälellä vanhoja perinnäistapoja. Siellä on vielä kokonaista 70 lasta käsittäviä luokkia, paljon opetusta ja sotilaallisen ankara kurinpito. Lasten käytännölliselle itsetoiminnalle suodaan vielä sangen vähän sijaa. Panin erikoista huomiota siveysopin, laskennon ja puheharjoitusten oppitunteihin sekä eräiden käytännöllisten tehtävien sangen omaperäiseen opetukseen. Käsityössä saavutetaan suuri nopeus ja näppäryys, piirustuksen opetus ansaitsi eräissä kouluissa suurta huomiota. — Paljon huomiota pannaan lasten ruumiinhoitoon ja koulun terveysoloihin. Monessakin niissä on kylpylaitoksia. — Köyhimmät lapset saavat ravitsevan, hyvän, kaksi ruokalajia käsittävän päivällisen, jota varten heidän on kuitenkin kotoa tuotava leipä ja juoma.

Parisin kaupunki pitää nykyään voimassa lähes 200 „écoles maternelles“, joissa on noin 800 opettajatar. Kaikkien näiden koulujen menot nousevat yli 3 miljoonan frangin.

Jo muutaman vuoden on *Parisissa* ollut pieni yksityinen ranskalainen kansanlastentarha, jota johtaa saksalainen opettajatar, joka on työhönsä valmistunut Berlinin Pestalozzi—Fröbel Hausin lastentarhaopettajatarseminaarissa. Tätä lastentarhaa huomautetaan muukalaisille, jotka haluavat saada käsitystä siitä, mitä *Parisissa* tehdään kouluikää nuorempien lasten hyväksi, ihanteena, jota kohti valtion „écoles maternelles“ on kehitettävä.

Saksassa ovat kansanlastentarhat korkeimmalla kehityskannalla vaikkeivät ne valitettavasti vielä ole saavuttaneet sitä suurta levenemistä, minkä tehokkaampi kannatus kaupunginviranomaisten taholta olisi voinut niille antaa. Ainoastaan Münchenissä, Frankfurt a. M:ssä ja Charlottenburgissa Berlinin vierellä pitävät kaupungit lastentarhoja voimassa. Useilla paikkakunnilla tosin yksityisiä lastentarhoja voimassa pitävät yhdistykset saavat missä minkin suuruista avustusta, mutta niiden toiminta on kuitenkin useimmissa tapauksissa sangen suuressa määrin taloudellisen ahdinkotilan rasittama.

Lastentarhayhdistysten ja yksityisten asiaa harrastavain henkilöiden muodostama, koko Saksan valtakunnan käsittävä yhdistys, Deutscher Fröbel Verband, on tarmokkaasti työskennellyt lastentarha-aatteen kehittämiseksi ja levittämiseksi maassa. Tämän yhdistyksen tehokkaina jäseninä ja sentähden sen kunniahallitukseen kuuluvina pyydän mainita professori Rudolph Euckenin Jenassa, tri Kerschensteinerin Münchenissä ja trinrouva Henriette Goldschmidtin Leipziginä. Puheenalainen yhdistys on m. m. pyrkinyt siihen, että

kuhunkin Preussin ylempään tyttökouluun perustettavissa jatkoluokissa otetaan pakolliseksi oppiaineeksi puutarhatyö ja siihen perustuva kasvatusopin opetus. Viime vuonna annetun lain lastentarhaopettajatarnten valmistamisesta on puheenalainen yhdistys niinkään ajanut perille. Tämän lain mukaan vaaditaan valtion hyväksymiin kansanlastentarhaseminaareihin pyrkijältä 9-luokkaisen alkeiskoulun tai 10-luokkaisen ylempään tyttökoulun oppikurssin suoritus. Jos oppilas on käynyt jonkin muun seminaarin kuin hallituksen hyväksymät 6, on hänen suoritettava jossakin näistä tutkinto. Viimeksi mainittujen oppijakso kestää 1 1/2 vuotta. — N. s. Jugendleiterinnen, jotka oikeutetaan johtamaan lastentarhoja ja työtupia ja joita ylipäänsä pidetään pätevinä omintakeisesti järjestämään lastentarhatyö, vaaditaan aina 10-luokkaisen ylempään tyttökoulun oppijakso, valtion lastentarhatutkinto ja todistus käytännöllisestä kokemuksesta lastentarhatyössä sekä sitten suoritettu yksivuotinen „Jugendleiterin“kurssi. Näitä ylempiä lastentarhakursseja pitää voimassa ainoastaan neljä Preussin seminaaria, nimittäin Pestalozzi-Fröbel Haus ja Seminar des Fröbelverein Berlinissä sekä Kasselin Evangelisches Fröbelverein ja Frankfurтин Frauenbildungsverein seminaari.

Sille, joka tahtoo tutustua kunnallisten lastentarhain järjestykseen, tarjoo *München* suurta mielenkiintoa. Sikälaiset lastentarhat viettivät nääntyvää elämää, kunnes kaupunki 5 vuotta takaperin ne otti haltuunsa ja ne saivat sijansa Münchenin erittäin hyvin ja systemaattisesti järjestetyssä koululaitoksessa. Ne ovat ensimmäisenä osastona tunnetun pedagogin tri Kerschensteinerin järjestämässä „työkoulussa“. Nytemmin tunnustetaan kansanlastentarhat tärkeäksi ja välttämättömäksi kasvatuslaitosten osaksi, niin että kutakin uutta kansakoulutaloa suunniteltaessa lastentarhain tarve otetaan huomioon.

Münchenin kansanlastentarhat ovat sijoitettuina kansakoulutaloihin ja ovat kouluviranomaisten hallinnon allaiset. Koulun rehtori on myöskin lastentarhan johtaja. Yhteyden ja yhtenäisyyden saavuttamiseksi eri lastentarhain työssä asetetaan n. s. Oberkindergärtnerin, jonka pitää olla ammattinsa oppinut, kokenut lastentarhaopettajatar. Hänen pitää tarkastamalla ja itsekohteisella vaikutuksellaan ohjata kaikkien lastentarhain työtä, mutta ei hänellä kuitenkaan ole määräysvaltaa, vaan on hänen ilmoitettava mahdolliset muistutukset ja muutosehdotukset koulun rehtorille. — Tarpeen vaatiessa neuvotelee kaupungin koulutarkastaja kaikkein lastentarhain opettajatarrien kanssa, jolloin keskustellaan työtä ja lastentarhain järjestystä koskevia kysymyksiä. Asianomaisten koulujen opettajaneuvotteluihin lastentarhain opettajattaret niinkään saavat ottaa osaa. — Opettajattaret, joita eri lastentarhoissa on 2, 3 tai 4, kulloinkin lapsiluvun mukaan (50—80—100), jaettuna yhteen tai kahteen osastoon, vuorottelevat keskenään, niin että itsekukin työskentelee 24—28 tuntia viikossa. He ovat kuitenkin velvolliset poikkeustapauksissa työskentelemään 30 tuntia. Vuoden suoritettuaan tyydyttävää työtä palkattomana

saa harjoitteleva opettajatar paikan apuopettajattarena, 4 vuoden kuluttua voi hän päästä apulaisopettajattareksi (n. s. Kindergärtenverweserin) ja lisäksi 3 vuoden kuluttua lastentarhan johtajattareksi. Eri opettajattarien palkkaehdot ovat seuraavat: apuopettajattaret 840 Rmk vuodessa, apulaisopettajattaret 960 Rmk ja johtajattaret 1,200 Rmk. Tähän tulee lisäksi 8 kertaa joka kolmas vuosi 120 Rmk:n lisäys, joten lastentarhan opettajattarella 24 vuotta palveltuaan on palkkaa korkeintaan 2,160 Rmk. Hän saa eläkettä 50 % palkastaan erotessaan 10 ensimmäisen palvelusvuoden kuluessa. Eläke kohoaa sittemmin 1 %:lla vuosittain 85 %:iin asti palkasta, mikä on suurin eläke.

Oberkindergärtnerin saa pohjapalkkaa 1,780 Rmk, joka ikälisäyksin päättyy 2,940 Rmk:an. Hän on eläkeoikeutettu samoin kuin vastaavaa palkkaa nauttiva virkamies.

Kun lastentarhat ovat avoinna koulujen loma-aikoinakin, saavat opettajattaret ainoastaan virkavapautta, jota on myönnettävä heinä-, elo- tai syyskuulla. Harjoittelijat ovat lomalla 14 päivää, apuopettajattaret 4 viikkoa ja muut opettajattaret 6 viikkoa.

Münchenin lastentarhain järjestys oli aikaisemmin sangen ankara ja opettajattarten vapaa toiminta ja aloteoikeus sangen rajoitettu. Vahvistettuja työsuunnitelmia oli mitä tarkimmin noudatettava, vaikkakin elämä lastentarhoissa olisi tarjonnut herätystä hupaisempaan työhön ja luonnollisempaan toimintaan. Kokemus on kuitenkin opettanut, että vaikka eräitä suunnitelmia ja määräyksiä täytyy olla yleisinä ohjeina, yksityisten opettajattarien täytyy saada suurempaa vapautta johtaakseen työtä lastentarhoissa kulloinkin vallitsevien olojen ja kunkin itsekohtaisen lahjakkuuden mukaan. — Ulkoilmaoleskelua pidetään erittäin tärkeänä. Jokaisessa lastentarhassa on suuri leikkikenttä, missä työ sopivan sään vallitessa kokonaan suoritetaan. Näillä leikkipaikoilla, jotka on aitauksella erotettu muusta koulupihasta, on aina hiekkaläjiä ja toisinaan kukkapengermiä, joita lapset saavat hoitaa ja kastella. 11 lastentarhassa on avonainen halli, missä työ suoritetaan ja lapset saavat oleskella sateisina kesäpäivinä. — Lastentarhahuoneistot ovat ylipäänsä tilavia ja tarkoituksenmukaisia, varsinkin uusimmissa kouluissa, joissa ne myöskin ovat erittäin kauniita. Huoneet ovat valoisat ja varustetut uudenaikaisimmilla laitteilla tuulluutukseen, lämmitykseen ja puhtaanapitoon nähden. Useimmissa lastentarhoissa on työsali ja leikkisali. 2 tuntia päivittäin käytetään vapaaseen leikkimiseen leluilla, joita säilytetään erinomaisen hyvin varustetussa kaapissa. Maksu on 1—3 Rmk kuukaudessa lasten taloudellisen aseman mukaan. Jotkut vapautetaan kokonaan tätä maksua suorittamasta.

Kohdakkoin tulee lastentarhaopettajattarien seminaari perustettavaksi. Kurssit ovat kaksivuotiset ja seminaarin tarkoituksena on ainoastaan valmistaa opettajattaria kaupungin omiksi tarpeiksi. Kaupungin kustannuksella järjestetään usein jatkokursseja lastentarhaopettajattarille eri aineissa, niinkuin

laulussa, piirustuksessa, käsitöissä y. m., joissa kurseissa opettajattarien on pakko käydä. Münchenissä tapasin kaupungin koulutarkastajan, J. Lippin, kansansivistystä harrastavan, erittäin kokeneen miehen, jonka toimenä on lastentarhain yleissilmälläpito. Hän huomautti mitä hartaimmin lastentarhain merkitystä kaupunkilaislasten kehityksessä ja hänellä oli ainoastaan hyviä kokemuksia tiedossaan siltä ajalta, minkä Münchenin lastentarhat olivat olleet kaupungin hoidossa, minkätähden hän ehdottomasti puolsi niiden ottamista kaupungin haltuun niillä paikkakunnilla, missä ne vielä ovat yksityisiä yrityksiä.

Münchenissä oleskellessaani kävin myöskin eräässä lastentarhassa „Versuchskindergarten, joka oli herättänyt ammattipiireissä paljon puhetta sen innokkaan propagandan vuoksi, jota oli sen työn hyväksi harjoitettu. Tämä lastentarha on „uudistuskoulun“ yhteydessä. Valitettavasti en ainakaan lastentarha-asteella voinut todeta mitään uudistuksia, joita kävisi sanominen käänteentekeviksi muutoksiksi lastenkasvatuksen alalla.

Toinen lastentarhoja kannattava kaupunki on *Frankfurt a. M.* Siellä on kuitenkin toistaiseksi ainoastaan kaksi kaupungin lastentarhaa. Nämä ovat samoin kuin Münchenissäkin yhdistettyinä kouluihin, toinen opettajatar-seminariin ja sen harjoituskouluun, toinen tavalliseen kansakouluun. Kummallakin näillä lastentarhoilla on tilavat, kauniit huoneistot asianomaisen koulun pohjakerroksessa tarpeellisine osastohuoneineen, kokous- ja voimistelusalineen, kylpyhuoneineen, keittiöineen lapsille päivittäin annetun maidon lämmitystä varten, sekä käytännöllisiä toimia varten tilavat varastohuoneet ynnä opettajatarhuone. Kansanlastentarhassa on suuri loggia, missä laitoksen 100 lasta saa oleskella aamiaisella ollessaan ja leikkiessään. Sitä paitsi on saman lastentarhan käytettävänä sangen hauska pieni talo, missä on puutarhatilkku, hiekkaläjiä, kyyhkyslakkoja, kanaloita, kaniinihäkkejä y. m.

Seminaarin lastentarhan tarkoituksena on antaa opettajataroppilaille käsitystä kouluikää nuorempien lasten opettamisesta. Se on sekä taloudellisessa että hallinnollisessa suhteessa seminaarin alainen, ja viimeksi mainittua taas johtaa Kasselin maakuntakoulukollegi. Seminaarin kokonaiskustannukset, jotka Frankfurtin kaupunki suorittaa ja joihin lastentarhan menot sisältyvät, nousevat 120,000 Rmk:aan. Lukukausimaksua ei tässä lastentarhassa enempää kuin muissakaan kaupungin lastentarhoissa kanneta, mutta lasten on kuukausittain suoritettava määrätty maksu lastentarhassa nauttimastaan maidosta (5—5 1/2 pf. päivässä). Leipä tuodaan kotoa. Lapsen tullessa lastentarhaan pitää äidin tai hänen sijassaan olevan henkilön allekirjoittaa kirjallinen sitoumus, jossa hän ottaa noudattaakseen eräitä määräyksiä maitomaksuihin, perheessä sattuviin taudintapauksiin, lapsen pukuun, järjestykseen ja siisteyteen nähden. — Lastentarha on, samoin kuin kaikki Frankfurtin lastentarhat, avoinna 9—12 ja 2—4.

Tämän seminaarilastentarhan johtajattaren asiana on järjestää ja johtaa lastentarhakoulutyötä ja mikäli mahdollista ottaa myöskin aktiivisesti osaa toiminnan hankkimiseen lapsille, järjestää seminaarinoppilasten auskulteeraus lastentarhassa sekä 3 tuntia viikossa opettaa lastentarhateoriaa näille oppilaille. Hänelle on palkkaa 1,800: — Rmk, joka palkka ikälisäyksin kohoaa 3,000: — Rmk:aan. Kaupungin muilla lastentarhaopettajattarilla on pohjapalkkaa 1,200: — Rmk sekä ikälisäystä 150: — Rmk joka kolmas vuosi, kunnes palkka nousee 2,250: — Rmk:aan. Eläkekysymys on vielä järjestämättä, mutta ratkaistanee lähimmässä tulevaisuudessa. Seminaarin lastentarhassa harjoittelee 20—24 Frankfurтин lastentarhaopettajattarseminaarin (Frauenbildungsvereinin) oppilasta.

Tämä seminaarilastentarha tuntui sangen hyvin järjestetyltä ja siellä vallitsi erinomaisen hupaisa mieliala. Erittäin kiintyi huomioni erääseen soitantotuntiin, jonka johtajatar neiti E. Vöhl antoi ylemmällä osastolla. En ole missään nähnyt näiden lapsille annettujen soitantotuntien herättävän sellaista mielialaa, joka lapsille antoi todellista ymmärtämystä siitä mitä he kuuluivat ja mitä he itse pienin, yksinkertaisin soittokonein saivat säestää.

Frankfurt a. M:ssa työskentelee lukuisia yksityisiä lastentarhoja. Eräitä n. s. Kleinkinderbewahranstalten on siellä niinikään ja niitä johtavat enimmäkseen uskonnollismieliset armeliaisuussisaret. Parhaat kansanlastentarhat (lukuaan 7) pitää voimassa suuri yhdistys, joka kutakin laitosta varten saa 3,000: — Rmk:n avustuksen kaupungilta ja sen ohessa nauttii jonkunlaista vuokranalennusta, sen johdosta että kaupunki on eräitä yhdistyksen lastentarhoja varten antanut taloja maksutta käytettäväksi. Lapset suorittavat 1—3 Rmk kuukausimaksua sekä 10—15 pf. päivässä maidosta ja ateriasta, joka päivällisaikana tarjoillaan niille lapsille, jotka syystä tai toisesta eivät ole voineet lähteä kotiin. Näiden lasten, jotka oleskelevat lastentarhassa 7 tuntia, pitää päivittäin saada levätä 1—1 1/2 tuntia, jota varten on olemassa käytännöllisiä, keveitä kääntötuoleja.

Kaikkia näitä yhdistyslasterhoja johtaa itsekutakin naiskomiteansa, joka hoitaa niiden taloudellisen hallinnon. Lastentarhain kasvatusopillisen toiminnan asiantuntevaa tarkastusta hoitaa „Deutscher Fröbel-Verband“-yhdistyksen sihteeri, neiti Hélène von Mumm, joka asianharrastuksesta on ottanut tämän työn tehdäkseen. Näiden lastentarhain opettajattaret saavat palkkaa 900—1,200 Rmk, riippuen siitä kuinka kauan he ovat työskennelleet yhdistyksen palveluksessa. Sen lisäksi maksaa yhdistys kunkin opettajattaren vanhuusvakuutukseen noin 50 Rmk vuodessa. Frankfurтин lastentarhayhdistyksen vuotuinen rahasääntö nousee 95,000 Rmk:aan.

Olin erikoisesti halunnut tarkemmin tutustua työhön henkisesti takapajulla olevain lasten lastentarhassa, joka on muutaman vuoden toiminut Frankfurtissa ja myöskin saanut kannatusapua kaupungilta. Se on valitettavasti

tänä vuonna lakannut toimimasta oppilaiden puutteessa. Se oli työskennellyt hyvin ja herättänyt kaikkien pedagoogien suurta mielenkiintoa, mutta kun koulupakkoa ei ole olemassa 6 vuotta nuoremmille lapsille eikä myöskään niille, jotka poistetaan tavallisesta kansakoulusta, ei vanhempia käynyt pakottaminen viemään lapsiaan tähän lastentarhaan.

Berliniin (Charlottenburgiin) perustetut kunnan lastentarhat ovat kokonaan toista tyyppiä kuin muut lastentarhat, syystä että niiden oppilaat ovat oppivelvollisessa iässä ja osin koululääkäri ja osin kansakoulun alimman luokan opettajat ovat heitä pitäneet ruumiillisesti ja henkisesti liian heikkoina seuraamaan opetusta. Nämä lapset eivät kuitenkaan saa olla aistiviallisia. — Charlottenburgissa on näitä lastentarhoja 9, kussakin 80 lasta ja jaettuina kahteen ryhmään. Kaikkien lastentarhain ylivalvojana on johtajatar, mutta opettajattarilla on suuri vapaus järjestää työnsä oman mielensä mukaan. Useimmat lastentarhat sijaitsevat tarkoitusta varten tehdyissä parakeissa, jotka on sijoitettu jollekin avonaiselle alueelle, missä hyvää tilaisuutta on oleskelemiseen ulkosalla ja hiukan puutarhatyötä käy tekeminen. Suurta painoa pannaan lasten ruumiilliseen hyvinvointiin. Väsyneet oppilaat saavat keskeyttää työnsä levätäksään, ja sitä varten on telttituoleja käytettävänä. Paikallaan istumista vaativan toiminnan väliaikoina suoritetaan voimisteluliikkeitä ja hengitysharjoituksia. Jos koko osasto joskus näyttää väsyneeltä rasittavan työn jälkeen, saavat kaikki oppilaat levätä muutaman minuutin, pää tuettuna pöytää vasten ja aivan vaiti ollen, mikä seikka näytti virkistävän erinomaisesti. Kaikille lapsille annetaan kaupungin kustannuksella maitoa ja leipää. — Opettajattaret ovat palkkaehtoihin nähden samassa asemassa kuin n. s. teknilliset opettajattaret, s. o. alkeisoppilaitosten käsityön ja piirustuksen opettajattaret.

Itse *Suur-Berlinissä* ei vielä ole kunnan lastentarhoja. Jotkut yksityiset yhdistykset kuitenkin pitävät voimassa eräitä hyvin järjestettyjä ja innokkaasti johdettuja lastentarhoja, joille kaupunki antaa vähän avustusta. Berlinin Fröbel-Verein, joka on ollut olemassa 50 vuotta ja joka pitää voimassa 3 kansanlastentarhaa, 4 lastentarhaa, joissa suoritetaan korkeampi lukukausimaksu, kansanlastentarhaopettajatarseminaaria sekä koulua lastenhoitajattarten valmistamiseksi koteihin, saa kaupungilta kansanlastentarhoja varten 6,000 Rmk sekä seminaaria varten väliaikaisesti apurahaa 900 Rmk. Verein für Volkserziehung (Pestalozzi — Fröbel Haus), joka pitää voimassa 6 kansanlastentarhaa, yhtä työtupaa, 2 kehittymättömäin lasten koululuokkaa, yhtä pikkulasten kotia maalla, yhtä seminaaria ja lapsenhoitajattarkursseja sekä talouskoulua, nauttii miltei yhtä suurta avustusta kuin edellä mainittu yhdistys.

Berlinissä on valtion kustantama lastentarha Elisabeth-Schulen yhteydessä, joka viimeksi mainittu on ylempi tyttökoulu koulunopettajattarseminaariin. Lastentarha, jota erittäin ansiokkaasti johtaa neiti Gertrud Pappenheim,

toimii niinikään eräiden koululuokkain ohella seminaarioppilasten harjoitus-alana. Preussin hallitus aikoo arvatenkin kohdakkoin perustaa lukuisia samantapaisia lastentarhoja, syystä että lastentarhatyö on tärkeä osa nyttemmin toimivien valtion tyttökoulujen jatkoluokkain opetusohjelmassa.

Leipzigissä työskentelee murtumattomin voimin ja innostuksin 86-vuotissa vanhus lastentarha-asian esitaistelijain joukossa, tohtorinrouva Henriette Goldschmidt. Hän on perustanut naissivistystä varten yhdistyksen, joka on ollut voimassa yli 40 vuoden. Tämän yhdistyksen nimessä on hän avannut lastentarhan opettajatarseminaarin ja toisen hyvin tunnetun laitoksen, naislyseon, jossa toimeenpannaan luentokursseja ja nuorille tytöille suodaan tilaisuus valmistua valmiustutkintoa varten. Vuosi takaperin tämä lyseo järjestettiin laajemmalla ohjelmalla varustetuksi laitokseksi, jossa suurta painoa pannaan sosiaalisiin opintoihin sekä lasten hoitoa ja lastensuojelusta koskeviin asioihin. Tämä laitos, Frauenhochschule, muutti suureen kauniiseen taloon, jonka eräs asiaa harrastava rahamies oli lahjoittanut yhdistykselle. Samaan taloon on nyttemmin sijoitettuna myöskin erinomaisen hauska pieni lastentarha 30 lasta varten. Leipziger Frauenbildungsverein pitää paitsi näitä voimassa 3 kansanlastentarhaa ja yhtä koulukeittiötä.

Myöskin *Breslaun* kaupungissa on lastentarhayhdistys, joka vuodesta 1861 lähtien on työskennellyt pienten lasten kasvatuksen hyväksi. Se pitää voimassa lastentarhaopettajatarseminaria ja 12 lastentarhaa, joissa vuosittain käy noin 1,000 lasta. Tällä yrityksellä on voitettavana suuria taloudellisia vaikeuksia, jotka myöskin painavat leimansa lastentarhain työhön. Niillä onkin köyhyyden leima, ne kun ovat varustetut sangen niukoilla varoilla. Kaupunki antaa kaikille lastentarhoille yhteensä 2,800 Rmk sekä 300 Rmk korvausta paikkakunnan ylemmän tyttökoulun oppilaiden lastentarhaopetuksesta. Lisäksi saa yhdistys 200 Rmk kaupungin säästöpankin voittovaroista ja niinikään 200 Rmk maakuntahallinnolta. Nämä 3,500 Rmk ovat likimain 10 % yhdistyksen koko menomäärästä. Breslaun lastentarhayhdistyksen 50-vuotisjuhlassa antoi kaupungin hallitus, tunnustaakseen yhdistyksen yleishyödyllisen toiminnan, lupauksen oman talon rakennuttamisesta yhdistyksen seminaarille ja yhdelle sen kansanlastentarhoista kaupungin kustannuksella. Breslaun lastentarhayhdistys on Saksan ensimmäinen yhdistys, joka on asettanut erikoisen tarkastajattarien lastentarhojen varten. Hänellä on 2,000: — Rmk:au vuosipalkka. Kuluvana vuonna tulee kaksi n. s. Kleinkinderbewahranstalten, eräänlaisia lastenseimiä 3—6-vuotiaille lapsille, Berlinissä uudesti järjestettäväksi kunnan lastentarhoiksi. Voipi syystä toivoa, että tämä suurella mielenkiinnolla alettu uudistus on saattava paikkakunnan lastentarha-asian onnelliseen kehitysvaiheeseen. Hankkeen toteuttaminen on hyvissä, taitavissa käsissä.

Baselin lastentarhain kehityksestä on niiden tarkastaja, tohtorinrouva

Rothenberger-Klein antanut sangen mielenkiintoisen selostuksen. Rouva R.-K on 17 vuotta Baselin lastentarhain tarkastuksen käytäntöön ottamisesta viime syksyyn asti, jolloin hän erosi toimestaan, erinomaisella taidolla ja tarmolla työskennellyt asiansa hyväksi. Rohkenen omien huomioitteni ohessa antaa muutamia tietoja tästä selostuksesta. Ensimmäiset n. s. Kleinkinderschulen (= Ranskan Écoles maternelles ja Englannin Infantschools) perusti Baseliin vuonna 1843 „Gemeinnützliche Gesellschaft“ niminen yhdistys. Vuonna 1893 määrättiin sattuneesta syystä toimitettavaksi pikkulasten kouluolojen virallinen tutkimus. Silloin oli toimessa 37 koulua ja niissä 44 luokkaa ja 45 opettajataria. Edellä mainittu yhdistys piti voimassa 14 koulua ja avusti sen lisäksi 13 koulua. Kaikissa pikkulastenkouluissa oli oppilaita yhteensä 2,304, mutta tutkimuksessa todettiin, etteivät nämä yksityisten voimassa pitämät laitokset olleet kehittyneet läheskään samassa määrin kuin kanttonin omat ylemmät koulut ja että niissä sitä paitsi oli terveydellisiin ja kasvatustieteellisiin oloihin nähden paljon toivomisen varaa. Muuan fröbeliläinen lastentarha oli ainoa pikkulasten oppilaitos, jota kävi katsominen kaikin puolin tyydyttäväksi. Kanttonin hallitusneuvosto päätti, tutkimuksen paljastamain, sangen arveluttavain epäkohtain johdosta ja hankittuaan kasvatustieteellisen lausunnon, ryhtyä tarmokkaisesti toimiin. Uudistus katsottiin parhaiten käyvän päinsä perustamalla valtion laitoksia sekä ankarasti valvomalla yksityislaitoksia. Taloudellisen avustuksen antamista yksityisille pikkulastenkouluille ei pidetty sopivana, koska olisi vaikea löytää oikeata avustuskokkeuden laskemisen perustetta, nämä koulut kun olivat eri tavoin johdettuja ja järjestettyjä. Laissa valtion (tässä tapauksessa Baselin kanttonin=kaupungin) ryhtymisestä kouluikästä nuorempain lasten kasvatukseen, joka laki tämän jälkeen säädettiin, sanotaan: „Lastenkasvatus on tietenkin etusijassa vanhempain asia, mutta jos tämä luonnollinen ja säännöllinen kasvatus on riittämätön, syntyy yleisten kasvatustieteellisten tarvetta, ja kun nämä vapaaehtoisen toiminnan varassa olevat laitokset eivät ole riittäviä, mitä seikkaa ei kukaan voi kieltää, niin syntyy valtiolle velvollisuus käydä auttajana väliin ja suorittaa mitä yksityinen voima ei kykene.“ — Samalla määrättiin että valtion pikkulastentieteellisten lapset saavat ikäänsä vastaavan kasvatukseen, jossa mikään koulumainen oppiminen ja opetus ei tule kysymykseen. Samalla säädettiin eräitä yleismääräyksiä lapsille annettavaan toimintaan nähden. — Valtion lastentieteellisten ei saisi vallita minkäänlaista koulupakkoa, ei myöskään pääsymaksua kannettaisi. Yhden opettajattaren johtamalla osastolla ei lasten luku saisi olla 40 suurempi. Tarpeen vaatiessa perustettaisiin uusia osastoja apulaisopettajattarineen tahi kokonaan uusia lastentieteellisiä.

Pikkulastentieteellisten valvomaan valittaisiin asiantunteva henkilö, joka olisi erityisen, lastentieteellisten hoitoa varten asetetun toimikunnan alainen. Edelleen säädetään samassa laissa, että opettajattarien pitää näyttää, että heillä

on riittävät tiedot ja kyky työnsä suorittamiseen; erittäin huomautetaan tärkeäksi opettajattaren luonteenomaisuuksia ja rakkautta kutsumukseensa sekä että hänen pitää oleskella lasten parissa ei ainoastaan pitääkseen heitä silmällä, vaan kasvattaakseen heitä. Opettajattaren palkka määrätään 1,500—2,000 frangiksi ja apulaisopettajattaren 1,000—1,500 frangiksi. Yksityiset lastentarhat asetettaisiin valtion tarkastuksen alaisiksi. Yksityisen lastentarhan perustamiseen vaadittaisiin esivallan lupa. Samat määräykset oppimäärään nähden koskisivat sekä yksityis- että valtion opettajattaria, samaten määräykset osastojen oppilaslukuun nähden. Yksityisten lastentarhain huoneistojen tulisi täyttää eräät kasvatusneuvoston asettamat vaatimukset. Ellei näitä määräyksiä noudateta, voidaan yksityinen lastentarha sulkea.

Hallitusneuvoston päätöksen vahvisti suuri neuvosto huhtik. 18 p:nä 1905, ja siitä päivästä lähtien luetaan Baselin lastentarhain uudestisyntyminen.

Suuriin muutoksiin ryhdyttiin paikalla. Kolme lastentarhaa täytyi aivan mahdottomain terveydellisten olojensa johdosta sulkea. Lukuisain yksityisten lastentarhain läheisyyteen avattiin uusia valtion lastentarhoja. Yksityisten lastentarhain kehityksen edistämiseksi myönnettiin, aikaisemmasta päätöksestä huolimatta, v. 1898 ylimääräinen 17,000 frangin määräraha, sillä ehdolla että yksityislaitoksissa suotaisiin opettajattarille samat palkkaedut kuin valtion laitoksissa sekä että pääsymaksut poistettaisiin. Sitä paitsi asetettiin ankaria vaatimuksia huonekaluihin ja työvälaineistöön nähden. Näitä ylimääräisiä määrärahoja on vuosien kuluessa vähennetty, niin että valtio v. 1912 kannatti ainoastaan kahta laitosta yhteensä 1,000 frangilla, syystä että näitä laitoksia kannattaneet yksityiset yritykset vähitellen olivat lakanneet olemasta ja joko sulkeneet laitokset tahi luovuttaneet ne valtiolle. Valtion lastentarhat (Kleinkinderanstalten) sitä vastoin ovat sangen nopeasti kehittyneet. Niitä on nykyään kokonaista 111.

Kussakin lastentarhassa on ainoastaan yksi tai kaksi osastoa ja yhtä monta opettajattarta, syystä että on haluttu saada ne leviämään niin laajoille aloille kaupunkia kuin suinkin mahdollista. Useimmat niistä sijaitsevat yksityistaloissa, missä tarpeellisia muutosrakennuksia on tehty jotta huoneistot olisivat mukavat. Vuokrasopimus tehdään tavallisesti 10 vuodeksi. — Lastentarhoissa on tavallisesti yksi tai kaksi työhuonetta, leikkihuone voimistelua, liikuntoleikkejä ja laulua varten. Sitä paitsi laitetaan aina tilavat eteiset, riittävät ja tarkoituksenmukaiset mukavuuslaitokset sekä kuiva ja kesän aikana siimeikäs leikkipaikka erinomaisine hiekkaläjineneen. Kaupunginpuutarhuri huolehtii näiden tarhain istutuksista ja hoidosta.

Lastentarhain hallinto on kokonaan naistarkastajan käsissä. Kerran kuukaudessa opettajattaret tilaavat opetusvälineistöä tarkastajattaren hoidossa olevasta yhteisestä varastosta. Suurempien, kalliimpien esineiden hankkimisesta keskustellaan tarkastajattaren kuukausittain kokoonkutsumissa kokouk-

sisä ja päätös on lastentarhatoimikunnan hyväksyttävä, ennenkuin esineet myönnetään. Kukin lastentarha saa likimain saman verran välineistöä, noin 100 frangin arvosta vuodessa. Opettajattarien yhteisissä kokouksissa käsitellään kaikkia heidän työnsä yhteydessä olevia kysymyksiä ja ilmoitetaan opettajiston keskuudessa tapahtuneista muutoksista sekä muista tähän kuuluvista seikoista. — Kaikkien opettajattarien pitää saapua näihin kokouksiin tahi myös kirjallisesti tai jonkun toverin välityksellä selittää poisjäämisensä syy. Tarkastajattaren tehtäviin kuuluu, että hän, paitsi että tarkastaa sekä yksityiset että valtion lastentarhat ja kutsuu koolle sekä johtaa näitä opettajatarneuvotteluja, ottaa pohjustajana ja pöytäkirjantekijänä osaa lastentarhatoimikunnan kokouksiin sekä hoitaa kaikki sen sihteerintehtävät ja panee toimikunnan päätökset täytäntöön. Hänen on sen lisäksi hoidettava lastentarhain yhteiset tilit ja määrättävä lasten ottamisesta lastentarhoihin ja heidän jakamisestaan eri laitosten kesken. Tarkastajattaren palkka, joka ensimmäisenä vuonna oli 500 fr. on vähitellen noussut 5,000 fr:iin.

Sen johdosta, että henkilöllisen vapauden ja henkilöllisen vastuunalaisuuden tunne Sveitsissä on sängen voimakas, saavat yksityiset opettajattaret järjestää työn aivan oman mielensä mukaan. Mitään toimintasuunnitelmia ei vaadita ja erittäin harvoin niitä tapaakin. Lastentarhoissa, joissa on kaksi opettajattaria, työskentelevät nämä kumpikin aivan riippumattomina toisistaan. Opettajattarien työaika on 20 tuntia viikossa, ja lastentarhat ovat avoinna k:lo 9—11 a. p. ja 2—4 i. p., paitsi keskiviikkoisin ja lauantaisin, jolloin ilta-päivät ovat vapaat. Kysymys on aamupäivätuntien ulottamisesta k:lo 12:een, myöntämättä opettajattarille ylimääräistä korvausta, eikä tämä ehdotus näytä kohtavan heidän puoleltaan vaikeuksia.

Lapsiinkin on onnistuttu istuttamaan tätä riippumattomuuden synnyttämää edesvastuun tunnetta. He istuvat tavallisesti jaettuina kolmeen ryhmään ikänsä mukaan ja opettajatar antaa näille ryhmille työtä, joka vaatii osakseen miltei koko hänen huomionsa, jota vastoin muut lapset ympäristöstänsä huolimatta ihmeteltävän hiljaa, ahkerasti ja uutterasti suorittavat heille annettua työtä.

Lastentarhan vuosikustannukset nousevat 2,600 fr:n vaiheille. Kaikkiaan oli Baselin lastentarhoista v. 1912 kustannuksia 289,720 frangia. Lapsia oli kaikkiaan noin 4,500. Yksitoista lastentarhahuoneistoa on ilta-päivätunneiksi, klo 4—7, luovutettu edellämainitun. „Gemeinnützliche Gesellschaft“ nimisen yhdistyksen käytettäväksi n. s. „Kinderhortea“ varten, jotta ne lastentarhoissa käyvät lapset, jotka eivät ole silmälläpidon alaisia, ilta-päivisin voisivat oleskella siellä opettajattaren valvonnan alaisina. Näiden lasten tukalan tilan johdosta, heidän vanhempansa kun ovat töissä, on hartaasti ryhdytty keskustelemaan kysymystä lastentarhain ja lastenseimien työstä, niiden keskinäisistä suhteista ja valtion velvollisuuksista näitä päiviin turvattomia lapsia

kohtaan. Vielä ei ole päästy varmaan tulokseen, mutta näyttää siltä kuin lastentarhat tulisivat kohdakkoin jonkinlaisen uudestijärjestelyn alaisiksi.

Toisessa Sveitsin kaupungissa, jossa kävin, nimittäin *Zürichissä*, olivat lastentarhain ulkonaiset olot hieman toisenlaiset kuin Baselissa. Lastentarhat ovat viiden lastentarhatoimikunnan alaiset, ollen kaupunki sitä varten jaettu viiteen piiriin. Näiden toimikuntien jäsenet voivat myös olla jäseninä piirien koulutoimikunnissa ja molemmilla näillä toimikunnilla on yhteinen puheenjohtaja. Kaikki kaupungin koulutoimikuntien puheenjohtajat kokoontuvat tarpeen vaatiessa n. s. presidenttineuvotteluihin, joissa myös lastentarhoille yhteisiä asioita käsitellään.

Koko kanttonin kouluhallitus asettaa tarkastajattaren kuhunkin kaupungin piiriin. Nämä 5 tarkastajattaria valitaan kolmeksi vuodeksi ja heidän pitää kahdesti vuodessa tai tarpeen vaatiessa useammin käydä kussakin alucensa lastentarhassa. Kaksi näistä tarkastajattarista on tänä vuonna lastentarhan hoitajattarina, joiden niinä 14—18 päivänä, mitkä tarkastus käsittää, on omalla kustannuksellaan pidettävä viransijainen. Palkkio tarkastuksesta on 4—9 fr. päivässä, sen mukaan onko puolen vai koko päivän työtuntien luku siihen käytetty. Kussakin lastentarhassa on käyntikirja, johon tarkastajatar kirjoittaa nimensä ja mahdollisesti tekemänsä muistutuksen. Hänen pitää vuosittain antaa kanttonin kouluhallitukselle kaavake täytettynä tiedoilla lastentarhain hoidosta, terveystiloista y. m.

Lastentarhaopettajattarilla on 1,400: — fr. pohjapalkka, joka 200 fr. ikälisäyksiin joka neljäs vuosi 20 vuoden palvelusajan kuluttua kohoaa korkeimpaan määräänsä 2,400 fr:iin. Ennenkuin opettajatar voi saada vakinaisen toimen, pitää hänen palvella yksi koevuosi. Hänet valitaan ainoastaan 3 vuodeksi ja piiritoimikunta voi kaupungin keskuskouluhallituksen ehdotuksesta 3-vuotiskauden päätyttyä erottaa hänet pois uudesta vaalista. — Keskuskouluhallitus määrää opettajattaren palkkaedut. Suurella kaupunginneuvostolla on oikeus opettajattaren palvelusaikaan ja muihin seikkoihin katsoen hänen erotessaan työstä antaa hänelle eläke.

Zürichin lastentarhat työskentelevät, mikäli mahdollista, vieläkin vapaammin ja toisistaan riippumattomammin kuin Baselin lastentarhat. Jokainen johtajatar tilaa kerran vuodessa tarpeellisen välineistön keskuskouluhallituksen varastosta. Nämä tilaukset tarkastaa ennen niihin myöntymistä kaksi siihen valittua kokenutta lastentarhaopettajattarta. — Yhteisiä järjestysasioita, ehdotuksia uusiksi toimialoiksi, jotka on kouluviranomaisten vahvistettava, välineistön hankkimista, palkkakysymyksiä y. m. keskustellaan yleisissä kokouksissa. Sitä paitsi on opettajattarilla yhdistys (*Fröbel stübli*), joka kokoontuu noin kerran kuukaudessa ja jossa enemmän kasvatusopillista laatua olevia kysymyksiä keskustellaan, työnäyttelyjä toimeenpannaan ja mallitunteja annetaan. Tähän yhdistykseen voivat muidenkin paikkakuntain opettajattaret

liittyä. Zürichin lastentarhat, jotka käsittävät 1—2 osastoa, 40 lasta kussakin, ovat enimmältä osalta sijoitetut koulurakennuksiin tai niiden viereisiin parakeihin. Toiset sijaitsevat edelleen yksityisissä, tarkoitusta varten hiukan uudesti sisustetuissa huoneistoissa. Koulutaloissa työskentelevillä lastentarhoilla on suuret, tilavat salit, toinen kutakin osastoa ja toinen liikuntaleikkejä, laulua ja voimistelua varten. Zürichissä samoin kuin Baselissäkin vallitsee tuo hämmästyttävä, kenties hiukan raskas, hiljainen työteliäisyys ja luonnollinen itsekurinpito, joka näyttää olevan luonteenomainen Sveitsin lastentarhoille. Täällä myös harjoitetaan monta hupaista yksinkertaista työalaa, jotka ansaitsevat huomioon ottamista ja jo ovat tulleet käytäntöön ulkomailla.

Wienin kaupunki on jo perustanut 24 suurta lastentarhaa ja ottaa lähimmässä tulevaisuudessa haltuunsa vieläkin 30, jotka tähän asti ovat olleet yksityisten yhdistysten voimassa pitämiä, mutta kaupungin teettämässä rakennuksissa sijaitsevia. Wienin lastentarhoissa työskentelee 80 opettajataria kukin osastollaan, jossa on 50 lasta ja enemmänkin. Lastentarhat ovat, mitä tarkastukseen tulee, kouluviranomaisten alaiset, mutta niillä on eri hallintonsa kaupunginhallituksessa. Niiden lähintä hallinnollista hoitoa toimittaa se maistraatinsihteeri, jolla on toimenä ainoastaan lastentarha-asiat. Opettajattaria ei lueta kouluvirkakuntaan, vaan virkamiehistöön.

Wienin kaupungin menot lastentarhoista nousivat 1912, lukuun ottamatta kaikkien rakennusten korkoa, 323,480: — kruunuun.

Wienin lastentarhat ovat yleensä sangen suuria. Niissä voi olla 9-kin osastoa ja kaikkiaan 450—500 lasta. Talot teetetään tavallisesti kolmikerrok-siset ja sisältävät työsalin kutakin osastoa varten, yhteisen leikkisalun kahta osastoa varten, kansliahuoneen, suuren päällysvaatehuoneen, johtajattaren ja vahtimestarin huoneiston.

Kaksi salia on siirrettävällä seinällä yhdistetty toisiinsa ja voi muodostaa suuren juhlasalin. — Huoneistojen sisustamisessa noudatetaan kaikkia terveydenhoidon vaatimuksia, silmälläpitäen mukavaa puhdistusta ja tuulluttamista sekä lasten siisteyttä edistäviä laitteita. Tulenvaarankin varalta on suurimpiin varokeinoihin ryhdytty. Ulko-oviin on pantu telkeet, jotka käy avaaminen yhdellä kädenliikkeellä, minkä ohessa on sijoitettu tarpeellisia merkinantolaitteita. Ne rakennukset, jotka käyvät verraten kalliimmiksi kaupungille, ovat sellaisia, joihin uskonnollisten armeliaisuussisarten johtamat lastentarhat sijoitetaan. Näissä on aina, paitsi lastentarhalle tarpeellisia huoneita, 2 huonetta johtajattarelle, tarpeelliset huoneet sisarille, kukin kahdelle heistä, yhteinen ruokasali, kokoussali, sairashuone, iso keittiö, rukouskappeli, suuri kappeli jumalanpalveluksia varten ja vahtimestarin huoneisto.

Lastentarhoja varten valitaan aina suuret avonaiset paikat, missä on tilaisuus avaran pihamaan laittamiseen. Näihin istutetaan puita ja usein niitä myöskin koristetaan kukilla sekä varustetaan suurilla hiekkaläjillä. Ne teh-

dään niin mukaviksi kuin suinkin ulkosalla oleskelua varten sekä kesäisin että talvisaikaan istuttamalla puita, jotka antavat tarpeellista siimestä ja varuamalla avonainen paikka päivänpaisteessa oleskelua varten. Kussakin lastentarhassa on avonainen halli leikkiä ja liikuntaa varten sadepäivinä, joskus niissä myöskin tehdään työtä. Joissakuissa lastentarhoissa on katollakin hyvin aidattu leikkikenttä. Se on tarkoitettu niitä osastoja varten, joiden kulkeminen korkeita portaita pitkin ylemmästä kerroksesta veisi liian paljon aikaa niukasta välitunnista. Viimeksi teetetyistä lastentarharakennuksista on kaupungilla ollut kustannuksia noin 200,000 kr, lukuun ottamatta tonttiarvoa, joka erittäinkin kaupungin keskiosissa on noussut sangen korkealle.

Wienin kaupungin lastentarhoissa työskentelee neljän laatuista opettajattaria: johtajattaria, „lopullisia“ ja „väliaikaisopettajattaria“ sekä uskonnollisia armeliaisuussisaria. Johtajattaret, jotka johtavat työn, tilaavat välineistön ja vastaavat koko lastentarhasta, saavat pohjapalkkaa 1,400 kr ja lisäksi 460 kr vuokratarkoituksia tai käyttöoikeuden 2 huonetta, eteisen, keittiön ja kylpyhuoneen käsittävään huoneistoon. Heillä on palkankorotusta 8 kertaa joka neljäs vuosi 150 kr sekä 10 vuoden palveluksesta 500: — kruunuun korotettu vuokramääräraha. Heidän lopullinen palkkansa voi 32 vuoden palveluksesta nousta 3,100: — kr:uun. N. s. lopullisilla opettajattarilla, vakinaisessa palveluksessa olevilla apulaisopettajattarilla on 1,200: — kruunun pohjapalkka ja 340: — kr vuokratarkoituksia. Palkankorotus on sama kuin johtajattarilla ja vuokratarkoitukset kohoavat 10 vuoden palveluksesta 380: — kr:uun. Lastentarhaopettajattarilla on 10 vuoden palveluksesta eläkettä 40 % palkasta ja kohoaa eläke jokaiselta seuraavalta palvelusvuodelta, niin että se 30 vuoden palveluksesta kaupungin työssä nousee palkan täyteen määrään. Jos opettajattar sairastuu, saa hän palkkansa kokonaan, mutta vuoden kuluttua ainoastaan eläke-etunsa. 3 vuotta oltuaan poissa työstä sairauden johdosta, on hänellä vielä oikeus palata palvelukseen. Väliaikaiset lastentarhaopettajattaret, viransijaiset, joilla on vakituinen työ kaupungin palveluksessa, mutta jotka voidaan irtisanomatta erottaa, saavat vuosipalkkaa 1,000: — kr, joka 4 vuoden palvelusajan kuluttua kohoaa 1,300: — kr. Satunnaiset viransijaiset palkkaa kaupunki sopimuksen mukaan.

Erityisen lastentarhaopettajattarten ryhmän muodostavat ne 19 uskonnollista armeliaisuussisarta, jotka työskentelevät Wienin kaupunginlastentarhoissa. Heidän pitää olla täysin oppineita lastentarhaopettajattaria, mutta heidät palkkaa asianomainen sisaristo, jolle kaupunki antaa sovittua avustuksen lastentarhaan otettavan lapsiluvun ja siinä toimivien sisarten luvun mukaan. Tämä avustus on verraten paljon pienempi sitä, mikä käytetään maallisten lastentarhain voimassapitoon. 9-osastaisen lastentarhan (450 lasta) kannatusavuksi antaa kaupunki asianomaiselle sisaristolle 7,080: — kr paitsi vuokratonta huoneistoa lämmityksineen, valaistuksineen ja vahtimestareineen

Nämä sisaristojen lastentarhat ovat saman tarkastuksen ja muutoin samojen ehtojen alaiset kuin maallisetkin. Ansainnee vielä lisätä, että ne vanhemmat naiset, jotka palvelevat kussakin Wienin lastentarhassa ja auttavat kulloinkin käytännöllisissä tehtävissä, saavat vakinaisen palkan määrätyn ikälisäyksin ja eläkkein.

Wienin samoin kuin Münchenin lastentarhaopettajattarilla on virkalomaa (6 viikkoa) eri aikoina kesästä, syystä että lastentarhat ovat avoinna vuoden umpeen.

Työtä lastentarhoissa näkyy harjoitettavan erityisellä virkeydellä ja hulla sekä hyvän mielialan vallitessa, vaikkakin suuret osastot, joihin toisinaan kuuluu kokonaista 65 lasta, jonkun verran vaikuttavat ehkäisevästi työtuloksiin ja lastentarhain kehitykseen. Kaksi lastentarhaopettajataryhdistystä osaltaan paljon edistää jäsentensä harrastusta lastentarhatoimintaan.

Budapestissä niinikään on huomattavana suurta elpymistä lastentarhain kehityksessä siitä lähtien kun kaupunki otti ne hoitoonsa. Noin 17 vuotta takaperin anoi muuan lastentarha-asiassa sangen toimelias opettajatar, neiti Halasz, että kaupunki ottaisi haltuunsa hänen johtamansa yksityisen lastentarhan sekä asettaisi hänet kaupungin palvelukseen laitoksen johtajattareksi. Vähitellen yhdistettiin yhä useampia yksityisiä lastentarhoja kaupungin kasvatustaloksiin, ja kiitos neiti Halaszin tarmokkaan aloitteen ja järjestämiskyvyn, on kaupungin lastentarhoja nykyään 85, niissä noin 10,000 lasta ja yli 200 opettajattaren. Kaupungin kokonaiskustannukset lastentarhoista nousevat vuosittain hiukan yli 2 miljoonan kruunun.

Lastentarhat, joissa on 2—4 osastoa ja 80—160 lasta, ovat kaikki sijoitettuina komeihin, osin sangen kauniisiin, kaupungin rakennuttamiin huoneistoihin. Ne ovat usein kansakoulujen yhteydessä, mutta sijoitetaan myöskin erinäisiin näiden vierelle teetettyihin taloihin tahi siirrettäviin parakkeihin, jotka väliaikaisesti on sijoitettu johonkin kaupungin työväen parakkiryhmistä tahi johonkin osaan kaupunkia, kunnes sinne ehditään rakentaa tarpeelliset huoneet. Viime vuonna on 12 uutta lastentarhataloa rakennettu. Budapestin lastentarhoissa vallitsee tuiki tarkka siisteys ja järjestys. Salit ovat erinomaisen ilmat ja valoisat, niin että ne usein tuntuvat jopa jonkun verran autioilta. Lasten työssä niinikään vallitsee tarkka järjestys. Kurinpito on ankaranlainen ja painetuilla työsuunnitelmilla on kaikkien lastentarhain toiminta määrätty. Erityistä painoa pannaan mallitukseen, niinitöihin, erikoiseen sangen hauskaan kaislatyöhön sekä lauluun ja tansseihin. Lastentarhoissa ei ole pianoa niinkuin meillä ja kaikkialla Saksassa on laita. Jokaisen lastentarhaopettajattaren pitää osata soittaa viulua. Hänen pitää erotessaan lastentarhaseminaarista osata ulkoa 50 säveltä sekä voida liikkua esteettömästi soittaessaan viulua. Vieläpä lastentarhaopettajattaret tanssivat, säestävät itseään

ja lapsia viululla. Budapestin lastentarhat ovat avoinna kaikille lapsille, mutta pakollisia ainoastaan niille, jotka kotona ovat vailla silmälläpitoa päiväsaikaan.

Lastentarhojen silmälläpitoa varten on asetettu 4 ansiokkainta johtajatar-tarta. Paitsi tavallista työtään lastentarhassa tarkastavat he muut samanlaatuiset piirinsä laitokset. Apunaan on heillä kullakin nuorempi opettajatar, joka asianomaisen johtajattaren poissa ollessa hoitaa hänen osastoaan. Tarpeen vaatiessa ilmoittaa tarkastajatar huomioistaan maistraatin lastentarha-asiaain sihteerille. Tämä taas esittelee ne sille maistraatin jäsenelle, joka hoitaa kaupungin kouluasioita. Opettajattarilla on palkkaa 1,400 kr., joka ikälisäyksineen ja johtajatarpalkkioineen (800 kr.) voi nousta 2,800 kruunuun. Johtajatar saa varsinaisen palkkansa lisäksi henkilökohtaista palkkiota 800 kr. siitä toiminnasta, jota hän johtajatar-toimensa ulkopuolella ja tarkastajattarena piirissään harjoittaa. Budapestin opettajattarilla on eläkeoikeus. Heidän valmistuksensa kestää vuoden. Kerran kuukaudessa pidetään opettajatarneuvotteluja, joihin kaikkien kaupungin lastentarhaopettajattarien pitää saapua. Kokouspäivinä on kaikilla lastentarhoilla vapaata, jottei ajan puute kelpaisi poissaolon puolustukseksi.

Skandinavian maissa, lukuunottamatta Suomea, ovat kansanlastentarhat vielä sangen vähän levinneitä. *Kööpenhaminassa* on tosin 8 tällaista laitosta, joita pitää voimassa jo 11 vuotta toiminut kansanlastentarhayhdistys, mutta kaupunki antaa aivan mitättömän avustuksen, muutaman sata kruunua, ja lastentarhoilla on voitettavana suuria taloudellisia vaikeuksia, mikä seikka näyttää ehkäisevästi vaikuttavan niiden työhön.

Norrköpingissä on lastentarha-aate saanut pysyväisen jalansijan, kiitos sen tarmokkaan työn, jota kaksi sisarta, neidit E. ja M. Moberg ovat suorittaneet. He ovat perustaneet kaksi kansanlastentarhaa sekä yhden lastenseimen ja yhden n. s. lastenkamarin, missä lastentarhaikäiset lapset saavat oleskella sen ajan, jolloin heidän vanhempansa ovat työssä. Lisäksi ovat Mobergin neidit avanneet seminaarin, missä lastentarhaopettajattaria valmistetaan ja nuoret oppilaat oppivat hyvin tuntemaan lastentarhain sosiaalisen merkityksen ja sijan sosialisessa työssä. Kumpainkin kansanlastentarha saa vain vähäisen avustuksen kaupungilta.

Tukholmassa ei ole ensinkään kansanlastentarhoja tämän saman varsinaisessa mielessä. Ainoa, mikä on, sijaitsee Värtanin läheisyydessä kappaleen matkaa kaupungin ulkopuolella ja on Tukholman lastentarhaopettajattarseminaarin oppilasten harjoituskenttänä sekä kokonaan seminaarin johdon alainen. Sitäpaitsi lähetetään samasta seminaarista oppilaita eri lastenkoteihin ja lastenseimiin, joihin siis on perustettu pieniä lastentarhoja. Kaupungilla ei ole minkäänlaisia kustannuksia näistä pienistä lastentarhoista.

Ennenkuin lopetan selostukseni lastentarhoista ja niiden järjestyksestä eri maissa, joissa matkallani olen käynyt, katson tarpeelliseksi huomauttaa

siitä erinomaisesta myötämielisyydestä ja suuresta ystävällisyydestä, jota minä Suomen lähettämänä olen kaikkialla saanut osakseni. Joka paikkakunnalla annettiin minulle kaikki haluamani tiedot, ja mitä auliimmin näytettiin kaikki lastentarhat, jotka suinkin voivat tarjota jonkinlaista mielenkiintoa, enkä missään kohdannut minkäänlaisia vaikeuksia eikä minulle osotettu vähintäkään nurjamielisyyttä, vaan palveltiin minua kaikella, millä suinkin voitiin.

Lausunto 1911 vuoden tilien tarkastuskertomuksen johdosta.

HELSINGIN KAUPUNGIN
REVISIONIKONTTORI.

Helsingissä,

toukok. 27 p:nä 1913.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 26.

Sittenkun kaupungin 1911 vuoden tilejä ja hallintoa tarkastamaan raastuvankokouksessa valitut tilintarkastajat olivat antamassaan kertomuksessa (Pain. asiakirj. N:o 42 vuodelta 1912) esiintuneet erinäisiä näkökohtia ja toivomuksia, pääasiassa tilitysjärjestelmän ja kirjanpidon järjestämiseen nähden, on Kaupunginvaltuusto kesäkuun 29 päivänä 1912, samalla kun kaupungin hallintoviranomaisille myönnettiin tilinpäästö vuodelta 1911, käsenyt Revisionikonttorin lausua mieltensä mainituista lausunnoista.

Vuositolintarkastajat ovat huomauttaneet, että ajan oloon syntyneille uusille laitoksille ja viranomaisille on annettu johtosääntöjä, jotka tilitysjärjestelmään nähden eivät käy keskenään yhteen ja että kaupungin kirjanpito on laajentunut siihen määrään, että tähänastista kirjanpitotapaa käyttämällä ei saa tarpeellista yleiskatsausta suoraan kirjoista. Suuremman selväpiirteisyyden ja yhtenäisyyden saavuttamiseksi vuositolintarkastajat sentähden ehdottivat, että yhteinen, tilitystä koskeva johtosääntö annettaisiin kaupungin kaikille laitoksille ja lautakunnille, näille vahvistettuihin erikoisjohtosääntöihin katsomatta. Jos tässä kohden voitaisiin näin aikaansaada yhdenmukaisuutta, kävisi myöskin — sanovat vuositolintarkastajat — itse pääkirjanpito selväpiirteisemmäksi ja näiden tilien nopeampi ja tehokkaampi tarkastaminen mahdolliseksi.

Mikäli Revisionikonttori on saanut tietää, on edellä lausutulla tarkoitettu yhdenmukaisen tilitys- ja kirjanpitovelvollisuuden voimaansaattamista kaupungin kaikissa laitoksissa ja lautakunnissa sekä kirjanpitoraportteihin perustuvan pääkirjanpidon käytäntöön ottamista Rahatoimikonttorissa.

Tästä asiasta ei Revisionikonttori ole tahtonut lausua mieltänsä, ennenkuin oli jonkun verran kokemusta saatu ja Konttori voinut 1912 vuoden tilejä tarkastamaan valittujen vuositolintarkastajain kanssa lähemmin neuvotella edellisen vuoden

tilintarkastajain antaman lausunnon sisällyksestä. Konttorin saamat tiedot osottavat vuositilintarkastajain tarkoittaneen perinpohjaisen tililaitosuudistuksen toimeenpanemista, pääasiallisesti sen mukaisesti mitä toukokuun 3 päivänä 1899 annetussa arm. asetuksessa valtion kassa- ja tililaitoksen uudestijärjestämisestä säädetään, minkä ohessa kaikissa laitoksissa ja lautakunnissa olisi saatettava käytäntöön yhtenäinen tilitystapa.

Kaupungin Rahatoimikonttorille maaliskuun 19 päivänä 1895 vahvistetussa johtosäännössä sanotaan, että Konttorin velvollisuutena on, Rahatoimikamarin silmälläpidon alaisena, hoitaa kaupungin rahainta, huoltaa sen menot ja kantaa sen tulot. Lisäksi on määräyksiä Konttorissa pidettävistä kirjoista ja sen velvollisuudesta antaa tilinpäätöskertomus.

Erinäiset laitokset ja lautakunnat ovat menojensa jonkin osan suorittamiseksi edeltäpäin kantaneet Rahatoimikamarin maksettavaksi osottamia rahamääriä, ja Kamari on antanut näistä edeltämaksuista saapuneet tilit Rahatoimikonttoriin, missä ne kirjaan pantua on kaikkine todisteineen säilytetty. Toiset laitokset taas eivät ole ensinkään hoitaneet rahavaroja, vaan ainoastaan tarkastaneet ja hyväksyneet saapuneet laskut y. m., jotka sitten, Rahatoimikamarin annettua maksumääräyksen, on maksettu kaupunginkassasta. Nämä viimeksi mainitut laitokset eivät ole missään kohden tilittäjiä, mutta useimmat ovat laatineet hyväksymistään laskuista muistoonpanoluetteloa voidakseen siten pitää silmällä määrärahan kulutusta.

Itsenäisiä tilittäjiä ovat teknilliset, liikeyrityksinä hoidetut laitokset. Näiden laitosten hallitukselle huhtikuun 30 päivänä 1912 vahvistetussa ohjesäännössä nimittäin sanotaan, että laitosten hallinnosta ja liikkeestä on, kuhunkin laitokseen nähden erittäin, pidettävä täydelliset tilit, jotka kalenterivuositain päätettyinä ennen seuraavan vuoden maaliskuun 1 päivää on annettava Rahatoimikamariin pidettäväksi kaupungin vuositilintarkastajain saatavina. Kuitenkin on hallituksen velvollisuus jo aikaisemmin eli ennen helmikuun 1 päivää Rahatoimikamariin antaa kaikki kaupungin tilinpäätöstä varten tarpeelliset tiedot.

Kaupungin laitosten ja lautakuntain laajuuden ja tehtävain erilaisuus vaatii Revisionikonttorin mielestä pysyttämään laitoksia, jotka ovat itsenäisiä tilittäjiä, ja laitoksia, joiden puolesta Rahatoimikonttori tilittää, mihin nähden etumaksuja kantavia laitoksia käy pitäminen alitilittäjinä.

Kaikille laitoksille ja lautakunnille yhdenmukainen tilitysvelvollisuus ei myöskään näytä tarpeelliselta kirjanpidon selväpiirteisyyden saavuttamiseksi, koska kirjanpidon päätehtävänä on esittää vertaileva yhdistelmä rahasäännöstä sekä vuotuisista todellisista tuloista ja menoista.

Kaupungin tililaitoksen perusteita koskeva yleinen johtosääntö kuitenkin näyttää sangen tarpeelliselta. Lautakuntain ja laitosten ohje- ja johtosäännöissä ei ylipäätään ole tilitysjärjestelmää koskevia määräyksiä. Sitäkään Kaupunginvaltuuston lausumaa periaatetta, että kaupungin kirjoja on pidettävä tarkoin rahasäännön järjestyksen mukaisesti, ei ole mainituissa ohjesäännöissä ilmaistuna. Seurauksena

tästä onkin ollut, ettei Rahatoimikonttorin kirjanpidossa kyllin tarkasti noudateta rahasääntöä kaikkia yksityiskohtia myöten. Sen sijaan että eräissä pääluokissa, esimerkiksi yleisten töiden pääluokassa, rahasäännön eri erät esiintyvät tuiki tarkoin, käsittää Konttorin kirjanpito toisissa tapauksissa ainoastaan eräät päätilit. Niinpä pannaan Marian sairaalaan nähden ainoastaan eri osastojen loppusummat kirjoihin. Pahatapaisten lasten monilukuisten turvakotien menot on yhdistetty yhdeksi ainoaksi eräksi. Samaten kaupungin kirjaston kustannukset. Tämä mainitaksemme muutamatsilmään pistävimmistä esimerkeistä. Laitosten edeltämaksujen tilityksissäkin on mainitussa kohden epätasaisuuksia huomattavana. Niinpä mainitaan esim. palolaitoksen tilityksissä ainoastaan rahasäännön päänimikkeet, joten ruuasta, vaateuksesta ja rehuista olleet menot eivät esiinny erikseen.

Seurauksena rahasääntöeräin yhdistämisestä on, että Rahatoimikonttorin tilin päätöskertomuksessa olevat tiedot ylitetyistä ja säästyneistä määrärahoista eivät anna tarkkaa kuvaa todellisesta asianlaidasta. Yksityisiä rahasääntöeriä voi olla varsin tuntuvastikin ylitetty, vaikka yhdistetyt erät näyttävät määrärahoja säästyneen.

Ei kuitenkaan näy voivan tulla kysymykseen, että Rahatoimikonttorin käsitäisiin paikalla ottaa käytäntöön rahasäännön kaikkien eräin täysin yksityiskohtainen kirjanpito, luvusta erotettuina ainoastaan palkkamenot. Tämän oheiseen kaupungin 1913 vuoden rahasäännön kappaleeseen on merkitty ne lukuisat erät, mitkä Rahatoimikonttorin kirjoissa olevain lisäksi olisi kirjaan pantava omilla eri tileillään, jos mieli saattaa kirjanpito täysin rahasäännön järjestyksen mukaiseksi. Harkittavaksi olisi sentähden otettava, eikö Kaupunginvaltuuston vahvistamain vuosirahasääntöjen kirjanpitotilit olisi mainittava samalla tavoin kuin yleisessä valtion rahasäännössä on laita. Kirjanpidon helpottamiseksi kävisi siinä tapauksessa vähemmän tärkeät erät yhdistäminen yhteiseksi kirjanpitotiliksi, mutta tämä seikka jäisi Kaupunginvaltuuston kulloinkin vuotenaan tekemän päätöksen varaan.

1911 vuoden tilien tarkastajat ovat tilitysjärjestelmää koskevan kysymyksen yhteydessä huomauttaneet, että memoriaaleista ja memoriaalitodisteista saa sangen puutteellisen selityksen niissä olevista rahaeristä. Lyhyesti laadittu merkintä ilman perustelua — sanotaan kertomuksessa — on tällaisissa tapauksissa saanut olla laajain siirtämisen pohjana.

Tähän ja muihin 1911 vuoden tilintarkastajain lausunnon yksityiskohtiin on Revisionikonttori kiinnittänyt asianomaisten huomiota. Ja vaikka oikaisu useimmissa kohdin on tehty jo 1912 vuoden tileissä, ovat viime vuositilintarkastajat kiinnittäneet huomionsa vaillinaisilla todisteilla varustettuihin siirtoihin, joita edelleen on huomattu eräissä laitoksissa. Tililaitosta koskevassa yleisessä johtosäännössä kävisi erilaisia siirtoja koskevan kysymyksen tarkemmin järjestäminen.

Muista kassa- ja tililaitosta koskevassa johtosäännössä käsiteltävistä kysymyksistä mainittakoon tarkempain määräysten antaminen edeltämaksujen saantioikeudesta ja niiden tilityksestä; niiden laitosten kassahoidosta, joilla on hallussaan mainittavampia etuanteja; menojen tarkastamisesta ja todistamisesta; eräissä laitok-

sisä noudatetusta shekkien käyttämisestä; määrärahoista, joista jonkin osan saa käyttää vielä seuraavanakin varainhoitokautena; siitä mitä on noudatettava, kun myönnetty määräraha täytyy ylittää; sisäisestä liikekirjanpidosta; laitoksista, joilla on mainittavan laaja taloudenhoito; tarveaineiden poiskirjoituksessa noudatettavasta perusteesta y. m.

Edellä lausutun nojalla rohkenee Revisionikonttori ehdottaa, että Kaupunginvaltuusto antaisi Rahatoimikamarin tehtäväksi

ottaa harkittavaksi eikä muutoksia olisi tehtävä kaupungin vuosirasasäännön järjestykseen, erittäinkin siinä kohden, että kirjanpitotilit mainittaisiin samoin kuin on laita yleisessä valtion rahasäännössä; sekä

laadituttaa ehdotus yleiseksi kaupungin kassa- ja tililaitosta koskevaksi johtosäännöksi, saaden siinä työssä käyttää asiantuntijain apua.

Niihin 1911 vuoden tilintarkastajain lausumiin toivomuksiin nähden että laitosten ja lautakuntain vuosikertomukset olisivat valmiina tilintarkastuksen alkaessa, saa Revisionikonttori huomauttaa, että useiden laitosten on voimassa olevain johtaja ohjesääntöjensä mukaan annettava vuosikertomuksensa vasta touko- tai kesäkuulla ja että ainoastaan joillakin harvalukuisilla pienemmällä laitoksilla ehkä olisi kertomuksensa valmiina helmikuun umpeen mennessä. Revisionikonttori on kuitenkin vuonna 1912 kehottanut laitoksia koettamaan valmistaa nämä kertomuksensa mahdollisimman varhain, ja ovatkin useat laitokset voineet maaliskuulla tai huhtikuun alkupuoliskolla 1912 vuoden tilintarkastajille antaa vuosikertomuksensa tahi niiden pääasiallisimmat osat, ja taas muut laitokset ovat tilintarkastajille toimittaneet tarpeelliset taloudellisia olojaan valaisevat yhdistelmät. Rakennuskonttori on ilmoittanut sen olevan mahdoton saada kertomustaan valmiiksi ennen kesäkuun alkua, mutta kaupungininsinööri on auliisti antanut tilintarkastajille erinäisiä sekä kirjallisia että suullisia tietoja. Viime vuoden tilien tarkastajat ovatkin olleet tyytyväisiä tähän järjestelyyn. Kun Revisionikonttori on sitä mieltä, että yhtäläistä myötämielisyyttä on eri laitosten taholta vastakin odotettavana, ei Konttori pidä erikoista toimenpidettä nykyään tarpeellisena. Uusia ohje- ja johtosääntöjä annettaessa lienee joka kerta otettava harkittavaksi kysymys mahdollisimman lyhyen määräajan panemisesta vuosikertomuksen antamista varten.

T. J. Boisman.

*Esitys maatilan ostamisesta miesten työsiirtolan
paikaksi.*

HELSINGIN
RAHATOIMIKAMARI.

*Helsingissä,
toukok. 26 p:nä 1913.*

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 368.

Sittenkun Kaupunginvaltuusto lisätyin luvuin viime maaliskuun 11 päivänä pitämässään kokouksessa oli nähnyt hyväksi evätä Valtuustolle tehdyn ehdotuksen Espoon pitäjän Nouksin kylässä sijaitsevan Siikjärven rälssitalon ostamisesta Helsingin Kaupunkilähetysten toimesta perustettavan miesten työsiirtolan paikaksi sekä samalla antanut Rahatoimikamarin tehtäväksi yksissä neuvoin Kaupunkilähetysten kanssa mahdollisimman pian koettaa hankkia tuollaisen laitoksen paikaksi sopiva maatila, on Kamari täkäläisissä sanomalehdissä ilmoittamalla kehottanut halukkaita henkilöitä ennen viime huhtikuun 24 päivää Kamarille tekemään tuollaisten maatilain myyntitarjouksia. Määräajan kuluessa on tehty 13 tarjousta, joista Rahatoimikamari, neuvoteltuaan asiassa Kaupunkilähetysten sihteerin, tohtori B. H. Päivänsalon kanssa, on katsonut ainoastaan kahden voivan tulla tässä tapauksessa kysymykseen ja sentähden tarkemmin tutkituttanut ne agronomi Sixtus Lindholmilla ja metsänhoitaja J. E. Ekströmillä. Nämä maatilat ovat seuraavat:

1) *Ryhtylän* kantatila Hausjärven pitäjässä. Maatila sijaitsee Hämeenlinnan rautatien molemmin puolin ja käsittää kaksi tiluslohkoa, joista läntinen on ainoastaan metsämaata ja itäinen, missä talo sijaitsee, enimmältä osalta viljeltyjä tiluksia. Koko ala on 215,56 hehtaaria, josta alasta noin 105 hehtaaria on peltoa, noin 100 hehtaaria metsämaata ja loput viljelyskelpoista hakamaata. Viljellyistä tiluksista on mainittava, että ne suurimmalta osalta ovat salaojitettuja n. s. tanko-ojilla. Peltomaa on hyvälaatuista, riittävän syvää, mullansekaista savimaata hyvällä savijankolla ja hyvässä kasvuvoimassa, viljelys kun on monet ajat ollut kaikin puolin oivallista. Peltomaa on sentähden hyvin viljeltyä ja soveltuu erittäinkin vaativampain kasvien, semmoisten kuin juuri- ja keittiökasvien viljelemiseen. Peltojen asema itse taloon nähden on tyydyttävä, sillä ne sijaitsevat talon ympärillä. Multaa, savea ja hiekkaa on runsaasti saatavana; niinikään on talossa isonlainen puutarha, joka kuitenkin nykyään on huononlaisessa hoidossa. Metsämaa, joka kuten mainittu sijaitsee Ryhtylän rautatien aseman kumpaisellakin puolella, on enimmäkseen tasaista ja viljelykseen kelpaavaa maata. Metsä, joka muutama

vuosi takaperin kaadettiin 6 tuumaan 18 jalan korkeudelta, on parhaastaan nuorta mäntymetsää. Rakennus- ja polttopuita ei ole saatavana, koska metsä on nuorta ja sitä sentähden täytyy säästää. Polttopuiden tarve lienee sopivimmin täytettävissä ostamalla rimapuita lähiseudun sahoista.

Maatilan arvokkain osa on rakennukset, joita on kaksi asuinrakennusta, toisessa 12 ja toisessa 14 osin hyvinkin isoa huonetta, vanhanlainen työväenasunto, jossa on 8 huonetta, pienenlainen kivistä tehty asuinrakennus, kivinavetta 115 lehmälle, isonlainen puusta rakennettu talli, kivistä tehty meijerirakennus, jota voi käyttää asuntona, kivistä tehty myllyrakennus, kivimakasiineja y. m. Asuinhuoneita on kaikkiaan 50—60. Useimmat rakennukset ovat hyvässä kunnossa ja, niinkuin edellämainituista tiedoista näkyy, on niitä riittävä määrä, minkätähden uusia rakennuksia ei tarvitsisi teettää muita kuin sauna. Sitävastoin rakennusten sisustaminen laitoksen tarpeisiin käytettäväksi vaatisi teettämään erinäisiä sisustustöitä työpajahuoneistojen, työsalien y. m. laittamiseksi, joista töistä on laskettu olevan kustannuksia 15,000 markkaa.

Maatilan hinta, kalustoa lukuunottamatta, on 150,000 markkaa. Kalusto, josta mainittakoon, paitsi tavallisia maanviljelyskaluja ja karjaa, sähkölaitos ja höyrykone, on arvattu 40,000 markan hintaiseksi.

2) Vihdin pitäjän Haapkylässä sijaitseva *Tyynelän* maatila, joka käsittää yhdysviljelyksessä olevat Alitalon, Tyynelän ja Välitalon talot tai talonosat. Maatila sijaitsee noin 2,5 kilometrin päässä Nummelan asemalta Hangon—Hyvinkään radan varrella Hiidenveden järven ja Lohjanselän välillä, viimeksimainitun erottamana muusta tienoosta, minkä johdosta maatilalla on puheenalaiseen tarkoitukseen erittäin sopiva syrjäinen ja rauhallinen asema. Kokonaispinta-ala on karttaselitelmän mukaan 598,15 hehtaaria, siitä 89,45 hehtaaria peltoa, 25,28 hehtaaria osittain viljeltyä niittyä, 121,36 hehtaaria viljelyskelpoista maata, 319,04 hehtaaria varsinaista metsämaata ja loput joutomaata. Tilukset ovat yhdessä noin 6 km pitkässä ja keskimäärin 1—1,5 leveässä lohossa. Tiluksilla on pieni, osittain umpeenkasvanut järvi sekä maatilan eteläpäässä avonainen järvi. Tilusten eteläisimmässä osassa on 25 hehtaarin laajuinen turvepehkusuo. Pelto-
tomaa, joka enimmältä osalta on mullan ja hiekan sekaista ruokamultaa löyhänlaisella jankolla, ei ole paraslaatuista eikä nykyään myöskään hyvässä kasvuvoimassa. Peltojen ojitus on tyydyttävä, mutta salaojitukseen ei vielä ryhdytty; peltojen viettävyyttä silmällä pitäen salaojituksen kuitenkin käy helposti toimeenpaneminen suurimmassa osassa viljelysalaa. Uutisviljelykseen on tilaisuutta sekä hakamailla että ojittamalla edellämainittu umpeenkasvanut järvi, joka työ kuitenkin vaatisi syventämään ennestään olevaa viemäriä. Osa pelloista sijaitsee verraten loitolla talosta. Yleensä ovat pelot helppoja viljellä, ja kun multaa on runsaasti saatavana, käy ne riittäväällä lannoituksella pian saattaminen hyvään kasvuvoimaan. Hedelmä-, enempää kuin keittiöpuutarhaakaan ei ole. Edellämainittu turvesuo on Suomen Suoviljelysyhdistyksen toimesta tutkittu ja havaittu laadultaan hyväksi.

Tilusten halki juoksee pienenlainen puro, joka talon kohdalla muodostaa myllyn, puimakoneen ja pärehöylän turbiinia käyttävän vesiputouksen. Tilaisuutta sähkö-

voiman saamiseen, esimerkiksi valaistuksen hankkimiseksi, ei kuitenkaan ole. Lisäksi lienee mainittava, että talon läheisyydessä on kalkkivuori, jossa on tavattu käyttökelpoista kiveä.

Rakennuksia on uusi 8 huonetta käsittävä päärakennus, uusi 5 huonetta käsittävä asuinrakennus, kolme työväenasuntoa ja neljä torppaa. Talousrakennukset ovat uudet, mutta huonosti rakennetut, minkätähden ne lähivuosina kaivannevat korjauksia. Navetassa on tilaa kaikkiaan noin 50 lehmälle, tallissa 10 hevoselle. Kiinteistön hinta, lukuunotettuna joukko nostettua turvepehkuja ja turbiini, on 127,000 sekä kaiken kaluston kera 145,000 markkaa. Kalustosta mainittakoon 31 lehmää, 1 sonni, 8 hevosta y. m. kotieläimiä, kaikkiaan 12,200 markan arvosta, sekä, paitsi tavallisia maanviljelyskaluja ja koneita, myllylaitos ynnä pajan ja meijerin kalusto. Vuodenajan vaatimat maatyöt on tehty. Omistaja on ilmoittanut tarjouksensa olevan voimassa ensi kesäkuun 15 päivään asti.

Näitä kahta tarjousta tutkiessa on Kamarissa lausuttu eriäviä mielipiteitä. Vähemmistö, johon ovat kuuluneet allekirjoittanut puheenjohtaja sekä jäsen, herra Hertzberg, on ollut sitä mieltä, että Ryttylän kantatila, siihen nähden että siellä on lukuisia hyvässä kunnossa olevia rakennuksia, minkä johdosta uutistöitä ei tarvitsi kustantaa, olisi asetettava toisesta tarjouksesta edelle, jota vastoin Kamarin enemmistö, herrat Wasastjerna, Lindahl ja Grotenfelt, on pitänyt juuri sitä seikkaa että Tyynelässä on vähemmän rakennuksia tässä tapauksessa edullisempänä, koska sinne teetettävät uutisrakennukset näin ollen käy alunpitäen suunnitteleminen tarkoituksenmukaisesti. Lisäksi tarjoaa Tyynelä enemmistön mielestä paljon suurempaa mahdollisuutta erilaisiin ulkotöihin kuin Ryttylä; semmoisia on mainittu, paitsi varsinaista maanviljelystyötä, uutisviljelys, metsänperkkaus ja -viljelys, turvepehkun valmistus y. m., joista töistä osa vastedes tuntuvasti kohottaa maatilán arvoa. Kun lisäksi maatilán kuntoonpanoon tarvittava rahamäärä kumpaisessakin tapauksessa olisi likimain sama, 190,000 — 200,000 markkaa, ja kaupunki toisessa tapauksessa saisi haltuunsa joukon rakennuksia, jotka alussa olisivat osittain tyhjinä, kunnes hoidokkien luku tuntuvassa määrässä lisääntyy, jolloin tuolla verraten pienellä tilusalalla todennäköisesti syntyisi työnpuutetta, on enemmistö katsonut olevan antaminen etusijan Tyynelälle.

Tyynelässä tarpeellisista uutisrakennustöistä on Rahatoimikamari hankkinut seuraavat tiedot.

Ennestään oleviin asuinhuoneisiin sopii parikymmentä hoidokkia. Kahteen yksityiskomeroilla varustettavaan uutisrakennukseen sopisi kumpaiseenkin 16 hoidokkia, joten tilalle toistaiseksi kävisi majoittaminen noin 52 hoidokkia. Kaupunkilähetyksen sihteerin tekemäin likimääräisten laskelmain mukaan vaadittaisiin toistaiseksi tarpellisiin uutis- ja lisärakennustöihin seuraavat rahamäärät:

Edellä mainitut hoidokkirakennukset, kumpikin 10,000: —	Smk	20,000: —
Työväenasuntojen korjaus	»	2,000: —
Kokous- ja ruokasalin teettäminen päärakennuksen kylkeen	»	5,000: —
Työpajarakennus ruoka-aittoineen	»	4,500: —
Päärakennuksen laudoitus ja maalaus	»	2,500: —
Tallin ja navetan tarpeellinen korjaus	»	1,000: —
Sauna	»	2,000: —
Sikolätti	»	2,800: —
Lantasäiliö	»	700: —
Makit	»	500: —
Laitoksen kalusto, huonekalut y. m.	»	4,000: —
	<hr/>	
	Yhteensä Smk	45,000: —

Maatilan ostoon ja kuntoonpanoon tarvittaisiin näin ollen kaikkiaan 190,000 markkaa eli sama määrä kuin Ryttylän kantatilan ostoon.

Mitä tulee laitoksen menosääntöön ja laitokseen voimassapitoon tarpeelliseen avustukseen ynnä kaupungista kotoisin olevain hoidokkien puolesta suoritettavaan korvaukseen, on Kaupunkilähetys voinut kaikin puolin pysyä aikaisemmassa esityksessään, johon Rahatoimikamari sentähden saa viitata (Pain. asiakirj. N:o 17 vuodelta 1913). Minkä verran laitoksen kunnossapitoon tarpeellisesta 15,000 markan vuosiapurahasta tänä vuonna tarvittaisiin, on sen varassa, milloin laitos avataan. Mitä tulee kysymykseen varojen osottamisesta tarkoitukseen, on Kamarin mielestä sopivinta, että itse kauppahinta osotetaan lainavaroista, mutta että korjausmääräraha, 45,000 markkaa, suoritetaan edeltäpäin kaupunginkassasta ja varat tähän tarkoitukseen osotetaan ensi vuoden menosääntöä käsitellessä sekä että vuosivastus myönnetään Valtuuston käyttövaroista.

Edellä lausutun nojalla ja toistaen mitä asiassa aikaisemmin syntyneissä kirjoissa lausutaan työsiirtolan suunnittelusta ja järjestelystä saa Rahatoimikamari kunnioittaen esittää Kaupunginvaltuuston lisätyin luvuin päätettäväksi

että 145,000 markan hinnalla ostetaan Vihdin pitäjän Haapkylässä sijaitseva Tyynelän maatila, joka annetaan Helsingin Kaupunkilähetysten käytettäväksi Helsingin kaupungista kotoisin olevain, apua tarvitsevain miesten työsiirtolan paikaksi;

että mainittu kauppahinta maksetaan 1911 vuoden obligatsionilainasta; sekä

että varsinainen Kaupunginvaltuusto saa tehtäväkseen ryhtyä päätöksestä aiheutuviin täytäntöönpanotoimiin.

Siinä tapauksessa että nämä ehdotukset hyväksytään, päättäneen varsinainen Valtuusto

Keisarilliselta Senaatilta hankkia vahvistuksen edellä kerrotuille päätöksille;

antaa Rahatoimikamarin toimeksi edellä mainituin ehdoin päättää puheenalaisen maatilan kauppa sekä määrätä haltuunottoaika;

niinikään käskeä Rahatoimikamarin, sittenkun kaupunki on mainitun maatilan ottanut haltuunsa, luovuttaa se Kaupunkilähetykselle sillä ehdolla että mainittu yhdistys saa kiinteistöä korotta käyttää ja pitää hallussaan niin kauan kuin siellä asianmukaisesti pidetään voimassa työsirtolaa, ei kuitenkaan 25 vuotta kauempaa; että Kaupunkilähetyksen perustamiseen ja hoitoon nähden alistuu kaupunginviranomaisten määräyksiin ja tarkastukseen; että velvollisuus pitää kunnossa Kaupunkilähetykselle luovutetulla alueella sijaitsevat ja sen käyttämät tiet ja rakennukset kuuluu vuokramiehelle, jonka myös tulee vastata paloapumaksuista ja tilalta menevistä veroista; että vuokramiehen käyttöoikeus tilan metsään rajoitetaan oikeuteen ottaa laitoksen uutisrakennuksiin tarpeelliset aineet sekä poltopuita kotitarpeiksi ja teettää metsänraivaus- ja viljelystöitä; että kaupungille varataan oikeus vuokrauden kuluessa käyttää jokin tilan osa yleishyödylliseen kunnalliseen tarkoitukseen; niin myös noudattamalla niitä muita ehtoja ja määräyksiä, joita Rahatoimikamari katsoo tarpeelliseksi vuokrakirjaan panna; sekä

Kaupunkilähetykselle tilintekovelvollisuudella myöntää a) edeltäpäin kaupunginkassasta 45,000 markkaa työsirtolan kuntoonpanokustannuksiin, sekä b) Kaupunginvaltuuston käyttövaroista laitoksen voimassapitoon kuluvan vuoden jäljellä olevana aikana apumaksua, lukien 15,000 markan mukaan vuodessa; niin myös

kehottaa kaupunkilähetystä vuosittain Rahatoimikamariin antamaan hakemuksen apurahan saamisesta laitoksen voimassapitoon seuraavana vuonna.

Rahatoimikamarin puolesta:

Alexis Gripenberg.

K. Rein.

Sittenkun Rahatoimikamari oli tehnyt päätöksensä esillä olevassa asiassa ja Kamarin siinä tekemä esitys oli laadittu, on Kamariin annettu näin kuuluva kirjelmä:

„Täten saamme todistaa, että Herra J. Hietikko Hausjärven pitäjän Ryttylän kartanosta on tänä päivänä meille sitoutunut huojistamaan mainitun tilan ynnä kaiken siellä olevan elävän ja kuolleen kaluston, lukuunotettuna mitä puhelimeen, vesijohtoon ja sähkövalaistukseen, Rahatoimikamariin aikaisemmin annetun luettelon mukaan kuuluu, hinnan *sataanseitsemäänkymmeneen tuhanteen (170,000) markkaan*, siinä tapauksessa että Helsingin kaupunki päättää kaupan tehdä. Sen ohessa sitoutuu hän verohinnasta Helsingin kaupungille myymään maatilán haltuunotto-tilaisuudessa tavarasuojissa olevat heinäsiemen- ja viljavarastot, ja voi haltuunotto myös tapahtua kohta kun kauppa on päätetty.

Helsingissä, toukokuun 29 päivänä 1913.

A. Sixtus Lindholm.

Agronomi.

J. E. Ekström.

Metsänhoitaja.

Lausunto työväenopiston perustamista koskevasta asiasta.

HELSINGIN KAUPUNGIN-
VALTUUSTON
TYÖVÄENASIAIN LAUTAKUNTA.

Helsingissä,
toukok. 29 p:nä 1913.

Helsingin kaupungin Valtuusmiehille.

N:o 8.

Sittenkun Rahatoimikamari viime maaliskuun 10 päivänä päivätyllä kirjelmällään N:o 156 on antanut lausuntonsa ylempäin työväenkurssien muodostamisesta työväenopistoksi sekä talon teettämisestä tätä tarkoitusta varten, ja tähän lausuntoonsa liittänyt kaksi mainittujen kurssien toimikuntain Valtuusmiehille osottamaa, samaa asiaa koskevaa kirjelmää, on Valtuusmiesten valmisteluvaliokunta lähetepäätöksellään kuluvaan toukokuun 26 päivältä pyytänyt Tyväenasiain lautakunnan lausuntoa vielä mainitusta asiasta, mikäli se koskee Rahatoimikamarin ja työväenopetuskurssien toimikuntain Helsingin kaupungin työväenopiston sääntöihin tekemiä muutosehdotuksia. Vaadituksi lausunnoksi Työväenasiain lautakunta kunnioittaen esittää seuraavaa:

Tärkein Rahatoimikamarin ehdottama muutos työväenopiston sääntöehdotukseen on se useaan pykälään kohdistuva, joka tarkoittaa opiston asettamista uuden Sosialilautakunnan välittömän hallinnon alaiseksi. Ehdotustaan on Rahatoimikamari perustellut sillä, että olisi mikäli mahdollista kartettava sellaisten hallitusten ja lautakuntien perustamista, joiden tehtävä on rajoitettu vähäpätöisen toimialan hoitoon, ja sen sijaan pyrittävä aikaansaamaan keskitystä. Lautakuntakin myöntää kyllä keskityksiperiaatteen oikeaksi, kunhan vain sitä poikkeuksetta soveltamalla ei tehdä haittaa itse sille toiminnalle, jota tahdotaan edistää ja kehittää. Sosialilautakuntaa kokoonpantaessa on ennen kaikkea otettava huomioon, että siihen saataisiin varsinaisiin työoloihin ja asuntokysymykseen perehtyneitä henkilöitä, ja nimenomaan on jätetty pois tähänasti Työväenasiain lautakunnassa olleet Kansakoulujen johtokunnan edustajat. Mutta jo viime vuosina noin 3,000 kuulijalle tarjotun työväenopetuksen ohjaaminen vaatii erikoista asiantuntemusta ja harrastusta yhtä hyvin kuin esimerkiksi käsityöläiskoulut, joilla on erityinen hallintonsa. Niiden kymmenen vuoden aikana, mitkä nykyiset tyväenopetuskurssit ovat toimineet yksinomaan

kunnan kannattamina, ovat ne olleet pääasiallisesti eri edistysseurain valitsemain johtokuntain hoidossa ja tämä seikka on epäilemättä ollut omansa takaamaan niille pysyvän ja yhä kasvavan harrastuksen puheenalaista opetusta käyttävissä kansalaispiireissä. Kaikissa Suomen kaupunkien kunnallisissa työväenopistoissa on tavalla tai toisella järjestetty hallinto niin, että paikkakunnan edistysseuroilla on siinä edustajiaan. Olisi varmaan työväenopiston vastaiselle menestykselle haitallista järjestää Helsingin työväenopiston hallinto kokonaan vapaan kansalaistoiminnan osanottoa vaille. Näillä syillä on Lautakunta yksimielisesti pysynyt aikaisemmassa, työväenopiston hallintoa koskevassa ehdotuksessaan, mitä sen pääperusteisiin tulee, eikä siis myös ole voinut kannattaa sitä Rahatoimikamarin vaihtoehdotusta, että Kaupunginvaltuusto yksin valitsisi kaikki työväenopiston kahden osaston johtokuntain jäsenet. Mitä taas yksityisseikkoihin tulee on Lautakunta, niin tässä kuin eräissä muissa kohden havainnut olevan syytä tehdä pienempiä korjauksia puheenalaiseen sääntöehdotukseen, ja otetaan nämä korjaukset, mikäli ne eivät ole kokonaan muodollista laatua eivätkä niin ollen kaipaavat erityistä perustelua, seuraavassa puheeksi kohta kohdalta.

Kaupunginvaltuuston päätettyä Työväenasiainlautakunnan sijaan perustaa Sosialilautakunnan, on Lautakunnan laatiman sääntöehdotuksen 5 §:n 2 ja 3 kohdassa sanat «Työväenasiain lautakunta» muutettava «Sosialilautakunnaksi». Niiden muistutusten johdosta, mitkä ovat kohdistuneet opiston ruotsinkielisen osaston johtokunnan kokoonpanoon, on Lautakunta katsonut tarkoituksenmukaiseksi, että Perustuslaillisen työväenyhdistyksen sijasta ruotsinkielisten nuorisoseurain Keskusvaliokunta, joka nykyään edustaa koko tämän kieliryhmän nuorison valistustyötä tässä kaupungissa, oikeutettaisiin valitsemaan yhden jäsenen puheenalaiseen johtokuntaan ja että siis 5 §:n 2 kohtaan tehtäisiin tämän mukainen muutos.

Rahatoimikamari on ehdottanut, että opiston johtajain pätevyyssehtoihin ei otettaisi saavutettua yliopistollista oppiarvoa, vaan että tätä koskevat, Lautakunnan laatiman sääntöehdotuksen 8 §:ssä olevat sanat kuuluisivat: «henkilön, jolla on tarpeellinen pätevyys ja muutoin edellytyksiä j. n. e.» Tähän muutosehdotukseen on Lautakunta voinut yhtyä.

Samoin on Lautakunta häväksynyt 9 §:n viimeisen momentin niin muutettuna kuin Rahatoimikamarin sääntöehdotuksen 7 §:n viimeinen momentti osottaa.

Sitä paitsi Lautakunta on 10 §:ään tehnyt erään Rahatoimikamarin perusteluissaan, joskaan ei itse sääntöehdotuksessaan esittämän lisäyksen, joka selvästi osottaisi minkä viranomaisen tulee ottaa opiston luennoitsijat ja opettajat. Pykälän eri kohtain alku tulisi näin ollen kuulumaan: «Luennoitsijoiksi ottaa asianomainen johtokunta etusijassa j. n. e.» — «Käytännöllisten oppikurssien opettajiksi ottaa johtokunta siihen toimeen j. n. e.»

Rahatoimikamarin ehdotuksen mukaisesti on Lautakunta katsonut voivansa poistaa 13 §:n sääntöehdotuksesta, jonka johdosta seuraavain pykäläin numerjärjestystä on muutettava.

Muihin, työväenopetuskurssien toimikuntain ehdottamiin muutoksiin Lautakunta ei ole havainnut olevan syytä.

Lautakunta näin ollen, palauttaen lähetekirjat, kunnioittaen ehdottaa,

*että Helsingin kaupungin työväenopiston säännöt hyväksyttäisiin
siinä muodossa, kuin oheenliitetty korjattu ehdotus osoittaa.*

Työväenasiain lautakunnan puolesta:

K. J. Ståhlberg.

Einar Böök.

Ehdotus Helsingin kaupungin työväenopiston säännöiksi

1 §.

Helsingin kaupungin työväenopiston tarkoituksena on etusijassa työväestöön levittää yleistä valistusta sekä herättää siinä harrastusta yhteiskunnallista edistystä ja taloudellista vaurastumista koskeviin kysymyksiin.

Opisto toimii suomenkielisenä ja ruotsinkielisenä osastona.

2 §.

Opistossa annetaan opetusta osin yhtäjaksoisina luentosarjoina edellyttäen että opiston oppilaaksi ilmoittautuneet henkilöt mahdollisimman säännöllisesti käyvät niillä luennoilla, joita he ovat ilmoittaneet aikovansa kuulla, osin antamalla käytännöllistä ohjausta aineissa, jotka eivät sovellu yleisissä esitelmissä käsiteltäviksi.

3 §.

Opiston toiminta kohdistuu seuraaviin aloihin:

1. *Yhteiskunnallinen ja taloudellinen opetus*: historia, yhteiskuntaoppi, kansantalous ja sosialinen lainsäädäntö.

2. *Eettillinen opetus*: etiikka, psykologia ja kasvatustieteet.

3. *Luonnontieteellinen opetus*:

a) fysiikka, kemia, tähtitiede, geologia, maantiede, kasvi- ja eläintiede;

b) anatomia, fysiologia ja terveystieteet.

4. *Käytännöllinen opetus*: ainekirjoitus, laskenta, kirjanpito, talousoppi, samariittikurssit y. m.

Opetus on, mikäli mahdollista, järjestettävä huomiioon ottaen työväestön elämän- ja työoloja. Opiston tulee pysyä syrjässä kaikista valtiollisista ja uskonnollisista riidoista.

4 §.

Opiston toiminta on jaettu syyslukukauteen, joka alkaa syyskuun 15 päivänä, ja päättyy joulukuun 15 päivänä, ja kevätlukukauteen, joka kestää tammikuun 15:stä huhtikuun 30 päivään. Viikottaisen luento- ja opetustuntien luvun määräävät osastojen johtokunnat.

5 §.

Opiston osastoja hoitaa kaksi johtokuntaa, joihin kumpaiseenkin kuuluu seitsemän kahdeksi vuodeksi kerrallaan valittua jäsentä.

Ruotsinkielisen osaston johtokunta asetetaan siten, että Kaupunginvaltuusto valitsee kaksi jäsentä sekä Sosialilautakunta, ruotsinkielisen kansakoulujen Johtokunta, Svenska Arbetarföreningen, «Arbetets Vänner» ja Svenska Ungdomsföreningars Centralutskott kukin yhden jäsenen.

Suomenkielisen osaston johtokunta asetetaan siten, että Kaupunginvaltuusto valitsee kaksi jäsentä, Sosialilautakunta ja suomenkielisten kansakoulujen Johtokunta kumpikin yhden jäsenen, Helsingin Työväenyhdistys kaksi jäsentä ja Suomen Työväenliiton Helsingin osasto yhden jäsenen.

Vaalit toimitetaan viimeistään ennen toukokuun umpeen menemistä, ja toimi alkaa seuraavan kesäkuun 1 päivästä. Jos jäsen eroaa ennen toimikautensa umpeen menemistä, on johtokunnan ilmoituksesta heti valittava uusi jäsen vaalikauden loppuajaksi.

6 §.

Johtokunta valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Kutsumus johtokunnan kokoukseen annetaan, kun puheenjohtaja sen harkitsee tarpeelliseksi tahi kun vähintään kolme jäsentä sitä pyytää jotakin asiaa varten, ja on johtokunta päätäntövaltainen vähintään neljällä jäsenellä.

Äänten käydessä tasan ratkaisee puheenjohtajan ääni paitsi vaaleissa, jossa arpa ratkaisee.

7 §.

Opiston asiat, jotka koskevat yleisen opetussuunnitelman vahvistamista, opiston yleistä taloudenhoitoa ja tulo- ja menosääntöehdotusta, sen käyttämien huoneistojen jakamista sekä taloudenhoitajan ja opiston molemmille osastoille tarpeellisen yhteisen palvelijaston ottamista, käsittelevät molemmat johtokunnat yhteisessä kokouksessaan.

Yhteinen johtokunnankokous valitsee keskuudestaan joka lukuvuodeksi puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan sekä ottaa sihteerin ja taloudenhoitajan.

Kutsumus yleiseen johtokunnan kokoukseen annetaan, kun puheenjohtaja harkitsee tarpeelliseksi tahi kun jompikumpi johtokunta sitä pyytää, ja kokous on päätäntövaltainen vähintään yhdeksällä jäsenellä.

Päätöksen tekemisestä olkoon voimassa mitä 6 §:n viimeisessä momentissa säädetään.

8 §.

Opiston kumpaistakin osastoa johtaa eri johtajansa, jotka otetaan toimeen kuuden kuukauden irtisanomisen ehdolla.

Johtajaksi valitsee Kaupunginvaltuusto, toimen oltua osaston johtokunnan julistamana avonaisena haettavaksi, johtokunnan ehdotuksesta henkilön, jolla on tarpeellinen pätevyys ja muutoin edellytyksiä opiston opetustoiminnan johtamiseen.

Johtaja älköön johtokunnan luvatta harjoittako muuta virkatoimintaa.

9 §.

Johtajan tulee:

- 1) hyvissä ajoin ennen lukukauden alkamista laatia ja osaston johtokunnalle esittää lukukauden luento- ja opetusohjelma ja johtokunnalle ehdottaa sopivia luennoitsijoita ja opettajia;
  - 2) muutenkin valmistella johtaamaansa opiston osastoa koskevat asiat;
  - 3) toimia osaston johtokunnan sihteerinä;
  - 4) opistossa luennoida neljä tuntia viikossa, joista tunneista kuitenkin enintään kaksi saa johtokunnan luvalla vaihtaa muuhun vastaavaan opetustoimintaan;
  - 5) johtaa ja valvoa opetusta ja järjestystä osastolla;
  - 6) hoitaa ja kartuttaa osaston käsikirjastoa ja opetusvälineistöä;
  - 7) johtokunnan hyväksymään kaavakkeitten mukaan pitää osaston kuulijain ja oppilaitten luetteloja sekä vastaanottaa ja opiston taloudenhoitajalle toimittaa näiden suorittamat maksut;
  - 8) lukuvuoden päättyessä antaa osaston toiminnasta kertomus liitettäväksi johtokunnan vuosikertomukseen; sekä
  - 9) muuten edistää opiston toimintaa, levittää tietoa sen tarkoituksesta ja työtavasta sekä tarvittaessa antaa neuvoja ja ohjeita luennoitsijoille ja opettajille.
- Johtaja on oikeutettu opistosta erottamaan kuulijan tahi oppilaan, joka on saattanut itsensä syypääksi järjestyksen tahi hyvän tavan rikkomiseen.

10 §.

Luennoitsijoiksi ottaa asianomainen johtokunta etusijassa henkilöjä, jotka ovat suorittaneet tutkinnon yliopistossa tahi muussa korkeakoulussa ja omaavat tarpeellisen luennoimiskyvyn. Luennoitsijoita asetetaan luentosarjaa tahi yksityistä luentoa varten.

Käytännöllisten oppikurssien opettajiksi ottaa johtokunta siihen toimeen päteviä henkilöjä lukuvuodeksi.

11 §.

Opiston taloudenhoitajan asiana on johtokuntain silmälläpidon alaisena ja yhteisen johtokunnankokouksen päätösten mukaan huolehtia opistolle tarpeellisista huoneistosta, hoitaa opiston varoja ja kirjanpitoa sekä avustaa osastojen johtajia tulo- ja menosääntöehdotuksen laatimisessa.

12 §.

Maksu kaikkien samalla kielellä pidettävien esitelmän kuulemisesta luentokauden aikana ei saa olla markkaa suurempi. Yhdistyksille ja ammattiosastoille, jotka jäsenilleen ja näiden perheille lunastavat vähintään viisikolmatta lukukausikorttia, myönnetään kahdenkymmenen prosentin alennus. Tilapäiset kuulijat maksavat yksityisestä esitelmästä kymmenen penniä.

13 §.

Opiston vuosikertomukset annetaan lukuvuosittain lähinnä seuraavan toukokuun kuluessa. Taloudenhoidosta tehdään kuitenkin tili kalenterivuositain, ja on yhteisen johtokunnankokouksen lähetettävä tili todisteineen Rahatoimikamariin ensiksi tulevan tammi-kuun kuluessa.

14 §.

Opiston yhteisen johtokunnankokouksen tulee vuosittain syyskuun kuluessa Rahatoimikamariin lähettää opiston tulo- ja menosääntöehdotus ensintulevaksi kalenterivuodeksi.

HELSINGISSÄ, SANOMAL- JA KIRJAP.-OSAKEYHTIÖN KIRJAPAINO, 1913.

Helsingin kaupungin Taksoitusvalmistelukunnan toimintakertomus vuodelta 1912.

Herroille Helsingin Kaupunginvaltuusmiehille.

Helsingin kaupungin Taksoitusvalmistelukunnan voimassa olevan johtosäännön 6 §:n säännöksen mukaisesti saa Valmistelukunta kunnian Herroille Kaupunginvaltuusmiehille lähettää toimintakertomuksensa vuodelta 1912.

Helsingissä, kesäkuun 5 päivänä 1913.

Taksoitusvalmistelukunnan puolesta:

Axel Rikberg.

O. Wickström.

Kertomus Helsingin kaupungin Taksoitusvalmistelukunnan toiminnasta vuonna 1912.

Vuonna 1912 on Taksoitusvalmistelukunnan toiminta jatkunut pääasiassa saman suunnitelman mukaan kuin edellisenäkin vuonna. Valmistelukunnalle voimassa olevan johtosäännön mukaisesti on 1912 vuoden henkilöuettelo läpikäyty ja tarkastettu, minkä ohessa on laadittu ehdotus itsekullekin verovelvolliselle pantavaksi veroäyrimääräksi. Sen johdosta että on hankittu runsaammin ensitietoja, on Valmistelukunnan työ jossain määrin helpottunut, mutta varsinainen helpotus työn suorituksessa on aikaansaatu sen korttijärjestelmän avulla, jonka Valmistelukunta heti toimintansa alussa hankki ja jota on vuosittain täydennetty. Tämän johdosta on Valmistelukunnan kokousten lukua voitu rajoittaa niin, että niitä vuonna 1912 oli 88, sen sijaan että niitä edellisenä vuonna oli 95, ja kuitenkin on verotettujen luku ensinmainittuna vuonna lisääntynyt 2,260:lla. Paitsi edellä mainittua taksoituksen valmistelutyötä on Valmistelukunta näissä kokouksissaan antanut lausuntoja erinäisissä taksoitusasioissa. Näiden lausuntojen luku on vuoden varrella ollut 161, sen sijaan että niitä vuonna 1911 oli 217.

Taksoituslautakunnan Valmistelukunnan ehdotuksen pohjalla toimittama taksoitus ja Tarkastuslautakunnan mainittuun taksoitukseen tekemät oikaisut ovat antaneet tulokseksi, että maksavain veroäyrien luku, joka vuonna 1911 oli 281,671 vuonna 1912 nousi 304,361:en. Lisäys oli siis 22,690, sen sijaan että vuonna 1911 tuli lisää 22,472 ja vuonna 1910 20,391 äyriä. Veroäyri, joka vuonna 1910 oli 16 markkaa 70 penniä ja vuonna 1911 laskeusi 16 markkaan 15 penniin, kohosi kuitenkin vuonna 1912 17 markkaan 60 penniin, sen johdosta että taksoitettu määrä vuodesta 1911 vuoteen 1912 kohosi kokonaisella 807,854 markalla 25 pennillä. Jos viimeksi mainittu kohoaminen olisi ollut sama kuin vastaava kohoaminen, vuodesta 1910 vuoteen 1911, olisi veroäyri vuonna 1912 laskeunut noin 15 markkaan 70 penniin.

Taksoituslautakunnan toimittamasta taksoituksesta on Tarkastuslautakunnalle tehty 4,692 valitusta 3,573 valituksen sijasta edellisenä vuonna. Puheenalaisista valituksista on Tarkastuslautakunta kokonaan hyväksynyt 2,253 ja osittain 1,466, jota vastoin jäljellä olevat 973 valitusta on hylätty. Vaikka valituksia oli 1,119 enemmän kuin 1911, ei maksavain veroäyrien luku kuitenkaan vähentynyt enemmällä kuin 15,842:lla, sen sijaan että Tarkastuslautakunta vuonna 1911 vähensi Taksoituslautakunnan panemia veroäyriä 17,056 äyrillä.

Kaupungin viimevuotisten verotusolojen valaisemiseksi pannaan tämän oheen seuraavat taulukot.

Taul. I. Tästä taulukosta näkyy, että verotettujen luku, joka vuonna 1910 oli 27,459 ja vuonna 1911 29,531, oli vuonna 1912 31,791 ja niinmuodoin ensin-

mainittuna vuonna 23,13, vuonna 1911 23,99 ja vuonna 1912 24,55 % kaupungin henkikirjoissa olevasta asukasluvusta. Vuonna 1909 oli verotettujen luku 23,770. Kolmena viime vuonna eli sinä aikana, jolloin Taksoitusvalmistelukunta on ollut toiminnassa, on verotettujen lukumäärä niinmuodoin lisääntynyt 8,021:llä. Samaan aikaan on maksavien veroäyrien luku lisääntynyt 65,553:lla. Verotettujen yhteenlasketuista vuosituloista oli taksoitettu määrä vuonna 1910 3,92 vuonna 1911 3,79 ja vuonna 1912 4,14 prosenttia. Viimeksi mainitun vuoden prosenttiluvun näin tuntuva lisääntyminen johtuu taksoitetun määrän kohoamisesta, joka vuonna 1912 oli 807,800 markkaa, vuonna 1911 220,000 ja vuonna 1910 412,000 markkaa.

Taul. II. Taulukko näyttää taksoituksen seikkaperäisen tuloksen. Taksoitettu määrä oli keskimäärin kutakin verotettua kohti 168 markkaa 49 penniä, sen sijaan että se vuonna 1911 oli 154 markkaa 2 penniä, vuonna 1910 157 markkaa 63 penniä sekä vuonna 1909 164 markkaa 75 penniä.

Taul. III. Tästä taulukosta saa yleiskatsauksen verotettujen taksoitettuihin vuosituloihin, jotka vuonna 1910 olivat 110,526,800 markkaa, vuonna 1911 119,865,200 markkaa ja vuonna 1912 129,280,400 markkaa. Lisäännys on niinmuodoin vuodesta 1910 vuoteen 1911 ollut 9,338,400 markkaa ja vuodesta 1911 vuoteen 1912 9,415,200 markkaa. Verotettujen keskitulot, jotka vuonna 1910 olivat 4,025 markkaa, nousivat vuonna 1911 4,047 ja vuonna 1912 4,066 markkaan.

Taul. IV. Tämä taulukko osottaa suurimman muutoksen tapahtuneen 800—2,000 markan tuloryhmässä.

Taksoitusvalmistelukuntaan ovat vuonna 1912 kuuluneet: puheenjohtajana kamreeri Axel Rikberg sekä jäsenenä apteekkari Edv. Stigzelius ja protokollasihteeri Björn Wasastjerna. Valmistelukunnan sihteerinä on toiminut Oskar Studd.

Helsingissä, kesäkuun 5 päivänä 1913.

Valmistelukunnan puolesta:

Axel Rikberg.

O. Wickström.

Yleiskatsaus Helsingin kaupungin kunnallisverotukseen vuosina 1910—1912.

Vuosi.	Verotet- tuja.	Verotettuja %:ssa henkilökohtaisista asukasluvusta.	Taksoituslautakun- nan panemat vero- äyrit (vastaten 400 mkn vuosituloa).		Tarkastuslauta- kunnan alenta- mat veroäyrit.		Jällellä olevat veroäyrit.				Taksoitettu määrä.				
			Koko luku- määrä.	Joista maksavia.	Koko luku- määrä.	Joista maksavia.	Koko lukumäärä.			Joista maksavia.	Etuoikeudet- masta vero- äyristä.		Kaikkiaan. Smk.	%:ssa ve- rotetuista kokonais- vuosi- tuloista.	
							Talosta, tontista ja maasta.	Elinkei- nosta ja amma- tista.	Palkasta eläkkeestä tai muusta tu- lost.		Smk.	Smk.			
1910	27,459	23,13	287,719	270,403	11,402	11,210	51,284	92,645	132,438	259,199	16	70	4,328,335	20	3,92
1911	29,531	23,99	316,719	298,713	17,056	17,042	56,965	96,233	146,465	281,671	16	15	4,548,595	05	3,79
1912	31,791	24,55	338,914	320,203	15,713	15,842	60,648	104,493	158,060	304,361	17	60	5,356,449	30	4,14

1912 vuoden kunnallisverotus Helsingissä.

Kaupunginosa.	Verotettujen lukumäärä.			Verotettuja %:ssa henki- kohtaisista asukas- luvusta.	Taksoituslautakun- nan panemat vero- äyrit, vastaten 400 mkn vuosituloa.		Tarkastuslauta- kunnan alentamat veroäyrit.		Jällellä olevat veroäyrit.				Taksoitettu määrä.			
	Yksityshenkilöitä.	Yhteisiä toimintia yhdistyksiä, perit- tä y. m.	Yhteensä.		Koko luku- määrä.	Joista maksavia.	Koko luku- määrä.	Joista maksavia.	Koko lukumäärä.			Joista maksavia.	Kaikkiaan. Smk.	Keskimää- rin verote- tuluita. Smk.		
									Talosta, tontista ja maasta.	Elinkei- nosta ja amma- tista.	Palkasta, eläkkeestä tai muusta tulosta.					
I kaupunginosa	2,872	90	2,962	31,1	35,853	34,558	1,352	1,383	5,903	7,422	21,176	33,175	583,792	50	197	09
II "	1,487	279	1,766	37,5	54,115	53,440	2,901	2,901	9,632	31,841	9,741	50,539	889,451	95	503	65
III "	1,444	193	1,637	36,3	36,389	35,776	1,527	1,520	5,384	16,382	13,096	34,256	602,825	80	368	25
IV "	4,661	168	4,829	28,5	51,691	48,762	2,467	2,497	8,929	17,500	22,795	46,265	814,205	65	168	61
V "	2,230	82	2,312	30,3	28,495	27,392	1,339	1,367	5,354	6,971	14,831	26,025	458,018	55	198	10
VI "	2,332	43	2,375	23,8	13,445	11,708	931	936	3,398	1,632	7,484	10,772	189,587	20	79	83
VII "	4,315	118	4,433	27,6	38,205	35,975	1,276	1,320	6,671	5,493	24,765	34,655	609,928	—	137	59
VIII "	1,186	62	1,248	31,4	16,522	16,074	509	508	3,064	2,666	10,283	15,566	273,949	—	219	51
IX "	269	10	279	29,1	6,988	6,891	513	514	576	1,682	4,217	6,377	112,231	—	402	26
X "	1,657	63	1,720	24,0	11,668	10,427	504	511	2,582	3,366	5,216	9,916	174,521	60	101	47
XI "	3,169	49	3,218	19,0	14,677	12,047	986	993	3,630	1,444	8,617	11,054	194,550	40	60	46
XII "	1,386	30	1,416	17,4	5,545	4,340	253	252	1,421	547	3,324	4,088	71,948	80	50	81
XIII "	806	28	834	28,4	6,768	6,296	349	345	1,266	841	4,312	5,951	104,737	60	125	58
XIV "	969	16	985	23,1	9,955	9,247	163	162	1,318	4,949	3,525	9,085	159,890	75	162	33
XV "	107	1	108	15,4	375	282	15	15	94	65	201	267	4,699	20	43	51
Muut kaupunkiin kuuluvat alueet. Muita verovelvol- lisia	1,623	46	1,669	11,2	8,223	6,988	628	618	1,426	1,692	4,477	6,370	112,111	30	67	17
Yhteensä	30,513	1,278	31,791	24,6	338,914	320,203	15,713	15,842	60,648	104,493	158,060	304,361	5,356,449	30	168	49

Taul. III.

Yleiskatsaus vuosina 1910—1912 Helsingissä kunnallisveroja suorittaneiden vuosituloihin.

V u o s i.	Tulo talosta, tontista ja maasta.	%	Tuloja elin- keinosta tai ammatista.	%	Palkka, eläke tai muu edellä mainitsema- ton tulo.	%	Yhteensä.	Verotet- tujen kes- kimäär. tulot.
	Smk.		Smk.		Smk.		Smk.	Smk.
1910	20,493,600	18,6	37,058,000	33,5	52,975,200	47,9	110,526,800	4,025
1911	22,786,000	19,0	38,493,200	32,1	58,586,000	48,9	119,865,200	4,047
1912	24,259,200	18,8	41,797,200	32,3	63,224,000	48,9	129,280,400	4,066

Yleiskatsaus verotettujen lukumäärään, heidän vuosituloihinsa ja maksettaviin veroäyrihin vuosina

Tuloryhmät.	1910					
	Yksityishenkilöt.			Yhtiöt, toiminimet y. m.		
	Verotettujen lukumäärä.	Vuositulot.	Maksettavat veroäyrit.	Verotettujen lukumäärä.	Vuositulot.	Maksettavat veroäyrit.
	A b s o l u u t -					
800 — 2,000	20,861	22,150,000	38,314	183	290,000	662
2,000 — 5,000	2,641	8,843,200	22,114	142	519,600	1,299
5,000 — 10,000	1,579	11,671,200	29,178	207	1,587,200	3,968
10,000 — 20,000	820	11,713,600	29,284	219	3,371,600	8,429
20,000 — 50,000	345	10,257,600	25,644	245	7,690,000	19,225
50,000 — 100,000	68	4,704,400	11,761	77	5,336,800	13,342
100,000 — — —	28	4,918,000	12,295	44	17,473,600	43,684
	26,342	74,258,000	168,590	1,117	36,268,800	90,609
	P r o s e n t t i -					
800 — 2,000	72,2	29,8	22,7	16,4	0,8	0,7
2,000 — 5,000	10,0	11,9	13,1	12,7	1,4	1,4
5,000 — 10,000	6,0	15,7	17,3	18,6	4,4	4,4
10,000 — 20,000	3,1	15,8	17,4	19,6	9,3	9,3
20,000 — 50,000	1,3	13,8	15,2	21,9	21,2	21,2
50,000 — 100,000	0,3	6,3	7,0	6,9	14,7	14,8
100,000 — — —	0,1	6,7	7,3	3,9	48,2	48,2

Taul. IV.

heidän maksettavakseen kunnalliverotuksessa Helsingissä pantuihin
1910—1912, jaettuina tuloryhmiin.

1911						1912					
Yksityishenkilöt.			Yhtiöt, toiminimet y. m.			Yksityishenkilöt.			Yhtiöt, toiminimet y. m.		
Vero-	Vuosi-	Makset-	Verotetu-	Vuosi-	Makset-	Verotetu-	Vuosi-	Makset-	Verotetu-	Vuosi-	Makset-
tettu-	tuloja.	tavia									
tuja.		ver-	juja.		ver-	juja.		ver-	juja.		ver-
		äy-			äy-			äy-			äy-
		rejä.			rejä.			rejä.			rejä.

t i n e n l u k u.

22,426	24,960,000	44,481	193	298,800	674	24,099	27,284,400	49,460	211	307,200	679
2,945	9,835,600	24,589	153	567,200	1,418	3,296	10,798,400	26,996	168	631,200	1,578
1,570	11,650,800	29,127	232	1,743,600	4,359	1,667	12,312,000	30,780	230	1,783,200	4,458
882	12,494,800	31,237	247	3,808,000	9,520	938	13,464,800	33,662	259	3,951,600	9,879
382	11,256,400	28,141	276	8,818,400	22,046	412	12,481,200	31,203	276	8,872,000	22,180
75	5,201,200	13,003	73	5,136,000	12,840	76	5,341,200	13,353	75	5,402,000	13,505
27	5,654,800	14,137	50	18,439,600	46,099	25	5,452,000	13,630	59	21,199,200	52,998
28,307	81,053,600	184,715	1,224	38,811,600	96,956	30,513	87,134,000	199,084	1,278	42,146,400	105,277

l u k u.

79,2	30,8	24,1	15,7	0,8	0,7	79,0	31,3	24,8	16,5	0,7	0,7
10,4	12,1	13,3	12,5	1,4	1,5	11,0	12,4	13,6	13,1	1,5	1,5
5,6	14,4	15,8	19,0	4,5	4,5	5,4	14,1	15,5	18,0	4,2	4,2
3,1	15,4	16,9	20,2	9,8	9,8	3,0	15,5	16,9	20,3	9,4	9,4
1,3	13,9	15,2	22,6	22,7	22,7	1,3	14,3	15,7	21,6	21,1	21,1
0,3	6,4	7,0	5,9	13,2	13,2	0,2	6,1	6,7	5,9	12,8	12,8
0,1	7,0	7,7	4,1	47,6	47,6	0,1	6,3	6,8	4,6	50,3	50,3

HELSINGISSÄ, SANOMAL.- JA KIRJAP.-OSAKEYHTIÖN KIRJAPAINO, 1913.

Esitys, joka koskee Eläintarhanpuiston itäosan järjestämistä.

HELSINGIN
RAHATOIMIKAMARI

Toukok. 26 p:nä 1913.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 373.

Vahvistaessaan vuosien 1912 ja 1913 rahasäännön myönsi Kaupunginvaltuusto edellisellä kerralla Smk 15,000 ja jälkimmäisellä kerralla Smk 8,000 eli niinmuodoin yhteensä Smk 23,000 rautatiepenkereen itäpuolella sekä Alppilan sivuitse vievän tien länsipuolella sijaitsevan Eläintarhan osan kuntoon panemiseksi, varaten itselleen oikeuden, ennenkuin määrärahoja saisi käyttää, tarkastaa ja vahvistaa tämän Eläintarhan puiston osan suunnitelma. Sittenkun kaupunginpuutarhuri, kaupungin yleisten töiden Hallituksen toimenannosta, oli antanut ehdotuksen koko rautatielinjan itäpuolisen puistoalueen kuntoonpanemiseksi, on Hallitus puolestaan sen hyväksynyt sekä ehdottanut että edellämainitun määrärahan saisi käyttää seuraavalla tavalla:

1) Lammikkojen teettämiseen kohta puhdistusaseman käsittämän alueen eteläpuolelle	Smk	10,050: —
2) Vesijohdon ulottamiseksi näihin lammikkoihin	»	5,500: —
3) Puheenalaisen alueen eteläisimmän osan kuntoonpanemiseksi	»	7,450: —
		<u>Yhteensä 23,000: —</u>

Puheenalaisesta asiasta saa Rahatoimikamari lausua seuraavaa:

Mainitun alueen, jota, niinkuin tunnettu, rautatielinja rajoittaa lännessä sekä 11:s ja 12:s kaupunginosa idässä, pohjoisessa ja etelässä, leikkaa Alppilan sivuitse pohjoiseen kulkeva tie kahtia, ja ovat nämä alat luonnoltaan osittain erilaatuiset, mikä seikka vaatii hiukan eri tavoin järjestelemään sinne aiotut laitokset.

Länsipuolinen osa on pääasiallisesti alavaa maata, jossa on lammikkoja sekä sikäläinen puhdistusasema. Puheenalaiset lammikot, jotka nykyään ovat enimmältä osalta umpeenkasvaneita ja muutoin epämiellyttävässä kunnossa, ovat erittäin sopivat kuntoonpantaviksi, jotta siten saadaan esille alueen kävelypaikkaluonne ja yleisöllä täällä olisi tarjona siimettä ja viileyttä, minkä johdosta tämä ehdotuksen osa on laadittu näitä näkökohtia silmälläpitäen. Tässä lienee huomautettava, että kau-

pungin yleisten töiden Hallitus ei ole lopullisesti hyväksynyt ehdotuksessa esitettyä järjestelyä, mikäli koskee alueen eteläisintä osaa rautatien ylimenokohdasta pohjoiseen keskuslammikkoon asti, vaan on annettu kaupunginpuutarhurin toimeksi yksissä neuvoin Rakennuskonttorin insinööriosaston kanssa ottaa tutkittavaksi, käykö veden johtaminen lammikosta etelään avonaisella ojalla, vaihtoehtoisesti umpinaisella kanavalla, ja olisi edellisessä tapauksessa ojan rannat miellyttävällä tavalla järjestettävä sekä, mikäli mahdollista, pienempiä lammikkoja laitettava. Puheenalaiselle alalle aiotut lammikot, joita syötettäisiin puhdistusaseman kautta johdetulla vedellä, kuitenkin ehdottomasti kaipaavat lisäksi raitista vesijohtovettä, ja saataane sitä osittain ja pääasiallisimmin laittamalla keskuslammikkoon vaatimaton suihkukaivo, osittain ehkä laittamalla ison ajotien itäpuolella sijaitsevalle vuorenselänteelle suihkulaite, jota viimeksimainittua kuitenkaan, sen aiheuttamiin verraten kalliisiin kustannuksiin nähden, kenties ei tarvitsisi ensinkään teettää.

Alueella oleviin teihin nähden huomautettakoon, että ne pääasiassa on pysytetty nykyisessä muodossaan, huomioon ottamalla lammikkojen uudestijärjestämisestä aiheutuvat vaatimukset. Puhdistusaseman taas kävisi sopivalla tavalla ympäröiminen pensaskasveilla.

Tätä suunnitelman osaa on Rahatoimikamari niinmuodoin pääasiassa katsonut olevan puoltaminen. Tosin on eriäviä mielipiteitä lausuttu siitä, onko sekä esteettiseltä että taloudelliselta kannalta suotavaa, että usein mainitut lammikot pannaan kuntoon. Mutta tässä kohden lienee Rahatoimikamarin mielestä ratkaiseva merkitys toisella näkökohdalla. Lunastaessaan Puutarhayhdistyksen omaisuuden otti Helsingin kaupunki lunastuksetta myös haltuunsa Alpin alueen, jonka tilan kauppaneuvos Borgström kirjelmässä maalisk. 27 p:ltä 1874 oli ilmoittanut haluavansa luovuttaa Puutarhayhdistykselle lahjaksi seuraavin, lahjoittajan panemin ehdoin:

- 1) — — — — —
- 2) — — — — —
- 3) samaten huoltaa Puutarhayhdistys puheenalaisella alueella sijaitsevain laitteiden kunnossapidon ynnä niihin kuuluvien vesialtaiden puhtaanapidon vesiruo-
hoista — — — — —

On tähän katsoen näyttänyt Rahatoimikamarista siltä, kuin ei kaupunki kohtuudella voi olla täyttämättä lahjoittajan tässä kohden selvästi lausumaa toivomusta, sitä enemmän, kun ei kaupungille siitä koituisi varsin mainittavia kustannuksia sekä niin esteettiseltä kuin terveydelliseltäkin kannalta on esitettävissä painavia syitä, jotka puoltavat tuon suuntaista alueiden kuntoonpanemista mainittuun suuntaan.

Alueen itäosa on aiottu pääasiassa pysyttää luonnontilassa ja risteilisi siinä ainoastaan tarpeellisia kävelyteitä, joista jotkut harvalukuiset teetettäisiin mainittavamman leveät. Näistä on etusijassa mainittava Alppilan sivuitse pohjoiseen kulkeva ajotie, jonka leveys olisi 10 m. sekä Alppilasta Kotkakadun lounaispään kulkeva tie, jota on pidettävä yleisenä liikenneväylänä ja joka niinikään olisi 10 m.

leveä, sekä vihdoin vesisäiliön sivuitse puiston korkeimmassa kohdassa sijaitsevalle näköalapaikalle kulkeva tie, joka teetetäisiin 8 m. leveä, syystä että siinä myös saisi kulkea ajoneuvoilla. Kaikkiin näihin mittoihin on jalkakäytävän leveys luettu. Muut, yksinomaan jalkamiehiä varten suunnitellut tiet, ovat 4—1,5 m. leveitä.

Puheenalaiseen kaupungin yleisten töiden Hallituksen laatimaan suunnitelmaan nähden on Rahatoimikamari katsonut olevan lausuminen, että tosin näyttää siltä kuin kävisi ehdotettuja liikenneväyliä jonkun verran kaventaminen samoin kuin myös ehkä teiden lukua vähentäminen. Mutta kun Rahatoimikamarilla ei ole tarpeellisia ammattitietoja tähän kuuluvista seikoista, joita kaupungin yleisten töiden Hallitus on perinpohjin tutkinut, ei Rahatoimikamari ole tahtonut esittää eriävää ehdotusta asiassa, vaan on katsonut olevan puoltaminen laadittua suunnitelmaa. Minkä verran kustannuksia puheena olevan Eläintarhan osan kuntoonpano vaatisi, on mahdoton asian nykyisellään ollessa ilmoittaa, koska tämän laajan alueen järjestäminen toimitettaisiin pitemmän ajanjakson kuluessa, minkätähden ei ole ollut aihetta laatia seikkaperäisiä ehdotuksia ja kustannuslaskelmia. Työn kokonaiskustannukset ovat kuitenkin likimäärin arvioitavissa 250,000—300,000 mk:ksi. Koska kuitenkin, niinkuin edellä huomautettiin, Kaupunginvaltuusto jo on myöntänyt määrärahan puheenalaisen alueen länsiosan järjestämiseksi, ei Rahatoimikamari ole havainnut olevan syytä likemmältä kajota tähän kustannuskysymykseen. Mikäli kaupungin varsinaiset menot sallisivat, toteutettaisiin työ laaditun suunnitelman mukaisesti.

Rahatoimikamari saa sentähden asian nykyisellään ollessa kunnioittaen esittää, että Kaupunginvaltuusto päättäisi

hyväksyä tämän oheisen ehdotuksen Eläintarhan puiston itäosan järjestämiseksi; sekä

sallia aikaisemmin osotetut 23,000 mk käytettäväksi rautatien linjan ja Alppilan sivuitse vievän tien välisen alueen kuntoonpanoon.

Rahatoimikamarin puolesta:

Alexis Gripenberg.

Georg Estlander.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-osakeyhtiön kirjapaino, 1913.

*Palkintolautakunnan lausunto kaupungintalo-
kilpailusta 1912—1913.*

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Kaupunginvaltuuston toimesta kesäkuun 13 päivänä 1912 Suomen arkkitehdeille julistettua Helsingin uuden kaupungintalon luonnospiirustusten kilpailua varten asetettu palkintolautakunta saa työnsä suoritettuaan täten Kaupunginvaltuustolle kunnioittaen lähettää lausuntonsa puheenalaisesta kilpailusta, samalla ilmoittaen, että kaikki palkitut ja ostetut luonnokset on Ritarihuoneelta muutettu Rahatoimikamarin huoneistoon.

Helsingissä, toukokuun 28 päivänä 1913.

Palkintolautakunnan puolesta:

Alexis Gripenberg.

Alarik Tavaststjerna.

Lausunto, jonka on antanut Helsingin Kaupunginvaltuuston toimesta kesäkuun 13 päivänä 1912 julistettua Helsingin uuden kaupungintalon luonnospiirustusten kilpailua varten asetettu palkintolautakunta.

Palkintolautakunta kokoontui perustavaan kokoukseen Ritarihuoneella Helsingissä lauantaina toukokuun 3 päivänä 1913 klo 6 i. p.

Ensinnä merkittiin, että sittenkun Helsingin Kaupunginvaltuusto oli päättänyt, että uusi kaupungintalo on rakennettava ensimmäiseen kaupunginosaan kortteliin N:o 30 sekä että mainitun kaupungintalon luonnospiirustukset on hankittava tarkoitusta varten julistetulla palkintokilpailulla, sekä eräin muutoksin hyväksynyt sitä varten laaditun kilpailuohjelman ehdotuksen, Kaupunginvaltuusto puolestaan oli palkintolautakunnan jäseniksi kutsunut Tukholman Yli-intendenttinviraston ensimmäisen intendentin, professori *Isaac Gustaf Clasonin* sekä arkkitehti *Carl Westmanin*, niinkään Ruotsista, sekä muiksi jäseniksi valinnut puheenjohtajansa, pankinjohtaja *Alfred Norrménin*, Rahatoimikamarin puheenjohtajan, valtioneuvos *Alexis Gripenbergin*, kunnallispormestari *Adolf Aminoffin* sekä kaupungininsinööri *Gabriel Idströmin* ynnä varajäseniksi arkkitehti *Hugo Lindbergin* ja valtioneuvos *Aug. Ramsayn*. Sen ohessa oli Kaupunginvaltuusto kehottanut Helsingin Arkkitehtiklubia valitsemaan palkintolautakuntaan kolme jäsentä ja näille yhden varamiehen, ja oli Arkkitehtiklubi näiksi valinnut arkkitehdit, professori *Onni Tarjanteen*, rakennustarkastaja *Mauritz Gripenbergin* ja *Gustaf Strengellin* sekä varajäseneksi arkkitehti *Oscar Bomansonin*.

Sittenkun kuitenkin oli tullut tunnetuksi, että Kaupunginvaltuuston valitsemat palkintotuomarit ja näiden varamiehet, pankinjohtaja Norrmén, pormestari Aminoff ja arkkitehti Hugo Lindberg kilpapiirustusten antamisaikaan oleskellisivat ulkomailla, oli Kaupunginvaltuusto lisävarajäseniksi valinnut professori *Axel Wallensköldin* sekä oikeusraatimiehet *Axel Lindbergin* ja *Walter Heimbürgerin*, minkä ohessa Arkkitehtiklubi oli arkkitehti Bomansonin sijaan, joka oli pyytänyt vapautusta hänelle annetusta tehtävästä, valinnut arkkitehti *Knui Wasastjernan*.

Syystä että Rahatoimikamari oli Kaupunginvaltuustolta saanut toimeksi ryhtyä kaikkiin tarpeellisiin täytäntöönpanotoimiin palkintokilpailun aikaansaamiseksi, oli valtioneuvos Gripenberg Rahatoimikamarin puheenjohtajana asettunut yhteyteen ruotsalaisten jäsenten kanssa ja sittemmin, tiedusteltuaan useimpain suomalaisten jäsenten mieltä, määrännyt kokouksen täksi päiväksi, johon kokoukseen myös oli kutsuttu kaikki varamiehiksi valitut henkilöt.

Edelleen merkittiin että kokouksessa olivat läsnä Kaupunginvaltuuston valitsevat palkintolautakunnan jäsenet herrat *Clason* ja *Westman*, *Gripenberg*, *Alexis*, *Idström*, *Ramsay* sekä *Lindberg* ja *Heimbürger* ynnä Arkkitehtiklubin valitsevat, herrat *Tarjanne*, *Gripenberg*, *Mauritz*, *Strengell* ja *Wasastjerna* jota vastoin herra *Wallensköld* oli ilmoittanut taudin estävän häntä ottamasta osaa palkintolautakunnan töihin.

Sittenkun palkintolautakunta jäsenen Clasonin ehdotuksesta oli puheenjohtajaksi valinnut valtioneuvos *Cripenbergin* ilmoitti tämä, että hän, neuvoteltuaan useimpain kaupungissa oleskelevain lautakunnan jäsenten kanssa, oli sihteeriksi kutsunut arkkitehti *Alarik Tavaststjernas*, ja hyväksyi palkintolautakunta tämän toimeenpiteen.

Herra *Ramsay* ilmoitti, ettei hän ajan puutteen tähden voi ottaa osaa palkintolautakunnan seuraaviin kokouksiin.

Puheenjohtaja ilmoitti, että ennen kilpailuohjelmassa vahvistetun ajan umpeen menemistä oli annettu kaikkiaan 23 kilpailuluonnosta, kaikki käärimättöminä ja päällyksiin suljettuina.

Ennenkuin lautakunta ryhtyi päällyksiä aukaisemaan, sopi se — osittain asiaa keskusteltuaan — siitä, että

1:ksi kaikkien varajäsenten tulisi olla saapuvilla lautakunnan kokouksissa voidakseen vaikeudetta astua varsinaisen jäsenen sijaan, mutta että ainoastaan varsinaiset jäsenet ja näiden sijassa toimivat varajäsenet saisivat ottaa osaa päätöksen tekoon;

2:ksi kilpailukutsumuksessa käytetty lausetapa «Suomen arkkitehdit» saisi käsittää myöskin ei-suomalaiset arkkitehdit, jotka ovat arkkitehtitoimintaa harjoittaen pitemmän aikaa tässä maassa asuneet; jos taas mahdollisesti palkinnolla tai ostolla kunnioitetun luonnoksen tekijä havaittaisiin olevan muu kuin arkkitehti, ei siihen seikkaan saisi panna niin suurta merkitystä että hänet tuomittaisiin menettäneeksi palkinto, joka hänen jo on katsottu ansainneen;

3:ksi siihen kysymykseen nähden, mitkä ohjelman määräykset ovat sitovia, ei edeltäpäin tehdä päätöstä;

4:ksi palkinnonsaajain nimilippuja ei aukaista, ennenkuin palkintolautakunnan lopullinen lausunto on tarkistettu ja kaikki palkintotuomarit sen ovat allekirjoittaneet; kun kuitenkin professori Clason ilmoitti, että hänen jo toukokuun 8 päivänä täytyy saapua Tukholmaan ja hänen sentähden täytyisi lähteä Helsingistä viimeistään toukokuun 7 päivän iltapuolella, niin olisi, siinä tapauksessa ettei lautakunnan lausuntoa olisi sitä ennen ehditty laatia ja tarkistaa, alustavasti ainoastaan ratkaisevat päätökset lyhyeen muotoon kirjallisesti laadittava ja lautakunnan kaikkien jäsenten allekirjoitettava.

Puheenjohtajan ilmoitettua, että toukokuun 2 päivänä 1/2 3 i. p. oli Rahatoimikamariin saapunut «Helsingin kaupungintalokilpailun palkintolautakunnalle sihteerin haltuun annettavaksi» osotettu kirje ja lautakunta oli saanut tiedokseen sen sisäl-

lyksen, jonka huomattiin koskevan nimellä «Casa con Torre» varustettua luonnosta, päätettiin kirje siihen kuuluvine suljettuine kuorineen panna vastamainitulla motolla varustettuna muiden nimilippujen joukkoon. Sitten tuotiin kilpailuluonnokset yksitellen siitä lukitusta huoneesta, missä ne oli säilytetty, minkä jälkeen päällykset avattiin ja luonnokset merkittiin seuraavassa järjestyksessä:

- N:o 1. «April».
 » 2. «1913».
 » 3. «Helsingin vaakuna (piirretty; vailla nimilippua).
 » 4. Nikolaikyrkan i silhuett.
 » 5. «Casa con Torre».
 » 6. «Salut».
 » 7. «Unitor».
 » 8. «Skutari».
 » 9. «1812».
 » 10. Vene.
 » 11. Helsingin vaakuna, seppelleen ympäröimänä (kirjoitettu).
 » 12. «Runar».
 » 13. «Asra».
 » 14. «Non qua itur, sed qua eudum est».
 » 15. «Ben ál bir».
 » 16. «Vanda».
 » 17. «Stor-Helsingfors».
 » 18. «Decora Urbis».
 » 19. «Commune Bonum».
 » 20. «Thomas».
 » 21. «Palazzo Communale».
 » 22. «Forum».
 » 23. «Commune Bonum».

Palkintolautakunta, ja etusijassa muuan sen teknikoista muodostettu valiokunta, ryhtyi paikalla luonnospiirustusten perinpohjaiseen tarkastukseen, joka lopetettiin päivällisaikaan keskiviikkona toukokuun 7 päivänä, jolloin palkintolautakunta täysilukuisena teki ratkaisevan päätöksensä palkinnonjakoon sekä ostoon käytettävänä olevan rahasumman jakamiseen nähden. Tästä laadittiin paikalla sopimuksen mukainen lyhyt pöytäkirja, jonka lautakunnan kaikki jäsenet allekirjoittivat, minkä jälkeen lautakunta laati lausuntonsa ja päätöksensä seuraavan muotoon:

1). Kaikki saapuneet luonnokset voidaan kilpailuun hyväksyä. Jokunen huone jossakin luonnoksessa ei tosin täytyä säädettyjä mittoja, mutta kun nämä on ohjelmassa ilmoitettu likimääräisesti ja sitä paitsi kussakin luonnoksessa on monia varahuoneita, ei tämä seikka lautakunnan mielestä voi perustella hylkäämistä.

Lautakunnassa tehty ehdotus että kilpailusta suljettaisiin pois luonnokset «Stor-Helsingfors» ja «Non qua itur, sed qua eudum est», koska luonnosten laatijat olivat ilmeisesti erehdyksestä olleet sitä mieltä, että ohjelman määräys «Varahuone kuhunkin huoneistoon» voisi koskea myöskin suuria juhlasaleja, joita ohjelmassa ei ollut ensinkään pyydetty, ei saanut puolelleen enemmistöä.

2. Palkintolautakunta on yksimielisesti *alempaan* luokkaan lukenut seuraavat 12 luonnosta, tässä lueteltuina numerojärjestyksessä:

- N:o 2. «1913».
- » 3. Helsingin vaakuna (piirretty).
- » 7. «Unitor».
- » 8. «Skutari».
- » 9. «1812».
- » 12. «Runar».
- » 13. «Asra».
- » 14. «Non qua itur, sed qua eudum est».
- » 16. «Vanda».
- » 17. «Stor-Helsingfors».
- » 18. «Decora Urbis» ja
- » 20. «Thomas»,

ja perustellaan tätä sijoitusta sillä, että eräät näistä luonnoksista näyttävät epä-kypsiltä, suunnitteluun nähden järjestelmää ja taiteellisuutta vaille olevilta, jota vastoin toisissa tosin on erinäisiä ansioita ja mielenkiintoisia piirteitä, mutta näiden rinnalla osin epäkonstruktiiivisiä, osin epäarkkitektonisia tahi myös käytännölliseltä kannalta katsoen epäonnistuneita sommitteluja, minkä ohessa palkintolautakunta on eräissä luonnoksissa havainnut melko suuria virheitä eri hallintokeskustain sijoituksessa.

3. Jälellä olevista 11 luonnoksesta on lautakunta, niinkään yksimielisesti, *ylempään ryhmään* yhdistänyt seuraavat 6, nimittäin

- N:o 5. «Casa con Torre».
- » 11. Helsingin vaakuna, seppeleen ympäröimänä (kirjoitettu).
- » 15. «Ben ál bir».
- » 19. «Commune Bonum».
- » 21. «Palazzo Communale» ja
- » 23. «Commune Bonum»,

sekä *alempaan ryhmään* luonnokset

- N:o 1. «April».
- » 4. Nikolaikyrkan i silhuett ja
- » 10. Vene.

Alemmaan ryhmään luettiin lisäksi äänestyksen jälkeen luonnokset

N:o 6. «Salut» ja
» 22. «Forum».

4. *Alemman ryhmän luonnokset:*

N:o 1. «April.»

Ehdotuksessa on selvä ja eräissä yksityiskohdissa (esim. Rahatoimikonttoria silmälläpitäen) onnistunut asemapiirros: kuitenkin on erinäisiä huonosti valaistuja huoneita (ks. Rahatoimikamarin huoneistoja). Sivukatujen leveys sallii järjestämään valaistusolot hyvin. Kaupungintalon eteläosan eri kerrosten välisessä rakennuksen osassa ei ole hyvää orgaanista yhteyttä, jota vastoin siihen kuuluvalla julkisivulla rakennustaiteellisesti erikoisen silmäänpiistävine keskustoineen on monumentaalinen, vaikka paikalle vieras leima. Vaihtoehdotuksessa on vastaava rakennuksen osa käsitelty konstruktiiivisella selvyydellä, mutta ulkoasu ei osota kaupungintalon luonnetta. — Koko kuutiosisällys 119,100 m³ (sen sijaan että on ilmoitettu 120,400 m³).

N:o 4. *Nikolaikyrkan i silhuett.*

Tekijä on tunnustusta ansaitsevalla tavalla ottanut huomioon ohjelman määräyksen että rakennusryhmä tulee rakennettavaksi eri aikoina. Mutta pohjapiirroksot eivät muutoin, jonkinlaisesta rakennustaiteellisestä selvydestä huolimatta, ole hyvin sijoitetut, ja Katriinankadun puoleiset alimmat kerrokset ovat huonosti valaistut, mikä muistutus myös koskee Rahatoimikonttorin toimitussalia, johon tulee ainoastaan välillinen valo. — Julkisivut esiintyvät vaatimattomina, kaikesta ylellisyydestä vapaina. — Koko kuutiotila 121,100 m³ (ilmoitettujen 115,500 m³ sijasta).

Muuan palkintolautakunnan jäsen on puolestaan tahtonut saada lausuntona merkityksi, että luonnos Nikolaikyrkan i silhuett on kilpailevien luonnosten joukossa erikoissijassa, syystä että luonnoksen Senaatintorin puoleinen eteläkylki esittää varsinaisen kaupungintalon sijoitettuna erityisen rakennukseen sinänsä ja rakennettuna yksinomaan kortteliin N:o 30 eikä ole rakennustaiteellisesti kytketty yhteen yksityisen liiketalon kanssa, minkä johdosta kaupungintalo tältä puolen näyttää kahta vertaa kookkaammalta kuin se todella on. Tekijä on ainoa, joka on käsitellyt tehtävän tällä tavoin rakennustaiteellista rehellisyyttä noudattaen. Muut ehdotukset osottavat, että kaupungintalon muodostaminen, silmälläpitäen Senaatintorin monumentaalisuutta, Stockmannin taloa ja torin symmetriaa ei voi käydä päinsä uhraamatta tärkeitä arkkitektoonisii periaatteita, jota vastoin tämä ehdotus osottaa että näiden periaatteiden noudattaminen johtaa siihen, että vaatimuksii, joita mainittua näkökohtaa silmälläpitäen on asetettu, täytyy pitää liian ankaroina ja sen ohessa kaupungintalolle, itsenäisenä rakennuksena katsoen, vieraina. Rakennuskysymyksen edelleen kehittämistä silmälläpitäen tämä ehdotus sentähden on suuriarvoinen.

N:o 6. «*Salut*».

Pohjapiirroksiset ovat yleisesti katsoen selväpiirteiset, mutta paitsi sitä erehdystä että on asetettu keskushallin läheisyyteen kaksi valopihaa, on yksityiskohdissa arveluttavia virheitä. Niinpä Rahatoimikonttorin toimitussali ei ole siihen kuuluvain virkahuoneiden välittömässä yhteydessä (ks. erittäin kaupunginkasööriin huonetta ja kassaholvia); Maistraatin huoneistot ovat jaetut kahteen eri jaksoon molempia pituussivuja pitkin, jota vastoin istuntosalilla on eristetty paikka rakennuksen keskustassa. Eräät huoneet, esim. «eteinen» ja «arkisto» Tilastotoimiston vierellä I kerroksessa sekä Rakennustarkastuksen «eteinen» ja «odotushuone» ovat huonosti valaistuja. Kaupunginvaltuuston istuntosalin päällysvaatehuoneilla on liian vallitseva paikka Kauppatorin puoleisessa julkisivussa. Portaat sitä vastoin on sijoitettu säästäväisesti ja hyvin.

Ulkopuolinen arkkitehtuuri, erittäinkin torni, osottaa suurta muotovarmuutta. — Kokonaiskuutio 128,000 m³ (sen sijaan että on ilmoitettu 126,069 m³).

N:o 10. *Vene*.

Perusaatteena ehdotuksen pohjapiirroksessa on rakennuksen pääryhmän liittäminen Senaatintorin viereiseen rakennusriviin yhdellä ainoalla, toiselle sivulle sijoitetulla keskusosalla. Tämän johdosta Senaatintorin puoleinen rakennus vapautuu. Mainitussa rakennusrivissä neljässä päällekkäisessä kerroksessa olevan suuren välikäytävän valaiseminen etusijassa kattovalolla on kuitenkin sangen epätydyttävä järjestely, joka ei ole ajateltavissa niin huomattavassa ja vilkasta liikennettä tyydyttävässä rakennuksessa kuin tässä on puheena, eikä tämä suuri rakennusryhmä ole uudesti suunniteltavissa tekemättä huomattavia muutoksia kokonaisjärjestelyyn. Sivukadut niinkään estävät valaistusolojen edullista järjestämistä. Kaupunginvaltuuston kokoussali on rakennustaiteelliselta kannalta huomattavasti saatettu pistämään esiin, mutta hallista lähtevät monumentaaliset portaat eivät tuo tätä pääosaa näkyviin, vaan päättyvät kapeaan poikittaiseen välikäytävään. Tämän kokoussalin viereinen lämpiö on sangen ahdas (noin 3 m). Rahatoimikonttorin toimitussali on kokonaan vailla välitöntä yhteyttä virkamieshuoneiden kanssa. — Arkkitehtuuri on julkisivuissa ja osastoissa taiteellinen, yhdenmukainen ja johdonmukaisesti toteutettu, omintakeinen ja kuitenkin sopusoinnussa ympäristön kanssa, monumentaalinen sekä selvästi julkisen rakennuksen leimaa osottava. Kauppatorin puoleisen julkisivun eteen irrallisesti sovitettu matala arkaadi ei kuitenkaan näytä onnistuneelta enempää käytännölliseltä kannalta katsoen (arkaadi huonontaa takana sijaitsevain huoneiden valaistusta) kuin silmälläpitäen julkisivun vaikutusta lyhemmän matkan päästä katsottuna. Senaatintorilta lähtevän läpikäytävän pohjapiirros on monumentaalisesti suunniteltu, mutta vailla sen mukaisia korkeussuhdemittoja. Koko kuutiotila 102,300 m³ (ilmoitettujen 103,800 m³:n sijasta).

N:o 22. «*Forum*».

Yleispiirtein nähtynä varma ja selväpiirteinen suunnitelma, jossa kuitenkin huomaa erinäisiä puutteellisuuksia pohjapiirroksessa ja pari konstruktiiviselta kannalta katsoen arveluttavaa kohtaa. Niinpä sijaitsee Rahatoimikonttorin toimitussali erillään virkamiesshuoneista; Kaupunginvaltuuston kokoussaliin vievä käytävä, sinänsä varsin muhkea, päättyy välittömästi verraten kapeaan poikittaiseen sivukäytävään. Pohjoisen pihan varrella esiintyvä toisen kerroksen seinän vetäminen sisäänpäin on vailla konstruktiivista yhteyttä alla olevan pohjapiirroksen kanssa; samantapaisen muistutuksen käy tekeminen Senaatintorilta lähtevään läpikäytävään nähden, joka on vailla konstruktiivista selvyyttä ja rakennustaiteellista ryhtiä. Niinikään puuttuu Rahatoimikonttorin toimitussalin yläpuolella olevalta rakennuksen nurkalta lujaa tukirakennetta rakennustaiteelliselta kannalta katsoen. Portaita ei ole paljon, mikä on ilmeinen etu. Julkisivut, erittäinkin Senaatintorin puoleinen, ovat heikot (ks. Stockmannin taloa). — Koko kuutiotila on 129,700 m³ (ilmoitettujen 137,000 m³:n sijasta).

5. *Ylemmän ryhmän luonnokset.*N:o 5. «*Casa con Torre*».

Pohjapiirroksen nähden käy huomauttaminen, että se on vailla yleispiirteisyttä, minkä ohessa yksityisten huoneistojen ryhmitys usein näyttää mielivaltaiselta. Sofiankadun kapea osa estää aikaansaamasta täysin tyydyttäviä valaistusoloja. Kaupunginvaltuuston salista lähtevät käytävät ovat konstruktiivisesti heikkoja. Rahatoimikonttori on kauniisti sijoitettu, hyvin valaistu ja sinne johtava käytävä hyvin sijoitettu. Jos pohjapiirroksiin nähden olisi toivonut tehtävää käsiteltävän suuremmalla varmuudella, niin on sitä sen sijaan huomattavassa määrässä julkisivuissa. Molempain torien puoleiset julkisivut käyvät onnistuneesti yhteen; Senaatintorin puoleinen julkisivu, jossa on käytetty vaatimatonta, mutta tehokasta putsiarkkitehtuuria, on kauniisti sommiteltu ja liittyy oivallisesti Engelin käyttämään tyyliin. Sekä tämä että myös Kauppatorin puoleinen fasaadi, joka niinikään on yksinkertaisin keinoin saatettu monumentaaliseen asuun, osoittaa nimenomaisen kaupungintalon leimaa. Rakennuksen ulkoasun aikaansaamaa sangen edullista vaikutusta edistää tehokkaasti torni, joka on sinänsä erittäin kaunis ja hyvin sovitettu pohjapiirrokseseen; on kuitenkin erityisesti huomautettava, että rakennus muodostaa orgaanisen kokonaisuuden, vaikka torni ajateltaisiinkin poistetuksi, jommoista eräät palkintolautakunnan jäsenet ovat pitäneet tarpeellisena, siinä tapauksessa että tämä luonnos toteutetaan. Varmalla rakennustaiteellisella tunteella on tornin viereinen pieni piazzamainen paikka muodostettu, vaikka on huomattava että se seikka, että yhtä sitä ympäröivistä julkisivuista paraikaa rakennuttaa yksityinen tontinomistaja, jos-

sain määrin vähentää mahdollisuutta täydellisen yhtenäisyyden noudattamiseen sen muodostelussa. — Koko kuutiotila on 97,850 m³ (ilmoitettujen 87,590 m³:n sijasta).

N:o II. *Helsingin vaakuna, seppeleen ympäröimä* (kirjoitettu).

Ehdotuksen vahva puoli on siinä ilmenevä selvä ja luja pohjapiirroksen rakennustaiteellinen käsittely. Saa heti käsityksen yhdenmukaisesti järjestetystä rakennusruumiista erotukseksi useimmista muista ehdotuksista, joissa liikkuu milloin minkin lukuisissa välikäytävissä, suuremmilla ja pienemmillä pihamailla. Pääovesta tulee hyvin kohtuullisin mitoin suunniteltuun keskeiseen porrashalliin, mistä pääsee rakennuksen kaikkiin huoneistoihin. Portaita on vähän ja ne ovat hyvin sijoitettuja. Rahatoimikonttorin päällä olevan kerroksen ulkomuuri ei ole konstruktiiivisesti oikein sijoitettu. Huomattavana ansiona mainittakoon erittäin leveät sivukadut.

Rakennuksen ulkoasu näyttää molempia toreja päin antavat, erimukaisesti sommitellut julkisivut, joissa kuitenkin molemmissa on kaunis rytmi, ja erittäin Senaatintorin puoleinen julkisivu on komea. On merkitty, että Senaatintorin puoleisen julkisivun tyyli likemmin ilmaisee sukulaisuutta pietarilaisen empiren kuin sen klassillisuuden kanssa, joka on tullut näkyviin useimmissa Engelin rakennuksissa, jota kaikkea ei kuitenkaan ole pidetty virheenä, varsinkaan kun Engel itse likellä olevassa, Unioninkadun varrella sijaitsevassa sotilassairaalassa on käyttänyt tuollaisia raskaita ja valtavia muotoja. Tämän julkisivun voimakkaimmin esiin-pistäväin osain sovittaminen rakennuksen laidoille tuottaa tässä samoin kuin useimmissa muissa suunnitelmissa sen hankaluuden, että rakennus on sangen suuressa määrin riippuvainen toiminimi Stockmannin tontille teetettävästä vastaisesta liiketalosta. Näiden molempain silmänpistäväin osain siirtäminen likemmäksi rakennuksen keskustaa käy kuitenkin helposti päinsä ja tämän yhteydessä oleva Maistraatin kokoussalin sijoitus takana olevan pitkävetaisen rakennusryhmän keskiakselille olisi vain eduksi tälle pohjapiirroksen osalle, joka nyt esiintyy heikoimpana. Heikkouksiksi on edelleen merkitty, että Senaatintorin julkisivun laitaosain harjat eivät ole hyvin kannatettuja alapäin ja ovat perspektiivissä katsoen sommitellut tavalla, joka ei käy yhteen aseman ja pohjapiirroksen kanssa, kun taas Kauppatorin puoleisen julkisivun yläpuolelle kohoava rakennuksen osa ei käy rakennustaiteellisesti yhteen keskushallin kattorakenteen kanssa.

Vaikka siis tekijän ei vielä ole onnistunut sommitella pohjapiirrosta ja julkisivuja täysin orgaaniseksi ykseydeksi ja vaikka julkisivujen yksityiskohtainen muodostelu aiheuttaa tekemään oikeutettuja muistutuksia, näyttää kuitenkin kokonaisu-sommittelun eheäpiirteisyys että ehdotus lienee kohtalaisia taloudellisia rajoja noudattamalla taiteelliselta kannalta erittäin tyydyttävällä tavalla kehitettävissä mitä sekä sisä- että ulkoasuun tulee. — Koko kuutiotila on 123,000 m³ (ilmoitettujen 121,100 m³:n sijasta).

N:o 15. «*Ben al bir*».

Luonnoksen pääansiona ovat erinomaisesti sovitetut pohjapiirrokset, joita vastaan ei käytännölliseltä kannalta ole tehty mitään mainittavia muistutuksia, mihin seikkaan eräät palkintolautakunnan jäsenet ovat tahtoneet panna erittäin suurta painoa. Porraslaitteisiin ei ole tuhlattu enempää kuin tarve vaatii. Kauppatorin puoleista pääkäytävää ei tarvitse käyttää muiden kuin Kaupunginvaltuuston; molemmista vastakkain sijaitsevista ja samaan eteiseen ja samoihin portaisiin sivukadulta vievistä käytävistä pääsee rakennuksen kaikkiin muihin huoneistoihin. Pääeteisen muodostelu ei ole hyvä, siinä kun on toisessa kerroksessa suojuksien tavoin sijoitetut sivuseinät, jotka perustelemattomasti erottavat sivuhallit pohjakerroksen hallista. Rahatoimikonttorin huoneistot ovat hyvin sijoitetut keskenään ja Rahatoimikamarin yhteyteen. Vetämällä sisään Sofian- ja Katarinankadun puoleisia julkisivuja on aikaansaatu sangen hyvät valoisuusolot. Senaatintorin puoleinen rakennuksen ulkoasu on varsin hyvä, vaikkei kohottava. Stockmannin talon rajaviivaa ei osoteta, vaan tulevat rakennukset keskenään eheäksi kokonaisuudeksi. Kauppatorin puoleisessa julkisivussa tekee ylin kerros sen vaikutuksen kuin olisi se myöhemmin rakennettu lisää eikä sommiteltu yhdessä muiden osain kanssa. Kokonaisuudessaan nähtynä ei talolla ole mainittavaa rakennustaiteellista arvoa. — Koko kuutiotila 100,600 m³ (ilmoitettujen 97,750 m³:n sijasta).

N:o 19. «*Commune Bonum*».

Pohjapiirrokset ovat pääasiallisilta kohdin selvät ja hyvin sommitellut, eräissä kohdin ilmaisten omaperäistä käsitystä. Muista luonnoksista eriävän luonteensa saa ehdotus sen kautta, että Rahatoimikonttori on sijoitettu alempaan kylkirakennukseen päärakennuksen sivulle Kauppatoria päin, mikä seikka tarjoo oivalliset valoisuusolot ja eräitä puhtaasti käytännöllisiä etuja. Senaatintorin puoleinen rakennusryhmä on mainitun kylkirakennuksen mukaisesti verraten matala, mistä on se etu, että Sofiankadun akselilla jonkin matkaa suurin osa Nikolainkirkkoa pääsee näkyviin. Kuitenkin täytyy suuresti epäillä, eikö tuollainen pääjulkisivun laidassa sijaitseva matala ulokerakennus tee katsojaan sitä vaikutusta että se on lisärakennus, jota ei ole alunpitäen tarkoitettu. Kaupunginvaltuuston huoneistojen ja porrashuoneiden järjestelyssä on silmäänpiistäviä suhdattomuuksia. Maistraatin eteisessä olevat kolonnit vaikuttavat rasittavilta. — Ulkonainen arkkitehtuuri on kuivanlainen, mutta tyyli vaikutelmaltaan yhdenmukainen, liittyen Senaatintorilla esiintyvään Engelin arkkitehtuuriin. Tämän torin puoleisessa julkisivussa on kuitenkin keskiosa heikko, tyylistä poikkeavine parterriaukkoineen. Kuvun päällykseen nähden on huomautettu, että se hyvin esittää Kaupungintaloa ulospäin, mutta on epäedullinen, mikäli koskee alla olevan ison hallin valaistusta, jonka järjestäminen olisi käynyt päinsä yksinkertaisemmin keinoin. — Koko kuutiotila 120,650 m³ (ilmoitettujen 110,000 m³:n sijasta).

N:o 21. «*Palazzo Comunale*».

Luonnoksen tunnusmerkkinä on erittäin selväpiirteinen pohjapiirros, Kaupunginvaltuuston kokoussali sijoitettuna keskirakennukseen, Maistraatin ja Raha-toimikamarin huoneistot mukavasti sijoitettuna Kauppatorin puoleiseen päärakennukseen. Kaupunginvaltuuston huoneiston viereinen porrashalli on kuitenkin sangen upeasti suunniteltu eikä eristetty muista yleisistä huoneistoista. Sivukaduilta ei ole tarpeen käytäviä tähän halliin, koska hyvin voi tyytyä etumaiselta pihalta lähtevään käytävään. Varatilat eivät ole hajallaan pitkin rakennusta, vaan yhdistettyinä yhteen jaksoon, mistä on se haitta, että niitä ei voi käyttää kunkin virka-huoneiston laajentamiseen. Sofiankatu on huomattavan pitkältä osalta (noin 50 m) suunniteltu liian kapeaksi (9—10 m), mikä vaikuttaa haitallisesti valaistusoloihin. — Senaatin- ja Kauppatorin puoleiset julkisivut ovat tyyliiltään toisilleen vieraita, ensinmainittu kun hyvin soveltuu ympäristöönsä, vaikka täytyy pitää hyvän tyyli-tunnon kanssa ristiriitaisena, että kolonneja on sijoitettu holvikaarien yläpuolelle, jota vastoin jälkimäisessä esiintyy hyvää uudenaikaista arkkitehtuuria, joka tosin enemmän ilmaisee pankkia tai jotakin sen tapaista kuin kaupungintaloa. — Koko kuutiotila 129,900 m³ (ilmoitettujen 104,588 m³:n sijasta).

N:o 23. «*Commune Bonum*».

Pohjapiirroksen järjestely suhdallinen, selvä ja yksinkertainen välittömin sisäänkäytävin pääjulkisivusta katettuun halliin, mistä molemmilla kyljillä olevista porrashuoneista tulee rakennuksen eri osiin. Pääakselilla avautuu porttikäytävä ison-laiselle, kauniisti järjestetylle pihalle. Jossain määrin eksyttävästi vaikuttaa käytävään suuri luku (11), vaikka toiselta puolen on tunnustettava, että ne ovat mukavasti ja säästeliäästi sijoitetut. Hankaluutta tuottaa, että Kaupunginvaltuuston eri huoneistoihin pääsee ainoastaan kokoussalista, mikä seikka olisi ollut vältettävissä, jos olisi laitettu ulkopuolinen käytävä. Senaatintorin puoleinen julkisivu on jaettu sillä tavoin, että sivuosain arkkitehtuurin käy sovittaminen asianhaaran mukaan, joten on saavutettu jonkinlainen riippumattomuus Stockmannin tontille tehtävästä liiketalosta; sangen ansiokas ja huomattava käsitys, joka ilmenee tekijällä yksin. Palkintolautakunnan enemmistö on huomauttanut, että osin Kauppatorin puoleinen julkisivu, osin pihan arkkitehtuuri varsin suuresti eroavat Senaatintorin puoleisen julkisivun huomattavasta vaatimattomuudesta. — Koko kuutiotila 133,600 m³ (ilmoitettujen 122,200 m³:n sijasta).

6. *Loppuarvostelu.*

Palkintolautakunta, joka tietenkin on koettanut noudattaa sitä ohjelman määrystä että kilpailuluonnoksia on arvosteltava niiden taiteellista arvoa, tarkoituksenmukaisuutta ja halpahintaisuutta silmälläpitäen, on havainnut, että useimmat kil-

pailijat luonnospiirustuksissaan osottavat, ettei heillä ole ollut täysin selvillä, miten kaupunginhallinnon eri elimet toimivat. Vaikka kävisi huomauttaminen että tässä kohden ohjelma sitä seuraavine pohjapiirrosluonnoksineen ehkä ovat suoneet sijaa toivomuksille ja että eräiden palkintotuomarien mielestä nämä luonnokset nähtävästi ovat liiksi sitoneet kilpailijoita, on samalla mainittava, että näiden pohjapiirrosluonnosten tarkoituksena ainoastaan on ollut «kaaviollisesti osottaa huoneistojen keskinäinen asema» ja samalla olla ohjelman oheisena graafillisena esityksenä olemassa olevista tarpeista, mutta ei sitä vastoin ensinkään kilpailijoita tyyten sitovana ohjeena. Näin ovatkin useat kilpailijat asian käsittäneet, siitä päättäen että heidän suuunitelmissaan esiintyy monessa kohden omintakeista käsitystä tehtävästään ja useita huomiota ansaitsevia ehdotuksia, jolla kaikella on erikoista arvoa, kun on selviteltyä sitä Suomen oloissa suuremmissa ja luonnostaan vaikeasti ratkaistavaa rakennuskysymystä, jota kilpailu koskee. Tätä on huomautettava sitä pontevammin, kun taiteellisen keskityksen saavuttamista epäilemättä on vaikeuttanut se seikka että tehtävä tarkoittaa sommitelmaa, missä monumentaalinen ja yhdenmukaisesti muodostettu julkisivu pitkin Senaatintorin koko eteläpuolta tällä taholla ilmaisee aivan toisen mittaista kaupungintaloa kuin rakennusryhmä Kauppatorin puolelta katsottuna todellisuudessa näyttäisi. Samalla kun palkintolautakunta niinmuodoin pitää kaupungintalokilpailun tulosta tyydyttävänä, ei lautakunta kuitenkaan ole havainnut kilpailevien ehdotusten joukossa olevan yhtään sen laatuista, että se ehdottomasti olisi kohonnut muita ylemmäksi. Eräät luonnosten laatijat ovat tosin osottaneet omaavansa erittäin varmaa muotoaistia julkisivuarkkitehtuurissa, mutta heidän pohjapiirrosluonnoksensa sen sijaan valitettavasti eivät kestä perinpohjaista asiallista arvostelua. Milloin taas pohjapiirrokset ovat hyvin vastanneet käytännön vaatimuksia, eivät luonnokset ole arkkitektoonisesti taiteellista kokonaisuudostelua silmälläpitäen täyttäneet mittaa. Palkintolautakunta, jonka mielestä mahdollisuus teettää kaupungintalo aaterikkaan, käytännöllisesti ansiokkaan ja taiteellisessa suhteessa erinomaisen etevän luonnospiirustuksen mukaan, pitää olla edellytyksenä julistetun ensimmäisen palkinnon, 10,000 markan, jakamiselle, on sentähden edellä olevan perustelun ja palkintolautakunnalle kilpailuohjelmassa myönnetyn oikeuden mukaisesti yksimielisesti päättänyt olla tällä ensimmäisellä palkinnolla osottamatta yhtäkään kilpailevista ehdotuksista muita etevämmäksi.

Palkintolautakunnan on sitten ollut erittäin vaikea löytää yhdenmukaisia ja selviä perusteita määrätäksään seuraavain palkintojen asteikkoa vastaavaa arvojärjestystä paremmille ehdotuksille. Useimmat niistä ovat nimittäin toisilleen sangen likeisinä vikoineen ja ansioineen kohdassa tahi toisessa olleet kutakuinkin tasapainoiset. Ehdotusten oikeudenmukaisempi palkitseminen olisi mahdollinen ainoastaan sillä edellytyksellä että palkinnot olisivat paremmin samanarvoiset, mutta tämä seikka ei ollut muutettavissa, sen johdosta että palkintojen suuruus oli ohjelmassa määrätty. Palkintolautakunnan lopputuomio näistä ehdotuksista ei sentähden ole ol-

lut yksimielinen. Äänestyksessä on korkeimmasta mahdollisesta pistemäärästä, 45 pisteestä

40 pist.	annettu luonnokselle N:o 11.	Helsingin vaakuna, seppeleessä (kirj.).
28 »	»	» 5. «Casa con Torre».
28 »	»	» 15. «Ben ál bir».
21 »	»	» 23. «Commune Bonum».
11 »	»	» 21. «Palazzo Communale»,

jota vastoin luonnokset N:o 19. «Commune Bonum».
 » 4. Nikolaikyrkan i silhuett sekä
 » 6. «Salut» saivat kukin 5, 1 ja 1 pist.

Uudistetussa äänestyksessä yksinkertaista äänenemmistöä käyttämällä luonnosten N:o 5 «Casa con Torre» ja N:o 15 «Ben ál bir» välillä sai ensinmainittu 5 ja jälkimäinen 4 ääntä.

Siten on

1:nen palkinto Smk 10,000:—	jätetty jakamatta;
2:nen » » 8,000:—	annettu luonnokselle N:o 11. Helsingin vaakuna seppeleen sisässä (kirjoitettu).
3:mas palkinto Smk 6,000:—	annettu luonnokselle » 5. «Casa con Torre».
4:jäs » » 5,000:—	» » » 15. «Ben ál bir».
5:des » » 4,000:—	» » » 23. «Commune Bonum» ja
6:des » » 3,000:—	» » » 21. «Palazzo Communale».

Palkintolautakunta on sitä paitsi päättänyt 2,000:— markalla ostaa luonnoksen N:o 19 «Commune Bonum» 8 äänellä 1 ääntä vastaan, joka kannatti luonnosta N:o 4 Nikolaikyrkan i silhuett, sekä 1,000:— markalla kumpaisenkin luonnoksen N:o 10 Vene yksimielisesti ja N:o 4 Nikolaikyrkan i silhuett 8 äänellä 1 vastaan, jonka sai luonnos N:o 6 «Salut».

Lisäksi on 1,000:— markalla, äänestettyä luonnosten N:o 6 «Salut» (4 ääntä) ja N:o 3 Helsingin vaakuna (piirustettu) (5 ääntä) ostettu viimeksi mainittu, joka yhtenäisten, kauniisti muodostettujen ja ankaraan klassilliseen tyyliin sommiteltujen julkisivujensa perusteella näytti palkintolautakunnan enemmistöstä huomiota ansaitsevalta.

Nimilippuja avatessa havaittiin että

2:sen palk.	Smk 8,000:—	oli saanut <i>Armas Lindgren</i>
3:nnen »	» 6,000:—	» » <i>Taucher, Cajanus ja Blomstedt</i>

4:nnen	»	»	5,000: —	»	»	<i>A. Richardtson, B. Nyman ja B. Brunila</i>
5:nnen	»	»	4,000: —	»	»	<i>Lars Sonck, Oscar Bomanson</i>
6:nnen	»	»	3,000: —	»	»	<i>Palmqvist & Sjöström</i>

sekä että ostettujen luonnosten laatijat olivat:

- N:ön 19. «Commune Bonum» *Valter Jung, Emil Fabritius, Bertel Jung*; Smk 2,000: —.
 » 10. Vene *Eliel Saarinen*; Smk 1,000: —.
 » 4. Nikolaikyrkan i silhuett *K. S. Kallio, Oiva Kallio*; Smk 1,000: —, sekä
 » 3. Helsingin vaakuna (piir.) *Jarl Eklund*; Smk 1,000: —.

Helsingissä, toukok. 17 p:nä 1913.

Alexis Gripenberg.

G. Idström.

A. V. Lindberg.

W. F. Heimbürger.

Ei saapuvilla tarkistustilaisuudessa.

Onni Tarjanne.

Mauritz Gripenberg.

Gustaf Strengell.

Tukholmassa, toukok. 20 p:nä 1913.

Is. Gust. Clason.

C. Westman.

Vakuudeksi:
Alarik Tavaststjerna.

Liite I.

Yhdistävä alustava pöytäkirja niistä päätöksistä, joita Suomen arkkitehdeille kesäkuun 13 päivänä 1912 Helsingin uuden kaupungintalon luonnospiirustusten saamiseksi julistetun palkintokilpailun palkintolautakunta on tehnyt a) palkinnonjakoon nähden; b) ostoa varten aijotun 5,000 markan rahamäärän käyttöön nähden.

- 1 §. I palk., Smk 10,000: — ei jaettu; päätös yksimielinen.
 II » » 8,000: — saa luonnos N:o 11. *Helsingin vaakuna*
 (tekstattu);
 III » » 6,000: — » » » 5. *«Casa con Torre»*;
 IV » » 5,000: — » » » 15. *«Ben àl bir»*;
 V » » 4,000: — » » » 23. *«Commune Bonum»*;
 VI » » 3,000: — » » » 21. *«Palazzo Communale»*

- 2 §. Ostovaroilla hankitaan seuraavat neljä (4) luonnosta, nim.:

luonnos N:o 19.	<i>«Commune Bonum»</i>	Smk 2,000: —
» » 10.	<i>Vene</i>	» 1,000: —
» » 4.	<i>Nikolaikyrkan i silhuett (piir.)</i>	» 1,000: —
» » 3.	<i>Helsingin vaakuna (piir.)</i>	» 1,000: —
Yhteensä		Smk 5,000: —

Näin on päätetty, Helsingissä toukok. 7 p:nä 1913.

Alexis Gripenberg.

Is. Gust. Clason.	Gustaf Strengell.	C. Westman.	Mauritz Gripenberg.
W. F. Heimbürger.	Onni Tarjanne.	G. Idström.	A. V. Lindberg.

Vakuudeksi:

Alarik Tavaststjerna.

Pöytäkirja, joka tehtiin Helsingin Kaupungintalon Palkintolautakunnan kokouksessa Ritarihuoneella toukokuun 20 päivänä 1913.

1 §. Läsnaoleviksi merkittiin herrat Alexis Gripenberg, G. Idström, W. Heimbürger, O. Tarjanne, M. Gripenberg ja G. Strengell.

2 §. Puheenjohtaja, herra Alexis Gripenberg ilmoitti, että herroilta Clasonilta ja Westmanilta oli Tukholmasta saapunut sähköteisillä ilmoitus, että he ovat allekirjoittaneet palkintolautakunnan lausunnon.

3 §. Aikaisemmin tekemänsä päätöksen mukaisesti ryhtyi lautakunta nyt aukaisemaan palkittujen luonnosten nimilippuja, jolloin asianomaisten palkinnonsaajain nimet asianmukaisessa järjestyksessä merkittiin lautakunnan lausuntoon pantaviksi, sittenkun se on ehtinut Tukholmasta saapua.

4 §. Puheenjohtajan ehdotuksesta merkittiin pöytäkirjaan, että ostoja koskevat lautakunnan päätökset oli tehty sillä edellytyksellä että asianomaiset tekijät siihen suostuvat.

5 §. Otettiin keskusteltavaksi kysymys kaikkien kilpailevien luonnosten näytteille panemisesta. Kun tuollaista näyttelyä ei ennen ehdollista uudistuskilpailua olisi toimeenpantava, jos Helsingin Arkkitehtiklubin esittämä käytäntö otettaisiin huomioon, mutta kun se toiselta puolen epäilemättä suurella määrällä hyödyttäisi kaupungin etuja tässä asiassa, niin päätettiin äänestyksen jälkeen pyytää Raha-toimikamaria toimeenpanemaan puheenalainen näyttely.

6 §. Ehdotus että Kaupunginvaltuustolle tehtäisiin esitys uudistuskilpailun toimeenpanemisesta aiheutti hetken kestäneen keskustelun, mutta ei saavuttanut äänestäessä enemmistöä.

Paikka ja aika edellä mainitut.

Palkintolautakunnan puolesta:

Alexis Gripenberg.

Vakuudeksi:

Alarik Tavaststjerna.

Ehdotus Helsingin kaupungin yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämislainarahaston hoitoa koskevasta asiasta.

HELSINGIN KAUPUNGIN

SOSIALILAUTAKUNTA.

Helsingissä,

lokak. 22 p:nä 1913.

N:o 33.

Kaupunginvaltuustolle.

Kokouksessaan viime huhtikuun 29 päivänä on Kaupunginvaltuusto lisätyin luvuin päättänyt 1911 vuoden obligatsioonilainan nettomäärästä erottaa kaksi miljoonaa markkaa kaupungin vakinaisen rahasäännön ulkopuolella tilitettäväksi, yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämiseen käytettäväksi lainarahastoksi, josta pitempiaikaisia kuoletuslainoja myöhempää, viidestäkymmenestä viiteenyhdeksättä prosenttiin kiinteistön arvosta vastaavaa kiinnitysvakuutta vastaan sekä 6 %:n vuotuismaksuin, josta 5 1/4 % on korkoa, myönnetään osakeyhtiöille, osuuskunnille, säätiöille, yhdistyksille ja yksityishenkilöille, jotka aikovat jäseniään tahi itseään varten tai myös vähävaraisille vuokrattaviksi, keinottelua estävin ehdoin, rakentaa terveydellisesti tyydyttäviä, enintään kaksi huonetta ja keittiön käsittäviä asuinhuoneistoja. Tässä yhteydessä päätti varsinainen Valtuusto samana päivänä antaa Sosialilautakunnan tehtäväksi yksissä neuvoin Rahatoimikamarin kanssa laatia ja Valtuustolle toimittaa ehdotuksen edellä mainitun rakennuslainarahaston hoitoa koskeviksi tarkemmiksi määräyksiksi sekä esityksen niistä perusteista, joilla lainoja mainitusta rahastosta annetaan ja niistä ehdoista, joilla näitä lainoja saa nauttia.

Kaupungin-
valtuuston
päätos
29/4 1913.

Mainittua tehtävää täyttääkseen saa Sosialilautakunta, asian oltua valmisteltavana Rahatoimikamarin ja Lautakunnan yhteisesti asettamassa komiteassa, johon kuuluivat herrat Stenroth (puheenjohtaja), Heimbürger, Wasastjerna, V. von Wright ja Zilliacus, ja sittenkun komitean ehdotusta tarkastessa Rahatoimikamarin edustajia on ottanut osaa Lautakunnan keskusteluihin, kunnioittaen antaa seuraavan esityksen, joka on jaettu kahteen osastoon, joista toinen kohdistuu lainausliikkeen perusteisiin ja jälkimäinen rahaston hoitomuotoon.

Lainarahaston säännöt.

Valmistaessaan pyydettyä esitystä perusteista, joilla Kaupunginvaltuuston perustamasta rahastosta lainoja annetaan, ja ehdoista, joilla näitä lainoja saa nauttia, jonka esityksen Sosialilautakunta on laatinut „Helsingin kaupungin yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämislainarahaston sääntöehdotuksen“ muotoon, on Lautakunta tähän ehdotukseen pannut sekä Kaupunginvaltuuston edellämaituissa päätöksessä jo vahvistetut määräykset rahaston tehtävästä, kiinteistöjen ylimmästä lainoitusrajasta, lainain kuoleduksesta ja korkokannasta, että myös ne muut lainausehdot, joilla on merkitystä aiotun lainausliikkeen sosiaalisen tarkoituksensa saavuttamista silmälläpitäen. Ehdotuksen eri säännöksistä saa Lautakunta lausua seuraavaa.

1 §. Ehdotuksen 1 §:ssä mainitaan rahaston tarkoitus, semmoisena kuin se käy selville edellä kerrotusta huhtikuun 29 päivänä 1913 tehdystä Kaupunginvaltuuston päätöksestä. Niinikään on mainitusta päätöksestä 2 §:än pantu ne kiinteistön lainoitusarvoa, lainain vuotuismaksuja ja korkokantaa koskevat määräykset, joilla lainausliikkeeseen nähden on perustavaa merkitystä.

2 §. Kun puheenalaisen lainausliikkeen tarkoituksena on terveydellisesti tyydyttävään, vähävaraisille aiottujen asuntojen tuotannon edistäminen ja koska kunnan oma etu vaatii, että se rakennusluottoa tarjoomalla myös helpottaa rakennuspuhjan käyttöön joutumista uusissa kaupunginosissa ja kortteleissa, on Lautakunnan mielestä ollut määrättävä, että rahastosta myönnetään lainoja ainoastaan uutisrakennuksen teettämistä varten tontille, joka on suorastaan lainanhakijalle luovutettu. Täten myös saataisiin ehkäistyksi semmoisilla tonteilla keinottelemisen, joita voi olettaa tulevan käytettäväksi tässä puheena oleviin rakennustarkoituksiin. Tästä poikkeavan ehdotuksen on tehnyt Rahatoimikamarin jäsen herra *Hertzberg*, joka on halunnut ulottaa lainoituksen ylipäätään tontteihin, joiden hinta ei ylitä sitä mitä niistä on kaupungille maksettu. Tämä muutosehdotus ei kuitenkaan ole saavuttanut kannatusta.

3 §. Niinkuin 1 §:stä käy selville, on rahaston tarkoitus tarjota lainoja sekä suuremmille liittymille tahi säätiöille että yksityishenkilöille. Lautakunnan mielestä on näiden lainanottajain välillä kuitenkin tehtävä se ero, että osakeyhtiöt, osuuskunnat, yhdistykset ja säätiöt saisivat etusijassa lainoja suurempain rakennusryhmäin teettämiseen, jota vastoin lainoja yksityishenkilöille myönnettäisiin ainoastaan omainkotien tahi sellaisten pienempien asuintalojen rakentamiseen, joissa, paitsi lainanottajan ja hänen perheensä asuntoa, olisi enintään yksi muu asuinhuoneisto. Lautakunta on edellyttänyt tuollaisia pienempiä asuintaloja tavallisesti rakennettavan vuokramaalle. Kun on osotautunut vaikeaksi huoneistojen tai huoneiden tai tulisijain luku määräämällä taikka panemalla jokin rakennusten kuutiosisällyksen ylliraja saada luotettavaa ohjetta yksityisten lainanhakijain kiinteistöjen lainoittamiseen nähden, on Lautakunta tyytynyt ehdottamaan, että yksityiselle henkilölle ei myönnet-

täisi lainaa useampaan kuin yhteen kiinteistöön, eikä myöskään 5,000 markkaa enempää. Lautakunnan mielestä olisi rahaston vastaisella hallinnolla tällaisessa säännöksessä riittävää tukea evätäkseen yksityisten tekemät hakemukset lainain saamisesta suurempiin asuintaloihin, samalla kun lainan määrä on kyllin suuri salliakseen edistää jopa noin 15,000 markan arvoisten omakotirakennusten teettämistä.

Päin vastoin kuin on ehdotettu meneteltäväksi yksityisiä lainanottajia kohtaan, ei minkäänlaista periaatteellista rajoitusta pantaisi osakeyhtiöille, osuuskunnille ja yhdistyksille myönnettäviin lainamääriin nähden, tietenkin aina sillä edellytyksellä että lainoitus pysyy 2 §:n 1 momentissa mainittujen rajain sisällä. Tärkein vakuus yleishyödyllisen tarkoituksen saavuttamisesta viimeksi mainitun laatusissa yrityksissä olisi niiden osakkaille maksettavain osinkomääräin rajoitus, samalla kun kuitenkin olisi sallittava niin suuria osinkoja, ettei harrastus tuollaisia yrityksiä kohtaan lamaudu. Lautakunta on sentähden ehdottanut suurimmaksi luvalliseksi osingoksi 6 %, kuitenkin sillä lisäyksellä että, jos voitto jonakin vuonna ei ole sallinut näin suurta osinkoa, erotuksen voi suorittaa jonkin seuraavan vuoden voitosta. Sosialilautakunta katsoo olevan perusteltua aihetta odottaa, että on osottautuva mahdolliseksi saada yksityispääomaa käytettäväksi tässä puheena oleviin yleishyödyllisiin tarkoituksiin, yhtä hyvin kuin tämä on onnistunut perustettaessa säästöpankkeja, panttilainayhtiöitä ja anniskeluyhtiöitä, joiden osinko on samalla tapaa rajoitettu voimassa olevassa laissa, sekä perustettaessa erinäisiä pääkaupungissa ennestään toimivia yleishyödyllisiä työväenasunto-osakeyhtiöitä.

5 §.

5 §:n toisen momentin tarkoituksena on selvittää oloja sellaisiin liitty-miin nähden, joiden tarkoituksena on antaa osakastensa vähitellen lunastaa yrityksen teettämät ja osakkailleen vuokraamat omatkodit.

Tämän kaupungin asunto-osakeyhtiöissä on verraten yleistä, että osakeisiin liittyy etuoikeus johonkin tahi joihinkin yhtiön talon huoneistoihin, joten useinkin sama henkilö voi olla eri yhtiötaloissa sijaitsevain huoneistojen n. s. „omistaja“ ja harjoittaa näiden huoneistojensa vuokraamista kolmannelle henkilölle mahdollisimman korkeasta vuokrasta tuottavana liikkeenä, joka tietenkään ei tule yhtiön hyödyksi. Tuollaisen menettelyn ehkäisemiseksi on ehdotettu säännös että yhtiön, osuuskunnan tai yhdistyksen osakkaalla ei ole oikeutta useampaan kuin yhteen asuinhuoneistoon lainoitettusta kiinteistöstä. Tätä periaatetta kehitetään edelleen 7 §:ssä, jonka mukaan asuinhuoneiston haltija ei saa vuokrata huoneistoa eikä sen osaa toiselle ilman lainarahaston hallituksen suostumusta — tämä semmoisten täällä sattuneitten tapausten estämiseksi, että huoneen ja keittiön käsittävän huoneiston haltija on vuokrannut vieraalle huoneen samasta vuokramäärästä, minkä hän maksaa koko huoneistosta, siten pannen alttiiksi ne terveydelliset ja siveelliset edut, joita halvalla,

6 §.

- useamman kuin yhden huoneen käsittäväällä huoneistolla on pyritty saavuttamaan. Samaan pykälään on pantu Lautakunnan vakaumuksen mukaan aivan välttämätön asukkikielto. Samalla kun 7 §:n säännökset niinmuodoin edistävät yleisiä humanitaarisia tarkoituksia, ovat ne, samoin kuin lähinnä edellisen pykälän määräyksetkin, omansa estämään käyttämästä huoneistoja keinoittelutarkoituksiin. Lisätukea ovat nämä määräykset saaneet 8 §:stä, jonka mukaan lainarahaston hallituksen tulee vahvistaa kunkin lainoitetuissa kiinteistöissä olevan vuokrahuoneiston korkein luvallinen vuokramäärä. Tämän saattaa tosin katsoa varsin paljon rajoittavan vapaata itsemääräämisvaltaa asianomaisissa yrityksissä, mutta kun kerran lainat annetaan, ei keinottelevan, vaan yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämiseksi, ei Lautakunnasta näytä ainoastaan oikeutetulta vaan tarkoituksenmukaiseltakin, että kunnalle varataan mainittu tarkastusvalta lainoilla avustettujen yritysten vuokrahintoihin nähden. On tuskin edellytettävissä, että ne kunnan luottamusmiehet, joille lainarahaston hoito uskotaan, liian ankarasti toimittamalla mainittua tarkastusta estäisivät lainoitettua kiinteistöä tuottamasta tuloja korkeimpaan luvalliseen prosenttimäärään asti.
- 9 §. Rakennusyritysten laatua silmälläpitäen on luonnollista, että kunta varaa itselleen täyden vallan tarkastaa lainoitettut kiinteistöt sekä asuntoterveydelisiin seikkoihin että muutoin rakennusten kunnossapitooon nähden. Sen määräyksen mukaisesti, mikä tavallisesti on hypoteekkipankkien käyttämissä lainasopimuskaavakkeissa, on tähänkin pantu säännös että, jos lainanottaja niskoitellen laiminlyö lainotettuun kiinteistöön määrättyjä tarpeellisia korjauksia, rahaston hallituksella on valta toimituttaa ne lainanottajan kustannuksella. Jotta voisi varmasti valvoa edellisissä pykälissä mainittujen määräysten noudattamista, lienee rahaston hallitukselle myös varattava valta, kun tarpeelliseksi havaitaan, tarkastaa lainanottajan kiinteistöä koskevat tilit ja muut asiakirjat. Rahaston hallitukselle hankitaan siten tilaisuus valvoa, ettei yrityksen alkuperäinen tarkoitus jää saavuttamatta kiinteistönomistajan myöhempään toimenpiteiden johdosta. Tältä kannalta on tärkeätä ei ainoastaan yhtiöille, osuuskunnille tai yhdistyksille lainoja myöntäessä katsoa, että niiden säännöt on laadittu vaarinottaen 5—7 §:n kohdalla olevia määräyksiä, jotka siten velvoittaisivat asianomaisten yritysten yksityisiä osakkaitakin, vaan myös jälkeinpäin hankkia varmuutta siitä, ettei mainituissa kohdin ole mitään muutoksia tehty.
- 10 §. Kuoletuslainoina olisivat rahastosta myönnettyt lainat tavallisesti irtisanomattomia. Siihen erikoiseen tarkoitukseen katsoen, jota varten ne on myönnetty, on kuitenkin tarpeellista varata lainarahaston hallitukselle ehdoton valta laina-ajan kuluessakin irtisanoa laina takaisinmaksettavaksi ei ainoastaan niissä sopimuksen rikkomistapauksissa, jotka tavallisesti luetellaan yleisten hypoteekkilaitosten lainasopimuksissa, vaan myös siinä tapauksessa että
- 11 §.

kiinteistö on alkuperäiseltä lainanottajalta siirtynyt toisen haltuun ja tuollainen toimenpide tämän johdosta katsotaan asianhaaran vaatimaksi, tai myös jos kiinteistöä on käytetty tavalla, joka poikkeaa nyt puheena olevan lainanannon tarkoituksesta. Jotta rakennusta, johon lainarahastosta on myönnetty varoja, ainakin jonkin aikaa käytettäisiin alkuperäiseen tarkoitukseensa, on Lautakunta katsonut olevan ehdottaminen määräyksen, että lainanottajan ei ole valta irtisanoa lainaa maksettavaksi, ennenkuin kymmenen vuoden kuluttua siitä, kun lainamäärä on kokonaan nostettu.

Kaikki edellä ehdotetut säännökset ovat Lautakunnan mielestä sangen tärkeitä vastaiselle lainausliikkeelle, minkätähden ne on katsottu olevan paneminen itse lainarahaston sääntöihin. Tämän lisäksi on tietenkin tarpeen erikoismääräyksiä, jotka on pantava itse lainasopimuksiin ja jotka voivat jossain määrin vaihdella lainoitettujen kiinteistöjen eri laadun ja rakennusyritysten erilaisen muodon mukaan. Kun nämä viimeksi mainitut määräykset osin ovat muodollista laatua ja osin sellaisia, joita tavataan yleisesti käytetyissä kiinnityslainain sopimuskaavakkeissa, ei Lautakunta ole pitänyt tarpeellisena panna niitä esillä olevaan ehdotukseen, vaan voitane jättää rahaston vastaisen hallituksen toimeksi laatia sekä Sosialilautakunnan tehtäväksi tarkastaa ja vahvistaa lainasopimuskaavakkeet, kun taas erinäisissä tapauksissa lainanottajille ehkä tarpeellisten lisäohjeiden antaminen Kaupunginvaltuuston lainausliikettä varten vahvistamain perusteiden pohjalla olisi yksinomaan rahaston hallituksen asia. Tässä kohden eriävän mielipiteen on esiintunut herra *Hertzberg*, joka, siihen nähden että nyt on kysymys kunnalle uudesta toimialasta, on halunnut, että myöskin velkakirjain kaavake-ehdotukset nyt laadittaisiin sekä annettaisiin Kaupunginvaltuuston tutkittaviksi, jota vastoin taas muut asian käsittelyyn osaa ottaneet jäsenet ovat olleet sitä mieltä, että uutta toimintaa alettaessa olisi sopivinta suoda niille kunnallisille viranomaisille, joiden lähimpänä huolena tuollainen toiminta on, tilaisuus sovittaa erikois- ja muutoseikat niiden vaatimusten mukaan, joita uuden toiminnan alkuaikoina ehkä esiintyy.

12 §.

Lainarahaston hallinnon johtosääntöehdotusta laatiessaan on Lautakunta ottanut huomioon ne mainitun hallinnon järjestämistä tarkoittavat ohjeet, joita Kaupunginvaltuusto on antanut hyväksymällä sen valiokunnan mietinnön (*Kvston pain. asiakirj. N:o 27 vuodelta 1913*), joka oli pohjana asetettaessa Sosialilautakuntaa nimenomaisine asuntopoliittisine tehtävineen, ja erittäinkin hyväksymällä ne Lautakunnan johtosäännön määräykset (2 §:n c—d mom.), joiden mukaan tämän velvollisuutena on saattaa täytäntöön lautakunnan toimialaan kuuluvat, Kaupunginvaltuuston päättämät toimenpiteet sekä pitää silmällä kaupungissa olevia asumusolojen parantamista edistäviä

Rahaston
hallinnon
johto-
sääntö.

laitoksia. Mainitussa mietinnössä kosketellaan likemmältä kysymystä ehdotetun kunnallisen lainarahaston hoidosta seuraavin sanoin: „— — — asuntoasioita varten asetettava kunnallinen keskusviranomaisen [varustettaisiin] mahdollisimman suurella toimivallalla ja toimintavapaudella, tietenkin kunnallisasetuksen asettamain rajain sisällä ja vähentämättä Rahatoimikamarin toimivaltaa hallintoelimenä. Sen tulisi niinmuodoin olla kaupungin neuvova, alotteita tekevä ja *toimeenpaneva* *) ammattiviranomainen puheenalaisella alalla sekä pitää silmällä kunnan järjestämiä tahi avustamia kaupungin asumusolojen edistämistä tarkoittavia yrityksiä. Tämän ammattiviranomaisen toimialaan olisi käsitteenmukaisesti myös luettava kunnallisten työväenasuntojen sekä yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämiseksi *ehkä perustettavan lainarahaston hoito* *), jotka tehtävät Rahatoimikamari on, Valiokunnan mielestä pätevittä perusteita, erottanut sunnitellun Lautakunnan toimialasta — — —.“

Vastaisen Sosialilautakunnan toiminnan järjestämisestä ja jaoituksesta lausui Lautakunta seuraavaa:

„2 § edellyttää lisäksi, että Kaupunginvaltuusto voi, vahvistamalla eri säännöt, tarkemmin järjestää Sosialilautakunnan työalaan kuuluvat eri toimintahaarat. Toistaiseksi annettaisiin tuollainen sääntö ainoastaan kunnan työväenasuntojen hoidosta, mutta vastedes käy, mikäli tarvetta ilmaantuu, muitakin hallintohaaroja, esimerkiksi asunnonvälitystä, *yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämiseksi suunniteltua lainarahastoa* *) y. m. järjestäminen samalla tavoin.“

1 §. Vastamainitut, siinä valiokunnan perustelussa olevat lausunnot, jonka pohjalla Kaupunginvaltuusto teki päätöksensä kaupungin Sosialilautakunnan asettamisesta, kohdistuvat eräisiin uuden lautakunnan tärkeimpiin tehtäviin sen toimiessa kunnan asuntopoliittisena ammattiviranomaisena. Tälle pohjalle on Sosialilautakunta rakentanut laatimansa lainarahaston hallinnon johtosääntöehdotuksen. Edellä mainitussa mietinnössä lainarahaston hoidon järjestämiseen nähden osotettujen suuntaviivain mukaisesti Lautakunta sentähden ehdottaa, että rahaston hallintoa hoitaisi Lautakunnan valvonnan alaisena sitä varten asetettu erityinen kolmijäseninen, sellaisella toimivallalla varustettu jaosto, kuin Lautakunnan johtosäännön 8 §:ssä olevat Lautakunnan asettamia jaostoja koskevat säännökset osottavat. Asiaa käsiteltäessä ovat kuitenkin herrat *Hertzberg* ja *Wasastjerna* vaatineet, että rahaston hoito olisi annettava toimeksi Kaupunginvaltuuston suorastaan asettamalle kolmijäseniselle hallitukselle, ja taas herra *Zilliacus* on ehdottanut, että hallintoa Lautakunnan valvonnan alaisena hoitaisi hallitus, johon Valtuusto valitsisi kaksi jäsentä ja Lautakunta yhden. Molemmat nämä ehdotukset lähtevät siltä pohjalta, että lainarahaston hoito on niin tärkeä asia, että sitä varten tarvitaan

*) Harvennus Lautakunnan tekemä.

erityinen lautakunta tahi hallitus ja että käy epäileminen, onko Sosialilautakunnassa aina kolmea sellaisilla ominaisuuksilla varustettua henkilöä kuin lainarahaston täysin pankkimainen hoito vaatii. Tähän taas on huomautettu, että lainarahaston hoidon erottaminen Sosialilautakunnan työalasta olisi ristiriidassa sen kunnallishallinnon keskityksiperiaatteen kanssa, joka on ollut määrävänä tätä Lautakuntaa asettaessa ja jota Rahatoimikamari on erinäisissä tapauksissa pontevasti puoltanut. Lautakunta onkin varma siitä että, jos lainarahaston hoito annetaan Lautakunnan tahi sen keskuudesta asetetun jaoston toimeksi, Kaupunginvaltuusto ja Rahatoimikamari, jotka saavat valita edellinen neljä varsinaista ja yhtä monta varajäsentä, jälkimäinen yhden varsinaisen ja yhden varajäsenen Lautakuntaan, siinä ottavat huomioon ne itsekohtaiset ominaisuudet, joita vaaditaan lainarahaston hoitoa varten asetettavan jaoston muodostamiseen Lautakunnassa. Eihän myöskään käyne edellyttäminen että Lautakunta, jossa on tuolla tavoin kokoonpantu enemmistö, valitsisi vähimmin pätevät jäsenensä mainittua erikoistehtävää täyttämään. Olisi varmaan hyödyksi Lautakunnan yleisellekin toiminnalle, jos siihen tulisi semmoisen kelpoisuuden omaavia jäseniä, jota lainarahaston hoito vaatii. Lautakunta ei ole pitänyt sopivana, vaikka sitäkin on ehdotettu, että sen valvonnan alaisena olisi hallinto, jota Lautakunta ei ole asettanut, eli toisin sanoen, että lainarahaston hallinto olisi jaettuna kolmen eri viranomaisen, nimittäin rahaston hallituksen, kaupungin rahatoimen ja Sosialilautakunnan kesken. Tuollainen menettely olisi Lautakunnan mielestä omansa aikaansaamaan hämminkiä rahaston hoidossa. Lautakunta on sentähden yhtynyt edellä mainittuun ehdotukseen, että lainarahastoa hoitaa Lautakunnan keskuudesta asetettu kolmijäseninen jaosto. Määräys tästä on pantu 1 §:ksi Lautakunnan laatimaan johtosääntöehdotukseen.

Kun jo Sosialilautakunnan johtosäännössä on määräyksiä Lautakunnan jaostojen kokouksista, on tähän erikoisjohtosääntöön siitä asiasta ainoastaan pantu tarpeelliset täydentävät määräykset. 2—3 §.

Kun lainoitettavain kiinteistöjen tarkastusta ja arvioimista varten tietenkin tarvitaan hallintojaoston avuksi pätevä ammattimies, on Lautakunta ollut sitä mieltä, että täksi olisi otettava arkkitehti, joka saa palkkiota kustakin toimituksesta jaoston vahvistaman asteellisen taksan mukaan. Toimituksesta johtuvat kustannukset on lainanottaja velvollinen korvaamaan. 4 §.

Sittenkun kiinteistö ja rakennusyritys, johon lainaa haetaan, on tarkastettu ja arvioitu, on hallintojaoston tutkittava hakemus siihen kuuluvine asiakirjoineen. Niinikään on jaoston asia, kun laina on myönnetty rakennusaikana määräerin maksettavaksi, kunakin kertana toimitetun tarkastuksen ja arvioimisen jälkeen hyväksyä tuollainen erä maksettavaksi. Hyväksytyjen eräin määräämisestä maksettavaksi tulee hallintojaoston tehdä anomus Rahatoimikamarille. Kassanhoito ja kirjanpito olisi Rahatoimikonttorin velvolli- 5 §.

suutena. Siinäkin kohden olisi työnjako hallintojaoston ja kaupungin raha-toimen kesken olemassa, että Rahatoimikamarin tulisi säilyttää lainoihin kuuluvat vakuuspaperit sekä asiamiehen kautta, jommoisen asettamisesta Rahatoimikamariin, Kaupunginvaltuustolle annetun ehdotuksen mukaisesti, ei näy olevan eri mieliä, valvoa kaupungin oikeudellisia etuja lainoihin nähden, kun taas hallintojaoston ja sen toimihenkilöiden tulisi valvoa, että muut lainasopimuksiin liittyvät ehdot (vuokramäärä, asukkikielto y. m.) tulevat täy-tyiksi.

Muut johtosääntöehdotuksen määräykset eivät kaivanne erityistä perustelua.

Edellä lausutun johdosta saa Sosialilautakunta kunnioittaen esittää, että Kaupunginvaltuusto päättäisi:

vahvistaa tämän oheiset ehdotukset Helsingin kaupungin yleishyödyllisen rakennustoiminaan edistämislainarahaston säännöiksi sekä mainitun rahaston hallinnon johtosäännöksi.

Asian käsittelyyn ovat ottaneet osaa: allekirjoittanut Lautakunnan puheenjohtaja, varapuheenjohtaja herra Stenroth, Lautakunnan jäsenet herrat Fagerholm, Heimbürger (myös Rahatoimikamarin jäsen), Sucksdorff, Tokoi ja von Wright ynnä varajäsen herra Zilliacus sekä Rahatoimikamarin varapuheenjohtaja herra Wasastjerna ja Kamarin jäsen herra Hertzberg.

Sosiaalilautakunnan puolesta:

Leo Ehrnrooth.

Einar Bөөk

Helsingin kaupungin yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämislainarahaston sääntöehdotus.

1 §.

Kaupunginvaltuuston 29 p:nä huhtikuuta 1913 tekemällään päätöksellä perustaman, Helsingin kaupungin yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämislainarahaston tarkoituksena on osakeyhtiölle, osuuskunnille, säätiöille, yhdistyksille ja yksityisille henkilöille myönnettävillä kuoletuslainoilla, keinottelua estävillä ehdoilla, edistää terveydellisesti tyydyttävään, enintään kaksi huonetta ja keittiön käsittävään pienten asuntohuoneistojen rakentamista.

2 §.

Rahastosta myönnetään lainoja myöhempää, viidestäkymmenestä viiteenyhdeksättä prosenttiin kiinteistön arvosta vastaavaa kiinnitysvakuutta vastaan.

Lainain vuotuismaksu on kuusi prosenttia, josta viisi ja neljäsosa prosenttia korkoa ja jäännös kuoletusta.

3 §.

Rahastosta myönnetään lainoja ainoastaan uutisrakennuksen teettämistä varten tontille, jonka kaupunki on suorastaan lainanhakijalle luovuttanut.

4 §.

Yksityiselle henkilölle ei myönnetä lainaa useampaan kuin yhteen kiinteistöön, eikä viittäuhatta markkaa suurempaa lainaa.

5 §.

Yhtiön, osuuskunnan tai yhdistyksen ollessa lainanottajana, älköön rakennusyrityksen osakkaille jaettako suurempaa vuosiosinkoa kuin kuusi prosenttia osakepääomalle tai muuten yritykseen tehdyille maksuille, kuitenkin niin että, jos voitto jonakin vuonna ei ole sallinut kuuden prosentin osinkoa, erotus voidaan suorittaa jonkun seuraavan vuoden voitosta; älköönkä muullaista hyvitystä osakkaalle annettako.

Liittymän, jonka tarkoituksena on antaa osakasten vähitellen lunastaa yrityksen teettämiä omia koteja, olkoon valta lukea voittoa osakasten hyväksi myöskin yksityisten asuntojen hinnan vähennysmaksuna.

6 §.

Yhtiön, osuuskunnan tai yhdistyksen osakkaalla ei ole oikeutta useampaan kuin yhteen asuinhuoneistoon lainoitettussa kiinteistössä.

7 §.

Asuinhuoneiston haltija älköön ilman lainarahaston hallituksen suostumusta toiselle vuokratko huoneistoa eikä sen osaa älköönkään pitävä luonaan asumassa muita kuin oman perheensä jäseniä.

8 §.

Lainarahaston hallituksen tulee vahvistaa kunkin asuinhuoneiston vuokran korkein sallittu määrä.

9 §.

Lainarahaston hallituksen on valta tarkastaa lainoitettu kiinteistö ja antaa tästä aiheutuvia määräyksiä.

Jos lainanottaja niskoitellen laiminlyö lainoitettuun kiinteistöön määrättyjä korjauksia, on rahaston hallituksella valta toimituttaa ne lainanottajan kustannuksella.

Lainarahaston hallituksella on valta, milloin tarpeelliseksi havaitaan, tarkastaa lainanottajan kiinteistöä koskevat tilit ja muut asiakirjat.

10 §.

Yhtiö, osuuskunta tai yhdistys ei voi saada tai nauttia rahastosta lainaa, ellei sen sääntöjä ole laadittu huomioonottaen yllä 5—7 §:än kohdalla olevia määräyksiä.

11 §.

Lainanottajan ei ole valta irtisanoa lainaa maksettavaksi, ennenkuin kymmenen vuoden kuluttua siitä kun lainamäärä on kokonaan nostettu.

Lainarahaston hallitukselle pidätetään oikeus myöskin lainausajan kestäessä irtisanoa laina maksettavaksi, jos hallitus vapaan harkinnan nojalla havaitsee, että lainanottaja on rikkonut näiden sääntöjen tai lainasopimuksen määräyksiä, jos lainoitettu kiinteistö on myyty tai vaihdettu, tai jos sitä on käytetty tavalla, joka poikkeaa nyt puheenalaisen lainanannon tarkoituksesta.

12 §.

Lainarahaston hallituksen asiana on, noudattaen edelläolevia sääntöjä, antaa ne lisämääräykset, mitkä lainaehtoihin ja lainasopimukseen nähden havaitaan tarpeelliseksi.

Lainasopimuksen kaavakkeet ovat Helsingin kaupungin Sosialilautakunnan vahvistettavat.

Helsingin kaupungin yleishyödyllisen rakennuslainarahaston hallinnon johtosäännön ehdotus.

1 §.

Helsingin kaupungin yleishyödyllisen rakennuslainarahaston hallintoa hoitaa Helsingin kaupungin Sosialilautakunnan valvonnan alaisena lautakunnan siihen asettama jaosto.

2 §.

Jaostoon kuuluu kolme jäsentä ja kaksi varajäsentä, jotka Sosialilautakunta vuosittain valitsee ensimmäisessä kokouksessaan.

3 §.

Jaosto kokoontuu puheenjohtajan kutsusta.

Jaoston jäsenet saavat palkkiota kokouksista kaupunginvaltuuston määräyksen mukaan.

4 §.

Lainoitettavia kiinteistöjä tarkastaa ja arvioi jaoston tähän toimeen ottama arkkitehti, joka saa palkkiota kustakin toimituksesta jaoston vahvistaman taksan mukaan.

5 §.

Lainahakemukset sekä hakemukset, jotka tarkoittavat myönnetyn lainan suoritus-eräin maksamista, harkitsee ja ratkaisee jaosto, joka Rahatoimikamarilta pyytää suoritettavaksi hyväksytyjen eräin määräämistä maksettaviksi.

6 §.

Kun laina on täydelleen nostettu, jätetään kaikki lainarahastolle kuuluvat vakuusasiakirjat Rahatoimikamarille tallennettaviksi.

7 §.

Rahatoimikamarin asiamiehen on valvominen kaupungin oikeudellisia etuja lainanottajaa kohden, sillä aikaa kuin jaoston ja sen toimihenkilöiden tulee valvoa että lainasopimukseen liittyvät, yhteiskunnallista merkitystä olevat ehdot tulevat noudatetuiksi.

8 §.

Kaikki lainarahaston tiliin tapahtuvat nostot ja maksut toimitetaan kaupungin Rahatoimikonttorissa, joka myös hoitaa rahaston kirjanpidon.

9 §.

Hallintojaoston tulee vuosittain ennen helmikuun loppua Sosialilautakunnalle antaa kertomus toiminnastaan edellisenä vuonna ynnä katsaus rahaston tilaan vuodenvaiheessa.

Lausunto Rahatoimikamarin, sen kanslian ja konttorin uudestijärjestämistä koskevasta asiasta.

HELSINGIN

RAHATOIMIKAMARI

Syysk. 8 p:nä 1913.

N:o 600.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Sittenkun Rahatoimikamari oli Kaupunginvaltuustolle tehnyt esityksen (*Kvston pain. asiakirj. N:o 33 vuodelta 1912*) Kamarin sekä sen kanslian ja konttorin perinpohjaisesta uudestijärjestämisestä, lähetti Valtuusto tämän asian käsiteltäväksi Valmisteluvaliokuntaan, joka antamassaan lausunnossa (*Kvston pain. asiakirj. N:o 31 vuodelta 1913*) ehdotti esillä olevaa ehdotusta oleellisilta kohdin evättäväksi, tahtomatta kuitenkaan kieltää, että eräät muutokset, erittäinkin kanslian ja konttorin työtavassa, ovat täysin asiahaarain vaatimia. Syy tässä kohden ehken olemassa oleviin puutteellisuuksiin on Valmisteluvaliokunnan mielestä vähemmän Kamarin kokoonpanossa kuin sen käsiteltävään asiain valmisteluun käytettävänä olevain työvoimain riittämättömyydessä. Siihen nähden että Rahatoimikamarin työtaakan ja vastuun pääpaino kohtaa Kamarin kansliaa ja etusijassa sen johtajaa, Rahatoimikamarin sihteerä, olisi Valmisteluvaliokunnan mielestä onnellisinta ja tärkeintä, että uudistuspyrinnöt nyt suunnattaisiin työhön osaa ottavain voimain lisäämiseen, jota vastoin vähemmän painoa olisi pantava vaatimukseen Rahatoimikamarin tehtävain ja jäsenten, varsinkin puheenjohtajan, toimivallan uudestijärjestämisestä. Tähän nähden Valmisteluvaliokunta esiintoi ajatuksen, että Rahatoimikamarin sihteerin rinnalle ja samaan asemaan kuin tämä asetettaisiin toinen sihteerä, jonka lähinnä tulisi valmistella teknillistä laatua olevat asiat, minkä johdosta hänellä tulisi olla tarpeelliset edellytykset tuollaisten asiain arvostelemiseen. Tällä keinoin myös, Valmisteluvaliokunnan mielestä, saavutettaisiin melko määrässä ne edut, joita on luultu saavutettavan ehdottamalla asetettavaksi puheenjohtajaa, jolla olisi sangen laajat velvollisuudet ja oikeudet, ja siten toiselta puolen vältettäisiin tuollaisen puheenjohtajan asettamista kohtaavat vaikeudet. Jos ehdotus erinäisten uusien virkain perustamisesta Rahatoimikonttoriin tämän lisäksi saisi osakseen huomiota, josta viimeksi mainitusta ehdotuksesta ei valiokunta kuitenkaan lau-

sunut mieltänsä, koska kaikkien ehdotuksessa mainittujen virkain tarpeellisuus ei ollut toistaiseksi täysin selvitetty, niin olisi saavutettu se päämäärä, johon Valmisteluvaliokunnan mielestä nykyään olisi pyrittävä. Kun ne uudistukset, joita Valmisteluvaliokunta puolestaan oli edellä mainitulla tavalla voinut puoltaa, eivät vaadi muuttamaan Rahatoimikamarille nykyään voimassa olevaa ohjesääntöä, esitti Valmisteluvaliokunta, *että ohjesääntö saisi edelleen pysyä voimassa sekä että tarpeellisiksi havaitut uudistukset toimeenpantaisiin laatimalla ohjesäännön rajain sisällä kanslialle ja konttorille uudet johtosäännöt sekä uusi rahäsääntö.*

Valmisteluvaliokunnan tässä edellä lyhyesti kerrotun kannan johdosta päätti Kaupunginvaltuusto palauttaa tehdyn ehdotuksen Rahatoimikamariin uudesti laadittavaksi Kamarin nykyisen ohjesäännön rajain sisällä. Lähetekirjan oheen pantiin ote asian käsittelyssä syntyneestä keskustelupöytäkirjasta (Liite I), josta näkyy, että useimmat puhujat yhtyivät Valmisteluvaliokunnan kantaan siten muodosteltuna, että Rahatoimikamarilla olisi oleva täysi toimintavapaus asiaa vastedes valmistellessaan, kuitenkin huomioon ottamalla etteivät ehdotetut muutokset koske Kamarille nykyään voimassa olevan ohjesäännön määräyksiä.

Sen johdosta mitä asiassa näin on tapahtunut, on Rahatoimikamari ottanut esillä olevan asian uudelleen käsiteltäväksi ja saa siitä lausua seuraavaa.

Siihen nähden että Kaupunginvaltuusto jo on periaatteessa päättänyt, ettei Kamarin nykyistä ohjesääntöä ole muutettava, vaan että se on edelleen pidettävä sinällään, täytyy ehdotusta Rahatoimikamarin uudestijärjestämisestä kaikilta oleellisilta kohdilta lopullisesti ratkaistuna kielteiseen suuntaan. Vaikka Kamari tosin edelleenkin on sitä mieltä, että Rahatoimikamarin oljen uudestijärjestäminen ehdotettuun suuntaan olisi ollut asianhaarain vaativa ja kaupungin hallinnolle eduksi, on tämä asian puoli jätetty kokonaan syrjään, koska Kamarin ohjesääntö ei salli muutoksien tekemistä niissä kohdissa, joissa niitä Rahatoimikamari on pitänyt suotavina. Niinpä ei ohjesääntö salli jäsenluvun lisäämistä, työtehtävien jakamista eri osastojen eli jaostojen kesken, asiain jakamista puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan kesken, Kamarin toimivallan laajentamista eikä sen siirtämistä eräissä tapauksissa kanslialle y. m. Rahatoimikamarin täytyy, mikäli käy päinsä ohjesäännön määräysten rajain sisällä, järjestää tähän kuuluvat olot tarkoituksenmukaisimmalla tavalla. Kuitenkaan ei Rahatoimikamari voi olla huomauttamatta, että Kamarin ohjesääntö, ehdotettuun uudestijärjestämiseen katsomatta, olisi uudestilaadittava, koska olot jo ovat kehittyneet siihen suuntaan, että useassa ohjesäännön pykälässä on määräyksiä, jotka eivät ole sopusoinnussa sen kehityksen kanssa, minkä pääkaupungin kunnallishallinto varsinkin viime aikoina on saavuttanut. Vastaisuudessa, jolloin vaatimus Rahatoimikamarin uudestijärjestämi-

sestä esiintyy ilmeisempänä kuin nykyään näyttää olevan laita, saanee Raha-toimikamari tilaisuuden jälleen saattaa tämän asian päiväjärjestyksen.

Uudistusohjelma käsittää siis asian nykyisellään ollessa ainoastaan Raha-toimikamarin kanslian ja konttorin. Niinkuin edellä huomautettiin, on Kaupunginvaltuusto, kuitenkin tekemättä periaatteellista päätöstä suuntaan tahi toiseen, lausunut että uudistuspyrinnöt olisi suunnattava työvoimain lisäämiseen sekä että uudet johto- ja rahasaännöt olisi laadittava, minkä ohessa kuitenkin on huomautettu, että kanslian ja konttorin eri osastoihin jakamista tarkoittavan ehdotuksen ei tulisi aiheuttaa toimenpidettä. Kun puheenjohtajan tehtävään uudestijärjestäminen ei enää voi tulla kysymykseen, vaatinee Kamarin kanslian uudistus lisäämään sen virkamiesten lukua, muun muassa jakamalla notarin viran asiamiehen- ja pöytäkirjurinvirkaan sekä perustamalla uuden sihteerinviran. Tällä keinoin varattaisiin Rahatoimikamarin sihteerille tilaisuus panna nykyistä enemmän huomiota yleisiin, kaupungin kehitystä ja eri hallintoaloja koskeviin kysymyksiin ilman että häntä sitoisivat määrätty kanslia-aika tai ne moninaiset ja aikaa vievät tehtävät, jotka tähän saakka ovat tuntuvassa määrässä kuluttaneet hänen aikaansa ja joita muut haitatta voisivat hoitaa. Tällä keinoin myös sekä hän että kanslian muut virkamiehet saisivat runsaampaa tilaisuutta ammattikirjallisuuden johdolla ja opintomatkoilla seurata ulkomaiden kunnallisia kysymyksiä. Sitä varten olisi Rahatoimikamarin mielestä perustettava toinen apulaissihteerin virka, joten kävisi mahdolliseksi vieläkin useamman virkailijan kesken jakaa kanslian suuritöisemmät tehtävät. Tähän nähden voisi Kaupunginvaltuusto, jos tarpeelliseksi katsoo, määrätä että etusija on annettava teknillisesti sivistyneelle henkilölle, jonka niin ollen tulisi etusijassa valmistella ja esitellä teknillistä laatua olevat asiat sekä laatia lausunnot näistä asioista. Tämä ehdotus eroaa Valmisteluvaliokunnan tässä edellä kerrotusta käsityksestä sikäli, että Kamarin kanslian palvelukseen tosin asetettaisiin teknillisesti sivistynyt henkilö, mutta ei sihteeriksi vaan apulaissihteeriksi. Hallintönäkökannalta ei nimittäin Kamarista ole näyttänyt täysin hyvin harkitulta, että Kamarin kanslian johtajina olisi kaksi samanarvoista virkailijaa. Vastuu puheenalaisen hallintoelimen töiden kulusta pitää olla *yhdellä* virkailijalla ja työtehtävään jako olla hänen asianaan. Päinvastaisessa tapauksessa, s. o. jos vastuu jaetaan kahden samoilla velvollisuuksilla ja samoilla oikeuksilla varustetun henkilön kesken, voi helposti syntyä selkkauksia ja töiden kulun yhtenäisyys joutua vaaranalaiseksi. Ehdotusta tuollaisesta vastuunalaisuuden ja kanslian työn jaosta olisi käynyt puolustaminen, jos olisi pantu toimeen sen suuntainen puheenjohtajan toimen uudestijärjestäminen kuin Kamari oli ehdottanut, mutta asian nykyisellään ollessa Kamari ei katso voivansa ehdotukseen yhtyä. Tosin Rahatoimikamarin aikaisemmassa ehdotuksessaan lausuma ajatus kunnallishallinnon keskityksen hyödyllisyydestä ja välttämättömyy-

destä ei tulisi Kamarin nyt ehdottamalla tavalla toteutetuksi, mutta kuitenkin paremmin huomioon otetuksi kuin Valmisteluvaliokunnan ehdotuksessa. Nämä seikat on Rahatoimikamari katsonut olevan ottaminen huomioon asiaa lopullisesti ratkaistessaan.

Kysymys toisen apulaissihteerin virkakelpoisuudesta, toisin sanoin siitä, pitääkö hänen ehdottomasti olla teknillisesti sivistynyt henkilö, on herättänyt erimielisyyttä Rahatoimikamarissa. Siinä kohden on, samoinkuin jo Kaupunginvaltuustossakin asiaa keskustellessa, huomautettu että olisi miltei mahdotonta, ainakin sangen epätodennäköistä, että virkaan voitaisiin saada mainitun laatuksilla edellytyksillä varustettu henkilö. Sillä hänen tulisi ammattimieskannalta perinpohjin arvostella kaupungin yleisten töiden ja teknillisten laitosten Hallitusten esittämiä ehdotuksia, suunnitelmia ja kustannuslaskelmia sekä tehdä aloitteita kaupungin hallinnon teknillisen alan edelleen kehittämiseksi. Niin monipuolisesti valmistunut ja niin monipuolista kokemusta omaava teknikko tuskin antautunee virkamiesuralle, kaikkein vähimmin nykyaikana. Toiselta puolen on huomautettu, ettei puheenalaisella ehdotuksella ole tarkoitettu sitä, että teknillisesti sivistynyt sihteeriksi yksinomaan arvostelisi teknillisten viranomaisten tekemiä esityksiä, vaan päin vastoin että hän lisäisi kanslian valmistelemaan työvoiman monipuolisuutta. Rahatoimikamari ei tahdokaan kieltää, ettei teknillisesti sivistynyt sihteeriksi hyvin soveltuisi hoitamaan tähän virkaan kuuluvia tehtäviä, mutta Kamari ei kuitenkaan voi pitää välttämättömän tarpeellisenä, että yksi sihteereistä on teknillisesti sivistynyt. Mutta jos on löydettävissä sellainen muutoin sopivilla ominaisuuksilla varustettu henkilö, on tietenkin asiain valmistelulle eduksi ja hyödyksi, jos tällä henkilöllä on tuollaisia tietoja. Lienee tässä yhteydessä huomautettava, että kunnan virkoihin otettavilta henkilöiltä ei, elleivät asianhaarat välttämättömästi pakota, vaadita erikoissivistystä, vaan ovat kaupunginviranomaiset varanneet itselleen oikeuden hakijoista valita sen, joka kuhunkin toimeen katsotaan sopivimmaksi, mutta ei suinkaan aina sitä, joka on voinut näyttää useimmat ja parhaat todistukset tahi saavuttanut korkeimmat oppiarvot. Tässä tapauksessa teknillisten tietojen asettaminen virkakelpoisuusehdoksi kenties estäisi montakin kyvykästä henkilöä ottamasta osaa kilpailuun.

Nykyinen notarinvirka on Rahatoimikamarin mielestä jaettava asiamiehen ja pöytäkirjurinvirkaan. Asiamiehen tehtävänä olisi tuomioistuimissa ja viranomaisissa käyttää kaupungin puhevaltaa, laatia kauppakirjat, siirtokirjat ja tarpeelliset välikirjat, uudistaa kiinnitykset, hoitaa kaupungin kiinteistökirjaa ja vastata sen sisällyksestä, huolehtia maksamattomien laskujen, maanvuokrain ja sellaisten kaupungin muiden saamisten perimisestä, joita lain mukaan ei peritä Kaupunginvoudinkonttorin toimesta. Pöytäkirjurin taas tulisi laatia Kamarin pöytäkirjat, valvoa notariaattiluettelojen asianmukaista lähetystä ja allekirjoittaa ne. Kun Rahatoimikamari nyttemmin säännöllisesti

kokoontuu kahdesti viikossa ja sitä paitsi varsin usein ylimääräisiin istuntoihin, ja siihenkin katsoen, että pöytäkirjanpitoon on tehty se muutos, että myöskin suomenkielisiä pöytäkirjanoteita annetaan, mikä seikka lisää pöytäkirjurin työtä, lienee erityisen pöytäkirjurin asettaminen hyvin perusteltu.

Uusi toimi olisi notarinvirka. Notarin asiana olisi Rahatoimikamarissa esitellä vähäpätöisempiä juoksevia ja muita vähemmän tärkeitä asioita sekä laatia tämän johdosta päätetyt kirjelmät, toimia ekspeditöörinä sekä vastaanottaa se lukuisa yleisö, joka Kamarin kansliassa käy pyytämässä neuvoja ja tietoja, jommoisten antaminen on osottautunut paljon aikaa vieväksi.

Tämä virka vastaisi niinmuodoin pääkohdissaan maaliskuun 1 päivänä 1912 vakinaiselle rahasäännölle pantua ylimääräisen apulaissihteerin virkaa eikä siten todellisuudessa olisi uusi.

Sekä asiamies että pöytäkirjuri ja notari olisivat oikeutetut hoitamaan muutakin virkaa ja palkkaehdot sovitettaisiin sen mukaan.

Muutoin viitataan tämän oheiseen Rahatoimikamarin kanslian johtosääntöehdotukseen, josta seikkaperäisesti käy selville, miten työtehtävät jakautuisivat eri virkamiesten kesken. Erittäin huomautettakoon, että kanslia-aika, joka nykyään voimassa olevan johtosäännön mukaan on klo 10—2 päivällä, ulotettaisiin klo 4:än, koska on osottautunut, että yleisöä tavallisesti myöhemmin päivällä tulee kansliaan lukuisammin kuin aikaisemmin aamupäivällä.

Mitä Rahatoimikamarin kanslian virkamiesten uuteen palkkasääntöön tulee, huomautettakoon, että nykyinen palkkasääntö pääasiassa vahvistettiin vuonna 1907. Vaikkeivät nämä palkat sinänsä ole pienet, ovat ne kuitenkin niukat katsoen työmäärään, siihen että viranpitäjillä ei ole lupa hoitaa muuta virkaa, sekä niihin palkkoihin, joita viime vuosina on myönnetty erinäisille kaupungin virkailijoille, joilla on tuntuvasti vähempi työmäärä ja joille sitä paitsi on myönnetty oikeus pitää muuta virkaa tai vastaanottaa yksityistehtäviä. Liioittelematta voinee väittää, että harvoilla kunnan virkamiehillä on vaativampi, työläämpi ja vastuunalaisempi tehtävä kuin Rahatoimikamarin sihteerillä. Ajateltakoon vain kuinka paljon työtarmo vaaditaan rahasääntöehdotuksen ja sen perustelmien laatimiseen aikana, jolloin tavallisesti laajakantoisia kysymyksiä on valmisteltava ja käsiteltävä jotta Valtuusto voisi ne ratkaista ennen lopullista rahasäännön järjestelyä. Ja kun tähän tulee lisäksi, että sihteerin enemmän kuin tähän asti täytyy panna huomiotaan yleiseen kunnallishallintoon, on Kamari katsonut hänen palkkaetujaan olevan tuntuvasti korotettava. — Esimerkkinä mainittakoon, että apulaissihteerin, joka ei saa pitää muuta virkaa, ei ole palkkaetuihin nähden paremmassa asemassa kuin Vaivaishoitohallituksen sihteerin ja on tuntuvasti huonommassa asemassa kuin teknillisten laitosten kamreerit, joilla kuitenkin on oikeus pitää muita virkoja ja myös hoitaa yksityisten antamia tehtäviä. Rahatoimikamari on

tosin aina ollut sillä kannalla, että kunnallishallinnossa on noudatettava säästäväisyyttä. Mutta toiselta puolen ei käyne kohtuudella vaatiminen, että Kamari tätä kantaa ajaksean menettelisi niin, että sen kanslian ja konttorin virkamiehet asetetaan, työtehtäviinsä moninaisuudesta ja tärkeydestä huolimatta, kunnan muita virkamiehiä huonompaan asemaan. Tähän nähden on Rahatoimikamari katsonut olevan ehdottaminen kanslian virka- ja palvelusmiehille seuraavan menosäännön, joka jossain määrin eroaa aikaisemmin ehdotetusta, osin sen johdosta että kysymys puheenjohtajantoimen uudesti-järjestämisestä on saanut raueta, osin syystä että asianomaisiin virkoihin kuuluvain tehtävain jakoa on jonkin verran muutettu:

1 sihteerä, palkkaa	14,000: —
2 apulaissihteerää, palkkaa kumpikin 8,000: —	16,000: —
1 asiamies, palkkaa.....	8,000: —
1 notari, palkkaa.....	6,000: —
1 pöytäkirjuri, palkkaa	4,200: —
1 kanslisti, palkkaa.....	2,400: —
1 kanslisti, palkkaa.....	1,800: —
1 vahtimestari, palkkaa.....	1,800: —
1 vahtimestarinapulainen, palkkaa.....	1,200: —
	Yhteensä 55,400: —

Nykyään ovat vastaavat palkkamäärät yhteensä 36,600 markkaa, joten lisäennys olisi 18,800 markkaa. Tämä lisäennys on tosin tuntuva, mutta jos mieli aikaansaada edellä kerrottuun suuntaan käyvää uudestijärjestämistä, ei Rahatoimikamarin mielestä käy summasta tinkiminen. Jos osottautuisi, että teknillisesti sivistynyttä henkilöä ei voida saada sihteerinvirkaan 8,000 markan palkalla, kävisi hänelle myöntäminen henkilökohtaista palkanlisäystä asianhaarain mukaan kohtuulliseksi arvattu määrä.

Aikaisemmin annetussa mietinnössä oli muun muassa myös ehdotus Kamarin puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan palkkamääräin muuttamisesta, ja esitettiin varapuheenjohtajalle myönnettäväksi 3,600 markan suuruisen vakinainen palkkio. Esillä olevan mietinnön ja ehdotuksen pohjana oleviin muuttuneisiin edellytyksiin sekä siihen katsoen, että puheenjohtajan jo nykyäänkin varsin laajat ja edesvastuulliset tehtävät yhäkin lisääntyvät Rahatoimikamarin työmäärän kasvaessa, vaikkakaan hänen asemansa kaupunginhallinnossa ei muutu, on Rahatoimikamari asiaa keskusteltuaan yhtynyt siihen mielipiteeseen, että puheenjohtajan palkkiota, jonka nykyinen määrä 4,000 markkaa vahvistettiin toistakymmentä vuotta takaperin, olisi

tuntuvasti korotettava ja määrättävä 8,000 markaksi sekä varapuheenjohtajalle annettava vakinaista vuosipalkkiota 2,400 markkaa, Kamarin jäsenille kustakin kokouksesta tulevan palkkion lisäksi; ja olisi varapuheenjohtaja velvollinen eri korvauksetta hoitamaan puheenjohtajan tehtäviä ei ainoastaan puheenjohtajan ollessa tilapäisesti estettynä, vaan myös hänen ollessaan virkailomalla, sekä hänen kanssaan tehdyn sopimuksen mukaan ottamaan osaa hänen töihinsä. Kun kuitenkin alotteen tekeminen tässä asiassa likinnä näyttää olevan muun viranomaisen kuin Rahatoimikamarin asia, ei Kamari ole tahtonut tässä kohden tehdä ehdotusta.

Lopuksi on kajottava Rahatoimikonttorin uudestijärjestämistä koskevaan ehdotukseen. Siihen nähden että viime keväänä kaupungin tilintarkastuksen yhteydessä tuli kysymys kaupungin tililaitoksen ja kirjanpidon perinpohjaisesta uudestijärjestämisestä, joka asia nykyään on valmisteltavana, mutta jonka ratkaisu puoleen taikka toiseen vielä on sinällään, ei Rahatoimikamari ole katsonut Rahatoimikonttorin oloihin nykyään olevan tehtävä muutoksia, vaan olisi ne toistaiseksi pysyttävä nykyisellään. Virkamiesten palkkaehtojen järjestely sekä apulaiskasöörin viran asettaminen vakinaiselle rahasäännölle lienee sopiva ottaa käsiteltäväksi rahasäännön laadinnan yhteydessä.

Rahatoimikonttorinkin aukioloaika on katsottu olevan pitentäminen klo 2:sta klo 3:en päivällä, s. o. pääasiallisesti pankkien tavallista aukioloaikaa vastaavaksi.

Jälempänä seuraava Rahatoimikamarin kanslian johtosääntöehdotus ei kaivanne tarkempaa selostusta.

Rahatoimikamari saa edellä esitetyn perusteella kunnioittaen ehdottaa, että Kaupunginvaltuusto päättäisi:

hyväksyä jälempänä seuraavat ehdotukset Rahatoimikamarin kanslian johtosäännöksi sekä kanslian virka- ja palvelusmiesten palkkasäännöksi astuviksi voimaan tammikuun 1 päivästä 1914.

Rahatoimikamarin puolesta:

Alexis Gripenberg.

Georg Estlander.

Ehdotus Rahatoimikamarin kanslian uudeksi johtosäännöksi.

Sihteerin, joka ei saa pitää muuta virkaa, on velvollisuus:

- 1) johtaa ja valvoo Rahatoimikamarin kanslian tehtäviä sekä esiteltäviksi valmistella ja esitellä Kamarin käsiteltävät asiat;
- 2) laatia Rahatoimikamarin päättämät lausunnot ja kirjelmät;
- 3) katsoa että tarkistettut kirjelmät ja lausunnot viipymättä lähetetään ja että muut päätökset pannaan asianmukaisesti toimeen ja saatetaan asianomaisten tiedoksi;
- 4) kiinnittää tarkkaa huomiota kaupungin kehitykseen ja tarpeisiin sekä, jos huomaa parannusta olevan tarpeen taikka puutteellisuuksia olevan korjattava, ilmoittaa asiasta Rahatoimikamarille sekä ehdottaa kaupungin edun ja parhaan vaatimia toimenpiteitä;
- 5) muutoin antaa sitä palvelusapua, jota Rahatoimikamari taikka sen puheenjohtaja häneltä pyytävät.

Apulaissihteerien, jotka eivät saa pitää muuta virkaa, on velvollisuus:

- 1) hoitaa ne sihteerintehtävät, jotka sihteerin määräämän työnjaon mukaan heille kuuluvat;
- 2) muutoin antaa sitä palvelusapua, jota Rahatoimikamarin puheenjohtaja tai sihteeri heiltä pyytävät;
- 3) sihteerin ollessa muissa toimissa samoinkuin myös muutoin sihteerin estettynä ollessa hoitaa hänen tehtävänsä.

Asiamiehen on velvollisuus:

- 1) Rahatoimikamarin määräyksen mukaan käyttää sen puhevaltaa tuomioistuimissa ja muissa viranomaisissa;
- 2) laatia välikirjaehdotukset;
- 3) huoltaa Kamarin päätöksen mukaan hankittavat tahi uudistettavat kiinnitykset;
- 4) vastata Rahatoimikamarissa säilytettyjen kaupungin vakuusasiakirjain hoidosta;
- 5) Rahatoimikamarin pöytäkirjain pohjalla kaupungin kiinteistökirjaan tehdä täydelliset muistoonpanot;
- 6) kaupunginkasöörille leimalla varustamista ja muiden lainhuudatus- tahi kiinnityskustannusten kannantaa varten antaa myytyjen kaupungintonttien kauppakirjat, vuokrakirjat sekä maksamattomasta tontinlunastuksesta annetut velkakirjat;
- 7) hakea ulkona olevat kaupungin saamiset;

8) pitää erityistä diaria hänen käsiteltävikseen annetuista asioista sekä luetteloista; ynnä

9) muutoin antaa sitä palvelusapua, jota Rahatoimikamarin puheenjohtaja tai sihteeri häneltä pyytävät.

Notarin velvollisuutena on:

1) vastaanottaa saapuvat asiakirjat ja kirjoittaa ne diariin sekä huoltaa lähtevien asiakirjain lähetys;

2) kansliassa antaa yleisölle tarpeellisia tietoja;

3) Rahatoimikamarille esitellä asioita sihteerin määräyksen mukaan;

4) hoitaa ja järjestää arkisto;

5) apulaissihteerien ollessa tilapäisesti estettyinä hoitaa heidän tehtävänsä; sekä

6) muutoin antaa sitä palvelusapua, jota Rahatoimikamarin puheenjohtaja tai sihteeri häneltä pyytävät.

Pöytäkirjurin on velvollisuus:

1) pitää pöytäkirjaa Rahatoimikamarin kokouksissa ja neljän päivän kuluessa antaa se puheenjohtajan tahi varapuheenjohtajan tarkistettavaksi;

2) antaa pöytäkirjanotteita asianomaisille;

3) läpikäydä ja tarkastaa notariaattiluettelot sekä katsoa että ne viipymättä lähetetään; niin myös

4) muutoin antaa sitä palvelusapua, jota Rahatoimikamarin puheenjohtaja tahi sihteeri häneltä pyytävät.

Kanslistien on velvollisuus:

1) pitää diareja, notariaatti- ja muita Rahatoimikamarin tarpeellisiksi katsomia luetteloja;

2) toimittaa asiakirjain jäljentäminen ja muu puhtaaksikirjoitus;

3) olla apuna kirjoituksia vertaillessa; sekä

4) muutoin antaa sitä palvelusapua, jota Rahatoimikamarin puheenjohtaja ja sihteeri heiltä pyytävät.

Rahatoimikamarin kanslia pidetään avoinna klo 10 a. p.—klo 4 i. p.

Tässä johtosäännössä mainitut virkamiehet ovat velvolliset alistumaan niihin muutoksiin, joita Kaupunginvaltuusto heidän virkoihinsa nähden ehkä päättää.

Ehdotus Rahatoimikamarin kanslian palkkasäännöksi.

1 sihteeri, palkkaa	14,000: —
2 apulaissihteeriä, palkkaa kumpikin 8,000: —	16,000: —
1 asiamies palkkaa	8,000: —
1 notari, palkkaa	6,000: —
1 pöytäkirjuri, palkkaa	4,200: —
1 kanslisti, palkkaa	2,400: —
1 kanslisti, palkkaa	1,800: —
1 vahtimestari, palkkaa	1,800: —
1 vahtimestarinapulainen, palkkaa	1,200: —

Kaikki virka- ja palvelusmiehet saavat 10 %:n palkankorotuksen 5 ja 10 vuoden palveluksesta samassa virassa. Virkain nykyiset pitäjät saavat siihen nähden lukea hyväkseen aikaisemman palvelusaikansa.

Ote pöytäkirjasta, joka tehtiin Helsingin Kaupunginvaltuuston kokouksessa huhtikuun 15 päivänä 1913.

5 §.

Edelleen käsiteltäväksi kesäkuun 11 päivänä 1912 pidetystä kokouksesta esiteltiin Maistraatin kirjelmä ynnä Rahatoimikamarin esitys Kamarin, sen kanslian ja konttorin uudestijärjestämisestä (Pain. asiakirj. N:o 33 vuodelta 1912) ynnä Valmisteluvaliokunnan erityinen mietintö asiasta (Pain. asiakirj. N:o 31 vuodelta 1913).

Herra *Schybergson* sanoi pääasiassa yhtyvän Valmisteluvaliokunnan mietinnössä esitettyihin näkökohtiin sekä katsoi varsinkin, että valiokunnan ehdottama teknillisesti sivistynyt sihteeri olisi suureksi hyödyksi Rahatoimikamarin töissä. Lisäksi lausui puhuja toivomuksen, että Rahatoimikamarin varapuheenjohtajan asemaan tehtäisiin sellainen muutos, ettei tämä virkailija ainoastaan, niinkuin nykyään on laita, puheenjohtajan estettynä ollessa johtaisi keskusteluja, vaan sen ohessa itsenäisesti hoitaisi osan puheenjohtajantoimeen kuuluvia tehtäviä. Tämä voisi käydä päinsä esimerkiksi siten, että varapuheenjohtaja johtaisi keskusteluja toisessa Kamarin nyttemmin säännöllisesti pitämistä kahdesta viikkokokouksesta, ja näin menetellen sekä kutsumalla varajäsenetkin ottamaan osaa Kamarin töihin voitaisiin saavuttaa se työtaakan huojennus, jota puheena olleella jaostojärjestelmällä oli tarkoitettu. Tuollainen varapuheenjohtajan aseman ja velvollisuuksien muutos tietenkin vaatisi maksamaan tälle virkailijalle korkeamman palkan. Suotavaa niinkään olisi, että molempain sihteerien työnjako järjestettäisiin puheenjohtajatoimen kahtiajakoa vastaavalla tavalla. Puhuja lausui toivovansa, että hänen esittämänsä näkökohdat otettaisiin tutkittaviksi asiaa edelleen valmistellessa.

Herra *Hertzberg* arvosteli Valmisteluvaliokunnan ehdotusta teknillisesti sivistyneen sihteerin asettamisesta Rahatoimikamariin. Sille, joka tuntee Kamarin nykyisen työtavan, on itsestään selvä, että Kamari kaikkein vähimmin tarvitsee tuollaista virkailijaa. Onhan Kamarilla teknillistä selvittelyä kaipaavain asian valmistelussa käytettävänä teknilliset hallitukset. Teknillisen alan nykyisen erikoisennuksen johdosta sitä paitsi olisi ylen vaikea saada mainittuun toimeen ammattimiestä, joka olisi perehtynyt niihin moniin erilaatuisiin teknillisiin erikoiskysymyksiin, jotka ovat Kamarin käsiteltäviä. Puhuja sentähden edellytti, ettei vastamainittuun suuntaan käyvää nimenomaista ohjetta Kamarille annettaisi, siinä tapauksessa että asia palautetaan sinne.

Herra *Heimbürger* ehdotti, että Valtuusto, tekemättä asiallista päätöstä kysymyksessä, palauttaisi sen Rahatoimikamariin lausunnon antamista varten.

Herra *Tollet* loi katsauksen asian aikaisempiin vaiheisiin sekä selosti niitä näkökohtia, joita asiaa käsitellessä oli Valmisteluvaliokunnassa esiintuotu. Puhuja kosketteli erityisesti ehdotusta että Kamarin puheenjohtajasta tehtäisiin n. s. kunnallinen johtaja lisätyin toimivalloin. Puhuja ei pitänyt onnistuneena, että kunnallishallintoomme, joka pääasiassa perustuu palkattomien kunnallisten luottamusmiesten toimintaan, sovitettaisiin johtomieheksi tuollainen suuripalkkainen ja laajoilla valtuuksilla varustettu virkailija. Puhujan mielestä on pääasia, että Kamarin työvoimia lisätään riittävään määrään ja että asiain valmistelu asetetaan tarkoituksenmukaiselle kannalle. Puhuja puolsi Valmisteluvaliokunnan ehdotusta.

Sittenkun herra *Hertzberg* vielä oli vastannut lähinnä edelliselle puhujalle, ehdotti herra *Schybergson*, että tässä asiassa esiintyneet erimielisyydet soviteltaisiin yhteen siten, että Rahatoimikamarille annettaisiin täysi toimintavapaus asian vastaisessa valmistelussa. Siihen nähden puhuja ehdotti, että Valtuusto päättäisi palauttaa esillä olevan ehdotuksen Rahatoimikamariin uudestilaadittavaksi Kamarin nykyisen ohjesäännön rajain sisällä.

Herrain *Frenckellin* ja *af Forselleksen* kannatettua herra *Schybergsonin* tekemää ehdotusta asetti herra varapuheenjohtaja vastattavaksi seuraavan äänestysesityksen:

„Ne herrat Valtuusmiehet, jotka hyväksyvät Valmisteluvaliokunnan ehdotuksen, äänestänevät jaa; jos ei voittaa, ovat Valtuusmiehet päättäneet palauttaa asian Rahatoimikamariin herra *Schybergsonin* tekemän ehdotuksen mukaisesti.“

Nimenhuudoin toimitettu äänestys antoi tulokseksi 19 jaa ja 24 ei; ja päätti Valtuusto sen ohessa, että lähetteen mukana Rahatoimikamariin seuraisi pöytäkirjanote, josta käy selville asiassa ollut keskustelu.

Vakuudeksi:
John Ugglä.

Tarkistettu ja hyväksytty huhtikuun 22 p:nä 1913.

A. Wallensköld.

Gust. Rud. Idman.

Gustaf Mattsson.

Virallisesti julkiluettu huhtikuun 22 päivänä 1913, todistaa

Viran puolesta:

John Uggla.

Otteen yhtäpitäväisyyden täällä säilytetyn alkupe-
räisen pöytäkirjan kanssa todistaa. Helsingissä, Kaupun-
ginvaltuuston kansliassa, huhtikuun 24 päivänä 1913.

Viran puolesta:

John Uggla.

